prof. 61/93
NAZIONALE
LAB.
Digitized by Google

σὺν θεῷ

Οὐ μετὰ πολὺ

Ἀνηρεόρμενος.

Ἀρχὴ τὸ ἥμισυ παντός.

M D XXXVI.

uer.xvii.καὶ ἡ φύσπ.l. καὶ ἡ φύσει.

u f.i.p.i.u.xxvii.γενέσαι.ὅπ.l. γεγονέσαι.ὅπ.

f.iiii.p.i.u.ix.εἴδη τὸ ἀδιάφοροι.l. εἴδη τό.

p.ii.u.ii.τὰς διαιρέσειν.l. διαιρέσεις.

x f.i.p.i.u.xiiii.πρὸς δὲ τὰς.l. πρὸς δὲ τάς.

f.vii.p.i.u.xxvii.ἐὰν διαφῶσι.l. διαφανοῦσι.

pa.ii.uer.ix.τὰς προτάσειν.l. τὰς προτάσεις.

y f.vi.p.i.u.xiii.ὁ γεωμέτρυς.l. ὁ γεωμέτρης.

f.vii.p.i.u.xi.ὁ αὐτ.l. ὁ γάρ

aa f.iii.p.i.u.xxv.ἔστι δέ τιν.l. δέ τις.

cc f.iii.p.i.u.xix.ἀχεῖον γάρ.ἀχρεῖον.

ff f.i.p.i.u.xvi.οὐ γὰρ ὁ ποσουῶ.l. ὁ ποσουῶ.

f.vii.p.ii.u.vi.ζῶον ἕκαστον.l. ζώων.

hh f.iiii.p.i.u.vi.πᾶν τῷ.l. πᾶν τό.

pa.ii.uer.xxiiii.τὸ καθόλω,τὸ καθόλου.

uer.xxvi.ἐπεὶ πολλῶν.l. αὐτῶν.

ii f.viii.p.ii.u.xxviii.αὐτὸ οὖν.l. ἐπεὶ οὖν.

ll f.iiii.p.i.u.iiii.ὀξειργόμενον.l. ὀξειργομένων.

Venetiis in ædibus Bartholomæi Zanetti
Caſterzagenſis, ære uero, & diligẽtia
Ioannis Franciſci Trincaueli.
Anno a partu Virginis.
M D XXXVI.
Mẽſe Auguſti.

VITT ... ELE ... ROMA
Digitized by Google

h fol.ii.pa.ii.uer.xiii.διὰ τίνας· διὰ τίνων.

i f.i.p.i.u.xxvii.ἐν μέρει ἐνδεχημένου· ἐνδεχομένου.

f.viii.p.i.u.vii. ἀδυνάτου ἦν συλλογίσασθαι· ἀδυνάτου συλλογίσασθαι.

k f.i.p.i.u.vii.τῇ δὲ μὴ πᾶταν· πᾶσαν.

f.ii.p.i.u.x. τῶν συλλογιστικῶν· συλλογισμῶν.

f.vii.p.ii.u.xvi.τὰ ἢ ταῦτα· ταυτά.

l f.v.p.i.u.xviii.ἐπὶ δὲ· ἐπεὶ δέ.

f.vi.p.i.u.viii.συλλογιστικοὺς, συλλογισμούς.

n f.vii.p.i.u.xxiiii.τοῦτο ἀλη· ἐστὶ τὸ ἀληθές.

pa.ii.uer.vii.ὃ γὰρ μείζων· ἡ γὰρ μείζων.

o f.v.p.i.u.ii.καὶ πρὸς τῆς ἐξ ἀρχὸς· ἐξ ἀρχῆς.

q f.vii.p.i.u.ii.διαλεκτικὴ πᾶσαι· πάσαις.

r f.i.p.ii.u.x.μὴ ὑπαλλήλως· ὑπαλλήλας.

f.vii.p.ii.u.xix.πρὸν τὸν λόγον· πρὸς τὸν.

uer.xxiii.ἀντικατηρῆσαι· ἀντικατηγορῆσαι.

f.viii.p.i.u.xx.ἐν καθ᾽ ἑνὸν· καθ᾽ ἑνός.

ſ f.ii.p.ii.u.xix.ἔστω τὸ κοινόν· ἔσται τὸ κοινὸν.

f.vi.p.i.u.xxvii.τὸ μαθόλου· τὸ καθόλου.

t fo.i.p.ii.u.i.ἐντιφράσεως· ἀντιφράσεως.

f.ii.p.ii.u.x.τὸ δ᾽ ἕλον· τὸ δ᾽ ὅλον.

f.vi.p.i.u.xix.ἀποσβεννύσται γὰρ ἐν αὐτῷ τὸ πῦρ· τούσω· ἀποσβέννυσθαι γὰρ ἐν αὐτῷ τὸ πῦρ τούτω.

f.vii.p.ii.u.ii.ὑπάρχτι δή· ὑπάρχει.

uer.xxi.τὸ ὑδιαίνειν· τὸ ὑγιαίνειν.

f.viii.p.i.u.ii ὅπως μὴ· ὅπως μή.

Errores ab impreſſoribus commiſſi.

a fol.v.pag.i.uer.xxiiii.καὶ ἐναργοῦντος. ꝉ ἐνεργοῦντος.pag.ii.uer.xxi.τῶν δὲ ἀχωρίχων. ꝉ ἀχωρίστων.

b fol.iii.pag.i.uer.ii. ἕκαστον διαφέρει τῶν τεττάρων. ꝉ διαφέρειν.

c fol.vi.pag.ii.uer.xxii.οἷος ὅρος. ꝉ οἷον ὅρος.
fol.vii.pag.i.uer.iiii.ὅτι μάλιστα. ꝉ ὅτι καὶ λίαν

d fol.ii.pag.ii.uer.xx.τὰ παρωνύμως τὰ ἀπὸ τῶν. ꝉ παρωνύμως ἀπὸ τῶν.
fol.iiii.pa.i.uer.iiii.τὸ γὰρ μαρμαίνειν. ꝉ θερμαίνειν.

e fol.iii.pag.i.uer.ii. δὲ οὐδέν αὐτῷ. ꝉ ἐστιν αὐτῷ.
fol.viii.pa.i.uerii. τὸ ἀληθές. ꝉ τοῦτο ἀληθές.

f fol.ii.pag.i.uer.ix. ἀντίκειται αἱ ἀντιφάσεις. ꝉ ἀντίκεινται αἱ.
fol.iiii.pa.i.uer.iiii.τηύτων δὲ ὁ. ꝉ τούτων.
fol.v.pa.i.uer.iiii.τῶν πῶς αὐτοῦ. ꝉ αὐτοῦ ς.

g fol.iii.pa.i.uer.xxii.τοῦ δὲ ν μὴ παντὸς τὸ κατηγορῆται. ꝉ μὴ παντὸς κατηγορῆται.
fol.iiii.pa.i.uer.ii.ἢ τῷ, μ. μηδὲ τῷ, τῷ δὲ μή. ἢ τῷ, μ. τῷ δὲ μὴ ἤ.uer.vii.ὅτι πάντεν. ꝉ πάντες
fol.vi.pa.i.uer.v.ἀνάγκη τὸ π τινὶ τὸ ρ ὑπάρχειν. ꝉ τὸ π, τινὶ τῷ ρ ὑπάρχειν.
fol.viii.pa.ii.uer.xxvi.εἰ δὴ τῷ α παντὶ τῷ β ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, τὸ δὲ γ τινί. ꝉ εἰ δὴ τὸ α παντὶ τῷ β ἐξ ἀνάγκης, τῷ δὲ γ τινί.

Digitized by Google

λον τὸ δὲ μέρος.

r pag.iii.uer.xxiiii. τῷ δὲ α οὐδενὶ τῷ δ̄. ⸗ τὸ δὲ α οὐδενὶ τῷ γ̄.

t pag.v.uer.xxvii. τῷ γ̄ τί ἐστι τὸ τί ἦν εἶναι τὸ β̄. ⸗ τῷ γ̄ τὸ τί ἦν εἶναι.

pag.x.uer.xi. λέγωμεν πάλιν ἀπόντες. ⸗ πάλιν ἐπανιόντες.

y pag.xiiii.uer.xxv. τί ἐστι ἢ τὸ προκείμενον ἐστι. ⸗ τινὸς μὴ ὄντος, οὐδὲ τὸ προκείμενόν ἐστι.

aa pag.x. uer.i. εἴ τις τοῦ ὄντος ἢ τοῦ ἑνὸς γένος τὸ τι. ⸗ εἴ τις τοῦ ὄντος τὸ ἓν ἢ τοῦ ἑνὸς τὸ ὂν τό τι.

bb pag.x.uer.xvi. ὥσπερ ἐπὶ μου. οὐ γὰρ ἥκει. ⸗ ὥσπερ ἐπὶ τοῦ. οὐ γὰρ

dd p.xiiii.uer xxiiii. ἢ τὴν γῆν τιθήνην. ⸗ ἢ τὴν ὕλην

ff pag.v.uer.v. πρὸς δὲ τούτοις. ⸗ πρὸς δὲ τῶν τοιούτων

ii pag.iiii.uer.xxviii. ὥσπερ τῶν ἀψύχων. ⸗ τῶν μετάλλων.

pag.xvi.uer.xvi. ἀξιοῦμεν εἶναι ταυτά. δι' ὃ γίνεται. ⸗ εἶναι ταυτὰ οἷον ἐνὶ τῷ ξανθῷ ταυτὰ τὸ μέλι καὶ ἡ χολή. ταῦτα οὖν ἀξιοῦμεν ταυτὰ καὶ γίνεται παρὰ τὸ ἑπόμενον ὁ ἔλεγχος. καὶ γὰρ ἕπεται τῷ μέλιτι τὸ ξανθὸν καὶ τῇ χολῇ.

mm p.ii.u.xviii. παντὸς τὸ δὲ μὴ ὄν, οὐκ ἀεὶ ἔστι τι, καὶ ἁπλῶς ἔστι. ⸗ τὸ αὐτὸ δοτέον. οὐ γὰρ ἀεὶ ἔστι τι, καὶ ἔστιν ἁπλ

pa.iii.uer.xxiii. δίκαιόν ἐστιν ἱκανῶς λέγειν. ⸗ δίκαιόν ἐστι νικᾶν. ὅσγε ἐρεῖ.

pa.xii.uer.xiiii. περὶ τοὺς πολιτικοὺς λόγους. ⸗ ῥητορικοὺς λόγους.

μένον. ἐ πολλῶν συγκείμενον.

f pag.i.uer.xxi. ἢ γὰρ διότι ἑκάτερον ἀληθὲς, ἐπεὶ δεῖ καὶ τὸ συν. ἐ ὥστε οὐχὶ ἢ θάτερον καὶ τὸ συνάμφω.

pag.ii.uer.ix. τὸ μουσικὸν λευκὸν ἔστι· κατά. ἐ λευκὸν εἰπεῖν ἔστι κατά.

pag.iii.uer.vi. καὶ μὴ ἐπεὶ συνάπτειν. ἐ συντάττειν

pag.viii.uer.xiiii. ἄμφω γὰρ ἀληθὲς ἐστὶν εἰπεῖν τὸ δυνατόν. ἐ εἰπεῖν τὸ μὴ ἀδύνατον εἶναι.

pag.xi.uer.vi. ὅτι οὐκ ἀγαθόν. ψευδὴς γάρ. ἐ ἀγαθὸν ψευδής. ψευδὴς γάρ.

g pag.iiii.uer.xii. τὸ γὰρ δέδεικται πρότερον. πάλιν. ἐ πρότερον ἢ γὰρ τὸ μ οὐδενὶ τῷ ν οὐδὲ τὸ ν οὐδενὶ τῷ μ. πάλιν ἢ.

pag.xiiii.uer.xxii. τῶν ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι. οὗτοι γάρ. ἐ τῶν ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι ἀνάγονται εἰς τοὺς καθόλου. οὗτοι δέ.

h pag.xii uer.iiii. ληπτέον ἁπλῶς. ἐ ληπτέον ἀορίστως.

pag.xx.uer.xvii. δεικτέον τὴν ἀπόδειξιν. ἐ ληπτέον ταύτην.

i pag.ix.uer.xxii τοῖς πρότερον. ληπτέον. ἐ πρότερον α β γ ληπτέον.

pag.xiii.uer.xxv. καὶ καθόλου καὶ μὴ καθόλου τῶν ὅρων. ἐ ὡς καὶ καθόλου τῶν ὅρων ὄντων.

n pag.viii.uer.ii. πρὸς τὸ ἔσχατον ἄκρον. ἐ πρὸς τὸ ἄκρον τὸ ἔσχατον.

o pag.v.uer.xix. ἢ ὅλον πρὸς μέρος. ἐ ἢ τὸ μ. ὅ

Quæ uariȩ in uariis exēplaribus legunť.

a pagina.iiii.uer.xiii. οἱ ἐκ γένους καταγόμενοι Ἡρακλέους. ꝭ τὸ γένος κατάγοντες Ἡρακλέ.

pag.xi.uer.xx. ἀεὶ γὰρ τῶν ἐπάνω κατη. ꝭ ἀεὶ οὖν

b pag.iiii.uer.iiii. καὶ ἔμπαλιν, ἐπι. ꝭ καὶ ἔμπαλιν εἰ γελαστικὸν ἄνθρωπος.

pag.xiii.uer.xxviii. ἀδύνατον τῶν ἄλλων τι εἶναι. τῶν δὲ. ꝭ τι εἶναι πάντα γὰρ τὰ ἄλλα ἤτοι καθ' ὑποκειμένων τούτων λέγεται ἢ ἐν ὑποκειμέναις αὐταῖς. ὥστε μὴ οὐσῶν πρώτων οὐσιῶν ἀδύνατον τῶν ἄλλων τι εἶναι. τῶν δὲ δευτέρων.

pag.xv.uer.xvi. ὅτι οὐκ ἦν ἐν ὑποκειμένῳ. ꝭ ὅτι οὐδεμία ἐν ὑποκειμένῳ.

c pag.xiii.uer.i. τινός τις βοῦς, ὡσαύτως. ꝭ τινός τις βοῦς λέγεται ἀλλὰ τινὸς κτῆμα. ὡσαύτως.

pag.xv.uer.v. εὐθὺς ἀφωρισμένως ἀναγκαῖον εἰδέναι διὰ ταῦτα. ꝭ ἀφωρισμένως οἶδεν. ἀναγκαῖον γάρ ἐστι διὰ ταῦτα ἀφωρισμένως εἰδέναι.

e pag.iiii.uer.xix. ἐν δὲ τούτοις βούλεται. ꝭ ἐν δὲ τοῖς διπλοῖς.

pag.viii.uer.v. ἐὰν δὲ ἄλλο ὅτι ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἢ ἀπ' ἄλλου τὸ αὐτό. ꝭ ἢ ἀπ' ἄλλου τὸ ἄλλο μὴ τοῦ αὐτοῦ

pag.xiiii.uer.xii. δι' ὅτι τὸ ἔστιν, ἢ τῷ δικαίῳ. ꝭ τῷ ἔστιν ἐνταῦθα ἢ τῷ.

pag.xv.uer.xxii. ἡ ἀντικειμένη ὅτι ἔστι τις ἄνθρωπος δίκαιος. ꝭ ὅτι οὐ πᾶς ἐστιν ἄνθρωπος δίκαιος.

pag.xvi.uer.xxvii. τὸ ἐκ τῶν πολλῶν δηλοῦ

Digitized by Google

ὠήθεισαν ἑκάτεροι τοὺς ἀλλήλων ἐμπίπτειν λόγους. διόπερ ταχεῖα μὲν, ἄτεχνος δ' ἦν ἡ διδασκαλία τοῖς μανθάνουσι παρ' αὐτοῦ. οὐ γὰρ τέχνην, ἀλλὰ τὰ ἀπὸ τῆς τέχνης διδόντες, παιδεύειν ὑπελάμβανον. ὥσπερ ἂν εἴ τις ἐπιστήμην φάσκων παραδώσειν ἐπὶ τὸ μηδὲν πονεῖν τοὺς πόδας, εἶτα σκυτοτομεῖν μὲν μὴ διδάξειεν. μηδ' ὅθεν πορίζεσθαι τὰ τοιαῦτα. δοίη δὲ πολλὰ γένη παντοδαπῶν ὑποδημάτων. οὗτος γὰρ βεβοήθηκε μὲν πρὸς τὴν χρείαν, τέχνην δ' οὐ παρέδωκε. καὶ περὶ μὲν τῶν ῥητορικῶν ὑπῆρχεν ἴσως πολλὰ καὶ παλαιὰ τὰ λεγόμενα. περὶ δὲ τοῦ συλλογίζεσθαι, παντελῶς οὐδὲν εἴχομεν πρότερον ἄλλο λέγειν. ἀλλ' ἢ τριβῇ ζητοῦντες, πολὺν χρόνον ἐπονοῦμεν. ἤδη φαίνεται θεασαμένοις ὑμῖν, ὡς ἐκ τοιούτων τῶν ἐξ ἀρχῆς ὑπαρχόντων ἔχει ἡ μέθοδος ἱκανῶς παρὰ τὰς ἄλλας πραγματείας τὰς ἐκ παραδόσεως ηὐξημένας, λοιπὸν ἂν εἴη πάντων ὑμῶν ἢ τῶν ἀκροωμένων ἔργον, τοῖς μὲν παραλελειμμένοις τοῖς μεθόδου συγγνώμην. τοῖς δ' εὑρημένοις πολλὴν χάριν ἔχειν.

ΤΕΛΟΣ.

τοις. περὶ τῶν παραλογισμῶν διεληλύθαμεν, ὥσπερ εἰρή-
καμεν ἤδη πρότερον. ὅτι μὲν οὖν ἔχει τέλος ἱκανῶς ἃ
προειλόμεθα, φανερόν. δεῖ δ' ὑμᾶς μὴ λεληθέναι τὸ
συμβεβηκὸς περὶ ταύτην τὴν πραγματείαν. τῶν γὰρ εὑρι-
σκομένων ἁπάντων τὰ μὲν παρ' ἑτέρων ληφθέντα πρό-
τερον, πεπονημένα κατὰ μέρος ἐπιδέδωκεν ὑπὸ τῶν πα-
ραλαβόντων ὕστερον. τὰ δ' ἐξ ὑπαρχῆς εὑρισκόμε-
να, μικρὰν τὸ πρῶτον ἐπίδοσιν λαμβάνειν εἴωθε.
χρησιμωτέρα μέντοι πολλῷ ἐστι τῆς ὕστερον ἐκ τούτων αὐ-
ξήσεως. μέγιστον γὰρ ἴσως ἀρχὴ παντὸς ὥσπερ λέγεται.
διὸ καὶ χαλεπώτατον. ὅσω γὰρ κράτιστον τῇ δυνάμει,
τοσούτω μικρότατον ὂν τῷ μεγέθει, χαλεπώτατόν
ἐστιν ὀφθῆναι. ταύτης δ' εὑρημένης ῥᾷον τὸ προσθεῖ-
ναι, καὶ συναύξειν τὸ λοιπόν ἐστιν. ὅπερ καὶ περὶ τοὺς πολιτι-
κοὺς λόγους συμβέβηκε. σχεδὸν δὲ καὶ πρὸς τὰς ἄλλας
ἁπάσας τέχνας. οἱ μὲν γὰρ τὰς ἀρχὰς εὑρόντες, παν-
τελῶς ἐπὶ μικρόν τι προήγαγον. οἱ δὲ νῦν εὐδοκιμοῦν-
τες, παραλαβόντες παρὰ πολλῶν. οἷον ἐκ διαδοχῆς
τῶν κατὰ μέρος προαγαγόντων, οὕτως ηὐξήκασι. Τι-
σίας μὲν μετὰ τοὺς πρώτους. Θρασύμαχος δὲ, μετὰ Τισίαν.
Θεόδωρος δὲ μετὰ τοῦτον. καὶ πολλοὶ πολλὰ συνενηνόχα-
σι μέρη. διόπερ οὐδὲν θαυμαστὸν, ἔχειν τι πλῆθος τὴν
τέχνην. ταύτης δὲ τῆς πραγματείας, οὐ τὸ μὲν ἦν. τὸ δ'
οὐκ ἦν προεξειργασμένον. ἀλλ' οὐδὲ παντελῶς ὑπῆρ-
χε. καὶ γὰρ τῶν περὶ τοὺς ἐριστικοὺς λόγους μισθαρνούντων,
ὁμοία τις ἦν ἡ παίδευσις τῇ Γοργίου πραγματείᾳ.
λόγους γὰρ οἱ μὲν πολιτικοὺς, οἱ δὲ ῥητορικοὺς. οἱ δὲ ἐρω-
τηματικοὺς ἐδίδοσαν ἐκμανθάνειν. εἰς οὓς πλειστάκις

ᾠήθεσαν

ρόντος καιροῦ τὸ διαλεχθῆναι πρὸς τὴν λύσιν. ἐκ πόσων μὲν οὖν καὶ ἐκ ποίων γίνονται τοῖς διαλεγομένοις οἱ παραλογισμοί, καὶ πῶς δείξομεν τε ψευδόμενον, καὶ παράδοξα λέγειν ποιήσομεν. ἔτι δ' ἐκ τίνων συμβαίνει ὁ συλλογισμός. καὶ πῶς ἐρωτητέον. καὶ τίς ἡ τάξις τῶν ἐρωτημάτων, ἔτι δὲ πρός τι χρήσιμοι πάντες εἰσὶν οἱ τοιοῦτοι λόγοι, καὶ περὶ ἀποκρίσεως ἁπλῶς τε πάσης. καὶ πῶς λυτέον τοὺς λόγους καὶ τοὺς συλλογισμούς, εἰρήσθω περὶ πάντων ἡμῖν ταῦτα. λοιπὸν δὲ περὶ τῆς ἐξ ἀρχῆς προθέσεως ἀναμνήσασιν, εἰπεῖν τι βραχὺ περὶ αὐτῆς. καὶ τέλος ἐπιθεῖναι τοῖς προειρημένοις. προειλόμεθα μὲν οὖν εὑρεῖν τινα δύναμιν συλλογιστικὴν περὶ τοῦ προβληθέντος ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ὡς ἐνδοξοτάτων. τοῦτο γὰρ ἔργον ἐστὶ τῆς διαλεκτικῆς καθ' αὑτὴν καὶ τῆς πειραστικῆς. ἐπεὶ δὲ προκατασκευάζεται πρὸς αὐτὴν διὰ τὴν τῆς σοφιστικῆς γειτνίασιν ὡς οὐ μόνον πεῖραν δύναται λαβεῖν διαλεκτικῶς, ἀλλὰ καὶ ὡς εἰδώς. διὰ τοῦτο οὐ μόνον τὸ λεχθὲν ἔργον ὑπεθέμεθα τῆς πραγματείας, τὸ λόγον δύνασθαι λαβεῖν, ἀλλὰ καὶ ὅπως λόγον ὑπέχοντες φυλάξομεν τὴν θέσιν. ὡς δι' ἐνδοξοτάτων ὁμοτρόπως. τὴν δ' αἰτίαν εἰρήκαμεν τούτου. ἐπεὶ καὶ διὰ τοῦτο σωκράτης ἠρώτα πάντας, ἀλλ' οὐκ ἀπεκρίνετο. ὡμολόγει γὰρ οὐκ εἰδέναι. δεδήλωται δ' ἐν τοῖς πρότερον, καὶ πρὸς πόσα καὶ ἐκ ποίων καὶ πόσων τοῦτο ἔσται. καὶ πόθεν εὐπορήσομεν τούτων. ἔτι δὲ πῶς τε ἐρωτητέον ἢ τακτέον τὴν ἐρώτησιν πᾶσαν. καὶ περί τε ἀποκρίσεων καὶ λύσεων τῶν πρὸς τοὺς συλλογισμούς. δεδήλωται δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων, ὅσα τῆς αὐτῆς μεθόδου τῶν λόγων ἐστί. πρὸς δὲ τού-

ὅ,τι μάλιστα ἔνδοξον ἀναιρῇ ἢ κατασκευάζει. εἷς γὰρ ὢν ὁ λόγος μετατιθεμένης τῆς ἀντιφάσεως, ἅπαντας ὁμοίως ἕξει τοὺς συλλογισμούς. ἀεὶ γὰρ ἐξ ἐνδόξων ὁμοίως ἔνδοξον ἀναιρήσει ἢ κατασκευάσει. διόπερ ἀπορεῖν ἀναγκαῖον. μάλιστα μὲν οὖν ὁ τοιοῦτος δριμὺς, ὁ ἐξ ἴσου τὸ συμπέρασμα ποιῶν τοῖς ἐρωτήμασι. δεύτερος δὲ, ὁ ἐξ ἁπάντων ὁμοίων. οὗτος γὰρ ὁμοίως ποιήσει ἀπορεῖν, ὁποῖον τῶν ἐρωτημάτων ἀναιρετέον, τοῦτο δὲ χαλεπόν. ἀναιρετέον μὲν γάρ. ὅ,τι δὲ ἀναιρετέον, ἄδηλον. τῶν δὲ ἐριστικῶν, δριμύτατος μὲν, ὁ πρῶτον εὐθὺς ἄδηλος, πότερον συλλελόγισται, ἢ οὔ. καὶ εἰ συλλελόγισται, πότερον παρὰ τὸ ψεῦδος, ἢ διαίρεσίν ἐστιν ἡ λύσις. δεύτερος δὲ τῶν ἄλλων, ὁ δῆλος μὲν, ὅτι παρὰ τὴν διαίρεσιν ἢ ἀναίρεσίν ἐστι. μὴ φανερὸς δὲ ὢν, διά τινος τῶν ἠρωτημένων ἀναίρεσιν ἢ διαίρεσιν λυτέος ἐστίν. ἀλλὰ πότερον αὕτη παρὰ τὸ συμπέρασμα, ἢ παρά τι τῶν ἐρωτημάτων ἐστίν. ἐνίοτε μὲν οὖν ὁ μὴ συλλογισθεὶς λόγος, εὐήθης ἐστίν. ἐὰν ᾖ λίαν ἄδοξα ἢ ψευδῆ τὰ λήμματα. ἐνίοτε δὲ οὐκ ἄξιος καταφρονεῖσθαι. ὅταν μὲν γὰρ ἐλλείπῃ τι τῶν τοιούτων ἐρωτημάτων περὶ οὗ ὁ λόγος. καὶ δι' ὅ. καὶ μὴ προσλαβὼν τοῦτο καὶ μὴ συλλογισάμενος, εὐήθης ἐστὶν ὁ συλλογισμός. ὅταν δὲ τῶν ἔξωθεν, οὐκ εὐκαταφρόνητος οὐδαμῶς. ἀλλ' ὁ μὲν λόγος, ἐπιεικής. ὁ δὲ ἐρωτῶν, ἠρώτηκεν οὐ καλῶς. ἔστι δὲ ὥσπερ λύειν ὁτὲ μὲν πρὸς τὸν λόγον, ὁτὲ δὲ πρὸς τὸν ἐρωτῶντα καὶ τὴν ἐρώτησιν. ὁτὲ δὲ πρὸς οὐδέτερον τούτων, ὁμοίως καὶ ἐρωτᾶν ἔστι, καὶ συλλογίζεσθαι, καὶ πρὸς τὴν θέσιν, καὶ πρὸς τὸν ἀποκρινόμενον, καὶ πρὸς τὸν χρόνον, ὅταν ᾖ πλείονος χρόνου δεομένη ἡ λύσις. ἢ τοῦ πα-

συμβεβηκός, τοῖς δὲ παρ' ἕτερόν τι δόξειεν ἂν εἶναι
διὰ τὸ μεταφερόμενον ἕκαστον, μὴ ὁμοίως εἶναι δῆ
λον. ὥσπερ οὖν ἐν τοῖς παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν. ὅσπερ δο
κεῖ τρόπος εὐηθέστατος τῶν παραλογισμῶν, τὰ μὲν,
καὶ τοῖς τυχοῦσίν ἐστι δῆλα. καὶ γὰρ οἱ λόγοι σχεδὸν οἱ γε
λοῖοι, πάντες εἰσὶ παρὰ τὴν λέξιν. οἷον ἀνὴρ ἐφέρετο κατὰ
κλίμακος δίφρον. καὶ ὅπου στέλλεσθε, πρὸς τὴν κεραίαν.
καὶ ποτέρα τῶν βοῶν τέξεται ἔμπροσθεν, οὐδετέρα. ἀλλ' ὄ
πισθεν, ἄμφω. καὶ καθαρὸς ὁ βορέας, οὐδῆτα. ἀπεκτό
νηκε γὰρ τὸν πτωχὸν καὶ τὸν ὠνούμενον. ἆρ' εὔαρχος; οὐ δῆτα.
ἀλλὰ ἀπολλωνίδης. τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ τῶν ἄλλων
σχεδὸν οἱ πλεῖστοι. τὰ δέ, καὶ τοὺς ἐμπειροτάτους φαίνεται
λανθάνειν. σημεῖον δὲ τούτου, ὅτι μάχονται πολλά
κις περὶ τῶν ὀνομάτων, οἷον πότερον ταὐτὸ σημαίνει τὸ
ἓν κατὰ πάντων, καὶ τὸ ὄν, ἢ ἕτερον. τοῖς μὲν γάρ, δοκεῖ ταὐτὸ
σημαίνειν τὸ ὂν καὶ τὸ ἕν. οἱ δὲ τὸν ζήνωνος καὶ παρμενί
δου λύουσι λόγον, παρὰ τὸ πολλαχῶς φάναι, τὸ ἓν
λέγεσθαι καὶ τὸ ὄν. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τὸ συμβεβηκός. καὶ
περὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον οἱ μὲν ἔσονται ῥᾴους ἰδεῖν. οἱ δέ,
χαλεπώτεροι τῶν λόγων, καὶ λαβεῖν ἐν τίνι γένει. καὶ πό
τερον ἔλεγχος, ἢ οὐκ ἔλεγχος, οὐ ῥᾴδιον ὁμοίως περὶ
πάντων. ἔστι δὲ δριμὺς λόγος, ὅστις ἀπορεῖν ποιεῖ μά
λιστα. δάκνει γὰρ οὗτος μάλιστα. ἀπορία δέ ἐστι διττή. ἡ
μὲν ἐν τοῖς συλλελογισμένοις, ὅτι ἀνέλοι τὶς τῶν ἐρωτη
μάτων. ἡ δὲ ἐν τοῖς ἐριστικοῖς, πῶς εἴποι τὶς τὸ προτα
θέν. διόπερ ἐν τοῖς συλλογιστικοῖς, οἱ δριμύτεροι λόγοι,
ζητεῖν μᾶλλον ποιοῦσιν. ἔστι δὲ συλλογιστικὸς μὲν λόγος
δριμύτατος, ἂν ἐξ ὅτι μάλιστα δοκούντων ἐνδόξων.

δῶσιν, οὐ συλλογίζεται οὔτε τῷ ὄντι, οὔτε πρὸς τὸν ἐρωτώμενον. ὁμοίως οὖν δεῖ καὶ κἀκεῖ τὸν λίθον σημαίνειν οὗτος. εἰ δὲ μήτε ἐστὶ, μήτε δίδοται, οὐ λεκτέον τὸ συμπέρασμα. φαίνεται δὲ παρὰ τὸ τὴν ἀνόμοιον πτῶσιν τοῦ ὀνόματος ὁμοίαν φαίνεσθαι. ἆρα ἀληθές ἐστιν εἰπεῖν ὅτι αὕτη ἐστὶν, ὅπερ εἶναι φὴς αὐτήν; εἶναι δὲ φὴς ἀσπίδα· ἔστιν ἄρα αὕτη ἀσπίδα. ἢ οὐκ ἀνάγκη εἰ μὴ τὸ αὕτη ἀσπίδα σημαίνοι, ἀλλὰ ἀσπίς. τὸ δὲ ἀσπίδα, ταύτην. οὐδ᾽ εἰ ὃ φὴς εἶναι τοῦτον ἐστὶν οὗτος; φὴς δὲ εἶναι κλέωνα, ἔστιν ἄρα οὗτος κλέωνα, οὐ γάρ ἐστιν οὗτος κλέωνα. εἴρηται γὰρ ὅτι ὃν φημὶ τοῦτον εἶναι, ἔστιν οὗτος, οὐ τοῦτον. οὐδὲ γὰρ ἑλληνίζει οὕτως τὸ ἐρώτημα λεχθέν. ἆρ᾽ ἐπίστασαι τοῦτο; τοῦτο δ᾽ ἐστὶ λίθος. ἐπίστασαι ἄρα τὸ λίθος. ἢ οὐ ταυτὸ σημαίνει τὸ τοῦτο ἐν τῷ ἆρα ἐπίστασαι τοῦτο. καὶ ἐν τῷ, τοῦτο δὲ λίθος. ἀλλ᾽ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ, τοῦτον. ἐν δὲ τῷ ὑστέρῳ, οὗτος. ἆρ᾽ οὗ ἐπιστήμην ἔχεις, ἐπίστασαι τοῦτο; ἐπιστήμην δὲ ἔχεις λίθου. ἐπίστασαι ἄρα λίθου. ἢ τὸ μὲν τούτου, λίθου λέγεις. τὸ δὲ τοῦτο, λίθον. ἐδόθη δὲ οὗ ἐπιστήμην ἔχεις ἐπίστασαι, οὐ τούτου, ἀλλὰ τοῦτο. ὥστε οὐ λίθου ἀλλὰ λίθον. ὅτι μὲν οὖν οἱ τοιοῦτοι τῶν λόγων οὐ συλλογίζονται σολοικισμὸν, ἀλλὰ φαίνονται καὶ διὰ τί τε φαίνονται, καὶ πῶς ἀπαντητέον πρὸς αὐτοὺς, φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων. Δεῖ δὲ καὶ κατανοεῖν ὅτι πάντων τῶν λόγων, οἱ μὲν εἰσὶ ῥᾴους κατιδεῖν. οἱ δὲ χαλεπώτεροι, παρά τι. καὶ ἐν τίνι παραλογίζονται τὸν ἀκούοντα, πολλάκις οἱ αὐτοὶ ἐκείνοις ὄντες. τὸν αὐτὸν γὰρ λόγον δεῖ καλεῖν τὸν παρὰ τὸ αὐτὸ γινόμενον. ὁ αὐτὸς δὲ λόγος τοῖς μὲν παρὰ τὴν λέξιν, τοῖς δὲ παρὰ τὸ

ἰατρικὴ ἐπιστήμη ὅπερ τὸ κοινόν. ἐκεῖνο δ' ἦν ἐπιστήμη ἐπιστητοῦ. ἐν δὲ τοῖς δι' ὧν δηλοῦνται κατηγορουμένοις, οὕτω λεκτέον. ὡς οὐ τὸ αὐτὸ χωρὶς καὶ ἐν τῷ λόγῳ τὸ δηλούμενον. τὸ γὰρ κοῖλον, κοινῇ μὲν τὸ αὐτὸ δηλοῖ ἐπὶ τοῦ σιμοῦ καὶ τοῦ ῥαιβοῦ. προστιθέμενον δὲ, οὐδὲν κωλύει. ἀλλὰ τὸ μὲν τῇ ῥινὶ, τὸ δὲ τῷ σκέλει σημαίνει. καὶ οὐδὲν διαφέρει εἰπεῖν ῥὶς σιμὴ ἢ ῥὶς κοίλη. ἔτι οὐ δοτέον τὴν λέξιν κατ' εὐθύ. ψεῦδος γάρ ἐστιν. οὐ γάρ ἐστι τὸ σιμὸν ῥὶς κοίλη, ἀλλὰ ῥινὸς τοδὶ οἷον πάθος. ὥστε οὐδὲν ἄτοπον εἰ ἡ ῥὶς ἡ σιμὴ, ῥὶς ἐστὶν ἔχουσα κοιλότητα ῥινός. Περὶ δὲ τῶν σολοικισμῶν, παρὰ τί μὲν φαίνονται συμβαίνειν, εἴπομεν πρότερον. πῶς δὲ λυτέον ἐπ' αὐτῶν τῶν λόγων ἔσται φανερόν. ἅπαντες γὰρ οἱ τοιοῦδε, τοῦτο βούλονται κατασκευάζειν. ἆρ' ὃ λέγεις ἀληθῶς, καὶ ἔστι τοῦτο ἀληθῶς; φὴς δὲ εἶναί τι λίθον, ἔστιν ἄρα τι λίθον. ἢ τὸ λέγειν λίθον οὐκ ἔστι λέγειν ὃ, ἀλλ' ὅν. οὐδὲ τοῦτο, ἀλλὰ τοῦτον. εἰ οὖν ἔροιτό τις, ἆρα ὃν ἀληθῶς λέγεις ἐστὶ τοῦτον, οὐκ ἂν δοκοίη ἑλληνίζειν. ὥσπερ οὐδ' εἰ ἔροιτο, ἆρ' ἣν λέγεις εἶναι ἐστὶν οὗτος; ξύλον δ' εἴπερ οὗτος, ἢ ὅσα μήτε θῆλυ μήτ' ἄρρεν σημαίνει, οὐδὲν διαφέρει. διὸ καὶ οὐ γίνεται σολοικισμὸς, οἷον ὃ λέγεις εἶναι, ἔστι τοῦτο. ξύλον δὲ λέγεις εἶναι, ἔστιν ἄρα ξύλον. ὁ δὲ λίθος καὶ τὸ οὗτος, ἄρρενος ἔχει κλῆσιν. εἰ δέ τις ἔροιτο, ἆρ' οὗτός ἐστιν αὕτη, εἶτα πάλιν. τί δὲ οὐχ οὗτός ἐστι Κορίσκος· εἶτα εἴποι, ἔστιν ἄρα οὗτος αὕτη, οὐ συλλελόγισται τὸν σολοικισμόν. οὐδ' εἰ τὸ Κορίσκος σημαίνει ὅπερ αὕτη. μὴ διδῷ δὲ ὁ ἀποκρινόμενος, ἀλλὰ δεῖ τοῦτο προσερωτηθῆναι. εἰ δὲ μήτε ἐστὶν, μήτε δί-

καὶ ἔστιν ὡς ὑπάρχει πάλιν ἀμφότερα ἀμφοτέροις· ἔστι δ' ὡς οὐχ ὑπάρχει· ὥστε τοῦτο εὐλαβητέον. οἷον ἐν τοῖσδε τοῖς λόγοις. εἰ τὸ μὲν ἐστὶν, ἀγαθὸν, τὸ δὲ κακόν· ὅτι ταῦτα ἀληθὲς εἰπεῖν, ἀγαθὸν καὶ κακόν· καὶ πάλιν μήτε ἀγαθὸν μήτε κακόν· οὐκ ἔστι γὰρ ἑκάτερον ἑκατέρου· ὥστε ταυτὸ ἀγαθὸν καὶ κακόν· καὶ πάλιν οὔτε ἀγαθὸν, οὔτε κακόν· καὶ εἰ ἕκαστον αὐτὸ αὑτῷ ταυτὸ καὶ ἄλλου ἕτερον, ἐπεὶ δὲ οὐκ ἄλλοις ταυτά, ἀλλ' αὑτοῖς καὶ ἕτερ' αὐτῶν, τὰ αὐτὰ ἑαυτῶν ἕτερα καὶ τὰ ταυτά. ἔτι εἰ τὸ μὲν ἀγαθὸν, κακὸν γίνεται· τὸ δὲ κακὸν ἀγαθὸν, δύο γένοιτ' ἄν. δυοῖν τε καὶ ἀνίσων ἑκάτερον αὐτὸ αὑτῷ ἴσον· ὥστε ἴσα καὶ ἄνισα αὐτὰ ἑαυτοῖς. ἐμπίπτουσι μὲν οὖν οὗτοι οἱ λόγοι καὶ εἰς ἄλλας λύσεις· καὶ γὰρ τὸ, ἄμφω, καὶ τὸ ἅπαντα πλείω σημαίνει, οὐκ ὂν ταυτόν. πλὴν ὄνομα συμβαίνει φῆσαι καὶ ἀποφῆσαι. τοῦτο δ' οὐκ ἦν ἔλεγχος· ἀλλὰ φανερὸν ὅτι μὴ μιᾶς ἐρωτήσεως τῶν πλειόνων, γινομένων· ἀλλ' ἓν καθ' ἑνὸς φάντος ἢ ἀποφάντος, οὐκ ἔσται τὸ ἀδύνατον. Περὶ δὲ τῶν ἀπαγόντων εἰς ταυτὸ πολλάκις εἰπεῖν, φανερὸν ὡς οὐ δοτέον τῶν πρός τι λεγομένων σημαίνειν τι τὰς κατηγορίας χωριζομένας καθ' αὑτάς. οἷον τὸ διπλάσιον ἄνευ τοῦ διπλάσιον ἡμίσεος, ὅτι ἐμφαίνεται. καὶ γὰρ τὰ δέκα, ἐν τοῖς ἑνὸς δέουσι δέκα. καὶ τὸ ποιῆσαι, ἐν τῷ μὴ ποιῆσαι. καὶ ὅλως ἐν τῇ ἀποφάσει ἡ φάσις. ἀλλ' ὅμως οὐκ εἴ τις λέγοι τόδε μὴ εἶναι λευκὸν, λέγει αὐτὸ λευκὸν εἶναι. τὸ δὲ διπλάσιον, οὐδὲ σημαίνει οὐδὲν ἴσως μόνον, ὥσπερ οὐδὲ τὸ ἐν τῷ ἡμίσει. εἰ δ' ἄρα καὶ σημαίνει, ἀλλ' οὐ ταυτό, καὶ συνηρημένον. οὐδ' ἡ ἐπιστήμη ἐν τῷ εἴδει. οἷον εἰ ἔστιν ἡ

πάντα μεταστρεπτέον, ὡς οὐ διειλεγμένου. ὁ γὰρ ἔλεγχος ἄνευ τοῦ ἐξ ἀρχῆς. διὸ ὅτι ἐδόθη, οὐχ ὡς τούτῳ χρησομένου. ἀλλ' ὡς πρὸς τὸ συλλογιούμενον τοὐναντίον, ἢ ἐπὶ τῶν παρεξελέγχων. Καὶ τοὺς διὰ τοῦ παρεπομένου συμβιβάζοντας, ἐπ' αὐτοῦ τοῦ λόγου δεικτέον ἐστίν. ἔστι δὲ διττὴ ἡ τῶν ἑπομένων ἀκολούθησις. ἢ γὰρ ὡς τῷ ἐν μέρει τὸ καθόλου, οἷον ἀνθρώπῳ ζῷον. ἀξιοῦται γὰρ εἰ τόδε μετὰ τοῦδε, καὶ τόδε εἶναι μετὰ τοῦδε, ἢ κατὰ τὰς ἀντιθέσεις. εἰ γὰρ τόδε τῷδε ἀκολουθεῖ, καὶ τῷ ἀντικειμένῳ τὸ ἀντικείμενον. παρ' ὃ καὶ ὁ τοῦ μελίσσου λόγος. εἰ γὰρ τὸ γεγονὸς ἔχει ἀρχήν, καὶ τὸ ἀγένητον ἀξιοῖ μὴ ἔχειν, ὥστε εἰ ἀγένητος ὁ οὐρανὸς, καὶ ἄπειρος. τοῦτο δ' οὐκ ἔστιν. ἀνάπαλιν γὰρ ἡ ἀκολούθησις. Ὅσοι τε παρὰ τὸ προστιθέναι τι συλλογίζονται, σκοπεῖν εἰ ἀφαιρουμένου συμβαίνει μηδὲν ἧττον τὸ ἀδύνατον. κἄπειτα τοῦτο ἐμφανιστέον καὶ λεκτέον ὡς ἔδωκεν. οὐχ ὡς δοκοῦν ἀλλ' ὡς πρὸς τὸν λόγον ᾧ ὁ δὲ κέχρηται, οὐδὲν πρὸς τὸν λόγον. Πρὸς δὲ τοὺς τὰ πλείω ἐρωτήματα ἓν ποιοῦντας, εὐθὺς ἐν ἀρχῇ διοριστέον. ἐρώτησις γὰρ μία, πρὸς μίαν ἀπόκρισιν. ὥστε οὔτε πλείω καθ' ἑνὸς, οὔτε ἓν κατὰ πολλῶν. ἀλλ' ἓν καθ' ἑνὸς ἢ φατέον, ἢ ἀποφατέον. ὥσπερ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ὁμωνύμων ὅτε μὲν ἀμφοῖν. ὅτε δ' οὐδετέρῳ ὑπάρχει. ὥστε μὴ ἁπλοῦ ὄντος τοῦ ἐρωτήματος ἁπλῶς ἀποκρινομένοις, οὐδὲν συμβαίνει πάσχειν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τούτων. ὅταν μὲν ἢ τὰ πλείω τῷ ἑνί. ἢ τὸ ἓν τοῖς πολλοῖς ὑπάρχῃ, τῷ ἁπλῶς δόντι καὶ ἁμαρτόντι ταύτην τὴν ἁμαρτίαν. οὐδὲν ὑπεναντίωμα συμβαίνει. ὅταν δὲ ἢ τῷ μὲν, τῷ δὲ μή, ἢ πλείω κατὰ πλειόνων,

αὐτοῦ δίκαιον, τὸ δὲ τὰ ἀλλότρια, οὐ δίκαιον· κρεῖσσον μέν-
τοι ταύτην δικαίαν εἶναι, οὐδὲν κωλύει· οἷον, ἂν ᾖ κατὰ τὴν
δόξαν τοῦ κρίνοντος· οὐ γὰρ δίκαιον τοδὶ ἢ ὡδί, καὶ ἁ-
πλῶς δίκαιον· ὁμοίως δὲ καὶ ἄδικα ὄντα, οὐδὲν κω-
λύει λέγειν γε, αὐτὰ δίκαιον εἶναι· οὐ γὰρ εἰ λέγειν δί-
καιον, ἀνάγκη δίκαια εἶναι· ὥσπερ οὐδ' εἰ ὠφέλιμα λέ-
γειν, ὠφέλιμα. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν δικαίων. ὥστε οὐκ
εἰ τὰ λεγόμενα ἄδικα, ὁ λέγων ἄδικα, νικᾷ. λέγει
γὰρ ἃ λέγειν ἐστὶ δίκαια. ἁπλῶς δὲ καὶ παθεῖν ἄδικα.
Τοῖς δὲ παρὰ τὸν ὁρισμὸν γινομένοις τῶν ἐλέγχων καθά-
περ ὑπεγράφη πρότερον, ἀπαντητέον, σκοποῦσι τὸ
συμπέρασμα πρὸς τὴν ἀντίφασιν, ὅπως ἔσται τὸ αὐ-
τὸ, καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ, καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ, καὶ ὡσαύτως, καὶ ἐν
τῷ αὐτῷ χρόνῳ. ἐὰν δὲ ἐν ἀρχῇ προσείρηται, οὐχ ὁμο-
λογητέον ὡς ἀδύνατον τὸ αὐτὸ εἶναι καὶ διπλάσιον
καὶ μὴ διπλάσιον. ἀλλὰ φατέον, μὴ μέντοι ὡδί, ὥς πο-
τε ἦν τὸ ἐλέγχεσθαι διωμολογημένον. εἰσὶ δὲ πάντες οἵδε
οἱ λόγοι, παρὰ τὸ τοιοῦτον. ἆρα ὁ εἰδὼς ἕκαστον ὅτι ἕ-
καστον, οἶδε τὸ πρᾶγμα; καὶ ὁ ἀγνοῶν ὡσαύτως; εἰδὼς
δέ τις τὸν κορίσκον ὅτι κορίσκος, ἀγνοοίη ἂν ὅτι μουσι-
κός; ὥστε τὸ αὐτὸ καὶ ἐπίσταται καὶ ἀγνοεῖ. καὶ πάλιν
ἆρα τὸ τετράπηχυ τοῦ τριπήχεος μεῖζον. γένοιτο δ' ἂν
ἐκ τριπήχεος τετράπηχυ κατὰ τὸ μῆκος. τὸ δὲ μεῖζον, ἐ-
λάττονος μεῖζον. αὐτὸ ἄρα αὑτοῦ κατὰ ταὐτὸ μεῖζον καὶ
ἔλαττον. Τοὺς δὲ παρὰ τὸ αἰτεῖσθαι καὶ λαμβάνειν
τὸ ἐν ἀρχῇ, πυνθανομένῳ μὲν, ἂν ᾖ δῆλον, οὐ δοτέον.
οὐδ' ἂν ἔνδοξον ᾖ, λέγοντα τἀληθές, ἐὰν δὲ λάθῃ, τὴν
ἄγνοιαν διὰ τὴν μοχθηρίαν τῶν τοιούτων λόγων εἰς τὸν ἐρω-

ἁπλῶς μὲν εἶναι ψευδῆ. πῆ δὲ ἀληθῆ, ἤ τινος. καὶ εἶναι ἀληθῆ τινα, ἀληθῆ δὲ μή. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν πρός τι, καὶ ποῦ, καὶ ποτέ. πάντες γὰρ οἱ τοιοῦτοι λόγοι παρὰ τοῦτο συμβαίνουσιν. ἆρα ἡ ὑγεία ἢ ὁ πλοῦτος ἀγαθόν; ἀλλὰ τῷ ἄφρονι καὶ μὴ ὀρθῶς χρωμένῳ, οὐκ ἀγαθόν. ἀγαθὸν ἄρα καὶ οὐκ ἀγαθόν. ἆρα τὸ ὑγιαίνειν ἢ δύνασθαι ἐν πόλει ἀγαθόν; ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ οὐ βέλτιον. τὸ αὐτὸ ἄρα τῷ αὐτῷ ἀγαθὸν καὶ οὐκ ἀγαθόν. ἢ οὐδὲν κωλύει ἁπλῶς ὂν ἀγαθὸν, τῷ δὲ μὴ εἶναι ἀγαθόν. ἢ τῷδε μὲν ἀγαθὸν, ἀλλ' οὐ νῦν ἢ οὐκ ἐνταῦθα ἀγαθόν. ἆρ' ὃ μὴ βούλοιτ' ἂν ὁ φρόνιμος, κακόν; ἀποβαλεῖν δὲ οὐ βούλεται τὸ ἀγαθόν; κακὸν ἄρα τὸ ἀγαθόν. οὐ γὰρ ταυτὸν εἰπεῖν τὸ ἀγαθὸν εἶναι κακὸν, καὶ τὸ ἀποβάλλειν τὸ ἀγαθόν. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ τοῦ κλέπτου λόγος. οὐ γὰρ εἰ κακόν ἐστιν ὁ κλέπτης, καὶ τὸ λαβεῖν ἐστὶ κακόν. οὔκουν τὸ κακὸν βούλεται, ἀλλὰ τὸ ἀγαθόν. τὸ γὰρ λαβεῖν ἀγαθὸν, καὶ ἡ νόσος κακόν ἐστιν. ἀλλ' οὐ τὸ ἀποβαλεῖν τὴν νόσον. ἆρα τὸ δίκαιον τοῦ ἀδίκου, καὶ τοῦ ἀδίκως, τὸ δικαίως αἱρετώτερον; ἀλλὰ ἀποθανεῖν ἀδίκως, αἱρετώτερον, ἢ δικαίως. ἆρα δίκαιόν ἐστι τὰ αὑτοῦ ἔχειν ἕκαστον; ἃ δ' ἄν τις κρίνει κατὰ δόξαν τὴν ἑαυτοῦ κἂν ᾖ ψευδὴς, κύριά ἐστιν ἐκ τοῦ νόμου; τὸ αὐτὸ ἄρα καὶ δίκαιον καὶ οὐ δίκαιον. καὶ πότερα δεῖ κρίνειν τὸν τὰ δίκαια λέγοντα ἢ τὸν τὰ ἄδικα. ἀλλὰ μὴν καὶ τὸν ἀδικούμενον, δίκαιόν ἐστιν ἱκανῶς λέγειν ἃ ἔπαθε. ταῦτα δ' ἦν ἄδικα. οὐ γὰρ δὴ εἰ τὸ παθεῖν τι ἀδίκως αἱρετὸν, τὸ ἀδίκως αἱρετώτερον τοῦ δικαίως. ἀλλ' ἁπλῶς μὲν τὸ δικαίως. τοδὶ μέντοι οὐδὲν κωλύει ἀδίκως, ἢ δικαίως. καὶ τὸ ἔχειν τὰ

χρ', ἴσως δ' οὐδ' οὕτως. οὐ γὰρ εἰ ἀγαθὸν καὶ τοῦτο, ἀγαθὸν τοῦτο ἅμα. ἀλλ' οὐδὲ τὸ τὸ αὐτὸν φάναι τὸ ζῷον εἶναι, οὐ λέγεται πολλαχῶς. οὐ γὰρ εἴ ποτέ τι σημαίνομεν ἀφελόντες, τοῦτο λέγεται πολλαχῶς. καὶ γὰρ τὸ ἥμισυ εἰπόντες τῶν ἐπῶν δός μοι, Ἰλιάδα σημαίνομεν, οἷον τὸ μῆνιν ἄειδε θεά.

Τοὺς δὲ παρὰ τὸ κυρίως τόδε, ἢ πῇ, ἢ ποῦ, ἢ πῶς, ἢ πρός τι λέγεσθαι καὶ μὴ ἁπλῶς, λυτέον σκοποῦντι τὸ συμπέρασμα πρὸς τὴν ἀντίφασιν, εἰ ἐνδέχεται τούτων τι πεπονθέναι. τὰ γὰρ ἐναντία καὶ τὰ ἀντικείμενα καὶ φάσιν καὶ ἀπόφασιν, ἁπλῶς μὲν ἀδύνατον ὑπάρχειν τῷ αὐτῷ. πῇ μέντοι ἑκάτερον, ἢ πρός τι, ἢ πῶς, ἢ τὸ μὲν πῇ, τὸ δ' ἁπλῶς, οὐδὲν κωλύει. ὥστε εἰ τόδε μὲν ἁπλῶς, τὸ δὲ πῇ, οὔπω ἔλεγχος. τοῦτο δ' ἐν τῷ συμπεράσματι θεωρητέον πρὸς τὴν ἀντίφασιν. εἰσὶ δὲ πάντες οἱ τοιοῦτοι λόγοι τοῦτο ἔχοντες. ἆρ' ἐνδέχεται τὸ μὴ ὂν εἶναι; ἀλλὰ μὴν ἔστι γέ τι μὴ ὄν. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ὂν οὐκ ἔσται. οὐ γὰρ ἔσται τι τῶν ὄντων. ἆρ' ἐνδέχεται τὸν αὐτὸν ἅμα εὐορκεῖν καὶ ἐπιορκεῖν. ἆρ' ἐνδέχεται τὸν αὐτὸν ἅμα τῷ αὐτῷ πείθεσθαι καὶ ἀπειθεῖν. ἢ οὔτε τὸ εἶναί τι καὶ εἶναι ταυτόν. τὸ δὲ μὴ ὄν, οὐκ εἰ ἔστι τι, καὶ ἁπλῶς ἔστιν. οὔτε εἰ εὐορκεῖ τόδε, ἢ τῇδε, ἀνάγκη καὶ εὐορκεῖν. ὁ δὲ ὀμόσας ἐπιορκήσειν, εὐορκεῖ ἐπιορκῶν τοῦτο μόνον. εὐορκεῖ δ' οὔ. οὐδὲ ὁ ἀπειθῶν πείθεται, ἀλλά τι πείθεται. ὅμοιος δ' ὁ λόγος, καὶ περὶ τοῦ ψεύδεσθαι τὸν αὐτὸν ἅμα καὶ ἀληθεύειν. ἐάν τι δῶ ἀν ἀνάγκην εἶναι ἀληθεύειν ἢ ψεύδεσθαι, τῶν φαίνεταί τι. ὥστε καὶ τὸ ἐγὼ ψεύδομαι. ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ εἶναι εὐθεώρητον ποτέρως ἄν τις ἀποδοίη τὸ ἁπλῶς ἀληθεύειν ἢ ψεύδεσθαι, δύσκολον φαίνεται. κωλύει δ' αὐτὸν οὐδὲν, ἁ-

χειρεῖ συνάγειν, ἡ ἐκείνου διαίρεσις, λύσις ἐστίν. ἴσως δὲ καὶ τοῦτο ἐπ' ἐνίων οὐδὲν κωλύει συμβαίνειν. πλὴν ἐπί γε τούτων, οὐδὲ τοῦτο δόξειεν ἄν. καὶ γὰρ τὸ κορίσκον ὅτι κορίσκος, οἶδε. καὶ τὸ προσιὸν, ὅτι προσιόν. ἐνδέχεσθαι δὲ δοκεῖ τὸ αὐτὸ εἰδέναι καὶ μή. οἷον ὅτι μὲν λευκὸν, εἰδέναι, ὅτι δὲ μουσικὸν μὴ γνωρίζειν. οὕτω γὰρ τὸ αὐτὸ οἶδε καὶ οὐκ οἶδεν, ἀλλ' οὐ κατὰ ταὐτό. τὸ δὲ προσιὸν καὶ κορίσκον, καὶ ὅτι προσιόν. καὶ ὅτι κορίσκος οἶδεν. ὁμοίως δὲ ἁμαρτάνουσι καὶ οἱ λύοντες, ὅτι ἅπας ἀριθμὸς, καὶ πολὺς καὶ ὀλίγος, ὥσπερ οὓς εἴπομεν. εἰ γὰρ μὴ συμπεραινομένου, τοῦτο παραλιπόντες, ἀληθὲς συμπεράνθαι φασί. πάντα γὰρ εἶναι καὶ πολὺν καὶ ὀλίγον, ἁμαρτάνουσιν. ἔνιοι δὲ καὶ τῷ διττῷ λύουσι τοὺς συλλογισμούς. οἷον ὅτι σός ἐστι πατὴρ. ἢ υἱὸς, ἢ δοῦλος, καίτοι φανερὸν ὡς εἰ παρὰ τὸ πολλαχῶς λέγεσθαι φαίνεται ὁ ἔλεγχος, δεῖ τοὔνομα ἢ τὸν λόγον κυρίως εἶναι πλειόνων. τὸ δὲ τόνδε τοῦδε εἶναι τέκνον, οὐδεὶς λέγει κυρίως, εἰ δεσπότης ἐστὶ τέκνου. ἀλλὰ παρὰ τὸ συμβεβηκὸς ἡ σύνθεσίς ἐστιν. ἆρά ἐστι τοῦτο σόν; ναί. ἔστι δὲ τοῦτο τὸ τέκνον. σὸν ἄρα τέκνον. ὅτι συμβέβηκεν εἶναι καὶ σὸν καὶ τέκνον. ἀλλ' οὐ σὸν τέκνον ὄν. καὶ τὸ εἶναί τι τῶν κακῶν ἀγαθόν. ἡ γὰρ φρόνησίς ἐστιν ἐπιστήμη τῶν κακῶν. τὸ δὲ τοῦτο τούτων εἶναι, οὐ λέγεται πολλαχῶς, ἀλλὰ κτῆμα. εἰ δ' ἄρα πολλαχῶς, καὶ γὰρ τὸν ἄνθρωπον φαμὲν τῶν ζώων εἶναι, ἀλλ' οὔτι κτῆμα. καὶ ἐάν τι πρὸς τὰ κακὰ λέγηται ὥς τινος, διὰ τοῦτο τῶν κακῶν ἐστιν. ἀλλ' οὐ τοῦτο τῶν κακῶν. παρὰ τὸ πῇ οὖν καὶ οὐχ ἁπλῶς φαίνεται. καίτοι ἐνδέχεται ἴσως ἀγαθὸν εἶναί τι τῶν κακῶν, διττῶς. ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τοῦ λόγου τούτου. ἀλλ' εἴ τι δοῦλον εἴη ἀγαθὸν μοχθηροῦ μᾶλλον

μόνοις γὰρ τοῖς κατὰ τὴν οὐσίαν ἀδιαφόροις καὶ ἓν οὖσιν, ἅπαντα δοκεῖ ταυτὰ ὑπάρχειν. τῷ δ' ἀγαθῷ, οὐ ταυτὸν ἐστὶ ἀγαθῷ τε εἶναι καὶ μέλλοντι ἐρωτᾶσθαι. οὐδὲ τῷ προσιόντι ἢ ἐγκεκαλυμμένῳ, προσιόντι τε εἶναι καὶ κορίσκῳ. ὥστε οὐκ εἰ οἶδα τὸν κορίσκον. ἀγνοῶ δὲ τὸν προσιόντα, τὸν αὐτὸν οἶδα καὶ ἀγνοῶ. οὐδ' εἰ τοῦτό ἐστιν ἔργον, ἐμὸν δέ ἐστιν, ἐμόν ἐστιν ἔργον, ἀλλ' ἢ κτῆμα. ἢ πρᾶγμα. ἢ ἄλλο ὁποιοῦν. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. λύουσι δέ τινες διαιροῦντες τὴν ἐρώτησιν. φασὶ γὰρ ἐνδέχεσθαι ταυτὸ πρᾶγμα εἰδέναι καὶ ἀγνοεῖν, ἀλλὰ μὴ κατὰ ταυτό. τὸν οὖν προσιόντα οὐκ εἰδότες. τὸν δὲ κορίσκον εἰδότες, ταυτὸ μὲν εἰδέναι καὶ ἀγνοεῖν φασιν, ἀλλ' οὐ κατὰ ταυτό. καίτοι πρῶτον μὲν, καθάπερ ἤδη εἴπομεν δεῖ τῶν παρὰ ταυτὸ λόγων τὴν αὐτὴν εἶναι διόρθωσιν. αὕτη δὲ οὐκ ἔσται, ἄν τις μὴ ἐπὶ τοῦ εἰδέναι ἀλλ' ἐπὶ τοῦ εἶναι, ἢ πὼς ἔχειν τὸ αὐτὸ ἀξίωμα λαμβάνῃ. οἷον εἰ ὅδε ἐστὶ πατήρ. ἔστι δὲ σός. εἰ γὰρ ἐπ' ἐνίων τοῦτό ἐστιν ἀληθὲς καὶ ἐνδέχεται ταυτὸ εἰδέναι καὶ ἀγνοεῖν ἀλλ' ἐνταῦθα οὐδὲν κοινωνεῖ τὸ λεχθέν. οὐδὲν δὲ κωλύει τὸν αὐτὸν λόγον πλείους μοχθηρίας ἔχειν. ἀλλ' οὐχ ἡ πάσης μοχθηρίας ἐμφάνισις, λύσις ἐστίν. ἐγχωρεῖ γὰρ ὅτι μὲν ψεῦδος συλλελόγισται δεῖξαί τινα. παρ' ὃ δὲ, μὴ δεῖξαι. οἷον τὸν ζήνωνος λόγον, ὅτι οὐκ ἔστι κινηθῆναι. ὥστε καὶ εἴ τις ἐπιχειροίη συνάγειν ὡς ἀδύνατον συνάγων εἰς ἀδύνατον, ἁμαρτάνει, κἂν μυριάκις ᾖ συλλελογισμένος. ἀλλ' οὐκ ἔστιν αὕτη λύσις. ἦν γὰρ ἡ λύσις, ἐμφάνισις ψευδοῦς συλλογισμοῦ παρ' ὃ ψευδής. εἰ οὖν μὴ συλλελόγισται, ἢ καὶ ἀληθὲς ἢ ψεῦδος ἐπι-

χειρεῖ

272 τῶν σημαίνει. ὅλως δ' ἐν τοῖς παρὰ τὴν λέξιν λόγοις, ἀεὶ κατὰ τὸ ἀντικείμενον ἔσται ἡ λύσις, ἢ παρ' ὃ ἐστὶν ὁ λόγος. οἷον εἰ παρὰ τὴν σύνθεσίν ἐστιν ὁ λόγος, ἡ λύσις, διελόντι. εἰ δὲ παρὰ τὴν διαίρεσιν, συνθέντι. Πάλιν εἰ παρὰ προσῳδίαν ὀξεῖαν, ἡ βαρεῖα προσῳδία λύσις. εἰ δὲ παρὰ βαρεῖαν, ἡ ὀξεῖα. εἰ δὲ παρ' ὁμωνυμίαν ἐστί, τὸ ἀντικείμενον ὄνομα εἰπόντα λύειν. οἷον εἰ ἔμψυχον συμβαίνει λέγειν. ἀποφήσαντα δὲ μὴ εἶναι, δηλοῦν ὡς ἔστιν ἔμψυχον. εἰ δ' ἄψυχον ἔφησεν. ὁ δὲ ἔμψυχον συνελογίσατο, λέγειν ὡς ἔστιν ἄψυχον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἀμφιβολίας. εἰ δὲ παρ' ὁμοιότητα λέξεως, τὸ ἀντικείμενον ἔσται λύσις. ἆρ' ὃ μὴ ἔχει δοίη ἄν τις; ἢ οὐχ ὃ μὴ ἔχει, ἀλλ' ὡς οὐκ ἔχει. οἷον ἕνα μόνον ἀστράγαλον. ἆρα ὃ ἐπίσταται, μαθὼν ἢ εὑρὼν ἐπίσταται; ἀλλ' οὐχ ἃ ἐπίσταται. καὶ εἰ ὃ βαδίζει πατεῖ; ἀλλ' οὐχ ὅτε. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. πρὸς δὲ τοὺς παρὰ τὸ συμβεβηκός, μία μὲν ἡ αὐτὴ λύσις πρὸς ἅπαντας. ἐπεὶ γὰρ ἀδιόριστόν ἐστι τὸ πότε λεκτέον ἐπὶ τοῦ πράγματος, ὅταν ἐπὶ τοῦ συμβεβηκότος ὑπάρχῃ. καὶ ἐπ' ἐνίων μὲν δοκεῖ καὶ φασίν, ἐπ' ἐνίων δ' οὔ φασιν ἀναγκαῖον εἶναι. ῥητέον οὖν συμβιβασθέντας ὁμοίως πρὸς ἅπαντας, ὅτι οὐκ ἀναγκαῖον. ἔχειν δὲ δεῖ προφέρειν τὸ οἷον. εἰσὶ δὲ πάντες οἱ τοιοίδε τῶν λόγων παρὰ τὸ συμβεβηκός. οἷον ἆρ' οἶδας ὃ μέλλω σε ἐρωτᾶν. ἆρ' οἶδας τὸν προσιόντα. ἢ τὸν κεκαλυμμένον. ἆρ' ὁ ἀνδριὰς σόν ἐστιν ἔργον. ἢ σὸς ὁ κύων πατήρ. ἆρα τὰ ὀλιγάκις ὀλίγα, ὀλίγα; φανερὸν γὰρ ἐν ἅπασι τούτοις, ὅτι οὐκ ἀνάγκη τὸ κατὰ τοῦ συμβεβηκότος, καὶ κατὰ τοῦ πράγματος ἀληθεύεσθαι.

προειρημένοις, πάντων διδομένων οὔ φαμεν γενέσθαι συλλογισμόν. ἔτι δὲ καὶ οἵδε ἀπὸ τούτων τῶν λόγων. ἆρα ὃ γέγραπται γέγραφέ τις; γέγραπται δὲ νῦν ὅτι σὺ κάθησαι, ψευδὴς ὁ λόγος. ἦν δ' ἀληθὴς ὅτε ἐγράφετο. ἅμα ἄρα ἐγράφετο, ψευδὴς καὶ ἀληθής. τὸ γὰρ ψευδῆ ἢ ἀληθῆ λέγειν λόγον ἢ δόξαν, οὐ τόδε, ἀλλὰ τοιόνδε σημαίνει. ὁ γὰρ αὐτὸς λόγος. καὶ ἐπὶ τῆς δόξης. καὶ ἆρ' ὃ μανθάνει ὁ μανθάνων, τοῦτό ἐστιν ὃ μανθάνει. μανθάνει δέ τις τὸ βραδὺ, ταχύ. οὐ τοίνυν ὃ μανθάνει, ἀλλ' ὡς μανθάνει εἴρηκε, καὶ ἆρ' ὃ βαδίζει τις πατεῖ. βαδίζει δὲ τὴν ἡμέραν ὅλην. ἢ οὐχ ὃ βαδίζει, ἀλλ' ὅτε βαδίζει εἴρηκεν. οὐδ' ὅταν τὴν κύλικα πίνει, ὃ πίνει, ἀλλ' ἐξ οὗ. καὶ ἆρα ὅ τις οἶδε, ἢ εὑρὼν, ἢ μαθὼν οἶδεν. ὧν δὲ, τὸ μὲν εὗρε, τὸ δὲ ἔμαθε, τὰ ἄμφω οὐδέτερον. ἢ ὃ μὲν οὐχ ἅπαν. τὸ δὲ ἅπαν καὶ ὅτι ἐστί τις τρίτος ἄνθρωπος παρ' αὐτὸν καὶ τοὺς καθ' ἕκαστον. τὸ γὰρ ἄνθρωπος καὶ ἅπαν τὸ κοινὸν, οὐ τόδε τι, ἀλλὰ τοιόνδε τι. ἢ πρός τι. ἢ πῶς. ἢ τῶν τοιούτων τι σημαίνει. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ Κορίσκος καὶ Κορίσκος μουσικὸς, πότερον ταὐτὸν ἢ ἕτερον. τὸ μὲν γὰρ, τόδε τι. τοῦτο δὲ, τοιόνδε σημαίνει. ὥστε οὐκ ἔστιν αὐτὸ ἐκθέσθαι. οὐ τὸ ἐκτίθεσθαι δὲ ποιεῖ τὸν τρίτον ἄνθρωπον. ἀλλὰ τὸ ὅπερ τόδε τι εἶναι συγχωρεῖν. οὐ γὰρ ἔσται τὸ δέ τι εἶναι ὅπερ Καλλίας καὶ ὅπερ ἄνθρωπός ἐστιν. οὐδ' εἴ τις τὸ ἐκτιθέμενον μὴ ὅπερ τόδε τι εἶναι λέγοι, ἀλλ' ὅπερ ποιὸν, οὐδὲν διοίσει. ἔσται γὰρ παρὰ τοὺς πολλοὺς ἕν τι. οἷον τὸ ἄνθρωπος. φανερὸν οὖν ὅτι οὐ δοτέον τὸ δέ τι εἶναι τὸ κοινῇ κατηγορούμενον ἐπὶ πᾶσιν. ἀλλ' ἤτοι ποσὸν, ἢ ποιὸν, ἢ πρός τι, ἤ τι τῶν τοιού-

171 νάγει ἐπὶ τοῦ ὅσα. τὰ γὰρ δέκα, ποσά. εἰ οὖν ἤρετο ἐξ ἀρχῆς εἰ ὅσα τις μὴ ἔχει πρότερον ἔχων, ἆρά γε ἀποβέβληκε τοσαῦτα, οὐδεὶς ἂν ἔδωκεν, ἀλλ' ἢ τοσαῦτα, ἢ τούτων τι. καὶ ὅτι δοίη ἄν τις ὃ μὴ ἔχει. οὐ γὰρ ἔχει μόνον ἕνα ἀστράγαλον. ἢ οὐ δέδωκεν ὃ οὐκ εἶχεν, ἀλλ' ὡς οὐκ εἶχε τὸν ἕνα. τὸ γὰρ μόνον, οὐ τόδε σημαίνει. οὐδὲ τοιόνδε οὐδὲ τοσόνδε τι. ἀλλ' ὡς ἔχει πρός τι. οἷον ὅτι οὐ μετ' ἄλλου. ὥσπερ οὖν εἰ ἤρετο. ἆρ' ὃ μή τις ἔχει δοίη ἄν; μὴ φάντος δὲ, ἔροιτο, εἰ δοίη ἄν τίς τι ταχέως μὴ ἔχων ταχέως; φήσαντος δὲ, συλλογίζοιτο, ὅτι δοίη ἄν τις ὃ μὴ ἔχει. καὶ φανερὸν ὅτι οὐ συλλελόγισται. τὸ γὰρ ταχέως, οὐ τόδε διδόναι ἐστὶν, ἀλλ' ὧδε διδόναι. ὡς δὲ μὴ ἔχει τις, δοίη ἄν. οἷον ἡδέως ἔχων, δοίη ἂν λυπηρῶς. ὅμοιοι δὲ καὶ οἱ τοιοίδε πάντες. ἆρ' ᾗ μὴ ἔχει χειρὶ τύπτοι ἄν. ἢ ᾧ μὴ ἔχει ὀφθαλμῷ ἴδοι ἄν; οὐ γὰρ ἔχει ἕνα μόνον. λύουσι μὲν οὖν τινὲς λέγοντες, καὶ ὡς ἔχει ἕνα μόνον καὶ ὀφθαλμὸν καὶ ἄλλο ὁποσονοῦν, ὁ πλείω ἔχων. οἱ δὲ, καὶ ὡς ὃ ἔχει ἔλαβεν. ἐδίδου γὰρ μίαν μόνην οὗτος ψῆφον. καὶ οὗτος ἔχει φασὶ μίαν μόνην παρὰ τούτου ψῆφον. ἔλαβε γὰρ παρὰ τούτου. οἱ δὲ εὐθὺς τὴν ἐρώτησιν ἀναιροῦντες, ὅτι ἐνδέχεται ὃ μὴ ἔλαβεν ἔχειν. οἷον οἶνον λαβόντα ἡδὺν, διαφθαρέντος ἐν τῇ λήψει, ἔχειν ὀξύν. ἀλλ' ὅπερ ἐλέχθη καὶ πρότερον οὗτοι πάντες, οὐ πρὸς τὸν λόγον, ἀλλὰ πρὸς ἄνθρωπον λύουσιν. εἰ γὰρ ἦν αὕτη λύσις, δόντος τὸ ἀντικείμενον, οὐχ οἷόν τε λύειν, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων. οἷον εἰ ἔστι μὲν ὃ ἔστι δὲ ὃ οὔ, ἡ λύσις, ἂν ἁπλῶς δῷ λέγεσθαι συμπεραίνεται. ἐὰν δὲ μὴ συμπεραίνηται, οὐκ ἂν εἴη λύσις. ἐν δὲ τοῖς

τῶν πρός τι ἢ ποσῶν, δηλούντων δὲ τί ἐστι σημαίνειν διὰ τὴν λέξιν. οἷον ἐν τῷδε τῷ λόγῳ· ἆρ' ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ ἅμα ποιεῖν τε καὶ πεποιηκέναι ἢ οὔ; ἀλλὰ μὴν ὁρᾶν γέ τι ἂν καὶ ἑωρακέναι τὸ αὐτὸ καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ἐνδέχεται. ἆρά ἐστί τι τῶν πάσχειν, ποιεῖν τι; οὐκοῦν τὸ τέμνεται, καίεται, αἰσθάνεται. ὁμοίως λέγεται. καὶ πάντα πάσχειν τι σημαίνει. τὸ δὲ πάλιν τὸ λέγειν, τρέχειν, ὁρᾶν, ὁμοίως ἀλλήλοις λέγεται; ἀλλὰ μὴν τό γ' ὁρᾶν, αἰσθάνεσθαί τί ἐστι. ὥστε καὶ πάσχειν τι σημαίνει, ἅμα δὲ καὶ ποιεῖν. εἰ δέ τις ἐκεῖ δοὺς μὴ ἐνδέχεσθαι ἅμα τὸ αὐτὸ ποιεῖν τε καὶ πεποιηκέναι, τὸ ὁρᾶν καὶ ἑωρακέναι φαίη ἐγχωρεῖν, οὔπω ἐλήλεγκται, εἰ μὴ λέγοι τὸ ὁρᾶν ποιεῖν τι, ἀλλὰ πάσχειν. προσδεῖ γὰρ τούτου τοῦ ἐρωτήματος. ἀλλ' ὑπὸ τοῦ ἀκούοντος ὑπολαμβάνεται δεδωκέναι, ὅτε τὸ τέμνειν ποιεῖν τι. καὶ τὸ τετμηκέναι, πεποιηκέναι τι ἔδωκε. καὶ ὅσα ἄλλα ὁμοίως λέγεται, τὸ γὰρ λοιπὸν αὐτὸς προστίθησιν ὁ ἀκούων, ὡς ὁμοίως λεγόμενον. τὸ δὲ λέγεται μὲν οὐχ ὁμοίως, φαίνεται δὲ διὰ τὴν λέξιν. τὸ αὐτὸ δὲ συμβαίνει, ὅπερ ἐν ταῖς ὁμωνυμίαις. οἴεται γὰρ ἐν τοῖς ὁμωνύμοις ὁ ἀγνὼς τῶν λόγων, ὃ ἔφησεν ἀποφῆσαι πρᾶγμα οὐχὶ ὄνομα. τοῦ δὲ ἔτι προσδεῖ ἐρωτήματος, εἰ ἐφ' ἓν βλέπων λέγοι τὸ ὁμώνυμον. οὕτω γὰρ δόντος, ἔσται ἔλεγχος. ὅμοιοι δὲ καὶ οἵδε οἱ λόγοι τούτοις. εἰ ὅ τις ἔχων, ὕστερον μὴ ἔχει, ἀπέβαλεν; ὁ γὰρ ἕνα μόνον ἀποβαλὼν ἀστράγαλον, οὐκ ἔχει δέκα ἀστραγάλους. ἢ ὃ μὲν μὴ ἔχει πρότερον ἔχων, ἀποβέβληκεν. ὅσον δὲ μὴ ἔχει, ἢ ὅσα, οὐκ ἀνάγκη τοσαῦτα ἀποβαλεῖν. ἐρωτήσας οὖν ὃ ἔχει, συ-

270 μάθημα τὸ κακόν. ἀλλὰ μὴν καὶ κακὸν, μάθημα τὸ κακόν. ὥστε κακὸν μάθημα τὸ κακόν, ἀλλ᾽ ἔστι κακοῦ, σπουδαία ἐπιστήμη. ἆρ᾽ ἀληθὲς εἰπεῖν νῦν ὅτι σὺ γέγονας; γέγονας ἄρα νῦν. ἢ ἄλλο σημαίνει διαιρεθέν. ἀληθὲς γὰρ εἰπεῖν νῦν, ὅτι γέγονας, ἀλλ᾽ οὐ νῦν σὺ γέγονας. ἆρ᾽ ὡς δύνασαι, καὶ ἃ δύνασαι, οὕτως καὶ ταῦτα ποιήσαις ἄν. οὐ κιθαρίζων δ᾽ ἔχεις δύναμιν τοῦ κιθαρίζειν; κιθαρίσαις ἂν ἄρα οὐ κιθαρίζων. ἢ οὐ τούτου ἔχει τὴν δύναμιν, τοῦ οὐ κιθαρίζων κιθαρίζειν, ἀλλ᾽ ὅτε οὐ ποιεῖ, τοῦ ποιεῖν. λύουσι δὲ τοῦτό τινες καὶ ἄλλως. εἰ γὰρ ἔδωκεν ὡς δύναται ποιεῖν, οὔ φασι συμβαίνειν μὴ κιθαρίζοντα κιθαρίζειν. οὐ γὰρ πάντως ὡς δύναται ποιεῖν, δεδόσθαι ποιήσειν. οὐ ταυτὸν δ᾽ εἶναι τὸ ὡς δύναται, καὶ πάντως ὡς δύναται ποιεῖν. ἀλλὰ φανερὸν, ὅτι οὐ καλῶς λύουσι. τῶν γὰρ παρὰ ταυτὸν λόγων, ἡ αὐτὴ λύσις. αὕτη δ᾽ οὐχ ἁρμόσει ἐπὶ πάντας. οὐδὲ πάντως ἐρωτωμένους. ἀλλ᾽ ἔστι πρὸς τὸν ἐρωτῶντα, οὐ πρὸς τὸν λόγον. Παρὰ δὲ τὴν προσῳδίαν, λόγοι μὲν οὐκ εἰσὶν, οὔτε τῶν γεγραμμένων οὔτε τῶν λεγομένων. πλὴν εἴ τινες ὀλίγοι γένοιντ᾽ ἄν. οἷον οὗτος ὁ λόγος. ἆρά γ᾽ ἐστὶ τὸ οὗ καταλύεις οἰκία; ναί. οὐκοῦν τὸ οὐ καταλύεις τοῦ καταλύεις ἀπόφασις. ἔφησας δ᾽ εἶναι τὸ οὗ καταλύεις οἰκίαν. ἡ οἰκία ἄρα ἀπόφασις. ὡς δὴ λυτέον, δῆλον. οὐ γὰρ ταυτὸ σημαίνει τὸ μὲν ὀξύτερον, τὸ δὲ βαρύτερον ῥηθέν. δῆλον δὲ, καὶ τοῖς παρὰ τὸ ὡσαύτως λέγεσθαι τὰ μὴ ταυτὰ, πῶς ἀπαντητέον. ἐπείπερ ἔχομεν τὰ γένη τῶν κατηγοριῶν. ὁ μὲν γὰρ ἔδωκεν ἐρωτηθεὶς μὴ ὑπάρχειν τι τούτων ὅσα τί ἐστι σημαίνει, ὁ δ᾽ ἔδειξεν ὑπάρχον τι

τὸν ζ, ὅτι οὐκ ἔστι συνεπίστασθαι· καὶ ὅτι τῷ ὡδὶ ἠθισμένοις, οὐκ ἔστιν συνεπίστασθαι. Ὅλως δὲ μαχητέον κἂν ἁπλῶς συλλογίζηται. ὅτι οὐχ ὃ ἔφησεν ἀπέφησε πρᾶγμα, ἀλλὰ ὄνομα. ὥστε τοῦτο οὐκ ἔλεγχος. Φανερὸν δὲ καὶ τοὺς παρὰ τὴν διαίρεσιν καὶ σύνθεσιν πῶς λυτέον. ἐὰν γὰρ διαιρούμενος καὶ συντιθέμενος ὁ λόγος ἕτερον σημαίνῃ συμπεραινομένου, τοὐναντίον λεκτέον. εἰσὶ δὲ πάντες οἱ τοιοῦτοι λόγοι, παρὰ τὴν σύνθεσιν ἢ διαίρεσιν. ἆρ' ᾧ εἶδες σὺ τοῦτον τυπτόμενον, τούτῳ ἐτύπτετο οὗτος; καὶ ᾧ ἐτύπτετο, τοῦτο σὺ εἶδες; ἔχει μὲν οὖν τι καὶ τῶν ἀμφιβόλων ἐρωτημάτων, ἀλλ' ἔστι παρὰ σύνθεσιν. οὐ γάρ ἐστι διπλὸν τὸ παρὰ τὴν διαίρεσιν. οὐ γὰρ ὁ αὐτὸς λόγος γίνεται διαιρούμενος, εἴπερ μὴ καὶ τὸ ὄρος καὶ ὁ ὅρος τῇ προσῳδίᾳ λεχθὲν ὡδὶ, ἕτερον σημαίνει. ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς γεγραμμένοις ταυτὸν ὄνομα, ὅταν ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων γεγραμμένον ᾖ καὶ ὡσαύτως. κἀκεῖ δὲ ἤδη τὰ παράσημα ποιοῦνται. τὰ δὲ φθεγγόμενα, οὐ ταυτά. ὥστε οὐ διπλὸν τὸ παρὰ τὴν διαίρεσιν. Φανερὸν δὲ, καὶ ὅτι οὐ πάντες οἱ ἔλεγχοι παρὰ τὸ διπλὸν, καθάπερ τινές φασι. διαιρετέον οὖν τῷ ἀποκρινομένῳ. οὐ γὰρ ταυτὸν ἰδεῖν τοῖς ὀφθαλμοῖς τυπτόμενον, καὶ τὸ φάναι ἰδεῖν τοῖς ὀφθαλμοῖς τυπτόμενον. καὶ ὁ εὐθυδήμου δὲ λόγος. ἆρα οἶδας σὺ νῦν οὔσας ἐν πειραιεῖ τριήρεις ἐν σικελίᾳ ὤν; καὶ πάλιν ἆρ' ἔστιν ἀγαθὸν ὄντα σκυτέα μοχθηρὸν εἶναι; εἴη δ' ἄν τις ἀγαθὸς ὢν σκυτεὺς μοχθηρός. ὥστε ἔσται ἀγαθὸς σκυτεὺς μοχθηρός. ἆρ' ὧν αἱ ἐπιστῆμαι σπουδαῖαι, σπουδαῖα τὰ μαθήματα; τοῦ δὲ κακοῦ σπουδαῖον τὸ μάθημα; σπουδαῖον ἄρα

ρωτῶντες, ἢ ἀναιροῦντες λύωμεν· καὶ ἀναιροῦντες, ἢ ὧδε, ἢ ὧδε καθάπερ ἐλέχθη πρότερον. Διαφέρει δὲ πλεῖστον ἐρωτώμενόν τε καὶ μή, λύειν λόγον, τὸ μὲν γὰρ προϊδεῖν, χαλεπόν. τὸ δὲ κατὰ σχολὴν ἰδεῖν, ῥᾴδιον. τῶν μὲν οὖν παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν καὶ τὴν ἀμφιβολίαν ἐλέγχων, οἱ μὲν ἔχουσί τι τῶν ἐρωτημάτων πλείω σημαῖνον. οἱ δὲ τὸ συμπέρασμα πολλαχῶς λεγόμενον· οἷον ἐν μὲν τῷ σιγῶντα λέγειν, τὸ συμπέρασμα διττόν. ἐν δὲ τῷ μὴ συνεπίστασθαι τὸν ἐπιστάμενον ὡς ἐπὶ τοῦ δὲ ὁ ἐπιστάμενος τὶ λέγειν ἢ πράττειν, καὶ ἐκεῖνο συνεπίστασθαι ὃ λέγει ἢ πράττει· οὗτος δὲ ἐπίσταται λέγειν ἰαμβεῖα. οὗτος ἄρα συνεπίσταται καὶ τὰ ἰαμβεῖα, ἓν τῶν ἐρωτημάτων ἀμφίβολον. καὶ τὸ διττὸν ὁτὲ μὲν ὄν ἐστιν ὁτὲ δ᾽ οὐκ ἔστιν ἀλλὰ σημαίνει τὸ διττόν. τὸ μὲν ὄν. τὸ δὲ οὐκ ὄν. ὅσοις μὲν οὖν ἐν τῷ τέλει τὸ πολλαχῶς, ἂν μὴ προσλάβῃ τὴν ἀντίφασιν, οὐ γίνεται ἔλεγχος. οἷον ἐν τῷ τὸν τυφλὸν ὁρᾶν. ἄνευ γὰρ ἀντιφάσεως, οὐκ ἦν ἔλεγχος. ὅσοις δὲ ἐν τοῖς ἐρωτήμασιν, οὐκ ἀνάγκη προαποφῆσαι τὸ διττόν. οὐ γὰρ πρὸς τοῦτο, ἀλλὰ διὰ τοῦτο ὁ λόγος. ἐν ἀρχῇ μὲν οὖν τὸ διπλοῦν καὶ ὄνομα καὶ λόγον. οὕτως ἀποκριτέον, ὅτι ἔστιν ὥς, ἔστι δ᾽ ὡς, οὔ. ὥσπερ τὸ σιγῶντα λέγειν, ὅτι ἔστιν ὥς. ἔστι δ᾽ ὡς οὔ. καὶ τὰ δέοντα πρακτέον ἐστὶν ἅ. ἔστι δὲ ἃ οὔ. τὰ γὰρ δέοντα λέγεται πολλαχῶς. ἂν δὲ λάθῃ, ἐπὶ τέλει προστιθέντα τῇ ἐρωτήσει διορθωτέον. ἔστιν ἄρα σιγῶντα λέγειν, οὔ. ἀλλὰ τόνδε σιγῶντα. καὶ ἐν τοῖς ἔχουσι δὲ τὸ πλεοναχῶς ἐν ταῖς προτάσεσιν, ὁμοίως, οὐκ ἄρα συνεπίστανται ὅτι ἐπίστανται; ναί, ἀλλ᾽ οὐχ οἱ οὕτως ἐπιστάμενοι. οὐ γὰρ ταυ

λον ποτέρως οἴωνται λέγεσθαι τὸ προτεινόμενον, πότερον
ὡς αἱ γνῶμαι· καλοῦσι γὰρ γνώμας, καὶ τὰς ἀληθεῖς δό-
ξας, καὶ τὰς ὅλας ἀποφάσεις. ἢ ὡς ἡ διάμετρος ἀσύμ-
μετρος τῶν ὁμολογουμένων. ἔτι δὲ τἀληθὲς ἀμφιδοξεῖται
μάλιστα, μεταφέρων ἄν τις λανθάνοι τὰ ὀνόματα πε-
ρὶ τούτων. διὰ μὲν γὰρ τὸ ἄδηλον εἶναι ποτέρως ἔχει
τὸ ἀληθὲς, οὐ δόξει σοφίζεσθαι. διὰ δὲ τὸ ἀμφιδοξεῖν,
οὐ δόξει ψεύδεσθαι. ἡ δὲ μεταφορὰ ποιήσει τὸν λόγον
ἀνεξέλεγκτον. Ἔτι ὅσα ἄν τις προαισθάνηται τῶν
ἐρωτημάτων, προενστατέον, καὶ προαγορευτέον. οὕτω
γὰρ ἂν μάλιστα τὸν πυνθανόμενον κωλύσειεν. ἐπεὶ δέ ἐστιν
ἡ μὲν ὀρθὴ λύσις, ἐμφάνισις ψευδοῦς συλλογισμοῦ πα-
ρὰ ποίαν ἐρώτησιν συμβαίνει τὸ ψεῦδος. ὁ δὲ ψευδὴς
συλλογισμὸς λέγεται διχῶς. εἰ γὰρ εἰ συλλελόγισται
ψευδῶς. ἢ εἰ μὴ ὢν συλλογισμὸς, δοκεῖ εἶναι συλ-
λογισμὸς, εἴη ἂν ἥ τε εἰρημένη νυνὶ λύσις. καὶ ἡ τοῦ
φαινομένου συλλογισμοῦ, παρά τι φαίνεται τῶν
ἐρωτημάτων διόρθωσις. ὥστε συμβαίνει τῶν λόγων τοὺς
μὲν συλλελογισμένους ἀνελόντα. τοὺς δὲ φαινομένους
διελόντα, λύειν. πάλιν δὲ ἐπεὶ τῶν συλλελογισμένων
λόγων, οἱ μὲν, ἀληθές. οἱ δὲ ψευδὲς ἔχουσι τὸ συμπέρα-
σμα. τοὺς μὲν κατὰ τὸ συμπέρασμα ψευδεῖς, διχῶς ἐνδέ-
χεται λύειν. καὶ γὰρ τῷ ἀνελεῖν τι τῶν ἠρωτημένων, καὶ τῷ δεῖ-
ξαι τὸ συμπέρασμα ἔχον οὐχ οὕτως. τοὺς δὲ κατὰ τὰς προ-
τάσεις, τῷ ἀνελεῖν τι μόνον. τὸ γὰρ συμπέρασμα, ἀ-
ληθές. ὥστε τοῖς βουλομένοις λύειν λόγον, πρῶτον μὲν
σκεπτέον εἰ συλλελόγισται ἢ ἀσυλλόγιστος. εἶτα πότε-
ρον ἀληθὲς τὸ συμπέρασμα, ἢ ψεῦδος. ὅπως ἢ διαι-

βαίνοντα, τῆς αὐτῆς εἶναι θέσεως δοκεῖ. Ἔτι ὅταν τὸ καθόλου μὴ ὀνόματι ληφθῇ, ἀλλὰ παραβολῇ, λεκτέον, ὅτι οὐχ ὡς ἐδόθη. οὐδ' ὡς προὔτεινε λαμβάνει. καὶ γὰρ παρὰ τοῦτο γίνεται πολλάκις ἔλεγχος. ἐξειργόμενον δὲ τούτων ἐπὶ τὸ μὴ καλῶς δεδεῖχθαι, πορευτέον, ἀπαντῶντα κατὰ τὸν εἰρημένον διορισμόν, ἐν μὲν οὖν τοῖς κυρίως λεγομένοις ὀνόμασιν, ἀνάγκη ἀποκρίνεσθαι, ἢ ἁπλῶς, ἢ διαιροῦντα. ἃ δὲ συνυπονοοῦντες τίθεμεν, οἷον ὅσα μὴ σαφῶς ἀλλὰ κολοβῶς ἐρωτᾶται, παρὰ τοῦτο συμβαίνει ὁ ἔλεγχος. οἷον ἆρα ὃ ἂν ᾖ Ἀθηναίων κτῆμα, ἐστὶν Ἀθηναίων; ναί. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἀλλὰ μὴν ὁ ἄνθρωπος ἐστὶ τῶν ζῴων; ναί. κτῆμα ἄρα ὁ ἄνθρωπος τῶν ζῴων. τὸν γὰρ ἄνθρωπον τῶν ζῴων εἶναι λέγομεν, ὅτι ζῷόν ἐστι. καὶ λύσανδρον τῶν λακώνων, ὅτι λάκων. δῆλον οὖν ὡς ἐν οἷς ἀσαφὲς τὸ προτεινόμενον, οὐ συγχωρητέον ἁπλῶς. ὅταν δὲ δυοῖν ὄντοιν, θατέρου μὲν ὄντος, ἐξ ἀνάγκης θάτερον εἶναι δοκῇ. θατέρου δὲ, τοῦτο μὴ ἐξ ἀνάγκης. ἐρωτώμενον πότερον δεῖ, τὸ ἔλαττον διδόναι. χαλεπώτερον γὰρ συλλογίσασθαι ἐκ πλειόνων. ἐὰν δὲ ἐπιχειρῇ ὅτι τῷ μὲν ἐστὶν ἐναντίον, τῷ δὲ οὐκ ἔστιν, ἐὰν ὁ λόγος ἀληθὴς ᾖ, ἐναντίον φάναι, ὄνομα δὲ μὴ κεῖσθαι τοῦ ἑτέρου. ἐπεὶ δ' ἔνια μὲν ὧν λέγουσιν οἱ πολλοὶ τὸν μὴ συγχωροῦντα ψεύδεσθαι ἂν φαῖεν, ἔνια δὲ οὔ. οἷον, ὅσα ἀμφιδοξοῦσι. πότερον γὰρ φθαρτὴ ἢ ἀθάνατος ἡ ψυχὴ τῶν ζῴων, οὐ διώρισται τοῖς πολλοῖς. ἐν αὐτοῖς ἃ μὴ διδῶσιν ὁ ἀποκρινόμενος, οὐ δεῖ τὸν ἐρωτῶντα λέγειν τὸν ἀποκρινόμενον ἐληλεγμένον ὡς ψευδῆ λέγοντα. ἐν οἷς οὖν ἀδη

ληθές, ὥσπερ ἀξιοῦσί τινες. οὐδὲν γὰρ τοῦτο διαφέρει, ἢ ἤρετο, κορίσκος καὶ καλλίας, πότερον οἴκοι εἰσὶν ἢ οὐκ οἴκοι. εἴτε παρόντων ἀμφοῖν, εἴτε μὴ παρόντων. ἀμφοτέρως γὰρ, πλείους αἱ προτάσεις. οὐ γὰρ εἰ ἀληθὲς εἰπεῖν, διὰ τοῦτο μία ἡ ἐρώτησις. ἐγχωρεῖ γὰρ καὶ μυρία ἕτερα ἐρωτηθέντα ἐρωτήματα, ἅπαντα ἢ ναὶ, ἢ οὒ ἀληθὲς εἶναι λέγειν. ἀλλ' ὅμως οὐκ ἀποκριτέον μιᾷ ἀποκρίσει. ἀναιρεῖται γὰρ τὸ διαλέγεσθαι. τοῦτο δ' ὅμοιον ὡς εἰ καὶ τὸ αὐτὸ ὄνομα τεθείη τοῖς ἑτέροις. εἰ οὖν μὴ δεῖ πρὸς δύο ἐρωτήσεις μίαν ἀπόκρισιν διδόναι, φανερὸν ὅτι οὐδὲ ἐπὶ τῶν ὁμωνύμων τὸ ναὶ ἢ οὒ λεκτέον. οὐδὲ γὰρ ὁ εἰπὼν ἀποκέκριται, ἀλλ' εἴρηκεν. ἀλλ' ἀξιοῦταί πως ἐν τοῖς διαλεγομένοις, διὰ τὸ λανθάνειν τὸ συμβαῖνον. ὥσπερ οὖν εἴπομεν, ἐπειδή περ οὐδ' ἔλεγχοί τινες ὄντες δοκοῦσιν εἶναι, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ λύσεις δόξουσιν εἶναί τινες οὐκ οὖσαι λύσεις. ἃς δὴ φαμὲν ἐνίοτε μᾶλλον δεῖν φέρειν, ἢ τὰς ἀληθεῖς ἐν τοῖς ἀγωνιστικοῖς λόγοις. καὶ τῇ πρὸς τὸ διττὸν ἀπαντήσει. ἀποκριτέον δὲ, ἐπὶ μὲν τῶν δοκούντων, τὸ ἔστω λέγοντα. καὶ γὰρ οὕτως ἥκιστα γένοιτ' ἂν παρεξέλεγχος, ἂν δέ τι παράδοξον ἀναγκάζηται λέγειν, ἐνταῦθα μάλιστα προσθετέον τὸ δοκεῖν. οὕτω γὰρ οὔτε ἔλεγχος, οὔτε παράδοξον ἂν γίνεσθαι δόξειεν. ἐπεὶ δὲ πῶς αἰτεῖται τὸ ἐν ἀρχῇ, δῆλον. οἴονται δὲ πάντως ἂν ᾖ σύνεγγυς, ἀναιρετέον καὶ μὴ συγχωρητέον εἶναι ἔνια, ὡς τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτοῦντος. ὅταν τὸ τοιοῦτον ἀξιοῖ τις ὃ ἀναγκαῖον μὲν συμβαίνειν ἐκ τῆς θέσεως, ᾖ δὲ ψεῦδος ἢ ἄδοξον, ταὐτὸ λεκτέον. τὰ γὰρ ἐξ ἀνάγκης συμ-

267 τὸν κρείσσον, μουσικόν. καὶ τοῦτον τὸν κρείσσον ἄμου-
σον. ὁ γὰρ αὐτὸς ἔσται λόγος τὸ, τοῦ κρείσσον τῷ, τοῦτον τὸν
κρείσσον ἄμουσον εἶναι ἢ μουσικὸν, ὅτι ἅμα φησί
τε καὶ ἀποφήσιν. ἀλλ' ἴσως οὐ ταυτὸν σημαίνει. οὐδὲ γὰρ
ἐκεῖ τοὔνομα. ὥστε τί διαφέρει, εἰ δὲ τῷ μὲν, τὸ ἁπλῶς
λέγειν κρείσσον ἀποδώσει. τῷ δὲ, προσθήσει τὸν
τινὰ ἢ τόνδε, ἄτοπον. οὐδὲν γὰρ μᾶλλον θατέρῳ. ὁ-
ποτέρῳ γὰρ διαφέρει. οὐ μὴν ἀλλ' ἐπειδὴ ἄδηλος
μέν ἐστιν ὁ μὴ διορισάμενος τὴν ἀμφιβολίαν, πότε-
ρον ἐλήλεγκται, ἢ οὐκ ἐλήλεγκται. δέδοται δὲ ἐν τοῖς
λόγοις τὸ διελεῖν, φανερὸν ὅτι τὸ μὴ διορίσαντα δοῦ-
ναι τὴν ἐρώτησιν. ἀλλ' ἁπλῶς, ἁμάρτημά ἐστιν. ὥστε
κἂν εἰ μὴ αὐτὸς, ἀλλ' ὅγε λόγος, ἐληλεγμένῳ ὅμοιός
ἐστι. συμβαίνει μέντοι πολλάκις ὁρῶντας τὴν ἀμφιβο-
λίαν, ὀκνεῖν διαιρεῖσθαι διὰ τὴν πυκνότητα τῶν τὰ τοιαῦ-
τα προτεινόντων. ὅπως μὴ πρὸς ἅπαν δοκῶσι δυ-
σκολαίνειν. εἶτ' οὐκ ἂν οἰηθέντων παρὰ τοῦτο γενέσθαι
τὸν λόγον. πολλάκις δὲ ἀπήντησε παράδοξον. ὥστε ἐ-
πεὶ δέδοται διαιρεῖν. οὐκ ὀκνητέον καθάπερ ἐλέχθη
πρότερον. εἰ δὲ τὰ δύο ἐρωτήματα μὴ ἕν τις ποιεῖ ἐ-
ρώτημα, οὐδ' ἂν ὁ παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν καὶ ἀμφιβολί-
αν ἐγίνετο παραλογισμός. ἀλλ' ἢ ἔλεγχος, ἢ οὔ. τί γὰρ
διαφέρει ἐρωτῆσαι, εἰ καλλίας μὲν καὶ θεμιστοκλῆς
μουσικοί εἰσιν, ἢ ἀμφοτέροις ἓν ὄνομα ἦν ἑτέροις οὖ-
σιν. εἰ γὰρ πλείω δηλοῖ ἑνὸς, πλείω ἠρώτησεν. εἰ οὖν
μὴ ὀρθὸν πρὸς δύο ἐρωτήσεις μίαν ἀπόκρισιν ἀξιοῦν
λαμβάνειν ἁπλῶς, φανερὸν ὅτι οὐδενὶ προσήκει τῶν
ὁμωνύμων ἀποκρίνεσθαι ἁπλῶς, οὐδ' εἰ κατὰ πάντων ἀλ-

ἀλλ' ὡς φαινομένοις. οὐ γὰρ φαμὲν συλλογίζεσθαί γε αὐτούς· ὥστε πρὸς τὸ μὴ δοκεῖν διορθωτέον.

Εἰ γὰρ ἐστὶν ὁ ἔλεγχος ἀντίφασις μὴ ὁμώνυμος ἔκ τινων, οὐδὲν ἂν δέοι διαιρεῖσθαι πρὸς τὰ ἀμφίβολα καὶ τὴν ὁμωνυμίαν. οὐ γὰρ ποιεῖ συλλογισμόν. ἀλλ' οὐδενὸς ἄλλου χάριν προσδιαιρετέον, ἀλλ' ἢ ὅτι τὸ συμπέρασμα φαίνεται ἐλεγχοειδές. οὔκουν ἐλεγχθῆναι, ἀλλὰ τὸ δοκεῖν εὐλαβητέον. ἐπεὶ τόγε ἐρωτᾶν ἀμφίβολα, καὶ τὰ παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν, ὅσαι τὲ ἄλλαι τοιαῦται παρακρούσεις, καὶ τὸν ἀληθινὸν ἔλεγχον ἀφανίζει καὶ τὸν ἐλεγχόμενον, ἄδηλον ποιεῖ. ἐπεὶ γὰρ ἔξεστιν ἐπὶ τέλει συμπερανάμενον, μὴ ὅπερ ἔφησεν, ἀποφῆσαι λέγειν ἀλλ' ὁμωνύμως ἢ ἀμφιβόλως, εἰ καὶ ὅτι μάλιστα ἔτυχεν ἐπὶ ταὐτὸν φέρων, ἄδηλον ἐλήλεγκται. ἄδηλον γὰρ εἰ ἀληθῆ λέγει νῦν. εἰ δὲ διελὼν εἴρετο τὸ ὁμώνυμον ἢ τὸ ἀμφίβολον, οὐκ ἂν ἄδηλος εἴη ὁ ἔλεγχος. ὅτ' ἐπιζητοῦσι νῦν μὲν ἧττον, πρότερον δὲ μᾶλλον οἱ ἐριστικοὶ τὸ ναὶ, ἢ τὸ οὔ. ἀποκρίνεσθαι τὸν ἐρωτώμενον, ἐγίνετ' ἂν νῦν δὲ διὰ τὸ μὴ καλῶς ἐρωτᾶν τοὺς πυνθανομένους ἀνάγκη προσαποκρίνεσθαί τι τὸν ἐρωτώμενον, ἐπιδιορθοῦντα τὴν μοχθηρίαν τῆς ἐρωτήσεως. ἐπεὶ διελομένου γε ἱκανῶς, ἢ ναὶ ἢ οὒ ἀνάγκη λέγειν τὸν ἀποκρινόμενον. εἰ δέ τις ὑπολήψεται τὸν κατὰ τὴν ὁμωνυμίαν ἔλεγχον εἶναι τρόπον τινὰ, οὐκ ἔσται διαφυγεῖν τὸ ἐλέγχεσθαι τὸν ἀποκρινόμενον. ἐπεὶ γὰρ τῶν ὁρατῶν, ἀναγκαῖον ὃ ἔφησεν ἀποφῆσαι, καὶ ὃ ἀπέφησε, φῆσαι. ὡς γὰρ διορθοῦνταί τινες, οὐδὲν ὄφελος. οὐ γὰρ Κορίσκον φασὶν εἶναι μουσικὸν καὶ ἄμουσον. ἀλλὰ τοῦτον

266 πέρας ἐπί τε τοῦ πράγματος συμβαίνει, καὶ ἐπὶ τῶν ὀνομάτων. Δεύτερον δὲ, πρὸς τὰς καθ' ἑαυτὸν ζητήσεις. ὁ γὰρ ὑφ' ἑτέρων ῥαδίως παραλογιζόμενος, καὶ τοῦτο μὴ αἰσθανόμενος, κἂν αὐτὸς ὑφ' αὑτοῦ τοῦτο πάθοι πολλάκις. τρίτον δὲ καὶ τὸ λοιπὸν ἔτι, πρὸς δόξαν, τῷ περὶ πάντα γεγυμνάσθαι δοκεῖν καὶ μηδενὸς ἀπείρως ἔχειν. τὸ γὰρ κοινωνοῦντα λόγων, ψέγειν λόγους μηδὲν ἔχοντα διορίζειν περὶ τῆς φαυλότητος αὐτῶν, ὑποψίαν δίδωσι τοῦ δοκεῖν δυσχεραίνειν, οὐ διὰ τἀληθὲς, ἀλλὰ δι' ἀπειρίαν. ἀποκρινομένοις δέ πως ἀπαντητέον πρὸς τοὺς τοιούτους λόγους, φανερὸν εἴπερ ὀρθῶς εἰρήκαμεν πρότερον, ἐξ ὧν εἰσιν οἱ παραλογισμοί. καὶ τὰς ἐν τῷ πυνθάνεσθαι πλεονεξίας, ἱκανῶς διείλομεν. οὐ ταυτὸν δέ ἐστι λαβόντα τὸν λόγον ἰδεῖν, καὶ λῦσαι τὴν μοχθηρίαν. καὶ ἐρωτώμενον ἀπαντᾶν δύνασθαι ταχέως. ὃ γὰρ ἴσμεν πολλάκις, μετατιθέμενον ἀγνοοῦμεν. ἔτι δὲ ὥσπερ ἐν τοῖς ἄλλοις, τὸ θᾶττον καὶ βραδύτερον ἐκ τοῦ γεγυμνάσθαι γίνεται μᾶλλον, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν λόγων ἔχει. ὥστε ἂν δῆλον μὲν ἡμῖν ᾖ, ἀμελέτητοι δὲ ὦμεν, ὑστεροῦμεν τῶν καιρῶν πολλάκις. συμβαίνει δέ ποτε καθάπερ ἐν τοῖς διαγράμμασι. καὶ γὰρ ἐκεῖ ἀναλύσαντες, ἐνίοτε συνθεῖναι πάλιν ἀδυνατοῦμεν, οὕτω καὶ ἐν τοῖς ἐλέγχοις. εἰδότες γὰρ παρ' ὃ ὁ λόγος συμβαίνει, συνεῖραι διαλῦσαι τὸν λόγον ἀποροῦμεν. πρῶτον μὲν οὖν ὥσπερ φαμὲν προαιρεῖσθαι δεῖν συλλογίζεσθαι ἐνδόξως ποτὲ μᾶλλον ἢ ἀληθῶς, οὕτω καὶ λυτέον ποτὲ μᾶλλον ἐνδόξως ἢ κατὰ τἀληθές. ὅλως γὰρ πρὸς τοὺς ἐριστικοὺς μαχητέον, οὐχ ὡς ἐλέγχοντας,

Ἔτι πρὸς τοὺς δοκοῦντας τοιούτους, ἢ πρὸς τοὺς ὁμοίους, ἢ πρὸς τοὺς πλείστους, ἢ πρὸς τοὺς πάντας, ὥσπερ καὶ ἀποκρινόμενοι πολλάκις ὅταν ἐλέγχωνται, ποιοῦσι διττόν, ἐὰν μέλλῃ συμβαίνειν ἐλεγχθήσεσθαι· καὶ ἐρωτῶντας χρηστέον ποτὲ τούτῳ πρὸς τοὺς ἐνισταμένους, κἂν ὡδὶ μὲν συμβαίνῃ· ὡδὶ δὲ μή, ὅτι οὕτως εἴληφεν· οἷον καὶ ὁ κλεοφῶν ποιεῖ ἐν τῷ μανδροβούλῳ. Δεῖ δὲ καὶ ἀφισταμένους τοῦ λόγου, τὰ λοιπὰ τῶν ἐπιχειρημάτων ἐπιτέμνειν· καὶ ἀποκρινόμενον, ἂν προαισθάνηται, προενίστασθαι καὶ προαγορεύειν· ἐπιχειρητέον δὲ ἐνίοτε καὶ πρὸς ἄλλο τοῦ εἰρημένου, ἐκεῖνο ἐκβαλόντας ἐὰν μὴ πρὸς τὸ προκείμενον ἔχῃ τις ἐπιχειρεῖν, ὅπερ ὁ λυκόφρων ἐποίησε προβληθέντος λύραν ἐγκωμιάζειν· πρὸς δὲ τοὺς ἀπαιτοῦντας πρός τι ἐπιχειρεῖν· ἐπειδὴ δοκεῖ δεῖν ἀποδιδόναι τὴν αἰτίαν· λεχθέντων δ' ἐνίων εὐφυλακτότερον τὸ καθόλου συμβαῖνον ἐν τοῖς ἐλέγχοις λέγειν τὴν ἀντίφασιν ὅ, τι ὃ ἔφησεν ἀποφῆσαι· ἢ ὃ ἀπέφησε, φῆσαι· ἀλλὰ μὴ ὅτι τῶν ἐναντίων ἡ αὐτὴ ἐστὶν ἐπιστήμη, ἢ οὐχ ἡ αὐτή· οὐ δεῖ δὲ τὸ συμπέρασμα προτατικῶς ἐρωτᾶν· ἔνια δὲ οὐδὲ ἐρωτητέον· ἀλλ' ὡς ὁμολογουμένοις χρηστέον· ἐξ ὧν μὲν οὖν αἱ ἐρωτήσεις· καὶ πῶς ἐρωτητέον ἐν ταῖς ἀγωνιστικαῖς διατριβαῖς, εἴρηται· περὶ δὲ ἀποκρίσεως, καὶ πῶς δεῖ λύειν· καὶ τί, καὶ πρὸς τίνα χρῆσιν τῶν λόγων οἱ τοιοῦτοι ὠφέλιμοι, μετὰ ταῦτα λεκτέον. Χρήσιμοι μὲν οὖν εἰσι πρὸς μὲν φιλοσοφίαν διὰ δύο· πρῶτον μὲν γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γινόμενοι παρὰ τὴν λέξιν, ἄμεινον ἔχειν ποιοῦσι πρὸς τὸ ποσαχῶς ἕκαστον λέγεται· καὶ ποῖα ὁμοίως· καὶ ποῖα ἑ-

265 χρηστέον. ἐνίοτε γὰρ οἴονται καὶ αὐτοὶ δεδωκέναι. καὶ τοῖς ἀκούουσι φαίνονται. διὰ τὴν τῆς ἐπαγωγῆς μνείαν ὡς οὐκ ἂν ἠρωτημένα μάτην. ἐν οἷς τε ὀνόματι μὴ σημαίνεται τὸ καθόλου, ἀλλὰ τῇ ὁμοιότητι χρηστέον πρὸς τὸ συμφέρον. λανθάνει γὰρ ἡ ὁμοιότης πολλάκις πρός τε τὸ λαβεῖν τὴν πρότασιν τοὐναντίον χρὴ παραβάλλοντα πυνθάνεσθαι. οἷον εἰ δέοι λαβεῖν ὅτι δεῖ πάντα τῷ πατρὶ πείθεσθαι, πότερον ἅπαντα δεῖ πείθεσθαι τοῖς γονεῦσιν, ἢ πάντ᾽ ἀπειθεῖν, καὶ τὸ πολλάκις πολλά, πότερον πολλὰ συγχωρητέον ἢ ὀλίγα. μᾶλλον γὰρ εἴπερ ἀνάγκη, πολλὰ δόξειεν ἂν εἶναι. παρατιθεμένων γὰρ ἐγγὺς τῶν ἐναντίων, καὶ μείζω καὶ μεγάλα φαίνεται καὶ χείρω καὶ βελτίω τοῖς ἀνθρώποις. σφόδρα δὲ καὶ πολλάκις ποιεῖ δοκεῖν ἐληλέγχθαι τὸ μάλιστα σοφιστικὸν συκοφάντημα τῶν ἐρωτώντων, τὸ μηθὲν συλλογισαμένους, μὴ ἐρώτημα ποιεῖν τὸ τελευταῖον: ἀλλὰ συμπεραντικῶς εἰπεῖν ὡς συλλελογισμένους, οὐκ ἄρα τὸ, καὶ τό. Σοφιστικὸν δὲ καὶ τὸ κειμένου παραδόξου. τὸ φαινόμενον ἀξιοῦν ἀποκρίνεσθαι. προκειμένου δὲ τοῦ δοκοῦντος ἐξ ἀρχῆς καὶ τὴν ἐρώτησιν τῶν τοιούτων οὕτω ποιεῖσθαι. πότερόν σοι δοκεῖ. ἀναγκαῖον γὰρ ἂν ᾖ τὸ ἐρώτημα ἐξ ὧν ὁ συλλογισμὸς ἢ ἔλεγχον ἢ παράδοξον γίνεσθαι. δόντος μὲν, ἔλεγχον. μὴ δόντος δὲ, μηδὲ δοκεῖν φάσκοντος, ἄδοξον. μὴ δόντος δὲ, δοκεῖν δ᾽ ὁμολογοῦντος, ἐλεγχοειδές. Ἔτι καθάπερ ἐν τοῖς ῥητορικοῖς, καὶ ἐν τοῖς ἐλεγκτικοῖς ὁμοίως τὰ ἐναντιώματα θεωρητέον, ἢ πρὸς τὰ ὑφ᾽ αὐτῶν λεγόμενα ἢ πρὸς οὓς ὁμολογεῖ καλῶς λέγειν ἢ πράττειν.

ὥσπερ γὰρ ἐν ἐκείνοις ἐπὶ τῶν πραγμάτων, τούτοις ἐπὶ
τῶν ὀνομάτων, συμπίπτει σολοικίζειν. ἄνθρωπος γὰρ καὶ
λευκὸν, καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομά ἐστι. φανερὸν οὖν ὅτι τὸν
σολοικισμὸν πειρατέον ἐκ τῶν εἰρημένων πτώσεων συλλο
γίζεσθαι. εἴδη μὲν οὖν ταῦτα τῶν ἀγωνιστικῶν λόγων. καὶ
14 μέρη τῶν εἰδῶν. καὶ τρόποι, οἱ εἰρημένοι. διαφέρει δ' οὐ μι
κρὸν ἐὰν ταχθῇ πως τὰ περὶ τὴν ἐρώτησιν πρὸς τὸ λαν
θάνειν, ὥσπερ ἐν τοῖς διαλεκτικοῖς. ἐφεξῆς οὖν τοῖς εἰρη
μένοις, ταῦτα πρῶτον λεκτέον. ἔστι δὲ πρὸς τὸ ἐλέγ
χειν ἓν μὲν, μῆκος. χαλεπὸν γὰρ ἅμα πολλὰ συνορᾶν,
εἰς δὲ τὸ μῆκος, τοῖς προειρημένοις στοιχείοις χρηστέον. ἓν
δὲ τάχος. ὑστερίζοντες γὰρ ἧττον προορῶσιν. ἔτι δὲ ὀρ
γὴ καὶ φιλονεικία. ταραττόμενοι γὰρ, ἧττον δύνανται
φυλάττεσθαι πάντα. στοιχεῖα δὲ τῆς ὀργῆς, τό, τε φανε
ρὸν ποιεῖν ἑαυτὸν βουλόμενον ἀδικεῖν. καὶ τὸ παρά
παν ἀναισχυντεῖν. ἔτι, τὸ ἐναλλὰξ τὰ ἐρωτήματα τι
θέναι, ἐάν τε πρὸς αὐτὸ πλείους τις ἔχῃ λόγους, ἐάν
τε καὶ ὅτι οὕτως, καὶ ὅτι οὐχ οὕτως. ἅμα γὰρ συμβαίνει, ἢ
πρὸς πλείω ἢ πρὸς τἀναντία ποιεῖσθαι τὴν φυλακήν.
ὅλως δὲ πάντα τὰ πρὸς τὴν κρύψιν λεχθέντα πρότερον
χρήσιμα καὶ πρὸς τοὺς ἀγωνιστικοὺς λόγους. ἡ γὰρ κρύψις
ἐστὶ, τοῦ λαθεῖν χάριν. τὸ δὲ λαθεῖν, τῆς ἀπάτης. Πρὸς
δὲ τοὺς ἀνανεύοντας ἅττ' ἂν οἴωνται εἶναι πρὸς τὸν λόγον,
ἐξ ἀποφάσεως ἐρωτητέον, ὡς τοὐναντίον βουλόμενον.
ἢ καὶ ἐξ ἴσου ποιοῦντα τὴν ἐρώτησιν. ἀδήλου γὰρ ὄντος
τοῦ τί βούλεται λαβεῖν, ἧττον δυσκολαίνουσιν. ὅταν δ' ἐ
πὶ τῶν μερῶν τις διδῷ τὰ καθ' ἕκαστον, ἐπάγοντα τὸ
καθόλου πολλάκις, οὐκ ἐρωτητέον. ἀλλ' ὡς δεδομένῳ
χρηστέον.

ἐστίν· ὁ μὲν γὰρ λέγων οὐλομένην, σολοικίζει μὲν κατ' ἐκεῖνον, οὐ φαίνεται δὲ τοῖς ἄλλοις· ὁ δὲ οὐλόμενον, φαίνεται μὲν, ἀλλ' οὐ σολοικίζει. δῆλον οὖν ὅτι κἂν τεχνίτης δύναιτο τοῦτο ποιεῖν. διὸ πολλοὶ τῶν λόγων οὐ συλλογιζόμενοι σολοικισμὸν, φαίνονται συλλογίζεσθαι, καθάπερ ἐν τοῖς ἐλέγχοις. εἰσὶ δὲ πάντες σχεδὸν οἱ φαινόμενοι σολοικισμοὶ, παρὰ τὸ τόδε. καὶ ὅταν ἡ πτῶσις μήτε ἄρρεν μήτε θῆλυ δηλοῖ, ἀλλὰ τὸ μεταξύ. τὸ μὲν γὰρ οὗτος, ἄρρεν σημαίνει· τὸ δὲ αὕτη, θῆλυ· τὸ δὲ τοῦτο, θέλει μὲν τὸ μεταξὺ σημαίνειν. πολλάκις δὲ σημαίνει κἀκείνων ἑκάτερον. οἷον ὅτι τοῦτο. καλλιόπη. ξύλον. κορίσκος. τοῦ μὲν οὖν ἄρρενος καὶ τοῦ θήλεος διαφέρουσιν αἱ πτώσεις ἅπασαι. τοῦ δὲ μεταξὺ, αἱ μὲν, αἱ δὲ οὔ. δοθέντος δὲ πολλάκις τοῦτο, συλλογίζονται ὡς εἰρημένου τοῦτον. ὁμοίως δὲ καὶ ἄλλην πτῶσιν ἀντ' ἄλλης. ὁ δὲ παραλογισμὸς γίνεται, διὰ τὸ κοινὸν εἶναι τὸ, τοῦτο πλειόνων πτώσεων. τὸ γὰρ τοῦτο σημαίνει, ὁτὲ μὲν, οὗτος· ὁτὲ δὲ, τοῦτον. δεῖ δὲ ἐναλλὰξ σημαίνειν. μετὰ μὲν τοῦ ἐστί, τὸ οὗτος· μετὰ δὲ τοῦ εἶναι, τὸ, τοῦτον· οἷον ἔστιν ἱππόνικος· εἶναι ἱππόνικον· καὶ ἐπὶ τῶν θηλέων ὀνομάτων ὡσαύτως· καὶ ἐπὶ τῶν λεγομένων μὲν σκευῶν, ἐχόντων δὲ θηλείας ἢ ἄρρενος κλῆσιν. ὅσα γὰρ εἰς τὸ ο καὶ τὸ ν τελευτᾷ, ταῦτα μόνα σκεύους ἔχει κλῆσιν· οἷον, ξύλον· σχοινίον· τὰ δὲ μὴ οὕτως ἄρρενος ἢ θήλεος· ὧν ἔνια φέρομεν ἐπὶ τὰ σκεύη. οἷον ἀσκὸς μὲν ἄρρεν τοὔνομα· κλίνη δὲ, θῆλυ. διόπερ καὶ ἐπὶ τῶν τοιούτων, ὡσαύτως καὶ τὸ ἐστι, καὶ τὸ εἶναι διοίσει. καὶ τρόπον τινὰ ὅμοιός ἐστιν ὁ σολοικισμὸς τοῖς παρὰ τὸ τὰ μὴ ὅμοια, ὁμοίως λεγομένοις ἐλέγχοις.

ρήκαμεν ἤδη. πάντες δὲ οἱ τοιοῦτοι λόγοι τοῦ τὸ βούλεσθαι ποιεῖν, ὅτι μηδὲν διαφέρει τὸ ὄνομα, ἢ τὸν λόγον εἰπεῖν. διπλάσιον δὲ καὶ διπλάσιον ἡμίσεος, ταυτόν. εἰ ἄρα ἐστὶν διπλάσιον ἡμίσεος διπλάσιον, ἔσται ἡμίσεος ἡμίσεος διπλάσιον. καὶ πάλιν ἂν ἀντὶ τοῦ διπλάσιον, διπλάσιον ἡμίσεος τεθῇ, τρὶς ἔσται εἰρημένον, ἡμίσεος ἡμίσεος ἡμίσεος διπλάσιον. καὶ εἰ ἄρά γε ἐστὶν ἡ ἐπιθυμία ἡδέος; τοῦτο δέ ἐστιν ὄρεξις ἡδέος. ἔστιν ἄρα ἡ ἐπιθυμία, ὄρεξις ἡδέος ἡδέος. εἰσὶ δὲ πάντες οἱ τοιοῦτοι τῶν λόγων ἐν τοῖς πρός τι. ὅσα μὴ μόνον τὰ γένη, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ πρός τι λέγονται. καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ καὶ ἓν ἀποδίδονται. οἷον ἥτε ὄρεξις τινὸς ὄρεξις, καὶ ἡ ἐπιθυμία τινὸς ἐπιθυμία. καὶ τὸ διπλάσιον, τινὸς διπλάσιον. καὶ διπλάσιον ἡμίσεος. καὶ ὅσων ἡ οὐσία οὐκ ὄντων πρός τι ἀλλὰ ὅλως ὧν εἰσιν ἕξεις ἢ πάθη. ἤ τι τοιοῦτον, ἐν τῷ λόγῳ αὐτῶν προσδηλοῦται κατηγορουμένων ἐπὶ τούτοις. οἷον τὸ περιττὸν, ἀριθμὸς μέσον ἔχων. ἔστι δὲ ἀριθμὸς περιττός. ἔστιν ἄρα ἀριθμὸς μέσον ἔχων ἀριθμός. καὶ εἰ τὸ σιμὸν κοιλότης ῥινός ἐστιν. ἔστι δὲ καὶ ἡ ῥὶς σιμή. ἔστιν ἄρα ῥὶς, ῥὶς κοίλη. φαίνονται δὲ ποιεῖν, οὐ ποιοῦντες ἐνίοτε. διὰ τὸ μὴ προσπυνθάνεσθαι. εἰ σημαίνει τι καθ᾽ αὑτὸ λεχθὲν τὸ διπλάσιον, ἢ οὐδέν. καὶ εἴ τι σημαίνει, πότερον τὸ αὐτὸ, ἢ ἕτερον. ἀλλὰ τὸ συμπέρασμα λέγειν εὐθύς. ἀλλὰ φαίνεται διὰ τὸ ὄνομα. τοῦτο εἶναι, ταυτὸ καὶ σημαίνειν. Σολοικισμὸς δὲ, οἷον μέν ἐστιν, εἴρηται πρότερον. ἔστι δὲ τοῦτο καὶ ποιεῖν καὶ μὴ ποιοῦντα φαίνεσθαι, καὶ ποιοῦντα μὴ δοκεῖν. καθάπερ ὁ Πρωταγόρας ἔλεγεν. εἰ ὁ μῆνις καὶ ὁ πήληξ, ἄρρεν

262 κοινοῖς τισί. διὸ πάντες καὶ οἱ ἰδιῶται τρόπον τινὰ
χρῶνται τῇ διαλεκτικῇ καὶ πειραστικῇ. πάντες γὰρ μέ-
χρι τινὸς ἐγχειροῦσιν ἀνακρίνειν τοὺς ἐπαγγελλομένους.
ταῦτα δ' ἐστὶ τὰ κοινά. ταῦτα γὰρ οὐδὲν ἧττον ἴσασιν αὐ-
τοί, κἂν δοκῶσι λίαν ἔξω λέγειν. ἐλέγχουσιν οὖν ἅ-
παντες. ἀτέχνως γὰρ μετέχουσι τούτου, οὗ ἐντέχνως ἡ
διαλεκτική ἐστι. καὶ ὁ τέχνῃ συλλογιστικῇ πειραστικὸς,
διαλεκτικός. ἐπεὶ δέ ἐστι πολλὰ μὲν ταῦτα καὶ κατὰ πάν-
των, οὐ τοιαῦτα δ' ὥστε φύσιν τινὰ εἶναι καὶ γένος, ἀλ-
λ' οἷον αἱ ἀποφάσεις. τὰ δ' οὐ τοιαῦτα, ἀλλὰ ἴδια
ἔστιν ἐκ τούτων περὶ ἁπάντων πεῖραν λαμβάνειν. καὶ
εἶναι τέχνην τινά. καὶ μὴ τοιαύτην εἶναι, οἷαι αἱ δεικ-
νύουσαι. διόπερ ὁ ἐριστικὸς, οὐκ ἔστιν οὕτως ἔχων πάντῃ,
ὡς ὁ ψευδογράφος. οὐ γάρ ἐστι παραλογιστικὸς ἐξ ὡ-
ρισμένου τινὸς γένους ἀρχῶν, ἀλλὰ περὶ πᾶν γένος
ἔσται ἐριστικός. τρόποι μὲν οὖν εἰσὶν οὗτοι τῶν σοφιστικῶν ἐ-
λέγχων. Ὅτι δέ ἐστι τοῦ διαλεκτικοῦ τὸ θεωρῆσαι
περὶ τούτων καὶ δύνασθαι ταῦτα ποιεῖν, οὐ χαλεπὸν ἰ-
δεῖν. ἡ γὰρ περὶ τὰς προτάσεις μέθοδος, ἅπασαν ἔχει
ταύτην τὴν θεωρίαν. καὶ περὶ μὲν τῶν ἐλέγχων εἴρηται τῶν
φαινομένων. Περὶ δὲ τοῦ ψευδόμενόν τι δεῖξαι. καὶ τὸν 12
λόγον εἰς ἄδοξον ἀγαγεῖν. τοῦτο γὰρ ἦν δεύτερον τῆς σο-
φιστικῆς προαιρέσεως, πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ πυνθάνεσθαί
πως καὶ διὰ τῆς ἐρωτήσεως συμβαίνει μάλιστα. τὸ γὰρ
πρὸς μηδὲν ὁρίσαντα κείμενον ἐρωτᾶν, θηρευτικόν
ἐστι τούτων. εἰκῇ γὰρ λέγοντες, ἁμαρτάνουσι μᾶλλον.
εἰκῇ δὲ λέγουσιν, ὅταν μηδὲν ἔχωσι προκείμενον, τό, τε
ἐρωτᾶν πολλά, κἂν ὡρισμένον ᾖ πρὸς ὃ διαλέγεται.

νος, ἐριστικός· καὶ τὸ μὲν οὐκ ἔστι μετενεγκεῖν, ἀλλ' ἢ πρὸς γεωμετρίαν μόνον, διὰ τὸ ἐκ τῶν ἰδίων εἶναι ἀρχῶν. τὸν δὲ πρὸς πολλούς, οἳ μὴ ἴσασι τὸ δυνατὸν ἐν ἑκάστῳ, καὶ τὸ ἀδύνατον, ἁρμόσει γάρ. Ἢ ὡς Ἀντιφῶν ἐτετραγώνιζεν, ἢ εἴ τις μὴ φαίη βέλτιον εἶναι ἀπὸ δείπνου περιπατεῖν διὰ τὸν Ζήνωνος λόγον, οὐκ ἰατρικός· κοινὸς γάρ. εἰ μὲν οὖν πάντῃ ὁμοίως εἶχεν ὁ ἐριστικὸς πρὸς τὸν διαλεκτικόν, τῷ ψευδογράφῳ πρὸς τὸν γεωμέτρην, οὐκ ἂν ἦν περὶ ἐκείνων ἐριστικός. νῦν δ' οὐκ ἔστιν ὁ διαλεκτικὸς περὶ γένος τι ὡρισμένον. οὐδὲ δεικτικὸς οὐδενός. οὐδὲ τοιοῦτος οἷος ὁ καθόλου. οὔτε γάρ ἐστιν ἅπαντα ἐν ἑνί τινι γένει, οὔτε εἰ εἴη, οἷόν τε ὑπὸ τὰς αὐτὰς ἀρχὰς εἶναι τὰ ὄντα. ὥστε οὐδὲ μία τέχνη, τῶν δεικνυουσῶν τινα φύσιν ἐρωτηματική ἐστιν. οὐ γὰρ ἔξεστιν ὁποτερονοῦν τῶν μορίων δοῦναι. συλλογισμὸς γὰρ οὐ γίνεται ἐξ ἀμφοῖν. ἡ δὲ διαλεκτική, ἐρωτηματική ἐστιν. εἰ δ' ἐδείκνυεν, εἰ καὶ μὴ πάντα, ἀλλὰ τά γε πρῶτα καὶ τὰς οἰκείας ἀρχάς. οὐκ ἂν ἠρώτα. μὴ διδόντος γὰρ οὐκ ἂν ἔτι εἶχεν ἐξ ὧν ἔτι διαλέξεται πρὸς τὴν ἔνστασιν. Ἡ δὲ αὐτὴ καὶ πειραστική. οὐδὲ γὰρ ἡ πειραστικὴ τοιαύτη ἐστὶν οἷα ἡ γεωμετρία. ἀλλ' ἣν ἂν ἔχοι καὶ μὴ εἰδώς τις. ἔνεστι γὰρ πεῖραν λαβεῖν καὶ τὸν μὴ εἰδότα τὸ πρᾶγμα τοῦ μὴ εἰδότος. εἴπερ καὶ δίδωσιν οὐκ ἐξ ὧν οἶδεν. οὐδὲ ἐκ τῶν ἰδίων, ἀλλ' ἐκ τῶν ἑπομένων ὅσα τοιαῦτά ἐστιν. ἃ εἰδότα μὲν οὐθὲν κωλύει μὴ εἰδέναι τὴν τέχνην. μὴ εἰδότα δὲ οὐκ ἀνάγκη ἀγνοεῖν. ὥστε φανερὸν ὅτι οὐθενὸς ὡρισμένου ἡ πειραστικὴ ἐπιστήμη ἐστί. διὸ καὶ περὶ πάντων ἐστί. πᾶσαι γὰρ αἱ τέχναι χρῶνται καὶ

261 σων ἐτετραγώνιζε τὸν κύκλον, ὃ καὶ τετραγωνίζεται ὁ κύ-
κλος, ἀλλ' ὅτι οὐ κατὰ τὸ πρᾶγμα, διὰ τοῦτο σοφιστικός.
ὥστε ὅ,τε περὶ τῶνδε φαινόμενος συλλογισμός, ἐριστι-
κὸς λόγος· καὶ ὁ κατὰ τὸ πρᾶγμα φαινόμενος συλλογι-
σμός, κἂν ᾖ συλλογισμός, ἐριστικὸς λόγος. φαινόμενος
γάρ ἐστι κατὰ τὸ πρᾶγμα, ὡς ἀπατητικὸς καὶ ἄδι-
κος. ὥσπερ γὰρ ἡ ἐν ἀγῶνι ἀδικία εἶδός τι ἔχει. καὶ
ἔστιν ἀδικομαχία τις, οὕτως ἡ ἐν ἀντιλογίᾳ ἀδι-
κομαχία, ἐριστική ἐστιν. ἐκεῖ τε γὰρ οἱ πάντοτε νι-
κᾶν προαιρούμενοι, πάντων ἅπτονται. καὶ ἐνταῦθα
οἱ ἐριστικοί. οἱ μὲν οὖν τῆς νίκης αὐτῆς χάριν τοιοῦτοι,
ἐριστικοὶ ἄνθρωποι καὶ φιλέριδες δοκοῦσιν εἶναι. οἱ δὲ δόξης
χάριν τῆς εἰς χρηματισμόν, σοφιστικοί. ἡ γὰρ σοφιστική, ἔ-
στιν ὥσπερ εἴπομεν, χρηματιστική τις ἀπὸ σοφίας φαι-
νομένης. διὸ φαινομένης ἀποδείξεως ἐφίενται. καὶ
τῶν λόγων τῶν αὐτῶν μέν εἰσιν οἱ φιλέριδες καὶ σοφισταί,
ἀλλ' οὐ τῶν αὐτῶν ἕνεκεν. καὶ λόγος ὁ αὐτὸς μὲν ἔσται σοφιστι-
κός, καὶ ἐριστικός, ἀλλ' οὐ κατ' αὐτό. ἀλλ' ᾗ μὲν νίκης φαι-
νομένης, ἐριστικός. ᾗ δὲ σοφίας σοφιστικός. καὶ γὰρ ἡ σοφι-
στική, ἔστι φαινομένη σοφία τις, ἀλλ' οὐκ οὖσα. Ὁ δὲ
ἐριστικός, ἐστί πως οὕτως ἔχων πρὸς τὸν διαλεκτικόν, ὡς
ὁ ψευδογράφος πρὸς τὸν γεωμετρικόν. ἐκ γὰρ τῶν αὐτῶν
τῇ διαλεκτικῇ παραλογίζεται. καθάπερ παραλογίζεται
καὶ ὁ ψευδογράφος τὸν γεωμετρικόν. ἀλλ' ὁ μὲν οὐκ ἐρι-
στικός, ὅτι ἐκ τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν συμπερασμάτων τῶν ὑπὸ τὴν
τέχνην ψευδογραφεῖ. ὁ δὲ ὑπὸ τὴν διαλεκτικήν. περὶ
μὲν τὰ ἄλλα ὅτι ἐριστικός ἐστι, δῆλον. οἷον ὁ τετραγω-
νισμός, ὁ μὲν διὰ τῶν μηνίσκων, οὐκ ἐριστικός. ὁ δὲ Βρύσω

δοκεῖ τὸ ἐρωτώμενον πολλαχῶς ἔχειν. ἀδύνατον
δὲ διαιρεῖν, ὃ μὴ οἴεται. ἔπειτα τὸ διδάσκειν, τί ἄλ
λο ἔσται. φανερὸν γὰρ ποιήσει ὡς ἔχει, τῷ μήτε ἐπε-
σκεμμένῳ, μήτε εἰδότι μήτε ὑπολαμβάνοντι, ὅτι ἄλ
λως λέγεται. Ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς μὴ διπλοῖς, τί κω-
λύει τοῦτο ποιεῖν, ἆρα ἴσαι αἱ μονάδες ταῖς δυοῖν
δυάσιν ἐν τοῖς τέτταρσιν. εἰσὶ δὲ δυάδες, αἱ μὲν ὡδὶ
ἐνοῦσαι. αἱ δὲ, ὡδί. καὶ ἆρα τῶν ἐναντίων μία ἐπιστήμη
ἢ οὔ. ἔστι δ' ἐναντία, τὰ μὲν, γνωστά. τὰ δ' ἄγνωστα. ὥστ'
ἔοικεν ἀγνοεῖν ὁ τοῦτο ἀξιῶν, ὅτι ἕτερον τὸ διδάσκειν
τοῦ διαλέγεσθαι. καὶ ὅτι δεῖ τὸν μὲν διδάσκοντα μὴ ἐρω-
10 τᾶν, ἀλλ' αὐτὸν δῆλα ποιεῖν. τὸν δ' ἐρωτᾶν. ἔτι τὸ φῆ-
σαι ἢ ἀποφῆσαι ἀξιοῦν, οὐ δεικνύντος ἐστὶν, ἀλλὰ
πεῖραν λαμβάνοντος. ἡ γὰρ πειραστική ἐστι διαλε-
κτική τις. διὸ καὶ περὶ πάντων ἐπισκοπεῖ καὶ θεωρεῖ,
οὐ τὸν εἰδότα, ἀλλὰ τὸν ἀγνοοῦντα, καὶ προσποιούμενον.
Ὁ μὲν οὖν κατὰ τὸ πρᾶγμα θεωρῶν τὰ κοινὰ διαλεκτι
κός ἐστιν. ὁ δὲ τοῦτο φαινομένως ποιῶν, σοφιστικός. καὶ
συλλογισμὸς ἐριστικὸς, καὶ σοφιστικός ἐστιν. εἷς μὲν, ὁ φαι
νόμενος συλλογισμὸς περὶ ὧν ἡ διαλεκτικὴ, πειρα-
στική ἐστι, κἂν ἀληθὲς ᾖ τὸ συμπέρασμα. τοῦ γὰρ διατὶ
ἀπατητικός ἐστι. ὅσοι οὐκ εἰσὶν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῶν
προκειμένης μεθόδου. καὶ ὅσοι μὴ ὄντες κατὰ τὴν ἑκά
στου μέθοδον παραλογισμοὶ, δοκοῦσιν εἶναι κατὰ τὴν τέ-
χνην. τὰ γὰρ ψευδογραφήματα, οὐκ ἐριστικά. κατὰ γὰρ τὰ
ὑπὸ τὴν τέχνην οἱ παραλογισμοί. οὐδέ γε εἴ τί ἐστι ψευ
δογράφημα, περὶ ἀληθές. οἷον τὸ Ἱπποκράτους, καὶ
ὁ τετραγωνισμὸς ὁ διὰ τῶν μηνίσκων. ἀλλ' ὡς ὁ Βρύ-

260 τερον, ἢ περὶ τὸν ψευδῆ ἔλεγχον. ἔστι γὰρ ὁ τοιοῦτος ἔλεγχος, φαινόμενος συλλογισμὸς ἀντιφάσεως. διὸ ἢ ἐν τῷ συλλογισμῷ ἔσται τὸ αἴτιον, ἢ ἐν τῇ ἀντιφάσει. προσκεῖσθαι γὰρ δεῖ τὴν ἀντίφασιν. ὁτὲ δ' ἐν ἀμφοῖν, ἂν ᾖ φαινόμενος ἔλεγχος, ἔστι δὲ ὁ μὲν, τοῦ σιγῶντα λέγειν, ἐν τῇ ἀντιφάσει, οὐκ ἐν τῷ συλλογισμῷ. ὁ δὲ, ἃ μὴ ἔχει τις δοίη ἂν, ἐν ἀμφοῖν, ὁ δὲ, ὅτι ἡ Ὁμήρου ποίησις σχῆμα διὰ τοῦ κύκλου, ἐν τῷ συλλογισμῷ. ὁ δὲ ἐν μηδετέρῳ, ἀληθὴς συλλογισμός. ἀλλὰ δὴ ὅθεν ὁ λόγος ἦλθε. πότερον οἱ ἐν τοῖς μαθήμασι λόγοι. πρὸς τὴν διάνοιάν εἰσιν, ἢ οὔ. καὶ εἴ τινι δοκεῖ πολλὰ σημαίνειν τὸ τρίγωνον, καὶ ἔδωκε μὴ ὡς τοῦτο τὸ σχῆμα, ἐφ' οὗ συνεπεράνατο ὅτι δύο ὀρθαὶ, πότερον πρὸς τὴν διάνοιαν οὗτος διείλεκται τὴν ἐκείνου, ἢ οὔ. Ἔτι εἰ πολλὰ μὲν σημαίνει τοὔνομα. ὁ δὲ, μὴ νοεῖ, ἢ μὴ δὲ οἴεται, πῶς οὗτος οὐ πρὸς τὴν διάνοιαν διείλεκται, καίτοι ὁ λόγος δοκεῖ τῶν πρὸς τοὔνομα ἢ πῶς δεῖ ἐρωτᾶν, πλὴν διδόντα διαίρεσιν. εἶτ' ἐρωτήσειέ τις εἰ ἔστι σιγῶντα λέγειν, ἢ οὔ. ἢ ἔστι μὲν, ὡς οὔ. ἔστι δ' ὡς ναί. εἰ δή τις δοίη μηδαμῶς. ὁ δὲ διαλεχθείη, ἆρ' οὐ πρὸς τὴν διάνοιαν διείλεκται. καίτοι οὗτος ὁ λόγος δοκεῖ τῶν παρὰ τοὔνομα εἶναι. οὐκ ἄρα ἐστὶ γένος τι λόγων τὸ πρὸς τὴν διάνοιαν, ἀλλ' οἱ μὲν, πρὸς τοὔνομά εἰσι, καὶ τοιοῦτοι οὐ πάντες, οὐχ ὅτι οἱ ἔλεγχοι, ἀλλ' οὐδ' οἱ φαινόμενοι ἔλεγχοι. εἰσὶ γὰρ καὶ μὴ παρὰ τὴν λέξιν φαινόμενοι ἔλεγχοι. οἷον ὁ παρὰ τὸ συμβεβηκὸς καὶ ἕτεροι. εἰ δέ τις ἀξιοῖ διαιρεῖν, ὅτι λέγω δὲ σιγῶντα λέγειν τὰ μὲν ὡδὶ, τὰ δ' ὡδὶ, ἀλλὰ τοῦτο γ' ἐστὶ πρῶτον ἄτοπον, τὸ ἀξιοῦν. ἐνίοτε γὰρ οὐ

ἔδωκε. τὸ αὐτὸ γάρ ἐστι τὸ δὶς καὶ πρὸς τοὔνομα. τὸ δὲ πρὸς τὴν διάνοιαν, ὅταν ἐφ' ᾧ ἔδωκεν διανοηθείς. ἂν δέ τις πλείω σημαίνοντος τοῦ ὀνόματος οἴοιτο ἓν σημαίνειν καὶ ὁ ἐρωτῶν καὶ ὁ ἐρωτώμενος, οἷον ἴσως τὸ ὂν ἢ τὸ ἓν πολλὰ σημαίνει. ἀλλὰ καὶ ὁ ἀποκρινόμενος καὶ ὁ ἐρωτῶν. Ζήνων ἓν οἰόμενος εἶναι ἠρώτησε καὶ ἔστιν ὁ λόγος ὅτι ἓν πάντα, οὗτος πρὸς τοὔνομά ἐστι, ἢ πρὸς τὴν διάνοιαν τοῦ ἐρωτωμένου διειλεγμένος. ἂν δέ γέ τις πολλὰ οἴεται σημαίνειν, δῆλον ὅτι οὐ πρὸς τὴν διάνοιαν. πρῶτον μὲν γὰρ περὶ τοὺς τοιούτους ἐστὶ λόγους τὸ πρὸς τοὔνομα καὶ τὴν διάνοιαν, ὅσοι πλείω σημαίνουσιν. εἶτα περὶ ὁντιναοῦν ἐστιν. οὐ γὰρ ἐν τῷ λόγῳ ἐστὶ τὸ πρὸς τὴν διάνοιαν εἶναι, ἀλλ' ἐν τῷ τὸν ἀποκρινόμενον ἔχειν πως πρὸς τὰ δεδομένα. εἶτα πρὸς τοὔνομα ἐνδέχεται πάντας αὐτοὺς εἶναι. τὸ γὰρ πρὸς τοὔνομα, τὸ μὴ πρὸς τὴν διάνοιαν εἶναί ἐστιν ἐνταῦθα. εἰ γὰρ μὴ πάντες, ἔσονταί τινες ἕτεροι. οἱ οὔτε πρὸς τοὔνομα, οὔτε πρὸς τὴν διάνοιαν. οἱ δέ φασι πάντας. καὶ διαιροῦνται ἢ πρὸς τοὔνομα ἢ πρὸς τὴν διάνοιαν εἶναι πάντας. ἄλλους δ' οὔ. ἀλλὰ μὴν ὅσοι συλλογισμοί εἰσι παρὰ τὸ πλεοναχῶς, τούτων εἰσί τινες οὐ παρὰ τοὔνομα. ἀτόπως μὲν γὰρ εἴρηται τὸ παρὰ τοὔνομα φάναι πάντας τοὺς παρὰ τὴν λέξιν. ἀλλ' οὖν εἰσί τινες παραλογισμοί, οὐ τῷ τὸν ἀποκρινόμενον, πρὸς αὐτοὺς ἔχειν πως. ἀλλὰ τῷ τοιόνδε ἐρώτημα τὸν λόγον ἔχειν, ὃ πλείω σημαίνει. ὅλως τε ἄτοπον τὸ περὶ ἐλέγχου διαλέγεσθαι, ἀλλὰ μὴ πρότερον περὶ συλλογισμοῦ. ὁ γὰρ ἔλεγχος, συλλογισμός ἐστιν. ὥστε χρὴ καὶ περὶ συλλογισμοῦ πρό

χνην ἐστὶ ψευδὴς συλλογισμός· οἷον κατὰ γεωμετρίαν ὁ γεωμετρικός. καὶ κατὰ ἰατρικὴν, ὁ ἰατρικός. λέγω δὲ τὸ κατὰ τὴν τέχνην, τὸ κατὰ τὰς ἐκείνης ἀρχάς. δῆλον οὖν ὅτι οὐ πάντων τῶν ἐλέγχων, ἀλλὰ τῶν παρὰ τὴν διαλεκτικὴν ληπτέον τοὺς τόπους· οὗτοι γὰρ κοινοὶ πρὸς ἅπασαν τέχνην καὶ δύναμιν. καὶ τὸν μὲν καθ' ἑκάστην ἐπιστήμην ἔλεγχον, τοῦ ἐπιστήμονός ἐστι θεωρεῖν, εἴτε μὴ ὢν φαίνεται, εἴτε ἔστι. καὶ διατί ἐστι. τὸν δὲ ἐκ τῶν κοινῶν καὶ ὑπ' οὐδεμίαν τέχνην, τοῦ διαλεκτικοῦ. εἰ γὰρ ἔχομεν ἐξ ὧν οἱ ἔνδοξοι συλλογισμοὶ περὶ ὁπωσοῦν, ἔχομεν ἐξ ὧν οἱ ἔλεγχοι. ὁ γὰρ ἔλεγχός ἐστιν ἀντιφάσεως συλλογισμός. ὥστε ἢ εἷς, ἢ δύο συλλογισμοὶ ἀντιφάσεως, ἔλεγχός ἐστι. ἔχομεν ἄρα παρ' ὁπόσα πάντες εἰσὶν οἱ τοιοῦτοι. εἰ δὲ τοῦτ' ἔχομεν, καὶ τὰς λύσεις ἔχομεν. αἱ γὰρ τούτων ἐνστάσεις, λύσεις εἰσίν. ἔχομεν δὲ παρ' ὁπόσα γίνονται καὶ τοὺς φαινομένους. φαινομένους δὲ οὐχ ὁπωσοῦν, ἀλλὰ τοῖς τοιοῖσδε. ἀόριστα γάρ ἐστιν ἐάν τις σκοπῇ παρ' ὁπόσα φαίνονται τοῖς τυχοῦσιν. ὥστε φανερὸν, ὅτι τοῦ διαλεκτικοῦ ἐστι τὸ δύνασθαι λαβεῖν παρ' ὁπόσα γίνεται διὰ τῶν κοινῶν, ἢ ὢν ἔλεγχος, ἢ φαινόμενος ἔλεγχος. καὶ ἢ διαλεκτικὸς, ἢ φαινόμενος διαλεκτικὸς, ἢ πειραστικός. οὐκ ἔστι δὲ διαφορὰ τῶν λόγων ἣν λέγουσί τινες, τὸ εἶναι τοὺς μὲν πρὸς τοὔνομα λόγους, ἑτέρους δὲ πρὸς τὴν διάνοιαν. ἄτοπον γὰρ τὸ ὑπολαμβάνειν, ἄλλους μὲν εἶναι πρὸς τοὔνομα λόγους, ἑτέρους δὲ πρὸς τὴν διάνοιαν, ἀλλ' οὐ τοὺς αὐτούς. τί γάρ ἐστι τὸ μὴ πρὸς τὴν διάνοιαν, ἀλλ' ἢ ὅταν μὴ χρῆται τῷ ὀνόματι οἰόμενος ἐρωτᾶσθαι, ἐφ' ᾧ ὁ ἐρωτώμενος

μὴ ἐπὶ τοῦ πράγματος, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ λόγου συμβαίνειν·
εἶτ' ἀντὶ τοῦ καθόλου τὴν ἀντίφασιν, καὶ κατὰ ταυτὸ, καὶ πρὸς
ταυτὸ, καὶ ὡσαύτως· παρά τε τὸ ἐπί τι, ἢ παρ' ἕκαστον
τούτων, ἔτι παρὰ τὸ τὸ ἐν ἀρχῇ μὴ ἐναριθμουμένου
τοῦ ἐν ἀρχῇ, λαμβάνειν. ὥστε ἔχοιμεν ἂν παρ' ὅσα γί-
νονται οἱ παραλογισμοί· παρὰ πλείω μὲν γὰρ οὐκ ἂν
εἶεν. παρὰ δὲ τὰ εἰρημένα ἔσονται πάντες. Ἔστι δ'
ὁ σοφιστικὸς ἔλεγχος, οὐχ ἁπλῶς ἔλεγχος, ἀλλὰ πρός
τινα καὶ ὁ συλλογισμὸς ὡσαύτως. ἂν μὲν γὰρ μὴ λάβῃ,
ὅ, τε παρὰ τὸ ὁμώνυμον ἓν σημαίνειν, καὶ ὁ παρὰ τὴν
ὁμοιοσχημοσύνην, τὸ μόνον τόδε τι σημαίνειν, καὶ οἱ
ἄλλοι ὡσαύτως, οὔτε ἔλεγχοι, οὔτε συλλογισμοὶ ἔσον-
ται. οὔθ' ἁπλῶς, οὔτε πρὸς τὸν ἐρωτώμενον. ἐὰν δὲ λάβω-
σι, πρὸς μὲν τὸν ἐρωτώμενον ἔσονται. ἁπλῶς δ' οὐκ ἔσον-
ται. οὐ γὰρ ἓν σημαῖνον εἰλήφασιν, ἀλλὰ φαινόμενον. καὶ
8 παρὰ τοῦδε. Παρὰ πόσα δ' ἐλέγχονται οἱ ἐλεγχό-
μενοι, οὐ δεῖ πειρᾶσθαι λαμβάνειν, ἄνευ τῆς τῶν ὄντων
ἐπιστήμης ἁπάντων. τοῦτο δ' οὐδεμιᾶς ἐστὶ τέχνης. ἄ-
πειροι γὰρ ἴσως αἱ ἐπιστῆμαι. ὥστε δῆλον ὅτι καὶ αἱ ἀ-
ποδείξεις. ἔλεγχοι δέ εἰσι καὶ ἀληθεῖς. ὅσα γὰρ ἔστιν ἀπο-
δεῖξαι, ἔστι καὶ ἐλέγξαι τὸν θέμενον τὴν ἀντίφασιν τοῦ ἀ-
ληθοῦς. οἷον εἰ σύμμετρον τὴν διάμετρον ἔθηκεν, ἐλέγ-
ξειεν ἄν τις τῇ ἀποδείξει, ὅτι ἀσύμμετρος. ὥστε πάν-
των δεήσει ἐπιστήμονας εἶναι. οἱ μὲν γὰρ ἔσονται πα-
ρὰ τὰς ἐν γεωμετρίᾳ ἀρχὰς καὶ τὰ τούτων συμπε-
ράσματα. οἱ δὲ παρὰ τὰς ἐν ἰατρικῇ. οἱ δὲ παρὰ τὰς
τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν. ἀλλὰ μὴν καὶ οἱ ψευδεῖς ἔλεγ-
χοι, ὁμοίως ἂν εἶεν ἐν ἀπείροις· καθ' ἑκάστην γὰρ τέ-

παρ᾽ ὃ πόσα οἱ σοφιστικοὶ γένοιντ᾽ ἂν συλλογισμοὶ καὶ ἔλεγχοι. λέγω δὲ σοφιστικὸν ἔλεγχον καὶ συλλογισμὸν, οὐ μόνον τὸν φαινόμενον συλλογισμὸν ἢ ἔλεγχον, μὴ ὄντα δὲ, ἀλλὰ καὶ τὸν ὄντα μὲν, φαινόμενον δὲ οἰκεῖον τοῦ πράγματος. εἰσὶ δ᾽ οὗτοι οἱ μὴ κατὰ τὸ πρᾶγμα ἐλέγχοντες καὶ δεικνύντες ἀγνοοῦντας. ὅπερ ἦν τῆς πειραστικῆς. ἔστι δ᾽ ἡ πειραστικὴ, μέρος τῆς διαλεκτικῆς. αὕτη δὲ δύναται συλλογίζεσθαι ψεῦδος δι᾽ ἄγνοιαν τοῦ διδόντος τὸν λόγον. οἱ δὲ σοφιστικοὶ ἔλεγχοι, ἂν καὶ συλλογίζονται τὴν ἀντίφασιν, οὐ ποιοῦσι δῆλον εἰ ἀγνοεῖ. καὶ γὰρ τὸν εἰδότα ἐμποδίζουσι τούτοις τοῖς λόγοις. ὅτι δ᾽ ἔχομεν αὐτοὺς τῇ αὐτῇ μεθόδῳ δῆλον. παρ᾽ ὅσα γὰρ φαίνεται τοῖς ἀκούουσιν ὡς ἠρωτημένα συλλελογίσθαι, παρὰ ταῦτα κἂν τῷ ἀποκρινομένῳ δόξειεν. ὥστε ἔσονται συλλογισμοὶ ψευδεῖς διὰ τούτων ἢ πάντων, ἢ ἐνίων. ὃ γὰρ μὴ ἐρωτηθεὶς οἴεται δεδωκέναι, κἂν ἐρωτηθεὶς θείη. πλὴν ἐπί γε τινῶν ἅμα συμβαίνει προσερωτᾶν τὸ ἐνδεὲς, καὶ τὸ ψεῦδος ἐμφανίζειν. οἷον ἐν τοῖς παρὰ τὴν λέξιν καὶ τὸν σολοικισμόν. εἰ οὖν οἱ παραλογισμοὶ τῆς ἀντιφάσεως παρὰ τὸν φαινόμενον ἔλεγχόν εἰσι, δῆλον ὅτι παρὰ τοσαῦτα ἂν καὶ τῶν ψευδῶν εἴησαν συλλογισμοὶ, παρ᾽ ὅσα καὶ ὁ φαινόμενος ἔλεγχος. ὁ δὲ φαινόμενος ἔλεγχος παρὰ τὰ μόρια τοῦ ἀληθινοῦ. ἑκάστου γὰρ ἐκλείποντος, φανείη ἂν ἔλεγχος. οἷον ὁ παρὰ τὸ μὴ συμβαῖνον διὰ τὸν λόγον, ὁ εἰς τὸ ἀδύνατον. καὶ ὁ τὰς δύο ἐρωτήσεις μίαν ποιῶν παρὰ τὴν πρότασιν καὶ ἀντὶ τοῦ καθ᾽ αὑτὸ, ὁ παρὰ τὸ συμβεβηκός. καὶ τὸ τούτου μόριον, ὁ παρὰ τὸ ἑπόμενον. ἔτι τὸ

λέγεται. σχεδὸν γὰρ ὁ τοῦτο δυνάμενος ποιεῖν, ἐγγύς ἐστὶ τοῦ θεωρεῖν τἀληθές. μάλιστα δ' αὐτὴ ἵσταται συνεπινεύειν, ὅτι πᾶν τὸ κατηγορούμενον τινὸς, ὑπολαμβάνομεν τόδε τι, καὶ ὡς ἓν ὑπακούομεν. τῷ γὰρ ἑνὶ καὶ τῇ οὐσίᾳ μάλιστα δοκεῖ παρέπεσθαι τὸ, τόδε τι, καὶ τὸ ἕν. διὸ καὶ τῶν παρὰ τὴν λέξιν οὗτος ὁ τρόπος θετέος. πρῶτον μὲν ὅτι μᾶλλον ἡ ἀπάτη γίνεται μετ' ἄλλων σκοπουμένοις, ἢ καθ' ἑαυτούς. ἡ μὲν γὰρ μετ' ἄλλου σκέψις, διὰ λόγου. ἡ δὲ καθ' αὑτοὺς, οὐχ ἧττον δι' αὐτοῦ τοῦ πράγματος. εἶτα καὶ καθ' αὑτοὺς ἀπατᾶσθαι συμβαίνει, ὅταν ἐπὶ τοῦ λόγου ποιεῖται τὴν σκέψιν. ἔτι ἡ μὲν ἀπάτη ἐκ τῆς ὁμοιότητος. ἡ δὲ ὁμοιότης, ἐκ τῆς λέξεως. τῶν δὲ παρὰ τὸ συμβεβηκὸς, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι διακρίνειν τὸ ταυτὸν καὶ τὸ ἕτερον. καὶ τὸ ἓν καὶ τὰ πολλά. μηδὲ τοῖς ποίοις τῶν κατηγορημάτων πάντα ταυτὰ καὶ τῷ πράγματι συμβέβηκεν. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν παρὰ τὸ ἑπόμενον. μέρος γάρ τι τοῦ συμβεβηκότος τὸ ἑπόμενον. ἔτι δὲ καὶ ἐπὶ πολλῶν φαίνεται καὶ ἀξιοῦται οὕτως, εἰ τόδε ἀπὸ τοῦδε μὴ χωρίζεται, μηδ' ἀπὸ θατέρου χωρίζεσθαι θάτερον. τῶν δὲ παρὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ λόγου, καὶ τῶν παρὰ τὸ πῇ καὶ ἁπλῶς, ἐν τῷ παρὰ μικρὸν ἡ ἀπάτη. ὡς γὰρ οὐδὲν προσσημαῖνον τὸ τί. ἢ πῇ ἢ πῶς. ἢ τὸ νῦν, καθόλου συγχωροῦμεν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβανόντων. καὶ τῶν ἀναιτίων. καὶ ὅσοι τὰ πλείω ἐρωτήματα ὡς ἓν ποιοῦσιν. ἐν ἅπασι γὰρ ἡ ἀπάτη διὰ τὸ παρὰ μικρόν. οὐ γὰρ διακριβοῦμεν οὔτε τῆς προτάσεως οὔτε τοῦ συλλογισμοῦ τὸν

7 ὅρον, διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν. ἐπεὶ δ' ἔχομεν παρ' ὅσα γίνονται οἱ φαινόμενοι συλλογισμοί, ἔχομεν καὶ

ἄγνοιαν τοῦ ἐλέγχου, φανερὸν ὅτι καὶ ὁ παρὰ τὸ ἑπόμενον. αὐτὸ σκεπτέον δὲ τοῦτο καὶ ἄλλως. οἱ δὲ παρὰ τὸ τὰ πλείω ἐρωτήματα ἓν ποιεῖν, ἐν τῷ μὴ διαρθροῦν ἡμᾶς ἢ μὴ διαιρεῖν τὸν λόγον τῆς προτάσεως. ἡ γὰρ πρότασίς ἐστιν ἓν καθ' ἑνός. ὁ γὰρ αὐτὸς ὅρος ἑνὸς μόνου, καὶ ἁπλῶς τοῦ πράγματος. οἷον ἀνθρώπου. καὶ ἑνὸς μόνου ἀνθρώπου. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. εἰ οὖν μία πρότασις ἡ ἓν καθ' ἑνὸς ἀξιοῦσα, καὶ ἁπλῶς ἔσται πρότασις ἡ τοιαύτη ἐρώτησις. ἐπεὶ δ' ὁ συλλογισμὸς ἐκ προτάσεων. ὁ δ' ἔλεγχος συλλογισμός, καὶ ὁ ἔλεγχος ἔσται ἐκ προτάσεων. εἰ οὖν ἡ πρότασις ἓν καθ' ἑνός, φανερὸν ὅτι καὶ οὗτος ἐν τῇ τοῦ ἐλέγχου ἀγνοίᾳ. φαίνεται γὰρ εἶναι πρότασις, ἡ οὐκ οὖσα πρότασις. εἰ μὲν οὖν δέδωκεν ἀπόκρισιν ὡς πρὸς μίαν ἐρώτησιν, ἔσται ἔλεγχος. εἰ δὲ μὴ δέδωκεν ἀλλὰ φαίνεται φαινόμενος ἔλεγχος. ὥστε πάντες οἱ τρόποι πίπτουσιν εἰς τὴν τοῦ ἐλέγχου ἄγνοιαν. οἱ μὲν οὖν παρὰ τὴν λέξιν, ὅτι φαινομένη ἀντίφασις. ὅπερ ἦν ἴδιον τοῦ ἐλέγχου. οἱ δ' ἄλλοι παρὰ τὸν τοῦ συλλογισμοῦ ὅρον. ἡ δ' ἀπάτη γίνεται, τῶν μὲν παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν καὶ τὸν λόγον τῷ μὴ δύνασθαι διαιρεῖν τὸ πολλαχῶς λεγόμενον. ἔνια γὰρ οὐκ εὔπορον διαιρεῖν. οἷον τὸ ἓν καὶ τὸ ὂν καὶ τὸ ταὐτόν. τῶν δὲ παρὰ τὴν σύνθεσιν καὶ διαίρεσιν, τῷ μηδὲν οἴεσθαι διαφέρειν συντιθέμενον ἢ διαιρούμενον τὸν λόγον. καθάπερ ἐπὶ τῶν πλείστων. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν παρὰ τὴν προσῳδίαν. οὐ γὰρ ἄλλο δοκεῖ σημαίνειν ἀνιέμενος καὶ ἐπιτεινόμενος ὁ λόγος, ἐπ' οὐδενός, ἢ οὐκ ἐπὶ πολλῶν. τῶν δὲ παρὰ τὸ σχῆμα, διὰ τὴν ὁμοιότητα τῆς λέξεως. χαλεπὸν γὰρ διελεῖν ποῖα ὡσαύτως, καὶ ποῖα ὡς ἑτέρως

λεγχος, φανερώτατοι δὲ πάντων οἱ πρότερον λεχθέντες παρὰ τὸν τοῦ ἐλέγχου διορισμόν. διὸ καὶ προσηγορεύθησαν οὕτως. παρὰ γὰρ τὴν ἔλλειψιν τοῦ λόγου ἡ φαντασία γίνεται. καὶ διαιρουμένοις οὕτω. κοινὸν ἐπὶ πᾶσι τούτοις θετέον τὴν τοῦ λόγου ἔλλειψιν. Οἵ τε παρὰ τὸ λαμβάνειν τὸ ἐν ἀρχῇ καὶ τὸ ἀναίτιον. ὡς αἴτιον τιθέναι δῆλοι διὰ τοῦ ὁρισμοῦ. δεῖ γὰρ τὸ συμπέρασμα τὸ ταῦτα εἶναι συμβαίνειν, ὅπερ οὐκ ἦν ἐν τοῖς ἀναιτίοις. καὶ πάλιν μὴ ἀριθμουμένου τοῦ ἐξ ἀρχῆς. ὅπερ οὐκ ἔχουσιν οἱ παρὰ τὴν αἴτησιν τοῦ ἐν ἀρχῇ. Οἱ δὲ παρὰ τὸ ἑπόμενον, μέρος εἰσὶ τοῦ συμβεβηκότος. τὸ γὰρ ἑπόμενον συμβέβηκε. διαφέρει δὲ τοῦ συμβεβηκότος, ὅτι τὸ μὲν συμβεβηκὸς, ἔστιν ἐφ᾿ ἑνὸς μόνου λαβεῖν, οἷον ταυτὸν εἶναι τὸ ξανθὸν καὶ τὸ μέλι, καὶ τὸ λευκὸν καὶ κύκνον. τὸ δὲ παρὰ τὸ ἑπόμενον. ἀεὶ ἐν πλείοσι. τὰ γὰρ ἑνὶ καὶ ταυτῷ ταυτὰ, καὶ ἀλλήλοις ἀξιοῦμεν εἶναι ταυτά. διὸ γίνεται ὁ παρὰ τὸ ἑπόμενον ἔλεγχος. ἔστι δ᾿ οὐ πάντως ἀληθὲς, οἷον ἂν ᾖ λευκὸν κατὰ συμβεβηκός. καὶ γὰρ ἡ χιὼν καὶ ὁ κύκνος τῷ λευκῷ ταυτόν. ἢ πάλιν ὡς ἐν τῷ μελίσσου λόγῳ, τὸ αὐτὸ εἶναι λαμβάνει τὸ γεγονέναι καὶ ἀρχὴν ἔχειν. ἢ τὸ, ἴσοις γίνεσθαι καὶ ταυτὸ μέγεθος λαμβάνειν. ὅτι γὰρ τὸ γεγονὸς ἔχει ἀρχὴν, καὶ τὸ ἔχον ἀρχὴν, γεγονέναι ἀξιοῖ, ὡς ἄμφω ταυτὰ ὄντα τῷ ἀρχὴν ἔχειν τὸ γεγονός. καὶ τὸ πεπερασμένον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἴσων γινομένων. εἰ τὰ τὸ αὐτὸ καὶ ἓν μέγεθος λαμβάνοντα ἴσα γίνεται. καὶ τὰ ἴσα γινόμενα, ἓν μέγεθος λαμβάνει. ὥστε τὸ ἑπόμενον λαμβάνει. ἐπεὶ οὖν ὁ παρὰ τὸ συμβεβηκὸς ἔλεγχος ἐν τῇ

ἀγνοίᾳ

256 τὸν λόγον ἢ τοὔνομα τὸ διαφέρον. ἔδει δὲ καὶ τοῦ τὸ καθά-
πτι καὶ τὸ πρᾶγμα ταυτὸν, εἰ μέλλει ἔλεγχος ἢ συλλο-
γισμὸς ἔσεσθαι, οἷον εἰ λώπιον μὴ ἱμάτιον συλλογίσα-
σθαι, ἀλλὰ λώπιον. ἀληθὲς μὲν γὰρ κἀκεῖνο, ἀλλ' οὐ
συλλελόγισται. ἀλλ' ἔτι ἐρωτήματος δεῖ, ὅτι ταυτὸν
σημαίνει πρὸς τὸν ζητοῦντα τὸ διατί. Οἱ δὲ παρὰ
τὸ συμβεβηκός, ὁρισθέντος τοῦ συλλογισμοῦ, φανεροὶ γίνον-
ται. τὸν αὐτὸν γὰρ ὁρισμὸν δεῖ καὶ τοῦ ἐλέγχου γίνεσθαι,
πλὴν προσκεῖσθαι τὴν ἀντίφασιν. ὁ γὰρ ἔλεγχος, συλλο-
γισμὸς ἀντιφάσεως. εἰ οὖν μή ἐστι συλλογισμὸς τοῦ συμ-
βεβηκότος, οὐ γίνεται ἔλεγχος. οὐ γὰρ εἰ τούτων ὄντων, ἀ-
νάγκη τόδε εἶναι. τοῦτο δὲ ἐστὶ λευκὸν, ἀνάγκη λευκὸν
εἶναι διὰ τὸν συλλογισμόν. οὐδ' εἰ τὸ τρίγωνον δυοῖν
ὀρθαῖς ἴσας ἔχει. συμβέβηκε δὲ αὐτῷ σχήματι εἶναι,
ἢ πρώτῳ ἢ ἀρχῇ, ὅτι σχῆμα ἢ ἀρχὴ, ἢ πρῶτον τοῦτό
ἐστιν. οὐ γὰρ ᾗ σχῆμα, οὐδ' ᾗ πρῶτον, ἀλλ' ᾗ τρίγωνον,
ἡ ἀπόδειξις. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ὥστ' εἰ ὁ ἔ-
λεγχος συλλογισμός τις, οὐκ ἂν εἴη ὁ κατὰ συμβεβηκὸς
ἔλεγχος. ἀλλὰ παρὰ τοῦτο καὶ οἱ τεχνῖται καὶ ὅλως οἱ
ἐπιστήμονες ὑπὸ τῶν ἀνεπιστημόνων ἐλέγχονται. κατὰ
συμβεβηκὸς γὰρ ποιοῦνται τοὺς συλλογισμοὺς πρὸς τοὺς
εἰδότας. οἱ δ' οὐ δυνάμενοι διαιρεῖν, ἢ ἐρωτώμενοι, δι-
δόασιν, ἢ οὐ διδόντες, οἴονται δεδωκέναι. Οἱ δὲ πα-
ρὰ τὸ πῇ καὶ ἁπλῶς, ὅτι οὐ τοῦ αὐτοῦ ἡ ἀπόφασις καὶ ἡ κατά-
φασις. τοῦ γὰρ πῇ λευκοῦ, τὸ πῇ οὐ λευκόν. τοῦ δ' ἁπλῶς
λευκοῦ, τὸ ἁπλῶς οὐ λευκὸν, ἀπόφασις. εἰ οὖν δόντος
τὸ πῇ εἶναι λευκὸν, ὡς ἁπλῶς εἰρημένον λαμβάνει, οὐ
ποιεῖ ἔλεγχον. φαίνεται δὲ, διὰ τὴν ἄγνοιαν τοῦ τί ἐστιν ἔ-

νίων μὲν οὖν ῥᾴδιον ἀφελεῖν ὅτι πλείω. καὶ ὅτι οὐ δοτέον μίαν ἀ-
πόκρισιν. οἷον πότερον ἡ γῆ θάλαττά ἐστιν ἢ οὐρανός. ἐπ'
ἐνίων δ', ἧττον. καὶ ὡς ἑνὸς ὄντος, ἢ ὁμολογοῦσι τῷ μὴ
ἀποκρίνεσθαι τὸ ἐρωτώμενον, ἢ ἐλέγχεσθαι φαίνον-
ται. οἷον ἆρα οὗτος καὶ οὗτός ἐστιν ἄνθρωπος, ὥστε ἄν
τις τύπτῃ τοῦτον καὶ τοῦτον, ἄνθρωπον, ἀλλ' οὐκ ἀνθρώπους τυπτήσει
ἢ πάλιν, ὧν τὰ μέν ἐστιν ἀγαθὰ, τὰ δ' οὐκ ἀγαθὰ, πάντα
ταῦτα ἀγαθὰ ἢ οὐκ ἀγαθά. ὁπότερον γὰρ ἂν φῇ, ἔστι
μὲν ὡς ἔλεγχον, ἢ ψεῦδος φαινόμενον, δόξειεν ἂν εἰπεῖν.
τὸ γὰρ φάναι τῶν μὴ ἀγαθῶν εἶναί τι ἀγαθὸν, ἢ τῶν ἀγα-
θῶν μὴ ἀγαθὸν, ψεῦδος. ὁτὲ δὲ προσληφθέντων τι-
νῶν, κἂν ἔλεγχος γένοιτο ἀληθινός. οἷον εἴ τις δοίη ὁ-
μοίως ἓν καὶ πολλὰ λέγεσθαι λευκὰ, καὶ γυμνὰ, καὶ τυ-
φλά. εἰ γὰρ τυφλὸν τὸ μὴ ἔχον ὄψιν πεφυκὸς δ' ἔχειν.
καὶ τυφλὰ ἔσται τὰ μὴ ἔχοντα ὄψιν πεφυκότα δὲ ἔ-
χειν. ὅταν οὖν τὸ μὲν ἔχῃ, τὸ δὲ μὴ ἔχῃ, τὰ ἄμφω ἔσται ἢ
5 ὁρῶντα ἢ τυφλὰ, ὅπερ ἀδύνατον. Ἡ δὴ οὕτω διαι-
ρετέον τῶν φαινομένων ἤδη συλλογισμοὺς καὶ ἐλέγ-
χους, ἢ πάντας ἀνακτέον εἰς τὴν τοῦ ἐλέγχου ἄγνοιαν, ἀρ-
χὴν ταύτην ποιησαμένοις. ἔστι γὰρ ἅπαντας ἀναλῦ-
σαι τοὺς λεχθέντας τρόπους, εἰς τὸν τοῦ ἐλέγχου διορισμόν.
πρῶτον μὲν οὖν, οἱ ἀσυλλόγιστοι. δεῖ γὰρ ἐκ τῶν κειμένων συμ-
βαίνειν τὸ συμπέρασμα. ὥστε λέγειν ἐξ ἀνάγκης,
ἀλλὰ μὴ φαίνεσθαι. ἔπειτα καὶ κατὰ τὰ μέρη τοῦ διορι-
σμοῦ. τῶν μὲν γὰρ ἐν τῇ λέξει, οἱ μέν εἰσι παρὰ τὸ διττόν.
οἷον ἥτε ὁμωνυμία καὶ ὁ λόγος. καὶ ἡ ὁμοιοσχημοσύνη.
σύνηθες γὰρ, τὸ πάντα ὡς τόδε τι σημαίνειν. ἡ δὲ σύν-
θεσις καὶ ἡ διαίρεσις καὶ ἡ προσῳδία, τὸ μὴ ταὐτὸ εἶναι

ὁ μελίσσου λόγος ὅτι ἄπειρον τὸ ἅπαν. λαβὼν τὸ μὲν ἅπαν ἀγένητον. ἐκ γὰρ μὴ ὄντος, οὐδὲν ἂν γενέσθαι. τὸ δὲ γενόμενον, ἐξ ἀρχῆς γενέσθαι. εἰ οὖν μὴ γέγονεν, ἀρχὴν οὐκ ἔχει τὸ πᾶν. ὥστε ἄπειρον. οὐκ ἀνάγκη δὲ τοῦτο συμβαίνειν. οὐ γὰρ εἰ τὸ γενόμενον ἅπαν ἀρχὴν ἔχει, καὶ εἴ τι ἀρχὴν ἔχει, γέγονεν. ὥσπερ οὐδ᾽ εἰ ὁ πυρέττων θερμὸς, ἀνάγκη καὶ τὸν θερμὸν πυρέττειν. Οἱ δὲ παρὰ τὸ μὴ αἴτιον, ὡς αἴτιον, ὅταν προσληφθῇ τὸ ἀναίτιον, ὡς παρ᾽ ἐκεῖνο γενομένου τοῦ ἐλέγχου. συμβαίνει δὲ τὸ τοιοῦτον ἐν τοῖς εἰς τὸ ἀδύνατον συλλογισμοῖς. ἐν τούτοις γὰρ ἀναγκαῖον ἀναιρεῖν τι τῶν κειμένων. ἐὰν οὖν ἐγκαταριθμηθῇ ἐν τοῖς ἀναγκαίοις ἐρωτήμασι πρὸς τοῦ συμπεράσματος τὸ συμβαῖνον ἀδύνατον, δόξει παρὰ τοῦτο γίνεσθαι πολλάκις ὁ ἔλεγχος. οἷον ὅτι ψυχὴ καὶ ζωὴ ταυτόν. εἰ γὰρ φθορᾷ γένεσις ἐναντίον, καὶ τῇ τινὶ φθορᾷ ἔσται τις γένεσις ἐναντίον. ὁ δὲ θάνατος φθορά τις καὶ ἐναντίον ζωῇ. ὥστε γένεσις, ἡ ζωή. καὶ τὸ ζῆν, γίνεσθαι. τοῦτο δὲ ἀδύνατον. οὐκ ἄρα ταυτὸν, ἡ ψυχὴ καὶ ἡ ζωή. οὐ δὴ συλλελόγισται. συμβαίνει γὰρ κἂν μή τις ταυτὸ φῇ τῇ ψυχῇ τὴν ζωὴν, τὸ ἀδύνατον. ἀλλὰ μόνον τὸ ἐναντίον ζωὴν μὲν θανάτῳ, ὄντι φθορᾷ. φθορᾷ, δὲ γένεσιν. ἀσυλλόγιστοι μὲν οὖν ἁπλῶς οὐκ εἰσὶν οἱ τοιοῦτοι λόγοι πρὸς δὲ τὸ προκείμενον, ἀσυλλόγιστοι. καὶ λανθάνει πολλάκις οὐχ ἧττον καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐρωτῶντας τὸ τοιοῦτον. οἱ μὲν οὖν παρὰ τὸ ἑπόμενον καὶ παρὰ τὸ μὴ αἴτιον λόγοι τοιοῦτοί εἰσιν. Οἱ δὲ παρὰ τὸ τὰ δύο ἐρωτήματα ἓν ποιεῖν, ὅταν λανθάνῃ πλείω ὄντα, καὶ ὡς ἑνὸς ὄντος ἀποδοθῇ ἀπόκρισις μία. ἐπ᾽ ἐ

αὐτό· καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ καὶ ὡσαύτως· καὶ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τὸ ψεύσασθαι περί τινος. ἔνιοι δὲ ἀπολιπόντες τι τῶν λεχθέντων, φαίνονται ἐλέγχειν. οἷον ὅτι τὸ αὐτὸ τὸ διπλάσιον καὶ οὐ διπλάσιον· τὰ γὰρ δύο τοῦ μὲν ἑνὸς, διπλάσια· τῶν δὲ τριῶν οὐ διπλάσια. ἢ εἰ τὸ αὐτὸ τοῦ αὐτοῦ διπλάσιον καὶ οὐ διπλάσιον· ἀλλ' οὐ κατὰ ταυτό· κατὰ μὲν γὰρ τὸ μῆκος, διπλάσιον· κατὰ δὲ τὸ πλάτος, οὐ διπλάσιον· ἢ εἰ τοῦ αὐτοῦ καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ, καὶ ὡσαύτως, ἀλλ' οὐχ ἅμα. διόπερ δοκεῖ φαινόμενος ἔλεγχος. ἕλκοι δ' ἄν τις τοῦτον καὶ εἰς τοὺς παρὰ τὴν λέξιν.

Οἱ δὲ παρὰ τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβάνειν, γίνονται μὲν οὕτω καὶ τοσαυταχῶς, ὁσαχῶς ἐνδέχεται τὸ ἐξ ἀρχῆς αἰτεῖσθαι. φαίνονται δὲ ἐλέγχειν, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι συνορᾶν τὸ ταυτὸν καὶ τὸ ἕτερον. Ὁ δὲ παρὰ τὸ ἑπόμενον ἔλεγχος δοκεῖ ἐλέγχειν, διὰ τὸ οἴεσθαι ἀντιστρέφειν τὴν ἀκολούθησιν. ὅταν γὰρ τουδὶ ὄντος, ἐξ ἀνάγκης τόδε ᾖ, καὶ τοῦδε ὄντος, οἴονται καὶ θάτερον εἶναι ἐξ ἀνάγκης. ὅθεν καὶ αἱ περὶ τὴν δόξαν ἐκ τῆς αἰσθήσεως ἀπάται γίνονται. πολλάκις γὰρ τὴν χολὴν μέλι ὑπολαμβάνομεν εἶναι, διὰ τὸ ἕπεσθαι τὸ ξανθὸν χρῶμα τῷ μέλιτι. καὶ ἐπεὶ συμβαίνει τὴν γῆν ὕσαντος γίνεσθαι διάβροχον, κἂν ᾖ διάβροχος, ὑπολαμβάνομεν ὗσαι. τόδε οὐκ ἀναγκαῖον. ἐν δὲ τοῖς ῥητορικοῖς αἱ κατὰ τὸ σημεῖον ἀποδείξεις ἐκ τῶν ἑπομένων εἰσί. βουλόμενοι γὰρ δεῖξαι ὅτι μοιχὸς, τὸ ἑπόμενον ἔλαβον, ὅτι καλλωπιστής. ἢ ὅτι νύκτωρ ὁρᾶται πλανώμενος. πολλοῖς δὲ ταῦτα μὲν ὑπάρχει, τὸ δὲ κατηγορούμενον οὐχ ὑπάρχει. ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς συλλογιστικοῖς. οἷον

παρὰ τὸ, τὸ ἁπλῶς τόδε ἢ πῇ λέγεσθαι καὶ μὴ κυρίως, ὅταν τὸ ἐν μέρει λεγόμενον, ὡς ἁπλῶς εἰρημένου ληφθῇ. οἷον εἰ τὸ μὴ ὂν ἐστὶ δοξαστὸν, ὅτι τὸ μὴ ὂν ἔστιν. οὐ γὰρ ταυτὸν εἶναί τέ τι, καὶ εἶναι ἁπλῶς. ἢ πάλιν ὅτι τὸ ὂν οὐκ ἔστιν ὂν, εἰ τῶν ὄντων τι μὴ ἔστιν. οἷον εἰ μὴ ἄνθρωπος, οὐ γὰρ ταυτὸ μὴ εἶναί τέ τι, καὶ ἁπλῶς μὴ εἶναι. φαίνεται δὲ διὰ τὸ παρεγγὺς τῆς λέξεως καὶ μικρὸν διαφέρειν τὸ εἶναί τι, τοῦ εἶναι. καὶ τὸ μὴ εἶναί τι, τοῦ μὴ εἶναι. ὁμοίως δὲ, καὶ τὸ παρὰ τὸ πῇ καὶ ἁπλῶς. οἷον εἰ ὁ ἰνδὸς ὅλος μέλας ὢν, λευκός ἐστι τοὺς ὀδόντας. λευκὸς ἄρα καὶ οὐ λευκός ἐστιν. ἢ εἰ ἄμφω πῇ, ὅτι ἅμα τὰ ἐναντία ὑπάρξει. τὸ δὲ τοιοῦτον ἐπ᾽ ἐνίων μὲν παντὶ θεωρῆσαι ῥᾴδιον. οἷον εἰ λαβὼν μέλανα εἶναι τὸν αἰθίοπα, τοὺς ὀδόντας ἔροιτο εἰ λευκός. εἰ οὖν ταύτῃ λευκὸς ὅτι μέλας καὶ οὐ μέλας, οἴοιτο διειλέχθαι συλλογιστικῶς τελειώσας τὴν ἐρώτησιν. ἐπ᾽ ἐνίων δὲ λανθάνει πολλάκις, ἐφ᾽ ὅσων ὅταν πῇ λέγηται καὶ τὸ ἁπλῶς δόξειεν ἀκολουθεῖν. καὶ ἐν ὅσοις μὴ ῥᾴδιον θεωρῆσαι, πότερον αὐτῶν κυρίως ἀποδοτέον. γίνεται δὲ τὸ τοιοῦτον ἐν ὅσοις ὁμοίως ὑπάρχει τὰ ἀντικείμενα. δοκεῖ γὰρ ἢ ἄμφω, ἢ μηδέτερον, δοτέον ἁπλῶς εἶναι κατηγορεῖν. οἷον εἰ τὸ μὲν ἥμισυ λευκὸν, τὸ δὲ ἥμισυ μέλαν, πότερον λευκὸν ἢ μέλαν. Οἱ δὲ παρὰ τὸ μὴ διωρίσθαι τί ἐστι συλλογισμὸς, ἢ τί ἔλεγχος. ἀλλὰ παρὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ λόγου γίνονται. ἔλεγχος μὲν γάρ ἐστιν ἀντίφασις τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνὸς, μὴ ὀνόματος, ἀλλὰ πράγματος. καὶ ὀνόματος, μὴ συνωνύμου, ἀλλὰ τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῶν δοθέντων ἐξ ἀνάγκης. μὴ συναριθμουμένου τοῦ ἐν ἀρχῇ κατὰ τὸ

πως ἑρμηνεύηται· οἷον, τὸ ἄρρεν, θῆλυ· ἢ τὸ θῆλυ, ἄρρεν, ἢ τὸ μεταξὺ, θάτερον τούτων· ἢ πάλιν τὸ ποσὸν, ποιόν· ἢ τὸ ποιὸν, ποσὸν, ἢ τὸ ποιοῦν πάσχον· ἢ τὸ διακείμενον ποιεῖν· καὶ τ' ἄλλα δ' ὡς διῄρηται πρότερον· ἔστι γὰρ τὸ μὴ, τῶν ποιεῖν ὂν, ὡς τῶν ποιεῖν τι, τῇ λέξει σημαίνειν· οἷον τὸ ὑγιαίνειν ὁμοίως τῷ σχήματι τῆς λέξεως λέγεται τῷ τέμνειν ἢ οἰκοδομεῖν· καίτοι τὸ μὲν ποιόν τι καὶ διακείμενόν πως δηλοῖ· τὸ δὲ ποιεῖν τι· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων· οἱ μὲν οὖν παρὰ τὴν λέξιν

4 ἔλεγχοι, ἐκ τούτων τῶν τόπων εἰσί· Τῶν δὲ ἔξω τῆς λέξεως παραλογισμῶν, εἴδη ἐστὶν ἑπτά· ἓν μὲν, παρὰ τὸ συμβεβηκός· δεύτερον δὲ τὸ ἁπλῶς, ἢ μὴ ἁπλῶς ἀλλὰ ἢ πῇ ἢ ποῦ· ἢ ποτέ· ἢ πρός τι λέγεσθαι· τρίτον δὲ, τὸ παρὰ τὴν τοῦ ἐλέγχου ἄγνοιαν· τέταρτον δὲ, τὸ παρὰ τὸ ἑπόμενον· πέμπτον δὲ, τὸ παρὰ τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβάνειν· ἕκτον δὲ, τὸ παρὰ τὸ, τὸ μὴ αἴτιον, ὡς αἴτιον τιθέναι· ἕβδομον δὲ, τὸ παρὰ τὸ τὰ πλείω ἐρωτήματα ἓν ποιεῖν. Οἱ μὲν οὖν παρὰ τὸ συμβεβηκὸς παραλογισμοί εἰσιν, ὅταν ὁμοίως ὁτιοῦν ἀξιωθῇ τῷ πράγματι τῷ ὑποκειμένῳ καὶ τῷ συμβεβηκότι ὑπάρχειν· ἐπεὶ γὰρ τῷ αὐτῷ πολλὰ συμβέβηκεν, οὐκ ἀνάγκη πάντα ὅσα τοῖς κατηγορουμένοις· καὶ καθ' οὗ κατηγορεῖται ταῦτα πάντα ὑπάρχειν· πάντα γὰρ οὕτως ἔσται ταὐτά, ὥσπερ φασὶν οἱ σοφισταί· οἷον εἰ ὁ Κορίσκος ἕτερος ἀνθρώπου, αὐτὸς αὑτοῦ ἕτερος· ἔστι γὰρ ἄνθρωπος· ἢ εἰ Σωκράτους ἕτερος· ὁ δὲ Σωκράτης ἄνθρωπος, ἕτερον ἀνθρώπου φασὶν ὡμολογηκέναι· διὰ τὸ συμβεβηκέναι οὗ ἕτερον ἔφησεν εἶναι, τοῦτον εἶναι ἄνθρωπον. Οἱ δὲ

253 ἢ τῶν γραμμάτων ἄλλον. ἡ μὲν οὖν ἀμφιβολία καὶ ὁμωνυμία, παρὰ τούτους τοὺς τρόπους ἐστί. παρὰ δὲ τὴν σύνθεσιν τὰ τοιάδε. οἷον τὸ δύνασθαι καθήμενον βαδίζειν. καὶ μὴ γράφοντα γράφειν. οὐ γὰρ ταυτὸν σημαίνει, ἐὰν διελών τις εἴπῃ καὶ συνθείς, ὡς δύναται τὸν καθήμενον βαδίζειν. καὶ τὸν μὴ γράφοντα γράφειν, καὶ τοῦθ᾽ ὡσαύτως ἄν τις συνθῇ, τὸν μὴ γράφοντα γράφειν. σημαίνοι γὰρ ἂν ὡς ἔχει δύναμιν τοῦ μὴ γράφων γράφειν, ἐὰν δὲ μὴ συνθῇ, ὅτι ἔχει δύναμιν ὅτε οὐ γράφει τοῦ γράφειν. καὶ μανθάνει νῦν γράμματα, εἴπερ ἐμάνθανεν ἃ ἐπίσταται. ἔτι τὸ ἓν μόνον, δυνάμενον φέρειν. πολλὰ δύνασθαι φέρειν. Παρὰ δὲ τὴν διαίρεσιν, ὅτι τὰ πέντε ἐστὶ δύο καὶ τρία. καὶ περιττὰ καὶ ἄρτια. καὶ τὸ μεῖζον. ἴσον. τοσοῦτον γὰρ τὸ μεῖζον, καὶ ἔτι πρός. ὁ γὰρ αὐτὸς λόγος καὶ διῃρημένος καὶ συγκείμενος, οὐκ ἀεὶ ταυτὸ σημαίνειν ἂν δόξειεν. οἷον ἐγώ σ᾽ ἔθηκα δοῦλον ὄντα ἐλεύθερον. καὶ τὸ πεντήκοντ᾽ ἀνδρῶν ἑκατὸν λίπε δῖος ἀχιλλεύς. Παρὰ δὲ τὴν προσῳδίαν, ἐν μὲν τοῖς ἄνευ γραφῆς διαλεκτικοῖς, οὐ ῥᾴδιον ποιῆσαι λόγον. ἐν δὲ τοῖς γεγραμμένοις καὶ ποιήμασι, μᾶλλον. οἷον καὶ τὸν Ὅμηρον ἔνιοι διορθοῦνται πρὸς τοὺς ἐλέγχοντας ὡς ἄτοπον εἰρηκότα, τὸ μὲν οὗ καταπύθεται ὄμβρῳ. λύουσι γὰρ αὐτὸ τῇ προσῳδίᾳ, λέγοντες τὸ οὐ ὀξύτερον. καὶ τὸ περὶ τὸ ἐνύπνιον τοῦ Ἀγαμέμνονος, ὅτι οὐκ αὐτὸς ὁ Ζεὺς εἶπεν δίδομεν δέ οἱ εὖχος ἀρέσθαι. ἀλλὰ τῷ ἐνυπνίῳ ἐνετέλλετο διδόναι. τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα παρὰ τὴν προσῳδίαν ἐστίν. οἱ δὲ παρὰ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως συμβαίνουσιν, ὅταν τὸ μὴ ταυτὸ ὡσαύ-

κακὰ, ἀγαθά. τὰ γὰρ δέοντα ἀγαθά. τὰ δὲ κακὰ, δέοντα. διττὸν γὰρ τὸ δέον. τό, τε ἀναγκαῖον ὃ συμβαίνει πολλάκις καὶ ἐπὶ τῶν κακῶν. ἔστι γὰρ κακόν τι ἀναγκαῖον. καὶ τὰ ἀγαθὰ δὲ δέοντα φαμὲν εἶναι. ἔτι τὸν αὐτὸν καθῆσθαι καὶ ἑστάναι, καὶ κάμνειν καὶ ὑγιαίνειν. ὅσπερ γὰρ ἀνίστατο, ἕστηκε. καὶ ὅσπερ ὑγιάζετο, ὑγιαίνει. ἀνίστατο δὲ ὁ καθήμενος, καὶ ὑγιάζετο ὁ κάμνων. τὸ γὰρ τὸν κάμνοντα ὁτιοῦν ποιεῖν ἢ πάσχειν, οὐχ ἓν σημαίνει. ἀλλ' ὁτὲ μὲν ὅτι ὁ νῦν κάμνων, ἢ καθήμενος. ὁτὲ δὲ ὃς ἔκαμνε πρότερον. πλὴν ὑγιάζετο μὲν καὶ κάμνων καὶ ὁ κάμνων. ὑγιαίνει δὲ οὐ κάμνων, ἀλλ' ὁ κάμνων, οὐ νῦν, ἀλλὰ πρότερον. Παρὰ δὲ τὴν ἀμφιβολίαν, οἱ τοιοίδε. τὸ βούλεσθαι λαβεῖν με τοὺς πολεμίους. καὶ ἆρ' ὅ τις γινώσκει, τοῦτο γινώσκει; καὶ γὰρ καὶ τὸν γινώσκοντα καὶ τὸ γινωσκόμενον, ἐνδέχεται ὡς γινώσκοντα σημῆναι τούτῳ τῷ λόγῳ. καὶ ἆρα ὃ ὁρᾷ τις, τοῦτο ὁρᾷ; ὁρᾷ δὲ τὸν κίονα. ὥστε ὁρᾷ ὁ κίων. καὶ ἆρα ὃ σὺ φῂς εἶναι, τοῦτο σὺ φῂς εἶναι; φῂς δὲ λίθον εἶναι. σὺ ἄρα φῂς λίθον εἶναι. καὶ ἆρά ἐστι σιγῶντα λέγειν; διττὸν γάρ ἐστι καὶ τὸ σιγῶντα λέγειν. τό, τε τὸν λέγοντα σιγᾶν, καὶ τὸ τὰ λεγόμενα. εἰσὶ δὲ τρεῖς τρόποι τῶν παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν καὶ τὴν ἀμφιβολίαν. εἷς μὲν ὅταν ἢ ὁ λόγος ἢ τοὔνομα κυρίως σημαίνῃ πλείω. οἷον ἀετὸς ἢ κύων. εἷς δὲ, ὅταν εἰωθότες ὦμεν οὕτω λέγειν. τρίτος δὲ, ὅταν τὸ συντεθὲν πλείω σημαίνῃ. κεχωρισμένα δὲ, ἁπλῶς. οἷον τὸ ἐπίστασθαι τὰ γράμματα. ἑκάτερον μὲν γὰρ εἰ ἔτυχεν, ἕν τι σημαίνει. τὸ ἐπίστασθαι, καὶ τὰ γράμματα. ἄμφω δὲ πλείω, ἢ τὸ τὰ γράμματα αὐτὰ ἐπιστήμην ἔχειν.

252 γιστικοὶ ἢ φαινόμενοι συλλογιστικοί. περὶ μὲν οὖν τῶν διδα-
σκαλικῶν καὶ ἀποδεικτικῶν ἐν τοῖς ἀναλυτικοῖς εἴρηται.
περὶ δὲ τῶν διαλεκτικῶν καὶ πειραστικῶν, ἐν ἄλλοις.
περὶ δὲ τῶν ἀγωνιστικῶν καὶ ἐριστικῶν, νῦν λέγομεν. πρῶ- 3
τον δὲ ληπτέον πόσων στοχάζονται οἱ ἐν τοῖς λόγοις ἀγω-
νιζόμενοι καὶ διαφιλονεικοῦντες. εἰσὶ δὲ ταῦτα πέντε
τὸν ἀριθμόν. ἔλεγχος, καὶ ψεῦδος, καὶ παράδοξον, καὶ
σολοικισμὸς, καὶ πέμπτον, τὸ ποιῆσαι ἀδολεσχῆσαι τὸν
προσδιαλεγόμενον. τοῦτο δέ ἐστι τὸ, πολλάκις ἀναγκά-
ζεσθαι ταυτὸ λέγειν, ἢ τὸ μὴ ὂν, ἀλλὰ τὸ φαινόμενον
ἕκαστον εἶναι τούτων. μάλιστα μὲν γὰρ προαιροῦνται
φαίνεσθαι ἐλέγχοντες. δεύτερον δὲ, ψευδόμενόν τι δει-
κνύναι. τρίτον, εἰς παράδοξον ἄγειν. τέταρτον, σολοι-
κίζειν ποιεῖν. τοῦτο δέ ἐστι τὸ ποιῆσαι τῇ λέξει βαρ-
βαρίζειν ἐκ τοῦ λόγου τὸν ἀποκρινόμενον. τελευταῖον
δὲ, τὸ πλεονάκις τὸ αὐτὸ λέγειν. τρόποι δέ εἰσι τοῦ μὲν
ἐλέγχειν, δύο. οἱ μὲν γάρ εἰσι παρὰ τὴν λέξιν. οἱ δὲ ἔξω
τῆς λέξεως. ἔστι δὲ τὰ μὲν παρὰ τὴν λέξιν ἐμποιοῦντα τὴν
φαντασίαν, ἓξ τὸν ἀριθμόν. ταῦτα δέ ἐστιν ὁμωνυ-
μία, ἀμφιβολία, σύνθεσις, διαίρεσις, προσῳδία, σχῆ-
μα λέξεως. τούτου δὲ πίστις, ἥτε διὰ τῆς ἐπαγωγῆς, καὶ
συλλογισμὸς, ἄντε ληφθῇ τις ἄλλος. καὶ ὅτι τοσαυτα-
χῶς ἂν τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασι καὶ λόγοις μὴ ταυτὰ δηλώ-
σαιμεν. εἰσὶ δὲ παρὰ μὲν τὴν ὁμωνυμίαν, οἱ τοιοῦτοι τῶν
λόγων. οἷον ὅτι μανθάνουσιν οἱ ἐπιστάμενοι. τὰ γὰρ ἀπο-
στοματιζόμενα μανθάνουσιν οἱ γραμματικοί. τὸ γὰρ
μανθάνειν, ὁμώνυμον. τότε ξυνιέναι, χρώμενον τῇ ἐπι-
στήμῃ καὶ τὸ λαμβάνειν τὴν ἐπιστήμην. καὶ πάλιν ὅτι τὰ

εἶναι καὶ μὴ δοκεῖν, ἔστι γὰρ ἡ σοφιστικὴ, φαινομένη σοφία, οὖσα δὲ οὔ. καὶ ὁ σοφιστὴς, χρηματιστὴς ἀπὸ φαινομένης σοφίας, ἀλλ' οὐκ οὔσης, δῆλον ὅτι ἀναγκαῖον τούτοις, καὶ τὸ τοῦ σοφοῦ ἔργον δοκεῖν ποιεῖν μᾶλλον, ἢ ποιεῖν καὶ μὴ δοκεῖν. ἔστι δὲ ὡς ἓν πρὸς ἓν εἰπεῖν ἔργον περὶ ἕκαστον τοῦ εἰδότος, ἀψευδεῖν μὲν αὐτὸν περὶ ὧν οἶδε, τὸν δὲ ψευδόμενον ἐμφανίζειν δύνασθαι. ταῦτα δέ ἐστι, τὸ μὲν ἐν τῷ δύνασθαι δοῦναι λόγον. τὸ δὲ, ἐν τῷ λαμβάνειν. ἀναγκαῖον οὖν τοῖς βουλομένοις σοφιστεύειν, τὸ τῶν εἰρημένων λόγων, γένος ζητεῖν. πρὸ ἔργου γάρ ἐστιν. ἡ γὰρ τοιαύτη δύναμις ποιήσει φαίνεσθαι σοφόν. οὗ τυγχάνουσι τὴν προαίρεσιν ἔχοντες, ὅτι μὲν οὖν ἐστί τι τοιούτων λόγων γένος. καὶ ὅτι τοιαύτης ἐφίενται δυνάμεως οὓς καλοῦμεν σοφιστὰς, δῆλον.

Πόσα δέ ἐστιν εἴδη τῶν λόγων τῶν σοφιστικῶν. καὶ ἐκ πόσων τὸν ἀριθμὸν ἡ δύναμις αὕτη συνέστηκε, καὶ πόσα μέρη τυγχάνει τῆς πραγματείας ὄντα, καὶ περὶ τῶν ἄλλων τῶν συντελούντων εἰς τὴν τέχνην ταύτην, ἤδη λέγομεν. ἔστι δὲ τῶν ἐν τῷ διαλέγεσθαι λόγων γένη τέτταρα. διδασκαλικοὶ. καὶ διαλεκτικοὶ, καὶ πειραστικοὶ, καὶ ἐριστικοί. καὶ διδασκαλικοὶ μὲν οὖν, οἱ ἐκ τῶν οἰκείων ἀρχῶν ἑκάστου μαθήματος, καὶ οὐκ ἐκ τῶν τοῦ ἀποκρινομένου δοξῶν συλλογιζόμενοι. δεῖ γὰρ πιστεύειν τὸν μανθάνοντα. διαλεκτικοὶ δὲ, οἱ ἐκ τῶν ἐνδόξων συλλογιστικοὶ ἀντιφάσεως. πειραστικοὶ δὲ, οἱ ἐκ τῶν δοκούντων τῷ ἀποκρινομένῳ, καὶ ἀναγκαίων εἰδέναι τῷ προσποιουμένῳ ἔχειν τὴν ἐπιστήμην. ὃν δὲ τρόπον, διώρισται ἐν ἑτέροις. ἐριστικοὶ δὲ, οἱ ἐκ τῶν φαινομένων ἐνδόξων μὴ ὄντων δὲ συλλο-

τούτων, τὰ μὲν ἄργυρος, τὰ δὲ χρυσός ἐστιν ἀληθῶς. τὰ δὲ ἔστι μὲν οὐ φαίνεται δὲ κατὰ τὴν αἴσθησιν. οἷον τὰ μὲν λιθαργύρινα, καὶ τὰ καττιτέρινα, ἀργυρᾶ, τὰ δὲ χολοβάφινα, χρυσᾶ. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ συλλογισμὸς καὶ ἔλεγχος, ὁ μὲν ἔστιν. ὁ δὲ οὐκ ἔστι μὲν, φαίνεται δὲ διὰ τὴν ἀπειρίαν. οἱ γὰρ ἄπειροι, ὥσπερ ἂν ἀπέχοντες πόρρωθεν θεωροῦσιν. ὁ μὲν γὰρ συλλογισμὸς ἐκ τινῶν ἐστὶ τεθέντων, ὥστε συλλέγειν ἐξ ἀνάγκης ἕτερόν τι τῶν κειμένων, διὰ τῶν κειμένων. ἔλεγχος δὲ, συλλογισμὸς μετ' ἀντιφάσεως τοῦ συμπεράσματος. οἱ δὲ τοῦτο ποιοῦσι μὲν οὔ, δοκοῦσι δὲ διὰ πολλὰς αἰτίας. ὧν εἷς τόπος ἐστὶν εὐφυέστατος καὶ δημοσιώτατος, ὁ διὰ τῶν ὀνομάτων. ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἔστιν διαλέγεσθαι φέροντας ἀλλὰ καθ' αὐτὰ τὰ πράγματα, ἀλλὰ τοῖς ὀνόμασιν ἀντὶ τῶν πραγμάτων χρώμεθα συμβόλοις, τὸ συμβαῖνον ἐπὶ τῶν ὀνομάτων. καὶ ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἡγούμεθα συμβαίνειν. καθάπερ ἐπὶ τῶν ψήφων τοῖς λογιζομένοις. τὸ δὲ οὐκ ἔστιν ὅμοιον. τὰ μὲν γὰρ ὀνόματα πεπέρανται. καὶ τὸ τῶν λόγων πλῆθος. τὰ δὲ πράγματα, τὸν ἀριθμὸν. ἄπειρά ἐστιν. ἀναγκαῖον οὖν πλείω τὸν αὐτὸν λόγον, καὶ τοὔνομα ἓν σημαίνειν. ὥσπερ οὖν κἀκεῖ οἱ μὴ δεινοὶ τὰς ψήφους φέρειν ὑφ' αὐτῶν τε ἄλλοι, καὶ ὑπὸ τῶν ἐπιστημόνων παρακρούονται, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν λόγων, οἱ τῶν ὀνομάτων τῆς δυνάμεως ἄπειροι, παραλογίζονται καὶ αὐτοὶ διαλεγόμενοι, καὶ ἄλλων ἀκούοντες. διὰ μὲν οὖν ταύτην τὴν αἰτίαν καὶ τὰς λεχθησομένας. ἔστι συλλογισμὸς καὶ ἔλεγχος φαινόμενος, οὐκ ὢν δέ. ἐπεὶ δέ ἐστι τισὶ μᾶλλον πρὸ ἔργου τὸ δοκεῖν εἶναι σοφοῖς, ἢ τὸ

διόπερ οὐ δεῖ συνιστάναι εὐχερῶς πρὸς τοὺς τυχόντας. ἀνάγκη γὰρ πονηρολογίαν συμβαίνειν. καὶ γὰρ οἱ γυμναζόμενοι ἀδυνατοῦσιν ἀπέχεσθαι τοῦ διαλέγεσθαι μὴ ἀγωνιστικῶς. δεῖ δὲ καὶ πεποιημένους ἔχειν λόγους πρὸς τὰ τοιαῦτα τῶν πλοβλημάτων. ἐν οἷς ἐλαχίστων εὐπορήσαντες, πρὸς τὰ πλεῖστα χρησίμους ἕξομεν, οὗτοι δ᾽ εἰσὶν οἱ καθόλου. καὶ πρὸς οὓς πορίζεσθαι χαλεπώτερον ἐκ τῶν παρὰ πόδας.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΠΕΡΙ ΣΟΦΙΣΤΙΚΩΝ ΕΛΕΓΧΩΝ.

ΠΕΡΙ δὲ τῶν σοφιστικῶν ἐλέγχων. καὶ τῶν φαινομένων μὲν ἐλέγχων. ὄντων δὲ παραλογισμῶν ἀλλ᾽ οὐκ ἐλέγχων, λέγομεν ἀρξάμενοι κατὰ φύσιν ἀπὸ τῶν πρώτων. ὅτι μὲν οὖν οἱ μὲν εἰσὶ συλλογισμοί. οἱ δ᾽ οὐκ ὄντες δοκοῦσι, φανερόν. ὥσπερ γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τοῦτο γίνεται διά τινος ὁμοιότητος καὶ ἐπὶ τῶν λόγων ὡσαύτως ἔχει. καὶ γὰρ τὴν ἕξιν, οἱ μὲν ἔχουσιν εὖ. οἱ δὲ φαίνονται εὐεκτικοὶ φυλετικῶς φυσήσαντες καὶ ἐπισκευάσαντες ἑαυτούς. καὶ καλοί, οἱ μὲν διὰ κάλλος. οἱ δὲ φαίνονται κομμώσαντες ἑαυτούς. ἐπί τε τῶν ἀψύχων ὡσαύτως. καὶ γὰρ

ποιεῖσθαι τὸν λόγον. κἂν ᾖ διειλεγμένος ἐπὶ μέρους· οὕτω γὰρ καὶ πολλοὺς ἐξέσται τὸν ἕνα ποιεῖν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐν ῥητορικοῖς ἐπὶ τῶν ἐνθυμημάτων, αὐτὸν δ' ὅτι μάλιστα φεύγειν τὸ καθόλου φέρειν τοὺς συλλογισμούς. αἰεί τε δεῖ σκοπεῖν τοὺς λόγους, εἰ ἐπὶ πλειόνων κοινῶν διαλέγονται. πάντες γὰρ οἱ ἐν μέρει, καὶ καθόλου διειλεγμένοι εἰσί. καὶ ἔνεστιν ἐν τοῖς κατὰ μέρος, ἡ τοῦ καθόλου ἀπόδειξις. διὰ τὸ μὴ εἶναι συλλογίσασθαι μηδὲν ἄνευ τοῦ καθόλου. τὴν δὲ γυμνασίαν ἀποδοτέον, τῶν μὲν ἐπακτικῶν πρὸς νέον. τῶν δὲ συλλογιστικῶν, πρὸς ἔμπειρον. πειρατέον τε ἐκλαμβάνειν παρὰ μὲν τῶν συλλογιστικῶν τὰς προτάσεις. παρὰ δὲ τῶν ἐπακτικῶν τὰς παραβολάς. ἐν τούτῳ γὰρ ἑκάτεροι γεγυμνασμένοι εἰσίν. ὅλως δ' ἐκ τοῦ γυμνάζεσθαι διαλεγόμενον, πειρατέον ἀποφαίνεσθαι, ἢ συλλογισμὸν περί τινος, ἢ λύσιν, ἢ πρότασιν, ἢ ἔνστασιν, ἢ εἰ ὀρθῶς τις ἤρετο, ἢ εἰ μὴ ὀρθῶς. ἢ αὐτὸς, ἢ ἕτερος. καὶ παρὰ τί ἑκάτερος. ἐκ τούτων γὰρ ἡ δύναμις. τὸ δὲ γυμνάζεσθαι, δυνάμεως χάριν. καὶ μάλιστα περὶ τὰς προτάσεις καὶ ἐνστάσεις. ἔστι γὰρ ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν διαλεκτικὸς, ὁ προτατικὸς καὶ ἐνστατικός. ἔστι δὲ τὸ μὲν προτείνεσθαι, ἓν ποιεῖν τὰ πλείω· δεῖ γὰρ ἓν ὅλως ληφθῆναι πρὸς ὃ ὁ λόγος. τὸ δ' ἐνίστασθαι, τὸ ἓν πολλά. ἢ γὰρ διαιρεῖ. ἢ ἀναιρεῖ. τὸ μὲν διδοὺς, τὸ δὲ οὐ διδοὺς, τῶν προτεινομένων, οὐχ ἅπαντι δὲ διαλεκτέον, οὐδὲ πρὸς τὸν τυχόντα γυμναστέον. ἀνάγκη γὰρ πρὸς ἐνίους φαύλους γίνεσθαι τοὺς λόγους. πρὸς γὰρ τὸν πάντως πειρώμενον φαίνεσθαι διαφεύγειν. δίκαιον μὲν πάντως πειρᾶσθαι συλλογίσασθαι, οὐκ εὔσχημον δέ.

δος. ὅπερ οἱ πεφυκότες εὖ δύνανται ἂν ποιεῖν. εὖ γὰρ φιλοῦντες καὶ μισοῦντες, τὸ προσφερόμενον εὖ κρίνουσι τὸ βέλτιστον. πρός τε τὰ πλειστάκις ἐμπίπτοντα τῶν προβλημάτων ἐξεπίστασθαι δεῖ λόγους, καὶ μάλιστα περὶ τῶν πρώτων θέσεων. ἐν τούτοις γὰρ ἀποδυσπετοῦσιν οἱ ἀποκρινόμενοι πολλάκις. Ἔτι τε ὅρων εὐπορεῖν δεῖ καὶ τῶν ἐνδόξων τε καὶ τῶν πρώτων ἔχειν προχείρους. διὰ γὰρ τούτων οἱ συλλογισμοὶ γίνονται. πειρατέον δὲ καὶ εἰς ἃ πλειστάκις ἐμπίπτουσιν οἱ διάλογοι κατέχειν. ὥσπερ γὰρ ἐν γεωμετρίᾳ πρὸ ἔργον τὸ περὶ τὰ στοιχεῖα, γεγυμνάσθαι. καὶ ἐν ἀριθμοῖς τὸ περὶ τοὺς κεφαλισμοὺς προχείρως ἔχειν. μέγα διαφέρει πρὸς τὸ, καὶ τὸν ἄλλον ἀριθμὸν γινώσκειν πολλαπλασιούμενον. ὁμοίως καὶ ἐν τοῖς λόγοις, τὸ πρόχειρον εἶναι περὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς προτάσεις, ἀπὸ στόματος ἐξεπίστασθαι. καθάπερ γὰρ ἐν τῷ μνημονικῷ μόνον οἱ τόποι τεθέντες εὐθὺς ποιοῦσιν αὐτὰ μνημονεύειν. καὶ ταῦτα ποιήσει συλλογιστικώτερον, διὰ τὸ πρὸς ὡρισμένας αὐτὰς βλέπειν κατ' ἀριθμόν. πρότασίν τε κοινὴν μᾶλλον ἢ λόγον, εἰς μνήμην θετέον. ἀρχῆς γὰρ καὶ ὑποθέσεως εὐπορῆσαι μετρίως, χαλεπόν. Ἔτι τὸν ἕνα λόγον πολλοὺς ποιεῖν ἐθιστέον, ὡς ἀδηλότατα κατακρύπτοντας. τὸ δ' ἂν εἴη τοιοῦτον, εἴ τις ὅτι πλεῖστον ἀφίσταιτο τῆς συγγενείας περὶ ὧν ὁ λόγος. ἔσονται δὲ δυνατοὶ τῶν λόγων οἱ μάλιστα καθόλου τοῦτο πάσχειν δύνανται. οἷον ὅτι οὐκ ἔστι μία πλειόνων ἐπιστήμη. οὕτω γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν πρός τι, καὶ ἐπὶ τῶν ἐναντίων καὶ συστοίχων ἐστί. Δεῖ δὲ καὶ τὰς ἀπομνημονεύσεις καθόλου

συμπέρασμα. πρὸς γὰρ ἐκεῖνο βλέποντες, τὸ ἐν ἀρχῇ λέγομεν αἰτεῖσθαι. τὰ δ' ἐναντία ἐστὶν ἐν ταῖς προτάσεσι, τῷ γὰρ ἔχειν πως ταύτας πρὸς ἀλλήλας. Πρὸς δὲ γυμνασίαν καὶ μελέτην τῶν τοιούτων λόγων, πρῶτον μὲν ἀντιστρέφειν ἐθίζεσθαι χρὴ τοὺς λόγους. οὕτω γὰρ πρός τε τὸ λεγόμενον εὐπορώτερον ἕξομεν, καὶ ἐν ὀλίγοις πολλοὺς ἐξεπιστησόμεθα λόγους. τὸ γὰρ ἀντιστρέφειν ἐστὶ, τὸ μεταλαβόντα τὸ συμπέρασμα μετὰ τῶν λοιπῶν ἐρωτημάτων, ἀνελεῖν ἓν τῶν δοθέντων. ἀνάγκη γὰρ εἰ τὸ συμπέρασμα μὴ ἔστι, μίαν τινὰ ἀναιρεῖσθαι τῶν προτάσεων. εἴπερ πασῶν αὐτῶν τεθεισῶν ἀνάγκη ἦν τὸ συμπέρασμα εἶναι, πρὸς ἅπασάν τε θέσιν καὶ ὅτι οὕτως, καὶ ὅτι οὐχ οὕτως τὸ ἐπιχείρημα σκεπτέον. καὶ εὑρόντα τὴν λύσιν, εὐθὺς ζητητέον. οὕτω γὰρ ἅμα συμβήσεται πρός τε τὸ ἐρωτᾶν καὶ πρὸς τὸ ἀποκρίνεσθαι γεγυμνάσθαι. κἂν πρὸς μηδένα ἄλλον ἔχωμεν, καθ' αὑτούς. παράλληλά τε παραβάλλειν, ἐκλέγοντα τὰ πρὸς τὴν αὐτὴν θέσιν ἐπιχειρήματα. τοῦτο γὰρ πρός τε τὸ βιάζεσθαι πολλὴν εὐπορίαν ποιεῖ, καὶ πρὸς τὸ ἐλέγχειν καὶ μεγάλην ἔχει βοήθειαν, ὅταν εὐπορῇ τις. καὶ ὅτι οὕτω, καὶ ὅτι οὐχ οὕτω. πρὸς τὰ ἐναντία γὰρ συμβαίνει ποιεῖσθαι τὴν φυλακήν. πρός τε γνῶσιν καὶ τὴν κατὰ φιλοσοφίαν φρόνησιν, τὸ δύνασθαι συνορᾶν, καὶ τὸ συνεωρακέναι, τὰ ἀφ' ἑκατέρας συμβαίνοντα τῆς ὑποθέσεως, οὐ μικρὸν ὄργανον. λοιπὸν γὰρ τούτων ὀρθῶς ἑλέσθαι θάτερον. δεῖ δὲ πρὸς τὸ τοιοῦτον ὑπάρχειν εὐφυῆ. καὶ τοῦτ' ἔστιν ἡ κατ' ἀλήθειαν εὐφυΐα, τὸ δύνασθαι καλῶς ἑλέσθαι τἀληθὲς, καὶ φυγεῖν τὸ ψεῦ-

καὶ ἐν ὅσοις τὸ ὄνομα καὶ ὁ λόγος τὸ αὐτὸ σημαίνει, μᾶλλον. δεύτερον δὲ, ὅταν κατὰ μέρος δέον ἀποδεῖξαι, καθόλου τις αἰτήσῃ. οἷον ἐπιχειρῶν ὅτι τῶν ἐναντίων μία ἐπιστήμη, ὅλως τῶν ἀντικειμένων ἀξιώσειε μίαν εἶναι. δοκεῖ γὰρ ὃ ἔδει καθ' αὑτὸ δεῖξαι μετ' ἄλλων αἰτεῖσθαι πλειόνων. τρίτον, εἴ τις καθόλου δεῖξαι προκειμένου, κατὰ μέρος αἰτήσειεν. οἷον εἰ παντὸς τῶν ἐναντίων προκειμένου, τῶνδέ τινων ἀξιώσειε. δοκεῖ γὰρ καὶ οὗτος, ὃ μετὰ πλειόνων, ἔδει δεῖξαι, καὶ καθ' αὑτὸ καὶ χωρὶς αἰτεῖσθαι. πάλιν εἴ τις διελὼν, αἰτεῖται τὸ προβληθέν. οἷον δέον δεῖξαι τὴν ἰατρικὴν ὑγιεινοῦ καὶ νοσώδους, χωρὶς ἑκάτερον ἀξιώσειεν. ἢ εἴ τις τῶν ἑπομένων ἀλλήλοις ἐξ ἀνάγκης, θάτερον αἰτήσειεν. οἷον τὴν πλευρὰν ἀσύμμετρον εἶναι τῇ διαμέτρῳ, δέον ἀποδεῖξαι ὅτι ἡ διάμετρος τῇ πλευρᾷ. Ἰσαχῶς δὲ καὶ τὰ ἐναντία αἰτοῦνται τῷ ἐξ ἀρχῆς. πρῶτον μὲν γὰρ εἴ τις τὰς ἀντικειμένας αἰτήσαιτο, κατάφασιν καὶ ἀπόφασιν. δεύτερον δὲ, τἀναντία κατὰ τὴν ἀντίθεσιν. οἷον ἀγαθὸν καὶ κακὸν, ταυτόν. τρίτον, εἴ τις τὸ καθόλου ἀξιώσας, ἐπὶ μέρους αἰτοίη τὴν ἀντίφασιν. οἷον εἰ λαβὼν τῶν ἐναντίων μίαν ἐπιστήμην, ὑγιεινοῦ καὶ νοσώδους ἑτέραν ἀξιώσειεν. ἢ τοῦτο αἰτησάμενος, ἐπὶ τοῦ καθόλου τὸ τὴν ἀντίφασιν πειρῷτο λαμβάνειν. πάλιν ἐάν τις αἰτήσῃ τὸ ἐναντίον τῷ ἐξ ἀνάγκης συμβαίνοντι διὰ τῶν κειμένων κἂν εἴ τις αὐτὰ μὲν μὴ λάβῃ τὰ ἀντικείμενα, τοιαῦτα δ' αἰτήσαιτο δύο ἐξ ὧν ἔσται ἡ ἀντικειμένη ἀντίφασις. Διαφέρει δὲ τὸ τἀναντία λαμβάνειν τοῦ ἐν ἀρχῇ τοσοῦτον ὅτι τοῦ μὲν ἐστὶν ἡ ἁμαρτία πρὸς τὸ

συμπέρασμα

μετρικός, μὴ ὢν γεωμετρικός· ἢ διαλεκτικός, μὴ ὢν 48 διαλεκτικός· οὔτε ψεῦδος, οὔτε ἀληθὲς ᾖ τὸ συμβαῖνον. ἄλλον δὲ τρόπον, ἐὰν διὰ ψευδῶν συμπεραίνηται. τούτου δὲ ἔσται ποτὲ τὸ συμπέρασμα μὲν ψεῦδος· ποτὲ δὲ ἀληθές. τὸ μὲν γὰρ ψεῦδος, ἀεὶ διὰ ψευδῶν συμπεραίνεται. τὸ δ' ἀληθές, ἐγχωρεῖ καὶ μὴ δι' ἀληθῶν, ὥσπερ εἴρηται καὶ πρότερον. τὸ μὲν οὖν ψευδῆ τὸν λόγον εἶναι, τοῦ λέγοντος ἁμάρτημα μᾶλλον ἢ τοῦ λόγου· καὶ οὐδὲ τοῦ λέγοντος ἀεί, ἀλλ' ὅταν λανθάνῃ αὐτόν, ὅτι ψευδῆ λόγον εἶπε τινά. ἐπεὶ καθ' αὑτόν γε, πολλῶν ἀληθῶν ἀποδεχόμεθα μᾶλλον, ἂν ἐξ ὅτι μάλιστα δοκούντων ἀναιρῇ τι τῶν ἀληθῶν. τοιοῦτος γὰρ ὤν, ἑτέρων ἀληθῶν ἀπόδειξίς ἐστι. δεῖ γὰρ τῶν κειμένων τι μὴ εἶναι παντελῶς· ὥστε ἔσται τούτου ἀπόδειξις. εἰ δ' ἀληθὲς συμπεραίνοιτο διὰ ψευδῶν καὶ λίαν εὐηθῶν, πολλῶν ἂν εἴη χείρων ψεῦδος συλλογιζομένων. εἴη δ' ἂν τοιοῦτος καὶ ψεῦδος συμπεραινόμενος. ὥστε δῆλον ὅτι πρώτη μὲν ἐπίσκεψις λόγου καθ' αὑτόν, εἰ συμπεραίνεται. δευτέρα δέ, πότερον ἀληθὲς ἢ ψεῦδος. τρίτη δ' ἐκ ποίων τινῶν. εἰ μὲν γὰρ ἐκ ψευδῶν, ἐνδόξων δέ, λογικός. εἰ δ' ἐξ ὄντων μέν, ἀδόξων δέ, φαῦλος. εἰ δὲ καὶ ψευδῆ καὶ λίαν ἄδοξα, δῆλον ὅτι φαῦλος, ἢ ἁπλῶς ἢ τοῦ πράγματος. Τὸ δ' ἐν ἀρχῇ καὶ τὰ ἐναντία πῶς αἰτεῖται ὁ ἐρωτῶν, κατ' ἀλήθειαν μὲν ἐν τοῖς ἀναλυτικοῖς εἴρηται. κατὰ δόξαν δέ, νῦν λεκτέον. αἰτεῖσθαι δὲ φαίνονται τὸ ἐν ἀρχῇ, πενταχῶς. φανερώτατα μὲν καὶ πρῶτον, εἴ τις αὐτὸ τὸ δεικνύναι δέον αἰτήσειε. τοῦτο δ' ἐπ' αὐτοῦ μέν, οὐ ῥᾷον λανθάνειν. ἐν δὲ τοῖς συνωνύμοις

δειχθείη, μὴ ὁμοίως δὲ δοκούντων, οὐδὲν κωλύει τὸ δειχθὲν μᾶλλον ἑκατέρου δοκεῖν. ἀλλ' εἰ τὸ μὲν μὴ δοκοίη. τὸ δὲ μηδετέρως. ἢ εἰ τὸ μὲν δοκοίη τὸ δὲ μὴ δοκοίη. εἰ μὲν ὁμοίως, ὁμοίως ἂν εἴη καὶ μή. εἰ δὲ μᾶλλον θάτερον ἀκολουθήσει τὸ μᾶλλον. ἔστι δέ τις καὶ αὕτη ἁμαρτία κατὰ τοὺς συλλογισμοὺς, ὅταν δείξῃ διὰ μακροτέρων. ἐνὸν δι' ἐλαττόνων καὶ ἐν τῷ λόγῳ ὑπαρχόντων. οἷον ὅτι ἐστὶ δόξα μᾶλλον ἑτέρα ἑτέρας, εἴ τις αἰτήσαιτο αὐτοέκαστον μάλιστα εἶναι. εἶναι δὲ δοξαστὸν αὐτὸ ἀληθῶς. ὥστε τῶν τινῶν μᾶλλον εἶναι αὐτό. πρὸς δὲ τὸ μᾶλλον, μᾶλλον τὸ λεγόμενον εἶναι καὶ αὐτοδόξαν ἀληθῆ. ἢ ἔσται μᾶλλον ἀκριβὴς τῶν τινῶν. ἠτῆται δὲ, καὶ αὐτοδόξαν ἀληθῆ εἶναι. καὶ αὐτοέκαστον μάλιστα εἶναι. ὥστε αὕτη ἡ δόξα ἡ μάλιστα ἀληθὴς, ἀκριβεστέρα ἐστί. τίς δὲ ἡ μοχθηρία, ἢ ὅτι ποιεῖ παρ' ὃ ὁ λόγος, λανθάνειν τὸ αἴτιον. Λόγος δέ ἐστι δῆλος, ἕνα μὲν τρόπον καὶ δημοσιώτατον ἐὰν ᾖ συμπεπερασμένος οὕτως, ὥστε μηδὲν δεῖν ἐπερωτῆσαι. ἕνα δὲ καὶ ὃς μάλιστα λέγεται, ὅταν εἰλημμένα μὲν ᾖ ἐξ ὧν ἀναγκαῖον εἶναι. ᾖ δὲ διὰ συμπερασμάτων συμπεραινόμενα. ἔτι, εἰ ἐλλείπει εἴη δὲ τὸ σφόδρα ἔνδοξον. Ψευδὴς δὲ λόγος καλεῖται τετραχῶς. ἕνα μὲν τρόπον, ὅταν φαίνηται συμπεραίνεσθαι μὴ συμπεραινόμενος, ὃ καλεῖται συλλογισμὸς ἐριστικός. ἄλλον δὲ, ὅταν συμπεραίνηται μὲν, μὴ μέντοι πρὸς τὸ προκείμενον. ὅπερ συμβαίνει μάλιστα τοῖς εἰς τὸ ἀδύνατον ἄγουσιν. ἢ πρὸς τὸ προκείμενον μὲν συμπεραίνηται, μὴ μέντοι κατὰ τὴν οἰκείαν μέθοδον. τοῦτο δέ ἐστιν, ἐὰν ὁ μὴ ὢν ἰατρικὸς δοκῇ ἰατρικὸς εἶναι. ἢ γεω-

ἀληθῶν, ἀλλὰ πλείονος ἔργου δεόμενον ἀποδεῖξαι τοῦ προβλήματος. Οὐ δεῖ δὲ πάντων τῶν προβλημάτων ὁμοίως ἀξιοῦν τοὺς συλλογισμοὺς ἐνδόξους εἶναι καὶ πιθανούς· φύσει γὰρ εὐθὺς ὑπάρχει τὰ μὲν, ῥᾴω· τὰ δὲ, χαλεπώτερα τῶν ζητουμένων· ὥστε ἂν ἐξ ὧν ἐνδέχεται μάλιστα ἐνδόξων συμβιβάσῃ, διείλεκται καλῶς. Φανερὸν οὖν ὅτι οὐδὲ λόγῳ ἡ αὐτὴ ἐπιτίμησις, πρός τε τὸ προβληθὲν καὶ καθ' αὑτό. οὐδὲν γὰρ κωλύει καθ' αὑτὸν μὲν εἶναι τὸν λόγον ψεκτὸν, πρὸς δὲ τὸ πρόβλημα ἐπαινετόν. καὶ πάλιν ἀντεστραμμένως· καθ' αὑτὸν μὲν ἐπαινετόν. πρὸς δὲ τὸ πρόβλημα, ψεκτὸν, ὅταν ἐκ πολλῶν ἐνδόξων συμπεραίνεσθαι ῥᾴδιον ᾖ καὶ ἀληθῶν. Εἴη δ' ἄν ποτε λόγος καὶ συμπεπερασμένος μὴ συμπεπερασμένου χείρων, ὅταν ὁ μὲν ἐξ εὐήθων συμπεραίνηται, μὴ τοιούτου τοῦ προβλήματος ὄντος, ὁ δὲ προσδέηται τοιούτων, ἅ ἐστιν ἔνδοξα καὶ ἀληθῆ· καὶ μὴ ἐν τοῖς προσλαμβανομένοις ᾖ ὁ λόγος. Τοῖς δὲ διὰ ψευδῶν ἀληθὲς συμπεραίνουσιν οὐ δίκαιον ἐπιτιμᾶν. ψεῦδος μὲν γὰρ ἀεὶ ἀνάγκη διὰ ψευδῶν συλλογίζεσθαι. τὸ δ' ἀληθὲς ἔστι καὶ διὰ ψευδῶν ποτε συλλογίσασθαι. φανερὸν δὲ ἐκ τῶν ἀναλυτικῶν. Ὅταν δὲ ἀπόδειξις ᾖ τινὸς ὁ εἰρημένος λόγος, εἴ τι ἕτερον ἄλλο πρὸς τὸ συμπέρασμα μηδαμῶς ἔχον, οὐκ ἔσται περὶ ἐκείνου συλλογισμός. ἐὰν δὲ φαίνηται, σόφισμα ἔσται καὶ οὐκ ἀπόδειξις. ἔστι δὲ φιλοσόφημα μὲν, συλλογισμὸς ἀποδεικτικός. ἐπιχείρημα δὲ, συλλογισμὸς διαλεκτικός. σόφισμα δὲ, συλλογισμὸς ἐριστικός. ἀπόρημα δὲ, συλλογισμὸς διαλεκτικὸς ἀντιφάσεως. εἰ δὲ ἐξ ἀμφοτέρων τι δοκούντων

ἐπιτιμητέον καθ' αὑτὸν τῷ λόγῳ καὶ τῷ ἐρωτῶντι· οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸν μὲν λόγον, φαῦλον εἶναι. τὸν δὲ ἐρωτῶντα, ὡς ἐνδέχεται βέλτιστα πρὸς τὸν ἀποκρινόμενον διαλέχθαι· πρὸς γὰρ τοὺς δυσκολαίνοντας, οὐ δυνατὸν ἴσως εὐθὺς οἵους τις βούλεται, ἀλλ' οἵους ἐνδέχεται ποιεῖσθαι τοὺς συλλογισμούς. Ἐπεὶ δὲ ἐστὶν ἀδιόριστον τὸ πότε τἀναντία, καὶ πότε τὰ ἐν ἀρχῇ λαμβάνουσιν οἱ αὐτοί. πολλάκις γὰρ καθ' αὑτοὺς λέγοντες ἐναντία λέγουσι. καὶ ἀνανεύσαντες πρότερον, διδόασιν ὕστερον. διόπερ ἐρωτώμενοι, καὶ τὰ ἐναντία καὶ τὰ ἐν ἀρχῇ πολλάκις ὑπακούουσιν, ἀνάγκη φαύλους γίνεσθαι τοὺς λόγους. αἴτιος δὲ ὁ ἀποκρινόμενος. τὰ μὲν, οὐ διδούς. τὰ δὲ, τοιαῦτα διδούς. Φανερὸν οὖν ὅτι οὐχ ὁμοίως ἐπιτιμητέον τοῖς ἐρωτῶσι καὶ τοῖς λόγοις. καθ' αὑτὸν δὲ τῷ λόγῳ, πέντε εἰσὶν ἐπιτιμήσεις. πρώτη μὲν ὅταν ἐκ τῶν ἠρωτημένων μὴ συμπεραίνηται, μήτε τὸ προτεθὲν, μήτε ὅλως μηδὲν, ὄντων ἢ ψευδῶν ἢ ἀδόξων. ἢ πάντων ἢ τῶν πλείστων, ἐν οἷς τὸ συμπέρασμα. καὶ μήτε ἀφαιρεθέντων, τινῶν μήτε προστεθέντων. μήτε τῶν μὲν, ἀφαιρεθέντων τῶν δὲ, προστεθέντων γίνεται τὸ συμπέρασμα. δευτέρα δὲ εἰ πρὸς τὴν θέσιν μὴ γίνοιτο ὁ συλλογισμὸς ἐκ τοιούτων τε καὶ οὕτως ὡς εἴρηται πρότερον. τρίτη δὲ, εἰ προστεθέντων τινῶν, γίνοιτο ὁ συλλογισμός. ταῦτα δ' εἴη χείρω τῶν ἐρωτηθέντων καὶ ἧττον ἔνδοξα τοῦ συμπεράσματος. ἢ πάλιν εἰ ἀφαιρεθέντων τινῶν γίνεται συλλογισμός. ἐνίοτε γὰρ πλείω λαμβάνουσι τῶν ἀναγκαίων. ὥστε οὐ τῷ ταῦτα εἶναι, γίνεται ὁ συλλογισμός. ἔτι εἰ ἐξ ἀδοξοτέρων καὶ ἧττον πιστῶν τοῦ συμπεράσματος, ἢ εἰ ἐξ

246 τελεσθῆναι τὸ κοινὸν ἔργον. ἀναγκαῖον οὖν ἐνίοτε πρὸς τὸν λέγοντα, καὶ μὴ πρὸς τὴν θέσιν ἐπιχειρεῖν. ὅταν ὁ ἀποκρινόμενος τἀναντία τῷ ἐρωτῶντι ἐπιτηρῇ, προσεπηρεάζων. δυσκολαίνοντες οὖν ἐνίοτε, ἀγωνιστικὰς καὶ οὐ διαλεκτικὰς ποιοῦνται τὰς διατριβάς. Ἔτι δ᾽ ἐπεὶ γυμνασίας καὶ πείρας χάριν, ἀλλ᾽ οὐ διδασκαλίας οἱ τοιοῦτοι τῶν λόγων, δῆλον ὡς οὐ μόνον τἀληθῆ συλλογιστέον, ἀλλὰ καὶ ψεῦδος. οὐδὲ δι᾽ ἀληθῶν ἀεί, ἀλλ᾽ ἐνίοτε καὶ ψευδῶν. πολλάκις γὰρ ἀληθοῦς τεθέντος, ἀναιρεῖν ἀνάγκη τὸν διαλεγόμενον. ὥστε προτατέον τὰ ψευδῆ. ἐνίοτε δὲ καὶ ψεύδους τεθέντος, ἀναιρετέον διὰ ψευδῶν. οὐδὲν γὰρ κωλύει τινὶ, δοκεῖν τὰ μὴ ὄντα μᾶλλον τῶν ἀληθῶν. ὥστε ἐκ τῶν ἐκείνῳ δοκούντων τοῦ λόγου γινομένου, μᾶλλον ἔσται πεπεισμένος, ἢ ὠφελημένος. δεῖ δὲ τὸν καλῶς μεταβιβάζοντα, διαλεκτικῶς καὶ μὴ ἐριστικῶς διαβιβάζειν. καθάπερ τὸν γεωμέτρην γεωμετρικῶς, ἄντε ψεῦδος ἄντ᾽ ἀληθὲς ᾖ τὸ συμπεραινόμενον. ὁποῖοι δ᾽ οἱ διαλεκτικοὶ συλλογισμοί, πρότερον εἴρηται. ἐπεὶ δὲ φαῦλος κοινωνὸς ὁ ἐμποδίζων τὸ κοινὸν ἔργον, δῆλον ὅτι καὶ ἐν λόγοις. κοινὸν γάρ τι προκείμενον καὶ ἐν τούτοις ἐστί, πλὴν τῶν ἀγωνιζομένων. τούτοις δ᾽ οὐκ ἔστιν ἀμφοτέροις τυχεῖν τοῦ αὐτοῦ τέλους. πλείους γὰρ ἑνὸς ἀδύνατον νικᾶν. διαφέρει δ᾽ οὐδὲν ἄντε διὰ τοῦ ἀποκρίνεσθαι, ἄντε διὰ τοῦ ἐρωτᾶν ποιῇ αὐτό. ὅτε γὰρ ἐριστικῶς ἐρωτῶν, φαύλως διαλέγεται. ὅτε ἐν τῷ ἀποκρίνεσθαι μὴ διδοὺς τὸ φαινόμενον. μὴ δ᾽ ἐκδεχόμενος ὅ,τί ποτε βούλεται ὁ ἐρωτῶν πυθέσθαι. δῆλον οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι οὐχ ὁμοίως

κρινομένῳ μὴ μανθάνοντι εἰπεῖν ὅτι οὐ μανθάνω· καὶ πλεοναχῶς λεγομένου μὴ ἐξ ἀνάγκης ὁμολογῆσαι ἢ ἀρνήσασθαι, δῆλον ὡς πρῶτον μὲν ἂν μὴ σαφὲς ᾖ τὸ ῥηθὲν, οὐκ ἀποκνητέον τὸ φάναι μὴ συνιέναι. πολλάκις γὰρ ἐκ τοῦ μὴ σαφῶς ἐρωτηθέντας δοῦναι, ἀπαντᾷ τι δυσχερές. ἐὰν δὲ γνώριμον μὲν ᾖ, πλεοναχῶς δὲ λεγόμενον, ἐὰν μὲν ἐπὶ πάντων ἀληθὲς ἢ ψεῦδος ᾖ τὸ λεγόμενον, δοτέον ἁπλῶς ἢ ἀρνητέον. ἐὰν δὲ ἐπί τι μὲν ψεῦδος ᾖ, ἐπί τι δὲ ἀληθὲς, ἐπισημαντέον ὅτι πλεοναχῶς λέγεται. καὶ διότι τὸ μὲν ψεῦδος. τὸ δὲ ἀληθές. ὕστερον γὰρ διαιρουμένου, ἄδηλον εἰ καὶ ἐν ἀρχῇ συνεώρα τὸ ἀμφίβολον. Ἐὰν δὲ μὴ προΐδῃ τὸ ἀμφίβολον, ἀλλ᾽ εἰς θάτερον βλέψας θῇ, ῥητέον πρὸς τὸν ἐπὶ θάτερον ἄγοντα, ὅτι οὐκ εἰς τοῦτο βλέπων ἔδωκεν, ἀλλ᾽ εἰς θάτερον αὐτῶν. πλειόνων γὰρ ὄντων τῶν ὑπὸ ταυτὸ ὄνομα ἢ λόγον, ῥᾳδία ἡ ἀμφισβήτησις. ἐὰν δὲ καὶ σαφὲς ᾖ καὶ ἁπλοῦν τὸ ἐρωτώμενον, ἢ ναὶ ἢ οὒ ἀποκριτέον. Ἐπεὶ δὲ πᾶσα πρότασις συλλογιστικὴ, ἢ τούτων τίς ἐστιν ἐξ ὧν ὁ συλλογισμὸς, ἢ τινὸς τούτων ἕνεκα. δῆλον δ᾽ ὅταν ἑτέρου χάριν λαμβάνηται τῷ πλείω τὰ ὅμοια ἐρωτᾶν. ἢ γὰρ δι᾽ ἐπαγωγῆς ἢ δι᾽ ὁμοιότητος ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὸ καθόλου λαμβάνουσι, τὰ μὲν οὖν καθ᾽ ἕκαστα πάντα θετέον, ἂν ᾖ ἀληθῆ καὶ ἔνδοξα. πρὸς δὲ τὸ καθόλου πειρατέον ἔνστασιν φέρειν. τὸ γὰρ ἄνευ ἐνστάσεως ἢ οὔσης ἢ δοκούσης κωλύειν τὸν λόγον δυσκολαίνειν ἐστίν. εἰ οὖν ἐπὶ πολλῶν φαινομένου οὐ δίδωσι τὸ καθόλου μὴ ἔχων ἔνστασιν, φανερὸν ὅτι δυσκολαίνει. Ἔτι δὲ εἰ μηδ᾽ ἀντεπιχειρεῖν ἔχοι

ἅμα τῷ αὐτῷ τἀναντία. οὐχ ὡς δοκοῦν ἄλλοις τοῦτο· ἀλλ' ὅτι καθ' ἡράκλειτον, οὕτω λεκτέον. ποιοῦσι δὲ τοῦτο καὶ οἱ παρ' ἀλλήλων δεχόμενοι τὰς θέσεις. στοχάζονται γὰρ ὡς ἂν εἴποι ὁ θέμενος. φανερὸν οὖν τίνων στοχαστέον τῷ ἀποκρινομένῳ, εἴτε ἁπλῶς ἔνδοξον, εἴτε τινὶ τὸ κείμενόν ἐστιν. Ἐπεὶ δ' ἀνάγκη πᾶν τὸ ἐρωτώμενον ἢ ἔνδοξον εἶναι ἢ ἄδοξον, ἢ μηδέτερον. καὶ ἢ πρὸς τὸν λόγον, ἢ μὴ πρὸς τὸν λόγον, εἶναι τὸ ἐρωτώμενον. ἐὰν μὲν ᾖ δοκοῦν καὶ μὴ πρὸς τὸν λόγον, δοτέον φήσαντα ὅτι δοκεῖ. οὐ γὰρ ἀναιρεῖται τεθέντος τοῦ ἐν ἀρχῇ. ἐὰν δὲ μὴ δοκοῦν καὶ μὴ πρὸς τὸν λόγον, δοτέον μὲν, ἐπισημαντέον δὲ τὸ μὴ δοκοῦν πρὸς εὐλάβειαν εὐηθείας. ὄντος δὲ πρὸς τὸν λόγον καὶ δοκοῦντος, λεκτέον ὅτι δοκεῖ μὲν, ἀλλὰ λίαν σύνεγγυς τοῦ ἐν ἀρχῇ ἐστί. καὶ ἀναιρεῖται τούτου τεθέντος τὸ κείμενον. ἂν δὲ πρὸς τὸν λόγον λίαν ἐστὶν ἄδοξον τὸ ἀξίωμα, συμβαίνειν μὲν φατέον τούτου τεθέντος, ἀλλὰ λίαν εὔηθες εἶναι τὸ προτεινόμενον. ἂν δὲ μήτε ἄδοξον μήτε ἔνδοξον, ἂν μὲν μηδὲν πρὸς τὸν λόγον, δοτέον μηδὲν διορίσαντι. ἂν δὲ πρὸς τὸν λόγον, ἐπισημαντέον ὅτι ἀναιρεῖται τεθέντος τὸ ἐν ἀρχῇ. οὕτω γὰρ ὅ,τε ἀποκρινόμενος, οὐδὲν δόξει δι' αὐτὸν πάσχειν, ἐὰν προορῶν ἕκαστα τιθῇ, ὅ,τε ἐρωτῶν τεύξεται συλλογισμοῦ, τιθεμένων αὐτῷ πάντων τῶν ἐνδοξοτέρων τοῦ συμπεράσματος. ὅσοι δὲ ἐξ ἀδοξοτέρων τοῦ συμπεράσματος ἐπιχειροῦσι συλλογίζεσθαι, δῆλον ὡς οὐ καλῶς συλλογίζονται. διὸ τοῖς ἐρωτῶσιν οὐ θετέον. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀσαφῶς καὶ πλεοναχῶς λεγομένων ἀπαντητέον. ἐπεὶ γὰρ δέδοται τῷ ἀπο-

οὐ τοῦτο ἀναιρετέον· ἀλλὰ τὸ τὸν καθήμενον γράφειν. οὐ γὰρ πᾶς ὁ καθήμενος γράφει. λέλυκε μὲν οὖν πάντως ὁ ἀνελὼν παρ' ὃ γίνεται τὸ ψεῦδος, οἶδε δὲ τὴν λύσιν ὁ εἰδὼς ὅτι παρὰ τοῦτο ὁ λόγος καθάπερ ἐπὶ τῶν ψευδογραφουμένων. οὐ γὰρ ἀπόχρη τὸ ἐνστῆναι, οὐδ' ἂν ψεῦδος ᾖ τὸ ἀναιρούμενον· ἀλλὰ καὶ διότι ψεῦδος, ἀποδεικτέον. οὕτω γὰρ ἂν εἴη φανερὸν, πότερον προορῶντι ἢ οὔ, ποιεῖται τὴν ἔνστασιν. Ἔστι δὲ λόγον κωλῦσαι συμπεράνασθαι, τετραχῶς. ἢ γὰρ ἀνελόντα παρ' ὃ γίνεται τὸ ψεῦδος. ἢ πρὸς τὸν ἐρωτῶντα ἔνστασιν εἰπόντα. πολλάκις γὰρ οὐ λέλυκε μέν. ὁ μέντοι πυνθανόμενος, οὐ δύναται πορρωτέρω προάγειν. τρίτον δὲ, πρὸς τὰ ἠρωτημένα. συμβαίνει γὰρ ἂν ἐκ μὲν τῶν ἠρωτημένων, μὴ γίνεσθαι, ὃ βούλεται, διὰ τὸ κακῶς ἠρωτῆσθαι. προστεθέντος δέ τινος γίνεσθαι τὸ συμπέρασμα. εἰ μὲν οὖν μηκέτι δύναται προσαγαγεῖν ὁ ἐρωτῶν, πρὸς τὸν ἐρωτῶντα εἴη ἂν ἡ ἔνστασις. εἰ δὲ δύναται, πρὸς τὰ ἠρωτημένα. τετάρτη δὲ καὶ χειρίστη τῶν ἐνστάσεων, ἡ πρὸς τὸν χρόνον. ἔνιοι γὰρ τοιαῦτα ἐνίστανται, πρὸς ἃ διαλεχθῆναι πλείονός ἐστι χρόνου, ἢ τῆς παρούσης διατριβῆς. αἱ μὲν οὖν ἐνστάσεις καθάπερ εἴπομεν, τετραχῶς γίνονται. λύσις δέ ἐστι τῶν εἰρημένων, ἡ πρώτη μόνον. αἱ δὲ λοιπαὶ, κωλύσεις τινὲς καὶ ἐμποδισμοὶ τῶν συμπερασμάτων. ἐπιτίμησις δ' ἐν τῷ λόγῳ, καθ' αὑτόν τε τοῦ λόγου, καὶ ὅταν ἐπερωτᾶται οὐχ ἡ αὐτή. πολλάκις γὰρ τοῦ μὴ καλῶς διειλέχθαι τὸν λόγον, ὁ ἐρωτώμενος αἴτιος, διὰ τὸ μὴ συγχωρεῖν ἐξ ὧν ἦν διαλεχθῆναι καλῶς πρὸς τὴν θέσιν. οὐ γάρ ἐστιν ἐπὶ θατέρῳ μόνῳ τὸ καλῶς ἐπι-

245 ὅτι οὐκ ἀληθὲς πολλῷ, μᾶλλον ἂν δόξειε δυσκολαίνειν· καίτοι οὐδὲ τοῦθ' ἱκανόν· πολλοὺς γὰρ λόγους ἐναντίους ἔχομεν ταῖς δόξαις, οὓς χαλεπὸν λύειν· καθάπερ τὸν τοῦ Ζήνωνος, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται κινεῖσθαι· οὐδὲ τὸ στάδιον διελθεῖν. ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο τὰ ἀντικείμενα τούτοις οὐ θετέον, εἰ οὖν μήτε ἀντεπιχειρεῖν ἔχων, μήτε ἐνίστασθαι οὐ τίθησι, δῆλον ὅτι δυσκολαίνει· ἔστι γὰρ ἡ ἐν λόγοις δυσκολία, ἀπόκρισις παρὰ τοὺς εἰρημένους τρόπους συλλογισμοῦ φθαρτική. Ὑπέχειν δὲ καὶ θέσιν καὶ ὁρισμὸν αὐτὸν αὑτῷ δεῖ προεπιχειρήσαντα. ἐξ ὧν γὰρ ἀναιροῦσιν οἱ πυνθανόμενοι τὸ κείμενον· δῆλον ὅτι τούτοις ἐναντιωτέον. Ἄδοξον δὲ ὑπόθεσιν εὐλαβητέον ὑπέχειν. εἴη δ' ἂν ἄδοξος, διχῶς. καὶ γὰρ ἐξ ἧς ἄτοπα συμβαίνει λέγειν, οἷον εἰ πάντα φαίη τις κινεῖσθαι ἢ μηδέν· καὶ ὅσα χείρονος ἤθους ἑλέσθαι καὶ ὑπεναντία ταῖς βουλήσεσιν, οἷον ὅτι ἡ ἡδονὴ ἀγαθόν· καὶ τὸ ἀδικεῖν βέλτιον τοῦ ἀδικεῖσθαι. οὐ γὰρ ὡς λόγου χάριν ὑπέχοντα, ἀλλ' ὡς τὰ δοκοῦντα λέγοντα μισοῦσιν. Ὅσοι δὲ τῶν λόγων ψεῦδος συλλογίζονται, λυτέον ἀναιροῦντα παρ' ὃ γίνεται τὸ ψεῦδος. οὐ γὰρ ὁ ποιονοῦν ἀνελών, λέλυκεν. οὐδ' εἰ ψεῦδός ἐστι τὸ ἀναιρούμενον, ἔχοι γὰρ ἂν πλείω ψευδῆ ὁ λόγος. οἷον εἴ τις λάβοι τὸν καθήμενον γράφειν· σωκράτην δὲ καθῆσθαι. συμβαίνει γὰρ ἐκ τούτων σωκράτην γράφειν. ἀναιρεθέντος οὖν τοῦ σωκράτην καθῆσθαι, οὐδὲν μᾶλλον λέλυται ὁ λόγος. καίτοι ψεῦδος τὸ ἀξίωμα. ἀλλ' οὐ παρὰ τοῦτο ὁ λόγος ψευδής. ἐὰν γάρ τις τύχῃ καθήμενος μέν, μὴ γράφων δέ, οὐκέτι ἐπὶ τοῦ τοιούτου ἡ αὐτὴ λύσις ἁρμόσει. ὥστε

δοξον τὸ κείμενον, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται τοιοῦτον. Ἐπεὶ δ' ὁ καλῶς συλλογιζόμενος ἐξ ἐνδοξοτέρων καὶ γνωριμωτέρων τὸ προβληθὲν ἀποδείκνυσι. φανερὸν ὡς ἀδόξου μὲν ὄντος ἁπλῶς τοῦ κειμένου, οὐ δοτέον τῷ ἀποκρινομένῳ, οὔθ' ἃ μὴ δοκεῖ ἁπλῶς, οὔθ' ἃ δοκεῖ μέν, ἧττον δὲ τοῦ συμπεράσματος δοκεῖ. ἀδόξου γὰρ οὔσης τῆς θέσεως, ἔνδοξον τὸ συμπέρασμα. ὥστε δεῖ τὰ λαμβανόμενα, πάντα ἔνδοξα εἶναι. καὶ μᾶλλον ἔνδοξα τοῦ προκειμένου, εἰ μέλλει διὰ τῶν γνωριμωτέρων τὸ ἧττον γνώριμον περαίνεσθαι. ὥστε εἴ τι μὴ τοιοῦτόν ἐστι τῶν ἐρωτωμένων, οὐ θετέον τῷ ἀποκρινομένῳ. εἰ δ' ἔνδοξος ἁπλῶς ἡ θέσις, δῆλον ὅτι τὸ συμπέρασμα ἄδοξον. δοτέον οὖν τά τε δοκοῦντα πάντα, καὶ τῶν μὴ δοκούντων ὅσα ἧττόν ἐστιν ἄδοξα τοῦ συμπεράσματος. ἱκανῶς γὰρ ἂν δόξειε διειλέχθαι. Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ μήτ' ἄδοξος μήτ' ἔνδοξός ἐστιν ἡ θέσις. καὶ γὰρ οὕτως τά τε φαινόμενα πάντα δοτέον, καὶ τῶν μὴ δοκούντων ὅσα μᾶλλον ἔνδοξα τοῦ συμπεράσματος. οὕτω γὰρ ἐνδοξοτέρους συμβήσεται τοὺς λόγους γίνεσθαι. εἰ μὲν οὖν ἁπλῶς ἔνδοξον ἢ ἄδοξον τὸ κείμενον πρὸς τὰ δοκοῦντα, ἁπλῶς τὴν ἀπόκρισιν ποιητέον. εἰ δὲ μὴ ἁπλῶς ἔνδοξον ἢ ἄδοξον τὸ κείμενον, ἀλλὰ τῷ ἀποκρινομένῳ, πρὸς αὐτὸν τὸ δοκοῦν καὶ τὸ μὴ δοκοῦν κρίναντα, θετέον ἢ οὐ θετέον. ἂν δὲ ἑτέρου δόξαν διαφυλάττῃ ὁ ἀποκρινόμενος, δῆλον ὅτι πρὸς τὴν ἐκείνου διάνοιαν ἀποβλέποντα, θετέον ἕκαστα καὶ ἀρνητέον. διὸ καὶ οἱ κομίζοντες ἀλλοτρίας δόξας, οἷον ἀγαθὸν καὶ κακὸν εἶναι ταυτὸν, καθάπερ Ἡράκλειτός φησιν, οὐ διδόασι μὴ παρεῖναι

ταῦτα λέγειν τὰ διὰ τὴν θέσιν ἀναγκαίων. τοῦ δ' ἀποκρινομένου, τὸ μὴ δι' αὐτὸν φαίνεσθαι συμβαίνειν τὸ ἀδύνατον ἢ τὸ παράδοξον, ἀλλὰ διὰ τὴν θέσιν. ἑτέρα γὰρ ἴσως ἁμαρτία, τὸ θέσθαι πρῶτον ὃ μὴ δεῖ. καὶ τὸ θέμενον μὴ φυλάξαι κατὰ τρόπον. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἔστιν ἀδιόριστα τοῖς γυμνασίας καὶ πείρας ἕνεκα τοὺς λόγους ποιουμένοις, οὐ γὰρ οἱ αὐτοὶ σκοποὶ τοῖς τε διδάσκουσιν καὶ μανθάνουσι, καὶ τοῖς ἀγωνιζομένοις. οὐδὲ τούτοις τε καὶ τοῖς διατρίβουσιν ἀεὶ μετ' ἀλλήλων σκέψεως χάριν. τῷ μὲν γὰρ μανθάνοντι θετέον ἀεὶ τὰ δοκοῦντα. καὶ γὰρ οὐδὲ ἐπιχειρεῖ ψεῦδος οὐδεὶς διδάσκειν. τῶν δ' ἀγωνιζομένων, τὸν μὲν ἐρωτῶντα φαίνεσθαί τι δεῖ ποιεῖν πάντως. τὸν δ' ἀποκρινόμενον, μηδὲν φαίνεσθαι πάσχειν, ἐν δὲ ταῖς διαλεκτικαῖς συνόδοις, τοῖς μὴ ἀγῶνος χάριν, ἀλλὰ πείρας καὶ σκέψεως τοὺς λόγους ποιουμένοις, οὐ διήρθρωταί πω τίνος δεῖ στοχάζεσθαι τὸν ἀποκρινόμενον, καὶ ποῖα διδόναι, καὶ ποῖα μή, πρὸς τὸ καλῶς ἢ μὴ φυλάττειν τὴν θέσιν. ἐπεὶ οὖν οὐδὲν ἔχομεν παραδεδομένον ὑπ' ἄλλων, αὐτοί τι πειραθῶμεν εἰπεῖν. ἀνάγκη δὴ τὸν ἀποκρινόμενον ὑπέχειν λόγον, θέμενον ἤτοι ἔνδοξον, ἢ ἄδοξον θέσιν, ἢ μηδέτερον. καὶ ἤτοι ἁπλῶς ἔνδοξον ἢ ἄδοξον, ἢ ὡρισμένως, οἷον τῷδέ τινι ἢ αὐτῷ ἢ ἄλλῳ. διαφέρει δ' οὐδὲν ὁποσοιοῦν ἐνδόξου ἢ ἀδόξου οὔσης. ὁ γὰρ αὐτὸς τρόπος ἔσται τοῦ καλῶς ἀποκρίνεσθαι, καὶ δοῦναι ἢ μὴ δοῦναι τὸ ἐρωτηθέν. ἀδόξου μὲν οὖν τῆς θέσεως οὔσης, ἔνδοξον ἀνάγκη τὸ συμπέρασμα γίνεσθαι. ἐνδόξου δέ, ἄδοξον. τὸ γὰρ ἀντικείμενον ἀεὶ τῇ θέσει ὁ ἐρωτῶν συμπεραίνεται. εἰ δὲ μήτ' ἄδοξον μήτ' ἔν-

σα τὸ ἐπίπεδον γραμμή, ὁμοίως διαιρεῖ τήν τε γραμμὴν καὶ τὸ χωρίον. τοῦ δὲ ὁρισμοῦ ληφθέντος, εὐθέως φανερὸν τὸ λεγόμενον. τὴν γὰρ αὐτὴν ἀνταναίρεσιν ἔχει τὰ χωρία καὶ αἱ γραμμαί. ἔστι δ᾽ ὁρισμὸς τοῦ αὐτοῦ λόγου οὗτος. Ἁπλῶς δὲ τὰ πρῶτα τῶν στοιχείων τιθεμένων μὲν τῶν ὁρισμῶν, οἷον τί γραμμὴ καὶ τί κύκλος, ῥᾷστα δεῖξαι. πλὴν οὐ πολλά γε πρὸς ἕκαστον ἔστιν αὐτῶν ἐπιχειρεῖν, διὰ τὸ μὴ πολλὰ τὰ ἀνὰ μέσον εἶναι. ἐὰν δὲ μὴ τιθῶνται οἱ τῶν ἀρχῶν ὁρισμοί, χαλεπόν. τάχα δ᾽ ὅλως ἀδύνατον. ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ τοὺς λόγους ἔχει. οὔκουν δεῖ λανθάνειν, ὅταν δυσεπιχείρητος ᾖ ἡ θέσις, ὅτι πέπονθέ τι τῶν εἰρημένων. Ὅταν δὲ ᾖ πρὸς τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν πρότασιν μεῖζον ἔργον εἶναι διαλεχθῆναι ἢ τὴν θέσιν, διαπορήσειεν ἄν τις, πότερον θετέον τὰ τοιαῦτα ἢ οὔ. εἰ μὲν γὰρ μὴ θήσει, ἀλλ᾽ ἀξιώσει καὶ πρὸς τοῦτο διαλέγεσθαι, μεῖζον προστάξει τοῦ ἐν ἀρχῇ κειμένου. εἰ δὲ θήσει, πιστεύσει ἐξ ἧττον πιστῶν. εἰ μὲν οὖν δεῖ μὴ χαλεπώτερον τὸ πρόβλημα ποιεῖν, θετέον. εἰ δὲ διὰ γνωριμωτέρων συλλογίζεσθαι, οὐ θετέον. ἢ τῷ μὲν μανθάνοντι οὐ θετέον ἂν μὴ γνωριμώτερον ᾖ. τῷ δὲ γυμναζομένῳ θετέον, ἂν ἀληθὲς μόνον φαίνηται. ὥστε φανερὸν ὅτι οὐχ ὁμοίως ἐρωτῶντί τε καὶ διδάσκοντι ἀξιωτέον τιθέναι. Πῶς μὲν οὖν ἐρωτηματίζειν καὶ τάττειν δεῖ, σχεδὸν ἱκανὰ τὰ εἰρημένα. περὶ δὲ ἀποκρίσεως, πρῶτον μὲν διοριστέον, τί ἐστιν ἔργον τοῦ καλῶς ἀποκρινομένου, καθάπερ τοῦ καλῶς ἐρωτῶντος. ἔστι δὲ τοῦ καλῶς ἐρωτῶντος τὸ οὕτως ἐπάγειν τὸν λόγον, ὥστε ποιῆσαι τὸν ἀποκρινόμενον τὰ ἀδοξό-

ὁρισμῷ τῶν τοιούτων ἕκαστον γνωρίζειν. Ἔστι δὲ δυσεπιχείρητα καὶ τὰ λίαν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς· οὐ γὰρ ἐνδέχεται πολλοὺς πρὸς αὐτὰ λόγους ποιήσασθαι, ὀλίγων ὄντων τῶν ἀνὰ μέσον αὐτοῦ τε καὶ τῆς ἀρχῆς, δι' ὧν ἀναγκαῖον δείκνυσθαι τὰ μετὰ ταῦτα. Τῶν δὲ ὅρων δυσεπιχειρητότατοι οὗτοι πάντων εἰσὶ μάλιστα, ὅσοι κέχρηνται τοιούτοις ὀνόμασιν· ἃ πρῶτον μὲν ἄδηλά ἐστιν, εἴτε ἁπλῶς εἴτε πολλαχῶς λέγεται· πρὸς δὲ τούτοις, μηδὲ γνώριμα, πότερον κυρίως ἢ κατὰ μεταφορὰν ὑπὸ τοῦ ὁρισαμένου λέγεται. διὰ μὲν γὰρ τὸ ἀσαφῆ εἶναι οὐκ ἔχει ἐπιχειρήματα· διὰ δὲ τὸ ἀγνοεῖσθαι εἰ παρὰ τὸ κατὰ μεταφορὰν λέγεσθαι τοιαῦτά ἐστιν, οὐκ ἔχει ἐπιτίμησιν. Ὅλως δὲ πᾶν πρόβλημα ὅταν ᾖ δυσεπιχείρητον, ἢ ὅρου δεῖσθαι ὑποληπτέον, ἢ τῶν πολλαχῶς, ἢ τῶν κατὰ μεταφορὰν εἶναι λεγομένων ἢ οὐ πόρρω τῶν ἀρχῶν. ἢ διὰ τὸ μὴ φανερὸν εἶναι πρῶτον ἡμῖν τοῦτ' αὐτὸ κατὰ τίνα ποτὲ τῶν εἰρημένων τρόπων ἐστὶν, ὃ τὴν ἀπορίαν παρέχεται. φανεροῦ γὰρ ὄντος τοῦ τρόπου, δῆλον ὅτι ἢ ὁρίζεσθαι ἂν δέοι, ἢ διαιρεῖσθαι· ἢ τὰς ἀνὰ μέσον προτάσεις ὁρίζεσθαι· διὰ τούτων γὰρ δείκνυται τὰ ἔσχατα. ἐν πολλαῖς τε τῶν θέσεων μὴ καλῶς ἀποδιδομένου τοῦ ὁρισμοῦ, οὐ ῥᾴδιον διαλέγεσθαι καὶ ἐπιχειρεῖν. οἷον πότερον ἓν ἑνὶ ἐναντίον, ἢ πλείω. ὁρισθέντων δὲ τῶν ἐναντίων κατὰ τρόπον ῥᾴδιον συμβιβάσαι πότερον ἐνδέχεται πλείω τῷ αὐτῷ εἶναι ἐναντία· ἢ οὔ. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν ὁρισμοῦ δεομένων. Ἔοικε δὲ καὶ ἐν τοῖς μαθήμασιν ἔνια δι' ὁρισμοῦ ἔλλειψιν οὐ ῥᾳδίως γράφεσθαι. οἷον καὶ ὅτι ἡ παρὰ τὴν πλευρὰν τέμνουσα

λεκτικὴ πρὸς ταύτην ἀποκρίνεσθαι ναὶ ἢ οὔ. πρὸς δὲ τὰς εἰρημένας, οὐκ ἔστι. διὸ οὐδὲ διαλεκτικά ἐστι τὰ τοιαῦτα τῶν ἐρωτημάτων, ἐὰν μὴ αὐτὸς διορίσας ἢ διελόμενος εἴπῃ. οἷον ἆρά γε τἀγαθὸν οὕτως ἢ οὕτω λέγεται, πρὸς γὰρ τὰ τοιαῦτα ῥᾳδία ἡ ἀπόκρισις, ἢ καταφήσαντι, ἢ ἀποφήσαντι. διὸ πειρατέον οὕτω προτείνειν τὰς τοιαύτας τῶν προτάσεων. ἅμα δὲ καὶ δίκαιον ἴσως παρ' ἐκείνου ζητεῖν ποσαχῶς λέγεται τἀγαθόν. ὅταν αὐτοῦ διαιρουμένου καὶ προτείνοντος μηδαμῶς συγχωρήσῃ. Ὅστις δ' ἕνα λόγον πολὺν χρόνον ἐρωτᾷ, κακῶς πυνθάνεται. εἰ μὲν γὰρ ἀποκρινομένου τοῦ ἐρωτωμένου τὸ ἠρωτημένον, δῆλον ὅτι πολλὰ ἐρωτήματα ἐρωτᾷ. ἢ πολλάκις ταὐτά. ὥστε ἢ ἀδολεσχεῖ, ἢ οὐκ ἔχει συλλογισμόν. ἐξ ὀλίγων γὰρ πᾶς συλλογισμός. εἰ δὲ μὴ ἀποκρινομένου, ὅτι οὐκ ἐπιτιμᾷ ἢ ἀφίσταται. Ἔστι δ' ἐπιχειρεῖν τε χαλεπὸν καὶ ὑπέχειν ῥᾴδιον τὰς αὐτὰς ὑποθέσεις. ἔστι δὲ τοιαῦτα τά τε φύσει πρῶτα καὶ τὰ ἔσχατα. τὰ μὲν γὰρ πρῶτα, ὅρου δεῖται. τὰ δ' ἔσχατα διὰ πολλῶν περαίνεται, βουλομένῳ τὸ συνεχὲς λαμβάνειν ἀπὸ τῶν πρώτων. ἢ σοφισματώδη φαίνεται τὰ ἐπιχειρήματα. ἀδύνατον γὰρ ἀποδεῖξαι, τὸν μὴ ἀρξάμενον ἀπὸ τῶν οἰκείων ἀρχῶν, καὶ συνείραντα μέχρι τῶν ἐσχάτων. ὁρίζεσθαι μὲν οὖν οὐκ ἀξιοῦσιν οἱ ἀποκρινόμενοι, οὔτ' ἂν ὁ ἐρωτῶν ὁρίζηται, προσέχουσι. μὴ γενομένου δὲ φανεροῦ τί ποτ' ἐστὶ τὸ προκείμενον, οὐ ῥᾴδιον ἐπιχειρεῖν. μάλιστα δὲ τὸ τοιοῦτον περὶ τὰς ἀρχὰς συμβαίνει. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα διὰ τούτων δείκνυται. ταῦτα δ' οὐκ ἐγχωρεῖ δι' ἑτέρων. ἀλλ' ἀναγκαῖον

τούμενος ἔνστασιν, οὐχ ἕξει ἀποδοῦναι. εἰσὶ δὲ τοιαῦται τῶν προτάσεων, αἳ ἐπί τι μὲν ψευδεῖς, ἐπί τι δὲ ἀληθεῖς· ἐπὶ τούτων γὰρ ἔστιν ἀφελόντα, τὸ λοιπὸν ἀληθὲς καταλιπεῖν. Ἐὰν δὲ ἐπὶ πολλῶν προτείνοντος μὴ φέρῃ τὴν ἔνστασιν, ἀξιωτέον τιθέναι. διαλεκτικὴ γάρ ἐστι πρότασις, πρὸς ἣν οὕτως ἐπὶ πολλῶν ἔχουσαν, μή ἐστιν ἔνστασις. Ὅταν δὲ ἐνδέχηται τὸ αὐτὸ ἄνευ τε τοῦ ἀδυνάτου καὶ διὰ τοῦ ἀδυνάτου συλλογίζεσθαι, ἀποδεικνῦντι μὲν καὶ μὴ διαλεγομένῳ, οὐδὲν διαφέρει ἢ οὕτως ἢ ἐκείνως συλλογίσασθαι. διαλεγομένῳ δὲ πρὸς ἄλλον, οὐ χρηστέον τῷ διὰ τοῦ ἀδυνάτου συλλογισμῷ. ἄνευ μὲν γὰρ τοῦ ἀδυνάτου συλλογισαμένῳ, οὐκ ἔστιν ἀμφισβητεῖν. ὅταν δὲ τὸ ἀδύνατον συλλογίσωνται, ἂν μὴ λίαν ᾖ περιφανὲς ψεῦδος ὄν, οὐκ ἀδύνατόν φασιν εἶναι. ὥστε οὐ γίνεται τοῖς ἐρωτῶσιν ὃ βούλονται. Δεῖ δὲ προτείνειν ὅσα ἐπὶ πολλῶν μὲν οὕτως ἔχει. ἔνστασις δὲ ἢ ὅλως μή ἐστιν, ἢ μὴ ἐπιπολῆς ἐστι τὸ συνιδεῖν. μὴ δυνάμενοι γὰρ συνορᾶν ἐφ' ὧν οὐχ οὕτως, ὡς ἀληθὲς τιθέασιν. Οὐ δεῖ δὲ τὸ συμπέρασμα ἐρώτημα ποιεῖν. εἰ δὲ μή, ἀνανεύσαντος οὐ δοκεῖ γεγονέναι συλλογισμός. πολλάκις γὰρ καὶ μὴ ἐρωτῶντος, ἀλλ' ὡς συμβαῖνον ἐπιφέροντος, ἀρνοῦνται. καὶ τοῦτο ποιοῦντες οὐ δοκοῦσιν ἐλέγχεσθαι τοῖς μὴ συνορῶσιν ὅ,τι συμβαίνει ἐκ τῶν τεθέντων. ὅταν οὖν μηδὲ φήσας συμβαίνειν, ἐρωτήσῃ. ὁ δὲ ἀρνηθῇ παντελῶς, οὐ δοκεῖ γεγονέναι συλλογισμός. Οὐ δοκεῖ δὲ πᾶν τὸ καθόλου διαλεκτικὴ πρότασις εἶναι. οἷον τί ἐστιν ἄνθρωπος. ἢ ποσαχῶς λέγεται τὸ ἀγαθόν. ἔστι γὰρ πρότασις δια-

μὴ ἐν αὐτῷ δὲ τὴν ἔνστασιν φέροντας, ἀλλ' ἐν τῷ ὁμωνύμῳ· οἷον ὅτι ἔχοι ἄν τις τὸ μὴ αὑτοῦ χρῶμα, ἢ πόδα, ἢ χεῖρα· ἔχοι γὰρ ἂν ὁ ζωγράφος τὸ μὴ αὑτοῦ χρῶμα, καὶ ὁ μάγειρος πόδα τὸν μὴ ἑαυτοῦ. διελόμενον οὖν ἐπὶ τῶν τοιούτων, ἐρωτητέον· λανθανούσης γὰρ τῆς ὁμωνυμίας, εὖ δόξει ἐνστῆναι τῇ προτάσει. Ἐὰν δὲ μὴ ἐν τῷ ὁμωνύμῳ, ἀλλ' ἐν αὐτῷ ἐνιστάμενος κωλύῃ τὴν ἐρώτησιν· ἀφαιροῦντα δεῖ ἐν ᾧ ἡ ἔνστασις, προτείνειν τὸ λοιπὸν καθόλου ποιοῦντα, ἕως ἂν λάβῃς τὸ χρήσιμον. οἷον ἐπὶ τῆς λήθης καὶ τοῦ ἐπιλελῆσθαι. οὐ γὰρ συγχωροῦσι τὸν ἀποβεβληκότα τὴν ἐπιστήμην, ἐπιλελῆσθαι· διότι μεταπεσόντος τοῦ πράγματος ἀποβέβληκε μὲν τὴν ἐπιστήμην, ἐπιλέλησται δ' οὔ. ῥητέον οὖν ἀφελόντα ἐν ᾧ ἡ ἔνστασις τὸ λοιπόν· οἷον εἰ διαμένοντος τοῦ πράγματος ἀποβέβληκε τὴν ἐπιστήμην διότι ἐπιλέλησται. Ὁμοίως δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἐνισταμένους διότι τῷ μείζονι ἀγαθῷ μεῖζον ἀντίκειται κακόν. προφέρουσι γὰρ ὅτι τῇ ὑγείᾳ ἐλάττονι ὄντι ἀγαθῷ τῆς εὐεξίας, μεῖζον κακὸν ἀντίκειται· τὴν γὰρ νόσον μεῖζον εἶναι κακὸν τῆς καχεξίας. ἀφαιρετέον οὖν καὶ ἐπὶ τούτων ἐν ᾧ ἡ ἔνστασις. ἀφαιρεθέντος γὰρ, μᾶλλον ἂν θείη. οἷον ὅτι τῷ μείζονι ἀγαθῷ μεῖζον κακὸν ἀντίκειται, ἐὰν μὴ συνεπιφέρῃ θάτερον θάτερον. καθάπερ ἡ εὐεξία τὴν ὑγείαν. Οὐ μόνον δὲ ἐνισταμένου τοῦτο ποιητέον, ἀλλὰ κἂν ἄνευ ἐνστάσεως ἀρνῆται, διὰ τὸ προορᾶν τι τῶν τοιούτων· ἀφαιρεθέντος γὰρ ἐν ᾧ ἡ ἔνστασις, ἀναγκασθήσεται τιθέναι, διὰ τὸ μὴ προορᾶν ἐν τῷ λοιπῷ, ἐπί τινος οὐχ οὕτως· ἐὰν δὲ μὴ τιθῇ ἀπαι-

τούμενος

χοιρίλος. οὕτω γὰρ σαφέστερον ἂν εἴη τὸ προτεινόμενον. Χρηστέον δ' ἐν τῷ διαλέγεσθαι, τῷ μὲν συλλογισμῷ, πρὸς τοὺς διαλεκτικοὺς μᾶλλον ἢ πρὸς τοὺς πολλούς. τῇ δὲ ἐπαγωγῇ, τοὐναντίον πρὸς τοὺς πολλοὺς μᾶλλον. εἴρηται δ' ὑπὲρ τούτων, καὶ πρότερον. Ἔστι δ' ἐπ' ἐνίων μὲν ἐπάγοντα δυνατὸν ἐρωτῆσαι τὸ καθόλου. ἐπ' ἐνίων δ', οὐ ῥᾴδιον. διὰ τὸ μὴ κεῖσθαι ταῖς ὁμοιότησιν ὄνομα πάσαις κοινόν. ἀλλ' ὅταν δέῃ τὸ καθόλου λαβεῖν, οὕτως ἐπὶ πάντων τῶν τοιούτων φασί. τοῦτο δὲ διορίσαι, τῶν χαλεπωτάτων ἐστίν, ὁποῖα τῶν προφερομένων τοιαῦτα, καὶ ὁποῖα οὔ. καὶ παρὰ τοῦτο πολλάκις ἀλλήλους παρακρούονται κατὰ τοὺς λόγους. οἱ μὲν φάσκοντες ὅμοια εἶναι, τὰ μὴ ὄντα ὅμοια. οἱ δ' ἀμφισβητοῦντες τὰ ὅμοια μὴ εἶναι ὅμοια. διὸ πειρατέον ἐπὶ πάντων τῶν τοιούτων ὀνοματοποιεῖν αὐτόν, ὅπως μήτε τῷ ἀποκρινομένῳ ἐξῇ ἀμφισβητεῖν ὡς οὐχ ὁμοίως τὸ ἐπιφερόμενον λέγεται. μήτε τῷ ἐρωτῶντι συκοφαντεῖν, ὡς ὁμοίως λεγομένου. ἐπειδὴ πολλὰ τῶν οὐχ ὁμοίως λεγομένων, ὁμοίως φαίνεται λέγεσθαι. Ὅταν δ' ἐπάγοντος ἐπὶ πολλῶν μὴ διδῷ τὸ καθόλου, τότε δίκαιον ἀπαιτεῖν ἔνστασιν. μὴ εἰπόντα δ' αὐτὸν ἐπὶ τίνων οὕτως, οὐ δίκαιον ἀπαιτεῖν ἐπὶ τίνων οὐχ οὕτως. δεῖ γὰρ ἐπάγοντα πρότερον, οὕτω τὴν ἔνστασιν ἀπαιτεῖν. Ἀξιωτέον τε τὰς ἐνστάσεις μὴ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ προτεινομένου φέρειν, ἂν μὴ ἓν μόνον ᾖ τὸ τοιοῦτον. καθάπερ ἡ δυὰς τῶν ἀρτίων ἀριθμὸς μόνος πρῶτος. δεῖ γὰρ τὸν ἐνιστάμενον, ἐφ' ἑτέρου τὴν ἔνστασιν φέρειν. ἢ λέγειν, ὅτι τοιοῦτον μόνον τοῦτο. Πρὸς δὲ τοὺς ἐνισταμένους τῷ καθόλου.

διὰ τὸ μὴ ὁμοίως ἐκ τούτου φανερὸν εἶναι τὸ συμβησόμενον· καὶ ληφθέντος τούτου, εἴληπται κἀκεῖνο. Καὶ τὸ ἐπ' ἐσχάτῳ ἐρωτᾶν, ὃ μάλιστα βούλεται λαβεῖν. μάλιστα γὰρ τὰ πρῶτα τῶν ἐρωτημάτων ἀνανεύουσι. διὰ τὸ τοὺς πλείστους τῶν ἐρωτώντων πρῶτα λέγειν περὶ ἃ μάλιστα σπουδάζουσι. πρὸς ἐνίους δὲ πρῶτα τὰ τοιαῦτα προτείνειν. οἱ γὰρ δύσκολοι τὰ πρῶτα μάλιστα συγχωροῦσιν, ἐὰν μὴ παντελῶς φανερὸν ᾖ τὸ συμβησόμενον. ἐπὶ τελευτῆς δὲ, δυσκολαίνουσιν. ὁμοίως δὲ καὶ ὅσοι οἴονται δριμεῖς εἶναι ἐν τῷ ἀποκρίνεσθαι. θέντες γὰρ τὰ πλεῖστα, ἐπὶ τέλους τερθρεύονται ὡς οὐ συμβαίνοντος ἐκ τῶν κειμένων. τιθέασι δὲ προχείρως, πιστεύοντες τῇ ἕξει καὶ ὑπολαμβάνοντες οὐδὲν πείσεσθαι. Ἔτι τὸ μηκύνειν καὶ παρεμβάλλειν τὰ μηδὲν χρήσιμα πρὸς τὸν λόγον. καθάπερ οἱ ψευδογραφοῦντες. πολλῶν γὰρ ὄντων, ἀδηλότερον τὸ ψεῦδος. διὸ καὶ λανθάνουσιν ἐνίοτε οἱ ἐρωτῶντες ἐν παραβύστῳ, τιθέντες ἃ καθ' αὑτὰ προτεινόμενα, οὐκ ἂν τεθείη. Εἰς μὲν οὖν κρύψιν, τοῖς εἰρημένοις χρηστέον. εἰς δὲ κόσμον, ἐπαγωγῇ καὶ διαιρέσει τῶν συγγενῶν. ἡ μὲν οὖν ἐπαγωγὴ ὁποῖόν τί ἐστι δῆλον. τὸ δὲ διαιρεῖσθαι, τοιοῦτον. οἷον ὅτι ἐπιστήμη ἐπιστήμης βελτίων. ἢ τῷ ἀκριβεστέρα εἶναι, ἢ τῷ βελτιόνων. καὶ ὅτι τῶν ἐπιστημῶν, αἱ μὲν θεωρητικαὶ, αἱ δὲ πρακτικαὶ, αἱ δὲ ποιητικαί. τῶν γὰρ τοιούτων ἕκαστον συνεπικοσμεῖ μὲν τὸν λόγον, οὐκ ἀναγκαῖα δὲ ῥηθῆναι, πρὸς τὸ συμπέρασμα. Εἰς δὲ σαφήνειαν, παραδείγματα καὶ παραβολὰς οἰστέον. παραδείγματα δὲ οἰκεῖα καὶ ἐξ ὧν ἴσμεν, οἷα Ὅμηρος τίθησι. μὴ οἷα

τι πιθανόν, πρὸς τὸ μὴ δοκεῖν ἀλόγως ἀρνεῖσθαι τὸ προτεινόμενον· ἐπὶ δὲ τοῦ τῆς ὀργῆς ὁρισμοῦ, οὐχ ὁμοίως ῥᾴδιον εὑρεῖν ἔνστασιν. Ἔτι τὸ προτείνειν ὡς οὐ δι' αὐτό, ἀλλ' ἄλλου χάριν προτείνοντα· εὐλαβοῦνται γὰρ τὰ πρὸς τὴν θέσιν χρήσιμα. ἁπλῶς δ' εἰπεῖν, ὅτι μάλιστα ποιεῖ ἄδηλον πότερον τὸ προτεινόμενον ἢ τὸ ἀντικείμενον βούλεται λαβεῖν· ἀδήλου γὰρ ὄντος τοῦ πρὸς τὴν θέσιν χρησίμου, μᾶλλον τὸ δοκοῦν αὐτοῖς τιθέασιν. Ἔτι διὰ τῆς ὁμοιότητος πυνθάνεσθαι· καὶ γὰρ πιθανόν, καὶ λανθάνει μᾶλλον τὸ καθόλου. οἷον ὅτι ὥσπερ ἐπιστήμη καὶ ἄγνοια τῶν ἐναντίων ἡ αὐτή, οὕτω καὶ ἡ αἴσθησις τῶν ἐναντίων ἡ αὐτή. ἢ ἀνάπαλιν, ἐπειδὴ ἡ αἴσθησις ἡ αὐτὴ τῶν ἐναντίων, καὶ ἐπιστήμη. τοῦτο δέ ἐστιν ὅμοιον ἐπαγωγῇ, οὐ μὴν ταὐτόν γε· ἐκεῖ μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστον τὸ καθόλου λαμβάνεται· ἐπὶ δὲ τῶν ὁμοίων, οὐκ ἔστι τὸ λαμβανόμενον τὸ καθόλου, ὑφ' ὃ πάντα τὰ ὅμοιά ἐστι. Δεῖ δὲ καὶ αὐτὸν ἑαυτῷ ποτὲ ἔνστασιν φέρειν· ἀνυπόπτως γὰρ ἔχουσιν οἱ ἀποκρινόμενοι πρὸς τοὺς δοκοῦντας δικαίως ἐπιχειρεῖν. Χρήσιμον δὲ καὶ τὸ ἐπιλέγειν, ὅτι σύνηθες καὶ λεγόμενον τὸ τοιοῦτον· ὀκνοῦσι γὰρ κινεῖν τὸ εἰωθὸς ἔνστασιν μὴ ἔχοντες. ἅμα δὲ καὶ διὰ τὸ χρῆσθαι καὶ αὐτοὶ τοῖς τοιούτοις, φυλάττονται κινεῖν αὐτά. Ἔτι τὸ μὴ σπουδάζειν, κἂν ὅλως χρήσιμον ᾖ. πρὸς γὰρ τοὺς σπουδάζοντας μᾶλλον ἀντιτείνουσι. Καὶ τὸ ὡς ἐν παραβολῇ προτείνειν· τὸ γὰρ δι' ἄλλο τι προτεινόμενον καὶ μὴ δι' αὐτό, χρήσιμον τιθέασι μᾶλλον. Ἔτι μὴ τὸ αὐτὸ προτείνειν ὃ δεῖ ληφθῆναι, ἀλλ' ᾧ τοῦτο ἕπεται ἐξ ἀνάγκης· μᾶλλόν τε γὰρ συγχωροῦσι,

τιμένου τοῦ παντὸς λόγου, καὶ αἰτοῦντος τὸ συμπέρασμα, ζητεῖσθαι τὸ διότι, τοῦτο δ' ἔσται μάλιστα διὰ τοῦ λεχθέντος ἔμπροσθεν τρόπου. μόνου γὰρ τοῦ ἐσχάτου ῥηθέντος συμπεράσματος, ἄδηλόν πως συμβαίνει· διὰ τὸ μὴ προορᾶν τὸν ἀποκρινόμενον ἐκ τίνος συμβαίνει, μὴ διαρθρωθέντων τῶν προτέρων συλλογισμῶν. ἥκιστα δ' ἂν διαρθρωθείη ὁ συλλογισμὸς τοῦ συμπεράσματος, μὴ τὰ τούτου λήμματα ἡμῶν τιθέντων, ἀλλ' ἐκεῖνα ὑφ' ὧν ὁ συλλογισμὸς γίνεται. Χρήσιμον δὲ καὶ τὸ μὴ συνεχῆ τὰ ἀξιώματα λαμβάνειν ἐξ ὧν εἰσιν οἱ συλλογισμοί· ἀλλ' ἐναλλὰξ τὸ πρὸς ἕτερον καὶ ἕτερον συμπέρασμα. τιθεμένων γὰρ τῶν οἰκείων παράλληλα, μᾶλλον τὸ συμβησόμενον ἐξ αὐτῶν προφανές. Χρὴ δὲ καὶ ὁρισμῷ λαμβάνειν ἐφ' ὧν ἐνδέχεται τὰς καθόλου προτάσεις, μὴ ἐπ' αὐτῶν, ἀλλ' ἐπὶ τῶν συστοίχων. παραλογίζονται γὰρ ἑαυτούς, ὅταν ἐπὶ τοῦ συστοίχου ληφθῇ ὁ ὁρισμός, ὡς οὐ τὸ καθόλου συγχωροῦντες. οἷον εἰ δέοι λαβεῖν, ὅτι ὁ ὀργιζόμενος ὀρέγεται τιμωρίας· διαφαινομένην ὀλιγωρίαν. ληφθείη δὲ ἡ ὀργὴ ὄρεξις εἶναι τιμωρίας διὰ φαινομένην ὀλιγωρίαν. δῆλον γὰρ ὅτι τούτου ληφθέντος, ἔχοιμεν ἂν καθόλου ὃ προαιρούμεθα. Τοῖς δὲ ἐπ' αὐτῶν προτείνουσι, πολλάκις ἀνανεύειν συμβαίνει τὸν ἀποκρινόμενον· διὰ τὸ μᾶλλον ἔχειν ἐπ' αὐτῶν τὴν ἔνστασιν. οἷον ὅτι οὐ πᾶς ὁ ὀργιζόμενος ὀρέγεται τιμωρίας. τοῖς γὰρ γονεῦσιν ὀργιζόμεθα μέν, οὐκ ὀρεγόμεθα δὲ τιμωρίας. ἴσως μὲν οὖν οὐκ ἀληθὴς ἡ ἔνστασις ὑπάρχει. παρ' ἐνίων γὰρ ἱκανὴ τιμωρία τὸ λυπῆσαι μόνον, καὶ ποιῆσαι μεταμελεῖσθαι. οὐ μὴν ἀλλ' ἔχει

εἰσὶ δ' αἱ πρὸς κρύψιν, ἀγῶνος χάριν. ἀλλ' ἐπειδὴ πᾶσα ἡ τοιαύτη πραγματεία πρὸς ἕτερόν ἐστιν, ἀνάγκη καὶ ταύταις χρῆσθαι. τὰς μὲν οὖν ἀναγκαίας δι' ὧν ὁ συλλογισμὸς, οὐκ εὐθὺς προτατέον. ἀλλ' ἀποστατέον ὅτι ἀνωτάτω. οἷον μὴ τῶν ἐναντίων ἀξιοῦντα τὴν αὐτὴν ἐπιστήμην, ἂν τοῦτο βούληται λαβεῖν, ἀλλὰ τῶν ἀντικειμένων. τεθέντος γὰρ τούτου, καὶ ὅτι τῶν ἐναντίων ἡ αὐτὴ συλλογιεῖται. ἐπειδὴ τῶν ἀντικειμένων τὰ ἐναντία. ἐὰν δὲ μὴ τιθῇ τὰς ἀναγκαίας, δι' ἐπαγωγῆς ληπτέον, προτείνοντα ἐπὶ τῶν κατὰ μέρος ἐναντίων. ἢ γὰρ διὰ συλλογισμοῦ, ἢ δι' ἐπαγωγῆς τὰς ἀναγκαίας ληπτέον. ἢ τὰς μὲν ἐπαγωγῇ, τὰς δὲ συλλογισμῷ. Ὅσαι δὲ λίαν προφανεῖς εἰσι, καὶ αὐτὰς προτείνοντα. ἀδηλότερόν τε γὰρ ἀεὶ ἐν τῇ ἀποστάσει καὶ τῇ ἐπαγωγῇ τὸ συμβησόμενον. καὶ ἅμα τὸ αὐτὰς τὰς χρησίμους προτεῖναι, καὶ μὴ δυναμένους ἐκείνως λαβεῖν, ἕτοιμον. τὰς δὲ παρὰ ταύτας εἰρημένας, ληπτέον μὲν τούτων χάριν. ἑκάστῃ δὲ ὧδε χρηστέον. ἐπάγοντα μὲν ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστα, ἐπὶ τὰ καθόλου. καὶ τῶν γνωρίμων ἐπὶ τὰ ἄγνωστα. γνώριμα δὲ μᾶλλον τὰ κατὰ τὴν αἴσθησιν. ἢ ἁπλῶς, ἢ τοῖς πολλοῖς. κρύπτοντα δὲ προσυλλογίζεσθαι δι' ὧν ὁ συλλογισμὸς τοῦ ἐξ ἀρχῆς μέλλει γίνεσθαι. καὶ ταῦτα ὡς πλεῖστα. εἴη δ' ἂν τοῦτο, εἴ τις μὴ μόνον τὰς ἀναγκαίας, ἀλλὰ καὶ τῶν πρὸς ταῦτα χρησίμων τινὰ συλλογίζοιτο. Ἔτι τὰ συμπεράσματα μὴ λέγειν, ἀλλ' ὕστερον ἀθρόα συλλογίζεσθαι. οὕτω γὰρ ἂν πορρωτάτω ἀποστήσειε τῆς ἐξ ἀρχῆς θέσεως. Καθόλου δὲ εἰπεῖν, οὕτω δεῖ ἐρωτᾶν τὸν κρυπτικῶς πυνθανόμενον. ὥστε ἠρω-

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΤΟΡΙΚΩΝ ΤΟ Θ΄.

Μετὰ δὲ ταῦτα περὶ τάξεως καὶ πῶς δεῖ ἐρωτᾶν, λεκτέον. δεῖ δὲ πρῶτον μὲν ἐρωτᾶν μέλλοντα τὸν τόπον εὑρεῖν, ὅθεν ἐπιχειρητέον. δεύτερον δὲ ἐρωτηματίσαι καὶ τάξαι, καθ' ἕκαστα πρὸς ἑαυτόν. τὸ δὲ λοιπὸν καὶ τρίτον, εἰπεῖν ἤδη ταῦτα πρὸς ἕτερον. μέχρι μὲν οὖν τοῦ εὑρεῖν τὸν τόπον, ὁμοίως τοῦ φιλοσόφου καὶ τοῦ διαλεκτικοῦ, ἡ σκέψις. τὸ δὲ ἤδη ταῦτα τάττειν καὶ ἐρωτηματίζειν, ἴδιον τοῦ διαλεκτικοῦ. πρὸς ἕτερον γὰρ πᾶν τὸ τοιοῦτον. τῷ δὲ φιλοσόφῳ καὶ ζητοῦντι καθ' ἑαυτὸν, οὐδὲν μέλει, ἐὰν ἀληθῆ μὲν ᾖ καὶ γνώριμα δι' ὧν ὁ συλλογισμὸς, μὴ θῇ δὲ αὐτὰ ὁ ἀποκρινόμενος, διὰ τὸ σύνεγγυς εἶναι τοῦ ἐξ ἀρχῆς. καὶ προορᾶν τὸ συμβησόμενον, ἀλλ' ἴσως ἂν καὶ σπουδάσειεν ὅτι μάλιστα γνώριμα καὶ σύνεγγυς εἶναι τὰ ἀξιώματα. ἐκ τούτων γὰρ οἱ ἐπιστημονικοὶ συλλογισμοί. τοὺς μὲν οὖν τόπους ὅθεν δεῖ λαμβάνειν, εἴρηται πρότερον. περὶ τάξεως δὲ καὶ τοῦ ἐρωτηματίσαι λεκτέον, διελόμενον τὰς προτάσεις, ὅσας ληπτέαι παρὰ τὰς ἀναγκαίας. ἀναγκαῖαι δὲ λέγονται, δι' ὧν ὁ συλλογισμὸς γίνεται. αἱ δὲ παρὰ ταύτας λαμβανόμεναι, τέτταρές εἰσιν. ἢ γὰρ ἐπαγωγῆς χάριν τοῦ δοθῆναι τὸ καθόλου. ἢ εἰς ὄγκον τοῦ λόγου. ἢ πρὸς κρύψιν τοῦ συμπεράσματος. ἢ πρὸς τὸ σαφέστερον εἶναι τὸν λόγον. παρὰ δὲ ταύτας οὐδεμίαν ληπτέον πρότασιν, ἀλλ' ἢ διὰ τούτων αὔξειν καὶ ἐρωτηματίζειν πειρατέον

237 ὁρισμοῦ· δῆλον οὖν ὅτι ῥᾷστον πάντων ὅρον ἀναιρεῖν. κατασκευάζειν δὲ, χαλεπώτατον. ἐκεῖνά τε γὰρ πάντα δεῖ συλλογίσασθαι, καὶ ὅτι ὑπάρχει τὰ εἰρημένα πάντα, καὶ ὅτι γένος τὸ ἀποδοθὲν, καὶ ὅτι ἴδιος ὁ λόγος. καὶ ἔτι παρὰ ταῦτα, ὅτι δηλοῖ τὸ τί ἦν εἶναι ὁ λόγος. καὶ τοῦτο καλῶς δεῖ πεποιηκέναι. τῶν δ' ἄλλων τὸ ἴδιον μάλιστα τοιοῦτον. ἀναιρεῖν μὲν γὰρ ῥᾷον, διὰ τὸ ἐκ πολλῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἶναι. κατασκευάζειν δὲ χαλεπώτατον. ὅτι τε πολλὰ δεῖ συμβιβάσαι, καὶ πρὸς τούτῳ, ὅτι μόνῳ ὑπάρχει καὶ ἀντικατηγορεῖται τοῦ πράγματος. ῥᾷστον δὲ πάντων κατασκευάσαι τὸ συμβεβηκός. ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἄλλοις οὐ μόνον ὑπάρχον, ἀλλὰ καὶ ὅτι οὕτως ὑπάρχει, δεικτέον. ἐπὶ δὲ τοῦ συμβεβηκότος ὅτι ὑπάρχει μόνον, ἱκανὸν δεῖξαι. ἀνασκευάζειν δὲ χαλεπώτατον τὸ συμβεβηκός. ὅτι ἐλάχιστα ἐν αὐτῷ δέδοται. οὐ γὰρ προσσημαίνει ἐν τῷ συμβεβηκότι πῶς ὑπάρχει. ὥστε ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων διχῶς ἔστιν ἀναιρεῖν, ἢ δείξαντα ὅτι οὐχ ὑπάρχει, ἢ ὅτι οὐχ οὕτως ὑπάρχει. ἐπὶ δὲ τοῦ συμβεβηκότος, οὐκ ἔστιν ἄλλως ἀνελεῖν, ἀλλ' ἢ δείξαντα, ὅτι οὐχ ὑπάρχει. οἱ μὲν οὖν τόποι δι' ὧν εὐπορήσομεν πρὸς ἕκαστα τῶν προβλημάτων ἐπιχειρεῖν, σχεδὸν ἱκανῶς ἐξηρίθμηνται.

Ἔτι κατασκευάζοντι μὲν, οὐκ ἀπόχρη ὅτι ὑπάρχει δεῖξαι. ἀλλὰ καὶ ὅτι ὡς γένος ὑπάρχει δεικτέον. ἀνασκευάζοντι δὲ, ἱκανὸν τὸ δεῖξαι μὴ ὑπάρχον, ἢ τινὶ ἢ μὴ παντί. ἔοικε δὲ ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις τὸ διαφθεῖραι τοῦ ποιῆσαι ῥᾷον, οὕτω, καὶ ἐπὶ τούτων τὸ ἀνασκευάσαι τοῦ κατασκευάσαι. Ἐπὶ δὲ τοῦ συμβεβηκότος, τὸ μὲν καθόλου, ῥᾷον ἀνασκευάζειν, ἢ κατασκευάζειν. κατασκευάζοντι μὲν γὰρ δεικτέον ὅτι παντί, ἀνασκευάζοντι δὲ, ἀπόχρη ἐνὶ δεῖξαι μὴ ὑπάρχον. τὸ δὲ ἐπὶ μέρους, ἀνάπαλιν. ῥᾷον γὰρ κατασκευάσαι ἢ ἀνασκευάσαι. κατασκευάζοντι μὲν γὰρ, ἀπόχρη τὸ δεῖξαι τινὶ ὑπάρχον. ἀνασκευάζοντι δὲ, δεικτέον ὅτι οὐδενὶ ὑπάρχει. φανερὸν δὲ καὶ διότι πάντων ῥᾷστον, ὅρον ἀνασκευάσαι. πλεῖστα γὰρ ἐν αὐτῷ τὰ δεδομένα πολλῶν εἰρημένων. ἐκ δὲ τῶν πλειόνων, θᾶττον γίνεται συλλογισμός. εἰκὸς γὰρ ἐν τοῖς πολλοῖς μᾶλλον ἢ ἐν τοῖς ὀλίγοις ἁμάρτημα γίνεσθαι. Ἔτι πρὸς μὲν ὅρον, ἐνδέχεται καὶ διὰ τῶν ἄλλων ἐπιχειρεῖν. εἴτε γὰρ μὴ ἴδιος ὁ λόγος, εἴτε μὴ γένος τὸ ἀποδοθὲν, εἴτε μὴ ὑπάρχει τι τῶν ἐν τῷ λόγῳ, ἀνῃρημένος γίνεται ὁ ὁρισμός. πρὸς δὲ τἆλλα, οὔτε τὰ ἐκ τῶν ὅρων, οὔτε τἆλλα ἐνδέχεται πάντα ἐπιχειρεῖν. μόνα γὰρ τὰ πρὸς τὸ συμβεβηκὸς, κοινὰ πάντων τῶν εἰρημένων ἐστίν. ὑπάρχειν μὲν γὰρ δεῖ ἕκαστον τῶν εἰρημένων. εἰ δὲ μὴ ὡς ἴδιον ὑπάρχει τὸ γένος, οὐδέπω ἀνῄρηται τὸ γένος. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἴδιον, οὐκ ἀναγκαῖον ὡς γένος. οὐδὲ τὸ συμβεβηκὸς, ὡς γένος ἢ ἴδιον, ἀλλ' ὑπάρχειν μόνον. ὥστε οὐ δυνατὸν ἐκ τῶν ἑτέρων πρὸς τὰ ἕτερα ἐπιχειρεῖν, ἀλλ' ἢ ἐπὶ τοῦ

236 θαι τὸν ὅρον καὶ ἔτι πρὸς τούτοις ἀντιστρέφειν καθ' οὗ τὸν λόγον καὶ τοὔνομα, εἰ μέλλει ἴδιος εἶναι ὁ ἀποδοθεὶς ὅρος, ἀνασκευάζοντι δὲ, οὐκ ἀνάγκη δεῖξαι τὸ καθόλου. ἀπόχρη γὰρ τὸ δεῖξαι ὅτι οὐκ ἀληθεύεται περί τινος τῶν ὑπὸ τοὔνομα ὁ λόγος. εἴ τε καθόλου δέοι ἀνασκευάσαι. οὐδ' ὡς τὸ ἀντιστρέφειν ἀναγκαῖον ἐπὶ τοῦ ἀνασκευάζειν. ἀπόχρη γὰρ ἀνασκευάζοντι καθόλου τὸ δεῖξαι, ὅτι κατ' οὐδενὸς ὧν τοὔνομα κατηγορεῖται, καὶ ὁ λόγος οὐ κατηγορεῖται. τὸ δ' ἀνάπαλιν, οὐκ ἀναγκαῖον πρὸς τὸ δεῖξαι ὅτι καθ' ὧν ὁ λόγος μὴ κατηγορεῖται, οὐδὲ τοὔνομα κατηγορεῖται. Ἔτι ἂν καὶ παντὶ ὑπάρχει τῷ ὑπὸ τοὔνομα, μὴ μόνῳ δὲ, ἀνῃρημένος γίνεται ὁ ὁρισμός. Ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τὸ ἴδιον καὶ τὸ γένος ἔχει. ἐν ἀμφοτέροις γὰρ ἀνασκευάζειν, ἢ κατασκευάζειν ῥᾷον. περὶ μὲν οὖν τοῦ ἰδίου, φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων. ὡς γὰρ ἐπὶ τὸ πολὺ, ἐν συμπλοκῇ τὸ ἴδιον ἀποδίδοται. ὥστε ἀνασκευάζειν μὲν ἔστιν, ἓν ἀνελόντα. κατασκευάζοντα δὲ, πάντα συλλογίζεσθαι ἀνάγκη. σχεδὸν δὲ καὶ τὰ λοιπὰ πάντα ὅσα πρὸς τὸν ὁρισμὸν, καὶ πρὸς τὸ ἴδιον ἁρμόσει λέγεσθαι. παντί τε γὰρ δεῖ τῷ ὑπὸ τοὔνομα τὸν κατασκευάζοντα δεικνύναι, ὅτι ὑπάρχει. ἀνασκευάζοντα δὲ, ἀπόχρη ἑνὶ δεῖξαι μὴ ὑπάρχον, εἴ τε καὶ παντὶ ὑπάρχει, μὴ μόνῳ δὲ, καὶ οὕτως ἀνασκευασμένον γίνεται, καθάπερ καὶ ἐπὶ τοῦ ὁρισμοῦ ἐλέγετο. Περὶ δὲ τοῦ γένους, ὅτι κατασκευάζοντι μὲν, ἀνάγκη μοναχῶς παντὶ δεῖξαντι ὑπάρχειν. ἀνασκευάζοντι δὲ διχῶς. καὶ γὰρ εἰ μηδενὶ καὶ εἴ τινι δέδεικται μὴ ὑπάρχον, ἀνῄρηται τὸ ἐν ἀρχῇ. τ

τόπων, οἵ τε νῦν εἰρημένοι, καὶ οἱ ἐκ τῆς πτώσεως καὶ τῶν
συστοίχων. διὸ καὶ δεῖ μάλιστα κατέχειν καὶ πρόχειρον
ἔχειν τούτους. χρησιμώτατοι γὰρ πρὸς πλεῖστα. καὶ τῶν
ἄλλων δὲ τοὺς μάλιστα κοινούς. οὗτοι γὰρ ἐνεργότατοι
τῶν λοιπῶν. οἷον τὸ τ' ἐπιβλέπειν ἐπὶ τὰ καθ' ἕκα-
στα, καὶ ἐπὶ τῶν εἰδῶν σκοπεῖν, εἰ ἐφαρμόττει ὁ λόγος.
ἐπειδὴ συνώνυμον τὸ εἶδος καὶ τοῖς τοῖσδε. ἔστι δὲ χρή-
σιμος ὁ τόπος πρὸς τοὺς τιθεμένους ἰδέας εἶναι, καθά-
περ πρότερον εἴρηται. Ἔτι εἰ μεταφέρων τοὔνο-
μα, ἢ αὐτὸ αὑτοῦ κατηγόρηκεν ὡς ἕτερον. καὶ εἴ τις ἄλ-
λος κοινὸς καὶ ἐνεργὸς τῶν τόπων ἐστί, τούτῳ χρηστέον.
ὅτι δὲ χαλεπώτερον κατασκευάζειν ἢ ἀνασκευάζειν ὅ-
ρον, ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα ῥηθησομένων φανερόν. καὶ γὰρ ἰδεῖν
αὐτὸν καὶ λαβεῖν παρὰ τῶν ἐρωτωμένων τὰς τοιαύτας προ-
τάσεις, οὐκ εὐπετές. οἷον ὅτι τῶν ἐν τῷ ἀποδοθέντι λό-
γῳ, τὸ μὲν, γένος. τὸ δὲ, διαφορά. καὶ ὅτι ἐν τῷ τί ἐστι τὸ
γένος μόνον καὶ αἱ διαφοραὶ κατηγοροῦνται. ἄνευ
δὲ τούτων, ἀδύνατον ὁρισμοῦ γενέσθαι συλλογισμόν. εἰ
γάρ τινα καὶ ἄλλα ἐν τῷ τί ἐστι τοῦ πράγματος κατη-
γορεῖται, ἄδηλον πότερον ὁ ῥηθείς, ἢ ἕτερος αὐτοῦ
ὁρισμός ἐστιν. ἐπειδὴ ὁρισμός ἐστι, λόγος ὁ τὸ τί ἦν εἶναι
σημαίνων. δῆλον δὲ καὶ ἐκ τῶνδε. ῥᾷον γὰρ ἓν συμπε-
ράνασθαι, ἢ πολλά. ἀναιροῦντι μὲν οὖν ἀπόχρη πρὸς
ἓν διαλεχθῆναι. ἓν γὰρ ὁποιονοῦν ἀνασκευάσαντες,
ἀνῃρηκότες ἐσόμεθα τὸν ὅρον. κατασκευάζοντι δὲ,
πάντα ἀνάγκη συμβιβάζειν ὅτι ὑπάρχει τὰ ἐν τῷ
ὅρῳ. Ἔτι κατασκευάζοντα μὲν, καθόλου οἰστέον συλ-
λογισμόν. δεῖ γὰρ κατὰ παντὸς οὗ τοὔνομα, κατηγορῆ

τία καὶ τὰ γένη καὶ αἱ διαφοραί. ἀμφότερα μὲν γὰρ
ταυτὰ εἶναι οὐκ ἐνδέχεται. εἰ δὲ μή, ὁ αὐτὸς ὁρισμὸς τῶν
ἐναντίων ἔσται. Ἔτι ἐκ τῶν πτώσεων καὶ ἐκ τῶν συστοί
χων. ἀνάγκη γὰρ ἀκολουθεῖν τὰ γένη τοῖς γένεσι. καὶ
τοὺς ὅρους τοῖς ὅροις. οἷον εἰ ἡ λήθη ἐστὶν ἀποβολὴ ἐπι
στήμης, καὶ τὸ ἐπιλανθάνεσθαι, ἀποβάλλειν ἐπιστήμην
ἔσται. καὶ τὸ ἐπιλελῆσθαι, ἀποβεβληκέναι ἐπιστήμην.
ἑνὸς οὖν τῶν ὁποιουοῦν εἰρημένων ὁμολογηθέντος, ἀνάγκη
καὶ τὰ λοιπὰ ὁμολογεῖσθαι. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ ἡ φθορὰ διά
λυσις οὐσίας, καὶ τὸ φθείρεσθαι, διαλύεσθαι οὐσίαν. καὶ τὸ
φθαρτικὸν διαλυτικόν. εἴ γε τὸ φθαρτικὸν διαλυτι
κὸν οὐσίας. καὶ ἡ φθορὰ διάλυσις οὐσίας. ὁμοίως δὲ καὶ
ἐπὶ τῶν ἄλλων. ὥστε ἑνὸς ὁποιουοῦν ληφθέντος, καὶ τὰ
λοιπὰ πάντα ὁμολογεῖται. καὶ ἐκ τῶν ὁμοίως ἐχόντων πρὸς
ἄλληλα. εἰ γὰρ τὸ ὑγιεινὸν, ποιητικὸν ὑγιείας, καὶ τὸ εὐε
κτικὸν, ποιητικὸν εὐεξίας ἔσται. καὶ τὸ ὠφέλιμον, ποιη
τικὸν ἀγαθοῦ. ὁμοίως γὰρ ἕκαστον τῶν εἰρημένων πρὸς τὸ
οἰκεῖον τέλος ἔχει. ὥστε εἰ ἑνὸς αὐτῶν ὁρισμός ἐστι,
τὸ ποιητικὸν εἶναι τοῦ τέλους, καὶ τῶν λοιπῶν ἑκάστου οὗ
τος ἂν εἴη ὁρισμός. Ἔτι ἐκ τοῦ, μᾶλλον καὶ ἐκ τοῦ ὁ
μοίως, ὁσαχῶς ἐνδέχεται κατασκευάζειν, δύο πρὸς
δύο συγκρίνοντα. οἷον, εἰ μᾶλλον ὅδε τοῦδε, ἢ ὅδε τοῦδε
ὁρισμός. ὁ δὲ ἧττον ὁρισμὸς, καὶ ὁ μᾶλλον. καὶ εἰ ὁμοίως
ὅδε τοῦδε, καὶ ὅδε τοῦδε. εἰ ὁ ἕτερος τοῦ ἑτέρου, καὶ ὁ λοιπὸς
τοῦ λοιποῦ. ἑνὸς δὲ ὁρισμοῦ πρὸς δύο συγκρινομένου. ἢ
δύο ὁρισμῶν πρὸς ἕνα, οὐδὲν χρήσιμος ἡ ἐκ τοῦ μᾶλλον
ἐπίσκεψις. οὔτε γὰρ ἕνα δυοῖν, οὔτε δύο τοῦ αὐτοῦ δυνα
τόν ἐστιν ὅρους εἶναι. Εἰσὶ δὲ καὶ ἐπικαιρόταται τῶν

ὅτι ἐν τῷ ἐναντίῳ ἂν εἴη. ἐπειδὴ ἀνάγκη τὰ ἐναντία, ἢ ἐν τῷ αὐτῷ γένει ἢ ἐν τοῖς ἐναντίοις γένεσιν εἶναι, καὶ τὰς διαφορὰς δὲ τὰς ἐναντίας, τῶν ἐναντίων ἀξιοῦμεν κατηγορεῖσθαι. καθάπερ λευκοῦ καὶ μέλανος. τὸ μὲν γὰρ διακριτικὸν. τὸ δὲ συγκριτικὸν ὄψεως. ὥστε εἰ τοῦ ἐναντίου αἱ ἐναντίαι κατηγοροῦνται, τοῦ προκειμένου αἱ ἀποδοθεῖσαι κατηγοροῖντο ἄν. ὥστε ἐπεὶ καὶ τὸ γένος καὶ αἱ διαφοραὶ ὀρθῶς ἀποδίδονται, δῆλον ὅτι ὁρισμὸς ἂν εἴη ὁ ἀποδοθείς. ἢ οὐκ ἀναγκαῖον τῶν ἐναντίων τὰς ἐναντίας διαφορὰς κατηγορεῖσθαι, ἐὰν μὴ ἐν τῷ αὐτῷ γένει τὰ ἐναντία ᾖ. ὧν δὲ τὰ γένη ἐναντία, οὐδὲν κωλύει τὴν αὐτὴν διαφορὰν κατ' ἀμφοῖν λέγεσθαι. οἷον κατὰ δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας. τὸ μὲν γὰρ ἀρετή. τὸ δὲ κακία ψυχῆς. ὥστε τὸ ψυχῆς διαφορὰ ἐπ' ἀμφοῖν λέγεται. ἐπειδὴ καὶ σώματός ἐστιν ἀρετὴ καὶ κακία. ἀλλ' οὖν τό γε ἀληθὲς, ὅτι τῶν ἐναντίων ἢ αἱ ἐναντίαι, ἢ αἱ αὐταὶ διαφοραί εἰσιν. εἰ οὖν τοῦ ἐναντίου ἡ ἐναντία κατηγορεῖται. τούτου δὲ μὴ, δῆλον ὅτι ἡ εἰρημένη τούτου ἂν κατηγοροῖτο. καθόλου δὲ εἰπεῖν, ἐπειδὴ ὁ ὁρισμός ἐστιν ἐκ γένους καὶ διαφορῶν, ἂν ᾖ τοῦ ἐναντίου ὁρισμὸς φανερὸς, καὶ ὁ τοῦ προκειμένου ὁρισμὸς φανερὸς ἔσται. ἐπεὶ γὰρ τὸ ἐναντίον ἢ ἐν τῷ αὐτῷ γένει. ἢ ἐν τῷ ἐναντίῳ. ὁμοίως δὲ καὶ αἱ διαφοραὶ, ἢ αἱ ἐναντίαι τῶν ἐναντίων ἢ αἱ αὐταὶ κατηγοροῦνται, δῆλον ὅτι τοῦ προκειμένου ἤτοι τὸ αὐτὸ γένος ἂν κατηγοροῖτο ὅπερ καὶ τοῦ ἐναντίου, αἱ δὲ διαφοραὶ ἐναντίαι, ἢ πᾶσαι ἢ τινές. αἱ δὲ λοιπαὶ αἱ αὐταὶ, ἢ ἀνάπαλιν. αἱ μὲν διαφοραὶ αἱ αὐταὶ, τὰ δὲ γένη ἐναντία ἢ ἄμφω ἐναντί-

ἀλλὰ πάντες ἀρχὴν τὸ τοιοῦτον λαμβάνουσιν. οἷον οἵ τε περὶ γεωμετρίαν, καὶ ἀριθμοὺς, καὶ τὰς ἄλλας τὰς τοιαύτας μαθήσεις. εἶθ' ὅτι δι' ἀκριβείας μὲν, ἄλλης ἐστὶ πραγματείας ἀποδοῦναι καὶ τί ἐστιν ὅρος καὶ πῶς ὁρίζεσθαι δεῖ. νῦν δ' ὅσον ἱκανὸν πρὸς τὴν παροῦσαν χρείαν. ὥστε τοσοῦτον μόνον λεκτέον, ὅτι δυνατὸν γενέσθαι ὁρισμὸν καὶ τοῦ τί ἦν εἶναι συλλογισμόν. εἰ γάρ ἐστιν ὅρος λόγος ὁ τὸ τί ἦν εἶναι τῷ πράγματι δηλῶν. καὶ δεῖ τὰ ἐν τῷ ὅρῳ κατηγορούμενα, καὶ ἐν τῷ τί ἐστι τοῦ πράγματος μόνα κατηγορεῖσθαι. κατηγορεῖται δὲ ἐν τῷ τί ἐστι τὰ γένη καὶ αἱ διαφοραὶ, φανερὸν ὡς εἴ τις λάβοι ταῦτα μόνον, ἐν τῷ τί ἐστι τοῦ πράγματος κατηγορεῖσθαι δεῖ. ὅτι ὁ ταῦτα ἔχων λόγος, ὅρος ἐξ ἀνάγκης ἂν εἴη. οὐ γὰρ ἐνδέχεται ἕτερον εἶναι ὅρον τοῦ πράγματος. ἐπει δὴ οὐδὲν ἕτερον. ἐν τῷ τί ἐστι πράγματος κατηγορεῖται. ὅτι μὲν οὖν ἐγχωρεῖ συλλογισμὸν ὅρου γενέσθαι, φανερόν. ἐκ τίνων δὲ δεῖ κατασκευάζειν, διώρισται μὲν οὖν ἐν ἑτέροις ἀκριβέστερον. πρὸς δὲ τὴν προκειμένην μέθοδον, οἱ αὐτοὶ τόποι χρήσιμοι. σκεπτέον γὰρ ἐπὶ τῶν ἐναντίων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἀντικειμένων, καὶ ὅλους τοὺς λόγους καὶ κατὰ μέρος ἐπισκοποῦντα. εἰ γὰρ ὁ ἀντικείμενος τοῦ ἀντικειμένου, καὶ τὸν εἰρημένον τοῦ προκειμένου ἀνάγκη εἶναι. ἐπεὶ δὲ τῶν ἐναντίων πλείους συμπλοκαὶ, ληπτέον τῶν ἐναντίων ὁποῖος ἂν μάλιστα φανείη ὁ ἐναντίος ὁρισμός. ὅλους μὲν οὖν τοὺς λόγους καθάπερ εἴρηται σκεπτέον. κατὰ μέρος δὲ ὧδε. Πρῶτον μὲν οὖν ὅτι τὸ ἀποδοθὲν γένος ὀρθῶς ἀποδέδοται. εἰ γὰρ τὸ ἐναντίον ἐν τῷ ἐναντίῳ. τὸ δὲ προκείμενον μή ἐστιν ἐν τῷ αὐτῷ, δῆλον

πρὸς τοὺς τὸ κενὸν καὶ τὸ πλῆρες ἀέρος ταυτὸ φάσκοντας. δῆλον γὰρ ὅτι ἐὰν ἐξέλθῃ ὁ ἀὴρ, κενὸν μὲν οὐχ ἧττον, ἀλλὰ μᾶλλον ἔσται. πλῆρες δ' ἀέρος οὐκέτι ἔσται. ὥστε ὑποτεθέντος τινὸς εἴτε ψευδοῦς, εἴτε ἀληθοῦς. οὐδὲν γὰρ διαφέρει, τὸ μὲν ἕτερον ἀναιρεῖται αὐτῶν. τὸ δὲ ἕτερον οὔ. ὥστ' οὐ ταυτόν. Καθόλου δ' εἰπεῖν ἐκ τῶν ὁπωσοῦν ἑκατέρου κατηγορουμένων. καὶ ὧν ταῦτα κατηγορεῖται, σκοπεῖν εἴ που διαφωνεῖ. ὅσα γὰρ θατέρου κατηγορεῖται, καὶ θατέρου κατηγορεῖσθαι δεῖ. καὶ ὧν θάτερον κατηγόρηται, καὶ θάτερον κατηγορεῖσθαι δεῖ. Ἔτι ἐπεὶ πολλαχῶς ταυτὰ λέγεται, σκοπεῖν εἰ καὶ καθ' ἕτερόν τινα τρόπον ταυτά ἐστι. τὰ γὰρ εἴδει ἢ γένει ταυτὰ, οὐκ ἐνδέχεται καὶ ἀριθμῷ ταυτὰ εἶναι. ἐπισκοποῦμεν δὲ πότερον οὕτω ταυτὰ ἢ οὐχ οὕτως. Ἔτι εἰ δύναται θάτερον ἄνευ θατέρου εἶναι, οὐ γὰρ ἂν εἴη ταυτόν. Οἱ μὲν οὖν πρὸς τὸ ταυτὸν τόποι, τοσοῦτοι λέγονται, δῆλον δ' ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι ἅπαντες οἱ πρὸς τὸ ταυτὸν ἀνασκευαστικοὶ τόποι, καὶ πρὸς ὅρον χρήσιμοι, καθάπερ ἔμπροσθεν εἴρηται. εἰ γὰρ μὴ ταυτὸν δηλοῖ τό τε ὄνομα καὶ ὁ λόγος, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη ὁρισμὸς ὁ ἀποδοθεὶς λόγος. τῶν δὲ κατασκευαστικῶν τόπων, οὐδεὶς χρήσιμος πρὸς ὅρον. οὐ γὰρ ἀπόχρη τὸ δεῖξαι ταυτὸν τὸ ὑπὸ τὸν λόγον καὶ τοὔνομα. πρὸς τὸ κατασκευάσαι ὅτι ὁρισμὸς ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα πάντα δεῖ ἔχειν τὰ παρηγγελμένα τὸν ὁρισμόν. ἀναιρεῖν μὲν οὖν ὅρον, οὕτως καὶ διὰ τούτων ἀεὶ πειρατέον. Ἐὰν δὲ κατασκευάζειν βουλόμεθα, πρῶτον μὲν εἰδέναι δεῖ διότι οὐδεὶς ἢ ὀλίγοι τῶν διαλεγομένων, ὅρον συλλογίζονται.

ρετώτατοι. ἀλλὰ τὸ ἕτερον ὑπὸ τὸ ἕτερον. Πάλιν σκοπεῖν, εἰ ὡς θάτερον ταὐτὸν, καὶ θάτερον. εἰ γὰρ μὴ ἀμφότερα τῷ αὐτῷ ταὐτὰ, δῆλον ὅτι οὐδ' ἀλλήλοις. Ἔτι ἐκ τῶν τούτοις συμβεβηκότων, καὶ οἷς ταῦτα συμβέβηκεν ἐπισκοπεῖν. ὅσα γὰρ θατέρῳ συμβέβηκε, καὶ θατέρῳ δεῖ συμβεβηκέναι. καὶ οἷς θάτερον αὐτῶν συμβέβηκε, καὶ θάτερον δεῖ συμβεβηκέναι. εἰ δέ τι τούτων διαφωνεῖ, δῆλον ὅτι οὐ ταὐτά. Ὁρᾶν δὲ καὶ εἰ μὴ ἐν ἑνὶ γένει κατηγορίας ἀμφότερα. ἀλλὰ τὸ μὲν, ποιόν. τὸ δὲ, ποσὸν, ἢ πρός τι, δηλοῖ. Πάλιν εἰ τὸ γένος ἑκατέρου μὴ ταὐτόν. ἀλλὰ τὸ μὲν ἀγαθόν. τὸ δὲ κακόν. ἢ τὸ μὲν ἀρετή. τὸ δ' ἐπιστήμη. Ἢ εἰ τὸ μὲν γένος ταὐτὸν, αἱ δὲ διαφοραὶ, μὴ αἱ αὐταὶ ἑκατέρου κατηγοροῦνται. ἀλλὰ τῆς μὲν ὅτι θεωρητικὴ ἐπιστήμη. τῆς δὲ ὅτι πρακτική. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Ἔτι ἐκ τοῦ μᾶλλον. εἰ τὸ μὲν δέχεται τὸ μᾶλλον, τὸ δὲ μή. ἢ εἰ ἄμφω μὲν ἐπιδέχεται, μὴ ἅμα δέ. καθάπερ ὁ μᾶλλον ἐρῶν, οὐ μᾶλλον ἐπιθυμεῖ τῆς συνουσίας. ὥστε οὐ ταὐτὸν ἔρως καὶ ἐπιθυμία συνουσίας. Ἔτι ἐκ τῆς προσθέσεως, εἰ τῷ αὐτῷ ἑκάτερον προστιθέμενον, μὴ ποιεῖ τὸ ὅλον ταὐτόν. Ἢ εἰ τοῦ αὐτοῦ ἀφ' ἑκατέρου ἀφαιρεθέντος, τὸ λοιπὸν ἕτερον. οἷον εἰ διπλάσιον ἡμίσεος καὶ πολλαπλάσιον ἡμίσεως ταὐτὸν ἔφησεν εἶναι. ἀφαιρεθέντος γὰρ ἀφ' ἑκατέρου τοῦ ἡμίσεος, τὰ λοιπὰ ταὐτὸν ἔδει δηλοῦν. οὐ δηλοῖ δέ. τὸ γὰρ διπλάσιον καὶ πολλαπλάσιον, οὐ ταὐτὸν δηλοῖ. Σκοπεῖν δὲ μὴ μόνον εἰ ἤδη τι συμβαίνει ἀδύνατον διὰ τῆς θέσεως, ἀλλὰ καὶ εἰ δυνατὸν ἐξ ὑποθέσεως ὑπάρξαι, καθά

σα γὰρ ἁπλῶς ταὐτά, καὶ αἱ γενέσεις αὐτῶν καὶ αἱ φθοραὶ, αἱ αὐταί· καὶ τὰ ποιητικὰ καὶ τὰ φθαρτικά. Σκοπεῖν δὲ καὶ ὧν θάτερον μάλιστα λέγεται ὁποιοῦν, εἰ καὶ θάτερον τῶν αὐτῶν τούτων κατὰ τὸ αὐτὸ μάλιστα λέγεται· καθάπερ ξενοκράτης τὸν εὐδαίμονα βίον καὶ τὸν σπουδαῖον ἀποδείκνυσι τὸν αὐτόν· ἐπειδὴ πάντων τῶν βίων αἱρετώτατος ὁ σπουδαῖος, καὶ εὐδαίμων· ἓν γὰρ τὸ αἱρετώτατον καὶ μέγιστον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων. δεῖ δ' ἑκάτερον ἓν ἀριθμῷ εἶναι τὸ λεγόμενον μέγιστον, ἢ αἱρετώτατον. εἰ δὲ μή, οὐκ ἔσται δεδειγμένον ὅτι ταὐτόν. οὐ γὰρ ἀναγκαῖον εἰ ἀνδρειότατοι τῶν ἑλλήνων πελοποννήσιοι καὶ λακεδαιμόνιοι, τοὺς αὐτοὺς εἶναι πελοποννησίους τοῖς λακεδαιμονίοις. ἐπειδὴ οὐχ εἷς ἀριθμῷ πελοποννήσιος, καὶ λακεδαιμόνιος. ἀλλὰ περιέχεσθαι μὲν τὸν ἕτερον ὑπὸ τοῦ ἑτέρου ἀναγκαῖον, καθάπερ οἱ λακεδαιμόνιοι ὑπὸ τῶν πελοποννησίων. εἰ δὲ μὴ συμβήσεται ἀλλήλων εἶναι βελτίους, ἐὰν μὴ περιέχωνται οἱ ἕτεροι ὑπὸ τῶν ἑτέρων. ἀναγκαῖον γὰρ τοὺς πελοποννησίους βελτίους εἶναι τῶν λακεδαιμονίων, εἴπερ μὴ περιέχονται οἱ ἕτεροι ὑπὸ τῶν ἑτέρων. πάντων γὰρ τῶν λοιπῶν εἰσὶ βελτίους. ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς λακεδαιμονίους ἀνάγκη βελτίους εἶναι τῶν πελοποννησίων. καὶ γὰρ καὶ οὗτοι πάντων τῶν λοιπῶν γίνονται βελτίους· ὥστε ἀλλήλων βελτίους γίνονται. δῆλον οὖν ὅτι ἓν ἀριθμῷ δεῖ εἶναι τὸ βέλτιστον καὶ μέγιστον λεγόμενον, εἰ μέλλοι ὅ,τι ταὐτὸν ἀποδείκνυσθαι. διὸ καὶ ξενοκράτης οὐκ ἀποδείκνυσιν. οὐ γὰρ εἷς ἀριθμῷ ὁ εὐδαίμων, καὶ ὁ σπουδαῖος βίος. ὥστ' οὐκ ἀναγκαῖον τὸν αὐτὸν εἶναι, διότι ἄμφω αἱρετώτατοι

ῥετώτατοι

τιων, καὶ μᾶλλον δηλῶν τὸ ὁριζόμενον, δῆλον ὅτι ἀνῃρημένος ἔσται ὁ κείμενος. ἐπειδὴ οὐκ εἰσὶ τοῦ αὐτοῦ πλείους ὁρισμοί. Πρὸς ἅπαντας δὲ τοὺς ὁρισμοὺς, οὐκ ἐλάχιστον στοιχεῖον, τὸ πρὸς ἑαυτὸν εὐστόχως ὁρίσασθαι τὸ προκείμενον, ἢ καὶ καλῶς εἰρημένον ὅρον ἀναλαβεῖν. κἀνάγκη γὰρ ὥσπερ πρὸς παράδειγμα θεωμένους, τό τε ἐλλεῖπον ὧν προσῆκεν ἔχειν τὸν ὁρισμὸν καὶ τὸ προσκείμενον περιέργως καθορᾶν. ὥστε μᾶλλον ἐπιχειρημάτων εὐπορεῖν. τὰ μὲν οὖν περὶ τοὺς ὁρισμοὺς, ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΤΟΠΙΚΩΝ ΤΟ Η.

Πότερον δὲ ταὐτὸν ἢ ἕτερον κατὰ τὸ κυριώτατον τῶν ῥηθέντων περὶ ταὐτοῦ τρόπων, ῥητέον. ἐλέγετο δὲ κυριώτατον ταὐτὸν, τὸ τῷ ἀριθμῷ ἕν, σκοπεῖν ἔκ τε τῶν πτώσεων καὶ τῶν συστοίχων καὶ τῶν ἀντικειμένων. εἰ γὰρ ἡ δικαιοσύνη ταὐτὸν τῇ ἀνδρείᾳ, καὶ ὁ δίκαιος τῷ ἀνδρείῳ. καὶ τὸ δικαίως τῷ ἀνδρείως. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων. εἰ γὰρ τάδε ταὐτὰ, καὶ τὰ ἀντικείμενα τούτοις ταὐτὰ, καθ' ὁποιανοῦν τῶν λεγομένων ἀντιθέσεων. οὐδὲν γὰρ διαφέρει τὸ τούτῳ ἢ τούτῳ ἀντικείμενον λαβεῖν, ἐπειδὴ ταὐτόν ἐστι. Πάλιν ἐκ τῶν ποιητικῶν καὶ τῶν φθαρτικῶν. καὶ γενέσεων καὶ φθορῶν, καὶ ὅλως τῶν ὁμοίως ἐχόντων πρὸς ἑκάτερα. ὅ-

ἀλλ' οὕτω πως μὲν συντεθέντων σάρξ, οὕτω πως δ' ὀστοῦν. Ἔοικε δ' οὐδ' εἶναι τὸ παράπαν συνθέσει ταὐτὸν, οὐδέτερον τῶν εἰρημένων. συνθέσει μὲν γὰρ πάσῃ, διάλυσις ἐναντίον. τῶν δ' εἰρημένων οὐδετέρῳ, οὐδέν. Ἔτι εἰ ὁμοίως πιθανὸν πᾶν τὸ σύνθετον σύνθεσιν εἶναι, ἢ μηδέν. τῶν δὲ ζώων ἕκαστον σύνθετον ὂν, μή ἐστι σύνθεσις, οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδὲν τῶν συνθέτων, σύνθεσις ἂν εἴη. Πάλιν εἰ ὁμοίως ἔν τινι πέφυκεν ὑπάρχειν τἀναντία. ὥρισται δὲ διὰ θατέρου, δῆλον γὰρ ὅτι οὐχ ὥρισται. εἰ δὲ μή, πλείους τοῦ αὐτοῦ συμβήσεται ὁρισμοὺς εἶναι. τί γὰρ μᾶλλον ὁ διὰ τούτου ἢ ὁ διὰ τοῦ ἑτέρου ὁρισάμενος εἴρηκεν. ἐπειδὴ ὁμοίως ἀμφότερα πέφυκε γίνεσθαι ἐν αὐτῷ τοιοῦτος δ' ὁ τῆς ψυχῆς ὅρος ἐστὶν, εἴπερ ἐστὶν οὐσία ἐπιστήμης δεκτική. ὁμοίως γὰρ καὶ ἀγνοίας, ἐστὶ δεκτική. Δεῖ δὲ καὶ ἐὰν μὴ πρὸς ὅλον ἔχῃ τις ἐπιχειρεῖν τὸν ὁρισμὸν, διὰ τὸ μὴ γνώριμον εἶναι τὸ ὅλον, πρὸς τῶν μερῶν τι ἐπιχειρεῖν, ἐὰν ᾖ γνώριμον καὶ μὴ καλῶς ἀποδεδομένον φαίνηται. τοῦ γὰρ μέρους ἀναιρεθέντος, καὶ ὁ πᾶς ὁρισμὸς ἀναιρεῖται. Ὅσοι δ' ἀσαφεῖς τῶν ὁρισμῶν συνδιαρθρώσαντα καὶ συσχηματίσαντα πρὸς τὸ δηλοῦν τι καὶ ἔχειν ἐπιχείρημα, οὕτως ἐπισκοπεῖν. ἀναγκαῖον γὰρ τῷ ἀποκρινομένῳ ἢ δέχεσθαι τὸ ἐκλαμβανόμενον ὑπὸ τοῦ ἐρωτῶντος. ἢ αὐτὸν διασαφῆσαι τί ποτε τυγχάνει τὸ δηλούμενον ὑπὸ τοῦ λόγου. Ἔτι καθάπερ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις νόμον εἰσφέρουσιν. ἐπιφέρειν κἂν ᾖ βελτίων ὁ εἰσφερόμενος, ἀναιροῦσι τὸν ἔμπροσθεν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ὁρισμῶν ποιητέον. καὶ αὐτὸν ὁρισμὸν ἕτερον οἰστέον. ἐὰν γὰρ φαίνηται βελ-

τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ τί, δῆλον ὅτι οὐδενὸς ἂν εἴη ὁ ἀποδοθεὶς ὁρισμός· ἐπειδὴ οὐδαμῶς τόδε μετὰ τοῦδε ἐστίν. Εἰ δὲ τῶν διαιρεθέντων ὁσαχῶς λέγεται ἕτερον μεθ' ἑτέρου, ἀληθὲς ἢ τὸ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ὑπάρχειν, ἑκάτερον σκοπεῖν εἰ ἐνδέχεται μὴ πρὸς ταὐτὸ ἑκάτερον λέγεσθαι, οἷον εἰ τὴν ἀνδρείαν ὡρίσατο τόλμαν μετὰ διανοίας ὀρθῆς· ἐνδέχεται γὰρ τόλμαν μὲν ἔχειν τοῦ ἀποστερεῖν, ὀρθὴν δὲ διάνοιαν περὶ τὰ ὑγιεινά· ἀλλ' οὔπω ἀνδρεῖος, ὁ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ τόδε μετὰ τοῦδε ἔχων. Ἔτι εἰ καὶ πρὸς ταὐτὸ ἄμφω λέγεται, οἷον πρὸς τὰ ἰατρικά· οὐδὲν γὰρ κωλύει καὶ τόλμαν τινὰ καὶ ὀρθὴν διάνοιαν ἔχειν πρὸς τὰ ἰατρικά, ἀλλ' ὅμως οὐδέπω οὗτος ἀνδρεῖος ὁ τόδε μετὰ τοῦδε ἔχων. οὔτε γὰρ πρὸς ἕτερον ἑκάτερον αὐτῶν δεῖ λέγεσθαι, οὔτε πρὸς ταὐτὸν τὸ τυχόν, ἀλλὰ πρὸς τὸ τῆς ἀνδρείας τέλος. οἷον πρὸς τοὺς πολεμικοὺς κινδύνους. ἢ εἴ τι μᾶλλον τούτου τέλος. Ἔνια δὲ τῶν οὕτως ἀποδεδομένων, οὐδαμῶς ὑπὸ τὴν εἰρημένην πίπτει διαίρεσιν. οἷον εἰ ἡ ὀργὴ λύπη ἐστὶν μεθ' ὑπολήψεως τοῦ ὀλιγορεῖσθαι. ὅτι γὰρ διὰ τὴν ὑπόληψιν τὴν τοιαύτην ἡ λύπη γίνεται, τοῦτο βούλεται δηλοῦν. τὸ δὲ διὰ τοῦτο γίνεσθαί τι, οὐκ ἔστι ταὐτὸ τῷ μετὰ τούτου τόδε εἶναι, κατ' οὐδένα τῶν εἰρημένων τρόπων. Πάλιν εἰ τὴν τούτων σύνθεσιν, εἴρηκε τὸ ὅλον. οἷον τῆς ψυχῆς καὶ σώματος, σύνθεσιν τὸ ζῷον. πρῶτον μὲν σκοπεῖν, εἰ μὴ εἴρηκε ποία σύνθεσις. καθάπερ εἰ σάρκα ὁριζόμενος ἢ ὀστοῦν, τὴν πυρὸς καὶ γῆς καὶ ἀέρος σύνθεσιν εἶπεν. οὐ γὰρ ἀπόχρη τὸ σύνθεσιν εἰπεῖν. ἀλλὰ καὶ ποία τις προσδιοριστέον. οὐ γὰρ ὁπωσοῦν συντεθέντων τούτων σὰρξ γίνεται

τὰ δὲ ἀνάπαλιν ἑκάτερον μὲν ἀγαθόν, μιχθέντα δὲ, κακόν. ἢ οὐδέτερον. μάλιστα δὲ καταφανὲς, τὸ νῦν ῥηθὲν, ἐπὶ τῶν ὑγιεινῶν καὶ τῶν νοσωδῶν. Ἔνια γὰρ τῶν φαρμάκων οὕτως ἔχει, ὡς ἑκάτερον μὲν εἶναι ἀγαθόν, ἐὰν δὲ ἄμφω δοθῇ μιχθέντα, κακόν. Πάλιν δὲ εἰ ἐκ βελτίονος, καὶ χείρονος ὄν, μὴ ἔστι τὸ ὅλον, τοῦ μὲν βελτίονος, χεῖρον. τοῦ δὲ χείρονος, βέλτιον. ἢ οὐδὲ τοῦτο ἀναγκαῖον, ἐὰν μὴ καθ' αὑτὰ ᾖ τὰ ἐξ ὧν σύγκειται ἀγαθά. ἐπεὶ γὰρ τῶν μὴ καθ' αὑτὰ ἀγαθῶν. οὐδὲ κωλύει τὸ ὅλον μὴ γίνεσθαι ἀγαθόν, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἀρτίως ῥηθέντων. Ἔτι δὲ συνώνυμον τὸ ὅλον θατέρῳ. οὐ δεῖ γὰρ καθάπερ οὐδὲ ἐπὶ τῶν συλλαβῶν. οὐδενὶ γὰρ τῶν στοιχείων ἐξ ὧν σύγκειται ἡ συλλαβὴ συνώνυμός ἐστιν. Ἔτι δὲ μὴ εἴρηκε τὸν τρόπον τῆς συνθέσεως. οὐ γὰρ αὔταρκες πρὸς τὸ γνωρίσαι, τὸ εἰπεῖν ἐκ τούτων. οὐ γὰρ τὸ ἐκ τούτων, ἀλλὰ καὶ οὕτως ἐκ τούτων ἑκάστου τῶν συνθέτων ἡ οὐσία. καθάπερ ἐπὶ οἰκίας. οὐ γὰρ ἂν ὁπωσοῦν συντεθῇ, ταῦτα οἰκία ἐστί. Εἰ δὲ τόδε μετὰ τοῦδε ἀποδέδωκε, πρῶτον μὲν ῥητέον ὅτι τόδε μετὰ τοῦδε, ἢ τοῖσδε ταὐτόν, ἢ τόδε ἐκ τῶνδε. ὁ γὰρ λέγων μέλι μεθ' ὕδατος, ἤτοι μέλι καὶ ὕδωρ λέγει, ἢ τὸ ἐκ μέλιτος καὶ ὕδατος. ὥστ' ἂν ὁποτερῳοῦν τῶν εἰρημένων ταὐτὸ ὁμολογήσῃ εἶναι τὸ τόδε μετὰ τοῦδε, ταῦτα ἁρμόσει λέγειν ἅπερ πρὸς ἑκάτερον τούτων ἔμπροσθεν εἴρηται. Ἔτι διελόμενον ὁσαχῶς λέγεται ἕτερον μεθ' ἑτέρου, σκοπεῖν εἰ μηδαμῶς τόδε μετὰ τοῦδε. οἷον εἰ λέγεται ἕτερον μεθ' ἑτέρου, ἢ ὡς ἔν τινι ταὐτῷ δεκτικῷ, καθάπερ ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀνδρεία ἐν ψυχῇ. ἢ ἐν τόπῳ τῷ αὐτῷ, ἢ ἐν χρόνῳ τῷ αὐτῷ, μηδαμῶς δὲ ἀληθὲς ἢ

230 Εἰ δὲ μὴ ταῦτα ἀλλὰ τὸ ἐκ τούτων ἔφησεν εἶναι τὸ ὁριζόμενον, πρῶτον μὲν ἐπισκοπεῖν εἰ μηδὲν πέφυκεν ἕν τι γίνεσθαι ἐκ τῶν εἰρημένων. Ἔνια γὰρ οὕτως ἔχει πρὸς ἄλληλα, ὥστε μηδὲν ἐξ αὐτῶν γίνεσθαι· οἷον γραμμὴ καὶ ἀριθμός. Ἔτι εἰ τὸ μὲν ὁριζόμενον ἐν ἑνί τινι τῷ πρώτῳ πέφυκε γίνεσθαι· ἐξ ὧν δὲ ἔφησεν αὐτὸ εἶναι, μὴ ἐν ἑνὶ τῷ πρώτῳ πέφυκε γίνεσθαι, ἀλλ' ἑκάτερον ἐν ἑκατέρῳ. δῆλον γὰρ ὅτι οὐκ ἂν εἴη τὸ ἐκ τούτων ἐκεῖνο. ἐν οἷς γὰρ τὰ μέρη καὶ τὸ ὅλον ἀνάγκη ὑπάρχειν. ὥστε οὐκ ἐν ἑνὶ τὸ ὅλον πρώτῳ ἀλλ' ἐν πλείοσιν.

Εἰ δὲ καὶ τὰ μέρη καὶ τὸ ὅλον ἐν ἑνὶ τῷ πρώτῳ, σκοπεῖν εἰ μὴ ἐν τῷ αὐτῷ, ἀλλ' ἐν ἑτέρῳ τὰ μέρη, καὶ ἐν ἑτέρῳ τὸ ὅλον. Πάλιν εἰ τῷ ὅλῳ συμφθείρεται τὰ μέρη, ἀνάπαλιν γὰρ δεῖ συμβαίνειν τῶν μερῶν φθαρέντων, φθείρεσθαι τὸ ὅλον. τοῦ δὲ ὅλου φθαρέντος, οὐκ ἀνάγκη καὶ τὰ μέρη ἐφθάρθαι. ἢ εἰ τὸ μὲν ὅλον, ἀγαθὸν ἢ κακόν. τὰ δὲ μέρη, μηδέτερα. ἢ ἀνάπαλιν. τὰ μὲν μέρη ἀγαθὰ ἢ κακά, τὸ δὲ ὅλον μηδέτερον. οὔτε γὰρ ἐκ μηδετέρου ἀγαθόν τι ἢ κακὸν γενέσθαι δυνατόν, οὔτε ἐκ κακῶν ἢ ἀγαθῶν, μηδέτερον. εἰ μᾶλλον μὲν θάτερον ἀγαθόν, ἢ θάτερον κακόν, τὸ δὲ ἐκ τούτων, μὴ μᾶλλον ἀγαθὸν ἢ κακόν. οἷον εἰ ἡ ἀναίδεια ἐξ ἀνδρείας καὶ ψευδοῦς δόξης. μᾶλλον γὰρ ἀγαθὸν ἡ ἀνδρεία, ἢ κακὸν ἡ ψευδὴς δόξα. ἔδει οὖν καὶ τὸ ἐκ τούτων ἀκολουθεῖν τῷ μᾶλλον καὶ εἶναι ἢ ἁπλῶς ἀγαθόν, ἢ μᾶλλον ἀγαθὸν ἢ κακόν. ἢ τοῦτο μὲν οὐκ ἀναγκαῖον, ἐὰν μὴ ἑκάτερον ᾖ καθ' αὑτὸ ἀγαθὸν ἢ κακόν. πολλὰ γὰρ τῶν ποιητικῶν καθ' αὑτὰ μὲν οὐκ ἔστιν ἀγαθά, μιχθέντα δέ πως, γίνεται ἀγαθά.

τὸ αἱρετὸν, καὶ δι' ἄλλο εἶναι αἱρετόν. οὐ μὴν, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἡμάρτηκεν, ὁ οὕτως διορισάμενος τὸ δι' αὑτὸ αἱρετόν. ἑκάστου γὰρ τὸ βέλτιστον, ἐν τῇ οὐσίᾳ μάλιστα. βέλτιον δὲ τὸ δι' αὑτὸ εἶναι αἱρετὸν, τοῦ δι' ἕτερον. ὥστε καὶ τοῦτο καὶ τὸν ὁρισμὸν ἔδει μᾶλλον σημαίνειν.

Σκοπεῖν δὲ καὶ εἴ τινος ὁρισμὸν ἀποδιδοὺς τάδε, ἢ τὸ ἐκ τούτων, ἢ τόδε μετὰ τοῦδε ὡρίσατο. εἰ μὲν γὰρ τάδε, συμβήσεται ἀμφοῖν καὶ μηδετέρῳ ὑπάρχειν. οἷον εἰ τὴν δικαιοσύνην σωφροσύνην καὶ ἀνδρείαν ὡρίσατο. δύο γὰρ ὄντων, εἰ ἑκάτερος θάτερον ἔχει, ἀμφότεροι δίκαιοι ἔσονται, καὶ οὐδέτερος. ἐπειδὴ ἀμφότεροι μὲν ἔχουσι δικαιοσύνην, ἑκάτερος δὲ οὐκ ἔχει. εἰ δὲ μήπω τὸ εἰρημένον σφόδρα ἄτοπον, διὰ τὸ καὶ ἐπ' ἄλλων συμβαίνειν τὸ τοιοῦτον. οὐδὲν γὰρ κωλύει ἀμφοτέροις ἔχειν μνᾶν, μηδετέρου ἔχοντος, ἀλλ' οὖν τό γε τἀναντία ὑπάρχειν αὐτοῖς, παντελῶς ἄτοπον δόξειεν ἂν εἶναι. συμβήσεται δὲ τοῦτο, ἐὰν ὁ μὲν αὐτῶν σωφροσύνην καὶ δειλίαν ἔχῃ, ὁ δὲ ἀνδρείαν καὶ ἀκολασίαν. ἀμφότεροι γὰρ δικαιοσύνην καὶ ἀδικίαν ἕξουσιν. εἰ γὰρ δικαιοσύνη σωφροσύνη καὶ ἀνδρεία ἐστὶν, ἡ ἀδικία, δειλία καὶ ἀκολασία ἔσται. ὅλως τε ὅσα ἐστὶν ἐπιχειρεῖν, ὅτι οὐ ταυτόν ἐστι τὰ μέρη τε καὶ τὸ ὅλον, πάντα χρήσιμα πρὸς τὸ νῦν εἰρημένον. ἔοικε γὰρ ὁ οὕτως ὁριζόμενος, τὰ μέρη τῷ ὅλῳ ταὐτὰ φάσκειν εἶναι. μάλιστα δὲ οἰκεῖοι γίνονται οἱ λόγοι, ἐφ' ὅσων κατάδηλος ἡ τῶν μερῶν ἐστι σύνθεσις. καθάπερ ἐπ' οἰκίας καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων. δῆλον γὰρ ὅτι τῶν μερῶν ὄντων, οὐδὲν κωλύει τὸ ὅλον μὴ εἶναι. ὥστε οὐ ταυτὸν τὰ μέρη τῷ ὅλῳ.

229 κὸς ὄντος εἶναι λέγεται. καθάπερ ἐπιστήμη τῶν ἄλλων ἔχει τὸ πρός τι. πᾶν γὰρ ἐπιστητὸν, πρὸς ἐπιστήμην λέγεται. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπιστήμη τῶν ἄλλων. ἐπειδὴ ἀντιστρέφει πάντα τὰ πρός τι. πᾶν γὰρ ἐπιστητὸν, πρός τι. Ἔτι εἴπερ μὴ καθ' αὑτὸ ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς τὴν ἀπόδοσιν ποιούμενος, ὀρθῶς ἀποδίδωσιν, οὐ πρὸς ἓν, ἀλλὰ πρὸς πλείω ἕκαστον ἂν τῶν πρός τι λέγοιτο. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ αὐτὸ καὶ ὂν καὶ λευκὸν καὶ ἀγαθὸν εἶναι. ὥστε ὁ πρὸς ὁποιονοῦν τούτων ἀποδοὺς, ὀρθῶς ἂν εἴη ἀποδιδοὺς, εἴπερ ὁ κατὰ συμβεβηκὸς ἀποδιδοὺς, ὀρθῶς ἀποδίδωσιν. Ἔτι δὲ ἀδύνατον τὸν τοιοῦτον λόγον, ἴδιον τοῦ ἀποδοθέντος εἶναι. οὐ γὰρ μόνον ἡ ἰατρικὴ, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν αἱ πολλαὶ πρὸς ὂν λέγονται. ὥστε ἑκάστη ὄντος ἐπιστήμη ἔσται. δῆλον οὖν ὅτι οὕτως, οὐδεμιᾶς ἐπιστήμης ἐστὶν ὁρισμός. ἴδιον γὰρ καὶ οὐ κοινὸν δεῖ τὸν ὁρισμὸν εἶναι. Ἐνίοτε δὲ ὁρίζονται οὐ τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα εὖ ἔχον ἢ τετελεσμένον. τοιοῦτος δὲ ὁ τοῦ ῥήτορος καὶ τοῦ κλέπτου ὅρος, εἴπερ ἐστὶ ῥήτωρ μὲν ὁ δυνάμενος τὸ ἐν ἑκάστῳ πιθανὸν θεωρεῖν, καὶ μηδὲν παραλιπεῖν. κλέπτης δὲ, ὁ λάθρα λαμβάνων. δῆλον γὰρ ὅτι τοιοῦτος ὢν, ἑκάτερος, ὁ μὲν, ἀγαθὸς ῥήτωρ, ὁ δὲ, ἀγαθὸς κλέπτης ἔσται. οὐ γὰρ ὁ λάθρα λαμβάνων ἀλλ' ὁ βουλόμενος λάθρα λαβεῖν, κλέπτης ἐστί. Πάλιν εἰ τὸ δι' αὑτὸ αἱρετὸν, ὡς πρακτικὸν ἢ ποιητικὸν, ἢ ὁπωσοῦν δι' ἄλλο αἱρετὸν ἀποδέδωκεν. οἷον τὴν δικαιοσύνην νόμων σωστικὴν εἰπὼν ἢ τὴν σοφίαν ποιητικὴν εὐδαιμονίας. τὸ γὰρ ποιητικὸν ἢ σωστικὸν, τῶν δι' ἄλλο αἱρετῶν. ἢ οὐδὲν μὲν κωλύει τὸ δι' αὑ

διαφορὰν τῷ γνωριμωτάτῳ ὀνόματι εἴρηται, τὸ δὲ γένος μή· οὕτω δὲ ἐχόντων δῆλον ὅτι τοῦ γένους καὶ οὐ τῆς διαφορᾶς, κατὰ τοὔνομα τὴν μετάληψιν ποιητέον. εἰ δὲ μὴ ὄνομα ἀντὶ ὀνόματος, ἀλλὰ λόγον ἀντ' ὀνόματος μεταλαμβάνει, δῆλον ὅτι τῆς διαφορᾶς μᾶλλον ἢ τοῦ γένους, ὁρισμὸν ἀποδοτέον. ἐπειδὴ τοῦ γνωρίσαι χάριν ὁ ὁρισμὸς ἀποδίδοται. ἧττον γὰρ ἡ διαφορὰ τοῦ γένους γνώριμος. Εἰ δὲ τῆς διαφορᾶς τὸν ὅρον ἀποδέδωκε, σκοπεῖν εἰ καὶ ἄλλου τινὸς κοινὸς ὁ ἀποδοθεὶς ὅρος· οἷον ὅταν τὸν περιττὸν ἀριθμὸν, ἀριθμὸν μέσον ἔχοντα εἴπῃ, ἐπιδιοριστέον τὸ πῶς μέσον ἔχοντα· ὁ μὲν γὰρ ἀριθμὸς, κοινὸς ἐν ἀμφοτέροις τοῖς λόγοις ὑπάρχει· τοῦ δὲ περιττοῦ, μετείληπται ὁ λόγος· ἔχει δὲ καὶ γραμμὴ καὶ σῶμα μέσον, οὐ περιττὰ ὄντα. ὥστε οὐκ ἂν εἴη ὁ ὁρισμὸς οὗτος τοῦ περιττοῦ. εἰ δὲ πολλαχῶς λέγεται τὸ μέσον ἔχον, διοριστέον τὸ πῶς μέσον ἔχον· ὥστε ἢ ἐπιτίμησις ἔσται ἢ συλλογισμὸς, ὅτι οὐχ ὥρισται. Πάλιν εἰ οὗ μὲν τὸν λόγον ἀποδίδωσι τῶν ὄντων ἐστί· τὸ δ' ὑπὸ τὸν λόγον μὴ τῶν ὄντων· οἷον εἰ τὸ λευκὸν ὡρίσατο χρῶμα πυρὶ μεμιγμένον· ἀδύνατον γὰρ τὸ ἀσώματον μεμῖχθαι σώματι· ὥστε οὐκ ἂν εἴη χρῶμα πυρὶ μεμιγμένον· λευκὸν δέ ἐστιν. Ἔτι ὅσοι μὴ διαιροῦσιν ἐν τοῖς πρός τι πρὸς ὃ λέγεται, ἀλλ' ἐν πλείοσι περιλαβόντες εἶπον, ἢ ὅλως, ἢ ἐπί τι ψεύδονται. οἷον εἴ τις τὴν ἰατρικὴν ἐπιστήμην ὄντος εἶπεν. εἰ μὲν γὰρ μηδενὸς τῶν ὄντων ἡ ἰατρικὴ ἐπιστήμη, δῆλον ὅτι ὅλως ὁ λόγος ἔψευσται· εἰ δὲ τινὸς μὲν, τινὸς δὲ μή, ἐπί τι ἔψευσται. δεῖ γὰρ παντὸς εἰπεῖν καθ' αὑτὸ, καὶ μὴ κατὰ συμβεβη-

228 ποῦ λόγος. Ἔτι εἰ συνθέτου ὄντος τοῦ ὁριζομένου, ἰσόκωλος ὁ λόγος ἀπεδόθη τῷ ὁριζομένῳ. ἰσόκωλος δὲ λέγεται ὁ λόγος εἶναι, ὅτε ὅσαπερ ἂν ᾖ τὰ συγκείμενα, τοσαῦτα καὶ τὰ ἐν τῷ λόγῳ ὀνόματα καὶ τὰ ῥήματα ταῦτα ᾖ. ἀνάγκη γὰρ ἐν τοῖς τοιούτοις, αὐτῶν τῶν ὀνομάτων μεταλλαγὴν γίνεσθαι, ἢ πάντων, ἢ τινῶν. ἐπειδὴ οὐδὲν πλείω νῦν ἢ πρότερον ὀνόματα εἴρηται. δεῖ δὲ τὸν ὁριζόμενον, λόγον ἀντὶ τῶν ὀνομάτων ἀποδοῦναι, μάλιστα μὲν πάντων. εἰ δὲ μή, τῶν πλείστων. οὕτω μὲν γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν ἁπλῶν ὁ τοὔνομα μεταλαβών, ὁρισάμενος εἴη. οἷον ἀντὶ λωπίου ἱμάτιον. ἔτι δὲ μείζων ἡ ἁμαρτία, εἰ καὶ ἀγνωστοτέρων ὀνομάτων τὴν μετάληψιν ἐποιήσατο. οἷον ἀντὶ τοῦ ἀνθρώπου λευκοῦ, βροτὸν ἀργόν. οὔτε γὰρ ὥρισται. ἧττόν τε σαφὲς οὕτω τὸ ῥηθέν. Σκοπεῖν δὲ καὶ ἐν τῇ μεταλλαγῇ τῶν ὀνομάτων, εἰ μὴ ταυτὸν ἔτι σημαίνει. οἷον ὁ τὴν θεωρητικὴν ἐπιστήμην, ὑπόληψιν θεωρητικὴν εἰπών. ἡ γὰρ ὑπόληψις τῇ ἐπιστήμῃ οὐ ταυτόν. δεῖ δέ γε, εἴπερ μέλλει καὶ τὸ ὅλον ταυτὸν εἶναι. τὸ μὲν γὰρ θεωρητικόν, κοινὸν ἐν ἀμφοτέροις τοῖς λόγοις ἐστί. τὸ δὲ λοιπόν, διάφορον. Ἔτι εἰ θατέρου τῶν ὀνομάτων μετάληψιν ποιούμενος, μὴ τῆς διαφορᾶς, ἀλλὰ τοῦ γένους τὴν μεταλλαγὴν ἐποιήσατο. καθάπερ ἐπὶ τοῦ ἀρτίως ῥηθέντος. ἀγνωστότερον γὰρ ἡ θεωρητικὴ τῆς ἐπιστήμης. τὸ μὲν γὰρ γένος. τὸ δὲ διαφορά. πάντων δὲ γνωριμώτερον τὸ γένος. κοινότερον γάρ. ὥστε οὐ τοῦ γένους, ἀλλὰ τῆς διαφορᾶς, ἔδει τὴν μετάληψιν ποιήσασθαι. ἐπειδὴ ἀγνωστότερόν ἐστιν. ἢ καὶ τοῦτο μὲν γελοῖον τὸ ἐπιτίμημα. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ μὲν

μώνυμον συνώνυμον ἐὰν ἐπ' ἀμφοῖν ἐφαρμόττῃ, προδιομολογητέον ὑπὲρ τῶν τοιούτων. ἢ προσυλλογιστέον ὅτι ὁμώνυμον ἢ συνώνυμον ἢ ὁπότερον ἂν ᾖ. μᾶλλον γὰρ συγχωροῦσιν οὐ προορῶντες τὸ συμβησόμενον. ἂν δὲ μὴ γενομένης ὁμολογίας, φῇ τις τὸ συνώνυμον ὁμώνυμον εἶναι διὰ τὸ μὴ ἐφαρμόττειν καὶ ἐπὶ τούτου τὸν ἀποδοθέντα λόγον, σκοπεῖν εἰ ὁ τούτου λόγος ἐφαρμόττει καὶ ἐπὶ τὰ λοιπά. δῆλον γὰρ ὅτι συνώνυμον ἂν εἴη τοῖς λοιποῖς. εἰ δὲ μὴ πλείους ἔσονται ὁρισμοὶ τοῖς λοιποῖς. δύο γὰρ οἱ κατὰ τοὔνομα λόγοι ἐφαρμόττουσιν ἐπ' αὐτά, ὅ, τε πρότερος ἀποδοθεὶς, καὶ ὁ ὕστερος. Πάλιν εἴ τις ὁρισάμενος τῶν πολλαχῶς τι λεγομένων, καὶ τοῦ λόγου μὴ ἐφαρμόττοντος ἐπὶ πάντα, ὅτι μὲν ὁμώνυμον μὴ λέγοι. τὸ δ' ὄνομα φαίη μὴ ἐπὶ πάντων ἐφαρμόττειν, ὅτι οὐδ' ὁ λόγος, ῥητέον πρὸς τὸν τοιοῦτον. ὅτι τῇ μὲν ὀνομασίᾳ δεῖ χρῆσθαι τῇ παραδεδομένῃ καὶ παρεπομένῃ, καὶ μὴ κινεῖν τὰ τοιαῦτα. ἔνια δ' οὐ λεκτέον ὁμοίως τοῖς πολλοῖς. Ἐὰν δὲ τοῦ συμπεπλεγμένου τινὸς ἀποδοθῇ ὅρος, σκοπεῖν ἀφαιροῦντα τὸν θατέρου τῶν συμπεπλεγμένων λόγον, εἰ καὶ ὁ λοιπὸς τοῦ λοιποῦ. εἰ γὰρ μὴ, δῆλον ὅτι οὐδὲ ὁ ὅλος τοῦ ὅλου. οἷον εἰ ὡρίσατο γραμμὴν πεπερασμένην εὐθεῖαν, πέρας ἐπιπέδου ἔχοντος πέρατα, οὗ τὸ μέσον ἐπιπροσθεῖ τοῖς πέρασιν. εἰ τῆς πεπερασμένης γραμμῆς λόγος ἐστὶ, πέρας ἐπιπέδου ἔχοντος πέρατα, τοῦ εὐθέος τὸ λοιπὸν δεῖ εἶναι, οὗ τὸ μέσον ἐπιπροσθεῖ τοῖς πέρασιν. ἀλλ' ἡ ἄπειρος οὔτε μέσον οὔτε πέρατα ἔχει, εὐθεῖα δ' ἐστίν. ὥστε οὐκ ἔστιν ὁ λοιπὸς τοῦ λοι-

227 ἡ γὰρ ἰδέα, οὐκ ἔσται θνητή. οἷον αὐτοάνθρωπος. ὥστε οὐκ ἐφαρμόσει ὁ λόγος ἐπὶ τὴν ἰδέαν. ἁπλῶς δ' ἐν οἷς πρόσκειται τὸ ποιητικὸν ἢ παθητικόν, ἀνάγκη διαφωνεῖν ἐπὶ τῆς ἰδέας τὸν ὅρον. ἀπαθεῖς γὰρ καὶ ἀκίνητοι δοκοῦσιν αἱ ἰδέαι τοῖς λέγουσιν ἰδέας εἶναι. πρὸς δὲ τούτους καὶ οἱ τοιοῦτοι λόγοι χρήσιμοι. Ἔτι ἐπὶ τῶν καθ' ὁμωνυμίαν λεγομένων εἰ ἕνα λόγον κοινὸν ἁπάντων ἀποδέδωκε. συνώνυμα γάρ, ὧν εἷς ὁ κατὰ τοὔνομα λόγος. ὥστ' οὐδενὸς τῶν ὑπὸ τοὔνομα ὁ ἀποδοθεὶς ὅρος. ἐπειδὴ ὁμοίως ἐπὶ πᾶν τὸ ὁμώνυμον ἐφαρμόττει. πέπονθε δὲ τοῦτο καὶ ὁ Διονυσίου τῆς ζωῆς ὅρος. εἴπερ ἐστὶ κίνησις γένους θρεπτοῦ σύμφυτος παρακολουθοῦσα. οὐδὲν γὰρ μᾶλλον τοῦτο τοῖς ζῴοις, ἢ τοῖς φυτοῖς ὑπάρχει. ἡ δὲ ζωὴ οὐ καθ' ἓν εἶδος δοκεῖ λέγεσθαι. ἀλλ' ἑτέρα μὲν τοῖς ζῴοις, ἑτέρα δὲ τοῖς φυτοῖς ὑπάρχει. ἐνδέχεται μὲν οὖν καὶ κατὰ προαίρεσιν, οὕτως ἀποδοῦναι τὸν ὅρον. ὡς συνωνύμου, καὶ καθ' ἓν εἶδος πάσης τῆς ζωῆς λεγομένης. οὐδὲν δὲ κωλύει καὶ συνορῶντα τὴν ὁμωνυμίαν, καὶ θατέρου βουλόμενον τὸν ὁρισμὸν ἀποδοῦναι, λαθεῖν μὴ ἴδιον, ἀλλὰ κοινὸν ἀμφοῖν λόγον ἀποδόντα. ἀλλ' οὐδὲν ἧττον εἰ ὁποτέρωσοῦν πεποίηκεν ἡμάρτηκεν. Ἐπεὶ δ' ἔνια λανθάνει τῶν ὁμωνύμων, ἐρωτῶντι μὲν, ὡς συνωνύμοις χρηστέον. οὐ γὰρ ἐφαρμόσει ὁ θατέρου ὅρος ἐπὶ θάτερον. ὥστε δόξει οὐχ ὡρίσθαι κατὰ τρόπον. δεῖ γὰρ ἐπὶ παντὸς τὸ συνώνυμον ἐφαρμόττειν. αὐτῷ δ' ἀποκρινομένῳ διαιρετέον. Ἐπεὶ δ' ἔνιοι τῶν ἀποκρινομένων, τὸ μὲν συνώνυμον ὁμώνυμόν φασιν εἶναι. ὅταν μὴ ἐφαρμόττῃ ἐπὶ πᾶν ὁ ἀποδοθεὶς λόγος. τὸ δ' ὁ-

ὂν. τὸ δὲ κακὸν οὐδὲν διαφέρει, ἢ τὸ τῷ ἀγαθῷ ἐναν-
τίον, ἔσται ἀγαθὸν τὸ ἐναντίον τῷ τοῦ ἀγαθοῦ ἐναντίῳ.
δῆλον οὖν ὅτι αὐτῷ συγκέχρηται. Ἔτι δὲ τὸ κατὰ στέ-
ρησιν λεγόμενον ἀποδιδοὺς, μὴ ἀποδέδωκεν οὗ ἐστι
στέρησις, οἷον τῆς ἕξεως. ἢ τοῦ ἐναντίου, ἢ ὁτουοῦν ἐστὶν ἡ
στέρησις. καὶ εἰ μὴ ἐν ᾧ πέφυκε γίνεσθαι προσέθηκεν, ἢ
ἁπλῶς, ἢ ἐν ᾧ πρώτῳ πέφυκε γίνεσθαι. οἷον εἴ τι-
να τὴν ἄγνοιαν εἰπὼν στέρησιν, μὴ ἐπιστήμης στέρησιν εἶ-
πεν. ἢ μὴ προσέθηκεν. ἐν ᾧ πέφυκε γίνεσθαι. ἢ προσ-
θεὶς, μὴ ἐν ᾧ πρώτῳ ἀποδέδωκεν. οἷον ὅτι οὐκ ἐν τῷ
λογιστικῷ. ἀλλ' ἐν ἀνθρώπῳ, ἢ ψυχῇ. ἐὰν γὰρ ὁτιοῦν τού-
των μὴ ποιήσῃ, ἡμάρτηκεν. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὴν τυφλό-
τητα μὴ ὄψεως στέρησιν ἐν ὀφθαλμῷ εἶπε. δεῖ γὰρ τὸν
καλῶς ἀποδιδόντα τὸ τί ἐστι, καὶ τίνος ἐστὶν ἡ στέρησις
ἀποδοῦναι. καὶ τί ἐστι τὸ ἐστερημένον. Ὁρᾶν δὲ καὶ εἰ μὴ λε-
γόμενον κατὰ στέρησιν, στερήσει ὡρίσατο. οἷον καὶ ἐπὶ τῆς
ἀγνοίας δόξειεν ἂν ὑπάρχειν ἡ τοιαύτη ἁμαρτία, τοῖς
μὴ κατ' ἀπόφασιν τὴν ἄγνοιαν λέγουσι. τὸ γὰρ μὴ
ἔχον ἐπιστήμην οὐ δοκεῖ ἀγνοεῖν, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ
διηπατημένον. διὸ οὔτε τὰ ἄψυχα οὔτε τὰ παιδία
φαμὲν ἀγνοεῖν. ὥστ' οὐ κατὰ στέρησιν ἐπιστήμης ἡ ἄγνοια
λέγεται. Ἔτι δὲ τῶν ὁμοίων τοῦ ὀνόματος πτώσεων
αἱ ὅμοιαι τοῦ λόγου πτώσεις εἰ ἐφαρμόττουσιν. οἷον εἰ ὠ-
φέλιμον τὸ ποιητικὸν ὑγιείας, ὠφελίμως τὸ ποιητι-
κῶς ὑγιείας. καὶ ὠφεληκὸς, τὸ πεποιηκὸς ὑγίειαν.
Σκοπεῖν δὲ καὶ ἐπὶ τὴν ἰδέαν εἰ ἐφαρμόσει ὁ λεχθεὶς
ὅρος. ἐπ' ἐνίων γὰρ οὐ συμβαίνει. οἷον ὡς Πλάτων
ὁρίζεται τὸ θνητὸν προσάπτων ἐν τοῖς τῶν ζώων ὁρισμοῖς.

226 τινὰ τῶν ἐναντίων συμπλοκήν, οἷον εἰ ὠφέλιμον τὸ ποιητικὸν ἀγαθοῦ, βλαβερὸν τὸ ποιητικὸν κακοῦ. ἢ τὸ φθαρτικὸν ἀγαθοῦ. θάτερον γὰρ τούτων ἀναγκαῖον ἐναντίον εἶναι τῷ ἐξ ἀρχῆς ῥηθέντι. εἰ οὖν μηδέτερον ἐναντίον ἐστὶ τῷ ἐξ ἀρχῆς ῥηθέντι. δῆλον ὅτι οὐδέτερος ἂν εἴη τῶν ὕστερον ἀποδοθέντων τοῦ ἐναντίου λόγος. ὥστ' οὐδ' ὁ ἐξ ἀρχῆς ἀποδοθεὶς ὀρθῶς ἀποδέδοται. Ἐπεὶ δ' ἔνια τῶν ἐναντίων στερήσει θατέρου λέγονται. οἷον ἡ ἀνισότης, στέρησις ἰσότητος δοκεῖ εἶναι. ἄνισα γὰρ τὰ μὴ ἴσα λέγεται), δῆλον ὅτι τὸ μὲν κατὰ στέρησιν λεγόμενον ἐναντίον, ἀναγκαῖον ὁρίζεσθαι διὰ θατέρου. τὸ δὲ λοιπὸν, οὐκέτι δεῖ διὰ τοῦ κατὰ στέρησιν λεγομένου ὁρίζεσθαι. οὐ γὰρ ἐνδέχεται ἑκάτερον δι' ἑκατέρου γνωρίζεσθαι. ἐπισκεπτέον οὖν ἐν τοῖς ἐναντίοις τὴν τοιαύτην ἁμαρτίαν. οἷον εἴ τις ὁρίσαιτο τὴν ἰσότητα εἶναι τὸ ἐναντίον ἀνισότητι. διὰ γὰρ τοῦ κατὰ στέρησιν λεγομένου ὥρισται. Ἔτι τὸν οὕτως ὁριζόμενον, ἀναγκαῖον αὐτῷ τῷ ὁριζομένῳ χρῆσθαι. δῆλον δὲ τοῦτο ἐὰν μεταληφθῇ ἀντὶ τοῦ ὀνόματος ὁ λόγος. ἐπειδὴ γὰρ ἡ ἀνισότης οὐδὲν διαφέρει ἢ ἡ στέρησις ἰσότητος ἔσται ἡ ἰσότης τὸ ἐναντίον στερήσει ἰσότητος. ὥστ' αὐτῷ ἂν εἴη κεχρημένος. ἂν δὲ μηδέτερον τῶν ἐναντίων κατὰ στέρησιν λέγηται, ἀποδοθῇ δ' ὁ λόγος ὁμοίως, οἷον ἀγαθὸν, τὸ ἐναντίον κακῷ. δῆλον γὰρ ὅτι καὶ κακὸν, τὸ ἐναντίον ἀγαθῷ ἔσται. τῶν γὰρ οὕτως ἐναντίων, ὁμοίως ὁ λόγος ἀποδοτέος, ὥστε πάλιν αὐτῷ τῷ ὁριζομένῳ συμβαίνει χρῆσθαι. ἐνυπάρχει γὰρ ἐν τῷ τοῦ κακοῦ λόγῳ, τὸ ἀγαθόν. ὥστ' ἐπεὶ ἀγαθόν ἐστι τὸ τῷ κακῷ ἐναντί-

σθαι. οἷον αὐτοεπιθυμία, αὐτοηδέος, καὶ αὐτοβούλησις, αὐτοαγαθοῦ. φαινομένου δὲ ἀγαθοῦ οὐκ ἔσται, αὐτοβούλησις. οὐδὲ φαινομένου ἡδέος, αὐτοεπιθυμία. οὐκ ἔστιν οὐδὲ φαινομένου ἀγαθοῦ, οὐδὲ φαινομένου ἡδέος. ἄτοπον γὰρ τὸ εἶναι αὐτοφαινόμενον ἀγαθὸν, ἢ ἡδύ. Ἔτι ἐὰν ᾖ ἡ τῆς ἕξεως ὁ ὁρισμὸς, σκοπεῖν ἐπὶ τοῦ ἔχοντος, ἐὰν δὲ τοῦ ἔχοντος, ἐπὶ τῆς ἕξεως. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων. οἷον εἰ τὸ ἡδὺ ὅπερ ὠφέλιμον. καὶ ὁ ἡδόμενος ὠφελούμενος. καθόλου δὲ εἰπεῖν ἐν τοῖς τοιούτοις ὁρισμοῖς, τρόπον τινὰ πλείω ἑνὸς συμβαίνει τὸν ὁριζόμενον ὁρίζεσθαι. ὁ γὰρ τὴν ἐπιστήμην ὁριζόμενος, τρόπον τινὰ καὶ τὴν ἄγνοιαν ὁρίζεται. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἐπιστῆμον καὶ τὸ ἀνεπιστῆμον. καὶ τὸ ἐπίστασθαι καὶ τὸ ἀγνοεῖν. τοῦ γὰρ πρώτου δήλου γενομένου, τρόπον τινὰ καὶ τὰ λοιπὰ δῆλα γίνονται. σκεπτέον οὖν ἐπὶ πάντων τῶν τοιούτων μή τι διαφωνῇ, στοιχείοις χρώμενον τοῖς ἐκ τῶν ἐναντίων, καὶ τῶν συστοίχων. Ἔτι ἐπὶ τῶν πρός τι σκοπεῖν, εἰ πρὸς ὃ τὸ γένος ἀποδίδοται, τὸ εἶδος πρὸς ἐκεῖνό τι ἀποδίδοται. οἷον εἰ ἡ ὑπόληψις πρὸς τὸ ὑποληπτὸν, καὶ ἡ τὶς ὑπόληψις πρός τι ὑποληπτόν. καὶ εἰ τὸ πολλαπλάσιον πρὸς τὸ πολλοστημόριον, τὸ τὶ πολλαπλάσιον πρὸς τὸ τὶ πολλοστημόριον. εἰ γὰρ μὴ οὕτως ἀποδίδοται, δῆλον ὅτι ἡμάρτηται. Ὁρᾶν δὲ καὶ εἰ τοῦ ἀντικειμένου ὁ ἀντικείμενος λόγος, οἷον εἰ τοῦ ἡμίσεως ὁ ἀντικείμενος τῷ τοῦ διπλασίου. εἰ γὰρ τὸ διπλάσιον τὸ ἐν ἴσῳ ὑπερέχον, ἥμισυ τὸ ἐν ἴσῳ ὑπερεχόμενον. καὶ ἐπὶ τῶν ἐναντίων δὲ ὡσαύτως. ὁ γὰρ ἐναντίος τοῦ ἐναντίου λόγος ἔσται, κατὰ μίαν

ποιοῦντο τῶν εἰρημένων. Πάλιν ἐπ' ἐνίων, εἰ μὴ διώρικε τὸ ποσοῦ, ἢ τὸ ποίου, ἢ ποῦ, ἢ κατὰ τὰς ἄλλας διαφοράς. οἷον φιλότιμος, ὁ ποίας καὶ ὁπόσης ὀρεγόμενος τιμῆς. πάντες γὰρ ὀρέγονται τιμῆς· ὥστ' οὐκ ἀπόχρη φιλότιμον εἰπεῖν, τὸν ὀρεγόμενον τιμῆς, ἀλλὰ προσθετέον τὰς εἰρημένας διαφοράς. ὁμοίως δὲ καὶ φιλοχρήματος, ὁ πόσων ὀρεγόμενος χρημάτων. ἢ ἀκρατής, ὁ περὶ ποίας ἡδονάς. οὐδὲ γὰρ ὁ ὑπὸ ὁποιασοῦν ἡδονῆς κρατούμενος, ἀκρατὴς λέγεται, ἀλλ' ὁ ὑπό τινος. ἢ πάλιν ὡς ὁρίζονται τὴν νύκτα, σκιὰν γῆς· τοῦ ἡλίου ὑπὸ γῆν ὄντος. ἢ τὸν σεισμόν, κίνησιν γῆς. ἢ τὸ νέφος, πύκνωσιν ἀέρος. ἢ τὸ πνεῦμα, κίνησιν ἀέρος. προσθετέον γὰρ ποσοῦ καὶ ποίου. καὶ ποῦ. καὶ ὑπό τινος. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων. ἀπολείπων γὰρ διαφορὰν ἡντιναοῦν, οὐ λέγει τὸ τί ἦν εἶναι. δεῖ δ' ἀεὶ πρὸς τὸ ἐνδεὲς ἐπιχειρεῖν. οὐ γὰρ ὁποσουοῦν γῆς κινηθείσης, οὐδ' ὁποσησοῦν, σεισμός ἐστιν. ὁμοίως δὲ οὐδὲ τοῦ ἀέρος ὁπωσοῦν, οὐδ' ὁποσονοῦν κινηθέντος, τὸ πνεῦμά ἐστιν. Ἔτι ἐπὶ τῶν ὀρέξεων, εἰ μὴ πρόσκειται τὸ φαινόμενον καὶ ἐφ' ὅσων ἄλλων ἁρμόττει. οἷον ὅτι ἡ βούλησις, ὄρεξις ἀγαθοῦ. ἡ δ' ἐπιθυμία, ὄρεξις ἡδέος, ἀλλὰ μὴ φαινομένου ἀγαθοῦ ἢ ἡδέος. πολλάκις γὰρ λανθάνει τοὺς ὀρεγομένους, ὅτι ἀγαθὸν ἢ ἡδύ. ὥστ' οὐκ ἀναγκαῖον ἀγαθὸν ἢ ἡδὺ εἶναι. ἀλλὰ φαινόμενον μόνον. ἔδει οὖν οὕτω καὶ τὴν ἀπόδοσιν ποιήσασθαι. ἐὰν δὲ καὶ προσαποδῷ τὸ εἰρημένον, ἐπὶ τὰ εἴδη ἀκτέον τὸν τιθέμενον ἰδέας εἶναι. οὐ γάρ ἐστιν ἰδέα φαινομένου οὐδενός. τὸ δ' εἶδος, πρὸς τὸ εἶδος δοκεῖ λέγε-

δι' ἀκοῆς. δῆλον οὖν ὅτι ταὐτὸν τὸ οὐχ ἡδὺ δι' ἀκοῆς, τῷ οὐ καλῷ. εἰ οὖν τί ἐστι δι' ὄψεως μὲν ἡδὺ δι' ἀκοῆς δὲ μή, καλόν τε καὶ οὐ καλὸν ἔσται. ὁμοίως δὲ δείξομεν καὶ διότι ταὐτὸν ὄν τε καὶ οὐκ ὄν ἐστιν. Ἔτι καὶ τῶν γενῶν καὶ τῶν διαφορῶν, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τῶν ἐν τοῖς ὁρισμοῖς ἀποδιδομένων λόγους ἀντὶ τῶν ὀνομάτων ποιοῦντα, σκοπεῖν εἴ τι διαφονεῖ. Ἐὰν δ' ᾖ πρός τι τὸ ὁριζόμενον, ἢ καθ' αὑτὸ ἢ κατὰ τὸ γένος, σκοπεῖν εἰ μὴ εἴρηται ἐν τῷ ὁρισμῷ, πρὸς ὃ λέγεται ἢ αὐτὸ ἢ κατὰ τὸ γένος. οἷον εἰ τὴν ἐπιστήμην ὡρίσατο ὑπόληψιν ἀμετάπειστον. ἢ τὴν βούλησιν ὄρεξιν ἄλυπον. παντὸς γὰρ τοῦ πρός τι ἡ οὐσία πρὸς ἕτερον. ἐπειδὴ ταὐτὸν ἦν ἑκάστῳ τῶν πρός τι τὸ εἶναι, ὅπερ ἐστὶ τὸ πρός τι πως ἔχειν. ἔδει οὖν τὴν ἐπιστήμην εἰπεῖν ὑπόληψιν ἐπιστητοῦ. καὶ τὴν βούλησιν ὄρεξιν ἀγαθοῦ. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὴν γραμματικὴν ὡρίσατο ἐπιστήμην γραμμάτων. ἔδει γὰρ ἢ πρὸς ὃ αὐτὸ λέγεται, ἢ πρὸς ὃ τὸ γένος ἐν τῷ διορισμῷ ἀποδίδοσθαι. Ἢ εἰ πρός τι εἰρημένον, μὴ πρὸς τὸ τέλος ἀποδέδοται. τέλος δ' ἐν ἑκάστῳ τὸ βέλτιστον. ἢ οὗ χάριν τἆλλα. ῥητέον οὖν ἢ τὸ βέλτιστον ἢ τὸ ἔσχατον. οἷον τὴν ἐπιθυμίαν, οὐχ ἡδέος, ἀλλ' ἡδονῆς. ταύτης γὰρ χάριν καὶ τὸ ἡδὺ αἱρούμεθα. Σκοπεῖν δὲ καὶ εἰ γένεσίς ἐστι πρὸς ὃ ἀποδέδωκεν, ἢ ἐνέργεια. οὐδὲν γὰρ τῶν τοιούτων τέλος. μᾶλλον γὰρ τὸ ἐνηργηκέναι καὶ γεγενῆσθαι, τέλος. ἢ τὸ γίνεσθαι καὶ τὸ ἐνεργεῖν, ἢ οὐκ ἐπὶ πάντων ἀληθὲς τὸ τοιοῦτον. σχεδὸν γὰρ οἱ πλεῖστοι, ἥδεσθαι μᾶλλον βούλονται, ἢ πεπαῦσθαι ἡδόμενοι. ὥστε τὸ ἐνεργεῖν, τέλος ἂν μᾶλλον

ποιοῖντο

224 ἴσον διανεμητική. καὶ γὰρ δίκαιος εἴη ἂν μάλιστα ὁ δυνάμενος τὸ ἴσον διανεῖμαι. Ἔτι, εἰ τὸ μὲν πρᾶγμα δέχεται τὸ μᾶλλον. τὸ δὲ κατὰ τὸν λόγον ἀποδοθὲν μὴ δέχεται. ἢ ἀνάπαλιν. τὸ μὲν κατὰ τὸν λόγον ἀποδοθὲν δέχεται. τὸ δὲ πρᾶγμα μὴ δέχεται τὸ μᾶλλον. δεῖ γὰρ ἢ ἀμφότερα δέχεσθαι, ἢ μηδέτερον, εἴπερ δὴ ταυτόν ἐστι τὸ κατὰ τὸν λόγον ἀποδοθὲν τῷ πράγματι. Ἔτι εἰ δέχεται μὲν ἀμφότερα τὸ μᾶλλον. μὴ ἅμα δὲ τὴν ἐπίδοσιν ἀμφότερα λαμβάνει. οἷον εἰ ὁ ἔρως ἐπιθυμία συνουσίας ἐστίν. ὁ γὰρ μᾶλλον ἐρῶν, οὐ μᾶλλον ἐπιθυμεῖ τῆς συνουσίας. ὥστε οὐχ ἅμα ἀμφότερα τὸ μᾶλλον ἐπιδέχεται. ἔδει δέ γε, εἴπερ ταυτὸν ἦν. Ἔτι εἰ δύο τινῶν προτεθέντων καθ' οὗ τὸ πρᾶγμα μᾶλλον λέγεται. τὸ κατὰ τὸν λόγον, ἧττον λέγεται. οἷον εἰ τὸ πῦρ ἐστὶ σῶμα τὸ λεπτομερέστατον. πῦρ μὲν γὰρ μᾶλλον ἡ φλόξ ἐστι τοῦ φωτός. σῶμα δὲ τὸ λεπτομερέστατον, ἧττον ἡ φλὸξ τοῦ φωτός. ἔδει δ' ἀμφότερα μᾶλλον τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν, εἴπερ ταυτὰ ἦν. Πάλιν εἰ τὸ μὲν ὁμοίως ἀμφοτέροις ὑπάρχει τοῖς προτεθεῖσι. τὸ δ' ἕτερον μὴ ὁμοίως ἀμφοτέροις, ἀλλὰ τῷ ἑτέρῳ μᾶλλον. Ἔτι ἐὰν πρὸς δύο τὸν ὁρισμὸν ἀποδῷ καθ' ἑκάτερον. οἷον τὸ καλὸν, τὸ δι' ὄψεως ἢ τὸ δι' ἀκοῆς ἡδύ. καὶ τὸ ὂν, τὸ δυνατὸν παθεῖν ἢ ποιῆσαι. ἅμα γὰρ ταυτὸ καλόν τε καὶ οὐ καλὸν ἔσται. ὁμοίως δὲ καὶ ὄν τε καὶ οὐκ ὄν. τὸ γὰρ δι' ἀκοῆς ἡδὺ, ταυτὸν τῷ καλῷ ἔσται. ὥστε τὸ μὴ ἡδὺ δι' ἀκοῆς, τῷ μὴ καλῷ ταυτόν. τοῖς γὰρ αὐτοῖς, καὶ τὰ ἀντικείμενα ταυτά ἐστιν. ἀντίκειται δὲ τῷ μὲν καλῷ, τὸ οὐ καλόν. τῷ δὲ δι' ἀκοῆς ἡδεῖ, τὸ οὐχ ἡδὺ

πάλιν συμβαίνει τιθέναι τοῖς οὕτως ὁριζομένοις. οὐ γάρ ἐστιν ἀλγηδὼν, ἡ διάστασις τῶν συμφυῶν μερῶν, ἀλλὰ ποιητικὸν ἀλγηδόνος, οὐδ' ἡ ἀδυναμία τῆς αἰσθήσεως ὁ ὕπνος, ἀλλὰ ποιητικὸν θάτερον θατέρου. ἤτοι γὰρ διὰ τὴν ἀδυναμίαν ὑπνοῦμεν, ἢ διὰ τὸν ὕπνον ἀδυνατοῦμεν. ὁμοίως δὲ καὶ τὴν ἀπορίας δόξειεν ἂν ποιητικὸν εἶναι, ἡ τῶν ἐναντίων ἰσότης λογισμῶν. ὅταν γὰρ ἐπ' ἀμφότερα λογιζομένοις ἡμῖν ὅμοια πάντα φαίνηται καθ' ἑκάτερον γίνεσθαι, ἀποροῦμεν ὁπότερον ἂν πράξωμεν. Ἔτι κατὰ τοὺς χρόνους πάντας ἐπισκοπεῖν, εἴ που διαφωνεῖ. οἷον εἰ τὸ ἀθάνατον ὡρίσατο ζῷον ἄφθαρτον νῦν εἶναι. τὸ γὰρ νῦν ἄφθαρτον ζῷον, νῦν ἀθάνατον ἔσται. ἢ ἐπὶ μὲν τούτου, οὐ συμβαίνει. ἀμφίβολον γὰρ τὸ νῦν ἄφθαρτον εἶναι. ἢ γὰρ ὅτι οὐκ ἔφθαρται νῦν συμβαίνει. ἢ ὅτι οὐ δύναται φθαρῆναι νῦν. ἢ ὅτι τοιοῦτόν ἐστι νῦν, οἷον μηδέποτε φθαρῆναι. ὅταν οὖν λέγωμεν ὅτι ἄφθαρτον νῦν ἐστι ζῷον, οὐ τοῦτο λέγομεν ὅτι νῦν τοιοῦτόν ἐστι ζῷον. οἷον μηδέποτε φθαρῆναι. τοῦτο δὲ τῷ ἀθανάτῳ τὸ αὐτὸ ἦν. ὥστε οὐ συμβαίνει νῦν αὐτὸ ἀθάνατον εἶναι. ἀλλ' ὅμως ἐάν που συμβαίνῃ τὸ μὲν κατὰ τὸν λόγον ἀποδοθὲν ὑπάρχειν νῦν ἢ πρότερον. τὸ δὲ κατὰ τοὔνομα μὴ ὑπάρχειν, οὐκ ἂν εἴη ταυτόν. χρηστέον οὖν τῷ τόπῳ καθάπερ εἴρηται. Σκεπτέον δὲ καὶ εἰ καθ' ἕτερόν τι μᾶλλον λέγεται τὸ ὁρισθὲν, ἢ κατὰ τὸν ἀποδοθέντα λόγον. οἷον εἰ ἡ δικαιοσύνη, δύναμις τοῦ ἴσου διανεμητική. δίκαιος γὰρ μᾶλλον ὁ προαιρούμενος τὸ ἴσον διανέμειν τοῦ δυναμένου. ὥστε οὐκ ἂν εἴη ἡ δικαιοσύνη, δύναμις τοῦ

223 δὲ καὶ πρὸς ἄλλο ὅτι, οἷον τῇ δὲ στελεγγίδι κἂν ἀρύσειέ τις, ἀλλ' ὅμως εἴ τις ὁρίσαιτο τὴν στελεγγίδα ὄργανον πρὸς τὸ ἀρύειν, ἡμάρτηκεν· οὐ γὰρ πρὸς τοῦτο πέφυκεν. ὅρος δὲ τοῦ πρὸς ὃ πέφυκεν, ἐφ' ὃ ἂν χρήσαιτο ὁ φρόνιμος ᾗ φρόνιμος, καὶ ἡ περὶ ἕκαστον οἰκεία ἐπιστήμη. Ἔτι εἰ μὴ τοῦ πρώτου ἀποδέδωκεν, ὅταν τυγχάνῃ πρὸς πλείω λεγόμενον· οἷον τὴν φρόνησιν ἀρετὴν ἀνθρώπου ἢ ψυχῆς, καὶ μὴ τοῦ λογιστικοῦ· πρῶτον γὰρ τοῦ λογιστικοῦ ἀρετὴ ἡ φρόνησις· κατὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἡ ψυχὴ καὶ ὁ ἄνθρωπος φρονεῖν λέγεται. Ἔτι εἰ μὴ δεκτικόν ἐστιν οὗ εἴρηται τὸ ὡρισμένον πάθος ἢ ἡ διάθεσις ἢ ὁτιοῦν ἄλλο, ἡμάρτηκε. πᾶσα γὰρ διάθεσις καὶ πᾶν πάθος, ἐν ἐκείνῳ πέφυκε γίνεσθαι, οὗ ἐστι διάθεσις ἢ πάθος. καθάπερ καὶ ἡ ἐπιστήμη ἐν ψυχῇ, διάθεσις οὖσα ψυχῆς. ἐνίοτε δὲ διαμαρτάνουσιν ἐν τοῖς τοιούτοις. οἷον ὅσοι λέγουσιν ὅτι ὕπνος ἐστὶν ἀδυναμία αἰσθήσεως. οὐ γὰρ αἰσθήσεως ἀλλὰ ζώου ὁμοίως καὶ ἡ ἀπορία, ἰσότης ἐναντίων λογισμῶν. καὶ ἡ ἀλγηδὼν διάστασις τῶν συμφύτων μερῶν μετὰ βίας. οὔτε γὰρ ὁ ὕπνος ὑπάρχει τῇ αἰσθήσει. ἔδει δ' εἴπερ ἀδυναμία αἰσθήσεώς ἐστιν. ὁμοίως δ' οὐδ' ἡ ἀπορία ὑπάρχει τοῖς ἐναντίοις λογισμοῖς. οὐδ' ἡ ἀλγηδὼν τοῖς συμφύτοις μέρεσιν ὑπάρχει. ἀλγήσειε γὰρ ἂν τὰ ἄψυχα, εἴπερ ἀλγηδὼν αὐτοῖς παρέσται. τοιοῦτος δὲ καὶ ὁ τῆς ὑγείας ὁρισμὸς, εἴπερ συμμετρία θερμῶν καὶ ψυχρῶν ἐστιν. ἀνάγκη γὰρ ὑγιαίνειν τὰ θερμὰ καὶ ψυχρά, ἡ γὰρ ἑκάστων συμμετρία, ἐν ἐκείνοις ὑπάρχει, ὧν ἐστι συμμετρία. ὥστε ἡ ὑγεία ὑπάρχοι ἂν αὐτοῖς. Ἔτι τὸ ποιούμενον εἰς τὸ ποιητικόν. ἢ ἀνάπα

διαφορὰν ἀποδέδωκεν οὐσίας. οὐ δοκεῖ γὰρ διαφέρειν οὐσία οὐσίας τῷ πού εἶναι. διὸ καὶ τῶν τῷ πεζῷ καὶ τῷ ἐνύδρῳ διαιροῦσι τὸ ζῷον, ἐπιτιμῶσιν. ὡς τὸ πεζὸν καὶ τὸ ἔνυδρον πού σημαῖνον. ἢ ἐπὶ μὲν τούτων, οὐκ ὀρθῶς ἐπιτιμῶσιν. οὐ γὰρ ἔν τινι. οὐδὲ πού σημαίνει τὸ ἔνυδρον, καὶ τὸ χερσαῖον. ἀλλὰ ποιόν τι. καὶ γὰρ ἂν ἐν τῷ ὑγρῷ τι χερσαῖον ᾖ ὁμοίως χερσαῖον, ἀλλ' οὐκ ἔνυδρον ἔσται. ἀλλ' ὅμως ἐάν ποτε σημαίνῃ τὸ ἔν τινι ἡ διαφορά, δῆλον ὅτι διημαρτηκὼς ἔσται. Πάλιν εἰ τὸ πάθος διαφορὰν ἀποδέδωκε. πᾶν γὰρ πάθος μᾶλλον γινόμενον, ἐξίστησι τῆς οὐσίας. ἡ δὲ διαφορά, οὐ τοιοῦτον. μᾶλλον γὰρ σώζειν δοκεῖ ἡ διαφορά, οὗ ἐστι διαφορά. καὶ ἁπλῶς ἀδύνατον εἶναι ἄνευ τῆς οἰκείας διαφορᾶς ἕκαστον. πεζοῦ γὰρ μὴ ὄντος, οὐκ ἔσται ἄνθρωπος. ἁπλῶς δ' εἰπεῖν καθ' ὅσα ἀλλοιοῦται τὸ ἔχον, οὐδὲν τούτων διαφορὰ ἐκείνου. ἅπαντα γὰρ τὰ τοιαῦτα μᾶλλον γινόμενα, ἐξίστησι τῆς οὐσίας. ὥστ' εἴ τινα τοιαύτην διαφορὰν ἀποδέδωκεν, ἡμάρτηκεν. ἁπλῶς γὰρ οὐκ ἀλλοιούμεθα κατὰ τὰς διαφοράς. Καὶ εἴ τινος τῶν πρός τι, μὴ πρὸς ἄλλο τὴν διαφορὰν ἀποδέδωκε. τῶν γὰρ πρός τι, καὶ αἱ διαφοραὶ πρός τι. καθάπερ καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιστήμης. θεωρητικὴ γὰρ καὶ πρακτικὴ καὶ ποιητικὴ λέγεται. ἕκαστον δὲ τούτων, πρός τι σημαίνει. θεωρητικὴ γάρ τινος καὶ ποιητική τινος. καὶ πρακτική τινος. Σκοπεῖν δὲ καὶ εἰ πρὸς ὃ πέφυκεν ἕκαστον τῶν πρός τι ἀποδίδωσιν ὁ ὁριζόμενος. ἐνίοις μὲν γὰρ πρὸς ὃ πέφυκεν ἕκαστον τῶν πρός τι μόνον ἔστι χρῆσθαι. πρὸς ἄλλο δ' οὐδέν. οἷον τῇ ὄψει πρὸς τὸ ὁρᾶν μόνον. ἐνίοις

222 τοῦ εἴδους, τῆς διαφορᾶς κατηγορεῖται. ἀδύνατον γάρ, ἐπειδὴ ἐπὶ πλέον ἡ διαφορὰ τῶν εἰδῶν λέγεται. Ἔτι συμβήσεται τὴν διαφορὰν εἶδος εἶναι, εἴπερ κατηγορεῖταί τι αὐτῆς τῶν εἰδῶν· εἰ γὰρ κατηγορεῖται ὁ ἄνθρωπος, δῆλον ὅτι ἡ διαφορὰ ἄνθρωπός ἐστι. Πάλιν εἰ μὴ πρότερον ἡ διαφορὰ τοῦ εἴδους· τοῦ μὲν γὰρ γένους ὕστερον, τοῦ δ' εἴδους πρότερον τὴν διαφορὰν δεῖ εἶναι. σκοπεῖν δὲ καὶ εἰ ἑτερογενοῦς ἡ ῥηθεῖσα διαφορὰ μήτε περιεχομένου, μήτε περιέχοντος· οὐ δοκεῖ γὰρ ἡ αὐτὴ διαφορὰ δύο γενῶν εἶναι, μὴ περιεχόντων ἄλληλα. εἰ δὲ μὴ συμβήσεται καὶ εἶδος τὸ αὐτό, ἐν δύο γένεσιν εἶναι μὴ περιέχουσιν ἄλληλα. ἐπιφέρει γὰρ ἑκάστη τῶν διαφορῶν τὸ οἰκεῖον γένος· καθάπερ τὸ πεζὸν καὶ τὸ δίπουν τὸ ζῷον συνεπιφέρει· ὥστε εἰ καθ' οὗ ἡ διαφορά, καὶ τῶν γενῶν ἑκάτερον· δῆλον οὖν ὅτι τὸ εἶδος, ἐν δυσὶ γένεσιν οὐ περιέχουσιν ἄλληλα. ἢ οὐκ ἀδύνατον τὴν αὐτὴν διαφορὰν δύο γενῶν εἶναι μὴ περιεχόντων ἄλληλα, ἀλλὰ προσθετέον, μὴ δ' ἄμφω ὑπὸ ταὐτὸ ὄντων. τὸ γὰρ πεζὸν ζῷον καὶ τὸ πτηνὸν ζῷον, γένη ἐστὶν οὐ περιέχοντα ἄλληλα καὶ ἀμφοτέρων αὐτῶν ἐστι, τὸ δίπουν διαφορά· ὥστε προσθετέον ὅτι μηδ' ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄντων ἄμφω. ταῦτα γὰρ ἄμφω ὑπὸ τὸ ζῷόν ἐστι. δῆλον δὲ καὶ ὅτι οὐκ ἀνάγκη τὴν διαφορὰν πᾶσαν τὸ οἰκεῖον ἐπιφέρειν γένος· ἐπεὶ ἐνδέχεται τὴν αὐτὴν δύο γενῶν εἶναι, μὴ περιεχόντων ἄλληλα. ἀλλὰ τὸ ἕτερον μόνον ἀνάγκη συνεπιφέρειν· καὶ τὰ ἐπάνω τούτου πάντα καθάπερ καὶ τὸ δίπουν, τὸ πτηνὸν ἢ τὸ πεζόν, συνεπιφέρει τὸ ζῷον. Ὁρᾶν δὲ καὶ εἰ τὸ ἔν τινι ὡς

ταὐτὸ ἐν δυσὶ γένεσιν εἶναι, μὴ περιέχουσιν ἄλληλα. οὔτε γὰρ τἀγαθὸν τὴν ἕξιν περιέχει, οὔθ' ἡ ἕξις τἀγαθόν. οὐ γὰρ πᾶσα ἕξις ἀγαθόν. οὐδὲ πᾶν ἀγαθὸν, ἕξις. ὥστ' οὐκ ἂν εἴη γένη ἀμφότερα. ἐπεὶ οὖν ἡ ἕξις τῆς ἀρετῆς γένος, δῆλον ὅτι τἀγαθὸν οὐ γένος· ἀλλὰ μᾶλλον διαφορά ἐστι. ἔτι ἡ μὲν ἕξις, τί ἐστι σημαίνει ἡ ἀρετή. τὸ δ' ἀγαθὸν οὐ τί ἐστιν, ἀλλὰ ποιόν. δοκεῖ δὲ ἡ διαφορὰ ποιόν τι σημαίνειν. Ὁρᾶν δὲ καὶ εἰ μὴ ποιόν τι, ἀλλὰ τὸ δέ τι σημαίνει ἡ ἀποδοθεῖσα διαφορά. δοκεῖ γὰρ ποιόν τι πᾶσα διαφορὰ δηλοῦν. Σκοπεῖν δὲ καὶ εἰ κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχει τῷ ὁριζομένῳ ἡ διαφορά. οὐδεμία γὰρ διαφορὰ τῶν κατὰ συμβεβηκὸς ὑπαρχόντων ἐστὶ, καθάπερ οὐδὲ τὸ γένος. οὐ γὰρ ἐνδέχεται τὴν διαφορὰν ὑπάρχειν τινὶ καὶ μὴ ὑπάρχειν. Ἔτι εἰ κατηγορεῖται τοῦ γένους ἡ διαφορὰ, ἢ τὸ εἶδος, ἢ τῶν κατωθέν τι τοῦ εἴδους, οὐκ ἂν εἴη ὡρισμένος. οὐδὲν γὰρ τῶν εἰρημένων ἐνδέχεται τοῦ γένους κατηγορεῖσθαι. ἐπειδὴ τὸ γένος ἐπὶ πλεῖον πάντων λέγεται. Πάλιν εἰ κατηγορεῖται τὸ γένος τῆς διαφορᾶς. οὐ γὰρ κατὰ τῆς διαφορᾶς, ἀλλὰ καθ' ὧν ἡ διαφορὰ τὸ γένος δοκεῖ κατηγορεῖσθαι. οἷον τὸ ζῷον κατὰ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ βοός. καὶ τῶν ἄλλων πεζῶν ζῴων οὐ κατ' αὐτῆς τῆς διαφορᾶς, τῆς κατὰ τοῦ εἴδους λεγομένης. εἰ γὰρ καθ' ἑκάστης τῶν διαφορῶν τὸ ζῷον κατηγορηθήσεται, πολλὰ ζῷα τοῦ εἴδους ἂν κατηγοροῖτο. αἱ γὰρ διαφοραὶ τοῦ εἴδους κατηγοροῦνται. Ἔτι αἱ διαφοραὶ πᾶσαι, ἢ εἴδη ἢ ἄτομα ἔσται, εἴπερ εἶεν ζῷα. ἕκαστον γὰρ τῶν ζῴων, ἢ εἶδός ἐστιν ἢ ἄτομον. Ὁμοίως δὲ σκεπτέον καὶ εἰ τὸ εἶδος, ἢ τῶν ὑποκάτω τι

221 διαφορᾶς καὶ τοῦ γένους, ὁ τοῦ εἴδους ἐστὶ λόγος, ὥστε τὸ γένος ἐπιδέχοιτ' ἂν τὸν τοῦ εἴδους λόγον. ὁμοίως δὲ καὶ τὸν τῆς διαφορᾶς. ἐπειδὴ ἡ ἑτέρα τῶν εἰρημένων διαφορῶν, ἐξ ἀνάγκης κατηγορεῖται τοῦ γένους. ἔστι δ' ὁ εἰρημένος τόπος, χρήσιμος πρὸς τοὺς τιθεμένους ἰδέας εἶναι. εἰ γὰρ μή ἐστιν αὐτομῆκος, πῶς κατηγορηθήσεται κατὰ τοῦ γένους, ὅτι πλάτος ἔχει ἢ ἀπλατές ἐστι. δεῖ γὰρ κατὰ παντὸς μήκους τὸ ἕτερον αὐτῶν ἀληθεύεσθαι, εἴπερ κατὰ τοῦ γένους ἀληθεύεσθαι μέλλει. τοῦτο δ' οὐ συμβαίνει. ἔστι γὰρ καὶ ἀπλατῆ καὶ πλάτος ἔχοντα μήκη. ὥστε πρὸς ἐκείνους μόνον χρήσιμος ὁ τόπος, ὅσοι τὸ γένος ἓν ἀριθμῷ φασὶν εἶναι. τοῦτο δὲ ποιοῦσιν οἱ τὰς ἰδέας μόνον τιθέμενοι. αὐτομῆκος γὰρ καὶ αὐτοζῶον γένος φασὶν εἶναι. ἴσως δ' ἐπ' ἐνίων ἀναγκαῖον καὶ ἀποφάσει χρῆσθαι τοὺς ὁριζομένους. οἷον ἐπὶ τῶν στερήσεων. τυφλὸν γάρ ἐστι τὸ μὴ ἔχον ὄψιν ὅτε πέφυκεν ἔχειν. διαφέρει δ' οὐδὲν ἀποφάσει διελεῖν τὸ γένος, ἢ τοιαύτῃ καταφάσει, ἣ ἀπόφασιν ἀναγκαῖον ἀντιδιαιρεῖσθαι. οἷον εἰ μῆκος πλάτος ἔχον ὡρίσατο. τῷ γὰρ πλάτος ἔχοντι, τὸ μὴ ἔχον πλάτος ἀντιδιῄρηται. ἄλλο δ' οὐδέν. ὥστε ἀποφάσει πάλιν διαιρεῖται τὸ γένος. Πάλιν εἰ τὸ εἶδος ὡς διαφορὰν ἀπέδωκε. καθάπερ οἱ τὸν προπηλακισμὸν, ὕβριν μετὰ χλευασίας ὁριζόμενοι. ἡ γὰρ χλευασία, ὕβρις τίς. ὥστ' οὐ διαφορὰ, ἀλλ' εἶδος ἡ χλευασία. Ἔτι εἰ τὸ γένος ὡς διαφορὰν εἴρηκεν. οἷον τὴν ἀρετὴν, ἕξιν ἀγαθὴν ἢ σπουδαίαν. γένος γὰρ τἀγαθὸν, τῆς ἀρετῆς ἐστιν. ἢ οὐ γένος τἀγαθὸν, ἀλλὰ διαφορά. εἴπερ ἀληθὲς, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται

φυτὸν εἶπας, οὐ λέγει δένδρον. Πάλιν ἐπὶ τῶν διαφορῶν ὁμοίως σκεπτέον, εἰ καὶ τὰς διαφορὰς εἶπε τὰς τοῦ γένους. εἰ γὰρ μὴ ταῖς τοῦ γένους ὥρισται διαφοραῖς, ἢ καὶ παντελῶς τοιοῦτον εἴρηκεν, ὃ μηδενὸς ἐνδέχεται διαφορὰν εἶναι. οἷον τὸ ζῷον ἢ τὴν οὐσίαν, δῆλον ὅτι οὐχ ὥρισται. οὐδενὸς γὰρ διαφοραὶ τὰ εἰρημένα. ὁρᾶν δὲ καὶ εἰ ἔστιν ἀντιδιῃρημένον τι, τῇ εἰρημένῃ τοῦ γένους διαφορᾷ. εἰ γὰρ μὴ ἔστι, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη ἡ εἰρημένη τοῦ γένους διαφορά. πᾶν γὰρ γένος ταῖς ἀντιδιῃρημέναις διαφοραῖς διαιρεῖται, καθάπερ τὸ ζῷον, τῷ πεζῷ καὶ τῷ πτηνῷ καὶ τῷ ἐνύδρῳ καὶ τῷ δίποδι. ἢ εἰ ἔστι μὲν ἀντιδιῃρημένη ἡ διαφορά, μὴ ἀληθεύεται δὲ κατὰ τοῦ γένους, δῆλον ὅτι οὐδετέρα ἂν εἴη τοῦ γένους διαφορά. πᾶσαι γὰρ αἱ ἀντιδιῃρημέναι διαφοραὶ ἀληθεύονται κατὰ τοῦ οἰκείου γένους. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ ἀληθεύεται μέν, μὴ ποιεῖ δὲ προστιθεμένη τῷ γένει εἶδος, δῆλον γὰρ ὅτι οὐκ ἂν εἴη αὕτη εἰδοποιὸς ἡ διαφορὰ τοῦ γένους. πᾶσα γὰρ διαφορὰ μετὰ τοῦ γένους, εἶδος ποιεῖ. εἰ δ' αὕτη μὴ ἔστι διαφορά, οὐδ' ἡ λεχθεῖσα. ἐπεὶ ταύτῃ ἀντιδιῄρηται. Ἔτι ἐὰν ἀποφάσει διαιρῇ τὸ γένος. καθάπερ τὴν γραμμὴν ὁριζόμενοι. μῆκος ἀπλατὲς εἶναι. οὐδὲν γὰρ ἄλλο σημαίνει, ἢ ὅτι οὐκ ἔχει πλάτος. συμβήσεται οὖν τὸ γένος μετέχειν τοῦ εἴδους. πᾶν γὰρ μῆκος, ἢ ἀπλατές, ἢ πλάτος ἔχον ἐστίν. κατὰ παντὸς γὰρ ἢ ἡ κατάφασις ἢ ἡ ἀπόφασις ἀληθεύεται. ὥστε καὶ τὸ γένος τὸ τῆς γραμμῆς, μῆκος ὄν, ἢ ἀπλατές, πλάτος ἔχον ἔσται. μῆκος δὲ ἀπλατές, εἴδους ἐστὶ λόγος. ὁμοίως δὲ καὶ μῆκος πλάτος ἔχον. τὸ γὰρ ἀπλατὲς καὶ τὸ πλάτος ἔχον, διαφοραί εἰσιν. ἐκ δὲ τῆς

ὥστ' οὐδ' ἕτερος, ἀλλ' ὁ ἄμφω ταῦτ' εἰπών. ἐπειδὴ πλείους οὐκ ἐνδέχεται τοῦ αὐτοῦ ὁρισμοὺς εἶναι. ἐπ' ἐνίων μὲν οὖν κατ' ἀλήθειαν ἔχει καθάπερ εἴρηται. ἐπ' ἐνίων δ' οὔ. οἷον ἐφ' ὅσων μὴ καθ' αὑτὸ πρὸς ἄμφω λέγεται. καθάπερ ἰατρικὴ τὸ νόσον καὶ ὑγείαν ποιῆσαι. τοῦ μὲν γὰρ καθ' αὑτὸ λέγεται. τοῦ δὲ κατὰ συμβεβηκός. ἁπλῶς γὰρ ἀλλότριον τῆς ἰατρικῆς, τὸ νόσον ποιεῖν. ὥστ' οὐδὲν μᾶλλον ὥρισται, ὁ πρὸς ἄμφω ἀποδοὺς τοῦ πρὸς θάτερον. ἀλλ' ἴσως καὶ χεῖρον. ἐπειδὴ καὶ τῶν λοιπῶν ὁστισοῦν δυνατός ἐστι νόσον ποιῆσαι. Ἔτι εἰ μὴ πρὸς τὸ βέλτιον, ἀλλὰ πρὸς τὸ χεῖρον ἀποδέδωκε, πλειόνων ὄντων πρὸς ἃ λέγεται τὸ ὁριζόμενον. ἅπασα γὰρ ἐπιστήμη καὶ δύναμις τοῦ βελτίστου δοκεῖ εἶναι. Πάλιν εἰ μὴ κεῖται ἐν τῷ οἰκείῳ αὐτοῦ γένει λεχθὲν, σκοπεῖν ἐκ τῶν πρὸς τὰ γένη στοιχείων, καθάπερ πρότερον εἴρηται. Ἔτι εἰ ὑπερβαίνων λέγει τὰ γένη. οἷον ὁ τὴν δικαιοσύνην, ἕξιν ἰσότητος ποιητικὴν, ἢ διανεμητικὴν τοῦ ἴσου. ὑπερβαίνει γὰρ ὁ οὕτως ὁριζόμενος τὴν ἀρετήν. ἀπολιπὼν γὰρ τὸ τῆς δικαιοσύνης γένος, οὐ λέγει τὸ τί ἦν εἶναι. ἡ γὰρ οὐσία ἑκάστῳ, μετὰ τοῦ γένους. ἔστι δὲ τοῦτο ταὐτὸν τῷ μὴ εἰς τὸ ἐγγυτάτω γένος θεῖναι. ὁ γὰρ εἰς τὸ ἐγγυτάτω θεὶς, πάντα τὰ ἐπάνω εἴρηκεν. ἐπειδὴ πάντα τὰ ἐπάνω γένη τῶν ὑποκάτω κατηγορεῖται. ὥστε ἢ εἰς τὸ ἐγγυτάτω γένος θετέον, ἢ πάσας τὰς διαφορὰς τῷ ἐπάνω γένει προσαπτέον, δι' ὧν ὁρίζεται τὸ ἐγγυτάτω γένος. οὕτως γὰρ οὐδὲν ἂν εἴη παραλελοιπώς. ἀλλ' ἀντὶ τοῦ ὀνόματος λόγῳ εἰρηκὼς ἂν εἴη τὸ ὑποκάτω γένος. ὁ δ' αὐτὸ μόνον τὸ ἐπάνω γένος εἴπας, οὐ λέγει καὶ τὸ ὑποκάτω. ὁ γὰρ

ἡμέρᾳ χρησάμενος. Πάλιν εἰ τῷ ἀντιδιῃρημένῳ τὸ ἀντιδιῃρημένον ὥρισται. οἷον περιττὸν, τὸ μονάδι μεῖζον, ἀρτίου. ἅμα γὰρ τῇ φύσει, τὰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους ἀντιδιῃρημένα. τὸ δὲ περιττὸν καὶ ἄρτιον ἀντιδιῄρηνται. ἄμφω γὰρ ἀριθμοῦ διαφοραί. Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ διὰ τῶν ὑποκάτω τὸ ἐπάνω ὥρισται. οἷον ἄρτιον ἀριθμὸν, τὸν δίχα διαιρούμενον. ἢ τὸ ἀγαθὸν, ἕξιν ἀρετῆς. τό, τε γὰρ δίχα, ἀπὸ τῶν δύο εἴληπται ἀρτίων ὄντων. καὶ ἡ ἀρετὴ, ἀγαθόν τί ἐστιν. ὥστε ὑποκάτω ταῦτα ἐκείνων ἐστίν. ἔστι δ' ἀνάγκη τὸν τῷ ὑποκάτω χρώμενον, καὶ αὐτῷ χρῆσθαι. ὅ, τε γὰρ τῇ ἀρετῇ χρώμενος, χρῆται τῷ ἀγαθῷ. ἐπειδὴ ἀγαθόν τι ἡ ἀρετή. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ τῷ δίχα χρώμενος, τῷ ἀρτίῳ χρῆται. ἐπειδὴ τὸ εἰς δύο διῃρῆσθαι σημαίνει τὸ δίχα διῃρεῖσθαι. τὰ δὲ δύο, ἄρτιά ἐστι. καθόλου μὲν οὖν εἰπεῖν, εἷς ἐστι τόπος, τὸ μὴ διὰ προτέρων καὶ γνωριμωτέρων ποιήσασθαι τὸν λόγον. μέρη δ' αὐτοῦ, τὰ εἰρημένα. Δεύτερος δὲ, εἰ ἐν γένει τοῦ πράγματος ὄντος, μὴ κεῖται ἐν γένει. ἐν ἅπασι δὲ τὸ τοιοῦτον ἁμάρτημά ἐστιν, ἐν οἷς οὐ πρόκειται τοῦ λόγου τὸ τί ἐστιν. οἷον ὁ τοῦ σώματος ὁρισμὸς, τὸ ἔχον τρεῖς διαστάσεις. ἢ εἴ τις τὸν ἄνθρωπον ὁρίσαιτο, τὸ ἐπιστάμενον ἀριθμεῖν. οὐ γὰρ εἴρηται τί ὂν, τρεῖς ἔχει διαστάσεις. ἢ τί ὂν, ἐπίσταται ἀριθμεῖν. τὸ δὲ γένος βούλεται τὸ τί ἐστι σημαίνειν. καὶ πρῶτον ὑποτίθεται τῶν ἐν τῷ ὁρισμῷ λεγομένων. Ἔτι εἰ πρὸς πλείω λεγομένου τοῦ ὁριζομένου, μὴ πρὸς πάντα ἀποδέδωκεν. οἷον εἰ τὴν γραμματικὴν ἐπιστήμην, τοῦ γράψαι τὸ ὑπαγο-ρευθέν. προσδεῖται γὰρ ὅτι καὶ τοῦ ἀναγνῶναι. οὐδὲν γὰρ μᾶλλον τοῦ γράψαι ἢ τοῦ ἀναγνῶναι ὁ ἀποδοὺς ὥρισται.

219 ὁρισμὸν, ἐὰν μήτ' ἐκ τῶν ἁπλῶς γνωριμωτέρων, μήτε ἐκ τῶν ἡμῖν τυγχάνῃ τὸν λόγον πεποιημένος, εἷς μὲν οὖν τρόπος τοῦ μὴ διὰ γνωριμωτέρων ἐστὶ, τὸ διὰ τῶν ὑστέρων τὰ πρότερα δηλοῦν. καθάπερ πρότερον εἴπομεν, ἄλλος δ' εἰ τοῦ ἐν ἠρεμίᾳ καὶ τοῦ ὡρισμένου, διὰ τοῦ ἀορίστου καὶ τοῦ ἐν κινήσει ἀποδέδοται ὁ λόγος ἡμῖν. πρότερον γὰρ καὶ γνωριμώτερον τὸ μένον καὶ τὸ ὡρισμένον, τοῦ ἀορίστου καὶ τοῦ ἐν κινήσει ὄντος. Τοῦ δὲ μὴ ἐκ προτέρων, τρεῖς εἰσι τρόποι. πρῶτος μὲν, εἰ διὰ τοῦ ἀντικειμένου τὸ ἀντικείμενον ὥρισται. οἷον διὰ τοῦ κακοῦ, τὸ ἀγαθόν. ἅμα γὰρ τῇ φύσει τὰ ἀντικείμενα. ἐνίοις δὲ καὶ ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη ἀμφοτέρων δοκεῖ εἶναι. ὥστε οὐδὲ γνωριμώτερον, τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου. δεῖ δὲ μὴ λανθάνειν ὅτι ἔνια ἴσως, οὐκ ἔστιν ὁρίσασθαι ἄλλως. οἷον τὸ διπλάσιον, ἄνευ τοῦ ἡμίσεος. καὶ ὅσα μὴ καθ' αὑτὰ ἀλλὰ πρός τι λέγεται. πᾶσι γὰρ τοῖς τοιούτοις, ταυτὸν τὸ εἶναι, τῷ πρός τι πως ἔχειν. ὥστ' ἀδύνατον ἄνευ θατέρου θάτερον γνωρίζειν. διόπερ ἀναγκαῖον ἐν τῷ τοῦ ἑτέρου λόγῳ συμπεριειλῆφθαι καὶ θάτερον. γνωρίζειν μὲν οὖν δεῖ τὰ τοιαῦτα πάντα. χρῆσθαι δ' αὐτοῖς, καθ' ὅσον ἂν δοκεῖ συμφέρειν. Ἄλλος, εἰ αὐτῷ κέχρηται τῷ ὁριζομένῳ. λανθάνει δ' ὅταν μὴ αὐτῷ τῷ τοῦ ὁριζομένου ὀνόματι χρήσηται. οἷον εἰ τὸν ἥλιον, ἄστρον ἡμεροφανὲς ὡρίσατο. ὁ γὰρ ἡμέρᾳ χρώμενος, καὶ ἡλίῳ χρῆται. δεῖ δὲ πρὸς τὸ φωρᾶσαι τὰ τοιαῦτα, μεταλαμβάνειν ἀντὶ τοῦ ὀνόματος τὸν λόγον. οἷον ὅτι ἡ ἡμέρα, ἡλίου φορὰ ὑπὲρ γῆς ἐστι. δῆλον γὰρ ὅτι ὁ τὴν φορὰν ἡλίου ὑπὲρ γῆς εἰρηκὼς, τὸν ἥλιον εἴρηκεν. ὥστε κέχρηται τῷ ἡλίῳ ὁ τῇ

γνωριμώτερον. ἔτι ἐπεὶ δεῖ μὲν διὰ τοῦ γένους καὶ τῶν διαφορῶν ὁρίζεσθαι τὸν καλῶς ὁριζόμενον, ταῦτα δὲ τῶν ἁπλῶς γνωριμωτέρων, καὶ προτέρων τοῦ εἴδους εἰσί. συναναιρεῖ γὰρ καὶ τὸ γένος καὶ ἡ διαφορὰ τὸ εἶδος· ὥστε πρότερα ταῦτα, τοῦ εἴδους ἐστὶ καὶ γνωριμώτερα. τοῦ μὲν γὰρ εἴδους γνωριζομένου, ἀνάγκη καὶ τὸ γένος καὶ τὴν διαφορὰν γνωρίζεσθαι· ὁ γὰρ ἄνθρωπον γνωρίζων, καὶ ζῷον καὶ πεζὸν γνωρίζει· τοῦ δὲ γένους ἢ τῆς διαφορᾶς γνωριζομένης, οὐκ ἀνάγκη καὶ τὸ εἶδος γνωρίζεσθαι· ὥστε ἀγνωστότερον τὸ εἶδος. Ἔτι τοῖς κατ' ἀλήθειαν τοὺς τοιούτους ὁρισμοὺς φάσκουσιν εἶναι τοὺς ἐκ τῶν ἑκάστοις γνωρίμων, πολλοὺς τοῦ αὐτοῦ συμβήσεται λέγειν ὁρισμοὺς εἶναι. ἕτερα γὰρ ἑτέροις, καὶ οὐ ταυτὰ πᾶσι τυγχάνει γνωριμώτερα ὄντα· ὥστε πρὸς ἕκαστον, ἕτερος ἂν εἴη ὁρισμὸς ἀποδοτέος εἴπερ ἐκ τῶν ἑκάστοις γνωριμωτέρων τὸν ὁρισμὸν ποιεῖσθαι χρή. Ἔτι τοῖς αὐτοῖς ἄλλοτ' ἄλλα μᾶλλον γνώριμα. ἐξ ἀρχῆς μὲν γὰρ τὰ αἰσθητά· ἀκριβεστέροις δὲ γινομένοις, ἀνάπαλιν· ὥστ' οὐδὲ πρὸς τὸν αὐτὸν ἀεὶ ὁ αὐτὸς ὁρισμὸς ἀποδοτέος, τοῖς διὰ τῶν ἑκάστοις γνωριμωτέρων τὸν ὁρισμὸν φάσκουσιν ἀποδοτέον εἶναι. δῆλον οὖν ὅτι οὐχ ὁριστέον διὰ τῶν τοιούτων, ἀλλὰ διὰ τῶν ἁπλῶς γνωριμωτέρων. μόνως γὰρ ἂν οὕτως εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὁρισμὸς ἀεὶ γίνοιτο. ἴσως δὲ καὶ τὸ ἁπλῶς γνώριμόν ἐστιν, οὐ τὸ πᾶσι γνώριμον, ἀλλὰ τὸ τοῖς εὖ διακειμένοις τὴν διάνοιαν. καθάπερ καὶ τὸ ἁπλῶς ὑγιεινὸν, τὸ τοῖς εὖ ἔχουσι τὸ σῶμα. δεῖ μὲν οὖν ἕκαστα τῶν τοιούτων ἐξακριβοῦν. χρῆσθαι δὲ διαλεγομένους, πρὸς τὸ συμφέρον. μάλιστα δ' ὁμολογουμένως ἀναιρεῖν ἐνδέχεται τὸν

τῶν ὄντων ἐστὶ τὸ τί ἦν εἶναι ὅπερ ἐστίν. ὥστε εἰ πλείους ἔσον-
ται τοῦ αὐτοῦ ὁρισμοί, ταὐτὸν ἔσται τῷ ὁριζομένῳ τὸ τί ἦν εἶναι,
ὅπερ καθ' ἑκάτερον τῶν ὁρισμῶν δηλοῦται. ταῦτα δ' οὐ
ταὐτά ἐστιν, ἐπειδὴ καὶ οἱ ὁρισμοὶ ἕτεροι. δῆλον οὖν ὅτι οὐχ
ὥρισται ὁ μὴ διὰ προτέρων καὶ γνωριμωτέρων ὁρισά-
μενος. Τὸ μὲν οὖν μὴ διὰ γνωριμωτέρων εἰρῆσθαι
τὸν ὅρον, διχῶς ἐστὶν ἐκλαβεῖν. ἢ γὰρ ἁπλῶς ἐξ ἀγνωστοτέ-
ρων, ἢ ἡμῖν ἀγνωστοτέρων. ἐνδέχεται γὰρ ἀμφοτέρως.
ἁπλῶς μὲν οὖν γνωριμώτερον, τὸ πρότερον τοῦ ὑστέρου.
οἷον στιγμή, γραμμῆς. καὶ γραμμή, ἐπιπέδου. καὶ ἐπίπε-
δον, στερεοῦ. καθάπερ καὶ μονὰς ἀριθμοῦ. πρότερον γὰρ καὶ
ἀρχὴ παντὸς ἀριθμοῦ. ὁμοίως δὲ καὶ στοιχεῖον συλλα-
βῆς. ἡμῖν δὲ ἀνάπαλιν ἐνίοτε συμβαίνει. μάλιστα γὰρ
τὸ στερεὸν ὑπὸ τὴν αἴσθησιν πίπτει τοῦ ἐπιπέδου. τὸ
δ' ἐπίπεδον, μᾶλλον τῆς γραμμῆς. ἡ δὲ γραμμὴ στιγμῆς.
διὸ μᾶλλον οἱ πολλοὶ τὰ τοιαῦτα γνωρίζουσι. τὰ μὲν γὰρ
τῆς τυχούσης. τὰ δ' ἀκριβοῦς καὶ περιττῆς διανοίας κα-
ταμαθεῖν ἐστίν. ἁπλῶς μὲν οὖν βέλτιον, τὸ διὰ τῶν προ-
τέρων τὰ ὕστερα πειρᾶσθαι γνωρίζειν. ἐπιστημονικώτε-
ρον γὰρ τὸ τοιοῦτόν ἐστιν. οὐ μήν, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἀδυνα-
τοῦντας γνωρίζειν διὰ τῶν τοιούτων, ἀναγκαῖον ἴσως διὰ
τῶν ἐκείνοις γνωρίμων ποιεῖσθαι τὸν λόγον. εἰσὶ δὲ τῶν τοιού-
των ὁρισμῶν, ὅ, τε τῆς στιγμῆς. καὶ ὁ τῆς γραμμῆς καὶ ὁ τοῦ
ἐπιπέδου. πάντες γὰρ διὰ τῶν ὑστέρων, τὰ πρότερα δηλοῦ-
σι. τὸ μὲν γὰρ γραμμῆς, τὸ δ' ἐπιπέδου. τὸ δὲ στερεοῦ φασι
πέρας εἶναι. οὐ δεῖ δὲ λανθάνειν ὅτι τοὺς οὕτως ὁριζομένους
οὐκ ἐνδέχεται τὸ τί ἦν εἶναι τῷ ὁριζομένῳ δηλοῦν, ἐὰν
μὴ τυγχάνῃ ταὐτὸ, ἡμῖν τε γνωριμώτερον ὂν καὶ ἁπλῶς

προσθεῖ· οἷον ὡς ὁ Ξενοκράτης τὴν φρόνησιν ὁριστικὴν καὶ θεωρητικὴν, τῶν ὄντων φησὶν εἶναι. ἡ γὰρ ὁριστικὴ, θεωρητική τίς ἐστιν. ὥστε δὶς τὸ αὐτὸ λέγει, προσθεὶς πάλιν καὶ θεωρητικήν. ὁμοίως δὲ καὶ ὅσοι τὴν κατάψυξιν, στέρησιν τοῦ κατὰ φύσιν θερμοῦ φασὶν εἶναι. πᾶσα γὰρ στέρησις, ἐστὶ τοῦ κατὰ φύσιν ὑπάρχοντος. ὥστε περίεργον τὸ προσθεῖναι τοῦ κατὰ φύσιν. ἀλλ' ἱκανὸν ἦν εἰπεῖν στέρησιν θερμοῦ ἐπειδὴ αὕτη ἡ στέρησις γνώριμον ποιεῖ, ὅτι τοῦ κατὰ φύσιν λέγεται. Πάλιν εἰ τοῦ καθόλου εἰρημένου, προσθείη καὶ ἐπὶ μέρους. οἷον εἰ τὴν ἐπιείκειαν ἐλάττωσιν τῶν συμφερόντων καὶ δικαίων· τὸ γὰρ δίκαιον, συμφέρον τι. ὥστε περιέχεται ἐν τῷ συμφέροντι. περιττὸν οὖν τὸ δίκαιον. καθόλου γὰρ εἴπας, ἐπὶ μέρους προσέθηκε. καὶ εἰ τὴν ἰατρικὴν ἐπιστήμην τῶν ὑγιεινῶν ζώῳ καὶ ἀνθρώπῳ. ἢ τὸν νόμον, εἰκόνα τῶν φύσει καλῶν καὶ δικαίων. τὸ γὰρ δίκαιον, καλόν τι. ὥστε πλεονάκις τὸ αὐτὸ λέγει. πότερον μὲν οὖν καλῶς ἢ οὐ καλῶς ὥρισται, διὰ τούτων δὲ ἐπισκεπτέον.

cap. 3 πότερον δ' εἴρηκε καὶ ὥρισται τὸ τί ἦν εἶναι ἢ οὐχὶ, ἐκ τῶνδε. Πρῶτον μὲν, εἰ μὴ διὰ προτέρων καὶ γνωριμωτέρων πεποίηται τὸν ὁρισμόν. ἐπεὶ γὰρ ὁ ὅρος ἀποδίδοται τοῦ γνωρίσαι χάριν τὸ λεχθέν. γνωρίζομεν δ' οὐκ ἐκ τῶν τυχόντων, ἀλλ' ἐκ τῶν προτέρων καὶ γνωριμωτέρων, καθάπερ ἐν ταῖς ἀποδείξεσιν. οὕτω γὰρ πᾶσα διδασκαλία καὶ μάθησις ἔχει, φανερὸν ὅτι ὁ μὴ διὰ τοιούτων ὁριζόμενος, οὐχ ὥρισται. εἰ γὰρ ὥρισται, πλείους ἔσονται τοῦ αὐτοῦ ὁρισμοί. δῆλον γὰρ ὅτι καὶ ὁ διὰ προτέρων καὶ γνωριμωτέρων, βέλτιον ὥρισται. ὥστε ἀμφότεροι ἂν εἴησαν ὅροι, τοῦ αὐτοῦ. τὸ δὲ τοιοῦτον, οὐ δοκεῖ. ἑκάστῳ γὰρ

217 ταὐτὸ εἶδος. ὁ γὰρ τοῦ ὄντος, χεῖρον ὥρισται τοῦ χρώματος, ὃ πᾶσιν ὑπάρχει τοῖς οὖσιν. ἐκείνως μὲν γὰρ αὖ ὁ λοιπὸς ἴδιος ἢ λόγος, καὶ ὁ πᾶς ἴδιος ἔσται. ἁπλῶς γὰρ πρὸς τὸ ἴδιον ὁτουοῦν προστιθέντος ἀληθοῦς, ὅλος ὁ λόγος ἴδιος γίνεται. εἰ δέ τι τῶν ἐν τῷ λόγῳ μὴ πᾶσιν ὑπάρχει τοῖς ὑπὸ ταὐτὸ εἶδος, ἀδύνατον ὅλον τὸν λόγον ἴδιον εἶναι. οὐ γὰρ ἀντικατηγορηθήσεται τοῦ πράγματος. οἷον τὸ ζῶον πεζὸν δίπουν τετράπηχυ. ὁ γὰρ τοιοῦτος λόγος οὐκ ἀντικατηγορηθήσεται τοῦ πράγματος. διὰ τὸ μὴ πᾶσιν ὑπάρχειν τοῖς ὑπὸ ταὐτὸ εἶδος τὸ τετράπηχυ.

Πάλιν εἰ ταὐτὸ πλεονάκις εἴρηκεν. οἷον τὴν ἐπιθυμίαν ὄρεξιν ἡδέος εἰπών. πᾶσα γὰρ ἐπιθυμία ἡδέος ἐστίν, ὥστε καὶ τὸ ταὐτὸν τῇ ἐπιθυμίᾳ ἡδέος ἔσται. γίνεται οὖν ὁ ὅρος τῆς ἐπιθυμίας, ὄρεξις ἡδέος ἡδέος. οὐδὲν γὰρ διαφέρει ἐπιθυμίαν εἰπεῖν, ἢ ὄρεξιν ἡδέος. ὥσθ' ἑκάτερον αὐτῶν ἡδέος ἔσται. ἢ τοῦτο μὲν οὐδὲν ἄτοπον. καὶ γὰρ ὁ ἄνθρωπος δίπουν ἐστίν. ὥστε καὶ τὸ ταὐτὸν τῷ ἀνθρώπῳ, δίπουν ἔσται. ἔστι δὲ ταὐτὸν τῷ ἀνθρώπῳ, ζῶον πεζὸν δίπουν. ὥστε ζῶον πεζὸν δίπουν, δίπουν ἐστίν. ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο ἄτοπόν τι συμβαίνει. οὐ γὰρ κατὰ ζώου πεζοῦ τὸ δίπουν κατηγορεῖται, οὕτω μὲν γὰρ ἂν δὶς περὶ τοῦ αὐτοῦ τὸ δίπουν κατηγοροῖτο. ἀλλὰ περὶ ζώου πεζοῦ δίποδος, τὸ δίπουν λέγεται. ὥστε ἅπαξ μόνον τὸ δίπουν κατηγορεῖται. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιθυμίας. οὐ γὰρ κατὰ τῆς ὀρέξεως, τὸ ἡδέος εἶναι κατηγορεῖται, ἀλλὰ κατὰ τοῦ σύμπαντος, ὥστε ἅπαξ καὶ ἐνταῦθα ἡ κατηγορία γίνεται. οὐκ ἔστι δὲ τὸ δὶς φθέγξασθαι ταὐτὸν ὄνομα, τῶν ἀτόπων, ἀλλὰ τὸ πλεονάκις περί τινων τὸ αὐτὸ κατηγορεῖ-

σιν ὑπάρχει· ἢ ὅλως τοῖς οὖσιν· ἢ τοῖς ὑπὸ ταυτὸ γένος τῷ ὁριζομένῳ. περὶ πλεῖον γὰρ ἀναγκαῖον εἰρῆσθαι τοῦτο· δεῖ γὰρ τὸ μὲν γένος ἀπὸ τῶν ἄλλων χωρίζειν· τὴν δὲ διαφορὰν ἀπό τινος τῶν ἐν τῷ αὐτῷ γένει. τὸ μὲν οὖν πᾶσιν ὑπάρχον ἁπλῶς, ἀπ' οὐδενὸς χωρίζει· τὸ δὲ τοῖς ὑπὸ ταυτὸ γένος πᾶσιν ὑπάρχον, οὐ χωρίζει ἀπὸ τῶν ἐν ταυτῷ γένει· ὥστε μάταιον τὸ τοιοῦτον προσκείμενον. Ἢ εἰ ἔστιν μὲν ἴδιον τὸ προσκείμενον· ἀφαιρεθέντος δὲ τούτου, καὶ ὁ λοιπὸς λόγος ἴδιός ἐστι, καὶ δηλοῖ τὴν οὐσίαν. οἷον, ἐν τῷ τοῦ ἀνθρώπου λόγῳ, τὸ ἐπιστήμης δεκτικὸν προστεθὲν, περίεργον· καὶ γὰρ ἀφαιρεθέντος τούτου, καὶ ὁ λοιπὸς λόγος ἴδιος ἔσται· καὶ δηλοῖ τὴν οὐσίαν. ἁπλῶς δ' εἰπεῖν ἅπαν περίεργον οὗ ἀφαιρεθέντος, τὸ λοιπὸν δηλοῖ, τί ἐστι τὸ ὁριζόμενον. τοιοῦτος δέ ἐστι καὶ ὁ τῆς ψυχῆς ὅρος εἴπερ ἀριθμὸς αὐτὸς αὑτὸν κινῶν ἐστι· καὶ γὰρ τὸ αὐτὸ αὑτὸ κινοῦν, ψυχή· καθάπερ Πλάτων ὥρισται. ἢ ἴδιον μὲν ἐστι τοῦτο τὸ εἰρημένον, οὐ δηλοῖ δὲ τὴν οὐσίαν ἀφαιρεθέντος τοῦ ἀριθμοῦ. ὁποτέρως μὲν οὖν ἔχει, χαλεπὸν διασαφῆσαι, χρηστέον δ' ἐπὶ πάντων τῶν τοιούτων πρὸς τὸ συμφέρον. οἷον, ὁ τοῦ φλέγματος ὅρος, ὑγρὸν πρῶτον ἀπὸ τροφῆς ἄπεπτον. ἓν γὰρ τὸ πρῶτον, οὐ πολλά. ὥστε περίεργον τὸ ἄπεπτον. προσκείμενον· καὶ γὰρ τούτου ἀφαιρεθέντος, ὁ λοιπὸς ἔσται ἴδιος λόγος. οὐ γὰρ ἐνδέχεται καὶ τοῦτο καὶ ἄλλο τι πρῶτον, ἀπὸ τροφῆς εἶναι. ἢ οὐχ ἁπλῶς πρῶτον ἀπὸ τροφῆς τὸ φλέγμα, ἀλλὰ τῶν ἀπέπτων πρῶτον. ὥστε προσθετέον τὸ ἄπεπτον. ἐκείνως μὲν γὰρ ῥηθέντος, οὐκ ἀληθὴς ὁ λόγος, εἴπερ μὴ πάντων πρῶτόν ἐστιν. Ἔτι εἴ τι τῶν ἐν τῷ λόγῳ, μὴ πᾶσιν ὑπάρχει τοῖς ὑπὸ

ταὐτὸ

216 φαρμόσει ὁ λεχθεὶς ὅρος· οἷον ἐπὶ τῆς σωφροσύνης. πᾶσα γὰρ συμφωνία ἐν φθόγγοις. ἔτι δ' εἰ γένος ἡ συμφωνία τῆς σωφροσύνης, ἐν δύο γένεσιν ἔσται ταυτὸν, οὐ περιέχουσιν ἄλληλα· οὔτε γὰρ ἡ συμφωνία τὴν ἀρετὴν, οὔθ' ἡ ἀρετὴ τὴν συμφωνίαν περιέχει. Ἔτι εἰ μὴ κειμένοις ὀνόμασι χρῆται· οἷον πλάτων ὀφρυόσκιον τὸν ὀφθαλμὸν, ἢ τὸ φαλάγγιον, σηψιδακές· ἢ τὸν μυελὸν, ὀστεογενές. πᾶν γὰρ ἀσαφὲς τὸ μὴ εἰωθός. ἔνια δ' οὔτε καθ' ὁμωνυμίαν, οὔτε κατὰ μεταφορὰν, οὔτε κυρίως εἴρηται· οἷον ὁ νόμος μέτρον ἢ εἰκὼν τῶν φύσει δικαίων. ἔστι δὲ τὰ τοιαῦτα, χείρω τῆς μεταφορᾶς. ἡ μὲν γὰρ μεταφορὰ, ποιεῖ πως γνώριμον τὸ σημαινόμενον. διὰ τὴν ὁμοιότητα. πάντες γὰρ οἱ μεταφέροντες, κατά τινα ὁμοιότητα μεταφέρουσι. τὸ δὲ τοιοῦτον οὐ ποιεῖ γνώριμον· οὔτε γὰρ ὁμοιότης ὑπάρχει, καθ' ἣν μέτρον ἢ εἰκὼν ὁ νόμος ἐστὶν, οὔτε εἴωθε λέγεσθαι. ὥστε εἰ μὲν κυρίως μέτρον ἢ εἰκόνα τὸν νόμον φησὶν εἶναι, ψεύδεται. εἰκὼν γάρ ἐστιν οὗ ἡ γένεσις διὰ μιμήσεως, τοῦτο δ' οὐχ ὑπάρχει τῷ νόμῳ. εἰ δὲ μὴ κυρίως, δῆλον ὅτι ἀσαφῶς εἴρηκε· καὶ χεῖρον ὁτουοῦν τῶν κατὰ μεταφορὰν λεγομένων. Ἔτι εἰ μὴ δῆλος ὁ τοῦ ἐναντίου λόγος ἐκ τοῦ λεχθέντος· οἱ γὰρ καλῶς ἀποδεδομένοι, καὶ τοὺς ἐναντίους προσσημαίνουσιν, ἢ εἰ καθ' αὑτὸν λεχθεὶς μὴ φανερὸς εἴη τίνος ἐστὶν ὁρισμός· ἀλλὰ καθάπερ τὰ τῶν ἀρχαίων γραφέων, εἰ μή τις ἐπέγραψεν, οὐκ ἂν ἐγνωρίζετο τί ἐστιν ἕκαστον. εἰ μὲν οὖν μὴ σαφῶς, ἐκ τῶν τοιούτων ἐστὶν ἐπισκεπτέον. Εἰ δ' ἐπὶ πλεῖον εἴρηκε τὸν ὁρισμὸν, πρῶτον μὲν σκοπεῖν εἴ τινι κέχρηται ὃ πᾶ

καὶ λόγον ποιῆσαι. δῆλον οὖν ὅτι ἡ ἁμαρτία περὶ τὸ πλεῖον, ἐπειδὴ ἐργωδέστερον. ὥστε ἡ ἐπιχείρησις, ῥᾴων ἡ περὶ τοῦτο, ἢ ἡ περὶ ἐκεῖνο γίνεται. ἔστι δὲ τοῦ μὴ καλῶς, μέρη δύο. ἓν μὲν, τὸ ἀσαφεῖ τῇ ἑρμηνείᾳ κεχρῆσθαι. δεῖ γὰρ τὸν ὁριζόμενον, ὡς ἐνδέχεται σαφεστάτῃ τῇ ἑρμηνείᾳ κεχρῆσθαι. ἐπειδὴ τοῦ γνωρίσαι χάριν ἀποδίδοται ὁ ὁρισμός. δεύτερον δὲ εἰ ἐπὶ πλεῖον εἴρηκε τὸν λόγον τοῦ δέοντος. ἅπαν γὰρ τὸ προσκείμενον ἐν τῷ ὁρισμῷ, περίεργον. πάλιν δ᾽ ἑκάτερον τῶν εἰρημένων, εἰς πλείω μέρη διῄρηται. Εἷς μὲν οὖν τόπος τοῦ ἀσαφῶς, εἰ ὁμώνυμόν τινι τὸ ῥηθέν. οἷον ὅτι ἡ γένεσις, ἀγωγὴ εἰς οὐσίαν. ἢ ὅτι ἡ ὑγίεια, συμμετρία θερμῶν καὶ ψυχρῶν. ὁμώνυμος γὰρ ἡ ἀγωγὴ καὶ ἡ συμμετρία. ἄδηλον οὖν ὁπότερον βούλεται λέγειν τῶν δηλουμένων, ὑπὸ τοῦ πλεοναχῶς λεγομένου. Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τοῦ ὁριζομένου πλεοναχῶς λεγομένου, μὴ διελὼν εἶπεν. ἄδηλον γὰρ ὁποτέρου τὸν ὅρον ἀποδέδωκεν. ἐνδέχεταί τε συκοφαντεῖν, ὡς οὐκ ἐφαρμόττοντος τοῦ λόγου ἐπὶ πάντων ὧν τὸν ὁρισμὸν ἀποδέδωκε. μάλιστα δ᾽ ἐνδέχεται τὸ τοιοῦτον ποιεῖν, λανθανούσης τῆς ὁμωνυμίας. ἐνδέχεται δὲ καὶ διελόμενον αὐτὸν, ὁσαχῶς λέγεται τὸ ἐν τῷ ὁρισμῷ ἀποδοθὲν, συλλογισμὸν ποιῆσαι. εἰ γὰρ κατὰ μηδένα τῶν τρόπων ἱκανῶς εἴρηται, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν ὁρισμένος εἴη κατὰ τρόπον. Ἄλλος εἰ κατὰ μεταφορὰν εἴρηκεν. οἷον εἰ τὴν ἐπιστήμην, ἀμετάπτωτον. ἢ τὴν γῆν, τιθήνην. ἢ τὴν σωφροσύνην, συμφωνίαν. πᾶν γὰρ ἀσαφὲς τὸ κατὰ μεταφορὰν λεγόμενον. ἐνδέχεται δὲ καὶ τὸν κατὰ μεταφορὰν εἰπόντα, συκοφαντεῖν ὡς οὐ κυρίως εἰρηκότα. οὐ γὰρ ἐ-

215

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΤΟΠΙΚΩΝ ΤΟ Ζ.

ΤΗΣ δὲ περὶ τοὺς ὅρους πραγματείας μέρη ἐστὶν πέντε. ἢ γὰρ ὅτι ὅλως οὐκ ἀληθὲς εἰπεῖν καθ' οὗ τὸ ὄνομα καὶ τὸν λόγον. δεῖ γὰρ τὸν τοῦ αὐτοῦ ὁρισμὸν κατὰ παντὸς αὐτοῦ ἀληθεύεσθαι, ἢ ὅτι ὄντος γένους, οὐκ ἔθηκεν εἰς τὸ γένος ἢ οὐκ εἰς τὸ οἰκεῖον γένος ἔθηκε. δεῖ γὰρ τὸν ὁριζόμενον εἰς τὸ γένος θέντα, τὰς διαφορὰς προσάπτειν. μάλιστα γὰρ τῶν ἐν τῷ ὁρισμῷ, τὸ γένος δοκεῖ τὴν τοῦ ὁρισμένου οὐσίαν σημαίνειν, ἢ ὅτι οὐκ ἴδιος ὁ λόγος. δεῖ γὰρ τὸν ὁρισμὸν ἴδιον εἶναι, καθάπερ καὶ πρότερον εἴρηται ἢ εἰ πάντα τὰ εἰρημένα πεποιηκώς, μὴ ὥρισται. μηδὲ εἴρηκε τὸ τί ἦν εἶναι τῷ ὁριζομένῳ. λοιπὸν δὲ παρὰ τὰ εἰρημένα, εἰ ὥρισται μὲν, μὴ καλῶς δὲ ὥρισται. εἰ μὲν οὖν μὴ ἀληθεύεται καθ' οὗ τοὔνομα καὶ ὁ λόγος, ἐκ τῶν πρὸς τὸ συμβεβηκὸς τόπων ἐπισκεπτέον καὶ γὰρ ἐκεῖ πότερον ἀληθὲς, ἢ οὐκ ἀληθὲς, πᾶσα ἡ σκέψις γίνεται. ὅταν μὲν γὰρ ὅτι ὑπάρχει τὸ συμβεβηκὸς διαλεγώμεθα, ὅτι ἀληθὲς διαλεγόμεθα. ὅταν δὲ ὅτι οὐχ ὑπάρχει, ὅτι οὐκ ἀληθές. εἰ δὲ ἐν τῷ οἰκείῳ γένει ἔθηκεν. ἢ εἰ μὴ ἴδιος ὁ ἀποδοθεὶς λόγος, ἐκ τῶν πρὸς τὸ γένος καὶ τὸ ἴδιον ῥηθέντων τόπων ἐπισκεπτέον. λοιπὸν δὲ εἰ μὴ ὥρισται ἢ εἰ μὴ καλῶς ὥρισταί πως, μετιτέον εἰπεῖν. πρῶτον μὲν οὖν ἐπισκεπτέον εἰ μὴ καλῶς ὥρισται, ῥᾷον γὰρ ὁτιοῦν ποιῆσαι, ἢ

ἀέρος ἴδιον τὸ ἀναπνευστόν· κατασκευάζοντα δέ, εἰ τῇ δυνάμει ἀποδιδοὺς τὸ ἴδιον, ἢ πρὸς ὃν ἀποδίδωσι τὸ ἴδιον, ἢ πρὸς μὴ ὂν ἐνδεχομένης τῆς δυνάμεως τῷ μὴ ὄντι ὑπάρχειν. ἔσται γὰρ ἴδιον τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον· οἷον ἐπεὶ ὁ ἀποδιδοὺς ἴδιον τοῦ ὄντος τὸ δυνατὸν παθεῖν ἢ ποιῆσαι, δυνάμει ἀποδιδοὺς τὸ ἴδιον, πρὸς ὃν ἀπέδωκε τὸ ἴδιον· ὅτε γὰρ ὄν ἐστι καὶ δυνατὸν παθεῖν τι ἢ ποιεῖν ἐστιν· ὥστε εἴη ἂν ἴδιον τοῦ ὄντος τὸ δυνατὸν παθεῖν ἢ ποιῆσαι. Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μέν, εἰ ὑπερβολῇ τέθεικε τὸ ἴδιον. οὐ γὰρ ἔσται ἴδιον τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον. συμβαίνει γὰρ τοῖς οὕτως ἀποδιδοῦσι τὸ ἴδιον, οὐ καθ' οὗ τὸν λόγον καὶ τοὔνομα ἀληθεύεσθαι. φθαρέντος γὰρ τοῦ πράγματος, οὐδὲν ἧττον ἔσται ὁ λόγος. τῶν γὰρ ὄντων τινὶ μάλιστα ὑπάρχει. οἷον εἴ τις ἀποδοίη τοῦ πυρὸς ἴδιον σῶμα τὸ κουφότατον. φθαρέντος γὰρ τοῦ πυρός, ἔσται τι τῶν σωμάτων, ὃ κουφότατον ἔσται· ὥστ' οὐκ ἂν εἴη τοῦ πυρὸς ἴδιον σῶμα τὸ κουφότατον. κατασκευάζοντι δέ, εἰ μὴ ὑπερβολῇ τέθεικε τὸ ἴδιον. ἔσται γὰρ κατὰ τοῦτο καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον· οἷον ἐπεὶ ὁ θεὶς ἀνθρώπου ἴδιον ζῷον ἥμερον φύσει οὐχ ὑπερβολῇ ἀπέδωκε τὸ ἴδιον, εἴη ἂν κατὰ τοῦτο καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον.

214 κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τὸ ὁμοίως αὐτῷ ὂν ἴδιον, ἔστι ἴδιον. καὶ γὰρ τὸ ὁμοίως αὐτῷ ὂν ἴδιον, ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον ψυχῆς τὸ μέρος αὐτῆς ἐπιθυμητικὸν εἶναι καὶ λογιστικὸν πρώτως. ἔστι δὲ ψυχῆς ἴδιον τὸ μέρος αὐτῆς εἶναι ἐπιθυμητικὸν πρώτως, εἴη ἂν ἴδιον ψυχῆς τὸ μέρος αὐτῆς εἶναι λογιστικὸν πρώτως. Τρίτον δ' ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ ὃ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον, μὴ ἐστιν ἴδιον. οὐδὲ γὰρ ὃ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον, ἔσται ἴδιον. εἰ δ' ἐκείνου ἐστὶν ἴδιον, οὐκ ἔσται θατέρου ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον τὸ καίειν φλογὸς καὶ ἄνθρακος. οὐκ ἔστι δ' ἴδιον φλογὸς τὸ καίειν, οὐκ ἂν εἴη ἄνθρακος ἴδιον τὸ καίειν. εἰ δὲ ἔστι φλογὸς ἴδιον, οὐκ ἂν εἴη ἄνθρακος ἴδιον. κατασκευάζοντι δὲ, οὐδὲν οὗτος ὁ τόπος ἐστὶ χρήσιμος. διαφέρει δὲ τὸ ἐκ τῶν ὁμοίως ἐχόντων τοῦ ἐκ τῶν ὁμοίως ὑπαρχόντων, ὅτι τὸ μὲν κατ' ἀναλογίαν λαμβάνεται, οὐκ ἐπὶ τοῦ ὑπάρχειν τι μόνον θεωρούμενον. τὸ δ' ἐκ τοῦ ὑπάρχειν τι συγκρίνεται. Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ δυνάμει τὸ ἴδιον ἀποδιδοὺς, καὶ πρὸς μὴ ὂν ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον τῇ δυνάμει μὴ ἐνδεχομένης τῆς δυνάμεως ὑπάρχειν τῷ μὴ ὄντι. οὐ γὰρ ἔσται ἴδιον τὸ κείμενον ἴδιον εἶναι. οἷον ἐπεὶ ὁ εἴπας ἀέρος ἴδιον τὸ ἀναπνευστὸν, τῇ δυνάμει μὲν ἀπέδωκε τὸ ἴδιον. τὸ γὰρ τοιοῦτον οἷον ἀναπνεῖσθαι, ἀναπνευστόν ἐστιν. ἀποδέδωκε δὲ καὶ πρὸς τὸ μὴ ὂν τὸ ἴδιον. καὶ γὰρ μὴ ὄντος ζῴου ὃ ἀναπνεῖν πέφυκε τὸν ἀέρα, ἐνδέχεται ἀέρα εἶναι. οὐ μέντοι μὴ ὄντος ζῴου, δυνατὸν ἐστὶν ἀναπνεῖν. ὥστ' οὐδὲ ἀὴρ ἔσται τοιοῦτος οἷος τὸ ἀναπνεῖσθαι τότε, ὅτε ζῷον οὐκ ἔσται τοιοῦτον οἷον ἀναπνεῖν. οὐκ ἂν οὖν εἴη

οὐκ ἔστι χρήσιμος. ἀδύνατον γάρ ἐστι τὸ αὐτὸ πλειόνων ἴδιον εἶναι. Τέταρτον δ' ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ τὸ μᾶλλον αὐτοῦ ἴδιον ὂν μή ἐστιν ἴδιον, οὐδὲ γὰρ τὸ ἧττον αὐτοῦ ἴδιον, ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ μᾶλλόν ἐστι τοῦ ζώου ἴδιον τὸ αἰσθητὸν ἢ τὸ μεριστόν. οὐκ ἔστι δὲ τοῦ ζώου τὸ αἰσθητὸν ἴδιον, οὐκ ἂν εἴη τοῦ ζώου τὸ μεριστὸν ἴδιον. κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τὸ ἧττον αὐτοῦ ὂν ἴδιόν ἐστιν ἴδιον. καὶ γὰρ τὸ μᾶλλον αὐτοῦ ὂν ἴδιον, ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ἧττόν ἐστιν ἴδιον ζώου τὸ αἰσθάνεσθαι ἢ τὸ ζῆν. ἔστι δὲ τοῦ ζώου τὸ αἰσθάνεσθαι ἴδιον, εἴη ἂν τοῦ ζώου τὸ ζῆν ἴδιον. Ἔπειτ' ἐκ τῶν ὁμοίως ὑπαρχόντων. πρῶτον μὲν ἀνασκευάζοντα, εἰ τὸ ὁμοίως ὑπάρχον ἴδιον, μή ἐστιν ἴδιον τούτου, οὗ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον. οὐδὲ γὰρ τὸ ὁμοίως ὂν ἴδιον ἔσται ἴδιον τούτου, οὗ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον ἐπιθυμητικοῦ τὸ ἐπιθυμεῖν, καὶ λογιστικοῦ τὸ λογίζεσθαι. οὐκ ἔστι δ' ἴδιον τοῦ ἐπιθυμητικοῦ τὸ ἐπιθυμεῖν, οὐκ ἂν εἴη ἴδιον τοῦ λογιστικοῦ τὸ λογίζεσθαι. κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τὸ ὁμοίως ὂν ἴδιον, τούτου ἴδιον ἐστὶν, οὗ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον. ἔσται γὰρ καὶ τὸ ὁμοίως ὂν ἴδιον τούτου ἴδιον, οὗ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον λογιστικοῦ τὸ πρῶτον φρόνιμον, καὶ ἐπιθυμητικοῦ τὸ πρῶτον σῶφρον. ἔστι δὲ τοῦ λογιστικοῦ ἴδιον τὸ πρῶτον φρόνιμον, εἴη ἂν τοῦ ἐπιθυμητικοῦ ἴδιον τὸ πρῶτον σῶφρον. Δεύτερον δ' ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ τὸ ὁμοίως ὂν ἴδιον αὐτοῦ, μή ἐστιν ἴδιον αὐτοῦ. οὐδὲ γὰρ τὸ ὁμοίως ὂν ἴδιον ἔσται ἴδιον αὐτοῦ. οἷον ἐπεὶ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον ἀνθρώπου τὸ ὁρᾶν, καὶ τὸ ἀκούειν, οὐκ ἔστι δ' ἀνθρώπου ἴδιον τὸ ὁρᾶν, οὐκ ἂν εἴη ἴδιον ἀνθρώπου τὸ ἀκούειν.

213 ἴδιον. οὐδὲ γὰρ τὸ μᾶλλον τοῦ μᾶλλον. οὐδὲ τὸ ἧττον τοῦ ἧττον. οὐδὲ τὸ μάλιστα, τοῦ μάλιστα, οὐδὲ τὸ ἥκιστα. τοῦ ἥκιστα, ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ οὐκ ἔστι τοῦ ἀνθρώπου τὸ σπουδαῖον ἴδιον, οὐδ' ἂν τοῦ μᾶλλον ἀνθρώπου τὸ μᾶλλον σπουδαῖον εἴη ἴδιον. κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τὸ ἁπλῶς τοῦ ἁπλῶς ἐστὶν ἴδιον. καὶ γὰρ τὸ μᾶλλον, τοῦ μᾶλλον. καὶ τὸ ἧττον, τοῦ ἧττον. καὶ τὸ ἥκιστα, τοῦ ἥκιστα. καὶ τὸ μάλιστα, τοῦ μάλιστα ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ τοῦ πυρός ἐστιν ἴδιον τὸ ἄνω φέρεσθαι κατὰ φύσιν, καὶ τοῦ μᾶλλον πυρὸς εἴη ἂν ἴδιον τὸ μᾶλλον ἄνω φέρεσθαι κατὰ φύσιν. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον σκεπτέον ἐστὶ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων πρὸς ἅπαντα ταῦτα. Δεύτερον δ' ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ τὸ μᾶλλον τοῦ μᾶλλον μή ἐστιν ἴδιον. οὐδὲ γὰρ τὸ ἧττον τοῦ ἧττον ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ μᾶλλόν ἐστιν ἴδιον ζώου τὸ αἰσθάνεσθαι, ἢ ἀνθρώπου τὸ ἐπίστασθαι. οὐκ ἔστι δὲ ζώου ἴδιον τὸ αἰσθάνεσθαι, οὐκ ἂν εἴη ἀνθρώπου ἴδιον τὸ ἐπίστασθαι. κατασκευάζοντα δ' εἰ τὸ ἧττον τοῦ ἧττόν ἐστιν ἴδιον. καὶ γὰρ τὸ μᾶλλον τοῦ μᾶλλον ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ἧττόν ἐστιν ἴδιον ἀνθρώπου τὸ ἥμερον φύσει, ἢ ζώου τὸ ζῆν. ἔστι δ' ἀνθρώπου ἴδιον τὸ ἥμερον φύσει, εἴη ἂν ζώου ἴδιον τὸ ζῆν. Τρίτον δ' ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ οὗ μᾶλλόν ἐστιν ἴδιον, μή ἐστιν ἴδιον. οὐδὲ γὰρ οὗ ἧττόν ἐστιν ἴδιον, ἔσται τούτου ἴδιον. εἰ δ' ἐκείνου ἐστὶν ἴδιον, οὐκ ἔσται τούτου ἴδιον. οἷον ἐπεὶ τὸ κεχρῶσθαι μᾶλλον τῆς ἐπιφανείας ἢ τοῦ σώματός ἐστιν ἴδιον, οὐκ ἔστι δὲ τῆς ἐπιφανείας ἴδιον. οὐκ ἂν εἴη τοῦ σώματος ἴδιον τὸ κεχρῶσθαι. εἰ δὲ ἐστι τῆς ἐπιφανείας ἴδιον. οὐκ ἂν εἴη τοῦ σώματος ἴδιον. κατασκευάζοντι δὲ, ὁ τόπος οὗτος,

σθαι καὶ φθείρεσθαι καθάπερ καὶ ἀνασκευάζοντι εἴρηται. Ἔπειτ' ἐπιβλέπειν ἐπὶ τὴν ἰδέαν τοῦ κειμένου, ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ τῇ ἰδέᾳ μὴ ὑπάρχει, ἢ εἰ μὴ κατὰ τοῦτο, καθ' ὃ λέγεται τοῦτο, οὗ τὸ ἴδιον ἀπεδόθη. οὐ γὰρ ἔσται ἴδιον τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ αὐτοανθρώπῳ οὐχ ὑπάρχει τὸ ἠρεμεῖν, ᾗ ἄνθρωπός ἐστιν, ἀλλ' ᾗ ἰδέα, οὐκ ἂν εἴη ἀνθρώπου ἴδιον τὸ ἠρεμεῖν. κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τῇ ἰδέᾳ ὑπάρχει, καὶ κατὰ τοῦτο ὑπάρχει, ᾗ λέγεται κατ' αὐτοῦ ἐκείνου οὗ κεῖται μὴ εἶναι ἴδιον. ἔσται γὰρ ἴδιον τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὑπάρχει τῷ αὐτοζώῳ τὸ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος συγκεῖσθαι. καὶ ᾗ ζῷον αὐτῷ ὑπάρχει τοῦτο, εἴη ἂν ζῴου ἴδιον, τὸ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος συγκεῖσθαι. Ἔπειτα ἐκ τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον, πρῶτον μὲν ἀνασκευάζοντα εἰ τὸ μᾶλλον, τοῦ μᾶλλον μή ἐστιν ἴδιον. οὐδὲ γὰρ τὸ ἧττον, τοῦ ἧττον ἔσται ἴδιον. οὐδὲ τὸ ἥκιστα, τοῦ ἥκιστα, οὐδὲ τὸ μάλιστα, τοῦ μάλιστα. οὐδὲ τὸ ἁπλῶς τοῦ ἁπλῶς. οἷον ἐπεὶ οὐκ ἔστι τὸ μᾶλλον κεχρῶσθαι τοῦ μᾶλλον σώματος ἴδιον, οὐδὲ τὸ ἧττον κεχρῶσθαι, τοῦ ἧττον σώματος ἂν εἴη ἴδιον. οὐδὲ τὸ κεχρῶσθαι, σώματος ὅλως. κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τὸ μᾶλλον τοῦ μᾶλλόν ἐστιν ἴδιον. καὶ γὰρ τὸ ἧττον, τοῦ ἧττον ἔσται ἴδιον. καὶ τὸ ἥκιστα, τοῦ ἥκιστα. καὶ τὸ μάλιστα, τοῦ μάλιστα. καὶ τὸ ἁπλῶς, τοῦ ἁπλῶς. οἷον ἐπεὶ τοῦ μᾶλλον ζῶντος, τὸ μᾶλλον αἰσθάνεσθαι ἐστὶν ἴδιον, καὶ τοῦ ἧττον ζῶντος, τὸ ἧττον αἰσθάνεσθαι εἴη ἂν ἴδιον. καὶ τοῦ μάλιστα δὲ τὸ μάλιστα. καὶ τοῦ ἥκιστα, τὸ ἥκιστα. καὶ τοῦ ἁπλῶς τὸ ἁπλῶς. καὶ ἐκ τοῦ ἁπλῶς δὲ πρὸς ταῦτα σκεπτέον ἐστίν. ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ τὸ ἁπλῶς τοῦ ἁπλῶς μή ἐστιν

212 αἰσχρὸν τοῦ ἐπιστήμην εἶναι κατ' ἑτέρου αὐτοῦ ἴδιον, οὐκ ἔστι δ' ἴδιον φρονήσεως τὸ ἐπιστήμην εἶναι καλόν, οὐκ ἂν εἴη ἴδιον φρονήσεως τὸ ἐπιστήμην εἶναι αἰσχρόν. εἰ δ' ἐστὶν ἴδιον φρονήσεως τὸ ἐπιστήμην εἶναι καλόν, οὐκ ἂν εἴη ἴδιον αὐτῆς τὸ ἐπιστήμην εἶναι αἰσχρόν· ἀδύνατον γὰρ εἶναι τὸ αὐτὸ πλειόνων ἴδιον. κατασκευάζοντι δ' οὐδὲν οὗτος ὁ τόπος ἐστὶ χρήσιμος, τὸ γὰρ ὡσαύτως ἔχον, ἓν πρὸς πλείω συγκρίνεται. Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντι μέν, εἰ τὸ κατὰ τὸ εἶναι λεγόμενον, μὴ ἔστι τοῦ κατὰ τὸ εἶναι λεγομένου ἴδιον· οὐδὲ γὰρ τὸ κατὰ τὸ φθείρεσθαι τοῦ κατὰ τὸ φθείρεσθαι· οὐδὲ τὸ κατὰ τὸ γίνεσθαι τοῦ κατὰ τὸ γίνεσθαι λεγομένου, ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ οὐκ ἔστι τοῦ ἀνθρώπου ἴδιον τὸ εἶναι ζῷον, οὐδ' ἂν τοῦ ἀνθρώπου γίνεσθαι εἴη ἂν ἴδιον τὸ γίνεσθαι ζῷον· οὐδ' ἂν τοῦ ἀνθρώπου φθείρεσθαι εἴη ἴδιον τὸ φθείρεσθαι ζῷον· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ληπτέον ἐστί, καὶ ἐκ τοῦ γίνεσθαι πρὸς τὸ εἶναι καὶ πρὸς τὸ φθείρεσθαι· καὶ ἐκ τοῦ φθείρεσθαι, πρὸς τὸ εἶναι καὶ πρὸς τὸ γίνεσθαι· καθάπερ εἴρηται νῦν, ἐκ τοῦ εἶναι πρὸς τὸ γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι. κατασκευάζοντα δέ, εἰ τοῦ κατὰ τὸ εἶναι τεταγμένου, ἔστι τὸ κατὰ τὸ εἶναι τεταγμένον ἴδιον, καὶ γὰρ τοῦ κατὰ τὸ γίνεσθαι λεγομένου ἔσται τὸ κατὰ τὸ γίνεσθαι λεγόμενον ἴδιον· καὶ τοῦ κατὰ τὸ φθείρεσθαι, τὸ κατὰ τὸ φθείρεσθαι ἀποδιδόμενον. οἷον ἐπεὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐστὶν ἴδιον τὸ εἶναι βροτόν, καὶ τοῦ γίνεσθαι ἄνθρωπον, εἴη ἂν ἴδιον τὸ γίνεσθαι βροτόν· καὶ τοῦ φθείρεσθαι ἄνθρωπον, τὸ φθείρεσθαι βροτόν. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ληπτέον ἐστὶ καὶ ἐκ τοῦ γίνεσθαι πρὸς τὸ εἶναι καὶ τὸ φθείρεσθαι· καὶ ἐκ τοῦ φθείρεσθαι πρὸς τὸ εἶναι καὶ πρὸς τὸ γίνεσθαι, καθάπερ εἴρηται νῦν ἐκ τοῦ εἶναι πρὸς τὸ γίνε-

νασκευάζοντα μέν, εἰ ἡ τοῦ ἀντικειμένου πτῶσις μή ἐστιν ἴδιον τῆς τοῦ ἀντικειμένου πτώσεως. οὐδὲ γὰρ ἡ τοῦ ἀντικειμένου πτῶσις ἔσται ἴδιον τῆς τοῦ ἀντικειμένου πτώσεως. οἷον ἐπεὶ οὐκ ἔστι τοῦ δικαίως ἴδιον τὸ ἀγαθῶς, οὐδ' ἂν τοῦ ἀδίκως εἴη ἴδιον τὸ κακῶς. κατασκευάζοντα δέ, εἰ ἡ τοῦ ἀντικειμένου πτῶσις ἐστὶν ἴδιον τῆς τοῦ ἀντικειμένου πτώσεως. καὶ γὰρ ἡ τοῦ ἀντικειμένου πτῶσις ἔσται ἴδιον τῆς τοῦ ἀντικειμένου πτώσεως. οἷον ἐπεὶ τοῦ ἀγαθοῦ ἐστὶν ἴδιον τὸ βέλτιστον, καὶ τοῦ κακοῦ ἂν εἴη ἴδιον τὸ χείριστον. Ἔπειτ' ἐκ τῶν ὁμοίως ἐχόντων, ἀνασκευάζοντα μέν, εἰ τὸ ὁμοίως ἔχον τοῦ ὁμοίως ἔχοντος μή ἐστιν ἴδιον. οὐδὲ γὰρ τὸ ὁμοίως ἔχον τοῦ ὁμοίως ἔχοντος ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁμοίως ἔχει ὁ οἰκοδόμος πρὸς τὸ ποιεῖν οἰκίαν, καὶ ὁ ἰατρὸς πρὸς τὸ ποιεῖν ὑγίειαν. οὐκ ἔστι δὲ ἰατροῦ ἴδιον τὸ ποιεῖν ὑγίειαν, οὐκ ἂν εἴη οὐδ' οἰκοδόμου ἴδιον, τὸ ποιεῖν οἰκίαν. κατασκευάζοντα δέ, εἰ τὸ ὁμοίως ἔχον, τοῦ ὁμοίως ἔχοντός ἐστιν ἴδιον. καὶ γὰρ τὸ ὁμοίως ἔχον τοῦ ὁμοίως ἔχοντος ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁμοίως ἔχει ἰατρός τε πρὸς τὸ ποιητικὸς ὑγιείας εἶναι, καὶ γυμναστὴς πρὸς τὸ ποιητικὸς εὐεξίας εἶναι. ἔστι δ' ἴδιον γυμναστοῦ, τὸ ποιητικὸν εἶναι εὐεξίας, εἴη κἂν ἴδιον καὶ τοῦ ἰατροῦ τὸ ποιητικὸν ὑγιείας εἶναι. Ἔπειτα ἐκ τῶν ὡσαύτως ἐχόντων, ἀνασκευάζοντα μέν, εἰ τὸ ὡσαύτως ἔχον τοῦ ὡσαύτως ἔχοντος μή ἐστιν ἴδιον. οὐδὲ γὰρ τὸ ὡσαύτως ἔχον τοῦ ὡσαύτως ἔχοντος ἔσται ἴδιον. ἀλλ' ἔστι τοῦ ὡσαύτως ἔχοντος τὸ ὡσαύτως ἔχον ἴδιον, τοῦτο οὐκ ἔσται ἴδιον οὗ κεῖται ἴδιον εἶναι. οἷον ἐπεὶ ὡσαύτως ἔχει ἡ φρόνησις πρὸς τὸ καλὸν καὶ τὸ

τα δέ, εἰ τὸ ἀποδοθὲν ἴδιον μὴ ἔστιν ἴδιον τῆς φάσεως, εἴη ἂν τῆς ἀποφάσεως. οὗτος δ' ὁ τόπος ἐστὶ ψευδής. φάσις γὰρ ἀποφάσεως, καὶ ἀπόφασις φάσεως οὐκ ἔστιν ἴδιον. φάσις μὲν γὰρ ἀποφάσει οὐδ' ὅλως ὑπάρχει· ἀπόφασις δὲ φάσει ὑπάρχει μέν, οὐχ ὡς ἴδιον δ' ὑπάρχει. Ἔπειτα δ' ἐκ τῶν ἀντιδιῃρημένων, ἀνασκευάζοντα μέν, εἰ τῶν ἀντιδιῃρημένων μηδὲν μηδενὸς τῶν λοιπῶν ἀντιδιῃρημένων ἐστὶν ἴδιον. οὐδὲ γὰρ τὸ κείμενον ἔσται ἴδιον τούτου, οὗ κεῖται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ζῶον αἰσθητὸν οὐδενὸς τῶν ἄλλων τῶν θνητῶν ζώων ἐστὶν ἴδιον, οὐκ ἂν εἴη τὸ ζῶον νοητὸν τοῦ ἀθανάτου θεοῦ ἴδιον. κατασκευάζοντα δέ, εἰ τῶν λοιπῶν τῶν ἀντιδιῃρημένων ὁποιονοῦν ἐστιν ἴδιον τούτων ἑκάστου τῶν ἀντιδιῃρημένων, ὄντος ἰδίου τινός· καὶ γὰρ τὸ λοιπὸν ἔσται τούτου ἴδιον, οὗ κεῖται μὴ εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ φρονήσεώς ἐστιν ἴδιον τὸ καθ' αὑτὸ πεφυκέναι λογιστικοῦ ἀρετὴν εἶναι, καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν οὕτως ἑκάστης λαμβανομένης, εἴη ἂν σωφροσύνης ἴδιον τὸ καθ' αὑτὸ πεφυκέναι τοῦ ἐπιθυμητικοῦ ἀρετὴν εἶναι. Ἔπειτα ἐκ τῶν πτώσεων, ἀνασκευάζοντα μέν, εἰ ἡ πτῶσις τῆς πτώσεως μὴ ἔστιν ἴδιον. οὐδὲ γὰρ ἡ πτῶσις τῆς πτώσεως ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ οὐκ ἔστι τοῦ δικαίως ἴδιον τὸ καλῶς, οὐδ' ἂν τοῦ δικαίου ἴδιον εἴη τὸ καλόν. κατασκευάζοντα δέ, εἰ ἡ πτῶσις τῆς πτώσεώς ἐστιν ἴδιον. καὶ γὰρ ἡ πτῶσις τῆς πτώσεως ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐστὶν ἴδιον τὸ πεζὸν δίπουν, καὶ τῷ ἀνθρώπῳ εἴη ἂν ἴδιον, τὸ πεζῷ δίποδι λέγεσθαι. Οὐ μόνον δ' ἐπ' αὐτοῦ τοῦ εἰρημένου κατὰ τὰς πτώσεις σκεπτέον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν προτέρων τόπων εἴρηται. ἀ-

ἔστι δ' ὁ τόπος οὗτος χρήσιμος ἀνασκευάζοντι μόνον. οἷον εἰ ἡ φάσις ἢ τὸ κατὰ τὴν φάσιν λεγόμενον αὐτοῦ ἴδιόν ἐστιν, οὐ γὰρ ἔσται αὐτοῦ ἴδιον ἡ ἀπόφασις. οὐδὲ τὸ κατὰ τὴν ἀπόφασιν λεγόμενον ἐστὶν αὐτοῦ ἴδιον. κἂν εἴη δὲ ἡ ἀπίφασις, ἢ τὸ κατὰ τὴν ἀπόφασιν λεγόμενον ἴδιον αὐτοῦ, οὐκ ἔσται ἡ φάσις οὐδὲ τὸ κατὰ τὴν φάσιν λεγόμενον ἴδιον. οἷον ἐπεὶ τοῦ ζώου ἐστὶν ἴδιον τὸ ἔμψυχον, οὐκ ἂν εἴη τοῦ ζώου ἴδιον τὸ ἄψυχον ἢ μὴ ἔμψυχον. Δεύτερον δ' ἐκ τῶν κατηγορουμένων, ἢ τῶν μὴ κατηγορουμένων. καὶ καθ' ὧν κατηγορεῖται ἢ μὴ κατηγορεῖται. ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ ἡ φάσις τῆς φάσεως μή ἐστιν ἴδιον, οὐδὲ γὰρ ἡ ἀπόφασις τῆς ἀποφάσεως ἔσται ἴδιον. κἂν δὲ ἀπίφασις τῆς ἀποφάσεως μὴ ἔσται ἴδιον, οὐδ' ἡ φάσις τῆς φάσεως ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ οὐκ ἔστι τοῦ ἀνθρώπου ἴδιον τὸ ζῷον, οὐδ' ἂν τοῦ μὴ ἀνθρώπου ἴδιον εἴη τὸ μὴ ζῷον. κἂν εἰ τοῦ μὴ ἀνθρώπου μὴ φαίνηται ἴδιον τὸ μὴ ζῷον, οὐδὲ τοῦ ἀνθρώπου ἴδιον ἔσται τὸ ζῷον. κατασκευάζοντα δὲ εἰ τῆς φάσεως ἡ φάσις ἐστὶν ἴδιον, καὶ γὰρ τῆς ἀποφάσεως ἡ ἀπόφασις ἔσται ἴδιον. κἂν δὲ τῆς ἀποφάσεως ἡ ἀπόφασίς ἐστιν ἴδιον, καὶ ἡ φάσις τῆς φάσεως ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ τοῦ μὴ ζώου ἐστὶν ἴδιον τὸ μὴ ζῆν, εἴη ἂν τοῦ ζώου ἴδιον τὸ ζῆν. κἂν εἰ δὲ τοῦ ζώου φαίνηται ἴδιον τὸ ζῆν, καὶ τοῦ μὴ ζώου φανεῖται ἴδιον τὸ μὴ ζῆν. Τρίτον δὲ ἐξ αὐτῶν τῶν ὑποκειμένων ἀνασκευάζοντα μὲν εἰ τὸ ἀποδεδομένον ἴδιον, τῆς φάσεώς ἐστιν ἴδιον, οὐ γὰρ ἔσται τὸ αὐτὸ καὶ τῆς ἀποφάσεως ἴδιον. κἂν εἰ δὲ τῆς ἀποφάσεώς ἐστιν ἴδιον τὸ ἀποδοθὲν, οὐκ ἔσται τῆς φάσεως ἴδιον. οἷον ἐπεὶ τοῦ ζώου ἴδιον τὸ ἔμψυχον, οὐκ ἂν εἴη τοῦ μὴ ζώου ἴδιον τὸ ἔμψυχον. κατασκευάζον-

211 τα δὲ, εἰ τὸ ἀποδοθὲν ἴδιον μή ἐστιν ἴδιον τῆς φάσεως, εἴη ἂν τῆς ἀποφάσεως. οὗτος δ' ὁ τόπος ἐστὶ ψευδής· φάσις γὰρ ἀποφάσεως, καὶ ἀπόφασις φάσεως οὐκ ἔστιν ἴδιον. φάσις μὲν γὰρ ἀποφάσει οὐδ' ὅλως ὑπάρχει. ἀπόφασις δὲ φάσει ὑπάρχει μὲν, οὐχ ὡς ἴδιον δὲ ὑπάρχει. Ἔπειτα δ' ἐκ τῶν ἀντιδιῃρημένων, ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ τῶν ἀντιδιῃρημένων μηδὲν μηδενὸς τῶν λοιπῶν ἀντιδιῃρημένων ἐστὶν ἴδιον. οὐδὲ γὰρ τὸ κείμενον ἔσται ἴδιον τούτου, οὗ κεῖται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ζῷον αἰσθητὸν, οὐδενὸς τῶν ἄλλων τῶν θνητῶν ζῴων ἐστὶν ἴδιον, οὐκ ἂν εἴη τὸ ζῷον νοητὸν τοῦ ἀθανάτου θεοῦ ἴδιον. κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τῶν λοιπῶν τῶν ἀντιδιῃρημένων ὁτιοῦν ἐστιν ἴδιον τούτων ἑκάστου τῶν ἀντιδιῃρημένων, ὄντος ἰδίου τινὸς· καὶ γὰρ τὸ λοιπὸν ἔσται τούτου ἴδιον, οὗ κεῖται μὴ εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ φρονήσεώς ἐστιν ἴδιον τὸ καθ' αὑτὸ πεφυκέναι λογιστικοῦ ἀρετὴν εἶναι, καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν οὕτως ἑκάστης λαμβανομένων, εἴη ἂν σωφροσύνης ἴδιον τὸ καθ' αὑτὸ πεφυκέναι, τοῦ ἐπιθυμητικοῦ ἀρετὴν εἶναι. Ἔπειτ' ἐκ τῶν πτώσεων, ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ ἡ πτῶσις τῆς πτώσεως μή ἐστιν ἴδιον. οὐδὲ γὰρ ἡ πτῶσις τῆς πτώσεως ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ οὐκ ἔστι τοῦ δικαίως ἴδιον τὸ καλῶς, οὐδ' ἂν τοῦ δικαίου ἴδιον εἴη τὸ καλόν. κατασκευάζοντα δὲ, εἰ ἡ πτῶσις τῆς πτώσεώς ἐστιν ἴδιον. καὶ γὰρ ἡ πτῶσις τῆς πτώσεως ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐστὶν ἴδιον τὸ πεζὸν δίπουν, καὶ τῷ ἀνθρώπῳ εἴη ἂν ἴδιον, τὸ πεζῷ δίποδι λέγεσθαι. Οὐ μόνον δ' ἐπ' αὐτοῦ τοῦ εἰρημένου κατὰ τὰς πτώσεις σκεπτέον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν προτέρων τόπων εἴρηται. ἀ-

ἔστι δ' ὁ τόπος οὗτος χρήσιμος ἀνασκευάζοντι μόνον. οἷον εἰ ἡ φάσις ἢ τὸ κατὰ τὴν φάσιν λεγόμενον αὐτοῦ ἴδιόν ἐστι, οὐ γὰρ ἔσται αὐτοῦ ἴδιον ἡ ἀπόφασις· οὐδὲ τὸ κατὰ τὴν ἀπόφασιν λεγόμενον ἐστὶν αὐτοῦ ἴδιον. κἂν εἴη δὲ ἡ ἀπόφασις, ἢ τὸ κατὰ τὴν ἀπόφασιν λεγόμενον ἴδιον αὐτοῦ, οὐκ ἔσται ἡ φάσις οὐδὲ τὸ κατὰ τὴν φάσιν λεγόμενον ἴδιον. οἷον ἐπεὶ τοῦ ζῴου ἐστὶν ἴδιον τὸ ἔμψυχον, οὐκ ἂν εἴη τοῦ ζῴου ἴδιον τὸ ἄψυχον ἢ μὴ ἔμψυχον. Δεύτερον δ' ἐκ τῶν κατηγορουμένων, ἢ τῶν μὴ κατηγορουμένων· καὶ καθ' ὧν κατηγορεῖται ἢ μὴ κατηγορεῖται. ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ ἡ φάσις τῆς φάσεως μὴ ἔστιν ἴδιον, οὐδὲ γὰρ ἡ ἀπόφασις τῆς ἀποφάσεως ἔσται ἴδιον. κἂν δὲ ἀπόφασις τῆς ἀποφάσεως μὴ ἔσται ἴδιον, οὐδ' ἡ φάσις τῆς φάσεως ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ οὐκ ἔστι τοῦ ἀνθρώπου ἴδιον τὸ ζῷον, οὐδ' ἂν τοῦ μὴ ἀνθρώπου ἴδιον εἴη τὸ μὴ ζῷον. κἂν εἰ τοῦ μὴ ἀνθρώπου μὴ φαίνηται ἴδιον τὸ μὴ ζῷον, οὐδὲ τοῦ ἀνθρώπου ἴδιον ἔσται τὸ ζῷον. κατασκευάζοντα δ' εἰ τῆς φάσεως ἡ φάσις ἐστὶν ἴδιον, καὶ γὰρ τῆς ἀποφάσεως ἡ ἀπόφασις ἔσται ἴδιον. κἂν δὲ τῆς ἀποφάσεως ἡ ἀπόφασις ἐστὶν ἴδιον, καὶ ἡ φάσις τῆς φάσεως ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ τοῦ μὴ ζῴου ἐστὶν ἴδιον τὸ μὴ ζῆν, εἴη ἂν τοῦ ζῴου ἴδιον τὸ ζῆν, κἂν εἰ δὲ τοῦ ζῴου φαίνηται ἴδιον τὸ ζῆν, καὶ τοῦ μὴ ζῴου φανεῖται ἴδιον τὸ μὴ ζῆν. Τρίτον δ' ἐξ αὐτῶν τῶν ὑποκειμένων ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ τὸ ἀποδοθὲν ἴδιον, τῆς φάσεώς ἐστιν ἴδιον, οὐ γὰρ ἔσται τὸ αὐτὸ καὶ τῆς ἀποφάσεως ἴδιον. κἂν εἰ δὲ τῆς ἀποφάσεως ἐστὶν ἴδιον τὸ ἀποδοθὲν, οὐκ ἔσται τῆς φάσεως ἴδιον. οἷον ἐπεὶ τοῦ ζῴου ἴδιον τὸ ἔμψυχον, οὐκ ἂν εἴη τοῦ μὴ ζῴου ἴδιον τὸ ἔμψυχον. κατασκευάζον-

210 ἐστὶν ἀγαθῷ μὲν κακόν· αἱρετῷ δὲ, φευκτόν. ἔστι δὲ τοῦ ἀγαθοῦ ἴδιον τὸ αἱρετόν, εἴη ἂν κακοῦ ἴδιον τὸ φευκτόν. Δεύτερον δ' ἐκ τῶν πρός τι. ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ τὸ πρός τι τοῦ πρός τι μή ἐστιν ἴδιον, οὐδὲ τὸ πρός τι τοῦ πρός τι ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ λέγεται τὸ διπλάσιον μὲν πρὸς ἥμισυ. ὑπερέχον δὲ πρὸς ὑπερεχόμενον, οὐκ ἔστι δὲ τοῦ διπλασίου τὸ ὑπερέχον ἴδιον, οὐκ ἂν εἴη τοῦ ἡμίσεως τὸ ὑπερεχόμενον ἴδιον. κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τοῦ πρός τι τὸ πρός τί ἐστιν ἴδιον, καὶ γὰρ τοῦ πρός τι τὸ πρός τι ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ λέγεται τὸ μὲν διπλάσιον πρὸς τὸ ἥμισυ. τὸ δὲ ἓν πρὸς δύο. τὰ δὲ δύο πρὸς ἕν. ἔστι δὲ τοῦ διπλασίου ἴδιον τὸ ὡς δύο πρὸς ἕν, εἴη ἂν τοῦ ἡμίσεος ἴδιον, τὸ ὡς ἓν πρὸς δύο. Τρίτον δὲ, ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ τῆς ἕξεως τὸ καθ' ἕξιν λεγόμενον μή ἐστιν ἴδιον. οὐδὲ τῆς στερήσεως τὸ κατὰ στέρησιν λεγόμενον, ἔσται ἴδιον. καὶ εἰ τῆς στερήσεως τὸ κατὰ στέρησιν λεγόμενον μή ἐστιν ἴδιον. οὐδὲ τῆς ἕξεως τὸ κατὰ τὴν ἕξιν λεγόμενον, ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ οὐ λέγεται τῆς κωφότητος ἴδιον τὸ ἀναισθησίαν εἶναι. οὐδ' ἂν τῆς ἀκοῆς εἴη ἴδιον τὸ αἴσθησιν εἶναι. κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τὸ καθ' ἕξιν λεγόμενον ἐστὶ τῆς ἕξεως ἴδιον, καὶ τῆς στερήσεως τὸ κατὰ στέρησιν λεγόμενον, ἔσται ἴδιον. καὶ εἰ τῆς στερήσεως τὸ κατὰ στέρησιν λεγόμενόν ἐστιν ἴδιον, καὶ τῆς ἕξεως τὸ καθ' ἕξιν λεγόμενον ἔσται ἴδιον. οἷον ἐπεὶ τῆς ὄψεώς ἐστιν ἴδιον τὸ βλέπειν καθὸ ἔχομεν ὄψιν πεφυκότες, εἴη ἂν τῆς τυφλότητος ἴδιον, τὸ μὴ βλέπειν καθὸ οὐκ ἔχομεν ὄψιν, πεφυκότες ἔχειν. Ἔπειτα ἐκ τῶν καταφάσεων καὶ τῶν ἀποφάσεων, πρῶτον μὲν ἐξ αὐτῶν τῶν κατηγορουμένων.

μερῶν ἴδιον. ἐνίοτε μὲν ἐπὶ τὸ σύμπαν βλέψας. ἐνίο-
τε δ' ἐπὶ τὸ κατὰ μέρος λεγόμενον, αὐτὸς αὑτὸν ἐπιστήσας.
ἔσται δ' οὐδέτερον ὀρθῶς ἀποδεδομένον. οἷον ἐπὶ μὲν τοῦ
σύμπαντος, ὁ εἴπας θαλάττης ἴδιον τὸ πλεῖστον ὕ-
δωρ ἁλμυρὸν, ὁμοιομεροῦς μέν τινος ἔθηκε τὸ ἴδιον.
τοιοῦτο δέ τι ἀποδέδωκεν, ὃ οὐκ ἀληθεύεται κατὰ τοῦ μέ-
ρους. οὐ γάρ ἐστιν ἡ τὶς θάλαττα τὸ πλεῖστον, ὕδωρ ἁλ-
μυρὸν, οὐκ ἂν εἴη τῆς θαλάττης ἴδιον τὸ πλεῖστον ὕ-
δωρ ἁλμυρόν. ἐπεὶ δὲ τοῦ μέρους. οἷον ἐπεὶ ὁ θεὶς ἀέ-
ρος ἴδιον τὸ ἀναπνευστὸν, ὁμοιομεροῦς μέν τινος εἴ-
ρηκε τὸ ἴδιον, τοιοῦτον δ' ἀπέδωκεν, ὃ κατὰ τοῦ τινὸς ἀέ-
ρος ἀληθεύεται, κατὰ δὲ τοῦ σύμπαντος οὐ λέγεται. οὐ γάρ ἐστιν
ὁ σύμπας ἀναπνευστὸς, οὐκ ἂν εἴη τοῦ ἀέρος ἴδιον τὸ
ἀναπνευστόν. κατασκευάζοντα δὲ, εἰ ἀληθεύεται μὲν
καθ' ἕκαστον τῶν ὁμοιομερῶν. ἔστι δ' ἴδιον αὐτῶν καὶ κατὰ
τὸ σύμπαν. ἔσται γὰρ ἴδιον τὸ κείμενον μὴ εἶναι αὐτοῦ
ἴδιον, οἷον ἐπεὶ ἀληθεύεται κατὰ πάσης γῆς τὸ κάτω φέ-
ρεσθαι κατὰ φύσιν. ἔστι δὲ ἴδιον τοῦτο τῆς τινὸς γῆς κατὰ τὴν γῆν.
κατὰ γὰρ τὴν γῆν καὶ τὸ γῆν εἶναι, εἴη ἂν τῆς γῆς ἴδιον, τὸ
κάτω φέρεσθαι κατὰ φύσιν. Ἔπειτα ἐκ τῶν ἀντικειμένων
σκεπτέον ἐστί. πρῶτον μὲν ἐκ τῶν ἐναντίων, ἀνασκευά-
ζοντα μὲν, εἰ τοῦ ἐναντίου μή ἐστι τὸ ἐναντίον ἴδιον. οὐ-
δὲ γὰρ τοῦ ἐναντίου ἔσται τὸ ἐναντίον ἴδιον. οἷον ἐπεὶ
ἐναντίον ἐστὶ δικαιοσύνη μὲν ἀδικίᾳ, τῷ βελτίστῳ δὲ
τὸ χείριστον, οὐκ ἔστι δὲ τῆς δικαιοσύνης ἴδιον, τὸ βέλτι-
στον, οὐκ ἂν εἴη τῆς ἀδικίας ἴδιον τὸ χείριστον. κατα-
σκευάζοντα δὲ, εἰ τοῦ ἐναντίου τὸ ἐναντίον ἴδιόν ἐστι, καὶ τοῦ
ἐναντίου τὸ ἐναντίον ἴδιον ἔσται. οἷον ἐπεὶ ἐναντίον

φλογός· τοῦτο δ' οὐ δεῖ γίνεσθαι, ὅταν μὴ καὶ τὸ ὄνομα μᾶλλον κατηγορεῖται, καθ' οὗ ὁ λόγος μᾶλλον ἀληθεύεται. εἰ δὲ μή, οὐκ ἔσται καθ' οὗ ὁ λόγος μᾶλλον, καὶ τοὔνομα μᾶλλον. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ταυτὸν εἶναι συμβήσεται τὸ ἴδιον τοῦ τε ἁπλῶς καὶ τοῦ μάλιστα ὄντος ἐν τῷ ἁπλῶς τοιούτῳ. καθάπερ ἐπὶ τοῦ πυρὸς ἔχει τὸ λεπτομερέστατον. καὶ γὰρ ἐπὶ τοῦ φωτὸς, καὶ τοῦ πυρὸς ἔσται ταυτὸ τοῦτο ἴδιον. λεπτομερέστατον γάρ ἐστι τὸ φῶς. ἄλλου μὲν οὖν οὕτως ἀποδιδόντος τὸ ἴδιον, ἐπιχειρητέον, αὐτῷ δ' οὐ δοτέον ἐστὶ ταύτην τὴν ἔνστασιν. ἀλλ' εὐθὺς τιθέμενον τὸ ἴδιον, διοριστέον ὃν τρόπον τίθησι τὸ ἴδιον. Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ αὐτὸ αὑτοῦ ἴδιον ἔθηκεν. οὐ γὰρ ἔσται ἴδιον τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον, αὐτὸ γὰρ αὑτῷ πᾶν, τὸ εἶναι δηλοῖ. τὸ δὲ τὸ εἶναι δηλοῦν, οὐκ ἴδιον, ἀλλ' ὅρος ἐστίν. οἷον ἐπεὶ ὁ εἴπας τοῦ καλοῦ τὸ πρέπον ἴδιον εἶναι, αὐτὸ ἑαυτοῦ ἴδιον ἀπέδωκε, ταυτὸν γάρ ἐστι τὸ καλὸν καὶ τὸ πρέπον, οὐκ ἂν εἴη τὸ πρέπον τοῦ καλοῦ ἴδιον. κατασκευάζοντα δὲ, εἰ μὴ αὐτὸ μὲν αὑτοῦ ἴδιον ἀπέδωκεν. ἀντικατηγορούμενον δ' ἔθηκεν. ἔσται γὰρ ἴδιον, τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ θεὶς ζῴου ἴδιον τὸ οὐσία ἔμψυχος, οὐκ αὐτὸ μὲν αὑτοῦ ἴδιον ἔθηκεν. ἀντικατηγορούμενον δ' ἀποδέδωκεν, εἴη ἂν ἴδιον τοῦ ζῴου τὸ οὐσία ἔμψυχος. Ἔπειτα ἐπὶ τῶν ὁμοιομερῶν σκεπτέον ἐστὶν, ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ τὸ τοῦ συνόλου ἴδιον μὴ ἀληθεύεται κατὰ τοῦ μέρους. ἢ εἰ τὸ τοῦ μέρους ἴδιον μὴ λέγεται κατὰ τοῦ σύμπαντος. οὐ γὰρ ἔσται ἴδιον τὸ κείμενον ἴδιον εἶναι. συμβαίνει δ' ἐπ' ἐνίων τοῦτο γίνεσθαι. ἀποδοίη γὰρ ἄν τις ἐπὶ τῶν ὁμοιο-

πάρχον ἀποδίδωσιν, ὅτι οὐκ ἔσται τοιοῦτον οἷον νῦν ὑ-
πάρχει ἐκεῖνο. καθάπερ τὸ τέτταρας δακτύλους ἔ-
χειν τὸν αὐτὸν, μὴ δηλώσας δὲ διότι ὡς πρῶτον. ἢ ὡς
κατ' ἄλλο τίθησιν, ὅτι οὐ καθ' οὗ ὁ λόγος καὶ τοὔνομα ἀ-
ληθεύσεται. καθάπερ τὸ κεχρῶσθαι εἴτε τῆς ἐπιφανείας
εἴτε τοῦ σώματος ἀποδοθείη ἴδιον. μὴ προείπας δὲ διό-
τι ἢ τῷ ἔχειν ἢ τῷ ἔχεσθαι τὸ ἴδιον ἀποδέδωκε, διότι
οὐκ ἔσται ἴδιον τὸ ἀποδοθέν. ὑπάρξει γὰρ ἐὰν μὲν τῷ
ἔχεσθαι ἀποδιδῷ τὸ ἴδιον καὶ τῷ ἔχοντι. ἐὰν δὲ τῷ ἔ-
χοντι, καὶ τῷ ἐχομένῳ. καθάπερ τὸ ἀμετάπειστον ὑπὸ
λόγου, τῆς ἐπιστήμης ἢ τοῦ ἐπιστήμονος τεθὲν ἴδιον. μὴ
προσσημάνας δὲ, τῷ μετέχειν, ἢ τὸ μετέχεσθαι ὅτι καὶ
ἄλλοις τισὶν ὑπάρξει τὸ ἴδιον. ἐὰν μὲν γὰρ τῷ μετέχε-
σθαι ἀποδῷ, τοῖς μετέχουσιν. ἐὰν δὲ τῷ μετέχειν, τοῖς
μετεχομένοις. καθάπερ εἰ τοῦ τινὸς ζώου ἢ τοῦ ζώου τιθείη
τὸ ζῆν ἴδιον. μὴ διαστείλας δὲ τὸ τῷ εἴδει, ὅτι ἐνὶ μό-
νῳ ὑπάρξει τῶν ὑπὸ τοῦτο ὄντων οὗ τὸ ἴδιον τίθησι. τὸ
γὰρ καθ' ὑπερβολὴν ἑνὶ μόνῳ ὑπάρχει. καθάπερ τοῦ
πυρὸς τὸ κουφότατον. ἐνίοτε δὲ καὶ τὸ, τῷ εἴδει προ-
σθεὶς, διήμαρτε. δεήσει γὰρ ἓν εἶδος εἶναι τῶν λεχθέν-
των, ὅταν τὸ τῷ εἴδει προστεθῇ. τοῦτο δ' ἐπ' ἐνίων οὐ
συμπίπτει. καθάπερ οὐδ' ἐπὶ τοῦ πυρός. οὐ γάρ ἐστιν ἓν
εἶδος τοῦ πυρός. ἕτερον γάρ ἐστι, τῷ εἴδει ἄνθραξ καὶ
φλὸξ καὶ φῶς. ἕκαστον αὐτῶν πῦρ ὄν. διὰ τοῦτο δὲ οὐ δεῖ
ὅταν τῷ εἴδει προστεθῇ, ἕτερον εἶναι εἶδος τοῦ λεχθέν-
τος. ὅτι τοῖς μὲν μᾶλλον τοῖς δ' ἧττον ὑπάρξει τὸ λεχθὲν
ἴδιον. καθάπερ ἐπὶ τοῦ πυρὸς τὸ λεπτομερέστατον. λε-
πτομερέστερον γάρ ἐστι τὸ φῶς τοῦ ἄνθρακος καὶ τῆς
φλογός.

208 δοκοῦσι τῷ τοιούτῳ τὸ ἴδιον, ἐὰν μὲν γάρ τι τοῦ κατ' ἄλλό τι ἴδιον ἀποδιδῷς, καὶ κατὰ τοῦ πρώτου ἀληθεύσεται. ἐὰν δὲ τοῦ πρώτου θῇς, καὶ τοῦ κατ' ἄλλο κατηγορηθήσεται. οἷον ἐὰν μέν τις ἐπιφανείας ἴδιον ἀποδῷ τὸ κεχρῶσθαι, καὶ κατὰ τοῦ σώματος ἀληθεύσεται τὸ κεχρῶσθαι. ἐὰν δὲ σώματος, καὶ κατ' ἐπιφανείας κατηγορηθήσεται. ὥστε οὐ καθ' οὗ ὁ λόγος, καὶ τοὔνομα ἀληθεύσεται. Συμβαίνει δ' ἐν ἐνίοις τῶν ἰδίων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γίνεσθαί τινα ἁμαρτίαν, παρὰ τὸ μὴ διορίζεσθαι πῶς καὶ τίνων τίθησι τὸ ἴδιον. ἅπαντες γὰρ ἐπιχειροῦσιν ἀποδιδόναι τὸ ἴδιον, ἢ τὸ τῇ φύσει ὑπάρχον καθάπερ ἀνθρώπου τὸ δίπουν. ἢ τὸ ὑπάρχον καθάπερ ἀνθρώπου τινός, τὸ τέτταρας δακτύλους ἔχειν. ἢ εἴδει. καθάπερ πυρὸς τὸ λεπτομερέστατον. ἢ τὸ ἁπλῶς καθάπερ ζῴου τὸ ζῆν. ἢ κατ' ἄλλο, καθάπερ ψυχῆς τὸ φρόνιμον. ἢ ὡς τὸ πρῶτον, καθάπερ λογιστικοῦ τὸ φρόνιμον. ἢ ὡς τὸ ἔχειν, καθάπερ ἐπιστήμονος τὸ ἀμετάπειστον ὑπὸ λόγου. οὐδὲν γὰρ ἕτερον, ἢ τῷ ἔχειν τι ἔσται ἀμετάπειστον ὑπὸ λόγου. ἢ τῷ ἔχεσθαι, καθάπερ ἐπιστήμης τὸ ἀμετάπειστον ὑπὸ λόγου. ἢ τῷ μετέχεσθαι, καθάπερ ζῴου, τὸ αἰσθάνεσθαι. οὐ γάρ ἐστ' αὐτὸ καθ' αὑτὸ τὸ ζῷον, ἀλλὰ τὰ μετέχοντα αὐτοῦ τοιαῦτα παρέχεται. τῷ αἰσθάνεται μὲν γὰρ καὶ ἄλλό τι οἷον ἄνθρωπος, ἀλλὰ μετέχον ἤδη, τούτου αἰσθάνεται. ἢ τῷ μετέχειν, καθάπερ τοῦ τινὸς ζῴου τὸ ζῆν. μὴ προσθεὶς μὲν οὖν τὸ φύσει, ἁμαρτάνει. διότι ἐνδέχεται τὸ φύσει ὑπάρχον, μὴ ὑπάρχειν ἐκείνῳ ᾧ φύσει ὑπάρχει. καθάπερ ἀνθρώπῳ τὸ δύο πόδας ἔχειν. μὴ διορίσας δὲ διότι τὸ ὑ-

ἐπιστήμων κατὰ τὴν ἐπιστήμην λέγεται διακεῖσθαι, οὐκ ἂν εἴη τοῦ ἐπιστήμης ἴδιον τὸ ἀμετάπειστον ὑπὸ λόγου. καὶ γὰρ ὁ ἐπιστήμων ἔσται ἀμετάπειστος ὑπὸ λόγου. κατασκευάζοντα δὲ, ῥητέον ὡς οὐκ ἔστιν ἕτερον ἁπλῶς τὸ ᾧ συμβέβηκε καὶ τὸ συμβεβηκὸς, μετὰ τοῦ ᾧ συμβέβηκε λαμβανόμενον· ἀλλ' ἄλλο λέγεται, τῷ ἕτερον εἶναι αὐτοῖς τὸ εἶναι. οὐ ταυτὸν γάρ ἐστιν ἀνθρώπῳ τε τὸ εἶναι ἀνθρώπῳ, καὶ λευκῷ ἀνθρώπῳ, τὸ εἶναι ἀνθρώπῳ λευκῷ. ἔτι δὲ θεωρητέον ἐστὶ παρὰ τὰς πτώσεις λέγοντα διότι οὔθ' ὁ ἐπιστήμων ἔσται τὸ ἀμετάπειστον ὑπὸ λόγου, ἀλλ' ὁ ἀμετάπειστος ὑπὸ λόγου. οὔθ' ἡ ἐπιστήμη τὸ ἀμετάπειστον ὑπὸ λόγου. ἀλλ' ἡ ἀμετάπειστος ὑπὸ λόγου. πρὸς γὰρ τὸν πάντως ἐνιστάμενον, πάντα ἀντιτακτέον ἐστίν. Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ τὸ φύσει ὑπάρχον βουλόμενος ἀποδοῦναι, τοῦτον τὸν τρόπον τίθησι τῇ λέξει· ὥστε τὸ ἀεὶ ὑπάρχον σημαίνειν. δόξειε γὰρ ἂν κινεῖσθαι τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ εἴπας ἀνθρώπου ἴδιον τὸ δίπουν, βούλεται μὲν τὸ φύσει ὑπάρχον ἀποδιδόναι, σημαίνει δὲ τῇ λέξει τὸ ἀεὶ ὑπάρχον, οὐκ ἂν εἴη ἀνθρώπου ἴδιον τὸ δίπουν. οὐ γὰρ πᾶς ἐστιν ἄνθρωπος δύο πόδας ἔχων. κατασκευάζοντα δὲ, εἰ βούλεται τὸ φύσει ὑπάρχον ἴδιον ἀποδιδόναι, καὶ τῇ λέξει τοῦτον τὸν τρόπον σημαίνει. οὐ γὰρ κινηθήσεται κατὰ τοῦτο τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ ἀνθρώπου ἴδιον ἀποδιδοὺς τὸ ζῷον ἐπιστήμης δεκτικὸν, καὶ βούλεται καὶ τῇ λέξει σημαίνει τὸ φύσει ὑπάρχον ἴδιον, οὐκ ἂν κινοῖτο κατὰ τοῦτο, ὡς οὐκ ἔστιν ἀνθρώπου ἴδιον τὸ ζῷον ἐπιστήμης δεκτικόν. Ἔτι ὅσα λέγεται ὡς κατ' ἄλλο τι πρῶτον, ἢ ὡς πρῶτον αὐτὸ, ἔργον ἐστὶν ἀπο-

207 ἔσται ἴδιον, τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ταυτόν ἐστι τῷ εἴδει ἄνθρωπος καὶ ἵππος. οὐκ ἀεὶ δὲ τοῦ ἵππου ἐστὶν ἴδιον, τὸ ἑστάναι ὑφ᾽ αὑτοῦ, οὐδ᾽ ἂν εἴη τοῦ ἀνθρώπου ἀεὶ ἴδιον, τὸ κινεῖσθαι ὑφ᾽ αὑτοῦ. ταυτὸν γάρ ἐστι τῷ εἴδει τὸ κινεῖσθαι καὶ ἑστάναι ὑφ᾽ αὑτοῦ, ᾗ ζῴῳ ἐστὶν ἑκατέρῳ αὐτῶν τὸ συμβεβηκέναι. κατασκευάζοντα δέ, εἰ ἀεὶ τῶν αὐτῶν τῷ εἴδει, ταυτὸν ἀεὶ τῷ εἴδει τὸ ἴδιον. ἔσται γὰρ ἴδιον τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ἀνθρώπου ἐστὶν ἴδιον τὸ εἶναι πεζὸν δίπουν, καὶ ὄρνιθος ἂν εἴη ἴδιον, τὸ εἶναι πτηνὸν δίπουν. ἑκάτερον γὰρ τούτων ἐστὶ ταυτὸν τῷ εἴδει. ᾗ τὰ μὲν ὡς ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος ἐστὶν εἴδη, ὑπὸ τὸ ζῷον ὄντα. τὰ δέ, ὡς γένους διαφοραὶ τοῦ ζῴου. οὗτος δὲ ὁ τόπος ψευδής ἐστιν, ὅταν τὸ μὲν ἕτερον τῶν λεχθέντων ἑνί τινι μόνῳ ὑπάρχῃ εἴδει, τὸ δ᾽ ἕτερον πολλοῖς. καθάπερ τὸ πεζὸν τετράπουν. Ἐπεὶ δὲ τὸ ταυτὸν καὶ τὸ ἕτερον πολλαχῶς λέγεται, ἔργον ἐστὶ σοφιστικῶς λαμβάνοντι, ἑνὸς ἀποδοῦναι καὶ μόνου τινὸς τὸ ἴδιον. τὸ γὰρ ὑπάρχον τινὶ ᾧ συμβέβηκέ τι, καὶ τῷ συμβεβηκότι ὑπάρξει, λαμβανομένῳ μετὰ τοῦ ᾧ συμβέβηκεν. οἷον τὸ ὑπάρχον ἀνθρώπῳ, καὶ λευκῷ ἀνθρώπῳ ὑπάρξει, ἂν ᾖ λευκὸς ἄνθρωπος. καὶ τὸ λευκῷ δὲ ἀνθρώπῳ ὑπάρχον, καὶ ἀνθρώπῳ ὑπάρξει. διαβάλλοι δ᾽ ἄν τις τὰ τοιαῦτα τῶν ἰδίων, τὸ ὑποκείμενον ἄλλο μὲν καθ᾽ αὑτὸ ποιῶν, ἄλλο δὲ μετὰ τοῦ συμβεβηκότος. οἷον ἄλλο μὲν ἄνθρωπον εἶναι λέγων, ἄλλο δὲ λευκὸν ἄνθρωπον. ἔτι δὲ ἕτερον ποιῶν τὴν ἕξιν, καὶ τὸ κατὰ τὴν ἕξιν λεγόμενον. τὸ γὰρ τῇ ἕξει ὑπάρχον, καὶ τῷ κατὰ τὴν ἕξιν λεγομένῳ ὑπάρξει. καὶ τὸ τῷ κατὰ τὴν ἕξιν λεγομένῳ ὑπάρχον, καὶ τῇ ἕξει ὑπάρξει. οἷον ἐπεὶ ὁ

ἕκαστον, οὐ τὸ ἴδιον ἀποδέδωκεν. ἢ εἰ μηδενὶ ὑπάρχει,
ἢ εἰ μὴ κατὰ τοῦτο ἀληθεύεται. ἢ εἰ μή ἐστιν ἴδιον ἑκάστου
αὐτῶν κατ' ἐκεῖνο, οὐ τὸ ἴδιον ἀποδέδωκεν. οὐ γὰρ ἔσται
ἴδιον τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ κατὰ τοῦ γεωμέτρου
οὐκ ἀληθεύεται τὸ ἀνεξαπάτητον εἶναι ὑπὸ λόγου.
ἀπατᾶται γὰρ ὁ γεωμέτρης ἐν τῷ ψευδογραφεῖσθαι,
οὐκ ἂν εἴη τοῦ ἐπιστήμονος ἴδιον τὸ μὴ ἀπατᾶσθαι ὑπὸ
λόγου. κατασκευάζοντα δὲ, εἰ κατὰ παντὸς ἀληθεύεται, καὶ
κατὰ τοῦτο ἀληθεύεται. ἔσται γὰρ ἴδιον τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον.
οἷον ἐπεὶ τὸ ζῷον ἐπιστήμης δεκτικὸν κατὰ παντὸς ἀνθρώπου
ἀληθεύεται καὶ ᾗ ἄνθρωπος, εἴη ἂν ἀνθρώπου ἴδιον, τὸ, ζῷον ἐπιστή-
μης δεκτικόν. ἔστι δὲ ὁ τόπος οὗτος ἀνασκευάζοντι μὲν,
εἰ μὴ καθ' οὗ τοὔνομα, καὶ ὁ λόγος ἀληθεύεται. καὶ εἰ μὴ
καθ' οὗ ὁ λόγος, καὶ τοὔνομα ἀληθεύεται. κατασκευάζον-
τι δὲ, εἰ καθ' οὗ τοὔνομα, καὶ ὁ λόγος ἀληθεύεται. καὶ εἰ καθ'
οὗ ὁ λόγος, καὶ τοὔνομα κατηγορεῖται. Ἔπειτ' ἀνα-
σκευάζοντα μὲν, εἰ μὴ καθ' οὗ ὁ λόγος, καὶ τοὔνομα ἀλη-
θεύεται. καὶ εἰ μὴ καθ' οὗ τοὔνομα, καὶ ὁ λόγος λέγεται. οὐ
γὰρ ἔσται ἴδιον τὸ κείμενον ἴδιον εἶναι. οἷον ἐπεὶ τὸ μὲν ζῷον
ἐπιστήμης δεκτικὸν ἀληθεύεται κατὰ τοῦ θεοῦ, ὁ δὲ ἄνθρωπος οὐ κατη-
γορεῖται, οὐκ ἂν εἴη τοῦ θεοῦ ἴδιον τὸ ζῷον ἐπιστήμης δεκτι-
κόν. κατασκευάζοντα δὲ, εἰ καθ' οὗ ὁ λόγος, καὶ τοὔνομα
κατηγορεῖται. καὶ καθ' οὗ τοὔνομα, καὶ ὁ λόγος κατηγορεῖ-
ται. ἔσται γὰρ ἴδιον τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον. οἷον
ἐπεὶ καθ' οὗ τὸ, ψυχὴν ἔχειν, τὸ ζῷον ἀληθεύεται, καὶ
καθ' οὗ τὸ ζῷον, τὸ ψυχὴν ἔχειν, εἴη ἂν τὸ ψυχὴν ἔ-
χειν τοῦ ζώου ἴδιον. Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ
τὸ ὑποκείμενον ἴδιον ἀποδέδωκε τοῦ ἐν τῷ ὑποκειμέ-

205 ἴδιον· οἷον ἐπεὶ ὁ εἴπας ἀνθρώπου ἴδιον, ζῷον πεζὸν δίπουν, τὸ τί ἦν εἶναι σημαῖνον ἀποδέδωκε τοῦ ἀνθρώπου ἴδιον, οὐκ ἂν εἴη τὸ τοῦ ἀνθρώπου ἴδιον καλῶς ἀποδεδομένον. κατασκευάζοντα δέ, εἰ ἀντικατηγορούμενον μὲν ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον, μὴ τὸ τί ἦν εἶναι δὲ δηλοῦν. ἔσται γὰρ κατὰ τοῦτο καλῶς ἀποδεδομένον τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ θεὶς ἀνθρώπου ἴδιον, τὸ ζῷον ἥμερον φύσει, ἀντικατηγορούμενον μὲν ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον, οὐ τὸ τί ἦν εἶναι δὲ δηλοῦν, εἴη ἂν κατὰ τοῦτο καλῶς ἀποδεδομένον τὸ ἴδιον τοῦ ἀνθρώπου.

Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μέν, εἰ μὴ εἰς τὸ τί ἐστιν ὁ θεὶς ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον. δεῖ γὰρ τῶν ἰδίων καθάπερ τῶν ὅρων τὸ πρῶτον ἀποδίδοσθαι γένος, ἔπειθ' οὕτως ἤδη προσάπτειν τὰ λοιπὰ καὶ χωρίζειν. ὥστε τὸ μὴ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον κείμενον ἴδιον, οὐκ ἂν εἴη καλῶς ἀποδεδομένον. οἷον ἐπεὶ ὁ εἴπας τοῦ ζῴου ἴδιον τὸ ψυχὴν ἔχειν, οὐκ ἔθηκεν εἰς τὸ τί ἐστι τὸ ζῷον, οὐκ ἂν εἴη καλῶς κείμενον τὸ τοῦ ζῴου ἴδιον. κατασκευάζοντα δέ, εἴ τις εἰς τὸ τί ἐστι θεὶς οὗ τὸ ἴδιον ἀποδίδωσι, τὰ λοιπὰ προσάπτει. ἔσται γὰρ κατὰ τοῦτο καλῶς ἀποδεδομένον τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ θεὶς ἀνθρώπου ἴδιον, ζῷον ἐπιστήμης δεκτικόν, εἰς τὸ τί ἐστι θεὶς ἀπέδωκε τὸ ἴδιον, εἴη ἂν κατὰ τοῦτο καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον τοῦ ἀνθρώπου. πότερον μὲν οὖν καλῶς ἢ οὐ καλῶς ἀποδέδοται τὸ ἴδιον, διὰ τῶνδε σκεπτέον. πότερον δ' ἴδιόν ἐστιν ὅλως τὸ εἰρημένον ἢ οὐκ ἴδιον, ἐκ τῶνδε θεωρητέον. οἱ γὰρ ἁπλῶς κατασκευάζοντες τὸ ἴδιον, ὅτι καλῶς κεῖται, τόποι οἱ αὐτοὶ ἔσονται τοῖς τὸ ἴδιον ὅλως ποιοῦσιν. ἐν ἐκείνοις οὖν ῥηθήσονται.

Πρῶτον μὲν οὖν ἀνασκευάζοντας ἐπιβλέπειν ἐφ' ἑ-

δέδωκεν ἴδιον, ὅτι τὸ τί ἦν εἶναι δηλοῖ, αἴτι καὶ τῷ κατηγορουμένου τοῦ πράγματος, εἴη ἂν ζῴου ἴδιον τὸ αἰσθάνεσθαι πεφυκός. Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ μὴ ἐνδέχεται ἅμα ὑπάρχειν τὸ ἴδιον, ἀλλ' ἢ ὕστερον, ἢ πρότερον, ἢ τὸ ὄνομα. οὐ γὰρ ἔσται ἴδιον, τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον, ἢ οὐδέποτε ἢ οὐ τῷ ἀεί. οἷον ἐπεὶ ἐνδέχεται καὶ πρότερόν τινι ὑπάρξαι, καὶ ὕστερον τὸ βαδίζειν διὰ τῆς ἀγορᾶς, ἢ τὸ ἄνθρωπον, οὐκ ἂν εἴη τὸ βαδίζειν διὰ τῆς ἀγορᾶς ἴδιον τοῦ ἀνθρώπου, ἢ οὐδέποτε, ἢ οὐκ ἀεί. κατασκευάζοντα δὲ, εἰ ἅμα ἐξ ἀνάγκης ἀεὶ ὑπάρχει, μήτε ὅρος ὂν, μήτε διαφορά. ἔσται γὰρ ἴδιον τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ τὸ ζῷον ἐπιστήμης δεκτικὸν ἅμα ἐξ ἀνάγκης ἀεὶ ὑπάρχει καὶ τὸ ἄνθρωπος, οὔτε διαφορὰ ὂν, οὔθ' ὅρος, εἴη ἂν τὸ ζῷον ἐπιστήμης δεκτικὸν, τοῦ ἀνθρώπου ἴδιον. Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ τῶν αὐτῶν ᾗ ταὐτά ἐστι, μή ἐστι τὸ αὐτὸ ἴδιον. οὐ γὰρ ἔσται ἴδιον τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ οὐκ ἔστι διωκτοῦ, τὸ φαίνεσθαί τισιν ἀγαθὸν ἴδιον, οὐδ' ἂν αἱρετοῦ εἴη ἴδιον, τὸ φαίνεσθαί τισιν ἀγαθόν. ταὐτὸν γάρ ἐστι τὸ διωκτὸν καὶ τὸ αἱρετόν. κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τοῦ αὐτοῦ ᾗ ταὐτόν ἐστι, τὸ αὐτὸ ἴδιόν ἐστιν. ἔσται γὰρ ἴδιον τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ἀνθρώπου ᾗ ἄνθρωπός ἐστι, λέγεται ἴδιον τὸ τριμερῆ ψυχὴν ἔχειν. καὶ βροτοῦ ᾗ βροτός ἐστιν, εἴη ἂν ἴδιον, τὸ τριμερῆ ψυχὴν ἔχειν. χρήσιμος δ' ὁ τόπος οὗτος καὶ ἐπὶ τοῦ συμβεβηκότος. τοῖς γὰρ αὐτοῖς, ᾗ ταὐτά ἐστι, ταῦτα δεῖ ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν. Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ τῶν αὐτῶν τῷ εἴδει, μὴ ταὐτὸν ἀεὶ τῷ εἴδει τὸ ἴδιόν ἐστιν. οὐδὲ γὰρ τοῦ εἰρημένου,

206 νῳ λεγόμενον. οὐ γὰρ ἔσται ἴδιον τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ ἀποδιδοὺς ἴδιον τοῦ λεπτομερεστάτου σώματος, τὸ πῦρ, τὸ ὑποκείμενον ἀποδέδωκε τοῦ κατηγορουμένου ἴδιον, οὐκ ἂν εἴη τὸ πῦρ, τοῦ σώματος λεπτομερεστάτου ἴδιον. διὰ τοῦτο δ᾽ οὐκ ἔσται τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἐν τῷ ὑποκειμένῳ λεγομένου ἴδιον, διότι τὸ αὐτὸ πλειόνων ἔσται καὶ διαφόρων τῷ εἴδει ἴδιον. τῷ γὰρ αὐτῷ, πλείω τινὰ διάφορα τῷ εἴδει ὑπάρχει κατὰ μόνου λεγόμενα, ὧν ἔσται πάντων ἴδιον τὸ ὑποκείμενον, ἐάν τις οὕτως τιθῆται τὸ ἴδιον. κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τὸ ἐν τῷ ὑποκειμένῳ ἀπέδωκεν ἴδιον τοῦ ὑποκειμένου. ἔσται γὰρ ἴδιον τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον, ἐὰν ἐπὶ κατὰ μόνου κατηγορῆται οὗ εἴρηται τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ εἴπας γῆς ἴδιον, σῶμα τὸ βαρύτατον τῷ εἴδει, τοῦ ὑποκειμένου ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον κατὰ μόνου λεγόμενον τοῦ πράγματος, καὶ ὡς τὸ ἴδιον κατηγορεῖται. εἴη ἂν τὸ τῆς γῆς ἴδιον, ὀρθῶς κείμενον. Ἔπειτ᾽ ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ κατὰ μέθεξιν ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον. οὐ γὰρ ἔσται ἴδιον τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον. τὸ γὰρ κατὰ μέθεξιν ὑπάρχον, εἰς τὸ τί ἦν εἶναι συμβάλλεται. εἴη δ᾽ ἂν τὸ τοιοῦτον, διαφορά τις κατά τινος εἴδους λεγομένη. οἷον ἐπεὶ ὁ εἴπας ἀνθρώπου ἴδιον τὸ πεζὸν δίπουν, κατὰ μέθεξιν ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον, οὐκ ἂν εἴη ἀνθρώπου ἴδιον τὸ πεζὸν δίπουν. κατασκευάζοντα δὲ, εἰ μὴ κατὰ μέθεξιν ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον, μηδὲ τὸ τί ἦν εἶναι δηλοῦν, ἀντικατηγορουμένου τοῦ πράγματος. ἔσται γὰρ ἴδιον τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ θεὶς ζῴου ἴδιον τὸ αἰσθάνεσθαι πεφυκὸς, οὔτε κατὰ μέθεξιν ἀπο-

ἴδιον. Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μέν, εἰ αὐτῷ προσκέχρηται οὗ τὸ ἴδιον ἀποδίδωσιν, ἢ τῶν αὐτοῦ τινί. οὐ γὰρ ἔσται καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. τοῦ γὰρ μαθεῖν χάριν ἀποδέδοται τὸ ἴδιον. αὐτὸ μὲν οὖν αὑτῷ ὁμοίως ἄγνωστόν ἐστι. τὸ δὲ τινὶ τῶν αὐτοῦ ὕστερον, οὐκ οὖν ἐστὶ γνωριμώτερον, ὥστ' οὐ γίνεται διὰ τούτων μᾶλλόν τι μαθεῖν. οἷον ἐπεὶ ὁ θεὶς ζώου ἴδιον, οὐσίαν ἧς ἐστιν εἶδος ἄνθρωπος, τινὶ προσκέχρηται τῶν τοῦ ζώου, οὐκ ἂν εἴη καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. κατασκευάζοντα δέ, εἰ μήτε αὐτῷ μήτε τῶν αὐτοῦ μηδενὶ κέχρηται. ἔσται γὰρ κατὰ τοῦτο καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ θεὶς ζώου ἴδιον τὸ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος συγκείμενον, οὔτε αὐτῷ, οὔτε τῶν αὐτοῦ οὐδενὶ προσκέχρηται, εἴη ἂν καλῶς κατὰ τοῦτο ἀποδεδομένον τὸ τοῦ ζώου ἴδιον. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων σκεπτέον ἐστὶ τῶν μὴ ποιούντων γνωριμώτερον, ἢ ποιούντων. Ἀνασκευάζοντα μέν, εἴ τινι προσκέχρηται ἢ ἀντικειμένῳ, ἢ ὅλως ἅμα τῇ φύσει, ἢ ὑστέρῳ τινί. οὐ γὰρ ἔσται καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. τὸ μὲν γὰρ ἀντικείμενον, ἅμα τῇ φύσει. τὸ δ' ἅμα τῇ φύσει καὶ τὸ ὕστερον, οὐ ποιεῖ γνωριμώτερον. οἷον ἐπεὶ ὁ εἴπας ἀγαθοῦ ἴδιον ὃ κακῷ μάλιστα ἀντίκειται, τῷ ἀντικειμένῳ προσκέχρηται τοῦ ἀγαθοῦ. οὐκ ἂν εἴη τοῦ ἀγαθοῦ καλῶς ἀποδεδομένον τὸ ἴδιον. κατασκευάζοντα δέ, εἰ μηδενὶ προσκέχρηται, μήτ' ἀντικειμένῳ, μήτε ὅλως ἅμα τῇ φύσει, μήθ' ὑστέρῳ. ἔσται γὰρ κατὰ τοῦτο καλῶς ἀποδεδομένον τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ θεὶς ἐπιστήμης ἴδιον ὑπόληψιν τὴν πιστοτάτην, οὐδενὶ προσκέχρηται, οὔτε τῷ ἀντικειμένῳ, οὔτε ὅλως ἅμα τῇ φύσει, οὔθ' ὑ-

203 Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μέν, εἰ τοιοῦτόν τι ἀποδέδωκεν
ἐν τῷ ἰδίῳ τὸ ὄνομα, ὃ πᾶσιν ὑπάρχει· ἀχρεῖον γὰρ ἔ-
σται τὸ μὴ χωρίζον ἀπό τινων. τὸ γὰρ ἐν τοῖς ἰδίοις λε-
γόμενον, χωρίζειν δεῖ, καθάπερ καὶ τὰ ἐν τοῖς ὅροις, οὐ-
κουν ἔσται καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ θεὶς ἐπι-
στήμης ἴδιον ὑπόληψιν ἀμετάπειστον ὑπὸ λόγου ἓν
ὄν, τοιούτῳ τινὶ κέχρηται ἐν τῷ ἰδίῳ τῷ ἑνὶ, ὃ πᾶσιν
ὑπάρχει, οὐκ ἂν εἴη καλῶς κείμενον τὸ τῆς ἐπιστήμης ἴδιον
κατασκευάζοντα δέ, εἰ μηδενὶ κέχρηται κοινῷ, ἀλλ' ἀ-
πό τινος χωρίζοντι. ἔσται γὰρ καλῶς κείμενον κατὰ τοῦτο τὸ
ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ εἴπας ζώου ἴδιον τὸ ψυχὴν ἔχειν,
οὐδενὶ κέχρηται κοινῷ, εἴη ἂν κατὰ τοῦτο καλῶς κείμενον
ζώου ἴδιον τὸ, ψυχὴν ἔχειν. Ἔπειτ' ἀνασκευάζον-
τα μέν, εἰ πλείω ἴδια ἀποδίδωσι τοῦ αὐτοῦ μὴ διορίσας
ὅτι πλείω τίθησιν. οὐ γὰρ καλῶς ἔσται κείμενον τὸ ἴδιον.
καθάπερ γὰρ οὐδ' ἐν τοῖς ὅροις δεῖ παρὰ τὸν δηλοῦντα
λόγον τὴν οὐσίαν προσκεῖσθαί τι πλέον, οὕτως οὐδ' ἐν τοῖς
ἰδίοις παρὰ τὸν ποιοῦντα λόγον ἴδιον τὸ ῥηθὲν, οὐδὲν
προσαποδοτέον. ἀχρεῖον γὰρ γίνεται τὸ τοιοῦτον. οἷον
ἐπεὶ ὁ εἰπὼν ἴδιον πυρὸς σῶμα τὸ λεπτότατον καὶ
κουφότατον, πλείω ἀποδέδωκεν ἴδια. ἑκάτερον γὰρ
κατὰ μόνου τοῦ πυρὸς ἀληθές ἐστιν εἰπεῖν. οὐκ ἂν εἴη καλῶς
κείμενον ἴδιον πυρὸς, σῶμα τὸ λεπτότατον καὶ κουφό-
τατον. κατασκευάζοντα δέ, εἰ μὴ πλείω τοῦ αὐτοῦ τὰ ἴ-
δια ἀποδέδωκεν, ἀλλ' ἕν. ἔσται γὰρ κατὰ τοῦτο καλῶς κεί-
μενον τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ εἰπὼν ὑγροῦ ἴδιον, σῶμα
τὸ εἰς ἅπαν σχῆμα ἀγόμενον, ἓν ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον
ἀλλ' οὐ πλείω, εἴη ἂν κατὰ τοῦτο καλῶν κείμενον τὸ τοῦ ὑγροῦ

ἂν εἴη καλῶς τὸ ἴδιον ἀποδεδωκώς, εἴπερ μὴ διορισάμενος εἶπεν ὅτι νῦν. κατασκευάζοντι δέ, εἰ τὸ νῦν ἴδιον ἀποδιδοὺς, διορισάμενος ἔθηκεν, διότι τὸ νῦν ἴδιον τίθησιν. ἔσται γὰρ καλῶς κείμενον κατὰ τοῦτο τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ εἴπας τινὸς αὐτοῦ ἴδιον τὸ περιπατεῖν νῦν διαστειλάμενος ἔθηκε τοῦτο, καλῶς ἂν εἴη κείμενον τὸ ἴδιον. Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μέν, εἰ τοιοῦτον ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον, ὃ φανερὸν μή ἐστιν ἄλλως ὑπάρχον ἢ αἰσθήσει. οὐ γὰρ ἔσται καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. ἅπαν γὰρ αἰσθητὸν ἔξω γινόμενον τῆς αἰσθήσεως, ἄδηλον γίνεται. ἀφανὲς γάρ ἐστιν εἰ ἔτι ὑπάρχει, διὰ τὸ τῇ ἰδίᾳ αἰσθήσει μόνον γνωρίζεσθαι. ἔσται δ' ἀληθὲς τοῦτο ἐπὶ τῶν μὴ ἐξ ἀνάγκης ἀεὶ παρακολουθούντων. οἷον ἐπεὶ ὁ θέμενος ἡλίου ἴδιον ἄστρον τὸ φερόμενον ὑπὲρ γῆς τὸ λαμπρότατον, τοιούτῳ κέχρηται ἐν τῷ ἰδίῳ τῷ ὑπὲρ γῆς φέρεσθαι, ὃ τῇ αἰσθήσει γνωρίζεται. οὐκ ἂν εἴη καλῶς τὸ τοῦ ἡλίου ἀποδεδομένον ἴδιον. ἄδηλον γὰρ ἔσται ὅταν δύῃ ὁ ἥλιος, εἰ φέρεται ὑπὲρ γῆς, διὰ τὸ τὴν αἴσθησιν τότε ἀπολείπειν ἡμᾶς. κατασκευάζοντα δέ, εἰ τοιοῦτον ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον, ὃ μὴ τῇ αἰσθήσει φανερόν ἐστιν, ἢ ὃ αἰσθητὸν ὂν ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχον δῆλόν ἐστιν. ἔσται γὰρ κατὰ τοῦτο καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ θέμενος ἐπιφανείας ἴδιον, ὃ πρῶτον κέχρωσται, αἰσθητῷ μέν τινι προσκέχρηται τῷ κεχρῶσθαι, τοιούτῳ δέ, ὃ φανερόν ἐστιν ὑπάρχον ἀεί, εἴη ἂν κατὰ τοῦτο καλῶς ἀποδεδομένον τὸ τῆς ἐπιφανείας ἴδιον. Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μέν, εἰ τὸν ὅρον ὡς ἴδιον ἀποδέδωκεν. οὐ γὰρ ἔσται καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. οὐ γὰρ δεῖ δηλοῦν τὸ τί ἦν εἶναι τὸ

στέρω, εἴη ἂν καὶ τοῦτο καλῶς κείμενον τὸ τῆς ἐπιστήμης ἴδιον. Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ τὸ μὴ ἀεὶ παρεπόμενον ἴδιον ἀποδέδωκεν, ἀλλὰ καὶ τοῦτο ὃ γίνεταί ποτε μὴ ἴδιον. οὐ γὰρ ἔσται καλῶς εἰρημένον τὸ ἴδιον. οὔτε γὰρ ἐφ' οὗ καὶ λαμβάνεται ὑπάρχον αὐτὸ, καὶ τοῦτον καὶ τοὔνομα ἐξ ἀνάγκης ἀληθεύεται, οὔτε ἐφ' οὗ καταλαμβάνεται μὴ ὑπάρχον, καὶ τοῦτον ἐξ ἀνάγκης οὐ ῥηθήσεται ὑπάρχον τοὔνομα, ὥστ' οὐκ ἂν εἴη καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. Ἔτι δὲ πρὸς τούτοις οὐδ' ὅτε ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον ἔσται φανερὸν εἰ ὑπάρχει, εἴπερ τοιοῦτόν ἐστιν, οἷον ἀπολείπειν. οὐκοῦν ἔσται σαφὲς τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ θεὶς ζῴου ἴδιον τὸ κινεῖσθαι ποτὲ καὶ ἑστάναι, τοιοῦτον ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον, ὃ οὐ γίνεταί ποτε ἴδιον, οὐκ ἂν εἴη καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τὸ ἐξ ἀνάγκης ἀεὶ ὂν ἴδιον ἀποδέδωκεν. ἔσται γὰρ καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον κατὰ τοῦτο. οἷον ἐπεὶ ὁ θεὶς ἀρετῆς ἴδιον, ὃ τὸν ἔχοντα ποιεῖ σπουδαῖον, τὸ ἀεὶ παρεπόμενον ἴδιον ἀποδέδωκεν, εἴη ἂν κατὰ τοῦτο καλῶς ἀποδεδομένον τὸ τῆς ἀρετῆς ἴδιον. Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ τὸ νῦν ἴδιον ἀποδιδοὺς, μὴ διωρίσατο ὅτι τὸ νῦν ἴδιον ἀποδίδωσιν. οὐ γὰρ ἔσται καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. πρῶτον μὲν γὰρ τὸ παρὰ τὸ ἔθος γινόμενον ἅπαν, διορισμοῦ προσδεῖται. εἰώθασι δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πάντες τὸ ἀεὶ παρακολουθοῦν ἴδιον ἀποδιδόναι. δεύτερον δὲ, ἄδηλός ἐστιν ὁ μὴ διορισάμενος, εἰ τὸ νῦν ἴδιον ἐβούλετο θεῖναι, οὐκοῦν δοτέον ἐστὶν ἐπιτιμήσεως σκῆψιν. οἷον ἐπεὶ ὁ θέμενος τινος ἀνθρώπου ἴδιον τὸ καθῆσθαι μετά τινος ἀνθρώπου. τὸ νῦν ἴδιον τίθησιν, οὐκ

λῶς ἴδιον ἀποδεδομένον οὐδὲν, μὴ διορισάμενος τοῦ τίνος
τίθησιν αὐτοῦ τὸ ἴδιον. κατασκευάζοντα δὲ, εἰ μὴ λέ-
γοιτο πολλαχῶς τοῦτο οὗ τὸ ἴδιον τίθησιν, ἀλλ' ἔστιν ἓν
καὶ ἁπλοῦν. ἔσται γὰρ καλῶς κατὰ τοῦτο κείμενον τὸ ἴδιον.
οἷον ἐπεὶ ὁ ἄνθρωπος λέγεται ἓν, εἴη ἂν καλῶς κείμενον
κατὰ τοῦ ἀνθρώπου. τὸ, ζῷον ἥμερον φύσει. Ἔπειτ' ἀνα-
σκευάζοντα μὲν, εἰ πλεονάκις εἴρηται τὸ αὐτὸ ἐν τῷ
ἰδίῳ. πολλάκις γὰρ λανθάνουσι τοῦτο ποιοῦντες καὶ ἐν
τοῖς ἰδίοις, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς ὅροις. οὐκ ἔσται δὲ καλῶς
κείμενον τὸ τοῦτο πεπονθὸς ἴδιον. ταράττει γὰρ τὸν ἀκούον-
τα τὸ πλεονάκις λεχθέν. ἀσαφὲς οὖν ἀναγκαῖον ἐστὶ
γίνεσθαι, καὶ πρὸς τούτοις ἀδολεσχεῖν δοκοῦσιν. ἔσται δὲ
συμπίπτον τὸ πλεονάκις εἰπεῖν τὸ αὐτὸ, κατὰ δύο τρό-
πους. καθ' ἕνα μὲν, ὅταν ὀνομάσῃ πλεονάκις τὸ αὐτὸ
καθάπερ εἴ τις ἀποδοίη ἴδιον πυρὸς, σῶμα τὸ λεπτό-
τατον τῶν σωμάτων. οὗτος γὰρ πλεονάκις εἴρηκε τὸ σῶ-
μα. δεύτερον δὲ, ἐάν τις μεταλαμβάνῃ τοὺς λόγους ἀντὶ
τῶν ὀνομάτων. καθάπερ εἴ τις ἀποδοίη γῆς ἴδιον οὐσίαν
ἡ μάλιστα κατὰ φύσιν φερομένη τῶν σωμάτων εἰς τὸν κά-
τω τόπον. εἶτα μεταλαμβάνοι ἀντὶ τῶν σωμάτων, τὸ,
οὐσιῶν τοιωνδί. ἓν γὰρ καὶ ταυτόν ἐστι σῶμα. καὶ οὐσία
τοιαδί. ἔσται γὰρ καὶ οὗτω τὸ οὐσία πλεονάκις εἰρηκώς.
ὥστ' οὐδέτερον καλῶς ἂν εἴη κείμενον τῶν ἰδίων. κα-
τασκευάζοντα δὲ, εἰ μηδενὶ χρῆται πλεονάκις ὀνόμα-
τι τῷ αὐτῷ. ἔσται γὰρ κατὰ τοῦτο καλῶς ἀποδεδομένον τὸ
ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ εἴπας ἀνθρώπου ἴδιον, ζῷον ἐπιστήμης
δεκτικὸν, οὐ κέχρηται τῷ αὐτῷ πολλάκις ὀνόματι,
εἴη ἂν κατὰ τοῦτο καλῶς ἀποδεδομένον τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἴδιον.

202 ἢ καὶ ὅλος ὁ λόγος πλείω σημαίνει. οὐ γὰρ ἔσται καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ τὸ αἰσθάνεσθαι πλείω σημαίνει. ἓν μὲν, τὸ αἴσθησιν ἔχειν. ἓν δὲ, τὸ αἰσθήσει χρῆσθαι. οὐκ ἂν εἴη τοῦ ζώου ἴδιον καλῶς κείμενον, τὸ αἰσθάνεσθαι πεφυκός. διὰ τοῦτο δὲ οὐ χρηστέον ἐστὶν, οὔτ᾽ ὀνόματι πλεοναχῶς λεγομένῳ, οὔτε λόγῳ τῷ τὸ ἴδιον σημαίνοντι. διότι τὸ πλεοναχῶς λεγόμενον ἀσαφὲς ποιεῖ τὸ ῥηθέν. ἀποροῦντος τοῦ μέλλοντος ἐπιχειρεῖν ὁπότερόν ποτε λέγει τῶν πλεοναχῶς λεγομένων. τὸ γὰρ ἴδιον τοῦ μαθεῖν χάριν ἀποδίδοται. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἔλεγχόν τινα γίνεσθαι τῶν οὕτως ἀποδιδοῦσι τὸ ἴδιον, ὅταν ἐπὶ τοῦ διαφωνοῦντος ποιῇ τις τὸν συλλογισμὸν τοῦ πλεοναχῶς λεγομένου. κατασκευάζοντα δὲ, εἰ μὴ πλείω σημαίνει μήτε τῶν ὀνομάτων μηδὲν, μήθ᾽ ὅλος ὁ λόγος. ἔσται γὰρ κατά γε τοῦτο καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ οὔτε τὸ σῶμα πολλὰ δηλοῖ, οὔτε τὸ εὐκινητότατον εἰς τὸν ἄνω τόπον. οὔτε τὸ σύνολον τὸ ἐκ τούτων συντιθέμενον, εἴη ἂν καλῶς κείμενον κατά γε τοῦτο, πυρὸς ἴδιον, σῶμα τὸ εὐκινητότατον εἰς τὸν ἄνω τόπον. Ἔπειτ᾽ ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ πλεοναχῶς λέγοιτο τοῦτο οὗ τὸ ἴδιον ἀποδίδωσι. μὴ διώρισται δὲ, τίνος αὐτῶν ἴδιον τίθησιν. οὐ γὰρ ἔσται καλῶς ἀποδεδομένον τὸ ἴδιον. δι᾽ ἃς δ᾽ αἰτίας, οὐκ ἄδηλόν ἐστιν ἐκ τῶν πρότερον εἰρημένων. τὰ γὰρ αὐτὰ συμβαίνειν ἀναγκαῖόν ἐστιν. οἷον ἐπεὶ τὸ ἐπίστασθαι τοῦτο, πολλὰ σημαίνει. τὸ μὲν γὰρ ἐπιστήμην ἔχειν αὐτὸ, τὸ δ᾽ ἐπιστήμῃ χρῆσθαι αὐτῷ. τὸ δ᾽ ἐπιστήμην εἶναι αὐτοῦ. τὸ δ᾽ ἐπιστήμῃ χρῆσθαι αὐτοῦ, οὐκ ἂν εἴη ἐπὶ τοῦ ἐπίστασθαι τοῦτο, καὶ

διὰ τούτου, ὃ τὸ ἴδιον εἴρηκεν. οὐ γὰρ ἔσται καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. γνώσεως γὰρ εἵνεκα τὸ ἴδιον ποιοῦμεν. τοῦ γὰρ μανθάνειν ἕνεκεν, καὶ τὸ ἴδιον καὶ τὸν ὁρισμὸν ποιοῦμεν. διὰ γνωριμωτέρων οὖν ἀποδοτέον. οὕτω γὰρ ἔσται κατανοεῖν ἱκανῶς μᾶλλον. οἷον ἐπεὶ ὁ θεὶς πυρὸς ἴδιον εἶναι τὸ ὁμοιότατον ψυχῇ. ἀγνωστοτέρῳ κέχρηται τοῦ πυρὸς τῇ ψυχῇ. μᾶλλον γὰρ ἴσμεν τί ἐστι πῦρ ἢ ψυχή. οὐκ ἂν εἴη καλῶς κείμενον ἴδιον πυρὸς, τὸ ὁμοιότατον ψυχῇ. Τὸ δὲ εἰ μὴ γνωριμώτερόν ἐστι τόδε τῷδε ὑπάρχον. δεῖ γὰρ μὴ μόνον εἶναι γνωριμώτερον τοῦ πράγματος, ἀλλὰ καὶ ᾧ δ' ὑπάρχον γνωριμώτερον ὑπάρχειν. ὁ μὴ γὰρ εἰδὼς εἰ ᾧ δ' ὑπάρχει, οὐδ' εἰ ᾧ δ' ὑπάρχει μόνῳ γνωριεῖ. ὥστε ὁποτέρου τούτων συμβαίνοντος ἀσαφὲς γίνεται τὸ ἴδιον. οἷον ἐπεὶ ὁ θεὶς πυρὸς ἴδιον, τὸ ἐν ᾧ πρώτῳ ψυχὴ πέφυκεν εἶναι, ἀγνωστοτέρῳ κέχρηται τοῦ πυρὸς, ᾧ εἰ ἐν τούτῳ ὑπάρχει ψυχή. καὶ εἰ ἐν αὐτῷ πρώτῳ ὑπάρχει, οὐκ ἂν εἴη καλῶς κείμενον ἴδιον πυρὸς, τὸ ἐν ᾧ πρώτῳ ψυχὴ πέφυκεν εἶναι. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ διὰ γνωριμωτέρων κεῖται τὸ ἴδιον. καὶ εἰ διὰ γνωριμωτέρων καθ' ἑκάτερον τὸν τρόπον. ἔσται γὰρ καλῶς κατὰ τοῦτο κείμενον τὸ ἴδιον. τῶν γὰρ κατασκευαστικῶν τόπων τοῦ καλῶς, οἱ μὲν κατὰ τοῦτο μόνον, οἱ δ' ἁπλῶς δείξουσιν ὅτι καλῶς. οἷον ἐπεὶ ὁ εἰπὼν ζῴου ἴδιον τὸ αἴσθησιν ἔχειν, διὰ γνωριμωτέρων, καὶ γνωριμώτερον ἀπέδωκε τὸ ἴδιον καθ' ἑκάτερον τὸν τρόπον, εἴη ἂν καλῶς ἀποδεδομένον κατὰ τοῦτο ἴδιον τοῦ ζῴου, τὸ αἴσθησιν ἔχειν. Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν, εἴ τι τῶν ὀνομάτων τῶν ἐν τῷ ἰδίῳ ἀποδεδομένων πλεοναχῶς λέγεται.

201 γιστικὸν πάντοτε προστάττει, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ προστάτ
τεται. οὔτε τὸ ἐπιθυμητικὸν καὶ θυμικὸν ἀεὶ προστάττεται.
ἀλλ' ἐνίοτε καὶ προστάττει, ὅταν ᾖ μοχθηρὰ ἡ ψυχὴ
τοῦ ἀνθρώπου. τῶν δ' ἰδίων ἐστὶ λογικὰ μάλιστα, τά τε καθ' αὑ
τὰ, καὶ ἀεί. καὶ τὰ πρὸς ἕτερον. τὸ μὲν γὰρ πρὸς ἕτερον
ἴδιον, πλείω προβλήματά ἐστι καθάπερ εἴπομεν καὶ
πρότερον. ἢ γὰρ δύο ἢ τέτταρα ἐξ ἀνάγκης γίνονται
τὰ προβλήματα. πλείους οὖν οἱ λόγοι γίνονται πρὸς
αὐτά. τὸ δὲ καθ' αὑτὸ καὶ ἀεὶ, πρὸς πολλά ἐστιν ἐπιχει
ρεῖν. ἢ πρὸς πλείους χρόνους παρατηρεῖν. τὸ μὲν καθ' αὑ
τὸ, πρὸς πολλά. πρὸς ἕκαστον γὰρ τῶν ὄντων δεῖ ὑπάρ
χειν αὐτῷ τὸ ἴδιον. ὥστ' εἰ μὴ πρὸς ἅπαντα χωρίζεται,
οὐκ ἂν εἴη καλῶς ἀποδεδομένον τὸ ἴδιον. τὸ δ' ἀεὶ
πρὸς πλείους χρόνους τηρεῖν κἂν εἰ μὴ ὑπῆρξε. κἂν εἰ
μὴ ὑπάρχῃ. κἂν γὰρ εἰ μὴ ὑπάρχει. κἂν εἰ μὴ ὑπῆρξε.
κἂν εἰ μὴ ὑπάρξῃ. οὐκ ἔσται ἴδιον. τὸ δὲ ποτὲ, πρὸς τὸν νῦν
λεγόμενον χρόνον ἐπισκοποῦμεν. οὐκ οὖν εἰσὶ λόγοι πρὸς
αὐτὸ πολλοί. λογικὸν δ' ἐστὶ πρόβλημα, πρὸς ὃ
λόγοι γίνοντ' ἂν καὶ συχνοὶ καὶ καλοί. τὸ μὲν οὖν πρὸς ἕτε
ρον ἴδιον ῥηθὲν, ἐκ τῶν περὶ τὸ συμβεβηκὸς τόπων ἐπι
σκεπτέον ἐστὶ, εἰ τῷ μὲν συμβέβηκε, τῷ δ' οὔ. περὶ δὲ τῶν ἀεὶ
καὶ τῶν καθ' αὑτὸ, διὰ τῶνδε θεωρητέον. Πρῶτον μὲν, ca: z
εἰ καλῶς ἀποδέδοται τὸ ἴδιον, ἢ μὴ καλῶς. τοῦ δὲ
καλῶς ἢ μὴ καλῶς, ἔστιν ἓν μὲν, εἰ μὴ διὰ γνωριμωτέ
ρων ἢ διὰ γνωριμωτέρων κεῖται τὸ ἴδιον. ἀνασκευά
ζοντα μὲν, εἰ μὴ διὰ γνωριμωτέρων. κατασκευάζοντα
δὲ εἰ διὰ γνωριμωτέρων. τοῦ δὲ μὴ διὰ γνωριμωτέρων,
ἔστι τὸ μὲν, εἰ ὅλως ἀγνωστότερόν ἐστι τὸ ἴδιον ὃ ἀποδίδω

πουν, ἀμφοτέρως ἂν κινοῖτο τὸ ἴδιον. ἐὰν δὲ ἑκατέρου ἑκάτερον ἀποδῷ, καὶ ἑκατέρου ἀπαρνηθῇ, τέτταρα προβλήματα ἔσται. καθάπερ τὸ ἀνθρώπου ἴδιον πρὸς ἵππον, ὅτι τὸ μὲν δίπουν, τὸ δὲ τετράπουν ἐστί. καὶ γὰρ ὅτι ἄνθρωπος οὐ δίπους ἐστί. καὶ ὅτι τετράπους πέφυκεν ἔστιν ἐπιχειρεῖν. καὶ διότι ὁ ἵππος δίπους καὶ διότι οὐ τετράπους οἷόν τε ἐπιχειρεῖν. ὅπως δ' οὖν δειχθέντος, ἀναιρεῖται τὸ προκείμενον. Ἔστι δὲ τὸ μὲν καθ' αὑτὸ, ἴδιον, ὃ πρὸς ἅπαντα ἀποδίδοται, καὶ παντὸς χωρίζει. καθάπερ ἀνθρώπου, τὸ ζῶον λογικὸν θνητὸν νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν. τὸ δὲ πρὸς ἕτερον, ὃ μὴ ἀπὸ παντὸς ἀλλ' ἀπό τινος τακτοῦ διορίζει. καθάπερ ἀρετῆς πρὸς ἐπιστήμην. ὅτι τὸ μὲν ἐν πλείοσι δυνάμεσι τῆς ψυχῆς γίνεσθαι. καὶ γὰρ ἐν τῷ παθητικῷ καὶ τῷ λογιστικῷ ἀρετή ἐστι. τὸ δ' ἐν λογιστικῷ μόνῳ, καὶ τοῖς ἔχουσι λογιστικὸν πέφυκε γίνεσθαι. τὸ δ' ἀεὶ, ὃ κατὰ πάντα χρόνον ἀληθεύεται. καὶ μηδέποτε ἀπολείπεται. καθάπερ τοῦ ζώου τὸ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος συγκείμενον. τὸ δὲ ποτὲ, ὃ κατά τινα χρόνον ἀληθεύεται. καὶ μὴ ἐξ ἀνάγκης ἀεὶ παρέπεται. καθάπερ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου, τὸ περιπατεῖν ἐν ἀγορᾷ. ἔστι δὲ τὸ πρὸς ἄλλο ἴδιον ἀποδοῦναι, τὸ διαφορὰν εἰπεῖν, ἢ ἐν ἅπασι καὶ ἀεὶ, ἢ ὡσεπιτοπολὺ καὶ ἐν τοῖς πλείστοις. οἷον ἐν ἅπασι μὲν καὶ ἀεὶ καθάπερ τὸ ἀνθρώπου ἴδιον, τὸ πρὸς ἵππον, ὅτι δίπουν. ἄνθρωπος μὲν γὰρ, καὶ πᾶς καὶ ἀεί ἐστι δίπους. ἵππος δ' οὐδείς ἐστι δίπους οὐδέποτε. ὡσεπιτοπολὺ δὲ καὶ ἐν τοῖς πλείστοις, καθάπερ τοῦ λογιστικοῦ ἴδιον τὸ ἄρχειν πρὸς ἐπιθυμητικὸν καὶ θυμικόν. τῷ, τὸ μὲν προστάττειν. τὸ δ' ὑπηρετεῖν. οὔτε γὰρ τὸ λο-

γιστικὸν

ριθμός. οὐδ' ἡ ἠρεμία νηνεμία πᾶσα, αὐτῷ μὲν χρηστέον ὡς γένους ὄντος τοῦ ἀεὶ ἀκολουθοῦντος, ὅταν μὴ ἀντιστρέφει θάτερον. ἄλλου δὲ προτείναντος, μὴ ἐπὶ πάντων ὑπακούειν. ἔνστασις δὲ αὐτοῦ, ὅτι τὸ μὴ ὂν ἕπεται παντὶ τῷ γινομένῳ. τὸ γὰρ γινόμενον οὐκ ἔστι. καὶ οὐκ ἀντιστρέφει. οὐ γὰρ πᾶν τὸ μὴ ὂν γίνεται. ἀλλ' ὅμως οὐκ ἔστι γένος τὸ μὴ ὂν τοῦ γινομένου. ἁπλῶς γὰρ οὐκ ἔστι τοῦ μὴ ὄντος εἴδη. περὶ μὲν οὖν τοῦ γένους, καθάπερ εἴρηται, μετιτέον.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΤΟΠΙΚΩΝ ΤΟ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Οτερον δ' ἴδιον ἢ οὐκ ἴδιόν ἐστι τὸ εἰρημένον, διὰ τῶνδε σκεπτέον. ἀποδίδοται δὲ τὸ ἴδιον ἢ καθ' αὑτὸ καὶ ἀεὶ, ἢ πρὸς ἕτερον καὶ ποτέ. οἷον καθ' αὑτὸ μὲν, ἀνθρώπου τὸ ζῶον ἥμερον φύσει. πρὸς ἕτερον δὲ, οἷον ψυχῆς πρὸς σῶμα. ὅτι τὸ μὲν προστακτικὸν, τὸ δ' ὑπηρετικόν ἐστιν. ἀεὶ δὲ, οἷον θεοῦ τὸ ζῶον ἀθάνατον. ποτὲ δὲ, οἷον τοῦ τινὸς ἀνθρώπου τὸ περιπατεῖν ἐν τῷ γυμνασίῳ. ἔστι δὲ τὸ πρὸς ἕτερον ἴδιον ἀποδιδόμενον, ἢ δύο προβλήματα, ἢ τέτταρα. ἐὰν γὰρ τοῦ μὲν ἀποδιδῷ, τοῦ δ' ἀρνήσηται ταὐτὸ τοῦτο, δύο μόνον προβλήματα γίνονται. καθάπερ τὸ, ἀνθρώπου πρὸς ἵππον ἴδιον, ὅτι δίπουν ἐστί. καὶ γὰρ ἂν ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὐ δίπουν ἐστὶν, ἐπιχειροίη τις ἄν. καὶ ἂν ὅτι ὁ ἵππος δί-

νὸς τοῦ ἀποδοθέντος εἴδους, ἀλλὰ καὶ πλειόνων καὶ διαφόρων. δῆλον γὰρ ὅτι γένος ἔσται. εἰ δ' ἓν τὸ ἀποδοθὲν εἶδός ἐστι, σκοπεῖν εἰ καὶ κατ' ἄλλων εἰδῶν τὸ γένος ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται. πάλιν γὰρ συμβήσεται καὶ πλειόνων καὶ διαφόρων αὐτὸ κατηγορεῖσθαι. καὶ γένος ὁμολογεῖσθαι. Ἐπεὶ δὲ δοκεῖ τισι καὶ ἡ διαφορὰ ἐν τῷ τί ἐστι τῶν εἰδῶν κατηγορεῖσθαι, χωριστέον τὸ γένος ἀπὸ τῆς διαφορᾶς χρώμενον τοῖς εἰρημένοις στοιχείοις. πρῶτον μὲν ὅτι τὸ γένος ἐπὶ πλέον λέγεται τῆς διαφορᾶς. εἶθ' ὅτι καὶ εἰς τὴν τοῦ τί ἐστιν ἀπόδοσιν μᾶλλον ἁρμόττει τὸ γένος ἢ τὴν διαφορὰν εἰπεῖν. ὁ γὰρ ζῷον εἰπὼν τὸν ἄνθρωπον μᾶλλον δηλοῖ τί ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ἢ ὁ πεζὸν εἰπών. καὶ ὅτι ἡ μὲν διαφορὰ, ποιότητα τοῦ γένους ἀεὶ σημαίνει. τὸ δὲ γένος τῆς διαφορᾶς, οὔ. ὁ μὲν γὰρ εἰπὼν πεζὸν, ποιόν τι ζῷον λέγει. ὁ δὲ ζῷον εἰπὼν, οὐ λέγει ποιόν τι πεζόν. τὴν μὲν οὖν διαφορὰν ἀπὸ τοῦ γένους οὕτω χωριστέον. Ἐπεὶ δὲ δοκεῖ τὸ μουσικὸν ᾗ μουσικόν ἐστιν ἐπιστῆμον εἶναι. καὶ ἡ μουσικὴ ἐπιστήμη τίς ἐστι. καὶ εἰ τὸ βαδίζον τῷ βαδίζειν κινεῖται, ἡ βάδισις, κίνησίς τίς ἐστι. σκοπεῖν ἐν ᾧ ἂν βούλει γένει τι κατασκευάσαι τὸν εἰρημένον τρόπον. οἷον εἰ τὴν ἐπιστήμην ὅπερ πίστιν, εἰ ὁ ἐπιστάμενος ᾗ ἐπίσταται, πιστεύει. δῆλον γὰρ ὅτι ἡ ἐπιστήμη, πίστις ἄν τις εἴη. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων. Ἔτι ἐπεὶ τὸ παρεπόμενόν τινι ἀεὶ καὶ μὴ ἀντιστρέφον, χαλεπὸν χωρίσαι τοῦ μὴ γένος εἶναι, ἂν τόδε μὲν τῷδε ἕπηται παντί. τόδε δὲ τῷδε μὴ παντί. οἷον τῇ νηνεμίᾳ ἡ ἠρεμία. καὶ τῷ ἀριθμῷ τὸ διαιρετὸν ἀνάπαλιν δ' οὔ. τὸ γὰρ διαιρετὸν οὐ πᾶν ἀρ-

199 ἐκεῖνο λεγόμενον, οὐκ ἂν εἴη τὸ γένος ἀποδοθέν. Πάλιν
εἰ τὸ μᾶλλον δοκοῦν ἢ ὁμοίως, μή ἐστι γένος, δῆλον ὅτι
οὐδὲ τὸ ἀποδοθέν. χρήσιμος δ' ὁ τόπος οὗτος περὶ τῶν
τοιούτων μάλιστα, ἐφ' ὅσων πλείω φαίνεται τοῦ εἴδους ἐν τῷ
τί ἐστι κατηγορούμενα, καὶ μὴ διώρισται. μηδ' ἔχομεν εἰ-
πεῖν ποῖον αὐτῶν γένος. οἷον τῆς ὀργῆς καὶ ἡ λύπη καὶ ἡ
ὑπόληψις ὀλιγωρίας ἐν τῷ τί ἐστι δοκεῖ κατηγορεῖσ-
θαι. λυπεῖται γὰρ ὁ ὀργιζόμενος, καὶ ὑπολαμβάνει
ὀλιγωρεῖσθαι. ἡ αὐτὴ δὲ σκέψις καὶ περὶ τοῦ εἴδους πρὸς
ἄλλο τι συγκρίνοντι. εἰ γὰρ τὸ μᾶλλον ἢ τὸ ὁμοίως δο-
κοῦν εἶναι ἐν τῷ ἀποδοθέντι γένει μή ἐστιν ἐν τῷ γέ-
νει, δῆλον ὅτι οὐδὲ τὸ ἀποδοθὲν ὅλως εἶδος, εἴη ἂν ἐν
τῷ γένει. ἀναιροῦντι μὲν οὖν, καθάπερ εἴρηται χρηστέον.
κατασκευάζοντι δὲ εἰ μὲν ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον τό τε ἀ-
ποδοθὲν γένος καὶ τὸ εἶδος, οὐ χρήσιμος ὁ τόπος. οὐδὲν
γὰρ κωλύει ἀμφοτέρων ἐπιδεχομένων μὴ εἶναι θάτερον
θατέρου γένος. τό, τε γὰρ λευκὸν καὶ τὸ καλὸν ἐπιδέχεται
τὸ μᾶλλον. καὶ οὐδέτερον ἑτέρου γένος, ἡ δὲ τῶν γενῶν καὶ
τῶν εἰδῶν πρὸς ἄλληλα σύγκρισις, χρήσιμος. οἷον εἰ ὁ-
μοίως τόδε καὶ τόδε γένος, εἰ θάτερον γένος, καὶ θάτε-
ρον. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ ἧττον καὶ τὸ μᾶλλον, οἷον εἰ τῆς ἐγ-
κρατείας μᾶλλον ἡ δύναμις ἢ ἡ ἀρετὴ γένος. εἰ δ'
ἡ ἀρετὴ γένος, καὶ ἡ δύναμις. τὰ δ' αὐτὰ καὶ περὶ τοῦ εἴ-
δους ἁρμόσει λέγεσθαι. εἰ γὰρ ὁμοίως τόδε καὶ τόδε τοῦ
προκειμένου εἶδος, εἰ θάτερον εἶδος, καὶ τὸ λοιπόν. καὶ
εἰ τὸ ἧττον δοκοῦν εἶδός ἐστι, καὶ τὸ μᾶλλον. Ἔτι
πρὸς τὸ κατασκευάζειν σκεπτέον, εἰ καθ' ὧν ἀπεδό-
θη τὸ γένος, ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται. μὴ ὄντος ἑνός τι

πάντων ἁπλῶς κατηγορεῖται. δέον ἐπ' ἔλαττον τὸ εἶδος κατηγορεῖσθαι. εἰ δὲ τὸ, πᾶσιν ἑπόμενον διαφορὰν εἶπε, δῆλον ὅτι ἐπὶ ἴσης ἢ ἐπὶ πλέον ἡ διαφορὰ τοῦ γένους ῥηθήσεται. εἰ μὲν γὰρ καὶ τὸ γένος τῶν πᾶσιν ἑπομένων, ἐπὶ ἴσης. εἰ δὲ μὴ πᾶσιν ἕποιτο τὸ γένος, ἐπὶ πλέον ἡ διαφορὰ λέγοιτ' ἂν αὐτοῦ. Ἔτι εἰ ἐν ὑποκειμένῳ τῷ εἴδει τὸ ἀποδοθὲν γένος λέγεται, καθάπερ τὸ λευκὸν ἐπὶ τῆς χιόνος. ὥστε δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη γένος. καθ' ὑποκειμένου γὰρ τοῦ εἴδους μόνον τὸ γένος λέγεται. Σκοπεῖν δὲ καὶ εἰ μὴ συνώνυμον τὸ γένος τῷ εἴδει. κατὰ πάντων γὰρ τῶν εἰδῶν, συνωνύμως τὸ γένος κατηγορεῖται. Ἔτι ὅταν ὄντος καὶ τῷ γένει καὶ τῷ εἴδει ἐναντίου, τὸ βέλτιον τῶν ἐναντίων εἰς τὸ χεῖρον γένος τεθῇ. συμβήσεται γὰρ τὸ λοιπὸν ἐν τῷ λοιπῷ εἶναι. ἐπειδὴ τὰ ἐναντία ἐν τοῖς ἐναντίοις γένεσιν. ὥστε τὸ βέλτιον ἐν τῷ χείρονι ἔσται καὶ τὸ χεῖρον ἐν τῷ βελτίονι. δοκεῖ δὲ τοῦ βελτίονος καὶ τὸ γένος βέλτιον εἶναι. Καὶ εἰ τοῦ αὐτοῦ εἴδους ὁμοίως πρὸς ἄμφω ἔχοντος, εἰς τὸ χεῖρον, καὶ μὴ εἰς τὸ βέλτιον γένος ἔθηκεν. οἷον τὴν ψυχὴν ὅτι κίνησιν, ἢ κινούμενον. ὁμοίως γὰρ ἡ αὐτὴ στατικὴ καὶ κινητικὴ δοκεῖ εἶναι. ὥστ' εἰ βέλτιον ἡ στάσις, εἰς τοῦτο ἔδει τὸ γένος θεῖναι. Ἔτι ἐκ τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον, ἀνασκευάζοντι μὲν, εἰ τὸ γένος δέχεται τὸ μᾶλλον. τὸ δὲ εἶδος μὴ δέχεται, μήτ' αὐτὸ μήτε τὸ κατ' ἐκεῖνο λεγόμενον οἷον εἰ ἡ ἀρετὴ δέχεται τὸ μᾶλλον, καὶ ἡ δικαιοσύνη καὶ ὁ δίκαιος. λέγεται γὰρ δίκαιος μᾶλλον ἕτερος ἑτέρου. εἰ οὖν τὸ μὲν ἀποδοθὲν γένος. δέχεται τὸ μᾶλλον, τὸ δ' εἶδος μὴ δέχεται μήτ' αὐτὸ μήτε τὸ κατ'

198 πνεῦμα. ἦν γὰρ ἂν καὶ μὴ κινουμένου τοῦ ἀέρος πνεῦμα, εἴπερ ὁ αὐτὸς ἀεὶ διαμένει, ὥσπερ ὅτε ἦν τὸ πνεῦμα. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων. εἰ δ' ἄρα καὶ ἐπὶ τούτου δεῖ συγχωρῆσαι, ὅτι ἐστὶν ἀὴρ κινούμενος τὸ πνεῦμα, ἀλλ' οὔτι γε κατὰ πάντων τῶν τοιούτων ἀποδεκτέον, καθ' ὧν μὴ ἀληθεύεται τὸ τεθὲν γένος. ἀλλ' ἐφ' ὅσων ἀληθῶς κατηγορεῖται τὸ ἀποδοθὲν γένος. ἐπ' ἐνίων γὰρ οὐ δοκεῖ ἀληθεύεσθαι. οἷον ἐπὶ τῆς χιόνος καὶ τοῦ πηλοῦ. τὴν μὲν γὰρ χιόνα φασὶν ὕδωρ εἶναι πεπηγός. τὸν δὲ πηλόν, γῆν ὑγρῷ πεφυρμένην. ἔστι δ' οὔθ' ὁ πηλὸς γῆ, οὔθ' ἡ χιὼν ὕδωρ. ὥστε οὐκ ἂν εἴη γένος οὐδέτερον τῶν ἀποδοθέντων γενῶν. δεῖ γὰρ τὸ γένος ἀληθεύεσθαι ἀεὶ κατὰ τῶν εἰδῶν. ὁμοίως οὐδ' ὁ οἶνος ὕδωρ ἐστὶ σεσηπὸς καθάπερ Ἐμπεδοκλῆς φησι, σαπὲν ἐν ξύλῳ ὕδωρ. ἁπλῶς γὰρ οὐκ ἔστιν ὕδωρ. Ἔτι δ' ὅλως τὸ ἀποδοθὲν μηδενὸς εἶναι γένος, δῆλον ὡς οὐδὲ τοῦ λεχθέντος. σκοπεῖν δ' ἐκ τοῦ μηδὲν διαφέρειν εἴδει τὰ μετέχοντα τοῦ ἀποδοθέντος γένους. οἷον τὰ λευκά. οὐδὲν γὰρ διαφέρει τῷ εἴδει ταῦτ' ἀλλήλων. παντὸς γὰρ γένους, ἐστὶν εἴδη διάφορα. ὥστ' οὐκ ἂν εἴη τὸ λευκὸν γένος οὐδενός. Πάλιν δ' εἰ τὸ πᾶσιν ἀκολουθοῦν γένος, ἢ διαφορὰν εἶπε. πλείω γὰρ τὰ πᾶσιν ἑπόμενα. οἷον τὸ ὂν καὶ τὸ ἕν, τῶν πᾶσιν ἑπομένων ἐστίν. εἰ δ' οὖν τὸ ὂν γένος ἀποδέδωκε, δῆλον ὅτι παντὸς ἂν εἴη γένος. ἐπειδὴ κατηγορεῖται αὐτῶν. κατ' οὐδενὸς γὰρ τὸ γένος, ἀλλ' ἢ κατὰ τῶν εἰδῶν κατηγορεῖται. ὥστε καὶ τὸ ἓν εἶδος ἂν εἴη τοῦ ὄντος. συμβαίνει οὖν κατὰ πάντων ὧν τὸ γένος κατηγορεῖται, καὶ τὸ εἶδος κατηγορεῖσθαι. ἐπειδὴ καὶ τὸ ὂν καὶ τὸ ἓν κατὰ

δρότης, διαφορά. Ἔτι εἴ τις τὴν ὑπερβολὴν καὶ τὴν σφοδρότητα ὡς γένος ἀποδώσει, τὰ ἄψυχα πιστεύσει καὶ ἐκπλαγήσεται. ἡ γὰρ ἑκάστου σφοδρότης καὶ ὑπερβολή, πάρεστιν ἐκείνῳ οὗ ἐστι σφοδρότης καὶ ὑπερβολή. εἰ οὖν ἡ ἔκπληξις ὑπερβολή ἐστι θαυμασιότητος, παρέσται τῇ θαυμασιότητι ἡ ἔκπληξις· ὥστε ἡ θαυμασιότης ἐκπλαγήσεται. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ πίστις παρέσται τῇ ὑπολήψει, εἴπερ σφοδρότης ὑπολήψεώς ἐστιν· ὥστε ἡ ὑπόληψις πιστεύσει. Ἔτι συμβήσεται τῷ οὕτως ἀποδιδόντι, σφοδρότητα σφοδρὰν λέγειν· καὶ ὑπερβολὴν ὑπερβάλλουσαν. ἔστι γάρ τις πίστις σφοδρὰ καὶ ἔκπληξις ὑπερβάλλουσα. εἰ οὖν ἡ πίστις σφοδρότης ἐστί, σφοδρότης ἂν εἴη σφοδρά. ὁμοίως δὲ καὶ ἔκπληξίς τις ἐστὶν ὑπερβάλλουσα. εἰ οὖν ἡ ἔκπληξις ὑπερβολή ἐστιν, ὑπερβολὴ ἂν εἴη ὑπερβάλλουσα· οὐ δοκεῖ δὲ οὐδέτερον τούτων, ὥσπερ οὐδὲ ἡ ἐπιστήμη ἐπιστῆμον· οὐδὲ ἡ κίνησις κινούμενον. Ἐνίοτε δὲ διαμαρτάνουσι καὶ οἱ τὸ πάθος εἰς γένος τὸ πεπονθὸς τιθέντες. οἷον ὅσοι τὴν ἀθανασίαν ζωὴν ἀΐδιόν φασιν εἶναι. πάθος γάρ τι ζωῆς ἢ σύμπτωμα ἡ ἀθανασία ἔοικεν εἶναι. ὅτι δ' ἀληθὲς τὸ λεγόμενον, δῆλον ἂν γένοιτο, εἴ τις συγχωρήσειεν ἐκ θνητοῦ, τι ἀθάνατον γίνεσθαι· οὐδεὶς γὰρ φύσει ἑτέραν αὐτὸν ζωὴν λαμβάνειν, ἀλλὰ σύμπτωμά τι ἢ πάθος αὐτῇ ταύτῃ παραγεγενῆσθαι· ὥστ' οὐ γένος ἡ ζωὴ τῆς ἀθανασίας. Πάλιν εἰ τὸ πάθος, ἐκείνου, οὗ ἐστι πάθος, ἐκεῖνο γένος φασὶν εἶναι· οἷον τὸ πνεῦμα ἀέρα κινούμενον· μᾶλλον γὰρ κίνησις ἀέρος τὸ πνεῦμά ἐστιν. ὁ γὰρ αὐτὸς ἀὴρ διαμένει, ὅταν τε κινῆται, καὶ ὅταν μένῃ· ὥστ' οὐκ ἔστιν ὅλως ἀὴρ τὸ

βολον ἢ κλέπτην. τὸν λάθρα δυνάμενον τὰ ἀλλότρια ὑφ-
αιρεῖσθαι, ἢ δυνάμενον διαβάλλειν, ἢ σοφίζεσθαι. οὐδεὶς
γὰρ τῶν εἰρημένων, τῷ δυνατὸς εἶναί τι τῶν τοιούτων λέγεται
τοιοῦτος. δύναται μὲν γὰρ καὶ ὁ θεὸς καὶ ὁ σπουδαῖος τὰ
φαῦλα δρᾶν, ἀλλ' οὐκ εἰσὶ τοιοῦτοι. πάντες γὰρ οἱ
φαῦλοι κατὰ προαίρεσιν λέγονται. Ἔτι πᾶσαι αἱ
δυνάμεις, τῶν αἱρετῶν. καὶ γὰρ αἱ τῶν φαύλων δυνάμεις
αἱρεταί. διὸ καὶ τὸν θεὸν καὶ τὸν σπουδαῖον ἔχειν φαμὲν
αὐτάς. δυνατοὺς γὰρ φαμὲν εἶναι τὰ φαῦλα πράττειν.
ὥστε οὐδενὸς ἂν εἴη ψεκτοῦ γένος ἡ δύναμις. εἰ δὲ μή,
συμβήσεταί τι τῶν ψεκτῶν, αἱρετὸν εἶναι. ἔσται γάρ τις δύνα-
μις ψεκτή. Καὶ εἴ τι τῶν δι' αὑτὸ τιμίων ἢ αἱρετῶν
εἰς δύναμιν ἢ τὸ δυνατὸν ἢ τὸ ποιητικὸν ἔθηκε. πᾶ-
σα γὰρ δύναμις, καὶ πᾶν τὸ δυνατὸν ἢ τὸ ποιητικόν,
δι' ἄλλο αἱρετόν. Ἢ εἴ τι τῶν ἐν δυσὶ γένεσιν ἢ πλείο-
σιν, εἰς θάτερον ἔθηκεν. ἔνια γὰρ οὐκ ἔστιν εἰς ἓν γένος θεῖ-
ναι. οἷον τὸν φένακα καὶ τὸν διάβολον. οὔτε γὰρ ὁ προ-
αιρούμενος ἀδυνατῶν δέ. οὔτε ὁ δυνάμενος μέν, μὴ προαι-
ρούμενος δέ, διάβολος ἢ φέναξ, ἀλλ' ὁ ἄμφω ταῦτα
ἔχων. ὥστ' οὐδέτερον εἰς ἓν γένος, ἀλλ' εἰς ἀμφότερα
τὰ εἰρημένα θετέον. Ἔτι ἐνίοτε ἀνάπαλιν, τὸ μὲν
γένος ὡς διαφορὰν ἀποδίδωσι. τὴν δὲ διαφοράν, ὡς
γένος. οἷον τὴν ἔκπληξιν, ὑπερβολὴν θαυμασιότητος.
καὶ τὴν πίστιν σφοδρότητα ὑπολήψεως. οὔτε γὰρ ἡ ὑπερ-
βολή, οὔτε ἡ σφοδρότης γένος, ἀλλὰ διαφορά. δο-
κεῖ γὰρ ἡ ἔκπληξις, θαυμασιότης εἶναι ὑπερβάλλου-
σα, καὶ ἡ πίστις ὑπόληψις σφοδρά. ὥστε γένος ἡ θαυ-
μασιότης καὶ ἡ ὑπόληψίς ἐστιν. ἡ δὲ ὑπερβολὴ καὶ ἡ σφο

γένος. Ὁρᾶν δὲ καὶ εἰ ἐν τινι τῷ αὐτῷ πέφυκεν ἀμφω γίνεσθαι. ἐν ᾧ γὰρ τὸ εἶδος, καὶ τὸ γένος. οἷον ἐν ᾧ τὸ λευκὸν καὶ τὸ χρῶμα. καὶ ἐν ᾧ γραμματική, καὶ ἐπιστήμη. ἐὰν οὖν τις τὴν αἰσχύνην φόβον εἴπῃ. ἢ τὴν ὀργὴν λύπην, οὐ συμβήσεται ἐν τῷ αὐτῷ τό, τε γένος καὶ τὸ εἶδος ὑπάρχειν. ἡ μὲν γὰρ αἰσχύνη, ἐν τῷ λογιστικῷ. ὁ δὲ φόβος, ἐν τῷ θυμοειδεῖ. καὶ ἡ μὲν λύπη, ἐν τῷ ἐπιθυμητικῷ. ἐν τούτῳ γὰρ καὶ ἡ ἡδονή. ἡ δὲ ὀργή, ἐν τῷ θυμοειδεῖ. ὥστ᾽ οὐ γένη τὰ ἀποδοθέντα. ἐπειδὴ οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ τοῖς εἴδεσι πέφυκε γίνεσθαι. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ ἡ φιλία ἐν τῷ ἐπιθυμητικῷ, οὐκ ἂν εἴη βούλησίς τις. πᾶσα γὰρ βούλησις, ἐν τῷ λογιστικῷ. χρήσιμος δὲ ὁ τόπος καὶ πρὸς τὸ συμβεβηκός. ἐν τῷ αὐτῷ γὰρ τὸ συμβεβηκὸς καὶ ᾧ συμβέβηκεν. ὥστε ἐὰν μὴ ἐν τῷ αὐτῷ φαίνηται, δῆλον ὅτι οὐ συμβέβηκεν. Ἔτι εἰ κατά τι τὸ εἶδος τοῦ λεγομένου γένους μετέχει. οὐ δοκεῖ γὰρ κατά τι μετέχεσθαι τὸ γένος. οὐ γάρ ἐστιν ὁ ἄνθρωπος κατά τι ζῷον. οὐδὲ ἡ γραμματική, κατά τι ἐπιστήμη. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. σκοπεῖν οὖν εἰ ἐπί τινων κατά τι μετέχεται τὸ γένος. οἷον εἰ τὸ ζῷον ὅπερ αἰσθητὸν, ἢ ὁρατόν, εἴρηται. κατά τι γὰρ αἰσθητὸν καὶ ὁρατὸν τὸ ζῷον. κατὰ τὸ σῶμα γὰρ καὶ αἰσθητὸν καὶ ὁρατόν. κατὰ δὲ τὴν ψυχὴν οὔ. ὥστε οὐκ ἂν εἴη γένη τοῦ ζῴου, τὸ ὁρατὸν καὶ τὸ αἰσθητόν. Λανθάνουσι δ᾽ ἐνίοτε καὶ τὸ ὅλον εἰς τὸ μέρος τιθέντες. οἷον τὸ ζῷον, σῶμα ἔμψυχον. οὐδαμῶς δὲ τὸ μέρος τοῦ ὅλου κατηγορεῖται. ὥστ᾽ οὐκ ἂν εἴη τὸ σῶμα γένος τοῦ ζῴου, ἐπειδὴ μέρος ἐστίν. Ὁρᾶν δὲ καὶ εἴ τι τῶν ψεκτῶν ἢ φευκτῶν εἰς δύναμιν ἢ τὸ δυνατὸν ἔθηκεν. οἷον τὸν σοφιστὴν ἢ δια-

γένος τὸ τοιοῦτον· οἷον εἰ τὴν αἴσθησιν κίνησιν διὰ σώματος. ἡ μὲν γὰρ αἴσθησις, ἕξις. ἡ δὲ κίνησις, ἐνέργεια. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὴν μνήμην ἕξιν καθεκτικὴν ὑπολήψεως εἶπεν. οὐδεμία γὰρ μνήμη ἕξις, ἀλλὰ μᾶλλον ἐνέργεια. διαμαρτάνουσι δὲ καὶ οἱ τὴν ἕξιν εἰς τὴν ἀκολουθοῦσαν δύναμιν τάττοντες. οἷον τὴν πραότητα ἐγκράτειαν ὀργῆς. καὶ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν δικαιοσύνην, φόβων καὶ κερδῶν ἐγκράτειαν. ἀνδρεῖος μὲν γὰρ καὶ πρᾶος ὁ ἀπαθὴς λέγεται. ἐγκρατὴς δὲ, ὁ πάσχων καὶ μὴ ἀγόμενος. ἴσως μὲν οὖν ἀκολουθεῖ δύναμις ἑκατέρῳ τοιαύτη. ὥστ' ἂν πάθοι, μὴ ἄγεσθαι ἀλλὰ κρατεῖν. οὐ μὴν τοῦτό γε ἐστὶ, τῷ μὲν ἀνδρείῳ. τῷ δὲ, πράῳ εἶναι. ἀλλὰ τὸ ὅλως μὴ πάσχειν ὑπὸ τῶν τοιούτων μηδέν.

Ἐνίοτε δὲ καὶ τὸ παρακολουθοῦν ὁπωσοῦν, ὡς γένος τιθέασιν. οἷον τὴν λύπην τῆς ὀργῆς. καὶ τὴν ὑπόληψιν τῆς πίστεως. ἄμφω μὲν γὰρ τὰ εἰρημένα παρακολουθεῖ μὲν τρόπον τινὰ τοῖς ἀποδοθεῖσιν εἴδεσιν. οὐδέτερον δ' αὐτῶν γένος ἐστίν. ὁ μὲν γὰρ ὀργιζόμενος λυπεῖται, προτέρας ἐν αὐτῷ τῆς λύπης γενομένης. οὐ γὰρ ἡ ὀργὴ τῆς λύπης, ἀλλ' ἡ λύπη τῆς ὀργῆς αἰτία. ὥσθ' ἁπλῶς ἡ ὀργὴ οὐκ ἔστι λύπη. κατὰ ταῦτα δὲ οὐδ' ἡ πίστις ὑπόληψις. ἐνδέχεται γὰρ τὴν αὐτὴν ὑπόληψιν καὶ μὴ πιστεύοντα ἔχειν. οὐκ ἐνδέχεται δ' εἴπερ ἡ πίστις εἶδος ὑπολήψεως. οὐ γὰρ ἐνδέχεταί τι τὸ αὐτὸ ἔτι διαμένειν, ἄν περ ἐκ τοῦ εἴδους ὅλως μεταβάλλῃ, καθάπερ οὐδὲ τὸ αὐτὸ ζῷον. ὁτὲ μὲν ἄνθρωπον εἶναι, ὁτὲ δὲ μή. ἐὰν δέ τις φῇ ἐξ ἀνάγκης τὸν ὑπολαμβάνοντα καὶ πιστεύειν, ἐπ' ἴσων ἡ ὑπόληψις καὶ ἡ πίστις ῥηθήσεται. ὥστε οὐδ' ἂν οὕτως εἴη γένος. ἐπὶ πλέον γὰρ δεῖ λέγεσθαι τὸ

αἴσθησιν, δεήσει καὶ τὸ ἐπιστητὸν ὅπερ αἰσθητὸν εἶναι· οὐκ ἔστι δέ. οὐ γὰρ πᾶν τὸ ἐπιστητὸν αἰσθητόν. καὶ γὰρ τῶν νοητῶν ἔνια ἐπιστητά. ὥστ' οὐ γένος τὸ αἰσθητὸν τοῦ ἐπιστητοῦ. εἰ δὲ τοῦτο μή, οὐδ' ἡ αἴσθησις τῆς ἐπιστήμης. Ἐπεὶ δὲ τῶν πρός τι λεγομένων, τὰ μὲν ἐξ ἀνάγκης ἐν ἐκείνοις ἢ περὶ ἐκεῖνά ἐστι πρὸς ἅ ποτε τυγχάνει λεγόμενα, οἷον ἡ διάθεσις καὶ ἡ ἕξις καὶ ἡ συμμετρία. ἐν ἄλλῳ γὰρ οὐδενὶ δυνατὸν ὑπάρχειν τὰ εἰρημένα, ἢ ἐν ἐκείνοις πρὸς ἃ λέγεται. τὰ δ' οὐκ ἀνάγκη μὲν ἐν ἐκείνοις ὑπάρχειν πρὸς ἅ ποτε λέγεται, ἐνδέχεται δέ, οἷον εἰ ἐπιστητὸν εἴη ψυχή, οὐδὲν κωλύει τὴν αὑτῆς ἐπιστήμην ἔχειν τὴν ψυχήν· οὐκ ἀναγκαῖον δέ. δυνατὸν γὰρ καὶ ἐν ἄλλῳ ὑπάρχειν τὴν αὐτὴν ταύτην. τὰ δ' ἁπλῶς οὐκ ἐνδέχεται ἐν ἐκείνοις ὑπάρχειν πρὸς ἅ ποτε τυγχάνει λεγόμενα. οἷον τὸ ἐναντίον ἐν τῷ ἐναντίῳ. οὐδὲ τὴν ἐπιστήμην ἐν τῷ ἐπιστητῷ, ἐὰν μὴ τυγχάνῃ τὸ ἐπιστητὸν, ψυχὴ ἢ ἄνθρωπος ὄν, σκοπεῖν οὖν χρὴ ἐάν τις εἰς γένος θῇ τὸ τοιοῦτον εἰς τὸ μὴ τοιοῦτον. οἷον εἰ τὴν μνήμην μονὴν ἐπιστήμης εἴποι. πᾶσα γὰρ μονὴ ἐν τῷ μένοντι καὶ περὶ ἐκεῖνο· ὥστε καὶ ἡ τῆς ἐπιστήμης μονή, ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, ἡ μνήμη ἄρα ἐν τῇ ἐπιστήμῃ. ἐπειδὴ μονὴ τῆς ἐπιστήμης ἐστί. τοῦτο δ' οὐκ ἐνδέχεται. ἡ γὰρ μνήμη πᾶσα ἐν ψυχῇ. ἔστι δ' ὁ εἰρημένος τόπος καὶ πρὸς τὸ συμβεβηκὸς κοινός. οὐδὲν γὰρ διαφέρει τῆς μνήμης γένος τὴν μονὴν εἰπεῖν, ἢ συμβεβηκέναι φάσκειν αὐτῇ τοῦτο. εἰ γὰρ ὁπωσοῦν ἐστὶν ἡ μνήμη μονὴ ἐπιστήμης, ὁ αὐτὸς ἁρμόσει περὶ αὐτῆς λόγος. Πάλιν εἰ τὴν ἕξιν εἰς τὴν ἐνέργειαν ἔθηκεν, ἢ τὴν ἐνέργειαν εἰς τὴν ἕξιν, οὐκ ἔστι

195 στήμης. τινὸς γὰρ καὶ αὕτη καὶ τὰ γένη. οἷον ἥ τε διάθεσις καὶ ἡ ἕξις σύστασις, ὅτι ἐνιαχοῦ οὐχ οὕτω. τὸ μὲν γὰρ διαφέρον καὶ τὸ ἐναντίον, τινί. τὸ δ' ἕτερον γένος ὂν τούτων οὐ τινι, ἀλλά τινος. ἕτερον γάρ τινος λέγεται.

Πάλιν δὲ ὁμοίως τὰ πρός τι κατὰ τὰς πτώσεις λεγόμενα, μὴ ὁμοίως ἀντιστρέφει. καθάπερ ἐπὶ τοῦ διπλασίου καὶ τοῦ πολλαπλασίου. ἑκάτερον γὰρ τούτων τινός. καὶ αὐτὸ κατὰ τὴν ἀντιστροφὴν λέγεται. τινὸς γὰρ καὶ τὸ ἥμισυ καὶ τὸ πολλοστημόριον. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιστήμης καὶ ἐπὶ τῆς ὑπολήψεως. αὗται γάρ τινος. καὶ ἀντιστρέφει ὁμοίως. τό τε γὰρ ὑποληπτὸν καὶ τὸ ἐπιστητὸν, τινί. εἰ οὖν ἐπί τινος μὴ ὁμοίως ἀντιστρέφει, δῆλον ὅτι οὐ γένος θάτερον θατέρου. Πάλιν δὲ μὴ πρὸς ἴσα τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος λέγεται. ὁμοίως γὰρ καὶ ἰσαχῶς ἑκάτερον δοκεῖ λέγεσθαι. καθάπερ ἐπὶ τῆς δωρεᾶς καὶ τῆς δόσεως. ἥ τε γὰρ δωρεά τινος, ἢ καί τινι λέγεται. καὶ ἡ δόσις τινὸς καί τινι. ἔστι δὲ ἡ δόσις γένος τῆς δωρεᾶς. ἡ γὰρ δωρεὰ, δόσις ἐστὶν ἀναπόδοτος. ἐπ' ἐνίων δὲ οὐ συμβαίνει πρὸς ἴσα λέγεσθαι. τὸ μὲν γὰρ διπλάσιον, τινὸς διπλάσιον. τὸ δ' ὑπερέχον καὶ τὸ μεῖζον, τινὸς καί τινι. πᾶν γὰρ τὸ ὑπερέχον καὶ τὸ μεῖζόν τινι ὑπερέχει καί τινος ὑπερέχει. ὥστ' οὐ γένη τὰ εἰρημένα τοῦ διπλασίου. ἐπειδὴ οὐ πρὸς ἴσα τῷ εἴδει λέγεται. ἢ οὐ καθόλου ἀληθὲς, τὸ πρὸς ἴσα τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος λέγεσθαι. Ὁρᾶν δὲ καὶ εἰ τοῦ ἀντικειμένου τὸ ἀντικείμενον γένος. οἷον εἰ τοῦ διπλασίου τὸ πολλαπλάσιον. καὶ ἡ τοῦ ἡμίσεος τὸ πολλοστημόριον. δεῖ γὰρ τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἀντικειμένου γένος εἶναι. εἰ οὖν τις θείη τὴν ἐπιστήμην ὅπερ

ἡδέος, εἶναί τι μὴ ἀγαθὸν ἡδύ. ὧν γὰρ τὸ γένος μὴ κατηγορεῖται, οὐδὲ τῶν εἰδῶν οὐδέν. καὶ κατασκευάζοντι δὲ, ὡσαύτως σκεπτέον. εἰ γὰρ τὸ μὴ ἀγαθὸν οὐχ ἡδὺ, τὸ ἡδὺ ἀγαθόν. ὥστε γένος τι ἀγαθὸν τοῦ ἡδέος. Ἐὰν δ' ᾖ πρός τι τὸ εἶδος, σκοπεῖν εἰ καὶ τὸ γένος πρός τι. εἰ γὰρ τὸ εἶδος τῶν πρός τι, καὶ τὸ γένος. καθάπερ ἐπὶ τοῦ διπλασίου καὶ πολλαπλασίου. ἑκάτερον γὰρ τῶν πρός τι. εἰ δὲ τὸ γένος τῶν πρός τι, οὐκ ἀνάγκη καὶ τὸ εἶδος. ἡ μὲν γὰρ ἐπιστήμη, τῶν πρός τι. ἡ δὲ γραμματικὴ, οὔ. ἢ οὐδὲ τὸ πρότερον ῥηθὲν, ἀληθὲς ἂν δόξειεν. ἡ γὰρ ἀρετὴ, ὅπερ ἀγαθόν. καὶ ὅπερ καλόν. καὶ ἡ μὲν ἀρετὴ, τῶν πρός τι. τὸ δὲ ἀγαθὸν καὶ τὸ καλὸν, οὐ τῶν πρός τι ἀλλὰ ποιά. Πάλιν εἰ μὴ πρὸς τὸ αὐτὸ λέγεται τὸ εἶδος, καθ' αὑτό τε καὶ κατὰ τὸ γένος. οἷον εἰ τὸ διπλάσιον ἡμίσεος λέγεται διπλάσιον, καὶ τὸ πολλαπλάσιον ἡμίσεος δεῖ λέγεσθαι. εἰ δὲ μὴ οὐκ ἂν εἴη τὸ πολλαπλάσιον γένος τοῦ διπλασίου. Ἔτι εἰ μὴ πρὸς τὸ αὐτὸ κατά τε τὸ γένος λέγεται καὶ κατὰ πάντα τὰ τοῦ γένους γένη. εἰ γὰρ τὸ διπλάσιον ἡμίσεος καὶ πολλαπλάσιόν ἐστι, καὶ κατὰ τὸ ὑπερέχον ἡμίσεος ῥηθήσεται. καὶ ἁπλῶς κατὰ πάντα τὰ ἐπάνω γένη πρὸς τὸ ἥμισυ ῥηθήσεται. ἔνστασις, ὅτι οὐκ ἀνάγκη καθ' αὑτὸ καὶ κατὰ τὸ γένος πρὸς ταὐτὸ λέγεσθαι. ἡ γὰρ ἐπιστήμη, ἐπιστητοῦ λέγεται. ἕξις δὲ καὶ διάθεσις, οὐκ ἐπιστητοῦ, ἀλλὰ ψυχῆς. Πάλιν εἰ ὡσαύτως λέγεται τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος κατὰ τὰς πτώσεις. οἷον εἴ τινι ἢ τινὸς, ἢ ὁσαχῶς ἄλλως λέγεται. ὡς γὰρ τὸ εἶδος καὶ τὸ γένος, καθάπερ ἐπὶ τοῦ διπλασίου καὶ τῶν ἐπάνω. τινὸς γὰρ καὶ τὸ διπλάσιον καὶ τὸ πολλαπλάσιον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἐπι

191 καὶ εἰ τὸ διαλύεσθαι φθείρεσθαι, καὶ τὸ διαλελύσθαι, ἐφθάρθαι. καὶ ἡ διάλυσις, φθορά τις. Καὶ ἐπὶ τῶν γενητικῶν τε καὶ φθαρτικῶν, ὡσαύτως. καὶ ἐπὶ τῶν δυνάμεων καὶ χρήσεων, καὶ ὅλως καθ' ὁποιανοῦν ὁμοιότητα καὶ ἀναιροῦντι καὶ κατασκευάζοντι, σκεπτέον. καθάπερ ἐπὶ τῆς γενέσεως καὶ φθορᾶς ἐλέγομεν. εἰ γὰρ τὸ φθαρτικὸν διαλυτικόν, καὶ τὸ φθείρεσθαι διαλύεσθαι. καὶ εἰ τὸ γενητικὸν ποιητικόν, καὶ τὸ γίνεσθαι ποιεῖσθαι. καὶ ἡ γένεσις ποίησις. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν δυνάμεων καὶ χρήσεων. καὶ ὅλως εἰ ἡ δύναμις διάθεσις, καὶ τὸ δύνασθαι διακεῖσθαι. καὶ εἴ τινος ἡ χρῆσις ἐνέργεια, καὶ τὸ χρῆσθαι ἐνεργεῖν. καὶ τὸ κεχρῆσθαι ἐνηργηκέναι. Ἐὰν δὲ στέρησις ᾖ τὸ ἀντικείμενον τῷ εἴδει, διχῶς ἐστὶν ἀνελεῖν. πρῶτον μέν, εἰ ἐν τῷ ἀποδοθέντι γένει τὸ ἀντικείμενον. ἢ γὰρ ἁπλῶς ἐν οὐδενὶ γένει τῷ αὐτῷ ἡ στέρησις, ἢ οὐκ ἐν τῷ ἐσχάτῳ. οἷον εἰ ἡ ὄψις ἐν ἐσχάτῳ γένει τῇ αἰσθήσει, ἡ τυφλότης οὐκ ἔσται αἴσθησις. Δεύτερον δέ, εἰ καὶ τῷ γένει καὶ τῷ εἴδει ἀντίκειται στέρησις. μὴ ἔστι δὲ τὸ ἀντικείμενον ἐν τῷ ἀντικειμένῳ, οὐδ' ἂν τὸ ἀποδοθὲν ἐν τῷ ἀποδοθέντι εἴη. ἀναιροῦντι μὲν οὖν, καθάπερ εἴρηται, χρηστέον. κατασκευάζοντι δέ, μοναχῶς. εἰ γὰρ τὸ ἀντικείμενον ἐν τῷ ἀντικειμένῳ, καὶ τὸ προκείμενον ἐν τῷ προκειμένῳ ἂν εἴη. οἷον εἰ ἡ τυφλότης ἀναισθησία τις, καὶ ἡ ὄψις αἴσθησις. Πάλιν ἐπὶ τῶν ἀποφάσεων σκοπεῖν ἀνάπαλιν, καθάπερ ἐπὶ τοῦ συμβεβηκότος ἐλέγετο. οἷον εἰ τὸ ἡδὺ ὅπερ ἀγαθόν ἐστι, καὶ τὸ μὴ ἀγαθόν, οὐχ ἡδύ. εἰ γὰρ μὴ οὕτως ἔχοι, εἴη ἄν τι οὐκ ἀγαθὸν ἡδύ. ἀδύνατον γὰρ εἴπερ τὸ ἀγαθὸν γένος τοῦ

ποιῇ τι, φανερὸν ἂν δόξειεν εἶναι τὸ τοιοῦτον· ἔνστασις τούτου ἐπὶ τῆς ὑγιείας καὶ νόσου. ἁπλῶς μὲν γὰρ ὑγίεια νόσῳ ἐναντίον. ἡ δέ τις νόσος εἶδος οὖσα νόσου, οὐδενὶ ἐναντίον. οἷον ὁ πυρετὸς, καὶ ἡ ὀφθαλμία, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον. Ἀναιροῦντι μὲν οὖν τοσαυταχῶς ἐπισκεπτέον. εἰ γὰρ μὴ ὑπάρχει τὰ εἰρημένα, δῆλον ὅτι οὐ γένος τὸ ἀποδοθέν. κατασκευάζοντι δὲ, τριχῶς. πρῶτον μὲν, εἰ τὸ ἐναντίον τῷ εἴδει, ἐν τῷ αὐτῷ γένει μὴ ὄντος ἐναντίου τῷ γένει. εἰ γὰρ τὸ ἐναντίον ἐν τούτῳ, δῆλον ὅτι καὶ τὸ προκείμενον. Ἔτι εἰ τὸ ἀνὰ μέσον ἐν τῷ εἰρημένῳ γένει. ἐν ᾧ γὰρ τὰ ἀνὰ μέσον, καὶ τὰ ἄκρα. Πάλιν ἐὰν ᾖ ἐναντίον τι τῷ γένει, σκοπεῖν εἰ καὶ τὸ ἐναντίον ἐν τῷ ἐναντίῳ. ἂν γὰρ ᾖ, δῆλον ὅτι καὶ τὸ προκείμενον ἐν τῷ προκειμένῳ. Πάλιν ἐπὶ τῶν πτώσεων καὶ τῶν συστοίχων, εἰ ὁμοίως ἀκολουθοῦσι καὶ ἀναιροῦντι καὶ κατασκευάζοντι. ἅμα γὰρ ἐνὶ καὶ πᾶσιν ὑπάρχει ἢ οὐχ ὑπάρχει. οἷον εἰ ἡ δικαιοσύνη ἐπιστήμη τις, καὶ τὸ δικαίως ἐπιστημόνως, καὶ ὁ δίκαιος ἐπιστήμων. ἐὰν δὲ τούτων τι μὴ, οὐδὲ τῶν λοιπῶν οὐδέν. Πάλιν ἐπὶ τῶν ὁμοίως ἐχόντων πρὸς ἄλληλα. οἷον, εἰ τὸ ἡδὺ ὁμοίως ἔχει πρὸς τὴν ἡδονὴν, καὶ τὸ ὠφέλιμον πρὸς τὸ ἀγαθόν. ἑκάτερον γὰρ ἑκατέρου ποιητικόν. εἰ οὖν ἐστὶν ἡ ἡδονὴ ὅπερ ἀγαθὸν, καὶ τὸ ἡδὺ ὅπερ ὠφέλιμον ἔσται. δῆλον γὰρ ὅτι ἀγαθοῦ ἂν εἴη ποιητικόν. ἐπειδὴ ἡ ἡδονὴ ἀγαθόν. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν γενέσεων καὶ ἐπὶ τῶν φθορῶν. οἷον εἰ τὸ οἰκοδομεῖν ἐνεργεῖν, τὸ ᾠκοδομηκέναι ἐνηργηκέναι. καὶ εἰ τὸ μανθάνειν ἀναμιμνήσκεσθαι, τὸ μεμαθηκέναι, ἀναμεμνῆσθαι

Πάλιν εἰ ὅλως ἐν μηδενὶ γένει τὸ τῷ εἴδει ἐναντίον, ἀλλ' αὐτὸ γένος, οἷον τὸ ἀγαθόν. εἰ γὰρ τοῦτο μὴ ἐν γένει κεῖται, οὐδὲ τὸ ἐναντίον τούτῳ ἐν γένει ἔσται. ἀλλ' αὐτὸ γένος, καθάπερ ἐπὶ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ συμβαίνει. οὐδέτερον γὰρ τούτων ἐν γένει. ἀλλ' ἑκάτερον αὐτῶν γένος. Ἔτι εἰ εἴη ἐναντίον τινὶ καὶ τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος. καὶ τῶν μὲν, ἔστι τι μεταξύ. τῶν δὲ μή. εἰ γὰρ τῶν γενῶν ἔστι τι μεταξὺ, καὶ τῶν εἰδῶν. καὶ εἰ τῶν εἰδῶν, καὶ τῶν γενῶν. καθάπερ ἐπὶ ἀρετῆς καὶ κακίας. καὶ δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας. ἑκατέρων γάρ ἐστί τι μεταξύ. ἔνστασις τούτου, ὅτι ὑγείας καὶ νόσου, οὐδὲν μεταξύ. κακοῦ δὲ καὶ ἀγαθοῦ, τὶ μεταξύ. Ἔτι εἰ ἔστι μέν τι ἀμφοῖν ἀνὰ μέσον καὶ τῶν εἰδῶν καὶ τῶν γενῶν, μὴ ὁμοίως δέ. ἀλλὰ τῶν μὲν, κατ' ἀπόφασιν. τῶν δὲ, ὡς ὑποκείμενον. ἔνδοξον γὰρ, τὸ ὁμοίως ἀμφοῖν. καθάπερ ἐπὶ ἀρετῆς καὶ κακίας. καὶ δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας. ἀμφοῖν γὰρ κατ' ἀπόφασιν τὰ ἀνὰ μέσον. Ἔτι ὅταν μὴ ᾖ τι ἐναντίον τῷ γένει, σκοπεῖν μὴ μόνον εἰ τὸ ἐναντίον ἐν τῷ αὐτῷ γένει, ἀλλὰ καὶ εἰ τὸ ἀνὰ μέσον. ἐν ᾧ γὰρ τὰ ἄκρα, καὶ τὸ ἀνὰ μέσον. οἷον ἐπὶ λευκοῦ καὶ μέλανος. τὸ γὰρ χρῶμα γένος τούτων τε καὶ τῶν ἀνὰ μέσον χρωμάτων ἁπάντων. ἔνστασις τούτου, ὅτι ἡ μὲν ἔνδεια καὶ ὑπερβολὴ, ἐν τῷ αὐτῷ γένει. ἐν τῷ κακῷ γὰρ ἄμφω. τὸ δὲ μέτριον, ἀνὰ μέσον ὂν τούτων, οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ, ἀλλ' ἐν τῷ ἀγαθῷ. Σκοπεῖν δὲ καὶ εἰ τὸ μὲν γένος ἐναντίον τινί. τὸ δὲ εἶδος μηδενί. εἰ γὰρ τὸ γένος ἐναντίον τινὶ, καὶ τὸ εἶδος ἔσται. καθάπερ ἀρετὴ καὶ κακία. καὶ δικαιοσύνη καὶ ἀδικία. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων σκο

νός τοῦτο. Σκοπεῖν δὲ δεῖ καὶ τοῖς λόγοις τῶν γενῶν εἰ ἐφαρμόττουσιν ἐπί τε τὸ ἀποδοθὲν εἶδος καὶ ἐπὶ τὰ μετέχοντα τοῦ εἴδους. ἀνάγκη γὰρ τοὺς τῶν γενῶν λόγους κατηγορεῖσθαι τοῦ εἴδους. καὶ τῶν μετεχόντων τοῦ εἴδους. εἰ οὖν που διαφωνεῖ, δῆλον ὅτι οὐ γένος τὸ ἀποδοθέν. Πάλιν εἰ τὴν διαφορὰν ὡς γένος ἀποδέδωκεν. οἷον εἰ τὸ ἀθάνατον γένος θεοῦ. διαφορὰ γάρ ἐστι ζώου τὸ ἀθάνατον. ἐπειδὴ τῶν ζώων τὰ μέν ἐστι θνητά, τὰ δ᾽ ἀθάνατα. δῆλον οὖν ὅτι διημάρτηται. οὐδενὸς γὰρ ἡ διαφορὰ γένος ἐστίν. ὅτι δὲ τοῦτ᾽ ἀληθές, δῆλον. οὐδεμία γὰρ διαφορὰ σημαίνει τὸ τί ἐστιν, ἀλλὰ μᾶλλον ποιόν τι. καθάπερ τὸ πεζὸν καὶ τὸ δίπουν. Καὶ εἰ τὴν διαφορὰν ὡς εἶδος εἰς τὸ γένος ἔθηκεν. οἷον τὸ περιττὸν, ὅπερ ἀριθμόν. διαφορὰ γὰρ ἀριθμοῦ τὸ περιττὸν, οὐκ εἶδός ἐστιν. οὐ δὲ δοκεῖ μετέχειν ἡ διαφορὰ τοῦ γένους. πᾶν γὰρ τὸ μετέχον τοῦ γένους, ἢ εἶδος ἢ ἄτομόν ἐστιν. ἡ δὲ διαφορὰ, οὔτε εἶδος οὔτε ἄτομόν ἐστι. δῆλον οὖν ὅτι οὐ μετέχει τοῦ γένους ἡ διαφορά. ὥστ᾽ οὐδὲ τὸ περιττὸν, εἶδος ἂν εἴη, ἀλλὰ διαφορὰ, ἐπειδὴ οὐ μετέχει τοῦ γένους. Ἔτι εἰ τὸ γένος εἰς τὸ εἶδος ἔθηκεν. οἷον τὴν σύναψιν, ὅπερ συνοχήν. ἢ τὴν μίξιν, ὅπερ κρᾶσιν. ἢ ὡς πλάτων ὁρίζεται φορὰν τὴν κατὰ τόπον κίνησιν. οὐ γὰρ ἀναγκαῖον τὴν σύναψιν, συνοχὴν εἶναι. ἀλλ᾽ ἀνάπαλιν τὴν συνοχὴν, σύναψιν. οὐ γὰρ ἅπαν τὸ ἁπτόμενον συνέχεται. ἀλλὰ τὸ συνεχόμενον ἅπτεται. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. οὔτε γὰρ ἡ μίξις ἅπασα κρᾶσις. ἡ γὰρ τῶν ξηρῶν μίξις, οὐκ ἔστι κρᾶσις, οὐδ᾽ ἡ κατὰ τόπον μεταβολὴ πᾶσα, φορά. ἡ γὰρ βάδισις, οὐ δοκεῖ φορὰ εἶναι. σχεδὸν γὰρ ἡ φορὰ ἐπὶ

192 ὑπάρχειν ἀμφισβητεῖται τὸ ἀποδοθὲν γένος, οὐκ ἀπόχρη τὸ δεῖξαί τι τῶν ἐπάνω γενῶν ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον τοῦ εἴδους. οἷον εἰ τῆς βαδίσεως γένος ἀποδέδωκε τὴν φοράν, οὐκ ἀπόχρη τὸ δεῖξαι ὅτι κίνησίς ἐστιν ἡ βάδισις πρὸς τὸ δεῖξαι ὅτι φορά ἐστιν. ἐπειδὴ καὶ ἄλλαι κινήσεις εἰσίν. ἀλλὰ προσαποδεικτέον ὅτι οὐδενὸς μετέχει ἡ βάδισις τῶν κατὰ τὴν αὐτὴν διαίρεσιν εἰ μὴ τῆς φορᾶς. ἀνάγκη γὰρ τὸ τοῦ γένους μετέχον, καὶ τῶν εἰδῶν τινος μετέχειν τῶν κατὰ τὴν πρώτην διαίρεσιν. εἰ οὖν ἡ βάδισις, μήτ' αὐξήσεως, μήτε μειώσεως, μήτε τῶν ἄλλων κινήσεων μετέχοι, δῆλον ὅτι τῆς φορᾶς ἂν μετέχοι. ὥστε εἴη ἂν γένος ἡ φορὰ τῆς βαδίσεως. Πάλιν ἐφ' ὧν τὸ εἶδος τὸ τεθὲν ὡς γένος κατηγορεῖται, σκοπεῖν εἰ καὶ τὸ ἀποδοθὲν γένος ἐν τῷ τί ἐστιν αὐτῶν τούτων κατηγορεῖται, ὧνπερ καὶ τὸ εἶδος. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὰ ἐπάνω τοῦ γένους πάντα. εἰ γάρ που διαφωνεῖ, δῆλον ὅτι οὐ γένος τὸ ἀποδοθέν. εἰ γὰρ ἦν γένος, ἅπαντ' ἂν καὶ τὰ ἐπάνω τούτου. καὶ αὐτὸ τοῦτο, ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖτο, ὧνπερ καὶ τὸ εἶδος ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται. ἀνασκευάζοντι μὲν οὖν χρήσιμον εἰ μὴ κατηγοροῖτο τὸ γένος ἐν τῷ τί ἐστιν, ὧνπερ καὶ τὸ εἶδος κατηγορεῖται. κατασκευάζοντι δέ, εἰ κατηγορεῖται ἐν τῷ τί ἐστι χρήσιμον. συμβήσεται γὰρ τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος, τοῦ αὐτοῦ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖσθαι. ὥστε τὸ αὐτὸ ὑπὸ δύο γένη γίνεται. ἀναγκαῖον οὖν ὑπάλληλα τὰ γένη εἶναι. ἂν οὖν δειχθῇ ὃ βουλόμεθα γένος κατασκευάσαι μὴ ὂν ὑπὸ τὸ εἶδος, δῆλον ὅτι τὸ εἶδος ὑπὸ τοῦτ' ἂν εἴη. ὥστε δεδειγμένον ἂν εἴη ὅτι τὸ γέ-

οὐ μὴν ὑπό γε πάντων γε συγχωρεῖται τὴν φρόνησιν ἐπιστήμην εἶναι. εἰ δ' οὖν τις συγχωροίη τὸ λεγόμενον ἀληθὲς εἶναι, ἀλλὰ τό γε ὑπάλληλα ἢ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος ἄμφω γίνεσθαι τὰ τοῦ αὐτοῦ γένη, τῶν ἀναγκαίων ἂν δόξειεν εἶναι. καθάπερ καὶ ἐπὶ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἐπιστήμης συμβαίνει. ἄμφω γὰρ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος ἐστίν. ἑκάτερον γὰρ αὐτῶν ἕξις καὶ διάθεσίς ἐστι. σκεπτέον οὖν εἰ μηδέτερον ὑπάρχει τῷ ἀποδοθέντι γένει. εἰ γὰρ μήθ' ὑπάλληλά ἐστι τὰ γένη, μήθ' ὑπὸ ταὐτὸν ἄμφω, οὐκ ἂν εἴη τὸ ἀποδοθὲν γένος. Σκοπεῖν δὲ δεῖ καὶ τὸ γένος τοῦ ἀποδοθέντος γένους, καὶ οὕτως ἀεὶ τὸ ἐπάνω γένος, εἰ πάντα κατηγορεῖται τοῦ εἴδους, καὶ εἰ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται. πάντα γὰρ τὰ ἐπάνω γένη, κατηγορεῖσθαι δεῖ τοῦ εἴδους ἐν τῷ τί ἐστιν. εἰ οὖν που διαφωνεῖ, δῆλον ὅτι οὐ γένος τὸ ἀποδοθέν. Πάλιν εἰ μετέχει τὸ γένος τοῦ εἴδους, ἢ αὐτὸ ἢ τῶν ἐπάνω τι γενῶν. οὐδενὸς γὰρ τῶν ὑποκάτω τὸ ἐπάνω μετέχει. ἀνασκευάζοντι μὲν οὖν, καθάπερ εἴρηται χρηστέον. κατασκευάζοντι δὲ, ὁμολογουμένου μὲν ὑπάρχειν τῷ εἴδει τοῦ ῥηθέντος γένους. ὅτι δὲ ὡς γένος ὑπάρχει ἀμφισβητουμένου, ἀπόχρη τὸ δεῖξαί τι τῶν ἐπάνω γενῶν ἐν τῷ τί ἐστι τοῦ εἴδους κατηγορούμενον. ἑνὸς γὰρ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορουμένου, πάντα καὶ τὰ ἐπάνω τούτου καὶ τὰ ὑποκάτω γένη ἂν περ κατηγορῆται τοῦ εἴδους, ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορηθήσεται. ὥστε καὶ τὸ ἀποδοθὲν γένος ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται. ὅτι δὲ ἑνὸς ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορουμένου, καὶ πάντα τὰ λοιπὰ ἄν περ κατηγορῆται, ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορηθήσεται, δι' ἐπαγωγῆς ληπτέον. Εἰ δ' ἁπλῶς

191 καὶ τὸ εἶδος λέγεται, οἷον εἰ τὸ πᾶσιν ἑπόμενον τὸ μὲν γένος, τὸ δὲ εἶδος τεθείη· καθάπερ τὸ ὂν καὶ τὸ ἕν· πᾶν γὰρ τὸ ὄν, ἓν καὶ τὸ ἓν ὄν· ὥστ' οὐδέτερον οὐδετέρου γένος· ἐπειδὴ ἐπ' ἴσων λέγεται. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ πρῶτον καὶ ἡ ἀρχὴ, εἰς ἄλληλα τεθείη· ἥ τε γὰρ ἀρχὴ, πρῶτον· καὶ τὸ πρῶτον, ἀρχή· ὥστ' εἰ ἀμφότερα τὰ εἰρημένα ταυτόν ἐστιν, ἢ οὐδέτερον οὐδετέρου γένος. στοιχεῖον δὲ πρὸς ἅπαντα τὰ τοιαῦτα, τὸ ἐπὶ πλέον τὸ γένος ἢ τὸ εἶδος καὶ τὴν διαφορὰν λέγεσθαι· ἐπ' ἔλαττον γὰρ καὶ ἡ διαφορὰ τοῦ γένους λέγεται. Ορᾶν δὲ καὶ εἴ τινος τῶν ἀδιαφόρων τῷ εἴδει μή ἐστι γένος τὸ εἰρημένον, ἢ εἰ μὴ δόξειεν ἄν· κατασκευάζοντι δὲ, εἰ ἔστι τινός· ταυτὸν γὰρ πάντων τῶν ἀδιαφόρων τῷ εἴδει, τὸ γένος· ἂν οὖν ἑνὸς δειχθῇ, δῆλον ὅτι πάντων· κἂν ἑνὸς μὴ δειχθῇ, δῆλον ὅτι οὐδενός· οἷον εἴ τις ἀτόμους τιθέμενος γραμμὰς, τὸ ἀδιαίρετον γένος αὐτῶν φήσειεν εἶναι· τῶν γὰρ διαίρεσιν ἐχουσῶν γραμμῶν, οὐκ ἔστι τὸ εἰρημένον γένος, ἀδιαφόρων οὐσῶν κατὰ τὸ εἶδος· ἀδιάφοροι γὰρ κατὰ τὸ εἶδος ἀλλήλαις, αἱ εὐθεῖαι γραμμαὶ πᾶσαι.

Σκοπεῖν δὲ καὶ εἴ τι ἄλλο γένος ἐστὶ τοῦ ἀποδοθέντος εἴδους· ὃ μήτε περιέχει τὸ ἀποδοθὲν γένος, μήθ' ὑπ' ἐκεῖνό ἐστιν. οἷον εἴ τις τῆς δικαιοσύνης τὴν ἐπιστήμην θείη γένος· ἔστι γὰρ καὶ ἡ ἀρετὴ γένος· καὶ οὐδέτερον τῶν γενῶν τὸ λοιπὸν περιέχει· ὥστ' οὐκ ἂν εἴη ἡ ἐπιστήμη γένος τῆς δικαιοσύνης. δοκεῖ γὰρ ὅταν ἓν εἶδος ὑπὸ δύο γένη ᾖ, τὸ ἕτερον ὑπὸ τοῦ ἑτέρου περιέχεσθαι. ἔχει δὲ ἀπορίαν ἐπ' ἐνίων τὸ τοιοῦτον. δοκεῖ γὰρ ἐνίοις ἡ φρόνησις ἀρετή τε καὶ ἐπιστήμη εἶναι· καὶ οὐδέτερον τῶν γενῶν ὑπ' οὐδετέρου περιέχεσθαι.

τοῦ εἴδους τὸ ἀποδοθὲν γένος. οἷον εἴ τις τοῦ ὄντος ἢ τοῦ ἑνὸς γένος τό τι ἀποδοίη, συμβήσεται γὰρ μετέχειν τὸ γένος τοῦ εἴδους. κατὰ πάντων γὰρ τῶν ὄντων τὸ ὂν καὶ τὸ ἓν κατηγορεῖται. ὥστε καὶ ὁ λόγος αὐτῶν. Ἔτι δὲ κατά τινος τὸ ἀποδοθὲν εἶδος ἀληθεύεται, τὸ δὲ γένος μή. οἷον δὲ τὸ ὂν ἢ τὸ ἐπιστητὸν τοῦ δοξαστοῦ γένος τεθείη. κατὰ γὰρ τοῦ μὴ ὄντος τὸ δοξαστὸν κατηγορηθήσεται. πολλὰ γὰρ τῶν μὴ ὄντων, δοξαστά. ὅτι δὲ τὸ ὂν ἢ τὸ ἐπιστητὸν οὐ κατηγορεῖται κατὰ τοῦ μὴ ὄντος, δῆλον. ὥστ' οὐ γένος τὸ ὄν. οὐδὲ τὸ ἐπιστητὸν τοῦ δοξαστοῦ. καθ' ὧν γὰρ τὸ εἶδος κατηγορεῖται, καὶ τὸ γένος δεῖ κατηγορεῖσθαι. Πάλιν δὲ μηδενὸς τῶν εἰδῶν ἐνδέχεται μετέχειν τὸ τεθὲν ἐν τῷ γένει. ἀδύνατον γὰρ τοῦ γένους μετέχειν, μηδενὸς τῶν εἰδῶν μετέχον. ἂν μήτι τῶν κατὰ τὴν πρώτην διαίρεσιν τῶν εἰδῶν ᾖ. ταῦτα δὲ τοῦ γένους μόνον μετέχει. ἂν οὖν ἡ κίνησις, γένος τῆς ἡδονῆς τεθῇ, σκεπτέον δὲ μήτε φορὰ μήτ' ἀλλοίωσις ἡ ἡδονή. μήτε τῶν λοιπῶν τῶν ἀποδοθεισῶν κινήσεων μηδεμία. δῆλον γὰρ ὅτι οὐδενὸς ἂν μετέχοι, τῶν εἰδῶν ὥστε οὐδὲ τοῦ γένους. ἐπειδὴ ἀναγκαῖόν ἐστι τὸ τοῦ γένους μετέχον, καὶ τῶν εἰδῶν τινος μετέχειν. ὥστ' οὐκ ἂν εἴη εἶδος ἡ ἡδονὴ τῆς κινήσεως. οὐδὲ τῶν ἀτόμων. οὐδὲ τῶν ὑπὸ τὸ εἶδος τῆς κινήσεως ὄντων. καὶ γὰρ τὰ ἄτομα μετέχει τοῦ γένους καὶ τοῦ εἴδους. οἷον ὁ τὶς ἄνθρωπος, καὶ ἀνθρώπου μετέχει καὶ ζῴου. Ἔτι εἰ ἐπὶ πλέον λέγεται τοῦ γένους τὸ εἶδος τὸ ἐν τῷ γένει τεθέν. οἷον τὸ δοξαστὸν τοῦ ὄντος. καὶ γὰρ τὸ ὂν καὶ τὸ μὴ ὄν, δοξαστόν. ὥστ' οὐκ ἂν εἴη τὸ δοξαστὸν, εἶδος τοῦ ὄντος. ἐπὶ πλέον γὰρ ἀεὶ τὸ γένος τοῦ εἴδους λέγεται. Πάλιν δ' ἐπὶ ἴσων τὸ γένος

190 καὶ τὸ λευκόν. οὐ γάρ τί ἐστιν ἡ χιών, ἀλλὰ ποιόν τι δηλοῖ. ὥστ' οὐδέτερον αὐτῶν ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται. τὸ δὲ γένος ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται. Μάλιστα δὲ ἐπὶ τὸν τοῦ συμβεβηκότος ὁρισμὸν ἐπιβλέπειν εἰ ἐφαρμόττει ἐπὶ τὸ ῥηθὲν γένος. οἷα καὶ τὰ νῦν εἰρημένα. ἐνδέχεται γάρ τι κινεῖν αὐτὸ ἑαυτό, καὶ μή. ὁμοίως δὲ καὶ λευκὸν εἶναι καὶ μή. ὥστ' οὐδέτερον αὐτῶν γένος. ἀλλὰ συμβεβηκός. ἐπειδὴ συμβεβηκὸς λέγομεν, ὃ ἐνδέχεται ὑπάρχειν τινὶ καὶ μή. ἔτι εἰ μὴ ἐν τῇ αὐτῇ διαιρέσει τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος. ἀλλὰ τὸ μὲν, οὐσία. τὸ δὲ, ποιόν. ἢ τὸ μὲν, πρός τι. τὸ δὲ, ποιόν. οἷον ἡ μὲν χιὼν καὶ ὁ κύκνος, οὐσία. τὸ δὲ λευκόν, οὐκ οὐσία, ἀλλὰ ποιόν. ὥστ' οὐ γένος τὸ λευκὸν τῆς χιόνος οὐδὲ τοῦ κύκνου. πάλιν ἡ μὲν ἐπιστήμη, τῶν πρός τι. τὸ δὲ ἀγαθὸν καὶ τὸ καλόν, ποιόν. ὥστ' οὐ γένος τὸ καλὸν ἢ τὸ ἀγαθὸν τῆς ἐπιστήμης. τὰ γὰρ τῶν πρός τι γένη, καὶ αὐτὰ τῶν πρός τι δεῖ εἶναι. καθάπερ ἐπὶ τοῦ διπλασίου. καὶ γὰρ τὸ πολλαπλάσιον ὂν γένος τοῦ διπλασίου. καὶ αὐτὸ τῶν πρός τί ἐστι. καθόλου δὲ εἰπεῖν ὑπὸ τὴν αὐτὴν διαίρεσιν, δεῖ τὸ γένος τῷ εἴδει εἶναι. εἴτε γὰρ τὸ εἶδος οὐσία, καὶ τὸ γένος. καὶ εἰ ποιόν τι τὸ εἶδος, καὶ τὸ γένος ποιόν τι. οἷον εἰ τὸ λευκὸν ποιόν τι, καὶ τὸ χρῶμα. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Πάλιν εἰ ἀνάγκη εἴη. ἢ εἰ ἐνδέχεται τοῦ τεθέντος ἐν τῷ γένει μετέχειν τὸ γένος. ὅρος δὲ τοῦ μετέχειν, τὸ ἐπιδέχεσθαι τὸν τοῦ μετεχομένου λόγον. δῆλον οὖν ὅτι τὰ μὲν εἴδη, μετέχει τῶν γενῶν. τὰ δὲ γένη τῶν εἰδῶν, οὔ. τὸ μὲν γὰρ εἶδος ἐπιδέχεται τὸν τοῦ γένους λόγον. τὸ δὲ γένος, τὸν τοῦ εἴδους οὔ. σκεπτέον οὖν εἰ μετέχει. ἢ ἐνδέχεται μετέχειν

ὑπάρχει τῷ χρόνῳ, δῆλον ὅτι οὐ κινεῖται. οὐδ᾽ ἔστι κίνησις. ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι ἡ ψυχὴ, οὐκ ἀριθμός, διελόμενον ὅτι πᾶς ἀριθμὸς ἢ περιττὸς ἢ ἄρτιος. εἰ γὰρ ἡ ψυχὴ μήτε περιττὸν μήτε ἄρτιον, δῆλον ὅτι οὐκ ἀριθμός. πρὸς μὲν οὖν τὸ συμβεβηκὸς διὰ τῶν τοιούτων καὶ οὕτως ἐπιχειρητέον.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΤΟΠΙΚΩΝ ΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Μετὰ δὲ ταῦτα, περὶ τῶν πρὸς τὸ γένος καὶ τὸ ἴδιον ἐπισκεπτέον. ἔστι δὲ ταῦτα στοιχεῖα τῶν πρὸς τοὺς ὅρους. περὶ αὐτῶν δὲ τούτων ὀλιγάκις αἱ σκέψεις γίνονται τοῖς διαλεγομένοις. Ἂν δὴ τεθῇ γένος τινὸς τῶν ὄντων, πρῶτον μὲν ἐπιβλέπειν ἐπὶ πάντα τὰ συγγενῆ τῷ λεχθέντι, εἴ τινος μὴ κατηγορεῖται, καθάπερ ἐπὶ τοῦ συμβεβηκότος. οἷον, εἰ τῆς ἡδονῆς τὸ ἀγαθὸν γένος κεῖται, εἰ τὶς ἡδονὴ μὴ ἀγαθόν. εἰ γὰρ τοῦτο, δῆλον ὅτι οὐ γένος τὸ ἀγαθὸν τῆς ἡδονῆς. τὸ γὰρ γένος κατὰ πάντων τῶν ὑπὸ τὸ αὐτὸ εἶδος κατηγορεῖται. εἶτα εἰ μὴ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται, ἀλλ᾽ ὡς συμβεβηκός. καθάπερ τὸ λευκὸν τῆς χιόνος. ἢ ψυχῆς τὸ κινούμενον ὑφ᾽ ἑαυτοῦ. οὔτε γὰρ ἡ χιὼν, ὅπερ λευκόν. διόπερ οὐ γένος τὸ λευκὸν τῆς χιόνος, οὔτε ἡ ψυχὴ ὅπερ κινούμενον. συμβέβηκε δὲ αὐτῇ κινεῖσθαι, καθάπερ καὶ τῷ ζώῳ πολλάκις βαδίζειν τε καὶ βαδίζοντι εἶναι. ἔτι τὸ κινούμενον οὐ τί ἐστιν, ἀλλά τι ποιοῦν ἢ πάσχον σημαίνειν ἔοικεν. ὁμοίως δὲ

188 προκείμενον. ὁμοίως δὲ κἂν δέῃ διαλεχθῆναι ὅτι ἐστί τις ἡδονὴ οὐκ ἀγαθόν, ἐὰν δείξωμεν ὅτι οὐδεμία ἀγαθὸν, ἢ ὅτι τὶς οὐκ ἀγαθὸν, διειλεγμένοι ἐσόμεθα ἀμφοτέρως, καὶ καθόλου καὶ ἐπὶ μέρους, ὅτι ἐστί τις ἡδονὴ οὐκ ἀγαθόν. Διωρισμένης δὲ τῆς θέσεως οὔσης, διχῶς ἀναιρεῖν ἔσται. οἷον εἰ τεθείη τινὶ μὲν ὑπάρχειν ἡδονῇ ἀγαθόν. τινὶ δὲ οὐχ ὑπάρχειν. εἴτε γὰρ πᾶσα δειχθείη ἡδονὴ ἀγαθὸν, εἴτε μηδεμία, ἀνῃρημένον ἔσται ἅμα τὸ προκείμενον. εἰ δὲ μίαν ἡδονὴν μόνον ἀγαθὸν ἔθηκεν εἶναι, τριχῶς ἐνδέχεται ἀναιρεῖν. δείξαντες γὰρ ὅτι πᾶσα ἡδονὴ ἀγαθὸν, ἢ ὅτι οὐδεμία. ἢ ὅτι πλείους μιᾶς ἀγαθὸν, ἀνῃρηκότες ἐσόμεθα τὸ προκείμενον. ἐπὶ πλεῖον δὲ τῆς θέσεως διορισθείσης, οἷον ὅτι ἡ φρόνησις μόνη τῶν ἀρετῶν ἐπιστήμη, τετραχῶς ἔστιν ἀναιρεῖν. δειχθέντος γὰρ ὅτι πᾶσα ἀρετὴ ἐπιστήμη. ἢ ὅτι οὐδεμία, ἢ ὅτι καὶ ἄλλη τις, οἷον ἡ δικαιοσύνη. ἢ ὅτι οὐδ' αὐτὴ ἡ φρόνησις ἐπιστήμη, ἀνῃρημένον ἔσται τὸ προκείμενον. Χρήσιμον δὲ καὶ τὸ ἐπιβλέπειν ἐπὶ τὰ καθέκαστα ἐν οἷς ὑπάρχειν τι ἢ μὴ, εἴρηται καθάπερ ἐν τοῖς καθόλου προβλήμασιν. Ἔτι δὲ ἐν τοῖς γένεσιν ἐπιβλεπτέον, διαιροῦντα κατ' εἴδη μέχρι τῶν ἀτόμων. καθάπερ πρότερον εἴρηται. εἴτε γὰρ παντὶ φαίνηται ὑπάρχον, εἴτε μηδενὶ πολλὰ προσενέγκαντι, ἀξιωτέον καθόλου ὁμολογεῖν. ἢ φέρειν ἔνστασιν ἐπί τινος οὐχ οὕτως ἔχειν. Ἔτι ἐφ' ὧν ἐστιν ἢ εἴδει ἢ ἀριθμῷ διορίσαι τὸ συμβεβηκὸς, σκεπτέον εἰ μηδὲν τούτων ὑπάρχει. οἷον ὅτι ὁ χρόνος οὐ κινεῖται. οὐδέ ἐστι κίνησις, καταριθμησάμενον πόσα εἴδη κινήσεώς ἐστιν. εἰ γὰρ μηδὲν τούτων

μένον ἐστίν. Οὐ μόνον δὲ ἐξ ἄλλου γένους ἐστὶν ἀνασκευάζειν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ, λαμβάνοντα τὸ μάλιστα τοιοῦτον. οἷον, εἰ κεῖται ἡ ἐπιστήμη τις ἀγαθόν, δειχθείη δ' ὅτι φρόνησις οὐκ ἀγαθόν, οὐδ' ἄλλη οὐδεμία ἔσται. ἐπειδὴ οὐδ' ἡ μάλιστα δοκοῦσα. Ἔτι δὲ ὑποθέσεως ὁμοίως ἀξιώσαντα εἰ ἑνί, καὶ πᾶσιν ὑπάρχειν. ἢ μὴ ὑπάρχειν. οἷον εἰ ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ ἀθάνατος, καὶ τὰς ἄλλας. εἰ δὲ αὕτη μή, μηδὲ τὰς ἄλλας. εἰ μὲν οὖν ὑπάρχειν τινὶ κεῖται, δεικτέον ὅτι οὐχ ὑπάρχει τινί. ἀκολουθήσει γὰρ διὰ τὴν ὑπόθεσιν τό, μηδενὶ ὑπάρχειν. εἰ δὲ τινὶ μὴ ὑπάρχον κεῖται, δεικτέον ὅτι ὑπάρχει τινί. καὶ γὰρ οὕτως ἀκολουθήσει τὸ πᾶσιν ὑπάρχειν. δῆλον δέ ἐστιν ὅτι ὁ ὑποτιθέμενος ποιεῖ τὸ πρόβλημα καθόλου ἐπὶ μέρους τεθέν. τὸν γὰρ ἐπὶ μέρους ὁμολογοῦντα, καθόλου ἀξιοῖ ὁμολογεῖν. ἐπειδὴ εἰ ἑνί, καὶ πᾶσιν ὁμοίως ἀξιοῖ ὑπάρχειν. Ἀδιορίστου μὲν οὖν ὄντος τοῦ προβλήματος, μοναχῶς ἀνασκευάζειν ἐνδέχεται. οἷον εἰ ἔφησεν ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι ἢ μὴ ἀγαθόν, καὶ μηδὲν ἄλλο προσδιώρισεν. εἰ μὲν γὰρ τινὰ ἔφησεν ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι, δεικτέον καθόλου ὅτι οὐδεμία ἡδονὴ ἀγαθόν, εἰ μέλλει ἀναιρεῖσθαι τὸ προκείμενον. ὁμοίως δὲ καὶ εἴ τινα ἔφησεν ἡδονὴν μὴ εἶναι ἀγαθόν, δεικτέον καθόλου ὅτι πᾶσα. ἄλλως δ' οὐκ ἐνδέχεται ἀναιρεῖν. ἂν γὰρ δείξωμεν ὅτι ἐστί τις ἡδονὴ οὐκ ἀγαθόν, οὔπω ἀναιρεῖται τὸ προκείμενον. δῆλον οὖν ὅτι ἀναιρεῖν μέν, μοναχῶς ἐνδέχεται. κατασκευάζειν δὲ διχῶς. ἄν τε γὰρ καθόλου δείξωμεν ὅτι πᾶσα ἡδονὴ ἀγαθόν. ἄν τε ὅτι ἐστί τις ἡδονὴ ἀγαθόν, δεδειγμένον ἔσται τὸ

188 προκείμενον. ὁμοίως δὲ κἂν δέῃ διαλεχθῆναι ὅτι ἐστί τις ἡδονὴ οὐκ ἀγαθόν, ἐὰν δείξωμεν ὅτι οὐδεμία ἀγαθόν· ἢ ὅτι τὶς οὐκ ἀγαθόν, διειλεγμένοι ἐσόμεθα ἀμφοτέρως, καὶ καθόλου καὶ ἐπὶ μέρους, ὅτι ἐστί τις ἡδονὴ οὐκ ἀγαθόν. Διωρισμένης δὲ τῆς θέσεως οὔσης, διχῶς ἀναιρεῖν ἔσται. οἷον εἰ τεθείη τινὶ μὲν ὑπάρχειν ἡδονῇ ἀγαθόν. τινὶ δὲ οὐχ ὑπάρχειν. εἴτε γὰρ πᾶσα δειχθείη ἡδονὴ ἀγαθὸν, εἴτε μηδεμία, ἀνῃρημένον ἔσται ἄρα τὸ προκείμενον. εἰ δὲ μίαν ἡδονὴν μόνον ἀγαθὸν ἔθηκεν εἶναι, τριχῶς ἐνδέχεται ἀναιρεῖν. δείξαντες γὰρ ὅτι πᾶσα ἡδονὴ ἀγαθὸν, ἢ ὅτι οὐδεμία. ἢ ὅτι πλείους μιᾶς ἀγαθὸν, ἀνῃρηκότες ἐσόμεθα τὸ προκείμενον. ἐπὶ πλεῖον δὲ τῆς θέσεως, διορισθείσης, οἷον ὅτι ἡ φρόνησις μόνη τῶν ἀρετῶν ἐπιστήμη, τετραχῶς ἔστιν ἀναιρεῖν. δειχθέντος γὰρ ὅτι πᾶσα ἀρετὴ ἐπιστήμη. ἢ ὅτι οὐδεμία, ἢ ὅτι καὶ ἄλλη τις, οἷον ἡ δικαιοσύνη. ἢ ὅτι οὐδ' αὐτὴ ἡ φρόνησις ἐπιστήμη, ἀνῃρημένον ἔσται τὸ προκείμενον. Χρήσιμον δὲ καὶ τὸ ἐπιβλέπειν ἐπὶ τὰ καθέκαστα ἐν οἷς ὑπάρχειν τι ἢ μὴ, εἴρηται καθάπερ ἐν τοῖς καθόλου προβλήμασιν. Ἔτι δ' ἐν τοῖς γένεσιν ἐπιβλεπτέον, διαιροῦντα κατ' εἴδη μέχρι τῶν ἀτόμων. καθάπερ πρότερον εἴρηται. ἄν τε γὰρ παντὶ φαίνηται ὑπάρχον, ἄν τε μηδενὶ πολλὰ προσενέγκαντι, ἀξιωτέον καθόλου ὁμολογεῖν. ἢ φέρειν ἔνστασιν ἐπὶ τινος οὐχ οὕτως ἔχειν. Ἔτι ἐφ' ὧν ἐστιν ἢ εἴδει ἢ ἀριθμῷ διορίσαι τὸ συμβεβηκὸς, σκεπτέον εἰ μηδὲν τούτων ὑπάρχει. οἷον ὅτι ὁ χρόνος οὐ κινεῖται. οὐδὲ ἐστι κίνησις, καταριθμησάμενον πόσα εἴδη κινήσεώς ἐστιν. εἰ γὰρ μηδὲν τούτων

μένον ἐστίν. Οὐ μόνον δὲ ἐξ ἄλλου γένους ἐστὶν ἀνασκευάζειν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ, λαμβάνονται τὸ μάλιστα τοιοῦτον. οἷον, εἰ κεῖται ἐπιστήμη τις ἀγαθὸν, δειχθείη δ' ὅτι φρόνησις οὐκ ἀγαθὸν, οὐδ' ἄλλη οὐδεμία ἔσται. ἐπειδὴ οὐδ' ἡ μάλιστα δοκοῦσα. Ἔτι δὲ ὑποθέσεως ὁμοίως ἀξιώσαντα εἰ ἑνὶ, καὶ πᾶσιν ὑπάρχειν. ἢ μὴ ὑπάρχειν. οἷον εἰ ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ ἀθάνατος, καὶ τὰς ἄλλας. εἰ δὲ αὕτη μὴ, μηδὲ τὰς ἄλλας. εἰ μὲν οὖν ὑπάρχειν τινὶ κεῖται, δεικτέον ὅτι οὐχ ὑπάρχει τινί. ἀκολουθήσει γὰρ διὰ τὴν ὑπόθεσιν τὸ, μηδενὶ ὑπάρχειν. εἰ δὲ τινὶ μὴ ὑπάρχον κεῖται, δεικτέον ὅτι ὑπάρχει τινί. καὶ γὰρ οὕτως ἀκολουθήσει τὸ πᾶσιν ὑπάρχειν. δῆλον δέ ἐστιν ὅτι ὁ ὑποτιθέμενος ποιεῖ τὸ πρόβλημα καθόλου ἐπὶ μέρους τεθέν. τὸν γὰρ ἐπὶ μέρους ὁμολογοῦντα, καθόλου ἀξιοῖ ὁμολογεῖν. ἐπειδὴ εἰ ἑνὶ, καὶ πᾶσιν ὁμοίως ἀξιοῖ ὑπάρχειν. Ἀδιορίστου μὲν οὖν ὄντος τοῦ προβλήματος, μοναχῶς ἀνασκευάζειν ἐνδέχεται. οἷον εἰ ἔφησεν ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι ἢ μὴ ἀγαθὸν, καὶ μηδὲν ἄλλο προσδιώρισεν. εἰ μὲν γάρ τινα ἔφησεν ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι, δεικτέον καθόλου ὅτι οὐδεμία ἡδονὴ ἀγαθόν ἐστιν, εἰ μέλλει ἀναιρεῖσθαι τὸ προκείμενον. ὁμοίως δὲ καὶ εἴ τινα ἔφησεν ἡδονὴν μὴ εἶναι ἀγαθὸν, δεικτέον καθόλου ὅτι πᾶσα. ἄλλως δ' οὐκ ἐνδέχεται ἀναιρεῖν. ἂν γὰρ δείξωμεν ὅτι ἐστί τις ἡδονὴ οὐκ ἀγαθὸν, οὔπω ἀναιρεῖται τὸ προκείμενον. δῆλον οὖν ὅτι ἀναιρεῖν μὲν, μοναχῶς ἐνδέχεται. κατασκευάζειν δὲ διχῶς. ἄν τε γὰρ καθόλου δείξωμεν ὅτι πᾶσα ἡδονὴ ἀγαθόν. ἄν τε ὅτι ἐστί τις ἡδονὴ ἀγαθὸν, δεδειγμένον ἔσται τὸ

187 εἴ τι τῶν ἀδίκων, ἀγαθὸν, καὶ τῶν δικαίως τι κακόν. καὶ εἴ τι τῶν ἀδίκων κακὸν, καὶ τῶν δικαίως τι ἀγαθὸν, καὶ εἴ τι τῶν ἀδίκων κακὸν, καὶ τῶν ἀδίκως τι κακόν. καὶ εἴ τι τῶν ἡδέων φευκτὸν, καὶ ἡδονή τις φευκτόν. κατὰ ταὐτὰ δὲ καὶ εἴ τι τῶν ἡδέων ὠφέλιμον, καὶ ἡδονή τις ἀγαθόν.

Καὶ ἐπὶ τῶν φθαρτικῶν δὲ καὶ τῶν γενέσεων καὶ φθορῶν, ὡσαύτως. εἰ γάρ τι φθαρτικὸν ἡδονῆς ἢ ἐπιστήμης ὂν, ἀγαθόν ἐστιν, εἴη ἄν τις ἡδονὴ ἢ ἐπιστήμη τῶν κακῶν. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ φθορά τις ἐπιστήμης τῶν ἀγαθῶν, ἢ ἡ γένεσις τῶν κακῶν, ἔσται τις ἐπιστήμη τῶν κακῶν. οἷον εἰ τὸ ἐπιλανθάνεσθαι ἅ τις αἰσχρὰ ἔπραξε τῶν ἀγαθῶν. ἢ τὸ ἀναμιμνήσκεσθαι τῶν κακῶν, εἴη ἂν καὶ τὸ ἐπίστασθαι ἅ τις αἰσχρῶς ἔπραξε, τῶν κακῶν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἐν ἅπασι γὰρ ὁμοίως τὸ ἔνδοξον. Ἔτι ἐκ τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον καὶ ὁμοίως. εἰ γὰρ μᾶλλον μέν τι τῶν ἐξ ἄλλου γένους τι τοιοῦτον, ἐκείνων δὲ μηδέν ἐστιν, οὐδ᾽ ἂν τὸ εἰρημένον εἴη τοιοῦτον. οἷον εἰ μᾶλλον μὲν ἐπιστήμη τις ἀγαθὸν ἢ ἡδονὴ, μὴ δὲ μία δὲ ἐπιστήμη ἀγαθὸν, οὐδ᾽ ἂν ἡδονὴ εἴη. καὶ ἐκ τοῦ ὁμοίως δὲ καὶ ἧττον, ὡσαύτως. ἔσται γὰρ καὶ ἀναιρεῖν καὶ κατασκευάζειν. πλὴν ἐκ μὲν τοῦ ὁμοίως, ἀμφότερα. ἐκ δὲ τοῦ ἧττον, κατασκευάζειν μόνον. ἀνασκευάζειν δὲ οὔ. εἰ γὰρ ὁμοίως δύναμίς τις ἀγαθὸν, καὶ ἐπιστήμη. ἔστι δέ τις δύναμις ἀγαθὸν, καὶ ἐπιστήμη ἐστίν. εἰ δὲ μηδεμία δύναμις, οὐδ᾽ ἐπιστήμη. εἰ δὲ ἧττον δύναμίς τις ἀγαθὸν ἢ ἐπιστήμη, ἔστι δέ τις δύναμις ἀγαθὸν, καὶ ἐπιστήμη. εἰ δὲ μηδεμία δύναμις ἀγαθὸν, οὐκ ἀνάγκη καὶ ἐπιστήμην μηδεμίαν εἶναι ἀγαθόν. δῆλον οὖν ὅτι κατασκευάζειν ἐκ τοῦ ἧττον.

ὃν δὲ ᾧ ἂν ὑπάρχοι, μᾶλλον τοιοῦτο ὅποτε ποιεῖ, ἢ ὃ μὴ ποιεῖ. Εἰ δ' ἄμφω ποιεῖ, τὸ μᾶλλον ποιοῦν, τοιοῦτον. Ἔτι εἰ τοῦ αὐτοῦ τινος τὸ μὲν μᾶλλον, τὸ δ' ἧττον, τοιοῦτον. Καὶ εἰ τὸ μὲν τοιούτου μᾶλλον τοιοῦτον. τὸ δὲ μὴ τοιούτου τοιοῦτον, δῆλον, ὅτι τὸ πρῶτον ῥηθὲν μᾶλλον τοιοῦτον. Ἔτι ἐκ τῆς προσθέσεως εἰ τῷ αὐτῷ προστιθέμενόν τι τὸ ὅλον μᾶλλον ποιεῖ τοιοῦτον. ἢ εἰ τῷ ἧττον τοιούτῳ προστιθέμενον, τὸ ὅλον μᾶλλον ποιεῖ τοιοῦτον. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐκ τῆς ἀφαιρέσεως. οὗ γὰρ ἀφαιρεθέντος, τὸ λειπόμενον ἧττον τοιοῦτον, αὐτὸ μᾶλλον τοιοῦτον. Καὶ τὰ τοῖς ἐναντίοις ἀμιγέστερα, μᾶλλον τοιαῦτα. οἷον λευκότερον, τὸ τῷ μέλανι ἀμιγέστερον. Ἔτι παρὰ τὰ εἰρημένα πρότερον, τὸ μᾶλλον ἐπιδεχόμενον τὸν οἰκεῖον τοῦ προκειμένου λόγον. οἷον εἰ τοῦ λευκοῦ ἐστι λόγος, χρῶμα διακριτικὸν ὄψεως, λευκότερον, ὅ ἐστι μᾶλλον χρῶμα διακριτικὸν ὄψεως.

Ἐὰν δ' ἐπὶ μέρους, καὶ μὴ καθόλου τὸ πρόβλημα τεθῇ, πρῶτον μὲν οἱ εἰρημένοι καθόλου κατασκευαστικοὶ ἢ ἀνασκευαστικοὶ τόποι πάντες χρήσιμοι. καθόλου γὰρ ἀναιροῦντες ἢ κατασκευάζοντες, καὶ τὰ ἐπὶ μέρους δείκνυμεν. εἰ γὰρ παντὶ ὑπάρχει, καὶ τινί. καὶ εἰ μηδενί, οὐδὲ τινί. μάλιστα δ' ἐπίκαιροι καὶ κοινοὶ τῶν τόπων, οἵ τε ἐκ τῶν ἀντικειμένων καὶ τῶν συστοίχων. καὶ τῶν πτώσεων. ὁμοίως γὰρ ἔνδοξον τὸ ἀξιῶσαι εἰ πᾶσα ἡδονὴ ἀγαθόν, καὶ λύπην πᾶσαν εἶναι κακόν, καὶ εἴ τις ἡδονὴ ἀγαθόν, καὶ λύπην εἶναί τινα κακόν. Ἔτι εἴ τις αἴσθησις μὴ ἔστι δύναμις, καὶ ἀναισθησία τις, οὐκ ἔστιν ἀδυναμία. καὶ εἴ τι ὑποληπτὸν ἐπιστητὸν, ὑπόληψίς τις ἐπιστήμη. Πάλιν

μὲν, αἱρετώτερον ἂν ὑπάρχῃ τοῦ μὴ ὁμοίως. τῶν δ' αὐτῶν ἀμφοτέροις ὑπαρχόντων, ὁποτέρῳ μᾶλλον ὑπάρχει σκεπτέον, πότερον ἥδιον ἢ κάλλιον ἢ συμφερώτερον. Πάλιν τὸ τοῦ βελτίονος ἕνεκεν, αἱρετώτερον. οἷον τὸ ἀρετῆς ἕνεκεν, ἢ ἡδονῆς. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν φευκτῶν. φευκτότερον γὰρ τὸ μᾶλλον ἐμποδιστικὸν τῶν αἱρετῶν. οἷον νόσος αἴσχους. καὶ γὰρ ἡδονῆς καὶ τοῦ σπουδαῖον εἶναι, κωλυτικώτερον ἡ νόσος. Ἔτι ἐκ τοῦ ὁμοίως δεικνύναι φευκτὸν καὶ αἱρετὸν τὸ προκείμενον. ἧττον γὰρ τὸ τοιοῦτον αἱρετὸν, ὃ καὶ ἕλοιτ' ἄν τις ὁμοίως καὶ φύγοι, τοῦ ἑτέρου ὄντος αἱρετοῦ μόνον. τὰς μὲν οὖν πρὸς ἀλλήλας συγκρίσεις, καθάπερ εἴρηται ποιητέον.

Οἱ αὐτοὶ δὲ τόποι χρήσιμοι καὶ πρὸς τὸ δεικνύναι ὁποιοῦν αἱρετὸν ἢ φευκτόν. ἀφαιρεῖν γὰρ μόνον δεῖ τὴν πρὸς ἕτερον ὑπεροχήν. εἰ γὰρ τὸ τιμιώτερον αἱρετώτερον, καὶ τὸ τίμιον, αἱρετόν. καὶ εἰ τὸ χρησιμώτερον αἱρετώτερον, καὶ τὸ χρήσιμον αἱρετόν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ὅσα τοιαύτην ἔχει τὴν σύγκρισιν. ἐπ' ἐνίων γὰρ εὐθέως κατὰ τὴν πρὸς ἕτερον σύγκρισιν, καὶ ὅτι αἱρετὸν ἑκάτερον, ἢ τὸ ἕτερον, λέγομεν. οἷον ὅταν τὸ μὲν φύσει ἀγαθὸν, τὸ δὲ μὴ φύσει λέγωμεν. τὸ γὰρ φύσει ἀγαθὸν, δῆλον ὅτι αἱρετόν ἐστι. Ληπτέον δ' ὅτι μάλιστα καθόλου τοὺς τόπους περὶ τοῦ μᾶλλον καὶ τοῦ μείζονος. ληφθέντες γὰρ οὕτως, πρὸς πλείω χρήσιμοι ἂν εἴησαν. ἔστι δὲ αὐτῶν τῶν εἰρημένων ἐνίους καθόλου μᾶλλον ποιεῖν, μικρὸν παραλλάσσοντα τῇ προσηγορίᾳ. οἷον τὸ φύσει τοιοῦτον, τοῦ μὴ φύσει τοιούτου μᾶλλον τοιοῦτον. Καὶ εἰ τὸ μὲν ποιεῖ, τὸ δὲ μὴ ποιεῖ, τὸ ἔχειν τοι-

ναὶ τινὸς εἴη αἱρετώτερα, τὸ μᾶλλον αἱρετώτερον, τοῦ ἧττον αἱρετωτέρου αἱρετώτερον. Ἔτι εἰ ἡ ὑπερβολὴ τῆς ὑπερβολῆς αἱρετωτέρα, καὶ αὐτὸ αἱρετώτερον. οἷον φιλία χρημάτων. αἱρετωτέρα γὰρ ἡ τῆς φιλίας ὑπερβολὴ τῆς τῶν χρημάτων. Καὶ οὗ μᾶλλον ἂν ἕλοιτο αὐτὸς ἑαυτῷ αἴτιος εἶναι, ἢ οὗ ἕτερος οἷον τοὺς φίλους, τῶν χρημάτων. Ἔτι ἐκ τῆς προσθέσεως, εἰ τῷ αὐτῷ προστιθέμενόν τι, τὸ ὅλον αἱρετώτερον ποιεῖ. εὐλαβεῖσθαι δὲ δεῖ προτείνειν ἐφ' ὧν τῷ μὲν ἑτέρῳ τῶν προστιθεμένων προσχρῆται τὸ κοινόν, ἢ ἄλλως πως συνεργόν ἐστι. τῷ δὲ λοιπῷ, μὴ χρῆται. μηδὲ συνεργόν ἐστιν. οἷον πρίονα καὶ δρέπανον μετὰ τεκτονικῆς, αἱρετώτερον γὰρ ὁ πρίων συνδυαζόμενος. ἁπλῶς δὲ, οὐχ αἱρετώτερον. Πάλιν εἰ ἐλάττονι προστεθέν τι τὸ ὅλον, μεῖζον ποιεῖ. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐκ τῆς ἀφαιρέσεως. οὗ γὰρ ἀφαιρεθέντος ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ τὸ λοιπὸν μὲν ἔλαττον ἦ, ἐκεῖνο μεῖζον ἂν εἴη, ὁπότε ἀφαιρεθὲν τὸ λοιπὸν μὲν ἔλαττον ποιεῖ. Καὶ εἰ τὸ μὲν δι' αὑτό. τὸ δὲ διὰ τὴν δόξαν αἱρετόν. οἷον ὑγίεια κάλλους. ὅρος δὲ τοῦ πρὸς δόξαν, τὸ μηδενὸς ὄντος τοῦ συνειδότος, μὴ ἂν σπουδάσαι ὑπάρχειν. Καὶ εἰ τὸ μὲν δι' αὑτὸ καὶ διὰ τὴν δόξαν αἱρετὸν, τὸ δὲ διὰ θάτερον μόνον. Καὶ ὁπότερον μᾶλλον δι' αὑτὸ τίμιον, τοῦτο καὶ βέλτιον καὶ αἱρετώτερον. τιμιώτερον δ' ἂν εἴη καθ' ἑαυτὸ, ὃ μηδενὸς ἄλλου μέλλοντος ὑπάρξειν, δι' αὑτὸ αἱρούμεθα μᾶλλον. Ἔτι διελέσθαι ποσαχῶς τὸ αἱρετὸν λέγεται καὶ τίνων χάριν. οἷον τοῦ συμφέροντος. ἢ τοῦ καλοῦ. ἢ τοῦ ἡδέος. τὸ μὲν γὰρ πρὸς ἅπαντα ἢ πρὸς τὰ πλείω χρήσι

185 αἱρετώτερον μὲν τὸ ἀναγκαῖόν ἐστι. βέλτιον δὲ, τὸ ἐκ περιουσίας. Καὶ ὃ μὴ ἔστι παρ' ἄλλου πορίσασθαι, ἢ ὃ ἔστι καὶ παρ' ἄλλου. ὁποῖον πέπονθεν ἡ δικαιοσύνη πρὸς ἀνδρείαν. Καὶ εἰ τόδε μὲν ἄνευ τοῦδε αἱρετόν. τόδε δὲ ἄνευ τοῦδε μή. οἷον δύναμις ἄνευ φρονήσεως οὐχ αἱρετόν. φρόνησις δὲ ἄνευ δυνάμεως αἱρετόν. Καὶ δυοῖν εἰ θάτερον ἀρνούμεθα, ἵνα τὸ λοιπὸν δόξῃ ἡμῖν ὑπάρχειν, ἐκεῖνο αἱρετώτερον, ὃ βουλόμεθα δοκεῖν ὑπάρχειν. οἷον φιλοπονεῖν ἀρνούμεθα, ἵν' εὐφυεῖς δόξωμεν εἶναι. Ἔτι οὗ τῇ ἀπουσίᾳ ἧττον ἐπιτιμητέον δυσφοροῦσι, τοῦτο αἱρετώτερον. Καὶ οὗ τῇ ἀπουσίᾳ μὴ δυσφοροῦσι μᾶλλον ἐπιτιμητέον, τοῦτο αἱρετώτερον. Ἔτι τῶν ὑπὸ τὸ αὐτὸ εἶδος τὸ ἔχον τὴν οἰκείαν ἀρετὴν, τοῦ μὴ ἔχοντος αἱρετώτερον. ἀμφοῖν δ' ἐχόντων, τὸ μᾶλλον ἔχον. ἔτι εἰ τὸ μὲν ποιεῖ ἀγαθὸν ἐκεῖνο ᾧ ἂν παρῇ, τὸ δὲ μὴ ποιεῖ, τὸ ποιοῦν αἱρετώτερον. καθάπερ καὶ θερμότερον τὸ θερμαῖνον τοῦ μή. εἰ δὲ ἄμφω ποιεῖ, τὸ μᾶλλον ποιοῦν. ἢ εἰ τὸ βέλτιον καὶ κυριώτερον ποιεῖ ἀγαθόν. οἷον εἰ τὸ μὲν τὴν ψυχὴν, τὸ δὲ τὸ σῶμα. Ἔτι δὲ ἀπὸ τῶν πτώσεων. καὶ τῶν χρήσεων. καὶ τῶν πράξεων καὶ τῶν ἔργων. καὶ ταῦτα δὲ ἀπ' ἐκείνων. ἀκολουθεῖ γὰρ ἀλλήλοις. οἷον εἰ τὸ δικαίως αἱρετώτερον τοῦ ἀνδρείως, καὶ ἡ δικαιοσύνη τῆς ἀνδρίας αἱρετώτερον. καὶ εἰ ἡ δικαιοσύνη τῆς ἀνδρείας αἱρετώτερον, καὶ τὸ δικαίως τοῦ ἀνδρείως. παραπλησίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Ἔτι εἴ τινος τοῦ αὐτοῦ τὸ μὲν μεῖζον ἀγαθόν ἐστι. τὸ δὲ ἔλαττον, αἱρετώτερον τὸ μεῖζον. ἢ εἰ μείζονος μεῖζον εἴη θάτερον. Ἀλλὰ καὶ εἰ δύο τι

ον εἴη. τὸ δὲ τῷ χείρονι ὅμοιον τὰ βελτίω. καθάπερ ἵππος ὄνῳ. καὶ πίθηκος ἀνθρώπῳ. Ἄλλος, τὸ ἐπιφανέστερον τοῦ ἧττον τοιούτου, καὶ τὸ χαλεπώτερον τοῦ ῥᾳδίου. μᾶλλον γὰρ ἀγαπῶμεν ἔχοντες ἃ μὴ ἔστι ῥᾳδίως λαβεῖν. Ἔτι καὶ τὸ ἰδιαίτερον τοῦ κοινοτέρου. Καὶ τὸ τοῖς κακοῖς ἀκοινωνητότερον. αἱρετώτερον γὰρ ᾧ μηδεμία δυσχέρεια ἀκολουθεῖ, ἢ ᾧ ἀκολουθεῖ. Ἔτι δ' ἁπλῶς τοῦτο τούτου βέλτιον, καὶ τὸ βέλτιστον τῶν ἐν τούτῳ βέλτιον τοῦ ἐν τῷ ἑτέρῳ βελτίστου. οἷον εἰ βελτίων ἄνθρωπος ἵππου, καὶ ὁ βέλτιστος ἄνθρωπος τοῦ βελτίστου ἵππου βελτίων. καὶ εἰ τὸ βέλτιστον τοῦ βελτίστου βέλτιστον, καὶ ἁπλῶς τοῦτο τούτου βέλτιον. οἷον εἰ ὁ βέλτιστος ἄνθρωπος τοῦ βελτίστου ἵππου βελτίων, καὶ ὁ ἁπλῶς ἄνθρωπος ἵππου βελτίων. Ἔτι ὧν ἔστι καὶ τοὺς φίλους μετασχεῖν, αἱρετώτερα, ἢ ὧν μή. Καὶ ἃ πρὸς τὸν φίλον πρᾶξαι μᾶλλον βουλόμεθα, ἢ ἃ πρὸς τὸν τυχόντα, ταῦτα αἱρετώτερα. οἷον τὸ δικαιοπραγεῖν καὶ εὖ ποιεῖν μᾶλλον, ἢ τὸ δοκεῖν. τοὺς γὰρ φίλους εὖ ποιεῖν βουλόμεθα μᾶλλον, ἢ δοκεῖν. τοὺς δὲ τυχόντας ἀνάπαλιν. Καὶ τὰ ἐκ περιουσίας τῶν ἀναγκαίων βελτίω. ἐνίοτε δὲ καὶ αἱρετώτερα. βέλτιον γὰρ τοῦ ζῆν, τὸ εὖ ζῆν. τὸ δὲ εὖ ζῆν, ἔστιν ἐκ περιουσίας. αὐτὸ δὲ τὸ ζῆν, ἀναγκαῖον. ἐνίοτε δὲ τὰ βελτίω, οὐχὶ καὶ αἱρετώτερα. οὐ γὰρ εἰ βελτίω, ἀναγκαῖα καὶ αἱρετώτερα. τὸ γὰρ φιλοσοφεῖν, βέλτιον τοῦ χρηματίζεσθαι. ἀλλ' οὐχ αἱρετώτερον τῷ ἐνδεεῖ τῶν ἀναγκαίων. τὸ δ' ἐκ περιουσίας ἐστὶν, ὅταν ὑπαρχόντων τῶν ἀναγκαίων, ἄλλα τινὰ προσκατασκευάζηταί τις τῶν καλῶν. σχεδὸν δὲ ἴσως

αἱρετώτερον

ἐχόντων μηδὲν θατέρου δεόμεθα, ἢ ὃ ἐχόντων, προσδεόμεθα τοῦ λοιποῦ. καθάπερ ἐπὶ δικαιοσύνης καὶ ἀνδρίας. δικαίων μὲν γὰρ πάντων ὄντων, οὐδὲν χρήσιμος ἡ ἀνδρία. ἀνδρείων δὲ πάντων ὄντων, χρήσιμος ἡ δικαιοσύνη. Ἔτι ἐκ τῶν φθορῶν καὶ τῶν ἀποβολῶν. καὶ τῶν γενέσεων καὶ τῶν λήψεων. καὶ τῶν ἐναντίων. ὧν γὰρ αἱ φθοραὶ φευκτότεραι, αὐτὰ αἱρετώτερα. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀποβολῶν καὶ τῶν ἐναντίων. οὗ γὰρ ἡ ἀποβολὴ ἢ τὸ ἐναντίον φευκτότερον, αὐτὸ αἱρετώτερον. ἐπὶ δέ γε τῶν γενέσεων καὶ τῶν λήψεων, ἀνάπαλιν. ὧν γὰρ αἱ λήψεις καὶ αἱ γενέσεις αἱρετώτεραι, καὶ αὐτὰ αἱρετώτερα. Ἄλλος τόπος, τὸ ἐγγύτερον τοῦ ἀγαθοῦ, βέλτιον καὶ αἱρετώτερον, καὶ τὸ ὁμοιότερον τῷ ἀγαθῷ. οἷον ἡ δικαιοσύνη, δικαίου. Καὶ τὸ τῷ βελτίονι αὐτοῦ, ὁμοιότερον. καθάπερ τὸν αἴαντα τοῦ ὀδυσσέως φασὶ βελτίω τινὲς εἶναι, διότι ὁμοιότερος ἦν τῷ ἀχιλλεῖ. ἔνστασις τούτου, ὅτι οὐκ ἀληθές. οὐδὲν κωλύει μὴ ᾗ βέλτιστος ὁ ἀχιλλεύς, ταύτῃ ὁμοιότερον εἶναι τὸν αἴαντα. τοῦ ἑτέρου ὄντος μὲν ἀγαθοῦ, μὴ ὁμοίου δέ. σκοπεῖν δὲ εἰ καὶ ἐπὶ τὰ γελοιότερα εἴη ὅμοιον καθάπερ ὁ πίθηκος τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ ἵππου μὴ ὄντος ὁμοίου. οὐ γὰρ κάλλιον ὁ πίθηκος. ὁμοιότερον δὲ τῷ ἀνθρώπῳ. Πάλιν ἐπὶ δυοῖν, εἰ τὸ μὲν τῷ βελτίονι. τὸ δὲ τῷ χείρονι ὁμοιότερον, εἴη ἂν βέλτιον τὸ τῷ βελτίονι ὁμοιότερον. ἔχει δὲ καὶ τοῦτο ἔνστασιν. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ μὲν τῷ βελτίονι ἠρέμα ὅμοιον εἶναι. τὸ δὲ τῷ χείρονι σφόδρα. οἷον εἰ ὁ μὲν αἴας τῷ ἀχιλλεῖ ἠρέμα, ὁ δ' ὀδυσσεὺς τῷ νέστορι σφόδρα. καὶ εἰ τὸ μὲν τῷ βελτίονι, ἐπὶ τὰ χείρω ὅμοι

τὸν ἀκολουθεῖ καὶ ὂν τοῦθ' αἱρετώτερον. ὄντων γὰρ ἀμφοτέρων αἱρετῶν, οὐδὲν κωλύει δυσχερές τι παρέπεσθαι. διχῶς δ' ἀπὸ τοῦ ἕπεσθαι ἡ σκέψις. καὶ γὰρ πρότερον καὶ ὕστερον ἕπεται. οἷον τῷ μανθάνοντι, τὸ μὲν ἀγνοεῖν, πρότερον. τὸ δ' ἐπίστασθαι, ὕστερον. βέλτιον δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὸ ὕστερον ἑπόμενον. λαμβάνειν οὖν τῶν ἑπομένων ὁπότερον ἂν ᾖ χρήσιμον. Ἔτι τὰ πλείω ἀγαθὰ τῶν ἐλαττόνων, ἢ ἁπλῶς. ἢ ὅταν τὰ ἕτερα ἐν τοῖς ἑτέροις ἐνυπάρχῃ τὰ ἐλάττω ἐν τοῖς πλείοσιν. ἔνστασις, εἴ που θάτερον θατέρου χάριν. οὐδὲν γὰρ αἱρετώτερα τὰ ἀμφότερα τοῦ ἑνός. οἷον τὸ ὑγιάζεσθαι καὶ ἡ ὑγίεια, τῆς ὑγιείας. ἐπειδὴ τὸ ὑγιάζεσθαι τῆς ὑγιείας ἕνεκεν αἱρούμεθα. καὶ μὴ ἀγαθὰ δὲ μετ' ἀγαθῶν οὐδὲν κωλύει εἶναι αἱρετώτερα. οἷον εὐδαιμονίαν καὶ ἄλλο τι ὃ μή ἐστιν ἀγαθὸν, δικαιοσύνης καὶ ἀνδρείας. καὶ ταῦτα μεθ' ἡδονῆς μᾶλλον ἢ ἄνευ ἡδονῆς. καὶ τὰ αὐτὰ μετὰ ἀλυπίας μᾶλλον ἤπερ μετὰ λύπης. Καὶ ἕκαστον ἐν ᾧ καιρῷ μεῖζον δύναται, ἐν τούτῳ καὶ αἱρετώτερον. οἷον τὸ ἀλύπως ἐν τῷ γήρᾳ μᾶλλον ἢ ἐν τῇ νεότητι. μεῖζον γὰρ ἐν τῷ γήρᾳ δύναται. κατὰ ταυτὰ δὲ καὶ ἡ φρόνησις ἐν τῷ γήρᾳ αἱρετώτερον. οὐδεὶς γὰρ τοὺς νέους αἱρεῖται ἡγεμόνας. διὰ τὸ μὴ ἀξιοῦν φρονίμους εἶναι. ἡ δ' ἀνδρεία, ἀνάπαλιν. ἐν τῇ νεότητι γὰρ ἀναγκαιοτέρα, ἡ κατὰ τὴν ἀνδρείαν ἐνέργεια. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ σωφροσύνη. μᾶλλον γὰρ οἱ νέοι τῶν πρεσβυτέρων ὑπὸ τῶν ἐπιθυμιῶν ἐνοχλοῦνται. Καὶ ὃ ἐν παντὶ καιρῷ, ἢ ἐν τοῖς πλείστοις χρησιμώτερον. οἷον δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη, ἀνδρείας. αἱ μὲν γὰρ, ἀεί. ἡ δὲ, ποτὲ χρησίμη. Καὶ ὃ πάντων

183 συμμετρία δοκεῖ εἶναι. καὶ τὸ τέλος τοῦ πρὸς τὸ τέλος αἱρετώτερον. καὶ δυοῖν, τὸ ἔγγιον τοῦ τέλους. Καὶ ὅλως τὸ πρὸς τὸ τοῦ βίου τέλος, αἱρετώτερον μᾶλλον, ἢ τὸ πρὸς ἄλλο τι. οἷον τὸ πρὸς εὐδαιμονίαν συντεῖνον. ἢ τὸ πρὸς φρόνησιν. Καὶ τὸ δυνατὸν τοῦ ἀδυνάτου. Ἔτι δύο ποιητικῶν ὄντων, οὗ τὸ τέλος βέλτιον, καὶ αὐτὸ βέλτιον. ποιητικοῦ δὲ καὶ τέλους, ἐκ τοῦ ἀνάλογον. ὅταν πλείονι ὑπερέχῃ τὸ τέλος τοῦ τέλους, ἢ ἐκεῖνο τοῦ οἰκείου ποιητικοῦ. οἷον εἰ ἡ εὐδαιμονία πλείονι ὑπερέχει ὑγείας, ἤπερ ὑγεία ὑγιεινοῦ. τὸ ποιητικὸν εὐδαιμονίας, βέλτιον ὑγείας. ὅσῳ γὰρ ἡ εὐδαιμονία ὑγείας ὑπερέχει, τοσούτῳ καὶ τὸ ποιητικὸν τὸ τῆς εὐδαιμονίας τοῦ ὑγιεινοῦ ὑπερέχει. ἡ δὲ ὑγεία τοῦ ὑγιεινοῦ ἐλάττονι ὑπερεῖχεν ἢ ἡ εὐδαιμονία τῆς ὑγείας. ὥστε πλείονι ὑπερέχει τὸ ποιητικὸν εὐδαιμονίας τοῦ ὑγιεινοῦ, ἢ ἡ ὑγεία, τοῦ ὑγιεινοῦ. δῆλον οὖν ὅτι αἱρετώτερον τὸ ποιητικὸν εὐδαιμονίας, τῆς ὑγείας. τοῦ γὰρ αὐτοῦ πλείονι ὑπερέχει. Ἔτι τὸ κάλλιον καθ' αὑτό, καὶ τιμιώτερον καὶ ἐπαινετώτερον. οἷον φιλία, πλούτου. καὶ δικαιοσύνη, ἰσχύος. τὰ μὲν γὰρ, καθ' αὑτὰ τῶν τιμίων καὶ ἐπαινετῶν. τὰ δ' οὐ καθ' αὑτά, ἀλλὰ δι' ἕτερον. οὐδεὶς γὰρ τιμᾷ τὸν πλοῦτον δι' αὑτόν, ἀλλὰ δι' ἕτερον. τὴν δὲ φιλίαν, καθ' αὑτό. καὶ εἰ μηδὲν μέλλοι ἡμῖν ἕτερον ἀπ' αὐτῆς ἔσεσθαι. Ἔτι ὅταν δύο τινὰ ᾖ σφόδρα ἀλλήλοις παραπλήσια. καὶ μὴ δυνώμεθα ὑπεροχὴν μηδεμίαν συνιδεῖν τοῦ ἑτέρου πρὸς ἕτερον, ὁρᾶν ἀπὸ τῶν παρεπομένων. ᾧ γὰρ ἕπεται μεῖζον ἀγαθόν, τοῦθ' αἱρετώτερον. ἂν δ' ᾖ τὰ ἑπόμενα κακά. ᾧ τὸ ἔλατ

τὸ αἱρετόν· τὸ δέ, κατὰ συμβεβηκός· τὸ γὰρ τοὺς ἐχθροὺς δικαίους κατὰ συμβεβηκὸς αἱρούμεθα, ὅπως μηδὲν ἡμᾶς βλάπτωσιν. ἔστι δὲ τὸ τοιοῦτο ταὐτὸ τῷ πρὸ τούτου· διαφέρει δὲ τῷ τρόπῳ· τὸ μὲν γὰρ τοὺς φίλους δικαίους εἶναι δι᾽ αὐτὸ αἱρούμεθα. καὶ εἰ μηδὲν ἡμῖν ἔσεσθαι μέλλει, κἂν ἐν Ἰνδοῖς ὦσι· τὸ δὲ τοὺς ἐχθρούς, δι᾽ ἕτερον· ὅπως μηδὲν ἡμᾶς βλάπτωσι. Καὶ τὸ αἴτιον ἀγαθοῦ καθ᾽ αὑτό, τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς αἰτίου. καθάπερ ἡ ἀρετὴ τῆς τύχης. ἡ μὲν γὰρ καθ᾽ αὑτήν, ἡ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς αἰτία τῶν ἀγαθῶν. καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐναντίου. τὸ γὰρ καθ᾽ αὑτὸ κακοῦ αἴτιον, φευκτότερον τοῦ κατὰ συμβεβηκός· οἷον ἡ κακία καὶ ἡ τύχη. τὸ μὲν γάρ, καθ᾽ αὑτὸ κακόν· ἡ δὲ τύχη, κατὰ συμβεβηκός. Καὶ τὸ ἁπλῶς ἀγαθὸν τοῦ τινὶ αἱρετώτερον. οἷον τὸ ὑγιάζεσθαι τοῦ τέμνεσθαι. τὸ μὲν γὰρ ἁπλῶς ἀγαθόν. τὸ δέ, τινὶ τῷ δεομένῳ τομῆς. Καὶ τὸ φύσει, τοῦ μὴ φύσει. οἷον ἡ δικαιοσύνη τοῦ δικαίου. τὸ μὲν γὰρ φύσει. τὸ δέ, ἐπίκτητον. Καὶ τὸ τῷ βελτίονι καὶ τιμιωτέρῳ ὑπάρχον, αἱρετώτερον. οἷον θεῷ ἢ ἀνθρώπῳ. καὶ ψυχῇ ἢ σώματι. Καὶ τὸ τοῦ βελτίονος ἴδιον, βέλτιον ἢ τὸ τοῦ χείρονος. οἷον τὸ τοῦ θεοῦ ἢ τὸ τοῦ ἀνθρώπου. κατὰ μὲν γὰρ τὰ κοινὰ ἐν ἀμφοτέροις, οὐδενὶ διαφέρει ἀλλήλων. τοῖς δὲ ἰδίοις τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου διαφέρον ὑπάρχει. Καὶ τὸ ἐν βελτίοσιν ἢ προτέροις ἢ τιμιωτέροις, βέλτιον. οἷον ὑγίεια, ἰσχύος καὶ κάλλους. ἡ μὲν γὰρ ἐν ὑγροῖς καὶ ξηροῖς καὶ θερμοῖς καὶ ψυχροῖς. ἁπλῶς δ᾽ εἰπεῖν ἐξ ὧν πρώτων συνέστηκε τὸ ζῷον. τὰ δὲ ἐν τοῖς ὑστέροις. ἡ μὲν γὰρ ἰσχύς, ἐν τοῖς νεύροις καὶ ὀστοῖς. τὸ δὲ κάλλος, τῶν μελῶν τις

190 καὶ τὸ λευκόν· οὐ γὰρ τί ἐστιν ἡ χιών, ἀλλὰ ποιόν τι δηλοῖ·
ὥστ᾽ οὐδέτερον αὐτῶν ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται. τὸ δὲ
γένος ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται. Μάλιστα δὲ ἐπὶ
τὸν τοῦ συμβεβηκότος ὁρισμὸν ἐπιβλέπειν εἰ ἐφαρ-
μόττει ἐπὶ τὸ ῥηθὲν γένος· οἷα καὶ τὰ νῦν εἰρημένα.
ἐνδέχεται γάρ τι κινεῖν αὐτὸ ἑαυτὸ, καὶ μή· ὁμοίως δὲ καὶ
λευκὸν εἶναι καὶ μή· ὥστ᾽ οὐδέτερον αὐτῶν γένος· ἀλλὰ
συμβεβηκός· ἐπειδὴ συμβεβηκὸς λέγομεν, ὃ ἐνδέ-
χεται ὑπάρχειν τινὶ καὶ μή. Ἔτι εἰ μὴ ἐν τῇ αὐτῇ διαι-
ρέσει τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος ἀλλὰ τὸ μὲν, οὐσία. τὸ δὲ,
ποιόν· ἢ τὸ μὲν, πρός τι· τὸ δὲ, ποιόν· οἷον ἡ μὲν χιὼν καὶ
ὁ κύκνος, οὐσία· τὸ δὲ λευκὸν, οὐκ οὐσία, ἀλλὰ ποιόν· ὥσ-
τ᾽ οὐ γένος τὸ λευκὸν τῆς χιόνος οὐδὲ τοῦ κύκνου. πάλιν ἡ
μὲν ἐπιστήμη, τῶν πρός τι. τὸ δὲ ἀγαθὸν καὶ τὸ καλόν,
ποιόν· ὥστ᾽ οὐ γένος τὸ καλὸν ἢ τὸ ἀγαθὸν τῆς ἐπιστή-
μης· τὰ γὰρ τῶν πρός τι γένη, καὶ αὐτὰ τῶν πρός τι δεῖ
εἶναι· καθάπερ ἐπὶ τοῦ διπλασίου· καὶ γὰρ τὸ πολλαπλά-
σιον ὂν γένος τοῦ διπλασίου καὶ αὐτὸ τῶν πρός τι ἐστί. κα-
θόλου δὲ εἰπεῖν ὑπὸ τὴν αὐτὴν διαίρεσιν, δεῖ τὸ γένος τῷ
εἴδει εἶναι· εἴτε γὰρ τὸ εἶδος οὐσία, καὶ τὸ γένος· καὶ εἰ
ποιόν τι τὸ εἶδος, καὶ τὸ γένος ποιόν τι· οἷον εἰ τὸ λευ-
κὸν ποιόν τι, καὶ τὸ χρῶμα· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.
Πάλιν εἰ ἀνάγκη εἴη· ἢ εἰ ἐνδέχεται τοῦ τεθέντος ἐν τῷ
γένει μετέχειν τὸ γένος· ὅρος δὲ τοῦ μετέχειν, τὸ ἐπι-
δέχεσθαι τὸν τοῦ μετεχομένου λόγον· δῆλον οὖν ὅτι τὰ μὲν
εἴδη, μετέχει τῶν γενῶν· τὰ δὲ γένη τῶν εἰδῶν, οὔ. τὸ μὲν
γὰρ εἶδος ἐπιδέχεται τὸν τοῦ γένους λόγον· τὸ δὲ γένος, τὸν τοῦ
εἴδους οὔ. σκεπτέον οὖν εἰ μετέχει· ἢ ἐνδέχεται μετέχειν

ὑπάρχει τῷ χρόνῳ, δῆλον ὅτι οὐ κινεῖται. οὐδὲ ἔστι κίνησις. ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι ἡ ψυχὴ οὐκ ἀριθμός· διελόμενον ὅτι πᾶς ἀριθμὸς ἢ περιττὸς ἢ ἄρτιος. εἰ γὰρ ἡ ψυχὴ μήτε περιττὸν μήτε ἄρτιον, δῆλον ὅτι οὐκ ἀριθμός. πρὸς μὲν οὖν τὸ συμβεβηκὸς διὰ τῶν τοιούτων καὶ οὕτως ἐπιχειρητέον.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΤΟΡΙΚΩΝ ΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Μετὰ δὲ ταῦτα, περὶ τῶν πρὸς τὸ γένος καὶ τὸ ἴδιον ἐπισκεπτέον. ἔστι δὲ ταῦτα στοιχεῖα τῶν πρὸς τοὺς ὅρους. περὶ αὐτῶν δὲ τούτων ὀλιγάκις αἱ σκέψεις γίνονται τοῖς διαλεγομένοις. Ἂν δὴ τεθῇ γένος τινὸς τῶν ὄντων, πρῶτον μὲν ἐπιβλέπειν ἐπὶ πάντα τὰ συγγενῆ τῷ λεχθέντι, εἴ τινος μὴ κατηγορεῖται, καθάπερ ἐπὶ τοῦ συμβεβηκότος· οἷον, εἰ τῆς ἡδονῆς τὸ ἀγαθὸν γένος κεῖται, εἰ τὶς ἡδονὴ μὴ ἀγαθόν. εἰ γὰρ τοῦτο, δῆλον ὅτι οὐ γένος τὸ ἀγαθὸν τῆς ἡδονῆς. τὸ γὰρ γένος κατὰ πάντων τῶν ὑπὸ τὸ αὐτὸ εἶδος κατηγορεῖται. εἶτα εἰ μὴ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται, ἀλλ᾽ ὡς συμβεβηκός· καθάπερ τὸ λευκὸν τῆς χιόνος, ἢ ψυχῆς τὸ κινούμενον ὑφ᾽ ἑαυτοῦ. οὔτε γὰρ ἡ χιὼν, ὅπερ λευκόν. διόπερ οὐ γένος τὸ λευκὸν τῆς χιόνος, οὔτε ἡ ψυχὴ ὅπερ κινούμενον. συμβέβηκε δὲ αὐτῇ κινεῖσθαι, καθάπερ καὶ τῷ ζώῳ πολλάκις βαδίζειν τε καὶ βαδίζοντι εἶναι. ἔτι τὸ κινούμενον οὐ τί ἐστιν, ἀλλά τι ποιοῦν ἢ πάσχον σημαίνειν ἔοικεν. ὁμοίως δὲ

προκείμενον. ὁμοίως δὲ κἂν δέῃ διαλεχθῆναι ὅτι ἐστί τις ἡδονὴ οὐκ ἀγαθόν, ἐὰν δείξωμεν ὅτι οὐδεμία ἀγαθόν, ἢ ὅτι τις οὐκ ἀγαθόν, διειλεγμένοι ἐσόμεθα ἀμφοτέρως, καὶ καθόλου καὶ ἐπὶ μέρους, ὅτι ἐστί τις ἡδονὴ οὐκ ἀγαθόν. Διαιρεσμένης δὲ τῆς θέσεως οὔσης, διχῶς ἀναιρεῖν ἔσται. οἷον εἰ τεθείη τινὶ μὲν ὑπάρχειν ἡδονῇ ἀγαθόν. τινὶ δὲ οὐχ ὑπάρχειν. εἴτε γὰρ πᾶσα δειχθείη ἡδονὴ ἀγαθόν, εἴτε μηδεμία, ἀνῃρημένον ἔσται ἅμα τὸ προκείμενον. εἰ δὲ μίαν ἡδονὴν μόνον ἀγαθὸν ἔθηκεν εἶναι, τριχῶς ἐνδέχεται ἀναιρεῖν. δείξαντες γὰρ ὅτι πᾶσα ἡδονὴ ἀγαθόν, ἢ ὅτι οὐδεμία. ἢ ὅτι πλείους μιᾶς ἀγαθόν, ἀνῃρηκότες ἐσόμεθα τὸ προκείμενον. ἐπὶ πλεῖον δὲ τῆς θέσεως διορισθείσης, οἷον ὅτι ἡ φρόνησις μόνη τῶν ἀρετῶν ἐπιστήμη, τετραχῶς ἐστὶν ἀναιρεῖν. δειχθέντος γὰρ ὅτι πᾶσα ἀρετὴ ἐπιστήμη. ἢ ὅτι οὐδεμία, ἢ ὅτι καὶ ἄλλη τις, οἷον ἡ δικαιοσύνη. ἢ ὅτι οὐδ᾽ αὐτὴ ἡ φρόνησις ἐπιστήμη, ἀνῃρημένον ἔσται τὸ προκείμενον. Χρήσιμον δὲ καὶ τὸ ἐπιβλέπειν ἐπὶ τὰ καθέκαστα ἐν οἷς ὑπάρχειν τι ἢ μὴ, εἴρηται καθάπερ ἐν τοῖς καθόλου προβλήμασιν. Ετι δὲ ἐν τοῖς γένεσιν ἐπιβλεπτέον, διαιροῦντα κατ᾽ εἴδη μέχρι τῶν ἀτόμων. καθάπερ πρότερον εἴρηται. ἄν τε γὰρ παντὶ φαίνηται ὑπάρχον, ἄν τε μηδενὶ πολλὰ προσενέγκαντι, ἀξιωτέον καθόλου ὁμολογεῖν. ἢ φέρειν ἔνστασιν ἐπὶ τίνος οὐχ οὕτως ἔχειν. Ετι ἐφ᾽ ὧν ἐστιν ἢ εἴδει ἢ ἀριθμῷ διορίσαι τὸ συμβεβηκὸς, σκεπτέον εἰ μηδὲν τούτων ὑπάρχει. οἷον ὅτι ὁ χρόνος οὐ κινεῖται. οὐδὲ ἐστι κίνησις, καταριθμησάμενον πόσα εἴδη κινήσεώς ἐστιν. εἰ γὰρ μηδὲν τούτων

μένον ἐστίν. Οὐ μόνον δὲ ἐξ ἄλλου γένους ἐστὶν ἀνασκευάζειν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ, λαμβάνοντα τὸ μάλιστα τοιοῦτον· οἷον, εἰ κεῖται ἐπιστήμη τις ἀγαθόν, δειχθείη δ᾽ ὅτι φρόνησις οὐκ ἀγαθόν, οὐδ᾽ ἄλλη οὐδεμία ἔσται· ἐπειδὴ οὐδ᾽ ἡ μάλιστα δοκοῦσα. Ἔτι δὲ ὑποθέσεως ὁμοίως ἀξιώσαντα εἰ ἑνί, καὶ πᾶσιν ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν· οἷον εἰ ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ ἀθάνατος, καὶ τὰς ἄλλας· εἰ δὲ αὕτη μή, μηδὲ τὰς ἄλλας. εἰ μὲν οὖν ὑπάρχειν τινὶ κεῖται, δεικτέον ὅτι οὐχ ὑπάρχει τινί· ἀκολουθήσει γὰρ διὰ τὴν ὑπόθεσιν τὸ, μηδενὶ ὑπάρχειν. εἰ δὲ τινὶ μὴ ὑπάρχον κεῖται, δεικτέον ὅτι ὑπάρχει τινί· καὶ γὰρ οὕτως ἀκολουθήσει τὸ πᾶσιν ὑπάρχειν. δῆλον δὲ ἐστιν ὅτι ὁ ὑποτιθέμενος ποιεῖ τὸ πρόβλημα καθόλου ἐπὶ μέρους τεθέν· τὸν γὰρ ἐπὶ μέρους ὁμολογοῦντα, καθόλου ἀξιοῖ ὁμολογεῖν· ἐπειδὴ εἰ ἑνί, καὶ πᾶσιν ὁμοίως ἀξιοῖ ὑπάρχειν. Ἀδιορίστου μὲν οὖν ὄντος τοῦ προβλήματος, μοναχῶς ἀνασκευάζειν ἐνδέχεται· οἷον εἰ ἔφησεν ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι ἢ μὴ ἀγαθόν, καὶ μηδὲν ἄλλο προσδιώρισεν. εἰ μὲν γὰρ τινὰ ἔφησεν ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι, δεικτέον καθόλου ὅτι οὐδεμία ἡδονὴ ἀγαθόν, εἰ μέλλει ἀναιρεῖσθαι τὸ προκείμενον· ὁμοίως δὲ καὶ εἴ τινα ἔφησεν ἡδονὴν μὴ εἶναι ἀγαθόν, δεικτέον καθόλου ὅτι πᾶσα. ἄλλως δ᾽ οὐκ ἐνδέχεται ἀναιρεῖν. ἂν γὰρ δείξωμεν ὅτι ἔστι τις ἡδονὴ οὐκ ἀγαθόν, οὔπω ἀναιρεῖται τὸ προκείμενον. δῆλον οὖν ὅτι ἀναιρεῖν μὲν, μοναχῶς ἐνδέχεται. κατασκευάζειν δὲ διχῶς· ἄν τε γὰρ καθόλου δείξωμεν ὅτι πᾶσα ἡδονὴ ἀγαθόν· ἄν τε ὅτι ἔστι τις ἡδονὴ ἀγαθόν, δεδειγμένον ἔσται τὸ

187 εἴπερ τῶν ἀδίκων ἀγαθόν, καὶ τῶν δικαίως τι κακόν. καὶ εἴπερ τῶν ἀδίκων κακόν, καὶ τῶν δικαίως τι ἀγαθόν, καὶ εἴπερ τῶν ἀδίκων κακόν, καὶ τῶν ἀδίκως τι κακόν. καὶ εἴπερ τῶν ἡδέων φευκτόν, καὶ ἡδονή τις φευκτόν. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ εἴπερ τῶν ἡδέων ὠφέλιμον, καὶ ἡδονή τις ἀγαθόν.

Καὶ ἐπὶ τῶν φθαρτικῶν δὲ καὶ τῶν γενέσεων καὶ φθορῶν, ὡσαύτως. εἰ γάρ τι φθαρτικὸν ἡδονῆς ἢ ἐπιστήμης ὂν, ἀγαθόν ἐστιν, εἴη ἄν τις ἡδονὴ ἢ ἐπιστήμη τῶν κακῶν. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ φθορά τις ἐπιστήμης τῶν ἀγαθῶν, ἢ ἡ γένεσις τῶν κακῶν, ἔσται τις ἐπιστήμη τῶν κακῶν. οἷον εἰ τὸ ἐπιλανθάνεσθαι ἅ τις αἰσχρὰ ἔπραξε τῶν ἀγαθῶν. ἢ τὸ ἀναμιμνήσκεσθαι τῶν κακῶν, εἴη ἂν καὶ τὸ ἐπίστασθαι ἅ τις αἰσχρῶς ἔπραξε, τῶν κακῶν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων· ἐν ἅπασι γὰρ ὁμοίως τὸ ἔνδοξον.

Ἔτι ἐκ τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον καὶ ὁμοίως. εἰ γὰρ μᾶλλον μὲν τῶν ἐξ ἄλλου γένους τι τοιοῦτον, ἐκείνων δὲ μηδέν ἐστιν, οὐδ' ἂν τὸ εἰρημένον εἴη τοιοῦτον. οἷον εἰ μᾶλλον μὲν ἐπιστήμη τις ἀγαθὸν ἢ ἡδονή, μὴ δὲ μία δὲ ἐπιστήμη ἀγαθόν, οὐδ' ἂν ἡδονὴ εἴη. καὶ ἐκ τοῦ ὁμοίως δὲ καὶ ἧττον, ὡσαύτως. ἔσται γὰρ καὶ ἀναιρεῖν καὶ κατασκευάζειν. πλὴν ἐκ μὲν τοῦ ὁμοίως, ἀμφότερα. ἐκ δὲ τοῦ ἧττον, κατασκευάζειν μόνον. ἀνασκευάζειν δὲ οὔ. εἰ γὰρ ὁμοίως δύναμίς τις ἀγαθὸν, καὶ ἐπιστήμη. ἔστι δέ τις δύναμις ἀγαθὸν, καὶ ἐπιστήμη ἐστίν. εἰ δὲ μηδεμία δύναμις, οὐδ' ἐπιστήμη. εἰ δὲ ἧττον δύναμίς τις ἀγαθὸν ἢ ἐπιστήμη, ἔστι δέ τις δύναμις ἀγαθὸν, καὶ ἐπιστήμη. εἰ δὲ μηδεμία δύναμις ἀγαθὸν, οὐκ ἀνάγκη καὶ ἐπιστήμην μηδεμίαν εἶναι ἀγαθόν. δῆλον οὖν ὅτι κατασκευάζειν ἐκ τοῦ ἧττον.

ὅνδε ᾧ ἂν ὑπάρχοι, μᾶλλον τοιοῦτο ὁπότε ποιεῖ, ἢ ᾧ μὴ ποιεῖ. Εἰ δ' ἄμφω ποιεῖ, τὸ μᾶλλον ποιοῦν, τοιοῦτον. Ἔτι εἰ τοῦ αὐτοῦ τινος τὸ μὲν μᾶλλον, τὸ δὲ ἧττον, τοιοῦτον. Καὶ εἰ τὸ μὲν τοιούτου μᾶλλον τοιοῦτον. τὸ δὲ μὴ τοιούτου τοιοῦτον, δῆλον, ὅτι τὸ πρῶτον ῥηθὲν μᾶλλον τοιοῦτον. Ἔτι ἐκ τῆς προσθέσεως εἰ τῷ αὐτῷ προστιθέμενόν τι τὸ ὅλον μᾶλλον ποιεῖ τοιοῦτον. ἢ εἰ τῷ ἧττον τοιούτῳ προστιθέμενον, τὸ ὅλον μᾶλλον ποιεῖ τοιοῦτον. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐκ τῆς ἀφαιρέσεως. οὗ γὰρ ἀφαιρεθέντος, τὸ λειπόμενον ἧττον τοιοῦτον, αὐτὸ μᾶλλον τοιοῦτον. Καὶ τὰ τοῖς ἐναντίοις ἀμιγέστερα, μᾶλλον τοιαῦτα. οἷον λευκότερον, τὸ τῷ μέλανι ἀμιγέστερον. Ἔτι παρὰ τὰ εἰρημένα πρότερον, τὸ μᾶλλον ἐπιδεχόμενον τὸν οἰκεῖον τοῦ προκειμένου λόγον. οἷον εἰ τοῦ λευκοῦ ἐστι λόγος, χρῶμα διακριτικὸν ὄψεως, λευκότερον, ὅ ἐστι μᾶλλον χρῶμα διακριτικὸν ὄψεως.

Ἐὰν δ' ἐπὶ μέρους, καὶ μὴ καθόλου τὸ πρόβλημα τεθῇ, πρῶτον μὲν οἱ εἰρημένοι καθόλου κατασκευαστικοὶ ἢ ἀνασκευαστικοὶ τόποι πάντες χρήσιμοι. καθόλου γὰρ ἀναιροῦντες ἢ κατασκευάζοντες, καὶ τὰ ἐπὶ μέρους δείκνυμεν. εἰ γὰρ παντὶ ὑπάρχει, καὶ τινί. καὶ εἰ μηδενὶ, οὐδὲ τινι. μάλιστα δ' ἐπίκαιροι καὶ κοινοὶ τῶν τόπων, οἵ τε ἐκ τῶν ἀντικειμένων καὶ τῶν συστοίχων. καὶ τῶν πτώσεων. ὁμοίως γὰρ ἔνδοξον τὸ ἀξιῶσαι εἰ πᾶσα ἡδονὴ ἀγαθὸν, καὶ λύπην πᾶσαν εἶναι κακὸν, καὶ εἴ τις ἡδονὴ ἀγαθὸν, καὶ λύπην εἶναί τινα κακόν. Ἔτι εἴ τις αἴσθησις μὴ ἔστι δύναμις, καὶ ἀναισθησία τις, οὐκ ἔστιν ἀδυναμία. καὶ εἴ τι ὑποληπτὸν ἐπιστητὸν, ὑπόληψίς τις ἐπιστήμη. Πάλιν

μὲν, αἱρετώτερον ἂν ὑπάρχῃ τῷ δὲ μὴ ὁμοίως. τῶν δ' αὐ-
τῶν ἀμφοτέροις ὑπαρχόντων, ὁποτέρῳ μᾶλλον ὑπάρ-
χει σκεπτέον, πότερον ἥδιον ἢ κάλλιον. ἢ συμφερώ-
τερον. Πάλιν τὸ τοῦ βελτίονος ἕνεκεν, αἱρετώτε-
ρον. οἷον τὸ ἀρετῆς ἕνεκεν, ἢ ἡδονῆς. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ
τῶν φευκτῶν. φευκτότερον γὰρ τὸ μᾶλλον ἐμποδιστι-
κὸν τῶν αἱρετῶν. οἷον νόσος αἴσχους. καὶ γὰρ ἡδονῆς καὶ τοῦ
σπουδαῖον εἶναι, κωλυτικώτερον ἡ νόσος. Ἔτι ἐκ τοῦ
ὁμοίως δεικνύναι φευκτὸν καὶ αἱρετὸν τὸ προκείμενον. ἧττο-
τον γὰρ τὸ τοιοῦτον αἱρετὸν, ὃ καὶ ἕλοιτ' ἄν τις ὁμοίως καὶ
φύγοι, τοῦ ἑτέρου ὄντος αἱρετοῦ μόνον. τὰς μὲν οὖν πρὸς
ἄλληλα συγκρίσεις, καθάπερ εἴρηται ποιητέον.

Οἱ αὐτοὶ δὲ τόποι χρήσιμοι καὶ πρὸς τὸ δεικνύναι ὁ-
ποιοῦν αἱρετὸν ἢ φευκτόν. ἀφαιρεῖν γὰρ μόνον δεῖ
τὴν πρὸς ἕτερον ὑπεροχήν. εἰ γὰρ τὸ τιμιώτερον αἱρε-
τώτερον, καὶ τὸ τίμιον, αἱρετόν. καὶ εἰ τὸ χρησιμώτερον
αἱρετώτερον, καὶ τὸ χρήσιμον αἱρετόν. ὁμοίως δὲ καὶ
ἐπὶ τῶν ἄλλων, ὅσα τοιαύτην ἔχει τὴν σύγκρισιν. ἐπ' ἐ-
νίων γὰρ εὐθέως κατὰ τὴν πρὸς ἕτερον σύγκρισιν, καὶ ὅτι
αἱρετὸν ἑκάτερον, ἢ τὸ ἕτερον, λέγομεν. οἷον ὅταν τὸ
μὲν φύσει ἀγαθόν. τὸ δὲ μὴ φύσει λέγωμεν. τὸ γὰρ φύ-
σει ἀγαθὸν, δῆλον ὅτι αἱρετόν ἐστι. Ληπτέον δ' ὅ-
τι μάλιστα καθόλου τοὺς τόπους περὶ τοῦ μᾶλλον καὶ τοῦ
μείζονος. ληφθέντες γὰρ οὕτως, πρὸς πλείω χρήσιμοι
ἂν εἴησαν. ἔστι δὲ αὐτῶν τῶν εἰρημένων ἐνίους καθόλου μᾶλλον
ποιεῖν, μικρὸν παραλλάσσοντα τῇ προσηγορίᾳ. οἷον
τὸ φύσει τοιοῦτον, τοῦ μὴ φύσει τοιούτου μᾶλλον τοιοῦ-
τον. Καὶ εἰ τὸ μὲν ποιεῖ, τὸ δὲ μὴ ποιεῖ, τὸ ἔχειν τοι-

καὶ τινὸς εἴη αἱρετώτερα, τὸ μᾶλλον αἱρετώτερον, τοῦ ἧττον αἱρετωτέρου αἱρετώτερον. Ἔτι ὧν ἡ ὑπερβολὴ τῆς ὑπερβολῆς αἱρετωτέρα, καὶ αὐτὸ αἱρετώτερον. οἷον φιλία χρημάτων· αἱρετωτέρα γὰρ ἡ τῆς φιλίας ὑπερβολὴ τῆς τῶν χρημάτων. Καὶ οὗ μᾶλλον ἂν ἕλοιτο αὐτὸς ἑαυτῷ αἴτιος εἶναι, ἢ οὗ ἕτερος· οἷον τοῖς φίλοις, τῶν χρημάτων. Ἔτι ἐκ τῆς προσθέσεως, εἰ τῷ αὐτῷ προστιθέμενόν τι, τὸ ὅλον αἱρετώτερον ποιεῖ. εὐλαβεῖσθαι δὲ δεῖ προτείνειν ἐφ᾽ ὧν τῷ μὲν ἑτέρῳ τῶν προστιθεμένων προσχρῆται τὸ κοινὸν, ἢ ἄλλως πως συνεργόν ἐστι· τῷ δὲ λοιπῷ, μὴ χρῆται. μὴ δὲ συνεργόν ἐστιν. οἷον πρίονα καὶ δρέπανον μετὰ τεκτονικῆς, αἱρετώτερον γὰρ ὁ πρίων συνδυαζόμενος. ἁπλῶς δὲ, οὐχ αἱρετώτερον. Πάλιν εἰ ἐλάττονι προστεθὲν τι τὸ ὅλον, μεῖζον ποιεῖ. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐκ τῆς ἀφαιρέσεως. οὗ γὰρ ἀφαιρεθέντος ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ τὸ λοιπόμενον ἔλαττον ᾖ, ἐκεῖνο μεῖζον ἂν εἴη, ὁπότε ἀφαιρεθὲν τὸ λειπόμενον ἔλαττον ποιεῖ. Καὶ εἰ τὸ μὲν δι᾽ αὑτό. τὸ δὲ διὰ τὴν δόξαν αἱρετόν. οἷον ὑγίεια κάλλους. ὅρος δὲ τοῦ πρὸς δόξαν, τὸ μηδενὸς ὄντος τοῦ συνειδότος, μὴ ἂν σπουδάσαι ὑπάρχειν. Καὶ εἰ τὸ μὲν δι᾽ αὑτὸ καὶ διὰ τὴν δόξαν αἱρετὸν, τὸ δὲ διὰ θάτερον μόνον. Καὶ ὁπότερον μᾶλλον δι᾽ αὑτὸ τίμιον, τοῦτο καὶ βέλτιον καὶ αἱρετώτερον. τιμιώτερον δ᾽ ἂν εἴη καθ᾽ ἑαυτὸ, ὃ μηδενὸς ἄλλου μέλλοντος ὑπάρξειν, δι᾽ αὑτὸ αἱρούμεθα μᾶλλον. Ἔτι διελέσθαι ποσαχῶς τὸ αἱρετὸν λέγεται καὶ τίνων χάριν. οἷον τοῦ συμφέροντος. ἢ τοῦ καλοῦ. ἢ τοῦ ἡδέος. τὸ μὲν γὰρ πρὸς ἅπαντα ἢ πρὸς τὰ πλείω χρήσι

185 αἱρετώτερον μὲν τὸ ἀναγκαῖόν ἐστι. βέλτιον δὲ, τὸ ἐκ περιουσίας. Καὶ ὃ μὴ ἐστι παρ' ἄλλου πορίσασθαι, ἢ ὃ ἐστι καὶ παρ' ἄλλου. ὁποῖον πέπονθεν ἡ δικαιοσύνη πρὸς ἀνδρείαν. Καὶ εἰ τόδε μὲν ἄνευ τοῦδε αἱρετόν. τόδε δὲ ἄνευ τοῦδε μή. οἷον δύναμις ἄνευ φρονήσεως οὐχ αἱρετόν. φρόνησις δὲ ἄνευ δυνάμεως αἱρετόν. Καὶ δυοῖν εἰ θάτερον ἀρνούμεθα, ἵνα τὸ λοιπὸν δόξῃ ἡμῖν ὑπάρχειν, ἐκεῖνο αἱρετώτερον, ὃ βουλόμεθα δοκεῖν ὑπάρχειν. οἷον φιλοπονεῖν ἀρνούμεθα, ἵν' εὐφυεῖς δόξωμεν εἶναι. Ἔτι οὗ τῇ ἀπουσίᾳ ἧττον ἐπιτιμητέον δυσφοροῦσι, τοῦτο αἱρετώτερον. Καὶ οὗ τῇ ἀπουσίᾳ μὴ δυσφοροῦσι μᾶλλον ἐπιτιμητέον, τοῦτο αἱρετώτερον. Ἔτι τῶν ὑπὸ τὸ αὐτὸ εἶδος τὸ ἔχον τὴν οἰκείαν ἀρετὴν, τοῦ μὴ ἔχοντος αἱρετώτερον. ἀμφοῖν δ' ἐχόντων, τὸ μᾶλλον ἔχον. ἔτι εἰ τὸ μὲν ποιεῖ ἀγαθὸν ἐκεῖνο ᾧ ἂν παρῇ, τὸ δὲ μὴ ποιεῖ, τὸ ποιοῦν αἱρετώτερον. καθάπερ καὶ θερμότερον τὸ θερμαῖνον, τοῦ μή. εἰ δὲ ἄμφω ποιεῖ, τὸ μᾶλλον ποιοῦν. ἢ εἰ τὸ βέλτιον καὶ κυριώτερον ποιεῖ ἀγαθόν. οἷον εἰ τὸ μὲν τὴν ψυχὴν, τὸ δὲ τὸ σῶμα. Ἔτι δὲ ἀπὸ τῶν πτώσεων. καὶ τῶν χρήσεων. καὶ τῶν πράξεων καὶ τῶν ἔργων. καὶ ταῦτα δὲ ἀπ' ἐκείνων. ἀκολουθεῖ γὰρ ἀλλήλοις. οἷον εἰ τὸ δικαίως αἱρετώτερον τοῦ ἀνδρείως, καὶ ἡ δικαιοσύνη τῆς ἀνδρίας αἱρετώτερον. καὶ εἰ ἡ δικαιοσύνη τῆς ἀνδρείας αἱρετώτερον, καὶ τὸ δικαίως τοῦ ἀνδρείως. παραπλησίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Ἔτι εἴ τινος τοῦ αὐτοῦ τὸ μὲν μεῖζον ἀγαθόν ἐστι. τὸ δὲ ἔλαττον, αἱρετώτερον τὸ μεῖζον. ἢ εἰ μείζονος μεῖζον εἴη θάτερον. Ἀλλὰ καὶ εἰ δύο τι

ον εἴη. τὸ δὲ τῷ χείρονι περὶ τὰ βελτίω. καθάπερ ἵππος ὄνῳ. καὶ πίθηκος ἀνθρώπῳ. Ἄλλως, τὸ ἐπιφανέστερον τοῦ ἧττον τοιούτου, καὶ τὸ χαλεπώτερον τοῦ ῥᾳδίου. μᾶλλον γὰρ ἀγαπῶμεν ἔχοντες ἃ μὴ ἔστι ῥᾳδίως λαβεῖν. Ἔτι καὶ τὸ ἰδιαίτερον τοῦ κοινοτέρου. Καὶ τὸ τοῖς κακοῖς ἀκοινωνητότερον. αἱρετώτερον γὰρ ᾧ μηδεμία δυσχέρεια ἀκολουθεῖ, ἢ ᾧ ἀκολουθεῖ. Ἔτι εἰ ἁπλῶς τοῦτο τούτου βέλτιον, καὶ τὸ βέλτιστον τῶν ἐν τούτῳ βέλτιον τοῦ ἐν τῷ ἑτέρῳ βελτίστου. οἷον εἰ βελτίων ἄνθρωπος ἵππου, καὶ ὁ βέλτιστος ἄνθρωπος τοῦ βελτίστου ἵππου βελτίων. καὶ εἰ τὸ βέλτιστον τοῦ βελτίστου βέλτιστον, καὶ ἁπλῶς τοῦτο τούτου βέλτιον. οἷον εἰ ὁ βέλτιστος ἄνθρωπος τοῦ βελτίστου ἵππου βελτίων, καὶ ὁ ἁπλῶς ἄνθρωπος ἵππου βελτίων. Ἔτι ὧν ἔστι καὶ τοὺς φίλους μετασχεῖν, αἱρετώτερα, ἢ ὧν μή. Καὶ ἃ πρὸς τὸν φίλον πρᾶξαι μᾶλλον βουλόμεθα, ἢ ἃ πρὸς τὸν τυχόντα, ταῦτα αἱρετώτερα. οἷον τὸ δικαιοπραγεῖν καὶ εὖ ποιεῖν μᾶλλον, ἢ τὸ δοκεῖν. τοὺς γὰρ φίλους εὖ ποιεῖν βουλόμεθα μᾶλλον, ἢ δοκεῖν. τοὺς δὲ τυχόντας ἀνάπαλιν. Καὶ τὰ ἐκ περιουσίας τῶν ἀναγκαίων βελτίω. ἐνίοτε δὲ καὶ αἱρετώτερα. βέλτιον γὰρ τοῦ ζῆν, τὸ εὖ ζῆν. τὸ δὲ εὖ ζῆν, ἔστιν ἐκ περιουσίας. αὐτὸ δὲ τὸ ζῆν, ἀναγκαῖον. ἐνίοτε δὲ τὰ βελτίω, οὐχὶ καὶ αἱρετώτερα. οὐ γὰρ εἰ βελτίω, ἀναγκαῖα καὶ αἱρετώτερα. τὸ γὰρ φιλοσοφεῖν, βέλτιον τοῦ χρηματίσασθαι. ἀλλ' οὐχ αἱρετώτερον τῷ ἐνδεεῖ τῶν ἀναγκαίων. τὸ δ' ἐκ περιουσίας ἐστὶν, ὅταν ὑπαρχόντων τῶν ἀναγκαίων, ἄλλα τινὰ προσκατασκευάζηταί τις τῶν καλῶν. σχεδὸν δὲ ἴσως

αἱρετώτερον

34 ἔχοντες μηδὲν θατέρου δεόμεθα, ἢ οὐκ ἔχοντες, προσδεόμεθα τοῦ λοιποῦ· καθάπερ ἐπὶ δικαιοσύνης καὶ ἀνδρίας· δικαίων μὲν γὰρ πάντων ὄντων, οὐδὲν χρήσιμος ἡ ἀνδρία· ἀνδρείων δὲ πάντων ὄντων, χρήσιμος ἡ δικαιοσύνη. Ἔτι ἐκ τῶν φθορῶν καὶ τῶν ἀποβολῶν· καὶ τῶν γενέσεων καὶ τῶν λήψεων· καὶ τῶν ἐναντίων· ὧν γὰρ αἱ φθοραὶ φευκτότεραι, αὐτὰ αἱρετώτερα. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀποβολῶν καὶ τῶν ἐναντίων· οὗ γὰρ ἡ ἀποβολὴ ἢ τὸ ἐναντίον φευκτότερον, αὐτὸ αἱρετώτερον. ἐπὶ δέ γε τῶν γενέσεων καὶ τῶν λήψεων, ἀνάπαλιν· ὧν γὰρ αἱ λήψεις καὶ αἱ γενέσεις αἱρετώτεραι, καὶ αὐτὰ αἱρετώτερα. Ἄλλος τόπος, τὸ ἐγγύτερον τἀγαθοῦ, βέλτιον καὶ αἱρετώτερον· καὶ τὸ ὁμοιότερον τἀγαθῷ· οἷον ἡ δικαιοσύνη, δικαίου. Καὶ τὸ τῷ βελτίονι αὐτοῦ, ὁμοιότερον· καθάπερ τὸν αἴαντα τοῦ ὀδυσσέως φασὶ βελτίω τινὲς εἶναι, διότι ὁμοιότερος ἦν τῷ ἀχιλλεῖ. ἔνστασις τούτου, ὅτι οὐκ ἀληθές· οὐδὲν κωλύει μὴ ᾗ βέλτιστος ὁ ἀχιλλεύς, ταύτῃ ὁμοιότερον εἶναι τὸν αἴαντα, τοῦ ἑτέρου ὄντος μὲν ἀγαθοῦ, μὴ ὁμοίου δέ. σκοπεῖν δὲ εἰ καὶ ἐπὶ τὰ γελοιότερα εἴη ὅμοιον· καθάπερ ὁ πίθηκος τῷ ἀνθρώπῳ, τοῦ ἵππου μὴ ὄντος ὁμοίου· οὐ γὰρ κάλλιον ὁ πίθηκος· ὁμοιότερον δὲ τῷ ἀνθρώπῳ. Πάλιν ἐπὶ δυοῖν, εἰ τὸ μὲν τῷ βελτίονι· τὸ δὲ τῷ χείρονι ὁμοιότερον, εἴη ἂν βέλτιον τὸ τῷ βελτίονι ὁμοιότερον· ἔχει δὲ καὶ τοῦτο ἔνστασιν· οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ μὲν τῷ βελτίονι ἠρέμα ὅμοιον εἶναι· τὸ δὲ τῷ χείρονι σφόδρα· οἷον εἰ ὁ μὲν αἴας τῷ ἀχιλλεῖ ἠρέμα, ὁ δ' ὀδυσσεὺς τῷ νέστορι σφόδρα· καὶ εἰ τὸ μὲν τῷ βελτίονι, ἐπὶ τὰ χείρω ὅμοι

τὸν ἀκολουθεῖ καὶ ὃν τοῦθ' αἱρετώτερον. ὄντων γὰρ ἀμφοτέρων αἱρετῶν, οὐδὲν κωλύει δυσχερές τι παρέπεσθαι. διχῶς δὲ ἀπὸ τοῦ ἕπεσθαι ἡ σκέψις. καὶ γὰρ πρότερον καὶ ὕστερον ἕπεται. οἷον τῷ μανθάνοντι, τὸ μὲν ἀγνοεῖν, πρότερον. τὸ δὲ ἐπίστασθαι, ὕστερον. βέλτιον δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὸ ὕστερον ἑπόμενον. λαμβάνειν οὖν τῶν ἑπομένων ὁπότερον ἂν ᾖ χρήσιμον. Ἔτι τὰ πλείω ἀγαθὰ τῶν ἐλαττόνων, ἢ ἁπλῶς. ἢ ὅταν τὰ ἕτερα ἐν τοῖς ἑτέροις ἐνυπάρχῃ τὰ ἐλάττω ἐν τοῖς πλείοσιν. ἔνστασις, εἴ που θάτερον θατέρου χάριν. οὐδὲν γὰρ αἱρετώτερα τὰ ἀμφω τοῦ ἑνός. οἷον τὸ ὑγιάζεσθαι καὶ ἡ ὑγίεια, τῆς ὑγιείας. ἐπειδὴ τὸ ὑγιάζεσθαι τῆς ὑγιείας ἕνεκεν αἱρούμεθα. καὶ μὴ ἀγαθὰ δὲ μετ' ἀγαθῶν οὐδὲν κωλύει εἶναι αἱρετώτερα. οἷον εὐδαιμονίαν καὶ ἄλλο τι ὃ μή ἐστιν ἀγαθὸν, δικαιοσύνης καὶ ἀνδρείας. καὶ ταῦτα μεθ' ἡδονῆς μᾶλλον ἢ ἄνευ ἡδονῆς. καὶ τὰ αὐτὰ μετ' ἀλυπίας μᾶλλον ἤπερ μετὰ λύπης. Καὶ ἕκαστον ἐν ᾧ καιρῷ μεῖζον δύναται, ἐν τούτῳ καὶ αἱρετώτερον. οἷον τὸ ἀλύπως ἐν τῷ γήρᾳ μᾶλλον ἢ ἐν τῇ νεότητι. μεῖζον γὰρ ἐν τῷ γήρᾳ δύναται. κατὰ ταυτὰ δὲ καὶ ἡ φρόνησις ἐν τῷ γήρᾳ αἱρετώτερον. οὐδεὶς γὰρ τοὺς νέους αἱρεῖται ἡγεμόνας. διὰ τὸ μὴ ἀξιοῦν φρονίμους εἶναι. ἡ δ' ἀνδρεία, ἀνάπαλιν. ἐν τῇ νεότητι γὰρ ἀναγκαιοτέρα, ἡ κατὰ τὴν ἀνδρείαν ἐνέργεια. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ σωφροσύνη. μᾶλλον γὰρ οἱ νέοι τῶν πρεσβυτέρων ὑπὸ τῶν ἐπιθυμιῶν ἐνοχλοῦνται. Καὶ ὃ ἐν παντὶ καιρῷ, ἢ ἐν τοῖς πλείστοις χρησιμώτερον. οἷον δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη, ἀνδρείας. αἱ μὲν γὰρ, ἀεί. ἡ δὲ, ποτὲ χρησίμη. Καὶ ὃ πάντων

συμμετρία δοκεῖ εἶναι. καὶ τὸ τέλος τοῦ πρὸς τὸ τέλος αἱρετώτερον. καὶ δυοῖν, τὸ ἐγγύτερον τοῦ τέλους. Καὶ ὅλως τὸ πρὸς τὸ τοῦ βίου τέλος, αἱρετώτερον μᾶλλον, ἢ τὸ πρὸς ἄλλο τι. οἷον τὸ πρὸς εὐδαιμονίαν συντεῖνον. ἢ τὸ πρὸς φρόνησιν. Καὶ τὸ δυνατὸν τοῦ ἀδυνάτου. Ἔτι δύο ποιητικῶν ὄντων, οὗ τὸ τέλος βέλτιον, καὶ αὐτὸ βέλτιον. ποιητικοῦ δὲ καὶ τέλους, ἐκ τοῦ ἀνάλογον. ὅταν πλείονι ὑπερέχῃ τὸ τέλος τοῦ τέλους, ἢ ἐκεῖνο τοῦ οἰκείου ποιητικοῦ. οἷον εἰ ἡ εὐδαιμονία πλείονι ὑπερέχει ὑγείας, ἤπερ ὑγεία ὑγιεινοῦ. τὸ ποιητικὸν εὐδαιμονίας, βέλτιον ὑγείας. ὅσῳ γὰρ ἡ εὐδαιμονία ὑγείας ὑπερέχει, τοσούτῳ καὶ τὸ ποιητικὸν τὸ τῆς εὐδαιμονίας τοῦ ὑγιεινοῦ ὑπερέχει. ἡ δὲ ὑγεία τοῦ ὑγιεινοῦ ἐλάττονι ὑπερεῖχεν ἢ ἡ εὐδαιμονία τῆς ὑγείας. ὥστε πλείονι ὑπερέχει τὸ ποιητικὸν εὐδαιμονίας τοῦ ὑγιεινοῦ, ἢ ἡ ὑγεία, τοῦ ὑγιεινοῦ. δῆλον οὖν ὅτι αἱρετώτερον τὸ ποιητικὸν εὐδαιμονίας, τῆς ὑγείας. τοῦ γὰρ αὐτοῦ πλείονι ὑπερέχει. Ἔτι τὸ κάλλιον καθ' αὑτὸ, καὶ τιμιώτερον καὶ ἐπαινετώτερον. οἷον φιλία, πλούτου. καὶ δικαιοσύνη, ἰσχύος. τὰ μὲν γὰρ, καθ' αὑτὰ τῶν τιμίων καὶ ἐπαινετῶν. τὰ δὲ οὐ καθ' αὑτὰ, ἀλλὰ δι' ἕτερον. οὐδεὶς γὰρ τιμᾷ τὸν πλοῦτον δι' αὑτὸν, ἀλλὰ δι' ἕτερον. τὴν δὲ φιλίαν, καθ' αὑτό. καὶ εἰ μηδὲν μέλλοι ἡμῖν ἕτερον ἀπ' αὐτῆς ἔσεσθαι. Ἔτι ὅταν δύο τινὰ ᾖ σφόδρα ἀλλήλοις παραπλήσια. καὶ μὴ δυνώμεθα ὑπεροχὴν μηδεμίαν συνιδεῖν τοῦ ἑτέρου πρὸς ἕτερον, ὁρᾶν ἀπὸ τῶν παρεπομένων. ᾧ γὰρ ἕπεται μεῖζον ἀγαθὸν, τοῦθ' αἱρετώτερον. ἂν δὲ ᾖ τὰ ἑπόμενα κακὰ. ᾧ τὸ ἔλαττ

τὸ αἱρετόν. τὸ δὲ, κατὰ συμβεβηκός. τὸ γὰρ τοὺς ἐχθροὺς δικαίους κατὰ συμβεβηκὸς, αἱρούμεθα, ὅπως μηδὲν ἡμᾶς βλάπτωσιν. ἔστι δὲ τοῦτο ταὐτὸ τῷ πρὸ τούτου. διαφέρει δὲ τῷ τρόπῳ. τὸ μὲν γὰρ τοὺς φίλους δικαίους εἶναι δι' αὑτὸ αἱρούμεθα. καὶ εἰ μηδὲν ἡμῖν ἔσεσθαι μέλλει, κἂν ἐν ἰνδοῖς ὦσι. τὸ δὲ τοὺς ἐχθροὺς, δι' ἕτερον. ὅπως μηδὲν ἡμᾶς βλάπτωσι. Καὶ τὸ αἴτιον ἀγαθοῦ καθ' αὑτὸ, τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς αἰτίου. καθάπερ ἡ ἀρετὴ τῆς τύχης. ἡ μὲν γὰρ καθ' αὑτὴν, ἡ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς αἰτία τῶν ἀγαθῶν. καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐναντίου. τὸ γὰρ καθ' αὑτὸ κακοῦ αἴτιον, φευκτότερον τοῦ κατὰ συμβεβηκός. οἷον ἡ κακία καὶ ἡ τύχη. τὸ μὲν γὰρ, καθ' αὑτὸ κακόν. ἡ δὲ τύχη, κατὰ συμβεβηκός. Καὶ τὸ ἁπλῶς ἀγαθὸν τοῦ τινὶ αἱρετώτερον. οἷον τὸ ὑγιάζεσθαι τοῦ τέμνεσθαι. τὸ μὲν γὰρ ἁπλῶς ἀγαθόν. τὸ δὲ, τινὶ τῷ δεομένῳ τομῆς. Καὶ τὸ φύσει, τοῦ μὴ φύσει. οἷον ἡ δικαιοσύνη τοῦ δικαίου. τὸ μὲν γὰρ φύσει. τὸ δὲ, ἐπίκτητον. Καὶ τὸ τῷ βελτίονι καὶ τιμιωτέρῳ ὑπάρχον, αἱρετώτερον. οἷον θεῷ ἢ ἀνθρώπῳ. καὶ ψυχῇ ἢ σώματι. Καὶ τὸ τοῦ βελτίονος ἴδιον, βέλτιον ἢ τὸ τοῦ χείρονος. οἷον τὸ τοῦ θεοῦ ἢ τὸ τοῦ ἀνθρώπου. κατὰ μὲν γὰρ τὰ κοινὰ ἐν ἀμφοτέροις, οὐδενὶ διαφέρει ἀλλήλων. τοῖς δὲ ἰδίοις τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου διαφέρον ὑπάρχει. Καὶ τὸ ἐν βελτίοσιν ἢ προτέροις ἢ τιμιωτέροις, βέλτιον. οἷον ὑγεία, ἰσχύος καὶ κάλλους. ἡ μὲν γὰρ ἐν ὑγροῖς καὶ ξηροῖς καὶ θερμοῖς καὶ ψυχροῖς. ἁπλῶς δ' εἰπεῖν ἐξ ὧν πρώτων συνέστηκε τὸ ζῷον. τὰ δὲ ἐν τοῖς ὑστέροις. ἡ μὲν γὰρ ἰσχὺς, ἐν τοῖς νεύροις καὶ ὀστοῖς. τὸ δὲ κάλλος, τῶν μελῶν τις

182 γυς· καὶ περὶ ὧν διαμφισβητοῦμεν, ποτέρῳ δεῖ προσθέσθαι μᾶλλον, διὰ τὸ μηδεμίαν ὁρᾶν τοῦ ἑτέρου πρὸς τὸ ἕτερον ὑπεροχήν. δῆλον οὖν καὶ ἐπὶ τῶν τοιούτων ὅτι δειχθείσης ὑπεροχῆς ἢ μιᾶς ἢ πλειόνων, συγκαταθήσεται ἡ διάνοια. ὅτι τοῦτό ἐστιν αἱρετώτερον, ὃ ὁπότερον τυγχάνει αὐτῶν ὑπερέχον. Πρῶτον μὲν οὖν τὸ πολυχρονιώτερον ἢ βεβαιότερον, αἱρετώτερον τοῦ ἧττον τοιούτου. Καὶ ὃ μᾶλλον ἂν ἕλοιτο ὁ φρόνιμος, ἢ ὁ ἀγαθὸς ἀνήρ· ἢ ὁ νόμος ὁ ὀρθός. ἢ οἱ σπουδαῖοι οἱ περὶ ἕκαστα αἱρούμενοι ᾗ τοιοῦτοί εἰσιν. ἢ οἱ ἐν ἑκάστῳ γένει ἐπιστήμονες, ἢ ὅσα οἱ πλείους. ἢ οἱ πάντες· οἷον ἐν ἰατρικῇ ἢ τεκτονικῇ, ἃ οἱ πλείους τῶν ἰατρῶν, ἢ ἃ πάντες. ἢ ὅσα ὅλως ἢ οἱ πλείους, ἢ πάντες. ἢ πάντα· οἷον τὸ ἀγαθόν· πάντα γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ ἐφίεται. δεῖ δὲ ἄγειν πρὸς ὅ,τι ἂν ᾖ χρήσιμον τὸ ῥηθησόμενον. ἔστι δὲ ἁπλῶς μὲν βέλτιον καὶ αἱρετώτερον, τὸ κατὰ τὴν βελτίω ἐπιστήμην. οἷον ἡ βελτίων ἐπιστήμη φιλοσοφία τεκτονικῆς, καὶ ἁπλῶς αἱρετώτερα τὰ κατὰ φιλοσοφίαν τῶν κατὰ τεκτονικήν. τινὶ δέ, τὸ κατὰ τὴν οἰκείαν. Ἔπειτα δὲ τὸ ὅπερ τόδε τι, τοῦ μὴ ἐν γένει. οἷον ἡ δικαιοσύνη τοῦ δικαίου. τὸ μὲν γὰρ ἐν γένει τῷ ἀγαθῷ, τὸ δὲ οὔ. καὶ τὸ μέν, ὅπερ ἀγαθόν, τὸ δ' οὔ. οὐδὲν γὰρ λέγεται ὅπερ τὸ γένος ὃ μὴ τυγχάνει ἐν τῷ γένει ὄν. οἷον ὁ λευκὸς ἄνθρωπος οὐκ ἔστιν ὅπερ χρῶμα. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Καὶ τὸ δι' ἑαυτὸ αἱρετὸν τοῦ δι' ἕτερον αἱρετοῦ αἱρετώτερον. οἷον τὸ ὑγιαίνειν τοῦ γυμνάζεσθαι. τὸ μὲν γὰρ δι' ἑαυτὸ αἱρετόν. τὸ δέ, δι' ἕτερον. Καὶ τὸ καθ' αὑτὸ τοῦ κατὰ συμβεβηκός. οἷον τὸ τοὺς φίλους δικαίους εἶναι τοῦ τοὺς ἐχθρούς. τὸ μὲν γὰρ καθ' αὑ-

νοσώδεσι τόποις. ἁπλῶς δὲ οὐ συμφέρει. ἔτι δὲ πού μὲν ἕνα μόνον δυνατὸν εἶναι. ἁπλῶς δὲ οὐ δυνατὸν ἕνα μόνον εἶναι. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ πού μὲν καλὸν τὸ τὸν πατέρα θύειν. οἷον ἐν τριβαλλοῖς. ἁπλῶς δὲ οὐ καλόν. ἢ τοῦτο μὲν οὐ πού σημαίνει, ἀλλὰ μᾶλλόν τισιν. οὐδὲν γὰρ διαφέρει ὅπου ἂν ὦσι. πανταχοῦ γὰρ αὐτοῖς ἔσται καλὸν οὖσι τριβαλλοῖς. πάλιν ποτὲ μὲν συμφέρει φαρμακεύεσθαι, οἷον ὅταν νοσῇ. ἁπλῶς δὲ οὔ. ἢ οὐδὲ τοῦτο τὸ ποτὲ σημαίνει, ἀλλὰ τῷ διακειμένῳ πώς. οὐδὲν γὰρ διαφέρει, ὁπότε οὖν ἐὰν οὕτω μόνον διακείμενος ᾖ. τὸ δ᾽ ἁπλῶς ἐστίν, ὃ μηδενὸς προστεθέντος ἐρεῖς, ὅτι καλόν ἐστιν, ἢ τὸ ἐναντίον. οἷον τὸ τὸν πατέρα θύειν, οὐκ ἐρεῖς καλόν, ἀλλά τισι καλὸν εἶναι. οὐκ ἄρα ἁπλῶς καλόν. ἀλλὰ τὸ τοὺς θεοὺς τιμᾶν, ἐρεῖς καλόν, οὐδὲν προστιθείς. ἁπλῶς γὰρ καλόν ἐστιν. ὥστε ὃ ἂν μηδενὸς προστιθεμένου δοκῇ εἶναι καλὸν ἢ αἰσχρόν, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων, ἁπλῶς ῥηθήσεται.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΤΟΡΙΚΩΝ ΤΟ ΤΡΙΤΟΝ.

Πότερον δὲ αἱρετώτερον ἢ βέλτιον δυοῖν ἢ πλειόνων, ἐκ τῶνδε σκεπτέον. πρῶτον δὲ διωρίσθω, ὅτι τὴν σκέψιν ποιούμεθα, οὐχ ὑπὲρ τῶν πολὺ διεστώτων, καὶ μεγάλην πρὸς ἄλληλα διαφορὰν ἐχόντων. οὐδεὶς γὰρ ἀπορεῖ, πότερον ἡ εὐδαιμονία ἢ ὁ πλοῦτος αἱρετώτερον, ἀλλ᾽ ὑπὲρ τῶν σύνεγ-

181 ρον ἀγαθὸν ἢ λευκόν, τὸ προστεθὲν ἔσται λευκὸν ἢ ἀγαθὸν καὶ τοιοῦτον, οἷόν περ καὶ τὸ ὅλον ποιεῖ. Ἔτι εἰ πρὸς τὸ ὑπάρχον προστεθέν τι μᾶλλον ποιεῖ τοιοῦτον οἷον ὑπῆρχε, καὶ αὐτὸ ἔσται τοιοῦτον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. χρήσιμος δὲ οὐκ ἐν ἅπασιν ὁ τόπος, ἀλλ' ἐν οἷς τὴν τοῦ μᾶλλον ὑπεροχὴν συμβαίνει γίνεσθαι. οὗτος δὲ ὁ τόπος, οὐκ ἀντιστρέφει πρὸς τὸ ἀνασκευάζειν. εἰ γὰρ μὴ ποιεῖ τὸ προστιθέμενον ἀγαθόν, οὐδέπω δῆλον εἰ αὐτὸ μὴ ἀγαθόν. τὸ γὰρ ἀγαθὸν κακῷ προστιθέμενον, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἀγαθὸν τὸ ὅλον ποιεῖ. οὐδὲ λευκὸν μέλανι. οὐδὲ γλυκὺ πικρῷ. Πάλιν εἴ τι μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται, καὶ ἁπλῶς ὑπάρχει. τὸ γὰρ μὴ ὂν ἀγαθόν, ἢ λευκόν, οὐδὲ μᾶλλον ἢ ἧττον ἀγαθὸν ἢ λευκὸν ῥηθήσεται. τὸ γὰρ κακόν, οὐδενὸς μᾶλλον ἢ ἧττον ἀγαθόν. ἀλλὰ μᾶλλον κακὸν ἢ ἧττον ῥηθήσεται. οὐκ ἀντιστρέφει δ' οὐδ' οὗτος ὁ τόπος πρὸς τὸ ἀνασκευάσαι. πολλὰ γὰρ τῶν μὴ λεγομένων μᾶλλον καὶ ἧττον, ἁπλῶς ὑπάρχει. ἄνθρωπος γὰρ οὐ λέγεται μᾶλλον καὶ ἧττον. ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο οὐκ ἔσται ἄνθρωπος. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον σκεπτέον καὶ ἐπὶ τοῦ κατά τι, καὶ ποτέ, καὶ πού. εἰ γὰρ κατά τι ἐνδέχεται, καὶ ἁπλῶς ἐνδέχεται. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ποτὲ ἢ πού. τὸ γὰρ ἁπλῶς ἀδύνατον, οὔτε κατά τι, οὔτε πού. οὔτε ποτὲ ἐνδέχεται. ἔνστασις, ὅτι κατά τι μὲν εἰσὶ φύσει σπουδαῖοι. οἷον ἐλευθέριοι. ἢ σωφρονικοί. ἁπλῶς δὲ οὐκ εἰσὶ φύσει σπουδαῖοι. οὐδεὶς γὰρ φύσει φρόνιμος. ὁμοίως δὲ ποτὲ μὲν ἐνδέχεται τῶν φθαρτῶν τι μὴ φθαρῆναι. ἁπλῶς δὲ οὐκ ἐνδέχεται μὴ φθαρῆναι. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ πού μὲν συμφέρει τοιαύτῃ διαίτῃ χρῆσθαι, οἷον ἐν τοῖς

ἀδικεῖν, κακὸν, καὶ τὸ μᾶλλον ἀδικεῖν, μᾶλλον κακόν. χρήσιμος δὲ πρὸς ἄμφω ὁ τόπος. εἰ μὲν γὰρ ἀκολουθεῖ τῇ τοῦ ὑποκειμένου ἐπιδόσει ἡ τοῦ συμβεβηκότος ἐπίδοσις, καθάπερ εἴρηται, δῆλον ὅτι συμβέβηκεν. εἰ δὲ μὴ ἀκολουθεῖ, οὐ συμβέβηκε. τοῦτο δ' ἐπαγωγῇ ληπτέον. Ἄλλος, ἑνὸς περὶ δυοῖν λεγομένου. εἰ ᾧ μᾶλλον εἰκὸς ὑπάρχειν μὴ ὑπάρχει, οὐδ' ᾧ ἧττον. καὶ εἰ ᾧ ἧττον εἰκὸς ὑπάρχειν ὑπάρχει, καὶ ᾧ μᾶλλον. Πάλιν δυοῖν περὶ ἑνὸς λεγομένοιν, εἰ τὸ μᾶλλον ὑπάρχειν δοκοῦν μὴ ὑπάρχει, οὐδὲ τὸ ἧττον. εἰ δὲ τὸ ἧττον δοκοῦν ὑπάρχειν ὑπάρχει, καὶ τὸ μᾶλλον. Ἔτι δυοῖν περὶ δυοῖν λεγομένοιν, εἰ τὸ θατέρῳ μᾶλλον ὑπάρχειν δοκοῦν μὴ ὑπάρχει, οὐδὲ τὸ λοιπὸν τῷ λοιπῷ. ἢ εἰ τὸ ἧττον δοκοῦν τῷ ἑτέρῳ ὑπάρχειν ὑπάρχει, καὶ τὸ λοιπὸν τῷ λοιπῷ. Ἔτι ἐκ τοῦ ὁμοίως ὑπάρχειν ἢ δοκεῖν ὑπάρχειν, τριχῶς. καθάπερ ἐπὶ τοῦ μᾶλλον ἐπὶ τῶν ὕστερον ῥηθέντων τριῶν τόπων ἐλέγετο. εἴτε γὰρ ἕν τι δυοῖν ὁμοίως ὑπάρχει, ἢ εἰ δοκεῖ ὑπάρχειν, εἰ τῷ ἑτέρῳ μὴ ὑπάρχει, οὐδὲ τῷ ἑτέρῳ. εἰ δὲ θατέρῳ ὑπάρχει, καὶ τῷ λοιπῷ. Εἴτε δύο τῷ αὐτῷ ὁμοίως εἰ τὸ ἕτερον μὴ ὑπάρχει, οὐδὲ τὸ λοιπόν. εἰ δὲ θάτερον, καὶ τὸ λοιπόν. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον, καὶ εἰ δύο δυοῖν τισιν ὁμοίως ὑπάρχει. εἰ γὰρ τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ μὴ ὑπάρχει, οὐδὲ τὸ λοιπὸν τῷ λοιπῷ. εἰ δὲ ὑπάρχει τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ, καὶ τὸ λοιπὸν τῷ λοιπῷ. ἐκ μὲν οὖν τοῦ μᾶλλον καὶ τοῦ ἧττον. καὶ τοῦ ὁμοίως, τοσαυταχῶς ἐνδέχεται ἐπιχειρεῖν. Ἔτι ἐκ τῆς προσθέσεως, ἐὰν ἕτερον πρὸς ἕτερον προστεθὲν ποιῇ ἀγαθὸν. ἢ λευκὸν. μὴ ὂν πρότε-

ρως, ἢ ἀπείρως· οὗτος δ' ὁ τόπος εἴρηται πρότερον, ἐν ταῖς τῶν ἐναντίων ἀκολουθήσεσιν. οὐδὲν γὰρ ἄλλο νῦν ἀξιοῦμεν, ἢ τῷ ἐναντίῳ τὸ ἐναντίον ἀκολουθεῖν. Ἔτι ἐπὶ τῶν γενέσεων καὶ φθορῶν, καὶ ποιητικῶν καὶ φθαρτικῶν, καὶ ἀναιροῦντι καὶ κατασκευάζοντι. ὧν γὰρ αἱ γενέσεις τῶν ἀγαθῶν, καὶ αὐτὰ ἀγαθά· καὶ εἰ αὐτὰ ἀγαθά, καὶ αἱ γενέσεις· καὶ ὧν αἱ γενέσεις τῶν κακῶν, καὶ αὐτὰ τῶν κακῶν· ἐπὶ δὲ τῶν φθορῶν, ἀνάπαλιν. εἰ γὰρ αἱ φθοραὶ τῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ τῶν κακῶν. εἰ δὲ αἱ φθοραὶ τῶν κακῶν, ἀλλὰ τῶν ἀγαθῶν. ὁ δ' αὐτὸς λόγος, καὶ ἐπὶ ποιητικῶν καὶ φθαρτικῶν. ὧν μὲν γὰρ τὰ ποιητικὰ ἀγαθά, καὶ ἀλλὰ τῶν ἀγαθῶν. ὧν δὲ τὰ φθαρτικὰ ἀγαθά, ἀλλὰ τῶν κακῶν. Πάλιν ἐπὶ τῶν ὁμοίων, εἰ ὁμοίως ἔχει. οἷον εἰ ἐπιστήμη μία πλειόνων, καὶ δόξα. καὶ εἰ τὸ, ὄψιν ἔχειν, ὁρᾶν. καὶ τὸ ἀκοὴν ἔχειν, ἀκούειν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. καὶ ἐπὶ τῶν ὄντων, καὶ ἐπὶ τῶν δοκούντων. χρήσιμος δὲ ὁ τόπος πρὸς ἄμφω. εἰ μὲν γὰρ ἐπί τινος τῶν ὁμοίων οὕτως ἔχει, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν ὁμοίων. εἰ δὲ ἐπί τινος μή, οὐδὲ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν ὁμοίων. Σκοπεῖν δὲ καὶ εἰ ἐφ' ἑνὸς καὶ εἰ ἐπὶ πολλῶν ὁμοίως ἔχει. ἐνιαχοῦ γὰρ διαφωνεῖ. οἷον εἰ τὸ ἐπίστασθαι διανοεῖσθαι, καὶ τὸ πολλὰ ἐπίστασθαι, πολλὰ διανοεῖσθαι. τοῦτο δὲ οὐκ ἀληθές. ἐπίστασθαι μὲν γὰρ πολλὰ ἐνδέχεται. διανοεῖσθαι δ' οὔ. εἰ οὖν τοῦτο μή, οὐδ' ἐκεῖνο τὸ ἐφ' ἑνός, ὅτι τὸ ἐπίστασθαι, διανοεῖσθαί ἐστιν. Ἔτι ἐκ τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον. εἰσὶ δὲ τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον, τόποι τέσσαρες. εἷς μὲν εἰ ἀκολουθεῖ τὸ μᾶλλον τῷ μᾶλλον. οἷον εἰ ἡδονὴ ἀγαθόν, καὶ ἡ μᾶλλον ἡδονή, μᾶλλον ἀγαθόν. καὶ εἰ τὸ

μη. Πάλιν ἐπὶ τῶν συστοίχων καὶ ἐπὶ τῶν πτώσεων. καὶ ἀναιροῦντα καὶ κατασκευάζοντα. λέγεται δὲ σύστοιχα μὲν τὰ τοιάδε. οἷον τὰ δίκαια καὶ ὁ δίκαιος, τῇ δικαιοσύνῃ. καὶ τὰ ἀνδρεῖα, καὶ ὁ ἀνδρεῖος, τῇ ἀνδρείᾳ. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ποιητικὰ καὶ τὰ φυλακτικὰ, σύστοιχα ἐκείνων ἐστὶν, ὧν ἐστι φυλακτικὰ ἢ ποιητικά. οἷον τὰ ὑγιεινὰ, ὑγιείας. καὶ τὰ εὐεκτικὰ, εὐεξίας. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. σύστοιχα μὲν οὖν τὰ τοιαῦτα εἴωθε λέγεσθαι. πτώσεις δὲ, οἷον τὸ δικαίως. καὶ ἀνδρείως καὶ ὑγιεινῶς. καὶ εὐεκτικῶς. καὶ ὅσα τοῦτον τὸν τρόπον λέγεται. δοκεῖ δὲ καὶ τὰ κατὰ τὰς πτώσεις σύστοιχα εἶναι. οἷον τὸ μὲν δικαίως, τῇ δικαιοσύνῃ. τὸ δὲ ἀνδρείως, τῇ ἀνδρείᾳ. σύστοιχα δὲ λέγεται, τὰ κατὰ τὴν αὐτὴν συστοιχίαν ἅπαντα. οἷον δικαιοσύνη. δίκαιος. δίκαιον. δικαίως. δῆλον οὖν ὅτι ἑνὸς ὁποιουοῦν δειχθέντος τῶν κατὰ τὴν αὐτὴν συστοιχίαν ἀγαθοῦ ἢ ἐπαινετοῦ, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα δεδειγμένα γίνεται. οἷον εἰ ἡ δικαιοσύνη τῶν ἐπαινετῶν, καὶ ὁ δίκαιος. καὶ τὸ δίκαιον. καὶ τὸ δικαίως, τῶν ἐπαινετῶν. ῥηθήσεται δὲ τὸ δικαίως καὶ ἐπαινετῶς κατὰ τὴν αὐτὴν πτῶσιν. ἀπὸ τοῦ ἐπαινετοῦ καθάπερ τὸ δικαίως, ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης.

Σκοπεῖν δὲ μὴ μόνον ἐπ' αὐτοῦ τοῦ εἰρημένου, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐναντίου τὸ ἐναντίον. οἷον ὅτι τὸ ἀγαθὸν οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἡδύ. οὐδὲ γὰρ τὸ κακὸν λυπηρόν. ἢ εἰ τοῦτο, κἀκεῖνο. καὶ εἰ ἡ δικαιοσύνη ἐπιστήμη, καὶ ἡ ἀδικία, ἄγνοια. καὶ εἰ τὸ δικαίως καὶ ἐπιστημονικῶς καὶ ἐμπείρως, τὸ ἀδίκως, ἀγνοούντως καὶ ἀπείρως. εἰ δὲ ταῦτα μὴ, οὐδὲ ἐκεῖνα. καθάπερ ἐπὶ τοῦ νῦν ῥηθέντος. μᾶλλον γὰρ ἂν φανείη τὸ ἀδίκως, ἐμπεί-

εὐεξίᾳ μὲν, ἡ ὑγίεια ἀκολουθεῖ· καχεξίᾳ δὲ, νόσος οὔ· ἀλλὰ νόσῳ καχεξία. δῆλον οὖν ὅτι ἀνάπαλιν ἐπὶ τούτων ἡ ἀκολούθησις. σπάνιον δὲ τὸ ἀνάπαλιν ἐπὶ τῶν ἐναντίων, συμβαίνει. ἀλλὰ τοῖς πλείστοις, ἐπὶ ταυτὰ ἡ ἀκολούθησιν. εἰ οὖν μήτε ἐπὶ ταυτὰ τῷ ἐναντίῳ, τὸ ἐναντίον ἀκολουθεῖ, μήτε ἀνάπαλιν, δῆλον ὅτι οὐδ᾽ ἐπὶ τῶν ῥηθέντων ἀκολουθεῖ τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ. εἰ δὲ ἐπὶ τῶν ἐναντίων, καὶ ἐπὶ τῶν ῥηθέντων, ἀναγκαῖον τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ ἀκολουθεῖν. ὁμοίως δὲ τοῖς ἐναντίοις, καὶ ἐπὶ τῶν στερήσεων καὶ ἐπὶ τῶν ἕξεων σκεπτέον. πλὴν οὐκ ἔστιν ἐπὶ τῶν στερήσεων τὸ ἀνάπαλιν. ἀλλ᾽ ἐπεὶ ταυτὰ τὴν ἀκολούθησιν ἀναγκαῖον ἀεὶ γίνεσθαι. καθάπερ ὄψει μὲν, αἴσθησιν. τυφλότητι δὲ, ἀναισθησίαν. ἀντίκειται γὰρ ἡ αἴσθησις τῇ ἀναισθησίᾳ, ὡς ἕξις καὶ στέρησις. τὸ μὲν γὰρ ἕξις, αὐτῶν. τὸ δὲ, στέρησίς τίς ἐστιν. ὁμοίως δὲ τῇ ἕξει καὶ τῇ στερήσει, καὶ ἐπὶ τῶν πρός τι χρηστέον. ἐπὶ ταυτὰ γὰρ καὶ τούτων ἡ ἀκολούθησις. οἷον εἰ τὸ διπλάσιον πολλαπλάσιον, καὶ τὸ διτημόριον πολλοστημόριον. λέγεται γὰρ τὸ μὲν διπλάσιον, πρὸς τὸ διτημόριον. τὸ δὲ πολλαπλάσιον, πρὸς τὸ πολλοστημόριον. πάλιν εἰ ἡ ἐπιστήμη ὑπόληψις, καὶ τὸ ἐπιστητὸν ὑποληπτόν. καὶ εἰ ἡ ὄψις αἴσθησις, καὶ τὸ ὁρατὸν αἰσθητόν. ἔνστασις, ὅτι οὐκ ἀνάγκη ἐπὶ τῶν πρός τι τὴν ἀκολούθησιν γίνεσθαι. καθάπερ εἴρηται. τὸ γὰρ αἰσθητὸν, ἐπιστητόν ἐστιν. ἡ δὲ αἴσθησις, οὐκ ἐπιστήμη. οὐ μὴν ἀληθής γε ἡ ἔνστασις δόξειεν ἄν. πολλοὶ γὰρ οὔ φασι τῶν αἰσθητῶν ἐπιστήμην εἶναι. ἔτι πρὸς τοὐναντίον, οὐχ ἧττον χρήσιμον τὸ ῥηθέν. οἷον ὅτι τὸ αἰσθητὸν, οὐκ ἔστιν ἐπιστητόν. οὐδὲ γὰρ ἡ αἴσθησις ἐπιστή

ὁ τόπος. ὅτι δ' ἐνδέχεται ὑπάρχειν, χρήσιμος. δείξαντες μὲν γὰρ ὅτι οὐ δεκτικὸν τοῦ ἐναντίου, δεδειχότες ἐσόμεθα, ὅτι οὔτε ὑπάρχει τὸ συμβεβηκός, οὔτε ἐνδέχεται ὑπάρξαι. ἐὰν δὲ δείξωμεν ὅτι ὑπάρχει τὸ ἐναντίον, ἢ ὅτι δεκτικὸν τοῦ ἐναντίου ἐστίν, οὐδέπω δεδειχότες ἐσόμεθα, ὅτι καὶ τὸ συμβεβηκὸς ὑπάρχει, ἀλλ' ὅτι ἐνδέχεται ὑπάρχειν. ἐπὶ τοσοῦτον μόνον δεδειγμένον ἔσται. Ἐπεὶ δ' εἰσὶ αἱ ἀντιθέσεις τέτταρες, σκοπεῖν, ἐκ μὲν τῶν ἀντιφάσεων ἀνάπαλιν ἐκ τῆς ἀκολουθήσεως καὶ ἀναιροῦντα καὶ κατασκευάζοντα. λαμβάνειν δ' ἐξ ἐπαγωγῆς. οἷον εἰ ὁ ἄνθρωπος ζῷον, τὸ μὴ ζῷον οὐκ ἄνθρωπος. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἐνταῦθα γὰρ ἀνάπαλιν ἡ ἀκολούθησις. τῷ μὲν γὰρ ἀνθρώπῳ τὸ ζῷον ἕπεται. τῷ δὲ μὴ ἀνθρώπῳ, τὸ μὴ ζῷον, οὔ, ἀλλ' ἀνάπαλιν τῷ μὴ ζῴῳ τὸ οὐκ ἄνθρωπος. ἐπὶ πάντων οὖν τὸ τοιοῦτον ἀξιωτέον. οἷον εἰ τὸ καλὸν, ἡδύ, καὶ τὸ μὴ ἡδύ, οὐ καλόν. εἰ δὲ μὴ τοῦτο, οὐδ' ἐκεῖνο. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ μὴ ἡδύ, οὐ καλὸν, τὸ καλὸν, ἡδύ. δῆλον οὖν ὅτι πρὸς ἄμφω ἀντιστρέφει ἡ κατὰ τὴν ἀντίφασιν ἀκολούθησις ἀνάπαλιν γινομένη. ἐπὶ δὲ τῶν ἐναντίων, σκοπεῖν εἰ τῷ ἐναντίῳ τὸ ἐναντίον ἕπεται. ἢ ἐπὶ ταὐτὰ ἡ ἀκολούθησις, ἢ ἀνάπαλιν, καὶ ἀναιροῦντι καὶ κατασκευάζοντι. λαμβάνειν δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα ἐξ ἐπαγωγῆς ἐφ' ὅσον χρήσιμον. ἐπὶ ταὐτὰ μὲν, ἡ ἀκολούθησις. οἷον τῇ ἀνδρείᾳ καὶ τῇ δειλίᾳ. τῇ μὲν γὰρ, ἀρετὴ ἀκολουθεῖ. τῇ δὲ, κακία. καὶ τῇ μὲν, ἀκολουθεῖ τὸ αἱρετὸν, τῇ δὲ, τὸ φευκτόν. ἐπὶ ταὐτὰ οὖν καὶ ἡ τούτων ἀκολούθησις. ἐναντίον γὰρ τὸ αἱρετὸν τῷ φευκτῷ. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἀνάπαλιν δὲ ἡ ἀκολούθησις οἷον τῇ

118 πον ἐπισκοποῦσι, δύο τὰ ἐναντία φανήσεται. λαμβάνειν οὖν τῶν ἐναντίων ὁπότερον ἂν ᾖ πρὸς τὴν θέσιν χρήσιμον. Ἔτι εἰ ἔστι τι ἐναντίον τῷ συμβεβηκότι, σκοπεῖν εἰ ὑπάρχει ᾧπερ τὸ συμβεβηκὸς εἴρηται ὑπάρχειν. εἰ γὰρ τοῦτο ὑπάρχει, ἐκεῖνο οὐκ ἂν ὑπάρχοι. ἀδύνατον γὰρ ἀμφότερα τἀναντία τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν. Η εἴ τι τοιοῦτον εἴρηται κατά τινος· οὗ ὄντος, ἀνάγκη τὰ ἐναντία ὑπάρχειν. οἷον εἰ τὰς ἰδέας ἐν ἡμῖν ἔφησεν εἶναι. κινεῖσθαί τε γὰρ καὶ ἠρεμεῖν αὐτὰς συμβήσεται. ἔτι δὲ αἰσθητὰς καὶ νοητὰς εἶναι. δοκοῦσι γὰρ αἱ ἰδέαι ἠρεμεῖν καὶ ἀκίνητοι καὶ νοηταὶ εἶναι, τοῖς τιθεμένοις ἰδέας εἶναι. ἐν ἡμῖν δὲ οὔσας, ἀδύνατον ἀκινήτους εἶναι. κινουμένων γὰρ ἡμῶν, ἀναγκαῖον καὶ τὰ ἐν ἡμῖν ὄντα συγκινεῖσθαι. δῆλον δ' ὅτι καὶ αἰσθηταί, εἴπερ ἐν ἡμῖν εἰσι. διὰ γὰρ τῆς περὶ τὴν ὄψιν αἰσθήσεως, τὴν ἐν ἑκάστῳ μορφὴν γνωρίζομεν. Πάλιν εἰ κεῖται συμβεβηκὸς ᾧ ἐστί τι ἐναντίον, σκοπεῖν εἰ καὶ τοῦ ἐναντίου δεκτικόν, ὅπερ καὶ τοῦ συμβεβηκότος. τὸ γὰρ αὐτὸ τῶν ἐναντίων δεκτικόν. οἷον εἰ τὸ μῖσος ἕπεσθαι τῇ ὀργῇ ἔφησεν, εἴη ἂν τὸ μῖσος ἐν τῷ θυμοειδεῖ. ἐκεῖ γὰρ ἡ ὀργή. σκεπτέον οὖν εἰ καὶ τὸ ἐναντίον ἐν τῷ θυμοειδεῖ, ἡ φιλία. εἰ γὰρ μή, ἀλλ' ἐν τῷ ἐπιθυμητικῷ ἡ φιλία, οὐκ ἂν ἕποιτο τὸ μῖσος τῇ ὀργῇ. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ ἐπιθυμητικὸν ἀγνοεῖν ἔφησεν. εἴη γὰρ ἂν ἐπιστήμης δεκτικόν, εἴπερ καὶ ἀγνοίας. ὅπερ οὐ δοκεῖ τὸ ἐπιθυμητικὸν δεκτικὸν εἶναι ἐπιστήμης. ἀνασκευάζοντι μὲν οὖν καθάπερ εἴρηται, χρηστέον. κατασκευάζοντι δὲ ὅτι μὲν ὑπάρχει τὸ συμβεβηκός, οὐ χρήσιμος

μον ἢ καὶ ἀναιροῦντι καὶ κατασκευάζοντι. ὅτι μὲν οὖν ἑξαχῶς συμπλέκεται, δῆλον. ἢ γὰρ ἑκάτερον τῶν ἐναντίων ἑκατέρῳ τῶν ἐναντίων συμπλακήσεται, τοῦτο δὲ διχῶς. οἷον τὸ τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν. καὶ τὸ τοὺς ἐχθροὺς κακῶς, ἢ ἀνάπαλιν, τὸ τοὺς φίλους κακῶς, καὶ τοὺς ἐχθροὺς εὖ. ἢ ὅταν ἀμφότερα περὶ τοῦ ἑνός. διχῶς δὲ καὶ τοῦτο. οἷον τὸ τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν, καὶ τὸ τοὺς φίλους κακῶς. ἢ τὸ τοὺς ἐχθροὺς εὖ ποιεῖν. καὶ τὸ τοὺς ἐχθροὺς κακῶς. ἢ τὸ ἓν περὶ ἀμφοτέρων. διχῶς δὲ καὶ τοῦτο. οἷον τὸ τοὺς φίλους εὖ. καὶ τὸ τοὺς ἐχθροὺς εὖ. ἢ τοὺς φίλους κακῶς, καὶ τοὺς ἐχθροὺς κακῶς. αἱ μὲν οὖν πρῶται δύο ῥηθεῖσαι συμπλοκαί, οὐ ποιοῦσιν ἐναντίωσιν. τὸ γὰρ τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν, τῷ τοὺς ἐχθροὺς κακῶς ποιεῖν, οὐκ ἔστιν ἐναντίον. ἀμφότερα γὰρ αἱρετά, καὶ τοῦ αὐτοῦ ἤθους. οὐδὲ τὸ τοὺς φίλους κακῶς, τὸ τοὺς ἐχθροὺς εὖ. καὶ γὰρ ταῦτα ἀμφότερα φευκτά, καὶ τοῦ αὐτοῦ ἤθους. οὐ δοκεῖ δὲ φευκτὸν φευκτῷ ἐναντίον εἶναι, ἐὰν μὴ τὸ μὲν καθ' ὑπερβολήν, τὸ δὲ κατ' ἔνδειαν λεγόμενον ᾖ. ἥ τε γὰρ ὑπερβολὴ τῶν φευκτῶν δοκεῖ εἶναι. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ἔνδεια. τὰ δὲ λοιπὰ τέτταρα πάντα, ποιεῖ ἐναντίωσιν. τό τε γὰρ τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν, τῷ τοὺς φίλους κακῶς, ἐναντίον. ἀπό τε γὰρ τοῦ ἐναντίου ἤθους ἐστί. καὶ τὸ μὲν αἱρετόν, τὸ δὲ φευκτόν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. καθ' ἑκάστην γὰρ συζυγίαν, τὸ μὲν αἱρετόν, τὸ δέ, φευκτόν. καὶ τὸ μὲν ἐπιεικοῦς ἤθους, τὸ δὲ φαύλου. δῆλον οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι τῷ αὐτῷ πλείονα ἐναντία συμβαίνει γίνεσθαι. τῷ γὰρ τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν, τὸ τοὺς ἐχθροὺς εὖ ποιεῖν ἐναντίον. καὶ τὸ τοὺς φίλους κακῶς, ἐναντίον. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἑκάστῳ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρό-

ἐστι, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· τὰ δέ ἐστιν, ὁπότερ' ἔτυχεν. ἐὰν τὸ ἐξ ἀνάγκης ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τεθῇ, ἢ τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐξ ἀνάγκης. ἤτοι αὐτό, ἢ τὸ ἐναντίον τοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἀεὶ δίδωσι τόπον ἐπιχειρήματος. ἐὰν γὰρ τὸ ἐξ ἀνάγκης ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τεθῇ, δῆλον ὅτι οὐ παντί φησιν ὑπάρχειν, ὑπάρχοντος παντί. ὥστε ἡμάρτηκεν. εἴτε τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ λεγόμενον ἐξ ἀνάγκης ἔφησε. παντὶ γὰρ φησὶν ὑπάρχειν, οὐχ ὑπάρχοντος παντί. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ ἐναντίον τοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐξ ἀνάγκης εἴρηκεν. ἀεὶ γὰρ ἐπ' ἔλαττον λέγεται τὸ ἐναντίον τοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. οἷον εἰ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ φαῦλοι οἱ ἄνθρωποι, ἀγαθοὶ ἐπ' ἔλαττον. ὥστε ἔτι μᾶλλον ἡμάρτηκεν, εἰ ἀγαθοὺς ἐξ ἀνάγκης εἴρηκεν εἶναι. ὡσαύτως δὲ καὶ εἰ τὸ ὁπότερ' ἔτυχεν, ἐξ ἀνάγκης ἔφησεν ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. οὔτε γὰρ ἐξ ἀνάγκης τὸ ὁπότερ' ἔτυχεν, οὔθ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. ἐνδέχεται δέ, κἂν μὴ διορίσας εἴπῃ, πότερον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἢ ἐξ ἀνάγκης εἴρηκεν. ᾖ δὲ τὸ πρᾶγμα ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, διαλέγεσθαι ὡς ἐξ ἀνάγκης εἰρηκότος αὐτοῦ. οἷον εἰ φαύλους τοὺς ἀποκλήρους ἔφησεν εἶναι, μὴ διορίσας, ὡς ἐξ ἀνάγκης εἰρηκότος αὐτοῦ διαλέγεσθαι. Ἔτι εἰ καὶ αὐτὸ ἑαυτοῦ συμβεβηκὸς ἔθηκεν ὡς ἕτερον, διὰ τὸ ἕτερον εἶναι ὄνομα. καθάπερ Πρόδικος διῃρεῖτο τὰς ἡδονὰς εἰς χαρὰν καὶ τέρψιν καὶ εὐφροσύνην. ταῦτα γὰρ πάντα τοῦ αὐτοῦ τῆς ἡδονῆς ὀνόματός ἐστιν. εἰ οὖν τις τὸ χαίρειν τῷ εὐφραίνεσθαι φήσει συμβεβηκέναι, αὐτὸ ἂν αὑτῷ φαίη συμβεβηκέναι. Ἐπεὶ δὲ τὰ ἐναντία συμπλέκεται μὲν ἀλλήλοις ἑξαχῶς. ἐναντίωσιν δὲ ποιεῖ τετραχῶς συμπλεκόμενα, λαμβάνειν δεῖ τὰ ἐναντία, ὅπως ἂν χρήσι-

λον γὰρ ἀναιρεῖν ὥσπερ ἐπὶ τὸ πολὺ συμβαίνει τοῖς ἐρωτῶσιν ὅταν πάντων τιθεμένων αὐτῷ τῶν τοιούτων, μηδὲν προσαίνωσιν. Ετι πᾶς ὁ εἰρηκὼς ὁτιοῦν, τρόπον τινὰ πολλὰ εἴρηκεν. ἐπειδὴ πλείω ἑκάστῳ ἐξ ἀνάγκης ἀκόλουθά ἐστιν. οἷον ὁ εἰρηκὼς ἄνθρωπον εἶναι, καὶ ὅτι ζῷόν ἐστιν εἴρηκε, καὶ ὅτι ἔμψυχον. καὶ ὅτι δίπουν. καὶ ὅτι νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν. ὥστε ὁποιουοῦν ἑνὸς τῶν ἀκολούθων ἀναιρεθέντος, ἀναιρεῖται καὶ τὸ ἐν ἀρχῇ. εὐλαβεῖσθαι δὲ χρὴ τὰ τοιαῦτα τὸ χαλεπωτέραν τὴν μετάληψιν ποιεῖσθαι. ἐνίοτε μὲν γὰρ ῥᾷον τὸ ἀκόλουθον ἀναιρεῖν. ἐνίοτε δὲ, αὐτὸ τὸ προκείμενον. Οσοις δὲ ἀνάγκη θάτερον μόνον ὑπάρχειν, ἢ οὐχ ὑπάρχειν. οἷον τῷ ἀνθρώπῳ τὴν νόσον, ἢ τὴν ὑγείαν. ἐὰν πρὸς θάτερον εὐπορῶμεν διαλέγεσθαι ὅτι ὑπάρχει ἢ οὐχ ὑπάρχει, καὶ πρὸς τὸ λοιπὸν εὐπορήσομεν. τοῦτο δὲ ἀντιστρέφει πρὸς ἄμφω. δείξαντες μὲν γὰρ ὅτι ὑπάρχει θάτερον, ὅτι οὐχ ὑπάρχει τὸ λοιπὸν δεδειχότες ἐσόμεθα. ἐὰν δὲ ὅτι οὐχ ὑπάρχει δείξωμεν, τὸ λοιπὸν ὅτι ὑπάρχει δεδειχότες ἐσόμεθα. δῆλον οὖν ὅτι πρὸς ἄμφω χρήσιμος ὁ τόπος ἐστίν. Ετι τὸ ἐπιχειρεῖν μεταφέροντα τοὔνομα ἐπὶ τὸν λόγον, ὡς μάλιστα προσῆκον, ἢ ὡς κεῖται τοὔνομα. οἷον εὔψυχον μὴ τὸν ἀνδρεῖον καθάπερ νῦν κεῖται, ἀλλὰ τὸν εὖ τὴν ψυχὴν ἔχοντα. καὶ καθάπερ καὶ εὔελπιν, τὸν ἀγαθὰ ἐλπίζοντα. ὁμοίως δὲ καὶ εὐδαίμονα οὗ ἂν ὁ δαίμων ᾖ σπουδαῖος. καθάπερ ξενοκράτης φησὶν εὐδαίμονα εἶναι τὸν τὴν ψυχὴν ἔχοντα σπουδαίαν. ταύτην γὰρ ἑκάστου εἶναι δαίμονα. Επεὶ δὲ τῶν πραγμάτων τὰ μὲν ἐξ ἀνάγκης ἐστὶ, τὰ

176 δ' ἐξ ἀνάγκης αὔξεσθαι· φέρεται μὲν γὰρ ἀεὶ τὰ ζῷα, αὔξεται δ', οὐκ ἀεί· ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ ἐπίστασθαι ἔφησέ τις μεμνῆσθαι· τὸ μὲν γὰρ, τοῦ παρεληλυθότος χρόνου ἐστί· τὸ δὲ, καὶ τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος· ἐπίστασθαι μὲν γὰρ λεγόμεθα τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα. οἷον ὅτι ἔσται ἡλίου ἔκλειψις· μνημονεύειν δὲ οὐκ ἐνδέχεται, ἀλλ' ἢ τὸ παρεληλυθός. Ἔτι ὁ σοφιστικὸς τρόπος, τὸ ἄγειν εἰς τοιοῦτον πρὸς ὃ εὐπορήσομεν ἐπιχειρημάτων· τοῦτο δὲ ἔσται ὁτὲ μὲν ἀναγκαῖον· ὁτὲ δὲ φαινόμενον ἀναγκαῖον· ὁτὲ δὲ οὔτε φαινόμενον οὔτε ἀναγκαῖον· ἀναγκαῖον μὲν οὖν, ὅταν ἀρνησαμένου τοῦ ἀποκρινομένου τῶν πρὸς τὴν θέσιν τι χρησίμων, πρὸς τοῦτο τοὺς λόγους ποιεῖται· τυγχάνει δὲ τοῦτο τῶν τοιούτων ὂν πρὸς ὃ εὐπορεῖ ἐπιχειρημάτων· ὁμοίως δὲ καὶ ὅταν ἐπαγωγὴν πρός τι διὰ τοῦ κειμένου ποιησάμενος, ἀναιρεῖν ἐπιχειρῇ· τούτου γὰρ ἀναιρεθέντος, καὶ τὸ προκείμενον ἀναιρεῖται. Φαινόμενον δὲ ἀναγκαῖον, ὅταν φαίνηται μὲν χρήσιμον καὶ οἰκεῖον τῆς θέσεως· μὴ ᾖ δὲ πρὸς ὃ γίνονται οἱ λόγοι, εἴτε ἀρνησαμένου τοῦ τὸν λόγον ὑπέχοντος, εἴτε ἀπὸ ἐπαγωγῆς ἐνδόξου διὰ τῆς θέσεως πρὸς αὐτὸ γινομένης, ἀναιρεῖν ἐπιχειρεῖ αὐτό· τὸ δὲ λοιπὸν, ὅταν μήτε ἀναγκαῖον ᾖ, μήτε φαινόμενον πρὸς ὃ γίνονται οἱ λόγοι· ἄλλως δὲ, παρεξελέγχεσθαι συμβαίνει τῷ ἀποκρινομένῳ· δεῖ δὲ εὐλαβεῖσθαι τὸν ἔσχατον τῶν ῥηθέντων τρόπον· παντελῶς γὰρ ἀπηρτημένῳ καὶ ἀλλότριος ἔοικεν τῆς διαλεκτικῆς· διὸ δεῖ καὶ τὸν ἀποκρινόμενον μὴ δυσκολαίνειν· ἀλλὰ τιθέναι τὰ μὴ χρήσιμα πρὸς τὴν θέσιν· ἐπισημαινόμενον ὅσα μὴ δοκεῖ μὲν, τίθησι δὲ, μᾶλ

στήμη κατηγορεῖται, καὶ γραμματικὴ, ἢ μουσικὴ, ἢ τῶν ἄλλων τις ἐπιστημῶν κατηγορηθήσεται, κἂν εἴ τις ἔχει ἐπιστήμην· ἢ παρωνύμως ἀπὸ τῆς ἐπιστήμης λέγεται, καὶ γραμματικὴν ἕξει ἢ μουσικήν· ἢ τῶν ἄλλων τινὰ ἐπιστημῶν ἢ παρωνύμως ἀπό τινος αὐτῶν ῥηθήσεται· οἷον γραμματικὸς, ἢ μουσικός· ἐὰν οὖν τι τεθῇ λεγόμενον ἀπὸ τοῦ γένους ὁπωσοῦν, οἷον τὸ, τὴν ψυχὴν κινεῖσθαι, σκοπεῖν εἰ κατά τι τῶν εἰδῶν τῶν τῆς κινήσεως ἐνδέχεται τὴν ψυχὴν κινεῖσθαι· οἷον αὔξεσθαι, ἢ μειοῦσθαι, ἢ φθείρεσθαι, ἢ γίνεσθαι, ἢ ὅσα ἄλλα κινήσεως εἴδη· εἰ γὰρ κατὰ μηδὲν, δῆλον ὅτι οὐ κινεῖται· οὗτος δὲ ὁ τόπος κοινὸς πρὸς ἄμφω, πρός τε τὸ κατασκευάζειν καὶ ἀνασκευάζειν· εἰ γὰρ κατά τι τῶν εἰδῶν κινεῖται, δῆλον ὅτι κινεῖται· καὶ εἰ κατὰ μηδὲν τῶν εἰδῶν κινεῖται, δῆλον ὅτι καὶ οὐ κινεῖται. Μὴ εὐποροῦντι δὲ ἐπιχειρήματος πρὸς τὴν θέσιν, σκοπεῖν ἐκ τῶν ὁρισμῶν, ἢ τῶν ὄντων τοῦ προκειμένου πράγματος, ἢ τῶν δοκούντων· καὶ εἰ μὴ ἀφ' ἑνὸς, ἀλλ' ἀπὸ πλειόνων· ῥᾷον γὰρ ὁρισαμένοις ἐπιχειρεῖν ἔσται· πρὸς γὰρ τοὺς ὁρισμοὺς, ῥάων ἡ ἐπιχείρησις. Σκοπεῖν δὲ περὶ τοῦ προκειμένου, τίνος ὄντος, ἀναγκαῖον τὸ προκείμενον εἶναι· ἢ τί ἐστιν ἐξ ἀνάγκης, εἰ τὸ προκείμενόν ἐστι· κατασκευάζειν μὲν οὖν βουλομένῳ, τίνος ὄντος, τὸ προκείμενον ἔσται ἐξ ἀνάγκης· ἐὰν γὰρ ἐκεῖνο δειχθῇ ὑπάρχον, καὶ τὸ προκείμενον δεδειγμένον ἔσται· ἀνασκευάζειν δὲ βουλομένῳ, τί ἐστιν εἰ τὸ προκείμενόν ἐστιν· ἐὰν γὰρ δείξωμεν τὸ ἀκόλουθον τῷ προκειμένῳ μὴ ὂν, ἀνῃρηκότες ἐσόμεθα τὸ προκείμενον. Ἔτι ἐπὶ τὸν χρόνον ἐπιβλέπειν εἴ που διαφωνεῖ· οἷον εἰ τὸ τρεφόμενον ἔφησεν

175 καὶ ἀντὶ τῆς πολυπραγμοσύνης, τὴν φιλοπραγμοσύνην. γνωριμωτέρου γὰρ γενομένου τοῦ ῥηθέντος, εὐεπιχειρητοτέρα ἡ θέσις. ἔστι δὲ καὶ οὗτος ὁ τόπος πρὸς ἄμφω κοινός. καὶ πρὸς τὸ ἀνασκευάζειν καὶ πρὸς τὸ κατασκευάζειν. Πρὸς δὲ τὸ δεῖξαι τἀναντία τῷ αὐτῷ ὑπάρχοντα, σκοπεῖν ἐπὶ τοῦ γένους. οἷον ἐὰν βουλόμεθα δεῖξαι ὅτι ἐστὶ περὶ αἴσθησιν ὀρθότης καὶ ἁμαρτία. τὸ δὲ αἰσθάνεσθαι, κρίνειν ἐστί. κρίνειν δέ ἐστιν ὀρθῶς καὶ μὴ ὀρθῶς, καὶ περὶ αἴσθησιν ἂν εἴη ὀρθότης καὶ ἁμαρτία. νῦν μὲν οὖν ἐκ τοῦ γένους περὶ τὸ εἶδος ἡ ἀπόδειξις. τὸ γὰρ κρίνειν γένος τοῦ αἰσθάνεσθαι. ὁ γὰρ αἰσθανόμενος κρίνει πως. πάλιν δ' ἐκ τοῦ εἴδους τῷ γένει. ὅσα γὰρ τῷ εἴδει ὑπάρχει καὶ τῷ γένει. οἷον εἰ ἔστιν ἐπιστήμη φαύλη καὶ σπουδαία. καὶ διάθεσίς ἐστι φαύλη καὶ σπουδαία. ἡ γὰρ διάθεσις τῆς ἐπιστήμης γένος. ὁ μὲν οὖν πρῶτος τρόπος, ψευδής ἐστι πρὸς τὸ κατασκευάσαι. ὁ δὲ δεύτερος, ἀληθής. οὐ γὰρ ἀναγκαῖον ὅσα τῷ γένει ὑπάρχει, καὶ τῷ εἴδει ὑπάρχειν. ζῷον μὲν γάρ ἐστι πτηνὸν καὶ τετράπουν. ἄνθρωπος δ' οὔ. ὅσα δὲ τῷ εἴδει ὑπάρχει, ἀναγκαῖον καὶ τῷ γένει. εἰ γάρ ἐστιν ἄνθρωπος σπουδαῖος, καὶ ζῷόν ἐστι σπουδαῖον. πρὸς δὲ τὸ ἀνασκευάζειν, ὁ μὲν πρότερος, ἀληθής. ὁ δὲ δεύτερος, ψευδής. ὅσα γὰρ τῷ γένει οὐχ ὑπάρχει, οὐδὲ τῷ εἴδει. ὅσα δὲ τῷ εἴδει μὴ ὑπάρχει, οὐκ ἀναγκαῖον τῷ γένει μὴ ὑπάρχειν. Ἐπεὶ δ' ἀναγκαῖον ὧν τὸ γένος κατηγορεῖται καὶ τῶν εἰδῶν τι κατηγορεῖσθαι, καὶ ὅσα ἔχει τὸ γένος, ἢ παρωνύμως ἀπὸ τοῦ γένους λέγεται, καὶ τῶν εἰδῶν τι ἀναγκαῖον ἔχειν, ἢ παρωνύμως ἀπό τινος τῶν εἰδῶν λέγεσθαι. οἷον εἴ τινος ἐπι

κός. καθ' αὑτὸ μὲν οἷον ὅτι τὸ τρίγωνον δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει τὰς τρεῖς γωνίας· κατὰ συμβεβηκὸς δὲ, ὅτι τὸ ἰσόπλευρον. ὅτι γὰρ συμβέβηκε τῷ τριγώνῳ ἰσοπλεύρῳ, τριγώνῳ εἶναι, κατὰ τοῦτο γνωρίζομεν ὅτι δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει τὰς γωνίας. εἰ οὖν μηδαμῶς ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ εἶναι πλειόνων ἐπιστήμην, δῆλον ὅτι ὅλως οὐκ ἐνδέχεται εἶναι· ἢ εἴ πως ἐνδέχεται, δῆλον ὅτι ἐνδέχεται. διαιρεῖσθαι δὲ ὁσαχῶς χρήσιμον. οἷον εἰ βουλόμεθα κατασκευάσαι, τὰ τοιαῦτα προοιστέον εἰς ὅσα ἐνδέχεται. καὶ διαιρετέον εἰς ταῦτα μόνον, ὅσα καὶ χρήσιμα πρὸς τὸ κατασκευάσαι, ἐὰν δ' ἀνασκευάσαι, ὅσα μὴ ἐνδέχεται. τὰ δὲ λοιπὰ, παραλειπτέον. ποιητέον δὲ καὶ ἐπὶ τούτων ὅταν λανθάνῃ ποσαχῶς λέγεται. καὶ εἶναι δὲ τόδε τοῦδε. ἢ μὴ εἶναι, ἐκ τῶν αὐτῶν τόπων κατασκευαστέον. οἷον ἐπιστήμην τήνδε τοῦδε. ἢ ὡς τέλους. ἢ ὡς τῶν πρὸς τὸ τέλος. ἢ ὡς τῶν καθ' αὑτὸ ἢ ὡς τῶν κατὰ συμβεβηκός. ἢ πάλιν μὴ εἶναι κατὰ μηδένα τῶν ῥηθέντων τρόπων. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ περὶ ἐπιθυμίας, καὶ ὅσα ἄλλα λέγεται πλειόνων. ἔστι γὰρ ἡ ἐπιθυμία τούτου, ἢ ὡς τέλους, οἷον ὑγείας. ἢ ὡς τῶν πρὸς τὸ τέλος, οἷον τοῦ φαρμακεύεσθαι. ἢ ὡς κατὰ συμβεβηκός. καθάπερ ἐπὶ τοῦ οἴνου ὁ φιλόγλυκυς. οὐχ ὅτι ὁ οἶνος, ἀλλ' ὅτι γλυκύς ἐστι. καθ' αὑτὸ μὲν γὰρ τοῦ γλυκέος ἐπιθυμεῖ. τοῦ δὲ οἴνου, κατὰ συμβεβηκός. ἐὰν γὰρ αὐστηρὸς ᾖ, οὐκέτι ἐπιθυμεῖ. κατὰ συμβεβηκὸς οὖν ἐπιθυμεῖ. χρήσιμος δ' ὁ τόπος οὗτος ἐν τοῖς πρός τι. σχεδὸν γὰρ τὰ τοιαῦτα τῶν πρός τι ἐστίν. Ἔτι τὸ μεταλαμβάνειν εἰς τὸ γνωριμώτερον ὄνομα. οἷον ἀντὶ τοῦ ἀκριβοῦς ἐν ὑπολήψει, τὸ σαφές.

124 ζοντι μὲν, οὐδὲν δεῖ ἐξ ὁμολογίας διαλέγεσθαι, οὔτ' εἰ παντὶ, οὔτ' εἰ μηδενὶ ὑπάρχειν εἴρηται. εἰ γὰρ δείξομεν ὅτι τινὶ οὐχ ὑπάρχει ὁτῳοῦν, ἀνῃρηκότες ἐσόμεθα, τὸ παντὶ ὑπάρχειν. ὁμοίως δὲ κἂν ἐνὶ δείξωμεν ὑπάρχειν, ἀναιρήσομεν τὸ μηδενὶ ὑπάρχειν. κατασκευάζουσι δὲ προδιομολογητέον, ὅτι εἰ ὁτῳοῦν ὑπάρχει, παντὶ ὑπάρχει. ἂν πιθανὸν ᾖ τὸ ἀξίωμα. οὐ γὰρ ἀπόχρη πρὸς τὸ δεῖξαι ὅτι παντὶ ὑπάρχει, τὸ ἐφ' ἑνὸς διαλεχθῆναι. οἷον εἰ ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ ἀθάνατος, καὶ ὅτι πᾶσα ψυχὴ ἀθάνατος. ὥστε προδιομολογητέον ὅτι εἰ ἡτισοῦν ψυχὴ ἀθάνατος, καὶ πᾶσα ἀθάνατος. τοῦτο δὲ οὐκ ἀεὶ ποιητέον. ἀλλ' ὅταν μὴ εὐπορῶμεν κοινὸν ἐπὶ πάντων ἕνα λόγον εἰπεῖν. καθάπερ ὁ γεωμέτρης ὅτι τὸ τρίγωνον δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει τὰς γωνίας. ἐὰν δὲ μὴ λανθάνῃ πολλαχῶς λεγόμενον, διελόμενον ὁσαχῶς λέγεται, καὶ ἀναιρεῖν καὶ κατασκευάζειν. οἷον εἰ τὸ δέον ἐστὶ τὸ συμφέρον ἢ τὸ καλὸν, πειρατέον ἄμφω κατασκευάζειν ἢ ἀναιρεῖν, περὶ τοῦ προκειμένου. οἷον ὅτι καλὸν καὶ συμφέρον, ἢ ὅτι οὔτε καλὸν οὔτε συμφέρον. ἐὰν δὲ μὴ ἐνδέχηται ἀμφότερα, θάτερον δεικτέον, ἐπισημαινόμενον ὅτι, τὸ μὲν, τὸ δ' οὔ. ὁ δ' αὐτὸς, λόγος κἂν πλείω ᾖ εἰς ἃ διαιρεῖται. Πάλιν ὅσα μὴ καθ' ὁμωνυμίαν λέγεται πολλαχῶς, ἀλλὰ κατ' ἄλλον τρόπον, οἷον ἐπιστήμη μία πλειόνων. ἢ ὡς τοῦ τέλους καὶ τοῦ πρὸς τὸ τέλος. οἷον ἡ ἰατρικὴ, τοῦ ὑγίειαν ποιῆσαι. καὶ τοῦ διαιτῆσαι. ἢ ὡς ἀμφοτέρων τελῶν, καθάπερ τῶν ἐναντίων ἡ αὐτὴ λέγεται ἐπιστήμη. οὐδὲν γὰρ μᾶλλον τέλος τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου, ἢ ὡς τοῦ καθ' αὑτό. καὶ τοῦ κατὰ συμβεβηκ-

βαίνειν δὲ καὶ ἀντὶ τῶν ἐν τῷ λόγῳ ὀνομάτων, λόγους· καὶ μὴ ἀφίστασθαι, ἕως ἂν εἰς γνώριμον ἔλθῃ· πολλάκις γὰρ ὅλου μὲν τοῦ λόγου ἀποδοθέντος, οὔπω δῆλον τὸ ζητούμενον· ἀντὶ δέ τινος, τῶν ἐν τῷ λόγῳ ὀνομάτων λόγου ῥηθέντος, κατάδηλον γίνεται. Ἔτι τὸ πρόβλημα πρότασιν ἑαυτῷ ποιούμενον, ἐνίστασθαι· ἡ γὰρ ἔνστασις ἔσται ἐπιχείρημα πρὸς τὴν θέσιν. ἔστι δὲ ὁ τόπος οὗτος, σχεδὸν ὁ αὐτὸς τῷ ἐπιβλέπειν οἷς ὑπάρχειν ἢ πᾶσιν ἢ μηδενὶ, εἴρηται. διαφέρει δὲ τῷ τρόπῳ. Ἔτι διορίζεσθαι ποῖα δεῖ καλεῖν ὡς οἱ πολλοί· καὶ ποῖα οὔ. χρήσιμον δὲ καὶ πρὸς τὸ κατασκευάζειν καὶ πρὸς τὸ ἀνασκευάζειν. οἷον ὅτι ταῖς μὲν ὀνομασίαις τὰ πράγματα προσαγορευτέον, καθάπερ οἱ πολλοί. ποῖα δὲ τῶν πραγμάτων ἐστὶ τοιαῦτα ἢ οὐ τοιαῦτα, οὐκέτι προσεκτέον τοῖς πολλοῖς. οἷον ὑγιεινὸν μὲν ῥητέον τὸ ποιητικὸν ὑγιείας ὡς οἱ πολλοὶ λέγουσι, πότερον δὲ τὸ προκείμενον, ποιητικὸν ὑγιείας ἢ οὔ, οὐκέτι ὡς οἱ πολλοὶ λεκτέον, ἀλλ' ὡς ὁ ἰατρός. Ἔτι ἐὰν πολλαχῶς λέγηται. κείμενον δὲ ἢ ὡς ὑπάρχει ἢ ὡς οὐχ ὑπάρχει, θάτερον δεικνύναι τῶν πλεοναχῶς λεγομένων, ἐὰν μὴ ἄμφω ἐνδέχηται. χρηστέον δὲ ἐπὶ τῶν λανθανόντων. εἰ γὰρ μὴ λανθάνει πολλαχῶς λεγόμενον, ἐνστήσεται ὅτι οὐ διείλεκται. ὅπερ αὐτὸς ἠπόρει. ἀλλὰ θάτερον. οὗτος δὲ ὁ τόπος, ἀντιστρέφει καὶ πρὸς τὸ κατασκευάσαι καὶ πρὸς τὸ ἀνασκευάσαι. κατασκευάζειν μὲν γὰρ βουλόμενοι, δείξομεν ὅτι θάτερον ὑπάρχει, ἐὰν μὴ ἄμφω δυνώμεθα. ἀνασκευάζοντες δὲ, ὅτι οὐχ ὑπάρχει θάτερον δείξομεν, ἐὰν μὴ ἄμφω δυνώμεθα. πλὴν ἀνασκευά-

173 εἰ τῶν πρός τι καὶ τῶν ἐναντίων, καὶ τῶν κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν, καὶ τῶν κατ' ἀντίφασιν λεγομένων, ἢ αὐτὰ ἐπὶ στημη- κὰν ἐπὶ τούτων μήπω φανερὸν ᾖ, πάλιν ταῦτα διαιρετέον μέχρι τῶν ἀτόμων. οἷον ἐπὶ τῶν δικαίων καὶ τῶν ἀδίκων. ἢ τοῦ διπλασίου καὶ τοῦ ἡμίσεος. ἢ τυφλότητος καὶ ὄψεως. ἢ τοῦ εἶναι καὶ μὴ εἶναι. ἐὰν γὰρ ἐπί τινος δειχθῇ ὅτι οὐχ ἡ αὐτή, ἀνῃρηκότες ἐσόμεθα τὸ πρόβλημα. ὁμοίως δὲ καὶ ἂν μηδενὶ ὑπάρχει. οὗτος δὲ ὁ τόπος ἀντιστρέφει καὶ πρὸς τὸ κατασκευάζειν καὶ ἀνασκευάζειν. ἐὰν γὰρ ἐπὶ πάντων φαίνηται διαίρεσιν προσενέγκασι, ἢ ἐπὶ πολλῶν, ἀξιωτέον καὶ καθόλου τιθέναι, ἢ ἔνστασιν φέρειν ἐπί τινος οὐχ οὕτως. ἂν γὰρ μηδέτερον τούτων ποιῇ, ἄτοπος φανεῖται μὴ τιθείς. Ἄλλος τόπος, τὸ λόγους ποιεῖν τοῦ τε συμβεβηκότος καὶ ᾧ συμβέβηκεν, ἢ ἀμφοτέρων καθ' ἑκάτερον, ἢ τοῦ ἑτέρου. εἶτα σκοπεῖν εἴ τι μὴ ἀληθὲς ἐν τοῖς λόγοις ὡς ἀληθὲς εἴληπται. οἷον εἰ ἔστι θεὸν ἀδικεῖν, τί τὸ ἀδικεῖν. εἰ γὰρ τὸ βλάπτειν ἑκουσίως, δῆλον ὡς οὐκ ἔστι θεὸν ἀδικεῖσθαι. οὐ γὰρ ἐνδέχεται βλάπτεσθαι τὸν θεόν. καὶ εἰ φθονερὸς ὁ σπουδαῖος, τίς ὁ φθονερός καὶ τίς ὁ φθόνος. εἰ γὰρ ὁ φθόνος ἐστὶ λύπη ἐπὶ φαινομένῃ εὐπραγίᾳ τῶν ἐπιεικῶν τινος, δῆλον ὅτι ὁ σπουδαῖος οὐ φθονερός. φαῦλος γὰρ ἂν εἴη. καὶ εἰ ὁ νεμεσητικὸς φθονερός, τίς ἑκάτερος αὐτῶν. οὕτω γὰρ καταφανὲς ἔσται πότερον ἀληθὲς ἢ ψεῦδος τὸ ῥηθέν. οἷον εἰ φθονερὸς μὲν ὁ λυπούμενος ἐπὶ ταῖς τῶν ἀγαθῶν εὐπραγίαις, νεμεσητικὸς δὲ ὁ λυπούμενος ἐπὶ ταῖς τῶν κακῶν εὐπραγίαις, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη φθονερὸς ὁ νεμεσητικός. λαμ-

γοντες, ἁμαρτάνουσι. καὶ οἱ τοῖς ἀλλοτρίοις ὀνόμασι τὰ πράγματα προσαγορεύοντες, οἷον τὴν πλάτανον ἄνθρωπον, παραβαίνουσι τὴν κειμένην ὀνομασίαν. Εἷς μὲν δὴ τόπος, τὸ ἐπιβλέπειν εἰ τὸ κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον ὑπάρχον, ὡς συμβεβηκὸς ἀποδέδωκεν. ἁμαρτάνεται δὲ μάλιστα τοῦτο περὶ τὰ γένη. οἷον εἴ τις τῷ λευκῷ φαίη συμβεβηκέναι χρώματι εἶναι. οὐ γὰρ συμβέβηκε τῷ λευκῷ χρώματι εἶναι, ἀλλὰ γένος αὐτοῦ τὸ χρῶμά ἐστιν. ἐνδέχεται μὲν οὖν καὶ κατὰ τὴν ὀνομασίαν διορίσαι τὸν τιθέμενον. οἷον ὅτι συμβέβηκε τῇ δικαιοσύνῃ, ἀρετῇ εἶναι. πολλάκις δὲ καὶ μὴ διορίσαντι, κατάδηλον ὅτι τὸ γένος ὡς συμβεβηκὸς ἀποδέδωκεν. οἷον εἴ τις τὴν λευκότητα κεχρῶσθαι φήσειεν, ἢ τὴν βάδισιν, κινεῖσθαι. ἀπ' οὐδενὸς γὰρ γένους, παρωνύμως ἡ κατηγορία κατὰ τοῦ εἴδους λέγεται, ἀλλὰ πάντα συνωνύμως τὰ γένη τῶν εἰδῶν κατηγορεῖται. καὶ γὰρ τοὔνομα καὶ τὸν λόγον ἐπιδέχεται τῶν γενῶν, τὰ εἴδη. ὁ οὖν κεχρωσμένον εἰπὼν τὸ λευκὸν, οὔτε ὡς γένος ἀποδέδωκεν. ἐπειδὴ παρωνύμως εἴρηκεν. οὔτε ὡς ἴδιον, ἢ ὡς ὁρισμόν. ὁ γὰρ ὁρισμὸς καὶ τὸ ἴδιον, οὐδενὶ ἄλλῳ ὑπάρχει. κέχρωσται δὲ πολλὰ καὶ τῶν ἄλλων. οἷον ξύλον. λίθος. ἄνθρωπος. ἵππος. δῆλον οὖν ὅτι ὡς συμβεβηκὸς ἀποδίδωσιν. Ἄλλος τόπος, τὸ ἐπιβλέπειν οἷς ὑπάρχειν ἢ πᾶσιν ἢ μηδενὶ εἴρηται. σκοπεῖν δὲ κατ' εἴδη καὶ μὴ ἐν τοῖς ἀπείροις. ὁδῷ γὰρ μᾶλλον καὶ ἐν ἐλάττοσιν ἡ σκέψις. δεῖ δὲ σκοπεῖν καὶ ἄρχεσθαι ἀπὸ τῶν πρώτων. εἶτα ἐφεξῆς ἕως τῶν ἀτόμων. οἷον εἰ τῶν ἀντικειμένων τὴν αὐτὴν ἐπιστήμην ἔφησεν εἶναι, σκεπτέον

ὑπάρχει, καὶ ὅτι τινὶ ὑπάρχει δεδειχότες ἐσόμεθα. ὁμοίως δὲ κἂν ὅτι οὐδενὶ ὑπάρχει δείξωμεν, καὶ ὅτι οὐ παντὶ ὑπάρχει, δεδειχότες ἐσόμεθα. πρῶτον μὲν οὖν περὶ τῶν καθόλου ἀνασκευαστικῶν ῥητέον, διά τε τὸ κοινὰ εἶναι τὰ τοιαῦτα πρὸς τὰ καθόλου, καὶ τὰ ἐπὶ μέρους· καὶ διὰ τὸ μᾶλλον τὰς θέσεις κομίζειν ἐν τῷ ὑπάρχειν, ἢ μή, τοὺς δὲ διαλεγομένους ἀνασκευάζειν. ἔστι δὲ χαλεπώτατον τὸ ἀντιστρέφειν τὴν ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος οἰκείαν ὀνομασίαν. τὸ γὰρ πῇ καὶ μὴ καθόλου, ἐπὶ μόνων ἐνδέχεται τῶν συμβεβηκότων. ἀπὸ μὲν γὰρ τοῦ ὅρου καὶ τοῦ ἰδίου καὶ τοῦ γένους, ἀναγκαῖον ἀντιστρέφειν. οἷον εἰ ὑπάρχει τινὶ ζώῳ, πεζῷ δίποδι εἶναι, ἀντιστρέψαντι ἀληθὲς ἔσται λέγειν, ὅτι ζῷον πεζὸν δίπουν ἐστίν. ὁμοίως δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ γένους. εἰ γὰρ ζώῳ ὑπάρχει τινὶ εἶναι, ζῷόν ἐστι. τὰ δ' αὐτὰ καὶ ἐπὶ τοῦ ἰδίου. εἰ γὰρ ὑπάρχει τινὶ γραμματικῆς δεκτικῷ εἶναι, γραμματικῆς δεκτικόν ἐστι. οὐδὲν γὰρ τούτων ἐνδέχεται κατά τι ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν, ἀλλ' ἁπλῶς ἢ ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν. ἐπὶ δὲ τῶν συμβεβηκότων, οὐδὲν κωλύει κατά τι ὑπάρχειν. οἷον λευκότητα, ἢ δικαιοσύνην, ὥστε οὐκ ἀπόχρη τὸ δεῖξαι ὅτι ὑπάρχει λευκότης ἢ δικαιοσύνη, πρὸς τὸ δεῖξαι ὅτι λευκὸς ἢ δίκαιός ἐστιν. ἔχει γὰρ ἀμφισβήτησιν ὅτι κατά τι λευκὸς ἢ δίκαιός ἐστιν. ὥστ' οὐκ ἀναγκαῖον ἐπὶ τῶν συμβεβηκότων τὸ ἀντιστρέφειν. Διορίσασθαι δὲ δεῖ καὶ τὰς ἁμαρτίας τὰς ἐν τοῖς προβλήμασιν, ὅτι εἰσὶ διτταί, ἢ τῷ ψεύδεσθαι, ἢ τῷ παραβαίνειν τὴν κειμένην λέξιν. οἵ τε γὰρ ψευδόμενοι καὶ τὸ μὴ ὑπάρχον, ὑπάρχειν τινὶ λέ-

συνορᾶν τί ἐν ἑκάστῳ ταὐτό, οὐκ ἀπορήσομεν εἰς τί δεῖ γένος ὁριζομένους τὸ προκείμενον τιθέναι. τῶν γὰρ κοινῶν τὸ μάλιστα ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον, γένος ἂν εἴη. ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς πολὺ διεστῶσι χρήσιμος πρὸς τοὺς ὁρισμοὺς ἡ τοῦ ὁμοίου θεωρία. οἷον ὅτι ταὐτὸ γαλήνη μὲν ἐν θαλάττῃ, νηνεμία δὲ ἐν ἀέρι. ἑκάτερον γὰρ ἡσυχία. καὶ ὅτι στιγμὴ ἐν γραμμῇ, καὶ μονὰς ἐν ἀριθμῷ. ἑκάτερον γὰρ ἀρχή. ὥστε τὸ κοινὸν ἐπὶ πάντων γένος ἀποδιδόντες, δόξομεν οὐκ ἀλλοτρίως ὁρίζεσθαι. σχεδὸν δὲ καὶ οἱ ὁριζόμενοι, οὕτως εἰώθασιν ἀποδιδόναι. τήν τε γὰρ μονάδα ἀρχὴν ἀριθμοῦ φασὶν εἶναι, καὶ τὴν στιγμὴν, ἀρχὴν γραμμῆς. δῆλον οὖν ὅτι τὸ κοινὸν ἀμφοτέρων γένος τιθέασι. τὰ μὲν οὖν ὄργανα δι' ὧν οἱ συλλογισμοί, ταῦτά ἐστιν. οἱ δὲ τόποι πρὸς οὓς χρήσιμα τὰ λεγόμενα, οἵδε εἰσίν.

ΑΡΙΣΤΟΤΛΟΥΣ ΤΟΠΙΚΩΝ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Ἔστι δὲ τῶν προβλημάτων τὰ μὲν καθόλου, τὰ δὲ ἐπὶ μέρους. καθόλου μὲν οὖν, οἷον ὅτι πᾶσα ἡδονὴ ἀγαθόν. καὶ ὅτι οὐδεμία ἡδονὴ ἀγαθόν. ἐπὶ μέρους δὲ, οἷον ὅτι ἐστί τις ἡδονὴ ἀγαθόν. καὶ ὅτι ἔστι τις ἡδονὴ οὐκ ἀγαθόν. ἔστι δὲ πρὸς ἀμφότερα τὰ γένη τῶν προβλημάτων κοινὰ τὰ καθόλου κατασκευαστικά τε καὶ ἀνασκευαστικά. δείξαντες γὰρ ὅτι παντὶ

171 σαχῶς λέγεται. τοῦτο δ' οὐκ ἐπὶ πάντων δυνατόν. ἀλλ'
ὅταν ᾖ τῶν πολλαχῶς λεγομένων, τὰ μὲν ἀληθῆ τὰ δὲ ψευ
δῆ. ἔστι δ' οὐκ οἰκεῖος ὁ τρόπος οὗτος τῆς διαλεκτικῆς. διὸ
παντελῶς εὐλαβητέον τοῖς διαλεκτικοῖς τὸ τοιοῦτο
τὸ πρὸς τοὔνομα διαλέγεσθαι, ἐὰν μή τις ἄλλως ἔξα
δυνατῇ περὶ τοῦ προκειμένου διαλέγεσθαι. Τὸ δὲ τὰς
διαφορὰς εὑρεῖν, χρήσιμον πρός τε τοὺς συλλογισμοὺς
τοὺς περὶ ταὐτοῦ καὶ ἑτέρου. καὶ πρὸς τὸ γνωρίζειν τί ἐστιν
ἕκαστον. ὅτι μὲν οὖν πρὸς τοὺς συλλογισμοὺς τοὺς περὶ ταυ
τοῦ καὶ ἑτέρου χρήσιμον, δῆλον. εὑρόντες γὰρ διαφο
ρὰν τῶν προκειμένων ὁποιανοῦν, δεδειχότες ἐσόμεθα ὅτι
οὐ ταὐτόν. Πρὸς δὲ τὸ γνωρίζειν τί ἐστι, διότι τὸν ἴδιον
τῆς οὐσίας ἑκάστου λόγον τῶν περὶ ἕκαστον οἰκείαις διαφο
ραῖς, χωρίζειν εἰώθαμεν. Ἡ δὲ τοῦ ὁμοίου θεωρία χρή
σιμος πρός τε τοὺς ἐπακτικοὺς λόγους, καὶ πρὸς τοὺς ἐξ
ὑποθέσεως συλλογισμοὺς, καὶ πρὸς τὴν ἀπόδοσιν τῶν ὁρι
σμῶν. πρὸς μὲν οὖν τοὺς ἐπακτικοὺς λόγους, διότι τῇ καθ' ἕ
καστα ἐπὶ τῶν ὁμοίων ἐπαγωγῇ, τὸ καθόλου ἀξιοῦμεν
ἐπάγειν. οὐ γὰρ ῥᾴδιόν ἐστιν ἐπάγειν, μὴ εἰδότας τὰ ὅ
μοια. πρὸς δὲ τοὺς ἐξ ὑποθέσεως συλλογισμοὺς, διότι ἔν
δοξόν ἐστιν, ὥσποτε ἐφ' ἑνὸς τῶν ὁμοίων ἔχει, οὕτω καὶ
ἐπὶ τῶν λοιπῶν. ὥστε πρὸς ὅ, τι ἂν αὐτῶν εὐπορῶμεν
διαλέγεσθαι, προδιομολογησόμεθα, ὥσποτε ἐπὶ τούτων
ἔχει, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔχειν. δείξαντες δὲ
ἐκεῖνο, καὶ τὸ προκείμενον ἐξ ὑποθέσεως δεδειχότες
ἐσόμεθα. ὑποθέμενοι γὰρ ὥσποτε ἐπὶ τούτων ἔχει, οὕτω
καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔχειν, τὴν ἀπόδειξιν πεποιήμε
θα. πρὸς δὲ τὴν τῶν ὁρισμῶν ἀπόδοσιν, διότι δυνάμενοι

ἄλλο πρὸς ἄλλο, τῶν μὴ πολὺ λίαν διεστηκότων· οἷον τίνι
διαφέρει αἴσθησις ἐπιστήμης. ἐπὶ γὰρ τῶν πολὺ διεστη-
κότων, κατάδηλοι παντελῶς αἱ διαφοραί. Τὴν δὲ
ὁμοιότητα σκεπτέον ἐπί τε τῶν ἐν ἑτέροις γένεσιν,
ὡς ἕτερον πρὸς ἕτερόν τι, οὕτως ἄλλο πρὸς ἄλλο· οἷον
ὡς ἐπιστήμη πρὸς ἐπιστητὸν, οὕτως αἴσθησις πρὸς αἰσ-
θητόν. καὶ ὡς ἕτερον ἐν ἑτέρῳ τινὶ, οὕτως ἄλλο ἐν ἄλ-
λῳ. οἷον ὡς ὄψις ἐν ὀφθαλμῷ νοῦς ἐν ψυχῇ. καὶ ὡς γα-
λήνη ἐν θαλάττῃ, νηνεμία ἐν ἀέρι. ἑκάτερον γὰρ
ἡσυχία. μάλιστα δὲ ἐν τοῖς πολὺ διεστῶσι γυμνάζεσθαι
χρή. ῥᾷον γὰρ ἐπὶ τῶν λοιπῶν δυνησόμεθα τὰ ὅμοια
συνορᾶν. Σκεπτέον δὲ καὶ τὰ ἐν τῷ αὐτῷ γένει ὄντα,
εἴ τι ἅπασιν ὑπάρχει ταυτόν. οἷον ἀνθρώπῳ καὶ ἵππῳ καὶ
κυνί. ᾗ γὰρ ὑπάρχει τι αὐτοῖς ταυτὸν, ταύτῃ ὅμοιά ἐστι.
Χρήσιμον δὲ τὸ μὲν ποσαχῶς λέγεται ἐπεσκέφθαι, πρὸς
τὸ σαφές. μᾶλλον γὰρ ἄν τις εἰδείη τίθησιν ἐμφανι-
σθέντος τοῦ ποσαχῶς λέγεται. καὶ πρὸς τὸ γίνεσθαι κατ'
αὐτὸ τὸ πρᾶγμα καὶ μὴ πρὸς τοὔνομα τοὺς συλλογι-
σμούς. ἀδήλου γὰρ ὄντος ποσαχῶς λέγεται, ἐνδέχεται μὴ
ἐπὶ ταυτὸν τόν τε ἐρωτῶντα καὶ τὸν ἀποκρινόμενον φέρειν
τὴν διάνοιαν. ἐμφανισθέντος δὲ ποσαχῶς λέγεται καὶ ἐπὶ
τί φέρων τίθησι, γελοῖος ἂν φαίνοιτο ὁ ἐρωτῶν, εἰ μὴ
πρὸς τοῦτο τὸν λόγον ποιοῖτο. Χρήσιμον δὲ καὶ πρὸς
τὸ μὴ παραλογισθῆναι καὶ πρὸς τὸ παραλογίσασθαι.
εἰδότες γὰρ ποσαχῶς λέγεται, οὐ μὴ παραλογισθῶμεν,
ἀλλ' εἰδήσομεν ἐὰν μὴ πρὸς ταυτὸ τὸν λόγον ποιῆται
ὁ ἐρωτῶν. αὐτοί τε ἐρωτῶντες δυνησόμεθα παραλο-
γίσασθαι, ἐὰν μὴ τυγχάνῃ εἰδὼς ὁ ἀποκρινόμενος πο-

170 μᾶλλον ἢ ὁμοίως· οἷον λευκὴ φωνή, καὶ λευκὸν ἱμάτιον· καὶ ὀξὺς χυμός, καὶ ὀξεῖα φωνή· ταῦτα γὰρ οὔθ' ὁμοίως λέγεται λευκὰ ἢ ὀξέα, οὔτε μᾶλλον θάτερον. ὥστ' ὁμώνυμον τὸ ὀξὺ καὶ τὸ λευκόν. τὸ γὰρ συνώνυμον πᾶν συμβλητόν. ἢ γὰρ ὁμοίως ῥηθήσεται, ἢ μᾶλλον θάτερον. Ἔτι δὲ τῶν ἑτερογενῶν καὶ μὴ ὑπ' ἄλληλα τεταγμένων ἕτεραι τῷ εἴδει καὶ αἱ διαφοραί· οἷον ζώου καὶ ἐπιστήμης, ἕτεραι γὰρ τούτων αἱ διαφοραί. σκοπεῖν δὲ δεῖ εἰ τὰ ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα, ἑτέρων γενῶν καὶ μὴ ὑπ' ἄλληλα διαφοραί εἰσιν· οἷον τὸ ὀξύ, φωνῆς καὶ ὄγκου. διαφέρει γὰρ φωνὴ φωνῆς, τῷ ὀξεῖα εἶναι. ὁμοίως δὲ καὶ ὄγκος ὄγκου. ὥστε ὁμώνυμον τὸ ὀξύ. ἑτέρων γὰρ γενῶν καὶ οὐχ ὑπ' ἄλληλα διαφοραί εἰσι. Πάλιν εἰ αὐτῶν τῶν ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα ἕτεραι αἱ διαφοραί· οἷον χρώματος τοῦ τε ἐπὶ τῶν σωμάτων καὶ τοῦ ἐν τοῖς μέλεσι. τοῦ μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν σωμάτων, διακριτικὸν καὶ συγκριτικὸν ὄψεως· τοῦ δ' ἐπὶ τῶν μελῶν, οὐχ αἱ αὐταὶ διαφοραί. ὥστε ὁμώνυμον τὸ χρῶμα. τῶν γὰρ αὐτῶν γενῶν αἱ αὐταὶ διαφοραί. Ἔτι ἐπεὶ τὸ εἶδος οὐδενός ἐστι διαφορά, σκοπεῖν χρὴ τῶν ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα, εἰ τὸ μὲν εἶδός ἐστι, τὸ δὲ διαφορά· οἷον τὸ λευκὸν τὸ μὲν ἐπὶ τοῦ σώματος, εἶδος χρώματος· τὸ δ' ἐπὶ τῆς φωνῆς, διαφορά. διαφέρει γὰρ φωνὴ φωνῆς, τῷ λευκὴ εἶναι.

Περὶ μὲν οὖν τῶν πολλαχῶς, διὰ τούτων καὶ τῶν τοιούτων σκεπτέον. τὰς δὲ διαφορὰς ἐν αὐτοῖς τοῖς γένεσι τοῖς πρὸς ἄλληλα θεωρητέον· οἷον τίνι διαφέρει δικαιοσύνη ἀνδρείας, καὶ φρόνησις σωφροσύνης. ταῦτα γὰρ ἅπαντα ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους ἐστὶ τοῦ ἀρετῆς. καὶ ἐξ cap. 14

λήλους ἐστίν· οἷον, τοῦ κόρακος τὸ ζῷον καὶ τὸ ὄρνεον γένος ἐστίν. ὅταν οὖν λέγωμεν τὸν κόρακα ὄρνεον εἶναι, καὶ ζῷον ποιόν τι φαμὲν εἶναι αὐτόν· ὥστ' ἀμφότερα τὰ γένη περὶ αὐτοῦ κατηγορεῖται. ὁμοίως δὲ καὶ ὅταν ζῷον πτηνὸν δίπουν τὸν κόρακα λέγωμεν, ὄρνεον αὐτὸν φαμὲν εἶναι· καὶ οὕτως οὖν ἀμφότερα τὰ γένη κατηγορεῖται κατὰ τοῦ κόρακος, καὶ ὁ λόγος αὐτῶν. ἐπὶ δὲ τῶν μὴ ὑπάλληλα γενῶν, οὐ συμβαίνει τοῦτο. οὔτε γὰρ ὅταν σκεῦος λέγωμεν, ζῷον λέγομεν· οὔθ' ὅταν ζῷον, σκεῦος. Σκοπεῖν δὲ μὴ μόνον ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἰ ἕτερα τὰ γένη καὶ μὴ ὑπάλληλα, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐναντίου. εἰ γὰρ τὸ ἐναντίον πολλαχῶς λέγεται, δῆλον ὅτι καὶ τὸ προκείμενον.

Χρήσιμον δὲ καὶ τὸ ἐπὶ τὸν ὁρισμὸν ἐπιβλέπειν τὸν ἐκ τοῦ συντιθεμένου γινόμενον· οἷον λευκοῦ σώματος, καὶ λευκῆς φωνῆς. ἀφαιρουμένου γὰρ τοῦ ἰδίου, τὸν αὐτὸν λόγον δεῖ λείπεσθαι. τοῦτο δὲ οὐ συμβαίνει ἐπὶ τῶν ὁμωνύμων· οἷον ἐπὶ τῶν νῦν εἰρημένων. τὸ μὲν γὰρ ἔσται σῶμα τοιόνδε χρῶμα ἔχον· τὸ δὲ, φωνὴ εὐήκοος. ἀφαιρεθέντος οὖν τοῦ σώματος καὶ τῆς φωνῆς, οὐ ταὐτὸν ἐν ἑκατέρῳ τὸ λειπόμενον. ἔδει δέ γε, εἴπερ συνώνυμον ἦν τὸ λευκὸν τὸ ἐφ' ἑκατέρου λεγόμενον. πολλάκις δὲ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς λόγοις λανθάνει παρακολουθοῦν τὸ ὁμώνυμον. διὸ καὶ ἐπὶ τῶν λόγων σκεπτέον. οἷον ἄν τις τὸ σημαντικὸν καὶ τὸ ποιητικὸν ὑγιείας, τὸ συμμέτρως ἔχον πρὸς ὑγίειαν φῇ εἶναι, οὐκ ἀποστατέον· ἀλλ' ἐπισκεπτέον τί τὸ συμμέτρως καθ' ἑκάτερον εἴρηκεν· οἷον εἰ τὸ μὲν, τὸ τοσοῦτον εἶναι ὥστε ποιεῖν ὑγίειαν· τὸ δὲ, τὸ τοιοῦτον εἶναι οἷον σημαίνειν ποία τις ἡ ἕξις. Ἔτι εἰ μὴ συμβλητὰ κατὰ τὸ

172 ὑπάρχει, καὶ ὅτι τινὶ ὑπάρχει δεδειχότες ἐσόμεθα. ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι οὐδενὶ ὑπάρχει δείξωμεν, καὶ ὅτι οὐ παντὶ ὑπάρχει, δεδειχότες ἐσόμεθα. πρῶτον μὲν οὖν περὶ τῶν καθόλου ἀνασκευαστικῶν ῥητέον, διά τε τὸ κοινὰ εἶναι τὰ τοιαῦτα πρὸς τὰ καθόλου, καὶ τὰ ἐπὶ μέρους. καὶ διὰ τὸ μᾶλλον τὰς θέσεις κομίζειν ἐν τῷ ὑπάρχειν, ἢ μή, τοὺς δὲ διαλεγομένους ἀνασκευάζειν. ἔστι δὲ χαλεπώτατον τὸ ἀντιστρέφειν τὴν ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος οἰκείαν ὀνομασίαν. τὸ γὰρ πῇ καὶ μὴ καθόλου, ἐπὶ μόνων ἐνδέχεται τῶν συμβεβηκότων. ἀπὸ μὲν γὰρ τοῦ ὅρου καὶ τοῦ ἰδίου καὶ τοῦ γένους, ἀναγκαῖον ἀντιστρέφειν. οἷον εἰ ὑπάρχει τινὶ ζώῳ, πεζῷ δίποδι εἶναι, ἀντιστρέψαντι ἀληθὲς ἔσται λέγειν, ὅτι ζῶον πεζὸν δίπουν ἐστίν. ὁμοίως δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ γένους. εἰ γὰρ ζώῳ ὑπάρχει τινὶ εἶναι, ζῶόν ἐστι. τὰ δ' αὐτὰ καὶ ἐπὶ τοῦ ἰδίου. εἰ γὰρ ὑπάρχει τινὶ γραμματικῆς δεκτικῷ εἶναι, γραμματικῆς δεκτικόν ἐστι. οὐδὲν γὰρ τούτων ἐνδέχεται κατά τι ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν, ἀλλ' ἁπλῶς ἢ ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν. ἐπὶ δὲ τῶν συμβεβηκότων, οὐδὲν κωλύει κατά τι ὑπάρχειν. οἷον λευκότητα, ἢ δικαιοσύνην, ὥστε οὐκ ἀπόχρη τὸ δεῖξαι ὅτι ὑπάρχει λευκότης ἢ δικαιοσύνη, πρὸς τὸ δεῖξαι ὅτι λευκὸς ἢ δίκαιός ἐστιν. ἔχει γὰρ ἀμφισβήτησιν ὅτι κατά τι λευκὸς ἢ δίκαιός ἐστιν. ὥστ' οὐκ ἀναγκαῖον ἐπὶ τῶν συμβεβηκότων τὸ ἀντιστρέφειν. Διορίσασθαι δὲ δεῖ καὶ τὰς ἁμαρτίας τὰς ἐν τοῖς προβλήμασιν, ὅτι εἰσὶ διτταί, ἢ τῷ ψεύδεσθαι, ἢ τῷ παραβαίνειν τὴν κειμένην λέξιν. οἵ τε γὰρ ψευδόμενοι καὶ τὸ μὴ ὑπάρχον, ὑπάρχειν τινὶ λέ-

συνορᾶν τί ἐν ἑκάστῳ ταὐτὸν, οὐκ ἀπορήσομεν εἰς τί δεῖ γένος ὁριζομένους τὸ προκείμενον τιθέναι. τῶν γὰρ κοινῶν τὸ μάλιστα ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον, γένος ἂν εἴη. ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς πολὺ διεστῶσι χρήσιμος πρὸς τοὺς ὁρισμοὺς ἡ τοῦ ὁμοίου θεωρία. οἷον ὅτι ταὐτὸν γαλήνη μὲν ἐν θαλάττῃ. νηνεμία δὲ ἐν ἀέρι. ἑκάτερον γὰρ ἡσυχία. καὶ ὅτι στιγμὴ ἐν γραμμῇ. καὶ μονὰς ἐν ἀριθμῷ. ἑκάτερον γὰρ ἀρχή. ὥστε τὸ κοινὸν ἐπὶ πάντων γένος ἀποδιδόντες, δόξομεν οὐκ ἀλλοτρίως ὁρίζεσθαι. σχεδὸν δὲ καὶ οἱ ὁριζόμενοι, οὕτως εἰώθασιν ἀποδιδόναι. τήν τε γὰρ μονάδα ἀρχὴν ἀριθμοῦ φασὶν εἶναι, καὶ τὴν στιγμὴν, ἀρχὴν γραμμῆς. δῆλον οὖν ὅτι τὸ κοινὸν ἀμφοτέρων γένος τιθέασι. τὰ μὲν οὖν ὄργανα δι' ὧν οἱ συλλογισμοὶ, ταῦτά ἐστιν. οἱ δὲ τόποι πρὸς οὓς χρήσιμα τὰ λεγόμενα, οἵδε εἰσίν.

ΑΡΙΣΤΟΤΛΟΥΣ ΤΟΡΙΚΩΝ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Ἔστι δὲ τῶν προβλημάτων τὰ μὲν καθόλου. τὰ δὲ ἐπὶ μέρους. καθόλου μὲν οὖν, οἷον ὅτι πᾶσα ἡδονὴ ἀγαθόν. καὶ ὅτι οὐδεμία ἡδονὴ ἀγαθόν. ἐπὶ μέρους δὲ, οἷον ὅτι ἐστί τις ἡδονὴ ἀγαθόν. καὶ ὅτι ἔστι τις ἡδονὴ οὐκ ἀγαθόν. ἔστι δὲ πρὸς ἀμφότερα τὰ γένη τῶν προβλημάτων κοινὰ τὰ καθόλου κατασκευαστικά τε καὶ ἀνασκευαστικά. δείξαντες γὰρ ὅτι παντὶ

σαχῶς λέγεται. τοῦτο δ' οὐκ ἐπὶ πάντων δυνατόν. ἀλλ' ὅταν ᾖ τῶν πολλαχῶς λεγομένων, τὰ μὲν ἀληθῆ, τὰ δὲ ψευδῆ. ἔστι δ' οὐκ οἰκεῖος ὁ τρόπος οὗτος τῆς διαλεκτικῆς· διὸ παντελῶς εὐλαβητέον τοῖς διαλεκτικοῖς τὸ τοιοῦτο τὸ πρὸς τοὔνομα διαλέγεσθαι, ἐὰν μή τις ἄλλως δύναται περὶ τοῦ προκειμένου διαλέγεσθαι. Τὸ δὲ τὰς διαφορὰς εὑρεῖν, χρήσιμον πρός τε τοὺς συλλογισμοὺς τοὺς περὶ ταυτοῦ καὶ ἑτέρου. καὶ πρὸς τὸ γνωρίζειν τί ἐστιν ἕκαστον. ὅτι μὲν οὖν πρὸς τοὺς συλλογισμοὺς τοὺς περὶ ταυτοῦ καὶ ἑτέρου χρήσιμον, δῆλον. εὑρόντες γὰρ διαφορὰν τῶν προκειμένων ὁποιανοῦν, δεδειχότες ἐσόμεθα ὅτι οὐ ταυτόν. Πρὸς δὲ τὸ γνωρίζειν τί ἐστι, διότι τὸν ἴδιον τῆς οὐσίας ἑκάστου λόγον ταῖς περὶ ἕκαστον οἰκείαις διαφοραῖς, χωρίζειν εἰώθαμεν. Ἡ δὲ τοῦ ὁμοίου θεωρία χρήσιμος πρός τε τοὺς ἐπακτικοὺς λόγους, καὶ πρὸς τοὺς ἐξ ὑποθέσεως συλλογισμοὺς, καὶ πρὸς τὴν ἀπόδοσιν τῶν ὁρισμῶν. πρὸς μὲν οὖν τοὺς ἐπακτικοὺς λόγους, διότι τῇ καθ' ἕκαστα ἐπὶ τῶν ὁμοίων ἐπαγωγῇ, τὸ καθόλου ἀξιοῦμεν ἐπάγειν. οὐ γὰρ ῥᾴδιόν ἐστιν ἐπάγειν, μὴ εἰδότας τὰ ὅμοια. πρὸς δὲ τοὺς ἐξ ὑποθέσεως συλλογισμοὺς, διότι ἔνδοξόν ἐστιν, ὥσποτε ἐφ' ἑνὸς τῶν ὁμοίων ἔχει, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν. ὥστε πρὸς ὅ,τι ἂν αὐτῶν εὐπορῶμεν διαλέγεσθαι, προδιομολογησόμεθα, ὥσποτε ἐπὶ τούτων ἔχει, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔχειν. δείξαντες δὲ ἐκεῖνο, καὶ τὸ προκείμενον ἐξ ὑποθέσεως δεδειχότες ἐσόμεθα. ὑποθέμενοι γὰρ ὥσποτε ἐπὶ τούτων ἔχει, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔχειν, τὴν ἀπόδειξιν πεποιήμεθα. πρὸς δὲ τὴν τῶν ὁρισμῶν ἀπόδοσιν, διότι δυνάμενοι

ἄλλου πρὸς ἄλλο, τὰ μὴ πολὺ λίαν διεστηκότα· οἷον τίνι διαφέρει αἴσθησις ἐπιστήμης. ἐπὶ γὰρ τῶν πολὺ διεστηκότων, κατάδηλοι παντελῶς αἱ διαφοραί. Τὴν δὲ ὁμοιότητα σκεπτέον ἐπί τε τῶν ἐν ἑτέροις γένεσιν, ὡς ἕτερον πρὸς ἕτερόν τι, οὕτως ἄλλο πρὸς ἄλλο· οἷον ὡς ἐπιστήμη πρὸς ἐπιστητόν, οὕτως αἴσθησις πρὸς αἰσθητόν. καὶ ὡς ἕτερον ἐν ἑτέρῳ τινί, οὕτως ἄλλο ἐν ἄλλῳ. οἷον ὡς ὄψις ἐν ὀφθαλμῷ νοῦς ἐν ψυχῇ. καὶ ὡς γαλήνη ἐν θαλάττῃ, νηνεμία ἐν ἀέρι. ἑκάτερον γὰρ ἡσυχία. μάλιστα δὲ ἐν τοῖς πολὺ διεστῶσι γυμνάζεσθαι χρή. ῥᾷον γὰρ ἐπὶ τῶν λοιπῶν δυνησόμεθα τὰ ὅμοια συνορᾶν. Σκεπτέον δὲ καὶ τὰ ἐν τῷ αὐτῷ γένει ὄντα, εἴ τι ἅπασιν ὑπάρχει ταὐτόν. οἷον ἀνθρώπῳ καὶ ἵππῳ καὶ κυνί. ᾗ γὰρ ὑπάρχει τι αὐτοῖς ταὐτόν, ταύτῃ ὅμοιά ἐστι. Χρήσιμον δὲ τὸ μὲν ποσαχῶς λέγεται ἐπεσκέφθαι, πρὸς τὸ σαφές. μᾶλλον γὰρ ἄν τις εἰδείη τί τίθησιν ἐμφανισθέντος τοῦ ποσαχῶς λέγεται. καὶ πρὸς τὸ γίνεσθαι κατ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα καὶ μὴ πρὸς τοὔνομα τοὺς συλλογισμούς. ἀδήλου γὰρ ὄντος ποσαχῶς λέγεται, ἐνδέχεται μὴ ἐπὶ ταὐτὸ τόν τε ἐρωτῶντα καὶ τὸν ἀποκρινόμενον φέρειν τὴν διάνοιαν. ἐμφανισθέντος δὲ ποσαχῶς λέγεται καὶ ἐπὶ τί φέρων τίθησι, γελοῖος ἂν φαίνοιτο ὁ ἐρωτῶν, εἰ μὴ πρὸς τοῦτο τὸν λόγον ποιοῖτο. Χρήσιμον δὲ καὶ πρὸς τὸ μὴ παραλογισθῆναι καὶ πρὸς τὸ παραλογίσασθαι. εἰδότες γὰρ ποσαχῶς λέγεται, οὐ μὴ παραλογισθῶμεν, ἀλλ' εἰδήσομεν ἐὰν μὴ πρὸς ταὐτὸ τὸν λόγον ποιῆται ὁ ἐρωτῶν. αὐτοί τε ἐρωτῶντες δυνησόμεθα παραλογίσασθαι, ἐὰν μὴ τυγχάνῃ εἰδὼς ὁ ἀποκρινόμενος πο

176 ἐξ ἀνάγκης αὐξάνεσθαι· φέρεται μὲν γὰρ ἀεὶ τὰ ζῷα, αὐξάνεται δὲ, οὐκ ἀεί. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ ἐπίστασθαι ἔφησέ τις μεμνῆσθαι. τὸ μὲν γὰρ, τοῦ παρεληλυθότος χρόνου ἐστί. τὸ δὲ, καὶ τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος. ἐπίστασθαι μὲν γὰρ λεγόμεθα τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα. οἷον ὅτι ἔσται ἡλίου ἔκλειψις. μνημονεύειν δὲ οὐκ ἐνδέχεται, ἀλλ' ἢ τὸ παρεληλυθός. Ἔτι ὁ σοφιστικὸς τρόπος, τὸ ἄγειν εἰς τοιοῦτον πρὸς ὃ εὐπορήσομεν ἐπιχειρημάτων. τοῦτο δὲ ἔσται ὁτὲ μὲν ἀναγκαῖον. ὁτὲ δὲ φαινόμενον ἀναγκαῖον. ὁτὲ δὲ οὔτε φαινόμενον οὔτε ἀναγκαῖον. ἀναγκαῖον μὲν οὖν, ὅταν ἀρνησαμένου τοῦ ἀποκρινομένου τῶν πρὸς τὴν θέσιν τι χρησίμων, πρὸς τοῦτο τοὺς λόγους ποιεῖται. τυγχάνει δὲ τοῦτο τῶν τοιούτων ὂν πρὸς ὃ εὐπορεῖ ἐπιχειρημάτων. ὁμοίως δὲ καὶ ὅταν ἐπαγωγὴν πρός τι διὰ τοῦ κειμένου ποιησάμενος, ἀναιρεῖν ἐπιχειρῇ. τούτου γὰρ ἀναιρεθέντος, καὶ τὸ προκείμενον ἀναιρεῖται. φαινόμενον δὲ ἀναγκαῖον, ὅταν φαίνηται μὲν χρήσιμον καὶ οἰκεῖον τῆς θέσεως· μὴ ᾖ δὲ πρὸς ὃ γίνονται οἱ λόγοι, εἴτε ἀρνησαμένου τοῦ τὸν λόγον ὑπέχοντος, εἴτε ἀπὸ ἐπαγωγῆς ἐνδόξου διὰ τῆς θέσεως πρὸς αὐτὸ γινομένης, ἀναιρεῖν ἐπιχειρεῖ αὐτό. τὸ δὲ λοιπὸν, ὅταν μήτε ἀναγκαῖον ᾖ, μήτε φαινόμενον πρὸς ὃ γίνονται οἱ λόγοι. ἄλλως δὲ, παρεξελέγχεσθαι συμβαίνει τῷ ἀποκρινομένῳ. δεῖ δὲ εὐλαβεῖσθαι τὸν ἔσχατον τῶν ῥηθέντων τρόπον. παντελῶς γὰρ ἀπηρτημένῳ καὶ ἀλλότριος ἔοικεν εἶναι τῆς διαλεκτικῆς. διὸ δεῖ καὶ τὸν ἀποκρινόμενον μὴ δυσκολαίνειν. ἀλλὰ τιθέναι τὰ μὴ χρήσιμα πρὸς τὴν θέσιν. ἐπισημαινόμενον ὅσα μὴ δοκεῖ μὲν, τίθησι δὲ, μᾶλ-

στήμην κατηγορεῖται, καὶ γραμματική, ἢ μουσική, ἢ τῶν ἄλλων τις ἐπιστημῶν κατηγορηθήσεται, καὶ εἴ τις ἔχει ἐπιστήμην. ἢ παρωνύμως ἀπὸ τῆς ἐπιστήμης λέγεται, καὶ γραμματικὴν ἕξει ἢ μουσικήν. ἢ τῶν ἄλλων τινὰ ἐπιστημῶν ἢ παρωνύμως ἀπό τινος αὐτῶν ῥηθήσεται. οἷον γραμματικός, ἢ μουσικός. ἐὰν οὖν τι τεθῇ λεγόμενον ἀπὸ τοῦ γένους ὁποσοῦν, οἷον τό, τὴν ψυχὴν κινεῖσθαι, σκοπεῖν εἰ κατά τι τῶν εἰδῶν τῶν τῆς κινήσεως ἐνδέχεται τὴν ψυχὴν κινεῖσθαι. οἷον αὔξεσθαι. ἢ μειοῦσθαι. ἢ φθείρεσθαι. ἢ γίνεσθαι. ἢ ὅσα ἄλλα κινήσεως εἴδη. εἰ γὰρ κατὰ μηδέν, δῆλον ὅτι οὐ κινεῖται. οὗτος δὲ ὁ τόπος κοινὸς πρὸς ἄμφω, πρός τε τὸ κατασκευάζειν καὶ ἀνασκευάζειν. εἰ γὰρ κατά τι τῶν εἰδῶν κινεῖται, δῆλον ὅτι κινεῖται. καὶ εἰ κατὰ μηδὲν τῶν εἰδῶν κινεῖται, δῆλον ὅτι καὶ οὐ κινεῖται. Μὴ εὐποροῦντι δὲ ἐπιχειρήματος πρὸς τὴν θέσιν, σκοπεῖν ἐκ τῶν ὁρισμῶν, ἢ τῶν ὄντων τοῦ προκειμένου πράγματος, ἢ τῶν δοκούντων. καὶ εἰ μὴ ἀφ' ἑνός, ἀλλ' ἀπὸ πλειόνων. ῥᾷον γὰρ ὁρισαμένοις ἐπιχειρεῖν ἔσται. πρὸς γὰρ τοὺς ὁρισμούς, ῥᾴων ἡ ἐπιχείρησις. Σκοπεῖν δὲ περὶ τοῦ προκειμένου, τίνος ὄντος, ἀναγκαῖον τὸ προκείμενον εἶναι. ἢ τί ἐστιν ἐξ ἀνάγκης, εἰ τὸ προκείμενόν ἐστι. κατασκευάζειν μὲν οὖν βουλομένῳ, τίνος ὄντος, τὸ προκείμενον ἔσται ἐξ ἀνάγκης. ἐὰν γὰρ ἐκεῖνο δειχθῇ ὑπάρχον, καὶ τὸ προκείμενον δεδειγμένον ἔσται. ἀνασκευάζειν δὲ βουλομένῳ, τί ἐστιν εἰ τὸ προκείμενόν ἐστιν. ἐὰν γὰρ δείξωμεν τὸ ἀκόλουθον τῷ προκειμένῳ μὴ ὄν, ἀνῃρηκότες ἐσόμεθα τὸ προκείμενον. Ἔτι ἐπὶ τὸν χρόνον ἐπιβλέπειν εἴ που διαφωνεῖ. οἷον εἰ τὸ τρεφόμενον ἔφησεν

175 καὶ ἀντὶ τῆς πολυπραγμοσύνης, τὴν φιλοπραγμοσύνην. γνωριμωτέρου γὰρ γενομένου τοῦ ῥηθέντος, εὐεπιχειρητοτέρα ἡ θέσις. ἔστι δὲ καὶ οὗτος ὁ τόπος πρὸς ἄμφω κοινός, καὶ πρὸς τὸ ἀνασκευάζειν καὶ πρὸς τὸ κατασκευάζειν. Πρὸς δὲ τὸ δεῖξαι τἀναντία τῷ αὐτῷ ὑπάρχοντα, σκοπεῖν ἐπὶ τοῦ γένους. οἷον ἐὰν βουλόμεθα δεῖξαι ὅτι ἐστὶ περὶ αἴσθησιν ὀρθότης καὶ ἁμαρτία. τὸ δὲ αἰσθάνεσθαι, κρίνειν ἐστί. κρίνειν δὲ ἔστιν ὀρθῶς καὶ μὴ ὀρθῶς, καὶ περὶ αἴσθησιν ἂν εἴη ὀρθότης καὶ ἁμαρτία. νῦν μὲν οὖν ἐκ τοῦ γένους περὶ τὸ εἶδος ἡ ἀπόδειξις. τὸ γὰρ κρίνειν γένος τοῦ αἰσθάνεσθαι. ὁ γὰρ αἰσθανόμενος κρίνει πως. πάλιν δ' ἐκ τοῦ εἴδους τῷ γένει. ὅσα γὰρ τῷ εἴδει ὑπάρχει καὶ τῷ γένει. οἷον εἰ ἐστὶν ἐπιστήμη φαύλη καὶ σπουδαία, καὶ διάθεσις ἐστὶ φαύλη καὶ σπουδαία. ἡ γὰρ διάθεσις τῆς ἐπιστήμης γένος. ὁ μὲν οὖν πρῶτος τόπος, ψευδής ἐστι πρὸς τὸ κατασκευάσαι. ὁ δὲ δεύτερος, ἀληθής. οὐ γὰρ ἀναγκαῖον ὅσα τῷ γένει ὑπάρχει, καὶ τῷ εἴδει ὑπάρχειν. ζῷον μὲν γάρ ἐστι πτηνὸν καὶ τετράπουν. ἄνθρωπος δ' οὔ. ὅσα δὲ τῷ εἴδει ὑπάρχει, ἀναγκαῖον καὶ τῷ γένει. εἰ γάρ ἐστιν ἄνθρωπος σπουδαῖος, καὶ ζῷόν ἐστι σπουδαῖον. πρὸς δὲ τὸ ἀνασκευάζειν, ὁ μὲν πρότερος, ἀληθής. ὁ δὲ δεύτερος, ψευδής. ὅσα γὰρ τῷ γένει οὐχ ὑπάρχει, οὐδὲ τῷ εἴδει. ὅσα δὲ τῷ εἴδει μὴ ὑπάρχει, οὐκ ἀναγκαῖον τῷ γένει μὴ ὑπάρχειν. Ἐπεὶ δ' ἀναγκαῖον ὧν τὸ γένος κατηγορεῖται καὶ τῶν εἰδῶν τι κατηγορεῖσθαι, καὶ ὅσα ἔχει τὸ γένος, ἢ παρωνύμως ἀπὸ τοῦ γένους λέγεται, καὶ τῶν εἰδῶν τι ἀναγκαῖον ἔχειν, ἢ παρωνύμως ἀπό τινος τῶν εἰδῶν λέγεσθαι. οἷον εἴ τινος ἐπι

κός. καθ' αὑτὸ μὲν οἷον ὅτι τὸ τρίγωνον δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει τὰς τρεῖς γωνίας. κατὰ συμβεβηκὸς δὲ, ὅτι τὸ ἰσόπλευρον. ὅτι γὰρ συμβέβηκε τῷ τριγώνῳ ἰσοπλεύρῳ, τριγώνῳ εἶναι, κατὰ τοῦτο γνωρίζομεν ὅτι δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει τὰς ἐντός. εἰ οὖν μηδαμῶς ἐνδέχεται τὴν αὐτὴν εἶναι πλειόνων ἐπιστήμην, δῆλον ὅτι ὅλως οὐκ ἐνδέχεσθαι ὅτι. ἢ εἴ πως ἐνδέχεσθαι, δῆλον ὅτι ἐνδέχεσθαι. διαιρεῖσθαι δὲ ὁσαχῶς χρήσιμον. οἷον εἰ βουλόμεθα κατασκευάσαι, τὰ τοιαῦτα προοιστέον εἰς ὅσα ἐνδέχεται. καὶ διαιρετέον εἰς ταῦτα μόνον, ὅσα καὶ χρήσιμα πρὸς τὸ κατασκευάσαι, ἐὰν δ' ἀνασκευάσαι, ὅσα μὴ ἐνδέχεται. τὰ δὲ λοιπὰ, παραλειπτέον. ποιητέον δὲ καὶ ἐπὶ τούτων ὅταν λανθάνῃ ποσαχῶς λέγεσθαι. καὶ ὅτι δὲ τόδε τοῦδε. ἢ μὴ ὅτι, ἐκ τῶν αὐτῶν τόπων κατασκευαστέον. οἷον ἐπιστήμην τήνδε τοῦδε. ἢ ὡς τέλους. ἢ ὡς τῶν πρὸς τὸ τέλος. ἢ ὡς τῶν καθ' αὑτό. ἢ ὡς τῶν κατὰ συμβεβηκός. ἢ πάλιν μὴ εἶναι ἔτι κατὰ μηδένα τῶν ῥηθέντων τρόπων. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ περὶ ἐπιθυμίας, καὶ ὅσα ἄλλα λέγεσθαι πλειόνων. ἔστι γὰρ ἡ ἐπιθυμία τούτου, ἢ ὡς τέλους, οἷον ὑγείας. ἢ ὡς τῶν πρὸς τὸ τέλος, οἷον τοῦ φαρμακευθῆναι. ἢ ὡς κατὰ συμβεβηκός. καθάπερ ἐπὶ τοῦ οἴνου ὁ φιλόγλυκυς. οὐχ ὅτι ὁ οἶνος, ἀλλ' ὅτι γλυκύς ἐστι. καθ' αὑτὸ μὲν γὰρ τοῦ γλυκέος ἐπιθυμεῖ. τοῦ δὲ οἴνου, κατὰ συμβεβηκός. ἐὰν γὰρ αὐστηρὸς ᾖ, οὐκέτι ἐπιθυμεῖ. κατὰ συμβεβηκὸς οὖν ἐπιθυμεῖ. χρήσιμος δ' ὁ τόπος οὗτος ἐν τοῖς πρός τι. σχεδὸν γὰρ τὰ τοιαῦτα τῶν πρός τί ἐστιν. Ετι τὸ μεταλαμβάνειν εἰς τὸ γνωριμώτερον ὄνομα. οἷον ἀντὶ τοῦ ἀκριβοῦς ἐν ὑπολήψει, τὸ σαφές.

124 ζοντι μὲν, οὐδὲν δεῖ ἐξ ὁμολογίας διαλέγεσθαι, οὔτ' εἰ παντί, οὔτ' εἰ μηδενὶ ὑπάρχειν εἴρηται. εἰ γὰρ δείξομεν ὅτι τινὶ οὐχ ὑπάρχει ὁτῳοῦν, ἀνῃρηκότες ἐσόμεθα, τὸ παντὶ ὑπάρχειν. ὁμοίως δὲ κἂν ἑνὶ δείξωμεν ὑπάρχειν, ἀναιρήσομεν τὸ μηδενὶ ὑπάρχειν. κατασκευάζουσι δὲ προδιομολογητέον, ὅτι εἰ ὁτῳοῦν ὑπάρχει, παντὶ ὑπάρχει. ἂν πιθανὸν ᾖ τὸ ἀξίωμα. οὐ γὰρ ἀπόχρη πρὸς τὸ δεῖξαι ὅτι παντὶ ὑπάρχει, τὸ ἐφ' ἑνὸς διαλεχθῆναι. οἷον εἰ ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ ἀθάνατος, καὶ ὅτι πᾶσα ψυχὴ ἀθάνατος. ὥστε προδιομολογητέον ὅτι εἰ ἡτισοῦν ψυχὴ ἀθάνατος, καὶ πᾶσα ἀθάνατος. τοῦτο δὲ οὐκ ἀεὶ ποιητέον. ἀλλ' ὅταν μὴ εὐπορῶμεν κοινὸν ἐπὶ πάντων ἕνα λόγον εἰπεῖν. καθάπερ ὁ γεωμέτρης ὅτι τὸ τρίγωνον δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει τὰς τρεῖς γωνίας. εἰ δὲ μὴ λανθάνοι πολλαχῶς λεγόμενον, διελόμενον ὁσαχῶς λέγεται, καὶ ἀναιρεῖν καὶ κατασκευάζειν. οἷον εἰ τὸ δέον ἐστὶ τὸ συμφέρον ἢ τὸ καλὸν, πειρατέον ἄμφω κατασκευάζειν ἢ ἀναιρεῖν, περὶ τοῦ προκειμένου. οἷον ὅτι καλὸν καὶ συμφέρον, ἢ ὅτι οὔτε καλὸν οὔτε συμφέρον. ἐὰν δὲ μὴ ἐνδέχηται ἀμφότερα, θάτερον δεικτέον, ἐπισημαινομένους ὅτι, τὸ μὲν, τὸ δ' οὔ. ὁ δ' αὐτὸς λόγος κἂν πλείω ᾖ εἰς ἃ διαιρεῖται. Πάλιν ὅσα μὴ καθ' ὁμωνυμίαν λέγεται πολλαχῶς, ἀλλὰ κατ' ἄλλον τρόπον, οἷον ἐπιστήμη μία πλειόνων. ἢ ὡς τοῦ τέλους καὶ τοῦ πρὸς τὸ τέλος. οἷον ἡ ἰατρική, τοῦ ὑγίειαν ποιῆσαι. καὶ τοῦ διαιτῆσαι. ἢ ὡς ἀμφοτέρων τελῶν, καθάπερ τῶν ἐναντίων ἡ αὐτὴ λέγεται ἐπιστήμη. οὐδὲν γὰρ μᾶλλον τέλος τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου, ἢ ὡς τοῦ καθ' αὑτό. καὶ τοῦ κατὰ συμβεβη-

βαίνειν δὲ καὶ ἀντὶ τῶν ἐν τοῖς λόγοις ὀνομάτων, λόγους. καὶ μὴ ἀφίστασθαι, ἕως ἂν γνώριμον ἔλθῃ· πολλάκις γὰρ ὅλου μὲν τοῦ λόγου ἀποδοθέντος, οὔπω δῆλον τὸ ζητούμενον· ἀντὶ δέ τινος τῶν ἐν τῷ λόγῳ ὀνομάτων λόγου ῥηθέντος, κατάδηλον γίνεται. Ἔτι τὸ πρόβλημα πρότασιν ἑαυτῷ ποιούμενον, ἐνίστασθαι. ἡ γὰρ ἔνστασις ἔσται ἐπιχείρημα πρὸς τὴν θέσιν. ἔστι δὲ ὁ τόπος οὗτος, σχεδὸν ὁ αὐτὸς τῷ ἐπιβλέπειν οἷς ὑπάρχειν ἢ πᾶσιν ἢ μηδενὶ, εἴρηται. διαφέρει δὲ τῷ τρόπῳ. Ἔτι διορίζεσθαι ποῖα δεῖ καλεῖν ὡς οἱ πολλοί· καὶ ποῖα οὔ. χρήσιμον δὲ καὶ πρὸς τὸ κατασκευάζειν καὶ πρὸς τὸ ἀνασκευάζειν. οἷον ὅτι ταῖς μὲν ὀνομασίαις τὰ πράγματα προσαγορευτέον, καθάπερ οἱ πολλοί. ποῖα δὲ τῶν πραγμάτων ἐστὶ τοιαῦτα ἢ οὐ τοιαῦτα, οὐκέτι προσεκτέον τοῖς πολλοῖς. οἷον ὑγιεινὸν μὲν ῥητέον τὸ ποιητικὸν ὑγιείας ὡς οἱ πολλοὶ λέγουσι, πότερον δὲ τὸ προκείμενον, ποιητικὸν ὑγιείας ἢ οὔ, οὐκέτι ὡς οἱ πολλοὶ λεκτέον, ἀλλ' ὡς ὁ ἰατρός. Ἔτι ἐὰν πολλαχῶς λέγηται. κεῖται δὲ ἢ ὡς ὑπάρχει ἢ ὡς οὐχ ὑπάρχει, θάτερον δεικνύναι τῶν πλεοναχῶς λεγομένων, ἐὰν μὴ ἄμφω ἐνδέχηται. χρηστέον δὲ ἐπὶ τῶν λανθανόντων. εἰ γὰρ μὴ λανθάνει πολλαχῶς λεγόμενον, ἐνστήσεται ὅτι οὐ διείλεκται. ὅπερ αὐτὸς ἠπόρει. ἀλλὰ θάτερον. οὗτος δὲ ὁ τόπος, ἀντιστρέφει καὶ πρὸς τὸ κατασκευάσαι καὶ πρὸς τὸ ἀνασκευάσαι. κατασκευάζειν μὲν γὰρ βουλόμενοι, δείξομεν ὅτι θάτερον ὑπάρχει, ἐὰν μὴ ἄμφω δυνώμεθα. ἀνασκευάζοντες δὲ, ὅτι οὐχ ὑπάρχει θάτερον δείξομεν, ἐὰν μὴ ἄμφω δυνώμεθα. πλὴν ἀνασκευά-

174 ζοντι μὲν, οὐδὲν δεῖ ἐξ ὁμολογίας διαλέγεσθαι, οὔτ' εἰ παν-
τί, οὔτ' εἰ μηδενὶ ὑπάρχειν εἴρηται. εἰ γὰρ δείξομεν ὅτι
τινὶ οὐχ ὑπάρχει ὁτῳοῦν, ἀνῃρηκότες ἐσόμεθα, τὸ παν-
τὶ ὑπάρχειν. ὁμοίως δὲ κἂν ἑνὶ δείξωμεν ὑπάρχειν,
ἀναιρήσομεν τὸ μηδενὶ ὑπάρχειν. κατασκευάζουσι δὲ προ-
διομολογητέον, ὅτι εἰ ὁτῳοῦν ὑπάρχει, παντὶ ὑπάρ-
χει. ἂν πιθανὸν ᾖ τὸ ἀξίωμα. οὐ γὰρ ἀπόχρη πρὸς τὸ
δεῖξαι ὅτι παντὶ ὑπάρχει, τὸ ἐφ' ἑνὸς διαλεχθῆναι.
οἷον εἰ ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ ἀθάνατος, καὶ ὅτι πᾶσα ψυχὴ ἀ-
θάνατος. ὥστε προδιομολογητέον ὅτι εἰ ἡτισοῦν ψυ-
χὴ ἀθάνατος, καὶ πᾶσα ἀθάνατος. τοῦτο δὲ οὐκ ἀεὶ ποι-
τέον. ἀλλ' ὅταν μὴ εὐπορῶμεν κοινὸν ἐπὶ πάντων ἕνα
λόγον εἰπεῖν. καθάπερ ὁ γεωμέτρης ὅτι τὸ τρίγωνον δυ-
σὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει τὰς γωνίας. εἰ δὲ μὴ λανθά-
νοι πολλαχῶς λεγόμενον, διελόμενον ὁσαχῶς λέγεται, καὶ
ἀναιρεῖν [illegible] κατασκευάζειν. οἷον εἰ τὸ δέον ἐστὶ τὸ συμ-
φέρον [illegible] λόν, πειρατέον ἄμφω κατασκευά-
ζειν ἢ [illegible], περὶ τοῦ προκειμένου. οἷον ὅτι καλὸν
καὶ σ[illegible] ὅτι οὔτε καλὸν οὔτε συμφέρον. ἐὰν δὲ
μὴ [illegible] φότερα, θάτερον δεικτέον, ἐπισημαι-
ν[illegible]. τὸ δ' οὔ. ὁ δ' αὐτὸς, λόγος κἂν πλείω ᾖ
[illegible] Πάλιν ὅσα μὴ καθ' ὁμωνυμίαν
[illegible] ἀλλὰ κατ' ἄλλον τρόπον, οἷον ἐπὶ
[illegible] ν. ἢ ὡς τοῦ τέλους καὶ τοῦ πρὸς τὸ τέ-
[illegible], τοῦ ὑγίειαν ποιῆσαι. καὶ τοῦ διαιτῆ-
[illegible] ρων τελῶν, καθάπερ τῶν ἐναντίων
[illegible] ςήμη. οὐδὲν γὰρ μᾶλλον τέλος τὸ ἕ-
[illegible] ὡς τοῦ καθ' αὑτό. καὶ τοῦ κατὰ συμβεβη-

βοηθεῖ δὲ καὶ αὐτὸ τὸ ἀντὶ λέξεις ὀνόματα, λέξεις· καὶ μὴ ἀφίστασθαι, ἕως ἂν εἰς γνώριμον ἔλθῃ· πολλάκις γὰρ ὅλου μὲν τοῦ λόγου ἀποδοθέντος, οὔπω δῆλον τὸ ζητούμενον· ἀντὶ δέ τινος, τῶν ἐν τῷ λόγῳ ὀνομάτων λόγου ῥηθέντος, καταφανὲς γίνεται. Ἔτι τὸ πρόβλημα πρότασιν ἑαυτῷ ποιούμενον, ἐνίστασθαι· ἡ γὰρ ἔνστασις ἔσται ἐπιχείρημα πρὸς τὴν θέσιν. ἔστι δὲ ὁ τόπος οὗτος, σχεδὸν ὁ αὐτὸς τῷ ἐπιβλέπειν οἷς ὑπάρχει ἢ πᾶσιν ἢ μηδενί, εἴρηται· διαφέρει δὲ τῷ τρόπῳ. Ἔτι διορίζεσθαι ποῖα δεῖ καλεῖν ὡς οἱ πολλοί, καὶ ποῖα οὔ. χρήσιμον δὲ καὶ πρὸς τὸ κατασκευάζειν καὶ πρὸς τὸ ἀνασκευάζειν. οἷον ὅτι τοὺς μὲν ὀνομασίαις τὰ πράγματα προσαγορευτέον, καθάπερ οἱ πολλοί. ποῖα δὲ τῶν πραγμάτων ἐστὶ τοιαῦτα ἢ οὐ τοιαῦτα, οὐκέτι προσεκτέον τοῖς πολ[illegible]ν ὑγιεινὸν μὲν ῥητέον τὸ ποιητικὸν ὑγιείας [illegible] λοὶ λέγ[illegible]τερον δὲ τὸ προκεί[illegible] [illegible]τι ὡς οἱ πολλοὶ λε[illegible] [illegible] ὁ ἰα[illegible] πολλαχῶς λέγη[illegible] [illegible] δ' ἢ ὡς [illegible] οὐχ ὑπάρχει, θάτε[illegible] [illegible] ς λεγομένων, ἐὰν μὴ ἀμφοτ[illegible] [illegible] τῶν λανθανόντων· εἰ γὰρ μὴ [illegible] [illegible] μένων, ἐνστήσεται ὅτι οὐ δι[illegible] [illegible] ει· ἀλλὰ θάτερον· οὐ[illegible] [illegible] πρὸς τὸ κατασκευ[illegible] [illegible] κατασκευάζειν [illegible] [illegible] τερον ὑπάρχει [illegible] [illegible] ὐάζοντας δὲ, ὁ[illegible] [illegible] τερον [illegible] μὴ ἀμφοτ[illegible] [illegible] ἀνασκευά[illegible]

173 εἰ τῶν πρός τι καὶ τῶν ἐναντίων, καὶ τῶν κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν, καὶ τῶν κατ᾽ ἀντίφασιν λεγομένων ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη. κἂν ἐπὶ τούτων μήπω φανερὸν ᾖ, πάλιν ταῦτα διαιρετέον μέχρι τῶν ἀτόμων. οἷον ἐπὶ τῶν δικαίων καὶ τῶν ἀδίκων. ἢ τοῦ διπλασίου καὶ τοῦ ἡμίσεος. ἢ τυφλότητος καὶ ὄψεως. ἢ τοῦ εἶναι καὶ μὴ εἶναι. ἐὰν γὰρ ἐπί τινος δειχθῇ ὅτι οὐχ ἡ αὐτή, ἀνῃρηκότες ἐσόμεθα τὸ πρόβλημα. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ μηδενὶ ὑπάρχει. οὗτος δὲ ὁ τόπος ἀντιστρέφει καὶ πρὸς τὸ κατασκευάζειν καὶ ἀνασκευάζειν. ἐὰν γὰρ ἐπὶ πάντων φαίνηται διαίρεσιν προσενέγκασι, ἢ ἐπὶ πολλῶν, ἀξιωτέον καὶ καθόλου τιθέναι, ἢ ἔνστασιν φέρειν ἐπί τινος οὐχ οὕτως. ἐὰν γὰρ μηδέτερον τούτων ποιῇ, ἄτοπος φανεῖται μὴ τιθείς. Ἄλλος τόπος, τὸ λόγους ποιεῖν τοῦ τε συμβεβηκότος καὶ ᾧ συμβέβηκεν, ἢ ἀμφοτέρων καθ᾽ ἑκάτερον, ἢ τοῦ ἑτέρου. εἶτα σκοπεῖν εἴ τι μὴ ἀληθὲς ἐν τοῖς λόγοις ὡς ἀληθὲς εἴληπται. οἷον εἰ ἔστι θεὸν ἀδικεῖν, τί τὸ ἀδικεῖν. εἰ γὰρ τὸ βλάπτειν ἑκουσίως, δῆλον ὡς οὐκ ἔστι θεὸν ἀδικεῖσθαι. οὐ γὰρ ἐνδέχεται βλάπτεσθαι τὸν θεόν. καὶ εἰ φθονερὸς ὁ σπουδαῖος, τίς ὁ φθονερός καὶ τίς ὁ φθόνος. εἰ γὰρ ὁ φθόνος ἐστὶ λύπη ἐπὶ φαινομένῃ εὐπραγίᾳ τῶν ἐπιεικῶν τινος, δῆλον ὅτι ὁ σπουδαῖος οὐ φθονερός. φαῦλος γὰρ ἂν εἴη. καὶ εἰ ὁ νεμεσητικὸς φθονερός, τίς ἑκάτερος αὐτῶν. οὕτω γὰρ καταφανὲς ἔσται πότερον ἀληθὲς ἢ ψεῦδος τὸ ῥηθέν. οἷον εἰ φθονερὸς μὲν ὁ λυπούμενος ἐπὶ ταῖς τῶν ἀγαθῶν εὐπραγίαις, νεμεσητικὸς δὲ ὁ λυπούμενος ἐπὶ ταῖς τῶν κακῶν εὐπραγίαις, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη φθονερὸς ὁ νεμεσητικός. λαμ-

γοντες, ἁμαρτάνουσι. καὶ οἱ τοῖς ἀλλοτρίοις ὀνόμασι τὰ
πράγματα προσαγορεύοντες, οἷον τὸν πλάτανον ἄν-
θρωπον, παραβαίνουσι τὴν κειμένην ὀνομασίαν. Εἷς
μὲν δὴ τόπος, τὸ ἐπιβλέπειν εἰ τὸ κατ' ἄλλον τινὰ
τρόπον ὑπάρχον, ὡς συμβεβηκὸς ἀποδέδωκεν. ἁμαρ-
τάνεται δὲ μάλιστα τοῦτο περὶ τὰ γένη. οἷον εἴ τις τῷ λευ-
κῷ φαίη συμβεβηκέναι χρώματι εἶναι. οὐ γὰρ συμβέ-
βηκε τῷ λευκῷ χρώματι εἶναι, ἀλλὰ γένος αὐτοῦ τὸ
χρῶμά ἐστιν. ἐνδέχεται μὲν οὖν καὶ κατὰ τὴν ὀνομασίαν διορί-
σαι τὸν τιθέμενον. οἷον ὅτι συμβέβηκε τῇ δικαιοσύνῃ,
ἀρετὴν εἶναι. πολλάκις δὲ καὶ μὴ διορίσαντι, καταφανὲς
ὅτι τὸ γένος ὡς συμβεβηκὸς ἀποδέδωκεν. οἷον
εἴ τις τὴν λευκότητα κεχρῶσθαι φήσειεν, ἢ τὴν βάδισιν,
κινεῖσθαι. ἀπ' οὐδενὸς γὰρ γένους, παρωνύμως ἡ κατηγο-
ρία κατὰ τοῦ εἴδους λέγεται, ἀλλὰ πάντα συνωνύμως τὰ
γένη τῶν εἰδῶν κατηγορεῖται. καὶ γὰρ τοὔνομα καὶ
τὸν λόγον ἐπιδέχεται τῶν γενῶν, τὰ εἴδη. ὁ οὖν κεχρωσ-
μένον εἰπὼν τὸ λευκὸν, οὔτε ὡς γένος ἀποδέδωκεν.
ἐπειδὴ παρωνύμως εἴρηκεν. οὔτε ὡς ἴδιον, ἢ ὡς ὁρι-
σμόν. ὁ γὰρ ὁρισμὸς καὶ τὸ ἴδιον, οὐδενὶ ἄλλῳ ὑπάρ-
χει. κέχρωσται δὲ πολλὰ καὶ τῶν ἄλλων. οἷον ξύλον. λί-
θος. ἄνθρωπος. ἵππος. δῆλον οὖν ὅτι ὡς συμβεβηκὸς ἀπο-
δίδωσιν. Ἄλλος τόπος, τὸ ἐπιβλέπειν οἷς ὑπάρ-
χειν ἢ πᾶσιν ἢ μηδενὶ εἴρηται. σκοπεῖν δὲ κατ' εἴδη
καὶ μὴ ἐν τοῖς ἀπείροις. ὁδῷ γὰρ μᾶλλον καὶ ἐν ἐλάττο-
σιν ἡ σκέψις. δεῖ δὲ σκοπεῖν καὶ ἄρχεσθαι ἀπὸ τῶν
πρώτων. εἶτα ἐφεξῆς ἕως τῶν ἀτόμων. οἷον εἰ τῶν
ἀντικειμένων τὴν αὐτὴν ἐπιστήμην ἔφησεν εἶναι, σκεπτέον

172 ὑπάρχει, καὶ ὅτι τινὶ ὑπάρχει δεδειχότες ἐσόμεθα. ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι οὐδενὶ ὑπάρχει δείξωμεν, καὶ ὅτι οὐ παντὶ ὑπάρχει, δεδειχότες ἐσόμεθα. πρῶτον μὲν οὖν περὶ τῶν καθόλου ἀνασκευαστικῶν ῥητέον, διά τε τὸ κοινὰ εἶναι τὰ τοιαῦτα πρὸς τὰ καθόλου, καὶ τὰ ἐπὶ μέρους. καὶ διὰ τὸ μᾶλλον τὰς θέσεις κομίζειν ἐν τῷ ὑπάρχειν, ἢ μή, τοὺς δὲ διαλεγομένους ἀνασκευάζειν. ἔστι δὲ χαλεπώτατον τὸ ἀντιστρέφειν τὴν ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος οἰκείαν ὀνομασίαν. τὸ γὰρ πῆ καὶ μὴ καθόλου, ἐπὶ μόνων ἐνδέχεται τῶν συμβεβηκότων. ἀπὸ μὲν γὰρ τοῦ ὅρου καὶ τοῦ ἰδίου καὶ τοῦ γένους, ἀναγκαῖον ἀντιστρέφειν. οἷον εἰ ὑπάρχει τινὶ ζῴῳ, πεζῷ δίποδι εἶναι, ἀντιστρέψαντι ἀληθὲς ἔσται λέγειν, ὅτι ζῷον πεζὸν δίπουν ἐστίν. ὁμοίως δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ γένους. εἰ γὰρ ζῴῳ ὑπάρχει τινὶ εἶναι ζῷόν ἐστι. τὰ δ' αὐτὰ καὶ ἐπὶ τοῦ ἰδίου. εἰ γὰρ ὑπάρχει τινὶ γραμματικῆς δεκτικῷ εἶναι, γραμματικῆς δεκτικόν ἐστι. οὐδὲν γὰρ τούτων ἐνδέχεται κατά τι ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν, ἀλλ' ἁπλῶς ἢ ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν. ἐπὶ δὲ τῶν συμβεβηκότων, οὐδὲν κωλύει κατά τι ὑπάρχειν. οἷον λευκότητα, ἢ δικαιοσύνην, ὥστε οὐκ ἀπόχρη τὸ δεῖξαι ὅτι ὑπάρχει λευκότης ἢ δικαιοσύνη, πρὸς τὸ δεῖξαι ὅτι λευκὸς ἢ δίκαιός ἐστιν. ἔχει γὰρ ἀμφισβήτησιν ὅτι κατά τι λευκὸς ἢ δίκαιός ἐστιν. ὥστ' οὐκ ἀναγκαῖον ἐπὶ τῶν συμβεβηκότων τὸ ἀντιστρέφειν. διορίσασθαι δὲ δεῖ καὶ τὰς ἁμαρτίας τὰς ἐν τοῖς προβλήμασιν, ὅτι εἰσὶ διτταί, ἢ τῷ ψεύδεσθαι, ἢ τῷ παραβαίνειν τὴν κειμένην λέξιν. οἵ τε γὰρ ψευδόμενοι καὶ τὸ μὴ ὑπάρχον, ὑπάρχειν τινὶ λέ-

συνορᾶν τί ἐν ἑκάστῳ ταὐτὸ, οὐκ ἀπορήσομεν εἰς τί δεῖ γένος ὁριζομένους τὸ προκείμενον τιθέναι. τῶν γὰρ κοινῶν τὸ μάλιστα ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον, γένος ἂν εἴη. ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς πολὺ διεστῶσι χρήσιμος πρὸς τοὺς ὁρισμοὺς ἡ τοῦ ὁμοίου θεωρία. οἷον ὅτι ταὐτὸ γαλήνη μὲν ἐν θαλάττῃ. νηνεμία δὲ ἐν ἀέρι. ἑκάτερον γὰρ ἡσυχία. καὶ ὅτι στιγμὴ ἐν γραμμῇ. καὶ μονὰς ἐν ἀριθμῷ. ἑκάτερον γὰρ ἀρχή. ὥστε τὸ κοινὸν ἐπὶ πάντων γένος ἀποδιδόντες, δόξομεν οὐκ ἀλλοτρίως ὁρίζεσθαι. σχεδὸν δὲ καὶ οἱ ὁριζόμενοι, οὕτως εἰώθασιν ἀποδιδόναι. τήν τε γὰρ μονάδα ἀρχὴν ἀριθμοῦ φασὶν εἶναι, καὶ τὴν στιγμὴν, ἀρχὴν γραμμῆς. δῆλον οὖν ὅτι τὸ κοινὸν ἀμφοτέρων γένος τιθέασι. τὰ μὲν οὖν ὄργανα δι᾽ ὧν οἱ συλλογισμοὶ, ταῦτά ἐστιν. οἱ δὲ τόποι πρὸς οὓς χρήσιμα τὰ λεγόμενα, οἵδε εἰσίν.

ΑΡΙΣΤΟΤΛΟΥΣ ΤΟΠΙΚΩΝ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Ἔστι δὲ τῶν προβλημάτων τὰ μὲν καθόλου. τὰ δὲ ἐπὶ μέρους. καθόλου μὲν οὖν, οἷον ὅτι πᾶσα ἡδονὴ ἀγαθόν. καὶ ὅτι οὐδεμία ἡδονὴ ἀγαθόν. ἐπὶ μέρους δὲ, οἷον ὅτι ἐστί τις ἡδονὴ ἀγαθόν. καὶ ὅτι ἔστι τις ἡδονὴ οὐκ ἀγαθόν. ἔστι δὲ πρὸς ἀμφότερα τὰ γένη τῶν προβλημάτων κοινὰ τὰ καθόλου κατασκευαστικά τε καὶ ἀνασκευαστικά. δείξαντες γὰρ ὅτι παντὶ

171 σαχῶς λέγεται. τοῦτο δ' οὐκ ἐπὶ πάντων δυνατόν. ἀλλ' ὅταν ᾖ τῶν πολλαχῶς λεγομένων, τὰ μὲν ἀληθῆ, τὰ δὲ ψευδῆ. ἔστι δ' οὐκ οἰκεῖος ὁ τρόπος οὗτος τῆς διαλεκτικῆς. διὸ παντελῶς εὐλαβητέον τοῖς διαλεκτικοῖς τὸ τοιοῦτο τὸ πρὸς τοὔνομα διαλέγεσθαι, ἐὰν μή τις ἄλλως ἐξαδυνατῇ περὶ τοῦ προκειμένου διαλέγεσθαι. Τὸ δὲ τὰς διαφορὰς εὑρεῖν, χρήσιμον πρός τε τοὺς συλλογισμοὺς τοὺς περὶ ταὐτοῦ καὶ ἑτέρου. καὶ πρὸς τὸ γνωρίζειν τί ἐστιν ἕκαστον. ὅτι μὲν οὖν πρὸς τοὺς συλλογισμοὺς τοὺς περὶ ταὐτοῦ καὶ ἑτέρου χρήσιμον, δῆλον. εὑρόντες γὰρ διαφορὰν τῶν προκειμένων ὁποιανοῦν, δεδειχότες ἐσόμεθα ὅτι οὐ ταὐτόν. Πρὸς δὲ τὸ γνωρίζειν τί ἐστι, διότι τὸν ἴδιον τῆς οὐσίας ἑκάστου λόγον ταῖς περὶ ἕκαστον οἰκείαις διαφοραῖς, χωρίζειν εἰώθαμεν. Ἡ δὲ τοῦ ὁμοίου θεωρία χρήσιμος πρός τε τοὺς ἐπακτικοὺς λόγους, καὶ πρὸς τοὺς ἐξ ὑποθέσεως συλλογισμούς, καὶ πρὸς τὴν ἀπόδοσιν τῶν ὁρισμῶν. πρὸς μὲν οὖν τοὺς ἐπακτικοὺς λόγους, διότι τῇ καθ' ἕκαστα ἐπὶ τῶν ὁμοίων ἐπαγωγῇ, τὸ καθόλου ἀξιοῦμεν ἐπάγειν. οὐ γὰρ ῥᾴδιόν ἐστιν ἐπάγειν, μὴ εἰδότας τὰ ὅμοια. πρὸς δὲ τοὺς ἐξ ὑποθέσεως συλλογισμούς, διότι ἔνδοξόν ἐστιν, ὥσποτε ἐφ' ἑνὸς τῶν ὁμοίων ἔχει, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν. ὥστε πρὸς ὅ,τι ἂν αὐτῶν εὐπορῶμεν διαλέγεσθαι, προδιομολογησόμεθα, ὥσποτε ἐπὶ τούτων ἔχει, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔχειν. δείξαντες δὲ ἐκεῖνο, καὶ τὸ προκείμενον ἐξ ὑποθέσεως δεδειχότες ἐσόμεθα. ὑποθέμενοι γὰρ ὥσποτε ἐπὶ τούτων ἔχει, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔχειν, τὴν ἀπόδειξιν πεποιήμεθα. πρὸς δὲ τὴν τῶν ὁρισμῶν ἀπόδοσιν, διότι δυνάμενοι

ἄλλο πρὸς ἄλλο, τὰ μὴ πολὺ λίαν διεστηκότα· οἷον τίνι διαφέρει αἴσθησις ἐπιστήμης. ἐπὶ γὰρ τῶν πολὺ διεστηκότων, κατάδηλοι παντελῶς αἱ διαφοραί. Τὴν δὲ ὁμοιότητα σκεπτέον ἐπί τε τῶν ἐν ἑτέροις γένεσιν, ὡς ἕτερον πρὸς ἕτερόν τι, οὕτως ἄλλο πρὸς ἄλλο· οἷον ὡς ἐπιστήμη πρὸς ἐπιστητόν, οὕτως αἴσθησις πρὸς αἰσθητόν. καὶ ὡς ἕτερον ἐν ἑτέρῳ τινί, οὕτως ἄλλο ἐν ἄλλῳ. οἷον ὡς ὄψις ἐν ὀφθαλμῷ νοῦς ἐν ψυχῇ. καὶ ὡς γαλήνη ἐν θαλάττῃ, νηνεμία ἐν ἀέρι. ἑκάτερον γὰρ ἡσυχία. μάλιστα δὲ ἐν τοῖς πολὺ διεστῶσι γυμνάζεσθαι χρή. ῥᾷον γὰρ ἐπὶ τῶν λοιπῶν δυνησόμεθα τὰ ὅμοια συνορᾶν. Σκεπτέον δὲ καὶ τὰ ἐν τῷ αὐτῷ γένει ὄντα, εἴ τι ἅπασιν ὑπάρχει ταυτόν. οἷον ἀνθρώπῳ καὶ ἵππῳ καὶ κυνί. ᾗ γὰρ ὑπάρχει τι αὐτοῖς ταυτόν, ταύτῃ ὅμοιά ἐστι. Χρήσιμον δὲ τὸ μὲν ποσαχῶς λέγεται ἐπεσκέφθαι, πρὸς τὸ σαφές. μᾶλλον γὰρ ἄν τις εἰδείη τί τίθησιν ἐμφανισθέντος τοῦ ποσαχῶς λέγεται. καὶ πρὸς τὸ γίνεσθαι κατ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα καὶ μὴ πρὸς τοὔνομα τοὺς συλλογισμούς. ἀδήλου γὰρ ὄντος ποσαχῶς λέγεται, ἐνδέχεται μὴ ἐπὶ ταυτὸ τόν τε ἐρωτῶντα καὶ τὸν ἀποκρινόμενον φέρειν τὴν διάνοιαν. ἐμφανισθέντος δὲ ποσαχῶς λέγεται καὶ ἐπὶ τί φέρων τίθησι, γελοῖος ἂν φαίνοιτο ὁ ἐρωτῶν, εἰ μὴ πρὸς τοῦτο τὸν λόγον ποιοῖτο. Χρήσιμον δὲ καὶ πρὸς τὸ μὴ παραλογισθῆναι καὶ πρὸς τὸ παραλογίσασθαι. εἰδότες γὰρ ποσαχῶς λέγεται, οὐ μὴ παραλογισθῶμεν, ἀλλ' εἰδήσομεν ἐὰν μὴ πρὸς ταυτὸ τὸν λόγον ποιῆται ὁ ἐρωτῶν. αὐτοί τε ἐρωτῶντες δυνησόμεθα παραλογίσασθαι, ἐὰν μὴ τυγχάνῃ εἰδὼς ὁ ἀποκρινόμενος πο-

μᾶλλον ἢ ὁμοίως· οἷον λευκὴ φωνὴ καὶ λευκὸν ἱμάτιον· καὶ ὀξὺς χυμός, καὶ ὀξεῖα φωνή. ταῦτα γὰρ οὔθ' ὁμοίως λέγεται λευκὰ ἢ ὀξέα, οὔτε μᾶλλον θάτερον. ὥστε ὁμώνυμον τὸ ὀξὺ καὶ τὸ λευκόν. τὸ γὰρ συνώνυμον πᾶν συμβλητόν. ἢ γὰρ ὁμοίως ῥηθήσεται, ἢ μᾶλλον θάτερον. Ἐπεὶ δὲ τῶν ἑτερογενῶν καὶ μὴ ὑπάλληλα τεταγμένων ἕτεραι τῷ εἴδει καὶ αἱ διαφοραί. οἷον ζῴου καὶ ἐπιστήμης, ἕτεραι γὰρ τούτων αἱ διαφοραί. σκοπεῖν δὲ δεῖ εἰ τὰ ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα, ἑτέρων γενῶν καὶ μὴ ὑπάλληλα διαφοραί εἰσιν. οἷον τὸ ὀξύ, φωνῆς καὶ ὄγκου. διαφέρει γὰρ φωνὴ φωνῆς· τῷ ὀξεῖα εἶναι. ὁμοίως δὲ καὶ ὄγκος ὄγκου. ὥστε ὁμώνυμον τὸ ὀξύ. ἑτέρων γὰρ γενῶν καὶ οὐχ ὑπάλληλα διαφοραί εἰσι. Πάλιν εἰ ἄλλων τῶν ὑπὸ τὸ ἄλλο ὄνομα ἕτεραι αἱ διαφοραί. οἷον χρώματος τοῦ τε ἐπὶ τῶν σωμάτων καὶ τοῦ ἐν τοῖς μέλεσι. τοῦ μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν σωμάτων, διακριτικὸν καὶ συγκριτικὸν ὄψεως. τοῦ δ' ἐπὶ τῶν μελῶν. οὐχ αἱ αὐταὶ διαφοραί. ὥστε ὁμώνυμον. τὸ χρῶμα. τῶν γὰρ αὐτῶν γενῶν αἱ αὐταὶ διαφοραί. Ἔτι ἐπεὶ τὸ εἶδος οὐδενός ἐστι διαφορά, σκοπεῖν χρὴ τῶν ὑπὸ τὸ ἄλλο ὄνομα. εἰ τὸ μὲν εἶδός ἐστι. τὸ δὲ διαφορά. οἷον τὸ λευκὸν τὸ μὲν ἐπὶ τοῦ σώματος, εἶδος χρώματος. τὸ δ' ἐπὶ τῆς φωνῆς, διαφορά. διαφέρει γὰρ φωνὴ φωνῆς, τῷ λευκὴ εἶναι.

Περὶ μὲν οὖν τῶν πολλαχῶς, διὰ τούτων καὶ τῶν τοιούτων σκεπτέον. τὰς δὲ διαφορὰς ἐν ἄλλοις τε γένεσι τοῖς πρὸς ἄλληλα θεωρητέον. οἷον τίνι διαφέρει δικαιοσύνη ἀνδρείας. καὶ φρόνησις, σωφροσύνης. ταῦτα γὰρ ἅπαντα ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους ἐστὶ τῆς ἀρετῆς. καὶ ἐξ

γένους ἐστίν, οἷον τοῦ κόρακος τὸ ζῷον καὶ τὸ ὄρνεον γένος ἐστίν. ὅταν οὖν λέγωμεν τὸν κόρακα ὄρνεον εἶναι, καὶ ζῷον ποιόν τι φαμὲν εἶναι αὐτόν· ὥστ᾽ ἀμφότερα τὰ γένη περὶ αὐτοῦ κατηγορεῖται. ὁμοίως δὲ καὶ ὅταν ζῷον πτηνὸν δίπουν τὸν κόρακα λέγωμεν, ὄρνεον αὐτὸν φαμὲν εἶναι· καὶ οὕτως οὖν ἀμφότερα τὰ γένη κατηγορεῖται κατὰ τοῦ κόρακος, καὶ ὁ λόγος αὐτῶν. ἐπὶ δὲ τῶν μὴ ὑπάλληλα γενῶν, οὐ συμβαίνει τοῦτο. οὔτε γὰρ ὅταν σκεῦος λέγωμεν, ζῷον λέγομεν· οὔθ᾽ ὅταν ζῷον, σκεῦος. Σκοπεῖν δὲ μὴ μόνον ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἰ ἕτερα τὰ γένη καὶ μὴ ὑπάλληλα, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐναντίου. εἰ γὰρ τὸ ἐναντίον πολλαχῶς λέγεται, δῆλον ὅτι καὶ τὸ προκείμενον. Χρήσιμον δὲ καὶ τὸ ἐπὶ τὸν ὁρισμὸν ἐπιβλέπειν τὸν ἐκ τοῦ συντιθεμένου γινόμενον· οἷον λευκοῦ σώματος, καὶ λευκῆς φωνῆς· ἀφαιρουμένου γὰρ τοῦ ἰδίου, τὸν αὐτὸν λόγον δεῖ λείπεσθαι. τοῦτο δὲ οὐ συμβαίνει ἐπὶ τῶν ὁμωνύμων. οἷον ἐπὶ τῶν νῦν εἰρημένων. τὸ μὲν γὰρ ἔσται σῶμα τοιόνδε χρῶμα ἔχον· τὸ δέ, φωνὴ εὐήκοος. ἀφαιρεθέντος οὖν τοῦ σώματος καὶ τῆς φωνῆς, οὐ ταὐτὸν ἐν ἑκατέρῳ τὸ λειπόμενον. ἔδει δέ γε, εἴπερ συνώνυμον ἦν τὸ λευκὸν τὸ ἐφ᾽ ἑκατέρου λεγόμενον. πολλάκις δὲ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς λόγοις λανθάνει παρακολουθοῦν τὸ ὁμώνυμον· διὸ καὶ ἐπὶ τῶν λόγων σκεπτέον. οἷον ἄν τις τὸ σημαντικὸν καὶ τὸ ποιητικὸν ὑγιείας τὸ συμμέτρως ἔχον πρὸς ὑγίειαν φῇ εἶναι, οὐκ ἀποστατέον· ἀλλ᾽ ἐπισκεπτέον τί τὸ συμμέτρως καθ᾽ ἑκάτερον εἴρηκεν· οἷον εἰ τὸ μέν, τῷ τοσοῦτον εἶναι ὥστε ποιεῖν ὑγίειαν· τὸ δέ, τῷ τοιοῦτον εἶναι οἷον σημαίνειν ποία τις ἡ ἕξις. Ἔτι εἰ μὴ συμβλητὰ κατὰ τὸ

δικαίως λέγεται, τό, τε κατὰ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην κρῖναι. καὶ τὸ ὡς δεῖ, ὁμοίως καὶ τὸ δίκαιον. ὡσαύτως δὲ καὶ εἰ τὸ ὑγιεινὸν πλεοναχῶς, καὶ τὸ ὑγιεινῶς πλεοναχῶς ῥηθήσεται. οἷον ὑγιεινόν· τὸ μὲν, ὑγιείας ποιητικόν· τὸ δὲ φυλακτικόν· τὸ δὲ, σημαντικόν, καὶ τὸ ὑγιεινῶς, ἢ ποιητικῶς. ἢ φυλακτικῶς, ἢ σημαντικῶς ῥηθήσεται. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ὅταν αὐτὸ πλεοναχῶς λέγηται, καὶ ἡ πτῶσις ἡ ἀπ' αὐτοῦ πλεοναχῶς ῥηθήσεται, καὶ εἰ ἡ πτῶσις, καὶ αὐτό. Σκοπεῖν δὲ δεῖ καὶ τὰ γένη τῶν κατὰ τοὔνομα κατηγοριῶν, εἰ ταυτά ἐστιν ἐπὶ πάντων. εἰ γὰρ μὴ ταυτὰ, δῆλον ὅτι ὁμώνυμον τὸ λεγόμενον. οἷον τὸ ἀγαθὸν, ἐν ἐδέσματι μὲν, τὸ ποιητικὸν ἡδονῆς. ἐν ἰατρικῇ δὲ, τὸ ποιητικὸν ὑγείας. ἐπὶ δὲ ψυχῆς, τὸ ποιὰν εἶναι. οἷον σώφρονα, ἢ ἀνδρείαν, ἢ δικαίαν· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ ἀνδρός. ἐνιαχοῦ δὲ, τὸ ποτέ. οἷον τὸ ἐν τῷ καιρῷ ἀγαθόν. ἀγαθὸν γὰρ λέγεται τὸ ἐν τῷ καιρῷ. πολλάκις δὲ τὸ ποσόν. οἷον τὸ ἐπὶ τοῦ μετρίου. λέγεται γὰρ καὶ τὸ μέτριον ἀγαθόν. ὥστε ὁμώνυμον τὸ ἀγαθόν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ λευκόν. ἐπὶ σώματος μὲν χρῶμα. ἐπὶ δὲ φωνῆς τὸ εὐήκοον. παραπλησίως δὲ καὶ τὸ ὀξύ. οὐ γὰρ ὡσαύτως ἐπὶ πάντων τὸ αὐτὸ λέγεται. φωνὴ μὲν γὰρ ὀξεῖα, ἡ ταχεῖα. καθάπερ φασὶν οἱ κατὰ τοὺς ἀριθμοὺς ἁρμονικοί. γωνία δ' ὀξεῖα, ἡ ἐλάσσων ὀρθῆς. μάχαιρα δὲ, ἡ ὀξυγώνιος. Σκοπεῖν δὲ χρὴ καὶ τὰ γένη τῶν ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα, εἰ ἕτερα καὶ μὴ ὑπ' ἄλληλα. οἷον ὄνος τό τε ζῶον καὶ τὸ σκεῦος. ἕτερος γὰρ ὁ κατὰ τοὔνομα λόγος αὐτῶν. τὸ μὲν γὰρ ζῶον, ὁποῖόν τι ῥηθήσεται. τὸ δὲ σκεῦος, ὁποῖόν τι. ἐὰν δ' ὑπ' ἄλληλα τὰ γένη ᾖ, οὐκ ἀναγκαῖον ἑτέρους τοὺς

Ἔτι καὶ ἐπὶ τῶν ἀνὰ μέσον, εἰ τῶν μὲν ἔστι τι ἀνὰ μέσον· τῶν δέ, μηδέν· ἢ εἰ ἀμφοῖν μὲν ἐστί, μὴ ταυτὸν δέ· οἷον λευκοῦ καὶ μέλανος, ἐν χρώμασι μέν, τὸ φαιόν. ἐν φωνῇ δέ, οὐδέν· ἢ εἰ ἄρα τὸ σομφόν, καθάπερ τινές φασι σομφὴν φωνὴν ἀνὰ μέσον εἶναι· ὥσθ' ὁμώνυμον λευκόν. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ μέλαν. Ἔτι εἰ τῶν μὲν πλείω τὰ ἀνὰ μέσον, τῶν δέ, ἕν. καθάπερ ἐπὶ τοῦ λευκοῦ καὶ μέλανος· ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν χρωμάτων, πολλὰ τὰ ἀνὰ μέσον· ἐπὶ δὲ τῆς φωνῆς, ἓν τὸ σομφόν. Πάλιν ἐπὶ τοῦ κατ' ἀντίφασιν ἀντικειμένου σκοπεῖν, εἰ πλεοναχῶς λέγεται· εἰ γὰρ τοῦτο πλεοναχῶς λέγεται, καὶ τὸ τούτῳ ἀντικείμενον πλεοναχῶς ῥηθήσεται· οἷον τὸ μὴ βλέπειν πλεοναχῶς λέγεται· ἓν μέν, τὸ μὴ ἔχειν ὄψιν· ἕτερον δέ, τὸ μὴ ἐνεργεῖν τῇ ὄψει· εἰ δὲ τοῦτο πλεοναχῶς λέγεται, ἀναγκαῖον καὶ τὸ βλέπειν πλεοναχῶς λέγεσθαι· ἑκατέρῳ γὰρ τῷ μὴ βλέπειν ἀντικείσεταί τι· οἷον τῷ μὲν μὴ ἔχειν ὄψιν, τὸ ἔχειν· τῷ δὲ μὴ ἐνεργεῖν τῇ ὄψει, τὸ ἐνεργεῖν. Ἔτι ἐπὶ τῶν κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν λεγομένων ἐπισκοπεῖν· εἰ γὰρ θάτερον πλεοναχῶς λέγεται, καὶ τὸ λοιπόν· οἷον εἰ τὸ αἰσθάνεσθαι πλεοναχῶς λέγεται κατά τε τὴν ψυχὴν καὶ κατὰ τὸ σῶμα, δῆλον ὅτι καὶ τὸ ἀναίσθητον εἶναι, πλεοναχῶς ῥηθήσεται κατά τε τὴν ψυχὴν καὶ κατὰ τὸ σῶμα, ὅτι δὲ κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν ἀντίκειται τὰ νῦν λεγόμενα, δῆλον, ἐπεὶ πέφυκεν ἑκατέραν τῶν αἰσθήσεων ἔχειν τὰ ζῷα, καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ κατὰ τὸ σῶμα. Ἔτι δὲ ἐπὶ τῶν πτώσεων ἐπισκεπτέον· εἰ γὰρ τὸ δικαίως πλεοναχῶς λέγεται, καὶ τὸ δίκαιον πλεοναχῶς ῥηθήσεται· καθ' ἑκάτερον γὰρ τῶν δικαίως ἐστὶ δίκαιον· οἷον εἰ τὸ

δικαίως

68 ὀξύ. καθ' ἑκάτερον γὰρ τούτων, ἕτερον ἔσται τὸ ἐναντίον. οὐ γὰρ τὸ αὐτὸ ὀξὺ ἔσται τῷ ἀμβλεῖ καὶ τῷ βαρεῖ ἐναντίον. ἑκατέρῳ δὲ τὸ ὀξὺ ἐναντίον. Πάλιν τῷ βαρεῖ ἐν φωνῇ μὲν ἐναντίον τὸ ὀξύ. ἐν ὄγκῳ δὲ, τὸ κοῦφον. ὥστε πολλαχῶς τὸ βαρὺ λέγεται, ἐπειδὴ καὶ τὸ ἐναντίον. ὁμοίως δὲ καὶ τῷ καλῷ. τῷ μὲν ἐπὶ τοῦ ζώου, τὸ αἰσχρόν. τῷ δὲ ἐπὶ τῆς οἰκίας, τὸ μοχθηρόν. ὥστε ὁμώνυμον τὸ καλόν. ἐπ' ἐνίων δὲ τοῖς μὲν ὀνόμασιν, οὐδαμῶς διαφωνεῖ. τῷ δὲ εἴδει καταδήλος ἐν αὐτοῖς εὐθέως ἡ διαφορά ἐστιν. οἷον ἐπὶ τοῦ λευκοῦ καὶ τοῦ μέλανος. φωνὴ γὰρ λευκὴ καὶ μέλαινα λέγεται. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ χρῶμα. τοῖς μὲν οὖν ὀνόμασιν οὐδὲν διαφωνεῖ. τῷ δὲ εἴδει καταδήλος ἐν αὐτοῖς εὐθέως ἡ διαφορά. οὐ γὰρ ὁμοίως τό, τε χρῶμα λευκὸν λέγεται καὶ ἡ φωνή. δῆλον δὲ τοῦτο καὶ διὰ τῆς αἰσθήσεως. τῶν γὰρ αὐτῶν τῷ εἴδει ἡ αὐτὴ αἴσθησις. τὸ δὲ λευκὸν τὸ ἐπὶ τῆς φωνῆς καὶ ἐπὶ τοῦ χρώματος, οὐ τῇ αὐτῇ αἰσθήσει κρίνομεν. ἀλλὰ τὸ μὲν, ὄψει. τὸ δ' ἀκοῇ. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ὀξὺ καὶ τὸ ἀμβλὺ ἐν χυμοῖς καὶ ἐν ὄγκοις. ἀλλὰ τὸ μὲν, ἁφῇ, τὸ δὲ, γεύσει. οὐδὲ γὰρ ταῦτα διαφωνεῖ τοῖς ὀνόμασιν οὔτ' ἐπ' αὐτῶν οὔτ' ἐπὶ τῶν ἐναντίων. ἀμβλὺ γὰρ καὶ τὸ ἐναντίον ἑκατέρῳ. Ἔτι εἰ τῷ μὲν ἐστί τι ἐναντίον. τῷ δ' ἁπλῶς μηδέν. οἷον τῇ μὲν ἀπὸ τοῦ πίνειν ἡδονῇ, ἡ ἀπὸ τοῦ διψᾶν λύπη ἐναντίον. τῇ δ' ἀπὸ τοῦ θεωρεῖν, ὅτι ἡ διάμετρος τῇ πλευρᾷ ἀσύμμετρος, οὐδέν. ὥστε πλεοναχῶς ἡ ἡδονὴ λέγεται. καὶ τῷ μὲν κατὰ τὴν διάνοιαν φιλεῖν, τὸ μισεῖν ἐναντίον. τῷ δὲ κατὰ τὴν σωματικὴν ἐνέργειαν, οὐδέν. δῆλον οὖν ὅτι τὸ φιλεῖν, ὁμώνυμον.

μή, ἢ οὔ. Φυσικὴ δέ, πότερον ὁ κόσμος ἀΐδιος, ἢ οὔ. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ προβλήματα. ποῖαι δ' ἕκασται τῶν προειρημένων, ὁρισμῷ μέν, οὐκ εὐπετὲς ἀποδοῦναι περὶ αὐτῶν. τῇ δὲ διὰ τῆς ἐπαγωγῆς συνηθείᾳ πειρατέον γνωρίζειν ἑκάστην αὐτῶν, κατὰ τὰ προειρημένα παραδείγματα ἐπισκοποῦντα. Πρὸς μὲν οὖν φιλοσοφίαν κατ' ἀλήθειαν περὶ αὐτῶν πραγματευτέον. διαλεκτικῶς δέ, πρὸς δόξαν. ληπτέον δ' ὅτι μάλιστα καθόλου πάσας τὰς προτάσεις, καὶ τὴν μίαν πολλὰς ποιητέον. οἷον ὅτι τῶν ἀντικειμένων ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη, εἶθ' ὅτι τῶν ἐναντίων. καὶ ὅτι τῶν πρός τι. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ πάλιν ταύτας διαιρετέον, ἕως ἂν ἐνδέχηται διαιρεῖν. οἷον ὅτι ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ καὶ λευκοῦ καὶ μέλανος, καὶ ψυχροῦ καὶ θερμοῦ, ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. περὶ μὲν οὖν προτάσεων, ἱκανὰ τὰ προειρημένα.

Cap: 13. Τὸ δὲ ποσαχῶς, πραγματευτέον μὴ μόνον ὅσα λέγεται καθ' ἕτερον τρόπον, ἀλλὰ καὶ τοὺς λόγους αὐτῶν πειρατέον ἀποδιδόναι. οἷον μὴ μόνον ὅτι ἀγαθὸν καθ' ἕτερον τρόπον λέγεται δικαιοσύνη καὶ ἀνδρεία, εὐεκτικὸν δὲ καὶ ὑγιεινὸν καθ' ἕτερον, ἀλλ' ὅτι καὶ τὰ μέν, τῷ αὐτὰ ποιά τινα εἶναι, τὰ δέ, τῷ ποιητικά τινος. καὶ οὐ τῷ ποιὰ αὐτά τινα εἶναι. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.. Πότερον δὲ πολλαχῶς ἢ μοναχῶς τῷ εἴδει λέγεται, διὰ τῶνδε θεωρητέον. πρῶτον μὲν ἐπὶ τοῦ ἐναντίου σκοπεῖν εἰ πολλαχῶς λέγεται, ἐάν τε τῷ εἴδει, ἐάν τε καὶ τῷ ὀνόματι διαφωνῇ. ἔνια γὰρ εὐθὺς καὶ τοῖς ὀνόμασιν ἕτερά ἐστιν. οἷον τῷ ὀξεῖ ἐν φωνῇ μέν, ἐναντίον τὸ βαρύ. ἐν ὄγκῳ δέ, τὸ ἀμβλύ. δῆλον οὖν ὅτι τὸ ἐναντίον τῷ ὀξεῖ πολλαχῶς λέγεται. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τὸ

167 διαιρεῖσθαι περὶ προτάσεως, ἢ τὰς πάντων δόξας προχειριζόμενον. ἢ τὰς τῶν πλείστων, ἢ τὰς τῶν σοφῶν. καὶ τούτων, ἢ πάντων, ἢ τῶν πλείστων, ἢ τῶν γνωριμωτάτων. ἢ καὶ τὰς ἐναντίας ταῖς φαινομέναις καὶ ὅσαι δόξαι κατὰ τέχνην εἰσί. δεῖ δὲ προτείνειν τὰς ἐναντίας ταῖς φαινομέναις ἐνδόξοις κατ' ἀντίφασιν, καθάπερ εἴρηται πρότερον. χρήσιμον δὲ, καὶ τὸ ποιεῖν αὐτὰς ἐν τῷ ἐκλέγειν μὴ μόνον τὰς οὔσας ἐνδόξους, ἀλλὰ καὶ τὰς ὁμοίας ταύταις. οἷον ὅτι τῶν ἐναντίων ἡ αὐτὴ αἴσθησις. καὶ γὰρ ἡ ἐπιστήμη. καὶ ὅτι ὁρῶμεν, εἰσδεχόμενοί τι, οὐκ ἐκπέμποντες. καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων ὡσαύτως. ἀκούομέν τε γὰρ εἰσδεχόμενοί τι, οὐκ ἐκπέμποντες. καὶ γευόμεθα καὶ ὀσμώμεθα, ὡσαύτως. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἔτι ὅσα ἐπὶ παντὸς ἢ τῶν πλείστων φαίνεται, ληπτέον ὡς ἀρχὴν καὶ δοκοῦσαν θέσιν. Τιθέασι γὰρ οἱ μὴ συνορῶντες ἐπί τινος οὐχ οὕτως ἔχειν. ἐκλέγειν δὲ χρὴ καὶ ἐκ τῶν γεγραμμένων λόγων. τὰς δὲ διαγραφὰς ποιεῖσθαι περὶ ἑκάστου γένους ὑποτιθέντας χωρὶς, οἷον περὶ ἀγαθοῦ ἢ περὶ ζώου καὶ περὶ παντὸς ἀγαθοῦ ἀρξαμένους ἀπὸ τοῦ τί ἐστι. Παρασημαίνεσθαι δὲ καὶ τὰς ἑκάστων δόξας. οἷον ὅτι ἐμπεδοκλῆς τέτταρά φησι τῶν σωμάτων στοιχεῖα εἶναι. θείη γὰρ ἄν τις τὸ ὑπό τινος εἰρημένον ἔνδοξον. ἔστι δὲ ὡς τύπῳ περιλαβεῖν τῶν προτάσεων καὶ τῶν προβλημάτων μέρη τρία. αἱ μὲν γὰρ, ἠθικαὶ προτάσεις εἰσὶν, αἱ δὲ, φυσικαί. αἱ δὲ, λογικαί. ἠθικαὶ μὲν οὖν αἱ τοιαῦται. οἷον πότερον δεῖ τοῖς γονεῦσι μᾶλλον πειθαρχεῖν ἢ τοῖς νόμοις, ἐὰν διαφωνῶσι. λογικαὶ δὲ, οἷον πότερον τῶν ἐναντίων ἡ αὐτὴ ἐπιστή

ὡς δέονται. οἱ δὲ πότερον ἡ χιὼν λευκὴ, ἢ οὔ, αἰσθήσεως. οὐδὲ δὴ ὧν σύνεγγυς ἡ ἀπόδειξις, οὐδ' ὧν λίαν πόρρω. τὰ μὲν γὰρ οὐκ ἔχει ἀπορίαν. τὰ δὲ, πλείω ἢ κατὰ γυμναστικήν.

cap. x.

Διωρισμένων δὲ τούτων χρὴ διελέσθαι πόσα τῶν λόγων εἴδη τῶν διαλεκτικῶν. ἔστι δὲ τὸ μὲν, ἐπαγωγή· τὸ δὲ, συλλογισμός. καὶ συλλογισμὸς μὲν τί ἐστιν εἴρηται πρότερον. ἐπαγωγὴ δὲ, ἡ ἀπὸ τῶν καθέκαστα ἐπὶ τὰ καθόλου, ἔφοδος. οἷον εἰ ἔστι κυβερνήτης ὁ ἐπιστάμενος κράτιστος, καὶ ἡνίοχος. καὶ ὅλως ἐστὶν ὁ ἐπιστάμενος περὶ ἕκαστον, ἄριστος. ἔστι δὲ ἡ μὲν ἐπαγωγὴ, πιθανώτερον καὶ σαφέστερον καὶ κατὰ τὴν αἴσθησιν γνωριμώτερον καὶ τοῖς πολλοῖς κοινόν. ὁ δὲ συλλογισμὸς βιαστικώτερον καὶ πρὸς τοὺς ἀντιλογικοὺς ἐνεργέστερον. Τὰ μὲν οὖν γένη περὶ ὧν τε οἱ λόγοι, καὶ ἐξ ὧν καθάπερ ἔμπροσθεν εἴρηται, διῃρήσθω.

cap. xi

τὰ δὲ ὄργανα δι' ὧν εὐπορήσομεν τῶν συλλογισμῶν καὶ τῶν ἐπαγωγῶν, ἔστι τέτταρα. ἓν μὲν, τὸ προτάσεις λαβεῖν, δεύτερον δὲ, τὸ ποσαχῶς ἕκαστον λέγεται, δύνασθαι διελεῖν. τρίτον, τὸ τὰς διαφορὰς εὑρεῖν. τέταρτον δὲ, ἡ τοῦ ὁμοίου σκέψις. ἔστι δὲ τρόπον τινὰ καὶ τὰ τρία τούτων, προτάσεις. ἔστι γὰρ καθ' ἕκαστον αὐτῶν ποιήσασθαι πρότασιν. οἷον ὅτι αἱρετόν ἐστι τὸ καλὸν, ἢ τὸ ἡδὺ, ἢ τὸ συμφέρον. καὶ ὅτι διαφέρει αἴσθησις ἐπιστήμης, τῷ τὴν μὲν ἀποβαλόντα, δυνατὸν εἶναι πάλιν λαβεῖν. τὴν δὲ, ἀδύνατον. καὶ ὅτι ὁμοίως ἔχει τὸ ὑγιεινὸν πρὸς ὑγίειαν, καὶ τὸ εὐεκτικὸν πρὸς εὐεξίαν. ἔστι δὲ ἡ μὲν πρώτη πρότασις, ἀπὸ τοῦ πολλαχῶς λεγομένου. ἡ δὲ δευτέρα, ἀπὸ τῶν διαφορῶν. ἡ δὲ τρίτη, ἀπὸ τῶν ὁμοίων.

cap. xii.

Τὰς μὲν οὖν προτάσεις ἐκλεκτέον ὁσαχῶς

166 πότερον ὁ κόσμος ἀΐδιος, ἢ οὔ· καὶ γὰρ τὰ τοιαῦτα ζητήσειεν ἄν τις, τὰ μὲν οὖν προβλήματα καὶ αἱ προτάσεις καθάπερ εἴρηται διωρείσθω. Θέσις δέ ἐστιν ὑπόληψις παράδοξος τῶν γνωρίμων τινὸς κατὰ φιλοσοφίαν· οἷον ὅτι οὐκ ἔστιν ἀντιλέγειν, καθάπερ ἔφη ἀντισθένης· ἢ ὅτι πάντα κινεῖται καθ' ἡράκλειτον· ἢ ὅτι ἓν τὸ ὄν, καθάπερ μέλισσός φησι· τὸ γὰρ τοῦ τυχόντος ἐναντία ταῖς δόξαις ἀποφαινομένου, φροντίζειν, εὔηθές ἐστιν· ἢ περὶ ὧν λόγον ἔχομεν ἐναντίον ταῖς δόξαις· οἷον ὅτι οὐ πᾶν τὸ ὂν ἤτοι γενόμενόν ἐστιν ἢ ἀΐδιον, καθάπερ οἱ σοφισταί φασι· τὸν μουσικὸν γὰρ ὄντα γραμματικὸν εἶναι, οὔτε γενόμενον οὔτε ἀΐδιον ὄντα· τοῦτο γὰρ εἰ καί τινι μὴ δοκεῖ, δόξειεν ἂν διὰ τὸ λόγον ἔχειν πιθανόν. ἔστι μὲν οὖν καὶ ἡ θέσις πρόβλημα, οὐ πᾶν δὲ πρόβλημα θέσις. ἐπειδὴ ἔνια τῶν προβλημάτων τοιαῦτ' ἐστί, περὶ ὧν οὐδετέρως δοξάζομεν. ὅτι δέ ἐστι πρόβλημα, καὶ ἡ θέσις δῆλον. ἀνάγκη γὰρ ἐκ τῶν εἰρημένων, ἢ τοὺς πολλοὺς τοῖς σοφοῖς περὶ τὴν θέσιν ἀμφισβητεῖν, ἢ ὁποτερουσοῦν ἑαυτοῖς. ἐπειδὴ ὑπόληψίς τις παράδοξος ἡ θέσις ἐστί· σχεδὸν δὲ νῦν πάντα τὰ διαλεκτικὰ προβλήματα, θέσεις καλοῦνται. διαφερέτω δὲ μηδὲν ὁπωσοῦν λεγόμενον· οὐ γὰρ ὀνοματοποιῆσαι βουλόμενοι διείλομεν οὕτως αὐτά, ἀλλ' ἵνα μὴ λανθάνωσιν ἡμᾶς, τίνες αὐτῶν τυγχάνουσιν αἱ διαφοραί. οὐ δεῖ δὲ πᾶν πρόβλημα, οὐδὲ πᾶσαν θέσιν ἐπισκοπεῖν, ἀλλ' ἣν ἀπορήσειεν ἄν τις τῶν λόγου δεομένων, καὶ μὴ κολάσεως ἢ αἰσθήσεως· οἱ μὲν γὰρ ἀποροῦντες, πότερον δεῖ τοὺς θεοὺς τιμᾶν καὶ τοὺς γονεῖς ἀγαπᾶν ἢ οὔ, κολάσε

ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἔνδοξον δὲ ἐν παραβολῇ φανεῖται. καὶ τὸ ἐναντίον, περὶ τοῦ ἐναντίου. οἷον εἰ τοὺς φίλους δεῖ εὖ ποιεῖν, καὶ τοὺς ἐχθροὺς δεῖ κακῶς. φανείη δ᾽ ἂν καὶ ἐναντίον τὸ τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν, τῷ τοὺς ἐχθροὺς κακῶς. πότερον δὲ καὶ κατ᾽ ἀλήθειαν οὕτως ἔχει ἢ οὔ, ἐν τοῖς ὑπὲρ τῶν ἐναντίων λεγομένοις ῥηθήσεται. δῆλον δ᾽ ὅτι καὶ ὅσαι κατὰ τέχνας δόξαι εἰσί, διαλεκτικαὶ προτάσεις εἰσί. θείη γὰρ ἄν τις τὰ δοκοῦντα τοῖς ὑπὲρ τούτων ἐπεσκεμμένοις. οἷον περὶ μὲν τῶν ἐν ἰατρικῇ, ὡς ὁ ἰατρός. περὶ δὲ τῶν ἐν γεωμετρίᾳ, ὡς ὁ γεωμέτρης. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Πρόβλημα δέ ἐστι διαλεκτικὸν θεώρημα τὸ συντεῖνον, ἢ πρὸς αἵρεσιν καὶ φυγήν, ἢ πρὸς ἀλήθειαν καὶ γνῶσιν, ἢ αὐτό, ἢ ὡς συνεργὸν πρός τι ἕτερον τῶν τοιούτων. περὶ οὗ, ἢ οὐδετέρως δοξάζουσιν. ἢ ἐναντίως οἱ πολλοὶ τοῖς σοφοῖς. ἢ οἱ σοφοὶ τοῖς πολλοῖς. ἢ ἑκάτεροι αὐτοὶ ἑαυτοῖς. ἔνια μὲν γὰρ τῶν προβλημάτων χρήσιμον εἰδέναι μόνον πρὸς τὸ ἑλέσθαι, ἢ φυγεῖν. οἷον πότερον ἡ ἡδονὴ αἱρετόν, ἢ οὔ. ἔνια δὲ πρὸς τὸ εἰδέναι μόνον. οἷον πότερον ὁ κόσμος ἀΐδιος, ἢ οὔ. ἔνια δὲ αὐτὰ μὲν καθ᾽ αὑτὰ πρὸς οὐδέτερον τούτων. συνεργὰ δέ ἐστι πρός τινα τῶν τοιούτων. πολλὰ γὰρ αὐτὰ μὲν καθ᾽ αὑτά, οὐ βουλόμεθα γνωρίζειν. ἑτέρων δ᾽ ἕνεκα, ὅπως διὰ τούτων ἄλλο τι γνωρίσωμεν. ἔστι δὲ προβλήματα, καὶ ὧν ἐναντίοι εἰσὶν οἱ συλλογισμοί. ἀπορίαν γὰρ ἔχει, πότερον οὕτως ἔχει, ἢ οὐχ οὕτως, διὰ τὸ περὶ ἀμφοτέρων εἶναι λόγους πιθανούς. καὶ περὶ ὧν λόγον μὴ ἔχομεν ὄντων μεγάλων, χαλεπὸν οἰόμενοι εἶναι τὸ διὰ τί ἀποδοῦναι. οἷον

165 περὶ ὧν μὲν οἱ λόγοι καὶ ἐξ ὧν, ταῦτα καὶ τοσαῦτά ἐστι. πῶς δὲ ληψόμεθα· καὶ δι' ὧν εὐπορήσομεν, μετὰ ταῦτα λεκτέον. ⁺Πρῶτον τοίνυν διωρίσθω τί ἐστι πρότασις διαλεκτική· καὶ τί πρόβλημα διαλεκτικόν. οὐ γὰρ πᾶσαν πρότασιν, οὐδὲ πᾶν πρόβλημα διαλεκτικὸν θετέον. οὐδεὶς γὰρ ἂν προτείνειε νοῦν ἔχων τὸ μηδενὶ δοκοῦν. οὐδὲ προβάλλοι τὸ πᾶσι φανερὸν, ἢ τοῖς πλείστοις. τὰ μὲν γὰρ οὐκ ἔχει ἀπορίαν. τὰ δ' οὐδεὶς ἂν θείη. Ἔστι δὲ πρότασις μὲν διαλεκτική, ἐρώτησις ἔνδοξος, ἢ πᾶσιν, ἢ τοῖς πλείστοις, ἢ τοῖς σοφοῖς· καὶ τούτων, ἢ πᾶσιν, ἢ τοῖς πλείστοις, ἢ τοῖς μάλιστα γνωρίμοις, μὴ παράδοξος. θείη γὰρ ἄν τις τὸ δοκοῦν τοῖς σοφοῖς. ἐὰν μὴ ἐναντίον ταῖς τῶν πολλῶν δόξαις ᾖ. εἰσὶ δὲ προτάσεις διαλεκτικαὶ, καὶ τὰ τοῖς ἐνδόξοις ὅμοια. καὶ τὰ ἐναντία κατ' ἀντίφασιν τοῖς δοκοῦσιν ἐνδόξοις εἶναι προτεινόμενα· καὶ ὅσαι δόξαι κατὰ τὰς τέχνας εἰσὶ τὰς εὑρημένας. εἰ γὰρ ἔνδοξον εἴη τὸ, τὴν αὐτὴν εἶναι τῶν ἐναντίων ἐπιστήμην. καὶ τὸ, αἴσθησιν τὴν αὐτὴν εἶναι τῶν ἐναντίων, ἔνδοξον ἂν φανείη, καὶ εἰ μίαν ἀριθμῷ γραμματικὴν εἶναι, καὶ αὐλητικὴν μίαν. εἰ δὲ πλείους γραμματικάς, καὶ αὐλητικὰς πλείους. πάντα γὰρ ὅμοια καὶ συγγενῆ ταῦτα ἔοικεν εἶναι. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ τοῖς ἐνδόξοις ἐναντία κατὰ ἀντίφασιν προτεινόμενα, ἔνδοξα φανεῖται εἶναι. εἰ γὰρ ἔνδοξον ὅτι δεῖ τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν, καὶ ὅτι οὐ δεῖ κακῶς ποιεῖν ἔνδοξον. ἔστι δὲ ἐναντίον μὲν, ὅτι δεῖ κακῶς ποιεῖν τοὺς φίλους. κατὰ ἀντίφασιν δὲ, ὅτι οὐ δεῖ καλῶς ποιεῖν. ὁμοίως δὲ, καὶ εἰ δεῖ τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν, τοὺς ἐχθροὺς οὐ δεῖ. ἔστι δὲ καὶ τοῦτο κατὰ ἀντίφασιν τῶν ἐναντίων. τὸ γὰρ ἐναντίον ἐστὶν, ὅτι δεῖ τοὺς ἐχθροὺς εὖ ποιεῖν.

cap: 8

νον δὲ τὸ τί ἦν εἶναι. εἰ δὲ μὴ ἀντικατηγορεῖται τοῦ πράγματος, ἤτοι τῶν ἐν τῷ ὁρισμῷ τοῦ ὑποκειμένου λεγομένων ἐστίν, ἢ οὔ. καὶ εἰ μὲν τῶν ἐν τῷ ὁρισμῷ λεγομένων, ἢ γένος ἢ διαφορὰ ἂν εἴη. ἐπειδὴ ὁ ὁρισμὸς ἐκ γένους καὶ διαφορῶν ἐστιν. εἰ δὲ μὴ τῶν ἐν τῷ ὁρισμῷ λεγομένων ἐστί, δῆλον ὅτι συμβεβηκὸς ἂν εἴη. τὸ γὰρ συμβεβηκὸς ἐλέγετο, ὃ, μήτε ὅρος, μήτε γένος, μήτε ἴδιόν ἐστιν, ὑπάρχει δὲ τῷ πράγματι. Μετὰ τοίνυν ταῦτα διοριστέον τὰ γένη τῶν κατηγοριῶν, ἐν οἷς ὑπάρχουσιν αἱ ῥηθεῖσαι τέτταρες διαφοραί. ἔστι δὲ ταῦτα τὸν ἀριθμὸν, δέκα. τί ἐστι, ποσὸν, ποιὸν, πρός τι, ποῦ, ποτὲ, κεῖσθαι, ἔχειν, ποιεῖν, πάσχειν. ἀεὶ γὰρ τὸ συμβεβηκὸς καὶ τὸ γένος καὶ τὸ ἴδιον. καὶ ὁ ὁρισμὸς, ἐν μιᾷ τούτων τῶν κατηγοριῶν ἔσται. ἅπασαι γὰρ αἱ διὰ τούτων προτάσεις, ἢ τί ἐστιν, ἢ ποιὸν, ἢ ποσὸν, ἢ τινὰ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν σημαίνουσι. δῆλον δὲ ἐξ αὐτῶν, ὅτι ὁ τὸ τί ἐστι σημαίνων, ὁτὲ μὲν, οὐσίαν σημαίνει. ὁτὲ δὲ, ποιόν. ὁτὲ δὲ, τῶν ἄλλων τινὰ κατηγοριῶν. ὅταν μὲν γὰρ ἐκκειμένου ἀνθρώπου φῇ τὸ ἐκκείμενον ἄνθρωπον εἶναι ἢ ζῷον, τί ἐστι λέγει. καὶ οὐσίαν σημαίνει. ὅταν δὲ χρώματος λευκοῦ ἐκκειμένου φῇ τὸ ἐκκείμενον λευκὸν εἶναι, ἢ χρῶμα, τί ἐστι λέγει. καὶ ποιὸν σημαίνει. ὁμοίως δὲ καὶ ἐὰν πηχυαίου μεγέθους ἐκκειμένου, φῇ τὸ ἐκκείμενον πηχυαῖον εἶναι μέγεθος, τί τε ἐστὶ ἐρεῖ, καὶ ποσὸν σημαίνει. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἕκαστον γὰρ τῶν τοιούτων, ἐάν τε αὐτὸ περὶ ἑαυτοῦ λέγηται. ἐάν τε τὸ γένος περὶ τούτου, τὸ τί ἐστι σημαίνει. ὅταν δὲ περὶ ἑτέρου, οὐ τὸ τί ἐστι σημαίνει, ἀλλ' ἢ ποσὸν, ἢ ποιὸν, ἢ τινὰ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν. ὥστε

ἀριθμῷ, ταὐτὸν παρὰ πᾶσι δοκεῖ λέγεσθαι. εἴωθε δὲ καὶ τοῦτο ἀποδίδοσθαι πλεοναχῶς· καὶ κυριώτατα μὲν καὶ πρώτως, ὅταν ὀνόματι ἢ ὅρῳ τὸ ταὐτὸν ἀποδοθῇ, καθάπερ ἱμάτιον λωπίῳ, καὶ ζῷον πεζὸν δίπουν, ἀνθρώπῳ. δεύτερον δ' ὅταν τῷ ἰδίῳ, καθάπερ τὸ ἐπιστήμης δεκτικόν, ἀνθρώπῳ· καὶ τὸ τῇ φύσει ἄνω φερόμενον πυρί. τρίτον δ' ὅταν ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων· οἷον τὸ καθήμενον ἢ τὸ μουσικὸν Σωκράτει· πάντα γὰρ ταῦτα, τὸ ἓν ἀριθμῷ βούλεται σημαίνειν. ὅτι δὲ ἀληθὲς τὸ νῦν ῥηθέν ἐστιν, ἐκ τῶν μεταβαλλόντων τὰς προσηγορίας μάλιστ' ἄν τις καταμάθοι· πολλάκις γὰρ ἐπιτάσσοντες ὀνόματι καλέσαι τινὰ τῶν καθημένων, μεταβάλλομεν ὅταν τύχῃ μὴ συνιεὶς ᾧ τὴν πρόσταξιν ποιοῦμεν, ὡς ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος, αὐτοῦ μᾶλλον συνήσοντος· καὶ κελεύομεν τὸν καθήμενον ἢ τὸν διαλεγόμενον καλέσαι πρὸς ἡμᾶς, δῆλον ὡς ταὐτὸν ὑπολαμβάνοντες κατά τε τοὔνομα καὶ κατὰ τὸ συμβεβηκὸς σημαίνειν. τὸ μὲν οὖν ταὐτὸν καθάπερ εἴρηται, τριχῇ διῃρήσθω. Ὅτι δὲ ἐκ τῶν πρότερον εἰρημένων οἱ λόγοι· καὶ διὰ τούτων καὶ πρὸς ταῦτα, μία μὲν πίστις ἡ διὰ τῆς ἐπαγωγῆς. εἰ γάρ τις ἐπισκοποίη καθ' ἑκάστην τῶν προτάσεων καὶ τῶν προβλημάτων, φαίνοιτ' ἂν ἢ ἀπὸ τοῦ ὅρου, ἢ ἀπὸ τοῦ ἰδίου, ἢ ἀπὸ τοῦ γένους, ἢ ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος γεγενημένη. ἄλλη δὲ πίστις, ἡ διὰ συλλογισμοῦ. ἀνάγκη γὰρ πᾶν τὸ περί τινος κατηγορούμενον, ἤτοι ἀντικατηγορεῖσθαι τοῦ πράγματος, ἢ μή. καὶ εἰ μὲν ἀντικατηγορεῖται, ὅρος, ἢ ἴδιον ἂν εἴη. εἰ μὲν γὰρ σημαίνει τὸ τί ἦν εἶναι, ὅρος· εἰ δὲ μὴ σημαίνει, ἴδιον. τοῦτο γὰρ ἦν ἴδιον τὸ ἀντικατηγορούμενον μέν, μὴ σημαῖ-

ἴδιον εὑρεῖν τοῦτό ἐστιν, εἰ θ' εὑρεθείη, παντελῶς ἀσαφὴς καὶ δύσχρηστος ἂν εἴη πρὸς τὴν προκειμένην πραγματείαν. ἰδίας δὲ καθ' ἕκαστον τῶν διορισθέντων γενῶν ἀποδοθείσης μεθόδου, ῥᾷον ἐκ τῶν περὶ ἕκαστον οἰκείων ἡ διέξοδος τοῦ προκειμένου γένοιτ' ἄν. ὥστε τύπῳ μὲν καθάπερ εἴρηται πρότερον διαιρετέον. τῶν δὲ λοιπῶν τὰ μάλιστα ἑκάστοις οἰκεῖα προσαπτέον. ὁρικά τε καὶ γενικὰ προσαγορεύοντας αὐτά. σχεδὸν δὲ καὶ προσῆπται τὰ ῥηθέντα πρὸς ἕκαστα.

Πρῶτον δὲ πάντων περὶ ταὐτοῦ διοριστέον ποσαχῶς λέγεται. δόξειε δ' ἂν τὸ ταὐτὸ ὡς τύπῳ λαβεῖν, τριχῇ διαιρεῖσθαι. ἢ γὰρ ἀριθμῷ, ἢ εἴδει, ἢ γένει, τὸ ταὐτὸ εἰώθαμεν προσαγορεύειν. ἀριθμῷ μὲν, ὧν ὀνόματα πλείω, τὸ δὲ πρᾶγμα ἕν. οἷον λώπιον καὶ ἱμάτιον. εἴδει δὲ, ὅσα πλείω ὄντα, ἀδιάφορα κατὰ τὸ εἶδός ἐστι. καθάπερ ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ. καὶ ἵππος ἵππῳ. τὰ γὰρ τοιαῦτα τῷ εἴδει λέγεται ταὐτά. ὅσα ὑπὸ τὸ αὐτὸ εἶδος. ὁμοίως δὲ καὶ γένει ταὐτὰ, ὅσα ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος ἐστὶν, οἷον ἵππος ἀνθρώπῳ. δόξειε δ' ἂν τὸ ἀπὸ τῆς αὐτῆς κρήνης ταὐτὸ λεγόμενον ὕδωρ ἔχειν τινὰ διαφορὰν παρὰ τοὺς εἰρημένους τρόπους. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ τοιοῦτόν γε, ἐν τῷ αὐτῷ τετάχθαι τοῖς καθ' ἓν εἶδος ὁπωσοῦν λεγομένοις. ἅπαντα γὰρ τὰ τοιαῦτα συγγενῆ καὶ παραπλήσια ἀλλήλοις ἔοικεν εἶναι. πᾶν μὲν γὰρ ὕδωρ, παντὶ ταὐτὸν τῷ εἴδει λέγεται, διὰ τὸ ἔχειν τινὰ ὁμοιότητα. τὸ δ' ἀπὸ τῆς αὐτῆς κρήνης ὕδωρ, οὐδενὶ ἄλλῳ διαφέρει, ἀλλ' ἢ τῷ σφοδροτέραν εἶναι τὴν ὁμοιότητα. διὸ οὐ χωρίζομεν αὐτὸ ἀπὸ τῶν καθ' ἓν εἶδος ὁπωσοῦν λεγομένων. μάλιστα δ' ὁμολογουμένως τὸ ἓν

163 μὴ λευκὸν εἶναι. ἔστι δὲ τῶν τοῦ συμβεβηκότος ὁρισμῶν ὁ δεύτερος, βελτίων. τοῦ μὲν γὰρ πρώτου ῥηθέντος, ἀναγκαῖον εἰ μέλλοι τις συνήσειν, προειδέναι τί ἐστιν ὅρος καὶ γένος καὶ ἴδιον. ὁ δὲ δεύτερος, αὐτοτελής ἐστι πρὸς τὸ γνωρίζειν τί ποτέ ἐστι τὸ λεγόμενον καθ' αὑτό. Προσκείσθωσαν δὲ τῷ συμβεβηκότι, καὶ αἱ πρὸς ἄλληλα συγκρίσεις ὁπωσοῦν ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος λεγόμεναι. οἷον πότερον τὸ καλὸν ἢ τὸ συμφέρον, αἱρετώτερον. καὶ πότερον ὁ κατ' ἀρετὴν ἢ κατ' ἀπόλαυσιν, ἡδίων βίος. καὶ εἴ τι ἄλλο παραπλησίως τυγχάνει τούτοις λεγόμενον. ἐπὶ πάντων γὰρ τῶν τοιούτων ποτέρῳ μᾶλλον τὸ κατηγορούμενον συμβέβηκεν, ἡ ζήτησις γίνεται. δῆλον δὲ ἐξ αὐτῶν ὅτι τὸ συμβεβηκὸς οὐδὲν κωλύει ποτὲ καὶ πρός τι ἴδιον γίνεσθαι. οἷον τὸ καθῆσθαι συμβεβηκὸς ὄν, ὅταν τις μόνος κάθηται, τότε ποτὲ ἴδιον ἔσται. μόνου δὲ καθημένου, πρὸς τοὺς μὴ καθημένους ἴδιον. ὥστε καὶ πρός τι καὶ ποτὲ, οὐδὲν κωλύει τὸ συμβεβηκὸς ἴδιον γίνεσθαι. ἁπλῶς δὲ ἴδιον οὐκ ἔσται. μὴ λανθανέτω δὲ ἡμᾶς ὅτι τὰ πρὸς τὸ ἴδιον καὶ τὸ γένος καὶ τὸ συμβεβηκὸς πάντα λεγόμενα, καὶ πρὸς τοὺς ὁρισμοὺς ἁρμόσει λέγεσθαι. δείξαντες γὰρ ὅτι οὐ μόνῳ ὑπάρχει τῷ ὑπὸ τὸν ὁρισμόν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῦ ἰδίου, ἢ ὅτι οὐ γένος τὸ ἀποδοθὲν ἐν τῷ ὁρισμῷ, ἢ ὅτι οὐχ ὑπάρχει τι τῶν ἐν τῷ λόγῳ ῥηθέντων, ὅπερ καὶ ἐπὶ τοῦ συμβεβηκότος ἂν ῥηθείη, ἀνῃρηκότες ἐσόμεθα τὸν ὁρισμόν. ὥστε καὶ κατὰ τὸν ἔμπροσθεν ἀποδοθέντα λόγον, ἅπαντ' ἂν εἴη τρόπον τινὰ ὁρικὰ τὰ κατηριθμημένα. ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο μίαν ἐπὶ πάντων καθόλου μέθοδον ζητητέον. οὔτε γὰρ ῥᾴ-

ἄνθρωπός ἐστι, γραμματικῆς δεκτικός ἐστι. καὶ εἰ γραμματικῆς δεκτικός ἐστιν, ἄνθρωπός ἐστιν. οὐδεὶς γὰρ ἴδιον λέγει τὸ ἐνδεχόμενον ἄλλῳ ὑπάρχειν. οἷον, τὸ καθεύδειν ἀνθρώπῳ. οὐδ' ἂν τύχῃ κατά τινα χρόνον μόνῳ ὑπάρχον. εἰ γὰρ τι καὶ λέγοιτο τῶν τοιούτων ἴδιον, οὐχ ἁπλῶς ἀλλὰ ποτὲ, ἢ πρός τι ἴδιον ῥηθήσεται. τὸ μὲν γὰρ ἐκ δεξιῶν εἶναι, ποτὲ ἴδιόν ἐστι. τὸ δὲ δίπουν, πρός τι ἴδιον τυγχάνει λεγόμενον. οἷον τῷ ἀνθρώπῳ, πρὸς ἵππον καὶ κύνα. ὅτι δὲ τῶν ἐνδεχομένων καὶ ἄλλῳ ὑπάρχειν, οὐδὲν ἀντικατηγορεῖται, δῆλον. οὐ γὰρ ἀναγκαῖον, εἴ τι καθεύδει ἄνθρωπον εἶναι. Γένος δέ ἐστι, τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον. ἐν τῷ τί ἐστι δὲ κατηγορεῖσθαι ταῦτα λεγέσθω, ὅσα ἁρμόττει ἀποδοῦναι ἐρωτηθέντας τί ἐστι τὸ προκείμενον. καθάπερ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ἁρμόττει. ἐρωτηθέντας τί ἐστι, εἰπεῖν ὅτι ζῷον. γενικὸν δὲ, καὶ τὸ, πότερον ἐν τῷ αὐτῷ γένει ἄλλο ἄλλῳ, ἢ ἐν ἑτέρῳ. καὶ γὰρ τὸ τοιοῦτον ὑπὸ τὴν αὐτὴν μέθοδον τῷ γένει πίπτει. διαλεχθέντες γὰρ ὅτι τὸ ζῷον γένος τοῦ ἀνθρώπου, ὁμοίως δὲ καὶ τοῦ βοὸς, διειλεγμένοι ἐσόμεθα, ὅτι ταῦτα ἐν τῷ αὐτῷ γένει. ἐὰν δὲ τοῦ μὲν ἑτέρου δείξωμεν ὅτι γένος ἐστὶ, τοῦ δὲ ἑτέρου ὅτι οὐκ ἔστι, διειλεγμένοι ἐσόμεθα ὅτι οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ γένει ταῦτά ἐστι. Συμβεβηκὸς δέ ἐστιν, ὃ μηδὲν μὲν τούτων ἐστί. μήτε ὅρος, μήτε ἴδιον, μήτε γένος. ὑπάρχει δὲ τῷ πράγματι, ἢ ὃ ἐνδέχεται ὑπάρχειν ὁτῳοῦν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ καὶ μὴ ὑπάρχειν. οἷον τὸ καθῆσθαι ἐνδέχεται ὑπάρχειν τινὶ τῷ αὐτῷ καὶ μὴ ὑπάρχειν. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ λευκόν. τὸ γὰρ αὐτὸ οὐδὲν κωλύει ὁτὲ μὲν λευκὸν, ὁτὲ δὲ

ρον τὸ ζῷον πεζὸν δίπουν ὁρισμός ἐστιν ἀνθρώπου ἢ οὔ, καὶ πότερον τὸ ζῷον γένος ἐστὶ, πρόβλημα γίνεται. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ὥστ' εἰκότως ἴσα τῷ ἀριθμῷ τὰ προβλήματα καὶ αἱ προτάσεις εἰσίν. ἀπὸ πάσης γὰρ προτάσεως, πρόβλημα ποιήσεις μεταλαμβάνων τῷ τρόπῳ. Λεκτέον δὲ τί ὅρος, τί ἴδιον, τί γένος, τί συμβεβηκός. Ἔστι δὲ ὅρος μὲν, λόγος ὁ τὸ τί ἦν εἶναι σημαίνων. ἀποδίδοται δὲ, ἢ λόγος ἀντ' ὀνόματος, ἢ λόγος ἀντὶ λόγου. δυνατὸν γὰρ καὶ τῶν ὑπὸ λόγου τινὰ σημαινομένων, ὁρίσασθαι. ὅσοι δ' ὁπωσοῦν ὀνόματι τὴν ἀπόδοσιν ποιοῦνται, δῆλον ὡς οὐκ ἀποδιδόασιν οὗτοι τὸν τοῦ πράγματος ὁρισμόν. ἐπειδὴ πᾶς ὁρισμὸς, λόγος τίς ἐστιν. ὁρικὸν μέντοι καὶ τὸ τοιοῦτον θετέον. οἷον ὅτι καλόν ἐστι τὸ πρέπον, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ, πότερον ταὐτὸν αἴσθησις καὶ ἐπιστήμη, ἢ ἕτερον. καὶ γὰρ περὶ τοὺς ὁρισμοὺς πότερον ταὐτὸν ἢ ἕτερον ἡ πλείστη γίνεται διατριβή. ἁπλῶς δὲ ὁρικὰ πάντα λεγέσθω, τὰ ὑπὸ τὴν αὐτὴν ὄντα μέθοδον τοῖς ὁρισμοῖς. ὅτι δὲ πάντα τὰ νῦν ῥηθέντα τοιαῦτά ἐστι, δῆλον ἐξ αὐτῶν. δυνάμενοι γὰρ ὅτι ταὐτόν, καὶ ὅτι ἕτερον διαλέγεσθαι, τῷ αὐτῷ τρόπῳ καὶ πρὸς τοὺς ὁρισμοὺς ἐπιχειρεῖν εὐπορήσομεν. δείξαντες γὰρ ὅτι οὐ ταὐτόν ἐστι καὶ τὸν ὁρισμὸν ἀνῃρηκότες ἐσόμεθα. οὐ μὴν ἀντιστρέφει τὸ νῦν ῥηθέν. οὐ γὰρ ἱκανὸν πρὸς τὸ κατασκευάσαι τὸν ὁρισμὸν, τὸ δεῖξαι ταὐτὸν ὄν. πρὸς μέντοι τὸ ἀνασκευάσαι, αὔταρκες τὸ δεῖξαι ὅτι οὐ ταὐτόν. Ἴδιον δέ ἐστιν, ὃ μὴ δηλοῖ μὲν τὸ τί ἦν εἶναι. μόνῳ δ' ὑπάρχει καὶ ἀντικατηγορεῖται τοῦ πράγματος. οἷον ἴδιον ἀνθρώπου τὸ, γραμματικῆς εἶναι δεκτικῷ. εἰ

ὥσπερ ἐπὶ ῥητορικῆς καὶ ἰατρικῆς καὶ τῶν τοιούτων δυνάμεων. τοῦτο δ' ἐστὶ, τὸ ἐκ τῶν ἐνδεχομένων ποιεῖν ἃ προαιρούμεθα. οὔτε γὰρ ὁ ῥητορικὸς ἐκ παντὸς τρόπου πείσει, οὔθ' ὁ ἰατρὸς ὑγιάσει. ἀλλ' ἐὰν τῶν ἐνδεχομένων μηδὲν παραλίπῃ, ἱκανῶς αὐτὸν ἔχειν τὴν ἐπιστήμην φήσομεν.

cap. 3. πρῶτον οὖν θεωρητέον ἐκ τίνων ἡ μέθοδος. εἰ δὴ λάβοιμεν πρὸς πόσα, καὶ ποῖα. καὶ ἐκ τίνων οἱ λόγοι, καὶ πῶς τούτων εὐπορήσομεν, ἔχοιμεν ἂν ἱκανῶς τὸ προκείμενον. ἔστι δὲ ἀριθμῷ ἴσα καὶ τὰ αὐτὰ, ἐξ ὧν τε οἱ λόγοι περὶ ὧν οἱ συλλογισμοί. γίνονται μὲν γὰρ οἱ λόγοι ἐκ τῶν προτάσεων. περὶ ὧν δὲ γίνονται οἱ συλλογισμοὶ, τὰ προβλήματά ἐστι. πᾶσα δὲ πρότασις, καὶ πᾶν πρόβλημα, ἢ γένος, ἢ ἴδιον, ἢ συμβεβηκὸς δηλοῖ. καὶ γὰρ τὴν διαφορὰν ὡς οὖσαν γενικὴν, ὁμοῦ τῷ γένει τακτέον. ἐπεὶ δὲ τοῦ ἰδίου τὸ μὲν τὸ τί ἦν εἶναι σημαίνει, τὸ δὲ οὐ σημαίνει, διῃρήσθω τὸ ἴδιον εἰς ἄμφω τὰ προειρημένα μέρη. καὶ καλείσθω τὸ μὲν τὸ τί ἦν εἶναι σημαῖνον, ὅρος. τὸ δὲ λοιπὸν, κατὰ τὴν κοινὴν περὶ αὐτῶν ἀποδοθεῖσαν ὀνομασίαν προσαγορευέσθω ἴδιον. δῆλον οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι κατὰ τὴν νῦν διαίρεσιν, τέτταρα τὰ πάντα συμβαίνει γίνεσθαι, ἢ ἴδιον, ἢ ὅρος, ἢ γένος, ἢ συμβεβηκός. μηδεὶς δὲ ἡμᾶς ὑπολάβῃ λέγειν, ὅτι ἕκαστον τούτων καθ' αὑτὸ λεγόμενον, πρότασις ἢ πρόβλημά ἐστιν. ἀλλ' ὅτι ἀπὸ τούτων, καὶ τὰ προβλήματα καὶ αἱ προτάσεις γίνονται. διαφέρει δὲ τὸ πρόβλημα καὶ ἡ πρότασις τῷ τρόπῳ. οὕτω μὲν γὰρ ῥηθέντος, ἆρά γε τὸ ζῷον πεζὸν δίπουν, ὁρισμός ἐστιν ἀνθρώπου; καὶ ἆρά γε τὸ ζῷον γένος ἐστὶ τοῦ ἀνθρώπου, πρότασις γίνεται. ἐὰν δὲ πότε-

οὖν τῶν συλλογισμῶν ὡς τύπῳ περιλαβεῖν, ἔστω τὰ εἰ-
161 ρημένα. καθόλου δ' εἰπεῖν περὶ πάντων τῶν εἰρημένων, καὶ
τῶν μετὰ ταῦτα ῥηθησομένων, ἐπὶ τοσοῦτον ἡμῖν διωρίσθω.
διότι περὶ οὐδενὸς αὐτῶν τὸν ἀκριβῆ λόγον ἀποδοῦναι
προαιρούμεθα. ἀλλ' ὅσον τύπῳ περὶ αὐτῶν βουλόμεθα
διελθεῖν, παντελῶς ἱκανὸν ἡγούμενοι κατὰ τὴν προκει-
μένην μέθοδον, τὸ δύνασθαι γνωρίζειν ὁπωσοῦν ἕκα-
στον αὐτῶν. † Ἑπόμενον δ' ἂν εἴη τοῖς εἰρημένοις εἰπεῖν cap: 2.
πρὸς πόσα τε καὶ τίνα χρήσιμος ἡ πραγματεία. ἔστι
δὴ πρὸς τρία. πρὸς γυμνασίαν. πρὸς τὰς ἐντεύξεις.
πρὸς τὰς κατὰ φιλοσοφίαν ἐπιστήμας. ὅτι μὲν οὖν πρὸς
γυμνασίαν χρήσιμος, ἐξ αὐτῶν καταφανές ἐστι. μέθο-
δον γὰρ ἔχοντες, ῥᾷον περὶ παντὸς τοῦ προτεθέντος
ἐπιχειρεῖν δυνησόμεθα. πρὸς δὲ τὰς ἐντεύξεις, διότι
τὰς τῶν πολλῶν κατηριθμημένοι δόξας, οὐκ ἐκ τῶν ἀλλο-
τρίων ἀλλ' ἐκ τῶν οἰκείων δογμάτων ὁμιλήσομεν πρὸς
αὐτούς. μεταβιβάζοντες ὅ τι ἂν μὴ καλῶς φαίνων-
ται λέγειν ἡμῖν. Πρὸς δὲ τὰς κατὰ φιλοσοφίαν ἐπιστή-
μας, ὅτι δυνάμενοι πρὸς ἀμφότερα διαπορῆσαι, ῥᾷ-
ον ἐν ἑκάστοις κατοψόμεθα τἀληθές τε καὶ τὸ ψεῦ-
δος. Ἔτι δὲ πρὸς τὰ πρῶτα τῶν περὶ ἑκάστην ἐπιστήμην
ἀρχῶν. ἐκ μὲν γὰρ τῶν οἰκείων τῶν κατὰ τὴν προτεθεῖσαν ἐπι-
στήμην ἀρχῶν, ἀδύνατον εἰπεῖν τι περὶ αὐτῶν. ἐπειδὴ
πρῶται αἱ ἀρχαὶ πάντων εἰσί. διὰ δὲ τῶν περὶ ἕκαστα
ἐνδόξων, ἀνάγκη περὶ αὐτῶν διελθεῖν. τοῦτο δ' ἴδιον
ἢ μάλιστα οἰκεῖον τῆς διαλεκτικῆς ἐστιν. ἐξεταστικὴ γὰρ
οὖσα, πρὸς τὰς ἁπασῶν τῶν μεθόδων ἀρχὰς ὁδὸν ἔχει.
Ἕξομεν δὲ τελέως τὴν μέθοδον, ὅταν ὁμοίως ἔχωμεν.

τὰ δοκοῦντα πᾶσιν· ἢ τοῖς πλείστοις· ἢ τοῖς σοφοῖς· καὶ
τούτοις, ἢ πᾶσιν, ἢ τοῖς πλείστοις, ἢ τοῖς μάλιστα γνω-
ρίμοις καὶ ἐνδόξοις. ἐριστικὸς δέ ἐστι συλλογισμὸς, ὁ ἐκ
φαινομένων ἐνδόξων, μὴ ὄντων δέ. καὶ ὁ ἐξ ἐνδόξων ἢ
φαινομένων ἐνδόξων φαινόμενος. οὐ γὰρ πᾶν τὸ φαινό-
μενον ἔνδοξον, καὶ ἔστιν ἔνδοξον. οὐδὲν γὰρ τῶν λεγομένων
ἐνδόξων ἐπιπόλαιον ἔχει παντελῶς τὴν φαντασίαν,
καθάπερ περὶ τὰς τῶν ἐριστικῶν λόγων ἀρχὰς συμβέ-
βηκεν ἔχειν. παραχρῆμα γὰρ καὶ ὡς ἐπιτοπολὺ τοῖς καὶ
σμικρὰ συνορᾶν δυναμένοις, κατάδηλος ἐν αὐτοῖς
ἡ τοῦ ψεύδους ἐστὶ φύσις. ὁ μὲν οὖν πρότερος τῶν ῥηθέντων
ἐριστικῶν συλλογισμῶν, καὶ συλλογισμὸς λεγέσθω. ὁ δὲ
λοιπὸς, ἐριστικὸς μὲν συλλογισμὸς, συλλογισμὸς δ' οὔ.
ἐπειδὴ φαίνεται μὲν συλλογίζεσθαι. συλλογίζεται δ' οὔ.
Ἔτι δὲ παρὰ τοὺς εἰρημένους ἅπαντας συλλογισμοὺς, οἱ
ἐκ τῶν περί τινας ἐπιστήμας οἰκείων γινόμενοι παρα-
λογισμοί· καθάπερ ἐπὶ τῆς γεωμετρίας καὶ τῶν ταύτῃ
συγγενῶν, συμβέβηκεν ἔχειν. ἔοικε δὲ ὁ τρόπος οὗτος
διαφέρειν τῶν εἰρημένων συλλογισμῶν. οὔτε γὰρ ἐξ ἀληθῶν
καὶ πρώτων συλλογίζεται ὁ ψευδογραφῶν, οὔτε ἐξ ἐνδό-
ξων. εἰς γὰρ τὸν ὅρον οὐκ ἐμπίπτει. οὔτε γὰρ τὰ πᾶσι δο-
κοῦντα λαμβάνει. οὔτε τὰ τοῖς πλείστοις. οὔτε τὰ τοῖς
σοφοῖς. καὶ τούτοις, οὔτε τὰ πᾶσιν. οὔτε τοῖς πλείστοις.
οὔτε τοῖς ἐνδοξοτάτοις. ἀλλ' ἐκ τῶν οἰκείων μὲν τῇ ἐπι-
στήμῃ λημμάτων, οὐκ ἀληθῶν δὲ, τὸν συλλογισμὸν ποι-
εῖται. τῷ γὰρ ἢ τὰ ἡμικύκλια περιγράφειν μὴ ὡς
δεῖ. ἢ γραμμάς τινας ἄγειν μὴ ὡς ἂν ἀχθείησαν, τὸν
παραλογισμὸν ποιεῖται ὁ ψευδογραφῶν. εἴδη μὲν

οὖν τῶν

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΤΟΠΙΚΩΝ ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ.

ΗΜΕΝ πρόθεσις τῆς πραγματείας, μέθοδον εὑρεῖν, ἀφ' ἧς δυνησόμεθα συλλογίζεσθαι περὶ παντὸς τοῦ προτεθέντος προβλήματος, ἐξ ἐνδόξων. καὶ αὐτοὶ λόγον ὑπέχοντες, μηδὲν ἐροῦμεν ὑπεναντίον. πρῶτον οὖν ῥητέον, τίς ἐστι συλλογισμός. καὶ τίνες αὐτοῦ διαφοραὶ, ὅπως ληφθῇ ὁ διαλεκτικὸς συλλογισμός. τοῦτον γὰρ ζητοῦμεν κατὰ τὴν προκειμένην πραγματείαν. ἔστι δὴ συλλογισμὸς, λόγος, ἐν ᾧ τεθέντων τινῶν, ἕτερόν τι τῶν κειμένων ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει, διὰ τῶν κειμένων. ἀπόδειξις μὲν οὖν ἐστιν, ὅταν ἐξ ἀληθῶν ἢ καὶ πρώτων ὁ συλλογισμός. ἢ ἐκ τοιούτων, ἃ διά τινων πρώτων καὶ ἀληθῶν τῆς περὶ αὐτὰ γνώσεως τὴν ἀρχὴν εἴληφε. διαλεκτικὸς δὲ συλλογισμὸς, ὁ ἐξ ἐνδόξων συλλογιζόμενος. ἔστι δὲ ἀληθῆ μὲν καὶ πρῶτα, τὰ μὴ δι' ἑτέρων, ἀλλὰ δι' αὑτῶν ἔχοντα τὴν πίστιν. οὐ δεῖ γὰρ ἐν ταῖς ἐπιστημονικαῖς ἀρχαῖς ἐπιζητεῖσθαι τὸ διατί. ἀλλ' ἑκάστην τῶν ἀρχῶν, αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν εἶναι πιστήν. Ἔνδοξα δὲ,

τέχνης. ἐὰν δὲ περὶ τὸ ὄν, ἐπιστήμης. οὔτε δὴ ἐνυπάρχουσιν ἀφωρισμέναι αἱ ἕξεις, οὔτ' ἀπ' ἄλλων ἕξεων γίνονται γνωστικωτέρων, ἀλλὰ ἀπὸ αἰσθήσεως, οἷον ἐν μάχῃ τροπῆς γενομένης, ἑνὸς στάντος, ἕτερος ἔστη· εἶθ' ἕτερος, ἕως ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἦλθεν. ἡ δὲ ψυχὴ ὑπάρχει τοιαύτη οὖσα, οἵα δύνασθαι πάσχειν τοῦτο. ὃ δὲ ἐλέχθη μὲν πάλαι, οὐ σαφῶς δὲ ἐλέχθη, πάλιν εἴπωμεν. στάντος γὰρ τῶν ἀδιαφόρων ἑνός, πρῶτον μὲν ἐν τῇ ψυχῇ καθόλου. καὶ γὰρ αἰσθάνεται μὲν τὸ καθέκαστον. ἡ δ' αἴσθησις τοῦ καθόλου ἐστίν, οἷον ἀνθρώπου, ἀλλ' οὐ Καλλίου ἀνθρώπου. πάλιν ἐν τούτοις ἵσταται, ἕως ἂν εἰς τὰ ἀμερῆ στῇ, καὶ τὰ καθόλου. οἷον τοιονδὶ ζῷον ἕως ζῷον. καὶ ἐν τούτῳ ὡσαύτως. δῆλον δὴ ὅτι ἡμῖν τὰ πρῶτα ἐπαγωγῇ γνωρίζειν ἀναγκαῖον. καὶ γὰρ καὶ ἡ αἴσθησις οὕτω τὸ καθόλου ἐμποιεῖ. ἐπεὶ δὲ τῶν περὶ τὴν διάνοιαν ἕξεων αἷς ἀληθεύομεν. αἱ μὲν ἀεὶ ἀληθεῖς εἰσιν. αἱ δὲ ἐπιδέχονται τὸ ψεῦδος. οἷον δόξα καὶ λογισμός. ἀληθῆ δὲ δ' ἀεὶ ἐπιστήμη καὶ νοῦς. καὶ οὐδὲν ἐπιστήμης ἀκριβέστερον ἄλλο γένος, ἢ νοῦς. αἱ δ' ἀρχαὶ τῶν ἀποδείξεων γνωριμώτεραι. ἐπιστήμη δ' ἅπασα μετὰ λόγου ἐστί. τῶν γὰρ ἀρχῶν, ἐπιστήμη μὲν οὐκ ἂν εἴη. ἐπεὶ δ' οὐδὲν ἀληθέστερον ἐνδέχεται εἶναι ἐπιστήμης, ἢ νοῦν, νοῦς ἂν εἴη τῶν ἀρχῶν. ἔκ τε τούτων σκοποῦσι, καὶ ὅτι ἀποδείξεως ἀρχή, οὐκ ἀπόδειξις. ὥστ' οὐδ' ἐπιστήμης ἐπιστήμη. εἰ οὖν μηδὲν ἄλλο παρὰ ἐπιστήμην γένος ἔχομεν ἀληθές, νοῦς ἂν εἴη ἐπιστήμης ἀρχή. καὶ ἡ μὲν ἀρχὴ τῆς ἀρχῆς εἴη ἄν. ἡ δὲ πᾶσα, ὁμοίως ἔχει πρὸς τὸ ἅπαν πρᾶγμα.

πρότερον. τῶν δ' ἀμέσων τὴν γνῶσιν. καὶ πότερον, ἡ αὐτή ἐστιν ἢ οὐχ ἡ αὐτή, διαπορήσειεν ἄν τις. καὶ πότερον ἐπιστήμη ἑκατέρου, ἢ οὔ. ἢ τοῦ μὲν, ἐπιστήμη. τοῦ δ' ἕτερόν τι γένος· καὶ πότερον οὐκ ἐνοῦσαι αἱ ἕξεις ἐγγίνονται, ἢ ἐνοῦσαι λελήθασιν· εἰ μὲν δὴ ἔχομεν αὐτὰς, ἄτοπον. συμβαίνει γὰρ ἀκριβεστέρας ἔχοντας γνώσεις ἀποδείξεως, λανθάνειν. εἰ δὲ λαμβάνομεν μὴ ἔχοντες πρότερον, πῶς ἂν γνωρίζοιμεν καὶ μανθάνοιμεν ἐκ μὴ προυπαρχούσης γνώσεως. ἀδύνατον γὰρ ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῆς ἀποδείξεως ἐλέγομεν. φανερὸν τοίνυν ὅτι οὔτε ἔχειν οἷόν τε, οὔτ' ἀγνοοῦσι καὶ μηδεμίαν ἔχουσιν ἕξιν ἐγγίνεσθαι. ἀνάγκη ἄρα ἔχειν μέν τινα δύναμιν, μὴ τοιαύτην δ' ἔχειν, ἣ ἔσται τούτων τιμιωτέρα κατ' ἀκρίβειαν. φαίνεται δὲ τοῦτο ὑπάρχον πᾶσι τοῖς ζώοις. ἔχει γὰρ δύναμιν σύμφυτον κριτικὴν, ἣν καλοῦσιν αἴσθησιν. ἐνούσης δ' αἰσθήσεως, τοῖς μὲν τῶν ζώων ἐγγίνεται μονὴ τοῦ αἰσθήματος. τοῖς δ' οὐκ ἐγγίνεται. ὅσοις μὲν οὖν μὴ ἐγγίνεται, ἢ ὅλως, ἢ περὶ ἃ μὴ ἐγγίνεται, οὐκ ἔστι τούτοις γνῶσις ἔξω τοῦ αἰσθάνεσθαι. ἐν οἷς δὲ ἔνεστιν αἰσθανομένοις ἔχειν ἔτι ἐν τῇ ψυχῇ. πολλῶν δὲ τοιούτων γινομένων ἤδη, διαφορά τις γίνεται. ὥστε τοῖς μὲν γίνεσθαι λόγον ἐκ τῆς τῶν τοιούτων μονῆς. τοῖς δὲ, μή. ἐκ μὲν οὖν αἰσθήσεως γίνεται μνήμη, ὥσπερ λέγομεν. ἐκ δὲ μνήμης πολλάκις τοῦ αὐτοῦ γινομένης, ἐμπειρία. αἱ γὰρ πολλαὶ μνῆμαι τῷ ἀριθμῷ, ἐμπειρία μία ἐστίν. ἐκ δ' ἐμπειρίας ἢ ἐκ παντὸς ἠρεμήσαντος τοῦ καθόλου ἐν τῇ ψυχῇ. τοῦ ἑνὸς παρὰ τὰ πολλά. ὃ ἂν ἐν ἅπασιν ἓν ἐνῇ ἐκείνοις τὸ αὐτὸ, τέχνης ἀρχὴ καὶ ἐπιστήμης. ἐὰν μὲν περὶ γένεσιν,

ἀν τοῖς δ̄. τοῦτο γὰρ λέγω καθόλου, ὃ μὴ ἀντιστρέφει· πρῶτον δὲ καθόλου, ᾧ ἕκαστον μὲν μὴ ἀντιστρέφει· ἅπαντα δὲ ἀντιστρέφει καὶ παρεκτείνει. τοῖς δὴ δ̄ αἴτιον τοῦ ᾱ, τὸ β̄. δεῖ ἄρα τὸ ᾱ ἐπὶ πλέον τοῦ β̄ παρεκτείνειν. εἰ δὲ μή, τί μᾶλλον ἔσται αἴτιον τοῦτο, ἐκείνου, εἰ δὴ μὴ πᾶσιν ὑπάρχει τοῦ ε̄ τὸ ᾱ, ἔσται τι ἐκεῖνα ἓν ἅπαντα ἄλλο τοῦ β̄. εἰ γὰρ μή, πῶς ἔσται εἰπεῖν ὅτι ᾧ τὸ ε̄ τὸ ᾱ παντί· ᾧ δὲ τὸ ᾱ, οὐ παντὶ τὸ ε̄. διατί γὰρ οὐκ ἔσται τι αἴτιον. οἷον τὸ ᾱ ὑπάρχει πᾶσι τοῖς δ̄ ἀλλ᾽ ἄρα καὶ τοῖς ε̄ εἶναι ἔσται τι ἕν, ἐπισκέψασθαι δὴ τοῦτο, καὶ ἔστω τὸ γ̄. ἐνδέχεται δὴ τοῦ αὐτοῦ πλείω αἴτια εἶναι. ἀλλ᾽ οὐ τοῖς αὐτοῖς τῷ εἴδει. οἷον τοῦ μακρόβια εἶναι τὰ μὲν τετράποδα, τὸ μὴ ἔχειν χολήν. τὰ δὲ πτηνά, τὸ ξηρὰ εἶναι ἢ ἕτερόν τι. εἰ δ᾽ εἰς τὸ ἄτομον μὴ εὐθὺς ἔρχονται. καὶ μὴ μόνον ἓν τὸ μέσον, ἀλλ᾽ εἰ πλείω, καὶ τὰ αἴτια πλείω. πότερον δ᾽ αἴτιον τῶν μέσων τὸ πρὸς τὸ καθόλου πρῶτον, ἢ τὸ πρὸς τὰ καθέκαστον, τοῖς καθέκαστον. δῆλον δὴ ὅτι τὰ ἐγγύτατα ἑκάστῳ ᾧ αἴτιον. τοῦ γὰρ τὸ πρῶτον ὑπὸ τὸ καθόλου ὑπάρχειν, τοῦτο αἴτιον. οἷον τῷ δ̄ τὸ γ̄, τοῦ τὸ δ̄ ὑπάρχειν, αἴτιον. ᾧ μὲν οὖν δ̄ τὸ γ̄ αἴτιον τοῦ, τὸ ᾱ. τῷ δὲ γ̄, τὸ β̄. τούτῳ δέ, αὐτό.

Περὶ μὲν οὖν συλλογισμοῦ καὶ ἀποδείξεως, τί τε ἑκάτερόν ἐστι, καὶ πῶς γίνεται, φανερόν. ἅμα δὲ καὶ περὶ ἐπιστήμης ἀποδεικτικῆς· ταὐτὸν γάρ ἐστι. περὶ δὲ τῶν ἀρχῶν, πῶς τε γίνονται γνώριμοι, καὶ τίς ἡ γνωρίζουσα ἕξις, ἐντεῦθεν ἔσται δῆλον, προαπορήσασι πρῶτον. ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἐνδέχεται ἐπίστασθαι δι᾽ ἀποδείξεως μὴ γινώσκοντι τὰς πρώτας ἀρχὰς τὰς ἀμέσους, εἴρηται.

158 δοκεῖ προβλήματι ἐστί. ἃ δὲ μὴ, ὁμοίως ἕξει τὸ μέσον, ἃ μὲν ὁμώνυμα, ὁμώνυμον τὸ μέσον· ἃ δ᾽ ὡς ἐν γένει, ὁμοίως ἕξει. οἷον διατί καὶ ἐναλλὰξ ἀνάλογον. ἄλλο γὰρ αἴτιον ἐν γραμμαῖς. καὶ ἀριθμοῖς. καὶ τὸ αὐτό γε. ᾗ μὲν γραμμαὶ, ἄλλο. ᾗ δ᾽ ἔχον αὔξησιν τοιανδὶ, τὸ αὐτό. οὕτω καὶ ἐπὶ παντός. τοῦ δ᾽ ὅμοιον εἶναι χρῶμα χρώματι. καὶ σχῆμα σχήματι, ἄλλο ἄλλῳ. ὁμώνυμον γὰρ τὸ ὅμοιον ἐπὶ τούτων. ἔνθα μὲν γὰρ ἴσως τὸ ἀνάλογον ἔχειν τὰς πλευρὰς, καὶ ἴσας τὰς γωνίας. ἐπὶ δὲ χρωμάτων, τὸ τὴν αἴσθησιν μίαν εἶναι. ἤ τι ἄλλο τοιοῦτον. τὰ δὲ κατὰ ἀναλογίαν ταὐτὰ, καὶ τὸ μέσον ἕξει κατ᾽ ἀναλογίαν.

Ἔχει δ᾽ οὕτω τὸ παρακολουθεῖν τὸ αἴτιον ἀλλήλοις. καὶ οὗ αἴτιον, καὶ ᾧ αἴτιον. καθ᾽ ἕκαστον μὲν λαμβάνοντι, τὸ οὗ αἴτιον ἐπὶ πλέον. οἷον τὸ τέτταρσιν ἴσας τὰς ἔξω ἐπὶ πλέον ἢ τρίγωνον ἢ τετράγωνον, ἅπασι δὲ ἐπ᾽ ἴσον. ὅσα γὰρ τέτταρσιν ὀρθαῖς ἴσας τὰς ἔξω, καὶ τὸ μέσον ὁμοίως. ἔστι δὲ τὸ μέσον λόγος τοῦ πρώτου ἄκρου. διὸ πᾶσαι αἱ ἐπιστῆμαι δι᾽ ὁρισμοῦ γίνονται. οἷον τὸ φυλλοῤῥοεῖν ἅμα ἀκολουθεῖ τῇ ἀμπέλῳ καὶ ὑπερέχει. καὶ συκῇ καὶ ὑπερέχει, ἀλλ᾽ οὐ παντός, ἀλλ᾽ ἴσον. εἰ δὴ λάβοις τὸ πρῶτον μέσον, λόγος τοῦ φυλλοῤῥοεῖν ἐστιν. ἔσται γὰρ πρῶτον μὲν ἐπὶ θάτερα μέσον, ὅτι τοιαδὶ ἅπαντα. Εἶτα τούτου μέσον, ὅτι ὁ ὀπὸς πήγνυται. ἤ τι ἄλλο τοιοῦτον. τί δ᾽ ἐστὶ τὸ φυλλοῤῥοεῖν, τὸ πήγνυσθαι τὸν ἐν τῇ συνάψει τοῦ σπέρματος ὀπόν. Ἐπὶ δὲ τῶν σχημάτων ὧδε ἀποδώσει, ζητοῦσι τὴν παρακολούθησιν τοῦ αἰτίου καὶ οὗ αἴτιον. ἔστω τὸ α τῷ β ὑπάρχον παντί. τὸ δὲ β ἑκάστῳ τῶν δ, ἐπὶ πλεῖον δὲ, τὸ μὲν δὴ β καθόλου ἂν

ἐκλείπειν αἴτιον, τὸ ἐν μέσῳ τὴν γῆν εἶναι. τοῦ δ' ἐν μέ-
σῳ τὴν γῆν εἶναι, οὐκ αἴτιον τὸ ἐκλείπειν, εἰ οὖν ἡ μὲν
διὰ τοῦ αἰτίου ἀπόδειξις, τοῦ διὰ τί. ἡ δὲ μὴ διὰ τοῦ αἰτίου,
τοῦ ὅτι. ὅτι μὲν ἐν μέσῳ οἶδε. διότι δ' οὔ. ὅτι δ' οὐ τὸ ἐκ-
λείπειν αἴτιον τοῦ ἐν μέσῳ. ἀλλὰ τοῦτο τοῦ ἐκλείπειν,
φανερόν. ἐν γὰρ τῷ λόγῳ τοῦ ἐκλείπειν ἐνυπάρχει τὸ
ἐν μέσῳ. ὥστε δῆλον, ὅτι διὰ τούτου ἐκεῖνο γνωρίζε-
ται. ἀλλ' οὐ τοῦτο δι' ἐκείνου. ἢ ἐνδέχεται ἑνὸς πλείω αἴ-
τια εἶναι. καὶ γὰρ εἰ ἔστι τὸ αὐτὸ πλειόνων πρώτως κα-
τηγορεῖσθαι, ἔστω τὸ α τῷ β πρώτῳ ὑπάρχον, καὶ τῷ
γ ἄλλῳ πρώτῳ. καὶ ταῦτα τοῖς δ ε. ὑπάρξει ἄρα τὸ
α τοῖς δ ε. αἴτιον δὲ τοῦ μὲν δ, τὸ β. τῷ δὲ ε, τὸ γ.
ὥστε τοῦ μὲν αἰτίου ὑπάρχοντος, ἀνάγκη τὸ πρᾶγμα
ὑπάρχειν. τοῦ δὲ πράγματος ὑπάρχοντος, οὐκ ἀνάγκη
πᾶν ὃ ἂν ᾖ αἴτιον. ἀλλ' αἴτιον μὲν, οὐ μέντοι πᾶν. ἢ εἰ ἀεὶ
καθόλου τὸ πρόβλημά ἐστι. καὶ τὸ αἴτιον ὅλον τι. καὶ οὗ
αἴτιον, καθόλου. οἷον τὸ φυλλορροεῖν ὅλῳ τινὶ ἀφω-
ρισμένῳ, κἂν εἴδη αὐτοῦ ᾖ. καὶ τοισδὶ καθόλου. ἢ φυτοῖς.
ἢ τοιοισδὶ φυτοῖς. ὥστε καὶ τὸ μέσον ἴσον δεῖ εἶναι ἐπὶ
τούτων καὶ οὗ αἴτιον. καὶ ἀντιστρέφειν. οἷον διὰ τί τὰ δέν-
δρα φυλλορροεῖ, εἰ δὴ διὰ πῆξιν τοῦ ὑγροῦ, εἴτε φυλ-
λορροεῖ δένδρον, δεῖ ὑπάρχειν πῆξιν. εἴτε πῆξις ὑ-
πάρχει μὴ ὁτωοῦν, ἀλλὰ δένδρῳ, φυλλορροεῖν. πό-
τερον δ' ἐνδέχεται μὴ τὸ αὐτὸ αἴτιον εἶναι τοῦ αὐτοῦ πᾶσιν,
ἀλλ' ἕτερον, ἢ οὔ. ἢ εἰ μὲν καθ' αὑτὸ ἀποδέδεικται, καὶ
μὴ κατὰ σημεῖον ἢ κατὰ συμβεβηκὸς, οὐχ οἷόν τε. ὁ γὰρ λό-
γος τοῦ ἄκρου, τὸ μέσον ἐστίν. εἰ δὲ μὴ οὕτως, ἐνδέχεται. ἔστι
δὲ καὶ οὗ αἴτιον. καὶ ᾧ σκοπεῖν κατὰ συμβεβηκός. οὐ μὴν

μιᾷ ἐστι γένει· πάντα γὰρ ἀντανάκλασις· ἀλλ' εἴδει ἕτερα. τὰ δὲ τῷ τὸ μέσον, ὑπὸ τὸ ἕτερον μέσον εἶναι, διαφέρει τῶν προβλημάτων. οἷον διατί ὁ νεῖλος φθίνοντος τοῦ μηνὸς μᾶλλον ῥεῖ. διότι χειμεριώτερος φθίνων. καὶ διατὶ χειμεριώτερος φθίνων, διότι ἡ σελήνη ἀπολείπει. ταῦτα γὰρ οὕτως ἔχει πρὸς ἄλληλα.

Περὶ δὲ αἰτίου καὶ οὗ αἴτιον. ἀπορήσειεν ἄν τις. ἆρα ὅτε ὑπάρχει τὸ αἰτιατὸν, καὶ τὸ αἴτιον ὑπάρχει. ὥσπερ εἰ φυλλορροεῖ ἢ ἐκλείπει. καὶ τὸ αἴτιον φυλλορροεῖν ἢ ἐκλείπειν ἔσται. οἷον, εἰ τοῦτο ἐστι, τὸ πλατέα ἔχειν τὰ φύλλα. τοῦ δ' ἐκλείπειν, τὸ τὴν γῆν ἐν μέσῳ εἶναι. εἰ γὰρ μὴ ὑπάρχει, ἄλλό τι ἔσται τὸ αἴτιον αὐτῶν. εἴτε τὸ αἴτιον ὑπάρχει ἅμα καὶ τὸ αἰτιατόν. οἷον εἰ ἐν μέσῳ ἡ γῆ, ἐκλείπει. ἢ πλατύφυλλον, φυλλορροεῖ. εἰ δὲ οὕτως, ἅμα ἂν εἴη καὶ δεικνύοιτο δι' ἀλλήλων. ἔστω γὰρ τὸ φυλλορροεῖν ἐφ' οὗ α. τὸ δὲ πλατύφυλλον, ἐφ' οὗ β. ἄμπελος δὲ, ἐφ' οὗ γ. εἰ δὴ τῷ β ὑπάρχει τὸ α. πᾶν γὰρ πλατύφυλλον φυλλορροεῖ. τῷ δὲ γ ὑπάρχει τὸ β. πᾶσα γὰρ ἄμπελος πλατύφυλλος, τῷ γ ὑπάρχει τὸ α. καὶ πᾶσα ἄμπελος φυλλορροεῖ. αἴτιον δὲ τὸ β τὸ μέσον. ἀλλὰ καὶ ὅτι πλατύφυλλος ἡ ἄμπελος, ἔστι διὰ τοῦ φυλλορροεῖν ἀποδεῖξαι. ἔστω γὰρ τὸ μὲν δ πλατύφυλλον. τὸ δὲ ε τὸ φυλλορροεῖν. ἄμπελος δὲ, ἐφ' οὗ ζ. τῷ δὴ ζ, ὑπάρχει τὸ ε. φυλλορροεῖ γὰρ πᾶσα ἄμπελος. τῷ δὲ ε, τὸ δ. ἅπαν γὰρ τὸ φυλλορροοῦν, πλατύφυλλον. πᾶσα ἄρα ἄμπελος, πλατύφυλλος. αἴτιον δὲ τὸ φυλλορροεῖν. εἰ δὲ μὴ ἐνδέχεται αἴτια εἶναι ἀλλήλων. τὸ γὰρ αἴτιον πρότερον οὗ αἴτιον. καὶ τοῦ μὲν

ca 16 τὰ προβλήματα, ἐκλέγειν δεῖ τάς τε ἀνατομὰς, καὶ τὰς διαιρέσεις. οὕτω δὲ ἐκλέγειν, ὑποθέμενον τὸ γένος τὸ κοινὸν ἁπάντων. οἷον εἰ ζῷα εἴη τὰ τεθεωρημένα, ποῖα παντὶ ζῴῳ ὑπάρχει. ληφθέντων δὲ τούτων, πάλιν τῶν λοιπῶν τῷ πρώτῳ ποῖα παντὶ ἕπεται. οἷον εἰ τοῦτο ὄρνις, ποῖα παντὶ ἕπεται ὄρνιθι. καὶ οὕτως ἀεὶ τῷ ἐγγυτάτῳ. δῆλον γὰρ ὅτι ἕξομεν ἤδη λέγειν τὸ διατί ὑπάρχει τὰ ἑπόμενα τοῖς ὑπὸ τὸ κοινόν. οἷον διατί ἀνθρώπῳ ἢ ἵππῳ ὑπάρχει. ἔστω δὲ ζῷον, ἐφ᾽ οὗ α. τὸ δὲ β, τὰ ἑπόμενα παντὶ ζῴῳ. ἐφ᾽ ὧν δὲ γ δ ε. τὰ τινὰ ζῷα. δῆλον δὴ διατί τὸ β ὑπάρχει τῷ δ. διὰ γὰρ τὸ α. ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις. καὶ ἀεὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁ αὐτὸς λόγος. νῦν μὲν οὖν κατὰ τὰ παραδεδομένα κοινὰ ὀνόματα λέγομεν. δεῖ δὲ μὴ μόνον ἐπὶ τούτων σκοπεῖν, ἀλλὰ καὶ ἄν ἄλλό τι ὀφθῇ ὑπάρχον κοινὸν ἐκλαμβάνοντα. εἶτα τίσι τοῦτ᾽ ἀκολουθεῖ καὶ ποῖα τούτῳ ἕπεται. οἷον τοῖς κέρατα ἔχουσι, τὸ ἔχειν ἐχῖνον. τὸ μὴ ἀμφώδοντα εἶναι. πάλιν τὸ κέρατα ἔχειν, τίσιν ἕπεται. δῆλον γὰρ διατί ἐκείνοις ὑπάρξει τὸ εἰρημένον. διὰ γὰρ τὸ κέρατα ἔχειν ὑπάρξει. Ἔτι δ᾽ ἄλλος τρόπος ἐστὶ κατὰ τὸ ἀνάλογον ἐκλέγειν. ἓν γὰρ λαβεῖν οὐκ ἔστι τὸ αὐτὸ ὃ δεῖ καλέσαι σηπεῖον, καὶ ἄκανθαν. καὶ ὀστοῦν. ἔσται δ᾽ ἑπόμενα καὶ τούτοις ὥσπερ μιᾶς τινος φύσεως τῆς τοιαύτης οὔσης. τὰ δ᾽ αὐτὰ προβλήματά ἐστι, τὰ μὲν, τῷ τὸ αὐτὸ μέσον ἔχειν, οἷον ὅτι πάντα ἀντιπερίστασις. τούτων δ᾽ ἔνια τῷ γένει ταυτὰ, ὅσα ἔχει διαφορὰς τῷ ἄλλων, ἢ ἄλλως εἶναι. οἷον διατί ἠχεῖ, ἢ διατί ἐμφαίνεται. καὶ διατί ἶρις. ἅπαντα γὰρ ταῦτα τὸ αὐτὸ πρόβλη-

156 γον. οὗτος γὰρ ἔσται τοῦ πράγματος ὁρισμός. ἐὰν δὲ μὴ βαδίζῃ εἰς ἓν, ἀλλ᾽ εἰς δύο ἢ πλείω, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη ἕν τι εἶναι τὸ ζητούμενον, ἀλλὰ πλείω. οἷον λέγω εἰ τί ἐστι μεγαλοψυχία ζητοῦμεν, σκεπτέον ἐπί τινων μεγαλοψύχων οὓς ἴσμεν, τί ἔχουσιν ἓν πάντες ᾗ τοιοῦτοι. οἷον εἰ ἀλκιβιάδης μεγαλόψυχος. ἢ ὁ ἀχιλλεὺς, καὶ ὁ αἴας τί ἓν ἅπαντες, τὸ μὴ ἀνέχεσθαι ὑβριζόμενοι. ὁ μὲν γὰρ ἐπολέμησεν. ὁ δὲ, ἐμήνισεν. ὁ δ᾽ ἀπέκτεινεν ἑαυτόν. πάλιν ἐφ᾽ ἑτέρων οἷον λυσάνδρου ἢ σωκράτους. εἰ δὴ τὸ ἀδιάφοροι εἶναι εὐτυχοῦντες καὶ ἀτυχοῦντες. ταῦτα δύο λαβὼς, σκοπῶ τί τὸ αὐτὸ ἔχουσιν; ἥτε ἀπάθεια ἡ περὶ τὰς τύχας, καὶ ἡ μὴ ὑπομονὴ ἀτιμαζομένων. εἰ δὲ μηδὲν, δύο εἴδη ἂν εἴη τῆς μεγαλοψυχίας. ἀεὶ δ᾽ ἐστὶ πᾶς ὅρος καθόλου. οὐ γάρ τινι ὀφθαλμῷ λέγει τὸ ὑγιεινὸν ὁ ἰατρὸς, ἀλλ᾽ ἢ παντὶ ἢ εἴδει ἀφορίσαν. ῥᾷόν τε, τὸ καθέκαστον ὁρίσασθαι ἢ τὸ καθόλου. διὸ δεῖ ἀπὸ τῶν καθέκαστα ἐπὶ τὰ καθόλου ἀναβαίνειν. καὶ γὰρ αἱ ὁμωνυμίαι λανθάνουσι μᾶλλον ἐν τοῖς καθόλου, ἢ ἐν τοῖς ἀδιαφόροις. ὥσπερ δὲ ἐν ταῖς ἀποδείξεσι δεῖ τό γε συλλελογίσθαι ὑπάρχειν, οὕτω καὶ ἐν τοῖς ὅροις τὸ σαφές. τοῦτο δ᾽ ἔσται, ἐὰν διὰ τῶν καθ᾽ ἕκαστον εἰρημένων ᾖ, τὸ ἐν ἑκάστῳ γένει ὁρίζεσθαι χωρίς. οἷον τὸ ὅμοιον μὴ πᾶν. ἀλλὰ τὸ ἐν χρώμασι καὶ σχήμασι. καὶ ὀξὺ τὸ ἐν φωνῇ. καὶ οὕτως ἐπὶ τὸ κοινὸν βαδίζειν, εὐλαβούμενον μὴ ὁμωνυμίᾳ ἐντύχῃ. Εἰ δὲ μὴ, διαλέγεσθαι δεῖ μεταφοραῖς, δῆλον ὅτι οὐδὲ ὁρίζεσθαι οὔτε μεταφοραῖς, οὔτε ὅσα λέγεται μεταφοραῖς. διαλέγεσθαι γὰρ ἀνάγκη ἔσται μεταφοραῖς. Πρὸς δὲ τὸ ἔχειν

ξαι τὸ πρῶτον ἢ τὶ δεύτερον, καὶ ὅτι ταῦτα πάντα. ἔστι
δὲ τούτου ἐν πρῶτον, διὰ τοῦ δύνασθαι ὥσπερ πρὸς τὸ
συμβεβηκὸς συλλογίσασθαι ὅτι ὑπάρχει. καὶ διὰ τοῦ γέ
νους κατασκευάσαι. τὸ δὲ τάξαι ὡς δεῖ, ἔσται ἐὰν τὸ
πρῶτον λάβῃ. τοῦτο δὲ ἔσται, ἐὰν ληφθῇ ὃ πᾶσιν ἀκο
λουθεῖ. ἐκείνῳ δὲ, μὴ πάντα. ἀνάγκη γὰρ εἶναί τι τοιοῦ
τον. ληφθέντος δὲ τούτου, ἤδη ἐπὶ τῶν κάτω ὁ αὐτὸς
τρόπος. δεύτερον γὰρ τὸ τῶν ἄλλων πρῶτον ἔσται. καὶ τρί
τον, τὸ τῶν ἐχομένων. ἀφαιρεθέντος γὰρ τοῦ ἄνωθεν, τὸ ἐ
χόμενον τῶν ἄλλων πρῶτον ἔσται. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν
ἄλλων. ὅτι δ' ἅπαντα ταῦτα, φανερὸν ἐκ τοῦ λαβεῖν
τό, τε πρῶτον κατὰ διαίρεσιν. ὅτι ἅπαν ἢ τόδε ἢ τόδε
ζῷον, ὑπάρχει δὲ τόδε. καὶ πάλιν τούτου ὅλου τὰς δια
φοράς. τοῦ δὲ τελευταίου, μηκέτι εἶναι διαφοράν. ἢ καὶ
εὐθὺς μετὰ τῆς τελευταίας διαφορᾶς, τὸ σύνολον μὴ
διαφέρειν εἴδει τοῦτο. δῆλον γὰρ ὅτι οὔτε πλεῖον
πρόσκειται. πάντα γὰρ ἐν τῷ τί ἐστιν εἴληπται τού
των, οὔτε ἀπολείπει οὐδέν. ἢ γὰρ γένος, ἢ διαφορὰ ἂν
εἴη. γένος μὲν οὖν, τό, τε πρῶτον καὶ μετὰ τῶν διαφορῶν τοῦ
το προσλαμβανόμενον. αἱ διαφοραὶ δὲ πᾶσαι ἔχον
ται. οὐ γὰρ ἔτι ἐστὶν ὑστέρα. εἴδει γὰρ ἂν διέφερε τὸ τε
λευταῖον. τοῦτο δ' εἴρηται μὴ διαφέρειν. ζητεῖν δὲ
δεῖ ἐπιβλέποντα ἐπὶ τὰ ὅμοια καὶ ἀδιάφορα. πρῶ
τον, τί ἅπαντα ταὐτὸν ἔχουσιν, εἶτα πάλιν ἐφ' ἑτέροις
ἃ ἐν ταὐτῷ μὲν γένει ἐκείνοις. εἰσὶ δὲ αὑτοῖς μὲν, ταὐ
τὰ τῷ εἴδει. ἐκείνων δὲ, ἕτερα. ὅταν δὲ ἐπὶ τούτων λη
φθῇ τί πάντα ταὐτὸν, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως, τῶν εἰλημ
μένων πάλιν σκοπεῖν, εἰ ταὐτὸν, ἕως ἂν εἰς ἕνα ἔλθῃ λό

155 οὐκ ἐμπεσεῖται ἅπαν εἰς τοῦτο. οἷον οὐ πᾶν ζῷον ἢ ὁλόπτερον, ἢ σχιζόπτερον. ἀλλὰ πτηνὸν ζῷον ἅπαν. τούτου γὰρ διαφοραί, αὗται. πρώτη δὲ διαφορὰ ἐστὶ ζώου, εἰς ἣν ἅπαν ζῷον ἐμπίπτει. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἑκάστου, καὶ τῶν ἔξω γενῶν, καὶ τῶν ὑπ' αὐτό. οἷον ὄρνιθος, εἰς ἣν ἅπας ὄρνις. καὶ ἰχθύος εἰς ἣν ἅπας ἰχθύς. οὕτω μὲν οὖν βαδίζοντι, ἔστιν εἰδέναι, ὅτι οὐδὲν παραλέλειπται. ἄλλως δὲ, καὶ παραλιπεῖν ἀναγκαῖον καὶ μὴ εἰδέναι. Οὐδὲν δὲ δεῖ τὸν ὁριζόμενον καὶ διαιρούμενον, ἅπαντα εἰδέναι τὰ ὄντα. καίτοι ἀδύνατόν φασι τινὲς εἶναι τὰς διαφορὰς εἰδέναι, τὰς πρὸς ἕκαστον, μὴ εἰδότα ἕκαστον. ἄνευ δὲ τῶν διαφορῶν, οὐκ εἶναι ἕκαστον εἰδέναι. οὗ γὰρ μὴ διαφέρει, ταὐτὸν εἶναι τούτῳ. οὗ δὲ διαφέρει, ἕτερον τούτου. πρῶτον μὲν οὖν τοῦτο ψεῦδος. οὐ γὰρ κατὰ πᾶσαν διαφορὰν ἕτερον. πολλαὶ γὰρ διαφοραὶ ὑπάρχουσι τοῖς αὐτοῖς τῷ εἴδει, ἀλλ' οὐ κατ' οὐσίαν. οὐδὲ καθ' αὑτά: εἶτα ὅταν λάβῃ τὰ ἀντικείμενα καὶ τὴν διαφοράν. καὶ ὅτι πᾶν ἐμπίπτει ἐνταῦθα ἢ ἐνταῦθα καὶ λάβῃ ἐν θατέρῳ τὸ ζητούμενον εἶναι, καὶ τοῦτο γινώσκῃ; οὐδὲν διαφέρει εἰδέναι ἢ μὴ εἰδέναι ἐφ' ὅσων κατηγοροῦνται ἄλλων αἱ διαφοραί. φανερὸν γὰρ ὅτι ἂν οὕτω βαδίζων ἔλθῃ εἰς ταῦτα ὧν μηκέτι ἐστὶ διαφορά, ἕξει τὸν λόγον τῆς οὐσίας. τὸ δ' ἅπαν, ἐμπίπτειν εἰς τὴν διαίρεσιν, ἂν ᾖ ἀντικείμενα ὧν μὴ ἔστι μεταξύ, οὐκ αἴτημα. ἀνάγκη γὰρ ἅπαν, ἐν θατέρῳ αὐτῶν εἶναι, εἴπερ ἐκείνου διαφορὰ ἔσται. εἰς δὲ τὸ κατασκευάζειν ὅρον διὰ τῶν διαιρέσεων, τριῶν δεῖ στοχάζεσθαι, τοῦ λαβεῖν τὰ κατηγορούμενα ἐν τῷ τί ἐστι. καὶ ταῦτα τά-

φιάδι εἶναι. ὑποκείσθω γὰρ καὶ τοῦτο ἡ οὐσία ἡ ἑκάστου εἶναι, ἡ ἐπὶ τοῖς ἀτόμοις ἔσχατος τοιαύτη κατηγορία. ὥστε ὁμοίως καὶ ἄλλῳ ὁτῳοῦν τῶν οὕτω δειχθέντων, τὸ αὐτῷ εἶναι, ἔσται. Χρὴ δὲ ὅταν ὅλον τί πραγματεύηταί τις, διελεῖν τὸ γένος εἰς τὰ ἄτομα τῷ εἴδει, τὰ πρῶτα. οἷον, ἀριθμὸν εἰς τριάδα καὶ δυάδα. εἶθ' οὕτως ἐκείνων ὁρισμοὺς πειρᾶσθαι λαμβάνειν. οἷον εὐθείας γραμμῆς. καὶ κύκλου. καὶ ὀρθῆς γωνίας. μετὰ δὲ τοῦτο λαμβάνοντα τὶ τὸ γένος. οἷον πότερον τῶν ποσῶν, ἢ τῶν ποιῶν, τὰ ἴδια πάθη θεωρεῖν, διὰ τῶν κοινῶν πρώτων. τοῖς γὰρ συντιθεμένοις ἐκ τῶν ἀτόμων τὰ συμβαίνοντα, ἐκ τῶν ὁρισμῶν ἔσται δῆλα. διὰ τὸ ἀρχὴν εἶναι πάντων τὸν ὁρισμόν, καὶ τὸ ἁπλοῦν, καὶ τοῖς ἁπλοῖς καθ' αὑτὰ ὑπάρχειν τὰ συμβαίνοντα μόνοις. τοῖς δ' ἄλλοις, κατ' ἐκεῖνα. Αἱ δὲ διαιρέσεις αἱ κατὰ τὰς διαφοράς, χρήσιμοί εἰσιν εἰς τὸ οὕτω μετιέναι. ὡς μέντοι δεικνύουσιν, εἴρηται ἐν τῷ πρότερον. χρήσιμοι δ' ἂν εἶεν μόνον ὧδε πρὸς τὸ συλλογίζεσθαι τὸ τί ἐστι. καίτοι δόξειεν ἂν οὐδέν. ἀλλ' εὐθὺς λαμβάνειν ἅπαντα ὥσπερ ἂν εἰ ἐξ ἀρχῆς ἐλάμβανέ τις ἄνευ τῆς διαιρέσεως. διαφέρει δέ τι τὸ πρῶτον καὶ ὕστερον τῶν κατηγορουμένων κατηγορεῖσθαι. οἷον εἰπεῖν ζῷον ἥμερον δίπουν, ἢ δίπουν ζῷον ἥμερον. εἰ γὰρ ἅπαν ἐκ δύο ἐστί, καὶ ἕν τι τὸ ζῷον ἥμερον. καὶ πάλιν ἐκ τούτου καὶ τῆς διαφορᾶς, ὁ ἄνθρωπος. ἢ ὅτι δήποτέ ἐστι τὸ ἓν γινόμενον, ἀναγκαῖον διελόμενον αἰτεῖσθαι. Ετι πρὸς τὸ μηδὲν παραλιπεῖν ἐν τῷ τί ἐστιν, οὕτω μόνως ἐνδέχεται. ὅταν γὰρ τὸ πρῶτον ληφθῇ γένος, ἂν μὲν τῶν κάτωθεν τινὰ διαιρέσεων λαμβάνῃ,

ἀεὶ ἑκάστῳ, ἔνια ἐπεκτείνει ἐπὶ πλέον, οὐ μέντοι ἔξω τοῦ γένους. λέγω δὲ ἐπὶ πλέον ὑπάρχειν, ὅσα ὑπάρχει μὲν ἑκάστῳ καθόλου. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἄλλῳ, οἷον ἔστι τι ὃ πάσῃ τριάδι ὑπάρχει, ἀλλὰ καὶ μὴ τριάδι. ὥσπερ τὸ ὂν ὑπάρχει τῇ τριάδι. ἀλλὰ καὶ μὴ ἀριθμῷ. ἀλλὰ καὶ τὸ περιττὸν ὑπάρχει τε πάσῃ τριάδι. καὶ ἐπὶ πλέον ὑπάρχει. καὶ γὰρ τῇ πεντάδι ὑπάρχει. ἀλλ' οὐκ ἔξω τοῦ γένους. ἡ μὲν γὰρ πεντὰς, ἀριθμός. οὐδὲν δ' ἔξω ἀριθμοῦ, περιττόν. τὰ δὴ τοιαῦτα ληπτέον μέχρι τούτου ἕως τοσαῦτα ληφθῇ πρῶτον, ὧν ἕκαστον μὲν, ἐπὶ πλεῖον ὑπάρξει. ἅπαντα δὲ μὴ ἐπὶ πλέον. ταύτην γὰρ ἀνάγκη οὐσίαν εἶναι τοῦ πράγματος. οἷον τριάδι ὑπάρχει πάσῃ, ἀριθμὸς, τὸ περιττόν. τὸ πρῶτον ἀμφοτέρως, καὶ ὡς μὴ μετρεῖσθαι ἀριθμῷ, καὶ ὡς μὴ συγκεῖσθαι ἐξ ἀριθμῶν. τοῦτο τοίνυν ἤδη ἐστὶν ἡ τριὰς, ἀριθμὸς περιττὸς. πρῶτος καὶ ὡδὶ πρῶτος. τούτων γὰρ ἕκαστον, τὰ μὲν καὶ τοῖς περιττοῖς, πᾶσιν ὑπάρχει. τὸ δὲ τελευταῖον, καὶ τῇ δυάδι. πάντα δὲ οὐδενὶ, ἐπεὶ δεδήλωται ἡμῖν ἐν τοῖς ἄνω, ὅτι ἀναγκαῖα μέν ἐστι τὰ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενα. τὰ καθόλου δὲ, ἀναγκαῖα. τῇ δὲ τριάδι καὶ ἐφ' οὗ ἄλλου οὕτω λαμβάνεται ἐν τῷ τί ἐστι τὰ λαμβανόμενα οὕτως, ἐξ ἀνάγκης μὲν ἂν εἴη τριὰς ταῦτα. ὅτι δ' οὐσία, ἐκ τῶνδε δῆλον. ἀνάγκη γὰρ εἰ μὴ τοῦτο ἦν τριάδι εἶναι, οἷον γένος τι εἶναι τοῦτο. ἢ ὠνομασμένον ἢ ἀνώνυμον. ἔσται τοίνυν ἐπὶ πλεῖον ἢ τῇ τριάδι ὑπάρχον. ὑποκείσθω γὰρ τοιοῦτον εἶναι τὸ γένος, ὥστε ὑπάρχειν κατὰ δύναμιν ἐπὶ πλεῖον. εἰ τοίνυν μηδενὶ ὑπάρχει ἄλλῳ ἢ ταῖς ἀτόμοις τριάσι, τοῦτ' ἂν εἴη τὸ

ἔσται οἰκία, ὡσαύτως πρότερον ἔσονται λίθοι. δείκνυται δὲ καὶ διὰ τοῦ μέσου ὁμοίως. ἔσται γὰρ θεμέλιον πρότερον.

ca. 13 Ἐπεὶ δ' ὁρῶμεν ἐν τοῖς γινομένοις κύκλῳ τινὰ γένεσιν οὖσαν, ἐνδέχεται τοῦτο εἶναι, εἴπερ ἕποιντο ἀλλήλοις τὸ μέσον καὶ οἱ ἄκροι. ἐν γὰρ τούτοις τὸ ἀντιστρέφειν ἐστί. δέδεικται δὲ τοῦτο ἐν τοῖς πρώτοις, ὅτι ἀντιστρέφει τὰ συμπεράσματα. τὸ δὲ κύκλῳ, τοῦτό ἐστιν. ἐπὶ δὲ τῶν ἔργων φαίνεται ὧδε. Βεβρεγμένης τῆς γῆς, ἀνάγκη ἀτμίδα γενέσθαι, τούτου δὲ γενομένου, νέφος. τούτου δὲ γενομένου, ὕδωρ. τούτου δὲ γενομένου, ἀνάγκη βεβρέχθαι τὴν γῆν. τοῦτο δ' ἦν τὸ ἐξ ἀρχῆς. ὥστε κύκλῳ περιελήλυθεν. ἑνὸς γὰρ αὐτῶν ὁτουοῦν ὄντος, ἕτερόν ἐστι. κἀκείνου, ἄλλο. καὶ τούτου, τὸ πρῶτον.

Ἔστι δ' ἔνια μὲν γινόμενα καθόλου. ἀεί τε γὰρ καὶ ἐπὶ παντὸς ἢ οὕτως ἔχει ἢ γίνεται. τὰ δὲ ἀεὶ μὲν, οὔ. ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δέ. οἷον οὐ πᾶς ἄρρην, τὸ γένειον τριχοῦται, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. τῶν δὴ τοιούτων, ἀνάγκη καὶ τὸ μέσον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἶναι. εἰ γὰρ τὸ α κατὰ τοῦ β καθόλου κατηγορεῖται, καὶ τοῦτο κατὰ τοῦ γ καθόλου, ἀνάγκη καὶ τὸ α κατὰ τοῦ γ, ἀεὶ καὶ ἐπὶ παντὸς κατηγορεῖσθαι. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ καθόλου, τὸ ἐπὶ παντὶ καὶ ἀεί. ἀλλ' ὑπέκειτο ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. ἀνάγκη ἄρα καὶ τὸ μέσον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἶναι. τὸ ἐφ' οὗ τὸ β. ἔσονται τοίνυν καὶ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀρχαὶ ἄμεσοι. ὅσα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οὕτως ἐστὶν ἢ γίνεται.

ca. 14 Πῶς μὲν οὖν τὸ τί ἐστιν εἰς τοὺς ὅρους ἀποδίδοται, καὶ τίνα τρόπον ἀπόδειξις, ἢ ὁρισμός ἐστιν αὐτοῦ ἢ οὐκ ἔστιν, εἴρηται πρότερον. Πῶς δὲ δεῖ θηρεύειν τὰ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενα, νῦν λέγομεν. τῶν δὴ ὑπαρχόντων

ἀδιαίρετον. ὥσπερ οὖν γραμμὴ πρὸς στιγμὴν ἔχει, οὕτω τὸ γινόμενον πρὸς τὸ γεγονός. ἐνυπάρχει γὰρ ἄπειρα γεγονότα ἐν τῷ γινομένῳ. μᾶλλον δὲ φανερῶς ἐν τοῖς καθόλου περὶ κινήσεως δεῖ λεχθῆναι περὶ τούτων. Περὶ μὲν οὖν τοῦ πῶς ἂν ἐφεξῆς γινομένης τῆς γενέσεως, ἔχοι τὸ μέσον τὸ αἴτιον, εἰλήφθω ἐπὶ τοσοῦτον. ἀνάγκη γὰρ καὶ ἐν τούτοις τὸ πρῶτον καὶ τὸ μέσον ἄμεσα εἶναι. οἷον τὸ α γέγονεν, ἐπεὶ τὸ γ γέγονεν. ὕστερον δὲ τὸ γ γέγονεν. ἔμπροσθεν δὲ τὸ α. ἀρχὴ δὲ τὸ γ, διὰ τὸ ἐγγύτερον τοῦ νῦν εἶναι. ὅ ἐστι ἀρχὴ τοῦ χρόνου. Τὸ δὲ γ γέγονεν, ἐπεὶ τὸ δ γέγονε. τοῦ δὴ δ γενομένου, ἀνάγκη τὸ α γεγονέναι. αἴτιον δὲ τὸ γ. τοῦ γὰρ δ γενομένου, ἀνάγκη τὸ γ γεγονέναι. τοῦ δὲ γ γεγονότος, ἀνάγκη πρότερον τὸ α γεγονέναι. οὕτω δὲ λαμβάνοντι τὸ μέσον, στήσεταί που εἰς ἄμεσον, ἢ ἀεὶ παρεμπεσεῖται διὰ τὸ ἄπειρον. οὐ γάρ ἐστιν ἐχόμενον γεγονὸς γεγονότος, ὥσπερ ἐλέχθη. ἀλλ' ἄρξασθαί γε ὅμως ἀνάγκη ἀπὸ τοῦ μέσου καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν πρώτου. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ἔσται. εἰ γὰρ ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι ἔσται τὸ δ, ἀνάγκη πρότερον ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι τὸ α ἔσται. τούτου δ' αἴτιον τὸ γ. εἰ μὲν γὰρ τὸ δ ἔσται, πρότερον τὸ γ ἔσται. εἰ δὲ τὸ γ ἔσται, πρότερον τὸ α ἔσται. Ὁμοίως δ' ἄπειρος ἡ τομὴ καὶ ἐν τούτοις. οὐ γάρ ἐστιν ἐσόμενα ἐχόμενα ἀλλήλων. ἀρχὴ δὲ καὶ ἐν τούτοις ἄμεσος ληπτέα. ἔχει δὲ οὕτως ἐπὶ τῶν ἔργων. εἰ γέγονεν οἰκία, ἀνάγκη τετμῆσθαι λίθους, καὶ γεγονέναι, εἴπερ καὶ οἰκίαν γενέναι. ὅτι ἀνάγκη θεμέλιον γεγονέναι. εἰ δὲ θεμέλιον, πρότερον γεγονέναι λίθους ἀνάγκη. Πάλιν εἰ

τοῦ β. γεγένηται δὲ, γεγενημένου. ἔσται δὲ, ἐσομένου. τὸ μὲν οὖν οὕτως αἴτιον, καὶ οὗ αἴτιον, ἅμα γίνεται. ὅταν γίνηται. καὶ ἔστιν, ὅταν ᾖ. καὶ ἐπὶ τοῦ γεγονέναι καὶ ἐπὶ τοῦ ἔσεσθαι
ca. 12 ὡσαύτως. Ἐπὶ δὲ τῶν μὴ ἅμα ἆρ' ἐστὶν ἐν τῷ συνεχεῖ χρόνῳ ὥσπερ δοκεῖ ἡμῖν ἄλλα ἄλλων αἴτιον εἶναι, οἷον τοῦ δὲ γενέσθαι ἕτερον γενόμενον. καὶ τοῦ ἔσεσθαι ἕτερον ἐσόμενον, καὶ τοῦ γίνεσθαι δὲ εἴ τι ἔμπροσθεν ἐγένετο. ἔστι δὴ ἀπὸ τοῦ ὕστερον γεγονότος ὁ συλλογισμός. ἀρχὴ δὲ καὶ τούτων τὰ γεγονότα. διὸ καὶ ἐπὶ τῶν γινομένων ὡσαύτως. ἀπὸ δὲ τοῦ προτέρου οὐκ ἔστιν. οἷον ἐπεὶ τόδε γέγονεν, ὅτι τόδ' ὕστερον γέγονε. καὶ ἐπὶ τοῦ ἔσεσθαι ὡσαύτως. οὔτε γὰρ ἀορίστου οὔθ' ὁρισθέντος ἔσται τοῦ χρόνου. ὥστ' ἐπεὶ τοῦτ' ἀληθὲς εἰπεῖν γεγονέναι, τόδ' ἀληθὲς εἰπεῖν γεγονέναι τὸ ὕστερον. ἐν γὰρ, τῷ μεταξὺ, ψεῦδος ἔσται τὸ εἰπεῖν τοῦτο, ἤδη θατέρου γεγονότος. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τοῦ ἐσομένου. οὐδ' ἐπεὶ τόδε γέγονε, τὸ δ' ἔσται. τὸ γὰρ μέσον, ὁμόγονον δεῖ εἶναι. τῶν γενομένων, γενόμενον. τῶν ἐσομένων, ἐσόμενον. τῶν γινομένων, γινόμενον. τῶν ὄντων, ὄν. τοῦ δὲ γέγονε καὶ τοῦ ἔσται, οὐκ ἐνδέχεται εἶναι ὁμόγονον. Ἔτι οὔτε ἀόριστον ἐνδέχεται εἶναι τὸν χρόνον τὸν μεταξὺ, οὔτε ὡρισμένον. ψευδῶς γὰρ ἔσται τὸ εἰπεῖν ἐν τῷ μεταξύ. ἐπισκεπτέον δὲ τί τὸ συνέχον, ὥστε μετὰ τὸ γεγονέναι, τὸ γίνεσθαι ὑπάρχειν ἐν τοῖς πράγμασιν. ἢ δῆλον ὅτι οὐκ ἔστιν ἐχόμενον γεγονότος γινόμενον. οὐδὲ γὰρ γενόμενον γινομένου. πέρατα γὰρ καὶ ἄτομα. ὥσπερ οὖν οὐδὲ στιγμαί εἰσιν ἀλλήλων ἐχόμεναι, οὐδὲ γενόμενα. ἄμφω γὰρ ἀδιαίρετα. οὐ δὲ δὴ γινόμενον γεγενημένου διὰ τὸ αὐτό. τὸ μὲν γὰρ γινόμενον, διαιρετόν. τὸ δὲ γεγονὸς ἀδιαίρετον.

μερέστερον διὰ τῶν μειζόνων πόρων, εἴπερ φῶς γίνεται
152 τῷ διιέναι. καὶ ἕνεκά τινος ὅπως μὴ πταίωμεν. ἆρ' οὖν εἰ εἶναι ἐνδέχεται. καὶ γίνεσθαι ἐνδέχεται. ὥσπερ εἰ βροντᾷ ἀποσβεννυμένου τοῦ πυρὸς, ἀνάγκη σίζειν καὶ ψοφεῖν. ὡς οἱ πυθαγόρειοί φασιν ἀπειλῆς ἕνεκα τοῖς ἐν τῷ ταρτάρῳ, ὅπως φοβῶνται. πλεῖστα δὲ τοιαῦτά ἐστι καὶ μάλιστα ἐν τοῖς κατὰ φύσιν συνισταμένοις καὶ συνεστῶσιν. ἡ μὲν γὰρ ἕνεκά του ποιεῖ φύσις. ἡ δὲ ἐξ ἀνάγκης. ἡ δ' ἀνάγκη, διττή. ἡ μὲν γὰρ κατὰ φύσιν καὶ τὴν ὁρμήν. ἡ δὲ βιαία, ἡ παρὰ τὴν ὁρμήν. ὥσπερ λίθος ἐξ ἀνάγκης καὶ ἄνω καὶ κάτω φέρεται, ἀλλ' οὐ διὰ τὴν αὐτὴν ἀνάγκην.

Εν δὲ τοῖς ἀπὸ διανοίας, τὰ μὲν οὐδέποτε ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου ὑπάρχει. οἷον οἰκία ἢ ἀνδριάς. οὐδ' ἐξ ἀνάγκης. ἀλλ' ἕνεκά του. τὰ δὲ καὶ ἀπὸ τύχης, οἷον ὑγίεια καὶ σωτηρία. μάλιστα δὲ ἐν ὅσοις ἐνδέχεται καὶ ὧδε καὶ ἄλλως, ὅταν μὴ ἀπὸ τύχης ἡ γένεσις ᾖ. ὥστε τὸ τέλος ἀγαθόν, ἕνεκά του γίνεται. καὶ ἢ φύσει ἢ τέχνῃ. ἀπὸ τύχης δ' οὐδὲν ἕνεκά του γίνεται. τὸ αὐτὸ δ' αἴτιόν ἐστι τοῖς γινομένοις. καὶ τοῖς γεγενημένοις καὶ τοῖς ἐσομένοις, ὅπερ καὶ τοῖς οὖσι. τὸ γὰρ μέσον, αἴτιον. πλὴν τοῖς μὲν οὖσιν, ὄν. τοῖς δὲ γινομένοις, γινόμενον. τοῖς δὲ γεγενημένοις, γεγενημένον. καὶ ἐσομένοις, ἐσόμενον. οἷον διατί γέγονεν ἔκλειψις, διότι ἐν μέσῳ γέγονεν ἡ γῆ. γίνεται δέ, διότι γίνεται. ἔσται δέ, διότι ἔσται ἐν μέσῳ. καὶ ἔστι δέ, ὅτι ἐστί. τί ἐστι κρύσταλλος. εἰλήφθω δὴ ὅτι ὕδωρ πεπηγός. ὕδωρ ἐφ' οὗ γ. πεπηγὸς ἐφ' οὗ α. αἴτιον τὸ μέσον ἐφ' οὗ β. ἔκλειψις θερμοῦ παντελής. ὑπάρχει δὴ τῷ γ τὸ β. τούτῳ δὲ τὸ πεπηγέναι τὸ ἐφ' οὗ α. γίνεται δὲ κρύσταλλος, γινομένου

πόλεμος ἐφ' οὗ α. προτέροις εἰσβαλεῖν β, ἀθηναῖοι τὸ γ. ὑπάρχει δὴ τὸ β τῷ γ. τὸ πρότερον ἐμβαλεῖν τοῖς ἀθηναίοις. τὸ δὲ α, τῷ β. πολεμοῦσι γὰρ τοῖς πρότερον ἀδικήσασιν. ὑπάρχει ἄρα τῷ μὲν β τὸ α τὸ πολεμεῖσθαι τοῖς προτέροις ἄρξασι τοῦτο δὲ, τῷ. γ τοῖς ἀθηναίοις. πρότεροι γὰρ ἦρξαν. μέσον ἄρα καὶ ἐνταῦθα τὸ αἴτιον τὸ πρῶτον κινῆσαν. Ὅσων δὲ αἴτιον τὸ ἕνεκά τινος, οἷον διατὶ περιπατεῖ, ὅπως ὑγιαίνῃ. διατὶ οἰκία ἐστὶν, ὅπως σώζηται τὰ σκεύη. τὸ μὲν ἕνεκα τοῦ ὑγιαίνειν. τὸ δ' ἕνεκα τοῦ σώζεσθαι. διατὶ δὲ ἀπὸ δείπνου δεῖ περιπατεῖν καὶ ἕνεκα τίνος, οὐδὲν διαφέρει. Περίπατος δ' ἀπὸ δείπνου γ. τὸ μὴ ἐπιπολάζειν τὰ σιτία, ἐφ' οὗ β. τὸ ὑγιαίνειν, ἐφ' οὗ α. ἔστω δὴ τῷ ἀπὸ δείπνου περιπατεῖν ὑπάρχον τὸ ποιεῖν μὴ ἐπιπολάζειν τὰ σιτια πρὸς τῷ στόματι τῆς κοιλίας. καὶ τοῦτο ὑγιεινόν. δοκεῖ γὰρ ὑπάρχειν τῷ περιπατεῖν τῷ γ, τὸ β τὸ μὴ ἐπιπολάζειν τὰ σιτία. τούτῳ δὲ τὸ α τὸ ὑγιεινόν. τί οὖν αἴτιον τῷ γ τοῦ α ὑπάρχειν. τὸ οὗ ἕνεκα, τὸ β. τὸ μὴ ἐπιπολάζειν. τοῦτο δέ ἐστιν ὥσπερ ἐκείνου λόγος. τὸ γὰρ α οὕτως ἀποδοθήσεται. διατὶ δὲ τὸ β τῷ γ ἐστὶν, ὅτι τοῦτ' ἐστὶ τὸ ὑγιαίνειν, τὸ οὕτως ἔχειν. δεῖ δὲ μεταλαμβάνειν τοὺς λόγους, καὶ οὕτως ἕκαστα μᾶλλον φανεῖται. Αἱ δὲ γενέσεις ἀνάπαλιν ἐνταῦθα καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ κίνησιν αἰτίων. ἐκεῖ μὲν γὰρ τὸ μέσον δεῖ γενέσθαι πρῶτον. ἐνταῦθα δὲ τὸ γ τὸ ἔσχατον. τελευταῖον δὲ, τὸ οὗ ἕνεκα. ἐνδέχεται δὲ τὸ αὐτὸ καὶ ἕνεκά τινος εἶναι καὶ ἐξ ἀνάγκης. οἷον διὰ τοῦ λαμπτῆρος τὸ φῶς. καὶ γὰρ ἐξ ἀνάγκης διέρχεται τὸ μικρο

151 κτος. εἷς δὲ, συλλογισμὸς τοῦ τί ἐστι, πτώσει διαφέρων τῆς ἀποδείξεως. Τρίτος δὲ, τὸ τοῦ τί ἐστιν ἀποδείξεως συμπέρασμα. Φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, καὶ πῶς ἐστι τοῦ τί ἐστιν ἀπόδειξις. καὶ πῶς οὐκ ἔστι. καὶ τίνων ἐστὶ, καὶ τίνων οὐκ ἔστιν. ἔτι δὲ ὁρισμὸς ποσαχῶς λέγεται, καὶ πῶς τὸ τί ἐστι δείκνυσι· καὶ πῶς οὔ· καὶ τίνων ἐστί· καὶ τίνων οὔ. ἔτι δὲ πρὸς ἀπόδειξιν πῶς ἔχει καὶ πῶς ἐνδέχεται τοῦ αὐτοῦ εἶναι. καὶ πῶς οὐκ ἐνδέχεται. Ἐπεὶ δὲ ἐπίστασθαι οἰόμεθα ὅταν ca. 11

εἰδῶμεν τὴν αἰτίαν. αἰτίαι δὲ τέσσαρες. μία μὲν, τὸ τί ἦν εἶναι· μία δὲ, τὸ τίνων ὄντων, ἀνάγκη τοῦτ' εἶναι. ἑτέρα δὲ, ἡ τί πρῶτον ἐκίνησε. τετάρτη δὲ τὸ τίνος ἕνεκα, πᾶσαι αὗται διὰ τοῦ μέσου δείκνυνται. τότε γὰρ οὗ ὄντος τοδὶ ἀνάγκη εἶναι. μιᾶς μὲν προτάσεως ληφθείσης, οὐκ ἔστι. δυοῖν δὲ, τοὐλάχιστον. τοῦτο δ' ἔστιν ὅταν, ἓν μέσον ἔχωσι. τούτου οὖν ἑνὸς ληφθέντος, τὸ συμπέρασμα ἀνάγκη εἶναι. δῆλον δὲ καὶ ὧδε. διατί ὀρθὴ ἡ ἐν ἡμικυκλίῳ· τίνος ὄντος, ὀρθή ἐστιν. ἔστω δὴ ὀρθὴ, ἐφ' ἧς α. ἡμίσεια δυοῖν ὀρθαῖν, ἐφ' ἧς β. ἡ ἐν ἡμικυκλίῳ, ἐφ' ἧς γ. τοῦ δὴ τὸ α τὴν ὀρθὴν ὑπάρχειν τῷ γ τῇ ἐν τῷ ἡμικυκλίῳ, αἴτιον τὸ β. αὕτη μὲν γὰρ τῇ α ἴση. ἡ δὲ τὸ γ, τῇ β. δύο γὰρ ὀρθῶν ἡμίσεια. τοῦ β οὖν ὄντος ἡμίσεος δύο ὀρθῶν, τὸ α τῷ γ ὑπάρχει. τοῦτο δ' ἦν τὸ ἐν ἡμικυκλίῳ ὀρθὴν εἶναι. τοῦτο δὲ ταυτόν ἐστι τῷ τί ἦν εἶναι, τῷ τοῦτο σημαίνειν τὸν λόγον. ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ τί ἦν εἶναι αἴτιον δέδεικται τὸ μέσον. τὸ δὲ διατί ὁ μηδικὸς πόλεμος ἐγένετο ἀθηναίοις. τίς αἰτία τοῦ πολεμεῖσθαι ἀθηναίους. ὅτι εἰς σάρδεις μετ' ἐρετριέων ἐνέβαλον. τοῦτο γὰρ ἐκίνησε πρῶτον.

ἔστιν· ὥστε δῆλον ὅτι καὶ τοῦ τί ἐστι, τὰ μὲν, ἄμεσα καὶ ἀρχαί ἐστιν· ἃ καὶ εἶναι, καὶ τί ἐστιν ὑποθέσθαι δεῖ, ἢ ἄλλον τρόπον φανερὰ ποιῆσαι. ὅπερ ὁ ἀριθμητικὸς ποιεῖ· καὶ γὰρ τί ἐστι τὴν μονάδα ὑποτίθεται, καὶ ὅτι ἐστί. τῶν δ' ἐχόντων μέσον, καὶ ὧν ἐστί τι ἕτερον αἴτιον τῆς οὐσίας, ἔστι δι' ἀποδείξεως· ὥσπερ εἴπομεν δηλῶσαι, μὴ τὸ τί ἐστιν ἀποδεικνύντας. ὁρισμὸς δ' ἐπειδὴ λέγεται εἶναι λόγος τοῦ τί ἐστι, φανερὸν ὅτι ὁ μέν τις ἔσται λόγος τοῦ τί σημαίνει τὸ ὄνομα. ἢ λόγος ἕτερος ὀνοματώδης. οἷον τὸ, τί σημαίνει τί ἐστιν ἢ τρίγωνον. ὅπερ ἔχοντες ὅτι ἔστι, ζητοῦμεν διὰ τί ἔστι. χαλεπὸν δ' οὕτως ἐστὶ λαβεῖν ἃ μὴ ἴσμεν ὅτι ἐστίν. ἡ δ' αἰτία εἴρηται πρότερον τῆς χαλεπότητος, ὅτι οὐδ' εἰ ἔστιν ἢ μὴ, ἴσμεν, ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός. λόγος δὲ εἷς ἐστι διχῶς. ὁ μὲν συνδέσμῳ, ὥσπερ ἡ ἰλιάς. ὁ δὲ, τῷ ἓν καθ' ἑνὸς δηλοῦν μὴ κατὰ συμβεβηκός. εἷς μὲν δὴ ὅρος ἐστὶν ὅρου, ὁ εἰρημένος. ἄλλος δ' ἐστὶν ὅρος, λόγος ὁ δηλῶν διὰ τί ἐστιν. ὥστε ὁ μὲν πρότερος, σημαίνει μὲν, δείκνυσι δ' οὔ. ὁ δ' ὕστερος, φανερὸν ὅτι ἔσται, οἷον ἀπόδειξις τοῦ τί ἐστι, τῇ θέσει διαφέρων τῆς ἀποδείξεως. διαφέρει γὰρ εἰπεῖν, διὰ τί βροντᾷ, καὶ τί ἐστι βροντή. ἐρεῖ γὰρ οὕτω μὲν, διότι ἀποσβέννυται τὸ πῦρ ἐν τοῖς νέφεσι. τί δ' ἐστι βροντή, ψόφος ἀποσβεννυμένου πυρὸς ἐν τοῖς νέφεσιν. ὥστε ὁ αὐτὸς λόγος ἄλλον τρόπον λέγεται, καὶ ὡδὶ μὲν ἀπόδειξις συνεχής. ὡδὶ δὲ, ὁρισμός. ἔτι ἐστὶν ὅρος βροντῆς, ψόφος ἐν νέφεσι. τοῦτο δ' ἐστὶ τοῦ τοῦ τί ἐστιν ἀποδείξεως συμπέρασμα. ὁ δὲ τῶν ἀμέσων ὁρισμὸς, θέσις ἐστὶ τοῦ τί ἐστιν ἀναπόδεικτος. ἔστιν ἄρα ὁρισμὸς εἷς μὲν, λόγος τοῦ τί ἐστιν ἀναπόδει-

150 ὃ ἐστὶ λόγος αὐτοῦ· καὶ ἐὰν ᾖ τοῦτο, κἀκεῖνο φαμὲν εἶναι. ἢ ποτέρας τῆς ἀντιφάσεώς ἐστιν ὁ λόγος· πότερον τοῦ ἔχειν δύο ὀρθὰς, ἢ τοῦ μὴ ἔχειν. ὅταν δ' εὕρωμεν, ἅμα τὸ, ὅτι καὶ τὸ διότι ἴσμεν, ἂν διὰ μέσων ᾖ. Εἰ δὲ μὴ, τὸ ὅτι. τὸ διότι δὲ οὔ. σελήνη, γ. ἔκλειψις α. τὸ πανσελήνου σκιὰν μὴ δύνασθαι ποιεῖν μηδενὸς ἡμῶν μεταξὺ ὄντος φανεροῦ, ἐφ' οὗ β. εἰ τοίνυν τῷ γ ὑπάρχει τὸ β τὸ μὴ δύνασθαι ποιεῖν σκιὰν μηδενὸς μεταξὺ ἡμῶν ὄντος· τούτῳ δὲ τὸ α τὸ ἐκλελοιπέναι. ὅτι μὲν ἐκλείπει, δῆλον. διότι δ' οὔπω. καὶ ὅτι μὲν ἔκλειψίς ἐστιν, ἴσμεν. τί δέ ἐστιν, οὐκ ἴσμεν. δήλου δ' ὄντος ὅτι τὸ α τῷ γ ὑπάρχει ἀλλὰ διατί ὑπάρχει, τὸ ζητεῖν τὸ β τί ἐστι. πότερον ἀντίφραξις. ἢ στροφὴ τῆς σελήνης. ἢ ἀπόσβεσις. τοῦτο δ' ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ ἑτέρου ἄκρου. ἔστι γὰρ ἡ ἔκλειψις, ἀντίφραξις φωτὸς ὑπὸ γῆς. τί, ἐστι βροντή, πυρὸς ἀπόσβεσις ἐν νέφει. διατί βροντᾷ, διὰ τὸ ἀποσβέννυσθαι τὸ πῦρ ἐν τῷ νέφει. νέφος, γ. βροντὴ, α. ἀπόσβεσις πυρὸς, τὸ β. τῷ δὴ γ τῷ νέφει ὑπάρχει τὸ β. ἀποσβέννυται γὰρ ἐν αὐτῷ τὸ πῦρ. τούτῳ δὲ, τὸ α ψόφος. καὶ ἔστι γε λόγος τὸ β, τοῦ α τοῦ πρώτου ἄκρου. ἂν δὲ πάλιν τούτου ἄλλο μέσον εἴη, ἐκ τῶν παραλοίπων ἔσται λόγων. ὡς μὲν τοίνυν λαμβάνεται τὸ τί ἐστι καὶ γίνεται γνώριμον, εἴρηται. ὥστε συλλογισμὸς μὲν τοῦ τί ἐστιν οὐ γίνεται. οὐδ' ἀπόδειξις. δῆλον μέντοι διὰ συλλογισμοῦ καὶ δι' ἀποδείξεως. ὥστ' οὔτ' ἄνευ ἀποδείξεώς ἐστι γνῶναι τὸ τί ἐστιν, οὗ ἐστιν αἴτιον ἄλλο. οὔτ' ἔστιν ἀπόδειξις αὐτοῦ. ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς διαπορήμασιν εἴπομεν. Ἔστι δὲ τῶν μὲν ἕτερόν τι αἴτιον. τῶν δ' οὐκ ca: 10

πόδεικτον. εἰ τοίνυν ἐστὶν ἄλλο καὶ ἐνδέχεται ἀποδεῖξαι, ἀνάγκη μέσον εἶναι τὸ αἴτιον. καὶ ἐν τῷ σχήματι τῷ πρώτῳ δείκνυσθαι. καθόλου τε γὰρ καὶ κατηγορικὸν τὸ δεικνύμενον. εἷς μὲν δὴ τοίνυν τρόπος ἂν εἴη ὁ νῦν ἐξητασμένος, τὸ δι' ἄλλου τὸ τί ἐστι δείκνυσθαι. τῶν τε γὰρ τί ἐστιν, ἀνάγκη τὸ μέσον εἶναι τί ἐστι. καὶ τῶν ἰδίων, ἴδιον. ὥστε τὸ μὲν δείξει, τὸ δ' οὐ δείξει τῶν τί ἦν εἶναι τῷ αὐτῷ πράγματι. οὗτος μὲν οὖν ὁ τρόπος ὅτι οὐκ ἂν εἴη ἀπόδειξις, εἴρηται πρότερον. ἀλλ' ἔστι λογικὸς συλλογισμὸς τοῦ τί ἐστιν. ὃν δὲ τρόπον ἐνδέχεται, λέγωμεν εἰπόντες πάλιν ἐξ ἀρχῆς. Ὥσπερ γὰρ τὸ διότι, ζητοῦμεν ἔχοντες τὸ ὅτι. ἐνίοτε δὲ καὶ ἅμα δῆλα γίνεται. ἀλλ' οὔτι πρότερόν γε τὸ διότι δυνατὸν γνωρίσαι τοῦ ὅτι, δῆλον ὅτι ὁμοίως καὶ τὸ τί ἦν εἶναι, οὐκ ἄνευ τοῦ ὅτι ἐστίν. ἀδύνατον γὰρ εἰδέναι τί ἐστιν, ἀγνοοῦντας εἰ ἐστί. τὸ δὲ εἰ ἐστίν, ὁτὲ μὲν κατὰ συμβεβηκὸς ἔχομεν. ὁτὲ δ' ἔχοντές τι τοῦ αὐτοῦ πράγματος. οἷον βροντήν, ὅτι ψόφος τις νεφῶν. καὶ ἔκλειψιν, ὅτι στέρησις τοῦ φωτός. καὶ ἄνθρωπον, ὅτι ζῷόν τι. καὶ ψυχήν, ὅτι αὐτὸ αὑτὸ κινοῦν. ὅσα μὲν οὖν κατὰ συμβεβηκὸς οἴδαμεν ὅτι ἐστίν, ἀναγκαῖον μηδαμῶς ἔχειν πρὸς τὸ τί ἐστιν. οὐδὲ γὰρ ὅτι ἐστὶν ἴσμεν. τὸ δὲ ζητεῖν τί ἐστι μὴ ἔχοντας ὅτι ἐστί, μηδὲν ζητεῖν ἐστι. καθ' ὅσων δ' ἔχομέν τι, ῥᾷον. ὥστε ὡς ἔχομεν ὅτι ἐστίν, οὕτως ἔχομεν καὶ πρὸς τὸ τί ἐστιν. ὧν οὖν ἔχομέν τι τοῦ τί ἐστιν. ἔστω πρῶτον μὲν ὧδε. ἔκλειψις, ἐφ' οὗ τὸ ᾱ. σελήνη, ἐφ' οὗ γ̄. ἀντίφραξις γῆς, ἐφ' οὗ β̄. τὸ μὲν οὖν πότερον ἐκλείπει ἢ οὔ, τὸ β̄ ζητεῖν ἐστίν. ἆρ' ἐστὶν ἢ οὔ. τοῦτο δ' οὐδὲν διαφέρει ζητεῖν, ἢ

τρίγωνον. ἄλλως ἄρα τις ὁρισμῷ τί ἐστιν, ὃ ἐστὶν οὐκ εἴσεται. ἀλλ' ἀδύνατον. φανερὸν δὲ καὶ κατὰ τοὺς νῦν τρόπους τῶν ὅρων, ὡς οὐ δεικνύουσιν οἱ ὁριζόμενοι ὅτι ἐστίν. εἰ γὰρ καὶ ἔστιν ἐκ τοῦ μέσου τὸ ἴσον, ἀλλὰ διατί ἐστι τὸ ὁρισθέν. καὶ διατί τοῦτ' ἔστι κύκλος. εἴη γὰρ ἂν καὶ ὀρειχάλκου φάναι εἶναι αὐτόν. οὔτε γὰρ ὅτι δυνατὸν εἶναι τὸ λεγόμενον προσδηλοῦσιν οἱ ὅροι. οὔτε ὅτι ἐκεῖνο οὗ φασιν εἶναι ὁρισμόν. ἀλλ' ἀεὶ ἔξεστι λέγειν τὸ διατί. εἰ ἄρα ὁ ὁριζόμενος δείκνυσιν, ἢ τί ἐστιν, ἢ τί σημαίνει τοὔνομα, εἰ μή ἐστι μηδαμῶς τοῦ τί ἐστιν, εἴη ἂν ὁ ὁρισμὸς λόγος ὀνόματι τὸ αὐτὸ σημαίνων. ἀλλ' ἄτοπον. πρῶτον μὲν γὰρ καὶ μὴ οὐσιῶν ἂν εἴη. καὶ τῶν μὴ ὄντων. σημαίνειν γάρ ἐστι καὶ τὰ μὴ ὄντα. Ἔτι πάντες οἱ λόγοι ὁρισμοὶ ἂν εἶεν. εἴη γὰρ ἂν ὄνομα θέσθαι ὁποιῳοῦν ὥστε ὅρους ἂν διαλεγοίμεθα πάντες. καὶ ἡ Ἰλιὰς ὁρισμὸς ἂν εἴη. ἔτι οὐδεμία ἐπιστήμη ἀποδείξειεν ἂν ὅτι τοῦτο τοὔνομα, τουτὶ δηλοῖ. οὐδ' οἱ ὁρισμοὶ τοίνυν τοῦτο προσδηλοῦσιν. Ἐκ μὲν τοίνυν τούτων, οὔτε ὁρισμὸς καὶ συλλογισμὸς φαίνεται ταὐτὸν ὄν, οὔτε ταὐτοῦ συλλογισμὸς καὶ ὁρισμός. πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι οὐδὲ ὁ ὁρισμὸς οὐδὲν, οὔτε ἀποδείκνυσιν, οὔτε δείκνυσιν, οὔτε τὸ τί ἐστιν, οὔθ' ὁρισμῷ, οὔτ' ἀποδείξει ἐστὶ γνῶναι.

Πάλιν δὲ σκεπτέον τί τούτων λέγεται καλῶς. καὶ τί οὐ καλῶς. καὶ τί ἐστιν ὁ ὁρισμός. καὶ τοῦ τί ἐστιν ἆρά πως ἐστὶν ἀπόδειξις καὶ ὁρισμὸς, ἢ οὐδαμῶς. ἐπεὶ δ' ἐστὶν ὡς ἔφαμεν ταὐτὸν τὸ εἰδέναι τί ἐστι. καὶ τὸ εἰδέναι τὸ αἴτιον τοῦ εἰ ἐστί. λόγος δὲ τούτου ὅτι ἐστί τι αἴτιον. καὶ τοῦτο ἢ τὸ αὐτὸ, ἢ ἄλλο. κἂν ᾖ ἄλλο, ἢ ἀποδεικτὸν ἢ ἀνα-

δείξειεν ὅτι ἔστι τόδε κατὰ τοῦδε, ἀλλὰ μὴ αὐτό. μὴ δὲ οὐ ὁ αὐτὸς λόγος, καὶ ἀντιστρέφει. πρὸς ἀμφοτέρους δὲ τόν τε κατὰ διαίρεσιν δεικνύντα, καὶ πρὸς τὸν οὕτω συλλογισμόν, τὸ αὐτὸ ἀπόρημα. Διατί ἔσται ὁ ἄνθρωπος ζῷον δίπουν πεζόν. ἀλλ᾽ οὐ ζῷον καὶ πεζόν. ἐκ γὰρ τῶν λαμβανομένων, οὐδεμία ἀνάγκη ἐστὶν ἓν γίνεσθαι τὸ κατηγορούμενον. ἀλλ᾽ ὥσπερ ἂν ἄνθρωπος ὁ αὐτὸς εἴη καὶ μουσικὸς καὶ γραμματικός. Πῶς οὖν δὴ ὁ ὁριζόμενος δείξει τὴν οὐσίαν ἢ τὸ τί ἐστιν. οὔτε γὰρ ὡς ἀποδεικνὺς ἐξ ὁμολογουμένων, εἶναι δῆλον ποιήσει, ὅτι ἀνάγκη ἐκείνων ὄντων, ἕτερόν τι εἶναι. ἀπόδειξις γὰρ τοῦτο, οὔθ᾽ ὡς ἐπάγων διὰ τῶν καθέκαστα, δήλων ὄντων, ὅτι πάντα οὕτως ἔχει τῷ μηδὲν ἄλλως. οὐ γὰρ τί ἐστι δείκνυσιν. ἀλλ᾽ ὅτι ἢ ἔστιν ἢ οὐκ ἔστι. τίς οὖν ἄλλος τρόπος λοιπός. οὐ γὰρ δὴ δείξει γε τῇ αἰσθήσει ἢ τῷ δακτύλῳ. Ἔτι πῶς δείξει τὸ τί ἐστιν. ἀνάγκη γὰρ τὸν εἰδότα τὸ τί ἐστιν ἄνθρωπος ἢ ἄλλο ὁτιοῦν, εἰδέναι καὶ ὅτι ἐστί. τὸ γὰρ μὴ ὂν οὐδεὶς οἶδεν, ὅτι ἐστίν. ἀλλὰ τί μὲν σημαίνει ὁ λόγος. ἢ τὸ ὄνομα, ὅταν εἴπω τραγέλαφος. τί δέ ἐστι τραγέλαφος, ἀδύνατον εἰδέναι. ἀλλὰ μὴν εἰ δείξει τί ἐστι, καὶ ὅτι ἐστὶ, καὶ πῶς, τῷ αὐτῷ λόγῳ δείξει. ὅτε γὰρ ὁρισμὸς ἕν τι δηλοῖ καὶ ἡ ἀπόδειξις, τὸ δὲ τί ἐστιν ἄνθρωπος. καὶ τὸ εἶναι ἄνθρωπον, ἄλλο. εἶτα καὶ δι᾽ ἀποδείξεως φαμὲν ἀναγκαῖον εἶναι δείκνυσθαι ἅπαν ὅτι ἐστὶν, εἰ μὴ οὐσία εἴη. τὸ δὲ εἶναι, οὐκ οὐσία οὐδενί. οὐ γὰρ γένος τὸ ὄν. ἀπόδειξις ἄρα ἔσται ὅτι ἐστίν. Ὅπερ καὶ νῦν ποιοῦσιν αἱ ἐπιστῆμαι. τί μὲν γὰρ σημαίνει τὸ τρίγωνον ἔλαβεν ὁ γεωμέτρης. ὅτι δ᾽ ἔστι δείκνυσι. τί οὖν δείξει ὁ ὁριζόμενος τί ἐστιν, ἢ τὸ

πολὶ εἶναι ἐνδέχεται ἐρωτῆσαι τὸ διατί, οὕτω καὶ ἐν τοῖς
διαιρετικοῖς ὅροις. τί ἐστιν ἄνθρωπος, ζῶον θνητόν. ὑπόπουν
δίπουν ἄπτερον, διατί παρ' ἑκάστην πρόσθεσιν. ἐρεῖ
γὰρ καὶ δείξει τῇ διαιρέσει ὡς οἴεται, ὅτι πᾶν ἢ θνητὸν, ἢ
ἀθάνατον. ὁ δὲ τοιοῦτος λόγος ἅπας, οὐκ ἔστιν ὁρισμός.
ὥστε εἰ ἀπεδείκνυτο τῇ διαιρέσει, ἀλλ' ὅγε ὁρισμὸς
οὐ συλλογισμῷ γίνεται. Ἀλλ' ἀρά ἐστι καὶ ἀποδεῖξαι τὸ
τί ἐστι κατ' οὐσίαν, ἐξ ὑποθέσεως δὲ λαβόντα τὸ μὲν
τὸ τί ἦν εἶναι, τὸ ἐκ τῶν ἐν τῷ τί ἐστιν ἰδίων. ταδὶ δὲ ἐν
τῷ τί ἐστι μόνῳ. καὶ ἴδιον τὸ πᾶν. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ εἶ-
ναι ἐκείνῳ, ἢ πάλιν εἴληφε τὸ τί ἦν εἶναι καὶ ἐν τού-
τῳ. ἀνάγκη γὰρ διὰ τοῦ μέσου δεῖξαι. Ἔτι ὥσπερ οὐδ'
ἐν συλλογισμῷ λαμβάνεται τί ἐστι τὸ συλλογίσασθαι,
ἀεὶ γὰρ ὅλη ἢ μέρος ἡ πρότασις ἐξ ὧν ὁ συλλογισ-
μός, οὕτως οὐδὲ τὸ τί ἦν εἶναι δεῖ ἐνεῖναι ἐν τῷ συλ-
λογισμῷ. ἀλλὰ χωρὶς τοῦτο τῶν κειμένων εἶναι. καὶ πρὸς
τὸν ἀμφισβητοῦντα, εἰ συλλελόγισται ἢ μὴ τοῦτο, ἀπαν-
τᾶν. ὅτι τοῦτο γὰρ ἦν συλλογισμός. καὶ πρὸς τὸν ὅτι οὐ τὸ
τί ἦν εἶναι συλλελόγισται, ὅτι ναί. τοῦτο γὰρ ἔκειτο ἡ-
μῖν τὸ τί ἦν εἶναι. ὥστε ἀνάγκη καὶ ἄνευ τοῦ τί ἐστι
συλλογισμὸς, ἢ τοῦ τί ἦν εἶναι συλλελογίσθαί τι. κἂν
ἐξ ὑποθέσεως δὲ δεικνύῃ. οἷον εἰ τῷ κακῷ ἐστι τὸ διαι-
ρετῷ εἶναι. τῷ δ' ἐναντίῳ, τὸ τῷ ἐναντίῳ εἶναι. ὅσοις
ἐστί τι ἐναντίον. Τὸ δ' ἀγαθὸν τῷ κακῷ ἐναντίον.
καὶ τὸ ἀδιαίρετον τῷ διαιρετῷ. ἔστιν ἄρα τἀγαθῷ
εἶναι, τὸ ἀδιαιρέτῳ εἶναι. καὶ γὰρ ἐνταῦθα λαβὼν
τὸ τί ἦν εἶναι, δείκνυσι. λαμβάνει δ' εἰς τὸ δεῖξαι, τὸ
τί ἦν εἶναι. ἕτερον μέν τοι ἔσω. καὶ γὰρ ἐν τοῖς ἀπο-

Ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἡ διὰ τῶν διαιρέσεων ὁδὸς συλλογί-
ζεται, καθάπερ ἐν τῇ ἀναλύσει τῇ περὶ τὰ σχήματα εἴ-
ρηται. οὐδαμοῦ γὰρ ἀνάγκη γίνεται τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο
εἶναι, τωνδὶ ὄντων. Ἀλλ' ὥσπερ οὐδ' ὁ ἐπάγων ἀπο-
δείκνυσιν. οὐ γὰρ δεῖ τὸ συμπέρασμα ἐρωτᾶν, οὐδὲ τῷ
δοῦναι εἶναι. ἀλλ' ἀνάγκη εἶναι ἐκείνων ὄντων, κἂν
μὴ φῇ ὁ ἀποκρινόμενος. ἆρα ὁ ἄνθρωπος ζῷον, ἢ ἄψυχον.
εἶτ' ἔλαβε ζῷον, οὐ συλλελόγισται. πάλιν ἅπαν ζῷον,
ἢ πεζὸν ἢ ἔνυδρον ἔλαβε πεζόν. καὶ τὸ εἶναι τὸν ἄνθρωπον
τὸ ὅλον ζῷον πεζόν, οὐκ ἀνάγκη ἐκ τῶν εἰρημένων, ἀλλὰ
λαμβάνει καὶ τοῦτο. διαφέρει δ' οὐδὲν ἐπὶ πολλῶν ἢ
ὀλίγων οὕτω ποιεῖν. τὸ αὐτὸ γάρ ἐστιν. ἀσυλλόγιστος
μὲν οὖν καὶ ἡ χρῆσις γίνεται τοῖς οὕτω μετιοῦσι καὶ τῶν ἐνδεχο-
μένων συλλογισθῆναι. τί γὰρ κωλύει τοῦτο ἀληθὲς μὲν εἶ-
ναι τὸ πᾶν κατὰ τοῦ ἀνθρώπου. μὴ μέντοι τὸ τί ἐστι. μηδὲ τὸ τί
ἦν εἶναι δηλοῦν. Ἔτι τί κωλύει ἢ προσθεῖναί τι, ἢ
ἀφελεῖν, ἢ ὑπερβεβηκέναι τῆς οὐσίας. ταῦτα μὲν οὖν
παρίεται μέν, ἐνδέχεται δὲ λῦσαι, τῷ λαμβάνειν τὰ ἐν τῷ
τί ἐστι πάντα. καὶ τὸ ἐφεξῆς τῇ διαιρέσει ποιεῖν. αἰτού-
μενον τὸ πρῶτον, καὶ μηδὲν παραλείπειν. τοῦτο δὲ ἀναγ-
καῖον, εἰ ἅπαν εἰς τὴν διαίρεσιν ἐμπίπτει καὶ μηδὲν ἐλ-
λείπει. τοῦτο δ' ἀναγκαῖον. ἄτομον γὰρ ἤδη δεῖ εἶ-
ναι. ἀλλὰ συλλογισμὸς ὅμως οὐκ ἔνεστιν. ἀλλ' εἴπερ ἄλ-
λον τρόπον γνωρίζειν ποιεῖ. καὶ τοῦτο μὲν οὐδὲν ἄτοπον.
οὐδὲ γὰρ ὁ ἐπάγων ἴσως ἀποδείκνυσιν. ἀλλ' ὅμως δη-
λοῖ τι. συλλογισμὸν δ' οὐ λέγει ὁ ἐκ τῆς διαιρέσεως λέ-
γων τὸν ὁρισμόν. ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς συμπεράσμασι τοῖς ἄνευ
τῶν μέσων. ἐάν τις εἴπῃ ὅτι τούτων ὄντων ἀνάγκη

147 μὲν α τοῦ β ἐν τῷ τί ἐστι, μὴ καθ' ὅσων δὲ τὸ β ἐν τῷ τί ἐστι. τὸ δὲ τί ἐστιν ἄμφω ταῦτα ἕξει. ἔσται ἄρα καὶ τὸ β κατὰ τοῦ γ τὸ τί ἐστιν. εἰ δὴ τὸ τί ἐστι, καὶ τὸ τί ἦν εἶναι ἀμφω ἔχει, ἐπὶ τοῦ μέσου ὅρου ἔσται πρότερον τὸ τί ἦν εἶναι. ὅλως τε εἰ ἔστι δεῖξαι, τί ἐστιν ἄνθρωπος. ἔστω τὸ γ ἄνθρωπος. τὸ δὲ α τὸ τί ἐστιν, εἴτε ζῶον δίπουν. εἴτε ἄλλο τι. εἰ τοίνυν συλλογιεῖται, ἀνάγκη κατὰ τοῦ β παντὸς τὸ α κατηγορεῖσθαι. τούτου δ' ἔσται ἄλλος λόγος μέσος. ὥστε καὶ τοῦτο ἔσται, τί ἐστιν ἄνθρωπος. λαμβάνει οὖν ὃ δεῖ δεῖξαι. καὶ γὰρ τὸ β ἐστὶ τί ἐστιν ἄνθρωπος. δεῖ δ' ἐν ταῖς δυσὶ προτάσεσι καὶ τοῖς πρώτοις καὶ ἀμέσοις σκοπεῖν. μάλιστα γὰρ φανερὸν τὸ λεγόμενον γίνεται. Οἱ μὲν δὴ διὰ τὸ ἀντιστρέφειν δεικνύντες τί ἐστι ψυχὴ ἢ τί ἐστιν ἄνθρωπος. ἢ ἄλλο ὁτιοῦν τῶν ὄντων, τὸ ἐξ ἀρχῆς αἰτοῦνται. οἷον εἴ τις ἀξιώσειε ψυχὴν εἶναι τὸ αὐτὸ ἑαυτῷ αἴτιον τοῦ ζῆν. τοῦτο δ' ἀριθμὸν αὐτὸν ἑαυτὸν κινοῦντα. ἀνάγκη γὰρ αἰτῆσαι τὴν ψυχὴν, ὅπερ ἀριθμὸν εἶναι αὐτὸν ἑαυτὸν κινοῦντα. οὕτως ὡς τὸ αὐτὸ ὄν. οὐ γὰρ εἰ ἀκολουθεῖ τὸ α τῷ β. καὶ τοῦτο τῷ γ, ἔσται τῷ γ τὸ α τὸ τί ἦν εἶναι, ἀλλ' ἀληθὲς ἦν εἰπεῖν ἔσται μόνον. οὐδ' εἰ ἐστὶ τὸ α, ὅπερ τι καὶ κατὰ τοῦ β κατηγορεῖται παντός. καὶ γὰρ τὸ ζώῳ εἶναι, κατηγορεῖται κατὰ τοῦ ἀνθρώπῳ εἶναι. ἀληθὲς γὰρ πᾶν τὸ ἀνθρώπῳ εἶναι, ζώῳ εἶναι. ὥσπερ καὶ πάντα ἄνθρωπον ζῶον εἶναι. ἀλλ' οὐχ οὕτως, ὥστε ἓν εἶναι. ἐὰν μὲν οὖν μὴ οὕτω λάβῃ, οὐ συλλογιεῖται ὅτι τὸ α ἐστὶ τῷ γ τὸ τί ἦν εἶναι καὶ ἡ οὐσία. ἐὰν δὲ οὕτω λάβῃ, πρότερον ἔσται εἰληφὼς τῷ γ, τί ἐστι τὸ τί ἦν εἶναι τὸ β. ὥστ' οὐκ ἀποδέδεικται. τὸ γὰρ ἐν ἀρχῇ εἴληφεν.

δείκνυσιν. οἷον ὅτι ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν. ἐν δὲ τῷ ὁρισμῷ, οὐδὲν
ἕτερον ἑτέρου κατηγορεῖται. οἷον οὔτε τὸ ζῷον κατὰ τοῦ δί-
ποδος. οὔτε τοῦτο κατὰ τοῦ ζῴου. οὐδὲ δὴ κατὰ τοῦ ἐπιπέδου τὸ
σχῆμα. οὐ γάρ ἐστι τὸ ἐπίπεδον σχῆμα, οὐδὲ τὸ σχῆμα
ἐπίπεδον. Ἔτι ἕτερον τὸ τί ἐστι. καὶ τὸ ὅτι ἔστι δεῖξαι.
ὁ μὲν οὖν ὁρισμὸς, τί ἐστι δηλοῖ. ἡ δὲ ἀπόδειξις, ὅτι ἢ ἔστι
τόδε κατὰ τοῦδε, ἢ οὐκ ἔστιν. ἑτέρου δὲ ἑτέρα ἀπόδειξις,
ἐὰν μὴ ὡς μέρος ᾖ τι τῆς ὅλης. τοῦτο δὲ λέγω, ὅτι δέ-
δεικται τὸ ἰσοσκελὲς δύο ὀρθαῖς, εἰ πᾶν τρίγωνον δέ-
δεικται. μέρος γάρ. τὸ δ' ὅλον. ταῦτα δὲ πρὸς ἄλλη-
λα οὐχ οὕτως ἔχει, τὸ ὅτι ἐστί. καὶ τί ἐστιν. οὐ γάρ ἐστι θατέ-
ρου θάτερον μέρος. Φανερὸν ἄρα ὅτι οὔτε οὗ ὁ ὁρισμὸς,
τούτου παντὸς ἀπόδειξις. οὔτε οὗ ἀπόδειξις, τούτου
παντὸς ὁρισμός. ὥστε ὅλως τοῦ αὐτοῦ οὐδενὸς ἐνδέχεται
ἄμφω ἔχειν, ὥστε δῆλον ὡς οὐδὲ ὁρισμὸς καὶ ἀπόδει-
ξις, οὔτε τὸ αὐτὸ ἂν εἴη. οὔτε θάτερον ἐν θατέρῳ. καὶ
γὰρ ἂν τὰ ὑποκείμενα ὁμοίως εἶχε. ταῦτα μὲν οὖν μέ-
Tex. 3. χρι τούτου διηπορήσθω. Τοῦ δὲ τί ἐστι πότερόν ἐστι
Cap. 4. συλλογισμὸς καὶ ἀπόδειξις, ἢ οὐκ ἔστι καθάπερ νῦν ὁ λό-
γος ὑπέθετο. ὁ μὲν γὰρ συλλογισμός τι κατά τινος δεί-
κνυσι διὰ τοῦ μέσου. τὸ δὲ τί ἐστιν, ἴδιόν τε, καὶ ἐν τῷ τί
ἐστι κατηγορεῖται. ταῦτα δ' ἀνάγκη ἀντιστρέφειν. εἰ
γὰρ τὸ α τοῦ γ ἴδιον, δῆλον ὅτι καὶ τοῦ β. καὶ τοῦτο, τοῦ
γ. ὥστε πάντα ἀλλήλων. ἀλλὰ μὴν καὶ εἰ τὸ α ἐν τῷ
τί ἐστιν ὑπάρχει παντὶ τῷ β. καὶ καθόλου τὸ β παντὸς
τοῦ γ ἐν τῷ τί ἐστι λέγεται, ἀνάγκη καὶ τὸ α ἐν τῷ τί ἐστι
τοῦ γ λέγεσθαι. εἰ δὲ μὴ οὕτω τις λήψεται διπλώσας, οὐκ ἀν-
άγκη ἔσται τὸ α τοῦ γ κατηγορεῖσθαι ἐν τῷ τί ἐστιν. εἰ τὸ

ἔτι τῶν ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι κατηγορικῶν ἁπάντων, ἐστὶν ὁρισμός· οἷον ὅτι πᾶν τρίγωνον δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει. τούτου δὲ λόγος, ὅτι τὸ ἐπίστασθαί ἐστιν, τὸ ἀποδεικτικῶς, τὸ ἀπόδειξιν ἔχειν. ὥστ' ἐπεὶ τῶν τοιούτων ἀπόδειξίς ἐστι, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη αὐτῶν καὶ ὁρισμός. ἐπίσταιτο γὰρ ἄν τις καὶ κατὰ τὸν ὁρισμὸν οὐκ ἔχων τὴν ἀπόδειξιν. οὐδὲν γὰρ κωλύει μὴ ἅμα ἔχειν. ἱκανὴ δὲ πίστις, καὶ ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς. οὐδὲν γάρ πώποτε ὁρισάμενοι ἔγνωμεν, οὔτε τῶν καθ' αὑτὸ ὑπαρχόντων. οὔτε τῶν συμβεβηκότων. Ἔτι εἰ ὁ ὁρισμὸς οὐσίας τινὸς γνωρισμός, τά γε τοιαῦτα φανερὸν ὅτι οὐκ οὐσίαι. ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἔστιν ὁρισμὸς ἅπαντος οὗπερ καὶ ἀπόδειξις, δῆλον. τί δ' οὗ ὁρισμὸς ἆρα παντὸς ἀπόδειξίς ἐστιν, ἢ οὔ. εἷς μὲν δὴ λόγος καὶ περὶ τούτου ὁ αὐτός. τοῦ γὰρ ἑνὸς ᾗ ἕν, μία ἐπιστήμη. ὥστ' εἴπερ τὸ ἐπίστασθαι τὸ ἀποδεικτόν ἐστι τὸ τὴν ἀπόδειξιν ἔχειν, συμβήσεταί τι ἀδύνατον. ὁ γὰρ τὸν ὁρισμὸν ἔχων, ἄνευ τῆς ἀποδείξεως ἐπιστήσεται. ἔτι αἱ ἀρχαὶ τῶν ἀποδείξεων, ὁρισμοί. ὧν ὅτι οὐκ ἔσονται ἀποδείξεις, δέδεικται πρότερον. ἢ ἔσονται αἱ ἀρχαὶ ἀποδεικταί. καὶ τῶν ἀρχῶν ἀρχαί. καὶ τοῦτ' εἰς ἄπειρον βαδιεῖται, ἢ τὰ πρῶτα ὁρισμοὶ ἔσονται ἀναπόδεικτοι. ἀλλ' ἆρα εἰ μὴ παντὸς τοῦ αὐτοῦ, ἀλλά τινος τοῦ αὐτοῦ ἐστιν ὁρισμὸς καὶ ἀπόδειξις, ἢ ἀδύνατον. οὐ γάρ ἐστιν ἀπόδειξις οὗ ὁρισμός. ὁρισμὸς μὲν γὰρ τοῦ τί ἐστι καὶ οὐσίας. αἱ δ' ἀποδείξεις φαίνονται πᾶσαι ὑποτιθέμεναι καὶ λαμβάνουσαι τὸ τί ἐστιν. οἷον αἱ μαθηματικαί. τί μονάς. καὶ τί τὸ περιττόν. καὶ αἱ ἄλλαι ὁμοίως. Ἔτι πᾶσα ἀπόδειξις τὶ κατά τινος

γῆς ὑπὸ γῆς ἀντιφράξεως. διατί ἐστιν ἔκλειψις. ἢ διατί ἐκλείπει ἡ σελήνη, διὰ τὸ ἀπολείπειν τὸ φῶς, ἀντιφραττούσης τῆς γῆς. τί ἐστι συμφωνία, λόγος ἀριθμῶν ἐν ὀξεῖ ἢ βαρεῖ. διατί συμφωνεῖ τὸ ὀξὺ τῷ βαρεῖ, διὰ τὸ λόγον ἔχειν ἀριθμῶν τὸ ὀξὺ καὶ τὸ βαρύ. ἆρ' ἐστὶ συμφωνεῖν τὸ ὀξὺ καὶ τὸ βαρύ. ἆρ' ἐστὶν ἐν ἀριθμοῖς ὁ λόγος αὐτῶν· λαβόντες δ' ὅτι ἐστί, τίς οὖν ἐστιν ὁ λόγος. ὅτι δ' ἔστιν τοῦ μέσου ἡ ζήτησις, δηλοῖ ὅσων τὸ μέσον αἰσθητόν. ζητοῦμεν γὰρ, μὴ ᾐσθημένοι. οἷον τῆς ἐκλείψεως εἰ ἔστιν ἢ μή. εἰ δ' ἦμεν ἐπὶ τῆς σελήνης, οὐκ ἂν ἐζητοῦμεν, οὔτ' εἰ γίνεται, οὔτε διατί. ἀλλ' ἅμα δῆλον ἂν ἦν. ἐκ γὰρ τοῦ αἰσθάνεσθαι, καὶ τὸ καθόλου ἐγένετο ἂν ἡμῖν εἰδέναι. ἡ μὲν γὰρ αἴσθησις, ὅτι νῦν ἀντιφράττει. καὶ γὰρ δῆλον ὅτι νῦν ἐκλείπει. ἐκ δὲ τούτου, τὸ καθόλου ἂν ἐγένετο. ὥσπερ οὖν λέγομεν τὸ τί ἐστιν εἰδέναι, ταὐτό ἐστι καὶ διατί ἐστι. τοῦτο δ' ἢ ἁπλῶς καὶ μὴ τῶν ὑπαρχόντων τι, ἢ τῶν ὑπαρχόντων. οἷον ὅτι δύο ὀρθαί. ἢ ὅτι μεῖζον, ἢ ἔλαττον. ὅτι μὲν οὖν πάντα τὰ ζητούμενα μέσου ζήτησίς ἐστι, δῆλον.

Πῶς δὲ τὸ τί ἐστι δείκνυται. καὶ τίς ὁ τρόπος τῆς ἀναγωγῆς. καὶ τί ἐστιν ὁρισμὸς καὶ τίνων, εἴπωμεν, διαπορήσαντες πρῶτον περὶ αὐτῶν. ἀρχὴ δ' ἔστω τῶν μελλόντων, ἥπερ ἐστὶν οἰκειοτάτη τῶν ἐχομένων λόγων. ἀπορήσειε γὰρ ἄν τις, ἆρ' ἐστὶ τὸ αὐτὸ καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ὁρισμῷ εἰδέναι καὶ ἀποδείξει, ἢ ἀδύνατον. ὁ μὲν γὰρ ὁρισμὸς τοῦ τί ἐστιν εἶναι δοκεῖ. τὸ δὲ τί ἐστιν ἅπαν καθόλου καὶ κατηγορικόν. συλλογισμοὶ δ' εἰσὶν, οἱ μὲν στερητικοί. οἱ δ' οὐ καθόλου, οἷον οἱ μὲν ἐν τῷ δευτέρῳ σχήματι, στερητικοὶ πάντες. οἱ δ' ἐν τῷ τρίτῳ οὐ καθόλου. εἶτα οὐ

πεπαύμεθα. καὶ ἐὰν δὲ ἐξ ἀρχῆς εἰδῶμεν ὅτι ἐκλείπει, οὐ ζητοῦμεν πότερον. ὅταν δ' εἰδῶμεν τὸ ὅτι, τότε τὸ διότι ζητοῦμεν. οἷον εἰδότες ὅτι ἐκλείπει, καὶ ὅτι κινεῖται ἡ γῆ, τὸ διότι ἐκλείπει, ἢ διότι κινεῖται, ζητοῦμεν, ταῦτα μὲν οὖν οὕτως. Ἔνια δ' ἄλλον τρόπον ζητοῦμεν. οἷον εἰ ἔστιν, ἢ μὴ ἔστι κένταυρος. ἢ θεός. τὸ δ' εἰ ἔστιν ἢ μή, ἁπλῶς λέγω. ἀλλ' οὐκ εἰ λευκός, ἢ μή. γνόντες δ' ὅτι ἐστί, τί ἐστι ζητοῦμεν. οἷον τί οὖν ἐστι θεός. ἢ τί ἐστιν ἄνθρωπος. ἃ μὲν οὖν ζητοῦμεν, καὶ ἃ εὑρόντες ἴσμεν, ταῦτα καὶ τοσαῦτά ἐστι. Ζητοῦμεν δέ, ὅταν μὲν ζητῶμεν τὸ ὅτι ἢ τὸ εἰ ἔστιν ἁπλῶς, ἆρά ἐστι μέσον αὐτοῦ, ἢ οὐκ ἔστιν. ὅταν δὲ γνόντες ἢ τὸ ὅτι ἢ τὸ εἰ ἔστιν, ἢ τὸ ἐπὶ μέρους, ἢ τὸ ἁπλῶς, πάλιν τὸ διατί ζητῶμεν, ἢ τὸ τί ἐστι, τότε ζητοῦμεν τί τὸ μέσον. λέγω δὲ τὸ ὅτι, ἢ εἰ ἔστιν, ἐπὶ μέρους καὶ ἁπλῶς. ἐπὶ μέρους μέν, ἆρ' ἐκλείπει ἡ σελήνη, ἢ αὔξεται; εἰ γὰρ ἐστί τι ἢ μὴ ἐστί τι, ἐν τοῖς τοιούτοις ζητοῦμεν. ἁπλῶς δέ, εἰ ἔστιν ἢ μή, σελήνη ἢ νύξ. συμβαίνει ἄρα ἐν ἁπάσαις ταῖς ζητήσεσι ζητεῖν, ἢ εἰ ἔστι μέσον. ἢ τί ἐστι τὸ μέσον. τὸ μὲν γὰρ μέσον τὸ αἴτιον. ἐν ἅπασι γὰρ τοῦτο ζητεῖται. ἆρ' ἐκλείπει; ἆρ' ἐστί τι αἴτιον, ἢ οὔ; μετὰ ταῦτα γνόντες ὅτι ἔστι τι, τί οὖν τοῦτ' ἐστὶ ζητοῦμεν. τὸ γὰρ αἴτιον τοῦ εἶναι μὴ τοδί, ἢ τοδί, ἀλλ' ἁπλῶς τὴν οὐσίαν. ἢ τὸ μὴ ἁπλῶς. ἀλλά τι τῶν καθ' αὑτὸ ἢ κατὰ συμβεβηκός, τὸ μέσον ἐστί. λέγω δὲ τὸ μὲν ἁπλῶς, τὸ ὑποκείμενον. οἷον σελήνην. ἢ γῆν. ἢ ἥλιον. ἢ τρίγωνον. τὸ δέ τι, ἔκλειψιν ἰσότητα. ἀνισότητα, εἰ ἐν μέσῳ ἢ μή. ἐν ἅπασι γὰρ τούτοις φανερόν ἐστιν ὅτι τὸ αὐτό ἐστι, τὸ τί ἐστι, καὶ διατί ἐστι. τί ἐστιν ἔκλειψις, στέρησις φωτὸς ἀπὸ σελή-

μὴ ἐνδέχεσθαι εἶναι μὴ ζῶον καὶ μὴ ὅτι ζῶον. τοῦτο γὰρ ἔστω τὸ ἐνδέχεσθαι. τὰ δὲ λοιπὰ πῶς δεῖ διανεῖμαι ἐπί τε διανοίας καὶ νοῦ, καὶ ἐπιστήμης, καὶ τέχνης, καὶ φρονήσεως, καὶ σοφίας. τὰ μὲν, φυσικῆς. τὰ δὲ, ἠθικῆς θεωρίας μᾶλλόν ἐστιν. Ἡ δ' ἀγχίνοιά ἐστιν εὐστοχία τις ἐν ἀσκέπτῳ χρόνῳ τοῦ μέσου. οἷον εἴ τις ἰδὼν ὅτι ἡ σελήνη τὸ λαμπρὸν ἀεὶ ἔχει πρὸς τὸν ἥλιον, ταχὺ ἐνενόησε διὰ τί τοῦτο, ὅτι διὰ τὸ λάμπειν ἀπὸ τοῦ ἡλίου. ἢ διαλεγόμενον πλουσίῳ, ἔγνω διότι δανείζεται. ἢ διότι φίλοι, ὅτι ἐχθροὶ, τοῦ αὐτοῦ. πάντα γὰρ τὰ αἴτια μέσα. ὁ ἰδὼν τὰ ἄκρα, ἐγνώρισε. τὸ λαμπρὸν εἶναι τὸ, πρὸς τὸν ἥλιον, ἐφ' οὗ α. τὸ λάμπειν ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἐφ' οὗ β. σελήνη τὸ γ. ὑπάρχει δὴ τῇ μὲν σελήνῃ τῷ γ, τὸ β, τὸ λάμπειν ἀπὸ τοῦ ἡλίου. τῷ δὲ β, τὸ α. τὸ πρὸς τοῦτ' εἶναι τὸ λαμπρὸν, ἀφ' οὗ λάμπει. ὥστε καὶ τῷ γ τὸ α, διὰ τοῦ β.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ ΥΣΤΕΡΩΝ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Τὰ ζητούμενά ἐστιν ἴσα τὸν ἀριθμὸν, ὅσαπερ ἐπιστάμεθα. Ζητοῦμεν δὲ τέτταρα. τὸ ὅτι. τὸ διότι. εἰ ἔστι. τί ἐστιν. ὅταν μὲν γὰρ πότερον τόδε ἢ τόδε ζητῶμεν εἰς ἀριθμὸν θέντες, οἷον πότερον ἐκλείπει ὁ ἥλιος ἢ οὔ, τὸ ὅτι ζητοῦμεν. σημεῖον δὲ τούτου. εὑρόντες γὰρ ὅτι ἐκλείπει,

πεπαύ

νος οἶδε, καὶ ὁ δοξάζων οἶδεν. ὥσπερ γὰρ καὶ τὸ ὅτι δοξά-
ζειν ἐστὶ, καὶ τὸ διότι. τοῦτο δὲ τὸ μέσον. Η εἰ μὲν οὕτως 198
ὑπολήψεται τὰ μὴ ἐνδεχόμενα ἄλλως ἔχειν, ὥσπερ
ἔχει τοὺς ὁρισμοὺς. δι' ὧν αἱ ἀποδείξεις, οὐ δοξάσει.
ἀλλ' ἐπιστήσεται. εἰ δ' ἀληθῆ μὲν εἶναι, οὐ μέντοι γε ταῦτα
αὐτοῖς ὑπάρχειν κατ' οὐσίαν καὶ κατὰ τὸ εἶδος, δοξάσει
καὶ οὐκ ἐπιστήσεται ἀληθῶς καὶ τὸ ὅτι καὶ τὸ διότι. ἐὰν μὲν
διὰ τῶν ἀμέσων, δοξάσει. ἐὰν δὲ μὴ διὰ τῶν ἀμέσων, τὸ
ὅτι μόνον δοξάσει. τοῦ δ' αὐτοῦ δόξα καὶ ἐπιστήμη οὐ πάν- 199
τως ἐστίν. ἀλλ' ὥσπερ καὶ ψευδὴς καὶ ἀληθὴς τοῦ αὐτοῦ τρό-
πον τινὰ, οὕτω καὶ ἐπιστήμη καὶ δόξα τοῦ αὐτοῦ. καὶ γὰρ δό-
ξαν ἀληθῆ καὶ ψευδῆ. ὡς μέν τινες λέγουσι τοῦ αὐτοῦ
εἶναι, ἄτοπα συμβαίνει αἱρεῖσθαι, ἄλλα τε καὶ μὴ δο-
ξάζειν ὃ δοξάζει ψευδῶς. ἐπεὶ δὲ τὸ αὐτὸ πλεοναχ- 200
ῶς λέγεται. ἔστι μὲν ὡς ἐνδέχεται. ἔστι δ' ὡς οὔ. τὸ μὲν γὰρ σύμ-
μετρον εἶναι τὴν διάμετρον ἀληθῶς δοξάζειν, ἄτοπον
ἀλλ' ὅτι ἡ διάμετρος περὶ ἣν αἱ δόξαι τὸ αὐτὸ, οὕτω
τοῦ αὐτοῦ. τὸ δὲ τί ἦν εἶναι ἑκατέρῳ κατὰ τὸν λόγον, οὐ τὸ αὐ-
τό. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπιστήμη καὶ δόξα τοῦ αὐτοῦ. ἡ μὲν γὰρ οὕτω
τοῦ ζώου, ὥστε μὴ ἐνδέχεσθαι μὴ εἶναι ζῶον. ἡ δ' ὥστ' ἐν-
δέχεσθαι. οἷον εἰ ἡ μὲν ὅπερ ἀνθρώπου ἐστιν, ἡ δὲ, ἀνθρώπου μὲν, μὴ ὅπερ
δ' ἀνθρώπου. τὸ αὐτὸ γὰρ ὅτι ἄνθρωπος, τὸ δ' ὡς, οὐ τὸ αὐτό. φα- 201
νερὸν δ' ἐκ τούτων, ὅτι οὐδὲ δοξάζειν ἅμα τὸ αὐτὸ
καὶ ἐπίστασθαι ἐνδέχεται. ἅμα γὰρ ἂν ἔχοι ὑπόληψιν, τοῦ
ἄλλως ἔχειν καὶ μὴ ἄλλως τὸ αὐτό. ὅπερ οὐκ ἐνδέχεται. ἐν
ἄλλῳ μὲν γὰρ ἑκάτερον εἶναι ἐνδέχεται τοῦ αὐτοῦ ὡς εἴρη-
ται. ἐν δὲ τῷ αὐτῷ, οὐδ' οὕτως οἷόν τε. ἕξει γὰρ ὑπόλη-
ψιν ἅμα. οἷον ὅτι ὁ ἄνθρωπος. ὅπερ ζῶον. τοῦτο γὰρ ἦν τὸ

ρας, λείπεται ἢ συγγενεῖς αἱ ἀρχαὶ πάντων. ἀλλ' ἐκ
193 τωνδὶ μὲν, ταδί· ἐκ δὲ τωνδὶ, ταδί. φανερὸν δὲ καὶ τοῦτο,
ὅτι οὐκ ἐνδέχεται. δέδεικται γὰρ ὅτι ἄλλαι ἀρχαὶ τῷ
γένει εἰσὶν, αἱ τῶν διαφόρων τῷ γένει. αἱ γὰρ ἀρχαὶ
διτταί· ἐξ ὧν τε, καὶ περὶ ὅ. αἱ μὲν οὖν ἐξ ὧν, κοιναί, αἱ δὲ
Tex 44. περὶ ὅ, ἴδιαι· οἷον ἀριθμὸς, μέγεθος. Τὸ δ' ἐπιστητὸν
Cap. 26. 194 καὶ ἐπιστήμη, διαφέρει τοῦ δοξαστοῦ καὶ δόξης. ὅτι ἡ μὲν
ἐπιστήμη καθόλου καὶ δι' ἀναγκαίων. τὸ δ' ἀναγκαῖον,
οὐκ ἐνδέχεται ἄλλως ἔχειν. ἔστι δέ τινα ἀληθῆ μὲν καὶ ὄν-
τα, ἐνδεχόμενα δὲ καὶ ἄλλως ἔχειν. δῆλον οὖν ὅτι περὶ
μὲν ταῦτα ἐπιστήμη οὐκ ἔστιν. εἴη γὰρ ἂν ἀδύνατα ἄλ-
195 λως ἔχειν τὰ δυνατὰ ἄλλως ἔχειν. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ
νοῦς. λέγω γὰρ νοῦν ἀρχὴν ἐπιστήμης. οὐδ' ἐπιστήμη ἀνα-
πόδεικτος. τοῦτο δ' ἐστὶν ὑπόληψις τῆς ἀμέσου προτά-
σεως. ἀληθὴς δ' ἐστὶ νοῦς καὶ ἐπιστήμη καὶ δόξα. καὶ τὸ διὰ
τούτων λεγόμενον. ὥστε λείπεται δόξαν εἶναι, περὶ τὸ ἀλη-
θὲς μὲν ἢ ψεῦδος. ἐνδεχόμενον δὲ καὶ ἄλλως ἔχειν. τοῦτο
δ' ἐστὶν ὑπόληψις τῆς ἀμέσου προτάσεως, καὶ μὴ ἀναγ-
196 καίας. καὶ ὁμολογούμενον δ' οὕτως τοῖς φαινομένοις. ἥ τε
γὰρ δόξα, ἀβέβαιον. καὶ ἡ φύσις ἡ τοιαύτη. πρὸς δὲ τού-
τοις. οὐδεὶς οἴεται δοξάζειν, ὅταν οἴηται ἀδύνατον ἄλ-
λως ἔχειν, ἀλλ' ἐπίστασθαι. ἀλλ' ὅταν εἶναι μὲν οὕτως, οὐ μὴν
ἀλλὰ καὶ ἄλλως, οὐδὲν κωλύει τότε δοξάζειν. ὡς τοῦ
197 μὲν τοιούτου δόξαν οὖσαν. τοῦ δ' ἀναγκαίου ἐπιστήμην.
Πῶς οὖν οὐκ ἔστι τὸ αὐτὸ δοξάσαι καὶ ἐπίστασθαι, καὶ διατί
οὐκ ἔστιν ἡ δόξα ἐπιστήμη, εἴ τις θήσει ἅπαν ὃ οἶδεν ἐν-
1 δέχεσθαι δοξάζειν. ἀκολουθήσει γὰρ ὁ μὲν εἰδώς. ὁ δὲ δοξά-
ζων διὰ τῶν μέσων, ἕως εἰς τὰ ἄμεσα ἔλθῃ. ὥστ' εἴπερ ἐκεῖ-

143 ἐφαρμόττουσιν. αἱ μὲν γὰρ οὐκ ἔχουσι θέσιν. αἱ δ' ἔχου-
σιν. ἀνάγκη δέ γε ἢ εἰς μέσα ἁρμόττειν, ἢ ἄνωθεν ἢ 187
κάτωθεν. ἢ τοὺς μὲν εἴσω ἔχειν, τοὺς δ' ἔξω τῶν ὅρων.
Ἀλλ' οὐδὲ τῶν κοινῶν ἀρχῶν οἷόν τ' εἶναί τινας, ἐξ ὧν ἅ- 188
παντα δειχθήσεται. λέγω δὲ κοινὰς, οἷον τὸ πᾶν φάναι ἢ ἀ-
ποφάναι. τὰ γὰρ γένη τῶν ὄντων ἕτερα. καὶ τὰ μὲν, τοῖς ποσοῖς.
τὰ δὲ, τοῖς ποιοῖς ὑπάρχει μόνοις. μεθ' ὧν, δείκνυται διὰ τῶν
κοινῶν. Ἔτι αἱ ἀρχαὶ, οὐ πολλῷ ἐλάττους τῶν συμπερα- 189
σμάτων. ἀρχαὶ μὲν γὰρ, αἱ προτάσεις. αἱ δὲ προτάσεις
ἢ προσλαμβανομένου ὅρου, ἢ ἐμβαλλομένου εἰσίν. Ἔτι
τὰ συμπεράσματα, ἄπειρα. οἱ δὲ ὅροι πεπερασμένοι.
Ἔτι αἱ ἀρχαὶ, αἱ μὲν, ἐξ ἀνάγκης. αἱ δὲ, ἐνδεχόμεναι.
οὕτω μὲν οὖν σκοπουμένοις, ἀδύνατον τὰς αὐτὰς εἶναι,
ἢ πεπερασμένας ἀπείρων ὄντων τῶν συμπερασμάτων.
εἰ δ' ἄλλως πως λέγοι τις. οἷον ὅτι αἱδὶ μὲν, γεωμετρί- 190
ας. αἱδὶ δὲ, ἀριθμῶν. αἱδὶ δὲ, ἰατρικῆς, τί ἂν εἴη τὸ λε-
γόμενον ἄλλο, πλὴν ὅτι εἰσὶν ἀρχαὶ τῶν ἐπιστημῶν. τὸ δὲ
τὰς αὐτὰς φάναι, γελοῖον. ὅτι αὐταὶ αὑταῖς αἱ αὐ-
ταί. πάντα γὰρ οὕτω γίνεται ταὐτά. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὸ 191
ἐξ ἁπάντων δείκνυσθαι ὁτιοῦν, τοῦτό ἐστι τὸ ζητεῖν ἁ-
πάντων εἶναι τὰς αὐτὰς ἀρχάς. λίαν γὰρ εὔηθες. οὔτε
γὰρ ἐν τοῖς φανεροῖς μαθήμασι τοῦτο γίνεται, οὔτε ἐν τῇ
ἀναλύσει δυνατόν. αἱ γὰρ ἄμεσοι προτάσεις ἀρχαί.
ἕτερον δὲ συμπέρασμα προσληφθείσης γίνεται προτά-
σεως ἀμέσου. Εἰ δὲ λέγοι τις τὰς πρώτας ἀμέσους 192
προτάσεις, ταύτας εἶναι ἀρχὰς, μία ἐν ἑκάστῳ γένει
ἐστίν. εἰ δὲ μήτε ἐξ ἁπασῶν ὡς δέον δείκνυσθαι ὁτιοῦν
μήτε οὕτως ἑτέρας ὥσθ' ἑκάστης ἐπιστήμης εἶναι ἑτέ-

τοιούτων ἡ καθόλου τιμιωτέρα τῶν αἰσθήσεων καὶ τῆς νοή-
σεως ὅσων ἕτερον τὸ αἴτιον. περὶ δὲ τῶν πρώτων, ἄλλος
λόγος. φανερὸν οὖν ὅτι ἀδύνατον τῷ αἰσθάνεσθαι, ἐπί-
στασθαί τι τῶν ἀποδεικτικῶν. εἰ μή τις τὸ αἰσθάνεσθαι
τοῦτο λέγει, τὸ ἐπιστήμην ἔχειν δι' ἀποδείξεως. ἔστι
μέν τοι ἔνια ἀναγόμενα εἰς αἰσθήσεως ἔκλειψιν ἐν
τοῖς προβλήμασιν. ἔνια γὰρ εἰ ἑωρῶμεν, οὐκ ἂν ἐζητοῦ-
μεν, οὐχ ὡς εἰδότες τῷ ὁρᾶν, ἀλλ' ὡς ἔχοντες τὸ καθό-
λου ἐκ τοῦ ὁρᾶν. οἷον εἰ τὸν ὕελον τετρυπημένην ἑωρῶ-
μεν, καὶ τὸ φῶς διιόν, δῆλον κἂν ἦν καὶ διατὶ φωτίζει.
διὰ τὸ ὁρᾶν μὲν χωρὶς ἐφ' ἑκάστης. νοῆσαι δ' ἅμα ὅτι
cap. 25. ἐπὶ πασῶν οὕτως. Τὰς δ' αὐτὰς ἀρχὰς ἁπάντων
184 εἶναι τῶν συλλογισμῶν, ἀδύνατον. πρῶτον μὲν λογικῶς
θεωροῦσιν. οἱ μὲν γὰρ ἀληθεῖς εἰσὶ τῶν συλλογισμῶν. οἱ δὲ
ψευδεῖς. κἂν γὰρ ἔστιν ἀληθὲς ἐκ ψευδῶν συλλογίσα-
σθαι, ἀλλ' ἅπαξ τοῦτο γίνεται. οἷον εἰ τὸ α κατὰ τοῦ γ ἀλη-
θές. τὸ δὲ μέσον τὸ β ψεῦδος. οὔτε γὰρ τὸ α τῷ β ὑπάρ-
χει, οὔτε τὸ β τῷ γ. ἀλλ' ἐὰν τούτων, μέσα λαμβάνη-
ται τῶν προτάσεων, ψευδεῖς αἱ λαμβανόμεναι ἔσον-
ται. διὰ τὸ πᾶν συμπέρασμα ψεῦδος ἐκ ψευδῶν εἶναι.
Τὰ δ' ἀληθῆ ἐξ ἀληθῶν. ἕτερα δὲ τὰ ψευδῆ καὶ τἀλη-
185 θῆ. εἶτα οὐδὲ τὰ ψευδῆ ἐκ τῶν αὐτῶν ἑαυτοῖς. ἔστι γὰρ ψευ-
δῆ ἀλλήλοις, καὶ ἐναντία. καὶ ἀδύνατα ἅμα εἶναι. οἷον
τὸ τὴν δικαιοσύνην εἶναι ἀδικίαν. ἢ δειλίαν. καὶ τὸν ἄνθρωπον,
ἵππον. ἢ βοῦν. καὶ τὸ ἴσον, ἢ μεῖζον ἢ ἔλαττον. Ἐκ
186 δὲ τῶν κειμένων ὧδε. οὐδὲ γὰρ τῶν ἀληθῶν αἱ αὐταὶ ἀρχαὶ
πάντων. ἕτεραι γὰρ πολλῶν τῷ γένει αἱ ἀρχαὶ, καὶ οὐ-
δ' ἐφαρμόττουσαι. οἷον αἱ μονάδες ταῖς στιγμαῖς οὐκ

Τοῦ δ' ἀπὸ τύχης οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη δι' ἀποδείξεως. οὔτε γὰρ ὡς ἀναγκαῖον, οὔθ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὸ ἀπὸ τύχης ἐστίν· ἀλλὰ τὸ παρὰ ταῦτα γινόμενον· ἡ δ' ἀπόδειξις θατέρου τούτων. πᾶς γὰρ συλλογισμὸς, ἢ δι' ἀναγκαίων, ἢ διὰ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ προτάσεων. καὶ εἰ μὲν αἱ προτάσεις ἀναγκαῖαι, καὶ τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. εἰ δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, καὶ τὸ συμπέρασμα τοιοῦτον. ὥστ' εἰ τὸ ἀπὸ τύχης μήθ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μήτ' ἀναγκαῖον, οὐκ ἂν εἴη αὐτοῦ ἀπόδειξις. Οὐδὲ δι' αἰσθήσεως ἔστιν ἐπίστασθαι. εἰ γὰρ καὶ ἔστιν αἴσθησις τοῦ τοιοῦδε, καὶ μὴ τοῦδέ τινος, ἀλλ' αἰσθάνεσθαί γε ἀναγκαῖον τόδε τι. καὶ ποῦ καὶ νῦν. τὸ δὲ καθόλου καὶ ἐπὶ πᾶσιν, ἀδύνατον αἰσθάνεσθαι. οὐ γὰρ τόδε. οὐδὲ νῦν. οὐδὲ γὰρ ἂν ἦν καθόλου. τὸ γὰρ ἀεὶ καὶ πανταχοῦ, καθόλου φαμὲν εἶναι. ἐπεὶ οὖν αἱ μὲν ἀποδείξεις καθόλου. ταῦτα δὲ οὐκ ἔστιν αἰσθάνεσθαι, φανερὸν ὅτι οὐδ' ἐπίστασθαι δι' αἰσθήσεώς ἐστιν.

Ἀλλὰ δῆλον ὅτι καὶ εἰ ἦν αἰσθάνεσθαι τὸ τρίγωνον ὅτι δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει τὰς γωνίας, ἐζητοῦμεν ἂν ἀπόδειξιν καὶ οὐχ ὥσπερ φασί τινες ἠπιστάμεθα. αἰσθάνεσθαι μὲν γὰρ ἀνάγκη καθ' ἕκαστον. ἡ δ' ἐπιστήμη τῷ τὸ καθόλου γνωρίζειν ἐστί. διὸ καὶ εἰ ἐπὶ τῆς σελήνης ὄντες ἑωρῶμεν ἀντιφράττουσαν τὴν γῆν, οὐκ ἂν ᾔδειμεν τὴν αἰτίαν τῆς ἐκλείψεως. ᾐσθανόμεθα γὰρ ἂν ὅτι νῦν ἐκλείπει, καὶ οὐ διότι ὅλως. οὐ γὰρ ἦν τοῦ καθόλου αἴσθησις. οὐ μὴν ἀλλὰ ἐκ τοῦ θεωρεῖν τοῦτο πολλάκις συμβαῖνον, τὸ καθόλου ἂν θηρεύσαντες, ἀπόδειξιν εἴχομεν. ἐκ γὰρ τῶν καθ' ἕκαστα πλειόνων, τὸ καθόλου δῆλον. τὸ δὲ καθόλου τίμιον, ὅτι δηλοῖ τὸ αἴτιον. ὥστε περὶ τῶν

τίων. Ἀκριβεστέρα δ' ἐπιστήμη ἐπιστήμης, καὶ προτέρα ἥ τε τοῦ ὅτι καὶ διότι ἡ αὐτή, ἀλλὰ μὴ χωρὶς τοῦ ὅτι τῆς τοῦ διότι. Καὶ ἡ μὴ καθ' ὑποκειμένου τῆς καθ' ὑποκειμένου. οἷον ἡ ἀριθμητικὴ τῆς ἁρμονικῆς. καὶ ἡ ἐξ ἐλαττόνων, τῆς ἐκ προσθέσεως. οἷον, γεωμετρίας ἀριθμητική. λέγω δ' ἐκ προσθέσεως, οἷον μονὰς οὐσία ἄθετος. στιγμὴ δὲ οὐσία θετός. ταύτην ἐκ προσθέσεως. Μία δ' ἐπιστήμη ἐστίν, ἡ ἑνὸς γένους. ὅσα ἐκ τῶν πρώτων σύγκειται. καὶ μέρη ἐστὶν ἢ πάθη τούτων καθ' αὑτά. ἑτέρα δ' ἐπιστήμη ἐστὶν ἑτέρας. ὅσων αἱ ἀρχαί, μήτε ἐκ τῶν αὐτῶν, μήθ' ἅτεραι ἐκ τῶν ἑτέρων. τούτου δὲ σημεῖον, ὅταν εἰς τὰ ἀναπόδεικτα ἔλθῃ. δεῖ γὰρ αὐτὰ ἐν τῷ αὐτῷ γένει εἶναι τοῖς ἀποδεδειγμένοις. σημεῖον δὲ καὶ τούτου, ὅταν τὰ δεικνύμενα δι' αὐτῶν ἐν τῷ αὐτῷ γένει ὦσι καὶ συγγενῆ. Πλείους δ' ἀποδείξεις εἶναι τοῦ αὐτοῦ ἐγχωρεῖ. οὐ μόνον ἐκ τῆς αὐτῆς συστοιχίας λαμβάνοντι μὴ τὸ συνεχὲς μέσον, οἷον τῶν α β, τὸ γ. καὶ δ. καὶ ζ, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἑτέρας. οἷον ἔστω τὸ α μεταβάλλειν. τὸ δὲ ἐφ' ᾧ δ, κινεῖσθαι. τὸ δὲ β, ἥδεσθαι. καὶ πάλιν τὸ η. ἠρεμίζεσθαι. ἀληθὲς οὖν καὶ τὸ δ τοῦ β. καὶ τὸ α τοῦ δ κατηγορεῖν. ὁ γὰρ ἡδόμενος κινεῖται. καὶ τὸ κινούμενον, μεταβάλλει. πάλιν τὸ α τοῦ η. καὶ τὸ η τοῦ β, ἀληθὲς κατηγορεῖν. πᾶς γὰρ ὁ ἡδόμενος, ἠρεμίζεται. καὶ ὁ ἠρεμιζόμενος μεταβάλλει. ὥστε δι' ἑτέρων μέσων, καὶ οὐκ ἐκ τῆς αὐτῆς συστοιχίας ὁ συλλογισμός. οὐ μὴν ὥστε μηδέτερον κατὰ μηδετέρου λέγεσθαι τῶν μέσων. ἀνάγκη γὰρ ᾧ αὐτῷ τινὶ ἄμφω ὑπάρχειν. ἐπισκέψασθαι δὲ καὶ διὰ τῶν ἄλλων σχημάτων, ὁσαχῶς ἐνδέχεται τοῦ αὐτοῦ γενέσθαι συλλογισμόν.

τῷ δὲ γ̄ τὸ β̄ παντί, ἀνάγκη δὴ τῷ γ̄ μηδενὶ ὑπάρχειν τὸ ᾱ. οὕτω μὲν οὖν ληφθέντων, δεικτικὴ ἡ στερητικὴ ἂν εἴη ἀπόδειξις. ὅτι τὸ ᾱ τῷ γ̄, οὐχ ὑπάρχει. ἡ δ' εἰς τὸ ἀδύνατον, ὧδε ἔχει· εἰ δέοι δεῖξαι ὅτι τὸ ᾱ τῷ β̄ οὐχ ὑπάρχει, ληπτέον ὑπάρχειν. καὶ τὸ β̄ τῷ γ̄. ὥστε συμβαίνει τὸ ᾱ τῷ γ̄ ὑπάρχειν. τοῦτο δ' ἔστω γνώριμον καὶ ὁμολογούμενον, ὅτι ἀδύνατον. οὐκ ἄρα οἷόν τε τὸ ᾱ τῷ β̄ ὑπάρχειν. εἰ οὖν τὸ β̄ τῷ γ̄ ὁμολογεῖται ὑπάρχειν, τὸ ᾱ τῷ β̄ ἀδύνατον ὑπάρχειν. οἱ μὲν οὖν ὅροι, ὁμοίως τάττονται. διαφέρει δὲ τὸ ὁποτέρα ἂν ᾖ γνωριμωτέρα πρότασις, ἡ στερητική. πότερον ὅτι τὸ ᾱ τῷ β̄ οὐχ ὑπάρχει, ἢ ὅτι τὸ ᾱ τῷ γ̄. ὅταν μὲν οὖν ᾖ τὸ συμπέρασμα γνωριμώτερον ὅτι οὐκ ἔστιν, ἡ εἰς τὸ ἀδύνατον γίνεται ἀπόδειξις. ὅταν δὲ ἡ ἐν τῷ συλλογισμῷ ἡ, ἀποδεικτική. φύσει δὲ προτέρα ἡ ὅτι τὸ ᾱ, τῷ β̄. ἢ ὅτι τὸ ᾱ, τῷ γ̄. πρότερον γάρ ἐστι τοῦ συμπεράσματος, ἐξ ὧν τὸ συμπέρασμα. ἐστὶ δὲ τὸ μὲν ᾱ τῷ γ̄ μὴ ὑπάρχειν, συμπέρασμα. τὸ δὲ ᾱ τῷ β̄, ἐξ οὗ τὸ συμπέρασμα. οὐ γὰρ εἰ συμβαίνει ἀναιρεῖσθαί τι, τοῦτο συμπέρασμά ἐστιν. ἐκεῖνα δὲ ἐξ ὧν. ἀλλὰ τὸ μὲν ἐξ οὗ, συλλογισμός ἐστιν ὃ ἂν οὕτως ἔχῃ. ὥστε ἢ ὅλον πρὸς μέρος, ἢ μέρος πρὸς ὅλον ἔχειν. αἱ δὲ τὸ ᾱ β̄. καὶ ᾱ γ̄ προτάσεις, οὐκ ἔχουσιν οὕτω πρὸς ἀλλήλας. εἰ οὖν ἡ ἐκ γνωριμωτέρων, καὶ προτέρων, κρείττων. εἰσὶ δ' ἀμφότεραι μὲν ἐκ τοῦ μὴ εἶναί τι πισταί, ἀλλ' ἡ μὲν ἐκ προτέρου. ἡ δ' ἐξ ὑστέρου, βελτίων ἁπλῶς ἂν εἴη τῆς εἰς τὸ ἀδύνατον, ἡ στερητικὴ ἀπόδειξις. ὥστε καὶ ἡ ταύτης βελτίων ἡ κατηγορική, δῆλον ὅτι καὶ τῆς εἰς τὸ ἀδύνατόν ἐστι βελ-

γισμῷ. ἔστω γὰρ μηδενὶ ὑπάρχον τὸ α ἐφ' ὅσων τὸ β.
τῷ δὲ γ ὑπάρχον παντὶ, τὸ β. ἂν δὴ δέῃ πάλιν αὔ-
ξειν ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις, μέσον ἐμβλητέον.
τοῦ μὲν α β, ἔστω τὸ δ. τοῦ δὲ β γ, τὸ ε. τὸ μὲν δὴ ε φα-
νερὸν ὅτι κατηγορικόν. τὸ δὲ δ τοῦ μὲν β κατηγορι-
κόν. πρὸς δὲ τὸ α ὡς στερητικὸν κεῖται. τὸ μὲν γὰρ δ
παντὸς τοῦ β. τὸ δὲ α οὐδενὶ δεῖ τῷ δ ὑπάρχειν. γίνεται
οὖν μία στερητικὴ πρότασις. ἡ τὸ α δ. Ὁ δ' αὐτὸς
τρόπος καὶ ἐπὶ τῶν ἑτέρων συλλογισμῶν. ἀεὶ γὰρ τὸ μέ-
σον τῶν κατηγορικῶν ὅρων, κατηγορικὸν ἐπ' ἀμφότε-
ρα. τοῦ δὲ στερητικοῦ, ἐπὶ θάτερα στερητικὸν ἀναγκαῖον
εἶναι. ὥστε αὕτη μία τοιαύτη γίνεται πρότασις, αἱ δ' ἄλ-
λαι κατηγορικαί. Εἰ δὴ γνωριμώτερον δι' οὗ δείκνυ-
ται καὶ πιστότερον. δείκνυται δ' ἡ μὲν στερητικὴ διὰ τῆς
κατηγορικῆς. αὕτη δὲ δι' ἐκείνης οὐ δείκνυται, προτέ-
ρα καὶ γνωριμωτέρα οὖσα καὶ πιστοτέρα, βελτίων ἂν
174 εἴη. Ἔτι εἰ ἀρχὴ συλλογισμοῦ, ἡ καθόλου πρότασις ἄ-
μεσος. ἔστι δ' ἐν μὲν τῇ δεικτικῇ, καταφατική. ἐν δὲ τῇ
στερητικῇ ἀποφατικὴ, ἡ καθόλου πρότασις. ἡ δὲ κατα-
φατικὴ τῆς ἀποφατικῆς προτέρα καὶ γνωριμωτέρα.
175 διὰ γὰρ τὴν κατάφασιν ἡ ἀπόφασις γνώριμος. καὶ προ-
τέρα ἡ κατάφασις· ὥσπερ καὶ τὸ εἶναι, τοῦ μὴ εἶναι. ὥς-
τε βελτίων ἡ ἀρχὴ τῆς δεικτικῆς, ἢ τῆς στερητικῆς. ἡ δὲ
βελτίοσιν ἀρχαῖς χρωμένη, βελτίων. Ἔτι ἀρχοει-
176 δεστέρα. ἄνευ γὰρ τῆς δεικνυούσης οὐκ ἔστιν ἡ στερητική.
tex 41 Ἐπεὶ δ' ἡ κατηγορικὴ τῆς στερητικῆς βελτίων, δῆλον
cap. 22. ὅτι καὶ τῆς εἰς τὸ ἀδύνατον ἀγούσης. δεῖ δὲ εἰδέναι τίς ἡ
διαφορὰ αὐτῶν. ἔστω δὴ τὸ α μηδενὶ ὑπάρχον τῷ β.

140 ὅτι τρίγωνον. ὁ δὲ ταύτην ἔχων τὴν πρότασιν, τὸ καθό-
λου οὐδαμῶς οἶδεν. οὔτε δυνάμει, οὔτε ἐνεργείᾳ, καὶ ἡ μὲν
καθόλου, νοητή. ἡ δὲ κατὰ μέρος, εἰς αἴσθησιν τελευτᾷ.
ὅτι μὲν οὖν ἡ καθόλου βελτίων τῆς κατὰ μέρος, τοσαῦθ' ἡ-
μῖν εἰρήσθω. Ὅτι δ' ἡ δεικτικὴ τῆς στερητικῆς, ἐντεῦ- Tex 40
θεν δῆλον. ἔστω γὰρ αὕτη ἡ ἀπόδειξις βελτίων, τῶν ἄλ- cap. 21
λων τῶν αὐτῶν ὑπαρχόντων. ἡ ἐξ ἐλαττόνων αἰτημάτων. ἢ 171
ὑποθέσεων. ἢ προτάσεων. εἰ γὰρ γνώριμοι ὁμοίως, τὸ
θᾶττον γνῶναι διὰ τούτων ὑπάρξει. τοῦτο δ' αἱρετώ-
τερον. λόγος δὲ τῆς προτάσεως ὅτι βελτίων, ἡ ἐξ ἐλατ-
τόνων, καθόλου ὅδε. εἰ γὰρ ὁμοίως εἴη τὸ γνώριμα
εἶναι τὰ μέσα. τὰ δὲ πρότερα γνωριμώτερα, ἔστω ἡ μὲν
διὰ μέσων ἀπόδειξις τῶν Β Γ Δ, ὅτι τὸ Α τῷ Ε ὑπάρ-
χει. ἡ δὲ, διὰ τῶν Ζ Η. ὅτι τὸ Α τῷ Δ. ὁμοίως δὴ ἔχει
ὅτι τὸ Α τῷ Δ ὑπάρχει. καὶ τὸ Α τῷ Ε. τὸ δ' ὅτι τὸ Α
τῷ Δ πρότερον καὶ γνωριμώτερον, ἢ ὅτι τὸ Α τῷ Ε. διὰ
γὰρ τούτου, ἐκεῖνο ἀποδείκνυται. πιστότερον δὲ τὸ δι'
οὗ. καὶ ἡ διὰ τῶν ἐλαττόνων ἄρα ἀπόδειξις βελτίων, τῶν
ἄλλων τῶν αὐτῶν ὑπαρχόντων. Ἀμφότεραι μὲν οὖν διά τε
ὅρων τριῶν καὶ προτάσεων δύο δείκνυνται. ἀλλ' ἡ μὲν
εἶναί τι λαμβάνει. ἡ δὲ καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναί τι. διὰ πλει-
όνων ἄρα. ὥστε χείρων. Ἔτι ἐπειδὴ δέδεικται ὅτι 172
ἀδύνατον ἀμφοτέρων οὐσῶν στερητικῶν τῶν προτάσε-
ων γενέσθαι συλλογισμόν, ἀλλὰ τὴν μὲν δεῖ τοιαύτην
εἶναι, τὴν δ' ὅτι ὑπάρχει. Ἔτι πρὸς τούτῳ δεῖ τόδε 173
λαβεῖν. τὰς μὲν γὰρ κατηγορικάς, αὐξανομένης τῆς ἀ-
ποδείξεως ἀναγκαῖον γίνεσθαι πλείους, τὰς δὲ στερητι-
κὰς ἀδύνατον εἶναι πλείους μιᾶς ἐν ἅπαντι συλλο-

ὅτι τέτταρσιν αἱ ἔξω ἴσαι, ὅτι ἰσοσκελές, ἔτι λείπεται
διατὶ τὸ ἰσοσκελές, ὅτι τρίγωνον· καὶ τοῦτο, ὅτι σχῆμα
εὐθύγραμμον. εἰ δὲ τοῦτο, μηκέτι διότι ἄλλό τι, τότε
μάλιστα ἴσμεν· καὶ καθόλου δὲ τότε, ἡ καθόλου ἄρα βελ-
167 τίων. Ἔτι ὅσῳ ἂν μᾶλλον κατὰ μέρος ᾖ, εἰς τὰ ἄπειρα
ἐμπίπτει. ἡ δὲ καθόλου, εἰς τὸ ἁπλοῦν καὶ τὸ πέρας.
ἔστι δ' ᾗ μὲν ἄπειρα, οὐκ ἐπιστητά. ᾗ δὲ πεπέρανται, ἐπι-
στητά. ᾗ ἄρα καθόλου, μᾶλλον ἐπιστητά, ἢ ᾗ κατὰ μέρος.
ἀποδεικτὰ ἄρα μᾶλλον τὰ καθόλου. τῶν δ' ἀποδει-
κτῶν μᾶλλον, μᾶλλον ἀπόδειξις· ἅμα γὰρ μᾶλλον
τὰ πρός τι. βελτίων ἄρα ἡ καθόλου, ἐπείπερ καὶ μᾶλ-
168 λον ἀπόδειξις. Ἔτι εἰ αἱρετωτέρα καθ' ἣν τοῦτο
καὶ ἄλλο, ἢ καθ' ἣν τοῦτο μόνον οἶδεν. ὁ δὲ τὴν καθόλου
ἔχων, οἶδε καὶ τὴν κατὰ μέρος. οὗτος δὲ τὸ καθόλου οὐκ οἶδεν.
169 ὥστε κἂν οὕτως αἱρετωτέρα εἴη. Ἔτι δὲ ὧδε. τὸ γὰρ
καθόλου μᾶλλον δεικνύναι ἐστὶ, τὸ διὰ μέσου δεικνύ-
ναι ἐγγυτέρω ὄντος τῆς ἀρχῆς. ἐγγυτάτω δὲ, τὸ ἄμεσον.
τοῦτο δ' ἀρχή. εἰ οὖν ἡ ἐξ ἀρχῆς τῆς μὴ ἐξ ἀρχῆς, ἡ
μᾶλλον ἐξ ἀρχῆς, τῆς ἧττον. ἀκριβεστέρα ἀπόδειξίς
ἐστι. ἔστι δὲ τοιαύτη ἡ καθόλου μᾶλλον, κρείττων ἂν εἴη
ἡ καθόλου. οἷον εἰ ἔδει ἀποδεῖξαι τὸ α κατὰ τοῦ δ, μέ-
σα τὰ ἐφ' ὧν βγ· ἀνωτέρω δὴ τὸ β. ὥστε ἡ διὰ τού-
170 του, καθόλου μᾶλλον. Ἀλλὰ τῶν μὲν εἰρημένων ἔνια, λογι-
κά ἐστι. μάλιστα δὲ δῆλον ὅτι ἡ καθόλου κυριωτέρα,
ὅτι τῶν προτάσεων, τὴν μὲν προτέραν ἔχοντες, ἴσμεν πως
καὶ τὴν ὑστέραν. καὶ ἔχομεν δυνάμει. οἷον εἴ τις οἶδεν ὅτι
πᾶν τρίγωνον δυσὶν ὀρθαῖς, οἶδέ πως καὶ τὸ ἰσοσκελὲς
ὅτι δύο ὀρθαῖς δυνάμει, καὶ εἰ μὴ οἶδε τὸ ἰσοσκελὲς,

139 δύο, οὐχ τρίγωνον ᾗ ἰσοσκελὲς, ἀλλὰ τὸ ἰσοσκελὲς ᾗ
τρίγωνον ἔχει τοιαύτας τὰς γωνίας· ὥστε ὁ καθόλου
εἰδὼς, μᾶλλον οἶδεν ᾗ ὑπάρχει, ἢ ὁ τὸ κατὰ μέρος· βελτί-
ων ἄρα ἡ καθόλου τῆς κατὰ μέρος. Ἔτι εἰ μὲν εἴη τις λόγος
εἷς· καὶ μὴ ὁμωνυμία τὸ καθόλου, εἴη ἂν οὐδὲν ἧττον ἐνί-
ων τῶν κατὰ μέρος, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον, ὅσω τὰ ἄφθαρτα
ἐν ἐκείνοις ἐστί· τὰ δὲ κατὰ μέρος φθαρτὰ μᾶλλον.
Ἔτι τε οὐδεμία ἀνάγκη ὑπολαμβάνειν τί εἶναι τοῦτο 164
παρὰ ταῦτα· ὅτι ἓν δηλοῖ· οὐδὲν γὰρ μᾶλλον ἢ ἐπὶ τῶν
ἄλλων, ὅσα μὴ τι σημαίνει, ἀλλ᾽ ἢ ποιόν· ἢ πρός τι· ἢ
ποιεῖν. εἰ δὲ ἄρα οὐχ ἡ ἀπόδειξις αἰτία, ἀλλ᾽ ὁ ἀκού-
ων. Ἔτι εἰ ἡ ἀπόδειξις μὲν ἐστι συλλογισμὸς δεικτι- 165
κὸς αἰτίας καὶ τοῦ διατί· τὸ καθόλου δ᾽ αἰτιώτερον· ᾧ
γὰρ καθ᾽ αὑτὸ ὑπάρχει τι, τοῦτο αὐτὸ αὑτῷ αἴτιον· τὸ
δὲ καθόλου πρῶτον. αἴτιον ἄρα τὸ καθόλου· ὥστε καὶ ἡ
ἀπόδειξις βελτίων· μᾶλλον γὰρ τοῦ αἰτίου καὶ τοῦ διατί
ἐστίν. Ἔτι μέχρι τούτου ζητοῦμεν τὸ διατί· καὶ τότε οἰό- 166
μεθα εἰδέναι, ὅταν μὴ ᾖ ὅτι τί ἄλλο, ἢ τοῦτο· ἢ γινό-
μενον· ἢ ὄν· τέλος γὰρ καὶ πέρας τὸ ἔσχατον ἤδη οὕτως
ἐστίν· οἷον τίνος ἕνεκα ἦλθεν· ὅπως λάβῃ τ᾽ ἀργύριον·
τοῦτο δ᾽ ὅπως ἀποδῷ ὃ ὤφειλε· τοῦτο δ᾽ ὅπως μὴ ἀ-
δικήσῃ· καὶ οὕτως ἰόντες ὅταν μηκέτι δι᾽ ἄλλο, μὴ δι᾽ ἄλ-
λου ἕνεκα, διὰ τοῦτο ὡς τέλος φαμὲν ἐλθεῖν καὶ εἶναι καὶ
γίνεσθαι. Καὶ τότε εἰδέναι μάλιστα διατί ἦλθεν. εἰ δὴ
ὁμοίως ἔχει ἐπὶ πασῶν τῶν αἰτιῶν, καὶ τῶν διατί· ἐπὶ δὲ
τῶν ὅσα αἴτια οὕτως ὡς οὗ ἕνεκα, οὕτως ἴσμεν μάλιστα,
καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἄρα τότε μάλιστα ἴσμεν, ὅταν μηκέ-
τι ὑπάρχῃ τοῦτο, ὅτι ἄλλο. ὅταν μὲν οὖν γινώσκωμεν,

οἷον τὸν μουσικὸν Κορίσκον, ὅταν ὅτι ὁ Κορίσκος μουσικὸς, ἢ ὅταν ὅτι ὁ αὐτὸς μουσικός· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἡ δὲ καθόλου, ὅτι ἄλλο, οὐχ ὅτι αὐτὸ τετύχηκεν ἐπιδείκνυσιν. οἷον τὸ ἰσοσκελὲς, οὐχ ὅτι ἰσοσκελὲς ἀλλ' ὅτι τρίγωνον. ἡ δὲ κατὰ μέρος, ὅτι αὐτό. εἰ δὴ βελτίων μὲν ἡ καθ' αὑτὸ, τοιαύτη δ' ἡ κατὰ μέρος, τῆς καθόλου μᾶλλον καὶ βελτίων ἂν ἡ κατὰ μέρος ἀπόδειξις εἴη.

162 Ἔτι εἰ τὸ μὲν καθόλου μή ἐστί τι παρὰ τὸ καθέκαστον. ἡ δ' ἀπόδειξις δόξαν ἐμποιεῖ εἶναί τι τοῦτο καθ' ὃ ἀποδείκνυσι· καί τινα φύσιν ὑπάρχειν ἐν τοῖς οὖσι τοιαύτην. οἷον τριγώνου παρὰ τὰ τινά. καὶ σχήματος παρὰ τὰ τινά. καὶ ἀριθμοῦ παρὰ τοὺς τινὰς ἀριθμούς. βελτίων δ' ἡ περὶ ὄντος ἢ μὴ ὄντος. καὶ δι' ἣν μὴ ἀπατηθήσεται, ἢ δι' ἥν. ἔστι δ' ἡ μὲν καθόλου τοιαύτη. προϊόντες γὰρ δεικνύουσιν ὥσπερ περὶ τοῦ ἀνάλογον. οἷον ὅ,τι ἂν ᾖ τι τοιοῦτον, ἔσται ἀνάλογον, ὃ οὔτε γραμμὴ, οὔτε ἀριθμός. οὔτε στερεόν. οὔτ' ἐπίπεδον, ἀλλὰ παρὰ ταῦτά τι. εἰ
163 οὖν καθόλου μὲν μᾶλλον αὕτη, περὶ ὄντος δ' ἧττον τῆς κατὰ μέρος καὶ ἐμποιεῖ δόξαν ψευδῆ, χείρων ἂν εἴη ἡ καθόλου τῆς κατὰ μέρος. Ἢ πρῶτον μὲν, οὐδὲν μᾶλλον ἐπὶ τοῦ καθόλου ἢ τοῦ κατὰ μέρος, ἕτερος λόγος ἐστίν. εἰ γὰρ τὸ, δύσιν ὀρθαῖς ὑπάρχειν, μὴ ᾗ ἰσοσκελές. ἀλλ' ᾗ τρίγωνον, ὁ εἰδὼς ὅτι ἰσοσκελὲς ἧττον οἶδεν ᾗ αὐτὸ, ἢ ὁ εἰδὼς ὅτι τρίγωνον. Ὅλως τε εἰ μὲν μὴ ὄντος ᾗ τρίγωνον. εἶτα δείκνυσιν, οὐκ ἂν εἴη ἀπόδειξις. εἰ δὲ ὄντος, ὁ εἰδὼς ἕκαστον ᾗ ἕκαστον ὑπάρχει, μᾶλλον οἶδεν. εἰ δὴ τὸ τρίγωνον ἐπὶ πλέον ἐστί. καὶ ὁ αὐτὸς λόγος καὶ μὴ καθ' ὁμωνυμίαν τὸ τρίγωνον. καὶ ὑπάρχει παντὶ τριγώνῳ, τὸ

44 νος οἶδε, καὶ ὁ δοξάζων οἶδεν. ὥσπερ γὰρ καὶ τὸ ὅτι δοξά
ζειν ἐστὶ, καὶ τὸ διότι. τοῦτο δὲ τὸ μέσον. Η εἰ μὲν οὕτως 198
ὑπολήψεται τὰ μὴ ἐνδεχόμενα ἄλλως ἔχειν, ὥσπερ
ἔχειν τοὺς ὁρισμοὺς. δι' ὧν αἱ ἀποδείξεις δὲ οὐ δοξάσει.
ἀλλ' ἐπιστήσεται. εἰ δ' ἀληθῆ μὲν εἶναι, οὐ μέντοι γε ταῦτα
αὐτοῖς ὑπάρχειν κατ' οὐσίαν καὶ κατὰ τὸ εἶδος, δοξάσει
καὶ οὐκ ἐπιστήσεται ἀληθῶς καὶ τὸ ὅτι καὶ τὸ διότι. ἐὰν μὲν
διὰ τῶν ἀμέσων, δοξάσει. ἐὰν δὲ μὴ διὰ τῶν ἀμέσων, τὸ
ὅτι μόνον δοξάσει. τοῦ δ' αὐτοῦ δόξα καὶ ἐπιστήμη οὐ πάν 199
τως ἐστίν. ἀλλ' ὥσπερ καὶ ψευδὴς καὶ ἀληθὴς τοῦ αὐτοῦ τρό
πον τινὰ, οὕτω καὶ ἐπιστήμη καὶ δόξα τοῦ αὐτοῦ. καὶ γὰρ δό
ξαν ἀληθῆ καὶ ψευδῆ. ὡς μέν τινες λέγουσιν τοῦ αὐτοῦ
εἶναι, ἄτοπα συμβαίνει αἱρεῖσθαι, ἄλλα τε καὶ μὴ δο
ξάζειν ὃ δοξάζει ψευδῶς. ἐπεὶ δὲ τὸ αὐτὸ πλεονα 200
χῶς λέγεται. ἔστι μὲν ὡς ἐνδέχεται. ἔστι δ' ὡς οὔ. τὸ μὲν γὰρ σύμ
μετρον εἶναι τὴν διάμετρον ἀληθῶς δοξάζειν, ἄτοπον
ἀλλ' ὅτι ἡ διάμετρος περὶ ἣν αἱ δόξαι τὸ αὐτὸ, οὕτω
τοῦ αὐτοῦ. τὸ δὲ τί ἦν εἶναι ἑκατέρῳ κατὰ τὸν λόγον, οὐ τὸ αὐ
τό. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπιστήμη καὶ δόξα τοῦ αὐτοῦ. ἡ μὲν γὰρ οὕτω
τοῦ ζώου, ὥστε μὴ ἐνδέχεσθαι μὴ εἶναι ζῶον. ἡ δ' ὥστ' ἐν
δέχεσθαι. οἷον εἰ ἡ μὲν ὅπερ ἀνθρώπου ἐστιν, ἡ δὲ, ἀνθρώπου μὲν. μὴ ὅπερ
δ' ἀνθρώπου. τὸ αὐτὸ γὰρ ὅτι ἄνθρωπος, τὸ δ' ὡς, οὐ τὸ αὐτό. φα 201
νερὸν δ' ἐκ τούτων, ὅτι οὐδὲ δοξάζειν ἅμα τὸ αὐτὸ
καὶ ἐπίστασθαι ἐνδέχεται. ἅμα γὰρ ἂν ἔχοι ὑπόληψιν, τοῦ
ἄλλως ἔχειν καὶ μὴ ἄλλως τὸ αὐτό. ὅπερ οὐκ ἐνδέχεται. ἐν
ἄλλῳ μὲν γὰρ ἑκάτερον εἶναι ἐνδέχεται τοῦ αὐτοῦ ὡς εἴρη
ται. ἐν δὲ τῷ αὐτῷ, οὐδ' οὕτως οἷόν τε. ἕξει γὰρ ὑπόλη
ψιν ἅμα. οἷον ὅτι ὁ ἄνθρωπος. ὅπερ ζῶον. τοῦτο γὰρ ἦν τὸ

ρας, λείπεται ἢ συγγενεῖς αἱ ἀρχαὶ πάντων. ἀλλ' ἐκ
193 τωνδὶ μὲν, ταδί. ἐκ δὲ τωνδὶ, ταδί. φανερὸν δὲ καὶ τοῦτο,
ὅτι οὐκ ἐνδέχεται. δέδεικται γὰρ ὅτι ἄλλαι ἀρχαὶ τῷ
γένει εἰσὶν, αἱ τῶν διαφόρων τῷ γένει. αἱ γὰρ ἀρχαὶ
διτταί. ἐξ ὧν τε, καὶ περὶ ὅ. αἱ μὲν οὖν ἐξ ὧν, κοιναὶ, αἱ δὲ
Tex 44. Cap. 26. περὶ ὅ, ἴδιαι. οἷον ἀριθμὸς. μέγεθος. Τὸ δ' ἐπιστητὸν
καὶ ἐπιστήμη, διαφέρει τοῦ δοξαστοῦ καὶ δόξης. ὅτι ἡ μὲν
194 ἐπιστήμη καθόλου καὶ δι' ἀναγκαίων. τὸ δὲ ἀναγκαῖον,
οὐκ ἐνδέχεται ἄλλως ἔχειν. ἔστι δέ τινα ἀληθῆ μὲν καὶ ὄν-
τα, ἐνδεχόμενα δὲ καὶ ἄλλως ἔχειν. δῆλον οὖν ὅτι περὶ
μὲν ταῦτα ἐπιστήμη οὐκ ἔστιν. εἴη γὰρ ἂν ἀδύνατα ἄλ-
195 λως ἔχειν τὰ δυνατὰ ἄλλως ἔχειν. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ
νοῦς. λέγω γὰρ νοῦν ἀρχὴν ἐπιστήμης. οὐδ' ἐπιστήμη ἀνα-
πόδεικτος. τοῦτο δ' ἐστὶν ὑπόληψις τῆς ἀμέσου προτά-
σεως. ἀληθὴς δ' ἐστὶ νοῦς καὶ ἐπιστήμη καὶ δόξα. καὶ τὸ διὰ
τούτων λεγόμενον. ὥστε λείπεται δόξαν εἶναι, περὶ τὸ ἀλη-
θὲς μὲν ἢ ψεῦδος. ἐνδεχόμενον δὲ καὶ ἄλλως ἔχειν. τοῦτο
δ' ἐστὶν ὑπόληψις τῆς ἀμέσου προτάσεως, καὶ μὴ ἀναγ-
196 καίας. καὶ ὁμολογούμενον δ' οὕτως τοῖς φαινομένοις. ἥ τε
γὰρ δόξα, ἀβέβαιον. καὶ ἡ φύσις ἡ τοιαύτη. πρὸς δὲ τού-
τοις. οὐδεὶς οἴεται δοξάζειν, ὅταν οἴηται ἀδύνατον ἄλ-
λως ἔχειν, ἀλλ' ἐπίστασθαι. ἀλλ' ὅταν εἶναι μὲν οὕτως, οὐ μὴν
ἀλλὰ καὶ ἄλλως, οὐδὲν κωλύει τότε δοξάζειν. ὡς τοῦ
197 μὲν τοιούτου δόξαν οὖσαν. τοῦ δ' ἀναγκαίου ἐπιστήμην.
Πῶς οὖν οὐκ ἔστι τὸ αὐτὸ δοξάσαι καὶ ἐπίστασθαι καὶ διὰ τί
οὐκ ἔστιν ἡ δόξα ἐπιστήμη, εἴ τις θήσει ἅπαν ὃ οἶδεν ἐν-
δέχεσθαι δοξάζειν. ἀκολουθήσει γὰρ ὁ μὲν εἰδώς. ὁ δὲ δοξά-
ζων διὰ τῶν μέσων, ἕως εἰς τὰ ἄμεσα ἔλθῃ. ὥστ' εἴπερ ἐκεῖ-

143 ἐφαρμόττουσιν· αἱ μὲν γὰρ οὐκ ἔχουσι θέσιν· αἱ δ' ἔχου-
σιν. ἀνάγκη δέ γε ἢ εἰς μέσα ἁρμόττειν, ἢ ἄνωθεν ἢ 187.
κάτωθεν. ἢ τοὺς μὲν εἴσω ἔχειν, τοὺς δ' ἔξω τῶν ὅρων.
Ἀλλ' οὐδὲ τῶν κοινῶν ἀρχῶν οἷόν τ' εἶναί τινας, ἐξ ὧν ἅ- 188
παντα δειχθήσεται. λέγω δὲ κοινάς, οἷον τὸ πᾶν φάναι ἢ ἀ-
ποφάναι. τὰ γὰρ γένη τῶν ὄντων ἕτερα. καὶ τὰ μὲν, τοῖς ποσοῖς.
τὰ δὲ, τοῖς ποιοῖς ὑπάρχει μόνοις. μεθ' ὧν, δείκνυται διὰ τῶν
κοινῶν. Ἔτι αἱ ἀρχαὶ, οὐ πολλῷ ἐλάττους τῶν συμπερα- 189
σμάτων. ἀρχαὶ μὲν γὰρ, αἱ προτάσεις. αἱ δὲ προτάσεις
ἢ προσλαμβανομένου ὅρου, ἢ ἐμβαλλομένου εἰσίν. Ἔτι
τὰ συμπεράσματα, ἄπειρα. οἱ δὲ ὅροι πεπερασμένοι.
Ἔτι αἱ ἀρχαὶ, αἱ μὲν, ἐξ ἀνάγκης. αἱ δὲ, ἐνδεχόμεναι.
οὕτω μὲν οὖν σκοπουμένοις, ἀδύνατον τὰς αὐτὰς εἶναι,
ἢ πεπερασμένας ἀπείρων ὄντων τῶν συμπερασμάτων.
εἰ δ' ἄλλως πως λέγοι τις. οἷον ὅτι αἱδὶ μὲν, γεωμετρί- 190
ας. αἱδὶ δὲ, ἀριθμῶν. αἱδὶ δὲ, ἰατρικῆς, τί ἂν εἴη τὸ λε-
γόμενον ἄλλο, πλὴν ὅτι εἰσὶν ἀρχαὶ τῶν ἐπιστημῶν. τὸ δὲ
τὰς αὐτὰς φάναι, γελοῖον. ὅτι αὗται αὑταῖς αἱ αὐ-
ταί. πάντα γὰρ οὕτω γίνεται ταὐτά. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὸ 191
ἐξ ἁπάντων δείκνυσθαι ὁτιοῦν, τοῦτό ἐστι τὸ ζητεῖν ἁ-
πάντων εἶναι τὰς αὐτὰς ἀρχάς. λίαν γὰρ εὔηθες. οὔτε
γὰρ ἐν τοῖς φανεροῖς μαθήμασι τοῦτο γίνεται, οὔτε ἐν τῇ
ἀναλύσει δυνατόν. αἱ γὰρ ἄμεσοι προτάσεις ἀρχαί.
ἕτερον δὲ συμπέρασμα προσληφθείσης γίνεται προτά-
σεως ἀμέσου. Εἰ δὲ λέγοι τις τὰς πρώτας ἀμέσους 192
προτάσεις, ταύτας εἶναι ἀρχάς, μία ἐν ἑκάστῳ γένει
ἐστίν. εἰ δὲ μήτε ἐξ ἁπασῶν ὡς δέον δείκνυσθαι ὁτιοῦν
μήτε οὕτως ἑτέρας ὥστε ἑκάστης ἐπιστήμης εἶναι ἑτέ-

τοιοῦτον· ἡ καθόλου τιμιωτέρα τῶν αἰσθήσεων καὶ τῆς νοήσεως ὅσων ἕτερον τὸ αἴτιον. περὶ δὲ τῶν πρώτων, ἄλλος λόγος. φανερὸν οὖν ὅτι ἀδύνατον τῷ αἰσθάνεσθαι, ἐπίστασθαί τι τῶν ἀποδεικτικῶν. εἰ μή τις τὸ αἰσθάνεσθαι τοῦτο λέγει, τὸ ἐπιστήμην ἔχειν δι' ἀποδείξεως. ἔστι μέντοι ἔνια ἀναγόμενα εἰς αἰσθήσεως ἔκλειψιν ἐν τοῖς προβλήμασιν. ἔνια γὰρ εἰ ἑωρῶμεν, οὐκ ἂν ἐζητοῦμεν, οὐχ ὡς εἰδότες τῷ ὁρᾶν, ἀλλ' ὡς ἔχοντες τὸ καθόλου ἐκ τοῦ ὁρᾶν. οἷον εἰ τὴν ὕελον τετρυπημένην ἑωρῶμεν, καὶ τὸ φῶς διιόν, δῆλον ἂν ἦν καὶ διότι φωτίζει. διὰ τὸ ὁρᾶν μὲν χωρὶς ἐφ' ἑκάστης. νοῆσαι δ' ἅμα ὅτι
cap. 25. ἐπὶ πασῶν οὕτως. Τὰς δ' αὐτὰς ἀρχὰς ἁπάντων
184 εἶναι τῶν συλλογισμῶν, ἀδύνατον. πρῶτον μὲν λογικῶς θεωροῦσιν. οἱ μὲν γὰρ ἀληθεῖς εἰσι τῶν συλλογισμῶν. οἱ δὲ ψευδεῖς. καὶ γὰρ εἰ ἔστιν ἀληθὲς ἐκ ψευδῶν συλλογίσασθαι, ἀλλ' ἅπαξ τοῦτο γίνεται. οἷον εἰ τὸ α κατὰ τοῦ γ ἀληθές. τὸ δὲ μέσον τὸ β ψεῦδος. οὔτε γὰρ τὸ α τῷ β ὑπάρχει, οὔτε τὸ β τῷ γ. ἀλλ' ἐὰν τούτων, μέσα λαμβάνηται τῶν προτάσεων, ψευδεῖς αἱ λαμβανόμεναι ἔσονται. διὰ τὸ πᾶν συμπέρασμα ψεῦδος ἐκ ψευδῶν εἶναι. Τὰ δ' ἀληθῆ ἐξ ἀληθῶν. ἕτερα δὲ τὰ ψευδῆ καὶ τἀλη-
185 θῆ. εἶτα οὐδὲ τὰ ψευδῆ ἐκ τῶν αὐτῶν ἑαυτοῖς. ἔστι γὰρ ψευδῆ ἀλλήλοις, καὶ ἐναντία. καὶ ἀδύνατα ἅμα εἶναι. οἷον τὸ τὴν δικαιοσύνην εἶναι ἀδικίαν. ἢ δειλίαν. καὶ τὸν ἄνθρωπον, ἵππον. ἢ βοῦν. καὶ τὸ ἴσον, ἢ μεῖζον ἢ ἔλαττον. Ἐκ
186 δὲ τῶν κειμένων ὧδε. οὐδὲ γὰρ τῶν ἀληθῶν αἱ αὐταὶ ἀρχαὶ πάντων. ἕτεραι γὰρ πολλῶν τῷ γένει αἱ ἀρχαί, καὶ οὐδ' ἐφαρμόττουσαι. οἷον αἱ μονάδες ταῖς στιγμαῖς οὐκ

Τοῦ δ' ἀπὸ τύχης οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη δι' ἀποδείξεως. οὔτε γὰρ ὡς ἀναγκαῖον, οὔθ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὸ ἀπὸ τύχης ἐστίν. ἀλλὰ τὸ παρὰ ταῦτα γινόμενον· ἡ δ' ἀπόδειξις θατέρου τούτων. πᾶς γὰρ συλλογισμὸς, ἢ δι' ἀναγκαίων, ἢ διὰ τῶν ὡς ἐπιτοπολὺ προτάσεων. καὶ εἰ μὲν αἱ προτάσεις ἀναγκαῖαι, καὶ τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. εἰ δ' ὡς ἐπιτοπολὺ, καὶ τὸ συμπέρασμα τοιοῦτον. ὥστ' εἰ τὸ ἀπὸ τύχης μήθ' ὡς ἐπιτοπολὺ μήτ' ἀναγκαῖον, οὐκ ἂν εἴη αὐτοῦ ἀπόδειξις. Οὐδὲ δι' αἰσθήσεως ἐστὶν ἐπίστασθαι. εἰ γὰρ καὶ ἔστιν αἴσθησις τοῦ τοιοῦδε, καὶ μὴ τοῦδέ τινος, ἀλλ' αἰσθάνεσθαί γε ἀναγκαῖον τόδε τι. καὶ ποῦ καὶ νῦν. τὸ δὲ καθόλου καὶ ἐπὶ πᾶσιν, ἀδύνατον αἰσθάνεσθαι. οὐ γὰρ τόδε. οὐδὲ νῦν. οὐδὲ γὰρ ἂν ἦν καθόλου. τὸ γὰρ ἀεὶ καὶ πανταχοῦ, καθόλου φαμὲν εἶναι. ἐπεὶ οὖν αἱ μὲν ἀποδείξεις καθόλου. ταῦτα δὲ οὐκ ἔστιν αἰσθάνεσθαι, φανερὸν ὅτι οὐδ' ἐπίστασθαι δι' αἰσθήσεώς ἐστιν. Ἀλλὰ δῆλον ὅτι καὶ εἰ ἦν αἰσθάνεσθαι τὸ τρίγωνον ὅτι δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει τὰς γωνίας, ἐζητοῦμεν ἂν ἀπόδειξιν καὶ οὐχ ὥσφασί τινες ἠπιστάμεθα. αἰσθάνεσθαι μὲν γὰρ ἀνάγκη καθέκαστον. ἡ δ' ἐπιστήμη τῷ τὸ καθόλου γνωρίζειν ἐστί. διὸ καὶ εἰ ἐπὶ τῆς σελήνης ὄντες ἑωρῶμεν ἀντιφράττουσαν τὴν γῆν, οὐκ ἂν ᾔδειμεν τὴν αἰτίαν τῆς ἐκλείψεως. ᾐσθανόμεθα γὰρ ἂν ὅτι νῦν ἐκλείπει. καὶ οὐ διότι ὅλως. οὐ γὰρ ἦν τοῦ καθόλου αἴσθησις. οὐ μὴν ἀλλὰ ἐκ τοῦ θεωρεῖν τοῦτο πολλάκις συμβαῖνον, τὸ καθόλου ἂν θηρεύσαντες, ἀπόδειξιν εἴχομεν. ἐκ γὰρ τῶν καθέκαστα πλειόνων, τὸ καθόλου δῆλον. τὸ δὲ καθόλου τίμιον, ὅτι δηλοῖ τὸ αἴτιον. ὥστε περὶ τῶν

Tex 42 ca: 23 178 τίων. Ἀκριβεστέρα δ' ἐπιστήμη ἐπιστήμης καὶ προ-
τέρα ἥ τε τοῦ ὅτι καὶ διότι ἡ αὐτή, ἀλλὰ μὴ χωρὶς τοῦ
ὅτι τῆς τοῦ διότι. Καὶ ἡ μὴ καθ' ὑποκειμένου τῆς καθ'
ὑποκειμένου. οἷον ἡ ἀριθμητικὴ τῆς ἁρμονικῆς. καὶ ἡ ἐξ
ἐλαττόνων, τῆς ἐκ προσθέσεως. οἷον, γεωμετρίας ἀριθ-
μητική. λέγω δ' ἐκ προσθέσεως, οἷον μονὰς οὐσία ἄθε-
Tex 43 cap. 23 179 τος. στιγμὴ δὲ οὐσία θετός. ταύτην ἐκ προσθέσεως. Μία
δ' ἐπιστήμη ἐστίν, ἡ ἑνὸς γένους. ὅσα ἐκ τῶν πρώτων σύγκει-
ται. καὶ μέρη ἐστὶν ἢ πάθη τούτων καθ' αὑτά. ἑτέρα δ'
ἐπιστήμη ἐστὶν ἑτέρας. ὅσων αἱ ἀρχαί, μήτ' ἐκ τῶν αὐ-
τῶν, μήθ' ἕτεραι ἐκ τῶν ἑτέρων. τούτου δὲ σημεῖον, ὅταν
εἰς τὰ ἀναπόδεικτα ἔλθῃ. δεῖ γὰρ αὐτὰ ἐν τῷ αὐτῷ γέ-
νει εἶναι τοῖς ἀποδεδειγμένοις. σημεῖον δὲ καὶ τούτου, ὅ-
ταν τὰ δεικνύμενα δι' αὐτῶν ἐν τῷ αὐτῷ γένει ὦσι καὶ
180 συγγενῆ. Πλείους δ' ἀποδείξεις τοῦ αὐτοῦ ἐγχωρεῖ.
οὐ μόνον ἐκ τῆς αὐτῆς συστοιχίας λαμβάνοντι μὴ τὸ συ-
νεχὲς μέσον, οἷον τῶν Α Β, τὸ Γ. καὶ Δ. καὶ Ζ, ἀλλὰ καὶ
ἐξ ἑτέρας. οἷον ἔστω τὸ Α μεταβάλλειν. τὸ δὲ ἐφ' ᾧ
Δ, κινεῖσθαι. τὸ δὲ Β, ἥδεσθαι. καὶ πάλιν τὸ Η. ἠρεμίζε-
σθαι. ἀληθὲς οὖν καὶ τὸ Δ τοῦ Β. καὶ τὸ Α τοῦ Δ κατηγο-
ρεῖν. ὁ γὰρ ἡδόμενος κινεῖται. καὶ τὸ κινούμενον, μεταβάλ-
λει. πάλιν τὸ Α τοῦ Η. καὶ τὸ Η τοῦ Β, ἀληθὲς κατηγο-
ρεῖν. πᾶς γὰρ ὁ ἡδόμενος, ἠρεμίζεται. καὶ ὁ ἠρεμιζόμενος μετα-
βάλλει. ὥστε δι' ἑτέρων μέσων, καὶ οὐκ ἐκ τῆς αὐτῆς συστοι-
χίας ὁ συλλογισμός. οὐ μὴν ὥστε μηδέτερον κατὰ μηδε-
τέρου λέγεσθαι τῶν μέσων. ἀνάγκη γὰρ αὐτῷ τινὶ ἄμ-
φω ὑπάρχειν. ἐπισκέψασθαι δὲ καὶ διὰ τῶν ἄλλων σχη-
μάτων, ὁσαχῶς ἐνδέχεται τοῦ αὐτοῦ γενέσθαι συλλογισμόν.

τῷ δὲ γ τὸ β παντί, ἀνάγκη δὴ τῷ γ μηδενὶ ὑπάρ-
χειν τὸ α. οὕτω μὲν οὖν ληφθέντων, δεικτικὴ ἡ στερητικὴ
ἂν εἴη ἀπόδειξις. ὅτι τὸ α τῷ γ, οὐχ ὑπάρχει. ἡ δ' εἰς
τὸ ἀδύνατον, ὧδε ἔχει. εἰ δέοι δεῖξαι ὅτι τὸ α τῷ β
οὐχ ὑπάρχει, ληπτέον ὑπάρχειν. καὶ τὸ β τῷ γ. ὥστε
συμβαίνει τὸ α τῷ γ ὑπάρχειν. τοῦτο δ' ἔστω γνώρι-
μον καὶ ὁμολογούμενον, ὅτι ἀδύνατον. οὐκ ἄρα οἷόν
τε τὸ α τῷ β ὑπάρχειν. εἰ οὖν τὸ β τῷ γ ὁμολογῆται
ὑπάρχειν, τὸ α τῷ β ἀδύνατον ὑπάρχειν. οἱ μὲν οὖν
ὅροι, ὁμοίως τάττονται. διαφέρει δὲ τὸ ὁποτέρα ἂν ᾖ
γνωριμωτέρα πρότασις, ἡ στερητική. πότερον ὅτι τὸ α
τῷ β οὐχ ὑπάρχει, ἢ ὅτι τὸ α τῷ γ. ὅταν μὲν οὖν ᾖ τὸ
συμπέρασμα γνωριμώτερον ὅτι οὐκ ἔστιν, ἡ εἰς τὸ ἀδύ-
νατον γίνεται ἀπόδειξις. ὅταν δ' ἡ ἐν τῷ συλλογισμῷ ἡ,
ἀποδεικτική. φύσει δὲ προτέρα ἡ ὅτι τὸ α, τῷ β. ἢ ὅ-
τι τὸ α, τῷ γ. πρότερον γάρ ἐστι τοῦ συμπεράσματος,
ἐξ ὧν τὸ συμπέρασμα. ἔστι δὲ τὸ μὲν α τῷ γ μὴ ὑπάρ-
χειν, συμπέρασμα. τὸ δὲ α τῷ β, ἐξ οὗ τὸ συμπέρα-
σμα. οὐ γὰρ εἰ συμβαίνει ἀναιρεῖσθαί τι, τοῦτο συμπέρα- 177
σμά ἐστιν. ἐκεῖνα δὲ ἐξ ὧν. ἀλλὰ τὸ μὲν ἐξ οὗ, συλλογι-
σμός ἐστιν ὃ ἂν οὕτως ἔχῃ. ὥστε ἢ ὅλον πρὸς μέρος, ἢ
μέρος πρὸς ὅλον ἔχειν. αἱ δὲ τὸ α β. καὶ α γ προτά-
σεις, οὐκ ἔχουσιν οὕτω πρὸς ἀλλήλας. εἰ οὖν ἡ ἐκ γνω-
ριμωτέρων, καὶ προτέρων, κρείττων. εἰσὶ δ' ἀμφότεραι
μὲν ἐκ τοῦ μὴ εἶναί τι πισταί, ἀλλ' ἡ μὲν ἐκ προτέρου. ἡ δ'
ἐξ ὑστέρου, βελτίων ἁπλῶς ἂν εἴη τῆς εἰς τὸ ἀδύνατον,
ἡ στερητικὴ ἀπόδειξις. ὥστε καὶ ἡ ταύτης βελτίων ἡ
κατηγορική, δῆλον ὅτι καὶ τῆς εἰς τὸ ἀδύνατόν ἐστι βελ-

γισμῷ. ἔστω γὰρ μηδενὶ ὑπάρχον τὸ α ἐφ' ὅσων τὸ β.
τῷ δὲ γ ὑπάρχον παντὶ, τὸ β. ἂν δὴ δέῃ πάλιν αὔ-
ξειν ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις, μέσον ἐμβλητέον.
τοῦ μὲν α β, ἔστω τὸ δ. τοῦ δὲ β γ, τὸ ε. τὸ μὲν δὴ ε φα-
νερὸν ὅτι κατηγορικόν. τὸ δὲ δ τοῦ μὲν β κατηγορι-
κόν. πρὸς δὲ τὸ α ὡς στερητικὸν κεῖται. τὸ μὲν γὰρ δ
παντὸς τοῦ β. τὸ δὲ α οὐδενὶ δεῖ τῷ δ ὑπάρχειν. γίνεται
οὖν μία στερητικὴ πρότασις. ἡ τὸ α δ. Ὁ δ' αὐτὸς
τρόπος καὶ ἐπὶ τῶν ἑτέρων συλλογισμῶν. ἀεὶ γὰρ τὸ μέ-
σον τῶν κατηγορικῶν ὅρων, κατηγορικὸν ἐπ' ἀμφότε-
ρα. τοῦ δὲ στερητικοῦ, ἐπὶ θάτερα στερητικὸν ἀναγκαῖον
εἶναι. ὥστε αὕτη μία τοιαύτη γίνεται πρότασις, αἱ δ' ἄλ-
λαι κατηγορικαί. Εἰ δὴ γνωριμώτερον δι' οὗ δείκνυ-
ται καὶ πιστότερον. δείκνυται δ' ἡ μὲν στερητικὴ διὰ τῆς
κατηγορικῆς. αὕτη δὲ δι' ἐκείνης οὐ δείκνυται, προτέ-
ρα καὶ γνωριμωτέρα οὖσα καὶ πιστοτέρα, βελτίων ἂν
174 εἴη. Ἔτι εἰ ἀρχὴ συλλογισμοῦ, ἡ καθόλου πρότασις ἄ-
μεσος. ἔστι δ' ἐν μὲν τῇ δεικτικῇ, καταφατική. ἐν δὲ τῇ
στερητικῇ ἀποφατική, ἡ καθόλου πρότασις. ἡ δὲ κατα-
φατικὴ τῆς ἀποφατικῆς προτέρα καὶ γνωριμωτέρα.
διὰ γὰρ τὴν κατάφασιν ἡ ἀπόφασις γνώριμος. καὶ προ-
175 τέρα ἡ κατάφασις. ὥσπερ καὶ τὸ εἶναι, τοῦ μὴ εἶναι. ὥσ-
τε βελτίων ἡ ἀρχὴ τῆς δεικτικῆς, ἢ τῆς στερητικῆς. ἡ δὲ
βελτίοσιν ἀρχαῖς χρωμένη, βελτίων. Ἔτι ἀρχοειδε-
176 στέρα. ἄνευ τῆς δεικνυούσης οὐκ ἔστιν ἡ στερητική.
tex 41 Ἐπεὶ δ' ἡ κατηγορικὴ τῆς στερητικῆς βελτίων, δῆλον
cap. 22. ὅτι καὶ τῆς εἰς τὸ ἀδύνατον ἀγούσης. δεῖ δ' εἰδέναι τίς ἡ
διαφορὰ αὐτῶν. ἔστω δὴ τὸ α μηδενὶ ὑπάρχον τῷ β.

ὅτι τρίγωνον. ὁ δὲ ταύτην ἔχων τὴν πρότασιν, τὸ καθό-
λου οὐδαμῶς οἶδε. οὔτε δυνάμει, οὔτε ἐνεργείᾳ, καὶ ἡ μὲν
καθόλου, νοητή. ἡ δὲ κατὰ μέρος, εἰς αἴσθησιν τελευτᾷ.
ὅτι μὲν οὖν ἡ καθόλου βελτίων τῆς κατὰ μέρος, τοσαῦθ' ἡ-
μῖν εἰρήσθω. Ὅτι δ' ἡ δεικτικὴ τῆς στερητικῆς, ἐντεῦ- Tex 40
θεν δῆλον. ἔστω γὰρ αὕτη ἡ ἀπόδειξις βελτίων, τῶν ἄλ- cap. 21
λων τῶν αὐτῶν ὑπαρχόντων. ἡ δ' ἐξ ἐλαττόνων αἰτημάτων. ἢ 171
ὑποθέσεων. ἢ προτάσεων. εἰ γὰρ γνώριμοι ὁμοίως, τὸ
θᾶττον γνῶναι διὰ τούτων ὑπάρξει. τοῦτο δ' αἱρετώ-
τερον. λόγος δὲ τῆς προτάσεως ὅτι βελτίων, ἡ δ' ἐξ ἐλατ-
τόνων, καθόλου ὅδε. εἰ γὰρ ὁμοίως εἴη τὸ γνώριμα
εἶναι τὰ μέσα. τὰ δὲ πρότερα γνωριμώτερα, ἔστω ἡ μὲν
διὰ μέσων ἀπόδειξις τῶν β γ δ, ὅτι τὸ α τῷ ε ὑπάρ-
χει. ἡ δὲ, διὰ τῶν ζ η. ὅτι τὸ α τῷ δ. ὁμοίως δὴ ἔχει
ὅτι τὸ α τῷ δ ὑπάρχει. καὶ τὸ α τῷ ε. τὸ δ' ὅτι τὸ α
τῷ δ πρότερον καὶ γνωριμώτερον, ἢ ὅτι τὸ α τῷ ε. διὰ
γὰρ τούτου, ἐκεῖνο ἀποδείκνυται. πιστότερον δὲ τὸ δι'
οὗ. καὶ ἡ διὰ τῶν ἐλαττόνων, ἄρα ἀπόδειξις βελτίων, τῶν
ἄλλων τῶν αὐτῶν ὑπαρχόντων. Ἀμφότεραι μὲν οὖν διά τε
ὅρων τριῶν καὶ προτάσεων δύο δείκνυνται. ἀλλ' ἡ μὲν
εἶναί τι λαμβάνει. ἡ δὲ καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναί τι. διὰ πλει-
όνων ἄρα. ὥστε χείρων. Ἔτι ἐπειδὴ δέδεικται ὅτι 172
ἀδύνατον ἀμφοτέρων οὐσῶν στερητικῶν τῶν προτάσε-
ων γενέσθαι συλλογισμὸν, ἀλλὰ τὴν μὲν δεῖ τοιαύτην
εἶναι, τὴν δ' ὅτι ὑπάρχει. Ἔτι πρὸς τούτῳ δεῖ τόδε 173
λαβεῖν. τὰς μὲν γὰρ κατηγορικὰς, αὐξανομένης τῆς ἀ-
ποδείξεως ἀναγκαῖον γίνεσθαι πλείους, τὰς δὲ στερητι-
κὰς ἀδύνατον εἶναι πλείους μιᾶς ἐν ἅπαντι συλλο-

139 δύο, οὐχ ᾗ τρίγωνον ἢ ἰσοσκελές, ἀλλὰ τὸ ἰσοσκελὲς ᾗ
τρίγωνον ἔχει τοιαύτας τὰς γωνίας· ὥστε ὁ καθόλου
εἰδὼς, μᾶλλον οἶδεν ᾗ ὑπάρχει, ἢ ὁ τὸ κατὰ μέρος· βελτί
ων ἄρα ἡ καθόλου τῆς κατὰ μέρος. Ἔτι εἰ μὲν εἴη τις λόγος
εἷς, καὶ μὴ ὁμωνυμία τὸ καθόλου, εἴη ἂν οὐδὲν ἧττον ἐνί
ων τῶν κατὰ μέρος, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον, ὅσῳ τὰ ἄφθαρτα
ἐν ἐκείνοις ἐστί· τὰ δὲ κατὰ μέρος φθαρτὰ μᾶλλον.
Ἔτι τε οὐδεμία ἀνάγκη ὑπολαμβάνειν τι εἶναι τοῦτο 164
παρὰ ταῦτα, ὅτι ἓν δηλοῖ· οὐδὲν γὰρ μᾶλλον ἢ ἐπὶ τῶν
ἄλλων, ὅσα μήτι σημαίνει, ἀλλ' ἢ ποιὸν· ἢ πρός τι· ἢ
ποιεῖν· εἰ δὲ ἄρα οὐχ ἡ ἀπόδειξις αἰτία, ἀλλ' ὁ ἀκού
ων. Ἔτι εἰ ἡ ἀπόδειξις μέν ἐστι συλλογισμὸς δεικτι 165
κὸς αἰτίας καὶ τοῦ διὰ τί· τὸ καθόλου δ' αἰτιώτερον· ᾧ
γὰρ καθ' αὑτὸ ὑπάρχει τι, τοῦτο αὐτὸ αὑτῷ αἴτιον· τὸ
δὲ καθόλου πρῶτον· αἴτιον ἄρα τὸ καθόλου· ὥστε καὶ ἡ
ἀπόδειξις βελτίων· μᾶλλον γὰρ τοῦ αἰτίου καὶ τοῦ διὰ τί
ἐστιν. Ἔτι μέχρι τούτου ζητοῦμεν τὸ διὰ τί, καὶ τότε οἰό 166
μεθα εἰδέναι, ὅταν μὴ ᾖ ὅτι τι ἄλλο, ἢ τοῦτο· ἢ γινό
μενον· ἢ ὄν· τέλος γὰρ καὶ πέρας τὸ ἔσχατον ἤδη οὕτως
ἐστίν· οἷον τίνος ἕνεκα ἦλθεν· ὅπως λάβῃ τὸ ἀργύριον·
τοῦτο δ' ὅπως ἀποδῷ ὃ ὤφειλε· τοῦτο δ' ὅπως μὴ ἀ
δικήσῃ· καὶ οὕτως ἰόντες ὅταν μηκέτι δι' ἄλλο, μὴ δι' ἄλ
λου ἕνεκα, διὰ τοῦτο ὡς τέλος φαμὲν ἐλθεῖν καὶ εἶναι καὶ
γίνεσθαι. Καὶ τότε εἰδέναι μάλιστα διὰ τί ἦλθεν. εἰ δὴ
ὁμοίως ἔχει ἐπὶ πασῶν τῶν αἰτιῶν, καὶ τῶν διὰ τί· ἐπὶ δὲ
τῶν ὅσα αἴτια οὕτως ὡς οὗ ἕνεκα, οὕτως ἴσμεν μάλιστα,
καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἄρα τότε μάλιστα ἴσμεν, ὅταν μηκέ
τι ὑπάρχῃ τοῦτο, ὅτι ἄλλο· ὅταν μὲν οὖν γινώσκωμεν,

οἷον τὸν μουσικὸν Κορίσκον, ὅταν ὅτι ὁ Κορίσκος μουσικός, ἢ ὅταν ὅτι ὁ αὐτὸς μουσικός· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἡ δὲ καθόλου, ὅτι ἄλλο, οὐχ ὅτι αὐτὸ τετύχηκεν ἐπιδείκνυσιν. οἷον τὸ ἰσοσκελές, οὐχ ὅτι ἰσοσκελὲς ἀλλ' ὅτι τρίγωνον. ἡ δὲ κατὰ μέρος, ὅτι αὐτό. εἰ δὴ βελτίων μὲν ἡ καθ' αὑτό, τοιαύτη δ' ἡ κατὰ μέρος, τῆς καθόλου μᾶλλον καὶ βελτίων ἂν ἡ κατὰ μέρος ἀπόδειξις εἴη.

162 Ἔτι εἰ τὸ μὲν καθόλου μή ἐστί τι παρὰ τὸ καθέκαστον. ἡ δ' ἀπόδειξις δόξαν ἐμποιεῖ εἶναί τι τοῦτο καθ' ὃ ἀποδείκνυσι· καί τινα φύσιν ὑπάρχειν ἐν τοῖς οὖσι τοιαύτην. οἷον τριγώνου παρὰ τὰ τινά. καὶ σχήματος παρὰ τὰ τινά. καὶ ἀριθμοῦ παρὰ τοὺς τινὰς ἀριθμούς. βελτίων δ' ἡ περὶ ὄντος ἢ μὴ ὄντος. καὶ δι' ἣν μὴ ἀπατηθήσεται, ἢ δι' ἥν. ἔστι δ' ἡ μὲν καθόλου τοιαύτη. προϊόντες γὰρ δεικνύουσιν ὥσπερ περὶ τοῦ ἀνάλογον. οἷον ὅ, τι ἂν ᾖ τι τοιοῦτον, ἔσται ἀνάλογον, ὃ οὔτε γραμμή, οὔτε ἀριθμός. οὔτε στερεόν. οὔτ' ἐπίπεδον, ἀλλὰ παρὰ ταῦτά τι. εἰ

163 οὖν καθόλου μὲν μᾶλλον αὕτη, περὶ ὄντος δ' ἧττον τῆς κατὰ μέρος καὶ ἐμποιεῖ δόξαν ψευδῆ, χείρων ἂν εἴη ἡ καθόλου τῆς κατὰ μέρος. Ἢ πρῶτον μέν, οὐδὲν μᾶλλον ἐπὶ τοῦ καθόλου ἢ τῆς κατὰ μέρος, ἕτερος λόγος ἐστίν. εἰ γὰρ τὸ, δύο ὀρθαῖς ὑπάρχειν, μὴ ᾗ ἰσοσκελές. ἀλλ' ᾗ τρίγωνον, ὁ εἰδὼς ὅτι ἰσοσκελὲς ἧττον οἶδεν ᾗ αὐτό, ἢ ὁ εἰδὼς ὅτι τρίγωνον. Ὅλως τε εἰ μὲν μὴ ὄντος ᾗ τρίγωνον. εἶτα δείκνυσιν, οὐκ ἂν εἴη ἀπόδειξις. εἰ δὲ ὄντος, ὁ εἰδὼς ἕκαστον ᾗ ἕκαστον ὑπάρχει, μᾶλλον οἶδεν. εἰ δὴ τὸ τρίγωνον ἐπὶ πλέον ἐστί. καὶ ὁ αὐτὸς λόγος καὶ μὴ καθ' ὁμωνυμίαν τὸ τρίγωνον. καὶ ὑπάρχει παντὶ τριγώνῳ, τὸ

138 γίνηται καὶ ἕν. ἔστι δ' ἕν, ὅταν ἄμεσα γένηται, καὶ μία πρότασις ἁπλῶς, ἡ ἄμεσος. καὶ ὥσπερ ἐν τοῖς ἄλλοις ἡ ἀρχὴ, ἁπλοῦν. τοῦτο δ' οὐ ταὐτὸ πανταχοῦ. ἀλλ' ἐν βάρει μὲν, μνᾶ. ἐν δὲ μέλει, δίεσις. ἄλλο δ' ἐν ἄλλῳ, οὕτως ἐν συλλογισμῷ τὸ ἓν, πρότασις ἄμεσος. ἐν δ' ἀποδείξει καὶ ἐπιστήμῃ, νοῦς. ἐν μὲν οὖν τοῖς δεικτικοῖς συλλογισμοῖς τοῦ ὑπάρχοντος, οὐδὲν ἔξω πίπτει. ἐν δὲ τοῖς στερητικοῖς, ἔνθα μὲν ὃ δεῖ ὑπάρχειν, οὐδὲν τούτου ἔξω πίπτει. οἷον εἰ τὸ α τῷ β διὰ τοῦ γ μή. εἰ γὰρ τῷ μὲν β παντὶ τὸ γ. τῷ δὲ γ μηδενὶ τὸ α. πάλιν ἂν δέῃ ὅτι τῷ γ τὸ α οὐδενὶ ὑπάρχει, μέσον ληπτέον τοῦ α καὶ τοῦ γ. καὶ οὕτως ἀεὶ πορεύσεται. Ἐὰν δὲ δέῃ δεῖξαι ὅτι τὸ δ τῷ ε οὐχ ὑπάρχει, τῷ, τὸ γ τῷ μὲν δ παντὶ ὑπάρχειν. τῷ δὲ ε μηδενί. ἢ μὴ παντί, τοῦ ε οὐδέποτ' ἔξω πεσεῖται. τοῦτο δ' ἐστιν ᾧ οὐ δεῖ ὑπάρχειν. ἐπὶ δὲ τοῦ τρίτου τρόπου, οὔτε ἀφ' οὗ δεῖ, οὔτε ὃ δεῖ στερῆσαι, οὐδέποτ' ἔ- Tex. 39
ξω βαδιεῖται. Οὔσης δ' ἀποδείξεως τῆς μὲν, καθό- cap. 20.
λου. τῆς δὲ, κατὰ μέρος. καὶ τῆς μὲν κατηγορικῆς, τῆς δὲ στερητι- 160
κῆς, ἀμφισβητεῖται. ποτέρα βελτίων. ὡς δ' αὔτως καὶ περὶ τῆς ἀποδεικνύναι λεγομένης, καὶ τῆς εἰς τὸ ἀδύνατον ἀγούσης ἀποδείξεως. πρῶτον μὲν οὖν ἐπισκεψώ- 161
μεθα περὶ τῆς καθόλου καὶ τῆς κατὰ μέρος. δηλώσαντες δὲ τοῦτο, καὶ περὶ τῆς δεικνύναι λεγομένης. καὶ τῆς εἰς τὸ ἀδύνατον εἴπωμεν. Δόξειε μὲν οὖν τάχ' ἄν τισιν ὧδε σκοποῦσιν, ἡ κατὰ μέρος εἶναι βελτίων. εἰ γὰρ καθ' ἣν μᾶλλον ἐπιστάμεθα ἀπόδειξιν, βελτίων ἀπόδειξις. αὕτη γὰρ ἀρετὴ ἀποδείξεως. μᾶλλον δ' ἐπιστάμεθα ἕκαστον, ὅταν αὐτὸ εἰδῶμεν καθ' αὑτὸ, ἢ ὅταν κατ' ἄλλο.

μέν τι ὑπάρχει, καὶ οὐχ ᾗ ἕτερον. τοῦτο δ᾽ οὐκ ἀεὶ οὕτως ἔχει. ἔστω γὰρ τὸ β, καθ᾽ ὃ τὸ α, τῷ γ δ ὑπάρχει. δῆλον τοίνυν ὅτι καὶ τὸ β τῷ γ καὶ τῷ δ κατ᾽ ἄλλο κοινόν. κἀκεῖνο, καθ᾽ ἕτερον. ὥστε δύο ὅρων μεταξὺ, ἄπειροι ἂν ἐμπίπτοιεν ὅροι, ἀλλ᾽ ἀδύνατον. κατὰ μὲν τοίνυν κοινόν τι ὑπάρχειν οὐκ ἀνάγκη ἀεὶ τὸ αὐτὸ πλείοσιν· ἐπείπερ ἔσται ἄμεσα διαστήματα. Ἐν μέντοι τῷ αὐτῷ γένει καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν ἀτόμων ἀνάγκη τοὺς ὅρους εἶναι, εἴπερ τῶν καθ᾽ αὑτὰ ὑπαρχόντων, ἔσται τὸ κοινόν. οὐ γὰρ ἦν ἐξ ἄλλου γένους εἰς ἄλλο γένος μεταβῆναι τὰ δεικνύμενα. Φανερὸν δὲ καὶ ὅτι ὅταν τὸ α τῷ β ὑπάρχῃ, εἰ μὲν ἔστι τι μέσον, ἔστι δεῖξαι ὅτι τὸ α τῷ β ὑπάρχει· καὶ στοιχεῖα τούτου ἐστὶ ταῦτα καὶ τοσαῦθ᾽ ὅσα μέσα ἐστίν. αἱ γὰρ ἄμεσοι προτάσεις, στοιχεῖα, ἢ πᾶσαι, ἢ αἱ καθόλου. εἰ δὲ μὴ ἔστιν, οὐκέτι ἐστὶν ἀπόδειξις. ἀλλὰ ἡ ἐπὶ τὰς ἀρχὰς ὁδὸς, αὕτη ἐστίν. Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ α τῷ β μὴ ὑπάρχει. εἰ μὲν ἔστιν τί ἢ μέσον, ἢ πρότερον ᾧ οὐχ ὑπάρχει, ἔστιν ἀπόδειξις. εἰ δὲ μή, οὐκ ἔστιν. Ἀλλ᾽ ἀρχαὶ καὶ στοιχεῖα τοσαῦτ᾽ ἐστὶν ὅσοι ὅροι. αἱ γὰρ τούτων προτάσεις, ἀρχαὶ τῆς ἀποδείξεώς εἰσι. καὶ ὥσπερ ἔνιαι ἀρχαί εἰσιν ἀναπόδεικτοι, ὅτι ἔστι τόδε τοδί. καὶ ὑπάρχει τόδε τῳδί. οὕτω καὶ ὅτι, οὐκ ἔστι τόδε τοδί. οὐδ᾽ ὑπάρχει τόδε τῳδί. ὥστε αἱ μὲν εἶναί τι, αἱ δὲ μὴ εἶναί τι ἔσονται ἀρχαί. Ὅταν δὲ δέῃ τι δεῖξαι, ληπτέον ὃ τοῦ β πρῶτον κατηγορεῖται, ἔστω τὸ γ. καὶ τούτου ὁμοίως τὸ α. καὶ οὕτως ἀεὶ βαδίζοντι, οὐδέποτε ἐξωτέρω πρότασις. οὐδ᾽ ὑπάρχον λαμβάνεται, τοῦ α ἐν τῷ δεικνύναι. ἀλλ᾽ ἀεὶ τὸ μέσον πυκνοῦται ἕως ἀδιαίρετα γέ

ξει ὑπάρχουσιν αὐτῷ. εἰ μὲν οὖν μὴ ἐνδέχεται ἄπειρα τοιαῦτα ὑπάρχειν τῷ ἑνί, οὐδ' ἐπὶ τὸ ἄνω ἔσται ἄπειρα. ἀλλὰ μὴν ἀνάγκη γε πάντα ὑπάρχειν τῷ πρώτῳ, οἷον τῷ ἀριθμῷ. κἀκείνοις τὸν ἀριθμόν. ὥστ' ἀντιστρέφοντα ἔσται, ἀλλ' οὐχ ὑπερτείνοντα. Οὐδέ γε μὴν ὅσα ἐν τῷ τί ἐστιν ἐνυπάρχει, οὐδὲ ταῦτα ἄπειρα. οὐδὲ γὰρ ἂν εἴη ὁρίσασθαι. ὥστ' εἰ τὰ μὲν κατηγορούμενα καθ' αὑτά, πάντα λέγεται· ταῦτα δὲ μὴ ἄπειρα, ἵσταιτο ἂν τὰ ἐπὶ τὸ ἄνω. ὥστε καὶ ἐπὶ τὸ κάτω. εἰ δ' οὕτω, καὶ τὰ ἐν τῷ μεταξὺ δύο ὅρων ἂν εἴη πεπερασμένα. Εἰ δὲ τοῦτο, δῆλον ἤδη καὶ τῶν ἀποδείξεων ὅτι ἀνάγκη ἀρχάς τε εἶναι καὶ μὴ πάντων εἶναι ἀπόδειξιν, ὅπερ ἔφαμεν τινὰς λέγειν κατ' ἀρχάς. εἰ γάρ εἰσιν ἀρχαί, οὔτε πάντα ἀποδεικτά, οὔτ' εἰς ἄπειρον οἷόν τε βαδίζειν. τὸ γὰρ εἶναι τούτων ὁποτερονοῦν, οὐδὲν ἄλλο ἐστίν, ἢ τὸ εἶναι μηδὲν διάστημα ἄμεσον καὶ ἀδιαίρετον. ἀλλὰ πάντα διαιρετά. τῷ γὰρ, ἐντὸς ἐμβάλλεσθαι ὅρον ἀλλ' οὐ τῷ προσλαμβάνεσθαι, ἀποδείκνυται τὸ ἀποδεικνύμενον. ὥστ' εἰ τοῦτ' εἰς ἄπειρον ἐνδέχεται ἰέναι, ἐνδέχοιτ' ἂν δύο ὅρων ἄπειρα μεταξὺ εἶναι μέσα. ἀλλὰ τοῦτ' ἀδύνατον, εἰ ἵστανται αἱ κατηγορίαι ἐπὶ τὸ ἄνω καὶ ἐπὶ τὸ κάτω. ὅτι δὲ ἵστανται, δέδεικται λογικῶς μὲν πρότερον. ἀναλυτικῶς δὲ νῦν. Δεδειγμένων δὲ τούτων, φανερὸν ὅτι ἐάν τι τὸ αὐτὸ δυσὶν ὑπάρχῃ, οἷον τὸ α τῷ τε γ καὶ τῷ δ, μὴ κατηγορουμένου θατέρου κατὰ θατέρου. ἢ μηδαμῶς, ἢ μὴ κατὰ παντός, ὅτι οὐκ ἀεὶ κατὰ κοινόν τι ὑπάρξει οἷον τῷ ἰσοσκελεῖ καὶ τῷ σκαληνῷ, τῷ δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν κατὰ κοινόν τι ὑπάρχει. ᾗ γὰρ σχῆ-

εἰ ὧν πρότερα ἄττα κατηγορεῖται, ἔσται τούτων ἀπόδειξις. ὧν δ' ἔστιν ἀπόδειξις, οὔτε βέλτιον ἔχειν ἐγχωρεῖ πρὸς ταῦτα τοῦ εἰδέναι, οὔτ' εἰδέναι ἄνευ ἀποδείξεως. εἰ δὲ τόδε διὰ τῶνδε γνώριμον, τάδε δὲ μὴ ἴσμεν, μηδὲ βέλτιον ἔχομεν πρὸς αὐτὰ τοῦ εἰδέναι, οὐδὲ τὸ διὰ τούτων γνώριμον ἐπιστησόμεθα. εἰ οὖν ἔστι τι εἰδέναι δι' ἀποδείξεως ἁπλῶς, καὶ μὴ ἐκ τινῶν μηδ' ἐξ ὑποθέσεως, ἀνάγκη ἵστασθαι τὰς κατηγορίας τὰς μεταξύ. εἰ γὰρ μὴ ἵστανται, ἀλλ' ἔστιν ἀεὶ τοῦ ληφθέντος ἐπάνω, ἁπάντων ἔσται ἀπόδειξις. ὥστ' εἰ τὰ ἄπειρα μὴ ἐγχωρεῖ διελθεῖν, ὧν ἐστὶν ἀπόδειξις, ταῦτ' οὐκ εἰσόμεθα δι' ἀποδείξεως. εἰ οὖν μηδὲ βέλτιον ἔχομεν πρὸς αὐτὰ τοῦ εἰδέναι, οὐκ ἔστιν οὐδὲν ἐπίστασθαι δι' ἀποδείξεως ἁπλῶς, ἀλλ' ἐξ ὑποθέσεως. Λογικῶς μὲν οὖν ἐκ τούτων ἄν τις πιστεύσειε περὶ τοῦ λεχθέντος. ἀναλυτικῶς δὲ διὰ τῶνδε φανερὸν συντομώτερον, ὅτι οὔτ' ἐπὶ τὸ ἄνω οὔτ' ἐπὶ τὸ κάτω ἄπειρα τὰ κατηγορούμενα ἐνδέχεται ἐν ταῖς ἀποδεικτικαῖς ἐπιστήμαις. περὶ ὧν ἡ σκέψις ἐστίν. ἡ μὲν γὰρ ἀπόδειξίς ἐστι τῶν ὅσα ὑπάρχει καθ' αὑτὰ τοῖς πράγμασι. καθ' αὑτὰ δὲ διχῶς. ὅσα τε γὰρ ἐν ἐκείνοις ἐνυπάρχει ἐν τῷ τί ἐστι. καὶ οἷς αὐτὰ ἐν τῷ τί ἐστιν ὑπάρχουσιν αὐτοῖς. οἷον τῷ ἀριθμῷ τὸ περιττόν. ὃ ὑπάρχει μὲν ἀριθμῷ. ἐνυπάρχει δ' αὐτὸς ὁ ἀριθμὸς ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ. καὶ πάλιν πλῆθος ἢ διαιρετὸν ἐν τῷ λόγῳ τῷ τοῦ ἀριθμοῦ ἐνυπάρχει. τούτων δ' οὐδέτερα ἐνδέχεται ἄπειρα εἶναι, οὔτε ὡς τὸ περιττὸν τοῦ ἀριθμοῦ. πάλιν γὰρ ἂν ἐν τῷ περιττῷ ἄλλο εἴη ᾧ ἐνυπῆρχεν ὑπάρχοντι. τοῦτο δ' εἰ ἔστι, πρῶτον ὁ ἀριθμὸς ἐνυπάρ-

136 εἶναι· τὸ μὲν γὰρ οὐσίαν ἅπασαν ἔστιν ὁρίσασθαι τὴν τοιαύτην,
τὰ δ᾽ ἄπειρα οὐκ ἔστι διεξελθεῖν νοοῦντα. ὥστ᾽ οὔτ᾽ ἐπὶ
τὸ ἄνω, οὔτ᾽ ἐπὶ τὸ κάτω ἄπειρα. ἐκείνην γὰρ οὐκ ἔστιν
ὁρίσασθαι, ἧς τὰ ἄπειρα κατηγορεῖται. ὡς μὲν δὴ γένη
ἀλλήλων οὐ κατηγορηθήσεται. ἔσται γὰρ αὐτὸ ὅπερ αὐτό
τι. οὐδὲ μὴν τοῦ ποιοῦ, ἢ τῶν ἄλλων οὐδὲν, ἂν μὴ κατὰ συμβε 151
βηκὸς κατηγορηθῇ. πάντα γὰρ ταῦτα, συμβέβηκε. καὶ κατὰ
τῶν οὐσιῶν κατηγορεῖται. Ἀλλὰ δὴ ὅτι οὐδ᾽ εἰς τὸ
ἄνω ἄπειρα ἔσται. ἑκάστου γὰρ κατηγορεῖται ὃ ἂν ση
μαίνῃ. ἢ ποιόν τι ἢ ποσὸν ἢ τῶν τοιούτων. ἢ τὰ ἐν τῇ οὐσίᾳ.
ταῦτα δὲ πεπέρανται, καὶ τὰ γένη τῶν κατηγοριῶν πε
πέρανται. ἢ γὰρ ποιόν. ἢ ποσόν. ἢ πρός τι ἢ ποιοῦν. ἢ
πάσχον. ἢ πού. ἢ πότε. ὑπόκειται δὲ ἓν καθ᾽ ἑνὸς κα
τηγορεῖσθαι. αὐτὰ δὲ αὑτῶν ὅσα μὴ τί ἐστι, μὴ κατηγορεῖ
σθαι. συμβεβηκότα γάρ ἐστι πάντα. ἀλλὰ τὰ μὲν καθ᾽ αὑ
τά. τὰ δὲ, καθ᾽ ἕτερον τρόπον. ταῦτα δὲ πάντα καθ᾽ ὑπο
κειμένου τινὸς κατηγορεῖσθαί φαμεν. τὸ δὲ συμβεβη
κὸς οὐκ εἶναι ὑποκείμενόν τι. οὐδὲν γὰρ τῶν τοιούτων τίθεμεν εἶναι,
ὃ οὐχ ἕτερόν τι ὂν λέγεται, ὃ λέγεται. ἀλλ᾽ αὐτὸ ἄλλοις. καὶ
ἀλλ᾽ ἄττα καθ᾽ ἑτέρου. οὔτ᾽ εἰς τὸ ἄνω ἄρα ἓν καθ᾽ ἑ
νὸν, οὔτ᾽ εἰς τὸ κάτω ὑπάρχειν λεχθήσεται. Καθ᾽ ὧν μὲν
γὰρ λέγεται τὰ συμβεβηκότα ὅσα ἐν τῇ οὐσίᾳ ἑκάστου.
ταῦτα δὲ οὐκ ἄπειρα. ἄνω δὲ ταῦτά τε καὶ τὰ συμβε
βηκότα, ἀμφότερα οὐκ ἄπειρα. ἀνάγκη ἄρα εἶναί τι
οὗ πρῶτόν τι κατηγορεῖται. καὶ τούτου ἄλλο. καὶ τοῦτο
ἵστασθαι. καὶ εἶναί τι. ὃ οὐκέτι οὔτε κατ᾽ ἄλλου προτέρου,
οὔτε κατ᾽ ἐκείνου ἄλλο πρότερον κατηγορεῖται. εἷς
μὲν οὖν τρόπος λέγεται ἀποδείξεως οὗτος. Ἔτι δ᾽ ἄλλος,

γειν κατηγορεῖν. τὸ δ' ἐκείνως, ἤτοι μηδαμῶς κατη-
γορεῖν. ἢ κατηγορεῖν μὲν μὴ ἁπλῶς. κατὰ συμβεβηκὸς δὲ
κατηγορεῖν. ἔστι δ' ὡς μὲν τὸ λευκὸν, τὸ κατηγορούμενον.
ὡς δὲ τὸ ξύλον, τὸ οὗ κατηγορεῖται. ὑποκείσθω δὴ τὸ
κατηγορούμενον κατηγορεῖσθαι οὗ κατηγορεῖται, ἁπλῶς.
ἀλλὰ μὴ κατὰ συμβεβηκός. οὕτω γὰρ αἱ ἀποδείξεις
ἀποδεικνύουσιν. ὥστε ἢ ἐν τῷ τί ἐστιν ἢ ὅτι ποιόν. ἢ πο-
σόν. ἢ πρός τι. ἢ ποιοῦν. ἢ πάσχον. ἢ ποῦ. ἢ πότε, ὅταν ἓν
149 καθ' ἑνὸς κατηγορηθῇ. ἔτι τὰ μὲν οὐσίαν σημαίνοντα,
ὅπερ ἐκεῖνο. ἢ ὅπερ ἐκεῖνό τι σημαίνει καθ' οὗ κατηγο-
ρεῖται. ὅσα δὲ μὴ οὐσίαν σημαίνει, ἀλλὰ κατ' ἄλλου ὑπο-
κειμένου λέγεται ὃ μή ἐστι μήτε ὅπερ ἐκεῖνο. μήτε ὅπερ
ἐκεῖνό τι συμβεβηκότα. οἷον κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τὸ λευκὸν οὐ
γάρ ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, οὔτε ὅπερ λευκὸν, οὔτε ὅπερ λευκόν τι.
150 ἀλλὰ ζῷον ἴσως. ὅπερ γὰρ ζῷόν τί ἐστιν ὁ ἄνθρωπος. ὅσα δὲ
μὴ οὐσίαν σημαίνει, δεῖ κατά τινος ὑποκειμένου κατη-
γορεῖσθαι καὶ μὴ εἶναί τι λευκὸν, ὃ οὐχ ἕτερόν τι ὂν λευ-
κόν ἐστι. τὰ γὰρ εἴδη χαιρέτω. τερετίσματα γάρ ἐστι καὶ εἰ
ἔστιν, οὐδὲν πρὸς τὸν λόγον ἐστίν. αἱ γὰρ ἀποδείξεις περὶ
τῶν τοιούτων εἰσίν. ἔτι εἰ μή ἐστι τοῦτο τοῦδε ποιότης, κἀκεῖ-
νο τούτου. μήτε ποιότητος ποιότης, ἀδύνατον ἀντι-
κατηγορεῖσθαι ἀλλήλων οὕτως. ἀλλ' ἀληθὲς μὲν εἰπεῖν
ἐνδέχεται. ἀντικατηγορῆσαι δὲ ἀληθῶς οὐκ ἐνδέχεται. ἢ γάρ
τοι ὡς οὐσία κατηγορηθήσεται. οἷον ἢ γένος ὂν ἢ διαφο-
ρὰ τοῦ κατηγορουμένου. ταῦτα δὲ δέδεικται ὅτι οὐκ ἔσται
ἄπειρα, οὔτ' ἐπὶ τὸ κάτω. οὔτ' ἐπὶ τὸ ἄνω. οἷον ἄνθρωπος.
δίπουν. τοῦτο ζῷον. τοῦτο δ' ἕτερον. οὐδὲ τὸ ζῷον κατ'
ἀνθρώπου. τοῦτο δὲ κατὰ καλλίου. τοῦτο δὲ κατ' ἄλλου, ἐν τῷ τί

του. ἢ δ' οὕτω πάλιν λήψεται τὸ β τῷ ε ὑπάρχειν, ᾧ τὸ γ μὴ παντὶ ὑπάρχει. καὶ τοῦτο πάλιν ὁμοίως. ἐπεὶ δ' ὑπόκειται ἵστασθαι καὶ ἐπὶ τὸ κάτω, δῆλον ὅτι στήσεται καὶ τὸ γ οὐχ ὑπάρχον. φανερὸν δ' ὅτι κἂν μὴ μιᾷ ὁδῷ δεικνύηται, ἀλλὰ πάσαις, ὁτὲ μὲν ἐκ τοῦ πρώτου σχήματος. ὁτὲ δὲ ἐκ τοῦ δευτέρου. ἢ τρίτου, ὅτι καὶ οὕτω στήσεται. πεπερασμέναι γάρ εἰσιν αἱ ὁδοί. τὰ δὲ πεπερασμένα πεπερασμενάκις, ἀνάγκη πεπεράνθαι ἅπαντα. ὅτι μὲν οὖν ἐπὶ τῆς στερήσεως εἴπερ καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπάρχειν ἵσταται, δῆλον. ὅτι δ' ἐπ' ἐκείνων λογικῶς μὲν θεωροῦσιν, ὧδε φανερόν. Ἐπὶ μὲν τῶν ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορουμένων, δῆλον. εἰ γὰρ ἔστιν ὁρίσασθαι, ἢ εἰ γνωστὸν τὸ τί ἦν εἶναι. τὰ δ' ἄπειρα μὴ ἔστι διελθεῖν, ἀνάγκη πεπεράνθαι τὰ ἐν ᾧ τί ἐστι κατηγορούμενα. καθόλου δὲ ὧδε λέγομεν. ἔστι γὰρ εἰπεῖν ἀληθῶς τὸ λευκὸν βαδίζειν. καὶ τὸ μέγα ἐκεῖνο, εἶναι ξύλον. καὶ πάλιν τὸ ξύλον μέγα εἶναι. καὶ τὸν ἄνθρωπον βαδίζειν. Ἕτερον δή ἐστι τὸ οὕτως εἰπεῖν, καὶ τὸ ἐκείνως. ὅταν μὲν γὰρ τὸ λευκὸν εἶναι φῶ ξύλον, τότε λέγω, ὅτι ᾧ συμβέβηκε λευκῷ εἶναι ξύλον ἐστίν. ἀλλ' οὐχ ὡς τὸ ὑποκείμενον τῷ ξύλῳ τὸ λευκόν ἐστι. καὶ γὰρ οὔτε λευκὸν ὄν, οὔθ' ὅπερ λευκόν τι, ἐγένετο ξύλον. ὥστ' οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός. ὅταν δὲ τὸ ξύλον λευκὸν εἶναι φῶ, οὐχ ὅτι ἕτερόν τι ἐστὶ λευκόν. ἐκείνῳ δὲ συμβέβηκε ξύλῳ εἶναι, οἷον ὅταν τὸν μουσικὸν λευκὸν εἶναι φῶ. τότε γὰρ ὅτι ὁ ἄνθρωπος λευκός ἐστιν, ᾧ συμβέβηκεν εἶναι μουσικῷ λέγω, ἀλλὰ τὸ ξύλον ἐστὶ τὸ ὑποκείμενον, ὅπερ καὶ ἐγένετο. οὐχ ἕτερόν τι ὄν, ἢ ὅπερ ξύλον. ἢ ξύλον τι. εἰ δὴ δεῖ νομοθετῆσαι, ἔστω τὸ μὲν οὕτω λέ-

κατηγορικῆς ἵσταται ἐπ' ἀμφότερα. ἔστω γὰρ μὴ ἐνδέχεσθαι μήτε ἐπὶ τὸ ἄνω ἀπὸ τοῦ ὑστάτου εἰς ἄπειρον ἰέναι. λέγω δ' ὕστατον, ὃ αὐτὸ μὲν ἄλλῳ μηδενὶ ὑπάρχει. ἐκείνῳ δὲ ἄλλο οἷον τὸ ζ. μήτε ἀπὸ τοῦ πρώτου ἐπὶ τὸ ὕστατον. λέγω δὲ πρῶτον, ὃ αὐτὸ μὲν κατ' ἄλλου. κατ' ἐκείνου δὲ μηδὲν ἄλλο. εἰ δὴ ταῦτ' ἐστὶ, καὶ ἐπὶ τῆς ἀποφάσεως στήσεται. τριχῶς γὰρ δείκνυται μὴ ὑπάρχον. ἢ γὰρ ᾧ μὲν τὸ γ τὸ β ὑπάρχει παντί. ᾧ δὲ τὸ β οὐδενὶ τὸ α. τοῦ μὲν τοίνυν βγ καὶ ἀεὶ τοῦ ἑτέρου διαστήματος, ἀνάγκη βαδίζειν εἰς ἄμεσα. κατηγορικὸν γὰρ τοῦτο τὸ διάστημα. τὸ δ' ἕτερον δῆλον ὅτι εἰ ἄλλῳ οὐχ ὑπάρχει προτέρῳ οἷον τῷ δ, τοῦτο δεήσει τῷ β παντὶ ὑπάρχειν. καὶ εἰ πάλιν ἄλλῳ τοῦ δ προτέρῳ οὐχ ὑπάρχει ἐκεῖνο δεήσει τῷ δ παντὶ ὑπάρχειν. ὥστ' ἐπεὶ ἡ ἐπὶ τὸ ἄνω ἵσταται ὁδὸς, καὶ ἡ ἐπὶ τὸ κάτω στήσεται. καὶ ἔσται

145 τι πρῶτον ᾧ οὐχ ὑπάρχει. πάλιν εἰ τὸ μὲν β παντὶ τῷ α. τῷ δὲ γ μηδενὶ, τὸ α τοῦ γ οὐδενὶ ὑπάρχει. πάλιν τοῦτο εἰ δεῖ δεῖξαι, δῆλον ὅτι ἢ διὰ τοῦ ἄνω τρόπου δειχθήσεται, ἢ διὰ τούτου. ἢ διὰ τοῦ τρίτου. ὁ μὲν οὖν πρῶτος εἴρηται. ὁ δὲ δεύτερος δειχθήσεται. οὕτω δ' ἂν δεικνύοι, οἷον ὅτι τὸ δ τῷ μὲν β παντὶ ὑπάρχει. τῷ δὲ γ οὐδενί. εἰ ἀνάγκη ὑπάρχειν τι τῷ β. καὶ πάλιν εἰ τοῦτο τῷ γ μὴ ὑπάρξει, ἄλλο τῷ δ ὑπάρχει ὃ τῷ γ οὐχ ὑπάρχει. οὐκοῦν ἐπεὶ τὸ ὑπάρχειν ἀεὶ τῷ ἀνωτέρῳ ἵστα-

146 ται, στήσεται καὶ τὸ μὴ ὑπάρχειν. Ὁ δὲ τρίτος τρόπος ἦν, εἰ τὸ μὲν α τῷ β παντὶ ὑπάρχει. τὸ δὲ γ μὴ ὑπάρχει, οὐ παντὶ ὑπάρχει τὸ γ ᾧ τὸ α. πάλιν δὲ τοῦτο ἢ διὰ τῶν ἄνω εἰρημένων, ἢ ὁμοίως δειχθήσεται. ἐκείνως μὲν δὴ ἵστα-

134 ὑπάρχει τῷ β̄ μηδενὶ, ἤτοι πρώτῳ, ἢ ἔσται τὶ μεταξὺ
ᾧ προτέρῳ οὐχ ὑπάρχει· οἷον εἰ τὸ ὁ η̄ τῷ β̄ ὑπάρχει
παντί· καὶ πάλιν τούτου ἔτι ἄλλῳ προτέρῳ, οἷον εἰ τὸ θ̄
ὅ, ᾧ τὸ η̄ παντὶ ὑπάρχει· καὶ γὰρ ἐπὶ τούτων ἢ ἄπειρα
οἷς οὐχ ὑπάρχει προτέροις, ἢ ἵσταται. ἐπὶ δὲ τῶν ἀντιστρε- 142.
φόντων οὐχ ὁμοίως ἔχει. οὐ γάρ ἐστιν ἐν τοῖς ἀντικα-
τηγορουμένοις οὗ πρώτου κατηγορεῖται ἢ τελευταίου.
πάντα γὰρ πρὸς πάντα, ταύτῃ γε ὁμοίως ἔχει, εἴτ' ἐστὶν
ἄπειρα τὰ κατ' αὐτοῦ κατηγορούμενα, εἴτ' ἀμφότε-
ρά ἐστι τὰ ἀπορρηθέντα ἄπειρα. πλὴν εἰ μὴ ὁμοίως
ἐνδέχεται ἀντιστρέφειν. ἀλλὰ τὸ μὲν, ὡς συμβεβηκός.
τὸ δ' ὡς κατηγορίαν. ὅτι μὲν οὖν τὰ μεταξὺ οὐκ ἐνδέχε- ca. 16 143
ται ἄπειρα εἶναι, εἰ ἐπὶ τὸ κάτω καὶ ἐπὶ τὸ ἄνω ἵστανται
αἱ κατηγορίαι, δῆλον. λέγω δ' ἄνω μὲν, τὴν ἐπὶ τὸ κα-
θόλου μᾶλλον. κάτω δὲ, τὴν ἐπὶ τὸ κατὰ μέρος. εἰ γὰρ τοῦ ᾱ
κατηγορουμένου κατὰ τοῦ ζ̄, ἄπειρα τὰ μεταξὺ ἐφ' ὧν τὸ
β̄, δῆλον ὅτι ἐνδέχοιτ' ἄν. ὥστε καὶ ἀπὸ τοῦ ᾱ ἐπὶ τὸ
κάτω, ἕτερον ἑτέρου κατηγορεῖσθαι εἰς ἄπειρον. πρὶν
γὰρ ἐπὶ τὸ ζ̄ ἐλθεῖν, ἄπειρα τὰ μεταξύ. καὶ ἀπὸ τοῦ ζ̄
ἐπὶ τὸ ἄνω ἄπειρα, πρὶν ἐπὶ τὸ ᾱ ἐλθεῖν. ὥστ' εἰ ταῦτα
ἀδύνατα, καὶ τοῦ ᾱ καὶ τοῦ ζ̄, ἀδύνατον ἄπειρα εἶναι τὰ
μεταξύ, οὐδὲ γὰρ εἴ τις λέγοι ὅτι τὰ μέν ἐστι τῶν ᾱ β̄ γ̄
ἐχόμενα ἀλλήλων ὥστε μὴ εἶναι μεταξύ. τὰ δ' οὐκ
ἔστι λαβεῖν οὐδὲν διαφέρει. ὃ γὰρ ἂν λάβω τῶν β̄ ἔσται
πρὸς τὸ ᾱ ἢ πρὸς τὸ ζ̄. ἢ ἄπειρα τὰ μεταξύ, ἢ οὔ. ἀφ'
οὗ δὴ πρῶτον ἄπειρα, εἴτ' εὐθὺς, εἴτε μὴ εὐθὺς, οὐδὲν
διαφέρει. τὰ γὰρ μετὰ ταῦτα ἄπειρά ἐστι. φανερὸν δὲ καὶ ca. 17 144
ἐπὶ τῆς στερητικῆς ἀποδείξεως ὅτι στήσεται εἴπερ ἐπὶ τῆς

πεῖν. ἔχει δ' οὕτως. ἐπειδή ἐστιν ὃ αὐτὸ μὲν κατ' ἄλλου κατηγορεῖται μὴ κατὰ συμβεβηκός. λέγω δὲ τὸ κατὰ συμβεβηκός, οἷον τὸ λευκὸν ποτ' ἐκεῖνο φαμὲν εἶναι ἄνθρωπον, οὐχ ὁμοίως λέγοντες καὶ τὸν ἄνθρωπον λευκόν. ὁ μὲν γὰρ οὐχ ἕτερόν τι ὤν, λευκόν ἐστι. τὸ δὲ λευκόν, ὅτι συμβέβηκε τῷ ἀνθρώπῳ εἶναι λευκῷ, ἔστιν οὖν ἔνια τοιαῦτα, ὥστε καθ' αὑτὰ κατηγορεῖσθαι. ἔστω δὴ τὸ γ τοιοῦτον. ὃ αὐτὸ μὲν μηκέτι ὑπάρχει ἄλλῳ. τούτῳ δὲ τῷ β πρώτῳ.
39 καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλο μεταξύ. καὶ πάλιν τῷ ε τὸ ζ ὡσαύτως. καὶ τοῦτο τῷ β. ἆρ' οὖν τοῦτο ἀνάγκη στῆναι, ἢ ἐνδέχεται εἰς ἄπειρον ἰέναι. καὶ πάλιν εἰ τοῦ μὲν α μηδὲν κατηγορεῖται καθ' αὑτό. τὸ δὲ α τῷ θ ὑπάρχει πρώτῳ, μεταξὺ δὲ μηδενὶ προτέρῳ καὶ τὸ θ τῷ η. καὶ τοῦτο τῷ β, ἆρα καὶ τοῦτο ἵστασθαι ἀνάγκη, ἢ καὶ τοῦτ' ἐνδέχεται εἰς ἄπειρον ἰέναι. διαφέρει δὲ τοῦτο τοῦ πρότερον τοσοῦτον. ὅτι τὸ μέν, ἐστίν. ἆρα ἐνδέχεται ἀρξαμένῳ ἀπὸ τοιούτου ὃ μηδενὶ ὑπάρχει ἑτέρῳ. ἀλλ' ἄλλο ἐκείνῳ ἐπὶ τὸ ἄνω εἰς ἄπειρον ἰέναι. θάτερον δὲ ἀρξάμενον ἀπὸ τοιούτου, ὃ αὐτὸ μὲν ἄλλου, ἐκείνου δὲ μηδὲν κατηγορεῖται ἐπὶ τὸ κάτω σκοπεῖν, εἰ ἐνδέχεται εἰς ἄπειρον ἰέ-
140 ναι. ἔτι τὰ μεταξὺ ἆρα ἐνδέχεται ἄπειρα εἶναι ὡρισμένων τῶν ἄκρων. λέγω δ' οἷον εἰ τὸ α τῷ γ ὑπάρχει. μέσον δ' αὐτῶν τὸ β. τοῦ δὲ β καὶ τοῦ α ἕτερα. τούτων δ' ἄλλα. ἆρα καὶ ταῦτα εἰς ἄπειρον ἐνδέχεται ἰέναι, ἢ ἀδύνατον. ἔστι δὲ τοῦτο σκοπεῖν ταὐτὸ, καὶ εἰ αἱ ἀποδείξεις εἰς ἄπειρον ἔρχονται. καὶ εἰ ἔστιν ἀπόδειξις ἅπαντος,
141 ἢ πρὸς ἄλληλα περαίνεται. ὁμοίως δὲ λέγω καὶ ἐπὶ τῶν στερητικῶν συλλογισμῶν καὶ προτάσεων. οἷον εἰ τὸ α μὴ

133 σμὸν ἅπαντας, οὔτε τοῖς ἀμέσοις· καὶ ἐν τοῖς δι᾽ ἀποδείξεως, φανερόν. Φανερὸν δὲ καὶ ὅτι εἴ τις αἴσθησις ca: 14 134 ἐκλέλοιπεν, ἀνάγκη καὶ ἐπιστήμην τινὰ ἐκλελοιπέναι. ἣν ἀδύνατον λαβεῖν εἴπερ μανθάνομεν, ἢ ἐπαγωγῇ ἢ ἀποδείξει. ἔστι δ᾽ ἡ μὲν ἀπόδειξις ἐκ τῶν καθόλου. ἡ δ᾽ ἐπαγωγὴ ἐκ τῶν κατὰ μέρος. ἀδύνατον δὲ τὰ καθόλου θεωρῆσαι, ἃ μὴ δι᾽ ἐπαγωγῆς. ἐπεὶ καὶ τὰ ἐξ ἀφαιρέσεως λεγόμενα, ἔσται δι᾽ ἐπαγωγῆς γνώριμα ἐάν τις βούληται γνώριμα ποιεῖν, ὅτι ὑπάρχει ἑκάστῳ γένει ἔνια καὶ εἰ μὴ χωριστά ἐστιν, ᾗ τοιονδὶ ἕκαστον. ἐπαχθῆναι δὲ μὴ ἔχοντας αἴσθησιν, ἀδύνατον. τῶν γὰρ καθέκαστον ἡ αἴσθησις. οὐ γὰρ ἐνδέχεται λαβεῖν αὐτῶν τὴν ἐπιστήμην. οὔτε γὰρ ἐκ τῶν καθόλου ἄνευ ἐπαγωγῆς. οὔτε διὰ τῆς ἐπαγωγῆς, ἄνευ τῆς αἰσθήσεως. Ἔστι δὲ πᾶς συλλογι- ca: 15 135 σμὸς διὰ τριῶν ὅρων. καὶ ὁ μὲν δεικνύναι δυνάμενος, ὅτι ὑπάρχει τὸ α τῷ γ, διὰ τὸ ὑπάρχειν τῷ β, καὶ τοῦτο τῷ γ. ὁ δὲ στερητικὸς, τὴν μὲν ἑτέραν πρότασιν ἔχων, ὅτι ὑπάρχει τι ἄλλο ἄλλῳ. τὴν δ᾽ ἑτέραν, ὅτι οὐχ ὑπάρχει. φανερὸν οὖν ὅτι αἱ μὲν ἀρχαὶ καὶ αἱ λεγόμεναι ὑποθέσεις, αὗταί εἰσι. λαβόντα γὰρ ταῦτα, οὕτως ἀνάγκη δεικνύναι. οἷον ὅτι τὸ α τῷ γ ὑπάρχει διὰ τοῦ β. πάλιν δ᾽ ὅτι τὸ α τῷ β, δι᾽ ἄλλου μέσου. καὶ ὅτι τὸ β τῷ γ ὡσαύτως. κατὰ μὲν οὖν δόξαν συλλογιζομένοις καὶ μό- 36 νον διαλεκτικῶς, δῆλον ὅτι τοῦτο μόνον σκεπτέον, εἰ ἐξ ὧν ἐνδέχεται ἐνδοξοτάτων γίνεται ὁ συλλογισμός. ὥστ᾽ εἰ καὶ ἔστι τι τῇ ἀληθείᾳ τῶν α β μέσον, δοκεῖ δὲ μὴ εἶναι, ὁ διὰ τούτου συλλογιζόμενος, συλλελόγισται διαλεκτικῶς. πρὸς δ᾽ ἀλήθειαν, ἐκ τῶν ὑπαρχόντων δεῖ σκο- 38

τῷ μὲν παντί, τῷ δὲ μηδενὶ ὑπάρχειν. καθάπερ ἐλέχθη
127 καὶ πρότερον. τὴν ἑτέραν δ' ἐγχωρεῖ, καὶ ὁποτέραν ἔτυ-
χεν. εἰ γὰρ τὸ γ καὶ τῷ α καὶ τῷ β ὑπάρχοι, ἐὰν ληφθῇ
τῷ μὲν α ὑπάρχειν, τῷ δὲ β μὴ ὑπάρχειν, ἡ μὲν α γ
128 ἀληθὴς ἔσται. ἡ δ' ἑτέρα ψευδής. πάλιν δὲ εἰ τῷ μὲν β
ληφθείη τὸ γ ὑπάρχον, τῷ δὲ α μηδενί. ἡ μὲν γ β ἀλη-
129 θὴς ἔσται. ἡ δ' ἑτέρα, ψευδής. ἐὰν μὲν οὖν στερητικὸς ᾖ
τῆς ἀπάτης ὁ συλλογισμός, εἴρηται πότε καὶ διὰ τίνων
130 ἔσται ἡ ἀπάτη. ἐὰν δὲ καταφατικός, ὅταν μὲν διὰ τοῦ οἰ-
κείου μέσου, ἀδύνατον ἀμφοτέρας εἶναι ψευδεῖς.
ἀνάγκη γὰρ τὴν γ β μένειν, εἴπερ ἔσται συλλογισμός.
καθάπερ ἐλέχθη καὶ πρότερον. ὥστε ἡ γ α ἀεὶ ἔσται ψευ-
131 δής. αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ἀντιστρεφομένη. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ
ἐξ ἄλλης συστοιχίας λαμβάνοιτο τὸ μέσον, ὥσπερ ἐ-
λέχθη καὶ ἐπὶ τῆς στερητικῆς ἀπάτης. ἀνάγκη γὰρ τὴν μὲν
δ β μένειν, τὴν δὲ α δ ἀντιστρέφεσθαι. καὶ ἡ ἀπάτη ἡ αὐ-
132 τὴ τῇ πρότερον. ὅταν δὲ μὴ διὰ τοῦ οἰκείου, ἐὰν μὲν ᾖ τὸ δ
ὑπὸ τὸ α, αὕτη μὲν ἔσται ἀληθής. ἡ δὲ ἑτέρα ψευδής. ἐγ-
χωρεῖ γὰρ τὸ α πλείοσιν ὑπάρχειν, ἃ οὐκ ἔστιν ὑπ' ἀλ-
ληλα. ἐὰν δὲ μὴ ᾖ τὸ δ ὑπὸ τὸ α, αὕτη μὲν ἀεὶ δῆλον
ὅτι ἔσται ψευδής. καταφατικὴ γὰρ λαμβάνεται. τὴν δὲ δ
β ἐνδέχεται καὶ ἀληθῆ εἶναι καὶ ψευδῆ. οὐδὲν γὰρ κωλύει
τὸ μὲν α τῷ δ μηδενὶ ὑπάρχειν. τὸ δὲ δ τῷ β παντί.
οἷον ζῷον. ἐπιστήμῃ. ἐπιστήμη δέ, μουσικῇ. οὐδ' αὖ μήτε τὸ
α μηδενὶ τῶν δ. μήτε τὸ δ μηδενὶ τῶν β. φανερὸν οὖν
ὅτι μὴ ὄντος τοῦ μέσου ὑπὸ τὸ α, καὶ ἀμφοτέρας ἐγ-
133 χωρεῖ ψευδεῖς εἶναι. καὶ ὁποτέραν ἔτυχε. ποσαχῶς μὲν
οὖν καὶ διὰ τίνων ἐγχωρεῖ γίνεσθαι τὰς κατὰ συλλογι-

138 ἀμφοτέρας ψευδεῖς εἶναι τὰς προτάσεις. ἀλλὰ μό-
νον τὴν πρὸς τῷ μείζονι ἄκρῳ. λέγω δ' οἰκεῖον μέσον,
δι' οὗ γίνεται τῆς ἀντιφάσεως ὁ συλλογισμός. ὑπαρχέτω 122
γὰρ τὸ α τῷ β διὰ μέσου τοῦ γ. ἐπεὶ οὖν ἀνάγκη τὴν
γβ καταφατικὴν λαμβάνεσθαι συλλογισμοῦ γινομέ-
νου. δῆλον ὅτι ἀεὶ αὕτη ἔσται ἀληθής. οὐ γὰρ ἀντιστρέ-
φεται. ἡ δὲ αβ ψευδής. ταύτης γὰρ ἀντιστρεφομένης,
ἐναντίος γίνεται ὁ συλλογισμός. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ ἐξ ἄλλης 123
συστοιχίας ληφθείη τὸ μέσον, οἷον τὸ δ. εἰ καὶ ἐν τῷ α
ὅλῳ ἐστὶ καὶ κατὰ τοῦ β κατηγορεῖται παντός. ἀνάγκη γὰρ
τὴν μὲν δβ πρότασιν μένειν. τὴν δ' ἑτέραν ἀντιστρέφε-
σθαι. ὥσθ' ἡ μὲν ἀεὶ ἀληθής. ἡ δ' ἀεὶ ψευδής. καὶ σχεδὸν
ἥγε τοιαύτη ἀπάτη ἡ αὐτή ἐστι τῇ διὰ τοῦ οἰκείου μέσου.
ἐὰν δὲ μὴ διὰ τοῦ οἰκείου μέσου γίνηται ὁ συλλογισμός, 124
ὅταν μὲν ὑπὸ τὸ α ᾖ τὸ μέσον. τῷ δὲ β μηδενὶ ὑπάρ-
χῃ, ἀνάγκη ψευδεῖς εἶναι ἀμφοτέρας. ληπτέαι γὰρ
ἐναντίως ἢ ὡς ἔχουσιν αἱ προτάσεις, εἰ μέλλοι συλλο-
γισμὸς ἔσεσθαι. οὕτω δὲ λαμβανομένων. ἀμφότεραι γίνον-
ται ψευδεῖς. οἷον εἰ τὸ μὲν α ὅλῳ τῷ δ ὑπάρχει, τὸ δὲ
δ μηδενὶ τῷ β, ἀντιστραφέντων γὰρ τούτων, συλλογι-
σμός ἔσται. καὶ αἱ προτάσεις ἀμφότεραι, ψευδεῖς. ὅ- 125
ταν δὲ μὴ ᾖ ὑπὸ τὸ α τὸ μέσον οἷον τὸ δ, ἡ μὲν αδ
ἀληθὴς ἔσται. ἡ δὲ βδ, ψευδής. ἡ μὲν γὰρ αδ ἀληθής,
ὅτι οὐκ ἦν ἐν τῷ α τὸ δ. ἡ δὲ δβ ψευδής, ὅτι εἰ ἦν
ἀληθής, καὶ τὸ συμπέρασμα ἦν ἀληθές. ἀλλ' ἦν ψεῦ-
δος. Διὰ δὲ τοῦ μέσου σχήματος γινομένης τῆς ἀπάτης, 126
ἀμφοτέρας μὲν οὐκ ἐνδέχεται ψευδεῖς εἶναι τὰς προτά-
σεις ὅλας. ὅταν μὲν γὰρ ᾖ τὸ β ὑπὸ τὸ α, οὐδὲν ἐνδέχεται

ἔσται συλλογισμός. Εἰ οὖν οὕτω λαμβανόμεναι ψευ-
δεῖς, δῆλον ὡς ἐναντίως ἀνάπαλιν ἕξουσι. τοῦτο δ' ἀ-
116 δύνατον. Ἐπί τι δ' ἑκατέραν οὐδὲν κωλύει ψευδῆ
εἶναι. οἷον, εἰ τὸ γ καὶ τῷ α καὶ τῷ β τινὶ ὑπάρχει. ἂν γὰρ
τῷ μὲν α παντὶ ληφθῇ ὑπάρχον, τῷ δὲ β μηδενί, ψευ-
δεῖς μὲν ἀμφότεραι αἱ προτάσεις, οὐ μέντοι ὅλαι, ἀλλ'
ἐπί τι. καὶ ἀνάπαλιν δὲ τεθέντος τοῦ στερητικοῦ, ὡσαύ-
117 τως. Τὴν δ' ἑτέραν εἶναι ψευδῆ καὶ ὁποτερανοῦν ἐνδέχεται.
Ὃ γὰρ ὑπάρχει τῷ α παντί, καὶ τῷ β ὑπάρχει. Ἐὰν
οὖν ληφθῇ τῷ μὲν α ὅλῳ ὑπάρχειν τὸ γ. τῷ δὲ β ὅλῳ
μὴ ὑπάρχειν, ἡ μὲν αγ, ἀληθὴς ἔσται. ἡ δὲ βγ, ψευδής.
118 πάλιν ὃ τῷ β μηδενὶ ὑπάρχει, οὐδὲ τῷ α παντὶ ὑπάρ-
ξει. εἰ γὰρ τῷ α, καὶ τῷ β. ἀλλ' οὐχ ὑπῆρχεν. ἐὰν οὖν λη-
φθῇ τὸ γ τῷ μὲν α ὅλῳ ὑπάρχειν. τῷ δὲ β μηδενί, ἡ μὲν
119 βγ πρότασις, ἀληθής. ἡ δ' ἑτέρα, ψευδής. Ὁμοίως δὲ
καὶ μετατεθέντος τοῦ στερητικοῦ. ὃ γὰρ μηδενὶ ὑπάρχει
τῷ α, οὐδὲ τῷ β οὐδενὶ ὑπάρξει. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ γ
τῷ μὲν α ὅλῳ μὴ ὑπάρχειν, τῷ δὲ β ὅλῳ ὑπάρχειν, ἡ
μὲν αγ πρότασις, ἀληθὴς ἔσται. ἡ δ' ἑτέρα ψευδής. καὶ
120 πάλιν ὃ παντὶ τῷ β ὑπάρχει, μηδενὶ λαβεῖν τῷ α
ὑπάρχον, ψεῦδος. ἀνάγκη γὰρ εἰ τῷ β παντί, καὶ τῷ α
τινὶ ὑπάρχειν. ἐὰν οὖν ληφθῇ τῷ μὲν β παντὶ ὑπάρ-
χειν τὸ γ. τῷ δὲ α μηδενί. ἡ μὲν γβ ἀληθὴς ἔσται. ἡ δὲ
ἑτέρα, ψευδὴς ἡ γα. Φανερὸν οὖν ὅτι καὶ ἀμφοτέ-
ρων οὐσῶν ψευδῶν, καὶ τῆς ἑτέρας μόνον, ἔσται συλλογι-
121 σμὸς ἀπατητικὸς ἐν τοῖς ἀτόμοις. Ἐν δὲ τοῖς μὴ ἀτόμως
ὑπάρχουσιν ἢ μὴ ὑπάρχουσιν, ὅταν μὲν διὰ τοῦ οἰκείου
μέσου γίνηται τοῦ ψεύδους ὁ συλλογισμός, οὐχ οἷόν τε

131 κατηγορῆται, τούτων δ' ὁ πλειόνων οὐδέτερον ἐν οὐδετέρῳ ἔσται. διαφέρει δ' οὐδέν, οὐδ' εἰ μὴ ἀτόμως ὑπάρχει. ἡ μὲν οὖν τοῦ ὑπάρχειν ἀπάτη, διὰ τούτων τε καὶ οὕτω γίνεται μόνως. οὐ γὰρ ἦν ἐν ἄλλῳ σχήματι τοῦ ὑπάρχειν συλλογισμός. Ἡ δὲ τοῦ μὴ ὑπάρχειν ἔν τε τῷ πρώτῳ καὶ 12

ἐν τῷ μέσῳ σχήματι. πρῶτον μὲν οὖν εἴπωμεν ποσαχῶς ἐν τῷ πρώτῳ γίνεται, καὶ πῶς ἐχουσῶν τῶν προτάσεων. ἐνδέχεται μὲν οὖν ἀμφοτέρων ψευδῶν οὐσῶν. Οἷον εἰ τὸ α καὶ τῷ γ καὶ τῷ β ὑπάρχει ἀτόμως. ἐὰν γὰρ ληφθῇ τὸ μὲν α τῷ γ μηδενί, τὸ δὲ γ παντὶ τῷ β, ψευδεῖς αἱ προτάσεις. Ἐνδέχεται δὲ καὶ τῆς ἑτέρας ψευδοῦς οὔσης. καὶ ταύτης ὁποτέρας ἔτυχεν. ἐγχωρεῖ γὰρ τὴν μὲν 13

αγ ἀληθῆ εἶναι. τὴν δὲ γβ, ψευδῆ. Τὴν μὲν αγ ἀληθῆ, ὅτι οὐ πᾶσι τοῖς οὖσιν ὑπάρχει τὸ α. τὴν δὲ γβ ψευδῆ, ὅτι ἀδύνατον ὑπάρχειν τῷ β τὸ γ, ᾧ μηδενὶ ὑπάρχει τὸ α. οὐ γὰρ ἔτι ἀληθὴς ἔσται ἡ αγ πρότασις. Ἅμα δὲ εἰ καὶ εἰσὶν ἀμφότεραι ἀληθεῖς, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀληθές. Ἀλλὰ καὶ τὴν γβ ἐνδέχεται ἀληθῆ εἶναι, τῆς ἑτέρας οὔσης ψευδοῦς. οἷον εἰ τὸ β καὶ ἐν τῷ γ καὶ ἐν τῷ α ἐστίν, 14

ἀνάγκη γὰρ θάτερον ὑπὸ θάτερον εἶναι. ὥστ' ἂν λάβῃ τὸ α μηδενὶ τῷ γ ὑπάρχειν, ψευδὴς ἔσται ἡ πρότασις. Φανερὸν οὖν ὅτι καὶ τῆς ἑτέρας ψευδοῦς οὔσης καὶ ἀμφοῖν, ἔσται ψευδὴς ὁ συλλογισμός.

Ἐν δὲ τῷ μέσῳ 15 σχήματι, ὅλας μὲν εἶναι τὰς προτάσεις ἀμφοτέρας ψευδεῖς, οὐκ ἐνδέχεται. Ὅταν γὰρ τὸ α παντὶ τῷ β ὑπάρχῃ, οὐδὲν ἔσται λαβεῖν ὃ τῷ μὲν ἑτέρῳ παντί. θατέρῳ δ' οὐδενὶ ὑπάρξει. Δεῖ δ' οὕτω λαμβάνειν τὰς προτάσεις, ὥστε ᾧ μὲν ὑπάρχειν, ᾧ δὲ μὴ ὑπάρχειν, εἴπερ

τὸ γενέσθαι πρότασιν. Εἰ δ' ἐν τῷ μέσῳ, ὁπότερον ἔτυχε. πρὸς ἀμφοτέροις γὰρ ληφθέντος τοῦ στερητικοῦ, γίνεται συλλογισμός. Ἀμφοτέρων δ' ἀποφατικῶν οὐσῶν, οὐκ ἔσται. Φανερὸν οὖν ὅτι ἐνδέχεταί τι ἄλλο ἄλλῳ μὴ ὑπάρχειν ἀτόμως, καὶ πότ' ἐνδέχεται καὶ πῶς, εἰρήκαμεν. Ἄγνοια δ' ἡ μὴ κατ' ἀπόφασιν ἀλλὰ κατὰ διάθεσιν λεγομένη, ἔστι μὲν ἡ διὰ συλλογισμῶν γινομένη ἀπάτη. Αὕτη δ' ἐν μὲν τοῖς πρώτως ὑπάρχουσι, ἢ μὴ ὑπάρχουσι συμβαίνει διχῶς. ἢ γὰρ ὅταν ἁπλῶς ὑπολάβῃ ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν, ἢ ὅταν διὰ συλλογισμοῦ λάβῃ τὴν ὑπόληψιν. Τῆς μὲν οὖν ἁπλῆς ὑπολήψεως, ἁπλῆ ἡ ἀπάτη. τῆς δὲ διὰ συλλογισμοῦ, πλείους. Μὴ ὑπαρχέτω γὰρ τὸ α μηδενὶ τῷ β ἀτόμως. οὐκοῦν ἐὰν συλλογίζηται ὑπάρχειν τὸ α τῷ β. μέσον λαβὼν τὸ γ, ἠπατημένος ἔσται διὰ συλλογισμοῦ. ἐνδέχεται μὲν οὖν ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις εἶναι ψευδεῖς. ἐνδέχεται δὲ τὴν ἑτέραν μόνον. Εἰ γὰρ μήτε τὸ α μηδενὶ τῷ γ ὑπάρχει, μήτε τὸ γ μηδενὶ τῷ β, εἴληπται δ' ἑκατέρα ἀνάπαλιν, ἄμφω ψευδεῖς ἔσονται. Ἐγχωρεῖ δ' οὕτως ἔχειν τὸ γ πρὸς τὸ α καὶ τὸ β, ὥστε μήτε ὑπὸ τὸ α εἶναι μήτε καθόλου τῷ β. τὸ μὲν γὰρ β ἀδύνατον εἶναι ἐν ὅλῳ τινί. πρώτως γὰρ ἐλέγετο αὐτῷ τὸ α μὴ ὑπάρχειν. Τὸ δὲ α οὐκ ἀνάγκη πᾶσι τοῖς οὖσιν εἶναι καθόλου. ὥστε ἀμφότεραι ψευδεῖς. Ἀλλὰ καὶ τὴν ἑτέραν ἐνδέχεται ἀληθῆ λαμβάνειν. οὐ μέντοι ὁποτέραν ἔτυχεν, ἀλλὰ τὴν αγ. ἡ γὰρ γβ πρότασις ἀεὶ ψευδὴς ἔσται, διὰ τὸ ἐν μηδενὶ εἶναι τὸ β. Τὴν δὲ αγ ἐγχωρεῖ, οἷον εἰ τὸ α καὶ τῷ γ καὶ τῷ β ὑπάρχει ἀτόμως. Ὅταν γὰρ πρώτως κατη-

130 νερὸν οὖν ὅτι κυριώτατον τοῦ ἐπίστασθαι τὸ πρῶτόν ἐστι
σχῆμα. ὥσπερ δ' ὑπάρχειν τὸ α τῷ β ἐνεδέχετο ἀτό- 104
μως, οὕτω καὶ μὴ ὑπάρχειν ἐγχωρεῖ. λέγω δ' τὸ ἀτό-
μως ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν, τὸ μὴ εἶναι αὐτῶν μέ-
σον. οὕτω γὰρ, οὐκ ἔσται κατ' ἄλλο τὸ ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑ-
πάρχειν. ὅταν μὲν οὖν ἢ τὸ α ἢ τὸ β ἐν ὅλῳ τινὶ ᾖ, ἢ 105
καὶ ἄμφω, οὐκ ἐνδέχεται τὸ α τῷ β πρώτως μὴ ὑπάρ-
χειν. ἔστω γὰρ τὸ α ἐν ὅλῳ τῷ γ. οὐκοῦν εἰ τὸ β μή ἐστιν
ἐν τινὶ ὅλῳ τῷ γ. ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ μὲν α εἶναι ἔν τινι
ὅλῳ. τὸ δ' β μὴ εἶναι ἐν τούτῳ, συλλογισμὸς ἔσται, τοῦ
μὴ ὑπάρχειν τὸ α τῷ β. εἰ γὰρ τὸ μὲν α παντὶ τὸ γ.
τῷ δ' β μηδενὶ, οὐδενὶ τῷ β τὸ α. ὁμοίως δ' καὶ εἰ τὸ β 106
ἐν ὅλῳ τινί ἐστιν. οἷον ἐν τῷ δ. τὸ μὲν γὰρ δ παντὶ τῷ
β ὑπάρχει. τῷ δ' α οὐδενὶ τὸ δ. ὥστε τὸ α οὐδενὶ τοῦ
β ὑπάρξει διὰ συλλογισμοῦ. τὸν αὐτὸν δ' τρόπον δειχθή-
σεται, καὶ εἰ ἄμφω ἐν ὅλῳ τινί ἐστιν. ὅτι δὲ ἐνδέχεται τὸ 107
β μὴ εἶναι, ἐν ᾧ ὅλῳ ἐστὶ τὸ α. ἢ πάλιν τὸ α ἐν ᾧ τὸ
β, φανερὸν ἐκ τῶν συστοιχιῶν, ὅσαι μὴ ἐπαλλάττου-
σιν ἀλλήλαις. εἰ γὰρ μηδὲν τῶν ἐν τῇ α γ δ συστοιχίᾳ
κατὰ μηδενὸς κατηγορεῖται τῶν ἐν τῇ β ε ζ, τὸ δ' α ἐν ὅ-
λῳ ἐστὶ τῷ θ συστοίχῳ ὄντι, φανερὸν ὅτι τὸ β οὐκ ἔσται
ἐν τῷ θ, ἐπαλλάξουσι γὰρ αἱ συστοιχίαι. ὁμοίως δ' καὶ
εἰ τὸ β ἐν ὅλῳ τινί ἐστιν. ἐὰν δὲ μηδέτερον ᾖ ἐν ὅλῳ
μηδενὶ, μὴ ὑπάρχῃ δ' τὸ α τῷ β, ἀνάγκη ἀτόμως μὴ
ὑπάρχειν. εἰ γὰρ ἔσται τι μέσον, ἀνάγκη θάτερον αὐτῶν 108
ἐν ὅλῳ τινὶ εἶναι. ἢ γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι. ἢ ἐν τῷ
μέσῳ ἔσται ὁ συλλογισμός. εἰ μὲν οὖν ἐν τῷ πρώτῳ, τὸ
β ἔσται ἐν ὅλῳ τινί. καταφατικὴν γὰρ δεῖ τὴν πρὸς τὸ-

σι τὸ ὅτι, καθάπερ οἱ καθόλου θεωροῦντες, πολλάκις ἔνια τῶν καθ' ἕκαστον οὐκ ἴσασι δι' ἀνεπισκεψίαν. ἔστι δὲ ταῦτα ὅσα ἕτερόν τι ὄντα τὴν οὐσίαν κέχρηται τοῖς εἴδεσι. τὰ γὰρ μαθήματα περὶ εἴδη ἐστίν, οὐ γὰρ καθ' ὑποκειμένου τινός. εἰ γὰρ καὶ καθ' ὑποκειμένου τινὸς τὰ γεω-
102 μετρικά ἐστιν, ἀλλ' οὐχ ᾗ καθ' ὑποκειμένου. ἔχει δὲ καὶ πρὸς τὴν ὀπτικήν, ὡς αὕτη πρὸς τὴν γεωμετρίαν, ἄλλη πρὸς ταύτην. οἷον τὸ περὶ τῆς ἴριδος. τὸ μὲν γὰρ ὅτι, φυσικοῦ εἰδέναι. τὸ δὲ διότι, ὀπτικοῦ. ἢ ἁπλῶς ἢ τοῦ κατὰ τὸ μάθημα. Πολλαὶ δὲ καὶ τῶν μὴ ὑπ' ἀλλήλας ἐπιστημῶν, ἔχουσιν οὕτως, οἷον ἰατρικὴ πρὸς γεωμετρίαν. ὅτι μὲν γὰρ τὰ ἕλκη τὰ περιφερῆ βραδύτερον ὑγιάζεται, τοῦ ἰατροῦ
103 αα. 11 εἰδέναι. διότι δὲ, τοῦ γεωμέτρου. Τῶν δὲ σχημάτων, ἐπιστημονικὸν μάλιστα, τὸ πρῶτόν ἐστιν. αἵ τε γὰρ μαθηματικαὶ τῶν ἐπιστημῶν διὰ τούτου φέρουσι τὰς ἀποδείξεις. οἷον ἀριθμητικὴ καὶ γεωμετρία καὶ ὀπτική. καὶ σχεδὸν ὡς εἰπεῖν, ὅσαι τοῦ διότι ποιοῦνται τὴν ἐπίσκεψιν. ἢ γὰρ ὅλως, ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, καὶ ἐν τοῖς πλείστοις, διὰ τούτου τοῦ σχήματος ὁ τοῦ διότι γίνεται συλλογισμός. ὥστε κἂν διὰ τοῦτ' εἴη μάλιστα ἐπιστημονικόν. κυριώτατον γὰρ τοῦ εἰδέναι, τὸ, διότι θεωρεῖν. εἶτα τοῦ τί ἐστιν, ἐπιστήμην διὰ τούτου μόνου θηρεῦσαι δυνατόν. ἐν μὲν γὰρ τῷ μέσῳ σχήματι, οὐ γίνεται κατηγορικὸς συλλογισμός. ἡ δὲ τοῦ τί ἐστιν ἐπιστήμη, καταφάσεως. ἐν δὲ τῷ ἐσχάτῳ γίνεται μὲν, ἀλλ' οὐ καθόλου. τὸ δὲ τί ἐστι τῶν καθόλου ἐστίν. οὐ γὰρ πῇ ἐστι ζῷον δίπουν ὁ ἄνθρωπος. Ἔτι τοῦτο μὲν ἐκείνων οὐδὲν προσδεῖται. ἐκεῖνα δὲ διὰ τούτου καταπυκνοῦται καὶ αὔξεται. ἕως ἂν εἰς τὰ ἄμεσα ἔλθῃ. φα-

φασις αἰτία τοῦ μὴ ὑπάρχειν, ἡ κατάφασις αἰτία τοῦ ὑπάρχειν· ὥσπερ εἰ τὸ ἀσύμμετρα εἶναι τὰ θερμὰ καὶ ψυχρὰ τοῦ μὴ ὑγιαίνειν, τὸ, σύμμετρα εἶναι, τοῦ ὑγιαίνειν. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ ἡ κατάφασις τοῦ ὑπάρχειν, ἡ ἀπόφασις τοῦ μὴ ὑπάρχειν. ἐπὶ δὲ τῶν οὕτως ἀποδεδομένων, οὐ συμβαίνει τὸ λεχθέν. οὐ γὰρ ἅπαν ἀναπνεῖ ζῷον. ὁ δὲ συλλογισμὸς γίνεται τῆς τοιαύτης αἰτίας, ἐν τῷ μέσῳ σχήματι. οἷον ἔστω τὸ α ζῷον. ἐφ' οὗ τὸ β, τὸ ἀναπνεῖν, ἐφ' ᾧ γ τοῖχος. τῷ μὲν οὖν β παντὶ ὑπάρχει τὸ α. πᾶν γὰρ τὸ ἀναπνέον ζῷον. τῷ δὲ γ οὐδενί, ὥστε οὐδὲ τὸ β τῷ γ οὐδενί. οὐκ ἄρα ἀναπνεῖ ὁ τοῖχος. Ἐοίκασι δὲ αἱ τοιαῦται τῶν αἰτιῶν, τοῖς καθ' ὑπερβολὴν εἰρημένοις. τοῦτο δ' ἐστὶ τό, πλέον ἀποστήσαντα τὸ μέσον εἰπεῖν. οἷον τὸ τοῦ ἀναχάρσιδος. ὅτι ἐν σκύθαις οὐκ εἰσὶν αὐλητρίδες. οὐδὲ γὰρ ἄμπελοι. κατὰ μὲν δὴ τὴν αὐτὴν ἐπιστήμην, καὶ κατὰ τὴν τῶν μέσων θέσιν, αὗται διαφοραί εἰσιν τοῦ ὅτι πρὸς τὸν τοῦ διότι συλλογισμόν. ἄλλον δὲ τρόπον διαφέρει τὸ διότι τοῦ ὅτι, τὸ δι' ἄλλης ἐπιστήμης ἑκάτερον θεωρεῖν. τοιαῦτα δ' ἐστίν, ὅσα οὕτως ἔχει πρὸς ἄλληλα ὥστ' εἶναι θάτερον, ὑπὸ θάτερον. οἷον τὰ ὀπτικά, πρὸς γεωμετρίαν. καὶ τὰ μηχανικὰ πρὸς στερεομετρίαν. καὶ τὰ ἁρμονικὰ πρὸς ἀριθμητικήν. καὶ τὰ φαινόμενα πρὸς ἀστρολογικήν. σχεδὸν δὲ συνώνυμοί εἰσιν ἔνιαι τούτων τῶν ἐπιστημῶν. οἷον ἀστρολογία. ἥ τε μαθηματικὴ καὶ ἡ ναυτική. καὶ ἁρμονική, ἥ τε μαθηματική, καὶ ἡ κατὰ τὴν ἀκοήν. ἐνταῦθα γὰρ τὸ μὲν ὅτι, τῶν αἰσθητικῶν εἰδέναι. τὸ δὲ διότι, τῶν μαθηματικῶν. οὗτοι γὰρ ἔχουσι τῶν αἰτίων τὰς ἀποδείξεις. καὶ πολλάκις οὐκ ἴσα

τοῦ μὴ στίλβειν. ἔστω ἐφ' ᾧ γ, πλάνητες. ἐφ' ᾧ β, τὸ μὴ
στίλβειν. ἐφ' ᾧ α, τὸ ἐγγὺς εἶναι. ἀληθὲς δὴ τὸ β κατὰ τοῦ
γ εἰπεῖν. οἱ γὰρ πλάνητες, οὐ στίλβουσιν. ἀλλὰ καὶ τὸ α
κατὰ τοῦ β. τὸ γὰρ μὴ στίλβον, ἐγγύς ἐστι. τοῦτο δ' εἰλήφθω
δι' ἐπαγωγῆς, ἢ δι' αἰσθήσεως. ἀνάγκη οὖν τὸ α τῷ γ
ὑπάρχειν. ὥστ' ἀποδέδεικται ὅτι οἱ πλάνητες ἐγγύς
εἰσιν. οὗτος οὖν ὁ συλλογισμὸς, οὐ τοῦ διότι. ἀλλὰ τοῦ ὅτι
ἐστίν. οὐ γὰρ διὰ τὸ μὴ στίλβειν, ἐγγύς εἰσιν. ἀλλὰ διὰ τὸ
17 ἐγγὺς εἶναι, οὐ στίλβουσιν. Ἐγχωρεῖ δὲ καὶ διὰ θατέρου,
θάτερον δειχθῆναι. καὶ ἔσται τοῦ διότι ἡ ἀπόδειξις. οἷον
ἔστω τὸ γ, πλάνητες. ἐφ' ᾧ β, τὸ ἐγγὺς εἶναι. τὸ α, τὸ
μὴ στίλβειν. ὑπάρχει δὴ καὶ τὸ β τῷ γ. ὥστε καὶ τῷ γ
τὸ α. καὶ τὸ α τῷ β τὸ μὴ στίλβειν. καὶ ἔστι τοῦ διότι ὁ συλ-
18 λογισμός. εἴληπται γὰρ τὸ πρῶτον αἴτιον. πάλιν ὡς τὴν
σελήνην δεικνύουσιν ὅτι σφαιροειδὴς διὰ τῶν αὐξή-
σεων. εἰ γὰρ τὸ αὐξανόμενον οὕτω, σφαιροειδές. αὐξάνει
δ' ἡ σελήνη, φανερὸν, ὅτι σφαιροειδής. οὕτω μὲν οὖν
τοῦ ὅτι γέγονεν ὁ συλλογισμός. ἀνάπαλιν δὲ τεθέντος
τοῦ μέσου, τοῦ διότι. οὐ γὰρ διὰ τὰς αὐξήσεις, σφαιροει-
δής ἐστιν. ἀλλὰ διὰ τὸ σφαιροειδὴς εἶναι, λαμβάνει
τὰς αὐξήσεις τοιαύτας. σελήνη, ἐφ' ᾧ γ. σφαιροει-
δὴς, ἐφ' ᾧ β. αὔξησις, ἐφ' ᾧ α. ἐφ' ὧν δὲ τὰ μέσα μὴ
ἀντιστρέφει, καὶ ἔστι γνωριμώτερον τὸ ἀναίτιον, τὸ ὅτι
19 μὲν δείκνυται. τὸ δὲ διότι, οὔ. Ἔτι ἐφ' ὧν τὸ μέσον ἔξω
τίθεται. καὶ γὰρ ἐν τούτοις, τοῦ ὅτι, καὶ οὐ τοῦ διότι ἡ ἀπόδειξις.
οὐ γὰρ λέγεται τὸ αἴτιον. οἷον διατί οὐκ ἀναπνεῖ ὁ τοῖ-
χος, ὅτι οὐ ζῷον. εἰ γὰρ τοῦτο τοῦ μὴ ἀναπνεῖν αἴτιον, ἔ-
δει τὸ ζῷον, εἶναι αἴτιον τοῦ ἀναπνεῖν. οἷον, εἰ ἡ ἀπό-

δειξις

νεται ὥς φησι· καὶ αὕτη ἡ ἀναλογία. οὕτω δ' οὐκ ἔστι συλλογισμός. ἀλλ' ἐν τῇ ταχίστῃ ἀναλογίᾳ ἕπεται ἡ πολλαπλάσιος καὶ τὸ πυρί, ἡ ταχίστη ἐν τῇ κινήσει ἀναλογία. ἐνίοτε μὲν οὖν οὐκ ἐνδέχεται συλλογίσασθαι ἐκ τῶν εἰλημμένων. ὁτὲ δ' ἐνδέχεται, ἀλλ' οὐχ ὁρᾶται. εἰ δ' ἦν ἀδύνατον ἐκ ψευδῶν ἀληθὲς δεῖξαι, ῥᾴδιον ἂν ἦν τὸ ἀναλύειν. ἀντέστρεφε γὰρ ἂν ἐξ ἀνάγκης. ἔστω γὰρ τὸ α ὄν. τούτου δ' ὄντος, ταδὶ ἔστιν ἃ οἶδα ὅτι ἔστιν, οἷον τὸ β. ἐκ τούτων ἄρα δείξω ὅτι ἔστιν ἐκεῖνο. ἀντιστρέφει δὲ μᾶλλον τὰ ἐν τοῖς μαθήμασιν, ὅτι οὐδὲν συμβεβηκὸς λαμβάνουσιν, ἀλλ' ὁρισμούς, ἀλλὰ καὶ τούτῳ διαφέρουσι τῶν ἐν τοῖς διαλόγοις. αὔξεται δ' οὐ διὰ τῶν μέσων. ἀλλὰ τῷ προσλαμβάνειν, οἷον τὸ α τοῦ β. τοῦτο δὲ τοῦ γ. πάλιν τοῦτο τοῦ δ. καὶ τοῦτ' εἰς ἄπειρον. καὶ εἰς τὸ πλάγιον. οἷον τὸ α καὶ κατὰ τοῦ β, καὶ κατὰ τοῦ ε. οἷον ἔστιν ἀριθμὸς ποσὸς. ἢ καὶ ἄπειρος, τοῦτο ἐφ' ᾧ α. ὁ περιττὸς ἀριθμὸς ποσὸς, ἐφ' οὗ β. ἀριθμὸς περιττὸς, ἐφ' οὗ γ. ἔστιν ἄρα τὸ α κατὰ τοῦ γ. καὶ ἔστιν ὁ ἄρτιος ποσὸς, ἀριθμὸς, ἐφ' οὗ δ. ὁ ἄρτιος ἀριθμὸς, ἐφ' οὗ ε. ἔστιν ἄρα τὸ α κατὰ τοῦ ε.

Τὸ δ' ὅτι διαφέρει καὶ τὸ διότι ἐπίστασθαι. πρῶτον μὲν ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστήμῃ. καὶ ἐν ταύτῃ διχῶς. ἕνα μὲν τρόπον, ἐὰν μὴ δι' ἀμέσων γίνηται ὁ συλλογισμός. οὐ γὰρ λαμβάνεται τὸ πρῶτον αἴτιον. ἡ δὲ τοῦ διότι ἐπιστήμη, κατὰ τὸ πρῶτον αἴτιον. ἄλλον δὲ εἰ δι' ἀμέσων μὲν, ἀλλὰ μὴ διὰ τοῦ αἰτίου. ἀλλὰ τῶν ἀντιστρεφόντων, διὰ τοῦ γνωριμωτέρου. κωλύει γὰρ οὐδὲν τῶν ἀντικατηγορουμένων γνωριμώτερον εἶναι ἐνίοτε τὸ μὴ αἴτιον. ὥστ' ἔσται διὰ τούτου ἡ ἀπόδειξις. οἷον, ὅτι ἐγγὺς οἱ πλάνητες, διὰ

σοφιστικὸν τρόπον. οὐδὲ καθόλου τρίγωνον, οὐδ' εἰ μηδὲν
ἐστι παρὰ ταῦτα τρίγωνον ἕτερον. οὐδὲ γὰρ ᾗ τρίγωνον
οἶδεν. οὐδὲ πᾶν τρίγωνον, ἀλλ' ἢ κατ' ἀριθμόν. κατ' εἶ-
δος δ' οὐ πᾶν. καὶ εἰ μηδέν ἐστιν ὃ οὐκ οἶδε. πότ' οὖν οὐκ οἶ-
42. δεν καθόλου. καὶ πότ' οἶδεν ἁπλῶς. δῆλον δή, ὅτι εἰ ταυ-
τὸν ἦν τριγώνῳ εἶναι καὶ ἰσοπλεύρῳ, ἢ ἑκάστῳ, ἢ πᾶσιν.
εἰ δὲ μὴ ταυτόν, ἀλλ' ἕτερον. ὑπάρχει δ' ᾗ τρίγωνον, οὐκ
43. οἶδε. πότερον δ' ᾗ τρίγωνον, ἢ ᾗ ἰσοσκελὲς ὑπάρχει. καὶ
πότε κατὰ τοῦθ' ὑπάρχει πρῶτον. καὶ καθόλου τίνος ἡ ἀπό-
δειξις, δῆλον ὅτι ὅταν ἀφαιρουμένων, ὑπάρξει πρώτῳ,
οἷον τῷ ἰσοσκελεῖ χαλκῷ τριγώνῳ, ὑπάρξουσι δύο ὀρ-
θαί. ἀλλὰ καὶ τοῦ χαλκοῦν εἶναι ἀφαιρεθέντος. καὶ τοῦ
ἰσοσκελές. ἀλλ' οὐ τοῦ σχήματος, ἢ πέρατος. ἀλλ' οὐ πρώ-
των. τίνος οὖν πρώτου. εἰ δὴ τριγώνου, κατὰ τοῦτο ὑπάρ-
χει καὶ τοῖς ἄλλοις. καὶ τούτου καθόλου ἐστὶν ἡ ἀπόδειξις.
ca. 6. εἰ οὖν ἐστιν ἡ ἀποδεικτικὴ ἐπιστήμη ἐξ ἀναγκαίων ἀρ-
44. χῶν. ὃ γὰρ ἐπίσταται οὐ δυνατὸν ἄλλως ἔχειν. τὰ δὲ καθ'
αὑτὰ ὑπάρχοντα, ἀναγκαῖα τοῖς πράγμασιν. τὰ μὲν
γὰρ ἐν τῷ τί ἐστιν ὑπάρχει, τοῖς δ' αὐτὰ ἐν τῷ τί ἐστιν
ὑπάρχει κατηγορουμένοις αὐτῶν. ὧν θάτερον τῶν ἀντι-
κειμένων ἀνάγκη ὑπάρχειν, φανερὸν ὅτι ἐκ τῶν τοιούτων
τινῶν ἂν εἴη ὁ ἀποδεικτικὸς συλλογισμός. ἅπαν γὰρ
ἢ οὕτως ὑπάρχει, ἢ κατὰ συμβεβηκός. τὰ δὲ συμβεβηκό-
45. τα οὐκ ἀναγκαῖα. ἢ δὴ οὕτω λεκτέον, ἢ ἀρχὴν θετέον,
ὅτι ἡ ἀπόδειξις ἀναγκαῖόν ἐστι. καὶ εἰ ἀποδέδεικται,
οὐχ οἷόν τε ἄλλως ἔχειν. ἐξ ἀναγκαίων ἄρα δεῖ εἶναι
τὸν συλλογισμόν. ἐξ ἀληθῶν μὲν γάρ ἐστι καὶ μὴ ἀποδει-
κνύντα συλλογίσασθαι. ἐξ ἀναγκαίων δ' οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἢ

καθόλου, ἀλλ' ἐπὶ πλέον. Δεῖ δὲ μὴ λανθάνειν. ὅτι πολ- 38
λάκις συμβαίνει διαμαρτάνειν. καὶ μὴ ὑπάρχειν τὸ
δεικνύμενον πρῶτον καθόλου ᾗ δοκεῖ δείκνυσθαι καθόλου
πρῶτον. ἀπατώμεθα δὲ ταύτην τὴν ἀπάτην, ὅταν ἢ μη-
δὲν ᾖ λαβεῖν ἀνώτερον παρὰ τὸ καθέκαστον, ἢ τὰ
καθέκαστα. ἢ ᾖ μέν, ἀλλ' ἀνώνυμον ᾖ ἐπὶ διαφόροις εἴ-
δει πράγμασιν. Ἢ τυγχάνῃ ὂν ὡς ἐν μέρει ὅλον ἐφ' 39
ᾧ δείκνυται. Τοῖς γὰρ ἐν μέρει ὑπάρξει μέν ἡ ἀπόδει-
ξις. καὶ ἔσται κατὰ παντός. ἀλλ' ὅμως οὐκ ἔσται τούτου πρώ-
του καθόλου ἡ ἀπόδειξις. λέγω δὲ τούτου πρώτου, ᾗ
τοῦτο ἀπόδειξιν, ὅταν ᾖ πρώτου καθόλου. Εἰ οὖν τις
δείξειεν ὅτι αἱ ὀρθαὶ οὐ συμπίπτουσι, δόξειεν ἂν τού-
του εἶναι ἡ ἀπόδειξις κυρίως, διὰ τὸ ἐπὶ πασῶν εἶναι
τῶν ὀρθῶν, οὐκ ἔστι δέ, εἴπερ μὴ ὅτι ὡδὶ ἴσαι γίνεται τοῦτο,
ἀλλ' ᾗ ὁπωσοῦν ἴσαι. Καὶ τρίγωνον μὴ ἦν ἄλλο ἢ 40
ἰσοσκελές, ᾗ ἰσοσκελὲς ἂν ἐδόκει ὑπάρχειν. Καὶ τὸ
ἀνάλογον, ὅτι ἐναλλὰξ ᾗ ἀριθμοί. καὶ ᾗ γραμμαί. καὶ ᾗ
στερεά, καὶ οἱ χρόνοι. Ὥσπερ καὶ ἐδείκνυτό ποτε χωρίς,
ἐνδεχόμενόν γε κατὰ πάντων μιᾷ ἀποδείξει δειχθῆναι.
ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ εἶναι ὠνομασμένον τι, πάντα ταῦ-
τα ἕν, ἀριθμοί. μήκη. χρόνος. στερεά. καὶ εἴδει διαφέ-
ρειν ἀλλήλων, χωρὶς ἐλαμβάνετο. Νῦν δὲ γὰρ καθό-
λου δείκνυται. Οὐ γὰρ ᾗ γραμμαί. ἢ ᾗ ἀριθμοὶ ὑπῆρ-
χεν, ἀλλ' ᾗ τοδί. ὃ καθόλου ὑποτίθενται ὑπάρχειν.
Διὰ τοῦτο οὐδ' ἄν τις δείξῃ καθ' ἕκαστον τὸ τρίγωνον 41
ἀποδείξει ἢ μιᾷ ἢ ἑτέρᾳ, ὅτι δύο ὀρθὰς ἔχει ἕκα-
στον, τὸ ἰσόπλευρον χωρίς. καὶ τὸ σκαληνὸν καὶ τὸ ἰσο-
σκελές, οὔπω οἶδε τὸ τρίγωνον ὅτι δύο ὀρθαῖς, εἰ μὴ τὸν

οὐκ ἀληθεῖαν οὖσαν. ὁ δὲ γεωμέτρης οὐδὲν συμπεραίνεται τῷ
τήνδε εἶναι γραμμὴν, ἣν αὐτὸς ἔφθεγκται, ἀλλὰ τὰ
81 διὰ τούτων δηλούμενα. Ἔτι τὸ αἴτημα καὶ ἡ ὑπόθεσις
πᾶσα ἢ ὡς ὅλον, ἢ ὡς ἐν μέρει. οἱ δ' ὅροι, οὐδέτερον
τούτων. Εἴδη μὲν οὖν εἶναι ἢ ἕν τι παρὰ τὰ πολλὰ,
οὐκ ἀνάγκη, εἰ ἀπόδειξις ἔσται. Εἶναι μέντοι ἓν κατὰ πολ-
λῶν, ἀληθὲς εἰπεῖν ἀνάγκη. οὐ γὰρ ἔσται τὸ καθόλου ἂν
μὴ τοῦτο ᾖ. Ἐὰν δὲ τὸ καθόλου μὴ ᾖ, τὸ μέσον οὐκ ἔσται·
ὥστ' οὐδ' ἀπόδειξις. Δεῖ ἄρα τι ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἐπὶ πλειό-
1. c. 12 νων εἶναι μὴ ὁμώνυμον. τὸ δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι ἅμα φά-
82 ναι καὶ ἀποφάναι, οὐδεμία λαμβάνει ἀπόδειξις.
Ἀλλ' ἢ ἐὰν δέῃ δεῖξαι καὶ τὸ συμπέρασμα οὕτως. δεί-
κνυται δὲ λαβοῦσι τὸ πρῶτον κατὰ τοῦ μέσου, ὅτι ἀλη-
θές. ἀποφάναι δ' οὐκ ἀληθές. τὸ δὲ μέσον οὐδὲν διαφέ-
ρει εἶναι καὶ μὴ εἶναι λαβεῖν. ὡσαύτως καὶ τὸ τρίτον.
εἰ γὰρ ἐδόθη καθ' οὗ ἄνθρωπον ἀληθὲς εἰπεῖν, εἰ καὶ μὴ ἄνθρωπον
ἀληθὲς, ἀλλ' εἰ μόνον ἄνθρωπον ζῷον εἶναι, μὴ ζῷον δὲ μή.
ἔσται γὰρ ἀληθὲς εἰπεῖν Καλλίαν εἰ καὶ μὴ Καλλίαν, ὁ-
μως ζῷον. μὴ ζῷον δ' οὔ. αἴτιον δὲ, ὅτι τὸ μὲν πρῶτον οὐ
μόνον κατὰ τοῦ μέσου λέγεται, ἀλλὰ καὶ κατ' ἄλλου, διὰ τὸ
εἶναι ἐπὶ πλειόνων. ὥστ' οὐδ' εἰ τὸ μέσον, καὶ αὐτό ἐστι καὶ
μὴ αὐτὸ, πρὸς τὸ συμπέρασμα οὐδὲν διαφέρει. Τὸ
83 δ' ἅπαν φάναι ἢ ἀποφάναι, ἡ εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπό-
δειξις λαμβάνει καὶ ταῦτα, οὐδ' ἀεὶ καθόλου. ἀλλ' ὅ-
σον ἱκανόν. ἱκανὸν δ' ἐπὶ τοῦ γένους. λέγω δ' ἐπὶ τοῦ γέ-
νους, οἷον περὶ ὃ γένος τὰς ἀποδείξεις φέρει, ὥσπερ εἴ-
84 ρηται καὶ πρότερον. Ἐπικοινωνοῦσι δὲ πᾶσαι αἱ ἐπιστῆ-
μαι ἀλλήλαις κατὰ τὰ κοινά. Κοινὰ δὲ λέγω οἷς χρῶν-

126 ἐπιστήμας οὐδὲν κωλύει ἔνια τούτων παρορᾶν. οἷον, τὸ
γένος μὴ ὑποτίθεσθαι εἶναι, ἂν ᾖ φανερὸν ὅτι ἐστίν.
Οὐ γὰρ ὁμοίως δῆλον, ὅτι ὁ ἀριθμός ἐστι. καὶ ὅτι θερ-
μὸν καὶ ψυχρόν. Καὶ τὰ πάθη μὴ λαμβάνειν τί σημαί-
νει, ἂν ᾖ δῆλα. ὥσπερ οὐδὲ τὰ κοινά, οὐ λαμβάνει τί ση-
μαίνει. τὸ ἴσα ἀπὸ ἴσων ἀφελεῖν ὅτι γνώριμον.
Ἀλλ' οὐδὲν ἧττον τῇ γε φύσει τρία ταῦτά ἐστι, περί ὅ
τε δείκνυσι καὶ ἃ δείκνυσι καὶ ἐξ ὧν. Οὐκ ἔστι δ' ὑπόθε-
σις οὐδ' αἴτημα ὃ ἀνάγκη εἶναι δι' αὑτό, καὶ δοκεῖν ἀνάγ-
κη. Οὐ γὰρ πρὸς τὸν ἔξω λόγον ἡ ἀπόδειξις, ἀλλὰ πρὸς
τὸν ἐν τῇ ψυχῇ· ἐπεὶ οὐδὲ συλλογισμός· ἀεὶ γάρ ἐστιν
ἐνστῆναι πρὸς τὸν ἔξω λόγον. ἀλλὰ πρὸς τὸν ἔσω λόγον οὐκ
ἀεί. Ὅσα μὲν οὖν δεικτὰ ὄντα λαμβάνει αὐτὸς μὴ δεί-
ξας, ταῦτα ἐὰν μὲν δοκοῦντα λαμβάνῃ, τῷ μανθάνον-
τι ὑποτίθεται, καὶ ἔστιν οὐχ ἁπλῶς ὑπόθεσις, ἀλλὰ πρὸς
ἐκεῖνον μόνον. ἂν δὲ ἢ μηδεμιᾶς ἐνούσης δόξης, ἢ καὶ
ἐναντίας ἐνούσης λαμβάνῃ τὸ αὐτό, αἰτεῖται. καὶ τούτῳ
διαφέρει ὑπόθεσις καὶ αἴτημα. ἔστι γὰρ αἴτημα τὸ ὑπε-
ναντίον τοῦ μανθάνοντος τῇ δόξῃ. ἢ ὃ ἄν τις ἀποδεικτὸν
ὂν λαμβάνῃ καὶ χρῆται μὴ δείξας. Οἱ μὲν οὖν ὅροι, οὐκ 79
εἰσὶν ὑποθέσεις. οὐδὲ γὰρ εἶναι ἢ μὴ εἶναι λέγονται. ἀλλ'
ἐν ταῖς προτάσεσιν αἱ ὑποθέσεις. τοὺς δ' ὅρους μόνον ξυ-
νίεσθαι δεῖ. Τοῦτο δ' οὐχ ὑπόθεσις. εἰ μὴ καὶ τὸ ἀκούειν
ὑπόθεσίν τις φήσειεν εἶναι. Ἀλλ' ὅσων ὄντων τῷ ἐκεῖ-
να εἶναι γίνεται τὸ συμπέρασμα. Οὐδ' ὁ γεωμέτρης ψευδῆ 80
ὑποτίθεται, ὥσπερ τινὲς ἔφασαν λέγοντες, ὡς οὐ δεῖ
τῷ ψεύδει χρῆσθαι. τὸν δὲ γεωμέτρην ψεύδεσθαι λέγοντα
ποδιαίαν τὴν οὐ ποδιαίαν. ἢ εὐθεῖαν τὴν γεγραμμένην,

κεφ. 8 73 Λέγω δ' ἀρχὰς ἐν ἑκάστῳ γένει ταύτας, ἃς ὅ,τι ἐστὶ
μὴ ἐνδέχεται δεῖξαι. τί μὲν οὖν σημαίνει καὶ τὰ πρῶτα
καὶ τὰ ἐκ τούτων, λαμβάνεται. Ὅτι δ' ἔστι, τὰς μὲν ἀρχὰς
ἀνάγκη λαμβάνειν· τὰ δ' ἄλλα δεικνύναι. Οἷον τί
μονάς· ἢ τί τὸ εὐθύ· ἢ τρίγωνον. Εἶναι δὲ τὴν μὲν μονάδα
δὲ λαβεῖν καὶ τὸ μέγεθος· τὰ δ' ἕτερα δεικνύναι.

74 Ἔστι δ' οἷς χρῶνται ἐν ταῖς ἀποδεικτικαῖς ἐπιστή-
μαις· Τὰ μὲν ἴδια ἑκάστης ἐπιστήμης· τὰ δὲ, κοινά. Κοι-
νὰ δὲ, κατ' ἀναλογίαν· ἐπεὶ χρήσιμόν γε ὅσον ἐν τῷ
ὑπὸ τὴν ἐπιστήμην γένει. ἴδια μὲν, οἷον γραμμὴν εἶναι
τοιανδί· καὶ τὸ εὐθύ· κοινὰ δὲ, οἷον τὸ, ἴσα ἀπὸ ἴσων ἂν
ἀφέλῃ, ὅτι ἴσα τὰ λοιπά. ἱκανὸν δ' ἕκαστον τούτων,
ὅσον ἐν τῷ γένει· ταυτὸ γὰρ ποιήσει, κἂν μὴ κατὰ πάντων
λάβῃ, ἀλλ' ἐπὶ μεγεθῶν μόνων· τῷ δ' ἀριθμητικῷ, ἐπ'
75 ἀριθμῶν. Ἔστι δ' ἴδια μὲν, καὶ ἃ λαμβάνεται εἶναι, περὶ ἃ ἡ
ἐπιστήμη θεωρεῖ τὰ ὑπάρχοντα καθ' αὑτά. οἷον μονά-
δας ἡ ἀριθμητική· ἡ δὲ γεωμετρία, σημεῖα καὶ γραμμάς.
Ταῦτα γὰρ λαμβάνουσι τὸ εἶναι καὶ τοδὶ εἶναι. τὰ δὲ τούτων πά-
θη καθ' αὑτὰ, τί μὲν σημαίνει ἕκαστον λαμβάνουσιν· οἷον
ἡ μὲν ἀριθμητική, τί περιττὸν· ἢ ἄρτιον· ἢ τετράγωνον· ἢ
κύβος· Ἡ δὲ γεωμετρία τί τὸ ἄλογον· ἢ τί τὸ κεκλά-
σθαι, ἢ νεύειν· Ὅτι δ' ἔστι δεικνύουσι διά τε τῶν κοινῶν καὶ
ἐκ τῶν ἀποδεδειγμένων. καὶ ἡ ἀστρολογία ὡσαύτως.

76 Πᾶσα γὰρ ἀποδεικτικὴ ἐπιστήμη, περὶ τρία ἐστίν· ὅσα τε
εἶναι τίθεται. ταῦτα δ' ἔστι τὸ γένος, οὗ τῶν καθ' αὑτὰ πα-
θημάτων ἐστὶ θεωρητική· καὶ τὰ κοινὰ ἃ λέγομεν ἀξιώ-
ματα, ἐξ ὧν πρώτων ἀποδείκνυσι· καὶ τρίτον τὰ πά-
θη, ὧν τί σημαίνει ἕκαστον λαμβάνει. Ἐνίας μέντοι

125 νο ἐπίσταται, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός. οὐ γὰρ ἂν ἐφήρμο-
μοττεν ἡ ἀπόδειξις. καὶ ἐπ' ἄλλο γένος. ἕκαστον δ' ἐπι- 68
στάμεθα μὴ κατὰ συμβεβηκός, ὅταν κατ' ἐκεῖνο γινώ-
σκωμεν καθ' ὃ ὑπάρχει ἐκ τῶν ἀρχῶν τῶν ἐκείνου ᾗ ἐκεῖ-
νο. Οἷον τὸ δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν ᾧ ὑπάρχει καθ'
αὑτὸ, τὸ εἰρημένον ἐκ τῶν ἀρχῶν τῶν τούτου. Ὥστ' εἰ καθ' αὑτὸ 69
κἀκεῖνο ὑπάρχει, ᾧ ὑπάρχει, ἀνάγκη τὸ μέσον ἐν τῇ
αὐτῇ συγγενείᾳ εἶναι. Εἰ δὲ μή, ἀλλ' ὡς τὰ ἁρμονικὰ
δι' ἀριθμητικῆς. Τὰ δὲ τοιαῦτα δείκνυται μὲν ὡσαύ-
τως. διαφέρει δέ. τὸ μὲν γὰρ ὅτι, ἑτέρας ἐπιστήμης. τὸ
γὰρ ὑποκείμενον γένος, ἕτερον. τὸ δὲ διότι, τῆς ἄνω. ἧς καθ'
αὑτὰ τὰ πάθη ἐστιν. ὥστε καὶ ἐκ τούτων φανερὸν, ὅτι οὐκ
ἔστιν ἀποδεῖξαι ἕκαστον ἁπλῶς, ἀλλ' ἢ ἐκ τῶν ἑκάστου
ἀρχῶν. Ἀλλὰ τούτων αἱ ἀρχαὶ ἔχουσι τὸ κοινόν. Εἰ 70
δὲ φανερὸν τοῦτο, φανερὸν καὶ ὅτι οὐκ ἔστι τὰς ἑκάστου
ἰδίας ἀρχὰς ἀποδεῖξαι. ἔσονται γὰρ ἐκεῖναι ἁπάν-
των ἀρχαί. καὶ ἐπιστήμη ἡ ἐκείνων, κυρία πάντων. καὶ γὰρ
ἐπίσταται μᾶλλον ὁ ἐκ τῶν ἀνωτέρων αἰτίων εἰδώς. ἐκ
τῶν προτέρων γὰρ οἶδεν, ὅταν μὴ ἐξ αἰτιατῶν εἰδῇ, ἀλλ' αἰ-
τίων. ὥστ' εἰ μᾶλλον οἶδε καὶ μάλιστα, κἂν ἐπιστήμη ἐκεί-
νη εἴη, καὶ μᾶλλον καὶ μάλιστα. ἡ δ' ἀπόδειξις, οὐκ ἐφαρ- 71
μόττει ἐπ' ἄλλο γένος, Ἀλλ' ἢ ὡς εἴρηται, αἱ γεωμε-
τρικαὶ ἐπὶ τὰς ὀπτικὰς ἢ μηχανικάς. καὶ αἱ ἀριθμητι-
καὶ ἐπὶ τὰς ἁρμονικάς. Χαλεπὸν δ' ἐστὶ τὸ γνῶναι εἰ T. 24 72
οἶδεν ἢ μή. χαλεπὸν γὰρ τὸ γνῶναι εἰ ἐκ τῶν ἑκάστου ἀρ-
χῶν ἴσμεν, ἢ μή. ὅπερ ἐστὶ τὸ εἰδέναι. οἰόμεθα δ' ἂν ἔχω-
μεν ἐξ ἀληθινῶν τινῶν συλλογισμὸν καὶ πρώτων ἐπί-
στασθαι. τὸ δ' οὐκ ἔστιν. ἀλλὰ συγγενῆ δεῖ εἶναι τοῖς πρώτοις.

61 ἁρμονικὰ πρὸς ἀριθμητικήν. Οὐδ' εἴ τι ὑπάρχει ταῖς
γραμμαῖς μὴ ᾗ γραμμαί, καὶ ᾗ ἐκ τῶν ἀρχῶν τῶν ἰδίων.
οἷον εἰ καλλίστη τῶν γραμμῶν ἡ εὐθεῖα, ἢ εἰ ἐναντίως
ἔχει τῇ περιφερείᾳ. οὐ γὰρ ᾗ τὸ ἴδιον γένος αὐτῶν ὑπάρ
62 χει, ἀλλ' ᾗ κοινόν τι. Φανερὸν δὲ καὶ ἐὰν ὦσιν αἱ προτά
σεις καθόλου ἐξ ὧν ὁ συλλογισμός, ὅτι ἀνάγκη καὶ τὸ
συμπέρασμα ἀΐδιον εἶναι τῆς τοιαύτης ἀποδείξεως. καὶ
τῆς ἁπλῶς εἰπεῖν ἀποδείξεως. Οὐκ ἔστιν ἄρα ἀπόδει
ξις τῶν φθαρτῶν. οὐδ' ἐπιστήμη ἁπλῶς. ἀλλ' οὕτως ὥσπερ
κατὰ συμβεβηκός. ὅτι οὐ καθόλου αὐτοῦ ἐστιν. ἀλλὰ ποτὲ
τ. 22 63 καὶ πώς. Ὅταν δ' ᾖ τοιαύτη, ἀνάγκη τὴν ἑτέραν μὴ κα
θόλου εἶναι πρότασιν καὶ φθαρτήν. φθαρτὴν μέν, ὅτι ἔσται
καὶ τὸ συμπέρασμα οὔσης τῆς προτάσεως. μὴ καθόλου δέ.
ὅτι τῷ μὲν ἔσται. τῷ δ' οὐκ ἔσται ἐφ' ὧν. ὥστε οὐκ ἔστι συλλο
64 γίσασθαι καθόλου, ἀλλ' ὅτι νῦν. Ὁμοίως δ' ἔχει καὶ περὶ
ὁρισμούς. ἐπείπερ ἐστὶν ὁ ὁρισμὸς ἢ ἀρχὴ ἀποδεί
ξεως. ἢ ἀπόδειξις θέσει διαφέρουσα. ἢ συμπέρασμά
65 τι ἀποδείξεως. Αἱ δὲ τῶν πολλάκις γινομένων ἀποδείξεις
καὶ ἐπιστῆμαι. οἷον σελήνης ἐκλείψεως, δῆλον ὅτι ᾗ μὲν
τοιάσδε εἰσίν, ἀεί εἰσιν. ᾗ δ' οὐκ ἀεί, κατὰ μέρος εἰσὶν ὥσ
τ. 23. 66 περ δ' ἡ ἔκλειψις, ὡσαύτως τοῖς ἄλλοις. Ἐπεὶ δὲ φα
νερὸν ὅτι ἕκαστον ἀποδεῖξαι οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἢ ἐκ τῶν ἑκά
στου ἀρχῶν, ἂν τὸ δεικνύμενον ὑπάρχῃ ᾗ ἐκεῖνο, οὐκ ἔστι
67 τὸ ἐπίστασθαι τοῦτο κἂν ἐξ ἀληθῶν καὶ ἀναποδείκτων
δειχθῇ καὶ ἀμέσων. ἔστι γὰρ οὕτω δεῖξαι ὥσπερ βρύσων
τὸν τετραγωνισμόν. Κατὰ κοινόν τε γὰρ δεικνύουσιν οἱ
τοιοῦτοι λόγοι, ὃ καὶ ἑτέρῳ ὑπάρξει. διὸ καὶ ἐπ' ἄλλων
ἐφαρμόττουσιν οἱ λόγοι οὐ συγγενῶν. Οὐκοῦν οὐχ ᾗ ἐκεῖ

124 κότα, οὐκ ἀναγκαῖα. ὥστ' οὐκ ἀνάγκη τὸ συμπέρα- 55
σμα εἰδέναι διότι ὑπάρχει· οὐδ' εἰ ἀεὶ εἴη, μὴ καθ' αὑ-
τὸ δέ· οἷον οἱ διὰ σημείων συλλογισμοί. Τὸ γὰρ καθ'
αὑτό, οὐ καθ' αὑτὸ ἐπιστήσεται· οὐδὲ διότι. τὸ δὲ διότι ἐπί-
στασθαί ἐστι, τὸ διὰ τοῦ αἰτίου ἐπίστασθαι. Δι' αὐτὸ ἄρα δεῖ 56
καὶ τὸ μέσον τῷ τρίτῳ. καὶ τὸ πρῶτον τῷ μέσῳ ὑπάρ-
χειν. Οὐκ ἄρα ἐστὶν ἐξ ἄλλου γένους μεταβάντα δεῖ-
ξαι, οἷον τὸ γεωμετρικὸν ἀριθμητικῇ. τρία γάρ ἐστι τὰ ἐν
ταῖς ἀποδείξεσιν. Ἓν μὲν τὸ ἀποδεικνύμενον τὸ συμπέρα-
σμα. Τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ὑπάρχον γένει τινὶ καθ' αὑτό. ἓν
δέ, τὰ ἀξιώματα. ἀξιώματα δέ ἐστιν, ἐξ ὧν. Τρίτον
τὸ γένος τὸ ὑποκείμενον οὗ τὰ πάθη καὶ τὰ καθ' αὑτὰ συμ-
βεβηκότα δηλοῖ ἡ ἀπόδειξις. ἐξ ὧν μὲν οὖν ἡ ἀπόδει-
ξις, ἐνδέχεται τὰ αὐτὰ εἶναι. Ὧν δὲ τὸ γένος ἕτερον. ὥσ-
περ ἀριθμητικῆς καὶ γεωμετρίας, οὐκ ἔστι τὴν ἀριθμητικὴν
ἀπόδειξιν ἐφαρμόσαι ἐπὶ τὰ τοῖς μεγέθεσι συμβεβη-
κότα, εἰ μὴ τὰ μεγέθη ἀριθμοί εἰσι. Τοῦτο δ' ὡς ἐνδέχε-
ται ἐπί τινων, ὕστερον λεχθήσεται. Ἡ δ' ἀριθμητικὴ ἀ- 59
πόδειξις ἀεὶ ἔχει τὸ γένος περὶ ὃ ἡ ἀπόδειξις. καὶ αἱ
ἄλλαι ὁμοίως. ὥστε ἢ ἁπλῶς ἀνάγκη τὸ αὐτὸ εἶναι
γένος, ἢ πῇ. εἰ μέλλει ἡ ἀπόδειξις μεταβαίνειν. ἄλ-
λως δ' ὅτι ἀδύνατον, δῆλον. Ἐκ γὰρ τοῦ αὐτοῦ γένους,
ἀνάγκη τὰ ἄκρα καὶ τὰ μέσα εἶναι. εἰ γὰρ μὴ καθ' αὑ-
τά, συμβεβηκότα ἔσται. διὰ τοῦτο τῇ γεωμετρίᾳ οὐκ ἔστι 60
δεῖξαι ὅτι τῶν ἐναντίων μία ἐπιστήμη. ἀλλ' οὐδ' ὅτι οἱ
δύο κύβοι κύβος. οὐδ' ἄλλῃ ἐπιστήμῃ τὸ ἑτέρας. ἀλλ'
ἢ ὅσα οὕτως ἔχει πρὸς ἄλληλα, ὥστ' εἶναι θάτερον
ὑπὸ θάτερον. οἷον τὰ ὀπτικὰ πρὸς γεωμετρίαν. καὶ τὰ

πη καὶ ἐξ ἀληθῶν, ἀληθὲς ἀεί. ἔστω γὰρ τὸ α κατὰ τοῦ β ἐξ ἀνάγκης· καὶ τοῦτο κατὰ τοῦ γ. ἀναγκαῖον τοίνυν καὶ τὸ α τῷ γ ὑπάρχειν. Ὅταν δὲ μὴ ἀναγκαῖον ᾖ τὸ συμπέρασμα. οὐδὲ τὸ μέσον ἀναγκαῖον οἷόν τ' εἶναι. ἔστω γὰρ τὸ α τῷ γ μὴ ἐξ ἀνάγκης, ὑπάρχειν. τῷ δὲ β ἐξ ἀνάγκης· καὶ τοῦτο τῷ γ ἐξ ἀνάγκης· καὶ τὸ α ἄρα τῷ γ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρξει. ἀλλ' οὐχ ὑπέκειτο. ἐπεὶ τοίνυν εἰ ἐπίσταται ἀποδεικτικῶς, δεῖ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, δῆλον ὅτι καὶ διὰ μέσου ἀναγκαίου δεῖ ἔχειν τὴν ἀπόδειξιν. Ἢ οὐκ ἐπιστήσεται, οὔτε διότι, οὔτε ὅτι ἀνάγκη ἐκεῖνο εἶναι. ἀλλ' ἢ οἰήσεται οὐκ εἰδώς, ἐὰν ὑπολάβῃ ὡς ἀναγκαῖον τὸ μὴ ἀναγκαῖον. Ἢ οὐδ' οἰήσεται ὁμοίως, ἐάν τε τὸ ὅτι εἰδῇ διὰ μέσων. ἐάν τε τὸ διότι καὶ δι' ἀμέσων. Τῶν δὲ συμβεβηκότων μὴ καθ' αὑτὰ ὃν τρόπον διωρίσθη τὰ καθ' αὑτά, οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη ἀποδεικτική. οὐ γάρ ἐστιν ἐξ ἀνάγκης δεῖξαι τὸ συμπέρασμα. τὸ συμβεβηκὸς γὰρ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν. περὶ τοῦ τοιούτου γὰρ λέγω συμβεβηκότος. Καίτοι ἀπορήσειεν ἄν τις ἴσως. Τίνος ἕνεκα ταῦτα δεῖ ἐρωτᾶν περὶ τούτων, εἰ μὴ ἀνάγκη τὸ συμπέρασμα εἶναι. Οὐδὲν γὰρ διαφέρει εἴ τις ἐρωτώμενος τὰ τυχόντα, εἶτα εἴποι εὖ τὸ συμπέρασμα. Δεῖ δὲ ἐρωτᾶν οὐχ ὡς ἀναγκαῖον εἶναι διὰ τὰ ἠρωτημένα, ἀλλ' ὅτι λέγειν ἀνάγκη τῷ ἐκεῖνα λέγοντι. καὶ ἀληθῶς λέγειν, ἐὰν ἀληθῶς ᾖ ὑπάρχοντα. Ἐπεὶ δ' ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει περὶ ἕκαστον γένος ὅσα καθ' αὑτὰ ὑπάρχει. καὶ ᾗ ἕκαστον, φανερὸν ὅτι περὶ τῶν καθ' αὑτὰ ὑπαρχόντων αἱ ἐπιστημονικαὶ ἀποδείξεις. καὶ ἐκ τῶν τοιούτων εἰσί. Τὰ μὲν γὰρ συμβεβη-

123 ἀποδεικνῦντα. τοῦτο γὰρ ἴδιον ἀποδείξεώς ἐστι. Ση- 46
μεῖον δ' ὅτι ἡ ἀπόδειξις ἐξ ἀναγκαίων, ὅτι καὶ τὰς
ἐνστάσεις οὕτω φέρομεν πρὸς τοὺς οἰομένους ἀποδεικνῦ-
ναι. ὅτι οὐκ ἀνάγκη ἂν οἰώμεθα ἢ ὅλως ἐνδέχεσθαι ἄλ-
λως ἔχειν. ἢ ἕνεκά γε τοῦ λόγου. δῆλον δ' ἐκ τούτων καὶ 47
ὅτι εὐήθεις οἱ λαμβάνειν οἰόμενοι καλῶς τὰς ἀρχάς,
ἐὰν ἔνδοξος ᾖ ἡ πρότασις καὶ ἀληθής. οἷον, οἱ σοφισταί.
ὅτι τὸ ἐπίστασθαι τὸ ἐπιστήμην ἔχειν. οὐ γὰρ τὸ ἔνδοξον ἢ
μή, ἀρχή ἐστιν, Ἀλλὰ τὸ πρῶτον τοῦ γένους περὶ ὃ δεί-
κνυται. καὶ τἀληθὲς οὐ πᾶν οἰκεῖον. ὅτι δ' ἐξ ἀναγκαίων 48
εἶναι δεῖ τὸν συλλογισμόν, φανερὸν καὶ ἐκ τῶνδε. εἰ γὰρ ὁ
μὴ ἔχων λόγον τοῦ διατί, οὔσης ἀποδείξεως, οὐκ ἐπιστή-
μων. εἴη δ' ἂν ὥστε τὸ α, κατὰ τοῦ γ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρ-
χειν. τὸ δὲ β τὸ μέσον. δι' οὗ ἀπεδείχθη μὴ ἐξ ἀνάγκης,
οὐκ οἶδε διότι. οὐ γάρ ἐστι τοῦτο διὰ τὸ μέσον. τὸ μὲν γάρ,
ἐνδέχεται μὴ εἶναι. τὸ δὲ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. ἔτι 49
εἴ τις μὴ οἶδε νῦν ἔχων τὸν λόγον καὶ σωζόμενος σωζομένου
τοῦ πράγματος, μὴ ἐπιλελησμένος, οὐδὲ ἄρα πρότε-
ρον ᾔδει. φθαρείη δ' ἂν τὸ μέσον εἰ μὴ ἀναγκαῖον.
ὥστε ἕξει μὲν τὸν λόγον σωζόμενος σωζομένου τοῦ πράγμα-
τος, οὐκ οἶδε δέ. οὐδ' ἄρα πρότερον ᾔδει. εἰ δὲ μὴ ἔφθαρ-
ται, ἐνδέχεται δὲ φθαρῆναι, τὸ συμβαῖνον ἂν εἴη δυνα-
τὸν καὶ ἐνδεχόμενον. ἀλλ' ἔστιν ἀδύνατον οὕτως ἔχοντα
εἰδέναι. Ὅταν μὲν οὖν τὸ συμπέρασμα ἐξ ἀνάγκης ᾖ, 50
οὐδὲν κωλύει τὸ μέσον μὴ ἀναγκαῖον εἶναι. δι' οὗ ἐδεί-
χθη. ἔστι γὰρ τὸ ἀναγκαῖον καὶ μὴ ἐξ ἀναγκαίων συλ-
λογίσασθαι. ὥσπερ καὶ ἀληθὲς μὴ ἐξ ἀληθῶν. ὅταν δὲ τὸ
μέσον ἐξ ἀνάγκης, καὶ τὸ συμπέρασμα ἐξ ἀνάγκης. ὥς

γόμενος. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἔχει ἐπιστημῶν. Ἐπεὶ δ' ἔστι γεωμετρικὰ ἐρωτήματα, ἆρ' ἔστι καὶ ἀγεωμέτρητα; Καὶ παρ' ἑκάστην ἐπιστήμην τὰ κατὰ τὴν ἄγνοιαν τὴν ποίαν, γεωμετρικά ἐστι. Καὶ πότερον ὁ κατὰ τὴν ἄγνοιαν συλλογισμὸς, ὁ ἐκ τῶν ἀντικειμένων συλλογισμὸς, ἢ ὁ παραλογισμός. Κατὰ δὲ γεωμετρίαν, ἢ ἐξ ἄλλης τέχνης. οἷον τὸ μουσικόν ἐστιν ἐρώτημα ἀγεωμέτρητον περὶ γεωμετρίας. τὸ δὲ τὰς παραλλήλους συμπίπτειν οἴεσθαι, γεωμετρικόν πως, καὶ ἀγεωμέτρητον ἄλλον τρό-
89 πον. διττὸν γὰρ τοῦτο, ὥσπερ τὸ ἄρρυθμον, καὶ τὸ μὲν ἕτερον ἀγεωμέτρητον τῷ μὴ ἔχειν, ὥσπερ τὸ ἄρρυθμον. τὸ δὲ ἕτερον, τῷ φαύλως ἔχειν. καὶ ἡ ἄγνοια αὕτη καὶ ἡ
90 ἐκ τῶν τοιούτων ἀρχῶν ἐναντία. ἐν δὲ τοῖς μαθήμασιν, οὐκ ἔστιν ὁμοίως ὁ παραλογισμὸς, ὅτι τὸ μέσον ἐστὶν ἀεὶ τὸ διττὸν κατά τε γὰρ τούτου παντός. καὶ τοῦτο πάλιν κατ' ἄλλου λέγεται παντός. τὸ δὲ κατηγορούμενον οὐ λέγεται πᾶν. ταῦτα δ' ἐστὶν οἷον ὁρᾶν τῇ νοήσει. ἐν δὲ τοῖς λόγοις λανθάνει, ἆρα πᾶς κύκλος σχῆμα; ἂν δὲ γράψῃ,
91 δῆλον. τί δέ; τὰ ἔπη κύκλος; φανερὸν ὅτι οὐκ ἔστιν. οὐ δεῖ δ' ἔνστασιν εἰς αὐτὸ φέρειν, ἂν ᾖ ἡ πρότασις ἐπακτική. ὥσπερ γὰρ οὐδὲ πρότασίς ἐστιν, ἣ μὴ ἔστιν ἐπὶ πλειόνων. οὐ γὰρ ἔσται ἐπὶ πάντων. ἐκ τῶν καθόλου δ' ὁ συλλογισμὸς, δῆλον ὅτι οὐδ' ἔνστασις. αἱ αὐταὶ γὰρ προτάσεις καὶ ἐνστάσεις. ἣν γὰρ φέρει ἔνστασιν, αὕτη γένοιτ' ἂν πρότα-
92 σις. ἢ διαλεκτικὴ ἢ ἀποδεικτική. Συμβαίνει δ' ἐνίους ἀσυλλογίστως λέγειν. διὰ τὸ λαμβάνειν ἀμφοτέροις τὰ ἑπόμενα. οἷον καὶ ὁ Καινεὺς ποιεῖ. ὅτι τὸ πῦρ ἐν τῇ πολλαπλασίονι ἀναλογίᾳ. καὶ γὰρ τὸ πῦρ ταχὺ γεν-

ποιεῖ ὡς ἐκ τούτων ἀποδεικνύουσαι, ἀλλ' οὐ περὶ ὧν δεικνύουσιν, οὐδ' ὃ δεικνύουσι. Καὶ ἡ διαλεκτικὴ πάσαις. καὶ εἴ τις καθόλου πειρῷτο δεικνύναι τὰ κοινά, οἷον ὅτι ἅπαν φάναι ἢ ἀποφάναι, ἢ ὅτι ἴσα ἀπὸ ἴσων, ἢ τῶν τοιούτων ἄττα. ἡ δὲ διαλεκτική, οὐκ ἔστιν οὕτως ὡρισμένων τινῶν, οὐδὲ γένους τινὸς ἑνός. οὐ γὰρ ἂν ἠρώτα. ἀποδεικνύντα γὰρ οὐκ ἔστιν ἐρωτᾶν, διὰ τὸ τῶν ἀντικειμένων ὄντων, μὴ δείκνυσθαι τὸ αὐτό. δέδεικται δὲ τοῦτο ἐν τοῖς περὶ συλλογισμοῦ. Εἰ δὲ τὸ αὐτό ἐστιν ἐρώτημα συλλογιστικόν, καὶ πρότασις ἀντιφάσεως. προτάσεις δὲ καθ' ἑκάστην ἐπιστήμην ἐξ ὧν ὁ συλλογισμὸς ὁ καθ' ἑκάστην. εἴη ἄν τι ἐρώτημα ἐπιστημονικόν, ἐξ ὧν ὁ καθ' ἑκάστην οἰκεῖος γίνεται συλλογισμός. δῆλον ἄρα ὅτι οὐ πᾶν ἐρώτημα γεωμετρικὸν ἂν εἴη, οὐδ' ἰατρικόν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Ἀλλ' ἐξ ὧν ἢ δείκνυταί τι περὶ ὧν ἡ γεωμετρία ἐστίν, ἢ ἐκ τῶν αὐτῶν δείκνυται τῇ γεωμετρίᾳ ὥσπερ τὰ ὀπτικά. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. καὶ περὶ μὲν τούτων, καὶ λόγον ὑφεκτέον ἐκ τῶν γεωμετρικῶν ἀρχῶν καὶ συμπερασμάτων. περὶ δὲ τῶν ἀρχῶν λόγον οὐχ ὑφεκτέον τῷ γεωμέτρῃ ᾗ γεωμέτρης. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν. Οὔτε πᾶν ἄρα ἕκαστον ἐπιστήμονα ἐρώτημα ἐρωτητέον, οὔθ' ἅπαν τὸ ἐρωτώμενον ἀποκριτέον περὶ ἑκάστου. ἀλλὰ τὰ κατὰ τὴν ἐπιστήμην διορισθέντα. Εἰ δὲ διαλέξεται γεωμέτρῃ ᾗ γεωμέτρης οὕτως, φανερὸν ὅτι καὶ καλῶς, ἐὰν ἐκ τούτων τι δεικνύῃ. εἰ δὲ μή, οὐ καλῶς. Δῆλον δ' ὅτι οὐδ' ἐλέγχει γεωμέτρην, ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός. ὥστ' οὐκ ἂν εἴη ἐν γεωμετρήτοις περὶ γεωμετρίας διαλεκτέον. λήσει γὰρ ὁ φαῦλος διαλε-

ἀποθανεῖν. Τὰ ἄρα λεγόμενα ἐπὶ τῶν ἁπλῶς ἐπιστητῶν καθ' αὑτὰ οὕτως ὡς ἐνυπάρχειν τοῖς κατηγορουμένοις ἢ ἐνυπάρχεσθαι, δι' αὑτά τέ ἐστι, καὶ ἐξ ἀνάγκης. Οὐ γὰρ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν ἢ ἁπλῶς, ἢ τὰ ἀντικείμενα. οἷον γραμμῇ, τὸ εὐθὺ ἢ τὸ καμπύλον. καὶ ἀριθμῷ, τὸ περιττὸν ἢ τὸ ἄρτιον. Ἔστι γὰρ τὸ ἐναντίον. ἢ στέρησις. ἢ ἀντίφασις ἐν τῷ αὐτῷ γένει. οἷον τὸ ἄρτιον τὸ μὴ περιττὸν, ἐν ἀριθμοῖς ᾗ ἕπεται. Ὥστ' εἰ ἀνάγκη φάναι ἢ ἀποφάναι, ἀνάγκη καὶ τὰ καθ' αὑτὰ ὑπάρχειν. τὸ μὲν οὖν κατὰ παντὸς καὶ καθ' αὑτὸ διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον. Καθόλου δὲ λέγω, ὃ ἂν κατὰ παντός τε ὑπάρχῃ, καὶ καθ' αὑτό. καὶ ᾗ αὐτό. φανερὸν ἄρα ὅτι ὅσα καθόλου, ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει τοῖς πράγμασι. τὸ καθ' αὑτὸ δὲ καὶ ᾗ αὐτὸ, ταυτόν. οἷον καθ' αὑτὴν τῇ γραμμῇ ὑπάρχει στιγμή. καὶ τὸ εὐθύ. καὶ γὰρ ᾗ γραμμή. καὶ τῷ τριγώνῳ ᾗ τρίγωνον, δύο ὀρθαί. καὶ γὰρ καθ' αὑτὸ τὸ τρίγωνον, δύο ὀρθαῖς ἴσον. Τὸ καθόλου δὲ ὑπάρχει τότε, ὅταν ἐπὶ τοῦ τυχόντος καὶ πρώτου δεικνύηται. οἷον τὸ δύο ὀρθὰς ἔχειν, οὔτε τῷ σχήματί ἐστι καθόλου. καίτοι ἔστι δεῖξαι κατὰ σχήματος ὅτι δύο ὀρθὰς ἔχει. ἀλλ' οὐ τοῦ τυχόντος σχήματος. οὐδὲ χρῆται τῷ τυχόντι σχήματι ὁ δεικνύς. τὸ γὰρ τετράγωνον σχῆμα μὲν, οὐκ ἔχει δὲ δύο ὀρθαῖς ἴσας. τὸ δὲ ἰσοσκελὲς ἔχει μὲν τὸ τυχὸν δύο ὀρθαῖς ἴσας. ἀλλ' οὐ πρῶτον. ἀλλὰ τὸ τρίγωνον πρότερον. ὃ τοίνυν τὸ τυχὸν πρῶτον δείκνυται δύο ὀρθὰς ἔχον. ἢ ὁτιοῦν ἄλλο, τούτῳ πρώτῳ ὑπάρχει καθόλου, καὶ ἡ ἀπόδειξις καθ' αὑτὸ τούτου καθόλου ἐστί. Τῶν δ' ἄλλων τρόπον τινὰ οὐ καθ' αὑτό. οὐδὲ τοῦ ἰσοσκελοῦς οὐκ ἔστι

νος μὲν, τινὸς δὲ μή. μηδὲ ποτὲ μὲν, ποτὲ δὲ μή. οἷον εἰ κατὰ
παντὸς ἀνθρώπου ζῷον. εἰ ἀληθὲς τόνδ' εἰπεῖν ἄνθρωπον, ἀλη-
θὲς καὶ ζῷον. καὶ εἰ νῦν θάτερον, καὶ θάτερον. Καὶ εἰ ἐν πά-
σῃ γραμμῇ στιγμή, ὡσαύτως. Σημεῖον δέ, καὶ γὰρ τὰς ἐν-
στάσεις οὕτω φέρομεν ὡς κατὰ παντὸς ἐρωτώμενοι. ἢ εἰ
ἐπί τινι μή. ἢ εἴ ποτε μή. Καθ' αὑτὰ δ' ὅσα ὑπάρχει τε
ἐν τῷ τί ἐστιν. οἷον τριγώνῳ γραμμή. καὶ γραμμῇ, στιγ-
μή. ἡ γὰρ οὐσία αὐτῶν, ἐκ τούτων ἐστί. καὶ ἐν τῷ λόγῳ τῷ λέ-
γοντι τί ἐστιν ἐνυπάρχει. Καὶ ὅσοις τῶν ἐνυπαρχόντων 31
αὐτοῖς, αὐτὰ ἐν τῷ λόγῳ ὑπάρχουσι, τῷ τί ἐστι δηλοῦν-
τι. οἷον τὸ εὐθὺ ὑπάρχει γραμμῇ. καὶ τὸ περιφερές. καὶ
τὸ περιττὸν καὶ ἄρτιον, ἀριθμῷ. Καὶ τὸ πρῶτον καὶ σύν-
θετον. καὶ ἰσόπλευρον. καὶ ἑτερόμηκες. καὶ πᾶσι τούτοις
ἐνυπάρχουσιν ἐν τῷ λόγῳ, τῷ τί ἐστι λέγοντι. ἔνθα μὲν,
γραμμή. ἔνθα δ' ἀριθμός. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων,
τὰ τοιαῦθ' ἑκάστοις καθ' αὑτὰ λέγω. Ὅσα δὲ μηδετέ- 32.
ρως ὑπάρχει, συμβεβηκότα. οἷον τὸ μουσικὸν ἢ λευ-
κὸν τῷ ζῴῳ. Ἔτι ὃ μὴ καθ' ὑποκειμένου λέγεται ἄλλου 33
τινός. οἷον τὸ βαδίζειν ἕτερόν τι. ὄν, βαδίζον ἐστὶ καὶ
λευκόν. ἡ δ' οὐσία καὶ ὅσα τόδε τι σημαίνει, οὐχ ἕτερόν
τι ὄντα ἐστὶν ὅπερ ἐστί. τὰ μὲν δὴ μὴ καθ' ὑποκειμένου,
καθ' αὑτὰ λέγω. τὰ δὲ καθ' ὑποκειμένου, συμβεβηκό-
τα. Ἔτι δ' ἄλλον τρόπον, τὸ μὲν δι' αὑτὸ ὑπάρχον ἑκά- 34
στῳ, καθ' αὑτό. τὸ δὲ μὴ δι' αὑτό, συμβεβηκός. οἷον εἰ βα-
δίζοντος ἤστραψε, συμβεβηκός. οὐ γὰρ διὰ τὸ βαδίζειν
ἤστραψεν. ἀλλὰ συνέβη φαμὲν τοῦτο. εἰ δὲ δι' αὑτό,
καθ' αὑτό. οἷον εἴ τι σφαττόμενον ἀπέθανε καὶ κατὰ τὴν σφα-
γήν, ὅτι διὰ τὸ σφάττεσθαι, ἀλλ' οὐ συνέβη σφαττόμενον

ἔσθω τὸ α ἐφ' οὗ τὸ γ. τὸ οὖν τοῦ β ὄντος, τὸ α ἀνάγκη λέ-
γειν, ἐστὶ τὸ γ εἶναι λέγειν. τοῦτο δ' ὅτι τοῦ α ὄντος, τὸ
γ ἐστί. τὸ δὲ γ τῷ α τὸ αὐτό. ὥστε συμβαίνει λέγειν τοὺς
κύκλῳ φάσκοντας εἶναι τὴν ἀπόδειξιν, οὐδὲν ἕτερον,
πλὴν ὅτι τοῦ α ὄντος, τὸ α ἐστίν. οὕτω δὲ πάντα δεῖξαι
26 ῥᾴδιον. Οὐ μὴν ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο δυνατὸν, πλὴν ἐπὶ τού-
των, ὅσα ἀλλήλοις ἕπεται ὥσπερ τὰ ἴδια. Ἑνὸς μὲν οὖν
κειμένου, δέδεικται ὅτι οὐδέ ποτ' ἀνάγκη τι εἶναι ἕτε-
ρον. Λέγω δ' ἑνὸς, ὅτι οὔτε ὅρου ἑνὸς, οὔτε θέσεως μιᾶς
τεθείσης. Ἐκ δύο δὲ θέσεων πρώτων καὶ ἐλαχίστων, ἐν-
δέχεται εἴπερ καὶ συλλογίσασθαι. Ἐὰν μὲν οὖν τό τε α τῷ
β καὶ τῷ γ ἕπηται καὶ ταῦτ' ἀλλήλοις καὶ τῷ α. οὕτω μὲν
οὖν ἐνδέχεται ἐξ ἀλλήλων δεικνύναι πάντα τὰ αἰτη-
θέντα ἐν τῷ σχήματι, ὡς δέδεικται ἐν τοῖς περὶ συλ-
λογισμοῦ. Δέδεικται δὲ καὶ ὅτι ἐν τοῖς ἄλλοις σχήμασιν ἢ
οὐ γίνεται συλλογισμὸς, ἢ οὐ περὶ τῶν ληφθέντων. τὰ δὲ μὴ ἀν-
27 τικατηγορούμενα, οὐδαμῶς ἔστι δεῖξαι κύκλῳ. ὥστ' ἐπεὶ
δὴ ὀλίγα τοιαῦτα ἐν ταῖς ἀποδείξεσι, φανερὸν ὅτι
κενόν τε καὶ ἀδύνατον τὸ λέγειν ἐξ ἀλλήλων εἶναι
τὴν ἀπόδειξιν. καὶ διὰ τοῦτο παντὸς ἐνδέχεσθαι εἶναι ἀπό-
28. ca: 4 δειξιν. Ἐπεὶ δ' ἀδύνατον ἄλλως ἔχειν οὗ ἐστὶν ἐπι-
στήμη ἁπλῶς, ἀναγκαῖον ἂν εἴη τὸ ἐπιστητὸν, τὸ κατὰ τὴν
ἀποδεικτικὴν ἐπιστήμην. ἀποδεικτικὴ δ' ἐστὶν, ἣν ἔχο-
μεν τῷ ἔχειν ἀπόδειξιν. Ἐξ ἀναγκαίων ἄρα συλλο-
γισμός ἐστιν ἡ ἀπόδειξις. Ληπτέον ἄρα ἐκ τίνων καὶ
29. ποίων αἱ ἀποδείξεις εἰσί. πρῶτον δὲ διορίσωμεν τί
λέγομεν τὸ κατὰ παντός. καὶ τί τὸ καθ' αὑτό. καὶ τί τὸ κα-
θόλου. κατὰ παντὸς μὲν οὖν τοῦτο λέγω, ὃ ἂν ᾖ μὴ ἐπὶ τι-
νὸς μὲν,

ἁπλῶς οὐδὲ κυρίως· ἀλλ' ἐξ ὑποθέσεως, εἰ ἐκεῖνά ἐστιν.
Οἱ δὲ, περὶ μὲν τοῦ ἐπίστασθαι ὁμολογοῦσι· δι' ἀποδείξεως 20
γὰρ εἶναι μόνον· ἀλλὰ πάντων εἶναι ἀπόδειξιν, οὐδὲν
κωλύειν· ἐνδέχεσθαι γὰρ κύκλῳ γίνεσθαι τὴν ἀπόδειξιν· καὶ ἐξ
ἀλλήλων. Ἡμεῖς δὲ φαμὲν, οὔτε πᾶσαν ἐπιστήμην ἀπο- 21
δεικτικὴν εἶναι, ἀλλὰ τὴν τῶν ἀμέσων, ἀναπόδεικτον.
καὶ τοῦθ' ὅτι ἀναγκαῖον, φανερόν. εἰ γὰρ ἀνάγκη μὲν ἐπί-
στασθαι τὰ πρότερα καὶ ἐξ ὧν ἡ ἀπόδειξις, ἵσταται δέ
ποτε τὰ ἄμεσα, ταῦτ' ἀναπόδεικτα ἀνάγκη εἶναι. Ταῦ-
τά τε οὖν οὕτω λέγομεν· καὶ οὐ μόνον ἐπιστήμην, ἀλλὰ καὶ
ἀρχὴν ἐπιστήμης εἶναί τινα φαμὲν, ᾗ τοὺς ὅρους γνωρί-
ζομεν. Κύκλῳ τε ὅτι ἀδύνατον ἀποδείκνυσθαι ἁ- 22.
πλῶς, δῆλον. εἴπερ ἐκ προτέρων δεῖ τὴν ἀπόδειξιν εἶναι
καὶ γνωριμωτέρων. ἀδύνατον γάρ ἐστι τὰ αὐτὰ τῶν αὐτῶν
ἅμα πρότερα καὶ ὕστερα εἶναι, εἰ μὴ τὸν ἕτερον τρόπον. 23
οἷον τὰ μὲν πρὸς ἡμᾶς· τὰ δ' ἁπλῶς· ὅνπερ τρόπον ἡ ἐ-
παγωγὴ ποιεῖ γνώριμον. Εἰ δ' οὕτως, οὐκ ἂν εἴη τὸ ἁ-
πλῶς εἰδέναι καλῶς ὡρισμένον, ἀλλὰ διττόν. Ἢ οὐχ
ἁπλῶς ἡ ἑτέρα ἀπόδειξις· ἡ γινομένη ἐκ τῶν ἡμῖν γνω-
ριμωτέρων. Συμβαίνει δὲ τοῖς λέγουσι κύκλῳ τὴν ἀπό- 24.
δειξιν εἶναι· οὐ μόνον τὸ νῦν εἰρημένον, ἀλλ' οὐδὲν ἄλλο
λέγειν· ἢ ὅτι τοῦτ' ἔστιν, εἰ τοῦτ' ἔστιν. οὕτω δὲ πάντα ῥᾴ-
διον δεῖξαι. δῆλον δ' ὅτι τοῦτο συμβαίνει, τριῶν ὅρων
τεθέντων. τὸ μὲν γὰρ διὰ πολλῶν ἢ δι' ὀλίγων ἀνακάμ-
πτειν φάναι, οὐδὲν διαφέρει· δι' ὀλίγων δ' ἢ δυοῖν. ὅ-
ταν γὰρ τοῦ α ὄντος, ἐξ ἀνάγκης ᾖ τὸ β· τούτου δὲ, τὸ γ,
τοῦ α ὄντος, ἔσται τὸ γ. Εἰ δὴ τοῦ α ὄντος, ἀνάγκη τὸ β
εἶναι· τούτου δ' ὄντος, τὸ α· τοῦτο γὰρ ἦν τὸ κύκλῳ, κεί- 25

τὰ δ' εἶναι ἐξ ὧν ὁ συλλογισμὸς, ἀνάγκη μὴ μόνον
προγινώσκειν τὰ πρῶτα. ἢ πάντα, ἢ ἔνια, ἀλλὰ καὶ
μᾶλλον. ἀεὶ γὰρ δι' ὃ ὑπάρχει ἕκαστον, ἐκεῖνο μᾶλ-
λον ὑπάρχει. οἷον δι' ὃ φιλοῦμεν, ἐκεῖνο φίλον μᾶλ-
16 λον, ὥστ' εἴπερ ἴσμεν διὰ τὰ πρῶτα καὶ πιστεύομεν κἀ-
κεῖνα ἴσμεν τε καὶ πιστεύομεν μᾶλλον. ὅτι δι' ἐκεῖνα
καὶ τὰ ὕστερον. οὐχ οἷόν τε δὲ πιστεύειν μᾶλλον ὧν οἶδεν,
ἃ μὴ τυγχάνει μήτε εἰδὼς, μήτε βέλτιον διακείμενος, ἢ
εἰ ἐτύγχανεν εἰδώς. Συμβήσεται δὲ τοῦτο, εἰ μή τις προ-
γνώσεται τῶν δι' ἀπόδειξιν πιστευόντων. μᾶλλον γὰρ ἀ-
νάγκη πιστεύειν ταῖς ἀρχαῖς ἢ πάσαις ἢ τισὶ τοῦ συμ-
17 περάσματος. Τὸν δὲ μέλλοντα ἕξειν τὴν ἐπιστήμην τὴν
δι' ἀποδείξεως, οὐ μόνον δεῖ τὰς ἀρχὰς μᾶλλον γνω-
ρίζειν. καὶ μᾶλλον αὐταῖς πιστεύειν ἢ τῷ δεικνυμένῳ,
Ἀλλὰ μὴ δ' ἄλλο αὐτῷ, πιστότερον εἶναι, μηδὲ γνωρι-
μώτερον τῶν ἀντικειμένων ταῖς ἀρχαῖς ἐξ ὧν ἔσται συλ-
λογισμὸς ὁ τῆς ἐναντίας ἀπάτης. εἴπερ δεῖ τὸν ἐπιστάμενον
18. cap. 3 ἁπλῶς ἀμετάπιστον εἶναι. Ἐνίοις μὲν οὖν διὰ τὸ δεῖν
τὰ πρῶτα ἐπίστασθαι, οὐ δοκεῖ ἐπιστήμην εἶναι. τοῖς δ'
εἶναι μὲν, πάντων μέντοι ἀποδείξεις εἶναι. ὧν οὐδέτε-
ρον οὔτ' ἀληθὲς οὔτ' ἀναγκαῖον. Οἱ μὲν γὰρ ὑποθέμενοι
μὴ εἶναι ὅλως ἐπίστασθαι, οὗτοι εἰς ἄπειρον ἀξιοῦσιν ἀ-
νάγεσθαι. ὡς οὐκ ἂν ἐπισταμένους τὰ ὕστερα διὰ τὰ πρό-
τερα, ὧν μὴ ἔστι πρῶτα. Ορθῶς λέγοντες. ἀδύνατον
γὰρ τὰ ἄπειρα διελθεῖν. Εἰ δὲ ἵστανται καὶ εἰσὶν ἀρ-
19 χαὶ, ταύτας ἀγνώστους εἶναι, ἀποδείξεώς γε μὴ οὔσης
αὐτῶν. ὅπερ φασὶν εἶναι τὸ ἐπίστασθαι μόνον. εἰ δὲ μὴ ἔστι
τὰ πρῶτα εἰδέναι, οὐδὲ τὰ ἐκ τούτων εἶναι ἐπίστασθαι

119 λέγω δὲ πρὸς ἡμᾶς μὲν πρότερα καὶ γνωριμώτερα, τὰ
ἐγγύτερον τῆς αἰσθήσεως. ἁπλῶς δὲ πρότερα καὶ γνωρι-
μώτερα, τὰ πορρώτερον. ἔστι δὲ πορρωτάτω μὲν, τὰ κα-
θόλου μάλιστα. ἐγγυτάτω δὲ, τὰ καθ᾽ ἕκαστα. καὶ ἀντίκει-
ται ταῦτ᾽ ἀλλήλοις. Ἐκ πρώτων δ᾽ ἐστὶ τὸ ἐξ ἀρχῶν 13
οἰκείων. ταυτὸ δὲ λέγω πρῶτον καὶ ἀρχήν. Ἀρχὴ
δ᾽ ἐστὶν ἀποδείξεως, πρότασις ἄμεσος. ἄμεσος δὲ, ἧς
μὴ ἔστιν ἄλλη προτέρα. Πρότασις δ᾽ ἐστὶν, ἀποφάν-
σεως τὸ ἕτερον μόριον ἓν καθ᾽ ἑνός. Διαλεκτικὴ μὲν,
ἡ ὁμοίως λαμβάνουσα ὁποτερονοῦν. ἀποδεικτικὴ δὲ, ἡ
ὡρισμένως θάτερον ὅτι ἀληθές. Ἀπόφανσις δὲ, ἀντι-
φάσεως ὁποτερονοῦν μόριον. Ἀντίφασις δὲ, ἀντίθε-
σις. ἧς οὐκ ἔστι μεταξὺ καθ᾽ αὑτήν. μόριον δ᾽ ἀντιφά-
σεως, τὸ μὲν τι κατά τινος, κατάφασις. τὸ δέ τι ἀπό
τινος, ἀπόφασις. Ἀμέσου δ᾽ ἀρχῆς συλλογιστικῆς θέ- 14
σιν μὲν λέγω, ἣν μὴ ἔστι δεῖξαι, μὴ δ᾽ ἀνάγκη ἔχειν τὸν
ὁτιοῦν μαθησόμενόν τι. ἣν δ᾽ ἀνάγκη ἔχειν τὸν ὁτιοῦν μα-
θησόμενον, ἀξίωμα. ἔστι γὰρ ἔνια τοιαῦτα. ἃ οἴκοθεν μαν-
θάνων προβάλλεται καθ᾽ ἑκάστην ἐπιστήμην. τοῦτο γὰρ
μάλιστ᾽ ἐπὶ τοῖς τοιούτοις εἰώθαμεν ὄνομα λέγειν. θέ-
σεως δ᾽ ἡ μὲν ὁποτερονοῦν τῶν μορίων τῆς ἀποφάνσεως
λαμβάνουσα. οἷον, λέγω τὸ εἶναί τι, ἢ μὴ εἶναί τι, ὑπό-
θεσις. ἡ δ᾽ ἄνευ τούτου, ὁρισμός. Ὁ γὰρ ὁρισμὸς, θέσις
μὲν ἐστι. τίθεται γὰρ ὁ ἀριθμητικὸς μονάδα τὸ ἀδιαί-
ρετον εἶναι κατὰ τὸ ποσόν. ὑπόθεσις δ᾽ οὐκ ἔστι. τὸ γὰρ τί
ἐστι μονὰς, καὶ τὸ εἶναι μονάδα, οὐ ταυτόν. Ἐπεὶ δὲ δεῖ 15
πιστεύειν τε καὶ εἰδέναι τὸ πρᾶγμα, τῷ τοιοῦτον ἔχειν
συλλογισμὸν, ὃν καλοῦμεν ἀπόδειξιν. ἔστι δ᾽ οὗτος τῷ

βεβηκὸς, ὅταν τήν τ' αἰτίαν οἰώμεθα γινώσκειν δι' ἣν τὸ πρᾶγμά ἐστιν, ὅτι ἐκείνου αἰτία ἐστὶ, καὶ μὴ ἐνδέχεσθαι τοῦτ' ἄλλως ἔχειν. δῆλον τοίνυν ὅτι τοιοῦτόν τι τὸ ἐπίστασθαί ἐστι. Καὶ γὰρ οἱ μὴ ἐπιστάμενοι, καὶ οἱ ἐπιστάμενοι, οἱ μὲν οἴονται αὐτοὶ οὕτως ἔχειν. οἱ δὲ ἐπιστάμενοι, καὶ ἔχουσιν. ὥστε οὗ ἁπλῶς ἐστιν ἐπιστήμη, τοῦτ' ἀδύνατον ἄλλως ἔχειν. Εἰ μὲν οὖν καὶ ἕτερός ἐστι τοῦ ἐπίστασθαι τρόπος, ὕστερον ἐροῦμεν. Φαμὲν δὲ καὶ δι' ἀποδείξεως εἰδέναι. ἀπόδειξιν δὲ λέγω, συλλογισμὸν ἐπιστημονικόν. ἐπιστημονικὸν δὲ λέγω, καθ' ὃν τῷ ἔχειν αὐτὸν ἐπιστάμεθα. εἰ τοίνυν ἐστὶ τὸ ἐπίστασθαι οἷον ἔθεμεν, Ἀνάγκη καὶ τὴν ἀποδεικτικὴν ἐπιστήμην, ἐξ ἀληθῶν τ' εἶναι καὶ πρώτων καὶ ἀμέσων. Καὶ γνωριμωτέρων. Καὶ προτέρων. καὶ αἰτίων τοῦ συμπεράσματος. Οὕτω γὰρ ἔσονται καὶ αἱ ἀρχαὶ οἰκεῖαι τοῦ δεικνυμένου. συλλογισμὸς μὲν γάρ ἐστι καὶ ἄνευ τούτων, ἀπόδειξις δὲ οὐκ ἔσται. οὐ γὰρ ποιήσει ἐπιστήμην. Ἀληθῆ μὲν οὖν δεῖ εἶναι, ὅτι οὐκ ἔστι τὸ μὴ ὂν ἐπίστασθαι. οἷον ὅτι ἡ διάμετρος, σύμμετρος. ἐκ πρώτων δ' ἀναποδείκτων, ὅτι οὐκ ἐπιστήσεται μὴ ἔχων ἀπόδειξιν αὐτῶν. τὸ γὰρ ἐπίστασθαι ὧν ἀπόδειξίς ἐστι, μὴ κατὰ συμβεβηκὸς, τὸ ἔχειν ἀπόδειξίν ἐστιν. αἴτιά τε καὶ γνωριμώτερα δεῖ εἶναι καὶ πρότερα. αἴτια μὲν, ὅτι τότε ἐπιστάμεθα, ὅταν τὴν αἰτίαν εἰδῶμεν. Καὶ πρότερα εἴπερ αἴτια, καὶ προγινωσκόμενα, οὐ μόνον τὸν ἕτερον τρόπον τῷ ξυνιέναι. ἀλλὰ καὶ τῷ εἰδέναι ὅ, τι ἐστί. Πρότερα δ' ἐστὶ καὶ γνωριμώτερα, διχῶς. οὐ γὰρ ταυτὸ πρότερον τῇ φύσει, καὶ πρὸς ἡμᾶς πρότερον. οὐδὲ γνωριμώτερον, καὶ ἡμῖν γνωριμώτερον.

ζοντα. τὰ δὲ, καὶ ἅμα λαμβάνοντα τὴν γνῶσιν. οἷον ὅσα τυγχάνει ὄντα ὑπὸ τὸ καθόλου, ὧν ἔχει τὴν γνῶσιν. ὅτι μὲν γὰρ πᾶν τρίγωνον ἔχει δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας, προῄδει. ὅτι δὲ τόδε τὸ ἐν τῷ ἡμικυκλίῳ τρίγωνόν ἐστιν, ἅμα ἐπαγόμενος ἐγνώρισεν. Ἐνίων γὰρ τοῦτον τὸν τρόπον ἡ μάθησίς ἐστι, καὶ οὐ διὰ τοῦ μέσου τὸ ἔσχατον γνωρίζεται, ὅσα ἤδη τῶν καθ' ἕκαστα τυγχάνει ὄντα. καὶ μὴ καθ' ὑποκειμένου τινός. Πρὶν δ' ἐπαχθῆναι ἢ λαβεῖν συλλογισμὸν, τρόπον μέν τινα ἴσως φατέον ἐπίστασθαι. τρόπον δ' ἄλλον, οὔ. ὃ γὰρ μὴ ᾔδει εἰ ἔστιν ἁπλῶς, τοῦτο πῶς ᾔδει, ὅτι δύο ὀρθὰς ἔχει ἁπλῶς. ἀλλὰ δῆλον ὡς ὡδὶ μὲν ἐπίσταται. ὅτι καθόλου ἐπίσταται. ἁπλῶς δ' οὐκ ἐπίσταται. Εἰ δὲ μὴ, τὸ ἐν τῷ Μένωνι ἀπόρρημα συμβήσεται. ἢ γὰρ οὐδὲν μαθήσεται, ἢ ἃ οἶδεν. οὐ γὰρ δὴ ὥς γέ τινες ἐγχειροῦσι λύειν, λεκτέον. Ἆρα οἶδας ἅπασαν δυάδα ὅτι ἀρτία, ἢ οὔ. φήσαντος δὲ, προσήνεγκάν τινα δυάδα ἣν οὐκ ᾤετο εἶναι ὥστ' οὐδ' ἀρτίαν. λύουσι γὰρ, οὐ φάσκοντες πᾶσαν εἰδέναι δυάδα ἀρτίαν οὖσαν, ἀλλ' ἣν ἴσασιν ὅτι δυάς. καίτοι ἴσασι μὲν οὗπερ τὴν ἀπόδειξιν ἔχουσι καὶ οὗ ἔλαβον. ἔλαβον δ' οὐχὶ παντὸς οὗ ἂν εἰδῶσιν ὅτι τρίγωνον ἢ ὅτι ἀριθμὸς, ἀλλ' ἁπλῶς κατὰ παντὸς ἀριθμοῦ καὶ τριγώνου. οὐδεμία γὰρ πρότασις λαμβάνεται τοιαύτη, ὅτι ὃν σὺ οἶδας ἀριθμόν. ἢ ὃ σὺ οἶδας εὐθύγραμμον. ἀλλὰ κατὰ παντός. ἀλλ' οὐδὲν οἶμαι κωλύει, ὃ μανθάνει τις, ἔστιν ὡς ἐπίστασθαι. ἔστι δ' ὡς ἀγνοεῖν. Ἄτοπον γὰρ οὐκ εἰ οἶδέ πως ὃ μανθάνει, ἀλλ' εἰ ὡδὶ, οἷον ᾗ μανθάνει καὶ ὥς. Ἐπίστασθαι δὲ οἰόμεθα ἕκαστον ἁπλῶς, ἀλλὰ μὴ τὸν σοφιστικὸν τρόπον τὸν κατὰ συμβε-

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ ΥΣΤΕΡΩΝ, ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ.

+ 1. ΑΣΑ διδασκαλία καὶ πᾶσα
μάθησις διανοητικὴ, ἐκ προϋπαρ
χούσης γίνεται γνώσεως. φανερὸν δὲ
τοῦτο θεωροῦσιν ἐπὶ πασῶν. Αἵ τε
γὰρ μαθηματικαὶ τῶν ἐπιστημῶν.
διὰ τούτου τοῦ τρόπου παραγίνον
ται. καὶ τῶν ἄλλων ἑκάστη τεχνῶν.
ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τοὺς λόγους, οἵ τε διὰ συλλογισμῶν καὶ οἱ
δι' ἐπαγωγῆς. ἀμφότεροι γὰρ διὰ προγινωσκομένων
ποιοῦνται τὴν διδασκαλίαν. Οἱ μὲν λαμβάνοντες ὡς
παρὰ ξυνιέντων. οἱ δὲ δεικνῦντες τὸ καθόλου διὰ τοῦ
δῆλον εἶναι τὸ καθ' ἕκαστον. Ὡσαύτως καὶ οἱ ῥήτορες
καὶ συμπείθουσιν. ἢ γὰρ διὰ παραδειγμάτων, ὅ ἐστιν
ἐπαγωγή. ἢ δι' ἐνθυμημάτων, ὅπερ ἐστὶ συλλογισμός.
+ 2. Διχῶς δ' ἀναγκαῖον προγινώσκειν. Τὰ μὲν γὰρ ὅτι
ἐστὶ προϋπολαμβάνειν ἀναγκαῖον. τὰ δὲ, τί τὸ λεγό
μενόν ἐστι, ξυνιέναι δεῖ. τὰ δ' ἄμφω. Οἷον, ὅτι μὲν
ἅπαν ἢ φῆσαι ἢ ἀποφῆσαι, ἀληθὲς, ὅτι ἐστί. τὸ δὲ τρί
γωνον, ὅτι τοδὶ σημαίνει. τὴν δὲ μονάδα ἄμφω. καὶ τί
σημαίνει, καὶ ὅτι ἐστίν. οὐ γὰρ ὁμοίως τούτων ἕκαστον δῆ
+ 3. λον ἡμῖν. Ἔστι δὲ γνωρίζειν, τὰ μὲν, πρότερα γνωρί-

123 ἀποδεικνύονται. τοῦτο γὰρ ἴδιον ἀποδείξεώς ἐστι. Ση- 46
μεῖον δ᾽ ὅτι ἡ ἀπόδειξις ἐξ ἀναγκαίων, ὅτι καὶ τὰς
ἐνστάσεις οὕτω φέρομεν πρὸς τοὺς οἰομένους ἀποδεικνῦ-
ναι. ὅτι οὐκ ἀνάγκη ἂν οἰώμεθα ἢ ὅλως ἐνδέχεσθαι ἄλ-
λως ἔχειν. ἢ ἕνεκά γε τοῦ λόγου. δῆλον δ᾽ ἐκ τούτων καὶ 47
ὅτι εὐήθεις οἱ λαμβάνειν οἰόμενοι καλῶς τὰς ἀρχάς,
ἐὰν ἔνδοξος ᾖ ἡ πρότασις καὶ ἀληθής. οἷον, οἱ σοφισταί.
ὅτι τὸ ἐπίστασθαι τὸ ἐπιστήμην ἔχειν. οὐ γὰρ τὸ ἔνδοξον ἢ
μή, ἀρχή ἐστιν, Ἀλλὰ τὸ πρῶτον τοῦ γένους περὶ ὃ δεί-
κνυται. καὶ τἀληθὲς οὐ πᾶν οἰκεῖον. ὅτι δ᾽ ἐξ ἀναγκαίων 48
εἶναι δεῖ τὸν συλλογισμόν, φανερὸν καὶ ἐκ τῶνδε. εἰ γὰρ ὁ
μὴ ἔχων λόγον τοῦ διατί, οὔσης ἀποδείξεως, οὐκ ἐπιστή-
μων. εἴη δ᾽ ἂν ὥστε τὸ α, κατὰ τοῦ γ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρ-
χειν. τὸ δὲ β τὸ μέσον. δι᾽ οὗ ἀπεδείχθη μὴ ἐξ ἀνάγκης,
οὐκ οἶδε διότι. οὐ γάρ ἐστι τοῦτο διὰ τὸ μέσον. τὸ μὲν γὰρ,
ἐνδέχεται μὴ εἶναι. τὸ δὲ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. ἔτι
εἴ τις μὴ οἶδε νῦν ἔχων τὸν λόγον καὶ σωζόμενος σωζομένου 49
τοῦ πράγματος, μὴ ἐπιλελησμένος, οὐδὲ ἄρα πρότε-
ρον ᾔδει. φθαρείη δ᾽ ἂν τὸ μέσον εἰ μὴ ἀναγκαῖον.
ὥστε ἕξει μὲν τὸν λόγον σωζόμενος σωζομένου τοῦ πράγμα-
τος, οὐκ οἶδε δέ. οὐδ᾽ ἄρα πρότερον ᾔδει. εἰ δὲ μὴ ἔφθαρ-
ται, ἐνδέχεται δὲ φθαρῆναι, τὸ συμβαῖνον ἂν εἴη δυνα-
τὸν καὶ ἐνδεχόμενον. ἀλλ᾽ ἔστιν ἀδύνατον οὕτως ἔχοντα
εἰδέναι. Ὅταν μὲν οὖν τὸ συμπέρασμα ἐξ ἀνάγκης ᾖ, 50
οὐδὲν κωλύει τὸ μέσον μὴ ἀναγκαῖον εἶναι. δι᾽ οὗ ἐδεί-
χθη. ἔστι γὰρ τὸ ἀναγκαῖον καὶ μὴ ἐξ ἀναγκαίων συλ-
λογίσασθαι. ὥσπερ καὶ ἀληθὲς μὴ ἐξ ἀληθῶν. ὅταν δὲ τὸ
μέσον ἐξ ἀνάγκης, καὶ τὸ συμπέρασμα ἐξ ἀνάγκης. ὥς

γόμενος. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἔχει ἐπιστημῶν.
Ἐπεὶ δ' ἔστι γεωμετρικὰ ἐρωτήματα, ἆρ' ἔστι καὶ ἀγεω-
μέτρητα; Καὶ παρ' ἑκάστην ἐπιστήμην τὰ κατὰ τὴν ἄ-
γνοιαν τὴν ποίαν, γεωμετρικά ἐστι. Καὶ πότερον ὁ κατὰ τὴν
ἄγνοιαν συλλογισμὸς, ὁ ἐκ τῶν ἀντικειμένων συλλογισμὸς,
ἢ ὁ παραλογισμός. Κατὰ δὲ γεωμετρίαν, ἢ ἐξ ἄλλης
τέχνης. οἷον τὸ μουσικόν ἐστιν ἐρώτημα ἀγεωμέτρητον
περὶ γεωμετρίας. τὸ δὲ τὰς παραλλήλους συμπίπτειν
οἴεσθαι, γεωμετρικόν πως, καὶ ἀγεωμέτρητον ἄλλον τρό-
89 πον. διττὸν γὰρ τοῦτο, ὥσπερ τὸ ἄρρυθμον, καὶ τὸ μὲν ἕτε-
ρον ἀγεωμέτρητον τῷ μὴ ἔχειν, ὥσπερ τὸ ἄρρυθμον.
τὸ δὲ ἕτερον, τῷ φαύλως ἔχειν. καὶ ἡ ἄγνοια αὕτη καὶ ἡ
90 ἐκ τῶν τοιούτων ἀρχῶν ἐναντία. ἐν δὲ τοῖς μαθήμασιν, οὐκ
ἔστιν ὁμοίως ὁ παραλογισμὸς, ὅτι τὸ μέσον ἐστὶν ἀεὶ τὸ
διττόν. κατά τε γὰρ τούτου παντός. καὶ τοῦτο πάλιν
κατ' ἄλλου λέγεται παντός. τὸ δὲ κατηγορούμενον οὐ λέγεται
πᾶν. ταῦτα δ' ἐστὶν οἷον ὁρᾶν τῇ νοήσει. ἐν δὲ τοῖς λό-
γοις λανθάνει, ἆρα πᾶς κύκλος σχῆμα; ἂν δὲ γράψῃ,
91 δῆλον. τί δέ; τὰ ἔπη κύκλος; φανερὸν ὅτι οὐκ ἔστιν. οὐ δεῖ
δ' ἔνστασιν εἰς αὐτὸ φέρειν, ἂν ᾖ ἡ πρότασις ἐπακτική.
ὥσπερ γὰρ οὐδὲ πρότασίς ἐστιν, ἣ μὴ ἔστιν ἐπὶ πλειόνων.
οὐ γὰρ ἔσται ἐπὶ πάντων. ἐκ τῶν καθόλου δ' ὁ συλλογι-
σμὸς, δῆλον ὅτι οὐδ' ἔνστασις. αἱ αὐταὶ γὰρ προτάσεις καὶ
ἐνστάσεις. ἣν γὰρ φέρει ἔνστασιν, αὕτη γένοιτ' ἂν πρότα-
92 σις. ἢ διαλεκτικὴ ἢ ἀποδεικτική. Συμβαίνει δ' ἐνίους
ἀσυλλογίστως λέγειν. διὰ τὸ λαμβάνειν ἀμφοτέροις
τὰ ἑπόμενα. οἷον καὶ ὁ Καινὲς ποιεῖ. ὅτι τὸ πῦρ ἐν τῇ
πολλαπλασίονι ἀναλογίᾳ. καὶ γὰρ τὸ πῦρ ταχὺ γεν-

που ὡς ἐκ τούτων ἀποδεικνύων τις, ἀλλ' οὐ περὶ ὧν δεικνύουσιν, οὐδ' ὃ δεικνύουσι. Καὶ ἡ διαλεκτικὴ πάσαις. καὶ εἴτις καθόλου πειρῷτο δεικνύναι τὰ κοινά· οἷον ὅτι ἅπαν φάναι ἢ ἀποφάναι. ἢ ὅτι ἴσα ἀπὸ ἴσων. ἢ τῶν τοιούτων ἄττα. ἡ δὲ διαλεκτικὴ, οὐκ ἔστιν οὕτως ἀφωρισμένων τινῶν. οὐδὲ γένους τινὸς ἑνός. οὐ γὰρ ἂν ἠρώτα. ἀποδεικνύοντα γὰρ οὐκ ἔστιν ἐρωτᾷν, διὰ τὸ τῶν ἀντικειμένων ὄντων, μὴ δείκνυσθαι τὸ αὐτό. δέδεικται δὲ τοῦτο ἐν τοῖς περὶ συλλογισμοῦ. Εἰ δὲ τὸ αὐτό ἐστιν ἐρώτημα συλλογιστικόν. καὶ πρότασις ἀντιφάσεως. προτάσεις δὲ καθ' ἑκάστην ἐπιστήμην ἐξ ὧν ὁ συλλογισμὸς ὁ καθ' ἑκάστην. εἴη ἄν τι ἐρώτημα ἐπιστημονικόν. ἐξ ὧν ὁ καθ' ἑκάστην οἰκεῖος γίνεται συλλογισμός. δῆλον ἄρα ὅτι οὐ πᾶν ἐρώτημα γεωμετρικὸν ἂν εἴη. οὐδ' ἰατρικόν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Ἀλλ' ἐξ ὧν ἢ δείκνυταί τι περὶ ὧν ἡ γεωμετρία ἐστὶν, ἢ ἐκ τῶν αὐτῶν δείκνυται τῇ γεωμετρίᾳ ὥσπερ τὰ ὀπτικά. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. καὶ περὶ μὲν τούτων, καὶ λόγον ὑφεκτέον ἐκ τῶν γεωμετρικῶν ἀρχῶν καὶ συμπερασμάτων. περὶ δὲ τῶν ἀρχῶν λόγον οὐχ ὑφεκτέον τῷ γεωμέτρῃ ᾗ γεωμέτρης. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν. Οὔτε πᾶν ἄρα ἕκαστον ἐπιστήμονα ἐρώτημα ἐρωτητέον, οὔθ' ἅπαν τὸ ἐρωτώμενον ἀποκριτέον περὶ ἑκάστου. ἀλλὰ τὰ κατὰ τὴν ἐπιστήμην διορισθέντα. Εἰ δὲ διαλέξεται γεωμέτρῃ ᾗ γεωμέτρης οὕτως, φανερὸν ὅτι καὶ καλῶς, ἐὰν ἐκ τούτων τι δεικνύῃ. εἰ δὲ μὴ, οὐ καλῶς. Δῆλον δ' ὅτι οὐδ' ἐλέγχει γεωμέτρην, ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός. ὥστ' οὐκ ἂν εἴη ἐν γεωμετρήτοις περὶ γεωμετρίας διαλεκτέον. λήσει γὰρ ὁ φαῦλος διαλε-

Tex. 10 35 ἀποθανεῖν. Τὰ ἄρα λεγόμενα ἐπὶ τῶν ἁπλῶς ἐπιστητῶν καθ' αὑτὰ οὕτως ὡς ἐνυπάρχειν τοῖς κατηγορουμένοις ἢ ἐνυπάρχεσθαι, δι' αὑτά τέ ἐστι, καὶ ἐξ ἀνάγκης. Οὐ γὰρ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν ἢ ἁπλῶς, ἢ τὰ ἀντικείμενα. οἷον γραμμῇ, τὸ εὐθὺ ἢ τὸ καμπύλον. καὶ ἀριθμῷ, τὸ περιττὸν ἢ τὸ ἄρτιον. Ἔστι γὰρ τὸ ἐναντίον, ἢ στέρησις, ἢ ἀντίφασις ἐν τῷ αὐτῷ γένει. οἷον τὸ ἄρτιον τὸ μὴ περιττὸν, ἐν ἀριθμοῖς ᾗ ἕπεται. Ὥστ' εἰ ἀνάγκη φάναι ἢ ἀποφάναι, ἀνάγκη καὶ τὰ καθ' αὑτὰ ὑπάρχειν. τὸ μὲν οὖν κατὰ παντὸς καὶ καθ' αὑτὸ διωρίσθω τὸν τρόπον

Tex. 11 36 τοῦτον. Καθόλου δὲ λέγω, ὃ ἂν κατὰ παντός τε ὑπάρχῃ, καὶ καθ' αὑτὸ, καὶ ᾗ αὐτό. φανερὸν ἄρα ὅτι ὅσα καθόλου, ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει τοῖς πράγμασι. τὸ καθ' αὑτὸ δὲ καὶ ᾗ αὐτὸ, ταυτόν. οἷον καθ' αὑτὴν τῇ γραμμῇ ὑπάρχει στιγμή. καὶ τὸ εὐθύ. καὶ γὰρ ᾗ γραμμή. καὶ τῷ τριγώνῳ ᾗ τρίγωνον, δύο ὀρθαί. καὶ γὰρ καθ' αὑτὸ τὸ τρίγωνον, δύο ὀρθαῖς ἴσον.

37 Τὸ καθόλου δὲ ὑπάρχει τότε, ὅταν ἐπὶ τοῦ τυχόντος καὶ πρώτου δεικνύηται. οἷον τὸ δύο ὀρθὰς ἔχειν, οὔτε τῷ σχήματί ἐστι καθόλου. καίτοι ἔστι δεῖξαι κατὰ σχήματος ὅτι δύο ὀρθὰς ἔχει. ἀλλ' οὐ τοῦ τυχόντος σχήματος. οὐδὲ χρῆται τῷ τυχόντι σχήματι ὁ δεικνύς. τὸ γάρ τε τράγωνον σχῆμα μὲν, οὐκ ἔχει δὲ δύο ὀρθαῖς ἴσας. τὸ δὲ ἰσοσκελὲς ἔχει μὲν τὸ τυχὸν δύο ὀρθαῖς ἴσας. ἀλλ' οὐ πρῶτον. ἀλλὰ τὸ τρίγωνον πρότερον. ὃ τοίνυν τὸ τυχὸν πρῶτον δείκνυται δύο ὀρθὰς ἔχον, ἢ ὁτιοῦν ἄλλο, τούτῳ πρώτῳ ὑπάρχει καθόλου, καὶ ἡ ἀπόδειξις καθ' αὑτὸ τούτου καθόλου ἐστί. Τῶν δ' ἄλλων τρόπον τινὰ οὐ καθ' αὑτό. οὐδὲ τοῦ ἰσοσκελοῦς οὐκ ἔστι

νὸς μὲν, τινὸς δὲ μή. μηδὲ ποτὲ μὲν, ποτὲ δὲ μή. οἷον εἰ κατὰ
121 παντὸς ἀνθρώπου ζῶον. εἰ ἀληθὲς τόνδ' εἰπεῖν ἄνθρωπον, ἀλη-
θὲς καὶ ζῶον. καὶ εἰ νῦν θάτερον, καὶ θάτερον. Καὶ εἰ ἐν πά-
σῃ γραμμῇ στιγμὴ, ὡσαύτως. Σημεῖον δὲ, καὶ γὰρ τὰς ἐν-
στάσεις οὕτω φέρομεν ὡς κατὰ παντὸς ἐρωτώμενοι. ἢ εἰ
ἐπί τινι μή. ἢ εἰ ποτὲ μή. Καθ' αὑτὰ δ' ὅσα ὑπάρχει τε
ἐν τῷ τί ἐστιν. οἷον τριγώνῳ γραμμή. καὶ γραμμῇ, στιγ-
μή. ἡ γὰρ οὐσία αὐτῶν, ἐκ τούτων ἐστί. καὶ ἐν τῷ λόγῳ τῷ λέ-
γοντι τί ἐστιν ἐνυπάρχει. Καὶ ὅσοις τῶν ἐνυπαρχόντων 31
αὐτοῖς, ἀλλὰ ἐν τῷ λόγῳ ὑπάρχουσι, τῷ τί ἐστι δηλοῦντι
τι. οἷον τὸ εὐθὺ ὑπάρχει γραμμῇ. καὶ τὸ περιφερές. καὶ
τὸ περιττὸν καὶ ἄρτιον, ἀριθμῷ. Καὶ τὸ πρῶτον καὶ σύν-
θετον. καὶ ἰσόπλευρον. καὶ ἑτερόμηκες. καὶ πᾶσι τούτοις
ἐνυπάρχουσιν ἐν τῷ λόγῳ, τῷ τί ἐστι λέγοντι. ἔνθα μὲν,
γραμμή. ἔνθα δ' ἀριθμός. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων,
τὰ τοιαῦθ' ἑκάστοις καθ' αὑτὰ λέγω. Ὅσα δὲ μηδετέ- 32
ρως ὑπάρχει, συμβεβηκότα. οἷον τὸ μουσικὸν ἢ λευ-
κὸν τῷ ζώῳ. Ἔτι ὃ μὴ καθ' ὑποκειμένου λέγεται ἄλλου 33
τινός. οἷον τὸ βαδίζον ἕτερόν τι ὂν, βαδίζον ἐστὶ καὶ
λευκόν. ἡ δ' οὐσία καὶ ὅσα τόδε τι σημαίνει, οὐχ ἕτερόν
τι ὄντα ἐστὶν ὅπερ ἐστί. τὰ μὲν δὴ μὴ καθ' ὑποκειμένου,
καθ' αὑτὰ λέγω. τὰ δὲ καθ' ὑποκειμένου, συμβεβηκό-
τα. Ἔτι δ' ἄλλον τρόπον, τὸ μὲν δι' αὑτὸ ὑπάρχον ἑκά- 34
στῳ, καθ' αὑτό. τὸ δὲ μὴ δι' αὑτὸ, συμβεβηκός. οἷον εἰ βα-
δίζοντος ἤστραψε, συμβεβηκός. οὐ γὰρ διὰ τὸ βαδίζειν
ἤστραψεν. ἀλλὰ συνέβη φαμὲν τοῦτο. εἰ δὲ δι' αὑτὸ,
καθ' αὑτό. οἷον εἴ τι σφαττόμενον ἀπέθανε καὶ κατὰ τὴν σφα-
γὴν, ὅτι διὰ τὸ σφάττεσθαι, ἀλλ' οὐ συνέβη σφαττόμενον

θω τὸ α ἐφ' οὗ τὸ γ. τὸ οὖν τοῦ β ὄντος, τὸ α εἶναι λέ-
γειν, ἐστὶ τὸ γ εἶναι λέγειν. τοῦτο δ' ὅτι τοῦ α ὄντος, τὸ
γ ἐστί. τὸ δὲ γ τῷ α τὸ αὐτό. ὥστε συμβαίνει λέγειν τοὺς
κύκλῳ φάσκοντας εἶναι τὴν ἀπόδειξιν, οὐδὲν ἕτερον,
πλὴν ὅτι τοῦ α ὄντος, τὸ α ἐστίν. οὕτω δὲ πάντα δεῖξαι
26 ῥᾴδιον. Οὐ μὴν ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο δυνατὸν, πλὴν ἐπὶ τού-
των, ὅσα ἀλλήλοις ἕπεται ὥσπερ τὰ ἴδια. Ἑνὸς μὲν οὖν
κειμένου, δέδεικται ὅτι οὐδέ ποτ' ἀνάγκη τι εἶναι ἕτε-
ρον. Λέγω δ' ἑνὸς, ὅτι οὔτε ὅρου ἑνὸς, οὔτε θέσεως μιᾶς
τεθείσης. Ἐκ δύο δὲ θέσεων πρώτων καὶ ἐλαχίστων, ἐν-
δέχεται εἴπερ καὶ συλλογίσασθαι. Ἐὰν μὲν οὖν τό τε α τῷ
β καὶ τῷ γ ἕπηται καὶ ταῦτ' ἀλλήλοις καὶ τῷ α, οὕτω μὲν
οὖν ἐνδέχεται ἐξ ἀλλήλων δεικνύναι πάντα τὰ αἰτη-
θέντα ἐν τῷ σχήματι, ὡς δέδεικται ἐν τοῖς περὶ συλ-
λογισμοῦ. Δέδεικται δὲ καὶ ὅτι ἐν τοῖς ἄλλοις σχήμασιν ἢ
οὐ γίνεται συλλογισμὸς, ἢ οὐ περὶ τῶν ληφθέντων. τὰ δὲ μὴ ἀν-
27 τικατηγορούμενα, οὐδαμῶς ἔστι δεῖξαι κύκλῳ. ὥστ' ἐπεὶ
δὴ ὀλίγα τοιαῦτα ἐν ταῖς ἀποδείξεσι, φανερὸν ὅτι
κενόν τε καὶ ἀδύνατον τὸ λέγειν ἐξ ἀλλήλων εἶναι
τὴν ἀπόδειξιν. καὶ διὰ τοῦτο παντὸς ἐνδέχεσθαι εἶναι ἀπό-
28. c. 4 δειξιν. Ἐπεὶ δ' ἀδύνατον ἄλλως ἔχειν οὗ ἐστιν ἐπι-
στήμη ἁπλῶς, ἀναγκαῖον ἂν εἴη τὸ ἐπιστητὸν, τὸ κατὰ τὴν
ἀποδεικτικὴν ἐπιστήμην. ἀποδεικτικὴ δ' ἐστὶν, ἣν ἔχο-
μεν τῷ ἔχειν ἀπόδειξιν. Ἐξ ἀναγκαίων ἄρα συλλο-
γισμός ἐστιν ἡ ἀπόδειξις. Ληπτέον ἄρα ἐκ τίνων καὶ
29 ποίων αἱ ἀποδείξεις εἰσί. πρῶτον δὲ διορίσωμεν τί
λέγομεν τὸ κατὰ παντός. καὶ τί τὸ καθ' αὑτό. καὶ τί τὸ κα-
θόλου. κατὰ παντὸς μὲν οὖν τοῦτο λέγω, ὃ ἂν ᾖ μὴ ἐπί τι-

νος μὲν,

120 ἁπλῶς οὐδὲ κυρίως· ἀλλ' ἐξ ὑποθέσεως, εἰ ἐκεῖνά ἐστιν. Οἱ δὲ, περὶ μὲν τοῦ ἐπίστασθαι ὁμολογοῦσι· δι' ἀποδείξεως 20 γὰρ εἶναι μόνον· ἀλλὰ πάντων εἶναι ἀπόδειξιν, οὐδὲν κωλύειν· ἐνδέχεσθαι γὰρ κύκλῳ γίνεσθαι τὴν ἀπόδειξιν· καὶ ἐξ ἀλλήλων. Ἡμεῖς δὲ φαμὲν, οὔτε πᾶσαν ἐπιστήμην ἀπο- 21 δεικτικὴν εἶναι, ἀλλὰ τὴν τῶν ἀμέσων, ἀναπόδεικτον. καὶ τοῦθ' ὅτι ἀναγκαῖον, φανερόν. εἰ γὰρ ἀνάγκη μὲν ἐπίστασθαι τὰ πρότερα καὶ ἐξ ὧν ἡ ἀπόδειξις, ἵσταται δέ ποτε τὰ ἄμεσα, ταῦτ' ἀναπόδεικτα ἀνάγκη εἶναι. Ταῦτα οὖν οὕτω λέγομεν· καὶ οὐ μόνον ἐπιστήμην, ἀλλὰ καὶ ἀρχὴν ἐπιστήμης εἶναί τινα φαμὲν, ᾗ τοὺς ὅρους γνωρίζομεν. Κύκλῳ τε ὅτι ἀδύνατον ἀποδείκνυσθαι ἁ- 22. πλῶς, δῆλον. εἴπερ ἐκ προτέρων δεῖ τὴν ἀπόδειξιν εἶναι καὶ γνωριμωτέρων. ἀδύνατον γάρ ἐστι τὰ αὐτὰ τῶν αὐτῶν ἅμα πρότερα καὶ ὕστερα εἶναι, Εἰ μὴ τὸν ἕτερον τρόπον. 23

τὰ μὲν πρὸς [illegible] τὰ δ' ἁπλῶς· ὅνπερ τρόπον ἡ ἐ-
-ωγὴ ποιεῖ [illegible]. Εἰ δ' οὕτως, οὐκ ἂν εἴη τὸ ἁ-
λῶς εἰδέν[illegible]ισμένον, ἀλλὰ διττόν. Ἢ οὐχ
ἁπλῶς ἡ [illegible]ιξις ἡ γινομένη ἐκ τῶν ἡμῖν γνω-
ριμωτέ[illegible]νει δὲ τοῖς λέγουσι κύκλῳ τὴν ἀπό- 24
δειξιν [illegible]ν τὸ νῦν εἰρημένον, ἀλλ' οὐδὲν ἄλλο
λέγ[illegible]ιν, εἰ τοῦτ' ἐστίν. οὕτω δὲ πάντα ῥᾴ-
δ[illegible] τοῦτο συμβαίνει, τριῶν ὅρων
[illegible]λῶν ἢ δι' ὀλίγων ἀνακάμ-
[illegible]ρει. δι' ὀλίγων δ' ἢ δυοῖν. ὅ-
[illegible]άγκης ᾖ τὸ β. τούτου δὲ, τὸ γ,
[illegible]εἰ δὴ τοῦ α ὄντος, ἀνάγκη τὸ β
[illegible], τὸ α. τοῦτο γὰρ ἦν τὸ κύκλῳ, κεί- 25

τὰ δ' εἶναι ἐξ ὧν ὁ συλλογισμὸς, ἀνάγκη μὴ μόνον
προγινώσκειν τὰ πρῶτα. ἢ πάντα, ἢ ἔνια, ἀλλὰ καὶ
μᾶλλον. ἀεὶ γὰρ δι' ὃ ὑπάρχει ἕκαστον, ἐκεῖνο μᾶλ-
λον ὑπάρχει. οἷον δι' ὃ φιλοῦμεν, ἐκεῖνο φίλον μᾶλ-
16 λον, ὥστ' εἴπερ ἴσμεν διὰ τὰ πρῶτα καὶ πιστεύομεν κἀ-
κεῖνα ἴσμεν τε καὶ πιστεύομεν μᾶλλον. ὅτι δι' ἐκεῖνα
καὶ τὰ ὕστερον. οὐχ οἷόν τε δὲ πιστεύειν μᾶλλον ὧν οἶδεν,
ἃ μὴ τυγχάνει μήτε εἰδὼς, μήτε βέλτιον διακείμενος, ἢ
εἰ ἐτύγχανεν εἰδώς. Συμβήσεται δὲ τοῦτο, εἰ μή τις προ-
γνώσεται τῶν δι' ἀπόδειξιν πιστευόντων. μᾶλλον γὰρ ἀ-
νάγκη πιστεύειν ταῖς ἀρχαῖς ἢ πάσαις ἢ τισὶ τοῦ συμ-
17 περάσματος. Τὸν δὲ μέλλοντα ἕξειν τὴν ἐπιστήμην τὴν
δι' ἀποδείξεως, οὐ μόνον δεῖ τὰς ἀρχὰς μᾶλλον γνω-
ρίζειν. καὶ μᾶλλον αὐταῖς πιστεύειν ἢ τῷ δεικνυμένῳ,
Ἀλλὰ μηδ' ἀ[illegible], πιστότερον εἶναι, μηδὲ γνωρι-
μώτερον τ[illegible] ταῖς ἀρχαῖ[illegible] ἔσται συλ-
λογισμ[illegible]ας ἀπάτης [illegible] ἐπιστάμενον
ἀπ[illegible]ν εἶναι. Ε[illegible] διὰ τὸ δεῖν
[illegible]ασθαι, οὐ δ[illegible] εἶναι. τοῖς δ'
[illegible]των μέντοι [illegible]ναι. ὧν οὐδέτε-
[illegible]θὲς οὔτ' α[illegible] μὲν γὰρ ὑποθέμενοι
[illegible]ολως ἐπ[illegible] ἄπειρον ἀξιοῦσιν ἀ-
[illegible]. ὡς ο[illegible] τὰ ὕστερα διὰ τὰ πρό-
[illegible], ὧν μ[illegible]θῶς λέγοντες. ἀδύνατον
τὰ ἀ[illegible] Εἰ δὲ ἵστανται καὶ εἰσὶν [illegible]
τε[illegible]ιναι, ἀποδείξεώς γε [illegible]
[illegible] τὸ ἐπίστασθαι μόνο[illegible]
[illegible] δὲ τὰ ἐκ τούτων [illegible]

119 λέγω δὲ πρὸς ἡμᾶς μὲν πρότερα καὶ γνωριμώτερα, τὰ
ἐγγύτερον τῆς αἰσθήσεως. ἁπλῶς δὲ πρότερα καὶ γνωρι-
μώτερα, τὰ πορρώτερον. ἔστι δὲ πορρωτάτω μὲν, τὰ κα-
θόλου μάλιστα. ἐγγυτάτω δὲ, τὰ καθέκαστα. καὶ ἀντίκει-
ται ταῦτ' ἀλλήλοις. Ἐκ πρώτων δ' ἐστὶ τὸ ἐξ ἀρχῶν ιγ
οἰκείων. ταυτὸ δὲ λέγω πρῶτον καὶ ἀρχήν. Ἀρχὴ
δ' ἐστὶν ἀποδείξεως, πρότασις ἄμεσος. ἄμεσος δὲ, ἧς
μὴ ἔστιν ἄλλη προτέρα. Πρότασις δ' ἐστὶν, ἀποφάν-
σεως τὸ ἕτερον μόριον ἓν καθ' ἑνός. Διαλεκτικὴ μὲν,
ἡ ὁμοίως λαμβάνουσα ὁποτερονοῦν. ἀποδεικτικὴ δὲ, ἡ
ὡρισμένως θάτερον ὅτι ἀληθές. Ἀπόφανσις δὲ, ἀντι-
φάσεως ὁποτερονοῦν μόριον. Ἀντίφασις δὲ, ἀντίθε-
σις. ἧς οὐκ ἔστι μεταξὺ καθ' αὑτήν. μόριον δ' ἀντιφά-
σεως, τὸ μὲν τὶ κατὰ τινὸς, κατάφασις. τὸ δὲ τὶ ἀπὸ
τινὸς, ἀπόφασις. Ἀμέσου δ' ἀρχῆς συλλογιστικῆς θέ- 14
σιν μὲν λέγω, ἣν μὴ ἔστι δεῖξαι, μὴ δ' ἀνάγκη ἔχειν τὸν
ὁτιοῦν μαθησόμενόν τι. ἣν δ' ἀνάγκη ἔχειν τὸν ὁτιοῦν μα-
θησόμενον, ἀξίωμα. ἔστι γὰρ ἔνια τοιαῦτα. ἃ οἴκοθεν μαν-
θάνων προβάλλεται καθ' ἑκάστην ἐπιστήμην. τοῦτο γὰρ
μάλιστ' ἐπὶ τοῖς τοιούτοις εἰώθαμεν ὄνομα λέγειν. Θέ-
σεως δ' ἡ μὲν ὁποτερονοῦν τῶν μορίων τῆς ἀποφάνσεως
λαμβάνουσα. οἷον, λέγω τὸ εἶναί τι, ἢ μὴ εἶναί τι, ὑπό-
θεσις. ἡ δ' ἄνευ τούτου, ὁρισμός. Ὁ γὰρ ὁρισμὸς, θέσις
μὲν ἐστι. τίθεται γὰρ ὁ ἀριθμητικὸς μονάδα τὸ ἀδιαί-
ρετον εἶναι κατὰ τὸ ποσόν. ὑπόθεσις δ' οὐκ ἔστι. τὸ γὰρ τί
ἐστι μονὰς, καὶ τὸ εἶναι μονάδα, οὐ ταυτόν. Ἐπεὶ δὲ δεῖ ιδ
πιστεύειν τε καὶ εἰδέναι τὸ πρᾶγμα, τῷ τοιοῦτον ἔχειν
συλλογισμὸν, ὃν καλοῦμεν ἀπόδειξιν. ἔστι δ' οὗτος τῷ

βεβηκός, ὅταν τήν τ' αἰτίαν οἰώμεθα γινώσκειν δι' ἣν
τὸ πρᾶγμά ἐστιν, ὅτι ἐκείνου αἰτία ἐστὶ, καὶ μὴ ἐνδέχε-
σθαι τοῦτ' ἄλλως ἔχειν. δῆλον τοίνυν ὅτι τοιοῦτόν τι
τὸ ἐπίστασθαί ἐστι. Καὶ γὰρ οἱ μὴ ἐπιστάμενοι, καὶ οἱ ἐπι-
στάμενοι, οἱ μὲν οἴονται αὐτὸ οὕτως ἔχειν. οἱ δ' ἐπιστάμε-
νοι, καὶ ἔχουσιν. ὥστε οὗ ἁπλῶς ἐστιν ἐπιστήμη, τοῦτ' ἀδύ-
+ 8 νατον ἄλλως ἔχειν. +Εἰ μὲν οὖν καὶ ἕτερος ἐστὶ τοῦ ἐπί-
στασθαι τρόπος, ὕστερον ἐροῦμεν. Φαμὲν δὲ καὶ δι' ἀποδεί-
ξεως εἰδέναι. ἀπόδειξιν δὲ λέγω, συλλογισμὸν ἐπιστη-
μονικόν. ἐπιστημονικὸν δὲ λέγω, καθ' ὃν τῷ ἔχειν αὐ-
+ 9. τὸν ἐπιστάμεθα. +εἰ τοίνυν ἐστὶ τὸ ἐπίστασθαι οἷον ἔθεμεν,
Ἀνάγκη καὶ τὴν ἀποδεικτικὴν ἐπιστήμην, ἐξ ἀληθῶν
τ' εἶναι καὶ πρώτων καὶ ἀμέσων. Καὶ γνωριμωτέρων.
Καὶ προτέρων. καὶ αἰτίων τοῦ συμπεράσματος. Οὕτω
γὰρ ἔσονται καὶ αἱ ἀρχαὶ οἰκεῖαι τοῦ δεικνυμένου. συλλο-
γισμὸς μὲν γάρ ἐστι καὶ ἄνευ τούτων, ἀπόδειξις δ' οὐκ ἔ-
x σται. οὐ γὰρ ποιήσει ἐπιστήμην. Ἀληθῆ μὲν οὖν δεῖ εἶναι,
ὅτι οὐκ ἔστι τὸ μὴ ὂν ἐπίστασθαι. οἷον ὅτι ἡ διάμετρος, σύμ-
μετρος. ἐκ πρώτων δ' ἀναποδείκτων, ὅτι οὐκ ἐπιστήσε-
ται μὴ ἔχων ἀπόδειξιν αὐτῶν. τὸ γὰρ ἐπίστασθαι ὧν
ἀπόδειξίς ἐστι, μὴ κατὰ συμβεβηκός, τὸ ἔχειν ἀπόδει-
4 ξίν ἐστιν. αἴτιά τε καὶ γνωριμώτερα δεῖ εἶναι καὶ πρότε-
ρα. αἴτια μὲν, ὅτι τότε ἐπιστάμεθα, ὅταν τὴν αἰτίαν εἰδῶ-
μεν. Καὶ πρότερα εἴπερ αἴτια, καὶ προγινωσκόμενα,
οὐ μόνον τὸν ἕτερον τρόπον τῷ ξυνιέναι. ἀλλὰ καὶ τῷ
ια. εἰδέναι ὅ, τι ἐστί. Πρότερα δ' ἐστὶ καὶ γνωριμώτερα, δι-
χῶς. οὐ γὰρ ταὐτὸν πρότερον τῇ φύσει, καὶ πρὸς ἡμᾶς
πρότερον. οὐδὲ γνωριμώτερον, καὶ ἡμῖν γνωριμώτερον.

118 ξοντα. τῶν δὲ, καὶ ἅμα λαμβάνοντα τὴν γνῶσιν. οἷον ὅσα
τυγχάνει ὄντα ὑπὸ τὸ καθόλου, ὧν ἔχει τὴν γνῶσιν. ὅτι
μὲν γὰρ πᾶν τρίγωνον ἔχει δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας, προῄδει.
ὅτι δὲ τόδε τὸ ἐν τῷ ἡμικυκλίῳ τρίγωνόν ἐστιν, ἅμα
ἐπαγόμενος ἐγνώρισεν. Ἐνίων γὰρ τοῦτον τὸν τρόπον ἡ μά- +4.
θησίς ἐστι, καὶ οὐ διὰ τοῦ μέσου τὸ ἔσχατον γνωρίζεται, ὅσα
ἤδη τῶν καθ᾽ ἕκαστα τυγχάνει ὄντα. καὶ μὴ καθ᾽ ὑποκει-
μένου τινός. Πρὶν δ᾽ ἐπαχθῆναι ἢ λαβεῖν συλλογι-
σμὸν, τρόπον μέν τινα ἴσως φατέον ἐπίστασθαι. τρόπον
δ᾽ ἄλλον, οὔ. ὃ γὰρ μὴ ᾔδει εἰ ἔστιν ἁπλῶς, τοῦτο πῶς ᾔ-
δει, ὅτι δύο ὀρθὰς ἔχει ἁπλῶς. ἀλλὰ δῆλον ὡς ὡδὶ
μὲν ἐπίσταται. ὅτι καθόλου ἐπίσταται. ἁπλῶς δ᾽ οὐκ ἐπί-
σταται. Εἰ δὲ μὴ, τὸ ἐν τῷ Μένωνι ἀπόρημα συμβή- +5.
σεται. ἢ γὰρ οὐδὲν μαθήσεται, ἢ ἃ οἶδεν. οὐ γὰρ δὴ ὥς γέ τι-
νες ἐγχειροῦσι λύειν, λεκτέον. Ἆρα οἶδας ἅπασαν
δυάδα ὅτι ἀρτία, ἢ οὔ. φήσαντος δὲ, προσήνεγκάν τι-
να δυάδα ἣν οὐκ ᾤετο εἶναι ὥστ᾽ οὐδ᾽ ἀρτίαν. λύουσι
γὰρ, οὐ φάσκοντες πᾶσαν εἰδέναι δυάδα ἀρτίαν οὖ-
σαν, ἀλλ᾽ ἣν ἴσασιν ὅτι δυάς. καίτοι ἴσασι μὲν οὗπερ τὴν +6.
ἀπόδειξιν ἔχουσι καὶ οὗ ἔλαβον. ἔλαβον δ᾽ οὐχὶ παντὸς
οὗ ἂν εἰδῶσιν ὅτι τρίγωνον ἢ ὅτι ἀριθμὸς, ἀλλ᾽ ἁπλῶς
κατὰ παντὸς ἀριθμοῦ καὶ τριγώνου. οὐδεμία γὰρ πρότασις
λαμβάνεται τοιαύτη, ὅτι ὃν σὺ οἶδας ἀριθμὸν. ἢ ὃ σὺ
οἶδας εὐθύγραμμον. ἀλλὰ κατὰ παντός. ἀλλ᾽ οὐδὲν οἶμαι
κωλύει, ὃ μανθάνει τις, ἔστιν ὡς ἐπίστασθαι. ἔστι δ᾽ ὡς ἀ-
γνοεῖν. Ἄτοπον γὰρ οὐκ εἰ οἶδέ πως ὃ μανθάνει, ἀλλ᾽ εἰ
ὡδὶ, οἷον ᾗ μανθάνει καὶ ὥς. Ἐπίστασθαι δὲ οἰόμεθα ἕκα-
στον ἁπλῶς, ἀλλὰ μὴ τὸν σοφιστικὸν τρόπον τὸν κατὰ συμ-

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ ΥΣΤΕΡΩΝ, ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ.

+ 1. ΠΑΣΑ διδασκαλία καὶ πᾶσα
μάθησις διανοητικὴ, ἐκ προϋπαρ
χούσης γίνεται γνώσεως. φανερὸν δὲ
τοῦτο θεωροῦσιν ἐπὶ πασῶν. Αἵ τε
γὰρ μαθηματικαὶ τῶν ἐπιστημῶν.
διὰ τούτου τοῦ τρόπου παραγίνον
ται. καὶ τῶν ἄλλων ἑκάστη τεχνῶν.
ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τοὺς λόγους, οἵ τε διὰ συλλογισμῶν καὶ οἱ
δι᾽ ἐπαγωγῆς. ἀμφότεροι γὰρ διὰ προγινωσκομένων
ποιοῦνται τὴν διδασκαλίαν. Οἱ μὲν λαμβάνοντες ὡς
παρὰ ξυνιέντων. οἱ δὲ δεικνῦντες τὸ καθόλου διὰ τοῦ
δῆλον εἶναι τὸ καθ᾽ ἕκαστον. Ὡσαύτως καὶ οἱ ῥήτορες
καὶ συμπείθουσιν. ἢ γὰρ διὰ παραδειγμάτων, ὅ ἐστιν
ἐπαγωγή. ἢ δι᾽ ἐνθυμημάτων, ὅπερ ἐστὶ συλλογισμός.
+ 2. Διχῶς δ᾽ ἀναγκαῖον προγινώσκειν. Τὰ μὲν γὰρ ὅτι
ἐστὶ προϋπολαμβάνειν ἀναγκαῖον. τὰ δὲ, τί τὸ λεγό-
μενόν ἐστι, ξυνιέναι δεῖ. τὰ δ᾽ ἄμφω. Οἷον, ὅτι μὲν
ἅπαν ἢ φῆσαι ἢ ἀποφῆσαι, ἀληθὲς, ὅτι ἐστί. τὸ δὲ τρί
γωνον, ὅτι τοδὶ σημαίνει. τὴν δὲ μονάδα ἄμφω. καὶ τί
σημαίνει, καὶ ὅτι ἐστίν. οὐ γὰρ ὁμοίως τούτων ἕκαστον δῆ
+ 3. λον ἡμῖν. Ἔστι δὲ γνωρίζειν, τὰ μὲν, πρότερα γνωρί-

καὶ λαμβάνειν δυνάμεθα τὸ ἴδιον ἑκάστου γένους, πάθος, καὶ σημεῖον, δυνησόμεθα φυσιογνωμονεῖν. εἰ γάρ ἐστιν ἰδία τινὶ γένει, ὑπάρχον ἄτομον πάθος· οἷον τοῖς λέουσιν ἀνδρεία. ἀνάγκη καὶ σημεῖον εἶναί τι. συμπάσχειν γὰρ ἀλλήλοις ὑπόκειται. καὶ ἔστω τοῦτο, τὸ μεγάλα τὰ ἀκρωτήρια ἔχειν. ὃ καὶ ἄλλοις ὑπάρχειν γένεσι μὴ ὅλοις, ἐνδέχεται. τὸ γὰρ σημεῖον, οὕτως ἴδιόν ἐστιν, ὅτι ὅλου γένους ἴδιόν ἐστι τὸ πάθος· καὶ οὐ μόνου ἴδιον, ὥσπερ εἰώθαμεν λέγειν. ὑπάρξει δὴ καὶ ἐν ἄλλῳ γένει ταυτό· καὶ ἔσται ἀνδρεῖος ὁ ἄνθρωπος· καὶ ἄλλο τι ζῷον. ἕξει ἄρα τὸ σημεῖον. ἓν γὰρ ἑνὸς ἦν. εἰ τοίνυν ταῦτά ἐστι. καὶ δυνησόμεθα τοιαῦτα σημεῖα συλλέξαι ἐπὶ τούτων τῶν ζῴων, ἃ καὶ μόνον ἓν πάθος ἔχει τι ἴδιον. ἕκαστον δὲ ἔχει σημεῖον. ἐπείπερ ἓν ἔχειν ἀνάγκη, δυνησόμεθα φυσιογνωμονεῖν. εἰ δὲ δύο ἔχει ἴδια ὅλον τὸ γένος. οἷον ὁ λέων ἀνδρεῖον καὶ μεταδοτικόν, πῶς γνωσόμεθα πότερον ποτέρου σημεῖον τῶν ἰδίᾳ ἀκολουθούντων σημείων. ἢ εἴτε ἄλλῳ τινὶ μὴ ὅλῳ, ἄμφω καὶ ἐν οἷς μὴ ὅλοις ἑκάτερον, ὅταν τὸ μὲν ἔχῃ. τὸ δέ, μή. εἰ γὰρ ἀνδρεῖος μέν, ἐλευθέριος δὲ μή. ἔχει δὲ τῶν δύο τοδί, δῆλον ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ λέοντος σημεῖον τοῦτό ἐστι τῆς ἀνδρείας. ἔστι δὴ τὸ φυσιογνωμονεῖν τὸ ἐν τῷ α σχήματι τὸ μέσον. τῷ μὲν πρώτῳ ἄκρῳ ἀντιστρέφειν. τοῦ δὲ τρίτου ὑπερτείνειν καὶ μὴ ἀντιστρέφειν. οἷον, ἀνδρεία τὸ α. τὰ ἀκρωτήρια μεγάλα, ἐφ' οὗ β. τὸ δὲ γ λέων. ᾧ δὴ τὸ γ, τὸ β παντί, ἀλλὰ καὶ ἄλλοις. ᾧ δὲ τὸ β, τὸ α παντί, καὶ οὐ πλείοσιν. ἀλλ' ἀντιστρέφει. εἰ δὲ μή οὐκ ἔσται ἓν ἑνὸς σημεῖον.

τη, ἐφ' οὗ τὸ γ. ἐὰν μὲν οὖν ἡ μία λεχθῇ πρότασις, σημεῖον γίνεται μόνον. ἐὰν δὲ καὶ ἡ ἑτέρα προσληφθῇ, συλλογισμός. οἷον ὅτι ὁ Πιττακὸς ἐλευθέριος. οἱ γὰρ φιλότιμοι ἐλευθέριοι. Πιττακὸς δὲ φιλότιμος. ἢ πάλιν ὅτι οἱ σοφοὶ ἀγαθοί. Πιττακὸς γὰρ ἀγαθός. ἀλλὰ καὶ σοφός. οὕτω μὲν οὖν γίνονται οἱ συλλογισμοί. πλὴν ὁ μὲν διὰ τοῦ σχήματος, ἄλυτος ἂν ἀληθὴς ᾖ. καθόλου γάρ ἐστιν. ὁ δὲ διὰ τοῦ ἐσχάτου, λύσιμος κἂν ἀληθὲς ᾖ τὸ συμπέρασμα, διὰ τὸ μὴ εἶναι καθόλου. μηδὲ πρὸς τὸ πρᾶγμα τὸν συλλογισμόν. οὐ γὰρ εἰ Πιττακὸς σπουδαῖος, ἀνάγκη διὰ τοῦτο καὶ τοὺς ἄλλους σοφούς. ὁ δὲ διὰ τοῦ μέσου σχήματος, ἀεὶ καὶ πάντως λύσιμος. οὐδέποτε γὰρ γίνεται συλλογισμός, οὕτως ἐχόντων τῶν ὅρων. οὐ γὰρ εἰ ἡ κύουσα ὠχρά, ὠχρὰ δὲ καὶ ἥδε. κύειν ἀνάγκη ταύτην. ἀληθὲς μὲν οὖν ἐν ἅπασιν ὑπάρξει τοῖς σχήμασι. διαφορὰς δὲ ἔχουσι τὰς εἰρημένας. ἢ δὴ οὕτω διαιρετέον τὸ σημεῖον. τούτων δὲ τὸ μέσον τεκμήριον ληπτέον. τὸ γὰρ τεκμήριον τὸ εἰδέναι ποιοῦν φασιν εἶναι. τοιοῦτον δὲ μάλιστα τὸ μέσον, ἢ τὰ μὲν ἐκ τῶν ἄκρων, σημεῖον λεκτέον. τὰ δὲ ἐκ τοῦ μέσου, τεκμήριον. ἐνδοξότατον γὰρ καὶ μάλιστα ἀληθές, τὸ διὰ τοῦ πρώτου σχήματος.

Περὶ τοῦ φυσιογνωμονεῖν.

ΤΟ δὲ φυσιογνωμονεῖν δυνατόν ἐστιν εἴ τις δίδωσιν ἅμα μεταβάλλειν τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν, ὅσα ἐστὶ φυσικὰ παθήματα. μαθὼν γὰρ ἴσως τις μουσικήν, μεταβέβληκε τὴν ψυχήν. ἀλλ' οὐ τῶν φύσει ἡμῖν ἐστι τοῦτο τὸ πάθος. ἀλλ' οἷον ὀργαὶ καὶ ἐπιθυμίαι τῶν φύσει κινήσεων. εἰ δὴ τοῦτό τε δοθείη, καὶ ἓν ἑνὸς σημεῖον εἶναι.

116 σεων. οἷον περὶ τῶν ἐκ τοῦ ἐναντίου καὶ τοῦ ὁμοίου καὶ τοῦ κατὰ δόξαν. καὶ εἰ τὴν ἐν μέρει ἐκ τοῦ πρώτου. ἢ τὴν στερητικὴν ἐκ τοῦ μέσου δυνατὸν λαβεῖν.

Περὶ εἰκότος καὶ σημείου.

ΕΙΚΟΣ δὲ καὶ σημεῖον οὐ ταυτόν ἐστιν. ἀλλὰ τὸ μὲν εἰκός ἐστι πρότασις ἔνδοξος. ὃ γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἴσασιν οὕτω γινόμενον, ἢ μὴ γινόμενον. ἢ ὄν. ἢ μὴ ὄν, τοῦτο ἐστὶν εἰκός. οἷον τὸ μισεῖν τοὺς φθονοῦντας. ἢ τὸ φιλεῖν τοὺς ἐρωμένους. Σημεῖον δὲ βούλεται εἶναι πρότασις ἀποδεικτικὴ ἢ ἀναγκαία ἢ ἔνδοξος. οὗ γὰρ ὄντος, ἐστίν. ἢ οὗ γενομένου πρότερον, ἢ ὕστερον γέγονε τὸ πρᾶγμα, τοῦτο σημεῖόν ἐστι τοῦ γεγονέναι ἢ εἶναι.

Περὶ ἐνθυμήματος.

ΕΝΘΥΜΗΜΑ μὲν οὖν ἐστὶ συλλογισμὸς ἀτελής, ἐξ εἰκότων ἢ καὶ σημείων. λαμβάνεται δὲ τὸ σημεῖον, τριχῶς. ὁσαχῶς καὶ τὸ μέσον ἐν τοῖς σχήμασιν. ἢ γὰρ ὡς ἐν τῷ πρώτῳ. ἢ ὡς ἐν τῷ μέσῳ. ἢ ὡς ἐν τῷ τρίτῳ. οἷον τὸ μὲν δεῖξαι κύουσαν διὰ τὸ γάλα ἔχειν ἐκ τοῦ α σχήματος. μέσον γὰρ, τὸ γάλα ἔχειν. ἐφ' ᾧ τὸ α, τὸ κύειν. τὸ β, τὸ γάλα ἔχειν. γυνὴ δὲ, ἐφ' ᾧ τὸ γ. τὸ δ' ὅτι οἱ σοφοὶ, σπουδαῖοι. Πιττακὸς γὰρ σπουδαῖος. διὰ τοῦ ἐσχάτου. ἐφ' ᾧ α, τὸ σπουδαῖον. ἐφ' ᾧ τὸ β, οἱ σοφοί. ἐφ' ᾧ τὸ γ, Πιττακός. ἀληθὲς δὴ καὶ τὸ α, καὶ τὸ β τοῦ γ κατηγορῆσαι. πλὴν τὸ μὲν, οὐ λέγουσι διὰ τὸ εἰδέναι. τὸ δὲ, λαμβάνουσι. τὸ δὲ κύειν, ὅτι ὠχρὰ, διὰ τοῦ μέσου σχήματος βούλεται εἶναι. ἐπεὶ γὰρ ἕπεται ταῖς κυούσαις τὸ ὠχρόν. ἀκολουθεῖ δὲ καὶ ταύτῃ, δεδεῖχθαι οἴονται ὅτι κύει. τὸ ὠχρὸν, ἐφ' οὗ τὸ α. τὸ κύειν, ἐφ' οὗ τὸ β. ἡ γυ

να, ὥστε γίνεσθαι τὸ α΄ σχῆμα. ἢ ὅτι τῆς γνωστοῦ καὶ ἀγνώστου οὐ μία. τοῦτο δὲ τὸ γ΄. κατὰ γὰρ τοῦ γ΄, τοῦ γνωστοῦ καὶ ἀγνώστου, τὸ μὲν ἐναντία εἶναι ἀληθές· τὸ δὲ μίαν αὐτῶν ἐπιστήμην εἶναι, ψεῦδος. πάλιν ἐπὶ τῆς στερητικῆς προτάσεως ὡσαύτως. ἀξιοῦντος γὰρ τὸ μὴ εἶναι μίαν ἐπιστήμην τῶν ἐναντίων, ἢ ὅτι πάντων τῶν ἀντικειμένων, ἢ ὅτι τινῶν ἐναντίων ἡ αὐτὴ λέγομεν. οἷον ὑγιεινοῦ καὶ νοσώδους. τὸ μὲν οὖν πάντων, ἐκ τοῦ α΄. τὸ δὲ τινῶν, ἐκ τοῦ γ΄ σχήματος. ἁπλῶς γὰρ ἐν πᾶσι καθόλου μὲν ἐνισταμένους, ἀνάγκη πρὸς τὸ καθόλου τῶν προτεινομένων τὴν ἀντίφασιν εἰπεῖν. οἷον εἰ μὴ τὴν αὐτὴν ἀξιοῖ τῶν ἐναντίων πάντων, εἰπόντα τῶν ἀντικειμένων μίαν. οὕτω δ' ἀνάγκη τὸ α΄ εἶναι σχῆμα. μέσον γὰρ γίνεται τὸ καθόλου πρὸς τὸ ἐξ ἀρχῆς. ἐν μέρει δὲ, πρὸς ὅ ἐστι καθόλου καθ' οὗ λέγεται ἡ πρότασις. οἷον γνωστοῦ καὶ ἀγνώστου μὴ τὴν αὐτήν. τὰ γὰρ ἐναντία καθόλου πρὸς ταῦτα. καὶ γίνεται τὸ γ΄ σχῆμα. μέσον γὰρ τὸ ἐν μέρει λαμβανόμενον. οἷον τὸ γνωστὸν καὶ τὸ ἄγνωστον. ἐξ ὧν γάρ ἐστι συλλογίσασθαι τοὐναντίον, ἐκ τούτων καὶ τὰς ἐνστάσεις ἐπιχειροῦμεν λέγειν. διὸ καὶ ἐκ μόνων τῶν σχημάτων τούτων φέρομεν. ἐν μόνοις γὰρ τούτοις οἱ ἀντικείμενοι συλλογισμοί. διὰ γὰρ τοῦ μέσου οὐκ ἦν καταφατικῶς. ἔτι δὲ κἂν λόγου δέοιτο πλείονος, ἡ διὰ τοῦ μέσου σχήματος. οἷον εἰ μὴ δοίη τὸ α τῷ β ὑπάρχειν, διὰ τὸ μὴ ἀκολουθεῖν αὐτῷ τὸ γ. τοῦτο γὰρ δι' ἄλλων προτάσεων δῆλον. οὐ δεῖ δὲ εἰς ἄλλα ἐκτρέπεσθαι τὴν ἔνστασιν, ἀλλ' εὐθὺς φανερὰν ἔχειν τὴν ἑτέραν πρότασιν. διὸ καὶ τὸ σημεῖον ἐκ μόνου τούτου τοῦ σχήματος οὐκ ἔστιν. ἐπισκεπτέον δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἐνστά-

115 τὸ διδακτόν. ἐφ' οὗ β ἐπιστήμη. τὸ δὲ γ, δικαιοσύνη. ἡ μὲν οὖν ἐπιστήμη, ὅτι διδακτὸν, φανερόν. ἡ δὲ δικαιοσύνη εἰ ἐπιστήμη, ἄδηλον. εἰ οὖν ὁμοίως, ἢ μᾶλλον πιστὸν τὸ β γ τοῦ α γ, ἀπαγωγή ἐστιν. ἐγγύτερον γὰρ τοῦ ἐπίστασθαι διὰ τὸ προσειληφέναι, τῇ α γ, τὴν β γ, ἐπιστήμην πρότερον οὐκ ἔχοντας. ἢ πάλιν ἂν ᾖ ὀλίγα τὰ μέσα τῶν β γ. καὶ γὰρ οὕτως ἐγγύτερον τοῦ εἰδέναι. οἷον, εἰ τὸ δ εἴη τετραγωνίζεσθαι. τὸ δ' ἐφ' ᾧ ε, εὐθύγραμμον. τὸ δὲ ἐφ' ᾧ ζ, κύκλος. εἰ τοῦ ε ζ ἓν μόνον εἴη μέσον τὸ μετὰ μηνίσκων ἴσον γίνεσθαι εὐθυγράμμῳ τὸν κύκλον, ἐγγὺς ἂν εἴη τοῦ εἰδέναι. ὅταν δὲ μήτε πιστότερον ᾖ τὸ β γ τοῦ α γ, μήτε ὀλίγα τὰ μέσα, οὐ λέγω ἀπαγωγήν. οὐδ' ὅταν ἄμεσον ᾖ τὸ β γ. ἐπιστήμη γὰρ τὸ τοιοῦτον.

Περὶ ἐνστάσεως.

ΕΝΣΤΑΣΙΣ δέ ἐστι, πρότασις προτάσει ἐναντία. διαφέρει δὲ τῆς προτάσεως, ὅτι τὴν μὲν ἔνστασιν ἐνδέχεται εἶναι καὶ ἐπὶ μέρους. τὴν δὲ πρότασιν ἢ ὅλως οὐκ ἐνδέχεται. ἢ, οὐκ ἐν τοῖς καθόλου συλλογισμοῖς. φέρεται δὲ ἡ ἔνστασις διχῶς τε καὶ διὰ δύο σχημάτων, διχῶς μὲν, ὅτι ἢ καθόλου ἢ ἐν μέρει πᾶσα ἔνστασις. διὰ δύο δὲ σχημάτων, ὅτι ἀντικείμεναι φέρονται τῇ προτάσει. τὰ δὲ ἀντικείμενα, ἐν τῷ α καὶ ἐν τῷ γ σχήματι περαίνονται μόνοις. ὅταν γὰρ ἀξιώσῃ παντὶ ὑπάρχειν, ἐνιστάμεθα, ἢ ὅτι οὐδενὶ, ἢ ὅτι τινὶ οὐχ ὑπάρχει. τούτων δὲ τὸ μὲν μηδενὶ, ἐκ τοῦ α σχήματος. τὸ δὲ τινὶ μὴ, ἐκ τοῦ ἐσχάτου. οἷον ἔστω τὸ α μίαν εἶναι ἐπιστήμην, ἐφ' ᾧ τὸ β, ἐναντία. προτείναντος δὴ μίαν εἶναι τῶν ἐναντίων ἐπιστήμην, ἢ ὅτι ὅλως οὐχ ἡ αὐτὴ τῶν ἀντικειμένων ἐνίσταται. τὰ δὲ ἐναντία ἀντικείμε-

μέσον τῷ τρίτῳ καὶ τὸ πρῶτον τῷ ὁμοίῳ γνώριμον εἶναι ὑπάρχον. οἷον ἔστω τὸ α κακόν. τὸ δὲ β πρὸς ὁμόρους ἀναιρεῖσθαι πόλεμον. ἐφ' ᾧ δὲ γ, τὸ ἀθηναίους πρὸς θηβαίους. τὸ δ' ἐφ' ᾧ δ, θηβαίους πρὸς φωκεῖς. ἐὰν οὖν βουλώμεθα δεῖξαι ὅτι τὸ, θηβαίοις πολεμεῖν κακόν ἐστι, ληπτέον ὅτι τὸ πρὸς τοὺς ὁμόρους πολεμεῖν, κακόν. τούτου δὲ πίστις, ἐκ τῶν ὁμοίων. οἷον ὅτι θηβαίοις ὁ πρὸς φωκεῖς. ἐπεὶ οὖν τὸ πρὸς τοὺς ὁμόρους, κακόν. τὸ δὲ πρὸς θηβαίους, πρὸς τοὺς ὁμόρους ἐστί, φανερὸν ὅτι τὸ πρὸς θηβαίους πολεμεῖν κακόν. ὅτι μὲν οὖν τὸ β τῷ γ, καὶ τῷ δ ὑπάρχει, φανερόν. ἄμφω γάρ ἐστι πρὸς τοὺς ὁμόρους ἀναιρεῖσθαι πόλεμον. καὶ ὅτι τὸ α τῷ δ. θηβαίοις γὰρ οὐ συνήνεγκεν ὁ πρὸς φωκεῖς πόλεμος. ὅτι δὲ τὸ α τῷ β ὑπάρχει, διὰ τοῦ δ δειχθήσεται. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον κἂν εἰ διὰ πλειόνων τῶν ὁμοίων ἡ πίστις γένοιτο τοῦ μέσου πρὸς τὸ ἄκρον. φανερὸν οὖν ὅτι τὸ παράδειγμά ἐστιν, οὔτε ὡς μέρος πρὸς ὅλον, οὔτε ὡς ὅλον πρὸς μέρος. ἀλλ' ὡς μέρος πρὸς μέρος. ὅταν ἄμφω μὲν ᾖ ὑπὸ τὸ αὐτὸ, γνώριμον δὲ θάτερον καὶ διαφέρει τῆς ἐπαγωγῆς, ὅτι ἡ μὲν ἐξ ἁπάντων τῶν ἀτόμων τὸ ἄκρον ἐδείκνυεν ὑπάρχειν τῷ μέσῳ. καὶ πρὸς τὸ ἄκρον οὐ συνῆπτε, τὸν συλλογισμόν. τὸ δὲ καὶ συνάπτει. καὶ οὐκ ἐξ ἁπάντων δείκνυσι.

Περὶ ἀπαγωγῆς.

ΑΠΑγωγὴ δέ ἐστιν, ὅταν τῷ μὲν μέσῳ τὸ πρῶτον δῆλον ᾖ ὑπάρχον. τῷ δὲ ἐσχάτῳ τὸ μέσον, ἄδηλον μέν, ὁμοίως δὲ πιστὸν ἢ μᾶλλον τοῦ συμπεράσματος. ἔτι ἂν ὀλίγα ᾖ τὰ μέσα τοῦ ἐσχάτου καὶ τοῦ μέσου. πάντως γὰρ ἐγγύτερον εἶναι συμβαίνει τῆς ἐπιστήμης. οἷον ἔστω τὸ α

πα γὰρ πιστεύομεν, ἢ διὰ συλλογισμοῦ ἢ ἐξ ἐπαγωγῆς.

Περὶ ἐπαγωγῆς.

ΕΠΑΓΩΓΗ μὲν οὖν ἐστι, καὶ ὁ ἐξ ἐπαγωγῆς συλλογισμός. τὸ διὰ τοῦ ἑτέρου θάτερον ἄκρον τῷ μέσῳ συλλογίσασθαι. οἷον εἰ τῶν α γ μέσον τὸ β, διὰ τοῦ γ δεῖξαι, τὸ α τῷ β ὑπάρχον. οὕτω γὰρ ποιούμεθα τὰς ἐπαγωγάς. οἷον ἔστω τὸ α μακρόβιον. τὸ δ' ἐφ' ᾧ β, τὸ, χολὴν μὴ ἔχον. ἐφ' ᾧ δὲ γ, τὸ καθέκαστον μακρόβιον. οἷον ἄνθρωπος καὶ ἵππος καὶ ἡμίονος. τῷ δὴ γ ὅλῳ ὑπάρχει τὸ α, πᾶν γὰρ τὸ γ, μακρόβιον, ἀλλὰ καὶ τὸ β τὸ μὴ ἔχον χολήν. παντὶ ὑπάρχει τῷ γ. εἰ οὖν ἀντιστρέφει τὸ γ τῷ β, καὶ μὴ ὑπερτείνει τὸ μέσον, ἀνάγκη τὸ α τῷ β ὑπάρχειν. δέδεικται γὰρ πρότερον, ὅτι ἐὰν δύο ἄττα τῷ αὐτῷ ὑπάρχῃ, καὶ πρὸς θάτερον αὐτῶν ἀντιστρέφῃ τὸ ἄκρον, ὅτι τῷ ἀντιστρέφοντι καὶ θάτερον ὑπάρξει τῶν κατηγορουμένων. δεῖ δὲ νοεῖν τὸ γ τὸ ἐξ ἁπάντων τῶν καθέκαστον συγκείμενον. ἡ γὰρ ἐπαγωγὴ διὰ πάντων. ἔστι δὲ ὁ τοιοῦτος συλλογισμός, τῆς πρώτης καὶ ἀμέσου προτάσεως. ὧν μὲν γάρ ἐστι μέσον, διὰ τοῦ μέσου ὁ συλλογισμός. ὧν δὲ μή ἐστι, δι' ἐπαγωγῆς. καὶ τρόπον τινὰ ἀντίκειται ἡ ἐπαγωγὴ τῷ συλλογισμῷ. ὁ μὲν γὰρ διὰ τοῦ μέσου τὸ ἄκρον τῷ τρίτῳ δείκνυσιν. ἡ δὲ διὰ τοῦ τρίτου τὸ ἄκρον τῷ μέσῳ. φύσει μὲν οὖν πρότερος καὶ γνωριμώτερος ὁ διὰ τοῦ μέσου συλλογισμός. ἡμῖν δὲ ἐναργέστερος, ὁ διὰ τῆς ἐπαγωγῆς.

Περὶ παραδείγματος.

ΠΑΡΑ´δειγμα δέ ἐστιν, ὅταν τῷ μέσῳ τὸ ἄκρον ὑπάρχον δειχθῇ, διὰ τοῦ ὁμοίου τῷ τρίτῳ. δεῖ δὲ καὶ τὸ

τὰ αγ τῶν βδ, τὸ α τοῦ δ, αἱρετώτερον. ὁμοίως γὰρ
διωκτὸν τὸ α, καὶ φευκτὸν τὸ β. ἀντικείμενα γάρ. καὶ
τὸ γ τῷ δ. καὶ γὰρ ταῦτα ἀντίκειται. εἰ οὖν τὸ α τῷ
δ ὁμοίως αἱρετὸν, καὶ τὸ β τῷ γ φευκτόν. ἑκάτερον
γὰρ ἑκατέρῳ ὁμοίως φευκτὸν διωκτῷ. ὥστε καὶ τὰ ἄμ-
φω τὰ αγ τοῖς βδ. ἐπεὶ δὲ μᾶλλον, οὐχ οἷόν τε ὁ-
μοίως. καὶ γὰρ ἂν τὰ βδ ὁμοίως ἦσαν. εἰ δὲ τὸ δ τοῦ α
αἱρετώτερον, καὶ τὸ β τοῦ γ ἧττον φευκτόν. τὸ γὰρ ἔ-
λαττον, τῷ ἐλάττονι ἀντίκειται. αἱρετώτερον δὲ τὸ
μεῖζον ἀγαθὸν, καὶ ἔλαττον κακὸν, ἢ τὸ ἔλαττον ἀγα-
θὸν καὶ μεῖζον κακόν. καὶ τὸ ἅπαν ἄρα τὸ βδ αἱρε-
τώτερον τοῦ αγ. νῦν δὲ οὐκ ἔστι. τὸ α ἄρα αἱρετώτε-
ρον τοῦ δ. καὶ τὸ γ ἄρα τοῦ β ἧττον φευκτόν. εἰ δὴ ἕλοι-
το πᾶς ὁ ἐρῶν κατὰ τὸν ἔρωτα τὸ α, τὸ οὕτως ἔχειν, ὥστε
χαρίζεσθαι. καὶ τὸ μὴ χαρίζεσθαι τὸ ἐφ᾽ οὗ γ. ἢ τὸ χαρίζε-
σθαι ἐφ᾽ οὗ δ. καὶ τὸ μὴ τοιοῦτον εἶναι οἷον χαρίζεσθαι
τὸ ἐφ᾽ οὗ β, δῆλον ὅτι τὸ α τὸ τοιοῦτον εἶναι αἱρετώ-
τερόν ἐστιν ἢ τὸ χαρίζεσθαι. τὸ ἄρα φιλεῖσθαι τῆς συνου-
σίας αἱρετώτερον. κατὰ τὸν ἔρωτα. μᾶλλον ἄρα ὁ ἔρως
ἐστὶ τῆς φιλίας. ἢ τοῦ συνεῖναι. εἰ δὲ μάλιστα τούτου, καὶ τὸ
τέλος τοῦτο. τὸ ἄρα συνεῖναι, ἢ οὐκ ἔστιν ὅλως, ἢ τοῦ φι-
λεῖσθαι ἕνεκα. καὶ γὰρ αἱ ἄλλαι ἐπιθυμίαι καὶ τέχναι,
οὕτω γίνονται. πῶς μὲν οὖν ἔχουσιν οἱ ὅροι κατὰ τὰς ἀν-
τιστροφάς. καὶ τὸ αἱρετώτεροι ἢ φευκτότεροι εἶναι,
φανερόν. ὅτι δὲ οὐ μόνον οἱ διαλεκτικοὶ καὶ ἀποδεικτι-
κοὶ συλλογισμοὶ διὰ τῶν προειρημένων γίνονται σχημά-
των. ἀλλὰ καὶ οἱ ῥητορικοί. καὶ ἁπλῶς, ἡτισοῦν πίστις καὶ
ἡ καθ᾽ ὁποιανοῦν μέθοδον νῦν ἂν εἴη λεκτέον. ἅπαν

α· ᾧ γὰρ τὸ β, καὶ τὸ γ· ᾧ δὲ τὸ γ, τὸ α οὐχ ὑπάρχει, καὶ
μόνον τοῦτο ἀπὸ τοῦ συμπτώματος ἄρχεται. τὰ δ' ἄλ-
λα οὐχ ὁμοίως· ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ κατηγορικοῦ συλλογισμοῦ.
πάλιν εἰ τὸ α καὶ τὸ β ἀντιστρέφει, καὶ τὸ γ καὶ τὸ δ
ὡσαύτως· ἅπαντι δὲ ἀνάγκη τὸ α ἢ τὸ γ ὑπάρχειν·
καὶ τὸ β καὶ τὸ δ οὕτως ἕξει, ὥστε παντὶ θάτερον ὑπάρ-
χειν. ἐπεὶ γὰρ ᾧ τὸ α, τὸ β· καὶ ᾧ τὸ γ, τὸ δ· παντὶ δὲ
τὸ α ἢ τὸ γ καὶ οὐχ ἅμα, φανερὸν ὅτι καὶ τὸ β ἢ τὸ δ
παντὶ καὶ οὐχ ἅμα. οἷον εἰ τὸ ἀγένητον ἄφθαρτον, καὶ
τὸ ἄφθαρτον ἀγένητον, ἀνάγκη τὸ γενόμενον, φθαρτὸν,
καὶ τὸ φθαρτὸν γεγονέναι. δύο γὰρ συλλογισμοὶ σύγκειν-
ται. πάλιν εἰ παντὶ μὲν τὸ α, ἢ τὸ β. καὶ τὸ γ, ἢ τὸ δ.
ἅμα δὲ μὴ ὑπάρχει, καὶ εἰ ἀντιστρέφει τὸ α, καὶ τὸ γ καὶ
τὸ β καὶ τὸ δ ἀντιστρέφει. εἰ γάρ τινι μὴ ὑπάρχει τὸ
β, ᾧ τὸ δ. δῆλον ὅτι τὸ α ὑπάρχει. εἰ δὲ τὸ α, καὶ τὸ
γ, ἀντιστρέφει γάρ. ὥστε ἅμα τὸ γ καὶ τὸ δ. τοῦτο δὲ
ἀδύνατον. ὅταν δὲ τὸ α ὅλῳ τῷ β καὶ τῷ γ ὑπάρχῃ,
καὶ μηδενὸς ἄλλου κατηγορῆται, ὑπάρχῃ δὲ καὶ τὸ β
παντὶ τῷ γ, ἀνάγκη τὸ α καὶ β ἀντιστρέφειν. ἐπεὶ
δὴ γὰρ κατὰ μόνων τῶν β γ λέγεται τὸ α. κατηγορεῖται δὲ
τὸ β καὶ αὐτὸ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ γ. φανερὸν ὅτι καθ' ὧν τὸ
α, καὶ τὸ β λεχθήσεται πάντων, πλὴν αὐτοῦ τοῦ α. πάλιν
ὅταν τὸ α καὶ τὸ β ὅλῳ τῷ γ ὑπάρχῃ, ἀντιστρέφῃ δὲ
τὸ γ τῷ β, ἀνάγκη τὸ α παντὶ τῷ β ὑπάρχειν. ἐ-
πεὶ γὰρ παντὶ τῷ γ τὸ α. τὸ δὲ γ τῷ β διὰ τὸ ἀντι-
στρέφειν, καὶ τὸ α παντὶ τῷ β ὑπάρξει. ὅταν δὲ δυοῖν
ὄντοιν, οἷον τοῦ α καὶ τοῦ β, τὸ α τοῦ β αἱρετώτερον ᾖ, ὄν-
των ἀντικειμένων, καὶ τὸ δ τοῦ γ ὡσαύτως. εἰ αἱρετώτερα

ἔστω γὰρ τὸ μὲν ἀγαθῷ εἶναι, ἐφ' οὗ α. τὸ δὲ κακῷ εἶναι, ἐφ' οὗ β. πάλιν δὲ τὸ, ἀγαθῷ εἶναι, ἐφ' οὗ τὸ γ. ἐπεὶ οὖν ταυτὸν ὑπολαμβάνει τὸ β καὶ τὸ γ, καὶ εἶναι τὸ γ τὸ β ὑπολήψεται. καὶ πάλιν τὸ β τὸ α εἶναι ὡσαύτως. ὥστε καὶ τὸ γ τὸ α. ὥσπερ γὰρ εἰ ἦν ἀληθές, καθ' οὗ τὸ γ τὸ β. καὶ καθ' οὗ τὸ β τὸ α. καὶ κατὰ τοῦ γ τὸ α ἀληθὲς ἦν, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπολαμβάνειν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ εἶναι. ταυτοῦ γὰρ ὄντος τοῦ γ καὶ τοῦ β. καὶ πάλιν τοῦ β καὶ τοῦ α, καὶ τὸ γ τῷ α ταυτὸν ἦν. ὥστε καὶ ἐπὶ τοῦ δοξάζειν ὁμοίως. ἆρ' οὖν τοῦτο μὲν, ἀναγκαῖον εἴ τις δώσει τὸ πρῶτον. ἀλλ' ἴσως ἐκεῖνο ψεῦδος τὸ ὑπολαμβάνειν τινὰ κακῷ εἶναι καὶ ἀγαθῷ εἶναι, εἰ μὴ κατὰ συμβεβηκός. πολλαχῶς γὰρ ἐγχωρεῖ τοῦτο ὑπολαμβάνειν. ἐπισκεπτέον δὲ τοῦτο βέλτιον.

Περὶ τῶν ἐν πρώτῳ σχήματι ἀντιστροφῶν.

ΟΤΑΝ δ' ἀντιστρέφηται τὰ ἄκρα, ἀνάγκη καὶ τὸ μέσον ἀντιστρέφειν πρὸς ἄμφω. εἰ γὰρ τὸ α κατὰ τοῦ γ διὰ τοῦ β ὑπάρχει, εἰ ἀντιστρέφει, καὶ ὑπάρχει ᾧ τὸ α παντὶ τὸ γ, καὶ τὸ β, τῷ α, ἀντιστρέφει. καὶ ὑπάρχει ᾧ τὸ α παντὶ, τὸ β διὰ μέσου τοῦ γ. καὶ τὸ γ τῷ β ἀντιστρέφει, διὰ μέσου τοῦ α. καὶ ἐπὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν ὡσαύτως. οἷον εἰ τὸ β τῷ γ ὑπάρχει. τῷ δὲ β τὸ α οὐχ ὑπάρχει, οὐδὲ τὸ α τῷ γ οὐχ ὑπάρξει. εἰ δὴ τὸ β τῷ α ἀντιστρέφει, καὶ τὸ γ τῷ α ἀντιστρέψει. ἔστω γὰρ τὸ β μὴ ὑπάρχον τῷ α. οὐδ' ἄρα τὸ γ. παντὶ γὰρ τῷ γ τὸ β ὑπῆρχε. καὶ εἰ τῷ β τὸ γ ἀντιστρέφει, καὶ τῷ α τὸ β ἀντιστρέψει. καθ' οὗ γὰρ ἂν παντὸς τὸ β, καὶ τὸ γ. καὶ εἰ τὸ γ πρὸς τὸ α ἀντιστρέφει, καὶ τὸ β ἀντιστρέψει πρὸς τὸ

α. ᾧ

112 γὰρ εὐθὺς ἴσμεν, οἷον ὅτι δυσὶν ὀρθαῖς, ἐὰν εἰδῶμεν ὅτι
τρίγωνον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. τῇ μὲν οὖν καθόλου
θεωροῦμεν τὰ ἐν μέρει. τῇ δ' οἰκείᾳ, οὐκ ἴσμεν. ὥστ' ἐν-
δέχεται καὶ ἀπατᾶσθαι περὶ αὐτά, πλὴν οὐκ ἐναντίως. ἀλ-
λ' ἔχειν μὲν τὴν καθόλου, ἀπατᾶσθαι δὲ, τῇ κατὰ μέρος. ὁ-
μοίως οὖν καὶ ἐπὶ τῶν προειρημένων. οὐ γὰρ ἐναντία ἡ κατὰ τὸ
μέσον ἀπάτη, τῇ κατὰ τὸν συλλογισμὸν ἐπιστήμῃ. οὐδ' ἡ
καθ' ἑκάτερον τῶν μέσων ὑπόληψις. οὐδὲν γὰρ κωλύει
εἰδότα, καὶ ὅτι τὸ α ὅλῳ τῷ β ὑπάρχει καὶ πάλιν τοῦτο
τῷ γ, οἰηθῆναι μὴ ὑπάρχειν τὸ α τῷ γ. οἷον ὅτι πᾶ-
σα ἡ μίονος ἄτοκος. καὶ αὕτη ἡ μίονος, οἴεσθαι δὲ κύειν
ταύτην. οὐ γὰρ ἐπίσταται ὅτι τὸ α τῷ γ, μὴ συνθεω-
ρῶν τὸ καθ' ἑκάτερον. ὥστε δῆλον ὅτι καὶ εἰ τὸ μὲν, οἶ-
δε. τὸ δὲ, μὴ οἶδεν, ἀπατηθήσεται. ὅπερ ἔχουσιν αἱ καθό-
λου πρὸς τὰς κατὰ μέρος ἐπιστήμας. οὐδὲν γὰρ τῶν αἰσθη-
τῶν ἔξω τῆς αἰσθήσεως γενόμενον ἴσμεν. οὐδ' ἂν ᾐσθημένοι
τυγχάνωμεν, εἰ μὴ ὡς τὸ καθόλου, καὶ τῷ ἔχειν τὴν οἰ-
κείαν ἐπιστήμην, ἀλλ' οὐχ ὡς ἐνεργεῖν. τὸ γὰρ ἐπίστασθαι
λέγεται τριχῶς. ἢ ὡς τῇ καθόλου. ἢ ὡς τῇ οἰκείᾳ, ἢ ὡς τῷ
ἐνεργεῖν. ὥστε καὶ τὸ ἠπατῆσθαι, τοσαυταχῶς. οὐδὲν οὖν
κωλύει καὶ εἰδέναι, καὶ ἠπατῆσθαι περὶ ταυτό. πλὴν οὐκ
ἐναντίως. ὅπερ συμβαίνει καὶ τῷ καθ' ἑκατέραν εἰδότι
τὴν πρότασιν. καὶ μὴ ἐπεσκεμμένῳ πρότερον. ὑπολαμ-
βάνων γὰρ κύειν τὴν ἡμίονον, οὐκ ἔχει τὴν κατὰ τὸ ἐνεργεῖν
ἐπιστήμην. οὐδ' αὖ διὰ τὴν ὑπόληψιν. ἐναντίαν ἀπάτην
τῇ ἐπιστήμῃ. συλλογισμὸς γάρ ἐστιν ἡ ἐναντία ἀπάτη,
τῇ καθόλου. ὁ δ' ὑπολαμβάνων τὸ, ἀγαθῷ εἶναι κα-
κῷ εἶναι, τὸ αὐτὸ ὑπολήψεται ἀγαθῷ εἶναι καὶ κακῷ. ἐ-

νί. ταῦτα δ' ἀμφότερα παντὶ τῷ δ. συμβαίνει γὰρ ἢ ἁπλῶς ἢ ἐπί τι ἐναντίαν λαμβάνεσθαι τὴν πρώτην πρότασιν. εἰ γὰρ ᾧ τὸ β ὑπάρχει παντί, τὸ α ὑπολαμβάνει ὑπάρχειν. τὸ δὲ β τῷ δ οἶδε, καὶ ὅτι τῷ δ τὸ α οἶδεν. ὥστ' εἰ πάλιν, ᾧ τὸ γ μηδενὶ οἴεται τὸ α ὑπάρχειν. ᾧ τὸ β τινὶ ὑπάρχει, τούτῳ οὐκ οἴεται τὸ α ὑπάρχειν. τὸ δὲ παντὶ οἰόμενον ᾧ τὸ β πάλιν τινὶ μὴ οἴεσθαι ᾧ τὸ β ἢ ἁπλῶς, ἢ ἐπί τι ἐναντίον ἐστίν. οὕτω μὲν οὖν οὐκ ἐνδέχεται ὑπολαβεῖν. καθ' ἑκάτερον δὲ, τὴν μίαν. ἢ κατὰ θάτερον ἀμφοτέρας οὐδὲν κωλύει. οἷον τὸ α παντὶ τῷ β. καὶ τὸ β τῷ δ. καὶ πάλιν τὸ α μηδενὶ τῷ γ. ὁμοία γὰρ ἡ τοιαύτη ἀπάτη, καὶ ὡς ἀπατώμεθα περὶ τὰ ἐν μέρει. οἷον, εἰ ᾧ τὸ β παντὶ τὸ α ὑπάρχει. τὸ δὲ β τῷ γ παντί, τὸ α παντὶ τῷ γ ὑπάρξει. εἰ οὖν τις οἶδεν ὅτι τὸ α ᾧ τὸ β ὑπάρχει παντί, οἶδε καὶ ὅτι τῷ γ. ἀλλ' οὐδὲν κωλύει ἀγνοεῖν τὸ γ ὅτι ἐστίν. οἷον εἰ τὸ μὲν α δύο ὀρθαί. τὸ δ' ἐφ' ᾧ β τρίγωνον. τὸ δ' ἐφ' ᾧ γ αἰσθητὸν τρίγωνον. ὑπολάβοι γὰρ ἄν τις μὴ εἶναι τὸ γ. εἰδὼς ὅτι πᾶν τρίγωνον ἔχει δύο ὀρθάς. ὥσθ' ἅμα εἴσεται καὶ ἀγνοήσει ταὐτόν. τὸ γὰρ εἰδέναι πᾶν τρίγωνον ὅτι δύο ὀρθαῖς, οὐχ ἁπλοῦν ἐστί. ἀλλὰ τὸ μὲν τῷ τὴν καθόλου ἔχειν ἐπιστήμην. τὸ δὲ, τῷ τὴν καθ' ἕκαστον. οὕτω μὲν οὖν ὡς ἐν τῇ καθόλου, οἶδε τὸ γ ὅτι δύο ὀρθαί. ὡς δὲ τῇ καθ' ἕκαστον, οὐκ οἶδεν. ὥστ' οὐχ ἕξει τὰς ἐναντίας. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἐν τῷ μένωνι λόγος. ὅτι ἡ μάθησις, ἀνάμνησις. οὐδαμοῦ γὰρ συμβαίνει προεπίστασθαι τὸ καθ' ἕκαστον. ἀλλ' ἅμα τῇ ἐπαγωγῇ λαμβάνειν, τὴν τῶν κατὰ μέρος ἐπιστήμην, ὥσπερ ἀναγνωρίζοντας. ἔνια

111 οὐ γὰρ ἦν συλλογισμὸς, ἀπάντων τῶν ὅρων στερητικῶν ὄντων. ὥστε οὐδ' ἔλεγχος. εἰ μὲν γὰρ ἔλεγχος, ἀνάγκη συλλογισμὸν εἶναι. συλλογισμοῦ δ' ὄντος, οὐκ ἀνάγκη ἔλεγχον. ὡσαύτως δὲ καὶ εἰ μηδὲν τεθείη κατὰ τὴν ἀπόκρισιν ἐν ὅλῳ. ὁ γὰρ αὐτὸς ἔσται διορισμὸς ἐλέγχου καὶ συλλογισμοῦ.

Περὶ τῆς κατὰ τὴν ὑπόληψιν ἀπάτης.

Συμβαίνει δ' ἐνίοτε καθάπερ ἐν τῇ θέσει τῶν ὅρων ἀπατώμεθα, καὶ κατὰ τὴν ὑπόληψιν γίνεσθαι τὴν ἀπάτην. οἷον εἰ ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ πλείοσι πρώτως ὑπάρχειν. καὶ τὸ μὲν λεληθέναι τινὰ καὶ οἴεσθαι μηδενὶ ὑπάρχειν, τὸ δ' εἰδέναι. ἔστω γὰρ τὸ α τῷ β καὶ τῷ γ, καθ' αὑτὸ ὑπάρχον. καὶ ταῦτα παντὶ τῷ δ ὡσαύτως, εἰ δὴ τῷ μὲν β, τὸ α παντὶ οἴεται ὑπάρχειν, καὶ τοῦτο τῷ δ παντί. τῷ δὲ γ τὸ α μηδενὶ, καὶ τοῦτο τῷ δ παντὶ, τοῦ αὐτοῦ κατὰ ταὐτὸ, ἕξει ἐπιστήμην καὶ ἄγνοιαν. πάλιν εἴ τις ἀπατηθείη περὶ τὰ ἐκ τῆς αὐτῆς συστοιχίας. οἷον εἰ τὸ α ὑπάρχῃ τῷ β, τοῦτο δὲ τῷ γ, καὶ τὸ γ τῷ δ. ὑπολαμβάνοι δὲ τὸ α παντὶ τῷ β ὑπάρχειν, καὶ πάλιν μηδενὶ τῷ γ. ἅμα γὰρ εἴσεταί τε καὶ οὐχ ὑπολήψεται ὑπάρχειν. ἆρ' οὖν οὐδὲν ἄλλο ἀξιοῖ ἐκ τούτων, ἢ ὃ ἐπίσταται, τοῦτο μὴ ὑπολαμβάνειν. ἐπίσταται γάρ πως ὅτι τὸ α τῷ γ ὑπάρχει, διὰ τοῦ β, ὡς ἐν τῇ καθόλου τὸ κατὰ μέρος. ὥστε ὅπως ἐπίσταται, τοῦτο ὅλως ἀξιοῖ μὴ ὑπολαμβάνειν ὅπερ ἀδύνατον. ἐπὶ δὲ τοῦ πρότερον λεχθέντος εἰ μὴ ἐκ τῆς αὐτῆς συστοιχίας τὸ μέσον, καθ' ἑκάτερον μὲν τῶν μέσων ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις ἐγχωρεῖ ὑπολαμβάνειν. οἷον εἰ τὸ α τῷ μὲν β παντὶ, τῷ δὲ γ μηδε

ὅταν ἄνευ τῶν συμπερασμάτων ἐρωτᾷ τὸν λόγον. ὅπως μὴ δοθῇ δὶς ταὐτὸν ἐν ταῖς προτάσεσιν. ἐπειδήπερ ἴσμεν ὅτι ἄνευ μέσου συλλογισμὸς οὐ γίνεται. μέσον δέ ἐστι, τὸ πλεονάκις λεγόμενον. ὡς δὲ δεῖ πρὸς ἕκαστον συμπέρασμα τηρεῖν τὸ μέσον, φανερὸν ἐκ τοῦ εἰδέναι ποῖον ἐν ἑκάστῳ σχήματι δείκνυται. τοῦτο δὲ ἡμᾶς οὐ λήσεται. διὰ τὸ εἰδέναι πῶς ὑπέχομεν τὸν λόγον. χρὴ δὲ ὅπερ φυλάττεσθαι παραγγέλλομεν ἀποκρινομένους, αὐτοὺς ἐπιχειροῦντας πειρᾶσθαι λανθάνειν. τοῦτο δὲ ἔσται πρῶτον μὲν, ἐὰν τὰ συμπεράσματα μὴ προσυλλογίζωνται. ἀλλ' εἰλημμένων τῶν ἀναγκαίων ἄδηλα ᾖ. ἔτι δὲ ἂν μὴ τὰ σύνεγγυς ἐρωτᾷ. ἀλλ' ὅτι μάλιστα τὰ μέσα. οἷον ἔστω δέον συμπεραίνεσθαι τὸ α κατὰ τοῦ ζ, μέσα δὲ τὰ β γ δ ε. δεῖ οὖν ἐρωτᾶν. εἰ τὸ α τῷ β. καὶ πάλιν μὴ, εἰ τὸ β, τῷ γ. ἀλλ' εἰ τὸ δ τῷ ε. καὶ ἔπειτα εἰ τὸ β τῷ γ. καὶ οὕτω τὰ λοιπά. κἂν δι' ἑνὸς μέσου γίνηται ὁ συλλογισμὸς, ἀπὸ τοῦ μέσου ἄρχεσθαι. μάλιστα γὰρ ἂν οὕτω λανθάνοι τὸν ἀποκρινόμενον.

Περὶ ἐλέγχου.

Ἐπεὶ δὲ ἔχομεν πότε καὶ πῶς ἐχόντων τῶν ὅρων γίνεται ὁ συλλογισμὸς, φανερὸν καὶ πότε ἔσται, καὶ πότε οὐκ ἔσται ἔλεγχος. πάντων μὲν γὰρ συγχωρουμένων, ἢ ἐναλλὰξ τιθεμένων τῶν ἀποκρίσεων. οἷον, τῆς μὲν, ἀποφατικῆς. τῆς δὲ, καταφατικῆς, ἐγχωρεῖ, γίνεσθαι ἔλεγχον. ἦν γὰρ συλλογισμὸς καὶ οὕτω καὶ ἐκείνως ἐχόντων τῶν ὅρων. ὥστε εἰ τὸ κείμενον εἴη ἐναντίον τῷ συμπεράσματι, ἀνάγκη γίνεσθαι ἔλεγχον. ὁ γὰρ ἔλεγχος ἀντιφάσεως συλλογισμός. εἰ δὲ μηδὲν συγχωροῖτο ἀδύνατον γίνεσθαι ἔλεγχον.

στερητικῶν τῶν συλλογισμῶν ὄντων. φανερὸν οὖν ὅτι τοῦ ἀδυνάτου μὴ πρὸς τοὺς ἐξ ἀρχῆς ὅρους ὄντος, οὐ παρὰ τὴν θέσιν συμβαίνει τὸ ψεῦδος. ἢ οὐδ' οὕτως ἀεὶ διὰ τὴν ὑπόθεσιν ἔσται τὸ ψεῦδος. καὶ γὰρ εἰ μὴ τῷ β̄, ἀλλὰ τῷ κ̄ ἐτέθη τὸ ᾱ ὑπάρχειν. τὸ δὲ κ̄ τῷ γ̄, καὶ τοῦτο τῷ δ̄, καὶ οὕτω μένει τὸ ἀδύνατον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τὸ ἄνω λαμβάνοντι τοὺς ὅρους. ὥστ' ἐπεὶ καὶ ὄντος καὶ μὴ ὄντος τούτου συμβαίνει τὸ ἀδύνατον, οὐκ ἂν εἴη παρὰ τὴν θέσιν. ἢ τὸ μὴ ὄντος τούτου, μηθὲν ἧττον γίνεσθαι τὸ ψεῦδος, οὐχ οὕτω ληπτέον, ὥστ' ἄλλου τιθεμένου, συμβαίνειν τὸ ἀδύνατον. ἀλλ' ὅταν ἀφαιρεθέντος τούτου διὰ τῶν λοιπῶν προτάσεων τὸ αὐτὸ περαίνηται ἀδύνατον, ἐπεὶ τὸ αὐτό γε ψεῦδος συμβαίνειν διὰ πλειόνων ὑποθέσεων, οὐδὲν ἴσως ἄτοπον. οἷον τὰς παραλλήλους συμπίπτειν. καὶ εἰ μείζων ἐστὶν ἡ ἐντὸς τῆς ἐκτός. καὶ εἰ τὸ τρίγωνον ἔχει πλείους ὀρθὰς δυοῖν.

Περὶ ψευδοῦς λόγου.

ΟΔΕ ψευδὴς λόγος, γίνεται παρὰ τὸ πρῶτον ψεῦδος. ἢ γὰρ ἐκ τῶν δύο προτάσεων, ἢ ἐκ πλειόνων πᾶς ἐστι συλλογισμός. εἰ μὲν οὖν ἐκ τῶν δύο τούτων, ἀνάγκη τὴν ἑτέραν, ἢ καὶ ἀμφοτέρας εἶναι ψευδεῖς. ἐξ ἀληθῶν γὰρ, οὐκ ἦν ψευδὴς συλλογισμός. εἰ δ' ἐκ πλειόνων, οἷον τὸ μὲν γ̄ διὰ τῶν ᾱ β̄. ταῦτα δὲ, διὰ τῶν δ̄ ε̄ ζ̄ η̄, τούτων, τι ἔσται τῶν ἐπάνω ψεῦδος. καὶ παρὰ τοῦτο ὁ λόγος. τὸ γὰρ ᾱ καὶ β̄, δι' ἐκείνων περαίνεται. ὥστε παρ' ἐκείνων τι συμβαίνει τὸ συμπέρασμα καὶ τὸ ψεῦδος.

Περὶ τοῦ μὴ καταςυλλογίζεσθαι.

ΠΡΟΣ δὲ τὸ μὴ καταςυλλογίζεσθαι παρατηρητέον,

βαίνειν τὸ ἀδύνατον. ὁ μὲν οὖν φανερώτερος τρόπος ἐστὶ τοῦ μὴ παρὰ τὴν ὑπόθεσιν εἶναι τὸ ψεῦδος, ὅταν ἀπὸ τῆς ὑποθέσεως ἀσύναπτος ᾖ ἀπὸ τῶν μέσων πρὸς τὸ ἀδύνατον ὁ συλλογισμός. ὥσπερ εἴρηται καὶ ἐν τοῖς τοπικοῖς. τὸ γὰρ τὸ ἀναίτιον ὡς αἴτιον τιθέναι, τοῦτό ἐστιν. οἷον εἰ βουλόμενος δεῖξαι ὅτι ἀσύμμετρος ἡ διάμετρος, ἐπιχειροίη τὸν Ζήνωνος λόγον, ὡς οὐκ ἔστι κινεῖσθαι. καὶ εἰς τοῦτο ἀπάγοι τὸ ἀδύνατον. οὐδαμῶς γὰρ οὐδαμῇ συνεχές ἐστι τὸ ψεῦδος τῇ φάσει τῇ ἐξ ἀρχῆς. ἄλλος δὲ τρόπος εἰ συνεχὲς μὲν εἴη τὸ ἀδύνατον τῇ ὑποθέσει, μὴ μέντοι δι' ἐκείνην συμβαίνοι. τοῦτο γὰρ ἐγχωρεῖ γενέσθαι, καὶ ἐπὶ τὸ ἄνω καὶ ἐπὶ τὸ κάτω λαμβάνοντι τὸ συνεχές. οἷον εἰ τὸ α̅ τῷ β̅ κεῖται ὑπάρχον. τὸ δὲ β̅ τῷ γ̅. τὸ δὲ γ̅ τῷ δ̅. τοῦτο δὲ εἴη ψεῦδος, τὸ, τὸ β̅ τῷ δ̅ ὑπάρχειν. εἰ γὰρ ἀφαιρεθέντος τοῦ α̅, μηδὲν ἧττον ὑπάρχει τὸ β̅ τῷ γ̅, καὶ τὸ γ̅ τῷ δ̅, οὐκ ἂν εἴη τὸ ψεῦδος διὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς ὑπόθεσιν. ἢ πάλιν εἴ τις ἐπὶ τὸ ἄνω λαμβάνοι τὸ συνεχές. οἷον, εἰ τὸ μὲν α̅ τῷ β̅. τῷ δὲ α̅ τὸ ε̅. καὶ τῷ ε̅ τὸ ζ̅, ψεῦδος δὲ εἴη τὸ ὑπάρχειν τῷ α̅ τὸ ζ̅. καὶ γὰρ οὕτως οὐδὲν ἂν ἧττον εἴη τὸ ἀδύνατον, ἀναιρεθείσης τῆς ἐξ ἀρχῆς ὑποθέσεως. ἀλλὰ δεῖ πρὸς τοὺς ἐξ ἀρχῆς ὅρους συνάπτειν τὸ ἀδύνατον. οὕτω γὰρ ἔσται διὰ τὴν ὑπόθεσιν. οἷον ἐπὶ μὲν τὸ κάτω λαμβάνοντι τὸ συνεχές, πρὸς τὸν κατηγορούμενον τῶν ὅρων. εἰ γὰρ ἀδύνατον τὸ α̅ τῷ δ̅ ὑπάρχειν, ἀφαιρεθέντος τοῦ α̅, οὐκ ἔτι ἔσται τὸ ψεῦδος. ἐπὶ δὲ τὸ ἄνω, καθ' οὗ κατηγορεῖται. εἰ γὰρ τῷ β̅ μὴ ἐγχωρεῖ τὸ ζ̅ ὑπάρχειν, ἀφαιρεθέντος τοῦ β̅ οὐκέτι ἔσται τὸ ἀδύνατον. ὁμοίως δὲ καὶ

109 ὅταν ὁμοίως ἀδήλων ὄντων τοῦ τε δεικνυμένου καὶ δι' οὗ δείκνυται. ἢ τῷ ταυτὰ τῷ αὐτῷ λαμβάνειν. ἢ τῷ, ταυτὸ τοῖς αὐτοῖς ὑπάρχειν. ἐν μὲν τῷ μέσῳ σχήματι καὶ τῷ τρίτῳ, ἀμφοτέρως ἂν ἐνδέχοιτο, τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι. ἐν δὲ κατηγορικῷ συλλογισμῷ ἔν τε τῷ γ' καὶ τῷ α'. ἐὰν δὲ ἀποφατικῶς, ὅταν τὰ αὐτὰ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ καὶ οὐχ ὁμοίως ἀμφότεραι αἱ προτάσεις. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν τῷ μέσῳ. διὰ τὸ μὴ ἀντιστρέφειν τοὺς ὅρους. κατὰ τοὺς ἀποφατικοὺς συλλογισμούς. ἔστι δὲ τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι ἐν μὲν ταῖς ἀποδείξεσι, τὰ κατ' ἀλήθειαν οὕτως ἔχοντα. ἐν δὲ τοῖς διαλεκτικοῖς, τὰ κατὰ δόξαν.

Περὶ τοῦ μὴ παρὰ τοῦτο.

ΤΟ δὲ μὴ παρὰ τοῦτο συμβαίνειν τὸ ψεῦδος. ὃ πολλάκις ἐν τοῖς λόγοις εἰώθαμεν λέγειν. πρῶτον μέν ἐστιν ἐν τοῖς εἰς τὸ ἀδύνατον συλλογισμοῖς. ὅταν πρὸς ἀντίφασιν ᾖ τούτου, ὃ ἐδείκνυτο τῇ εἰς τὸ ἀδύνατον. οὔτε γὰρ μὴ ἀντιφήσας τις ἐρεῖ τὸ οὐ παρὰ τοῦτο. ἀλλ' ὅτι ψεῦδός τι ἐτέθη τῶν πρότερον. οὔτ' ἐν τῇ δεικνυούσῃ. οὐ γὰρ τίθησι ὃ ἀντίφησεν. ἔτι δὲ ὅταν ἀναιρεθῇ τι δεικτικῶς διὰ τῶν α β γ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ὡς οὐ παρὰ τὸ κείμενον γεγένηται ὁ συλλογισμός. τὸ γὰρ μὴ παρὰ τοῦτο γίνεσθαι τότε λέγομεν, ὅταν ἀναιρεθέντος τούτου μηδὲν ἧττον περαίνηται ὁ συλλογισμός. ὅπερ οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς δεικτικοῖς. ἀναιρεθείσης γὰρ τῆς θέσεως, οὐδ' ὁ πρὸς ταύτην ἔσται συλλογισμός. φανερὸν οὖν ὅτι ἐν τοῖς εἰς τὸ ἀδύνατον λέγεται τὸ μὴ παρὰ τοῦτο, καὶ ὅταν οὕτως ἔχῃ πρὸς τὸ ἀδύνατον ἡ ἐξ ἀρχῆς ὑπόθεσις, ὥστε καὶ οὔσης καὶ μὴ οὔσης ταύτης, οὐδὲν ἧττον συμ-

δείκνυσθαι, διὰ τούτων ἀποδεικνύναι τὸ ἐξ ἀρχῆς. οἷον εἰ τὸ α δεικνύοιτο, διὰ τοῦ β. τὸ δὲ β διὰ τοῦ γ. τὸ δὲ γ πεφυκὸς εἴη δείκνυσθαι, διὰ τοῦ α. συμβαίνει γὰρ αὐτὸ δι' ἑαυτοῦ τὸ α δεικνύναι τοὺς οὕτω συλλογιζομένους. ὅπερ ποιοῦσιν οἱ τὰς παραλλήλους οἰόμενοι γράφειν. λανθάνουσι γὰρ αὐτοὶ ἑαυτοὺς τοιαῦτα λαμβάνοντες. ἃ οὐχ οἷόν τε ἀποδεῖξαι μὴ οὐσῶν τῶν παραλλήλων. ὥστε συμβαίνει τοῖς οὕτω συλλογιζομένοις, ἕκαστον εἶναι λέγειν, εἰ ἔστιν ἕκαστον. οὕτω δ' ἅπαν ἔσται, δι' αὑτοῦ γνωστόν. ὅπερ ἀδύνατον. εἰ οὖν τις ἀδήλου ὄντος ὅτι τὸ α ὑπάρχει τῷ γ. ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι τὸ β αἰτοῖτο τῷ γ ὑπάρχειν τὸ α, οὔπω δῆλον εἰ τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖται. ἀλλ' ὅτι οὐκ ἀποδείκνυσι, δῆλον. οὐ γὰρ ἀρχὴ ἀποδείξεως, τὸ ὁμοίως ἄδηλον. εἰ μέντοι τὸ β πρὸς τὸ γ, οὕτως ἔχει, ὥστε ταὐτὸν εἶναι, ἢ δῆλον ὅτι ἀντιστρέφουσιν. ἢ ὑπάρχει, θάτερον θατέρῳ, τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖται. καὶ γὰρ ἂν ὅτι τῷ β τὸ α ὑπάρχει, δι' ἐκείνων δεικνύοι, εἰ ἀντιστρέφει. νῦν δὲ τοῦτο κωλύει, ἀλλ' οὐχ ὁ τρόπος. εἰ δὲ τοῦτο ποιοῖ, τὸ εἰρημένον ἂν ποιοῖ. καὶ ἀντιστρέφει ὡς διὰ τριῶν. ὡσαύτως δὲ κἂν εἰ τὸ β τῷ γ λαμβάνοι ὑπάρχειν, ὁμοίως ἄδηλον ὄν. καὶ εἰ τὸ α τῷ γ, οὔπω τὸ ἐξ ἀρχῆς αἰτεῖται. ἀλλ' οὐκ ἀποδείκνυσιν. ἐὰν δὲ ταὐτὸν ᾖ τὸ α καὶ τὸ β, ἢ τῷ ἀντιστρέφειν, ἢ τῷ ἕπεσθαι τῷ β τὸ α, τὸ ἐξ ἀρχῆς αἰτεῖται διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. τὸ γὰρ ἐξ ἀρχῆς τί δύναται, εἴρηται ἡμῖν, ὅτι τὸ δι' ἑαυτοῦ δεικνύναι τὸ μὴ δι' αὑτοῦ δῆλον, εἰ οὖν ἐστι τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι, τὸ δι' αὑτοῦ δεικνύναι τὸ μὴ δι' αὑτοῦ δῆλον. τοῦτο δ' ἐστὶ, τὸ μὴ δεικνύναι,

108 θέσεως ἀντίφασιν· οἷον εἰ ἔστι περιττὸν, μὴ εἶναι περιττόν. ἐκ γὰρ τῶν ἀντικειμένων προτάσεων ἐναντίος ἦν ὁ συλλογισμός· ἐὰν οὖν λάβῃ τοιαύτας, ἔσται τῆς ὑποθέσεως ἀντίφασις. δεῖ δὲ κατανοεῖν ὅτι οὕτω μὲν οὐκ ἔστιν ἐναντία συμπεράνασθαι ἐξ ἑνὸς συλλογισμοῦ. ὥστε εἶναι τὸ συμπέρασμα τὸ μὴ ὂν ἀγαθὸν, ἀγαθόν. ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον. ἐὰν μὴ εὐθὺς ἡ πρότασις τοιαύτη ληφθῇ. οἷον πᾶν ζῷον λευκὸν εἶναι, καὶ μὴ λευκόν. τὸν δὲ ἄνθρωπον ζῷον. ἀλλ' ἢ προσλαβεῖν δεῖ τὴν ἀντίφασιν. οἷον, ὅτι πᾶσα ἐπιστήμη ὑπόληψις καὶ οὐχ ὑπόληψις. εἶτα λαβεῖν ὅτι ἡ ἰατρικὴ ἐπιστήμη μέν ἐστιν, οὐδεμία δὲ ὑπόληψις. ὥσπερ οἱ ἔλεγχοι γίνονται, ἢ ἐκ δύο συλλογισμῶν. ὥστε δὲ εἶναι ἐναντία κατ' ἀλήθειαν τὰ εἰλημμένα, οὐκ ἔστιν ἄλλον τρόπον, ἢ τοῦτον καθάπερ εἴρηται πρότερον.

Περὶ τοῦ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι.

ΤΟ δὲ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι καὶ λαμβάνειν, ἔστι μὲν ὡς ἐν γένει λαβεῖν ἐν τῷ μὴ ἀποδεικνύναι τὸ προκείμενον. τοῦτο δὲ ἐπισυμβαίνει πολλαχῶς· καὶ γὰρ εἰ ὅλως μὴ συλλογίζεται. καὶ εἰ δι' ἀγνωστοτέρων, ἢ ὁμοίως ἀγνώστων. καὶ εἰ διὰ τῶν ὑστέρων τὸ πρότερον. ἡ γὰρ ἀπόδειξις ἐκ πιστοτέρων τε καὶ προτέρων ἐστί. τούτων μὲν οὖν οὐδέν ἐστι τὸ αἰτεῖσθαι τὸ ἐξ ἀρχῆς. ἀλλ' ἐπεὶ τὰ μὲν δι' ἑαυτῶν πέφυκε γνωρίζεσθαι, τὰ δὲ δι' ἄλλων. αἱ μὲν γὰρ ἀρχαὶ, δι' ἑαυτῶν. τὰ δὲ ὑπὸ τὰς ἀρχὰς δι' ἄλλων, ὅταν τὸ μὴ δι' αὑτοῦ γνωστὸν, δι' ἑαυτοῦ τις ἐπιχειρῇ δεικνύναι, τότε αἰτεῖται τὸ ἐξ ἀρχῆς. τοῦτο δέ ἐστι μὲν οὕτω ποιεῖν. ὥστ' εὐθὺς ἀξιῶσαι τὸ προκείμενον. ἐνδέχεται δὲ καὶ μεταβαίνοντας ἐπ' ἄλλα ἄττα τῶν πεφυκότων δι' ἐκείνων

καὶ τὸ γ οὐδενί. ὥστ' ἔσται τις ἐπιστήμη οὐκ ἐπιστήμη. ὁμοίως δὲ καὶ ἐὰν μὴ καθόλου ληφθῇ ἡ αβ πρότασις. εἰ γὰρ ἔστι τις ἰατρικὴ ἐπιστήμη, καὶ πάλιν μηδεμία ἰατρικὴ ἐπιστήμη, συμβαίνει ἐπιστήμην τινὰ μὴ εἶναι ἐπιστήμην. εἰσὶ δὲ καθόλου μὲν τῶν ὅρων λαμβανομένων ἐναντίαι αἱ προτάσεις. ἐὰν δὲ ἐν μέρει ἅτερος, ἀντικείμεναι. δεῖ δὲ κατανοεῖν ὅτι ἐνδέχεται μὲν οὕτω τὰ ἀντικείμενα λαμβάνειν, ὥσπερ εἴπομεν. πᾶσαν ἐπιστήμην σπουδαίαν εἶναι. καὶ πάλιν οὐδεμίαν ἢ τινὰ μὴ σπουδαίαν, ὅπερ οὐκ εἴωθε λανθάνειν. ἔστι δὲ καὶ δι' ἄλλων ἐρωτημάτων συλλογίσασθαι θάτερον. ἢ ὡς ἐν τοῖς τοπικοῖς ἐλέχθη λαβεῖν. ἐπεὶ δὲ τῶν καταφάσεων αἱ ἀντιθέσεις τρεῖς, ἑξαχῶς συμβαίνει τὰ ἀντικείμενα λαμβάνειν. ἢ παντὶ καὶ μηδενί. ἢ παντὶ καὶ μὴ παντί, ἢ τινὶ καὶ μηδενί. καὶ τοῦτο ἀντιστρέψαι ἐπὶ τῶν ὅρων. οἷον τὸ α παντὶ τῷ β. τῷ δὲ γ μηδενί. ἢ τῷ γ παντί. τῷ δὲ β μηδενί. ἢ τῷ μὲν, παντί, τῷ δὲ, μὴ παντί. καὶ πάλιν τοῦτο ἀντιστρέψαι κατὰ τοὺς ὅρους. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ τρίτου σχήματος. ὥστε φανερὸν, ὁσαχῶς τε καὶ ἐν ποίοις σχήμασιν ἐνδέχεται διὰ τῶν ἀντικειμένων γενέσθαι συλλογισμόν. φανερὸν δὲ ὅτι καὶ ἐκ ψευδῶν μὲν ἔστιν ἀληθὲς συλλογίσασθαι. καθάπερ εἴρηται πρότερον. ἐκ δὲ τῶν ἀντικειμένων, οὐκ ἔστιν. ἀεὶ γὰρ ἐναντίος ὁ συλλογισμὸς γίνεται τῷ πράγματι. οἷον εἰ ἔστιν ἀγαθὸν, μὴ εἶναι ἀγαθόν. ἢ εἰ ζῷον, μὴ ζῷον. διὰ τὸ ἐξ ἀντιφάσεως εἶναι τὸν συλλογισμόν. καὶ τοὺς ὑποκειμένους ὅρους, ἢ τοὺς αὐτοὺς εἶναι. ἢ τὸν μὲν, ὅλον. τὸν δὲ, μέρος. δῆλον δὲ καὶ ὅτι ἐν τοῖς παραλογισμοῖς οὐδὲν κωλύει γίνεσθαι τῆς ὑπο-

ἐναντίων ἐνδέχεται γίνεσθαι συλλογισμόν. ἔστω γὰρ ἀγαθὸν μὲν ἐφ' οὗ α. ἐπιστήμη δὲ, ἐφ' οὗ β γ. εἰ δὴ πᾶσαν ἐπιστήμην σπουδαίαν ἔλαβε καὶ μηδεμίαν, τὸ α τῷ β παντὶ ὑπάρχει. καὶ τῷ γ οὐδενί. ὥστε τὸ β τῷ γ οὐδενί. οὐδεμία ἄρα ἐπιστήμη, ἐπιστήμη ἐστίν. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ πᾶσαν λαβὼν σπουδαίαν, τὴν ἰατρικὴν μὴ σπουδαίαν ἔλαβε. τῷ μὲν γὰρ β παντὶ τὸ α. τῷ δὲ γ, οὐδενί. ὥστε ἡ τὶς ἐπιστήμη. οὐκ ἔσται ἐπιστήμη, καὶ εἰ τῷ μὲν γ παντὶ τὸ α. τῷ δὲ β μηδενί. ἔστι δὲ τὸ μὲν β ἐπιστήμη, τὸ δὲ γ ἰατρική. τὸ δὲ α ὑπόληψις. οὐδεμίαν γὰρ ἐπιστήμην ὑπόληψιν λαβὼν, εἴληφέ τινα ἐπιστήμην εἶναι ὑπόληψιν. διαφέρει δὲ τοῦ πάλαι, τῷ ἐπὶ τῶν ὅρων ἀντιστρέφεσθαι. πρότερον μὲν γὰρ πρὸς τῷ β. νῦν δὲ πρὸς τῷ γ, τὸ καταφατικόν. καὶ ἐὰν ᾖ δὲ μὴ καθόλου ἡ ἑτέρα πρότασις, ὡσαύτως. ἀεὶ γὰρ τὸ μέσον ἐστὶν, ὃ ἀπὸ θατέρου μὲν, ἀποφατικῶς λέγεται. κατὰ θατέρου δὲ, καταφατικῶς. ὥστ' ἐνδέχεται τὰ ἀντικείμενα περαίνεσθαι. πλὴν οὐκ ἀεί. οὐδὲ πάντως. ἀλλ' ἐὰν οὕτως ἔχῃ τὰ ὑπὸ τὸ μέσον, ὥστ' ἢ ταῦτα εἶναι. ἢ ὅλον πρὸς μέρος. ἄλλως δ' ἀδύνατον. οὐ γὰρ ἔσονται οὐδαμῶς αἱ προτάσεις, οὔτε ἐναντίαι, οὔτ' ἀντικείμεναι.

ΕΝ δὲ τῷ τρίτῳ σχήματι καταφατικὸς μὲν συλλογισμὸς, οὐδέποτ' ἔσται ἐξ ἀντικειμένων προτάσεων διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν, καὶ ἐπὶ τοῦ πρώτου σχήματος. ἀποφατικὸς δὲ ἔσται, καὶ καθόλου καὶ μὴ καθόλου τῶν ὅρων ὄντων. ἔστω γὰρ ἐπιστήμη ἐφ' οὗ τὸ β καὶ γ, ἰατρικὴ δὲ ἐφ' οὗ α. εἰ οὖν λάβοι πᾶσαν ἰατρικὴν ἐπιστήμην, καὶ μηδεμίαν ἰατρικὴν ἐπιστήμην, τὸ β παντὶ τῷ α εἴληφε.

ἐν τοῖς εἰλημμένοις ὅροις, ὅταν ἡ ἀντικειμένη πρότασις ἐν τῷ συμπεράσματι ληφθῇ· γίνονται γὰρ οἱ αὐτοὶ συλλογισμοὶ, τοῖς διὰ τῆς ἀντιστροφῆς· ὥστε εὐθὺς ἔχομεν καὶ τὰ σχήματα· δι' ὧν ἔσται ἕκαστον· δῆλον οὖν ὅτι πᾶν πρόβλημα δείκνυται κατ' ἀμφοτέρους τοὺς τρόπους, διά τε τοῦ ἀδυνάτου καὶ δεικτικῶς· καὶ οὐκ ἐνδέχεται χωρίζεσθαι τὸν ἕτερον.

Περὶ τοῦ ἐξ ἀντικειμένων συλλογίσασθαι.

ΕΝ ποίῳ δὲ σχήματι ἔστιν ἐξ ἀντικειμένων προτάσεων συλλογίσασθαι· καὶ ἐν ποίῳ οὐκ ἔστιν, ὧδ' ἔσται φανερόν. λέγω δὲ ἀντικειμένας προτάσεις εἶναι, κατὰ μὲν τὴν λέξιν, τέτταρας· οἷον τὸ παντὶ, τῷ οὐδενί· καὶ τὸ παντὶ, τῷ οὐ παντί· καὶ τὸ τινὶ, τῷ οὐδενί· καὶ τὸ τινὶ τῷ οὐ τινί· κατ' ἀλήθειαν δὲ τρεῖς· τὸ γὰρ τινὶ τῷ οὐ τινὶ κατὰ τὴν λέξιν ἀντίκειται μόνον, κατ' ἀλήθειαν δὲ, οὔ· τούτων δ' ἐναντίας μὲν, τὰς καθόλου, τὸ, παντὶ, τῷ μηδενὶ ὑπάρχειν. οἷον τὸ πᾶσαν ἐπιστήμην εἶναι σπουδαίαν, τῷ μηδεμίαν εἶναι σπουδαίαν· τὰς δὲ ἄλλας ἀντικειμένας.

ΕΝ μὲν οὖν τῷ α σχήματι οὐκ ἔστιν ἐξ ἀντικειμένων προτάσεων συλλογισμὸς, οὔτε καταφατικὸς, οὔτε ἀποφατικός· καταφατικὸς μὲν, ὅτι ἀμφοτέρας καταφατικὰς δεῖ εἶναι τὰς προτάσεις· αἱ δ' ἀντικείμεναι· φάσις καὶ ἀπόφασις· στερητικὸς δὲ, ὅτι αἱ μὲν ἀντικείμεναι τὸ αὐτὸ τοῦ αὐτοῦ κατηγοροῦσι καὶ ἀπαρνοῦνται. τὸ δ' ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι μέσον, οὐ λέγεται κατ' ἀμφοῖν· ἀλλ' ἐκείνων μὲν ἄλλα ἀπαρνεῖται· αὐτὸ δὲ ἄλλου κατηγορεῖται· αὗται δὲ οὐκ ἀντίκεινται.

ΕΝ δὲ τῷ μέσῳ σχήματι καὶ ἐκ τῶν ἀντικειμένων, καὶ ἐκ τῶν

τῷ γ· καὶ τὸ γ παντὶ τῷ β. οὕτω γὰρ ἔσται τὸ ἀδύνατον. τοῦτο δὲ τὸ α σχῆμα. εἰ τὸ α παντὶ τῷ γ· καὶ τὸ γ παντὶ τῷ β. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τινὶ δέδεικται ὑπάρχον. ἡ μὲν γὰρ ὑπόθεσις ἦν, μηδενὶ τῷ β τὸ α ὑπάρχειν. εἴληπται δὲ τὸ α παντὶ τῷ γ· καὶ τὸ γ τινὶ τῷ β. εἰ δὲ στερητικὸς ὁ συλλογισμός, ἡ μὲν ὑπόθεσις τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχειν. εἴληπται δὲ, καὶ τὸ α μηδενὶ τῷ γ· καὶ τὸ γ παντὶ τῷ β. ὥστε γίνεται τὸ α σχῆμα. καὶ εἰ μὴ καθόλου ὁ συλλογισμός, ἀλλὰ τὸ α τινὶ τῷ β δέδεικται μὴ ὑπάρχειν, ὡσαύτως. ὑπόθεσις μὲν γὰρ παντὶ τῷ β τὸ α ὑπάρχειν. εἴληπται δὲ τὸ α μηδενὶ τῷ γ· καὶ τὸ γ τινὶ τῷ β. οὕτω γὰρ τὸ πρῶτον σχῆμα.

ΠΑΛΙΝ ἐν τῷ γ' σχήματι δεδείχθω τὸ α παντὶ τῷ β ὑπάρχειν. οὐκοῦν, ἡ μὲν ὑπόθεσις ἦν, μὴ παντὶ τῷ β τὸ α ὑπάρχειν. εἴληπται δὲ τὸ γ παντὶ τῷ β· καὶ τὸ α παντὶ τῷ γ. οὕτω γὰρ ἔσται τὸ ἀδύνατον. τοῦτο δὲ τὸ α σχῆμα. ὡσαύτως δὲ καὶ εἰ ἐπὶ τινὸς ἡ ἀπόδειξις. ἡ μὲν γὰρ ὑπόθεσις, μηδενὶ τῷ β τὸ α ὑπάρχειν. εἴληπται δὲ τὸ γ τινὶ τῷ β· καὶ τὸ α παντὶ τῷ γ. εἰ δὲ στερητικὸς ὁ συλλογισμός, ὑπόθεσις μὲν τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχειν. εἴληπται δὲ τὸ γ, τῷ μὲν α, μηδενί. τῷ δὲ β, παντί. τοῦτο δὲ τὸ μέσον σχῆμα. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ μὴ καθόλου ἡ ἀπόδειξις. ὑπόθεσις μὲν γὰρ ἔσται παντὶ τῷ β τὸ α ὑπάρχειν. εἴληπται δὲ τὸ γ τῷ μὲν α μηδενί. τῷ δὲ β τινί. τοῦτο δὲ τὸ μέσον σχῆμα. φανερὸν οὖν ὅτι διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων καὶ δεικτικῶς ἔστι δεικνύναι τῶν προβλημάτων ἕκαστον. καὶ διὰ τοῦ ἀδυνάτου. ὁμοίως δὲ ἔσται καὶ δεικτικῶν ὄντων τῶν συλλογισμῶν εἰς ἀδύνατον ἀπάγειν

θὲς ἔσται ἐν τῷ μέσῳ ἢ ἐν τῷ ἐσχάτῳ· τὸ μὲν στερητικὸν ἐν τῷ μέσῳ· τὸ δὲ κατηγορικὸν, ἐν τῷ ἐσχάτῳ· ὅταν δὲ ἐν τῷ μέσῳ ᾖ ὁ συλλογισμὸς, τὸ ἀληθὲς, ἐν τῷ πρώτῳ ἐπὶ πάντων τῶν προβλημάτων· ὅταν δὲ ἐν τῷ ἐσχάτῳ ὁ συλλογισμὸς, τὸ ἀληθὲς ἐν τῷ πρώτῳ καὶ τῷ μέσῳ· τὰ μὲν καταφατικὰ ἐν τῷ πρώτῳ· τὰ δὲ στερητικὰ, ἐν τῷ μέσῳ· ἔστω γὰρ δεδειγμένον τὸ α μηδενὶ ἢ μὴ παντὶ τῷ β διὰ τοῦ πρώτου σχήματος· οὐκοῦν ἡ μὲν ὑπόθεσις ἦν τινὶ, τῷ β ὑπάρχειν τὸ α· τὸ δὲ γ ἐλαμβάνετο· τῷ μὲν α παντὶ ὑπάρχειν· τῷ δὲ β οὐδενί· οὕτω γὰρ ἐγίνετο συλλογισμὸς, καὶ τὸ ἀδύνατον· τοῦτο δὲ τὸ μέσον σχῆμα· εἰ τὸ γ τῷ μὲν α παντὶ, τῷ δὲ β μηδενὶ ὑπάρχει· καὶ φανερὸν ἐκ τούτων, ὅτι οὐδενὶ, τῷ β ὑπάρχει τὸ α· ὁμοίως δὲ καὶ εἰ μὴ παντὶ, δέδεικται ὑπάρχον· ἡ μὲν γὰρ ὑπόθεσις, ἔστι παντὶ ὑπάρχειν· τὸ δὲ γ ἐλαμβάνετο τῷ μὲν α παντί· τῷ δὲ β οὐ παντί· καὶ εἰ στερητικὸν λαμβάνοιτο τὸ γα, ὡσαύτως· καὶ γὰρ οὕτω γίνεται τὸ μέσον σχῆμα· πάλιν δεδείχθω τινὶ ὑπάρχον τῷ β τὸ α· ἡ μὲν οὖν ὑπόθεσις μηδενὶ ὑπάρχειν· τὸ δὲ β ἐλαμβάνετο παντὶ τῷ γ ὑπάρχειν· καὶ τὸ α ἢ παντὶ ἢ τινὶ τῷ γ· οὕτω γὰρ ἔσται τὸ ἀδύνατον· τοῦτο δὲ τὸ ἔσχατον σχῆμα· εἰ τὸ α καὶ τὸ β παντὶ τῷ γ· καὶ φανερὸν ἐκ τούτων ὅτι ἀνάγκη τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχειν· ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τινὶ τῷ γ ληφθείη ὑπάρχον τὸ β· ἢ τῷ α·

ΠΑΛΙΝ καὶ ἐν τῷ μέσῳ σχήματι δεδείχθω τὸ α παντὶ τῷ β ὑπάρχον· οὐκοῦν ἡ μὲν ὑπόθεσις ἦν, μὴ παντὶ τῷ β τὸ α ὑπάρχειν· εἴληπται δὲ τὸ α παντὶ

105 οὐδενὶ τῷ β ὑπάρχει τὸ α, ὑποκείσθω τινὶ ὑπάρχειν. εἰλήφθω δὲ καὶ τὸ γ παντὶ τῷ β ὑπάρχον. οὐκοῦν ἀνάγκη τῷ γ τὸ α τινὶ ὑπάρχειν. ἀλλ' οὐδενὶ ὑπῆρχεν. ὥστε ψεῦδος τὸ, τινὶ τῷ β ὑπάρχειν τὸ α. ἐὰν δὲ ὑποτεθῇ παντὶ τῷ β ὑπάρχειν τὸ α, οὐ δείκνυται τὸ προτεθέν. ἀλλὰ πρὸς τὸ μὴ παντὶ ὑπάρχειν, αὕτη ληπτέα ἡ ὑπόθεσις. εἰ γὰρ τὸ α παντὶ τῷ β, καὶ τὸ γ τινὶ τῷ β, τὸ α ὑπάρχει τινὶ τῶν γ. τοῦτο δὲ οὐκ ἦν. ὥστε ψεῦδος τὸ, παντὶ ὑπάρχειν. εἰ δ' οὕτως, ἀληθὲς τὸ μὴ παντί. ἐὰν δὲ ὑποτεθῇ τινὶ ὑπάρχειν, ταῦτ' ἔσται ἃ καὶ ἐπὶ τῶν προειρημένων. φανερὸν οὖν ὅτι ἐν ἅπασι τοῖς διὰ τοῦ ἀδυνάτου συλλογισμοῖς, τὸ ἀντικείμενον ὑποθετέον. δῆλον δὲ καὶ ὅτι ἐν τῷ μέσῳ σχήματι δείκνυταί πως τὸ καταφατικὸν καὶ ἐν τῷ ἐσχάτῳ τὸ καθόλου. Διαφέρει δὲ ἡ εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπόδειξις τῆς δεικτικῆς, τῷ τιθέναι ὃ βούλεται ἀναιρεῖν ἀπάγουσα εἰς ὁμολογούμενον ψεῦδος. ἡ δὲ δεικτικὴ ἄρχεται ἐξ ὁμολογουμένων θέσεων ἀληθῶν. λαμβάνουσι μὲν οὖν ἀμφότεραι δύο προτάσεις ὁμολογουμένας. ἀλλ' ἡ μὲν, ἐξ ὧν ὁ συλλογισμός. ἡ δὲ, μίαν μὲν τούτων, μίαν δὲ τὴν ἀντίφασιν τοῦ συμπεράσματος. καὶ ἔνθα μὲν, οὐκ ἀνάγκη γνώριμον εἶναι τὸ συμπέρασμα, οὐδὲ προϋπολαμβάνειν ὡς ἔστιν, ἢ οὔ. ἔνθα δὲ, ἀνάγκη ὡς οὐκ ἔστι. διαφέρει δὲ οὐδὲν φάσιν, ἢ ἀπόφασιν εἶναι τὸ συμπέρασμα. ἀλλ' ὁμοίως ἔχει περὶ ἀμφοῖν. ἅπαν δὲ τὸ δεικτικῶς συμπεραινόμενον, καὶ διὰ τοῦ ἀδυνάτου δειχθήσεται. καὶ τὸ διὰ τοῦ ἀδυνάτου, δεικτικῶς διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων. ὅταν μὲν γὰρ ὁ συλλογισμὸς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι γένηται, τὸ ἀλη

τεθῇ, συλλογισμὸς μὲν ἔσται, καὶ τὸ ἀδύνατον. οὐ μὴν δείκνυται τὸ προτεθέν. εἰ γὰρ τὸ α' μηδενὶ τῷ β', τῷ δὲ γ' παντὶ, οὐδενὶ τῷ β' τὸ γ'. τοῦτο δὲ ἀδύνατον. ὥστε ψεῦδος τὸ μηδενὶ ὑπάρχειν. ἀλλ' οὐκ εἰ τοῦτο ψεῦδος, τὸ παντὶ ἀληθές. ὅτι δὲ τινὶ τῷ β' ὑπάρχει τὸ α'. ὑποκείσθω τὸ α' μηδενὶ τῷ β' ὑπάρχειν. τῷ δὲ γ' παντὶ ὑπαρχέτω. ἀνάγκη οὖν τὸ γ' μηδενὶ τῷ β'. ὥστ' εἰ τοῦτο ἀδύνατον, ἀνάγκη τὸ α' τινὶ τῷ β' ὑπάρχειν. ἐὰν δὲ ὑποτεθῇ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, ταῦτα ἔσται, ἅπερ ἐπὶ τοῦ α' σχήματος. πάλιν ὑποκείσθω τὸ α' τινὶ τῷ β' ὑπάρχειν. τῷ δὲ γ', μηδενὶ ὑπαρχέτω. ἀνάγκη οὖν τὸ γ' τινὶ τῷ β' μὴ ὑπάρχειν. ἀλλὰ παντὶ ὑπῆρχεν. ὥστε ψεῦδος τὸ ὑποτεθὲν. οὐδενὶ ἄρα τῷ β' τὸ α' ὑπάρξει. ὅτι δὲ οὐ παντὶ τὸ α' τῷ β', ὑποκείσθω παντὶ ὑπάρχειν. τῷ δὲ γ' μηδενί. ἀνάγκη οὖν τὸ γ' μηδενὶ τῷ β' ὑπάρχειν. τοῦτο δὲ ἀδύνατον. ὥστ' ἀληθὲς τὸ μὴ παντὶ ὑπάρχειν. Φανερὸν οὖν ὅτι πάντες οἱ συλλογισμοὶ γίνονται διὰ τοῦ μέσου σχήματος. Ὁμοίως δὲ καὶ διὰ τοῦ ἐσχάτου. κείσθω γὰρ τὸ α' τινὶ τῷ β' μὴ ὑπάρχειν. τὸ δὲ γ' παντί. τὸ ἄρα α' τινὶ τῷ γ' οὐχ ὑπάρξει. εἰ οὖν τοῦτο ἀδύνατον, ψεῦδος τὸ, τινὶ μὴ ὑπάρχειν. ὥστε ἀληθὲς, τὸ παντί. ἐὰν δὲ ὑποτεθῇ μηδενὶ ὑπάρχειν, συλλογισμὸς μὲν ἔσται καὶ τὸ ἀδύνατον. οὐ δείκνυται δὲ τὸ παντὶ προτεθέν. ἐὰν γὰρ τὸ ἐναντίον ὑποτεθῇ, ταῦτα ἔσται, ἅπερ ἐπὶ τοῦ πρότερον. ἀλλὰ πρὸς τὸ τινὶ ὑπάρχειν, αὕτη ληπτέα ἡ ὑπόθεσις. εἰ γὰρ τὸ α' μηδενὶ τῷ β', τὸ δὲ γ' τινὶ τῷ β'. τὸ α' οὐ παντὶ τῷ γ'. εἰ οὖν τοῦτο ψεῦδος, ἀληθὲς, τὸ α' τινὶ τῷ β' ὑπάρχειν. ὅτε δὲ οὐ-

δενὶ

α. ὥστ' ἀληθὲς τὸ μηδενί. τούτου δὲ δειχθέντος, προσαναιρεῖται τὸ ἀληθές. τὸ γὰρ α', τῷ β' τινὶ μὲν ὑπῆρχε, τινὶ δ' οὐχ ὑπῆρχεν. ἔτι δ' οὐ παρὰ τὴν ὑπόθεσιν συμβαίνει τὸ ἀδύνατον. ψεῦδος γὰρ ἂν εἴη, εἴπερ ἐξ ἀληθῶν μή ἐστι ψεῦδος συλλογίσασθαι. νῦν δ' ἐστὶν ἀληθές. ὑπάρχει γὰρ τὸ α' τινὶ τῷ β'. ὥστ' οὐχ ὑποθετέον τινὶ ὑπάρχειν, ἀλλὰ παντί. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τινὶ μὴ ὑπάρχον τῷ β' τὸ α' δεικνύοιμεν. εἰ γὰρ ταὐτὸ τὸ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, καὶ μὴ παντὶ ὑπάρχειν, ἡ αὐτὴ ἀμφοῖν ἀπόδειξις. Φανερὸν οὖν ὅτι οὐ τὸ ἐναντίον, ἀλλὰ τὸ ἀντικείμενον ὑποθετέον ἐν ἅπασι τοῖς συλλογισμοῖς. οὕτω γὰρ τό, τε ἀναγκαῖον ἔσται, καὶ τὸ ἀξίωμα ἔνδοξον. εἰ γάρ, κατὰ παντὸς ἡ φάσις ἢ ἡ ἀπόφασις, δειχθέντος ὅτι οὐχ ἡ ἀπόφασις, ἀνάγκη τὴν κατάφασιν ἀληθεύεσθαι. πάλιν εἰ μὴ τίθησιν ἀληθεύεσθαι τὴν κατάφασιν, ἔνδοξον τὸ ἀξιῶσαι τὴν ἀπόφασιν. τὸ δ' ἐναντίον οὐδετέρως ἁρμόττει ἀξιοῦν. οὔτε γὰρ ἀναγκαῖον, εἰ τὸ μηδενὶ ψεῦδος, τὸ παντὶ ἀληθές, οὔτε ἔνδοξον. ὡς εἰ θάτερον ψεῦδος, ὅτι θάτερον ἀληθές. Φανερὸν οὖν ὅτι ἐν τῷ α' σχήματι, τὰ μὲν ἄλλα προβλήματα πάντα δείκνυται διὰ τοῦ ἀδυνάτου. τὸ δὲ καθόλου καταφατικόν, οὐ δείκνυται. Ἐν δὲ τῷ μέσῳ καὶ τῷ ἐσχάτῳ, καὶ τοῦτο δείκνυται. ὑποκείσθω γὰρ τὸ α' μὴ παντὶ τῷ β' ὑπάρχειν. εἰλήφθω δὲ τῷ γ' παντὶ ὑπάρχειν τὸ α'. οὐκοῦν εἰ τῷ μὲν β' μὴ παντί, τῷ δὲ γ' παντί, οὐ παντὶ τῷ β' τὸ γ'. τοῦτο δ' ἀδύνατον. ἔστω γὰρ φανερόν, ὅτι τῷ β' παντὶ ὑπάρχει τὸ γ'. ὥστε ψεῦδος τὸ ὑποκείμενον. ἀληθὲς ἄρα τὸ παντὶ ὑπάρχειν. ἐὰν δὲ τὸ ἐναντίον ὑπο

σχήματι ὑποτεθῇ, οἷον τὸ τινὶ μὴ ὑπάρχειν· φανερὸν οὖν ὅτι τὸ ἀντικείμενον ὑποθετέον. πάλιν ὑποκείσθω τὸ α΄ τινὶ τῷ β΄ ὑπάρχειν· εἰλήφθω δὲ τὸ γ΄ παντὶ τῷ α΄· ἀνάγκη οὖν τὸ γ΄, τινὶ τῷ β΄ ὑπάρχειν· τοῦτο δ᾽ ἔστω ἀδύνατον· ὥστε ψεῦδος τὸ ὑποτεθέν. εἰ δ᾽ οὕτως, ἀληθὲς τὸ μηδενὶ ὑπάρχειν· ὁμοίως δὲ καὶ εἰ στερητικὸν ληφθῇ τὸ γ΄ α΄· εἰ γὰρ μείζων ἔσται οὕτως. εἰ δὴ ἡ πρὸς τῷ β΄ εἴληπται πρότασις, οὐκ ἔσται συλλογισμός· ἐὰν δὲ τὸ ἐναντίον ὑποτεθῇ, συλλογισμὸς μὲν ἔσται καὶ τὸ ἀδύνατον. οὐ δείκνυται δὲ τὸ προτεθέν. ὑποκείσθω γὰρ παντὶ τῷ β΄ τὸ α΄ ὑπάρχειν· καὶ τὸ γ΄ τῷ α΄ εἰλήφθω παντί· οὐκοῦν ἀνάγκη τὸ γ΄ παντὶ τῷ β΄ ὑπάρχειν· τοῦτο δὲ ἀδύνατον· ὥστε ψεῦδος τὸ παντὶ τῷ β΄ τὸ α΄ ὑπάρχειν· ἀλλ᾽ οὔπω γε ἤδη ἀναγκαῖον, εἰ μὴ παντὶ, μηδενὶ ὑπάρχειν· ὁμοίως δὲ κἂν εἰ πρὸς τὸ β΄ ἐλήφθη ἡ ἑτέρα πρότασις· συλλογισμὸς μὲν γὰρ ἔσται καὶ τὸ ἀδύνατον· οὐκ ἀναιρεῖται δὲ, ἡ ὑπόθεσις· ὥστε τὸ ἀντικείμενον ὑποθετέον· πρὸς δὲ τὸ μὴ παντὶ δεῖξαι ὑπάρχον τῷ β΄ τὸ α΄, ὑποθετέον παντὶ ὑπάρχειν· εἰ γὰρ τὸ α΄ παντὶ τῷ β΄· καὶ τὸ γ΄ παντὶ τῷ α΄, τὸ γ΄ παντὶ τῷ β΄· ὥστ᾽ εἰ τοῦτο ἀδύνατον, ψεῦδος τὸ ὑποτεθέν· ὁμοίως δὲ καὶ εἰ πρὸς τῷ β΄ ἐλήφθη ἡ ἑτέρα πρότασις· καὶ εἰ στερητικὸν ἦν τὸ γ΄ α΄, ὡσαύτως· καὶ γὰρ οὕτω γίνεται συλλογισμός· ἐὰν δὲ πρὸς τῷ β΄ ᾖ τὸ στερητικὸν, οὐδὲν δείκνυται· ἐὰν δὲ μὴ τὸ παντὶ ἀλλὰ τὸ τινὶ ὑπάρχειν ὑποτεθῇ, οὐ δείκνυται ὅτι οὐ παντί· ἀλλ᾽ ὅτι οὐδενί· εἰ γὰρ τὸ α΄ τῷ β΄ τινὶ, τὸ δὲ γ΄ παντὶ τῷ α΄, τινὶ τῷ β΄ τὸ γ΄ ὑπάρξει· εἰ οὖν τοῦτο ἀδύνατον, ψεῦδος τὸ τινὶ ὑπάρχειν τῷ β΄ τὸ

103 γεται, καὶ τὸν διὰ ἀδυνάτου συλλογισμόν. τὰ μὲν οὖν
ἄλλα προβλήματα πάντα δείκνυται διὰ τοῦ ἀδυ-
νάτου ἐν ἅπασι τοῖς σχήμασι. τὸ δὲ καθόλου κατηγορι-
κὸν ἐν μὲν τῷ μέσῳ καὶ τῷ γ' δείκνυται. ἐν δὲ τῷ ά, οὐ
δείκνυται. ὑποκείσθω γὰρ τὸ ᾱ τῷ β̄ μὴ παντὶ ἢ μη-
δενὶ ὑπάρχειν, καὶ προσειλήφθω ἄλλη πρότασις ὁπο-
τερωθενοῦν. εἴτε τῷ ᾱ παντὶ ὑπάρχειν, τὸ γ̄. εἴτε τὸ
β̄ παντὶ τῷ δ̄. οὕτω γὰρ ἂν εἴη τὸ πρῶτον σχῆμα. εἰ μὲν
οὖν ὑπόκειται μὴ παντὶ ὑπάρχειν τὸ ᾱ τῷ β̄, οὐ γί-
νεται συλλογισμὸς, ὁποτερωθενοῦν τῆς προτάσεως λαμ-
βανομένης. εἰ δὲ μηδενὶ, ὅταν μὲν ἡ β̄δ̄ προσληφθῇ,
συλλογισμὸς μὲν ἔσται τοῦ ψεύδους. οὐ δείκνυται δὲ τὸ
προκείμενον. εἰ γὰρ τὸ ᾱ μηδενὶ τῷ β̄. τὸ δὲ β̄ παντὶ τῷ
δ̄. τὸ ᾱ οὐδενὶ τῷ δ̄. τοῦτο δὲ ἔστω ἀδύνατον. ψεῦδος
ἄρα τὸ μηδενὶ τῷ β̄ τὸ ᾱ ὑπάρχειν. ἀλλ' οὐκ εἰ τὸ μη-
δενὶ ψεῦδος, τὸ παντὶ ἀληθές. ἐὰν δὲ ἡ γ̄ᾱ προσληφ-
θῇ, οὐ γίνεται συλλογισμός. οὐδ' ὅταν ὑποτεθῇ μὴ παντὶ
τῷ β̄ ὑπάρχειν, τὸ ᾱ. ὥστε φανερὸν ὅτι τὸ παντὶ ὑ-
πάρχειν, οὐ δείκνυται ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι διὰ τοῦ
ἀδυνάτου. τὸ δέ γε τινὶ καὶ τὸ μηδενὶ καὶ τὸ μὴ παντὶ,
δείκνυται. ὑποκείσθω γὰρ τὸ ᾱ μηδενὶ τῷ β̄ ὑπάρ-
χειν. τὸ δὲ β̄ εἰλήφθω παντὶ ἢ τινὶ τῷ γ̄ ὑπάρχειν.
οὐκοῦν ἀνάγκη τὸ ᾱ μηδενὶ ἢ μὴ παντὶ τῷ γ̄ ὑ-
πάρχειν. τοῦτο δὲ ἀδύνατον. ἔστω γὰρ τοῦτο ἀληθὲς
καὶ φανερὸν, ὅτι παντὶ ὑπάρχει τὸ ά τῷ γ'. ὥστ' εἰ
τοῦτο ψεῦδος, ἀνάγκη τὸ ά τινὶ τῷ β' ὑπάρχειν.
ἐὰν δὲ πρὸς τῷ ά ληφθῇ ἡ ἑτέρα πρότασις, οὐκ ἔ-
σται συλλογισμός. οὐδ' ὅταν τὸ ἐναντίον τῷ συμπεράσ-

νου τοῦ συμπεράσματος ἐν ἑκάστῳ σχήματι γίνεται συλλογισμός. καὶ πότε ἐναντίως τῇ προτάσει, καὶ πότε ἀντικειμένως. καὶ ὅτι ἐν μὲν τῷ πρώτῳ σχήματι, διὰ τοῦ μέσου καὶ τοῦ ἐσχάτου, γίνονται οἱ συλλογισμοί. καὶ ἡ μὲν πρὸς τῷ ἐλάττονι ἄκρῳ, ἀεὶ διὰ τοῦ μέσου ἀναιρεῖται. ἡ δὲ πρὸς τῷ μείζονι, διὰ τοῦ ἐσχάτου. ἐν δὲ τῷ β΄ σχήματι, διὰ τοῦ α΄ καὶ τοῦ ἐσχάτου. ἡ μὲν πρὸς, τῷ ἐλάττονι ἄκρῳ, ἀεὶ διὰ τοῦ α΄ σχήματος. ἡ δὲ πρὸς τῷ μείζονι, διὰ τοῦ ἐσχάτου. ἐν δὲ τῷ γ΄, διὰ τοῦ α΄. καὶ διὰ τοῦ μέσου. καὶ ἡ μὲν πρὸς τῷ μείζονι, ἀεὶ διὰ τοῦ πρώτου. ἡ δὲ πρὸς τῷ ἐλάττονι, διὰ τοῦ μέσου. τί μὲν οὖν ἐστι τὸ ἀντιστρέφειν, καὶ πῶς ἐν ἑκάστῳ σχήματι, καὶ τίς γίνεται συλλογισμὸς, φανερόν.

Περὶ τῆς δι' ἀδυνάτου δείξεως.

Ο ΔΕ διὰ τοῦ ἀδυνάτου συλλογισμὸς, δείκνυται μὲν ὅταν ἡ ἀντίφασις τεθῇ τοῦ συμπεράσματος, καὶ προσληφθῇ ἄλλη πρότασις. γίνεται δ' ἐν ἅπασι τοῖς σχήμασιν. ὅμοιον γάρ ἐστι τῇ ἀντιστροφῇ. πλὴν διαφέρει τοσοῦτον. ὅτι ἀντιστρέφεται μὲν γεγενημένου τοῦ συλλογισμοῦ. καὶ εἰλημμένων ἀμφοῖν τῶν προτάσεων. ἀπάγεται δ' εἰς τὸ ἀδύνατον, οὐ προομολογηθέντος τοῦ ἀντικειμένου πρότερον, ἀλλὰ φανεροῦ ὄντος ὅτι ἀληθές. οἱ δὲ ὅροι ὁμοίως ἔχουσιν ἐν ἀμφοῖν. καὶ ἡ αὐτὴ λῆψις ἀμφοτέρων. οἷον, εἰ τὸ ᾱ τῷ β̄ παντὶ ὑπάρχει, μέσον δὲ τὸ γ̄, ἐὰν ὑποτεθῇ τὸ ᾱ ἢ μὴ παντὶ ἢ μηδενὶ τῷ β̄ ὑπάρχειν. τῷ δὲ γ̄ παντὶ, ὅπερ ἦν ἀληθὲς, ἀνάγκη τὸ γ̄ τῷ β̄ ἢ μηδενὶ ἢ μὴ παντὶ ὑπάρχειν. τοῦτο δ' ἀδύνατον. ὥστε ψεῦδος τὸ ὑποτεθέν. ἀληθὲς ἄρα τὸ ἀντικείμενον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων σχημάτων. ὅσα γὰρ ἀντιστροφὴν δέ-

ται αἱ προτάσεις, ἀναιροῦνται ἀμφότεραι. εἰ γὰρ τὸ
α μηδενὶ τῷ β. τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ, τὸ α οὐδενὶ τῷ γ.
πάλιν εἰ τὸ α τῷ μὲν β οὐδενί, τῷ δὲ γ παντί, τὸ β οὐδε-
νὶ τῷ γ. καὶ εἰ ἡ ἑτέρα μὴ καθόλου, ὡσαύτως. εἰ γὰρ τὸ α
μηδενὶ τῷ β. τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ, τὸ α τινὶ τῷ γ οὐχ
ὑπάρξει, εἰ δὲ τὸ α τῷ μὲν β μηδενί, τῷ δὲ γ παντί, οὐδε-
νὶ τῷ γ τὸ β. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ στερητικὸς ὁ συλλογισμός.
δεδείχθω γὰρ τὸ α τινὶ τῷ β μὴ ὑπάρχον, ἔστω δὲ κατη-
γορικὸν μὲν, τὸ βγ. ἀποφατικὸν δὲ, τὸ αγ. οὕτω γὰρ
ἐγίνετο ὁ συλλογισμός. ὅταν μὲν οὖν τὸ ἐναντίον λη-
φθῇ τῷ συμπεράσματι, οὐκ ἔσται συλλογισμός. εἰ γὰρ τὸ
α τινὶ τῷ β. τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ, οὐκ ἦν συλλογισμὸς
τοῦ α καὶ τοῦ γ. οὐδ᾽ εἰ τὸ α τινὶ τῷ β. τῷ δὲ γ μηδενί, οὐκ
ἦν τοῦ β καὶ τοῦ γ συλλογισμός. ὥστε οὐκ ἀναιροῦνται αἱ
προτάσεις, ὅταν δὲ τὸ ἀντικείμενον, ἀναιροῦνται. εἰ γὰρ τὸ
α παντὶ τῷ β. καὶ τὸ β τῷ γ, τὸ α παντὶ τῷ γ. ἀλλ᾽
οὐδενὶ ὑπῆρχε. πάλιν εἰ τὸ α παντὶ τῷ β. τῷ δὲ γ μη-
δενί, τὸ β οὐδενὶ τῷ γ. ἀλλὰ παντὶ ὑπῆρχεν. ὁμοίως
δὲ δείκνυται, καὶ εἰ μὴ καθόλου εἰσὶν αἱ προτάσεις. γί-
νεται γὰρ τὸ αγ καθόλου τε καὶ στερητικόν. θάτερον δὲ
ἐπὶ μέρους καὶ κατηγορικόν. εἰ μὲν οὖν τὸ α παντὶ τῷ β.
τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ, τὸ α τινὶ τῷ γ συμβαίνει. ἀλλ᾽ οὐ-
δενὶ ὑπῆρχε. πάλιν εἰ τὸ α παντὶ τῷ β. τῷ δὲ γ μηδε-
νί, τὸ β, οὐδενὶ τῷ γ. ἔκειτο δὲ τινί. εἰ δὲ τὸ α τινὶ τῷ
β, καὶ τὸ β τινὶ τῷ γ, οὐ γίνεται συλλογισμός. οὐδ᾽ εἰ τὸ
α τινὶ τῷ β, τῷ δὲ γ μηδενί, οὐδ᾽ οὕτως. ὥστε ἐκείνως
μὲν, ἀναιροῦνται, οὕτω δ᾽ οὐκ ἀναιροῦνται αἱ προτά-
σεις. φανερὸν οὖν διὰ τῶν εἰρημένων, πῶς ἀντιστρεφομέ-

συμπεράσματος, οὐδετέρα τῶν προτάσεων ἀναιρεῖται. καθάπερ οὐδὲ ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι. ἀντικειμένου δὲ ἀμφότεραι. κείσθω γὰρ τὸ α τῷ μὲν β μηδενὶ ὑπάρχειν. τῷ δὲ γ τινί. συμπέρασμα βγ. ἐὰν οὖν τεθῇ τὸ β τινὶ τῷ γ ὑπάρχειν, καὶ τὸ αβ μένῃ, συμπέρασμα ἔσται, ὅτι τὸ α τινὶ τῷ γ οὐχ ὑπάρχει. ἀλλ' οὐκ ἀνῄρηται τὸ ἐξ ἀρχῆς. ἐνδέχεται γὰρ τινὶ ὑπάρχειν καὶ μὴ ὑπάρχειν. πάλιν εἰ τὸ β τινὶ τῷ γ. καὶ τὸ α τινὶ τῷ γ, οὐκ ἔσται συλλογισμός. οὐδέτερον γὰρ καθόλου τῶν εἰλημμένων. ὥστ' οὐκ ἀναιρεῖται τὸ αβ. ἐὰν δ' ἀντικειμένως ἀντιστρέφηται, ἀναιροῦνται ἀμφότεραι. εἰ γὰρ τὸ β παντὶ τῷ γ. τὸ δὲ α μηδενὶ τῷ β, οὐδενὶ τῷ γ τὸ α. ἦν δὲ τινί. πάλιν εἰ τὸ β παντὶ τῷ γ. τὸ δὲ α τινὶ τῷ γ. τινὶ τῷ β τὸ α. ἡ αὐτὴ δ' ἀπόδειξις καὶ εἰ τὸ καθόλου κατηγορικὸν εἴη.

ΕΠΙ δὲ τοῦ τρίτου σχήματος, ὅταν μὲν ἐναντίως ἀντιστρέφηται τὸ συμπέρασμα, οὐδετέρα τῶν προτάσεων ἀναιρεῖται, κατ' οὐδένα τῶν συλλογισμῶν. ὅταν δὲ ἀντικειμένως, ἀμφότεραι καὶ ἐν ἅπασι. δεδείχθω γὰρ τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχον. μέσον δὲ εἰλήφθω τὸ γ. ἔστωσαν δὲ καθόλου αἱ προτάσεις. οὐκοῦν ἐὰν ληφθῇ τὸ α τινὶ τῷ β μὴ ὑπάρχειν. τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ, οὐ γίνεται συλλογισμὸς τοῦ α καὶ τοῦ γ. οὐδ' εἰ τὸ α τῷ μὲν β τινὶ μὴ ὑπάρχει. τῷ δὲ γ παντὶ, οὐκ ἔσται τοῦ β καὶ τοῦ γ συλλογισμός. ὁμοίως δὲ δειχθήσεται καὶ εἰ μὴ καθόλου αἱ προτάσεις. ἢ γὰρ ἀμφοτέρας ἀνάγκη κατὰ μέρος εἶναι διὰ τῆς ἀντιστροφῆς. ἢ τὸ καθόλου πρὸς τῷ ἐλάττονι ἄκρῳ γίνεσθαι. οὕτω δ' οὐκ ἦν συλλογισμός. οὔτ' ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι οὔτ' ἐν τῷ μέσῳ. ἐὰν δὲ ἀντικειμένως ἀντιστρέφων-

101 γραφῇ, οὐδετέρα. εἰ γὰρ τὸ α τινὶ τῷ γ μὴ ὑπάρχει, τῷ δὲ β παντί, τὸ β τινὶ τῷ γ οὐχ ὑπάρξει. ἀλλ' οὔπω ἀνῄρηται τὸ ἐξ ἀρχῆς· ἐνδέχεται γὰρ τινὶ ὑπάρχειν καὶ τινὶ μὴ ὑπάρχειν. τοῦ δὲ καθόλου τοῦ α β, ὅλως οὐ γίνεται συλλογισμός. εἰ γὰρ τὸ μὲν α τινὶ τῷ γ μὴ ὑπάρχει, τὸ δὲ β τινὶ ὑπάρχει, οὐδετέρα καθόλου τῶν προτάσεων. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ στερητικὸς ὁ συλλογισμός. εἰ μὲν γὰρ ληφθήσεται τὸ α παντὶ τῷ γ ὑπάρχειν, ἀναιροῦνται ἀμφότεραι. εἰ δὲ τινί, οὐδετέρα. ἀπόδειξις δ' ἡ αὐτή.

ΕΝ δὲ τῷ δευτέρῳ σχήματι, τὴν μὲν πρὸς τῷ μείζονι ἄκρῳ πρότασιν, οὐκ ἔστιν ἀνελεῖν ἐναντίως ὁποτέρως οὖν τῆς ἀντιστροφῆς γινομένης. ἀεὶ γὰρ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἐν τῷ τρίτῳ σχήματι. καθόλου δὲ οὐκ ἦν ἐν τούτῳ συλλογισμός. τὴν δ' ἑτέραν ὁμοίως ἀναιρήσομεν τῇ ἀντιστροφῇ. λέγω δὲ τὸ ὁμοίως. εἰ μὲν ἐναντίως ἀντιστρέφεται, ἐναντίως. εἰ δὲ ἀντικειμένως, ἀντικειμένως. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ α παντὶ τῷ β. τῷ δὲ γ μηδενί. συμπέρασμα β γ. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ β παντὶ τῷ γ ὑπάρχειν, καὶ τὸ α β μένῃ, τὸ α παντὶ τῷ γ ὑπάρξει. γίνεται γὰρ τὸ α σχῆμα. εἰ δὲ τὸ β παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ α οὐδενὶ τῷ γ, τὸ α οὐ παντὶ τῷ β. σχῆμα τὸ ἔσχατον. ἐὰν δ' ἀντικειμένως ἀντιστραφῇ τὸ β γ. ἡ μὲν α β ὁμοίως δειχθήσεται. ἡ δὲ α γ ἀντικειμένως. εἰ γὰρ τὸ β τινὶ τῷ γ, τὸ δὲ α μηδενὶ τῷ γ. τὸ α τινὶ τῷ β οὐχ ὑπάρξει. πάλιν εἰ τὸ β τινὶ τῷ γ. τὸ δὲ α παντὶ τῷ β, τὸ α τινὶ τῷ γ. ὥστ' ἀντικειμένως γίνεται ὁ συλλογισμός. ὁμοίως δὲ δειχθήσεται καὶ εἰ ἀνάπαλιν ἔχοιεν αἱ προτάσεις. εἰ δ' ἔστιν ἐπὶ μέρους ὁ συλλογισμός, ἐναντίως μὲν ἀντιστρεφομένου τοῦ

ἀναιρεῖται διὰ τοῦ τρίτου σχήματος· ἀνάγκη γὰρ πρὸς τὸ ἔσχατον ἄκρον, ἀμφοτέρας λαβεῖν τὰς προτάσεις· καὶ εἰ στερητικὸς ὁ συλλογισμὸς, ὡσαύτως. δεδείχθω γὰρ τὸ ᾱ μηδενὶ τῷ γ̄ ὑπάρχον διὰ τοῦ β̄. οὐκοῦν ἂν ληφθῇ τὸ ᾱ τῷ γ̄ παντὶ ὑπάρχειν· τῷ δὲ β̄ μηδενὶ, οὐδενὶ τοῦ γ̄ τὸ β̄ ὑπάρξει· καὶ εἰ τὸ ᾱ καὶ τὸ β̄ παντὶ τῷ γ̄, τὸ ᾱ τινὶ τῷ β̄· ἀλλ' οὐδενὶ ὑπῆρχεν. ἐὰν δὲ ἀντικειμένως ἀντιστραφῇ τὸ συμπέρασμα, καὶ οἱ ἄλλοι συλλογισμοὶ ἀντικείμενοι, καὶ οὐ καθόλου ἔσονται. γίνεται γὰρ ἡ καθόλου πρότασις ἐν μέρει· ὥστε καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται κατὰ μέρος. ἔστω γὰρ κατηγορικὸς ὁ συλλογισμός· καὶ ἀντιστρεφέσθω οὕτως. οὐκοῦν εἰ τὸ ᾱ μὴ παντὶ τῷ γ̄· τῷ δὲ β̄, παντί· τὸ β̄ οὐ παντὶ τῷ γ̄· καὶ εἰ τὸ μὲν ᾱ οὐ παντὶ τῷ γ̄, τὸ δὲ β̄ παντὶ, τὸ ᾱ οὐ παντὶ τῷ β̄. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ στερητικὸς ὁ συλλογισμός. εἰ γὰρ τὸ ᾱ, τινὶ τῷ γ̄ ὑπάρχει, τῷ δὲ β̄ μηδενὶ, τὸ β̄ τινὶ τῷ γ̄ οὐχ ὑπάρξει· καὶ οὐχ ἁπλῶς οὐδενί· καὶ εἰ τὸ μὲν ᾱ τῷ γ̄ τινὶ, τὸ δὲ β̄ παντὶ, ὥσπερ ἐν ἀρχῇ ἐλήφθη, τὸ ᾱ τῷ β̄ τινὶ ὑπάρξει. Ἐπὶ δὲ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν, ὅταν μὲν ἀντικειμένως ἀντιστρέφηται τὸ συμπέρασμα, ἀναιροῦνται ἀμφότεραι αἱ προτάσεις· ὅταν δὲ ἐναντίως, οὐδετέρα. οὐ γὰρ ἔτι συμβαίνει καθάπερ ἐν τοῖς καθόλου ἀναιρεῖν, ἐλλείποντος τοῦ συμπεράσματος κατὰ τὴν ἀντιστροφήν. ἀλλ' οὐδ' ὅλως ἀναιρεῖν. δεδείχθω γὰρ τὸ ᾱ κατά τινὸς τοῦ γ̄. οὐκοῦν ἐὰν ληφθῇ τὸ ᾱ μηδενὶ τῷ γ̄ ὑπάρχειν, τὸ δὲ β̄ τινὶ, τὸ ᾱ τῷ β̄ τινὶ οὐχ ὑπάρξει· καὶ εἰ τὸ ᾱ μηδενὶ τῷ γ̄· τῷ δὲ β̄ παντὶ, οὐδενὶ τοῦ γ̄ τὸ β̄. ὥστε ἀναιροῦνται ἀμφότεραι. ἐὰν δὲ ἐναντίως ἀντι-

100 ἀλλήλων δεῖξις διά τε τοῦ πρώτου καὶ τοῦ τρίτου γίνεται σχήματος. κατηγορικοῦ μὲν γὰρ ὄντος τοῦ συμπεράσματος, διὰ τοῦ πρώτου, στερητικοῦ δὲ διὰ τοῦ ἐσχάτου. λαμβάνεται γάρ, ᾧ τοῦτο μηδενὶ, θάτερον παντὶ ὑπάρχειν. ἐν δὲ τῷ μέσῳ, καθόλου μὲν ὄντος τοῦ συλλογισμοῦ, δι᾽ αὐτοῦ τε καὶ διὰ τοῦ πρώτου σχήματος. ὅταν δ᾽ ἐν μέρει, δι᾽ αὐτοῦ τε καὶ διὰ τοῦ ἐσχάτου. ἐν δὲ τῷ γʹ, δι᾽ αὐτοῦ πάντες. φανερὸν δὲ, καὶ ὅτι ἐν τῷ γʹ, καὶ τῷ μέσῳ, οἱ μὴ δι᾽ αὐτῶν γινόμενοι συλλογισμοὶ, ἢ οὐκ εἰσὶ κατὰ τὴν κύκλῳ δεῖξιν, ἢ ἀτελεῖς.

Περὶ τῆς ἐν συλλογισμοῖς ἀντιστροφῆς.

ΤΟ δ᾽ ἀντιστρέφειν ἐστὶ, τὸ μετατιθέντα τὸ συμπέρασμα, ποιεῖν τὸν συλλογισμὸν. ὅτι ἢ τὸ ἄκρον τῷ μέσῳ οὐχ ὑπάρξει, ἢ τοῦτο, τῷ τελευταίῳ. ἀνάγκη γὰρ τοῦ συμπεράσματος ἀντιστραφέντος, καὶ τῆς ἑτέρας μενούσης προτάσεως, ἀναιρεῖσθαι τὴν λοιπήν. εἰ γὰρ ἔσται, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται. διαφέρει δὲ τὸ ἀντικειμένως ἢ ἐναντίως ἀντιστρέφειν τὸ συμπέρασμα. οὐ γὰρ ὁ αὐτὸς γίνεται συλλογισμὸς, ἑκατέρως ἀντιστραφέντος. δῆλον δὲ τοῦτο ἔσται, διὰ τῶν ἑπομένων. λέγω δ᾽ ἀντικεῖσθαι μὲν τὸ, παντὶ τῷ οὐ παντί. καὶ τὸ, τινὶ τῷ οὐδενί. ἐναντίως δὲ, τὸ παντὶ τῷ οὐδενί. καὶ τὸ τινὶ, τῷ οὐ τινὶ ὑπάρχειν. ἔστω γὰρ δεδειγμένον τὸ αʹ κατὰ τοῦ γʹ, διὰ μέσου τοῦ βʹ. εἰ δὴ τὸ αʹ ληφθείη μηδενὶ τῷ γʹ ὑπάρχειν. τῷ δὲ βʹ παντὶ, οὐδενὶ τῷ γʹ ὑπάρξει τὸ βʹ. καὶ εἰ τὸ μὲν αʹ μηδενὶ τῷ γʹ. τὸ δὲ βʹ παντὶ τῷ γʹ, τὸ αʹ οὐ παντὶ τῷ βʹ. καὶ οὐχὶ ὅλως οὐδενί. οὐ γὰρ ἐδείκνυτο τὸ καθόλου διὰ τοῦ ἐσχάτου σχήματος. ὅλως δὲ τὴν πρὸς τῷ μείζονι ἄκρῳ πρότασιν, οὐκ ἔστιν ἀνασκευάσαι, καθόλου δι᾽ ἀντιστροφῆς. αἰεὶ γὰρ

τὸ γ' παντὶ τῷ α' ὑπάρχειν, ἀντιστραφείσης τῆς καθόλου. καὶ τὸ α' τινὶ τῷ β', ὃ ἦν συμπέρασμα. τὸ μὲν γ' δέδεικται τινὶ τῷ β' ὑπάρχον. τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ' οὐ δέδεικται. καίτοι ἀνάγκη, εἰ τὸ γ' τινὶ τῷ β', καὶ τὸ β' τινὶ τῷ γ' ὑπάρχειν. ἀλλ' οὐ ταυτόν ἐστι τόδε τῷδε, καὶ τόδε τῷδε ὑπάρχειν. ἀλλὰ προσληπτέον ὅτι εἰ τόδε, τινὶ τῷδε. καὶ θάτερον τινὶ τῷδε. τούτου δὲ ληφθέντος, οὐκέτι γίνεται ἐκ τοῦ συμπεράσματος, καὶ τῆς ἑτέρας προτάσεως συλλογισμός. εἰ δὲ τὸ β' παντὶ τῷ γ', τὸ δὲ α' τινὶ τῷ γ'. ἔσται δεῖξαι τὸ α' γ', ὅταν ληφθῇ τὸ μὲν γ' παντὶ τῷ β' ὑπάρχειν, τὸ δὲ α', τινί. εἰ γὰρ τὸ γ' παντὶ τῷ β' ὑπάρχει, τὸ δὲ α' τινὶ τῷ β', ἀνάγκη τὸ α' τινὶ τῷ γ' ὑπάρχειν. μέσον τὸ β'. καὶ ὅταν ᾖ ἡ μὲν κατηγορική, ἡ δὲ στερητική. καθόλου δὲ ἡ κατηγορική, δειχθήσεται ἡ ἑτέρα. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ β' παντὶ τῷ γ'. τὸ δὲ α' τινὶ μὴ ὑπαρχέτω. συμπέρασμα, ὅτι τὸ α' τινὶ τῷ β' οὐχ ὑπάρχει. ἐὰν οὖν προσληφθῇ τὸ γ' παντὶ τῷ β' ὑπάρχειν. ἦν δὲ καὶ τὸ α' οὐ παντὶ τῷ β', ἀνάγκη τὸ α' τινὶ τῷ γ' μὴ ὑπάρχειν. μέσον τὸ β'. ὅταν δὲ ἡ στερητική καθόλου γένηται, οὐ δείκνυται ἡ ἑτέρα, εἰ μὴ ὥσπερ ἐπὶ τοῦ πρότερον. ἐὰν ληφθῇ ᾧ τοῦτο τινὶ μὴ ὑπάρχει θάτερον τινὶ ὑπάρχειν. οἷον εἰ τὸ μὲν α' μηδενὶ τῷ γ'. τὸ δὲ β' τινί, συμπέρασμα ὅτι τινὶ τῷ β' τὸ α' οὐχ ὑπάρχει. ἐὰν οὖν ληφθῇ ᾧ τὸ α' τινὶ μὴ ὑπάρχει, τούτῳ, τὸ γ' τινὶ ὑπάρχειν, ἀνάγκη τὸ γ' τινὶ τῷ β' ὑπάρχειν. ἄλλως δ' οὐκ ἔστιν ἀντιστρέφοντα τῆς καθόλου πρότασιν, δεῖξαι τὴν ἑτέραν. οὐδαμῶς γὰρ ἔσται συλλογισμός. φανερὸν οὖν ὅτι ἐν μὲν τῷ πρώτῳ σχήματι ἡ δι'

τὸ μὲν γὰρ γ παντὶ τῷ α, τὸ δὲ β οὐδενὶ τῷ γ. ὥστ' οὐδενὶ τῷ α τὸ β. οὐδ' ἄρα τὸ α τῷ β. μέσον τὸ γ. διὰ μὲν οὖν τοῦ συμπεράσματος, καὶ τῆς μιᾶς τῆς προτάσεως, οὐ γίνεται συλλογισμός. προσληφθείσης δὲ ἑτέρας, ἔσται. ἢν δὲ μὴ καθόλου ὁ συλλογισμὸς ᾖ. ἡ μὲν, ἐν ὅλῳ πρότασις οὐ δείκνυται. διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἣν περ εἴπομεν καὶ πρότερον. ἡ δ' ἐν μέρει, δείκνυται, ὅταν ᾖ τὸ καθόλου κατηγορικόν. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ μὲν α παντὶ τῷ β. τὸ δὲ γ, μὴ παντί. συμπέρασμα, τινὶ τῷ γ τὸ β οὐχ ὑπάρχειν. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ β παντὶ τῷ α. τῷ δὲ γ μὴ παντὶ, συμπέρασμα, τὸ α τινὶ τῷ γ οὐχ ὑπάρχει. μέσον, τὸ β. εἰ δέ ἐστιν ἡ καθόλου στερητική, οὐ δειχθήσεται ἡ α γ πρότασις, ἀντιστραφέντος τοῦ α β. συμβαίνει γὰρ ἢ ἀμφοτέρας ἢ τὴν ἑτέραν πρότασιν γίνεσθαι ἀποφατικήν. ὥστ' οὐκ ἔσται συλλογισμός. ἀλλ' ὁμοίως δειχθήσεται ὡς καὶ ἐπὶ τῶν καθόλου, ἐὰν ληφθῇ ᾧ τὸ β τινὶ μὴ ὑπάρχει. τὸ α τινὶ ὑπάρχειν.

ΕΠΙ δὲ τοῦ τρίτου σχήματος, ὅταν μὲν ἀμφότεραι αἱ προτάσεις καθόλου ληφθῶσιν, οὐκ ἐνδέχεται δεῖξαι δι' ἀλλήλων. τὸ μὲν γὰρ καθόλου δείκνυται διὰ τῶν καθόλου. τὸ δὲ ἐν τούτῳ συμπέρασμα, ἀεὶ κατὰ μέρος. ὥστε φανερὸν ὅτι οὐκ ἐνδέχεται ὅλως δεῖξαι διὰ τούτου τοῦ σχήματος τὴν καθόλου πρότασιν. ἐὰν δ' ἡ μὲν ᾖ καθόλου. ἡ δ' ἐν μέρει, ποτὲ μὲν ἔσται, ποτὲ δὲ οὐκ ἔσται. ὅταν μὲν οὖν ἀμφότεραι κατηγορικαὶ ληφθῶσι, καὶ τὸ καθόλου γένηται πρὸς τῷ ἐλάττονι ἄκρῳ, ἔσται. ὅταν δὲ πρὸς θατέρῳ, οὐκ ἔσται. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ α παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ β τινί. συμπέρασμα τὸ α β. ἐὰν οὖν ληφθῇ

τὴν καθόλου, φανερόν. τὸ μὲν γὰρ καθόλου δείκνυται διὰ τοῦ καθόλου. τὸ δὲ συμπέρασμα, οὐκ ἔστι καθόλου. δεῖ δὲ ἐκ τοῦ συμπεράσματος δεῖξαι καὶ τῆς ἑτέρας προτάσεως. ἔτι ὅλως οὐδὲ γίνεται συλλογισμὸς ἀντιστραφείσης τῆς προτάσεως. ἐν μέρει γὰρ ἀμφότεραι γίνονται αἱ προτάσεις. τὴν δὲ ἐν μέρει, ἔστι. δεδείχθω γὰρ τὸ ά, κατά τινος τοῦ γ' διὰ τοῦ β'. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ β' παντὶ τῷ ά. καὶ τὸ συμπέρασμα μένῃ, τὸ β' τινὶ τῷ γ' ὑπάρξει. γίνεται γὰρ τὸ πρῶτον σχῆμα. καὶ τὸ ά μέσον. εἰ δὲ στερητικὸς ὁ συλλογισμός, τὴν μὲν καθόλου πρότασιν οὐκ ἔστι δεῖξαι. δι' ὃ καὶ πρότερον ἐλέχθη. τὴν δὲ ἐν μέρει, ἔστιν. ἐὰν μὲν οὖν ὁμοίως ἀντιστραφῇ τὸ ά β', ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν καθόλου, οὐκ ἔστι. διὰ προσλήψεως δὲ ἔστιν, οἷον ᾧ τὸ ά τινὶ μὴ ὑπάρχῃ, τὸ β' τινὶ ὑπάρχειν. ἄλλως γὰρ οὐ γίνεται συλλογισμός. διὰ τὸ ἀποφατικὴν εἶναι τὴν ἐν μέρει πρότασιν.

ΕΝ δὲ τῷ δευτέρῳ σχήματι, τὸ μὲν καταφατικὸν, οὐκ ἔστι δεῖξαι διὰ τούτου τοῦ τρόπου. τὸ δὲ στερητικὸν ἔστι. τὸ μὲν οὖν κατηγορικὸν οὐ δείκνυται, διὰ τὸ μὴ ἀμφοτέρας εἶναι τὰς προτάσεις, καταφατικάς. τὸ γὰρ συμπέρασμα στερητικόν ἐστι. τὸ δὲ κατηγορικὸν, ἐξ ἀμφοτέρων ἐδείκνυτο καταφατικῶν. τὸ δὲ στερητικὸν, ὧδε δείκνυται. ὑπαρχέτω τὸ ά παντὶ τῷ β', τῷ δὲ γ' μηδενί. συμπέρασμα, τὸ β' οὐδενὶ τῷ γ'. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ β', παντὶ τῷ ά ὑπάρχον. τῷ δὲ γ', μηδενί. ἀνάγκη τὸ ά μηδενὶ τῷ γ' ὑπάρχειν. γίνεται γὰρ τὸ δεύτερον σχῆμα. μέσον τὸ β'. εἰ δὲ τὸ ά β' στερητικὸν ἐλήφθη. θάτερον δὲ κατηγορικὸν, τὸ πρῶτον ἔσται σχῆμα.

98 ἀμφότεραί τε αἱ προτάσεις ἀποδεδειγμέναι λαμ-
βάνονται. καὶ τὸ γ΄ τῷ α΄ ἀνάγκη ὑπάρχειν. φανερὸν
οὖν ὅτι ἐν μόνοις τοῖς ἀντιστρέφουσι, κύκλῳ, καὶ δι᾽ ἀλ-
λήλων ἐνδέχεται γίνεσθαι τὰς ἀποδείξεις. ἐν δὲ τοῖς ἄλ-
λοις, ὥσπερ πρότερον εἴπομεν. συμβαίνει δὲ καὶ ἐν τού-
τοις αὐτῷ τῷ δεικνυμένῳ χρῆσθαι πρὸς τὴν ἀπόδειξιν.
τὸ μὲν γὰρ, γ΄, κατὰ τοῦ β΄, καὶ τὸ β΄ κατὰ τοῦ α΄ δείκνυται, λη-
φθέντος τοῦ γ΄ κατὰ τοῦ α΄ λέγεσθαι. τὸ δὲ γ΄ κατὰ τοῦ α΄ διὰ τού-
των δείκνυται τῶν προτάσεων. ὥστε τῷ συμπεράσμα-
τι χρώμεθα πρὸς τὴν ἀπόδειξιν. Ἐπὶ δὲ τῶν στερητικῶν
συλλογισμῶν ὧδε δείκνυται ἐξ ἀλλήλων. ἔστω τὸ μὲν
β΄ παντὶ τῷ γ΄ ὑπάρχον, τὸ δὲ α΄ οὐδενὶ τῷ β΄. συμπέρα-
σμα, ὅτι τὸ α΄ οὐδενὶ τῷ γ΄. εἰ δὴ πάλιν δεῖ συμπεράνα-
σθαι, ὅτι τὸ α΄ οὐδενὶ τῷ β΄, ὃ πάλαι ἔλαβεν. ἔσται τὸ μὲν
α΄, μηδενὶ τῷ γ΄. τὸ δὲ γ΄ παντὶ τῷ β΄. οὕτω γὰρ ἀνάπαλιν
ἡ πρότασις. εἰ δ᾽ ὅτι τὸ β΄ τῷ γ΄ δεῖ συμπεράνασθαι, οὐκέτι
ὁμοίως ἀντιστρεπτέον τὸ α΄ β. ἡ γὰρ αὐτὴ πρότασις τὸ
β΄ μηδενὶ τῷ α΄. καὶ τὸ α΄ μηδενὶ τῷ β΄ ὑπάρχειν. ἀλλὰ
ληπτέον ᾧ τὸ α΄ μηδενὶ ὑπάρχει, τὸ β΄ παντὶ ὑπάρ-
χειν. ἔστω τὸ α΄ μηδενὶ τῷ γ΄ ὑπάρχειν, ὅπερ ἦν τὸ συμ-
πέρασμα. ᾧ δὲ τὸ α΄ μηδενὶ, τὸ β΄ εἰλήφθω παντὶ ὑπάρ-
χειν. ἀνάγκη οὖν τὸ β΄ παντὶ τῷ γ΄ ὑπάρχειν. ὥστε
τριῶν ὄντων, ἕκαστον συμπέρασμα γέγονε. καὶ τὸ κύ-
κλῳ ἀποδεικνύναι τοῦτ᾽ ἔστι τὸ συμπέρασμα λαμβά-
νοντα. καὶ ἀνάπαλιν τὴν ἑτέραν πρότασιν, τὴν λοιπὴν
συλλογίσασθαι. Ἐπὶ δὲ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν, τὴν μὲν
καθόλου πρότασιν, οὐκ ἔστιν ἀποδεῖξαι διὰ τῶν ἑτέρων.
τὴν δὲ κατὰ μέρος, ἔστιν. ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἔστιν ἀποδεῖξαι

τῷ β. πρότερον δὲ ἀνάπαλιν ἔλαβε τὸ β τῷ γ ὑπάρχον. ἢ εἰ ὅτι τὸ β τῷ γ δεῖ δεῖξαι ὑπάρχον. λάβοι τὸ α κατὰ τοῦ γ, ὃ ἦν συμπέρασμα. τὸ δὲ β κατὰ τοῦ α ὑπάρχειν. πρότερον δὲ ἐλήφθη ἀνάπαλιν τὸ α κατὰ τοῦ β. ἄλλως δ' οὐκ ἔστιν ἐξ ἀλλήλων δεῖξαι. εἴτε γὰρ ἄλλο μέσον λήψεται, οὐ κύκλῳ. οὐδὲν γὰρ λαμβάνεται τῶν αὐτῶν. εἴτε τούτων τι, ἀνάγκη θάτερον μόνον. εἰ γὰρ ἄμφω, τὸ αὐτὸ ἔσται συμπέρασμα. δεῖ δὲ ἕτερον. ἐν μὲν οὖν τοῖς μὴ ἀντιστρέφουσιν, ἐξ ἀναποδείκτου τῆς ἑτέρας προτάσεως γίνεται ὁ συλλογισμός. οὐ γὰρ ἔστιν ἀποδεῖξαι διὰ τούτων τῶν ὅρων, ὅτι τῷ μέσῳ τὸ τρίτον ὑπάρχει. ἢ τῷ πρώτῳ τὸ μέσον. ἐν δὲ τοῖς ἀντιστρέφουσιν ἔστι πάντα δεικνύναι δι' ἀλλήλων. οἷον εἰ τὸ α καὶ τὸ β καὶ τὸ γ ἀντιστρέφουσιν ἀλλήλοις. δεδείχθω γὰρ τὸ α γ διὰ μέσου τοῦ β. καὶ πάλιν τὸ α β διά τε τοῦ συμπεράσματος, καὶ διὰ τῆς β γ προτάσεως ἀντιστραφείσης. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ β γ, διά τε τοῦ συμπεράσματος, καὶ τῆς α β΄ προτάσεως ἀντεστραμμένης. δεῖ δὲ τήν τε γ β΄ καὶ τὴν β α πρότασιν ἀποδεῖξαι. ταύταις γὰρ ἀναποδείκτοις κεχρήμεθα μόναις. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ β΄ παντὶ τῷ γ΄ ὑπάρχειν. καὶ τὸ γ΄ παντὶ τῷ α΄, συλλογισμὸς ἔσται τοῦ β΄ πρὸς τὸ α΄. πάλιν ἐὰν ληφθῇ τὸ μὲν γ΄ παντὶ τῷ α΄. τὸ δὲ α΄ παντὶ τῷ β΄, παντὶ τῷ β΄ τὸ γ΄ ἀνάγκη ὑπάρχειν. ἐν ἀμφοτέροις δὴ τούτοις τοῖς συλλογισμοῖς ἡ γ α΄ πρότασις εἴληπται ἀναπόδεικτος. αἱ γὰρ ἕτεραι, δεδειγμέναι ἦσαν. ὥστε ἂν ταύτην ἀποδείξωμεν, ἅπασαι ἔσονται δεδειγμέναι δι' ἀλλήλων. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ γ΄ παντὶ τῷ β΄, καὶ τὸ β΄ παντὶ τῷ α΄ ὑπάρχειν,

ἐν τῷ συλλογισμῷ, τὸ συμπέρασμα, ὁμοίως εἶναι ἀληθές, οὐ μὴν ἐξ ἀνάγκης. αἴτιον δὲ ὅτι, ὅταν δύο ἔχῃ οὕτω πρὸς ἄλληλα. ὥστε θατέρου ὄντος, ἐξ ἀνάγκης εἶναι θάτερον, τούτου μὴ ὄντος μὲν, οὐδὲ θάτερον ἔσται. ὄντος δὲ, οὐκ ἀνάγκη εἶναι θάτερον. τοῦ δ' αὐτοῦ ὄντος καὶ μὴ ὄντος, ἀδύνατον ἐξ ἀνάγκης εἶναι τὸ αὐτό. λέγω δ' οἷον τοῦ α ὄντος λευκοῦ. τὸ β εἶναι μέγα ἐξ ἀνάγκης. καὶ μὴ ὄντος λευκοῦ τοῦ α, τὸ β εἶναι μέγα ἐξ ἀνάγκης. ὅταν γὰρ, τουδὶ ὄντος λευκοῦ οἷον, τὸ α, τοδὶ ἀνάγκη μέγα εἶναι, οἷον τὸ β. μεγάλου δὲ τοῦ β ὄντος. τὸ γ μὴ εἶναι λευκὸν, ἀνάγκη εἰ τὸ α λευκὸν, τὸ γ μὴ εἶναι λευκόν. καὶ ὅταν δυοῖν ὄντοιν, θατέρου ὄντος, ἀνάγκη θάτερον εἶναι, τούτου μὴ ὄντος, ἀνάγκη τὸ α μὴ εἶναι. τοῦ δὴ β μὴ ὄντος μεγάλου, τὸ α οὐχ οἷόν τε λευκὸν εἶναι. τοῦ δὲ α μὴ ὄντος λευκοῦ, εἰ ἀνάγκη τὸ β μέγα εἶναι, συμβαίνει ἐξ ἀνάγκης, τοῦ β μὴ ὄντος μεγάλου, αὐτὸ τὸ β μέγα εἶναι. τοῦτο δὲ ἀδύνατον. εἰ γὰρ τὸ β μὴ ἔστι μέγα, τὸ α οὐκ ἔσται λευκὸν ἐξ ἀνάγκης. εἰ οὖν μὴ ὄντος τούτου λευκοῦ τὸ β ἔσται μέγα, συμβαίνει εἰ τὸ β μὴ ἔστι μέγα, εἶναι μέγα, ὡς διὰ τριῶν.

Περὶ τῆς κύκλῳ δείξεως.

ΤΟ δὲ κύκλῳ καὶ ἐξ ἀλλήλων δείκνυσθαί ἐστι, τὸ διὰ τοῦ συμπεράσματος. καὶ τοῦ ἀνάπαλιν τῇ κατηγορίᾳ, τὴν ἑτέραν λαβόντα πρότασιν, συμπεραίνεσθαι τὴν λοιπὴν, ἣν ἐλάμβανεν ἐν θατέρῳ συλλογισμῷ. οἷον εἰ ἔδει δεῖξαι ὅτι τὸ α τῷ γ παντὶ ὑπάρχει. ἔδειξε δὲ διὰ τοῦ β. πάλιν εἰ δεικνύοι ὅτι τὸ α τῷ β ὑπάρχει. λαβὼν τὸ μὲν α τῷ γ ὑπάρχειν. τὸ δὲ γ τῷ β, καὶ τὸ α

καλόν τινι δίποδι ὑπάρχει. ἐὰν οὖν ληφθῇ καὶ τὸ α καὶ τὸ β ὅλῳ τῷ γ ὑπάρχειν, ἡ μὲν βγ, ὅλη ἀληθής. ἡ δὲ αγ, ἐπί τι ψευδής. τὸ δὲ συμπέρασμα ἀληθές. ὁμοίως δὲ καὶ τῆς μὲν αγ ἀληθοῦς, τῆς δὲ βγ ψευδοῦς ἐπί τι λαμβανομένης. μετατεθέντων γὰρ τῶν αὐτῶν ὅρων, ἔσται ἡ ἀπόδειξις. καὶ τῆς μὲν, στερητικῆς. τῆς δὲ, καταφατικῆς οὔσης. ἐπεὶ γὰρ ἐγχωρεῖ τὸ μὲν β ὅλῳ τῷ γ ὑπάρχειν. τὸ δὲ α, οὔ. καὶ ὅταν οὕτως ἔχωσιν, οὐ παντὶ τῷ β τὸ α. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ μὲν β ὅλῳ τῷ γ ὑπάρχειν. τὸ δὲ α μηδενὶ, ἡ μὲν στερητικὴ, ἐπί τι ψευδής. ἡ δ᾽ ἑτέρα ὅλη ἀληθής. καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀληθές. πάλιν ἐπεὶ δέδεικται. ὅτι τοῦ μὲν α μηδενὶ ὑπάρχοντος τῷ γ. τοῦ δὲ β τινὶ, ἐγχωρεῖ τὸ α τινὶ τῷ β μὴ ὑπάρχειν. φανερὸν οὖν ὅτι καὶ τῆς μὲν αγ ὅλης ἀληθοῦς οὔσης, τῆς δὲ βγ ἐπί τι ψευδοῦς, ἐγχωρεῖ τὸ συμπέρασμα εἶναι ἀληθές. ἐὰν γὰρ ληφθῇ τὸ μὲν α μηδενὶ τῷ γ, τὸ δὲ β παντὶ, ἡ μὲν αγ ὅλη ἀληθής. ἡ δὲ βγ ἐπί τι ψευδής. φανερὸν δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν, ὅτι πάντως ἔσται διὰ ψευδῶν, ἀληθές. οἱ γὰρ αὐτοὶ ὅροι ληπτέοι, καὶ ὅταν καθόλου ὦσιν αἱ προτάσεις. οἱ μὲν ἐν τοῖς κατηγορικοῖς, κατηγορικοί. οἱ δ᾽ ἐν τοῖς στερητικοῖς; στερητικοί. οὐδὲν γὰρ διαφέρει μηδενὶ ὑπάρχοντος, παντὶ λαβεῖν ὑπάρχειν. καὶ τινὶ ὑπάρχοντος, καθόλου λαβεῖν ὑπάρχειν πρὸς τὴν τῶν ὅρων ἔκθεσιν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν στερητικῶν. φανερὸν οὖν ὅτι ὅταν μὲν ᾖ τὸ συμπέρασμα ψεῦδος, ἀνάγκη ἐξ ὧν ὁ λόγος, ψευδῆ εἶναι, ἢ πάντα ἢ ἔνια. ὅταν δὲ ἀληθὲς, οὐκ ἀνάγκη ἀληθεῖς εἶναι, οὔτε τι οὔτε πάντα. ἀλλ᾽ ἔστι μηδενὸς ὄντος ἀληθοῦς, τῶν

ἐν τῷ

νης, ὁμοίως. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ μὲν α, τινὶ τῷ γ μὴ ὑπάρχειν. τὸ δὲ β, τινὶ ὑπάρχειν. καὶ τὸ α τῷ β μὴ παντὶ ὑπάρχειν. οἷον, τὸ λευκὸν τινὶ ζώῳ οὐχ ὑπάρχει. τὸ δὲ καλὸν τινὶ ὑπάρχει. καὶ τὸ λευκὸν οὐ παντὶ καλῷ. ὥστ' ἐὰν ληφθῇ τὸ μὲν α μηδενὶ τῷ γ. τὸ δὲ β παντί, ἀμφότεραι μὲν αἱ προτάσεις ἐπί τι ψευδεῖς, τὸ δὲ συμπέρασμα ἀληθές. ὡσαύτως δὲ καὶ τῆς μὲν ὅλης ψευδοῦς. τῆς δέ, ὅλης ἀληθοῦς λαμβανομένης. ἐγχωρεῖ γὰρ καὶ τὸ α καὶ τὸ β, παντὶ τῷ γ ἕπεσθαι. τὸ μέντοι α τινὶ τῷ β μὴ ὑπάρχειν. οἷον ζῷον καὶ λευκὸν παντὶ κύκνῳ ἕπεται. τὸ μέντοι ζῷον, οὐ παντὶ ὑπάρχει λευκῷ. τεθέντων οὖν τῶν ὅρων τούτων, ἐὰν ληφθῇ τὸ μὲν β ὅλῳ τῷ γ ὑπάρχειν. τὸ δὲ α ὅλῳ μὴ ὑπάρχειν, ἡ μὲν βγ ἔσται ἀληθὴς ὅλη. ἡ δὲ αγ, ὅλη ψευδής. καὶ τὸ συμπέρασμα ἀληθές. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ μὲν βγ ψεῦδος, τὸ δὲ αγ ἀληθές. οἱ γὰρ αὐτοὶ ὅροι πρὸς τὴν ἀπόδειξιν. μέλαν. κύκνος. ἄψυχον. ἀλλὰ κἂν εἰ ἀμφότεραι λαμβάνοιντο καταφατικαί. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ μὲν β παντὶ τῷ γ ἕπεσθαι, τὸ δὲ α ὅλῳ μὴ ὑπάρχειν. καὶ τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχειν. οἷον, κύκνῳ μέν, παντὶ ζῷον. μέλαν δέ, οὐδενὶ κύκνῳ. καὶ τὸ μέλαν ὑπάρχει τινὶ ζώῳ. ὥστ' ἐὰν ληφθῇ τὸ α καὶ τὸ β παντὶ τῷ γ ὑπάρχειν, ἡ μὲν βγ ὅλη ἀληθής. ἡ δὲ αγ ὅλη ψευδής, καὶ τὸ συμπέρασμα ἀληθές. ὁμοίως δὲ καὶ τῆς αγ ληφθείσης ἀληθοῦς. διὰ γὰρ τῶν αὐτῶν ὅρων ἡ ἀπόδειξις. πάλιν τῆς μέν, ὅλης ἀληθοῦς οὔσης. τῆς δέ, ἐπί τι ψευδοῦς. ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ μὲν β, παντὶ τῷ γ ὑπάρχειν. τὸ δὲ α τινί. καὶ τὸ α, τινὶ τῷ β. οἷον, δίπουν μὲν παντὶ ἀνθρώπῳ. καλὸν δὲ οὐ παντί. καὶ τὸ

οὐδεμιᾷ· ἀνθρώπῳ δὲ παντὶ ἕπεται. ἡ δ' ἐπί τι στερητικὴ μὴ οὐ παντὶ ἀν-
θρώπῳ. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ α, τῷ μὲν β ὅλῳ ὑπάρχειν·
τῷ δὲ γ τινὶ μὴ ἕπεσθαι, αἱ μὲν προτάσεις ψευδεῖς·
τὸ δὲ συμπέρασμα, ἀληθές.

ἜΣΤΑΙ δὲ καὶ ἐν τῷ ἐσχάτῳ σχήματι διὰ ψευδῶν,
ἀληθές· καὶ ἀμφοτέρων ψευδῶν οὐσῶν ὅλων· καὶ ἐπί τι
ἑκατέρας· καὶ τῆς μὲν ἑτέρας ἀληθοῦς ὅλης τῆς δ' ἑτέρας
ψευδοῦς· καὶ τῆς μὲν, ἐπί τι ψευδοῦς, τῆς δ' ὅλης ἀληθοῦς· καὶ
ἀνάπαλιν· καὶ ὁσαχῶς ἄλλως ἐγχωρεῖ μεταβάλλειν
τὰς προτάσεις. οὐδὲν γὰρ κωλύει μήτε τὸ α, μήτε τὸ
β, μηδενὶ τῷ γ ὑπάρχειν· τὸ μέντοι α τινὶ τῷ β ὑ-
πάρχειν. οἷον οὔτε ἄνθρωπος, οὔτε πεζὸν οὐδενὶ ἀψύχῳ ἕπε-
ται. ἄνθρωπος μέντοι τινὶ πεζῷ ὑπάρχει. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ
α καὶ τὸ β, παντὶ τῷ γ ὑπάρχειν· αἱ μὲν προτάσεις ὅ-
λαι ψευδεῖς. τὸ δὲ συμπέρασμα ἀληθές. ὡσαύτως δὲ
καὶ τῆς μὲν, στερητικῆς, τῆς δὲ, καταφατικῆς οὔσης. ἐγχωρεῖ
γὰρ τὸ μὲν β μηδενὶ τῷ γ ὑπάρχειν. τὸ δὲ α, παντί. καὶ
τὸ α τινὶ τῷ β μὴ ὑπάρχειν. οἷον τὸ μέλαν οὐδενὶ
κύκνῳ· ζῷον δὲ παντί· καὶ τὸ ζῷον οὐ παντὶ μέλανι. ὥστ'
ἐὰν ληφθῇ τὸ μὲν β παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ α μηδενί, τὸ α
τινὶ τῷ β οὐχ ὑπάρξει· καὶ τὸ μὲν συμπέρασμα ἀληθές.
αἱ δὲ προτάσεις ψευδεῖς. καὶ εἰ ἐπί τι ἑκατέρα ψευ-
δής, ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀληθές. οὐδὲν γὰρ κωλύει καὶ
τὸ α, καὶ τὸ β τινὶ τῷ γ ὑπάρχειν, καὶ τὸ α τινὶ τῷ β.
οἷον, τὸ λευκὸν καὶ τὸ καλὸν, τινὶ ζῴῳ ὑπάρχει· καὶ τὸ
λευκὸν τινὶ καλῷ. ἐὰν οὖν τεθῇ τὸ α καὶ τὸ β παντὶ
τῷ γ ὑπάρχειν, αἱ μὲν προτάσεις ἐπί τι ψευδεῖς· τὸ δὲ
συμπέρασμα ἀληθές. καὶ στερητικῆς δὲ τῆς α γ τιθεμέ-

95 χειν. καὶ τὸ β τῷ γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν. οἷον τὸ ζῷον οὐδενὶ ἀψύχῳ, λευκῷ δέ τινι. καὶ τὸ ἄψυχον λευκῷ τινὶ οὐχ ὑπάρξει. ἐὰν οὖν τεθῇ τὸ α τῷ μὲν β παντί. τῷ δὲ γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, ἡ μὲν αβ πρότασις ἡ καθόλου ὅλη ψευδής. ἡ δὲ αγ ἀληθής. καὶ τὸ συμπέρασμα, ἀληθές. καὶ τῆς μὲν καθόλου ἀληθοῦς τεθείσης, τῆς δ' ἐν μέρει ψευδοῦς. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ α, μήτε τῷ β, μήτε τῷ γ μηδενὶ ἕπεσθαι. τὸ μέντοι β τινὶ τῷ γ μὴ ὑπάρχειν. οἷον ζῷον οὐδενὶ ἀριθμῷ, οὐδὲ ἀψύχῳ. καὶ ὁ ἀριθμὸς τινὶ ἀψύχῳ οὐχ ἕπεται. ἐὰν οὖν τεθῇ τὸ α, τῷ μὲν β μηδενί. τῷ δὲ γ τινὶ, τὸ μὲν συμπέρασμα ἔσται ἀληθὲς, καὶ ἡ καθόλου πρότασις, ἡ δ' ἐν μέρει, ψευδής. καὶ καταφατικῆς δὲ τῆς καθόλου τιθεμένης, ὡσαύτως. ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ α καὶ τῷ β καὶ τῷ γ ὅλῳ ὑπάρχειν. τὸ μέντοι β τινὶ τῷ γ μὴ ἕπεσθαι. οἷον τὸ γένος τῷ εἴδει καὶ τῇ διαφορᾷ. τὸ γὰρ ζῷον παντὶ ἀνθρώπῳ. καὶ ὅλῳ πεζῷ ἕπεται. ἄνθρωπος δ' οὐ παντὶ πεζῷ. ὥστε ἐὰν ληφθῇ τὸ α τῷ μὲν β ὅλῳ ὑπάρχειν. τῷ δὲ γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, ἡ μὲν καθόλου πρότασις ἀληθής. ἡ δ' ἐν μέρει ψευδὴς, τὸ δὲ συμπέρασμα ἀληθές. φανερὸν δὲ καὶ ὅτι καὶ ἐξ ἀμφοτέρων ψευδῶν, ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀληθές. εἴπερ ἐνδέχεται τὸ α καὶ τῷ β καὶ τῷ γ ὅλῳ ὑπάρχειν. τὸ μέντοι β τινὶ τῷ γ μὴ ἕπεσθαι. ληφθέντος γὰρ τοῦ α τῷ μὲν β μηδενί. τῷ δὲ γ τινὶ ὑπάρχειν, αἱ μὲν προτάσεις ἀμφότεραι ψευδεῖς. τὸ δὲ συμπέρασμα ἀληθές. ὁμοίως δὲ καὶ κατηγορικῆς οὔσης τῆς καθόλου προτάσεως. τῆς δ' ἐν μέρει στερητικῆς. ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ α. τῷ μὲν β μηδενί. τῷ δὲ γ παντί. ἕπεσθαι καὶ τὸ β τινὶ τῷ γ μὴ ὑπάρχειν. οἷον ζῷον ἐπιστήμῃ μὲν,

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

κι δὲ παντί. καὶ τὸ λευκὸν οὐδενὶ κόρακι. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ α τῷ μὲν β μηδενί, τῷ δὲ γ ὅλῳ ὑπάρχειν, ἡ μὲν α β πρότασις, ἐπί τι ψευδής. ἡ δὲ α γ, ὅλη ἀληθής, καὶ τὸ συμπέρασμα ἀληθές. καὶ μετατιθεμένου δὲ τοῦ στερητικοῦ, ὡσαύτως. διὰ γὰρ τῶν αὐτῶν ὅρων ἡ ἀπόδειξις. καὶ εἰ ἡ καταφατικὴ πρότασις, ἐπί τι ψευδής. ἡ δὲ στερητικὴ ὅλη, ἀληθής. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ α τῷ μὲν β τινὶ ὑπάρχειν. τῷ δὲ γ ὅλῳ μὴ ὑπάρχειν. καὶ τὸ β μηδενὶ τῷ γ. οἷον, τὸ ζῷον λευκῷ μὲν τινί, πίττῃ δὲ οὐδεμιᾷ. καὶ τὸ λευκὸν οὐδεμιᾷ πίττῃ. ὥστε ἐὰν ληφθῇ τὸ α ὅλῳ τῷ β ὑπάρχειν, τῷ δὲ γ μηδενί. ἡ μὲν α β ἐπί τι ψευδής. ἡ δὲ α γ, ὅλη ἀληθής, καὶ τὸ συμπέρασμα ἀληθές. καὶ εἰ ἀμφότεραι αἱ προτάσεις ἐπί τι ψευδεῖς, ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀληθές. ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ α καὶ τῷ β καὶ τῷ γ τινὶ ὑπάρχειν. τὸ δὲ β μηδενὶ τῷ γ. οἷον ζῷον καὶ λευκῷ τινὶ καὶ μέλανι τινί. τὸ δὲ λευκὸν οὐδενὶ μέλανι. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ α τῷ μὲν β παντί, τῷ δὲ γ μηδενί, ἄμφω μὲν αἱ προτάσεις, ἐπί τι ψευδεῖς, τὸ δὲ συμπέρασμα, ἀληθές. ὁμοίως δὲ καὶ μετατεθείσης τῆς στερητικῆς, διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων. φανερὸν δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ α τῷ μὲν β παντί. τῷ δὲ γ τινὶ ὑπάρχειν. καὶ τὸ β τῷ γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν. οἷον ζῷον παντὶ μὲν ἀνθρώπῳ, λευκῷ δὲ τινί. ἄνθρωπος δὲ τινὶ λευκῷ οὐχ ὑπάρξει. ἐὰν οὖν τεθῇ τὸ α τῷ μὲν β μηδενὶ ὑπάρχειν. τῷ δὲ γ τινὶ ὑπάρχειν. ἡ μὲν καθόλου πρότασις ὅλη ψευδής. ἡ δ' ἐν μέρει ἀληθής, καὶ τὸ συμπέρασμα ἀληθές. ὡσαύτως δὲ καὶ καταφατικῆς λαμβανομένης τῆς α β. ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ α τῷ μὲν β μηδενί, τῷ δὲ γ τινὶ μὴ ὑπάρ-

94 τινὶ οὐχ ὑπάρχει· κύκνος δὲ οὐδενὶ μέλανι. ὥστ' εἰ ληφθείη τὸ α μηδενὶ τῷ β, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ, τὸ α τινὶ τῷ γ οὐχ ὑπάρξει. τὸ μὲν οὖν συμπέρασμα, ἀληθές. αἱ δὲ προτάσεις, ψευδεῖς.

ΕΝ δὲ τῷ μέσῳ σχήματι πάλιν ἐγχωρεῖ διὰ ψευδῶν, ἀληθὲς συλλογίσασθαι καὶ ἀμφοτέρων τῶν προτάσεων ὅλων ψευδῶν λαμβανομένων. καὶ ἐπί τι ἑκατέρας. καὶ τῆς μὲν, ἀληθοῦς. τῆς δὲ ψευδοῦς οὔσης ὅλης, ὁποτερασοῦν ψευδοῦς τιθεμένης, καὶ εἰ ἀμφότεραι ἐπί τι ψευδεῖς. καὶ εἰ ἡ μὲν ἁπλῶς ἀληθής. ἡ δὲ ἐπί τι ψευδής. καὶ εἰ ἡ μὲν, ὅλη ψευδής, ἡ δὲ ἐπί τι ἀληθής. καὶ ἐπὶ τῶν καθόλου, καὶ ἐπὶ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν. εἰ γὰρ τὸ α τῷ μὲν β, μηδενὶ ὑπάρχει, τῷ δὲ γ παντί. οἷον ζῷον λίθῳ μὲν οὐδενὶ, ἀνθρώπῳ δὲ παντὶ, ἐὰν ἐναντίας τεθῶσιν αἱ προτάσεις, καὶ ληφθῇ τὸ α τῷ μὲν β παντὶ, τῷ δὲ γ μηδενί ἐκ ψευδῶν ὅλων τῶν προτάσεων, ἀληθὲς ἔσται τὸ συμπέρασμα. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τῷ μὲν β παντὶ, τῷ δὲ γ μηδενὶ ὑπάρχει τὸ α. ὁ γὰρ αὐτὸς ἔσται συλλογισμός. πάλιν εἰ ἡ μὲν ἑτέρα ὅλη ψευδής, ἡ δὲ ἑτέρα ὅλη ἀληθής. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ α, καὶ τῷ β καὶ τῷ γ παντὶ ὑπάρχειν. τὸ μέντοι β, μηδενὶ τῷ γ. οἷον τὸ γένος τοῖς μὴ ὑπ' ἄλληλα εἴδεσι. τὸ γὰρ ζῷον, καὶ ἵππῳ παντὶ καὶ ἀνθρώπῳ. καὶ οὐδεὶς ἄνθρωπος ἵππος. ἐὰν οὖν ληφθῇ, τῷ μὲν, παντί. τῷ δὲ, μηδενὶ ὑπάρχειν. ἡ μὲν ὅλη ψευδὴς ἔσται. ἡ δὲ, ἀληθής καὶ τὸ συμπέρασμα ἀληθές. πρὸς ὁποτερωοῦν τεθέντος τοῦ στερητικοῦ. καὶ εἰ ἡ ἑτέρα ἐπί τι ψευδής. ἡ δὲ ἑτέρα ὅλη ἀληθής. ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ α τῷ μὲν β τινὶ ὑπάρχειν. τῷ δὲ γ παντί. τὸ μέντοι β μηδενὶ τῷ γ. οἷον, ζῷον λευκῷ μὲν τινί. κόρα-

νι. τῷ δὲ γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν. τὸ μέντοι β μηδενὶ τῷ γ·
οἷον τὸ γένος. τῷ δ' ἐξ ἄλλου γένους εἴδει. καὶ τῷ συμβε
βηκότι τοῖς ἑαυτοῦ εἴδεσι. τὸ γὰρ ζῶον, ἀριθμῷ μὲν οὐδε
νὶ ὑπάρχει, λευκῷ δὲ τινί. ὁ δὲ ἀριθμὸς οὐδενὶ λευκῷ.
ἐὰν οὖν μέσον τεθῇ ὁ ἀριθμὸς, καὶ ληφθῇ τὸ μὲν α μη
δενὶ τῷ β. τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ, τὸ α τινὶ τῷ γ οὐχ ὑπάρ
ξει. ὅπερ ἦν ἀληθές. καὶ ἡ μὲν αβ πρότασις, ἀληθής. ἡ δὲ
βγ ψευδής. καὶ εἰ ὅλη τι ψευδὴς ἡ αβ. ψευδὴς δὲ καὶ ἡ
βγ, ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀληθές. οὐδὲν γὰρ κωλύει
τὸ α τῷ β τινὶ καὶ τῷ γ τινὶ ὑπάρχειν ἑκατέρῳ. τὸ δὲ
β μηδενὶ τῷ γ. οἷον εἰ εἴη ἐναντίον τὸ β τῷ γ. ἄμ-
φω δὲ συμβεβηκότα τῷ αὐτῷ γένει. τὸ γὰρ ζῶον, τινὶ
λευκῷ, καὶ τινὶ μέλανι ὑπάρχει. λευκὸν δὲ οὐδενὶ μέλα
νι. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ α παντὶ τῷ β. καὶ τὸ β τινὶ τῷ
γ, ἀληθὲς ἔσται τὸ συμπέρασμα. καὶ στερητικῆς δὲ λαμ
βανομένης τῆς αβ, ὡσαύτως. οἱ γὰρ αὐτοὶ ὅροι καὶ ὡσαύ
τως τεθήσονται πρὸς τὴν ἀπόδειξιν. καὶ ἀμφοτέρων
δὲ ψευδῶν οὐσῶν, ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀληθές. ἐγχω-
ρεῖ γὰρ τὸ α τῷ μὲν β μηδενί. τῷ δὲ γ, τινὶ ὑπάρ-
χειν. τὸ μέντοι β μηδενὶ τῷ γ οἷον τὸ γένος τῷ δ' ἐξ ἀλ
λου γένους εἴδει. καὶ τῷ συμβεβηκότι τοῖς εἴδεσιν τοῖς
αὐτοῦ. ζῶον γὰρ ἀριθμῷ μὲν οὐδενὶ, λευκῷ δὲ τινὶ ὑπάρ
χει. καὶ ὁ ἀριθμὸς οὐδενὶ λευκῷ. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ α
παντὶ τῷ β. καὶ τὸ β τινὶ τῷ γ. τὸ μὲν συμπέρασμα
ἀληθές. αἱ δὲ προτάσεις ἄμφω ψευδεῖς. ὁμοίως δὲ καὶ
στερητικῆς οὔσης τῆς αβ. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ α τῷ μὲν
β ὅλῳ ὑπάρχειν. τῷ δὲ γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν. μηδὲ τὸ
β μηδενὶ τῷ γ. οἷον ζῶον, κύκνῳ μὲν παντί. μέλανι δὲ

93 χιὼν λευκῷ τινί. εἰ οὖν μέσον τεθείη ἡ χιών, πρῶτον δὲ τὸ ζῷον. καὶ ληφθείη τὸ μὲν α ὅλῳ τῷ β ὑπάρχειν. τὸ δὲ β, τινὶ τῷ γ. ἡ μὲν α β ὅλη ψευδής. ἡ δὲ β γ, ἀληθής, καὶ τὸ συμπέρασμα ἀληθές. ὁμοίως δὲ καὶ στερητικῆς οὔσης τῆς α β προτάσεως. ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ α τῷ μὲν β ὅλῳ ὑπάρχειν, τῷ δὲ γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν. τὸ μέντοι β τινὶ τῷ γ ὑπάρχειν. οἷον τὸ ζῷον, ἀνθρώπῳ μὲν παντὶ ὑπάρχει. λευκῷ δὲ τινὶ οὐχ ἕπεται. ὁ δὲ ἄνθρωπος τινὶ λευκῷ ὑπάρχει. ὥστε εἰ μέσον τεθέντος τοῦ ἀνθρώπου ληφθείη τὸ α μηδενὶ τῷ β ὑπάρχειν. τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ ὑπάρχει, ἀληθὲς ἔσται τὸ συμπέρασμα, ψευδοῦς οὔσης ὅλης τῆς α β προτάσεως. καὶ εἰ ἐπί τι ψευδὴς ἡ α β πρότασις, ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀληθές. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ α, καὶ τὸ β καὶ τῷ γ τινὶ ὑπάρχειν. καὶ τὸ β τῷ γ τινὶ ὑπάρχειν. οἷον, τὸ ζῷον, τινὶ καλῷ. καὶ τινὶ μεγάλῳ. καὶ τὸ καλὸν τινὶ μεγάλῳ ὑπάρχειν. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ α παντὶ τῷ β. καὶ τὸ β τινὶ τῷ γ. ἡ μὲν α β πρότασις, ἐπί τι ψευδὴς ἔσται. ἡ δὲ β γ ἀληθής. καὶ τὸ συμπέρασμα ἀληθές. ὁμοίως δὲ καὶ στερητικῆς οὔσης τῆς α β προτάσεως. οἱ γὰρ αὐτοὶ ὅροι ἔσονται, καὶ ὡσαύτως κείμενοι πρὸς τὴν ἀπόδειξιν. πάλιν εἰ ἡ μὲν α β ἀληθής. ἡ δὲ β γ ψευδής, ἀληθὲς ἔσται τὸ συμπέρασμα. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ α τῷ μὲν β, ὅλῳ ὑπάρχειν. τῷ δὲ γ τινί. καὶ τὸ β τῷ γ μηδενὶ ὑπάρχειν. οἷον ζῷον κύκνῳ μὲν παντὶ, μέλανι δὲ τινί. κύκνος δὲ οὐδενὶ μέλανι. ὥστ' εἰ ληφθείη παντὶ τῷ β τὸ α. καὶ τὸ β, τῷ γ τινὶ, ἀληθὲς ἔσται τὸ συμπέρασμα. ψευδοῦς ὄντος τοῦ β γ. ὁμοίως δὲ καὶ στερητικῆς λαμβανομένης τῆς α β προτάσεως. ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ α τῷ μὲν β μηδε-

λης τῆς βγ προτάσεως. ὁμοίως δὲ καὶ στερητικῆς οὔσης τῆς
αβ προτάσεως. ἐνδέχεται γὰρ τὸ α, μήτε τῷ β, μήτε
τῷ γ μηδενὶ ὑπάρχειν· μήτε τὸ β μηδενὶ τῷ γ. οἷον
τοῖς ἐξ ἄλλου γένους εἴδεσι, τὸ ἕτερον γένος. τὸ γὰρ ζῷον
οὔτε μουσικῇ, οὔτε ἰατρικῇ ὑπάρχει. οὐδ' ἡ μουσικὴ, ἰα-
τρικῇ. ληφθέντος οὖν τοῦ μὲν α μηδενὶ τῷ β. τοῦ δὲ β
παντὶ τῷ γ. ἀληθὲς ἔσται τὸ συμπέρασμα. καὶ εἰ μὴ ὅλη
ψευδὴς ἡ βγ, ἀλλ' ἐπί τι. καὶ οὕτως ἔσται τὸ συμπέρα-
σμα ἀληθές. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ α καὶ τῷ β καὶ τῷ γ
ὅλῳ ὑπάρχειν. τὸ μέντοι β τινὶ τῷ γ. οἷον, τὸ γένος τῷ
εἴδει, καὶ τῇ διαφορᾷ. τὸ γὰρ ζῷον παντὶ ἀνθρώπῳ. καὶ παντὶ
πεζῷ. ὁ δὲ ἄνθρωπος τινὶ πεζῷ καὶ οὐ παντί. εἰ οὖν τὸ α παντὶ
τῷ β, καὶ τὸ β παντὶ τῷ γ ληφθείη, τὸ α παντὶ τῷ γ
ὑπάρξει. ὅπερ ἦν ἀληθές. ὁμοίως δὲ καὶ στερητικῆς οὔσης
τῆς αβ προτάσεως. ἐνδέχεται γὰρ τὸ α μήτε τῷ β μήτε
τῷ γ μηδενὶ ὑπάρχειν. τὸ μέντοι β τινὶ τῷ γ. οἷον τὸ
γένος τοῖς ἐξ ἄλλου γένους εἴδει καὶ διαφορᾷ. τὸ γὰρ ζῷον
οὔτε φρονήσει οὐδεμιᾷ ὑπάρχει. οὔτε θεωρητικῇ. ἡ δὲ
φρόνησις τινὶ θεωρητικῇ. εἰ οὖν ληφθείη τὸ μὲν α μη-
δενὶ τῷ β, τὸ β παντὶ τῷ γ, οὐδενὶ τῷ γ τὸ α ὑπάρ-
ξει. τοῦτο δὲ ἦν ἀληθές. Ἐπὶ δὲ τῶν ἐν μέρει συλλογι-
σμῶν, ἐνδέχεται καὶ τῆς πρώτης προτάσεως ὅλης ψευδοῦς
οὔσης, τῆς δ' ἑτέρας ἀληθοῦς, ἀληθὲς εἶναι τὸ συμπέρα-
σμα. καὶ ἐπί τι ψευδοῦς οὔσης τῆς πρώτης, τῆς δ' ἑτέρας
ἀληθοῦς. καὶ τῆς μὲν μείζονος ἀληθοῦς, τῆς δ' ἐν μέρει ψευ-
δοῦς. καὶ ἀμφοτέρων ψευδῶν. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ α τῷ
μὲν β μηδενὶ ὑπάρχειν, τῷ δὲ γ τινὶ, καὶ τὸ β τῷ γ τινί.
οἷον ζῷον, οὐδεμιᾷ χιόνι. λευκῷ δὲ τινὶ ὑπάρχει. καὶ ἡ

92 παντὶ ὑπάρχειν τῷ β τὸ α, ἀδύνατον τὸ συμπέρασμα ἀληθὲς εἶναι. οὐδενὶ γὰρ ὑπάρχει τῷ γ. εἴπερ ᾧ τὸ β μηδενὶ τὸ α. τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ. ὁμοίως δὲ οὐδ᾽ εἰ τὸ α τῷ β παντὶ ὑπάρχει. καὶ τὸ β τῷ γ. ἐλήφθη δὲ ἡ μὲν τὸ β γ ἀληθὴς πρότασις. ἡ δὲ τὸ α β, ψευδὴς ὅλη. καὶ μηδενὶ ᾧ τὸ β τὸ α. τὸ συμπέρασμα ψευδὲς ἔσται. παντὶ γὰρ ὑπάρξει τῷ γ, τὸ α εἴπερ ᾧ τὸ β παντὶ τὸ α. τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ. φανερὸν οὖν ὅτι τῆς πρώτης ὅλης λαμβανομένης ψευδοῦς, ἄν τε καταφατικῆς, ἄν τε στερητικῆς, τῆς δ᾽ ἑτέρας ἀληθοῦς, οὐ γίνεται ἀληθὲς τὸ συμπέρασμα. μὴ ὅλης δὲ λαμβανομένης ψευδοῦς, ἔσται.

Εἰ γὰρ τὸ α τῷ μὲν γ παντὶ ὑπάρχει. τῷ δὲ β τινὶ, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ. οἷον, ζῷον κύκνῳ μὲν παντί. λευκῷ δὲ τινί. τὸ δὲ λευκὸν παντὶ κύκνῳ. ἐὰν ληφθῇ τὸ α παντὶ τῷ β. καὶ τὸ β παντὶ τῷ γ, καὶ τὸ α παντὶ τῷ γ ὑπάρξει ἀληθές. πᾶς γὰρ κύκνος ζῷον. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ στερητικὸν εἴη τὸ α β. ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ α τῷ μὲν β τινὶ ὑπάρχειν. τῷ δὲ γ μηδενί. τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ. οἷον τὸ ζῷον τινὶ μὲν λευκῷ. χιόνι δὲ οὐδεμιᾷ. λευκὸν δὲ πάσῃ χιόνι. εἰ οὖν ληφθείη τὸ μὲν α μηδενὶ τῷ β, τὸ δὲ β, παντὶ τῷ γ, τὸ α οὐδενὶ τῷ γ ὑπάρξει. ἐὰν δὲ ἡ μὲν α β πρότασις ὅλη ληφθῇ ἀληθής, ἡ δὲ β γ ὅλη ψευδὴς, ἔσται συλλογισμὸς ἀληθής. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ α τῷ β καὶ τῷ γ παντὶ ὑπάρχειν. τὸ μέντοι β μηδενὶ τῷ γ. οἷον, ὅσα τοῦ αὐτοῦ γένους εἴδη μὴ ὑπ᾽ ἄλληλα. τὸ γὰρ ζῷον, καὶ ἵππῳ καὶ ἀνθρώπῳ ὑπάρχει. ἵππος δὲ, οὐδενὶ ἀνθρώπῳ. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ α παντὶ τῷ β. καὶ τὸ β παντὶ τῷ γ, ἀληθὲς ἔσται τὸ συμπέρασμα, ψευδοῦς οὔσης ὅ-

τὸ καὶ οὐχ ὑπάρξει. τὸ οὖν α ὥσπερ ἓν κεῖται, δύο προτάσεις, συλληφθεῖσαι. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν στερητικῶν ἔχει. οὐ γάρ ἐστιν ἐξ ἀληθῶν δεῖξαι ψεῦδος. ἐκ ψευδῶν δὲ ἔστιν, ἀληθὲς συλλογίσασθαι, καὶ ἀμφοτέρων προτάσεων ψευδῶν οὐσῶν, καὶ τῆς μιᾶς. ταύτης δὲ οὐχ ὁποτέρας ἔτυχεν, ἀλλὰ τῆς δευτέρας. ἐάνπερ ὅλην λαμβάνῃ ψευδῆ. μὴ ὅλης δὲ λαμβανομένης, ἔστιν ὁποτερασοῦν.

ΕΣΤΩ γὰρ τὸ α ὅλῳ τῷ γ ὑπάρχον. τῷ δὲ β μηδενί. μηδὲ τὸ β τῷ γ. ἐνδέχεται δὲ τοῦτο. οἷον λίθῳ οὐδενὶ ζῷον. οὐδὲ λίθος οὐδενὶ ἀνθρώπῳ. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ α παντὶ τῷ β. καὶ τὸ β παντὶ τῷ γ, τὸ α παντὶ τῷ γ ὑπάρξει. ὥστ' ἐξ ἀμφοῖν ψευδῶν, ἀληθὲς τὸ συμπέρασμα. πᾶς γὰρ ἄνθρωπος ζῷον. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ στερητικόν. ἔστω γὰρ τῷ γ μήτε τὸ α ὑπάρχειν μηδενί, μήτε τὸ β. τὸ μέντοι α τῷ β παντί. οἷον ἐὰν τῶν αὐτῶν ὅρων ληφθέντων μέσον τεθῇ ὁ ἄνθρωπος. λίθῳ γὰρ οὔτε ζῷον, οὔτε ἄνθρωπος οὐδενὶ ὑπάρχει. ἀνθρώπῳ δὲ παντὶ ζῷον. ὥστε ἐὰν ᾧ μὲν ὑπάρχει παντὶ λάβωμεν μηδενὶ ὑπάρχειν, ᾧ δὲ μὴ ὑπάρχει, παντὶ ὑπάρχειν ἐκ ψευδῶν ἀμφοῖν, ἀληθὲς ἔσται τὸ συμπέρασμα. ὁμοίως δὲ δειχθήσεται, κἂν ἐπί τι ψευδὴς ἑκατέρα ληφθῇ, ἐὰν δ' ἡ ἑτέρα τεθῇ ψευδής. τῆς μὲν πρώτης ὅλης ψευδοῦς οὔσης. οἷον τῆς α β, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀληθές. τῆς δὲ β γ, ἔσται. λέγω δὲ ὅλην ψευδῆ τὴν ἐναντίαν. οἷον, εἰ μηδενὶ ὑπάρχον, παντὶ εἴληπται. ἢ εἰ παντί, μηδενὶ ὑπάρχειν. ἔστω γὰρ τὸ α τῷ β μηδενὶ ὑπάρχον. τὸ δὲ β τὸ γ παντί. ἐὰν δὴ τὴν μὲν β γ πρότασιν λάβω ἀληθῆ. τὴν δὲ α β ψευδῆ ὅλως, καὶ

τὸν συλλογισμόν. οἷον εἰ τὸ α παντὶ τῷ β. τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ. τοῦ μὲν γὰρ ὑπὸ τὸ γ τεθέντος, οὐκ ἔσται συλλογισμός. τοῦ δὲ ὑπὸ τὸ β, ἔσται, ἀλλ᾽ οὐ διὰ τὸν προγεγενημένον συλλογισμόν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων σχημάτων. τοῦ μὲν γὰρ ὑπὸ τὸ συμπέρασμα οὐκ ἔσται. θατέρου δὲ, ἔσται, πλὴν οὐ διὰ τὸν συλλογισμόν, ἀλλ᾽ ἢ καὶ ἐν τοῖς καθόλου ἐξ ἀναποδείκτου τῆς προτάσεως τὰ ὑπὸ τὸ μέσον ἐδείκνυτο. ὥστε ἢ οὐδὲ ἐκεῖ ἔσται, ἢ καὶ ἐπὶ τούτων. ἔστι μὲν οὖν οὕτως ἔχειν, ὥστ᾽ ἀληθεῖς εἶναι τὰς προτάσεις, δι᾽ ὧν ὁ συλλογισμός. ἔστι δ᾽ ὥστε ψευδεῖς. ἔστι δ᾽ ὥστε τὴν μὲν, ἀληθῆ εἶναι. τὴν δὲ, ψευδῆ. τὸ δὲ συμπέρασμα, ἢ ἀληθὲς, ἢ ψεῦδος ἐξ ἀνάγκης. ἐξ ἀληθῶν μὲν οὖν οὐκ ἔσται ψεῦδος συλλογίσασθαι. ἐκ ψευδῶν δὲ ἔστιν ἀληθές. πλὴν οὐ τὸ διότι, ἀλλ᾽ ὅτι. τοῦ γὰρ διότι, οὐκ ἔστιν ἐκ ψευδῶν συλλογισμός. δι᾽ ἣν δὲ αἰτίαν, ἐν τοῖς ἑπομένοις λεχθήσεται. Πρῶτον μὲν οὖν ὅτι ἐξ ἀληθῶν οὐχ οἷόν τε ψεῦδος συλλογίσασθαι, ἐντεῦθεν δῆλον. εἰ γὰρ τοῦ α ὄντος ἀνάγκη τὸ β εἶναι, τοῦ β μὴ ὄντος, ἀνάγκη τὸ α μὴ εἶναι. εἰ οὖν ἀληθές ἐστι τὸ α, ἀνάγκη τὸ β ἀληθὲς εἶναι. ἢ συμβήσεται τὸ αὐτὸ ἅμα εἶναί τε καὶ μὴ εἶναι. τοῦτο δὲ ἀδύνατον. μὴ ὅτι δὲ κεῖται τὸ α εἷς ὅρος, ὑποληφθῆ τῷ ἐνδέχεσθαι, ἑνός τινος ὄντος ἐξ ἀνάγκης τι συμβαίνειν. οὐ γὰρ οἷόν τε. τὸ μὲν γὰρ συμβαῖνον ἐξ ἀνάγκης, τὸ συμπέρασμά ἐστι. δι᾽ ὧν δὲ τοῦτο γίνεται, ἐλαχίστων τρεῖς ὅροι. δύο δὲ διαστήματα καὶ προτάσεις. εἰ οὖν ἀληθὲς ᾧ τὸ β ὑπάρχει, τὸ α παντί. ᾧ δὲ τὸ γ, τὸ β, ᾧ τὸ γ ἀνάγκη τὸ α ὑπάρχειν. καὶ οὐχ οἷόν τε τοῦτο ψεῦδος εἶναι. ἅμα γὰρ ὑπάρξει ταὐ-

ται. οἷον εἰ τὸ α̅ δέδεικται παντὶ τῷ β̅ ἢ τινὶ, καὶ τὸ
β̅ τινὶ τῷ α̅ ἀναγκαῖον ὑπάρχειν. καὶ εἰ μηδενὶ τῷ
β̅ τὸ α̅, οὐδὲ τὸ β̅ οὐδενὶ τῷ α̅. τοῦτο δ' ἕτερον τοῦ ἔμ-
προσθεν. εἰ δ' τὸ α̅ τινὶ μὴ ὑπάρχῃ τῷ β̅, οὐκ ἀνάγ-
κη καὶ τὸ β̅ τινὶ τῷ α̅ μὴ ὑπάρχειν. ἐνδέχεται γὰρ παν-
τὶ ὑπάρχειν. αὕτη μὲν οὖν κοινὴ πάντων αἰτία, τῶν τε
καθόλου, καὶ τῶν κατὰ μέρος. ἔστι δὲ περὶ τῶν καθόλου καὶ ἄλ-
λως εἰπεῖν. ὅσα γὰρ ἢ ὑπὸ τὸ μέσον ἢ ὑπὸ τὸ συμπέ-
ρασμα ἐστὶν, ἁπάντων ἔσται ὁ αὐτὸς συλλογισμός. ἐὰν
τὰ μὲν, ἐν τῷ μέσῳ. τὰ δ', ἐν τῷ συμπεράσματι τεθῇ.
οἷον εἰ τὸ α̅ β̅ συμπέρασμα διὰ τοῦ γ̅. ὅσα ὑπὸ τὸ β̅
ἢ τὸ γ̅ ἐστὶν, ἀνάγκη κατὰ πάντων λέγεσθαι τὸ α̅. εἰ γὰρ
τὸ δ̅, ἐν ὅλῳ τῷ β̅. τὸ δ' β̅ ἐν τῷ α̅, καὶ τὸ δ̅ ἔσται ἐν
τῷ α̅. πάλιν εἰ τὸ ε̅ ἐν ὅλῳ τῷ γ̅. τὸ δ' γ̅ ἐν τῷ α̅. καὶ
τὸ ε̅ ἐν τῷ α̅ ἔσται. ὁμοίως δ' καὶ εἰ στερητικὸς ὁ συλλο-
γισμός. ἐπὶ δ' τοῦ β' σχήματος, τὸ ὑπὸ τὸ συμπέρασμα
μόνον ἔσται συλλογίσασθαι. οἷον εἰ τὸ α̅ τῷ β̅ μηδενὶ,
τῷ δ' γ̅ παντὶ, συμπέρασμα ὅτι οὐδενὶ τῷ γ̅, τὸ β̅. εἰ
δὴ τὸ δ̅ ὑπὸ τὸ γ̅ ἐστὶ, φανερὸν ὅτι οὐχ ὑπάρχει αὐ-
τῷ τὸ β̅. τοῖς δ' ὑπὸ τὸ α̅ ὅτι τὸ β̅ οὐχ ὑπάρχει, οὐ δῆ-
λον διὰ τοῦ συλλογισμοῦ. καίτοι οὐχ ὑπάρχει τῷ ε̅ εἰ ἔ-
στιν ὑπὸ τὸ α̅. ἀλλὰ τὸ μὲν τῷ γ̅, μηδενὶ ὑπάρχειν τὸ
β̅, διὰ τοῦ συλλογισμοῦ δέδεικται. τὸ δ' τῷ α̅ μὴ ὑπάρ-
χειν, ἀναπόδεικτον εἴληπται. ὥστε οὐ διὰ τὸν συλλογι-
σμὸν συμβαίνει τὸ β̅ τῷ ε̅ μὴ ὑπάρχειν. ἐπὶ δ' τῶν ἐν
μέρει, τῶν μὲν ὑπὸ τὸ συμπέρασμα, οὐκ ἔσται τὸ ἀναγ-
καῖον. οὐ γὰρ γίνεται συλλογισμὸς ὅταν αὕτη ληφθῇ ἐν
μέρει. τῶν δ' ὑπὸ τὸ μέσον, ἔσται πάντων. πλὴν οὐ διὰ

τοῦτο γὰρ ἴσμεν. εἰ ἄρα ἐφ' οὗ γ τὸ α, καὶ ἐφ' οὗ δ τὸ β. τοῦτο δὲ ψεῦδος. ἀνάπαλιν γὰρ ἦν ἐν τοῖς οὕτως ἔχουσιν ἡ ἀκολούθησις. οὐ γὰρ ἴσως ἀνάγκη παντὶ τὸ α, ἢ τὸ ζ. οὐδὲ τὸ ζ, ἢ τὸ β. οὐ γάρ ἐστιν ἀπόφασις τοῦ α τὸ ζ. τοῦ γὰρ ἀγαθοῦ, τὸ οὐκ ἀγαθὸν ἀπόφασις. οὐ ταυτὸ δέ ἐστι τὸ οὐκ ἔστιν ἀγαθὸν, τῷ οὔτε ἀγαθόν ἐστιν, οὔτε οὐκ ἀγαθόν ἐστιν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν γ δ. αἱ γὰρ ἀποφάσεις αἱ εἰλημμέναι, δύο εἰσίν.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ,

ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΕΝ ΠΟΣΟΙΣ μὲν οὖν σχήμασι, καὶ διὰ ποίων καὶ πόσων προτάσεων, καὶ πότε, καὶ πῶς γίνεται συλλογισμός. ἔτι δὲ, εἰς ποῖα βλεπτέον ἀνασκευάζοντι καὶ κατασκευάζοντι. καὶ πῶς δεῖ ζητεῖν περὶ τοῦ προκειμένου καθ' ὁποιανοῦν μέθοδον. ἔτι δὲ διὰ ποίας ὁδοῦ ληψόμεθα τὰς περὶ ἕκαστον ἀρχὰς, ἤδη διεληλύθαμεν. ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν, καθόλου τῶν συλλογισμῶν εἰσιν. οἱ δὲ κατὰ μέρους. οἱ μὲν καθόλου πάντες, ἀεὶ πλείω συλλογίζονται. τῶν δὲ ἐν μέρει, οἱ μὲν κατηγορικοὶ, πλείω. οἱ δ' ἀποφατικοὶ, τὸ συμπέρασμα μόνον. αἱ μὲν γὰρ ἄλλαι προτάσεις ἀντιστρέφουσιν. ἡ δὲ στερητικὴ, οὐκ ἀντιστρέφει. τὸ δὲ συμπέρασμα, τὶ κατά τινός ἐστιν. ὥσθ' οἱ μὲν ἄλλοι συλλογισμοὶ πλείω συλλογίζον-

παντὶ δ' ἐξ ἀνάγκης, θάτερον. καὶ πάλιν τὸ γ καὶ τὸ δ
ὡσαύτως. ἕπηται δὲ τῷ γ τὸ α. καὶ μὴ ἀντιστρέφει, καὶ
τῷ β τὸ δ ἀκολουθήσει, καὶ οὐκ ἀντιστρέψει. καὶ τὸ μὲν α
καὶ τὸ δ ἐνδέχεται τῷ αὐτῷ. τὸ δὲ β καὶ τὸ γ, οὐκ ἐνδέχεται.
πρῶτον μὲν οὖν, ὅτι τῷ β τὸ δ ἕπεται, ἐνθένδε φανε-
ρὸν ἔσται. ἐπεὶ γὰρ παντὶ τῶν γ δ θάτερον ἐξ ἀνάγ-
κης. ᾧ δὲ τὸ β, οὐκ ἐνδέχεται τὸ γ, διὰ τὸ συνεπιφέρειν
τὸ α. τὸ δὲ α καὶ β, μὴ ἐνδέχεσθαι τῷ αὐτῷ. φανερὸν
ὅτι τὸ δ ἀκολουθήσει. πάλιν ἐπεὶ τῷ α τὸ γ οὐκ ἀν-
τιστρέφει, παντὶ δὲ τὸ γ, ἢ τὸ δ, ἐνδέχεται τὸ α καὶ τὸ
δ τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν. τὸ δέ γε β καὶ τὸ γ, οὐκ ἐνδέ-
χεται, διὰ τὸ συνακολουθεῖν τῷ γ τὸ α. συμβαίνει
γάρ τι ἀδύνατον. φανερὸν οὖν ὅτι οὐδὲ τὸ β τῷ δ,
ἀντιστρέφει. ἐπείπερ ἐγχωρεῖ ἅμα τῷ δ καὶ τὸ α
ὑπάρχειν. συμβαίνει δ' ἐνίοτε καὶ ἐν τῇ τοιαύτῃ τάξει
τῶν ὅρων ἀπατᾶσθαι, διὰ τὸ μὴ τὰ ἀντικείμενα, λαμ-
βάνειν ὀρθῶς. ὧν, ἀνάγκη παντὶ θάτερον ὑπάρχειν.
οἷον εἰ τὸ α καὶ τὸ β μὴ ἐνδέχηται ἅμα τῷ αὐτῷ, ἀ-
νάγκη δ' ὑπάρχειν ᾧ μὴ θάτερον, θάτερον. καὶ πάλιν
τὸ γ καὶ τὸ δ, ὡσαύτως. ᾧ δὲ τὸ γ παντὶ, ἕπεται τὸ α.
συμβήσεται γὰρ ᾧ τὸ δ τὸ β, ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης.
ὅπερ ἐστὶ ψεῦδος. εἰλήφθω γὰρ ἡ ἀπόφασις τῶν α β, ἡ
ἐφ' ᾧ ζ. καὶ πάλιν τῶν γ δ ἡ ἐφ' ᾧ θ. ἀνάγκη δὴ παν-
τὶ, ἢ τὸ α, ἢ τὸ ζ. ἢ γὰρ τὴν φάσιν ἢ τὴν ἀπόφασιν. καὶ
πάλιν ἢ τὸ γ ἢ τὸ θ. φάσις γὰρ καὶ ἀπόφασις. καὶ ᾧ τὸ
γ παντὶ τὸ α ὑπόκειται. ὥστε ᾧ τὸ ζ παντὶ τὸ θ. πά-
λιν ἐπεὶ τῶν ζ β παντὶ θάτερον. καὶ τῶν θ δ ὡσαύτως.
ἀκολουθεῖ δὲ τῷ ζ, τὸ θ. καὶ τῷ δ ἀκολουθήσει, τὸ β.

α γ οὐδενὶ τῷ αὐτῷ ὑπάρχει, τὸ β καὶ τὸ δ ἐνδέχεται τινὶ τῷ αὐτῷ ὑπάρξαι. Ὁμοίως δ' ἔχουσι καὶ αἱ στερήσεις πρὸς τὰς κατηγορίας, ταύτῃ τῇ θέσει. ἴσον ἐφ' οὗ τὸ α, οὐκ ἴσον, ἐφ' οὗ β. ἄνισον ἐφ' οὗ γ, οὐκ ἄνισον, ἐφ' οὗ δ. καὶ ἐπὶ πολλῶν δὲ, ὧν τοῖς μὲν ὑπάρχει· τοῖς δὲ, οὐχ ὑπάρχει τὸ αὐτό. ἡ μὲν ἀπόφασις ὁμοίως ἀληθεύοιτ' ἂν ὅτι οὐκ ἔστι λευκὰ πάντα, ἢ ὅτι οὐκ ἔστι λευκὸν ἕκαστον. ὅτι δὲ ἐστὶν οὐ λευκὸν ἕκαστον, ἢ πάντα ἐστὶν οὐ λευκὰ, ψεῦδος. ὁμοίως δὲ καὶ τοῦ ἔστι πᾶν ζῷον λευκὸν, οὐ τὸ ἔστιν οὐ λευκὸν ἅπαν ζῷον, ἀπόφασις. ἄμφω γὰρ ψευδεῖς. ἀλλὰ τὸ οὐκ ἔστι πᾶν ζῷον λευκόν. ἐπεὶ δὲ δῆλον ὅτι ἕτερον σημαίνει τὸ ἔστιν οὐ λευκόν. καὶ οὐκ ἔστι λευκόν. καὶ τὸ μὲν κατάφασις, τὸ δὲ ἀπόφασις, φανερὸν ὡς οὐχ ὁ αὐτὸς τρόπος τοῦ δεικνύναι ἑκάτερον. οἷον ὅτι ὃ ἂν εἴη ζῷον, οὐκ ἔστι λευκόν. ἢ ἐνδέχεται μὴ εἶναι λευκόν. καὶ ὅτι ἀληθὲς εἰπεῖν μὴ λευκόν. τοῦτο γάρ ἐστιν εἶναι μὴ λευκόν. ἀλλὰ τὸ μὲν ἀληθὲς εἰπεῖν, ἔστι λευκὸν, εἴτε μὴ λευκὸν, ὁ αὐτὸς τρόπος. κατασκευαστικῶς γὰρ ἄμφω διὰ τοῦ πρώτου δείκνυται σχήματος. τὸ γὰρ ἀληθὲς τῷ ἔστιν ὁμοίως τάττεται. τοῦ γὰρ ἀληθὲς εἰπεῖν λευκὸν, οὐ τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν μὴ λευκὸν, ἀπόφασις, ἀλλὰ τὸ μὴ ἀληθὲς εἰπεῖν λευκόν. εἰ δὴ ἔστι ἀληθὲς εἰπεῖν ὃ ἂν ᾖ ἄνθρωπος, μουσικὸν εἶναι, ἢ μὴ μουσικὸν εἶναι. ὃ ἂν ᾖ ζῷον ληπτέον, ἢ εἶναι μουσικὸν, ἢ εἶναι μὴ μουσικόν. καὶ δέδεικται. τὸ δὲ μὴ εἶναι μουσικὸν ὃ ἂν ᾖ ἄνθρωπος, ἀνασκευαστικῶς δείκνυται κατὰ τοὺς εἰρημένους τρόπους τρεῖς. ἁπλῶς δὲ ὅταν οὕτως ἔχῃ τὸ α καὶ τὸ β. ὥστε ἅμα μὲν τῷ αὐτῷ μὴ ἐνδέχεσθαι.

ὄντι μὴ ἴσῳ. καὶ τοῦτ' ἔστι τὸ ἄνισον. τῷ δ', οὐδέν. διόπερ ἴσον μὲν ἢ ἄνισον, οὐ πᾶν ἴσον δ', ἢ οὐκ ἴσον, πᾶν. ἔτι τὸ ἔστιν οὐ λευκὸν ξύλον. καὶ οὐκ ἔστι λευκὸν ξύλον, οὐχ ἅμα ὑπάρχει. εἰ γάρ ἐστι ξύλον οὐ λευκόν, ἔσται ξύλον. τὸ δὲ μὴ ὂν λευκὸν ξύλον, οὐκ ἀνάγκη εἶναι ξύλον. ὥστε φανερὸν ὅτι οὐκ ἔστι τοῦ ἔστιν ἀγαθὸν, τὸ ἔστιν οὐκ ἀγαθὸν, ἀπόφασις. εἰ οὖν κατὰ παντὸς ἑνὸς ἢ φάσις ἢ ἀπόφασις ἀληθής, εἰ μή ἐστιν ἀπόφασις, δῆλον ὡς κατάφασις ἄν πως εἴη. καταφάσεως δὲ πάσης ἀπόφασίς ἐστι. καὶ ταύτης ἄρα, τὸ οὐκ ἔστιν οὐκ ἀγαθόν.

Ἔχει δὲ τάξιν τήνδε πρὸς ἄλληλα. ἔστω τὸ εἶναι ἀγαθὸν, ἐφ' οὗ α. τὸ δὲ μὴ εἶναι ἀγαθὸν, ἐφ' οὗ β. τὸ δ' εἶναι μὴ ἀγαθὸν, ἐφ' οὗ γ ὑπὸ τὸ β. τὸ δὲ μὴ εἶναι μὴ ἀγαθὸν, ἐφ' οὗ δ ὑπὸ τὸ α. παντὶ δὴ ὑπάρξει, ἢ τὸ α, ἢ τὸ β. καὶ οὐδενὶ τῷ αὐτῷ. καὶ ἢ τὸ γ ἢ τὸ δ καὶ οὐδενὶ τῷ αὐτῷ. καὶ ᾧ τὸ γ, ἀνάγκη τὸ β παντὶ ὑπάρχειν. εἰ γὰρ ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι ἔστιν οὐ λευκόν, καὶ ὅτι οὐκ ἔστι λευκόν, ἀληθές. ἀδύνατον γὰρ ἅμα εἶναι λευκὸν καὶ εἶναι μὴ λευκόν. ἢ εἶναι ξύλον οὐ λευκὸν καὶ εἶναι ξύλον λευκόν. ὥστ' εἰ μὴ ἡ κατάφασις ἡ ἀπόφασις ὑπάρξει. τῷ δὲ β τὸ γ οὐκ ἀεί. ὃ γὰρ ὅλως μὴ ξύλον, οὐδὲ ξύλον ἔσται, οὐδὲ λευκόν. ἀνάπαλιν τοίνυν ᾧ τὸ α, τὸ δ παντί. ἢ γὰρ τὸ γ, ἢ τὸ δ. ἐπεὶ δ' οὐχ οἷόν τε ἅμα εἶναι μὴ λευκὸν καὶ λευκόν, τὸ δ ὑπάρξει. κατὰ γὰρ τοῦ ὄντος λευκοῦ, ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι οὐκ ἔστιν οὐ λευκόν. κατὰ δὲ τοῦ δ, οὐ παντὸς τὸ α. κατὰ γὰρ τοῦ ὅλως μὴ ὄντος ξύλου, οὐκ ἀληθὲς τὸ α εἰπεῖν, ὡς ἔστι ξύλον λευκόν. ὥστε τὸ δ ἀληθές. τὸ δὲ α, οὐκ ἀληθές, ὅτι ξύλον λευκόν. δῆλον δ' ὅτι καὶ τὸ

σιν· ὅτιπερ οὐδ' εἰς τὸ πρῶτον ἀνελύοντο· καὶ ὅτι εἰς τὸ πρῶτον σχῆμα τῶν συλλογισμῶν ἀναγομένων, οὗτοι μόνοι διὰ τοῦ ἀδυνάτου περαίνονται. πῶς μὲν οὖν δεῖ τοὺς συλλογισμοὺς ἀνάγειν, καὶ ὅτι ἀναλύεται τὰ σχήματα εἰς ἄλληλα, φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων. Διαφέρει δέ τι ἐν τῷ κατασκευάζειν, ἢ ἀνασκευάζειν τὸ ὑπολαμβάνειν, ἢ ταὐτὸ ἢ ἕτερον σημαίνειν τὸ, μὴ εἶναι τοδὶ, καὶ εἶναι μὴ τοῦτο. οἷον, τὸ μὴ εἶναι λευκὸν, τῷ εἶναι μὴ λευκόν. οὐ γὰρ ταὐτὸ σημαίνει. οὐδ' ἔστιν ἀπόφασις τοῦ εἶναι λευκὸν, τὸ εἶναι μὴ λευκὸν, ἀλλὰ τὸ μὴ εἶναι λευκόν. λόγος δὲ τούτου, ὅδε. ὁμοίως γὰρ ἔχει τὸ δύναται βαδίζειν, πρὸς τὸ δύναται οὐ βαδίζειν, τῷ ἔστι λευκὸν, πρὸς τὸ ἔστιν οὐ λευκόν. καὶ τὸ ἐπίσταται τἀγαθὸν πρὸς τὸ ἐπίσταται τὸ οὐκ ἀγαθόν. τὸ γὰρ ἐπίσταται τἀγαθὸν, ἢ ἔστιν ἐπιστάμενος τὸ ἀγαθὸν, οὐδὲν διαφέρει. οὐδὲ τὸ δύναται βαδίζειν, ἢ ἔστι δυνάμενος βαδίζειν. ὥστε καὶ τὰ ἀντικείμενα τὸ, οὐ δύναται βαδίζειν, οὐκ ἔστι δυνάμενος βαδίζειν. εἰ οὖν τὸ οὐκ ἔστι δυνάμενος βαδίζειν ταὐτὸ σημαίνει, καὶ ἔστι δυνάμενος οὐ βαδίζειν, ἢ μὴ βαδίζειν. ταῦτά γε ἅμα ὑπάρξει τῷ αὐτῷ· ὁ γὰρ αὐτὸς δύναται καὶ βαδίζειν, καὶ μὴ βαδίζειν· καὶ ἐπιστήμων τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ μὴ ἀγαθοῦ ἐστι. φάσις δὲ καὶ ἀπόφασις, οὐχ ὑπάρχουσιν αἱ ἀντικείμεναι, ἅμα τῷ αὐτῷ. ὥσπερ οὖν οὐ ταὐτόν ἐστι τὸ μὴ ἐπίστασθαι τὸ ἀγαθὸν, καὶ ἐπίστασθαι τὸ μὴ ἀγαθόν. οὐδὲ εἶναι μὴ ἀγαθὸν καὶ μὴ εἶναι ἀγαθὸν, ταὐτόν. τῶν γὰρ ἀνάλογον ἐὰν θάτερον ᾖ ἕτερα, καὶ θάτερα, οὐδὲ τὸ εἶναι μὴ ἴσον καὶ τὸ μὴ εἶναι ἴσον. τῷ μὲν γὰρ, ὑπόκειταί τι, τῷ

τὸ ἐν μέρει, καὶ τὸ ᾱ τινὶ τῷ β̄ ὑπάρξει. καὶ ὁ στερητικὸς ὁ συλλογισμὸς καθόλου τῶν ὅρων ὄντων, ὁμοίως ληπτέον. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ β̄ παντὶ τῷ γ̄. τὸ δὲ ᾱ μηδενί. οὐκοῦν τινὶ τῶν β̄ ὑπάρξει τὸ γ̄. τὸ δὲ ᾱ οὐδενὶ τῷ γ̄. ὥστε μέσον τὸ γ̄. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ μὲν στερητικὸν καθόλου. τὸ δὲ κατηγορικὸν ἐν μέρει. τὸ μὲν γὰρ ᾱ οὐδενὶ τῷ γ̄. τὸ δὲ γ̄, τινὶ τῶν β̄ ὑπάρξει. ἐὰν δὲ ἐν μέρει ληφθῇ τὸ στερητικόν, οὐκ ἔσται ἀνάλυσις. οἷον εἰ τὸ μὲν β̄ παντὶ τῷ γ̄. τὸ δὲ ᾱ τινὶ μὴ ὑπάρχει. ἀντιστραφέντος γὰρ τοῦ β̄γ̄, ἀμφότεραι αἱ προτάσεις ἔσονται κατὰ μέρος. φανερὸν δὲ ὅτι καὶ πρὸς τὸ ἀναλύειν εἰς ἄλληλα τὰ σχήματα. ἡ πρὸς τῷ ἐλάττονι ἄκρῳ πρότασις, ἀντιστρεπτέα ἐν ἀμφοτέροις τοῖς σχήμασιν. ταύτης γὰρ μετατιθεμένης, ἡ μετάβασις ἐγίνετο. τῶν δὲ ἐν τῷ μέσῳ σχήματι, ἅτερος μὲν ἀναλύεται. ἅτερος δὲ οὐκ ἀναλύεται εἰς τὸ τρίτον. ὅταν μὲν γὰρ ᾖ τὸ καθόλου στερητικόν, ἀναλύεται. εἰ γὰρ τὸ ᾱ μηδενὶ τῷ β̄. τῷ δὲ γ̄ τινί, ἀμφότερα ὁμοίως ἀντιστρέφει πρὸς τὸ ᾱ. ὥστε τὸ μὲν β̄, οὐδενὶ τῷ ᾱ. τὸ δὲ γ̄, τινί. μέσον ἄρα τὸ ᾱ. ὅταν δὲ τὸ ᾱ παντὶ τῷ β̄. τῷ δὲ γ̄ τινὶ μὴ ὑπάρχῃ, οὐκ ἔσται ἀνάλυσις. οὐδετέρα γὰρ τῶν προτάσεων ἐκ τῆς ἀντιστροφῆς καθόλου. καὶ οἱ ἐκ τοῦ τρίτου δὲ σχήματος, ἀναλυθήσονται εἰς τὸ μέσον, ὅταν ᾖ καθόλου τὸ στερητικόν. οἷον, εἰ τὸ ᾱ μηδενὶ τῷ γ̄. τὸ δὲ β̄ τινί, ἢ παντί. καὶ γὰρ τὸ γ̄ τῷ μὲν ᾱ οὐδενί. τῷ δὲ β̄ τινὶ ὑπάρξει. ἐὰν δ' ἐπὶ μέρους ᾖ τὸ στερητικόν, οὐκ ἀναλυθήσεται. οὐ γὰρ δέχεται ἀντιστροφὴν τὸ ἐν μέρει ἀποφατικόν. φανερὸν οὖν ὅτι οἱ αὐτοὶ συλλογισμοὶ οὐκ ἀναλύονται ἐν τούτοις τοῖς σχήμα-

87 τὸ β τῷ γ οὐδενί. ἀντιστρέφει γὰρ τὸ στερητικόν. ἐὰν δ' ἐν μέρει ᾖ ὁ συλλογισμός. ὅταν μὲν ᾖ τὸ στερητικὸν πρὸς τῷ μείζονι ἄκρῳ, ἀναχθήσεται εἰς τὸ πρῶτον. οἷον εἰ τὸ α μηδενὶ τῷ β, τῷ δὲ γ τινί. ἀντιστραφέντος γὰρ τοῦ στερητικοῦ, τὸ πρῶτον ἔσται σχῆμα. τὸ μὲν γὰρ β, οὐδενὶ τῷ α. τὸ δὲ α τινὶ τῷ γ. ὅταν δὲ τὸ κατηγορικόν, οὐκ ἀναλυθήσεται. οἷον, εἰ τὸ α τῷ μὲν β παντί. τῷ δὲ γ, μὴ παντί. οὔτε γὰρ ἐπιδέχεται ἀντιστροφὴν τὸ αβ. οὔτε γενομένης, ἔσται συλλογισμός. πάλιν οἱ μὲν ἐν τῷ τρίτῳ σχήματι, οὐκ ἀναλυθήσονται πάντες εἰς τὸ πρῶτον. οἱ δ' ἐν τῷ πρώτῳ πάντες, εἰς τὸ τρίτον. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ μὲν α παντὶ τῷ β. τὸ δὲ β, τινὶ τῷ γ. οὐκοῦν ἐπειδὴ ἀντιστρέφει τὸ ἐν μέρει κατηγορικόν, ὑπάρξει τὸ γ τινὶ τῷ β. τὸ δὲ α παντὶ ὑπῆρχε, ὥστε γίνεται τὸ τρίτον σχῆμα. καὶ εἰ στερητικὸς ὁ συλλογισμός, ὡσαύτως. ἀντιστρέφει γὰρ τὸ ἐν μέρει κατηγορικόν. ὥστε τὸ μὲν α οὐδενὶ τῷ β, τὸ δὲ γ, τινὶ ὑπάρξει. τῶν δ' ἐν τῷ τελευταίῳ σχήματι συλλογισμῶν, εἷς μόνος οὐκ ἀναλύεται, εἰς τὸ πρῶτον. ὅταν μὴ καθόλου τεθῇ τὸ στερητικόν, οἱ δὲ ἄλλοι πάντες ἀναλύονται. κατηγορεῖσθαι γὰρ παντὸς τοῦ γ τὸ α, καὶ τὸ β. οὐκοῦν ἀντιστρέψει τὸ γ πρὸς ἑκάτερον ἐπὶ μέρους. ὑπάρξει ἄρα τὸ α τινὶ τῷ β. ὥστ' ἔσται τὸ πρῶτον σχῆμα, εἰ τὸ μὲν α παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ γ τινὶ τῷ β. καὶ εἰ τὸ μὲν α παντὶ τῷ γ. τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ, ὁ αὐτὸς λόγος. ἀντιστρέφει γὰρ πρὸς τὸ β τὸ γ. ἐὰν δὲ τὸ μὲν β παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ α τινὶ τῷ γ, πρῶτον ὅρον θετέον τὸ β. τὸ γὰρ β παντὶ τῷ γ. τὸ δὲ γ τινὶ τῷ α. ὥστε τὸ β τινὶ τῷ α. ἐπεὶ δ' ἀντιστρέφει

νερὸν εἶναι τὸ ψεῦδος. οἷον ὅτι τεθείσης τῆς διαμέτρου συμμέτρου, τὸ τὰ περιττὰ ἴσα εἶναι τοῖς ἀρτίοις. πολλοὶ δὲ καὶ ἕτεροι περαίνονται ἐξ ὑποθέσεως, οὓς ἐπισκέψασθαι δεῖ· καὶ διασημῆναι καθαρῶς. τίνες μὲν οὖν αἱ διαφοραὶ τούτων, καὶ ποσαχῶς γίνονται οἱ ἐξ ὑποθέσεως, ὕστερον ἐροῦμεν. νῦν δὲ τοσοῦτον ἡμῖν ἔστω φανερόν. ὅτι οὐκ ἔστιν ἀναλύειν εἰς τὰ σχήματα τοὺς τοιούτους συλλογισμούς· καὶ δι' ἣν αἰτίαν, εἰρήκαμεν. Ὅσα δὲ ἐν πλείοσι σχήμασι δείκνυται τῶν προβλημάτων, ἣν ἐν θατέρῳ συλλογισθῇ. ἔστιν ἀναγαγεῖν τὸν συλλογισμὸν εἰς θάτερον. οἷον τὸν ἐν τῷ πρώτῳ στερητικὸν, εἰς τὸ δεύτερον· καὶ τὸν ἐν τῷ μέσῳ, εἰς τὸ πρῶτον. οὐχ ἅπαντας δὲ, ἀλλ' ἐνίους. ἔσται δὲ φανερὸν ἐν τοῖς ἑπομένοις. εἰ γὰρ τὸ α μηδενὶ τῷ β. τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ, τὸ α οὐδενὶ τῷ γ. οὕτω μὲν οὖν τὸ πρῶτον σχῆμα. ἐὰν δὲ ἀντιστραφῇ τὸ στερητικὸν, τὸ μέσον ἔσται. τὸ γὰρ β τῷ μὲν α, οὐδενί. τῷ δὲ γ, παντὶ ὑπάρχει. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ μὴ καθόλου, ἀλλ' ἐν μέρει ὁ συλλογισμός. οἷον εἰ τὸ μὲν α μηδενὶ τῷ β. τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ. ἀντιστραφέντος γὰρ τοῦ στερητικοῦ, τὸ μέσον ἔσται σχῆμα. τῶν δὲ ἐν τῷ δευτέρῳ συλλογισμῶν, οἱ μὲν καθόλου, ἀναχθήσονται εἰς τὸ πρῶτον σχῆμα. τῶν δ' ἐν μέρει, ἅτερος μόνος. ἔστω γὰρ τὸ α τῷ μὲν β μηδενὶ τῷ δὲ γ, παντὶ ὑπάρχειν. ἀντιστραφέντος οὖν τοῦ στερητικοῦ, τὸ πρῶτον ἔσται σχῆμα. τὸ μὲν γὰρ β, οὐδενὶ τῷ α. τὸ δὲ α, παντὶ τῷ γ ὑπάρχει. ἐὰν δὲ τὸ κατηγορικὸν μὲν ᾖ πρὸς τῷ β, τὸ δὲ στερητικὸν πρὸς τῷ γ, πρῶτον ὅρον θετέον τὸ γ. τοῦτο γὰρ οὐδενὶ τῷ α. τὸ δὲ α, παντὶ τῷ β. ὥστ' οὐδενὶ τῷ β τὸ γ. οὐδ' ἄρα

86 σχήματι, ἀλλ' ἐν ἑκάστῳ τεταγμένα, φανερὸν ἐκ τοῦ συμπεράσματος ἐν ᾧ σχήματι ζητητέον. τούς τε πρὸς ὁρισμοὺς τῶν λόγων, ὅσοι πρὸς ἕν τι τυγχάνουσι διειλεγμένοι τῶν ἐν τῷ ὅρῳ, πρὸς ὃ διείλεκται θετέον ὅρον. καὶ οὐ τὸν ἅπαντα λόγον. ἧττον γὰρ συμβήσεται ταράττεσθαι διὰ τὸ μῆκος. οἷον, εἰ τὸ ὕδωρ ἔδειξεν ὅτι ὑγρὸν ποτόν, τὸ ποτὸν καὶ τὸ ὕδωρ, ὅρους θετέον. ἔτι δὲ τοὺς ἐξ ὑποθέσεως συλλογισμοὺς οὐ πειρατέον ἀνάγειν. οὐ γάρ ἐστιν ἐκ τῶν κειμένων ἀνάγειν. οὐ γὰρ διὰ συλλογισμοῦ δεδειγμένοι εἰσίν, ἀλλὰ διὰ συνθήκης ὡμολογημένοι πάντες. οἷον εἰ ὑποθέμενος, ἂν δύναμίς τις μία μὴ εἴη τῶν ἐναντίων, μηδ' ἐπιστήμην μίαν εἶναι. εἶτα διαλεχθείη ὅτι οὐκ ἔστι μία δύναμις τῶν ἐναντίων. οἷον τοῦ ὑγιεινοῦ καὶ τοῦ νοσώδους. ἅμα γὰρ ἔσται τὸ αὐτὸ ὑγιεινὸν καὶ νοσῶδες. ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἔστι μία πάντων τῶν ἐναντίων δύναμις, ἀποδέδεικται. ὅτι δ' ἐπιστήμη οὐκ ἔστιν ἐναντίων, οὐ δέδεικται. καίτοι ὁμολογεῖν ἀναγκαῖον. ἀλλ' οὐκ ἐκ συλλογισμοῦ, ἀλλ' ἐξ ὑποθέσεως. τοῦτον μὲν οὖν οὐκ ἔστιν ἀνάγειν. ὅτι δὲ οὐ μία δύναμις ἔστιν. οὗτος γὰρ ἴσως καὶ ἦν συλλογισμός, ἐκεῖνο δ' ὑπόθεσις. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν διὰ τοῦ ἀδυνάτου περαινομένων. οὐδὲ γὰρ τούτους ἐστὶν ἀναλύειν. ἀλλὰ τὴν μὲν εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπαγωγὴν ἔστι. συλλογισμῷ γὰρ δείκνυται. θάτερον δ' οὐκ ἔστιν. ἐξ ὑποθέσεως γὰρ περαίνεται. διαφέρουσι δὲ τῶν προειρημένων, ὅτι ἐν ἐκείνοις μὲν δεῖ προδιομολογήσασθαι, εἰ μέλλει συμφήσειν. οἷον, ἂν δειχθῇ μία δύναμις τῶν ἐναντίων, καὶ ἐπιστήμην εἶναι τὴν αὐτήν. ἐνταῦθα δὲ καὶ μὴ προδιομολογησάμενοι συγχωροῦσι, διὰ τὸ φα

ὑπάρχει καλόν. ἀλλ' οὐ παντὶ ἴσως. εἰ μὲν οὖν τὸ α τῷ β ὑπάρχει, μὴ παντὶ δέ, καθ' οὗ τὸ β, οὔτ' εἰ παντὶ ᾧ γ τὸ β, οὔτ' εἰ μόνον ὑπάρχει, ἀνάγκη τὸ α οὐχ ὅτι οὐ παντί, ἀλλ' οὐδ' ὑπάρχειν τῷ γ. εἰ δὲ καθ' οὗ ἂν τὸ β λέγηται ἀληθῶς, τούτῳ παντὶ ὑπάρχει. συμβήσεται τὸ α, καθ' οὗ παντὸς τὸ β λέγεται, κατὰ τούτου παντὸς λέγεσθαι. εἰ μέντοι τὸ α λέγεται καθ' οὗ ἂν τὸ β λέγηται κατὰ παντός, οὐδὲν κωλύει, τῷ γ ὑπάρχειν τὸ β. μὴ παντὶ δὲ τὸ α, ἢ ὅλως μὴ ὑπάρχειν. ἐν δὴ τοῖς τρισὶν ὅροις, δῆλον ὅτι τὸ καθ' οὗ τὸ β παντός, τὸ α λέγεσθαι, τοῦτ' ἔστι καθ' ὅσων τὸ β λέγεται, κατὰ πάντων τούτων λέγεσθαι καὶ τὸ α. καὶ εἰ μὲν κατὰ παντὸς τὸ β, καὶ τὸ α οὕτως. εἰ δὲ μὴ κατὰ παντός, οὐκ ἀνάγκη τὸ α κατὰ παντὸς τοῦ γ. οὐ δεῖ δὲ οἴεσθαι παρὰ τὸ ἐκτίθεσθαι συμβαίνειν τι ἄτοπον. οὐδὲν γὰρ προσχρώμεθα τῷ, τόδε τι εἶναι, ἀλλ' ὥσπερ ὁ γεωμέτρης τὴν ποδιαίαν καὶ εὐθεῖαν τήνδε εἶναι, καὶ ἀπλατῆ λέγει οὐκ οὔσας. ἀλλ' οὐχ οὕτω χρῆται ὡς ἐκ τούτων συλλογιζόμενος. ὅλως γὰρ ὃ μή ἐστιν ὡς ὅλον πρὸς μέρος, καὶ ἄλλο πρὸς τοῦτο ὡς μέρος πρὸς ὅλον, ἐξ οὐδενὸς τῶν τοιούτων δείκνυσιν ὁ δεικνύων. ὥστε οὐδὲ γίνεται συλλογισμός. τὸ δ' ἐκτίθεσθαι, οὕτω προσχρώμεθα. ὥσπερ καὶ τῷ αἰσθάνεσθαι, τὸν μανθάνοντα λέγοντες. οὐ γὰρ οὕτως ὡς ἄνευ τούτων, οὐχ οἷόν τε ἀποδειχθῆναι, ὥσπερ ἐξ ὧν ὁ συλλογισμός. μὴ λανθανέτω δὲ ἡμᾶς ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ συλλογισμῷ οὐχ ἅπαντα τὰ συμπεράσματα δι' ἑνός, τοῦ αὐτοῦ σχήματός ἐστιν. ἀλλὰ τὸ μὲν, διὰ τούτου. τὸ δὲ, δι' ἄλλου. δῆλον οὖν ὅτι τὰς ἀναλύσεις, οὕτω ποιητέον. ἐπεὶ δ' οὐ πᾶν πρόβλημα ἐν ἅπαντι

τὶ ὄν· ἐφ' ᾧ δὲ β, ὄν τι· τὸ δὲ ἐφ' ᾧ γ, ἀγαθόν· ἀληθὲς
δὴ τὸ α τοῦ β κατηγορεῖν· ἦν γὰρ ἐπιστήμη τοῦ τινὸς ὄν-
τος ὅτι τί ὄν· ἀλλὰ καὶ τὸ β τοῦ γ· τὸ γὰρ ἐφ' ᾧ γ ὄν τι·
ὥστε καὶ τὸ α τοῦ γ· ἔσται ἄρα ἐπιστήμη τοῦ ἀγαθοῦ, ὅτι
ἀγαθόν· ἦν γὰρ τὸ τί ὄν, τῆς ἰδίας οὐσίας σημεῖον· εἰ δὲ τὸ
ὂν μέσον ἐτέθη, καὶ πρὸς τῷ ἄκρῳ τὸ ὂν ἁπλῶς, καὶ μὴ
τὸ τὶ ὂν ἐλέχθη, οὐκ ἂν ἦν συλλογισμὸς, ὅτι ἐστὶν ἐπι-
στήμη τοῦ ἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθὸν, ἀλλ' ὅτι ὄν· οἷον, ἐφ' ᾧ α
ἐπιστήμη, ὅτι ὄν· ἐφ' ᾧ τὸ β ὄν· ἐφ' ᾧ γ ἀγαθόν· φανε-
ρὸν οὖν ὅτι ἐν τοῖς ἐν μέρει συλλογισμοῖς, οὕτω λη-
πτέον τοὺς ὅρους· δεῖ δὲ καὶ μεταλαμβάνειν ἃ τὸ αὐτὸ
δύναται, ὀνόματα ἀντ' ὀνομάτων, καὶ λόγους ἀντὶ
λόγων, καὶ ὄνομα καὶ λόγον· καὶ ἀεὶ ἀντὶ τοῦ λόγου, τοὔνο-
μα λαμβάνειν· ῥᾴων γὰρ ἡ τῶν ὅρων ἔκθεσις· οἷον, εἰ μη-
δὲν διαφέρει εἰπεῖν τὸ ὑποληπτὸν τοῦ δοξαστοῦ μὴ
εἶναι γένος, ἢ μὴ εἶναι ὅπερ ὑποληπτόν τι, τὸ δοξα-
στόν· ταὐτὸν γὰρ τὸ σημαινόμενον, ἀντὶ τοῦ λόγου τοῦ λεχθέν-
τος, τὸ ὑποληπτὸν καὶ τὸ δοξαστὸν ὅρους θετέον· ἐπεὶ δὲ
οὐ ταὐτόν ἐστι τὸ εἶναι τὴν ἡδονὴν ἀγαθόν· καὶ τὸ εἶναι
τὴν ἡδονὴν τὸ ἀγαθὸν, οὐχ ὁμοίως θετέον τοὺς ὅρους· ἀλλ'
εἰ μέν ἐστιν ὁ συλλογισμὸς ὅτι ἡ ἡδονὴ τὸ ἀγαθὸν, ὅρον
θετέον τὸ ἀγαθόν· εἰ δ' ὅτι ἀγαθὸν, ἀγαθόν. οὕτω δὲ καὶ
ἐπὶ τῶν ἄλλων· οὐκ ἔστι δὲ ταὐτὸν οὔτ' εἶναι, οὔτ' εἰπεῖν· ὅτι ᾧ
τὸ β ὑπάρχει, τούτῳ παντὶ τὸ α ὑπάρχει, καὶ τὸ εἰ-
πεῖν τὸ, ᾧ παντὶ τὸ β, ὑπάρχει, καὶ τὸ α παντὶ ὑπάρ-
χει· οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ β τῷ γ ὑπάρχειν, μὴ παντὶ
δέ· οἷον, ἔστω τὸ μὲν β, καλόν· τὸ δὲ γ, λευκόν· εἰ δὴ λευ-
κῷ τινὶ ὑπάρχει καλὸν, ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι τῷ λευκῷ

τὸ τύπτον, ἢ τὸ ὁρῶν, ἢ ὅτι οὗτος. οἷον, αὐτὸς ζῷον. ἢ εἴπως ἄλλως πίπτει τοὔνομα κατὰ τὴν πρότασιν. τὸ δὲ ὑπάρχειν τόδε τῷδε, καὶ τὸ ἀληθεύεσθαι τόδε κατὰ τοῦδε, τοσαυταχῶς ληπτέον, ὁσαχῶς διῄρηνται αἱ κατηγορίαι. καὶ ταύτας, ἢ πῇ, ἢ ἁπλῶς. ἔτι ἁπλᾶς ἢ συμπεπλεγμένας. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ μὴ ὑπάρχειν. ἐπισκεπτέον δὲ ταῦτα καὶ διοριστέον βέλτιον. τὸ δ' ἐπαναδιπλούμενον ἐν ταῖς προτάσεσι πρὸς τῷ πρώτῳ ἄκρῳ θετέον. οὐ πρὸς τὸ μέσον. λέγω δὲ ὅτι εἰ γένοιτο συλλογισμὸς ὅτι τῆς δικαιοσύνης ἐστὶν ἐπιστήμη, ὅτι ἀγαθόν, τὸ ὅτι ἀγαθόν, ἢ ᾗ ἀγαθόν, πρὸς τῷ πρώτῳ θετέον. ἔστω γὰρ τὸ α ἐπιστήμη ὅτι ἀγαθόν. ἐφ' ᾧ δὲ β ὅτι ἀγαθόν, ἐφ' ᾧ δὲ γ, δικαιοσύνη. τὸ δὴ α ἀληθὲς τοῦ β κατηγορῆσαι. τοῦ γὰρ ἀγαθοῦ ἐστὶν ἐπιστήμη ὅτι ἀγαθόν. ἀλλὰ καὶ τὸ β τοῦ γ. ἡ γὰρ δικαιοσύνη ὅπερ ἀγαθόν. οὕτω μὲν οὖν γίνεται ἀνάλυσις. εἰ δὲ πρὸς τῷ β τεθείη, τὸ ὅτι ἀγαθόν, οὐκ ἔσται. τὸ μὲν γὰρ α κατὰ τοῦ β ἀληθὲς ἔσται. τὸ δὲ β κατὰ τοῦ γ, οὐκ ἀληθὲς ἔσται. τὸ γὰρ ἀγαθὸν ὅτι ἀγαθὸν κατηγορεῖν τῆς δικαιοσύνης, ψεῦδος καὶ οὐ συνετόν. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ ὑγιεινὸν δειχθείη ὅτι ἐστὶν ἐπιστητὸν ᾗ ἀγαθόν. ἢ τραγέλαφος, ᾗ μὴ ὄν, ἢ ὁ ἄνθρωπος φθαρτόν, ᾗ αἰσθητόν. ἐν ἅπασι γὰρ τοῖς ἐπικατηγορουμένοις πρὸς τῷ ἄκρῳ τὴν ἐπαναδίπλωσιν θετέον. οὐχ ἡ αὐτὴ δὲ θέσις τῶν ὅρων, ὅταν ἁπλῶς τι συλλογισθῇ, καὶ ὅταν τόδε τι, ἢ πῇ, ἢ πῶς. λέγω δ' οἷον, ὅταν τὸ ἀγαθὸν ἐπιστητὸν δειχθῇ, καὶ ὅταν ἐπιστητόν τι ὅτι ἀγαθόν. ἀλλ' εἰ μὲν ἁπλῶς ἐπιστητὸν δέδεικται, μέσον θετέον τὸ ὄν, εἰ δ' ὅτι ἀγαθόν, τὸ τὶ ὄν. ἔστω γὰρ τὸ μὲν α ἐπιστήμη, ὅτι

οὐκ ἔστι δὲ τὸ ἀγαθὸν ἐπιστήμη· οὐδὲ τὸ ποιόν, οὐδὲ τὸ ἐναντίον· ἀλλὰ τὸ ἀγαθὸν ταῦτα. ἔστι δὲ ὅτε μήτε τὸ πρῶτον κατὰ τοῦ μέσου, μήτε τοῦτο κατὰ τοῦ τρίτου, τοῦ πρώτου κατὰ τοῦ τρίτου, ὁτὲ μὲν λεγομένου, ὁτὲ δὲ μὴ λεγομένου· οἷον εἰ οὗ ἐπιστήμη ἐστίν, ἔστι τούτου γένος· τοῦ δ' ἀγαθοῦ ἐστὶν ἐπιστήμη, συμπέρασμα ὅτι τοῦ ἀγαθοῦ ἐστὶ γένος· κατηγορεῖται δὲ οὐδὲν κατ' οὐδενός. εἰ δὲ οὗ ἐστὶν ἐπιστήμη, γένος ἐστὶ τοῦτο, τοῦ δ' ἀγαθοῦ ἐστὶν ἐπιστήμη, συμπέρασμα, ὅτι τὸ ἀγαθόν ἐστι γένος· κατὰ μὲν δὴ τοῦ ἄκρου κατηγορεῖται τὸ πρῶτον· κατ' ἀλλήλων δὲ οὐ λέγεται. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν ληπτέον. οὐ γὰρ ἀεὶ σημαίνει τὸ μὴ ὑπάρχειν τόδε τῷδε, μὴ εἶναι τόδε τόδε· ἀλλ' ἐνίοτε τὸ μὴ εἶναι τόδε τοῦδε, ἢ τόδε τῷδε. οἷον ὅτι οὐκ ἔστι κινήσεως κίνησις, ἢ γενέσεως γένεσις. ἡδονῆς δέ ἐστιν. οὐκ ἄρα ἡ ἡδονὴ γένεσις. ἢ πάλιν ὅτι γέλωτος μὲν ἐστὶ σημεῖον· σημείου δὲ, οὐκ ἔστι σημεῖον· ὥστ' οὐ σημεῖον ὁ γέλως. ὁμοίως δὲ κἂν τοῖς ἄλλοις, ἐν ὅσοις ἀναιρεῖται τὸ πρόβλημα, τὸ λέγεσθαί πως πρὸς αὐτό, τὸ γένος. πάλιν ὅτι ὁ καιρὸς οὐκ ἔστι χρόνος δέων· θεῷ γὰρ καιρὸς μὲν ἐστί· χρόνος δ' οὐκ ἔστι δέων. διὰ τὸ μηδὲν εἶναι θεῷ ὠφέλιμον. ὅρους μὲν γὰρ θετέον, καιρὸν καὶ χρόνον δέοντα, καὶ θεόν. τὴν δὲ πρότασιν ληπτέον, κατὰ τὴν τοῦ ὀνόματος πτῶσιν. ἁπλῶς γὰρ τοῦτο λέγομεν κατὰ πάντων. ὅτι τοὺς μὲν ὅρους ἀεὶ θετέον κατὰ τὰς κλήσεις τῶν ὀνομάτων. οἷον, ἄνθρωπον, ἢ ἀγαθόν. ἢ ἐναντία. οὐκ ἀνθρώπου ἢ ἀγαθοῦ ἢ ἐναντίων. τὰς δὲ προτάσεις ληπτέον κατὰ τὰς ἑκάστου πτώσεις. ἢ γὰρ ὅτι τούτῳ οἷον τὸ ἴσον, ἢ ὅτι τούτου. οἷον, τὸ διπλάσιον. ἢ ὅτι τοῦτο, οἷον

τοιούτους συλλογισμούς. ἐνίοτε δὲ καὶ ἀπατᾶσθαι συμβήσεται διὰ τὴν τοιαύτην ζήτησιν. οἷον, ὅτι τῶν ἀμέσων ἔστι συλλογισμός. ἔστω γὰρ τὸ α δύο ὀρθαί. τὸ δὲ ἐφ' ᾧ β, τρίγωνον. ἐφ' ᾧ δὲ γ, ἰσοσκελές. τῷ μὲν οὖν γ, ὑπάρχει τὸ α, διὰ τὸ β. τῷ δὲ β οὐκέτι δι' ἄλλο. καθ' αὑτὸ γὰρ τὸ τρίγωνον ἔχει δύο ὀρθάς. ὥστ' οὐκ ἔσται μέσον τοῦ α, β καίπερ ἀποδεικτικοῦ ὄντος. φανερὸν οὖν ὅτι τὸ μέσον οὐχ οὕτως ἀεὶ ληπτέον, ὡς τόδε τι. ἀλλ' ἐνίοτε λόγω. ὅπερ συμβαίνει κἀπὶ τοῦ λεχθέντος. τὸ δὲ ὑπάρχειν τὸ πρῶτον τῷ μέσῳ, καὶ τοῦτο τῷ ἄκρῳ, οὐ δεῖ λαμβάνειν, ὡς ἀεὶ κατηγορηθησομένων ἀλλήλων, ὁμοίως ἢ τό, τε πρῶτον τοῦ μέσου καὶ τοῦτο τοῦ ἐσχάτου. καὶ ἐπὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν δὲ ὡσαύτως. ἀλλ' ὁσαχῶς τὸ εἶναι λέγεται, καὶ τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν αὐτὸ τοῦτο, τοσαυταχῶς οἴεσθαι χρὴ σημαίνειν τὸ ὑπάρχειν, καὶ τὸ μὴ ὑπάρχειν. οἷον, ὅτι τῶν ἐναντίων ἐστὶ μία ἐπιστήμη. ἔστω γὰρ τὸ α τὸ, μίαν εἶναι ἐπιστήμην. τὰ δ' ἐναντία ἀλλήλοις, ἐφ' οὗ β. τὸ δὴ α τῷ β ὑπάρχει, οὐχ ὡς τὰ ἐναντία τῷ, μίαν εἶναι αὐτῶν ἐπιστήμην, ἀλλ' ὅτι ἀληθὲς εἰπεῖν κατ' αὐτῶν μίαν εἶναι αὐτῶν ἐπιστήμην. συμβαίνει δ' ὁτὲ μὲν, ἐπὶ τοῦ μέσου τὸ πρῶτον λέγεσθαι. τὸ δὲ μέσον, ἐπὶ τοῦ τρίτου μὴ λέγεσθαι. οἷον ἡ σοφία ἔστιν ἐπιστήμη. τοῦ δ' ἀγαθοῦ ἐστὶν ἡ σοφία, συμπέρασμα ὅτι τοῦ ἀγαθοῦ ἐστὶν ἐπιστήμη. τὸ μὲν δὴ ἀγαθὸν οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη. ἡ δὲ σοφία ἔστιν ἐπιστήμη. ὁτὲ δὲ τὸ μὲν μέσον ἐπὶ τοῦ τρίτου λέγεται: τὸ δὲ πρῶτον ἐπὶ τοῦ μέσου οὐ λέγεται. οἷον, εἰ τοῦ ποιοῦ παντός ἐστιν ἐπιστήμη, ἢ ἐναντίου. τὸ δ' ἀγαθὸν καὶ ἐναντίον καὶ ποιόν, συμπέρασμα μὲν, ὅτι τοῦ ἀγαθοῦ ἐστὶν ἐπιστήμη.

ᾱ τὸ μὲν, ἐφ' ᾧ ὑγίεια. τὸ δ' ἐφ' ᾧ β̄, νόσος. ἐφ' ᾧ δὲ γ̄, ἄν-
θρωπος. ἀληθὲς γὰρ εἰπεῖν ὅτι τὸ ᾱ οὐδενὶ τῷ β̄ ἐνδέχε-
ται ὑπάρχειν. οὐδεμιᾷ γὰρ νόσῳ ὑγίεια ὑπάρχει. καὶ
πάλιν ὅτι τὸ β̄ παντὶ τῷ γ̄ ὑπάρχει. πᾶς γὰρ ἄνθρωπος
δεκτικὸς νόσου. δόξειεν ἂν οὖν συμβαίνειν, μηδενὶ
ἀνθρώπῳ ἐνδέχεσθαι ὑγίειαν ὑπάρχειν. τούτου δ' αἴτιον, τὸ
μὴ καλῶς ἐκκεῖσθαι τοὺς ὅρους κατὰ τὴν λέξιν. ἐπεὶ μετα-
ληφθέντων τῶν κατὰ τὰς ἕξεις, οὐκ ἔσται συλλογισμός. οἷον,
ἀντὶ μὲν τῆς ὑγιείας, εἰ τεθείη τὸ ὑγιαῖνον. ἀντὶ δὲ τῆς νό-
σου, τὸ νοσοῦν. οὐ γὰρ ἀληθὲς εἰπεῖν ὡς οὐκ ἐνδέχεται τῷ
νοσοῦντι, τὸ ὑγιαῖνον ὑπάρξαι. τούτου δὲ μὴ ληφθέν-
τος, οὐ γίνεται συλλογισμός εἰ μὴ τοῦ ἐνδέχεσθαι. τοῦτο δὲ οὐκ
ἀδύνατον. ἐνδέχεται γὰρ μηδενὶ ἀνθρώπῳ ὑπάρχειν ὑγίειαν.
πάλιν ἐπὶ τοῦ μέσου σχήματος, ὁμοίως ἔσται τὸ ψεῦδος.
τὴν γὰρ ὑγίειαν, νόσῳ μὲν οὐδεμιᾷ. ἀνθρώπῳ δὲ παντὶ ἐνδέχεται
ὑπάρχειν. ὥστ' οὐδενὶ ἀνθρώπῳ νόσον. ἐν δὲ τῷ γ' σχήματι κατὰ
τὸ ἐνδέχεσθαι συμβαίνει τὸ ψεῦδος. καὶ γὰρ ὑγίειαν καὶ
νόσον, καὶ ἐπιστήμην, καὶ ἄγνοιαν, καὶ ὅλως τὰ ἐναντία,
παντὶ τῷ αὐτῷ ἐνδέχεται ὑπάρχειν. ἀλλήλοις δ' ἀδύνα-
τον. τοῦτο δὲ ἀνομολογούμενον τοῖς προειρημένοις. ὅτε γὰρ
τῷ αὐτῷ πλείω ἐνδέχοιτο ὑπάρχειν, ἐνεδέχετο καὶ
ἀλλήλοις. φανερὸν οὖν ὅτι ἐν ἅπασι τούτοις ἡ ἀπάτη
γίνεται παρὰ τὴν τῶν ὅρων ἔκθεσιν. μεταληφθέντων
γὰρ τῶν κατὰ τὰς ἕξεις, οὐδὲν γίνεται ψεῦδος. δῆλον οὖν ὅτι
κατὰ τὰς τοιαύτας προτάσεις, ἀεὶ τὸ κατὰ τὴν ἕξιν ἀντὶ τῆς
ἕξεως μεταληπτέον καὶ θετέον ὅρον. οὐ δεῖ δὲ τοὺς ὅρους ἀεὶ
ζητεῖν ὀνόματι ἐκτίθεσθαι. πολλάκις γὰρ ἔσονται ὅ-
ροι, οἷς οὐ κεῖται ὄνομα. διὸ χαλεπὸν ἀνάγειν τοὺς

μα. Πολλάκις μὲν οὖν ἀπατᾶσθαι συμβαίνει περὶ τοὺς συλλογισμοὺς, διὰ τὸ ἀναγκαῖον· ὥσπερ εἴρηται πρότερον. ἐνίοτε δὲ παρὰ τὴν ὁμοιότητα τῆς τῶν ὅρων θέσεως· ὅπερ οὐ χρὴ λανθάνειν ἡμᾶς. οἷον εἰ τὸ α κατὰ τοῦ β λέγεται. καὶ τὸ β κατὰ τοῦ γ. δόξειε γὰρ ἂν οὕτως ἐχόντων τῶν ὅρων, εἶναι συλλογισμός. οὐ γίνεται δὲ, οὔτ᾽ ἀναγκαῖον οὐδὲν, οὔτε συλλογισμός, ἔστω γὰρ ἐφ᾽ ᾧ α, τὸ ἀεὶ εἶναι. ἐφ᾽ ᾧ δὲ β, διανοητὸς Αριστομένης. τὸ δὲ ἐφ᾽ ᾧ γ, ἀριστομένης. ἀληθὲς δὴ τὸ α τῷ β ὑπάρχειν. ἀεὶ γάρ ἐστι διανοητὸς ἀριστομένης. ἀλλὰ καὶ τὸ β τῷ γ. ὁ γὰρ ἀριστομένης, διανοητὸς ἀριστομένης ἐστί. τὸ δὲ α τῷ γ οὐχ ὑπάρχει. φθαρτὸς γάρ ἐστιν ὁ ἀριστομένης. οὐ γὰρ ἐγίνετο συλλογισμὸς, οὕτως ἐχόντων τῶν ὅρων. ἀλλὰ ἔδει καθόλου τὴν αβ ληφθῆναι πρότασιν. τοῦτο δὲ ψεῦδος, τὸ ἀξιοῦν πάντα τὸν διανοητὸν ἀριστομένην ἀεὶ εἶναι. φθαρτοῦ ὄντος ἀριστομένους. πάλιν ἔστω τὸ μὲν ἐφ᾽ ᾧ γ, μίκκαλος. τὸ δ᾽ ἐφ᾽ ᾧ β μουσικὸς μίκκαλος. ἐφ᾽ ᾧ δὲ τὸ α, τὸ φθείρεσθαι αὔριον. ἀληθὲς δὴ τὸ β τοῦ γ κατηγορεῖν. ὁ γὰρ μίκκαλος ἐστι μουσικὸς μίκκαλος. ἀλλὰ καὶ τὸ α τοῦ β. φθείροιτο γὰρ αὔριον μουσικὸς μίκκαλος. τὸ δέ γε α τοῦ γ, ψεῦδος. τοῦτο δὴ ταυτόν ἐστι τῷ πρότερον. οὐ γὰρ ἀληθὲς καθόλου μίκκαλος μουσικὸς, ὅτι φθείρεται αὔριον. τούτου δὲ μὴ ληφθέντος, οὐκ ἦν συλλογισμός. αὕτη μὲν οὖν ἡ ἀπάτη γίνεται τῷ παρὰ μικρόν. ὡς γὰρ οὐδὲν διαφέρον εἰπεῖν τόδε τῷδε ὑπάρχειν, ἢ τόδε τῷδε παντὶ ὑπάρχειν συγχωροῦμεν. πολλάκις δὲ διαψεύδεσθαι συμπεσεῖται, παρὰ τὸ μὴ καλῶς ἐκτίθεσθαι τοὺς κατὰ τὴν πρότασιν ὅρους. οἷον,

82 ποῦ αἱ προτάσεις. πάλιν εἰ ἀνθρώπου ὄντος, ἀνάγκη ζῷον
εἶναι. καὶ εἰ ζῴου, οὐσίαν. ἀνθρώπου ὄντος, ἀνάγκη οὐσίαν εἶναι.
ἀλλ' οὔπω συλλελόγισται. οὐ γὰρ ἔχουσιν αἱ προτάσεις
ὡς εἴπομεν. ἀπατώμεθα δὲ ἐν τοῖς τοιούτοις, διὰ τὸ
ἀναγκαῖόν τι συμβαίνειν ἐκ τῶν κειμένων, ὅτι καὶ ὁ συλλο
γισμὸς, ἀναγκαῖόν ἐστι. ἐπιπλέον δὲ τὸ ἀναγκαῖον, ἢ
ὁ συλλογισμός. ὁ μὲν γὰρ συλλογισμὸς πᾶς, ἀναγκαῖον.
τὸ δ' ἀναγκαῖον οὐ πᾶν, συλλογισμός. ὥστ' οὐκ εἴ τι συμ
βαίνει τεθέντων τινῶν, πειρατέον ἀνάγειν εὐθύς.
ἀλλὰ πρῶτον ληπτέον τὰς δύο προτάσεις. εἶθ' οὕτω
διαιρετέον εἰς τοὺς ὅρους μέσον δὲ θετέον τῶν ὅρων, τὸν ἐν
ἀμφοτέραις ταῖς προτάσεσι λεγόμενον. ἀνάγκη γὰρ τὸ
μέσον ἐν ἀμφοτέραις ὑπάρχειν, ἐν ἅπασι τοῖς σχή
μασιν. ἐὰν μὲν οὖν κατηγορῇ, καὶ κατηγορῆται τὸ μέ
σον, ἢ αὐτὸ μὲν κατηγορῇ, ἄλλο δ' ἐκείνου ἀπαρνῆ
ται, τὸ πρῶτον ἔσται σχῆμα. ἐὰν δὲ καὶ κατηγορῇ καὶ
ἀπαρνῆται ἀπό τινος, τὸ μέσον. ἐὰν δὲ ἄλλα ἐκείνου
κατηγορῆται, ἢ τὸ μὲν ἀπαρνῆται, τὸ δὲ κατηγορῆ
ται, τὸ ἔσχατον. οὕτω γὰρ εἶχεν ἐν ἑκάστῳ σχήματι τὸ
μέσον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐὰν μὴ καθόλου ὦσιν αἱ προτά
σεις. ὁ γὰρ αὐτὸς διορισμὸς τοῦ μέσου. φανερὸν οὖν ὡς
ἐν ᾧ λόγῳ μὴ λέγηται τὸ αὐτὸ πλεονάκις, ὅτι οὐ γί
νεται συλλογισμός. οὐ γὰρ εἴληπται μέσον. ἐπεὶ δ' ἔ
χομεν ποῖον ἐν ἑκάστῳ σχήματι περαίνεται τῶν προβλη
μάτων. καὶ ἐν τίνι τὸ καθόλου. καὶ ἐν ποίῳ τὸ ἐν μέρει,
φανερὸν, ὡς οὐκ εἰς ἅπαντα τὰ σχήματα βλεπτέον.
ἀλλ' ἑκάστου προβλήματος, εἰς τὸ οἰκεῖον. ὅσα δὲ ἐν
πλείοσι περαίνεται. τῇ τοῦ μέσου θέσει γνωριοῦμεν τὸ σχῆ

μένα σχήματα, λεκτέον ἂν εἴη μετὰ ταῦτα. λοιπὸν γὰρ ἔτι τοῦτο τῆς σκέψεως. εἰ γὰρ τήν τε γένεσιν τῶν συλλογισμῶν θεωροῖμεν, καὶ τοῦ εὑρίσκειν ἔχοιμεν δύναμιν, ἔτι δὲ τοὺς γεγενημένους ἀναλύοιμεν εἰς τὰ προειρημένα σχήματα, τέλος ἂν ἔχοι ἡ ἐξ ἀρχῆς πρόθεσις. συμβήσεται δ' ἅμα καὶ τὰ πρότερον εἰρημένα ἐπιβεβαιοῦσθαι, καὶ φανερώτερα εἶναι, ὅτι οὕτως ἔχει, διὰ τῶν νῦν λεχθησομένων. δεῖ γὰρ πᾶν τὸ ἀληθὲς αὐτὸ ἑαυτῷ ὁμολογούμενον εἶναι πάντῃ. πρῶτον μὲν οὖν δεῖ πειρᾶσθαι τὰς δύο προτάσεις ἐκλαμβάνειν τοῦ συλλογισμοῦ· ῥᾷον γὰρ εἰς τὰ μείζω διελεῖν, ἢ τὰ ἐλάττω. μείζω δὲ τὰ συγκείμενα, ἢ ἐξ ὧν. εἶτα σκοπεῖν ποτέρα ἐν ὅλῳ καὶ ποτέρα ἐν μέρει. καὶ εἰ μὴ ἄμφω εἰλημμέναι εἶεν, αὐτὸν τιθέντα τὴν ἑτέραν. ἐνίοτε γὰρ τὴν καθόλου προτείναντες, τὴν ἐν αὐτῇ οὐ λαμβάνουσιν, οὔτε γράφοντες, οὔτ' ἐρωτῶντες· ἢ ταύτας μὲν προτείνουσι, δι' ὧν δ' αὗται περαίνονται, παραλείπουσιν· ἄλλα δὲ μάτην ἐρωτῶσι, σκεπτέον οὖν εἴ τι περίεργον εἴληπται, καί τι τῶν ἀναγκαίων παραλέλειπται, καὶ τὸ μὲν, θετέον, τὸ δ' ἀφαιρετέον, ἕως ἂν ἔλθῃ τις, εἰς τὰς δύο προτάσεις. ἄνευ γὰρ τούτων, οὐκ ἔστιν ἀναγαγεῖν τοὺς οὕτως ἠρωτημένους λόγους. ἐνίων μὲν οὖν ῥᾴδιον ἰδεῖν τὸ ἐνδεές· ἔνιοι δὲ λανθάνουσι καὶ δοκοῦσι συλλογίζεσθαι, διὰ τὸ ἀναγκαῖόν τι συμβαίνειν ἐκ τῶν κειμένων. οἷον εἰ ληφθείη μὴ οὐσίας ἀναιρουμένης, οὐκ ἀναιρεῖσθαι οὐσίαν. ἐξ ὧν δ' ἐστὶν ἀναιρουμένων, καὶ τὸ ἐκ τούτων φθείρεσθαι. τούτων γὰρ τεθέντων, ἀναγκαῖον μὲν, τὸ τῆς οὐσίας μέρος εἶναι οὐσίαν. οὐ μὴν συλλελόγισται, διὰ τῶν εἰλημμένων. ἀλλ' ἐλλεί-

ζῶον θνητὸν, ἢ ὑπόπουν ἢ ἄπουν ἐστίν. κατὰ δὲ τοῦ δ, τὸ α.
τὸν γὰρ ἄνθρωπον ζῶον θνητὸν εἶναι ἔλαβεν. ὥσθ᾽ ὑπόπουν μὲν
ἢ ἄπουν εἶναι ζῶον ἀνάγκη τὸν ἄνθρωπον. ὑπόπουν δ᾽ οὐκ
ἀνάγκη. ἀλλὰ λαμβάνει. τοῦτο δ᾽ ἦν ὃ ἔδει πάλιν
δεῖξαι. τοῦτον δὴ τὸν τρόπον ἀεὶ διαιρουμένοις, τὸ μὲν
καθόλου συμβαίνει αὐτοῖς μέσον λαμβάνειν. καθ᾽ οὗ
δὲ δεῖ δεῖξαι καὶ τὰς διαφορὰς, ἄκρα. τέλος δὲ, ὅτι τοῦτ᾽
ἔστιν ἄνθρωπος, ἢ ὅτι ποτ᾽ ἂν ᾖ, τὸ ζητούμενον, οὐδὲν λέγουσι σα
φὲς, ὥστε ἀναγκαῖον εἶναι. καὶ γὰρ τὴν ἄλλην ὁδὸν ποι
οῦνται πᾶσαν. οὐδὲ τὰς ἐνδεχομένας εὐπορίας ὑπο
λαμβάνοντες ὑπάρχειν. φανερὸν δ᾽ ὅτι οὔτ᾽ ἀνα
σκευάσαι ταύτῃ τῇ μεθόδῳ ἐστὶν, οὔτε περὶ συμβεβη
κότος, ἢ ἰδίου συλλογίσασθαι, οὔτε περὶ γένους, οὔτε ἐν οἷς
ἀγνοεῖται, τὸ, πότερον ὡδὶ, ἢ ὡδὶ ἔχει. οἷον ἆρ᾽ ἡ διά
μετρος ἀσύμμετρος, ἢ σύμμετρος. ἐὰν γὰρ λάβῃ ὅτι πᾶν
μῆκος ἢ σύμμετρον ἢ ἀσύμμετρον. ἡ δὲ διάμετρος μῆ
κος, συλλελόγισται, ὅτι ἡ ἀσύμμετρος ἢ σύμμετρος ἡ
διάμετρος. εἰ δὲ λήψεται ἀσύμμετρον. ὃ ἔδει συλλογίσα
σθαι, λήψεται. οὐκ ἄρα ἐστὶ δεῖξαι. ἡ μὲν γὰρ ὁδὸς, αὕτη.
διὰ ταύτης δ᾽ οὐκ ἔστι δεῖξαι. τὸ σύμμετρον, ἢ ἀσύμμε
τρον ἐφ᾽ οὗ α. μῆκος ἐφ᾽ οὗ β. διάμετρος ἐφ᾽ οὗ γ. φανε
ρὸν οὖν ὅτι οὔτε πρὸς πᾶσαν σκέψιν ἁρμόζει τῆς ζητή
σεως ὁ τρόπος, οὔτ᾽ ἐν οἷς μάλιστα δοκεῖ πρέπειν, ἐν τού
τοις ἐστὶ χρήσιμος. ἐκ τίνων μὲν οὖν αἱ ἀποδείξεις γί
νονται, καὶ πῶς, καὶ εἰς ὁποῖα, βλεπτέον καθ᾽ ἕκαστον
πρόβλημα, φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων.

Περὶ τῆς ἀναλύσεως συλλογισμῶν, τμῆμα. γ᾽.

ΠΩΣ δ᾽ ἀνάξομεν τοὺς συλλογισμοὺς εἰς τὰ προειρη

φανερόν. καθόλου μὲν οὖν ὃν δεῖ τρόπον τὰς προτάσεις ἐκλέγειν, εἴρηται σχεδόν. δι' ἀκριβείας δὲ διεληλύθαμεν ἐν τῇ πραγματείᾳ τῇ περὶ τὴν διαλεκτικήν.

Ὅτι δ' ἡ διὰ τῶν γενῶν διαίρεσις, μικρόν τι μόριόν ἐστι τῆς εἰρημένης μεθόδου, ῥᾴδιον ἰδεῖν. ἔστι γὰρ ἡ διαίρεσις, οἷον ἀσθενὴς συλλογισμός. ὃ μὲν γὰρ δεῖ δεῖξαι, αἰτεῖται. συλλογίζεται δ' ἀεί τι τῶν ἄνωθεν. πρῶτον δ' αὐτὸ τοῦτο ἐλελήθει τοὺς χρωμένους αὐτῇ πάντας. καὶ πείθειν ἐπεχείρουν, ὡς ὄντος δυνατοῦ περὶ οὐσίας ἀπόδειξιν γενέσθαι. καὶ τοῦ τί ἐστιν. ὥστ' οὔτε ὅ, τι ἐνδέχεται συλλογίσασθαι διαιρουμένους συνίεσαν, οὔτε ὅτι οὕτως ἐνεδέχετο ὥσπερ εἰρήκαμεν. ἐν μὲν οὖν ταῖς ἀποδείξεσιν ὅταν δέῃ τι συλλογίσασθαι ὑπάρχειν δεῖ τὸ μέσον δι' οὗ γίνεται ὁ συλλογισμὸς, ἧττον ἀεὶ εἶναι καὶ μὴ καθόλου τοῦ πρώτου τῶν ἄκρων. ἡ δὲ διαίρεσις, τοὐναντίον βούλεται. τὸ γὰρ καθόλου λαμβάνει μέσον. ἔστω γὰρ τὸ ζῷον ἐφ' οὗ α. τὸ δὲ θνητὸν, ἐφ' οὗ β. καὶ τὸ ἀθάνατον, ἐφ' οὗ γ. ὁ δὲ ἄνθρωπος, οὗ τὸν λόγον δεῖ λαβεῖν, ἐφ' οὗ τὸ δ. ἅπαν δὴ ζῷον λαμβάνει, ἢ θνητὸν, ἢ ἀθάνατον. τοῦτο δέ ἐστιν, ὃ ἂν ᾖ α, ἅπαν εἶναι ἢ β, ἢ γ. πάλιν τὸν ἄνθρωπον, ἀεὶ διαιρούμενος, τίθεται ζῷον εἶναι. ὥστε κατὰ τοῦ δ τὸ α λαμβάνει ὑπάρχειν. ὁ μὲν οὖν συλλογισμὸς, ἐστὶν ὅτι τὸ δ, ἢ β, ἢ γ ἅπαν ἔσται. ὥστε τὸν ἄνθρωπον, ἢ θνητὸν μὲν, ἢ ἀθάνατον ἀναγκαῖον εἶναι. θνητὸν δὲ, οὐκ ἀναγκαῖον. ἀλλ' αἰτεῖται. τοῦτο δ' ἦν ὃ ἔδει συλλογίσασθαι. καὶ πάλιν θέμενος τὸ μὲν α ζῷον θνητόν. ἐφ' οὗ δὲ τὸ β ὑπόπουν. ἐφ' οὗ δὲ τὸ γ ἄπουν. τὸν δὲ ἄνθρωπον, τὸ δ, ὡσαύτως λαμβάνει. τὸ μὲν α, ἤτοι ἐν τῷ β, ἢ ἐν τῷ γ εἶναι. ἅπαν γὰρ

ζῷον

σιν. ὅτι πάντες οὐδ' εἰς τὸ πρῶτον ἀνελύοντο. καὶ ὅτι εἰς τὸ πρῶτον σχῆμα τῶν συλλογισμῶν ἀναγομένων, οὗτοι μόνοι διὰ τοῦ ἀδυνάτου περαίνονται. πῶς μὲν οὖν δεῖ τοὺς συλλογισμοὺς ἀνάγειν, καὶ ὅτι ἀναλύεται τὰ σχήματα εἰς ἄλληλα, φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων. Διαφέρει δέ τι ἐν τῷ κατασκευάζειν, ἢ ἀνασκευάζειν τὸ ὑπολαμβάνειν, ἢ ταὐτὸν ἢ ἕτερον σημαίνειν τὸ, μὴ εἶναι τοδὶ, καὶ εἶναι μὴ τοῦτο. οἷον, τὸ μὴ εἶναι λευκὸν, τῷ εἶναι μὴ λευκόν. οὐ γὰρ ταὐτὸν σημαίνει. οὐδ' ἔστιν ἀπόφασις τοῦ εἶναι λευκὸν, τὸ εἶναι μὴ λευκὸν, ἀλλὰ τὸ μὴ εἶναι λευκόν. λόγος δὲ τούτου, ὅδε. ὁμοίως γὰρ ἔχει τὸ δύναται βαδίζειν, πρὸς τὸ δύναται οὐ βαδίζειν, τῷ ἔστι λευκὸν, πρὸς τὸ ἔστιν οὐ λευκόν. καὶ τὸ ἐπίσταται τἀγαθὸν πρὸς τὸ ἐπίσταται τὸ οὐκ ἀγαθόν. τὸ γὰρ ἐπίσταται τἀγαθὸν, ἢ ἔστιν ἐπιστάμενος τὸ ἀγαθὸν, οὐδὲν διαφέρει. οὐδὲ τὸ δύναται βαδίζειν, ἢ ἔστι δυνάμενος βαδίζειν. ὥστε καὶ τὰ ἀντικείμενα τὸ, οὐ δύναται βαδίζειν, οὐκ ἔστι δυνάμενος βαδίζειν. εἰ οὖν τὸ οὐκ ἔστι δυνάμενος βαδίζειν ταὐτὸ σημαίνει, καὶ ἔστι δυνάμενος οὐ βαδίζειν, ἢ μὴ βαδίζειν. ταῦτά γε ἅμα ὑπάρξει τῷ αὐτῷ. ὁ γὰρ αὐτὸς δύναται καὶ βαδίζειν, καὶ μὴ βαδίζειν. καὶ ἐπιστήμων τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ μὴ ἀγαθοῦ ἐστι. φάσις δὲ καὶ ἀπόφασις, οὐχ ὑπάρχουσιν αἱ ἀντικείμεναι, ἅμα τῷ αὐτῷ. Ὥσπερ οὖν οὐ ταὐτόν ἐστι τὸ μὴ ἐπίστασθαι τὸ ἀγαθὸν, καὶ ἐπίστασθαι τὸ μὴ ἀγαθόν. οὐδὲ εἶναι μὴ ἀγαθὸν καὶ μὴ εἶναι ἀγαθὸν, ταὐτόν. τῶν γὰρ ἀνάλογον ἐὰν θάτερον ἢ ἕτερα, καὶ θάτερα, οὐδὲ τὸ εἶναι μὴ ἴσον καὶ τὸ μὴ εἶναι ἴσον. τῷ μὲν γὰρ, ὑπόκειταί τι, τῷ

τὸ ἐν μέρει, καὶ τὸ ᾱ τινὶ τῷ β̄ ὑπάρξει. καὶ ὁ στερητικὸς ὁ συλλογισμὸς καθόλου τῶν ὅρων ὄντων, ὁμοίως ληπτέον. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ β̄ παντὶ τῷ γ̄. τὸ δὲ ᾱ μηδενί. οὐκοῦν τινὶ τῶν β̄ ὑπάρξει τὸ γ̄. τὸ δὲ ᾱ οὐδενὶ τῷ γ̄. ὥστ' ἔσται μέσον τὸ γ̄. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ μὲν στερητικὸν καθόλου. τὸ δὲ κατηγορικὸν ἐν μέρει. τὸ μὲν γὰρ ᾱ οὐδενὶ τῷ γ̄. τὸ δὲ γ̄, τινὶ τῶν β̄ ὑπάρξει. ἐὰν δὲ ἐν μέρει ληφθῇ τὸ στερητικὸν, οὐκ ἔσται ἀνάλυσις. οἷον εἰ τὸ μὲν β̄ παντὶ τῷ γ̄. τὸ δὲ ᾱ τινὶ μὴ ὑπάρχει. ἀντιστραφέντος γὰρ τοῦ β̄γ̄, ἀμφότεραι αἱ προτάσεις ἔσονται κατὰ μέρος. φανερὸν δὲ ὅτι καὶ πρὸς τὸ ἀναλύειν εἰς ἄλληλα τὰ σχήματα. ἡ πρὸς τῷ ἐλάττονι ἄκρῳ πρότασις, ἀντιστρεπτέα ἐν ἀμφοτέροις τοῖς σχήμασιν. ταύτης γὰρ μετατιθεμένης, ἡ μετάβασις ἐγίνετο. τῶν δὲ ἐν τῷ μέσῳ σχήματι, ἅτερος μὲν ἀναλύεται. ἅτερος δ' οὐκ ἀναλύεται εἰς τὸ τρίτον. ὅταν μὲν γὰρ ᾖ τὸ καθόλου στερητικὸν, ἀναλύεται. εἰ γὰρ τὸ ᾱ μηδενὶ τῷ β̄. τῷ δὲ γ̄ τινί, ἀμφότερα ὁμοίως ἀντιστρέφει πρὸς τὸ ᾱ. ὥστε τὸ μὲν β̄, οὐδενὶ τῷ ᾱ. τὸ δὲ γ̄, τινί. μέσον ἄρα τὸ ᾱ. ὅταν δὲ τὸ ᾱ παντὶ τῷ β̄. τῷ δὲ γ̄ τινὶ μὴ ὑπάρχῃ, οὐκ ἔσται ἀνάλυσις. οὐδετέρα γὰρ τῶν προτάσεων ἐκ τῆς ἀντιστροφῆς καθόλου. καὶ οἱ ἐκ τοῦ τρίτου δὲ σχήματος, ἀναλυθήσονται εἰς τὸ μέσον, ὅταν ᾖ καθόλου τὸ στερητικόν. οἷον, εἰ τὸ ᾱ μηδενὶ τῷ γ̄. τὸ δὲ β̄ τινὶ, ἢ παντί. καὶ γὰρ τὸ γ̄ τῷ μὲν ᾱ οὐδενί. τῷ δὲ β̄ τινὶ ὑπάρξει. ἐὰν δ' ἐπὶ μέρους ᾖ τὸ στερητικὸν, οὐκ ἀναλυθήσεται. οὐ γὰρ δέχεται ἀντιστροφὴν τὸ ἐν μέρει ἀποφατικόν. φανερὸν οὖν ὅτι οἱ αὐτοὶ συλλογισμοὶ οὐκ ἀναλύονται ἐν τούτοις τοῖς σχήμα-

86 σχήματι, ἀλλ' ἐν ἑκάστῳ τεταγμένα, φανερὸν ἐκ τοῦ συμπεράσματος. ἐν ᾧ σχήματι ζητητέον. τούς τε πρὸς ὁρισμοὺς τῶν λόγων, ὅσοι πρὸς ἕν τι τυγχάνουσι διειλεγμένοι τῶν ἐν τῷ ὅρῳ, πρὸς ὃ διείλεκται θετέον ὅρον. καὶ οὐ τὸν ἅπαντα λόγον. ἧττον γὰρ συμβήσεται ταράττεσθαι διὰ τὸ μῆκος. οἷον, εἰ τὸ ὕδωρ ἔδειξεν ὅτι ὑγρὸν ποτόν, τὸ ποτὸν καὶ τὸ ὕδωρ, ὅρους θετέον. ἔτι δὲ τοὺς ἐξ ὑποθέσεως συλλογισμοὺς οὐ πειρατέον ἀνάγειν. οὐ γὰρ ἔστιν ἐκ τῶν κειμένων ἀνάγειν. οὐ γὰρ διὰ συλλογισμοῦ δεδειγμένοι εἰσίν, ἀλλὰ διὰ συνθήκης ὡμολογημένοι πάντες. οἷον εἰ ὑποθέμενος, ἂν δύναμίς τις μία μὴ εἴη τῶν ἐναντίων, μηδ' ἐπιστήμην μίαν εἶναι. εἶτα διαλεχθείη ὅτι οὐκ ἔστι μία δύναμις τῶν ἐναντίων. οἷον τοῦ ὑγιεινοῦ καὶ τοῦ νοσώδους. ἅμα γὰρ ἔσται τὸ αὐτὸ ὑγιεινὸν καὶ νοσῶδες. ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἔστι μία πάντων τῶν ἐναντίων δύναμις, ἀποδέδεικται. ὅτι δὲ ἐπιστήμη οὐκ ἔστιν ἐναντίων, οὐ δέδεικται. καίτοι ὁμολογεῖν ἀναγκαῖον. ἀλλ' οὐκ ἐκ συλλογισμοῦ, ἀλλ' ἐξ ὑποθέσεως. τοῦτον μὲν οὖν οὐκ ἔστιν ἀνάγειν. ὅτι δὲ οὐ μία δύναμις ἔστιν. οὗτος γὰρ ἴσως καὶ ἦν συλλογισμός, ἐκεῖνο δὲ ὑπόθεσις. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν διὰ τοῦ ἀδυνάτου περαινομένων. οὐδὲ γὰρ τούτους ἔστιν ἀναλύειν. ἀλλὰ τὴν μὲν εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπαγωγὴν ἔστι. συλλογισμῷ γὰρ δείκνυται. θάτερον δ' οὐκ ἔστιν. ἐξ ὑποθέσεως γὰρ περαίνεται. διαφέρουσι δὲ τῶν προειρημένων, ὅτι ἐν ἐκείνοις μὲν δεῖ προδιομολογήσασθαι, εἰ μέλλει συμφήσειν. οἷον, ἂν δειχθῇ μία δύναμις τῶν ἐναντίων, καὶ ἐπιστήμην εἶναι τὴν αὐτήν. ἐνταῦθα δὲ καὶ μὴ προδιομολογησάμενοι συγχωροῦσι, διὰ τὸ φα-

ὑπάρχει καλόν. ἀλλ' οὐ παντὶ ἴσως. εἰ μὲν οὖν τὸ α τῷ β ὑπάρχει, μὴ παντὶ δὲ, καθ' οὗ τὸ β, οὔτ' εἰ παντὶ τῷ γ τὸ β, οὔτ' εἰ μόνον ὑπάρχει, ἀνάγκη τὸ α οὐχ ὅτι οὐ παντί, ἀλλ' οὐδ' ὑπάρχειν τῷ γ. εἰ δὲ καθ' οὗ ἂν τὸ β λέγηται ἀληθῶς, τούτῳ παντὶ ὑπάρχει. συμβήσεται τὸ α, καθ' οὗ παντὸς τὸ β λέγεται, κατὰ τούτου παντὸς λέγεσθαι. εἰ μέντοι τὸ α λέγεται καθ' οὗ ἂν τὸ β λέγηται κατὰ παντός, οὐδὲν κωλύει, τῷ γ ὑπάρχειν τὸ β. μὴ παντὶ δὲ τὸ α, ἢ ὅλως μὴ ὑπάρχειν. ἐν δὴ τοῖς τρισὶν ὅροις, δῆλον ὅτι τὸ καθ' οὗ τὸ β παντὸς, τὸ α λέγεσθαι, τοῦτ' ἔστι καθ' ὅσων τὸ β λέγεται, κατὰ πάντων τούτων λέγεσθαι καὶ τὸ α. καὶ εἰ μὲν κατὰ παντὸς τὸ β, καὶ τὸ α οὕτως. εἰ δὲ μὴ κατὰ παντὸς, οὐκ ἀνάγκη τὸ α κατὰ παντὸς τοῦ γ. οὐ δεῖ δὲ οἴεσθαι παρὰ τὸ ἐκτίθεσθαι συμβαίνειν τι ἄτοπον. οὐδὲν γὰρ προσχρώμεθα τῷ, τόδε τι εἶναι, ἀλλ' ὥσπερ ὁ γεωμέτρης τὴν ποδιαίαν καὶ εὐθεῖαν τήνδε εἶναι, καὶ ἀπλατῆ λέγει οὐκ οὔσας. ἀλλ' οὐχ οὕτω χρῆται ὡς ἐκ τούτων συλλογιζόμενος. ὅλως γὰρ ὃ μὴ ἔστιν ὡς ὅλον πρὸς μέρος, καὶ ἄλλο πρὸς τοῦτο ὡς μέρος πρὸς ὅλον, ἐξ οὐδενὸς τῶν τοιούτων δείκνυσιν ὁ δεικνύων. ὥστε οὐδὲ γίνεται συλλογισμός. τὸ δὲ ἐκτίθεσθαι, οὕτω προσχρώμεθα· ὥσπερ καὶ τῷ αἰσθάνεσθαι, τὸν μανθάνοντα λέγοντες. οὐ γὰρ οὕτως ὡς ἄνευ τούτων, οὐχ οἷόν τε ἀποδειχθῆναι, ὥσπερ ἐξ ὧν ὁ συλλογισμός. μὴ λανθανέτω δὲ ἡμᾶς ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ συλλογισμῷ οὐχ ἅπαντα τὰ συμπεράσματα δι' ἑνός, τοῦ αὐτοῦ σχήματός ἐστιν. ἀλλὰ τὸ μὲν, διὰ τούτου. τὸ δὲ, δι' ἄλλου. δῆλον οὖν ὅτι τὰς ἀναλύσεις, οὕτω ποιητέον. ἐπεὶ δ' οὐ πᾶν πρόβλημα ἐν ἅπαντι

τὶ ὄν. ἐφ' ᾧ δὲ β, ὄν τι. τὸ δὲ ἐφ' ᾧ γ, ἀγαθόν. ἀληθὲς
δὴ τὸ α τοῦ β κατηγορεῖν. ἦν γὰρ ἐπιστήμη τοῦ τινὸς ὄν-
τος. ὅτι τὶ ὄν. ἀλλὰ καὶ τὸ β τοῦ γ. τὸ γὰρ ἐφ' ᾧ γ ὄν τι.
ὥστε καὶ τὸ α τοῦ γ. ἔσται ἄρα ἐπιστήμη τοῦ ἀγαθοῦ, ὅτι
ἀγαθόν. ἦν γὰρ τὸ τὶ ὄν, τῆς ἰδίας οὐσίας σημεῖον. εἰ δὲ τὸ
ὂν μέσον ἐτέθη, καὶ πρὸς τῷ ἄκρῳ τὸ ὂν ἁπλῶς, καὶ μὴ
τὸ τὶ ὂν ἐλέχθη, οὐκ ἂν ἦν συλλογισμὸς, ὅτι ἐστὶν ἐπι-
στήμη τοῦ ἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθὸν, ἀλλ' ὅτι ὄν. οἷον, ἐφ' ᾧ α
ἐπιστήμη, ὅτι ὄν. ἐφ' ᾧ τὸ β ὄν. ἐφ' ᾧ γ ἀγαθόν. φανε-
ρὸν οὖν ὅτι ἐν τοῖς ἐν μέρει συλλογισμοῖς, οὕτω λη-
πτέον τοὺς ὅρους. δεῖ δὲ καὶ μεταλαμβάνειν ἃ τὸ αὐτὸ
δύναται, ὀνόματα ἀντὶ ὀνομάτων, καὶ λόγους ἀντὶ
λόγων, καὶ ὄνομα καὶ λόγον. καὶ ἀεὶ ἀντὶ τοῦ λόγου, τοὔνο-
μα λαμβάνειν. ῥᾴων γὰρ ἡ τῶν ὅρων ἔκθεσις. οἷον, εἰ μη-
δὲν διαφέρει εἰπεῖν τὸ ὑποληπτὸν τοῦ δοξαστοῦ μὴ
εἶναι γένος, ἢ μὴ εἶναι ὅπερ ὑποληπτόν τι, τὸ δοξα-
στόν. ταὐτὸ γὰρ τὸ σημαινόμενον, ἀντὶ τοῦ λόγου τοῦ λεχθέν-
τος, τὸ ὑποληπτὸν καὶ τὸ δοξαστὸν ὅρους θετέον. ἐπεὶ δὲ
οὐ ταὐτόν ἐστι τὸ εἶναι τὴν ἡδονὴν ἀγαθόν. καὶ τὸ εἶναι
τὴν ἡδονὴν τὸ ἀγαθὸν, οὐχ ὁμοίως θετέον τοὺς ὅρους. ἀλλ'
εἰ μὲν ἐστὶν ὁ συλλογισμὸς ὅτι ἡ ἡδονὴ τὸ ἀγαθὸν, ὅρον
θετέον τὸ ἀγαθόν. εἰ δὲ ὅτι ἀγαθὸν, ἀγαθόν. οὕτω δὲ καὶ
ἐπὶ τῶν ἄλλων. οὐκ ἔστι δὲ ταὐτὸν οὔτ' εἶναι, οὔτ' εἰπεῖν. ὅτι ᾧ
τὸ β ὑπάρχει, τούτῳ παντὶ τὸ α ὑπάρχει, καὶ τὸ εἰ-
πεῖν τὸ, ᾧ παντὶ τὸ β, ὑπάρχει, καὶ τὸ α παντὶ ὑπάρ-
χει. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ β τῷ γ ὑπάρχειν, μὴ παντὶ
δέ. οἷον, ἔστω τὸ μὲν β, καλόν. τὸ δὲ γ, λευκόν. εἰ δὴ λευ-
κῷ τινὶ ὑπάρχει καλὸν, ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι τῷ λευκῷ

τὸ τύπτον, ἢ τὸ ὁρῶν, ἢ ὅτι οὗτος. οἷον, ἄνθρωπος ζῷον. ἢ εἴ πως ἄλλως πίπτει τοὔνομα κατὰ τὴν πρότασιν. τὸ δὲ ὑπάρχειν τόδε τῷδε, καὶ τὸ ἀληθεύεσθαι τόδε κατὰ τοῦδε, τοσαυταχῶς ληπτέον, ὁσαχῶς διῄρηνται αἱ κατηγορίαι. καὶ ταύτας, ἢ πῇ, ἢ ἁπλῶς. ἔτι ἁπλᾶς ἢ συμπεπλεγμένας. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ μὴ ὑπάρχειν. ἐπισκεπτέον δὲ ταῦτα καὶ διοριστέον βέλτιον. τὸ δ' ἐπαναδιπλούμενον ἐν ταῖς προτάσεσι πρὸς τῷ πρώτῳ ἄκρῳ θετέον. οὐ πρὸς τὸ μέσον. λέγω δὲ ὅτι εἰ γένοιτο συλλογισμὸς ὅτι τῆς δικαιοσύνης ἐστὶν ἐπιστήμη, ὅτι ἀγαθόν, τὸ ὅτι ἀγαθόν, ἢ ᾗ ἀγαθόν, πρὸς τῷ πρώτῳ θετέον. ἔστω γὰρ τὸ α ἐπιστήμη ὅτι ἀγαθόν. ἐφ' ᾧ δὲ β ὅτι ἀγαθόν, ἐφ' ᾧ δὲ γ, δικαιοσύνη. τὸ δὴ α ἀληθὲς τοῦ β κατηγορῆσαι. τοῦ γὰρ ἀγαθοῦ ἐστὶν ἐπιστήμη ὅτι ἀγαθόν. ἀλλὰ καὶ τὸ β τοῦ γ. ἡ γὰρ δικαιοσύνη ὅπερ ἀγαθόν. οὕτω μὲν οὖν γίνεται ἀνάλυσις. εἰ δὲ πρὸς τῷ β τεθείη, τὸ ὅτι ἀγαθόν, οὐκ ἔσται. τὸ μὲν γὰρ α κατὰ τοῦ β ἀληθὲς ἔσται. τὸ δὲ β κατὰ τοῦ γ, οὐκ ἀληθὲς ἔσται. τὸ γὰρ ἀγαθὸν ὅτι ἀγαθὸν κατηγορεῖν τῆς δικαιοσύνης, ψεῦδος καὶ οὐ συνετόν. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ ὑγιεινὸν δειχθείη ὅτι ἐστὶν ἐπιστητὸν ᾗ ἀγαθόν. ἢ τραγέλαφος, ᾗ μὴ ὄν, ἢ ὁ ἄνθρωπος φθαρτὸν, ᾗ αἰσθητόν. ἐν ἅπασι γὰρ τοῖς ἐπικατηγορουμένοις πρὸς τῷ ἄκρῳ τὴν ἐπαναδίπλωσιν θετέον. οὐχ ἡ αὐτὴ δὲ θέσις τῶν ὅρων, ὅταν ἁπλῶς τι συλλογισθῇ, καὶ ὅταν τόδε τι, ἢ πῇ, ἢ πῶς. λέγω δ' οἷον, ὅταν τὸ ἀγαθὸν ἐπιστητὸν δειχθῇ, καὶ ὅταν ἐπιστητόν τι ὅτι ἀγαθόν. ἀλλ' εἰ μὲν ἁπλῶς ἐπιστητὸν δέδεικται, μέσον θετέον τὸ ὄν, εἰ δ' ὅτι ἀγαθόν, τό τι ὄν. ἔστω γὰρ τὸ μὲν α ἐπιστήμη, ὅτι

οὐκ ἔστι δὲ τὸ ἀγαθὸν ἐπιστήμη. οὐδὲ τὸ ποιὸν, οὐδὲ τὸ ἐναντίον. ἀλλὰ τὸ ἀγαθὸν ταῦτα. ἔστι δὲ ὅτε μήτε τὸ πρῶτον κατὰ τοῦ μέσου, μήτε τοῦτο κατὰ τοῦ τρίτου, τοῦ πρώτου κατὰ τοῦ τρίτου, ὁτὲ μὲν λεγομένου, ὁτὲ δὲ μὴ λεγομένου. οἷον εἰ οὗ ἐπιστήμη ἐστὶν, ἔστι τούτου γένος. τοῦ δ' ἀγαθοῦ ἐστὶν ἐπιστήμη, συμπέρασμα ὅτι τοῦ ἀγαθοῦ ἐστὶ γένος. κατηγορεῖται δὲ οὐδὲν κατ' οὐδενός. εἰ δὲ οὗ ἐστὶν ἐπιστήμη, γένος ἐστὶ τοῦτο, τοῦ δ' ἀγαθοῦ ἐστὶν ἐπιστήμη, συμπέρασμα, ὅτι τὸ ἀγαθόν ἐστι γένος. κατὰ μὲν δὴ τῶν ἄκρων, κατηγορεῖται τὸ πρῶτον. κατ' ἀλλήλων δὲ οὐ λέγεται. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν ληπτέον. οὐ γὰρ ἀεὶ σημαίνει τὸ μὴ ὑπάρχειν τόδε τῷδε. μὴ εἶναι τόδε τόδε. ἀλλ' ἐνίοτε τὸ μὴ εἶναι τόδε τοῦδε, ἢ τόδε τῷδε. οἷον ὅτι οὐκ ἔστι κινήσεως κίνησις, ἢ γενέσεως γένεσις. ἡδονῆς δέ ἐστιν. οὐκ ἄρα ἡ ἡδονὴ γένεσις. ἢ πάλιν ὅτι γέλωτος μὲν ἐστὶ σημεῖον. σημείου δὲ, οὐκ ἔστι σημεῖον. ὥστ' οὐ σημεῖον ὁ γέλως. ὁμοίως δὲ κἀν τοῖς ἄλλοις, ἐν ὅσοις ἀναιρεῖται τὸ πρόβλημα, τὸ λέγεσθαί πως πρὸς αὐτὸ, τὸ γένος. πάλιν ὅτι ὁ καιρὸς οὐκ ἔστι χρόνος δέων. θεῷ γὰρ καιρὸς μὲν ἐστί. χρόνος δ' οὐκ ἔστι δέων. διὰ τὸ μηδὲν εἶναι θεῷ ὠφέλιμον. ὅρους μὲν γὰρ θετέον, καιρὸν καὶ χρόνον δέοντα, καὶ θεόν. τὴν δὲ πρότασιν ληπτέον, κατὰ τὴν τοῦ ὀνόματος πτῶσιν. ἁπλῶς γὰρ τοῦτο λέγομεν κατὰ πάντων. ὅτι τοὺς μὲν ὅρους ἀεὶ θετέον κατὰ τὰς κλήσεις τῶν ὀνομάτων. οἷον, ἄνθρωπον, ἢ ἀγαθόν. ἢ ἐναντία. οὐκ ἀνθρώπου ἢ ἀγαθοῦ ἢ ἐναντίων. τὰς δὲ προτάσεις ληπτέον κατὰ τὰς ἑκάστου πτώσεις. ἢ γὰρ ὅτι τούτῳ οἷον τὸ ἴσον, ἢ ὅτι τούτου. οἷον, τὸ διπλάσιον. ἢ ὅτι τοῦτο, οἷον

τοιούτους συλλογισμούς. ἐνίοτε δὲ καὶ ἀπατᾶσθαι συμβήσεται διὰ τὴν τοιαύτην ζήτησιν. οἷον, ὅτι τῶν ἀμέσων ἐστὶ συλλογισμός. ἔστω γὰρ τὸ ᾱ δύο ὀρθαί. τὸ δ' ἐφ' ᾧ β̄, τρίγωνον. ἐφ' ᾧ δὲ γ̄, ἰσοσκελές. τῷ μὲν οὖν γ̄, ὑπάρχει τὸ ᾱ, διὰ τὸ β̄. τῷ δὲ β̄ οὐκέτι δι' ἄλλο. καθ' αὑτὸ γὰρ τὸ τρίγωνον ἔχει δύο ὀρθάς. ὥστ' οὐκ ἔσται μέσον τοῦ ᾱ, β̄ καίπερ ἀποδεικτικοῦ ὄντος. φανερὸν οὖν ὅτι τὸ μέσον οὐχ οὕτως ἀεὶ ληπτέον, ὡς τόδε τι. ἀλλ' ἐνίοτε λόγω. ὅπερ συμβαίνει κἀπὶ τοῦ λεχθέντος. τὸ δὲ ὑπάρχειν τὸ πρῶτον τῷ μέσῳ, καὶ τοῦτο τῷ ἄκρῳ, οὐ δεῖ λαμβάνειν, ὡς ἀεὶ κατηγορηθησομένων ἀλλήλων, ὁμοίως ἢ τό, τε πρῶτον τοῦ μέσου καὶ τοῦτο τοῦ ἐσχάτου. καὶ ἐπὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν δὲ ὡσαύτως. ἀλλ' ὁσαχῶς τὸ εἶναι λέγεται, καὶ τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν αὐτὸ τοῦτο, τοσαυταχῶς οἴεσθαι χρὴ σημαίνειν τὸ ὑπάρχειν, καὶ τὸ μὴ ὑπάρχειν. οἷον, ὅτι τῶν ἐναντίων ἐστὶ μία ἐπιστήμη. ἔστω γὰρ τὸ ᾱ τό, μίαν εἶναι ἐπιστήμην. τὰ δ' ἐναντία ἀλλήλοις, ἐφ' οὗ β̄. τὸ δὴ ᾱ τῷ β̄ ὑπάρχει, οὐχ ὡς τὰ ἐναντία τῷ, μίαν εἶναι αὐτῶν ἐπιστήμην, ἀλλὰ ὅτι ἀληθὲς εἰπεῖν κατ' αὐτῶν μίαν εἶναι αὐτῶν ἐπιστήμην. συμβαίνει δ' ὁτὲ μὲν, ἐπὶ τοῦ μέσου τὸ πρῶτον λέγεσθαι. τὸ δὲ μέσον, ἐπὶ τοῦ τρίτου μὴ λέγεσθαι. οἷον ἡ σοφία ἔστιν ἐπιστήμη. τοῦ δ' ἀγαθοῦ ἐστὶν ἡ σοφία ἐπιστήμη, συμπέρασμα ὅτι τοῦ ἀγαθοῦ ἐστὶν ἐπιστήμη. τὸ μὲν δὴ ἀγαθὸν οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη. ἡ δὲ σοφία ἔστιν ἐπιστήμη. ὁτὲ δὲ τὸ μὲν μέσον ἐπὶ τοῦ τρίτου λέγεται: τὸ δὲ πρῶτον ἐπὶ τοῦ μέσου οὐ λέγεται. οἷον, εἰ τοῦ ποιοῦ παντός ἐστιν ἐπιστήμη, ἢ ἐναντίου. τὸ δ' ἀγαθὸν καὶ ἐναντίον καὶ ποιόν, συμπέρασμα μὲν, ὅτι τοῦ ἀγαθοῦ ἐστὶν ἐπιστήμη.

ἢ τὸ μὲν α ᾖ ὑγίεια. τὸ δ' ἐφ' ᾧ β, νόσος. ἐφ' ᾧ δὲ γ, ἄνθρωπος. ἀληθὲς γὰρ εἰπεῖν ὅτι τὸ α οὐδενὶ τῷ β ἐνδέχεται ὑπάρχειν. οὐδεμιᾷ γὰρ νόσῳ ὑγίεια ὑπάρχει. καὶ πάλιν ὅτι τὸ β παντὶ τῷ γ ὑπάρχει. πᾶς γὰρ ἄνθρωπος δεκτικὸς νόσου. δόξειεν ἂν οὖν συμβαίνειν, μηδενὶ ἀνθρώπῳ ἐνδέχεσθαι ὑγίειαν ὑπάρχειν. τούτου δ' αἴτιον, τὸ μὴ καλῶς ἐκκεῖσθαι τοὺς ὅρους κατὰ τὴν λέξιν. ἐπεὶ μεταληφθέντων τῶν κατὰ τὰς ἕξεις, οὐκ ἔσται συλλογισμός. οἷον, ἀντὶ μὲν τῆς ὑγιείας, ἢ τεθείη τὸ ὑγιαῖνον. ἀντὶ δὲ τῆς νόσου, τὸ νοσοῦν. οὐ γὰρ ἀληθὲς εἰπεῖν ὡς οὐκ ἐνδέχεται τῷ νοσοῦντι, τὸ ὑγιαῖνον ὑπάρξαι. τούτου δὲ μὴ ληφθέντος, οὐ γίνεται συλλογισμός εἰ μὴ τοῦ ἐνδέχεσθαι. τοῦτο δὲ οὐκ ἀδύνατον. ἐνδέχεται γὰρ μηδενὶ ἀνθρώπῳ ὑπάρχειν ὑγίειαν. πάλιν ἐπὶ τοῦ μέσου σχήματος, ὁμοίως ἔσται τὸ ψεῦδος. τὴν γὰρ ὑγίειαν, νόσῳ μὲν οὐδεμιᾷ, ἀνθρώπῳ δὲ παντὶ ἐνδέχεται ὑπάρχειν. ὥστ' οὐδενὶ ἀνθρώπῳ νόσον. ἐν δὲ τῷ γ' σχήματι κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι συμβαίνει τὸ ψεῦδος. καὶ γὰρ ὑγίειαν καὶ νόσον, καὶ ἐπιστήμην, καὶ ἄγνοιαν, καὶ ὅλως τὰ ἐναντία, παντὶ τῷ αὐτῷ ἐνδέχεται ὑπάρχειν. ἀλλήλοις δ' ἀδύνατον. τοῦτο δὲ ἀνομολογούμενον τοῖς προειρημένοις. ὅτε γὰρ τῷ αὐτῷ πλείω ἐνδέχοιτο ὑπάρχειν, ἐνεδέχετο καὶ ἀλλήλοις. φανερὸν οὖν ὅτι ἐν ἅπασι τούτοις ἡ ἀπάτη γίνεται παρὰ τὴν τῶν ὅρων ἔκθεσιν. μεταληφθέντων γὰρ τῶν κατὰ τὰς ἕξεις, οὐδὲν γίνεται ψεῦδος. δῆλον οὖν ὅτι κατὰ τὰς τοιαύτας προτάσεις, ἀεὶ τὸ κατὰ τὴν ἕξιν ἀντὶ τῆς ἕξεως μεταληπτέον καὶ θετέον ὅρον. οὐ δεῖ δὲ τοὺς ὅρους ἀεὶ ζητεῖν ὀνόματι ἐκτίθεσθαι. πολλάκις γὰρ ἔσονται ὅροι, οἷς οὐ κεῖται ὀνόματα. διὸ χαλεπὸν ἀνάγειν τοὺς

μα· Πολλάκις μὲν οὖν ἀπατᾶσθαι συμβαίνει περὶ τοὺς συλλογισμοὺς, διὰ τὸ ἀναγκαῖον· ὥσπερ εἴρηται πρότερον. ἐνίοτε δὲ παρὰ τὴν ὁμοιότητα τῆς τῶν ὅρων θέσεως· ὅπερ οὐ χρὴ λανθάνειν ἡμᾶς. οἷον εἰ τὸ α κατὰ τοῦ β λέγεται, καὶ τὸ β κατὰ τοῦ γ. δόξειε γὰρ ἂν οὕτως ἐχόντων τῶν ὅρων, εἶναι συλλογισμός. οὐ γίνεται δὲ, οὔτ' ἀναγκαῖον οὐδὲν, οὔτε συλλογισμός, ἔστω γὰρ ἐφ' ᾧ α, τὸ ἀεὶ εἶναι. ἐφ' ᾧ δὲ β, διανοητὸς ἀριστομένης. τὸ δὲ ἐφ' ᾧ γ, ἀριστομένης. ἀληθὲς δὴ τὸ α τῷ β ὑπάρχειν· ἀεὶ γάρ ἐστι διανοητὸς ἀριστομένης. ἀλλὰ καὶ τὸ β τῷ γ. ὁ γὰρ ἀριστομένης, διανοητὸς ἀριστομένης ἐστί. τὸ δὲ α τῷ γ οὐχ ὑπάρχει. φθαρτὸς γάρ ἐστιν ὁ ἀριστομένης. οὐ γὰρ ἐγίνετο συλλογισμὸς, οὕτως ἐχόντων τῶν ὅρων. ἀλλὰ ἔδει καθόλου τὴν αβ ληφθῆναι πρότασιν. τοῦτο δὲ ψεῦδος, τὸ ἀξιοῦν πάντα τὸν διανοητὸν ἀριστομένην ἀεὶ εἶναι. φθαρτοῦ ὄντος ἀριστομένους. πάλιν ἔστω τὸ μὲν ἐφ' ᾧ γ, μίκκαλος. τὸ δὲ ἐφ' ᾧ β μουσικὸς μίκκαλος. ἐφ' ᾧ δὲ τὸ α, τὸ φθείρεσθαι αὔριον. ἀληθὲς δὴ τὸ β τοῦ γ κατηγορεῖν. ὁ γὰρ ἂν μίκκαλος ἐστὶ μουσικὸς μίκκαλος. ἀλλὰ καὶ τὸ α τοῦ β. φθείροιτο γὰρ αὔριον μουσικὸς μίκκαλος. τὸ δέ γε α τοῦ γ, ψεῦδος. τοῦτο δὴ ταὐτόν ἐστι τῷ πρότερον. οὐ γὰρ ἀληθὲς καθόλου μίκκαλος μουσικὸς, ὅτι φθείρεται αὔριον. τούτου δὲ μὴ ληφθέντος, οὐκ ἦν συλλογισμός. αὕτη μὲν οὖν ἡ ἀπάτη γίνεται τῷ παρὰ μικρόν. ὡς γὰρ οὐδὲν διαφέρον εἰπεῖν τόδε τῷδε ὑπάρχειν, ἢ τόδε τῷδε παντὶ ὑπάρχειν συγχωροῦμεν. πολλάκις δὲ διαψεύδεσθαι συμπεσεῖται, παρὰ τὸ μὴ καλῶς ἐκτίθεσθαι τοὺς κατὰ τὴν πρότασιν ὅρους. οἷον,

82 πουσι προτάσεις. πάλιν εἰ ἀνθρώπου ὄντος, ἀνάγκη ζῷον εἶναι. καὶ εἰ ζῴου, οὐσίαν. ἀνθρώπου ὄντος, ἀνάγκη οὐσίαν εἶναι. ἀλλ' οὔπω συλλελόγισται. οὐ γὰρ ἔχουσιν αἱ προτάσεις ὡς εἴπομεν. ἀπατώμεθα δὲ ἐν τοῖς τοιούτοις, διὰ τὸ ἀναγκαῖόν τι συμβαίνειν ἐκ τῶν κειμένων, ὅτι καὶ ὁ συλλογισμὸς, ἀναγκαῖόν ἐστι. ἐπὶ πλέον δὲ τὸ ἀναγκαῖον, ἢ ὁ συλλογισμός. ὁ μὲν γὰρ συλλογισμὸς πᾶς, ἀναγκαῖον. τὸ δ' ἀναγκαῖον οὐ πᾶν, συλλογισμός. ὥστ' οὐκ εἴ τι συμβαίνει τεθέντων τινῶν, πειρατέον ἀνάγειν εὐθύς. ἀλλὰ πρῶτον ληπτέον τὰς δύο προτάσεις. εἶθ' οὕτω διαιρετέον εἰς τοὺς ὅρους. μέσον δὲ θετέον τῶν ὅρων, τὸν ἐν ἀμφοτέραις ταῖς προτάσεσι λεγόμενον. ἀνάγκη γὰρ τὸ μέσον ἐν ἀμφοτέραις ὑπάρχειν, ἐν ἅπασι τοῖς σχήμασιν. ἐὰν μὲν οὖν κατηγορῇ, καὶ κατηγορῆται τὸ μέσον, ἢ αὐτὸ μὲν κατηγορῇ, ἄλλο δ' ἐκείνου ἀπαρνῆται, τὸ πρῶτον ἔσται σχῆμα. ἐὰν δὲ καὶ κατηγορῇ καὶ ἀπαρνῆται ἀπό τινος, τὸ μέσον. ἐὰν δὲ ἄλλα ἐκείνου κατηγορῆται, ἢ τὸ μὲν ἀπαρνῆται, τὸ δὲ κατηγορῆται, τὸ ἔσχατον. οὕτω γὰρ εἶχεν ἐν ἑκάστῳ σχήματι τὸ μέσον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐὰν μὴ καθόλου ὦσιν αἱ προτάσεις. ὁ γὰρ αὐτὸς διορισμὸς τοῦ μέσου. φανερὸν οὖν ὡς ἐν ᾧ λόγῳ μὴ λέγηται τὸ αὐτὸ πλεονάκις, ὅτι οὐ γίνεται συλλογισμός. οὐ γὰρ εἴληπται μέσον. ἐπεὶ δ' ἔχομεν ποῖον ἐν ἑκάστῳ σχήματι περαίνεται τῶν προβλημάτων. καὶ ἐν τίνι τὸ καθόλου. καὶ ἐν ποίῳ τὸ ἐν μέρει, φανερὸν, ὡς οὐκ εἰς ἅπαντα τὰ σχήματα βλεπτέον. ἀλλ' ἑκάστου προβλήματος, εἰς τὸ οἰκεῖον. ὅσα δὲ ἐν πλείοσι περαίνεται, τῇ τοῦ μέσου θέσει γνωριοῦμεν τὸ σχῆ-

μένα σχήματα, λεκτέον ἂν εἴη μετὰ ταῦτα. λοιπὸν γὰρ
ἔτι τοῦτο τῆς σκέψεως. εἰ γὰρ τήν τε γένεσιν τῶν συλλογι-
σμῶν θεωροῖμεν, καὶ τοῦ εὑρίσκειν ἔχοιμεν δύναμιν,
ἔτι δὲ τοὺς γεγενημένους ἀναλύοιμεν εἰς τὰ προειρημένα
σχήματα, τέλος ἂν ἔχοι ἡ ἐξ ἀρχῆς πρόθεσις. συμβή-
σεται δ' ἅμα καὶ τὰ πρότερον εἰρημένα ἐπιβεβαιοῦ-
σθαι, καὶ φανερώτερα εἶναι, ὅτι οὕτως ἔχει, διὰ τῶν νῦν
λεχθησομένων. δεῖ γὰρ πᾶν τὸ ἀληθὲς αὐτὸ ἑαυτῷ ὁμο-
λογούμενον εἶναι πάντῃ. πρῶτον μὲν οὖν δεῖ πειρᾶσθαι
τὰς δύο προτάσεις ἐκλαμβάνειν τοῦ συλλογισμοῦ.
ῥᾷον γὰρ εἰς τὰ μείζω διελεῖν, ἢ τὰ ἐλάττω. μείζω δὲ
τὰ συγκείμενα, ἢ ἐξ ὧν. εἶτα σκοπεῖν ποτέρα ἐν ὅ-
λῳ καὶ ποτέρα ἐν μέρει. καὶ εἰ μὴ ἄμφω εἰλημμέναι
εἶεν, αὐτὸν τιθέντα τὴν ἑτέραν. ἐνίοτε γὰρ τὴν καθόλου
προτείναντες, τὴν ἐν αὐτῇ οὐ λαμβάνουσιν, οὔτε γράφον-
τες, οὔτ' ἐρωτῶντες. ἢ ταύτας μὲν προτείνουσι, δι' ὧν δ'
αὗται περαίνονται, παραλείπουσιν. ἄλλα δὲ μάτην
ἐρωτῶσι, σκεπτέον οὖν εἴ τι περίεργον εἴληπται, καὶ εἴ
τι τῶν ἀναγκαίων παραλέλειπται, καὶ τὸ μὲν, θετέον, τὸ
δ' ἀφαιρετέον, ἕως ἂν ἔλθῃ τις, εἰς τὰς δύο προτά-
σεις. ἄνευ γὰρ τούτων, οὐκ ἔστιν ἀναγαγεῖν τοὺς οὕτως ἠρω-
τημένους λόγους. ἐνίων μὲν οὖν ῥᾴδιον ἰδεῖν τὸ ἐνδεές.
ἔνιοι δὲ λανθάνουσι καὶ δοκοῦσι συλλογίζεσθαι, διὰ τὸ
ἀναγκαῖόν τι συμβαίνειν ἐκ τῶν κειμένων. οἷον εἰ ληφθείη
μὴ οὐσίας ἀναιρουμένης, οὐκ ἀναιρεῖσθαι οὐσίαν. ἐξ ὧν
δ' ἐστὶν ἀναιρουμένων, καὶ τὸ ἐκ τούτων φθείρεσθαι. τούτων
γὰρ τεθέντων, ἀναγκαῖον μὲν, τὸ τῆς οὐσίας μέρος εἶναι
οὐσίαν. οὐ μὴν συλλελόγισται, διὰ τῶν εἰλημμένων. ἀλλ' ἐλλεί-

ζῶον θνητὸν, ἢ ὑπόπουν ἢ ἄπουν ἐστίν. καὶ ἔστι τὸ δ, τὸ α. τὸν γὰρ ἄνθρωπον ζῶον θνητὸν εἶναι ἔλαβεν. ὥσθ' ὑπόπουν μὲν ἢ ἄπουν εἶναι ζῶον ἀνάγκη τὸν ἄνθρωπον. ὑπόπουν δ' οὐκ ἀνάγκη. ἀλλὰ λαμβάνει. τοῦτο δ' ἦν ὃ ἔδει πάλιν δεῖξαι. τοῦτον δὴ τὸν τρόπον ἀεὶ διαιρουμένοις, τὸ μὲν καθόλου συμβαίνει αὐτοῖς μέσον λαμβάνειν. καθ' οὗ δὲ ἔδει δεῖξαι καὶ τὰς διαφορὰς, ἄκρα. τέλος δὲ, ὅτι τοῦτ' ἔστιν ἄνθρωπος, ἢ ὅτι ποτ' ἂν ᾖ, τὸ ζητούμενον, οὐδὲν λέγουσι σαφὲς, ὥστε ἀναγκαῖον εἶναι. καὶ γὰρ τὴν ἄλλην ὁδὸν ποιοῦνται πᾶσαν. οὐδὲ τὰς ἐνδεχομένας εὐπορίας ὑπολαμβάνοντες ὑπάρχειν. φανερὸν δὲ ὅτι οὔτ' ἀνασκευάσαι ταύτῃ τῇ μεθόδῳ ἐστὶν, οὔτε περὶ συμβεβηκότος, ἢ ἰδίου συλλογίσασθαι, οὔτε περὶ γένους, οὔτε ἐν οἷς ἀγνοεῖται, τὸ, πότερον ὡδὶ, ἢ ὡδὶ ἔχει. οἷον ἆρ' ἡ διάμετρος ἀσύμμετρος, ἢ σύμμετρος. ἐὰν γὰρ λάβῃ ὅτι πᾶν μῆκος ἢ σύμμετρον ἢ ἀσύμμετρον. ἡ δὲ διάμετρος μῆκος, συλλελόγισται, ὅτι ἡ ἀσύμμετρος ἢ σύμμετρος ἡ διάμετρος. εἰ δὲ λήψεται ἀσύμμετρον. ὃ ἔδει συλλογίσασθαι, λήψεται. οὐκ ἄρα ἐστὶ δεῖξαι. ἡ μὲν γὰρ ὁδὸς, αὕτη. διὰ ταύτης δ' οὐκ ἔστι δεῖξαι. τὸ σύμμετρον, ἢ ἀσύμμετρον ἐφ' οὗ α. μῆκος ἐφ' οὗ β. διάμετρος ἐφ' οὗ γ. φανερὸν οὖν ὅτι οὔτε πρὸς πᾶσαν σκέψιν ἁρμόζει τῆς ζητήσεως ὁ τρόπος, οὔτ' ἐν οἷς μάλιστα δοκεῖ πρέπειν, ἐν τούτοις ἐστὶ χρήσιμος. ἐκ τίνων μὲν οὖν αἱ ἀποδείξεις γίνονται, καὶ πῶς, καὶ εἰς ὁποῖα, βλεπτέον καθ' ἕκαστον πρόβλημα, φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων.

Περὶ τῆς ἀναλύσεως συλλογισμῶν, τμῆμα γ'.

ΠΩΣ δ' ἀνάξομεν τοὺς συλλογισμοὺς εἰς τὰ προειρη-

φανερόν. καθόλου μὲν οὖν ὃν δεῖ τρόπον τὰς προτάσεις ἐκλέγειν, εἴρηται σχεδόν. δι' ἀκριβείας δὲ διεληλύθαμεν ἐν τῇ πραγματείᾳ τῇ περὶ τὴν διαλεκτικήν.

Ὅτι δὲ ἡ διὰ τῶν γενῶν διαίρεσις, μικρόν τι μόριόν ἐστι τῆς εἰρημένης μεθόδου, ῥᾴδιον ἰδεῖν. ἔστι γὰρ ἡ διαίρεσις, οἷον ἀσθενὴς συλλογισμός. ὃ μὲν γὰρ δεῖ δεῖξαι, αἰτεῖται. συλλογίζεται δὲ ἀεί τι τῶν ἄνωθεν. πρῶτον δ' αὐτὸ τοῦτο ἐλελήθει τοὺς χρωμένους αὐτῇ πάντας. καὶ πείθειν ἐπεχείρουν, ὡς ὄντος δυνατοῦ περὶ οὐσίας ἀπόδειξιν γενέσθαι καὶ τοῦ τί ἐστιν. ὥστ' οὔτε ὅ,τι ἐνδέχεται συλλογίσασθαι διαιρουμένους συνίεσαν, οὔτε ὅτι οὕτως ἐνεδέχετο ὥσπερ εἰρήκαμεν. ἐν μὲν οὖν ταῖς ἀποδείξεσιν ὅταν δέῃ τι συλλογίσασθαι ὑπάρχειν δεῖ τὸ μέσον δι' οὗ γίνεται ὁ συλλογισμός, ἧττον ἀεὶ εἶναι καὶ μὴ καθόλου τοῦ πρώτου τῶν ἄκρων. ἡ δὲ διαίρεσις, τοὐναντίον βούλεται· τὸ γὰρ καθόλου λαμβάνει μέσον. ἔστω γὰρ τὸ ζῷον ἐφ' οὗ α. τὸ δὲ θνητὸν, ἐφ' οὗ β. καὶ τὸ ἀθάνατον, ἐφ' οὗ γ. ὁ δὲ ἄνθρωπος, οὗ τὸν λόγον δεῖ λαβεῖν, ἐφ' οὗ τὸ δ. ἅπαν δὴ ζῷον λαμβάνει, ἢ θνητὸν, ἢ ἀθάνατον. τοῦτο δέ ἐστιν, ὃ ἂν ᾖ α, ἅπαν εἶναι ἢ β, ἢ γ. πάλιν τὸν ἄνθρωπον, ἀεὶ διαιρούμενος, τίθεται ζῷον εἶναι. ὥστε κατὰ τοῦ δ τὸ α λαμβάνει ὑπάρχειν. ὁ μὲν οὖν συλλογισμός, ἐστιν ὅτι τὸ δ, ἢ β, ἢ γ ἅπαν ἔσται. ὥστε τὸν ἄνθρωπον, ἢ θνητὸν μὲν, ἢ ἀθάνατον ἀναγκαῖον εἶναι. θνητὸν δὲ, οὐκ ἀναγκαῖον. ἀλλ' αἰτεῖται. τοῦτο δὲ ἦν ὃ ἔδει συλλογίσασθαι. καὶ πάλιν θέμενος τὸ μὲν α ζῷον θνητόν. ἐφ' οὗ δὲ τὸ β ὑπόπουν. ἐφ' οὗ δὲ τὸ γ ἄπουν. τὸν δὲ ἄνθρωπον, τὸ δ, ὡσαύτως λαμβάνει τὸ μὲν α, ἤτοι ἐν τῷ β, ἢ ἐν τῷ γ εἶναι. ἅπαν γὰρ

ζῷον

80 μέσου λῆψις· ὥστ' οὐδὲ συλλογισμὸν ἐγχωρεῖ γίνεσθαι δι' ἄλλων. ἡ μὲν οὖν ὁδὸς κατὰ πάντων, ἡ αὐτή. καὶ περὶ φιλοσοφίαν καὶ περὶ τέχνην ὁποιανοῦν καὶ μάθημα. δεῖ γὰρ τὰ ὑπάρχοντα, καὶ οἷς ὑπάρχει περὶ ἕκαστον ἀθρεῖν. καὶ τούτων ὡς πλείστων εὑρεῖν. καὶ ταῦτα διὰ τῶν τριῶν ὅρων σκοπεῖν. ἀνασκευάζοντα μὲν ὡδί, κατασκευάζοντα δὲ, ὡδί. κατὰ μὲν ἀλήθειαν ἐκ τῶν κατ' ἀλήθειαν διαγεγραμμένων ὑπάρχειν. εἰς δὲ τοὺς διαλεκτικοὺς συλλογισμοὺς, ἐκ τῶν κατὰ δόξαν προτάσεων. αἱ δ' ἀρχαὶ τῶν συλλογισμῶν καθόλου μὲν εἴρηνται ὃν τρόπον τε ἔχουσι, καὶ ὃν τρόπον δεῖ θηρεύειν αὐτάς. ὅπως μὴ βλέπωμεν εἰς ἅπαντα τὰ λεγόμενα, μὴ δ' εἰς ταυτὰ κατασκευάζοντες καὶ ἀνασκευάζοντες. μὴ δὲ κατασκευάζοντές τε κατὰ παντὸς ἤ τινός. καὶ ἀνασκευάζοντες ἀπὸ πάντων ἤ τινῶν. ἀλλ' εἰς ἐλάττω καὶ ὡρισμένα. καθ' ἕκαστον δὲ ἐκλέγειν τῶν ὄντων. οἷον, περὶ ἀγαθοῦ ἢ ἐπιστήμης. ἴδιαι δὲ καθ' ἑκάστην εἰσὶν, αἱ πλεῖσται. διὸ τὰς μὲν ἀρχὰς τὰς περὶ ἕκαστον, ἐμπειρίας ἐστὶ παραδοῦναι. λέγω δ' οἷον, τὴν ἀστρολογικὴν μὲν ἐμπειρίαν, τῆς ἀστρολογικῆς ἐπιστήμης. ληφθέντων γὰρ ἱκανῶς τῶν φαινομένων, οὕτως εὑρέθησαν αἱ ἀστρολογικαὶ ἀποδείξεις. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ ἄλλην ὁποιανοῦν, ἔχει τέχνην τε καὶ ἐπιστήμην. ὥστ' ἐὰν ληφθῇ τὰ ὑπάρχοντα περὶ ἕκαστον, ἡμέτερον ἤδη τὰς ἀποδείξεις ἑτοίμως ἐμφανίζειν. εἰ γὰρ μηδὲν κατὰ τὴν ἱστορίαν παραλειφθείη τῶν ἀληθῶς ὑπαρχόντων τοῖς πράγμασιν, ἕξομεν περὶ ἅπαντος οὗ μὲν ἔστιν ἀπόδειξις ταύτην εὑρεῖν καὶ ἀποδεικνύναι. οὗ δὲ μὴ πέφυκεν ἀπόδειξις, τοῦτο ποιεῖν

τοσοῦτον μὲν ἔστω δῆλον, ὅτι εἰς ταῦτα βλεπτέον. δεικτικῶς τε βουλομένοις συλλογίζεσθαι, καὶ εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπάγειν. ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις συλλογισμοῖς, τοῖς ἐξ ὑποθέσεως. οἷον, ὅσοι κατὰ μετάληψιν ἢ κατὰ ποιότητα, ἐν τοῖς ὑποκειμένοις, οὐκ ἐν τοῖς ἐξ ἀρχῆς, ἀλλ' ἐν τοῖς μεταλαμβανομένοις ἔσται ἡ σκέψις, ὁ δὲ τρόπος ὁ αὐτὸς τῆς ἐπιβλέψεως. ἐπισκέψασθαι δὲ δεῖ, καὶ διελεῖν ποσαχῶς οἱ ἐξ ὑποθέσεως. δείκνυται μὲν οὖν ἕκαστον τῶν προβλημάτων, οὕτως. ἔστι δὲ καὶ ἄλλον τρόπον ἔνια συλλογίσασθαι τούτων. οἷον τὰ καθόλου διὰ τῆς κατὰ μέρος ἐπιβλέψεως ἐξ ὑποθέσεως. εἰ γὰρ τὰ γ καὶ τὰ η ταυτὰ εἴη, μόνοις δὲ ληφθείη τοῖς η τὸ ε ὑπάρχειν, παντὶ ἂν τῷ ε τὸ α ὑπάρχοι. καὶ πάλιν εἰ τὰ δ καὶ τὰ η ταυτά. μόνον δὲ τῶν η τὸ ε κατηγοροῖτο, ὅτι οὐδενὶ τῶν ε τὸ α ὑπάρξει. φανερὸν οὖν ὅτι καὶ οὕτως ἐπιβλεπτέον. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἀναγκαίων, καὶ τῶν ἐνδεχομένων. ἡ γὰρ αὐτὴ σκέψις, καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων ἔσται τῇ τάξει, τοῦ τε ἐνδέχεσθαι, καὶ τοῦ ὑπάρχειν ὁ συλλογισμός. ληπτέον δὲ ἐπὶ τῶν ἐνδεχομένων καὶ τὰ μὴ ὑπάρχοντα, δυνατὰ δὲ ὑπάρχειν. δέδεικται γὰρ ὅτι καὶ διὰ τούτων, γίνεται ὁ τοῦ ἐνδέχεσθαι συλλογισμός. ὁμοίως δ' ἕξει καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν. φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, οὐ μόνον ὅτι ἐγχωρεῖ διὰ ταύτης τῆς ὁδοῦ γίνεσθαι πάντας τοὺς συλλογισμούς, ἀλλὰ καὶ ὅτι δι' ἄλλης ἀδύνατον. ἅπας μὲν γὰρ συλλογισμὸς δέδεικται διά τινος τῶν προειρημένων σχημάτων γινόμενος. ταῦτα δὲ οὐκ ἐγχωρεῖ δι' ἄλλων συσταθῆναι, πλὴν διὰ τῶν ἑπομένων. καὶ οἷς ἕπεται ἕκαστον. ἐκ τούτων γὰρ αἱ προτάσεις, καὶ ἡ τοῦ

αὐτῶν ὅρων. καὶ ὁ διὰ τοῦ ἀδυνάτου, καὶ δεικτικῶς. οἷον ὅτι τὸ α οὐδενὶ τῶν ε ὑπάρχει. κείσθω γὰρ τινὶ ὑπάρχειν. οὐκοῦν, ἐπεὶ τὸ β παντὶ τῷ α, τὸ δὲ α τινὶ τῶν ε, τὸ β τινὶ τῶν ε ὑπάρξει. ἀλλ' οὐδενὶ ὑπῆρχεν. πάλιν ὅτι τινὶ ὑπάρχει. εἰ γὰρ μηδενὶ τοῦ ε τὸ α. τὸ δὲ ε παντὶ τῷ η, οὐδενὶ τῶν η ὑπάρξει τὸ α. ἀλλὰ παντὶ ὑπῆρχεν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων προβλημάτων. ἀεὶ γὰρ ἔσται καὶ ἐν ἅπασιν ἡ διὰ τοῦ ἀδυνάτου δεῖξις, ἐκ τῶν ἑπομένων. καὶ οἷς ἕπεται ἑκάτερον, καὶ καθ' ἕκαστον πρόβλημα ἡ αὐτὴ σκέψις. δεικτικῶς τε βουλομένῳ συλλογίσασθαι, καὶ εἰς τὸ ἀδύνατον ἀγαγεῖν. ἐκ γὰρ τῶν αὐτῶν ὅρων ἀμφότεραι αἱ ἀποδείξεις. οἷον εἰ δέδεικται μηδενὶ ὑπάρχειν τῶν ε τὸ α. ὅτι συμβαίνει καὶ τὸ β τινὶ τῶν ε ὑπάρχειν, ὅπερ ἀδύνατον ἐὰν ληφθῇ τῷ μὲν ε μηδενὶ, τῷ δὲ α παντὶ ὑπάρχειν, τὸ β. φανερὸν ὅτι οὐδενὶ τοῦ ε τὸ α ὑπάρξει. πάλιν εἰ δεικτικῶς συλλελόγισται τὸ α τῷ ε μηδενὶ ὑπάρχειν. ὑποτιθεμένοις ὑπάρχειν τινὶ, διὰ τοῦ ἀδυνάτου δειχθήσεται οὐδενὶ ὑπάρχον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἐν ἅπασι γὰρ ἀνάγκη κοινόν τινα λαβεῖν ὅρον ἄλλον τῶν ὑποκειμένων, πρὸς ὃν ἔσται τοῦ ψεύδους ὁ συλλογισμός. ὥστ' ἀντιστραφείσης ταύτης τῆς προτάσεως, τῆς δ' ἑτέρας ὁμοίως ἐχούσης, δεικτικὸς ἔσται ὁ συλλογισμὸς, διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων. διαφέρει γὰρ ὁ δεικτικὸς τοῦ εἰς τὸ ἀδύνατον. ὅτι ἐν μὲν τῷ δεικτικῷ, κατ' ἀλήθειαν ἀμφότεραι τίθενται αἱ προτάσεις. ἐν δὲ τῷ εἰς τὸ ἀδύνατον, ψευδῶς ἡ μία. ταῦτα μὲν οὖν ἔσται φανερώτερα διὰ τῶν ἑπομένων, ὅταν περὶ τοῦ ἀδυνάτου λέγωμεν. νῦν δὲ

τον μὲν ὅτι τοῦ μέσου χάριν ἡ ἐπίσκεψις. τὸ δὲ μέσον οὐχ ἕτερον, ἀλλὰ ταυτὸν δεῖ λαβεῖν. εἶτα ἐν ὅσοις καὶ συμβαίνει γίνεσθαι συλλογισμὸν τῷ ληφθῆναι ἐναντία, ἢ μὴ ἐνδεχόμενα τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν, εἰς τοὺς προειρημένους ἅπαντας ἀναχθήσεται τρόπους. οἷον εἰ τὸ β καὶ τὸ ζ ἐναντία, ἢ μὴ ἐνδεχόμενα τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν. ἔσται μὲν γὰρ τούτων ληφθέντων, συλλογισμός. ὅτι οὐδενὶ τῶν ε τὸ α ὑπάρχει. ἀλλ' οὐκ ἐξ αὐτῶν. ἀλλ' ἐκ τοῦ προειρημένου τρόπου. τὸ γὰρ β τῷ μὲν α παντὶ, τῷ δὲ ε, οὐδενὶ ὑπάρξει. ὥστ' ἀνάγκη ταυτὸ εἶναι τὸ β τινὶ τῶν θ. πάλιν εἰ τὸ β καὶ τὸ η μὴ ἐγχωρεῖ τῷ αὐτῷ παρεῖναι, ὅτι τινὶ τῶν ε οὐχ ὑπάρξει τὸ α. καὶ γὰρ καὶ οὕτω τὸ μέσον ἔσται σχῆμα. τὸ γὰρ β τῷ μὲν α παντὶ, τῷ δὲ η οὐδενὶ ὑπάρξει. ὥστ' ἀνάγκη τὸ β ταυτόν τινι εἶναι τῶν θ. τὸ γὰρ μὴ ἐνδέχεσθαι τὸ β καὶ τὸ η τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν, οὐδὲν διαφέρει, ἢ τὸ β τῶν θ τινὶ ταυτὸν εἶναι. πάντα γὰρ εἴληπται. τὰ μὴ ἐνδεχόμενα τῷ ε ὑπάρχειν. Φανερὸν μὲν οὖν ὅτι ἐξ αὐτῶν τούτων τῶν ἐπιβλέψεων οὐδεὶς γίνεται συλλογισμός. εἰ δὲ τὸ β καὶ τὸ ζ ἐναντία, ἀνάγκη ταυτόν τινι εἶναι τὸ β τῶν θ. καὶ τὸν συλλογισμὸν γίνεσθαι διὰ τούτων. συμβαίνει δὲ τοῖς οὕτως ἐπισκοποῦσι προσεπιβλέπειν ἄλλην ὁδὸν τῆς ἀναγκαίας, διὰ τὸ λανθάνειν ποτὲ τὴν ταυτότητα τῶν β καὶ τῶν θ. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἔχουσι καὶ οἱ εἰς τὸ ἀδύνατον ἄγοντες συλλογισμοὶ τοῖς δεικτικοῖς. καὶ γὰρ καὶ οὗτοι γίνονται διὰ τῶν ἑπομένων. καὶ οἷς ἕπεται ἑκάτερον. καὶ ἡ αὐτὴ ἐπίσκεψις ἐπ' ἀμφοῖν. ὃ γὰρ δείκνυται δεικτικῶς, καὶ διὰ τοῦ ἀδυνάτου ἔστι συλλογίσασθαι. καὶ διὰ τοῦ

ὅταν τὸ γ καὶ τὸ η ληφθῇ ταὐτόν. τοῦτο δὲ τὸ ἔσχατον σχῆμα. μέσον γὰρ τὸ η γίνεται. μηδενὶ δέ, ὅταν τὸ δ καὶ τὸ ζ ταὐτόν. οὕτω δὲ καὶ τὸ πρῶτον σχῆμα, καὶ τὸ μέσον. τὸ μὲν πρῶτον, ὅτι οὐδενὶ τῷ ζ ὑπάρχει τὸ α. εἴπερ ἀντιστρέφει τὸ στερητικόν. τὸ δὲ ζ παντὶ τῷ ε. τὸ δὲ μέσον, ὅτι τὸ δ, τῷ μὲν α, οὐδενί. τῷ δὲ ε, παντὶ ὑπάρχει. τινὶ δὲ μὴ ὑπάρχειν, ὅταν τὸ δ καὶ τὸ η ταὐτὸ ᾖ. τοῦτο δὲ τὸ ἔσχατον σχῆμα. τὸ μὲν γὰρ α, οὐδενὶ τῷ η ὑπάρξει. τὸ δὲ ε, παντὶ τῷ η. φανερὸν οὖν ὅτι διὰ τῶν προειρημένων σχημάτων οἱ συλλογισμοὶ πάντες. καὶ ὅτι οὐκ ἐκλεκτέον ὅσα πᾶσιν ἕπεται. διὰ τὸ μηδένα γίνεσθαι συλλογισμὸν ἐξ αὐτῶν. κατασκευάζειν μὲν γὰρ ὅλως, οὐκ ἦν ἐκ τῶν ἑπομένων. ἀποστερεῖν δὲ οὐκ ἐνδέχεται. διὰ τοῦ πᾶσιν ἑπομένου. δεῖ γὰρ τῷ μὲν ὑπάρχειν, τῷ δὲ μὴ ὑπάρχειν. φανερὸν δὲ καὶ ὅτι αἱ ἄλλαι σκέψεις τῶν κατὰ τὰς ἐκλογὰς ἀχρεῖοι πρὸς τὸ ποιεῖν συλλογισμόν. οἷον, εἰ τὰ ἑπόμενα ἑκατέρῳ ταὐτά ἐστιν, εἰ οἷς ἕπεται τὸ α, καὶ ἃ μὴ ἐνδέχεται τῷ ε, ἢ ὅσα πάλιν μὴ ἐγχωρεῖ ἑκατέρῳ ὑπάρχειν. οὐ γὰρ γίνεται συλλογισμὸς διὰ τούτων. εἰ μὲν γὰρ τὰ ἑπόμενα ταὐτά. οἷον τὸ β καὶ τὸ ζ, τὸ μέσον γίνεται σχῆμα κατηγορικὰς ἔχον τὰς προτάσεις. εἰ δὲ οἷς ἕπεται τὸ α, καὶ ἃ μὴ ἐνδέχεται τῷ ε. οἷον τὸ γ καὶ τὸ θ τὸ πρῶτον σχῆμα ἔσται στερητικὴν ἔχον τὴν πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον πρότασιν. εἰ δὲ ὅσα μὴ ἐνδέχεται ἑκατέρῳ. οἷον τὸ δ καὶ τὸ θ στερητικαὶ ἀμφότεραι αἱ προτάσεις, ἢ ἐν τῷ πρώτῳ ἢ ἐν τῷ μέσῳ σχήματι. οὕτω δὲ οὐδαμῶς συλλογισμός. δῆλον δὲ καὶ ὁποῖα ταὐτὰ ληπτέον τὰ κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν. καὶ οὐχ ὁποῖα ἕτερα ἢ ἐναντία πρῶ-

γισμοῦ. ἐπεὶ γὰρ ἀντιστρέφει τὸ στερητικὸν, καὶ τὸ ζ τῷ δ παντὶ, οὐδενὶ τῶν ζ ὑπάρξει τὸ α. τὸ δὲ ζ παντὶ τῷ ε. πάλιν εἰ τὸ β καὶ τὸ θ ταυτὸν, οὐδενὶ τῶν ε, τὸ α ὑπάρξει. τὸ γὰρ β τῷ μὲν α παντί. τὸ δ' ἐφ' ᾧ τὸ ε, οὐδενὶ ὑπάρξει. ταυτὸ γὰρ ἦν τῷ θ. τὸ δὲ θ οὐδενὶ τῶν ε ὑπῆρχεν. εἰ δὲ τὸ δ καὶ τὸ η ταυτὸν, τὸ α τινὶ τῶν ε οὐχ ὑπάρξει. τῷ γὰρ η, οὐχ ὑπάρξει τὸ α. ὅτι οὐδὲ τῷ δ. τὸ δὲ η ἐστὶν ὑπὸ τὸ ε. ὥστε τινὶ τῶν ε οὐχ ὑπάρξει τὸ α. εἰ δὲ τὸ η καὶ τὸ β ταυτὸν, ἀντεστραμμένος ἔσται συλλογισμός. τὸ μὲν γὰρ ε τῷ α ὑπάρξει παντί. τὸ γὰρ β τῷ α. τὸ δὲ ε, τῷ β. ταυτὸ γὰρ ἦν τῷ η. τὸ δὲ α τῷ ε παντὶ μὲν οὐκ ἀνάγκη ὑπάρχειν, τινὶ δ' ἀνάγκη. διὰ τὸ ἀντιστρέφειν τὴν καθόλου κατηγορίαν τῇ κατὰ μέρος. Φανερὸν οὖν ὅτι εἰς τὰ προειρημένα βλεπτέον, ἑκατέρου καθ' ἕκαστον πρόβλημα. διὰ τούτων γὰρ ἅπαντες οἱ συλλογισμοί. δεῖ δὲ καὶ τῶν ἑπομένων καὶ οἷς ἕπεται ἕκαστον, εἰς τὰ πρῶτα καὶ τὰ καθόλου μάλιστα ἐπιβλέπειν. οἷον τοῦ μὲν ε, μᾶλλον εἰς τὸ κζ. ἢ εἰς τὸ ζ μόνον. τοῦ δὲ α εἰς τὸ κγ. ἢ εἰς τὸ γ μόνον. εἰ μὲν γὰρ τῷ κζ ὑπάρχει τὸ α. καὶ τῷ ζ καὶ τῷ ε ὑπάρξει εἰ δὲ τούτῳ μὴ ἕπεται, ἐγχωρεῖ τῷ ζ ἕπεσθαι. ὁμοίως δὲ καὶ ἐφ' ὧν αὐτὸ ἀκολουθεῖ, σκεπτέον. εἰ μὲν γὰρ τοῖς πρώτοις, καὶ τοῖς ὑπ' ἐκεῖνα ἕπεται. εἰ δὲ μὴ τούτοις, ἀλλὰ τοῖς ὑπὸ ταῦτα ἐγχωρεῖ. δῆλον δὲ καὶ ὅτι διὰ τῶν τριῶν ὅρων καὶ τῶν δύο προτάσεων ἡ σκέψις. καὶ διὰ τῶν προειρημένων σχημάτων οἱ συλλογισμοὶ πάντες. δείκνυται γὰρ ὑπάρχειν μὲν παντὶ τῷ ε τὸ α. ὅταν τῶν γ καὶ τῶν ζ ταυτόν τι ληφθῇ. τοῦτο δ' ἔσται μέσον. ἄκρα δὲ τὸ α καὶ ε. γίνεται οὖν τὸ πρῶτον σχῆμα. τινὶ δὲ,

πόμενα
Α. ὠ
φέλιμ' Β
αἱρετόν.
ἀποητόν.
οἰκεῖον ἐ
φετὸν λυ
ἀτελές. Α
συμφέρ'
τὰ ἀλλ
όφια τ
λ. ἀπλ
φφαυκτ
λαβερ
όν. κακ
όν. ζημι Δ
δές ἀλ
όφριον.
σύμφο
ον.
οἱ ς ἔπε
ται τὸ
. δύ δαι
ονία. δι
ξία. κατ
φύσιν.
ἕνεκεν.
ἔλειον
κατ' ἀρε
βίο. Γ

διὰ τὸ ἐκ δύο κατα φατικῶν ἐν β' καὶ μερικὸν ἐν α'.

Μερικὸν κατα φα. ἐν α' καὶ γ' διὰ ἀντιστρο. τ' ἐλαττονος.

Τὰ ἐπ
μενα τ
Ε. κίνη
ἐνέργε
κατὰ φύσ
ἀνεμπ
σος ζωή.
κατὰ φύ
ὀρεκτ
ἀνενόχ
τον. τὸ
ρετόν.
Ἀλλόφ
τοῦ Ε.
Νόσος.
νος. ἀπ
εία. φό
βος. πα
ρὰ φύσ
κίνησις.
Οἱ ς ἔπε
ται τό.
ὑγεία. ε
ποεία. ε
δοξία. ε
τεχνία.
κατ' ἀρ
τὴν βίο
ἄπονος
ζωή.

μένοις ἔσται δῆλον. κατασκευάζειν μὲν οὖν βουλομένοις κατά τινος ὅλου, τοῦ μὲν κατασκευαζομένου, βλεπτέον εἰς τὰ ὑποκείμενα, καθ' ὧν αὐτὸ τυγχάνει λεγόμενον. οὗ δὲ δεῖ κατηγορεῖσθαι, ὅσα τούτῳ ἕπεται. ἂν γάρ τι τούτων ᾖ ταὐτό, ἀνάγκη θάτερον θατέρῳ ὑπάρχειν. ἂν δὲ μὴ ὅτι παντὶ ἀλλ' ὅτι τινί, οἷς ἕπεται ἑκάτερον. εἰ γάρ τι τούτων, ταὐτὸ ἀνάγκη τινὶ ὑπάρχειν. ὅταν δὲ μηδενὶ δέῃ ὑπάρχειν· ᾧ μὲν οὐ δεῖ ὑπάρχειν, εἰς τὰ ἑπόμενα. ὃ δὲ δεῖ μὴ ὑπάρχειν, εἰς ἃ μὴ ἐνδέχεται αὐτῷ παρεῖναι. ἢ ἀνάπαλιν ᾧ μὲν δεῖ μὴ ὑπάρχειν ἃ μὴ ἐνδέχεται αὐτῷ παρεῖναι. ὃ δὲ ὑπάρχειν, εἰς τὰ ἑπόμενα. τούτων γὰρ ὄντων τῶν αὐτῶν ὁποτερωνοῦν οὐδενὶ ἐνδέχεται θατέρῳ θάτερον ὑπάρχειν· γίνεται γὰρ ὁτὲ μὲν, ὁ ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι συλλογισμός. ὁτὲ δὲ ὁ ἐν τῷ μέσῳ. ἐὰν δὲ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, ᾧ μὲν δεῖ μὴ ὑπάρχειν οἷς ἕπεται. ὃ δέ, μὴ ὑπάρχειν, ἃ μὴ δυνατὸν αὐτῷ ὑπάρχειν. εἰ γάρ τι τούτων εἴη ταὐτό, ἀνάγκη τινὶ μὴ ὑπάρχειν. μᾶλλον δ' ἴσως ὧδ' ἔσται τῶν λεγομένων ἕκαστον φανερόν. ἔστω γὰρ τὰ μὲν ἑπόμενα, τῷ α. ἐφ' ὧν β. οἷς δὲ αὐτὸ ἕπεται ἐφ' ὧν γ. ἃ δὲ μὴ ἐνδέχεται αὐτῷ ὑπάρχειν, ἐφ' ὧν δ. πάλιν δὲ τῷ ε, τὰ μὲν ὑπάρχοντα, ἐφ' οἷς ζ. οἷς δ' αὐτὸ ἕπεται. ἐφ' οἷς η. ἃ δὲ μὴ ἐνδέχεται, αὐτῷ ὑπάρχειν ἐφ' οἷς θ. εἰ μὲν οὖν ταυτόν τι ἔσται τῶν γ τινὶ τῶν ζ. ἀνάγκη τὸ α παντὶ τῷ ε ὑπάρχειν. τὸ μὲν γὰρ ζ παντὶ τῷ ε. τῷ δὲ γ παντὶ τὸ α. ὥστε παντὶ τῷ ε τὸ α. εἰ δὲ τὸ γ καὶ τὸ η ταὐτό, ἀνάγκη τινὶ τῶν ε, τὸ α ὑπάρχειν. τῷ μὲν γὰρ γ, τὸ α. τῷ δὲ η, τὸ ε παντὶ ἀκολουθεῖ. εἰ δὲ τὸ ζ καὶ τὸ δ ταὐτό, οὐδενὶ τῶν ε τὸ α. ὑπάρξει ἐκ προσυλλο

ρων, μᾶλλον ἀποδείξει. δεῖ δὲ ἐκλέγειν, μὴ τὰ τινὶ
ἑπόμενα, ἀλλ' ὅσα ὅλῳ τῷ πράγματι ἕπεται. οἷον
μὴ τί τινι ἀνθρώπῳ. ἀλλά τι παντὶ ἀνθρώπῳ ἕπεται. διὰ γὰρ τῶν
καθόλου προτάσεων ὁ συλλογισμός. ἀδιοείστου μὲν γὰρ
ὄντος, ἄδηλον εἰ καθόλου ἡ πρότασις. διωρισμένου δὲ,
φανερόν. ὁμοίως δ' ἐκλεκτέον καὶ οἷς αὐτὸ ἕπεται ὅλοις,
διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν. αὐτὸ δὲ τὸ ἑπόμενον, οὐ ληπτέον
ὅλον ἕπεσθαι. λέγω δ' οἷον ἀνθρώπῳ πᾶν ζῷον. ἢ μουσικῇ πᾶ-
σαν ἐπιστήμην. ἀλλ' ἁπλῶς μόνον ἀκολουθεῖν καθά-
περ καὶ προτεινόμεθα. καὶ γὰρ ἄχρηστον θάτερον καὶ ἀδύ-
νατον. οἷον, πάντα ἄνθρωπον εἶναι πᾶν ζῷον. ἢ δικαιοσύ-
νην, ἅπαν ἀγαθόν. ἀλλ' ᾧ ἕπεται, ἐπ' ἐκείνου τῷ παντὶ
λέγεται. ὅταν δ' ὑπό τινος περιέχηται τὸ ὑποκείμενον, ᾧ
τὰ ἑπόμενα δεῖ λαβεῖν. τὰ μὲν τῷ καθόλου ἑπόμενα
ἢ μὴ ἑπόμενα, οὐκ ἐκλεκτέον ἐν τούτοις. εἴληπται γὰρ
ἐν ἐκείνοις. ὅσα γὰρ ζῴῳ, καὶ ἀνθρώπῳ ἕπεται, καὶ ὅσα μὴ ὑπάρ-
χει ὡσαύτως. τὰ δὲ περὶ ἕκαστον ἴδια ληπτέον. ἔστι γὰρ
ἄττα τῷ εἴδει ἴδια παρὰ τὸ γένος. ἀνάγκη γὰρ τοῖς
ἑτέροις εἴδεσιν, ἴδια ἄττα ὑπάρχειν. οὐδὲ δὴ τῷ καθ-
όλου ἐκλεκτέον οἷς ἕπεται τὸ περιεχόμενον. οἷον ζῴῳ, οἷς
ἕπεται ἄνθρωπος. ἀνάγκη μὲν γὰρ εἰ ἀνθρώπῳ ἀκολουθεῖ τὸ ζῷον. καὶ
τούτοις ἅπασιν ἀκολουθεῖν. οἰκειότερα δὲ ταῦτα τῆς τοῦ
ἀνθρώπου ἐκλογῆς. ληπτέον δὲ καὶ τὰ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἑπόμε-
να, καὶ οἷς ἕπεται. τῶν γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ προβλημάτων, καὶ
ὁ συλλογισμὸς ἐκ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ προτάσεων ἢ πα-
σῶν, ἢ τινῶν. ὅμοιον γὰρ ἑκάστου τὸ συμπέρασμα ταῖς
ἀρχαῖς. ἔτι τὰ πᾶσιν ἑπόμενα, οὐκ ἐκλεκτέον. οὐ γὰρ
ἔσται συλλογισμὸς ἐξ αὐτῶν. δι' ἣν δὲ αἰτίαν, ἐν τοῖς ἑπο-

στον καὶ αἰσθητόν· κατὰ δὲ τούτων, ἄλλα. καὶ γὰρ ἄνθρωπος καὶ ζῷον ἑκάτερον τούτων ἐστί. τὰ δὲ αὐτὰ μὲν, κατ' ἄλλων κατηγορεῖται· κατὰ δὲ τούτων, ἄλλα πρότερον οὐ κατηγορεῖται. τὰ δὲ καὶ αὐτὰ ἄλλων, καὶ αὐτῶν ἕτερα. οἷον ἄνθρωπος Καλλίου· καὶ ἀνθρώπου ζῷον. ὅτι μὲν οὖν ἔνια τῶν ὄντων κατ' οὐδενὸς πέφυκε λέγεσθαι, δῆλον. τῶν γὰρ αἰσθητῶν σχεδὸν ἕκαστόν ἐστι τοιοῦτον, ὥστε μὴ κατηγορεῖσθαι κατὰ μηδενός. πλὴν ὡς κατὰ συμβεβηκός. φαμὲν γὰρ ποτὲ τὸ λευκὸν ἐκεῖνο Σωκράτην εἶναι· καὶ τὸ προσιὸν, Καλλίαν. ὅτι δὲ καὶ ἐπὶ τὸ ἄνω πορευομένοις ἵσταταί ποτε, πάλιν ἐροῦμεν. νῦν δ' ἔστω τοῦτο κείμενον. κατὰ μὲν οὖν τούτων, οὐκ ἔστιν ἀποδεῖξαι κατηγορούμενον ἕτερον. πλὴν εἰ μὴ κατὰ δόξαν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν, κατ' ἄλλων. οὐδὲ τὰ καθέκαστα, κατ' ἄλλων, ἀλλ' ἕτερα κατ' ἐκείνων. τὰ δὲ μεταξὺ, δῆλον ὡς ἀμφοτέρως ἐνδέχεται. καὶ γὰρ καὶ αὐτὰ, κατ' ἄλλων. καὶ ἄλλα κατὰ τούτων λεχθήσεται. καὶ σχεδὸν οἱ λόγοι καὶ αἱ σκέψεις περὶ τούτων εἰσὶ μάλιστα. δεῖ δὴ τὰς προτάσεις τὰς περὶ ἕκαστον, οὕτως ἐκλαμβάνειν. ὑποθέμενον αὐτὸ πρῶτον, καὶ τοὺς ὁρισμούς τε καὶ ὅσα ἴδια τοῦ πράγματός ἐστιν. εἶτα μετὰ τοῦτο, ὅσα ἕπεται τῷ πράγματι. καὶ πάλιν οἷς τὸ πρᾶγμα ἀκολουθεῖ. καὶ ὅσα μὴ ἐνδέχεται αὐτῷ ὑπάρχειν. οἷς δ' αὐτὸ μὴ ἐνδέχεται, οὐκ ἐκληπτέον. διὰ τὸ ἀντιστρέφειν τὸ στερητικόν. διαιρετέον δὲ καὶ τῶν ἑπομένων, ὅσα τε ἐν τῷ τί ἐστι, καὶ ὅσα ἴδια, καὶ ὅσα ὡς συμβεβηκότα κατηγορεῖται· καὶ τούτων, ποῖα δοξαστικῶς· καὶ ποῖα κατ' ἀλήθειαν. ὅσῳ μὲν γὰρ ἂν πλειόνων τοιούτων εὐπορῇ τις, θᾶττον ἐντεύξεται συμπεράσματι. ὅσῳ δ' ἂν ἀληθεστέ-

35 διχῶς ἐν τῷδε, τριχῶς. φανερὸν οὖν ὅτι τὸ καθόλου κατηγορικὸν, κατασκευάσαι μὲν, χαλεπώτατον. ἀνασκευάσαι δὲ, ῥᾷστον. ὅλως δ' ἐστὶν ἀναιροῦντι μὲν τὰ καθόλου τῶν ἐν μέρει, ῥᾴω. καὶ γὰρ ἂν μηδενὶ καὶ ἂν τινὶ, μὴ ὑπάρχῃ, ἀνῄρηται. τούτων δὲ, τὸ μὲν, τινὶ μὴ, ἐν ἅπασι τοῖς σχήμασι δείκνυται. τὸ δὲ μηδενὶ, ἐν τοῖς δυσί. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν στερητικῶν. καὶ γὰρ εἰ παντὶ καὶ εἰ τινὶ, ἀνῄρηται τὸ ἐξ ἀρχῆς. τοῦτο δ' ἦν ἐν δύο σχήμασιν. ἐπὶ δὲ τῶν ἐν μέρει μοναχῶς. ἢ παντὶ ἢ μηδενὶ δείξαντα ὑπάρχειν. κατασκευάζοντι δὲ ῥᾴω τὰ ἐν μέρει. καὶ γὰρ πλείοσι σχήμασι καὶ διὰ πλειόνων τρόπων ὅλως τε, οὐ δεῖ λανθάνειν. ὅτι ἀνασκευάσαι μὲν δι' ἀλλήλων ἐστὶ καὶ τὰ καθόλου διὰ τῶν ἐν μέρει. καὶ ταῦτα, διὰ τῶν καθόλου. κατασκευάσαι δ' οὐκ ἔστι διὰ τῶν κατὰ μέρος τὰ καθόλου. δι' ἐκείνων δὲ ταῦτα ἐστίν. ἅμα δὲ δῆλον ὅτι καὶ τὸ ἀνασκευάζειν ἐστὶ τοῦ κατασκευάζειν ῥᾷον. πῶς μὲν οὖν γίνεται πᾶς συλλογισμὸς, καὶ διὰ πόσων ὅρων καὶ προτάσεων, καὶ πῶς ἐχουσῶν πρὸς ἀλλήλας. ἔτι δὲ ποῖον πρόβλημα ἐν ἑκάστῳ σχήματι, καὶ ποῖον ἐν πλείοσι καὶ ποῖον ἐν ἐλάττοσι δείκνυται, δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων.

Περὶ εὐπορίας προτάσεων.

ΠΩΣ δ' εὐπορήσομεν αὐτοὶ πρὸς τὸ τιθέμενον ἀεὶ συλλογισμῶν. καὶ διὰ ποίας ὁδοῦ ληψόμεθα τὰς περὶ ἕκαστον ἀρχὰς, νῦν ἤδη λεκτέον. οὐ μόνον γὰρ ἴσως δεῖ θεωρεῖν τὴν γένεσιν τῶν συλλογισμῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν δύναμιν ἔχειν τοῦ ποιεῖν. ἁπάντων δὴ τῶν ὄντων, τὰ μὲν ἐστὶ τοιαῦτα, ὥστε κατὰ μηδενὸς ἄλλου κατηγορεῖσθαι, ἀληθῶς καθόλου. οἷον, Κλέων καὶ Καλλίας, καὶ τὸ καθέκα-

τάσεις. ἅμα γὰρ τῷ ὅρῳ μία προστίθεται πρότασις, ἀλλ' ὁποθενοῦν προστεθῇ ὁ ὅρος. ὥστε ἐπεὶ αἱ μέν, ἄρτιαι. αἱ δὲ περιτταὶ ἦσαν, ἀνάγκη παραλλάττειν τῆς αὐτῆς προσθέσεως γινομένης. τὰ δὲ συμπεράσματα, οὐκέτι τὴν αὐτὴν ἕξει τάξιν. οὔτε πρὸς τοὺς ὅρους, οὔτε πρὸς τὰς προτάσεις. ἑνὸς γὰρ ὅρου προστιθεμένου, συμπεράσματα προστεθήσεται ἑνὶ ἐλάττω τῶν προϋπαρχόντων ὅρων. πρὸς μόνον γὰρ τὸν ἔσχατον οὐ ποιεῖ συμπέρασμα. πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους πάντας. οἷον εἰ τῷ α β γ πρόσκειται τὸ δ, εὐθὺς καὶ συμπεράσματα δύο πρόσκειται. τό, τε πρὸς τὸ α καὶ τὸ πρὸς τὸ β. ὁμοίως δὲ κἀπὶ τῶν ἄλλων. κἂν εἰς τὸ μέσον δὲ παρεμπίπτῃ, τὸν αὐτὸν τρόπον. πρὸς ἕνα γὰρ μόνον οὐ ποιήσει συλλογισμόν. ὥστε πολὺ πλείω τὰ συμπεράσματα καὶ τῶν ὅρων ἔσται, καὶ τῶν προτάσεων. ἐπεὶ δ' ἔχομεν περὶ ὧν οἱ συλλογισμοί, καὶ ποῖον ἐν ἑκάστῳ σχήματι, καὶ ποσαχῶς δείκνυται, φανερὸν ἡμῖν ἐστι καὶ ποῖον πρόβλημα χαλεπόν, καὶ ποῖον εὐεπιχείρητον. τὸ μὲν γὰρ ἐν πλείοσι σχήμασι καὶ διὰ πλειόνων πτώσεων περαινόμενον, ῥᾷον. τὸ δ' ἐν ἐλάττοσι καὶ δι' ἐλαττόνων, δυσεπιχειρητότερον. τὸ μὲν οὖν καταφατικὸν τὸ καθόλου, διὰ τοῦ πρώτου σχήματος δείκνυται μόνου. καὶ διὰ τούτου μοναχῶς. τὸ δὲ στερητικόν, διά τε τοῦ α καὶ διὰ τοῦ μέσου. καὶ διὰ μὲν τοῦ α, μοναχῶς. διὰ δὲ τοῦ μέσου, διχῶς. τὸ δ' ἐν μέρει καταφατικόν, διὰ τοῦ α καὶ διὰ τοῦ ἐσχάτου. μοναχῶς μέν, διὰ τοῦ α. διχῶς δὲ διὰ τοῦ ἐσχάτου. τὸ δὲ στερητικὸν τὸ κατὰ μέρος, ἐν ἅπασι τοῖς σχήμασι δείκνυται. πλὴν ἐν μὲν τῷ πρώτῳ, ἅπαξ. ἐν δὲ τῷ μέσῳ καὶ τῷ ἐσχάτῳ, ἐν τῷ μέν,

ἄλλό τι παρὰ ταῦτα, πλείους τε οἱ συλλογισμοὶ γίνονται. καὶ οὐ τοῦ ὑποκειμένου. ὑπέκειτο γὰρ εἶναι τοῦ ε τὸν συλλογισμόν. εἰ δὲ μὴ γίνεται ἐκ τῶν γ δ μηδὲν συμπέρασμα, μάτην τε αὐτὰ εἰλῆφθαι συμβαίνει· καὶ μὴ τοῦ ἐξ ἀρχῆς εἶναι τὸν συλλογισμόν. ὥστε φανερὸν, ὅτι πᾶσα ἀπόδειξις καὶ πᾶς συλλογισμὸς, ἔσται διὰ τριῶν ὅρων μόνων. τούτου δ' ὄντος φανεροῦ, δῆλον ὡς καὶ ἐκ δύο προτάσεων καὶ οὐ πλειόνων. οἱ γὰρ τρεῖς ὅροι, δύο προτάσεις. εἰ μὴ προσλαμβάνοιτό τι. καθάπερ ἐν τοῖς ἐξ ἀρχῆς ἐλέχθη, πρὸς τὴν τελείωσιν τῶν συλλογισμῶν. φανερὸν οὖν ὅτι ὡς ἐν ᾧ λόγῳ συλλογιστικῷ μὴ ἄρτιαί εἰσιν αἱ προτάσεις. δι' ὧν γίνεται τὸ συμπέρασμα τὸ κύριον. ἔνια γὰρ τῶν ἄνωθεν συμπερασμάτων ἀναγκαῖον εἶναι προτάσεις, οὗτος ὁ λόγος ἢ οὐ συλλελόγισται, ἢ πλείω τῶν ἀναγκαίων ἠρώτηκε πρὸς τὴν θέσιν. κατὰ μὲν οὖν τὰς κυρίας προτάσεις λαμβανομένων τῶν συλλογισμῶν, ἅπας ἔσται συλλογισμὸς, ἐκ προτάσεων μὲν ἀρτίων, ἐξ ὅρων δὲ περιττῶν. ἑνὶ γὰρ πλείους οἱ ὅροι τῶν προτάσεων. ἔσται δὲ καὶ τὰ συμπεράσματα, ἡμίση τῶν προτάσεων. ὅταν δὲ διὰ προσυλλογισμῶν περαίνηται, ἢ διὰ πλειόνων μέσων μὴ συνεχῶν. οἷον τὸ αβ, διὰ τῶν γ δ. τὸ μὲν πλῆθος τῶν ὅρων ὡσαύτως ἑνὶ ὑπερέξει τὰς προτάσεις. ἢ γὰρ ἔξωθεν, ἢ εἰς τὸ μέσον τεθήσεται ὁ παρεμπίπτων ὅρος. ἀμφοτέρως δὲ συμβαίνει ἑνὶ ἐλάττω εἶναι τὰ διαστήματα τῶν ὅρων. αἱ δὲ προτάσεις ἴσαι τοῖς διαστήμασιν, οὐ μέντοι αἱ μὲν ἀεὶ ἄρτιαι ἔσονται. οἱ δὲ, περιττοί. ἀλλ' ἐναλλάξ. ὅταν μὲν αἱ προτάσεις ἄρτιαι, περιττοὶ οἱ ὅροι. ὅταν δ' οἱ ὅροι ἄρτιοι, περιτταὶ αἱ προ-

καὶ β γ. πλείω γὰρ μέσα τοῦ αὐτοῦ, οὐδὲν εἶναι κωλύει. τούτων δὲ ὄντων, οὐχ εἷς, ἀλλὰ πλείους εἰσὶν οἱ συλλογισμοί. ἢ πάλιν ὅταν ἑκάτερον τῶν α β διὰ συλλογισμοῦ ληφθῇ. οἷον τὸ α διὰ τῶν δ ε. καὶ πάλιν τὸ β. διὰ τῶν ζ θ. ἢ τὸ μὲν, ἐπαγωγῇ. τὸ δὲ, συλλογισμῷ. ἀλλὰ καὶ οὕτω πλείους οἱ συλλογισμοί. πλείω γὰρ τὰ συμπεράσματά ἐστιν. οἷον τό, τε α καὶ τὸ β καὶ τὸ γ. εἰ δ' οὖν μὴ πλείους ἀλλ' εἷς, οὕτω μὲν ἐνδέχεται γίνεσθαι διὰ πλειόνων τὸ αὐτὸ συμπέρασμα. ὡς δὲ τὸ γ διὰ τῶν α β, ἀδύνατον. ἔστω γὰρ τὸ ε συμπεπερασμένον ἐκ τῶν α β γ δ. οὐκοῦν ἀνάγκη τι αὐτῶν ἄλλο πρὸς ἄλλο εἰλῆφθαι. τὸ μὲν, ὡς ὅλον. τὸ δ' ὡς μέρος. τοῦτο γὰρ δέδεικται πρότερον. ὅτι ὄντος συλλογισμοῦ, ἀναγκαῖον οὕτω τινὰς ἔχειν τῶν ὅρων. ἐχέτω οὖν τὸ α οὕτω πρὸς τὸ β. ἔστιν ἄρα τι ἐξ αὐτῶν συμπέρασμα. οὐκοῦν ἤτοι τὸ ε ἢ τῶν γ δ θάτερον. ἢ ἄλλο τι παρὰ ταῦτα. καὶ εἰ μὲν τὸ ε ἐκ τῶν α β μόνων ἂν εἴη ὁ συλλογισμός. τὰ δὲ γ δ. εἰ μὲν ἔχει οὕτως, ὥστ' εἶναι τὸ μὲν, ὡς ὅλον. τὸ δ' ὡς μέρος, ἔσται τι καὶ ἐξ ἐκείνων. καὶ ἤτοι τὸ ε. ἢ τῶν α β θάτερον. ἢ ἄλλο τι παρὰ ταῦτα. καὶ εἰ τὸ μὲν ε. ἢ τῶν α β θάτερον, ἢ πλείους ἔσονται οἱ συλλογισμοί. ἢ ὡς ἐνεδέχετο ταὐτὸ διὰ πλειόνων ὅρων, περαίνεσθαι συμβαίνει. εἰ δ' ἄλλο τι παρὰ ταῦτα, πλείους τε ἔσονται. καὶ ἀσύναπτοι οἱ συλλογισμοὶ πρὸς ἀλλήλους. εἰ δὲ μὴ οὕτως ἔχοι τὸ γ πρὸς τὸ δ, ὥστε ποιεῖν συλλογισμόν, μάτην ἔσται εἰλημμένα, εἰ μὴ ἐπαγωγῆς, ἢ κρύψεως, ἤ τινος ἄλλου τῶν τοιούτων χάριν. εἰ δὲ ἐκ τῶν α β μὴ τὸ ε. ἀλλὰ ἄλλο τι γίνεται συμπέρασμα. ἐκ δὲ τῶν γ δ ἢ τούτων θάτερον. ἢ

δὲ τινὰ ἡδονήν, εἰ μὲν ἄλλην, οὐδὲν πρὸς τὸ προκείμενον· εἰ δ' αὐτὴν ταύτην, τὸ ἐξ ἀρχῆς λαμβάνει. μᾶλλον δὲ γίνεται φανερὸν ἐν τοῖς διαγράμμασιν. οἷον ὅτι τοῦ ἰσοσκελοῦς, ἴσαι αἱ πρὸς τῇ βάσει. ἔστωσαν εἰς τὸ κέντρον ἠγμέναι αἱ ᾱβ̄. εἰ οὖν ἴσην λαμβάνει τὴν ᾱγ̄ γωνίαν τῇ β̄δ̄, μὴ ὅλως ἀξιώσας ἴσας τὰς γωνίας τὰς τῶν ἡμικυκλίων. καὶ πάλιν τὴν γ̄ τῇ δ̄ μὴ πᾶσαν προσλαβὼν τὴν τοῦ τμήματος, ἔτι δὲ ἀπ' ἴσων οὐσῶν τῶν ὅλων γωνιῶν, καὶ ἴσων ἀφῃρημένων, ἴσας εἶναι τὰς λοιπὰς τὰς ε̄ζ̄, τὸ ἐξ ἀρχῆς αἰτήσεται. ἐὰν μὴ λάβῃ ἀπὸ τῶν ἴσων, ἴσων ἀφαιρουμένων, ἴσα λείπεσθαι. φανερὸν οὖν ὅτι ἐν ἅπασι δεῖ τὸ καθόλου ὑπάρχειν. καὶ ὅτι τὸ μὲν καθόλου, ἐξ ἁπάντων τῶν ὅρων καθόλου δείκνυται. τὸ δ' ἐν μέρει, καὶ οὕτως, κἀκείνως. ὥστε ἐὰν μὲν ᾖ τὸ συμπέρασμα καθόλου, καὶ τοὺς ὅρους ἀνάγκη καθόλου εἶναι. ἐὰν δὲ οἱ ὅροι καθόλου, ἐνδέχεται τὸ συμπέρασμα μὴ εἶναι καθόλου. δῆλον δὲ καὶ ὅτι ἐν ἅπαντι συλλογισμῷ, ἢ ἀμφοτέρας ἢ τὴν ἑτέραν πρότασιν ὁμοίαν ἀνάγκη γίνεσθαι τῷ συμπεράσματι. λέγω δ' οὐ μόνον τῷ καταφατικὴν εἶναι ἢ στερητικήν, ἀλλὰ καὶ τῷ ἀναγκαίαν, ἢ ὑπάρχουσαν, ἢ ἐνδεχομένην. ἐπισκέψασθαι δὲ δεῖ, καὶ τὰς ἄλλας κατηγορίας. φανερὸν δὲ καὶ ἁπλῶς, πότε ἔσται καὶ πότε οὐκ ἔσται συλλογισμός. καὶ πότε δυνατός, καὶ πότε τέλειος. καὶ ὅτι συλλογισμοῦ ὄντος, ἀναγκαῖον ἔχειν τοὺς ὅρους κατά τινα τῶν εἰρημένων τρόπων. δῆλον δὲ καὶ ὅτι πᾶσα ἀπόδειξις, ἔσται διὰ τριῶν ὅρων. καὶ οὐ πλειόνων. ἐὰν μὴ δι' ἄλλων καὶ ἄλλων τὸ αὐτὸ συμπέρασμα γίνηται. οἷον τὸ ε̄ διά τε τῶν ᾱβ̄ καὶ διὰ τῶν γ̄δ̄. ἢ διὰ τῶν ᾱβ̄, καὶ ᾱγ̄.

δεικνύουσιν, ὅταν ἀδύνατόν τι συμβαίνῃ τῆς ἀντιφάσεως τεθείσης. οἷον ὅτι ἀσύμμετρος ἡ διάμετρος, διὰ τὸ γίνεσθαι τὰ περιττὰ, ἴσα τοῖς ἀρτίοις, συμμέτρου τεθείσης. τὸ μὲν οὖν ἴσα γίνεσθαι τὰ περιττὰ τοῖς ἀρτίοις, συλλογίζονται. τὸ δ' ἀσύμμετρον εἶναι τὴν διάμετρον, ἐξ ὑποθέσεως δείκνυσιν. ἐπεὶ ψεῦδος συμβαίνει διὰ τὴν ἀντίφασιν. τοῦτο γὰρ ἦν τὸ διὰ τοῦ ἀδυνάτου ἦν συλλογίσασθαι, τὸ δεῖξαί τι ἀδύνατον διὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς ὑπόθεσιν. ὥστε ἐπεὶ τοῦ ψεύδους γίνεται συλλογισμὸς δεικτικὸς ἐν τοῖς εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπαγομένοις, τὸ δ' ἐξ ἀρχῆς, ἐξ ὑποθέσεως δείκνυται. τοὺς δὲ δεικτικοὺς πρότερον εἴπομεν, ὅτι διὰ τούτων περαίνονται τῶν σχημάτων. φανερὸν ὅτι καὶ οἱ διὰ τοῦ ἀδυνάτου συλλογισμοὶ, διὰ τούτων ἔσονται τῶν σχημάτων. ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες οἱ ἐξ ὑποθέσεως. ἐν ἅπασι γὰρ ὁ μὲν συλλογισμὸς γίνεται πρὸς τὸ μεταλαμβανόμενον. τὸ δ' ἐξ ἀρχῆς, περαίνεται δι' ὁμολογίας. ἤ τινος ἄλλης ὑποθέσεως. εἰ δὲ τοῦτ' ἀληθὲς, πᾶσαν ἀπόδειξιν, καὶ πάντα συλλογισμὸν, ἀνάγκη γίνεσθαι διὰ τῶν προειρημένων τριῶν σχημάτων. τούτου δὲ δειχθέντος, δῆλον ὡς ἅπας τε συλλογισμὸς ἐπιτελεῖται διὰ τοῦ πρώτου σχήματος, καὶ ἀνάγεται εἰς τοὺς ἐν τούτῳ καθόλου συλλογισμούς. ἔτι δὲ ἐν ἅπασι δεῖ κατηγορικόν τινα τῶν ὅρων εἶναι. καὶ τὸ καθόλου ὑπάρχειν. ἄνευ γὰρ τοῦ καθόλου, ἢ οὐκ ἔσται συλλογισμὸς, ἢ οὐ πρὸς τὸ προκείμενον. ἢ τὸ ἐξ ἀρχῆς αἰτήσεται. κείσθω γὰρ τὴν μουσικὴν ἡδονὴν εἶναι σπουδαίαν. εἰ μὲν οὖν ἀξιώσειεν ἡδονὴν εἶναι σπουδαίαν, μὴ προσθεὶς τὸ πᾶσαν, οὐκ ἔσται συλλογισμός. εἰ

δὲ τινὰ

φθῇ τὸ α̅ κατ' ἄλλου, ἢ ἄλλο κατὰ τοῦ α̅. ἢ κατὰ τοῦ γ̅ ἕτερον, εἶναι μὲν συλλογισμὸν οὐδὲν κωλύει. πρὸς μέντοι τὸ β̅ οὐκ ἔσται διὰ τῶν εἰλημμένων. οὐδ' ὅταν τὸ γ̅ ἑτέρῳ, κἀκεῖνο ἄλλῳ, καὶ τοῦτο ἑτέρῳ, μὴ συνάπτῃ δὲ πρὸς τὸ β̅, οὐδ' οὕτως ἔσται πρὸς τὸ β̅ συλλογισμός. ὅλως γὰρ εἴπομεν, ὅτι οὐδεὶς οὐδέποτε ἔσται συλλογισμὸς ἄλλου κατ' ἄλλου, μὴ ληφθέντος τινὸς μέσου, ὃ πρὸς ἑκάτερον ἔχει πως ταῖς κατηγορίαις. ὁ μὲν γὰρ συλλογισμὸς ἁπλῶς ἐκ προτάσεών ἐστιν. ὁ δὲ πρὸς τόδε συλλογισμός, ἐκ τῶν πρὸς τόδε προτάσεων. ὁ δὲ τοῦδε, πρὸς τόδε, διὰ τῶν τοῦδε πρὸς τόδε προτάσεων. ἀδύνατον δὲ πρὸς τὸ β̅ λαβεῖν πρότασιν, μηδὲν μήτε κατηγοροῦντας αὐτοῦ, μήτε ἀπαρνουμένους. ἢ πάλιν τοῦ α̅ πρὸς τὸ β̅ μηδὲν κοινὸν λαμβάνοντας. ἀλλ' ἑκατέρου ἴδια ἄττα κατηγοροῦντας ἢ ἀπαρνουμένους. ὥστε ληπτέον τι μέσον ἀμφοῖν, ὃ συνάψει τὰς κατηγορίας, εἴπερ ἔσται τοῦδε πρὸς τόδε συλλογισμός. εἰ οὖν ἀνάγκη μέν τι λαβεῖν πρὸς ἄμφω κοινόν. τοῦτο δ' ἐνδέχεται τριχῶς. ἢ γὰρ τὸ α̅ τοῦ γ̅, καὶ τὸ γ̅ τοῦ β̅ κατηγορήσαντας, ἢ τὸ γ̅ κατ' ἀμφοῖν, ἢ ἄμφω κατὰ τοῦ γ̅. ταῦτα δ' ἐστὶ τὰ εἰρημένα σχήματα. φανερὸν ὅτι πάντα συλλογισμὸν, ἀνάγκη γίνεσθαι διὰ τούτων τινὸς τῶν σχημάτων. ὁ γὰρ αὐτὸς λόγος, καὶ εἰ διὰ πλειόνων συνάπτοι πρὸς τὸ β̅. τὸ αὐτὸ γὰρ ἔσται σχῆμα, καὶ ἐπὶ τῶν πολλῶν. ὅτι μὲν οὖν οἱ δεικτικοὶ περαίνονται διὰ τῶν προειρημένων σχημάτων, φανερόν. ὅτι δὲ καὶ οἱ εἰς τὸ ἀδύνατον, δῆλον ἔσται διὰ τούτων. πάντες γὰρ οἱ διὰ τοῦ ἀδυνάτου περαίνοντες, τὸ μὲν ψεῦδος συλλογίζονται. τὸ δ' ἐξ ἀρχῆς ἐξ ὑποθέσεως

ληφθὲν τεθῇ πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον, ἐὰν μὲν ἐνδεχόμενον, ἔσται συλλογισμὸς διὰ τῆς ἀντιστροφῆς. ἐὰν δὲ ἀναγκαῖον, οὐκ ἔσται. δειχθήσεται δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ὃν καὶ ἐν τοῖς καθόλου, καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων. φανερὸν οὖν καὶ ἐν τούτῳ τῷ σχήματι, πότε καὶ πῶς ἔσται συλλογισμός. καὶ πότε τοῦ ἐνδέχεσθαι καὶ πότε τοῦ ὑπάρχειν. δῆλον δὲ καὶ ὅτι πάντες ἀτελεῖς, καὶ ὅτι τελειοῦνται διὰ τοῦ πρώτου σχήματος.

Περὶ ὑποθετικῶν συλλογισμῶν.

Ὅτι μὲν οὖν οἱ ἐν τούτοις τοῖς σχήμασι συλλογισμοὶ τελειοῦνταί τε διὰ τῶν ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι συλλογισμῶν, καὶ εἰς τούτους ἀνάγονται, δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων. ὅτι δ' ἁπλῶς πᾶς συλλογισμὸς οὕτως ἕξει, νῦν ἔσται φανερόν. ὅταν δειχθῇ πᾶς γινόμενος διὰ τούτων τῶν σχημάτων, ἀνάγκη δὴ πᾶσαν ἀπόδειξιν καὶ πάντα συλλογισμόν, ἢ ὑπάρχον τι, ἢ μὴ ὑπάρχον δεικνύναι. καὶ τοῦτο, ἢ καθόλου, ἢ κατὰ μέρος. ἔτι ἢ δεικτικῶς, ἢ ἐξ ὑποθέσεως. τοῦ δ' ἐξ ὑποθέσεως, μέρος ἐστὶ τὸ διὰ τοῦ ἀδυνάτου. πρῶτον μὲν οὖν εἴπωμεν περὶ τῶν δεικτικῶν. τούτων γὰρ δειχθέντων, φανερὸν ἔσται καὶ ἐπὶ τῶν εἰς τὸ ἀδύνατον, καὶ ὅλως τῶν ἐξ ὑποθέσεως. Εἰ δὴ δέοι τὸ α κατὰ τοῦ β συλλογίσασθαι, ἢ ὑπάρχον, ἢ μὴ ὑπάρχον, ἀνάγκη λαβεῖν τι κατά τινος. εἰ μὲν οὖν τὸ α κατὰ τοῦ β ληφθείη, τὸ ἐξ ἀρχῆς ἔσται εἰλημμένον. εἰ δὲ τὸ α κατὰ τοῦ γ. τὸ δὲ γ κατὰ μηδενός, μηδ' ἄλλο κατ' ἐκείνου. μὴ δὲ κατὰ τοῦ α ἕτερον, οὐδεὶς ἔσται συλλογισμός. τῷ γὰρ ἓν καθ' ἑνὸς ληφθῆναι, οὐδὲν συμβαίνει ἐξ ἀνάγκης. ὥστε προσληπτέον καὶ ἑτέραν πρότασιν. ἐὰν μὲν οὖν ληφ-

41 πρότασις, ἐνδέχεσθαι σημαίνει. φανερὸν οὖν ὅτι τὸ συμπέρασμα ἔσται ἐνδεχόμενον. ὅτε γὰρ οὕτως ἔχοιεν αἱ προτάσεις ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι, καὶ τὸ συμπέρασμα ἦν ἐνδεχόμενον. ἂν δὲ ἡ στερητικὴ πρότασις ἀναγκαία, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται. καὶ ὅτι ἐνδέχεται τινὶ μὴ ὑπάρχειν, καὶ ὅτι οὐχ ὑπάρχει. κείσθω γὰρ τὸ α τῷ γ μὴ ὑπάρχειν, ἐξ ἀνάγκης. τὸ δὲ β παντὶ ἐνδεχέσθω. ἀντιστραφέντος οὖν τοῦ βγ καταφατικοῦ, τὸ πρῶτον ἔσται σχῆμα. καὶ ἀναγκαία ἡ στερητικὴ πρότασις, ὅταν δὲ οὕτως ἔχοιεν αἱ προτάσεις, συνέβαινε τὸ α τῷ γ καὶ ἐνδέχεσθαι τινὶ μὴ ὑπάρχειν καὶ μὴ ὑπάρχειν. ὥστε καὶ τὸ α τῷ β ἀνάγκη τινὶ μὴ ὑπάρχειν. ὅταν δὲ τὸ στερητικὸν τεθῇ πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον, ἐὰν μὲν ἐνδεχόμενον ᾖ, ἔσται συλλογισμός. μεταληφθείσης τῆς προτάσεως ὥσπερ ἐν τοῖς πρότερον. ἐὰν δὲ ἀναγκαῖον, οὐκ ἔσται. καὶ γὰρ παντὶ ἀνάγκη καὶ οὐδενὶ ἐνδέχεται ὑπάρχειν. ὅροι τοῦ παντὶ ὑπάρχειν. ὕπνος. ἵππος. καθεύδων ἄνθρωπος. τοῦ δὲ μηδενὶ, ὕπνος. ἵππος. ἐγρηγορὼς ἄνθρωπος. ὁμοίως δὲ ἕξει καὶ ἂν ὁ μὲν καθόλου τῶν ὅρων, ὁ δὲ ἐν μέρει πρὸς τὸ μέσον. κατηγορικῶν μὲν γὰρ ὄντων ἀμφοτέρων, τοῦ ἐνδέχεσθαι, καὶ οὐ τοῦ ὑπάρχειν, ἔσται συλλογισμός. καὶ ὅταν τὸ μὲν, στερητικὸν ληφθῇ, τὸ δὲ, καταφατικόν. ἀναγκαῖον δὲ τὸ καταφατικόν. ὅταν δὲ τὸ στερητικὸν ἀναγκαῖον, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται τοῦ μὴ ὑπάρχειν. ὁ γὰρ αὐτὸς τρόπος ἔσται τῆς δείξεως. καὶ καθόλου καὶ μὴ καθόλου τῶν ὅρων ὄντων. ἀνάγκη γὰρ διὰ τοῦ α σχήματος τελειοῦσθαι τοὺς συλλογισμούς. ὥστε καθάπερ ἐν ἐκείνοις καὶ ἐπὶ τούτων ἀναγκαῖον συμπίπτειν. ὅταν δὲ τὸ στερητικὸν καθόλου

τὸ δὲ α ἐνδεχέσθω τινὶ τῷ γ μὴ ὑπάρχειν. ἀνάγκη δὴ τὸ α ἐνδέχεσθαι τινὶ τῷ β μὴ ὑπάρχειν. εἰ γὰρ παντὶ τῷ β τὸ α ὑπάρξει ἐξ ἀνάγκης, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ κεῖται ὑπάρχειν, τὸ α παντὶ τῷ γ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρξει. τοῦτο γὰρ δέδεικται πρότερον. ἀλλ' ὑπέκειτο τινὶ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν. ὅταν δὲ ἀδιόριστοι ἢ ἐν μέρει ληφθῶσιν ἀμφότεραι, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ἀπόδειξις δὲ ἡ αὐτὴ ἣ καὶ ἐν τοῖς καθόλου καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων.

Μίξις ἀναγκαίου καὶ ἐνδεχομένου ἐν τρίτῳ σχήματι.

ΕΑΝ δὲ ἐστὶν ἡ μὲν ἀναγκαία τῶν προτάσεων, ἡ δὲ ἐνδεχομένη, κατηγορικῶν μὲν ὄντων τῶν ὅρων, ἀεὶ τοῦ ἐνδέχεσθαι ἔσται συλλογισμός. ὅταν δὲ ᾖ τὸ μὲν κατηγορικὸν, τὸ δὲ στερητικὸν, ἐὰν μὲν ᾖ τὸ καταφατικὸν ἀναγκαῖον, τοῦ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν. ἐὰν δὲ τὸ στερητικὸν, καὶ τοῦ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν, καὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν. τοῦ δὲ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὥσπερ οὐδ' ἐν τοῖς ἑτέροις σχήμασιν. ἔστωσαν δὴ κατηγορικοὶ πρῶτον οἱ ὅροι. καὶ τὸ μὲν α, παντὶ τῷ γ ὑπαρχέτω ἐξ ἀνάγκης. τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ ἐνδεχέσθω ὑπάρχειν. ἐπεὶ οὖν τὸ μὲν α παντὶ τῷ γ ἐξ ἀνάγκης. τὸ δὲ γ τινὶ τῷ β ἐνδέχεται. καὶ τὸ α τινὶ τῷ β ἐνδεχόμενον ἔσται, καὶ οὐχ ὑπάρχον. οὕτω γὰρ συνέπιπτεν καὶ ἐπὶ τοῦ πρώτου σχήματος. ὁμοίως δὲ δειχθήσεται, καὶ εἰ τὸ μὲν βγ τεθείη ἀναγκαῖον, τὸ δὲ αγ ἐνδεχόμενον. πάλιν ἔστω τὸ μὲν κατηγορικὸν, τὸ δὲ στερητικόν. ἀναγκαῖον δὲ τὸ κατηγορικόν. καὶ τὸ μὲν α ἐνδεχέσθω μηδενὶ τῷ γ ὑπάρχειν. τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ ὑπαρχέτω ἐξ ἀνάγκης. ἔσται δὴ πάλιν τὸ πρῶτον σχῆμα. καὶ ἡ γὰρ στερητικὴ

10 Μίξις ἐνδεχομένου καὶ ὑπάρχοντος ἐν γʹ. σχήματι.

ΕΑΝ δ' ἡ μὲν, ὑπάρχειν. ἡ δέ, ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ τῶν προτάσεων, τὸ μὲν συμπέρασμα ἔσται ὅτι ἐνδέχεται, καὶ οὐχ ὅτι ὑπάρχει. συλλογισμὸς δὲ ἔσται τὸν αὐτὸν τρόπον ἐχόντων τῶν ὅρων ὃν καὶ ἐν τοῖς πρότερον. ἔστωσαν γὰρ πρῶτον κατηγορικοί. καὶ τὸ μὲν α̅ παντὶ τῷ γ̅ ὑπαρχέτω. τὸ δὲ β̅ παντὶ τῷ γ̅ ἐνδεχέσθω ὑπάρχειν. ἀντιστραφείσης οὖν τῆς β̅γ̅, τὸ πρῶτον ἔσται σχῆμα. καὶ τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἐνδέχεται τὸ α̅ τινὶ τῷ β̅ ὑπάρχειν. ὅτε γὰρ ἡ ἑτέρα τῶν προτάσεων ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι σημαίνῃ ἐνδέχεσθαι, καὶ τὸ συμπέρασμα ἦν ἐνδεχόμενον. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ μὲν β̅γ̅ ὑπάρχειν, τὸ δὲ α̅γ̅ ἐνδέχεσθαι. καὶ εἰ τὸ μὲν α̅γ̅ στερητικόν. τὸ δὲ β̅γ̅ κατηγορικόν, ὑπάρχει δὲ ὁποτερονοῦν ἀμφοτέρως, ἐνδεχόμενον ἔσται τὸ συμπέρασμα. γίνεται γὰρ πάλιν τὸ πρῶτον σχῆμα. δέδεικται δὲ ὅτι τῆς ἑτέρας προτάσεως ἐνδέχεσθαι σημαινούσης ἐν αὐτῷ, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἐνδεχόμενον. εἰ δὲ τὸ ἐνδεχόμενον στερητικὸν τεθείη πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον, ἢ καὶ ἄμφω τεθείη στερητικά, δι' αὐτῶν μὲν τῶν κειμένων, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ἀντιστραφέντων δὲ ἔσται καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον. εἰ δὲ ἡ μὲν, καθόλου τῶν προτάσεων, ἡ δὲ ἐν μέρει, κατηγορικῶν μὲν οὐσῶν ἀμφοτέρων, ἢ τῆς μὲν, καθόλου στερητικῆς, τῆς δὲ ἐν μέρει καταφατικῆς, ὁ αὐτὸς τρόπος ἔσται τῶν συλλογισμῶν. πάντες γὰρ περαίνονται διὰ τοῦ πρώτου σχήματος. ὥστε φανερὸν ὅτι τοῦ ἐνδέχεσθαι καὶ οὐ τοῦ ὑπάρχειν ἔσται συλλογισμός. εἰ δὲ ἡ μὲν καταφατικὴ καθόλου. ἡ δὲ στερητικὴ ἐν μέρει, διὰ τοῦ ἀδυνάτου ἔσται ἡ ἀπόδειξις. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ μὲν β̅ παντὶ τῷ γ̅,

κη καὶ τὸ α τινὶ τῷ β ἐνδέχεσθαι. γίνεται γὰρ τὸ πρῶτον σχῆμα. καὶ εἰ τὸ μὲν α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ γ ὑπάρχειν. τὸ δὲ β ἐνδέχοιτο παντὶ τῷ γ, ἀνάγκη τὸ α τινὶ τῷ β ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν. ἔσται γὰρ πάλιν τὸ πρῶτον σχῆμα διὰ τῆς ἀντιστροφῆς. ἐὰν δὲ ἀμφότεραι στερητικαὶ τεθῶσιν, ἐξ αὐτῶν μὲν τῶν εἰλημμένων, οὐκ ἔσται τὸ ἀναγκαῖον. ἀντιστραφεισῶν δὲ τῶν προτάσεων, ἔσται συλλογισμός. καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον. εἰ γὰρ καὶ τὸ α καὶ τὸ β παντὶ τῷ γ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν, ἐὰν μεταληφθῇ τὸ βγ εἰς τὸ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν, πάλιν ἔσται τὸ πρῶτον σχῆμα διὰ τῆς ἀντιστροφῆς. εἰ δὲ ὁ μὲν ἐστὶ καθόλου τῶν ὅρων, ὁ δὲ ἐν μέρει, τὸν αὐτὸν τρόπον ἐχόντων τῶν ὅρων, ὅνπερ ἐπὶ τοῦ ὑπάρχειν, ἔσται τε καὶ οὐκ ἔσται συλλογισμός. ἐνδεχέσθω γὰρ τὸ μὲν α παντὶ τῷ γ. τὸ δὲ β, τινὶ τῷ γ ὑπάρχειν. ἔσται δὴ πάλιν τὸ πρῶτον σχῆμα, τῆς ἐν μέρει προτάσεως ἀντιστραφείσης. εἰ γὰρ τὸ α παντὶ τῷ γ. τὸ δὲ γ τινὶ τῷ β, τὸ α τινὶ τῷ β ἐνδέχεται. καὶ εἰ πρὸς τὸ βγ τεθείη τὸ καθόλου ὡσαύτως. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ μὲν αγ στερητικὸν εἴη. τὸ δὲ βγ καταφατικόν. ἔσται γὰρ πάλιν τὸ πρῶτον σχῆμα διὰ τῆς ἀντιστροφῆς. εἰ δὲ ἀμφότεραι στερητικαὶ τεθῶσιν. ἡ μὲν, καθόλου. ἡ δὲ ἐν μέρει, δι' αὐτῶν μὲν τῶν εἰλημμένων, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ἀντιστραφεισῶν δὲ, ἔσται. καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον. ὅταν δὲ ἀμφότεραι ἀδιόριστοι, ἢ ἐν μέρει ληφθῶσιν, οὐκ ἔσται συλλογισμός. καὶ γὰρ παντὶ ἀνάγκη τὸ α τῷ β καὶ μηδενὶ ὑπάρχειν. ὅροι τοῦ ὑπάρχειν, ζῷον. ἄνθρωπος. λευκόν. τοῦ μὴ ὑπάρχειν, ἵππος. ἄνθρωπος, λευκόν. μέσον λευκόν.

69 στερητικαί. καθόλου δὲ καὶ ἀναγκαίας ἢ τὸ μὴ ὑπάρχειν σημαινούσης, δι' αὐτῶν μὲν τῶν εἰλημμένων, οὐκ ἔσται τὸ ἀναγκαῖον. ἀντιστραφείσης δὲ τῆς κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι προτάσεως, ἔσται συλλογισμός. καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον. ἐὰν δὲ ἀμφότεραι ἀδιόριστοι, ἢ ἐν μέρει τεθῶσιν, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ἀπόδειξις δὲ ἡ αὐτή, καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων. φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι τῆς μὲν στερητικῆς τῆς καθόλου τιθεμένης ἀναγκαίας, ἀεὶ γίνεται συλλογισμός, οὐ μόνον τοῦ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν, ἀλλὰ καὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν. τῆς δὲ καταφατικῆς, οὐδέποτε. καὶ ὅτι τὸν αὐτὸν τρόπον ἐχόντων ἔν τε τοῖς ἀναγκαίοις καὶ ἐν τοῖς ὑπάρχουσι, γίνεταί τε καὶ οὐ γίνεται συλλογισμός. δῆλον δὲ ὅτι καὶ πάντες ἀτελεῖς οἱ συλλογισμοί. καὶ ὅτι τελειοῦνται διὰ τῶν εἰρημένων σχημάτων.

ΕΝ δὲ τῷ τελευταίῳ σχήματι, καὶ ἀμφοτέρων ἐνδεχομένων καὶ τῆς ἑτέρας συλλογισμὸς ἔσται. ὅταν μὲν οὖν ἐνδέχεσθαι σημαίνωσιν αἱ προτάσεις, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἐνδεχόμενον. καὶ ὅταν ἡ μέν, ἐνδέχεσθαι, ἡ δέ, ὑπάρχειν. ὅταν δὲ ἡ ἑτέρα τεθῇ ἀναγκαία, ἂν μὲν ἡ καταφατική, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα, οὔτε ἀναγκαῖον, οὔτε ὑπάρχον. ἐὰν δὲ ἡ στερητική, καὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν ἔσται συλλογισμός. καθάπερ καὶ ἐν τοῖς πρότερον. ληπτέον δὲ καὶ ἐν τούτοις ὁμοίως τὸ ἐν τοῖς συμπεράσμασιν ἐνδεχόμενον. ἔστωσαν δὴ πρότερον ἐνδεχόμεναι. καὶ τὸ α καὶ τὸ β παντὶ τῷ γ ἐνδεχέσθω ὑπάρχειν. ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει τὸ καταφατικὸν ἐπὶ μέρους. τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ ἐνδέχεται, καὶ τὸ γ τινὶ τῷ β ἐνδέχοιτο ἄν. ὥστε εἰ τὸ μὲν α παντὶ τῷ γ ἐνδέχεται. τὸ δὲ γ τινὶ τῷ β, ἀναγ-

τῶν ἀντικειμένων φάσεων· ὥστε οὐδεὶς ἔσται συλλογισμός. ὁμοίως δὲ δειχθήσεται, καὶ ἀνάπαλιν τεθείσης τῆς καταφατικῆς. ἐὰν δὲ ὁμοιοσχήμονες ὦσιν αἱ προτάσεις, στερητικῶν μὲν οὐσῶν, ἀεὶ γίνεται συλλογισμός, ἀντιστραφείσης τῆς κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι προτάσεως καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον. εἰλήφθω γὰρ τὸ α τῷ μὲν β ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν. τῷ δὲ γ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν. ἀντιστραφεισῶν οὖν τῶν προτάσεων, τὸ μὲν β τῷ α οὐδενὶ ὑπάρξει. τὸ δὲ α παντὶ τῷ γ ἐνδέχεται. γίνεται δὴ τὸ πρῶτον σχῆμα. κἂν εἰ πρὸς τῷ γ τεθείη τὸ στερητικόν. ὡσαύτως ἐὰν δὲ κατηγορικαὶ τεθῶσιν, οὐκ ἔσται συλλογισμός. τὸ μὲν γὰρ μὴ ὑπάρχειν, ἢ τὸ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν. φανερὸν ὅτι οὐκ ἔσται, διὰ τὸ μὴ εἰλῆφθαι στερητικὴν πρότασιν. μήτε ἐν τῷ ὑπάρχειν, μήτε ἐν τῷ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τοῦ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν. ἐξ ἀνάγκης γὰρ οὕτως ἐχόντων, τὸ β τῷ γ οὐχ ὑπάρξει. οἷον, εἰ τὸ μὲν α τεθείη λευκόν. ἐφ' ᾧ δὲ τὸ β, κύκνος. τὸ δὲ γ ἄνθρωπος. οὐδέ γε τῶν ἀντικειμένων καταφάσεων. ἐπεὶ δέδεικται τὸ β τῷ γ ἐξ ἀνάγκης οὐχ ὑπάρχειν· οὐκ ἄρα γίνεται συλλογισμὸς ὅλως. ὁμοίως δὲ ἕξει καὶ ἐπὶ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν. ὅταν μὲν γὰρ ᾖ τὸ στερητικὸν καθόλου τε καὶ ἀναγκαῖον, ἀεὶ συλλογισμὸς ἔσται. καὶ τοῦ ἐνδέχεσθαι καὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν. ἀπόδειξις δὲ διὰ τῆς ἀντιστροφῆς. ὅταν δὲ τὸ καταφατικόν, οὐδέποτε. τὸν αὐτὸν γὰρ τρόπον δειχθήσεται, ὃν καὶ ἐν τοῖς καθόλου, καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων. οὐδ' ὅταν ἀμφότεραι ληφθῶσι καταφατικαί. καὶ γὰρ τούτου ἡ αὐτὴ ἀπόδειξις ἣ καὶ πρότερον. ὅταν δὲ ἀμφότεραι μὲν

οὖν τῆς στερητικῆς. οὐδὲ τὸ β τῷ α μηδενὶ ὑπάρξει. τὸ δὲ α παντὶ τῷ γ ἐνδέχεται. γίνεται δὴ πάλιν διὰ τοῦ πρώτου σχήματος συλλογισμὸς ὅτι τὸ β τῷ γ ἐνδέχεται μηδενὶ ὑπάρχειν. ἅμα δὲ δῆλον ὅτι οὐδ' ὑπάρξει τὸ β οὐδενὶ τῷ γ. κείσθω γὰρ ὑπάρχειν. οὐκοῦν εἰ τὸ α τῷ β μηδενὶ ἐνδέχεται, τὸ δὲ β ὑπάρχει τινὶ τῷ γ, τὸ α τινὶ τῷ γ οὐκ ἐνδέχεται· ἀλλὰ παντὶ ὑπέκειτο ἐνδέχεσθαι. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον δειχθήσεται, καὶ εἰ πρὸς τῷ γ τεθείη τὸ στερητικόν. πάλιν ἔστω μὲν τὸ κατηγορικὸν ἀναγκαῖον. θάτερον δὲ στερητικὸν καὶ ἐνδεχόμενον. καὶ τὸ α τῷ μὲν β ἐνδεχέσθω μηδενὶ, τῷ δὲ γ παντὶ ὑπαρχέτω ἐξ ἀνάγκης. οὕτως οὖν ἐχόντων τῶν ὅρων, οὐδεὶς γίνεται συλλογισμός. συμβαίνει γὰρ τὸ β τῷ γ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν. ἔστω γὰρ τὸ μὲν α, λευκόν. ἐφ' ᾧ δὲ τὸ β, ἄνθρωπος. ἐφ' ᾧ δὲ τὸ γ, κύκνος. τὸ δὴ λευκὸν, κύκνῳ μὲν ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, ἀνθρώπῳ δὲ ἐνδέχεται οὐδενί. καὶ ἄνθρωπος οὐδενὶ κύκνῳ ἐξ ἀνάγκης. ὅτι μὲν οὖν τοῦ ἐνδέχεσθαι οὐκ ἔσται συλλογισμὸς, φανερόν. τὸ γὰρ ἐξ ἀνάγκης, οὐκ ἦν ἐνδεχόμενον. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τοῦ ἀναγκαίου. τὸ γὰρ ἀναγκαῖον, ἢ ἐξ ἀμφοτέρων ἀναγκαίων, ἢ ἐκ τῆς στερητικῆς συνέβαινεν. ἔτι δὲ καὶ ἐγχωρεῖ τούτων κειμένων τὸ β τῷ γ ὑπάρχειν. οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ μὲν γ ὑπὸ τῷ β εἶναι. τὸ δὲ α τῷ μὲν β παντὶ ἐνδέχεσθαι. τῷ δὲ γ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν. οἷον, εἰ τὸ μὲν γ εἴη ἐγρηγορός. τὸ δὲ β, ζῷον. τὸ δὲ ἐφ' ᾧ τὸ α, κίνησις. τῷ μὲν γὰρ ἐγρηγορότι, ἐξ ἀνάγκης κίνησις. ζῴῳ δὲ παντὶ ἐνδέχεται. καὶ πᾶν τὸ ἐγρηγορὸς ζῷον. φανερὸν οὖν ὅτι οὐδὲ τοῦ μὴ ὑπάρχειν, εἴπερ οὕτως ἐχόντων ἀνάγκη ὑπάρχειν, οὐδὲ δὴ

ναγκαῖον. ἀντιστραφείσης δὲ τῆς κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι προτάσεως, γίνεται συλλογισμὸς, ὅτι τὸ β τῷ γ ἐνδέχεται μηδενὶ ὑπάρχειν, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον. ἔσται γὰρ πάλιν τὸ πρῶτον σχῆμα. ἐὰν δὲ ἀμφότεραι τεθῶσι κατηγορικαὶ, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι τοῦ μὲν ὑπάρχειν, ὑγεία. ζῷον. ἄνθρωπος. τοῦ δὲ μὴ ὑπάρχειν, ὑγεία. ἵππος. ἄνθρωπος. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἕξει καὶ ἐπὶ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν. ὅταν μὲν γὰρ ᾖ τὸ καταφατικὸν ὑπάρχον, εἴτε καθόλου, εἴτ' ἐν μέρει ληφθὲν, οὐδεὶς ἔσται συλλογισμός. τοῦτο δὲ ὁμοίως, καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων δείκνυται τοῖς πρότερον. ὅταν δὲ τὸ στερητικὸν, ἔσται διὰ τῆς ἀντιστροφῆς, ὥσπερ ἐν τοῖς πρότερον. πάλιν ἐὰν ἄμφω μὲν τὰ διαστήματα στερητικὰ τεθῇ, καθόλου δὲ τὸ μὴ ὑπάρχειν, ἐξ αὐτῶν μὲν τῶν προτάσεων οὐκ ἔσται ἀναγκαῖον. ἀντιστραφέντος δὲ τοῦ ἐνδέχεσθαι καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον, ἔσται συλλογισμός. ἐὰν δὲ ὑπάρχον μὲν ᾖ τὸ στερητικὸν, ἐν μέρει δὲ ληφθῇ, οὐκ ἔσται συλλογισμός. οὔτε καταφατικῆς, οὔτε στερητικῆς οὔσης τῆς ἑτέρας προτάσεως. οὐδ' ὅταν ἀμφότεραι ληφθῶσιν ἀδιόριστοι ἢ καταφατικαὶ, ἢ ἀποφατικαὶ ἢ κατὰ μέρος. ἀπόδειξις δὲ ἡ αὐτὴ καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων.

Μίξις ἀναγκαίου καὶ ἐνδεχομένου ἐν β' σχήματι.

ΕΑΝ δὲ ἡ μὲν ἐξ ἀνάγκης, ἡ δὲ ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ τῶν προτάσεων, τῆς μὲν στερητικῆς ἀναγκαίας οὔσης, ἔσται συλλογισμὸς, οὐ μόνον ὅτι ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν, ἀλλὰ καὶ ὅτι οὐχ ὑπάρχει. τῆς δὲ καταφατικῆς, οὐκ ἔσται. ὑποκείσθω γὰρ τὸ α τῷ μὲν β μηδενὶ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν. τῷ δὲ γ παντὶ ἐνδέχεσθαι. ἀντιστραφείσης

τε μὴ ὑπάρχειν. ὅτι μὲν οὖν ὑπάρχειν οὐκ ἐγχωρεῖ, φανερόν. οὐδεὶς γὰρ ἵππος, ἄνθρωπος. ἀλλ' οὐδὲ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν. ἀνάγκη γὰρ μηδένα ἵππον ἄνθρωπον εἶναι. τὸ δ' ἀναγκαῖον, οὐκ ἦν ἐνδεχόμενον. οὐκ ἄρα γίνεται συλλογισμός. ὁμοίως δὲ δειχθήσεται, καὶ ἐὰν ἀνάπαλιν τεθῇ τὸ στερητικόν. κἂν ἀμφότεραι καταφατικαὶ ληφθῶσιν, ἢ στερητικαί. διὰ γὰρ τῶν αὐτῶν ὅρων ἔσται ἡ ἀπόδειξις. καὶ ὅταν ἡ μὲν, καθόλου, ἡ δ' ἐν μέρει ληφθῇ, ἢ ἀμφότεραι κατὰ μέρος, ἢ ἀδιόριστοι, ἢ ὁσαχῶς ἄλλως ἐνδέχεται μεταλαβεῖν τὰς προτάσεις. ἀεὶ γὰρ ἔσται διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων ἡ ἀπόδειξις. φανερὸν οὖν ὅτι ἀμφοτέρων τῶν προτάσεων κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι τιθεμένων, οὐδεὶς γίνεται συλλογισμός.

Μίξις ἐνδεχομένου καὶ ὑπάρχοντος ἐν β΄ σχήματι.

Εἰ δ' ἡ μὲν, ὑπάρχειν. ἡ δ', ἐνδέχεσθαι σημαίνει. τῆς μὲν κατηγορικῆς ὑπάρχειν τεθείσης, τῆς δὲ στερητικῆς ἐνδέχεσθαι, οὐδέποτε ἔσται συλλογισμός, οὔτε καθόλου τῶν ὅρων, οὔτ' ἐν μέρει λαμβανομένων. ἀπόδειξις δ' ἡ αὐτὴ καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων. ὅταν δ' ἡ μὲν καταφατικὴ ἐνδέχεσθαι. ἡ δὲ στερητικὴ ὑπάρχειν, ἔσται συλλογισμός. εἰλήφθω γὰρ τὸ α. τῷ μὲν β μηδενὶ ὑπάρχειν. τῷ δὲ γ παντὶ ἐνδέχεσθαι. ἀντιστραφέντος οὖν τοῦ στερητικοῦ, τὸ β τῷ α οὐδενὶ ὑπάρξει. τὸ δὲ α παντὶ τῷ γ ἐνδέχεται, γίνεται δὴ συλλογισμός, ὅτι ἐνδέχεται τὸ β μηδενὶ τῷ γ διὰ τοῦ πρώτου σχήματος. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ πρὸς τῷ γ τεθείη τὸ στερητικόν. ἐὰν δὲ ἀμφότεραι μὲν ὦσιν αἱ στερητικαί, σημαίνῃ δ' ἡ μὲν, μὴ ὑπάρχειν. ἡ δ' ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν, δι' αὐτῶν μὲν τῶν εἰλημμένων, οὐδὲν συμβαίνει ἀ-

θαι παντὶ ὑπάρχειν, ἐξ ἀνάγκης τινὶ μὴ ὑπάρχειν ἂν τὸ, ψεῦδος ἂν λαμβάνοιτο· παντὶ γὰρ ὑπάρχει· ἀλλ' ὅτι ἐνίοις ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, διὰ τοῦτο φαμὲν, οὐ παντὶ ἐνδέχεσθαι. ὥστε τῷ ἐνδέχεσθαι παντὶ ὑπάρχειν, τό τ' ἐξ ἀνάγκης τινὶ ὑπάρχειν, ἀντίκειται. καὶ τὸ ἐξ ἀνάγκης τινὶ μὴ ὑπάρχειν. ὁμοίως δὲ καὶ τῷ ἐνδέχεσθαι μηδενί. δῆλον οὖν ὅτι πρὸς τὸ οὕτως ἐνδεχόμενον, καὶ μὴ ἐνδεχόμενον, ὡς ἐν ἀρχῇ διωρίσαμεν, οὐ μόνον τὸ ἐξ ἀνάγκης τινὶ ὑπάρχειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐξ ἀνάγκης τινὶ μὴ ὑπάρχειν, ληπτέον. τούτου δὲ ληφθέντος, οὐδὲν συμβαίνει ἀδύνατον. ὥστε οὐ γίνεται συλλογισμός. φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι οὐκ ἀντιστρέφει τὸ στερητικόν. τούτου δὲ δειχθέντος, κείσθω τὸ α, τῷ μὲν β ἐνδέχεσθαι μηδενί. τῷ δὲ γ, παντί. διὰ μὲν οὖν τῆς ἀντιστροφῆς, οὐ γίνεται συλλογισμός. εἴρηται γὰρ ὅτι οὐκ ἀντιστρέφει ἡ τοιαύτη πρότασις. ἀλλὰ οὐδὲ διὰ τοῦ ἀδυνάτου. τεθέντος γὰρ τοῦ β παντὶ τῷ γ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν, οὐδὲν συμβαίνει ψεῦδος. ἐνδέχοιτο γὰρ ἂν τὸ α τῷ γ καὶ παντὶ καὶ μηδενὶ ὑπάρχειν. ὅλως δ' εἰ ἔστι συλλογισμός, δῆλον ὅτι, τοῦ ἐνδέχεσθαι ἂν εἴη, διὰ τὸ μηδετέραν τῶν προτάσεων εἰλῆφθαι ἐν τῷ ὑπάρχειν. καὶ οὗτος, ἢ καταφατικὸς, ἢ στερητικός· οὐδετέρως δ' ἐγχωρεῖ. καταφατικοῦ μὲν γὰρ τεθέντος, δειχθήσεται διὰ τῶν ὅρων, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται ὑπάρχειν. στερητικοῦ δὲ, ὅτι τὸ συμπέρασμα οὐκ ἐνδεχόμενον, ἀλλ' ἀναγκαῖόν ἐστιν. ἔστω γὰρ τὸ μὲν α λευκόν. τὸ δὲ β, ἄνθρωπος. ἐφ' ᾧ δὲ γ, ἵππος. τὸ δὴ α τὸ λευκὸν, ἐνδέχεται τῷ μὲν παντὶ, τῷ δὲ μηδενὶ, ὑπάρχειν. ἀλλὰ τὸ β τῷ γ, οὔτε ὑπάρχειν ἐνδέχεται, οὔ-

τικόν. οἷον εἰ τὸ α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ β, οὐκ ἀνάγκη καὶ τὸ β μηδενὶ τῷ α ἐνδέχεσθαι. κείσθω γὰρ τοῦτο. καὶ ἐνδεχέσθω τὸ β μηδενὶ τῷ α ὑπάρχειν. οὐκοῦν ἐπεὶ ἀντιστρέφουσιν αἱ ἐν τῷ ἐνδέχεσθαι καταφάσεις ταῖς ἀποφάσεσι καὶ αἱ ἐναντίαι, καὶ αἱ ἀντικείμεναι. τὸ δὲ β τῷ α ἐνδέχεται μηδενὶ ὑπάρχειν, φανερὸν ὅτι καὶ παντὶ ἐνδέχοιτο ἂν τὸ β τῷ α ὑπάρχειν. τοῦτο δὲ ψεῦδος. οὐ γὰρ εἰ τόδε τῷδε παντὶ ἐνδέχεται, καὶ τόδε τῷδε, ἀναγκαῖον. ὥστ' οὐκ ἀντιστρέφει τὸ στερητικόν. ἔτι δὲ, οὐδὲν κωλύει τὸ μὲν α τῷ β ἐνδέχεσθαι μηδενί. τῷ δὲ β τινὶ τῷ α ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν. οἷον, τὸ μὲν λευκὸν παντὶ ἀνθρώπῳ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν· καὶ γὰρ ὑπάρχει. ἄνθρωπον δὲ, οὐκ ἀληθὲς εἰπεῖν, ὡς ἐνδέχεται μηδενὶ λευκῷ. πολλοῖς γὰρ ἐξ ἀνάγκης οὐχ ὑπάρχει. τὸ δ' ἀναγκαῖον, οὐκ ἦν ἐνδεχόμενον. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἐκ τοῦ ἀδυνάτου δειχθήσεται ἀντιστρέφον. οἷον εἴ τις ἀξιώσειεν, ἐπεὶ ψεῦδος τὸ, ἐνδέχεσθαι μηδενὶ τῷ α τὸ β ὑπάρχειν, ἀληθὲς τὸ μὴ ἐνδέχεσθαι μηδενί. φάσις γὰρ καὶ ἀπόφασις. εἰ δὲ τοῦτο ἀληθὲς, καὶ τὸ ἐξ ἀνάγκης τινὶ τῷ α ὑπάρχειν τὸ β. ὥστε καὶ τὸ α τινὶ τῷ β, τοῦτο δ' ἀδύνατον. οὐ γὰρ εἰ μὴ ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ α τὸ β, ἀνάγκη ὑπάρχειν τινὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀνάγκης οὐ παντί. τὸ γὰρ μὴ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ, διχῶς λέγεται. τὸ μὲν, εἰ ἐξ ἀνάγκης τινὶ ὑπάρχει. τὸ δὲ, εἰ ἐξ ἀνάγκης τινὶ μὴ ὑπάρχει. τὸ γὰρ ἐξ ἀνάγκης τινὶ τοῦ α μὴ ὑπάρχον, οὐκ ἀληθὲς εἰπεῖν, ὡς παντὶ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν. ὥσπερ οὐδὲ τὸ τινὶ ὑπάρχον ἐξ ἀνάγκης, ὅτι παντὶ ἐνδέχεται ὑπάρχειν. εἰ οὖν τις ἀξιοίη, ἐπεὶ οὐκ ἐνδέχεται τὸ γ τῷ

ζῷον· λευκόν· κόραξ· τοῦ δὲ μὴ ὑπάρχειν, ζῷον· λευκόν· πίττα· καὶ καταφατικοῦ δέ, τοῦ μὲν ὑπάρχειν, ζῷον· λευκόν· κύκνος· τοῦ δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι, ζῷον· λευκόν· χιών· οὐδ᾽ ὅταν ἀδιόριστοι ληφθῶσιν αἱ προτάσεις· ἢ ἀμφότεραι κατὰ μέρος, οὐδὲ οὕτως ἔσται συλλογισμός· ὅροι δὲ κοινοί· τοῦ μὲν ὑπάρχειν, ζῷον· λευκόν· ἄνθρωπος· τοῦ δὲ μὴ ὑπάρχειν, ζῷον· λευκόν· ἄψυχον· καὶ γὰρ τὸ ζῷον, τινὶ λευκῷ· καὶ τὸ λευκόν, ἀψύχῳ τινί· καὶ ἀναγκαῖον ὑπάρχειν, καὶ οὐκ ἐνδέχεται ὑπάρχειν· καὶ ἐπὶ τοῦ ἐνδέχεσθαι ὁμοίως· ὥστε πρὸς ἅπαντα χρήσιμοι οἱ ὅροι· φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι ὁμοίως ἐχόντων τῶν ὅρων, ἔν τε τῷ ὑπάρχειν καὶ ἐν τοῖς ἀναγκαίοις, γίνεταί τε καὶ οὐ γίνεται συλλογισμός· πλὴν κατὰ μὲν τὸ ὑπάρχειν τιθεμένης τῆς στερητικῆς προτάσεως, τοῦ ἐνδέχεσθαι ἦν ὁ συλλογισμός· κατὰ δὲ τὸ ἀναγκαῖον, τῆς στερητικῆς, καὶ τοῦ μὴ ἐνδέχεσθαι, καὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν. δῆλον δὲ καὶ ὅτι πάντες ἀτελεῖς εἰσὶν οἱ συλλογισμοί· καὶ ὅτι τελειοῦνται διὰ τῶν προειρημένων σχημάτων.

ΕΝ δὲ τῷ δευτέρῳ σχήματι, ὅταν μὲν ἐνδεχόμεναι λαμβάνωνται ἀμφότεραι αἱ προτάσεις, οὐδεὶς ἔσται συλλογισμός· οὔτε κατηγορικῶν, οὔτε στερητικῶν τιθεμένων, οὔτε καθόλου, οὔτε κατὰ μέρος· ὅταν δὲ ἡ μὲν ὑπάρχειν, ἡ δὲ ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ, τῆς μὲν καταφατικῆς ὑπάρχειν σημαινούσης, οὐδέποτε ἔσται· τῆς δὲ στερητικῆς τῆς καθόλου, ἀεί· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ὅταν ἡ μὲν, ἐξ ἀνάγκης, ἡ δέ, ἐνδέχεσθαι λαμβάνηται τῶν προτάσεων. δεῖ δὲ καὶ ἐν τούτοις λαμβάνειν τὸ ἐν τοῖς συμπεράσμασιν ἐνδεχόμενον, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς πρότερον. πρῶτον οὖν δεικτέον, ὅτι οὐκ ἀντιστρέφει τὸ ἐν τῷ ἐνδέχεσθαι στερη-

τεθείη τὸ α τῷ γ μηδενὶ ὑπάρχον, κεῖται δὲ καὶ τὸ β
ἐνδέχεσθαι μηδενὶ ὑπάρχειν, οὐδὲν συμβαίνει διὰ τού-
των ἀδύνατον. ἐὰν δὲ πρὸς τῷ ἐλάττονι ἄκρῳ τεθῇ
τὸ στερητικὸν, ὅταν μὲν ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ, συλλογισμὸς
ἔσται διὰ τῆς ἀντιστροφῆς, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον.
ὅταν δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι, οὐκ ἔσται. οὐδ᾽ ὅταν ἄμφω μὲν τε-
θῇ στερητικὰ, μὴ ᾖ δὲ ἐνδεχόμενον, τὸ πρὸς τὸ ἔλαττον. ὅ-
ροι δὲ οἱ αὐτοί. τοῦ μὲν ὑπάρχειν, λευκὸν, ζῷον, χιών. τοῦ δὲ
μὴ ὑπάρχειν, λευκὸν, ζῷον. πίττα. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον
ἕξει, καὶ ἐπὶ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν. ὅταν μὲν γὰρ ᾖ τὸ
στερητικὸν ἀναγκαῖον, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται τοῦ μὴ
ὑπάρχειν. οἷον, εἰ τὸ μὲν α μηδενὶ τῷ β ἐνδέχεται ὑπάρ-
χειν, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, ἀνάγκη τὸ
α τινὶ τῷ γ μὴ ὑπάρχειν. εἰ γὰρ παντὶ ὑπάρχει, τῷ δὲ
β μηδενὶ ἐνδέχεται, οὐδὲ τὸ β τῷ α οὐδενὶ ἐνδέχεται ὑπάρ-
χειν. ὥστ᾽ εἰ τὸ α παντὶ τῷ γ ὑπάρχει, τὸ β οὐδενὶ τῷ γ
ἐνδέχεται. ἀλλὰ ὑπέκειτο τινὶ ἐνδέχεσθαι. ὅταν δὲ τὸ ἐν
μέρει καταφατικὸν ἀναγκαῖον ᾖ, τὸ ἐν τῷ στερητι-
κῷ συλλογισμῷ. οἷον τὸ βγ, ἢ τὸ καθόλου τὸ ἐν τῷ
κατηγορικῷ. οἷον τὸ αβ, οὐκ ἔσται τοῦ ὑπάρχειν συλλο-
γισμός. ἀπόδειξις δ᾽ ἡ αὐτὴ ἥπερ καὶ ἐπὶ τῶν πρότερον.
ἐὰν δὲ τὸ μὲν καθόλου τεθῇ πρὸς τῷ ἐλάττονι ἄκρῳ, ἢ
καταφατικὸν ἢ στερητικὸν ἢ ἐνδεχόμενον, τὸ δ᾽ ἐν μέρει
ἀναγκαῖον, πρὸς τῷ μείζονι ἄκρῳ, οὐκ ἔσται συλλογι-
σμός. ὅροι δὲ τοῦ μὲν ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης, ζῷον. λευκόν.
ἄνθρωπος. τοῦ δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι, ζῷον. λευκόν. ἱμάτιον. ὅταν
δὲ ἀναγκαῖον ᾖ τὸ καθόλου, τὸ δ᾽ ἐν μέρει ἐνδεχόμενον,
στερητικοῦ μὲν ὄντος τοῦ καθόλου. τοῦ μὲν ὑπάρχειν ὅροι,

ὅρων, οὐ γίνεται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον, φανερόν·
ὑπαρχέτω γὰρ τὸ μὲν α παντὶ τῷ β ἐξ ἀνάγκης. τὸ δὲ
β ἐνδεχέσθω παντὶ τῷ γ. ἔσται δὴ συλλογισμὸς ἀτε-
λὴς, ὅτι ἐνδέχεται τὸ α παντὶ τῷ γ ὑπάρχειν. ὅτι δὲ ἀτε-
λὴς, ἐκ τῆς ἀποδείξεως δῆλον. τὸν αὐτὸν γὰρ τρόπον δει-
χθήσεται, ὃν ἐπὶ καὶ ἐπὶ τῶν πρότερον. πάλιν τὸ μὲν α ἐνδε-
χέσθω παντὶ τῷ β ὑπάρχειν. τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ ὑ-
παρχέτω ἐξ ἀνάγκης. ἔσται δὴ συλλογισμὸς, ὅτι τὸ α
παντὶ τῷ γ ἐνδέχεται ὑπάρχειν. ἀλλ᾽ οὐχ ὅτι ὑπάρχει.
καὶ τέλειος, ἀλλ᾽ οὐκ ἀτελής. εὐθὺς γὰρ ἐπιτελεῖται διὰ
τῶν ἐξ ἀρχῆς προτάσεων. εἰ δὲ μὴ ὁμοιοσχήμονές εἰσιν
αἱ προτάσεις, ἔστω πρῶτον ἡ στερητικὴ ἀναγκαία. καὶ
τὸ μὲν α μηδενὶ ἐνδεχέσθω τῷ β ἐξ ἀνάγκης. τὸ δὲ β
παντὶ τῷ γ ἐνδεχέσθω. ἀνάγκη δὴ τὸ α μηδενὶ τῷ
γ ὑπάρχειν. κείσθω γὰρ ὑπάρχειν. ἢ παντὶ, ἢ τινί. τῷ
δὲ β ὑπέκειτο μηδενὶ ἐνδέχεσθαι. ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέ-
φει τὸ στερητικὸν, οὐδὲ τὸ β τῷ α οὐδενὶ ἐνδέχεται. τὸ
δὲ α τῷ γ ἢ παντὶ ἢ τινὶ κεῖται ὑπάρχειν. ὥστε οὐδενὶ
ἢ οὐ παντὶ τῷ γ τὸ β ἐνδέχοιτο ἂν ὑπάρχειν. ὑπέκει-
το δὲ παντὶ ἐξ ἀρχῆς ἐνδέχεσθαι. φανερὸν καὶ ὅτι καὶ τοῦ
ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν γίνεται συλλογισμὸς, εἴπερ καὶ
τοῦ μὴ ὑπάρχειν. πάλιν ἔστω ἡ καταφατικὴ πρότα-
σις ἀναγκαία. καὶ τὸ μὲν α, ἐνδεχέσθω μηδενὶ τῷ β
ὑπάρχειν. τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ ὑπαρχέτω ἐξ ἀνάγ-
κης. ὁ μὲν οὖν συλλογισμὸς ἔσται τέλειος, ἀλλ᾽ οὐ τοῦ μὴ
ὑπάρχειν. ἀλλὰ τοῦ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν. ἥ τε γὰρ
πρότασις οὕτως ἐλήφθη ἡ ἀπὸ τοῦ μείζονος ἄκρου, καὶ
εἰς τὸ ἀδύνατον οὐκ ἔστιν ἀπαγαγεῖν. ἐάν τε γὰρ ὑπο-

τεθείη

ἔλαττον ἄκρον. τὸ δ' ἐν μέρει πρὸς τὸ μεῖζον, ἐάν τε στερητικὸν, ἐάν τε καταφατικὸν, ἐάν τε ἐνδεχόμενον, ἐάν τε ὑπάρχον ὁποτερονοῦν, οὐδαμῶς ἔσται συλλογισμός. οὐδ' ὅταν ἐν μέρει, ἢ ἀδιόριστοι τεθῶσιν αἱ προτάσεις. εἴτ' ἐνδέχεσθαι λαμβάνουσαι, εἴτε ὑπάρχειν, εἴτε ἐναλλὰξ, οὐδ' οὕτως ἔσται συλλογισμός. ἀπόδειξις δ' ἡ αὐτὴ καὶ ἐπὶ τῶν πρότερον. ὅροι δὲ κοινοὶ τοῦ μὲν ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης, ζῶον. λευκόν. ἄνθρωπος. τοῦ δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι, ζῶον. λευκόν. ἱμάτιον. φανερὸν οὖν ὅτι τοῦ μὲν πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον καθόλου τεθέντος, ἀεὶ γίνεται συλλογισμός. τοῦ δὲ πρὸς τὸ ἔλαττον, οὐδέποτε οὐδενός.

Μίξις ἀναγκαίου καὶ ἐνδεχομένου.

ὍΤΑΝ δὲ ἡ μὲν, ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν. ἡ δὲ, ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ τῶν προτάσεων, ὁ μὲν συλλογισμὸς ἔσται τὸν αὐτὸν τρόπον ἐχόντων τῶν ὅρων, καὶ τέλειος, ὅταν πρὸς τῷ ἐλάττονι ἄκρῳ τεθῇ τὸ ἀναγκαῖον. τὸ δὲ συμπέρασμα κατηγορικῶν μὲν ὄντων τῶν ὅρων, τοῦ ἐνδέχεσθαι καὶ οὐ τοῦ ὑπάρχειν. ἔσται ἀμφοτέρων καθόλου καὶ μὴ καθόλου τιθεμένων. ἐὰν δὲ ᾖ τὸ μὲν καταφατικὸν, τὸ δὲ στερητικόν. ὅταν μὲν ᾖ τὸ καταφατικὸν ἀναγκαῖον, τοῦ ἐνδέχεσθαι, καὶ οὐ τοῦ μὴ ὑπάρχειν. ὅταν δὲ ᾖ τὸ στερητικὸν ἀναγκαῖον, καὶ τοῦ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν, καὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν, καὶ καθόλου, καὶ μὴ καθόλου τῶν ὅρων ὄντων. τὸ δὲ ἐνδέχεσθαι ἐν τῷ συμπεράσματι, τὸν αὐτὸν τρόπον ληπτέον, ὅνπερ καὶ ἐν τοῖς πρότερον. τοῦ δ' ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ἕτερον γὰρ τὸ μὴ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν καὶ τὸ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν. ὅτι μὲν οὖν καταφατικῶν ὄντων τῶν

νης τῶν προτάσεων, ὅταν ἡ πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον ἐνδέχεσθαι λαμβάνηται πρότασις, ἀεὶ γίνεται συλλογισμός· πλὴν ὁτὲ μὲν, ἐξ αὐτῶν· ὁτὲ δὲ, ἀντιστραφείσης τῆς προτάσεως· πότε δὲ τούτων ἑκάτερον, καὶ διὰ τὴν αἰτίαν, εἰρήκαμεν. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, καθόλου τὸ δ' ἐν μέρει ληφθῇ τῶν διαστημάτων, ὅταν μὲν, τὸ πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον καθόλου τεθῇ καὶ ἐνδεχόμενον, εἴτε ἀποφατικὸν, εἴτε καταφατικόν· τὸ δ' ἐν μέρει καταφατικὸν καὶ ὑπάρχον, ἔσται συλλογισμὸς τέλειος· καθάπερ καὶ καθόλου τῶν ὅρων ὄντων. ἀπόδειξις δὲ ἡ αὐτὴ ἥπερ καὶ πρότερον. ὅταν δὲ καθόλου μὲν ᾖ τὸ πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον, ὑπάρχον δὲ καὶ μὴ ἐνδεχόμενον, θάτερον δ' ἐν μέρει καὶ ἐνδεχόμενον· ἐάν τε ἀποφατικαὶ, ἐάν τε καταφατικαὶ τεθῶσιν ἀμφότεραι· ἐάν τε ἡ μὲν ἀποφατικὴ, ἡ δὲ καταφατικὴ, πάντως ἔσται συλλογισμὸς ἀτελής. πλὴν, οἱ μὲν, διὰ τοῦ ἀδυνάτου δειχθήσονται· οἱ δὲ, καὶ δι' ἀντιστροφῆς τῆς τοῦ ἐνδέχεσθαι καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον. ἔσται δὲ συλλογισμὸς διὰ τῆς ἀντιστροφῆς. καὶ ὅταν ἡ μὲν καθόλου τεθεῖσα πρὸς τὸ ἄκρον μεῖζον σημαίνῃ τὸ ὑπάρχον, ἢ μὴ ὑπάρχον· ἡ δ' ἐν μέρει στερητικὴ οὖσα, τὸ ἐνδέχεσθαι λαμβάνει· οἷον εἰ τὸ μὲν α παντὶ τῷ β ὑπάρχει, ἢ μὴ ὑπάρχει· τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν· ἀντιστραφέντος γὰρ τοῦ β γ κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι, γίνεται συλλογισμός· ὅταν δὲ τὸ μὴ ὑπάρχειν λαμβάνῃ ἡ κατὰ μέρος τεθεῖσα πρότασις, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι τοῦ μὲν ὑπάρχειν, λευκόν· ζῷον· χιών· τοῦ δὲ μὴ ὑπάρχειν, λευκόν· ζῷον· πίττα. διὰ γὰρ τοῦ ἀδιορίστου δεικτέον τὴν ἀπόδειξιν. ἐὰν δὲ τὸ καθόλου τεθῇ πρὸς τὸ

63 σμα ἀναγκαῖον. οὐ γὰρ ἀνάγκη μηδένα κινεῖσθαι ἄνθρ.
ἀλλ' οὐκ ἀνάγκη τινά. δῆλον οὖν ὅτι τὸ συμπέρασμά
ἐστι, τοῦ μηδενὶ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν. ληπτέον δὲ βέλ
τιον τοὺς ὅρους. ἐὰν δὲ τὸ στερητικὸν τεθῇ πρὸς τὸ ἔλαττο
τον ἄκρον ἐνδέχεσθαι σημαῖνον, ἐξ αὐτῶν μὲν τῶν εἰλημμένων
προτάσεων, οὐδεὶς ἔσται συλλογισμός. ἀντιστραφείσης
δὲ τῆς κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι προτάσεως, ἔσται καθάπερ ἐν τοῖς
πρότερον. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ α παντὶ τῷ β. τὸ δὲ β
ἐνδεχέσθω μηδενὶ τῷ γ. οὕτω μὲν οὖν ἐχόντων τῶν ὅ
ρων, οὐδὲν ἀναγκαῖον ἔσται. ἐὰν δ' ἀντιστραφῇ τὸ βγ.
καὶ ληφθῇ τὸ β παντὶ τῷ γ ἐνδέχεσθαι, γίνεται συλλογι
σμός. ὥσπερ πρότερον. ὁμοίως γὰρ ἔχουσιν οἱ ὅροι τῇ θέ
σει. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον, καὶ στερητικῶν ὄντων ἀμφοτέ
ρων τῶν διαστημάτων. ἐὰν τὸ μὲν αβ μηδενὶ ὑπάρχει.
τὸ δὲ βγ μηδενὶ ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ, δι' αὐτῶν μὲν γὰρ τῶν
εἰλημμένων, οὐ γίνεται τὸ ἀναγκαῖον. ἀντιστραφείσης δὲ τῆς
κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι προτάσεως, ἔσται συλλογισμός. εἰλή
φθω γὰρ τὸ μὲν α μηδενὶ τῷ β ὑπάρχειν. τὸ δὲ β ἐνδέ
χεσθαι, μηδενὶ τῷ γ. διὰ μὲν οὖν τούτων, οὐδὲν ἀναγ
καῖον. ἐὰν δὲ ληφθῇ τὸ β παντὶ τῷ γ ἐνδέχεσθαι, ὅπερ
ἐστὶν ἀληθές. ἡ δὲ αβ πρότασις ὁμοίως ἔχει, πάλιν ὁ
αὐτὸς ἔσται συλλογισμός. ἐὰν δὲ μὴ ὑπάρχειν τεθῇ τὸ
β τῷ γ, καὶ μὴ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν, οὐκ ἔσται συλλο
γισμὸς οὐδαμῶς. οὔτε στερητικῆς οὔσης, οὔτε καταφατι
κῆς τῆς αβ προτάσεως. ὅροι δὲ κοινοὶ τοῦ μὲν ἐξ ἀνάγκης
ὑπάρχειν, λευκόν. ζῷον. χιών. τοῦ δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι, λευ
κόν. ζῷον. πίττα. φανερὸν οὖν ὅτι καθόλου τῶν ὅρων ὄν
των, καὶ τῆς μὲν ὑπάρχειν, τῆς δὲ, ἐνδέχεσθαι λαμβανομέ

δὲ μέσον, κινούμενον· τὸ δὲ ἔσχατον, ἄνθρωπος. αἱ μὲν οὖν προτάσεις ὁμοίως ἕξουσι· τὸ δὲ συμπέρασμα, ἀναγκαῖον οὐκ ἐνδεχόμενον· ἐξ ἀνάγκης γὰρ ὁ ἄνθρωπος ζῷον. φανερὸν οὖν ὅτι τὸ καθόλου, ληπτέον ἁπλῶς, καὶ οὐ χρόνῳ διορίζοντας. πάλιν ἔστω στερητικὴ πρότασις καθόλου ἡ α β· καὶ εἰλήφθω τὸ μὲν α, μηδενὶ τῷ β ὑπάρχειν· τὸ δὲ β, παντὶ ἐνδεχέσθω ὑπάρχειν τῷ γ. τούτων οὖν τεθέντων, ἀνάγκη τὸ α ἐνδέχεσθαι μηδενὶ τῷ γ ὑπάρχειν. μὴ γὰρ ἐνδεχέσθω, τὸ δὲ β τῷ γ κείσθω ὑπάρχειν, καθάπερ πρότερον. ἀνάγκη δὴ τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχειν. γίνεται γὰρ συλλογισμὸς, διὰ τοῦ τρίτου σχήματος. τοῦτο δὲ ἀδύνατον. ὥστ᾽ ἐνδέχοιτο ἂν τὸ α μηδενὶ τῷ γ. ψεύδους γὰρ ὑποτεθέντος καὶ οὐκ ἀδυνάτου, ἀδύνατον συμβαίνει. οὗτος οὖν ὁ συλλογισμὸς, οὐκ ἔστι τοῦ κατὰ τὸν διορισμὸν ἐνδεχομένου, ἀλλὰ τοῦ μηδενὶ ἐξ ἀνάγκης. αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ἀντίφασις τῆς γενομένης ὑποθέσεως. ὑπετέθη γὰρ ἐξ ἀνάγκης τὸ α τινὶ τῷ γ ὑπάρχειν. ὁ δὲ διὰ τοῦ ἀδυνάτου συλλογισμὸς, τῆς ἀντικειμένης ἐστὶ φάσεως. ἔστι δὲ καὶ ἐκ τῶν ὅρων φανερὸν, ὅτι οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἐνδεχόμενον. ἔστω γὰρ τὸ μὲν ἐφ᾽ ᾧ τὸ α, κόραξ. τὸ δὲ ἐφ᾽ ᾧ τὸ β, διανοούμενον· ἐφ᾽ ᾧ δὲ τὸ γ, ἄνθρωπος. οὐδενὶ δὴ τῷ β τὸ α ὑπάρχει. οὐδὲν γὰρ διανοούμενον κόραξ. τὸ δὲ β, παντὶ ἐνδέχεται τῷ γ. παντὶ γὰρ ἀνθρώπῳ ἐνδέχεται τὸ διανοεῖσθαι. ἀλλὰ τὸ α ἐξ ἀνάγκης, οὐδενὶ τῷ γ. οὐκ ἄρα τὸ συμπέρασμα ἐνδεχόμενον. ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἀναγκαῖον ἀεί. ἔστω γὰρ τὸ μὲν α κινούμενον· τὸ δὲ β, ἐπιστήμη· τὸ δὲ ἐφ᾽ ᾧ τὸ γ, ἄνθρωπος. τὸ μὲν οὖν α, οὐδενὶ τῷ β ὑπάρξει. τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ, ἐνδέχεται· καὶ οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασ-

62 μέντοι ἀδύνατον. ὄντος δὲ τοῦ α τὸ β ἐστί. καὶ τὸ β ἔσται ψεῦδος μὲν, οὐ μέντοι ἀδύνατον. ἐπεὶ γὰρ δέδεικται ὅτι εἰ τοῦ α ὄντος, ἔστι τὸ β. καὶ δυνατοῦ ὄντος τοῦ α, ἔσται τὸ β δυνατόν. ὑπόκειται δὲ τὸ α δυνατὸν εἶναι, καὶ τὸ β ἄρα ἔσται δυνατόν. εἰ γὰρ ἀδύνατον, ἅμα δυνατὸν ἔσται τὸ αὐτὸ, καὶ ἀδύνατον. διωρισμένων δὲ τούτων, ὑπαρχέτω τὸ α παντὶ τῷ β. τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ ἐνδεχέσθω. ἀνάγκη οὖν παντὶ τῷ γ τὸ α ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν. μὴ γὰρ ἐνδεχέσθω. τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ κείσθω ὡς ὑπάρχον. τοῦτο δὲ ψεῦδος μὲν, οὐ μέντοι ἀδύνατον. εἰ οὖν τὸ μὲν α μὴ ἐνδέχεται παντὶ τῷ γ. τὸ δὲ β παντὶ ὑπάρχειν τῷ γ, τὸ α οὐ παντὶ τῷ β ἐνδέχεται. γίνεται γὰρ συλλογισμὸς διὰ τοῦ τρίτου σχήματος. ἀλλ' ὑπέκειτο παντὶ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν. ἀνάγκη ἄρα τὸ α παντὶ τῷ γ ἐνδέχεσθαι. ψεύδους γὰρ ὑποτεθέντος καὶ οὐκ ἀδυνάτου, τὸ συμβαῖνόν ἐστιν ἀδύνατον. ἐγχωρεῖ δὲ καὶ διὰ τοῦ πρώτου σχήματος ποιῆσαι τὸ ἀδύνατον. θέντας τῷ γ τὸ β ὑπάρχειν. εἰ γὰρ τὸ β παντὶ τῷ γ ὑπάρχει. τὸ δὲ α παντὶ τῷ β ἐνδέχεται, καὶ τῷ γ παντὶ ἂν ἐνδέχοιτο τὸ α. ἀλλ' ὑπέκειτο μὴ παντὶ ἐγχωρεῖν. δεῖ δὲ λαμβάνειν, τὸ παντὶ ὑπάρχειν μὴ κατὰ χρόνον ὁρίσαντας. οἷον νῦν, ἢ ἐν τῷδε τῷ χρόνῳ. ἀλλ' ἁπλῶς. διὰ τοιούτων γὰρ προτάσεων, καὶ τοὺς συλλογισμοὺς ποιοῦμεν. ἐπεὶ κατά γε τὸ νῦν λαμβανομένης τῆς προτάσεως, οὐκ ἔσται συλλογισμός. οὐδὲν γὰρ ἴσως κωλύει ποτὲ καὶ παντὶ κινουμένῳ, ἄνθρωπον ὑπάρχειν. οἷον, εἰ μηδὲν ἄλλο κινοῖτο. τὸ δὲ κινούμενον ἐνδέχεται παντὶ ἵππῳ. ἀλλ' ἄνθρωπος οὐδενὶ ἵππῳ ἐνδέχεται. ἔτι ἔστω τὸ μὲν πρῶτον, ζῷον. τὸ

συλλογισμοί, φανερόν. ὅτι δ' ἐναντίως ἔχοντος ἔσονται συλλογισμοί, διὰ τοῦ ἀδυνάτου δεικτέον. ἅμα δὲ ἔσται δῆλον, καὶ ὅτι ἀτελεῖς. ἡ γὰρ δεῖξις, οὐκ ἐκ τῶν εἰλημμένων προτάσεων. πρῶτον δὲ λεκτέον. ὅτι εἰ τοῦ α ὄντος, ἀνάγκη τὸ β εἶναι, καὶ δυνατοῦ ὄντος τοῦ α, δυνατὸν ἔσται καὶ τὸ β ἐξ ἀνάγκης. ἔστω γὰρ οὕτως ἐχόντων, τὸ μὲν ἐφ' ᾧ τὸ α, δυνατόν. τὸ δ' ἐφ' ᾧ τὸ β, ἀδύνατον. εἰ οὖν τὸ μὲν δυνατὸν ὅτε δυνατὸν εἶναι, γένοιτο ἄν. τὸ δ' ἀδύνατον, ὅτε ἀδύνατον, οὐκ ἂν γένοιτο. ἅμα δὲ εἰ τὸ α δυνατὸν, καὶ τὸ β ἀδύνατον, ἐνδέχοιτο ἂν τὸ α γενέσθαι ἄνευ τοῦ β. εἰ δὲ γενέσθαι, καὶ εἶναι. τὸ γὰρ γεγονὸς, ὅτε γέγονεν ἔστι. δεῖ δὲ λαμβάνειν μὴ μόνον ἐν τῇ γενέσει τὸ δυνατὸν καὶ τὸ ἀδύνατον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἀληθεύεσθαι καὶ ἐν τῷ ὑπάρχειν. καὶ ὁσαχῶς ἄλλως λέγεται τὸ δυνατόν. ἐν ἅπασι γὰρ ὁμοίως ἕξει. ἔτι ὄντος καὶ α τὸ β εἶναι, οὐχ ὡς ἑνός τινος ὄντος τοῦ α τὸ β ἔσται δεῖ ὑπολαμβάνειν. οὐ γάρ ἐστιν οὐδὲν ἐξ ἀνάγκης ἑνός τινος ὄντος. ἀλλὰ δυοῖν ἐλάχιστον. οἷον ὅταν αἱ προτάσεις οὕτως ἔχωσιν ὡς ἐλέχθη κατὰ τὸν συλλογισμόν. εἰ γὰρ τὸ γ κατὰ τοῦ δ, τὸ δὲ δ κατὰ τοῦ ζ, καὶ τὸ γ κατὰ τοῦ ζ ἐξ ἀνάγκης. καὶ εἰ δυνατὸν ἑκάτερον, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται δυνατόν. ὥσπερ οὖν εἴ τις θείη τὸ μὲν α τὰς προτάσεις. τὸ δὲ β τὸ συμπέρασμα, συμβαίνοι ἂν οὐ μόνον ἀναγκαίου τοῦ α ὄντος, ἅμα καὶ τὸ β εἶναι ἀναγκαῖον. ἀλλὰ καὶ δυνατοῦ, δυνατόν. τούτου δὲ δειχθέντος, φανερὸν ὅτι ψεύδους ὑποτεθέντος καὶ μὴ ἀδυνάτου, καὶ τὸ συμβαῖνον διὰ τὴν ὑπόθεσιν ψεῦδος ἔσται καὶ οὐκ ἀδύνατον. οἷον εἰ τὸ α ψεῦδος μέν ἐστι, μὴ

61 συλλογισμός. τὸ γὰρ ἀναγκαῖον, οὐκ ἦν ἐνδεχόμενον. φανερὸν δὲ καὶ ὅτι καθόλου τῶν ὅρων ὄντων, ἐν ταῖς ἐνδεχομέναις προτάσεσιν, ἀεὶ γίνεται συλλογισμὸς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι, καὶ κατηγορικῶν καὶ στερητικῶν ὄντων. πλὴν κατηγορικῶν μὲν ὄντων, τέλειος. στερητικῶν δὲ, ἀτελής. δεῖ δὲ τὸ ἐνδέχεσθαι λαμβάνειν, μὴ τὸ ἐν τοῖς ἀναγκαίοις, ἀλλὰ κατὰ τὸν εἰρημένον διορισμόν. ἐνίοτε δὲ λανθάνει τὸ τοιοῦτον.

Μίξις ἐνδεχομένου καὶ ὑπάρχοντος.

ΕΑΝ δὲ ἡ μὲν, ὑπάρχειν. ἡ δὲ, ἐνδέχεσθαι λαμβάνηται τῶν προτάσεων, ὅταν μὲν ἡ πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον ἐνδέχεσθαι λαμβάνει, τέλειοί τε πάντες ἔσονται οἱ συλλογισμοὶ, καὶ τοῦ ἐνδέχεσθαι κατὰ τὸν εἰρημένον διορισμόν. ὅταν δὲ ἡ πρὸς τὸ ἔλαττον, ἀτελεῖς τε πάντες, καὶ οἱ στερητικοὶ τῶν συλλογισμῶν. οὐ τοῦ κατὰ τὸν διορισμὸν ἐνδεχομένου, ἀλλὰ τοῦ, ἢ μηδενὶ, ἢ μὴ παντὶ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν. τὸ γὰρ μηδενὶ, ἢ μὴ παντὶ ἐξ ἀνάγκης, ἐνδέχεσθαι φαμὲν καὶ μηδενὶ, καὶ μὴ παντὶ ὑπάρχειν. ἐνδεχέσθω γὰρ τὸ ᾱ παντὶ τῷ β̄. τὸ δὲ β̄ παντὶ τῷ γ̄ κείσθω, ὑπάρχειν. ἐπεὶ οὖν ὑπὸ τὸ β̄ ἐστὶ τὸ γ̄. τῷ δὲ β̄ παντὶ ἐνδέχεται τὸ ᾱ, φανερὸν ὅτι καὶ τῷ γ̄ παντὶ ἐνδέχεται. τὸ ᾱ γίνεται δὴ τέλειος ὁ συλλογισμός. ὁμοίως δὲ καὶ στερητικῆς οὔσης τῆς ᾱ β̄ προτάσεως. τῆς δὲ β̄ γ̄ καταφατικῆς, καὶ τῆς μὲν ᾱ β̄ ἐνδέχεσθαι, τῆς δὲ β̄ γ̄ ὑπάρχειν λαμβανομένης, τέλειος ἔσται συλλογισμός. ὅτι τὸ ᾱ ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ γ̄ ὑπάρχειν. ὅτι μὲν οὖν τοῦ ὑπάρχειν τιθεμένου πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον, τέλειοι γίνονται οἱ

μὴ ὑπάρχειν, διὰ μὲν τῶν εἰλημμένων προτάσεων, οὐ γίνεται
φανερὸν συλλογισμός. ἀντιστραφείσης δὲ τῆς ἐν μέρει,
καὶ τεθέντος τοῦ β τινὶ τῷ γ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν, τὸ
αὐτὸ ἔσται συμπέρασμα. ὃ καὶ πρότερον καθάπερ ἐν
τοῖς ἐξ ἀρχῆς. ἐὰν δὲ ἡ μὲν πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον ἐν
μέρει ληφθῇ, ἡ δὲ πρὸς τὸ ἔλαττον καθόλου. ἐάν τε
ἀμφότεραι καταφατικαὶ ληφθῶσιν, ἐάν τε στερητι-
καί, ἐάν τε μὴ ὁμοιοσχήμονες, ἐάν τε ἀμφότεραι ἀ-
διόριστοι, ἢ κατὰ μέρος, οὐδαμῶς ἔσται συλλογισμός. οὐδὲν
γὰρ κωλύει τὸ β ὑπερτείνειν τοῦ α. καὶ μὴ κατηγορεῖσθαι
ἐπ' ἴσων. ᾧ δὲ ὑπερτείνει τὸ β τοῦ α, εἰλήφθω τὸ γ. τού-
τῳ γὰρ, οὔτε παντὶ, οὔτε μηδενὶ, οὔτε τινὶ, οὔτε μὴ τινὶ ἐν-
δέχεται τὸ α ὑπάρχειν. εἴπερ ἀντιστρέφουσιν αἱ κατὰ τὸ ἐν-
δέχεσθαι προτάσεις. καὶ τὸ β πλείοσιν ἐνδέχεται, ἢ τὸ α
ὑπάρχειν. ἔστι δὲ καὶ ἐκ τῶν ὅρων φανερόν. οὕτω γὰρ ἐχου-
σῶν τῶν προτάσεων, καὶ πρῶτον τοῦ ἐσχάτῳ καὶ οὐδενὶ ἐν-
δέχεται, καὶ παντὶ ὑπάρχειν ἀναγκαῖον. ὅροι δὲ κοινοὶ
πάντων, τοῦ μὲν ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης, ζῷον. λευκόν.
ἄνθρωπος. τοῦ δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι, ζῷον. λευκόν, ἱμάτιον. φανε-
ρὸν οὖν ὅτι τοῦτον τὸν τρόπον ἐχόντων τῶν ὅρων, οὐδεὶς
γίνεται συλλογισμός. ἢ γὰρ τοῦ ὑπάρχειν, ἢ τοῦ ἐξ ἀνάγ-
κης, ἢ τοῦ ἐνδέχεσθαι, πᾶς ἐστι συλλογισμός. τοῦ μὲν οὖν ὑ-
πάρχειν καὶ τοῦ ἀναγκαίου, φανερὸν ὅτι οὐκ ἔστιν. ὁ μὲν
γὰρ καταφατικὸς, ἀναιρεῖται τῷ στερητικῷ. ὁ δὲ στερη-
τικὸς, τῷ καταφατικῷ. λείπεται δὴ τοῦ ἐνδέχεσθαι εἶναι.
τοῦτο δὲ ἀδύνατον. δέδεικται γὰρ ὅτι οὕτως ἐχόντων
τῶν ὅρων, καὶ παντὶ τῷ ἐσχάτῳ, τὸ πρῶτον, ἀναγκαῖον καὶ
οὐδενὶ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν. ὥστ' οὐκ ἂν εἴη τοῦ ἐνδέχεσθαι

60 τὸ μηδὲν ἀπολείπειν τῶν ὑπὸ τὸ β ἐνδεχομένων. ὅταν δὲ τὸ μὲν α παντὶ τῷ β ἐνδέχηται, τὸ δὲ β ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ γ, διὰ μὲν τῶν εἰλημμένων προτάσεων, οὐδεὶς γίνεται συλλογισμός· ἀντιστραφείσης δὲ τῆς β γ, κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι, γίνεται ὁ αὐτὸς ὅσπερ καὶ πρότερον. ἐπεὶ γὰρ ἐνδέχεται τὸ β μηδενὶ τῷ γ ὑπάρχειν, ἐνδέχεται καὶ παντὶ ὑπάρχειν. τοῦτο δὲ εἴρηται πρότερον. ὥστε ἐπεὶ τὸ μὲν β παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ α παντὶ τῷ β, πάλιν ὁ αὐτὸς γίνεται συλλογισμός. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ πρὸς ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις, ἡ ἀπόφασις τεθείη μετὰ τοῦ ἐνδέχεσθαι. λέγω δὲ οἷον εἰ τὸ α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ β. καὶ τὸ β μηδενὶ τῷ γ, διὰ μὲν τῶν εἰλημμένων προτάσεων, οὐδεὶς γίνεται συλλογισμός. ἀντιστρεφομένων δὲ, πάλιν ὁ αὐτὸς ἔσται ὅσπερ καὶ πρότερον φανερὸν οὖν ὅτι τῆς ἀποφάσεως τιθεμένης πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον, ἢ πρὸς ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις, ἢ οὐ γίνεται συλλογισμός, ἢ γίνεται μὲν, ἀλλ' οὐ τέλειος· ἐκ γὰρ τῆς ἀντιστροφῆς γίνεται, τὸ ἀναγκαῖον. ἐὰν δὲ ἡ μὲν, καθόλου τῶν προτάσεων, ἡ δ' ἐν μέρει ληφθῇ, πρὸς μὲν τὸ μεῖζον ἄκρον κειμένης τῆς καθόλου, συλλογισμὸς ἔσται τέλειος. εἰ γὰρ τὸ α παντὶ τῷ β ἐνδέχεται, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ, τὸ α τινὶ τῷ γ ἐνδέχεται. τοῦτο δὲ φανερὸν ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ κατὰ παντὸς ἐνδέχεσθαι. πάλιν εἰ τὸ α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ β. τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ, ἐνδέχεται ὑπάρχειν, ἀνάγκη τὸ α ἐνδέχεσθαι τινὶ τῷ γ μὴ ὑπάρχειν. ἀπόδειξις δὲ ἡ αὐτή. ἐὰν δὲ στερητικὴ ληφθῇ ἡ ἐν μέρει πρότασις. ἡ δὲ καθόλου καταφατική, τῇ δὲ θέσει ὁμοίως ἔχουσιν. οἷον εἰ τὸ μὲν α παντὶ τῷ β ἐνδέχεται. τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ ἐνδέχεται

μὴ δὲ καὶ συλλογισμὸς ἀποδεικτικὸς, τῶν μὲν ἀορίστων οὐκ ἔστι, διὰ τὸ ἄτακτον εἶναι τὸ μέσον. τῶν δὲ πεφυκότων, ἐστί. καὶ σχεδὸν οἱ λόγοι καὶ αἱ σκέψεις γίνονται, περὶ τῶν οὕτως ἐνδεχομένων. ἐκείνως δὲ ἐγχωρεῖ μὲν γενέσθαι συλλογισμόν. οὐ μὴν εἴωθέ γε ζητεῖσθαι. ταῦτα μὲν οὖν διορισθήσεται μᾶλλον ἐν τοῖς ἑπομένοις. νῦν δὲ λέγωμεν πότε καὶ πῶς, καὶ τίς ἔσται συλλογισμὸς ἐκ τῶν ἐνδεχομένων προτάσεων. ἐπεὶ δὲ τὸ ἐνδέχεσθαι τόδε τῷδε ὑπάρχειν, διχῶς ἔστιν ἐκλαβεῖν. ἢ γὰρ ᾧ ὑπάρχει τόδε, ἢ ᾧ ἐνδέχεται αὐτὸ ὑπάρχειν. τὸ γὰρ καθ' οὗ τὸ β τὸ α ἐνδέχεσθαι, τούτων σημαίνει θάτερον. ἢ καθ' οὗ λέγεται τὸ β, ἢ καθ' οὗ ἐνδέχεται λέγεσθαι. τὸ δὲ καθ' οὗ τὸ β τὸ α ἐνδέχεσθαι. ἢ παντὶ τῷ β τὸ α ἐγχωρεῖν οὐδὲν διαφέρει. φανερὸν οὖν ὅτι διχῶς ἂν λέγοιτο τὸ α τῷ β παντὶ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν. πρῶτον οὖν εἴπωμεν, εἰ καθ' οὗ τὸ γ τὸ β ἐνδέχεται. καὶ καθ' οὗ τὸ β τὸ α, τίς ἔσται καὶ ποῖος συλλογισμός. οὕτω γὰρ αἱ προτάσεις ἀμφότεραι λαμβάνονται κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι. ὅταν δὲ καθ' οὗ τὸ β ὑπάρχει, τὸ α ἐνδέχηται ἡ μὲν, ὑπάρχουσα. ἡ δ' ἐνδεχομένη ἐστίν. ὥστ' ἀπὸ τῶν ὁμοιοσχημόνων ἀρκτέον καθάπερ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις.

ΟΤΑΝ οὖν τὸ α παντὶ τῷ β ἐνδέχηται. καὶ τὸ β παντὶ τῷ γ, συλλογισμὸς ἔσται τέλειος, ὅτι τὸ α παντὶ τῷ γ ἐνδέχεται ὑπάρχειν. τοῦτο δὲ φανερὸν ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ. τὸ γὰρ ἐνδέχεσθαι παντὶ ὑπάρχειν, οὕτως ἐλέγομεν. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ μὲν α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ β. τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ, ὅτι τὸ α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ γ. τὸ γὰρ καθ' οὗ τὸ β ἐνδέχεται, τὸ α μὴ ἐνδέχεσθαι. τοῦτο ἦν

πρὸς καταφατικὰς τοὺς ἀποφατικούς, ἀλλ᾽ ὅσαι καταφατικὸν ἔχουσι τὸ σχῆμα κατὰ τὴν ἀντίθεσιν. οἷον τὸ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν, τῷ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν. καὶ τὸ παντὶ ἐνδέχεσθαι, τῷ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ, ἢ μὴ παντί. καὶ τὸ τινὶ, τῷ μὴ τινί. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἐπεὶ γὰρ τὸ ἐνδεχόμενον οὐκ ἔστιν ἀναγκαῖον, τὸ δὲ μὴ ἀναγκαῖον ἐγχωρεῖ μὴ ὑπάρχειν, φανερὸν ὅτι εἰ ἐνδέχεται τὸ α τῷ β ὑπάρχειν, ἐνδέχεται καὶ μὴ ὑπάρχειν. καὶ εἰ παντὶ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, καὶ παντὶ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἐν μέρει καταφάσεων. ἡ γὰρ αὐτὴ ἀπόδειξις. εἰσὶ δ᾽ αἱ τοιαῦται προτάσεις, κατηγορικαί, καὶ οὐ στερητικαί. τὸ γὰρ ἐνδέχεσθαι τῷ εἶναι ὁμοίως τάττεται. καθάπερ ἐλέχθη πρότερον. διωρισμένων δὲ τούτων, πάλιν λέγωμεν ὅτι τὸ ἐνδέχεσθαι κατὰ δύο λέγεται τρόπους. ἕνα μέν, τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γίνεσθαι, καὶ διαλείπειν τὸ ἀναγκαῖον. οἷον τὸ πολιοῦσθαι ἄνθρωπον, ἢ τὸ αὐξάνεσθαι, ἢ φθίνειν, ἢ ὅλως τὸ πεφυκὸς ὑπάρχειν. τοῦτο γὰρ οὐ συνεχὲς μὲν ἔχει τὸ ἀναγκαῖον διὰ τὸ μὴ ἀεὶ εἶναι τὸν ἄνθρωπον. ὄντος μέντοι ἀνθρώπου ἢ ἐξ ἀνάγκης, ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ ἐστι. ἄλλον δὲ τὸ ἀόριστον, ὃ καὶ οὕτω καὶ μὴ οὕτως, δυνατόν. οἷον τὸ βαδίζειν ζῷον, ἢ τὸ βαδίζοντος γενέσθαι σεισμόν. ἢ ὅλως τὸ ἀπὸ τύχης γινόμενον. οὐδὲν γὰρ μᾶλλον οὕτω πέφυκεν, ἢ ἐναντίως. ἀντιστρέφει μὲν οὖν καὶ κατὰ τὰς ἀντικειμένας προτάσεις, ἑκάτερον τῶν ἐνδεχομένων. οὐ μὴν τὸν αὐτόν γε τρόπον. ἀλλὰ τὸ μὲν πεφυκὸς εἶναι, τῷ μὴ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν. οὕτω γὰρ ἐνδέχεται τὸ μὴ πολιοῦσθαι ἄνθρωπον. τὸ δ᾽ ἀόριστον τῷ μηδὲν μᾶλλον οὕτως ἢ ἐκείνως ἕξιν ἢ ἔχειν. ἐπιστ

μὴ ἀμφότεραι ὦσιν αἱ προτάσεις ἐν τῷ ὑπάρχειν· τοῦ δ' ἀναγκαίου, ἔστι καὶ τῆς ἑτέρας μόνον ἀναγκαίας οὔσης. ἐν ἀμφοτέροις δὲ καὶ καταφατικῶν καὶ στερητικῶν ὄντων τῶν συλλογισμῶν, ἀνάγκη τὴν ἑτέραν πρότασιν ὁμοίαν εἶναι τῷ συμπεράσματι. λέγω δ' ὁμοίαν, εἰ μὲν ὑπάρχον, ὑπάρχουσαν· εἰ δ' ἀναγκαῖον, ἀναγκαίαν. ὥστε καὶ τοῦτο δῆλον, ὅτι οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα, οὔτ' ἀναγκαῖον, οὔθ' ὑπάρχον εἶναι, μὴ ληφθείσης ἀναγκαίας, ἢ ὑπαρχούσης προτάσεως. περὶ μὲν οὖν τοῦ ἀναγκαίου πῶς τε γίνεται, καὶ τίνα διαφορὰν ἔχει πρὸς τὸ ὑπάρχον, εἴρηται σχεδὸν ἱκανῶς.

Μίξις τοῦ ἐνδεχομένου.

ΠΕΡΙ δὲ τοῦ ἐνδεχομένου μετὰ ταῦτα λέγωμεν, πότε καὶ πῶς, καὶ διὰ τίνος ἔσται συλλογισμός. λέγω δ' ἐνδέχεσθαι, καὶ τὸ ἐνδεχόμενον, οὗ μὴ ὄντος ἀναγκαίου, τεθέντος δ' ὑπάρχειν, οὐδὲν ἔσται διὰ τοῦτ' ἀδύνατον. τὸ γὰρ ἀναγκαῖον, ὁμωνύμως ἐνδέχεσθαι λέγομεν. ὅτι δὲ τοῦτ' ἐστὶ τὸ ἐνδεχόμενον, φανερὸν ἔκ τε τῶν ἀποφάσεων καὶ τῶν καταφάσεων τῶν ἀντιφατικῶς ἀντικειμένων. τὸ γὰρ οὐκ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, καὶ τὸ ἀδύνατον ὑπάρχειν, καὶ ἀνάγκη μὴ ὑπάρχειν, ἤτοι ταυτά ἐστιν, ἢ ἀκολουθεῖ ἀλλήλοις. ὥστε καὶ τὰ ἀντικείμενα τούτοις, τὸ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, καὶ τὸ οὐκ ἀδύνατον ὑπάρχειν, καὶ τὸ οὐκ ἀνάγκη μὴ ὑπάρχειν, ἤτοι ταυτὰ ἔσται, ἢ ἀκολουθοῦντα ἀλλήλοις. κατὰ παντὸς γὰρ ἢ ἡ κατάφασις ἢ ἡ ἀπόφασις. ἔσται ἄρα τὸ ἐνδεχόμενον, οὐκ ἀναγκαῖον· καὶ τὸ μὴ ἀναγκαῖον, ἐνδεχόμενον. συμβαίνει δὲ πάσας τὰς κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι προτάσεις, ἀντιστρέφειν ἀλλήλαις. λέγω δέ, οὐ

ἀναγκαῖον. τὸ δὲ α παντὶ τῷ γ ὑπαρχέτω, μὴ μέντοι ἐξ ἀνάγκης. ἀντιστραφέντος οὖν τοῦ β γ, τὸ πρῶτον γίνεται σχῆμα. καὶ ἡ μὲν καθόλου πρότασις, οὐκ ἀναγκαία. ἡ δ᾽ ἐν μέρει, ἀναγκαία. ὅταν δ᾽ οὕτως ἔχωσιν αἱ προτάσεις, οὐκ ἦν τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. ὥστ᾽ οὐδ᾽ ἐπὶ τούτων. ἔστι δὲ καὶ ἐκ τῶν ὅρων φανερόν. ἔστω γὰρ τὸ μὲν α, ἐγρήγορσις. τὸ δὲ β, δίπουν. ἐφ᾽ ᾧ δὲ τὸ γ, ζῷον. τὸ μὲν οὖν β, τινὶ τῷ γ ἀνάγκη ὑπάρχειν. τὸ δὲ α, παντὶ τῷ γ ἐνδέχεται ὑπάρχειν καὶ τὸ α τῷ β οὐκ ἀναγκαῖον. οὐ γὰρ ἀνάγκη δίπουν τι καθεύδειν, ἢ ἐγρηγορέναι. ὁμοίως δὲ καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων δειχθήσεται, καὶ εἰ τὸ α γ εἴη ἐν μέρει τε καὶ ἀναγκαῖον. εἰ δ᾽ ὁ μὲν, κατηγορικὸς. ὁ δὲ, στερητικὸς τῶν ὅρων, ὅταν μὲν ᾖ τὸ καθόλου στερητικόν τε καὶ ἀναγκαῖον, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον. εἰ γὰρ τὸ α τῷ γ μηδενὶ ἐξ ἀνάγκης ἐνδέχεται. τὸ δὲ β, τινὶ τῷ γ ὑπάρχει. τὸ α τινὶ τῷ β ἀνάγκη μὴ ὑπάρχειν. ὅταν δὲ τὸ καταφατικὸν ἀναγκαῖον τεθῇ, ἢ καθόλου ὂν, ἢ ἐν μέρει, ἢ τὸ στερητικὸν κατὰ μέρος, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τὰ αὐτά, ἃ καὶ ἐπὶ τῶν πρότερον ἐροῦμεν. ὅροι δ᾽ ὅταν μὲν ᾖ τὸ καθόλου κατηγορικὸν ἀναγκαῖον, ἐγρήγορσις. ζῷον ἄνθρωπος. μέσον δὲ ἄνθρωπος. ὅταν δ᾽ ἐν μέρει τὸ κατηγορικὸν ᾖ ἀναγκαῖον, ἐγρήγορσις. ζῷον. λευκόν. ζῷον μὲν γὰρ ἀνάγκη τινὶ λευκῷ ὑπάρχειν. ἐγρήγορσις δ᾽ ἐνδέχεται μηδενί. καὶ οὐκ ἀνάγκη τινὶ ζῴῳ μὴ ὑπάρχειν ἐγρήγορσιν. ὅταν δὲ τὸ στερητικὸν ἐν μέρει ἀναγκαῖον ᾖ δίπουν. κινούμενον. ζῷον. μέσον ζῷον. φανερὸν οὖν ὅτι τοῦ μὲν ὑπάρχειν, οὐκ ἔσται συλλογισμός, ἐὰν

ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. ἔστω γὰρ τὸ β γ κατηγορικόν, καὶ ἀναγκαῖον. τὸ δὲ α γ στερητικὸν καὶ μὴ ἀναγκαῖον. ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει τὸ καταφατικόν, ὑπάρξει καὶ τὸ γ τινὶ τῷ β ἐξ ἀνάγκης. ὥστ' εἰ τὸ μὲν α μηδενὶ τῷ γ. τὸ δὲ γ τινὶ τῶν β ὑπάρχει, καὶ τὸ α τινὶ τῷ β οὐχ ὑπάρξει, ἀλλ' οὐκ ἐξ ἀνάγκης, δέδεικται γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι ὅτι τῆς στερητικῆς προτάσεως μὴ ἀναγκαίας οὔσης, οὐδὲ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον. ἔτι καὶ διὰ τῶν ὅρων ἂν εἴη φανερόν. ἔστω γὰρ τὸ μὲν α, ἀγαθόν. τὸ δὲ β, ζῷον. τὸ δὲ γ, ἵππος. τὸ μὲν οὖν ἀγαθὸν, ἐνδέχεται μηδενὶ ἵππῳ ὑπάρχειν. τὸ δὲ ζῷον, ἀνάγκη παντὶ ὑπάρχειν. ἀλλ' οὐκ ἀνάγκη ζῷόν τι μὴ εἶναι ἀγαθόν. εἴπερ ἐνδέχεται πᾶν εἶναι ἀγαθόν. εἰ δὲ μὴ τοῦτο δυνατόν, ἀλλὰ τὸ ἐγρηγορέναι ἢ τὸ καθεύδειν, ὅρον θετέον. ἅπαν γὰρ ζῷον δεκτικὸν τούτων. Εἰ μὲν οὖν οἱ ὅροι καθόλου πρὸς τὸ μέσον εἰσίν, εἴρηται πότε ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. Εἰ δ' ὁ μὲν καθόλου, ὁ δ' ἐν μέρει, κατηγορικῶν μὲν ὄντων ἀμφοτέρων, ὅταν τὸ καθόλου γένηται ἀναγκαῖον, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον. ἀπόδειξις δ' ἡ αὐτὴ ἣ καὶ πρότερον. ἀντιστρέφει γὰρ καὶ τὸ ἐν μέρει κατηγορικόν. εἰ οὖν ἀνάγκη παντὶ τῷ γ τὸ β ὑπάρχειν. τὸ δὲ α ὑπὸ τὸ γ ἐστίν, ἀνάγκη τὸ β τινὶ τῷ α ὑπάρχειν. εἰ δὲ τὸ β τῷ α τινὶ, καὶ τὸ α τῷ β τινὶ ὑπάρχειν ἀναγκαῖον. ἀντιστρέφει γάρ. ὁμοίως δὲ εἰ καὶ τὸ α γ εἴη ἀναγκαῖον, καθόλου ὄν. τὸ γὰρ β ὑπὸ τὸ γ ἐστίν. εἰ δὲ τὸ ἐν μέρει ἐστὶν ἀναγκαῖον, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. ἔστω γὰρ τὸ β γ ἐν μέρει τε καὶ

ἀλλ' οὐκ ἐξ ἀνάγκης· οἱ γὰρ αὐτοὶ ὅροι ἔσονται πρὸς τὴν ἀπόδειξιν, οἵπερ ἐπὶ τῶν καθόλου συλλογισμῶν. ἀλλ' οὐδ' εἰ τὸ στερητικὸν ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐν μέρει ληφθέν, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον· διὰ γὰρ τῶν αὐτῶν ὅρων ἡ ἀπόδειξις.

ΕΝ δὲ τῷ τελευταίῳ σχήματι, καθόλου μὲν ὄντων τῶν ὅρων πρὸς τὸ μέσον, καὶ κατηγορικῶν ἀμφοτέρων τῶν προτάσεων, ἂν ὁποτεροσοῦν ᾖ ἀναγκαῖος, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον. ἐὰν δὲ τὸ μὲν ᾖ στερητικόν, τὸ δὲ κατηγορικόν, ὅταν μὲν τὸ στερητικὸν ἀναγκαῖον ᾖ, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον. ὅταν δὲ τὸ κατηγορικόν, οὐκ ἔσται ἀναγκαῖον. ἔστωσαν γὰρ ἀμφότεραι κατηγορικαὶ πρῶτον αἱ προτάσεις. καὶ τὸ α καὶ τὸ β παντὶ τῷ γ ὑπαρχέτω. ἀναγκαῖον δ' ἔστω τὸ αγ. ἐπεὶ οὖν τὸ β παντὶ τῷ γ ὑπάρχει, καὶ τὸ γ τινὶ τῷ β ὑπάρξει, διὰ τὸ ἀντιστρέφειν τῷ καθόλου τὸ κατὰ μέρος. ὥστ' εἰ παντὶ τῷ γ τὸ α ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, καὶ τὸ γ τῷ β τινί, ἀναγκαῖον δὴ ὑπάρχειν τὸ α τῷ β τινί. τὸ γὰρ β ὑπὸ τὸ γ ἐστί. γίνεται οὖν τὸ πρῶτον σχῆμα πάλιν. ὁμοίως δὲ δειχθήσεται, καὶ εἰ τὸ βγ ἐστὶν ἀναγκαῖον. ἀντιστρέφει γὰρ τὸ γ τῷ α τινί. ὥστ' εἰ παντὶ τῷ γ τὸ β ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει. τὸ δὲ γ τῷ α τινί, καὶ τῷ α τινὶ τὸ β ὑπάρξει ἐξ ἀνάγκης. πάλιν ἔστω τὸ μὲν αγ στερητικόν. τὸ δὲ βγ καταφατικόν. ἀναγκαῖον δὲ τὸ στερητικόν. ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει τὸ καταφατικόν, ὑπάρξει τινὶ τῷ β τὸ γ. τὸ δὲ α οὐδενὶ τῷ γ ἐξ ἀνάγκης, οὐδὲ τῷ β τινὶ ὑπάρξει ἐξ ἀνάγκης τὸ α. τὸ γὰρ β, ὑπὸ τὸ γ ἐστίν. εἰ δὲ τὸ κατηγορικὸν ἀναγκαῖον, οὐκ

νάγκης, τὸ δέ γε β τινὶ τῷ α ἀνάγκη ὑπάρχειν, ἐπεὶ καὶ τὸ α παντὶ τῷ β ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν· ὥστε καὶ τὸ γ, ἀνάγκη τινὶ τῷ α μὴ ὑπάρχειν· ἀλλ' οὐδὲν κωλύει τὸ α τοιοῦτον ληφθῆναι, ᾧ παντὶ τῷ γ ἐνδέχεται ὑπάρχειν. ἔτι κἂν ὅρους ἐκθέμενον εἴη δεῖξαι ὅτι οὐκ ἔστι τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον ἁπλῶς· ἀλλὰ τούτων ὄντων ἀναγκαῖον. οἷον ἔστω τὸ α ζῶον. τὸ δὲ β, ἄνθρωπος. τὸ δὲ γ, λευκὸν καὶ αἱ προτάσεις ὁμοίως εἰλήφθωσαν. ἐνδέχεται γὰρ τὸ ζῶον μηδενὶ λευκῷ ὑπάρχειν. οὐχ ὑπάρξει δὴ οὐδ' ὁ ἄνθρωπος, οὐδενὶ λευκῷ, ἀλλ' οὐκ ἐξ ἀνάγκης. ἐνδέχεται γὰρ ἄνθρωπον γενέσθαι λευκόν. οὐ μέντοι ἕως ἂν τὸ ζῶον μηδενὶ λευκῷ ὑπάρχῃ. ὥστε τούτων μὲν ὄντων, ἀναγκαῖον ἔσται τὸ συμπέρασμα, ἁπλῶς δ' οὐκ ἀναγκαῖον. ὁμοίως δ' ἕξει καὶ ἐπὶ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν. ὅταν μὲν γὰρ ἡ στερητικὴ πρότασις καθόλου τε ᾖ καὶ ἀναγκαία, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον. ὅταν δ' ἡ κατηγορικὴ καθόλου τε ᾖ, καὶ ἀναγκαία. ἡ δὲ στερητικὴ κατὰ μέρος καὶ οὐκ ἀναγκαία, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. ἔστω δὴ πρῶτον ἡ στερητικὴ καθόλου τε καὶ ἀναγκαία. καὶ τὸ α τῷ μὲν β οὐδενὶ ἐνδεχέσθω ὑπάρχειν. τῷ δὲ γ τινὶ ὑπαρχέτω. ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει τὸ στερητικόν, οὐδὲ τὸ β τῷ α οὐδενὶ ἐνδέχοιτ' ἂν ὑπάρχειν. τὸ δέ γε α τινὶ τῷ γ, ὑπάρχει. ὥστ' ἐξ ἀνάγκης τινὶ τῷ γ οὐχ ὑπάρχει τὸ β. πάλιν ἔστω ἡ κατηγορικὴ καθόλου τε, καὶ ἀναγκαία, καὶ κείσθω πρὸς τῷ β τὸ κατηγορικόν. εἰ δὴ τῷ α παντὶ τῷ β ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, τὸ δὲ γ τινὶ μὴ ὑπάρχει, ὅτι μὲν οὖν οὐχ ὑπάρχει τὸ β τινὶ τῷ γ, φανερόν.

ἀλλ'

στερητικὸς εἴη ὁ συλλογισμός. ἡ γὰρ αὐτὴ ἔσται ἀπόδειξις. εἰ δὲ τὸ κατὰ μέρος ἐστὶν ἀναγκαῖον, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. οὐδὲν γὰρ ἀδύνατον συμπίπτει, καθάπερ οὐδ' ἐν τοῖς καθόλου συλλογισμοῖς. ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν στερητικῶν. ὅροι, κίνησις. ζῷον λευκόν.

ΕΠΕΙ δὲ τοῦ δευτέρου σχήματος, εἰ μὲν ἡ στερητικὴ πρότασίς ἐστιν ἀναγκαία, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον. εἰ δ' ἡ κατηγορικὴ, οὐκ ἀναγκαῖον. ἔστω γὰρ δὴ πρῶτον ἡ στερητικὴ ἀναγκαία. καὶ τὸ α̅ τῷ μὲν β̅ μηδενὶ ἐνδεχέσθω. τῷ δὲ γ̅ ὑπαρχέτω μόνον. ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει τὸ στερητικὸν, οὐδὲ τὸ β̅ τῷ α̅ οὐδενὶ ἐνδέχεται. τὸ δὲ α̅ παντὶ τῷ γ̅ ὑπάρχει. ὥστ' οὐδενὶ τῷ γ̅ τὸ β̅ ἐνδέχεται. τὸ γὰρ γ̅, ὑπὸ τὸ α̅ ἐστί. ὡσαύτως δὲ ἕξει, καὶ εἰ πρὸς τῷ γ̅ τεθείη τὸ στερητικόν. εἰ γὰρ τὸ α̅ μηδενὶ τῷ γ̅ ἐνδέχεται, οὐδὲ τὸ γ̅, οὐδενὶ τῷ α̅ ἐγχωρεῖ. τὸ δὲ α̅ παντὶ τῷ β̅ ὑπάρχει. ὥστ' οὐδενὶ τῷ β̅ τὸ γ̅ ἐνδέχεται. γίνεται γὰρ τὸ πρῶτον σχῆμα πάλιν. οὐκ ἄρα οὐδὲ τὸ β̅ τῷ γ̅. ἀντιστρέφει γὰρ ὁμοίως. εἰ δ' ἡ κατηγορικὴ πρότασίς ἐστιν ἀναγκαία, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ α̅ παντὶ τῷ β̅ ἐξ ἀνάγκης. τῷ δὲ γ̅ μηδενὶ ὑπαρχέτω μόνον. ἀντιστραφέντος οὖν τοῦ στερητικοῦ. τὸ πρῶτον γίνεται σχῆμα. δέδεικται δ' ἐν τῷ πρώτῳ. ὅτι μὴ ἀναγκαίας οὔσης τῆς πρὸς τῷ μείζονι στερητικῆς, οὐδὲ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον. ὥστε οὐδ' ἐπὶ τούτων ἔσται ἐξ ἀνάγκης. ἔτι δ' εἰ τὸ συμπέρασμά ἐστιν ἀναγκαῖον, συμβαίνει τὸ γ̅ τινὶ τῷ α̅ μὴ ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης. εἰ γὰρ τὸ β̅ τῷ γ̅ μηδενὶ ὑπάρχει ἐξ ἀνάγκης, οὐδὲ τὸ γ̅ τῷ β̅ οὐδενὶ ὑπάρξει ἐξ ἀ-

ΣΥΜβαίνει δέ ποτε καὶ τῆς ἑτέρας προτάσεως ἀναγκαίας οὔσης, ἀναγκαῖον γίνεσθαι καὶ τὸν συλλογισμόν. πλὴν οὐχ ὁποτέρας ἔτυχεν, ἀλλὰ τῆς πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον. οἷον εἰ τὸ μὲν α τῷ β ἐξ ἀνάγκης εἴληπται ὑπάρχον, ἢ μὴ ὑπάρχον. τὸ δὲ β τῷ γ ὑπάρχον μόνον. οὕτω γὰρ εἰλημμένων τῶν προτάσεων, ἐξ ἀνάγκης τὸ α τῷ γ ὑπάρξει, ἢ οὐχ ὑπάρξει. ἐπεὶ γὰρ τὸ α παντὶ τῷ β ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, ἢ οὐχ ὑπάρχει. τὸ δὲ γ τι τῶν β ἐστί, φανερὸν ὅτι καὶ τὸ γ ἐξ ἀνάγκης ἔσται θάτερον τούτων. εἰ δὲ τὸ μὲν α β μὴ ἔστιν ἀναγκαῖον. τὸ δὲ β γ ἀναγκαῖον, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. εἰ γὰρ ἔσται, συμβήσεται τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης. διά τε τοῦ πρώτου, καὶ τοῦ τρίτου σχήματος. τοῦτο δὲ ψεῦδος. ἐνδέχεται γὰρ τοιοῦτον εἶναι τὸ β, ᾧ ἐγχωρεῖ τὸ α μηδενὶ ὑπάρχειν. ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῶν ὅρων φανερὸν, ὅτι οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. οἷον, εἰ τὸ μὲν α εἴη κίνησις. τὸ δὲ β ζῷον. ἐφ' ᾧ δὲ τὸ γ ἄνθρωπος. ζῷον μὲν γὰρ ὁ ἄνθρωπος, ἐξ ἀνάγκης ἐστί. κινεῖται δὲ τὸ ζῷον οὐκ ἐξ ἀνάγκης. οὐδ' ὁ ἄνθρωπος. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ στερητικὸν εἴη τὸ α β. ἡ γὰρ αὐτὴ ἀπόδειξις. ἐπὶ δὲ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν. εἰ μὲν τὸ καθόλου ἐστὶν ἀναγκαῖον, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον. εἰ δὲ τὸ κατὰ μέρος, οὐκ ἀναγκαῖον, οὔτε στερητικῆς, οὔτε κατηγορικῆς οὔσης τῆς καθόλου προτάσεως. ἔστω δὲ πρῶτον τὸ καθόλου ἀναγκαῖον. καὶ τὸ μὲν α παντὶ τῷ β ὑπαρχέτω ἐξ ἀνάγκης. τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ ὑπαρχέτω μόνον. ἀνάγκη δὴ τὸ α τινὶ τῷ γ ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης. τὸ γὰρ γ, ὑπὸ τὸ β ἐστί. τὸ δὲ β παντὶ τῷ α ὑπῆρχεν ἐξ ἀνάγκης. ὁμοίως δὲ καὶ

6 εἰ στερητικὸς εἴη ὁ συλλογισμός· ἡ γὰρ αὐτὴ ἔσται ἀπόδειξις. εἰ δὲ τὸ κατὰ μέρος ἐστὶν ἀναγκαῖον, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον· οὐδὲν γὰρ ἀδύνατον συμπίπτει, καθάπερ οὐδ' ἐν τοῖς καθόλου συλλογισμοῖς. ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν στερητικῶν. ὅροι, κίνησις· ζῷον λευκόν.

ΕΠΕΙ δὲ τοῦ δευτέρου σχήματος, εἰ μὲν ἡ στερητικὴ πρότασίς ἐστιν ἀναγκαία, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον. εἰ δ' ἡ κατηγορική, οὐκ ἀναγκαῖον. ἔστω γὰρ δὴ πρῶτον ἡ στερητικὴ ἀναγκαία. καὶ τὸ α τῷ μὲν β μηδενὶ ἐνδεχέσθω. τῷ δὲ γ ὑπαρχέτω μόνον. ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει τὸ στερητικόν, οὐδὲ τὸ β τῷ α οὐδενὶ ἐνδέχεται. τὸ δὲ α παντὶ τῷ γ ὑπάρχει. ὥστ' οὐδενὶ τῷ γ τὸ β ἐνδέχεται. τὸ γὰρ γ, ὑπὸ τὸ α ἐστί. ὡσαύτως δὲ ἔχει, καὶ εἰ πρὸς τῷ γ τεθείη τὸ στερητικόν. εἰ γὰρ τὸ α μηδενὶ τῷ γ ἐνδέχεται, οὐδὲ τὸ γ, οὐδενὶ τῷ α ἐγχωρεῖ. τὸ δὲ α παντὶ τῷ β ὑπάρχει. ὥστ' οὐδενὶ τῷ β τὸ γ ἐνδέχεται. γίνεται γὰρ τὸ πρῶτον σχῆμα πάλιν. οὐκ ἄρα οὐδὲ τὸ β τῷ γ. ἀντιστρέφει γὰρ ὁμοίως. εἰ δ' ἡ κατηγορικὴ πρότασίς ἐστιν ἀναγκαία, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ α παντὶ τῷ β ἐξ ἀνάγκης. τῷ δὲ γ μηδενὶ ὑπαρχέτω μόνον. ἀντιστραφέντος οὖν τοῦ στερητικοῦ. τὸ πρῶτον γίνεται σχῆμα. δέδεικται δ' ἐν τῷ πρώτῳ. ὅτι μὴ ἀναγκαίας οὔσης τῆς πρὸς τῷ μείζονι στερητικῆς, οὐδὲ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον. ὥστε οὐδ' ἐπὶ τούτων ἔσται ἐξ ἀνάγκης. ἔτι δ' εἰ τὸ συμπέρασμά ἐστιν ἀναγκαῖον, συμβαίνει τὸ γ τινὶ τῷ α μὴ ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης. εἰ γὰρ τὸ β τῷ γ μηδενὶ ὑπάρχει ἐξ ἀνάγκης, οὐδὲ τὸ γ τῷ β οὐδενὶ ὑπάρξει ἐξ ἀ-

ΣΥΜβαίνει δέ ποτε καὶ τῆς ἑτέρας προτάσεως ἀναγκαίας οὔσης, ἀναγκαῖον γίνεσθαι καὶ τὸν συλλογισμόν. πλὴν οὐχ ὁποτέρας ἔτυχεν, ἀλλὰ τῆς πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον. οἷον εἰ τὸ μὲν ᾱ τῷ β̄ ἐξ ἀνάγκης εἴληπται ὑπάρχον, ἢ μὴ ὑπάρχον. τὸ δὲ β̄ τῷ γ̄ ὑπάρχον μόνον. οὕτω γὰρ εἰλημμένων τῶν προτάσεων, ἐξ ἀνάγκης τὸ ᾱ τῷ γ̄ ὑπάρξει, ἢ οὐχ ὑπάρξει. ἐπεὶ γὰρ τὸ ᾱ παντὶ τῷ β̄ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, ἢ οὐχ ὑπάρχει. τὸ δὲ γ̄ τι τῶν β̄ ἐστί, φανερὸν ὅτι καὶ τὸ γ̄ ἐξ ἀνάγκης ἔσται θάτερον τούτων. εἰ δὲ τὸ μὲν ᾱ β̄ μὴ ἔστιν ἀναγκαῖον. τὸ δὲ β̄ γ̄ ἀναγκαῖον, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. εἰ γὰρ ἔσται, συμβήσεται τὸ ᾱ τινὶ τῷ β̄ ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης. διά τε τοῦ πρώτου, καὶ τοῦ τρίτου σχήματος. τοῦτο δὲ ψεῦδος. ἐνδέχεται γὰρ τοιοῦτον εἶναι τὸ β̄, ᾧ ἐγχωρεῖ τὸ ᾱ μηδενὶ ὑπάρχειν. ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῶν ὅρων φανερὸν, ὅτι οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. οἷον, εἰ τὸ μὲν ᾱ εἴη κίνησις. τὸ δὲ β̄ ζῷον. ἐφ᾽ ᾧ δὲ τὸ γ̄ ἄνθρωπος. ζῷον μὲν γὰρ ὁ ἄνθρωπος, ἐξ ἀνάγκης ἐστί. κινεῖται δὲ τὸ ζῷον οὐκ ἐξ ἀνάγκης. οὐδ᾽ ὁ ἄνθρωπος. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ στερητικὸν εἴη τὸ ᾱ β̄. ἡ γὰρ αὐτὴ ἀπόδειξις. ἐπὶ δὲ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν. εἰ μὲν τὸ καθόλου ἐστὶν ἀναγκαῖον, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον. εἰ δὲ τὸ κατὰ μέρος, οὐκ ἀναγκαῖον, οὔτε στερητικῆς, οὔτε κατηγορικῆς οὔσης τῆς καθόλου προτάσεως. ἔστω δὴ πρῶτον τὸ καθόλου ἀναγκαῖον. καὶ τὸ μὲν ᾱ παντὶ τῷ β̄ ὑπαρχέτω ἐξ ἀνάγκης. τὸ δὲ β̄ τινὶ τῷ γ̄ ὑπαρχέτω μόνον. ἀνάγκη δὴ τὸ ᾱ τινὶ τῷ γ̄ ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης. τὸ γὰρ γ̄, ὑπὸ τὸ β̄ ἐστί. τὸ δὲ β̄ παντὶ τῷ ᾱ ὑπῆρχεν ἐξ ἀνάγκης. ὁμοίως δὲ καὶ

55 ἑτέρων σχημάτων.

ΕΠΕΙ δ' ἕτερόν ἐστιν ὑπάρχειν τε καὶ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν. καὶ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν. πολλὰ γὰρ ὑπάρχει μὲν, οὐ μέντοι ἐξ ἀνάγκης. τὰ δ' οὔτ' ἐξ ἀνάγκης, οὔθ' ὑπάρχει ὅλως, ἐνδέχεται δ' ὑπάρχειν, δῆλον ὅτι καὶ συλλογισμὸς ἑκάστου τούτων, ἕτερος ἔσται. καὶ οὐχ ὁμοίως ἐχόντων τῶν ὅρων. ἀλλ' ὁ μὲν ἐξ ἀναγκαίων, ὁ δ' ἐξ ὑπαρχόντων. ὁ δ' ἐξ ἐνδεχομένων. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ἀναγκαίων, σχεδὸν ὁμοίως ἔχει, καὶ ἐπὶ τῶν ὑπαρχόντων. ὡσαύτως γὰρ τιθεμένων τῶν ὅρων ἔν τε τῷ ὑπάρχειν, καὶ τῷ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν, ἔσται τε καὶ οὐκ ἔσται συλλογισμός. πλὴν διοίσει τῷ προσκεῖσθαι τοῖς ὅροις τὸ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν. τό, τε γὰρ στερητικὸν ὡσαύτως ἀντιστρέφει, καὶ τὸ ἐν ὅλῳ εἶναι. καὶ τὸ κατὰ παντὸς ὁμοίως ἀποδώσομεν. ἐν μὲν οὖν τοῖς ἄλλοις, τὸν αὐτὸν τρόπον δειχθήσεται, διὰ τῆς ἀντιστροφῆς. ὅτι γὰρ συμπέρασμα ἀναγκαῖον, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ ὑπάρχειν. ἐν δὲ τῷ μέσῳ σχήματι, ὅταν ᾖ τὸ καθόλου καταφατικὸν, τὸ δ' ἐν μέρει στερητικόν. καὶ πάλιν ἐν τῷ τρίτῳ, ὅταν ᾖ τὸ μὲν καθόλου καταφατικὸν, τὸ δ' ἐν μέρει στερητικὸν, οὐχ ὁμοίως ἔσται ἡ ἀπόδειξις. ἀλλ' ἀνάγκη ἐκθεμένους ᾧ τινι ἑκάτερον μὴ ὑπάρχει, κατὰ τούτου ποιεῖν τὸν συλλογισμόν. ἔσται γὰρ ἀναγκαίως καὶ ἐπὶ τούτων. εἰ δὲ καὶ κατὰ τοῦ ἐκτεθέντος ἔστιν ἀναγκαίως, καὶ κατ' ἐκείνου τινός. τὸ γὰρ ἐκτεθὲν ὅπερ ἐκεῖνο τί ἐστι. γίνεται δὲ τῶν συλλογισμῶν ἑκάτερος ἐν τῷ οἰκείῳ σχήματι.

Μίξεις ἀναγκαίου καὶ ὑπάρχοντος.

λειοῦνται. πλὴν οὐχ ὁμοίως πάντες. ἀλλ' οἱ μὲν καθόλου, τοῦ στερητικοῦ ἀντιστραφέντος. τῶν δ' ἐν μέρει, ἑκάτερος διὰ τῆς εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπαγωγῆς. οἱ δ' ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι, οἱ κατὰ μέρος, ἐπιτελειοῦνται μὲν καὶ δι' ἑαυτῶν. ἔστι δὲ καὶ διὰ τοῦ δευτέρου σχήματος δεικνύναι εἰς ἀδύνατον ἀπάγοντας. οἷον, εἰ τὸ ᾱ παντὶ τῷ β̄. τὸ δὲ β̄ τινὶ τῷ γ̄, ὅτι τὸ ᾱ τινὶ τῷ γ̄ ὑπάρξει. εἰ γὰρ μηδενὶ ὑπάρξει τὸ ᾱ τῷ γ̄. τῷ δὲ β̄ παντί, οὐδενὶ τῷ γ̄ τὸ β̄ ὑπάρξει. τοῦτο γὰρ γίνεται διὰ τοῦ δευτέρου σχήματος. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ στερητικοῦ ἔσται ἡ ἀπόδειξις. εἰ γὰρ τὸ ᾱ μηδενὶ τῷ β̄. τὸ δὲ β̄ τινὶ τῷ γ̄ ὑπάρχει, τὸ ᾱ ἄρα τινὶ τῷ γ̄ οὐχ ὑπάρξει. εἰ γὰρ παντί, τῷ δὲ β̄ μηδενὶ ὑπάρχει, οὐδενὶ τῷ γ̄ τὸ β̄ ὑπάρξει. τοῦτο δ' ἦν τὸ μέσον σχῆμα, ὥστε ἐπεὶ οἱ μὲν ἐν τῷ μέσῳ σχήματι συλλογισμοὶ πάντες ἀνάγονται εἰς τοὺς ἐν τῷ πρώτῳ καθόλου συλλογισμούς. οἱ δὲ κατὰ μέρος οἱ ἐν τῷ πρώτῳ, εἰς τοὺς ἐν τῷ μέσῳ, φανερὸν ὅτι καὶ οἱ κατὰ μέρος ἀναχθήσονται εἰς τοὺς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι καθόλου συλλογισμούς. οἱ δ' ἐν τῷ τρίτῳ, καθόλου μὲν ὄντων τῶν ὅρων, εὐθὺς ἐπιτελοῦνται δι' ἐκείνων τῶν συλλογισμῶν, τῶν ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι. ὅταν δ' ἐν μέρει ληφθῶσι, διὰ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν, τῶν ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι. οὗτοι δὲ ἀνήχθησαν εἰς ἐκείνους. ὥστε καὶ οἱ ἐν τῷ τρίτῳ σχήματι, οἱ κατὰ μέρος. φανερὸν οὖν ὅτι πάντες ἀναχθήσονται εἰς τοὺς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι καθόλου συλλογισμούς.

2 οἱ μὲν οὖν τῶν συλλογισμῶν ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν δεικνύντες, εἴρηται πῶς ἔχουσι, καὶ καθ' ἑαυτοὺς οἱ ἐκ τοῦ αὐτοῦ σχήματος, καὶ πρὸς ἀλλήλους οἱ ἐκ τῶν

καθόλου συλλογίσασθαι διὰ τούτου τοῦ σχήματος οὐκ ἔστιν, οὔτε στερητικόν, οὔτε καταφατικόν. Δῆλον δὲ καὶ ὅτι ἐν ἅπασι τοῖς σχήμασιν ὅταν μὴ γίνηται συλλογισμός, κατηγορικῶν μὲν ἢ στερητικῶν ἀμφοτέρων, καὶ ἐπὶ μέρους ὄντων τῶν ὅρων, οὐδὲν ὅλως γίνεται ἀναγκαῖον. κατηγορικοῦ δὲ καὶ στερητικοῦ, καθόλου ληφθέντος τοῦ στερητικοῦ, ἀεὶ γίνεται συλλογισμός, τοῦ ἐλάττονος ἄκρου πρὸς τὸ μεῖζον· οἷον, εἰ τὸ μὲν α παντὶ τῷ β, ἢ τινί, τὸ δὲ β μηδενὶ τῷ γ· ἀντιστρεφομένων γὰρ τῶν προτάσεων, ἀνάγκη τὸ γ τινὶ τῷ α μὴ ὑπάρχειν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἑτέρων σχημάτων. ἀεὶ γὰρ γίνεται διὰ τῆς ἀντιστροφῆς συλλογισμός. δῆλον δὲ καὶ ὅτι τὸ ἀδιόριστον ἀντὶ τοῦ κατηγορικοῦ τοῦ ἐν μέρει τιθέμενον, τὸν αὐτὸν ποιήσει συλλογισμὸν ἐν ἅπασι τοῖς σχήμασι. Φανερὸν δὲ καὶ ὅτι πάντες οἱ ἀτελεῖς συλλογισμοί, τελειοῦνται διὰ τοῦ πρώτου σχήματος. ἢ γὰρ δεικτικῶς, ἢ διὰ τοῦ ἀδυνάτου, περαίνονται ἅπαντες. ἀμφοτέρως δὲ γίνεται τὸ πρῶτον σχῆμα. καὶ δεικτικῶς μὲν τελειουμένων. ὅτι διὰ τῆς ἀντιστροφῆς ἐπεραίνοντο πάντες. ἡ δ' ἀντιστροφὴ τὸ πρῶτον ἐποίει σχῆμα. διὰ δὲ τοῦ ἀδυνάτου δεικνυμένων, ὅτι τεθέντος τοῦ ψεύδους, ὁ συλλογισμὸς γίνεται διὰ τοῦ πρώτου σχήματος. οἷον ἐν τῷ τελευταίῳ σχήματι. εἰ τὸ α καὶ τὸ β παντὶ τῷ γ ὑπάρχει. ὅτι τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχει. εἰ γὰρ μηδενὶ τὸ α τῷ β, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ, οὐδενὶ τῷ γ τὸ α. ἀλλ' ἦν παντί. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἔστι δὲ καὶ ἀναγαγεῖν πάντας τοὺς συλλογισμούς, εἰς τοὺς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι καθόλου συλλογισμούς. οἱ μὲν γὰρ ἐν τῷ δευτέρῳ, φανερὸν ὅτι δι' ἐκείνων τε-

ὅρων, ὁ δὲ ἐν μέρει κατηγορικός, ὅταν μὲν ὁ μείζων ᾖ στερητικός, ὁ δ' ἐλάττων κατηγορικός, ἔσται συλλογισμός. εἰ γὰρ τὸ π μηδενὶ τῷ σ· τὸ δὲ ρ τινὶ ὑπάρχει τῷ σ, τὸ π τινὶ τῷ ρ οὐχ ὑπάρξει· πάλιν γὰρ ἔσται τὸ πρῶτον σχῆμα, τῆς ρ σ προτάσεως ἀντιστραφείσης. ὅταν δὲ ὁ ἐλάττων ᾖ στερητικός, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι τοῦ ὑπάρχειν, ζῶον· ἄνθρωπος· ἄγριον. τοῦ μὴ ὑπάρχειν, ζῶον· ἐπιστήμη· ἄγριον· μέσον δὲ ἀμφοῖν τὸ ἄγριον. οὐδ' ὅταν ἀμφότεροι στερητικοὶ τεθῶσιν. ᾖ δ' ὁ μὲν καθόλου, ὁ δ' ἐν μέρει. ὅροι τοῦ μὴ ὑπάρχειν, ὅταν ὁ ἐλάττων ᾖ καθόλου πρὸς τὸ μέσον, ζῶον· ἐπιστήμη· ἄγριον. τοῦ ὑπάρχειν. ζῶον· ἄνθρωπος· ἄγριον. ὅταν δὲ ὁ μείζων ᾖ καθόλου, ὁ δὲ ἐλάττων ἐν μέρει. τοῦ μὲν μὴ ὑπάρχειν, κόραξ· χιών· λευκόν. τοῦ δ' ὑπάρχειν οὐκ ἔστι λαβεῖν ὅρους. εἰ τὸ ρ τινὶ μὲν ὑπάρχει τῷ σ, τινὶ δὲ μὴ ὑπάρχει. εἰ γὰρ τὸ π παντὶ τῷ ρ· τὸ δὲ ρ τινὶ τῷ σ· καὶ τὸ π τινὶ τῷ σ ὑπάρξει. ὑπέκειτο δὲ μηδενί. ἀλλ' ἐκ τοῦ ἀδιορίστου δεικτέον, οὐδ' ἂν ἑκάτερος τινὶ τῷ μέσῳ ὑπάρχῃ, ἢ μὴ ὑπάρχῃ. ἢ ὁ μὲν ὑπάρχει, ὁ δὲ μὴ ὑπάρχει. ἢ ὁ μὲν τινί, ὁ δὲ μὴ παντί. ἢ ἀδιορίστως, οὐκ ἔσται συλλογισμὸς οὐδαμῶς. ὅροι δὲ κοινοὶ πάντων, ζῶον ἄνθρωπος· λευκόν· ζῶον· ἄψυχον· λευκόν. φανερὸν οὖν καὶ ἐν τούτῳ τῷ σχήματι πότε ἔσται, καὶ πότε οὐκ ἔσται συλλογισμός. καὶ ὅτι ἐχόντων τε τῶν ὅρων ὡς ἐλέχθη, γίνεται συλλογισμὸς ἐξ ἀνάγκης. ἄν τ' ᾖ συλλογισμός, ἀνάγκη τοὺς ὅρους οὕτως ἔχειν. φανερὸν δὲ καὶ ὅτι πάντες ἀτελεῖς εἰσιν, οἱ ἐν τούτῳ τῷ σχήματι συλλογισμοί. πάντες γὰρ τελειοῦνται προσλαμβανομένων τινῶν. καὶ ὅτι τὸ

53 τῷ ρ̄ ὑπάρχειν. ἐπεὶ γὰρ ἀντιστρέφει τὸ καταφατικόν, ὑπάρξει τὸ σ̄ τινὶ τῷ π̄. ὥστ' ἐπεὶ τὸ μὲν ρ̄ παντὶ τῷ σ̄. τὸ δὲ σ̄ τινὶ τῷ π̄, καὶ τὸ ρ̄ τινὶ τῷ π̄ ὑπάρξει. ὥστε καὶ τὸ π̄ τινὶ τῷ ρ̄. πάλιν εἰ τὸ μὲν ρ̄ τινὶ τῷ σ̄. τὸ δὲ π̄ παντὶ ὑπάρχει, ἀνάγκη τὸ π̄, τινὶ τὸ ρ̄ ὑπάρχειν. ὁ γὰρ αὐτὸς τρόπος τῆς ἀποδείξεως ἔσται. ἔστι δ' ἀποδεῖξαι, καὶ διὰ τοῦ ἀδυνάτου, καὶ τῇ ἐκθέσει, καθάπερ ἐπὶ τῶν πρότερον. ἐὰν δ' ὁ μὲν ᾖ κατηγορικός, ὁ δὲ στερητικός, καθόλου δὲ ὁ κατηγορικός, ὅταν μὲν ὁ ἐλάττων ᾖ κατηγορικός, ἔσται συλλογισμός. εἰ γὰρ τὸ ρ̄ παντὶ τῷ σ̄. τὸ δὲ π̄ τινὶ μὴ ὑπάρχει, ἀνάγκη τὸ π̄ τινὶ τῷ ρ̄ μὴ ὑπάρχειν. εἰ γὰρ παντί, καὶ τὸ ρ̄ παντὶ τῷ σ̄ καὶ τὸ π̄ παντὶ τῷ σ̄ ὑπάρξει. ἀλλ' οὐχ ὑπῆρχε τινί. δείκνυται δὲ καὶ ἄνευ τῆς ἀπαγωγῆς. ἐὰν ληφθῇ τι τῶν σ̄, ᾧ τὸ π̄ μὴ ὑπάρχει. ὅταν δ' ὁ μείζων ᾖ κατηγορικός, ὁ δ' ἐλάττων μερικὸς στερητικός, οὐκ ἔσται συλλογισμός. οἷον, εἰ τὸ μὲν π̄ παντὶ τῷ σ̄. τὸ δὲ ρ̄ τινὶ τῷ σ̄ μὴ ὑπάρχει. ὅροι τοῦ παντὶ ὑπάρχειν, ἔμψυχον. ἄνθρωπος. ζῶον. τοῦ δὲ μηδενί, οὐκ ἔστι λαβεῖν ὅρους. εἰ τινὶ μὲν ὑπάρχει τῷ σ̄ τὸ ρ̄, τινὶ δὲ μή. εἰ γὰρ μηδενὶ τῷ ρ̄ τὸ π̄ ὑπάρχει, τὸ δὲ ρ̄ τινὶ τῷ σ̄, καὶ τὸ π̄ τινὶ τῷ σ̄ οὐχ ὑπάρξει. ὑπέκειτο δὲ παντὶ ὑπάρχειν. εἰ γὰρ παντὶ τὸ π̄ τῷ σ̄ ὑπάρχει, τὸ δὲ ρ̄ τινὶ τῷ σ̄, καὶ τὸ π̄ τινὶ τῷ ρ̄ ὑπάρξει. ὑπέκειτο δὲ μηδενὶ ὑπάρχειν. ἀλλ' ὥσπερ ἐν τοῖς πρότερον ληπτέον. ἀδιορίστου γὰρ ὄντος τοῦ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, καὶ τὸ μηδενὶ ὑπάρχειν, ἀληθὲς ἐστὶν εἰπεῖν τινὶ μὴ ὑπάρχειν. μηδενὶ δὲ ὑπάρχοντος, οὐκ ἦν συλλογισμός. φανερὸν ὅτι οὐκ ἔσται συλλογισμός. ἐὰν δὲ ὁ στερητικὸς ᾖ καθόλου τῶν

τῷ ρ ὑπάρχειν· γίνεται γὰρ συλλογισμὸς διὰ τοῦ πρώτου σχήματος. ἔστι δὲ καὶ διὰ τοῦ ἀδυνάτου, καὶ τοῦ ἐκθέσθαι ποιεῖν τὴν ἀπόδειξιν. εἰ γὰρ ἄμφω παντὶ τῷ σ ὑπάρχει· ἂν ληφθῇ τι τῶν σ οἷον τὸ ν, τούτῳ καὶ τὸ π, καὶ τὸ ρ ὑπάρξει· ὥστε τινὶ τῷ ρ, τὸ π ὑπάρξει· καὶ ἂν τὸ μὲν ρ, παντὶ τῷ σ· τὸ δὲ π, μηδενὶ ὑπάρχει, ἔσται συλλογισμός, ὅτι τὸ π τινὶ τῷ ρ, οὐχ ὑπάρξει ἐξ ἀνάγκης· ὁ γὰρ αὐτὸς τρόπος ἔσται τῆς ἀποδείξεως, ἀντιστραφείσης τῆς ρσ προτάσεως· δειχθείη δ' ἂν καὶ διὰ τοῦ ἀδυνάτου, καθάπερ ἐπὶ τῶν προτέρων. ἐὰν δὲ τὸ μὲν ρ μηδενί, τὸ δὲ π παντὶ ὑπάρχει τῷ σ· οὐκ ἔσται συλλογισμός· ὅροι τοῦ ὑπάρχειν, ζῷον· ἵππος· ἄνθρωπος· τοῦ μὴ ὑπάρχειν, ζῷον· ἄψυχον· ἄνθρωπος. οὐδ' ὅταν ἄμφω κατὰ μηδενὸς τοῦ σ λέγηται, οὐκ ἔσται συλλογισμός· ὅροι τοῦ ὑπάρχειν, ζῷον· ἵππος· ἄψυχον· μέσον, ἄψυχον· τοῦ μὴ ὑπάρχειν, ἄνθρωπος· ἵππος· ἄψυχον· μέσον, ἄψυχον. φανερὸν οὖν καὶ ἐν τούτῳ τῷ σχήματι, πότε ἔσται, καὶ πότε οὐκ ἔσται συλλογισμός, καθόλου τῶν ὅρων ὄντων. ὅταν μὲν γὰρ ἀμφότεροι οἱ ὅροι τεθῶσι κατηγορικοί, ἔσται συλλογισμός. ὅτι τινὶ ὑπάρχει τὸ ἄκρον τῷ ἄκρῳ· ὅταν δὲ στερητικοί, οὐκ ἔσται· ὅταν δ' ὁ μὲν ᾖ στερητικός, ὁ δέ, καταφατικός, ἐὰν μὲν ὁ μείζων γένηται στερητικός, ἅτερος δὲ καταφατικός, ἔσται συλλογισμός· ὅτι τινὶ οὐχ ὑπάρχει τὸ ἄκρον τῷ ἄκρῳ· ἐὰν δ' ἀνάπαλιν, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ἐὰν δ' ὁ μὲν ᾖ καθόλου πρὸς τὸ μέσον, ὁ δ' ἐν μέρει, κατηγορικῶν μὲν ὄντων ἀμφοῖν, ἀνάγκη γίνεσθαι συλλογισμόν, ἂν ὁποτεροσοῦν ᾖ καθόλου τῶν ὅρων. εἰ γὰρ τὸ μὲν ρ παντὶ τῷ σ ὑπάρχει· τὸ δὲ π τινί, ἀνάγκη τὸ π τινὶ

52 οὐδ' εἰ τινὶ ἑκατέρῳ ὑπάρχει ἢ μὴ ὑπάρχει, ἢ τῷ μὲν, μηδὲ τῷ, τῷ δὲ μή, ἢ μηδετέρῳ παντί, ἢ ἀδιορίστως. ὅροι δὲ κοινοὶ πάντων, λευκόν· ζῷον· ἄνθρωπος· λευκόν· ζῷον· ἄψυχον. φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι ἐάν τε οὕτως ἔχωσιν οἱ ὅροι πρὸς ἀλλήλους ὡς ἐλέχθη, γίνεται συλλογισμὸς ἐξ ἀνάγκης. ἄν τε ᾖ συλλογισμός, ἀνάγκη τοὺς ὅρους οὕτως ἔχειν. δῆλον δὲ καὶ ὅτι πάντες ἀτελεῖς εἰσὶν οἱ ἐν τούτῳ τῷ σχήματι συλλογισμοί. πάντες γὰρ ἐπιτελοῦνται προσλαμβανομένων τινῶν. ἃ ἢ ἐνυπάρχει τοῖς ὅροις ἐξ ἀνάγκης, ἢ τίθενται ὡς ὑποθέσεις. οἷον ὅταν διὰ τοῦ ἀδυνάτου δεικνύωμεν. καὶ ὅτι οὐ γίνεται καταφατικὸς συλλογισμὸς διὰ τούτου τοῦ σχήματος. ἀλλὰ πάντες στερητικοί, καὶ οἱ καθόλου, καὶ οἱ κατὰ μέρος.

Περὶ τοῦ τρίτου σχήματος.

ὍΤΑΝ δὲ τῷ αὐτῷ. τὸ μὲν, παντί. τὸ δέ, μηδενὶ ὑπάρχει, ἢ ἄμφω παντὶ ἢ μηδενί, τὸ μὲν σχῆμα τὸ τοιοῦτον, καλῶ, τρίτον. μέσον δ' ἐν αὐτῷ λέγω, καθ' οὗ ἄμφω κατηγορούμενα λέγεται. ἄκρα δέ, τὰ κατηγορούμενα. μεῖζον δ' ἄκρον, τὸ πορρώτερον τοῦ μέσου. ἔλαττον δέ, τὸ ἐγγύτερον. τίθεται δὲ τὸ μέσον, ἔξω μὲν τῶν ἄκρων, ἔσχατον δὲ τῇ θέσει. τέλειος μὲν οὖν οὐ γίνεται συλλογισμὸς, οὐδὲ ἐν τούτῳ τῷ σχήματι. δυνατὸς δ' ἔσται καὶ καθόλου, καὶ μὴ καθόλου τῶν ὅρων ὄντων πρὸς τὸ μέσον. καθόλου μὲν οὖν ὄντων τῶν ὅρων, ὅταν καὶ τὸ π καὶ τὸ ρ παντὶ τῷ σ ὑπάρχει, ἔσται συλλογισμός. ὅτι τινὶ τῷ ρ τὸ π ὑπάρξει ἐξ ἀνάγκης. ἐπεὶ γὰρ ἀντιστρέφει τὸ κατηγορικόν, ὑπάρξει τὸ σ τινὶ τῷ ρ. ὥστ' ἐπεὶ τῷ μὲν σ παντὶ τὸ π. τῷ δὲ ρ τινὶ, τὸ σ. ἀνάγκη τὸ π, τινὶ

ὁμοιοσχήμονες ὦσιν αἱ προτάσεις· οἷον, ἀμφότεραι στερητικαὶ, ἢ καταφατικαὶ, οὐδαμῶς ἔσται συλλογισμός. ἔστωσαν γὰρ πρῶτον στερητικαί. καὶ τὸ καθόλου κείσθω πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον, οἷον τὸ Μ τῷ μὲν Ν, μηδενί. τῷ δὲ Ξ τινὶ μὴ ὑπαρχέτω. ἐνδέχεται δὴ καὶ παντὶ καὶ μηδενὶ τῷ Ξ τὸ Ν ὑπάρχειν. ὅροι τοῦ μὲν μηδενὶ ὑπάρχειν, μέλαν· χιών· ζῷον. τοῦ δὲ παντὶ ὑπάρχειν, οὐκ ἔστι λαβεῖν ὅρους, εἰ τὸ Μ τῷ Ξ τινὶ μὲν ὑπάρχει, τινὶ δὲ μή. εἰ γὰρ παντὶ τῷ Ξ τὸ Ν. τὸ δὲ Μ μηδενὶ τῷ Ν, τὸ Μ ἄρα οὐδενὶ τῷ Ξ ὑπάρξει. ἀλλ' ὑπέκειτο τινὶ ὑπάρχειν. οὕτω μὲν οὖν οὐκ ἐγχωρεῖ λαβεῖν ὅρους. ἐκ δὲ τοῦ ἀδιορίστου δεικτέον. ἐπεὶ γὰρ ἀληθεύεται τὸ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, τὸ Μ τῷ Ξ, καὶ εἰ μηδενὶ ὑπάρχει, μηδενὶ δ' ὑπάρχοντος, οὐκ ἦν συλλογισμός· φανερὸν ὅτι οὐδὲ νῦν ἔσται. πάλιν ἔστωσαν κατηγορικαὶ, καὶ τὸ καθόλου κείσθω ὁμοίως. οἷον, τὸ Μ τῷ μὲν Ν παντί, τῷ δὲ Ξ τινὶ, ὑπαρχέτω. ἐνδέχεται δὲ τὸ Ν, τῷ Ξ, καὶ παντὶ καὶ μηδενὶ ὑπάρχειν. ὅροι τοῦ μηδενὶ ὑπάρχειν, λευκόν· κύκνος· λίθος. τοῦ δὲ παντὶ, οὐκ ἔσται λαβεῖν διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, ἥνπερ πρότερον ἔφαμεν. ἀλλ' ἐκ τοῦ ἀδιορίστου δεικτέον. εἰ δὲ τὸ καθόλου πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον ἐστὶ, καὶ τὸ Μ τῷ μὲν Ξ μηδενὶ, τῷ δὲ Ν τινὶ μὴ ὑπάρχει, ἐνδέχεται τὸ Ν τῷ Ξ, καὶ παντὶ καὶ μηδενὶ ὑπάρχειν. ὅροι τοῦ ὑπάρχειν, λευκόν· ζῷον· κόραξ. τοῦ μὴ ὑπάρχειν, λευκόν· λίθος· κόραξ. εἰ δὲ κατηγορικαὶ αἱ προτάσεις· ὅροι τοῦ μὴ ὑπάρχειν, λευκόν· ζῷον· χιών. τοῦ δὲ ὑπάρχειν, λευκόν· ζῷον· κύκνος. φανερὸν οὖν ὅταν ὁμοιοσχήμονες ὦσιν αἱ προτάσεις, καὶ ἡ μὲν καθόλου, ἡ δὲ ἐν μέρει, ὅτι οὐδαμῶς γίνεται συλλογισμός. ἀλλ'

οὖν ὅτι ἐὰν ᾖ συλλογισμὸς καθόλου τῶν ὅρων ὄντων, ἀνάγκη τοὺς ὅρους ἔχειν ὡς ἐν ἀρχῇ εἴπομεν. ἄλλως γὰρ ἐχόντων, οὐ γίνεται τὸ ἀναγκαῖον. ἐὰν δὲ πρὸς τὸν ἕτερον ᾖ καθόλου τὸ μέσον, ὅταν μὲν πρὸς τὸν μείζω γένηται τὸ καθόλου ἢ κατηγορικῶς ἢ στερητικῶς, πρὸς δὲ τὸν ἐλάττονα δὲ κατὰ μέρος τε καὶ ἀντικειμένως τῷ καθόλου. λέγω δὲ τὸ ἀντικειμένως, εἰ μὲν τὸ καθόλου στερητικόν, τὸ ἐν μέρει καταφατικόν. εἰ δὲ κατηγορικὸν τὸ καθόλου, τὸ ἐν μέρει στερητικόν, ἀνάγκη γίνεσθαι συλλογισμὸν στερητικὸν κατὰ μέρος. εἰ γὰρ τὸ μ τῷ μὲν ν μηδενὶ, τῷ δὲ ξ τινὶ ὑπάρχει, ἀνάγκη τὸ ν τινὶ τῷ ξ μὴ ὑπάρχειν. ἐπεὶ γὰρ ἀντιστρέφει τὸ στερητικόν, οὐδενὶ τῷ μ, ὑπάρξει τὸ ν. τὸ δέ γε μ ὑπέκειτο τινὶ τῷ ξ ὑπάρχειν. ὥστε τὸ ν τινὶ τῷ ξ, οὐχ ὑπάρξει· γίνεται γὰρ συλλογισμὸς, διὰ τοῦ πρώτου σχήματος· πάλιν εἰ τὸ μὲν μ παντὶ τῷ ν. τῷ δὲ ξ τινὶ μὴ ὑπάρξει, ἀνάγκη τὸ ν τινὶ τῷ ξ μὴ ὑπάρχειν. εἰ γὰρ παντὶ ὑπάρξει· κατηγορεῖται δὲ καὶ τὸ μ, παντὸς τοῦ ν, ἀνάγκη τὸ μ παντὶ τῷ ξ ὑπάρχειν. ὑπέκειτο δὲ τινὶ μὴ ὑπάρχειν. καὶ εἰ τὸ μ τῷ μὲν ν παντὶ ὑπάρχει, τῷ δὲ ξ μὴ παντὶ, ἔσται συλλογισμός. ὅτι οὐ παντὶ τῷ ξ τὸ ν. ἀπόδειξις δὲ ἡ αὐτή. ἐὰν δὲ τοῦ μὲν ξ παντὸς, τοῦ δὲ ν μὴ παντὸς τὸ κατηγορῆται τὸ μ, οὐκ ἔσται συλλογισμός· ὅροι τοῦ ὑπάρχειν· ζῷον· οὐσία· κόραξ. τοῦ μὴ ὑπάρχειν, ζῷον· λευκόν· κόραξ· οὐδὲ ὅταν τοῦ μὲν ξ μηδενός· τοῦ δὲ ν, τινός· ὅροι τοῦ ὑπάρχειν· ζῷον· οὐσία· μονάς· τοῦ δὲ μὴ ὑπάρχειν, ζῷον· οὐσία ἐπιστήμη. ὅταν μὲν οὖν ἀντικείμενον ᾖ τὸ καθόλου τῷ κατὰ μέρος, εἴρηται πότε ἔσται, καὶ πότε οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅταν δὲ

δὲ ἄκρον, τὸ πρὸς τὸ μέσῳ κείμενον. ἔλαττον δὲ, τὸ
πορρωτέρω τοῦ μέσου. τίθεται δὲ τὸ μέσον ἔξω μὲν τῶν ἄ-
κρων. πρῶτον δὲ τῇ θέσει. τέλειος μὲν οὖν οὐκ ἔσται συλ-
λογισμὸς οὐδαμῶς ἐν τούτῳ τῷ σχήματι. δυνατὸς
δ' ἔσται καὶ καθόλου καὶ μὴ καθόλου τῶν ὅρων ὄντων. κα-
θόλου μὲν οὖν ὄντων τῶν ὅρων, ἔσται συλλογισμὸς, ὅταν τὸ
μέσον τῷ μὲν παντὶ, τῷ δὲ οὐδενὶ ὑπάρχῃ. κἂν πρὸς ὁπο-
τερωοῦν ᾖ τὸ στερητικόν. ἄλλως δὲ οὐδαμῶς. κατηγορεί-
σθω γὰρ τὸ μ̄ τοῦ μὲν ν̄, μηδενός. τοῦ δὲ ξ̄, παντός. ἐπεὶ
οὖν ἀντιστρέφει τὸ στερητικὸν, οὐδενὶ τῷ μ̄ ὑπάρξει τὸ
ν̄. τὸ δέ γε μ̄ παντὶ τῷ ξ̄ ὑπέκειτο. ὥστε τὸ ν̄, οὐδε-
νὶ τῷ ξ̄. τοῦτο γὰρ δέδεικται πρότερον. πάλιν εἰ τὸ μ̄
τῷ μὲν ν̄ παντί. τῷ δὲ ξ̄ μηδενὶ, οὐδὲ τὸ ν̄ τῷ ξ̄ οὐδενὶ ὑ-
πάρξει. εἰ γὰρ τὸ μ̄ οὐδενὶ τῷ ξ̄, οὐδὲ τὸ ξ̄ οὐδενὶ τῷ μ̄
ὑπάρξει. τὸ δέ γε μ̄ παντὶ τῷ ν̄ ὑπῆρχε. ὥστε τὸ ξ̄
2 οὐδενὶ τῷ ν̄ ὑπάρξει. γεγένηται γὰρ πάλιν τὸ πρῶτον
σχῆμα. ἐπεὶ δὲ ἀντιστρέφει τὸ στερητικὸν, οὐδὲ τὸ ν̄ οὐ-
δενὶ τῷ ξ̄ ὑπάρξει. ὥστε ἔσται ὁ αὐτὸς συλλογισμός.
ἔστι δὲ δεικνύναι ταῦτα καὶ εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπάγον-
τας. Ὅτι μὲν οὖν γίνεται συλλογισμὸς οὕτως ἐχόντων
τῶν ὅρων, φανερόν. ἀλλ' οὐ τέλειος. οὐ γὰρ μόνον ἐκ τῶν ἐξ
ἀρχῆς, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλων ἐπιτελεῖται τὸ ἀναγ-
καῖον. ἐὰν δὲ τὸ μ̄ παντὸς τοῦ ν̄ καὶ τοῦ ξ̄, κατηγορεῖ-
ται, οὐκ ἔσται συλλογισμός. Ὅροι τοῦ ὑπάρχειν, οὐσία.
ζῷον. ἄνθρωπος. τοῦ μὴ ὑπάρχειν, οὐσία. ζῷον. ἀριθμός. μέ-
σον, οὐσία. οὐδ' ὅταν μήτε τοῦ ν̄ μήτε τοῦ ξ̄ μηδενὸς κα-
τηγορῆται τὸ μ̄. ὅροι τοῦ ὑπάρχειν, γραμμή. ζῷον.
ἄνθρωπος. τοῦ μὴ ὑπάρχειν, γραμμή. ζῷον. λίθος. φανερὸν

ὁ στερητικὸς εἴη ὁ συλλογισμός· ἡ γὰρ αὐτὴ ἔσται ἀπόδειξις. εἰ δὲ τὸ κατὰ μέρος ἐστὶν ἀναγκαῖον, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. οὐδὲν γὰρ ἀδύνατον συμπίπτει, καθάπερ οὐδ' ἐν τοῖς καθόλου συλλογισμοῖς. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν στερητικῶν. ὅροι, κίνησις· ζῷον λευκόν.

ΕΠΕΙ δὲ τοῦ δευτέρου σχήματος, εἰ μὲν ἡ στερητικὴ πρότασίς ἐστιν ἀναγκαία, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον. εἰ δ' ἡ κατηγορικὴ, οὐκ ἀναγκαῖον. ἔστω γὰρ δὴ πρῶτον ἡ στερητικὴ ἀναγκαία. καὶ τὸ α τῷ μὲν β μηδενὶ ἐνδεχέσθω. τῷ δὲ γ ὑπαρχέτω μόνον. ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει τὸ στερητικὸν, οὐδὲ τὸ β τῷ α οὐδενὶ ἐνδέχεται. τὸ δὲ α παντὶ τῷ γ ὑπάρχει. ὥστ' οὐδενὶ τῷ γ τὸ β ἐνδέχεται. τὸ γὰρ γ, ὑπὸ τὸ α ἐστί. ὡσαύτως δὲ ἔξει, καὶ εἰ πρὸς τῷ γ τεθείη τὸ στερητικόν. εἰ γὰρ τὸ α μηδενὶ τῷ γ ἐνδέχεται, οὐδὲ τὸ γ, οὐδενὶ τῷ α ἐγχωρεῖ. τὸ δὲ α παντὶ τῷ β ὑπάρχει. ὥστ' οὐδενὶ τῷ β τὸ γ ἐνδέχεται. γίνεται γὰρ τὸ πρῶτον σχῆμα πάλιν. οὐκ ἄρα οὐδὲ τὸ β τῷ γ. ἀντιστρέφει γὰρ ὁμοίως. εἰ δ' ἡ κατηγορικὴ πρότασίς ἐστιν ἀναγκαία, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ α παντὶ τῷ β ἐξ ἀνάγκης. τῷ δὲ γ μηδενὶ ὑπαρχέτω μόνον. ἀντιστραφέντος οὖν τοῦ στερητικοῦ. τὸ πρῶτον γίνεται σχῆμα. δέδεικται δ' ἐν τῷ πρώτῳ. ὅτι μὴ ἀναγκαίας οὔσης τῆς πρὸς τῷ μείζονι στερητικῆς, οὐδὲ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον. ὥστε οὐδ' ἐπὶ τούτων ἔσται ἐξ ἀνάγκης. ἔτι δ' εἰ τὸ συμπέρασμά ἐστιν ἀναγκαῖον, συμβαίνει τὸ γ τινὶ τῷ α μὴ ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης. εἰ γὰρ τὸ β τῷ γ μηδενὶ ὑπάρχει ἐξ ἀνάγκης, οὐδὲ τὸ γ τῷ β οὐδενὶ ὑπάρξει ἐξ ἀ-

ΣΥΜβαίνει δέ ποτε καὶ τῆς ἑτέρας προτάσεως ἀναγκαίας οὔσης, ἀναγκαῖον γίνεσθαι καὶ τὸν συλλογισμόν. πλὴν οὐχ ὁποτέρας ἔτυχεν, ἀλλὰ τῆς πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον. οἷον εἰ τὸ μὲν α τῷ β ἐξ ἀνάγκης εἴληπται ὑπάρχον, ἢ μὴ ὑπάρχον. τὸ δὲ β τῷ γ ὑπάρχον μόνον. οὕτω γὰρ εἰλημμένων τῶν προτάσεων, ἐξ ἀνάγκης τὸ α τῷ γ ὑπάρξει, ἢ οὐχ ὑπάρξει. ἐπεὶ γὰρ τὸ α παντὶ τῷ β ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, ἢ οὐχ ὑπάρχει. τὸ δὲ γ τι τῶν β ἐστί, φανερὸν ὅτι καὶ τὸ γ ἐξ ἀνάγκης ἔσται θάτερον τούτων. εἰ δὲ τὸ μὲν α β μή ἐστιν ἀναγκαῖον. τὸ δὲ β γ ἀναγκαῖον, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. εἰ γὰρ ἔσται, συμβήσεται τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης. διά τε τοῦ πρώτου, καὶ τοῦ τρίτου σχήματος. τοῦτο δὲ ψεῦδος. ἐνδέχεται γὰρ τοιοῦτον εἶναι τὸ β, ᾧ ἐγχωρεῖ τὸ α μηδενὶ ὑπάρχειν. ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῶν ὅρων φανερὸν, ὅτι οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. οἷον, εἰ τὸ μὲν α εἴη κίνησις. τὸ δὲ β ζῷον. ἐφ' ᾧ δὲ τὸ γ ἄνθρωπος. ζῷον μὲν γὰρ ὁ ἄνθρωπος, ἐξ ἀνάγκης ἐστί. κινεῖται δὲ τὸ ζῷον οὐκ ἐξ ἀνάγκης. οὐδ' ὁ ἄνθρωπος. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ στερητικὸν εἴη τὸ α β. ἡ γὰρ αὐτὴ ἀπόδειξις. ἐπὶ δὲ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν. εἰ μὲν τὸ καθόλου ἐστὶν ἀναγκαῖον, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον. εἰ δὲ τὸ κατὰ μέρος, οὐκ ἀναγκαῖον, οὔτε στερητικῆς, οὔτε κατηγορικῆς οὔσης τῆς καθόλου προτάσεως. ἔστω δὴ πρῶτον τὸ καθόλου ἀναγκαῖον. καὶ τὸ μὲν α παντὶ τῷ β ὑπαρχέτω ἐξ ἀνάγκης. τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ ὑπαρχέτω μόνον. ἀνάγκη δὴ τὸ α τινὶ τῷ γ ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης. τὸ γὰρ γ, ὑπὸ τὸ β ἐστί. τὸ δὲ β παντὶ τῷ α ὑπῆρχεν ἐξ ἀνάγκης. ὁμοίως δὲ καὶ

ἑτέρων σχημάτων.

ΕΠΕΙ δ' ἕτερόν ἐστιν ὑπάρχειν τε καὶ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν. καὶ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν. πολλὰ γὰρ ὑπάρχει μέν, οὐ μέντοι ἐξ ἀνάγκης. τὰ δ' οὔτ' ἐξ ἀνάγκης, οὔθ' ὑπάρχει ὅλως, ἐνδέχεται δ' ὑπάρχειν, δῆλον ὅτι καὶ συλλογισμὸς ἑκάστου τούτων, ἕτερος ἔσται. καὶ οὐχ ὁμοίως ἐχόντων τῶν ὅρων. ἀλλ' ὁ μὲν ἐξ ἀναγκαίων, ὁ δ' ἐξ ὑπαρχόντων. ὁ δ' ἐξ ἐνδεχομένων. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ἀναγκαίων, σχεδὸν ὁμοίως ἔχει, καὶ ἐπὶ τῶν ὑπαρχόντων. ὡσαύτως γὰρ τιθεμένων τῶν ὅρων ἔν τε τῷ ὑπάρχειν, καὶ τῷ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν, ἔσται τε καὶ οὐκ ἔσται συλλογισμός. πλὴν διοίσει τῷ προσκεῖσθαι τοῖς ὅροις τὸ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν. τό, τε γὰρ στερητικὸν ὡσαύτως ἀντιστρέφει, καὶ τὸ ἐν ὅλῳ εἶναι. καὶ τὸ κατὰ παντὸς ὁμοίως ἀποδώσομεν. ἐν μὲν οὖν τοῖς ἄλλοις, τὸν αὐτὸν τρόπον δειχθήσεται, διὰ τῆς ἀντιστροφῆς. ὅτι γὰρ συμπέρασμα ἀναγκαῖον, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ ὑπάρχειν. ἐν δὲ τῷ μέσῳ σχήματι, ὅταν ᾖ τὸ καθόλου καταφατικόν, τὸ δ' ἐν μέρει στερητικόν. καὶ πάλιν ἐν τῷ τρίτῳ, ὅταν ᾖ τὸ μὲν καθόλου καταφατικόν, τὸ δ' ἐν μέρει στερητικόν, οὐχ ὁμοίως ἔσται ἡ ἀπόδειξις. ἀλλ' ἀνάγκη ἐκθεμένους ᾧ τινι ἑκάτερον μὴ ὑπάρχει, κατὰ τούτου ποιεῖν τὸν συλλογισμόν. ἔσται γὰρ ἀναγκαίως καὶ ἐπὶ τούτων. εἰ δὲ καὶ κατὰ τοῦ ἐκτεθέντος ἐστὶν ἀναγκαίως, καὶ κατ' ἐκείνου τινός. τὸ γὰρ ἐκτεθὲν ὅπερ ἐκεῖνό τί ἐστι. γίνεται δὲ τῶν συλλογισμῶν ἑκάτερος ἐν τῷ οἰκείῳ σχήματι.

Μίξεις ἀναγκαίου καὶ ὑπάρχοντος.

λειοῦνται. πλὴν οὐχ ὁμοίως πάντες. ἀλλ' οἱ μὲν καθόλου, τοῦ στερητικοῦ ἀντιστραφέντος. τῶν δ' ἐν μέρει, ἑκάτερος διὰ τῆς εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπαγωγῆς. οἱ δ' ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι, οἱ κατὰ μέρος, ἐπιτελοῦνται μὲν καὶ δι' ἑαυτῶν. ἔστι δὲ καὶ διὰ τοῦ δευτέρου σχήματος δεικνύναι εἰς ἀδύνατον ἀπάγοντας. οἷον, εἰ τὸ α παντὶ τῷ β. τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ, ὅτι τὸ α τινὶ τῷ γ ὑπάρξει. εἰ γὰρ μηδενὶ ὑπάρξει τὸ α τῷ γ. τῷ δὲ β παντί, οὐδενὶ τῷ γ τὸ β ὑπάρξει. τοῦτο γὰρ γίνεται διὰ τοῦ δευτέρου σχήματος. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ στερητικοῦ ἔσται ἡ ἀπόδειξις. εἰ γὰρ τὸ α μηδενὶ τῷ β. τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ ὑπάρχει, τὸ α ἄρα τινὶ τῷ γ οὐχ ὑπάρξει. εἰ γὰρ παντί, τῷ δὲ β μηδενὶ ὑπάρχει, οὐδενὶ τῷ γ τὸ β ὑπάρξει. τοῦτο δ' ἦν τὸ μέσον σχῆμα, ὥστε ἐπεὶ οἱ μὲν ἐν τῷ μέσῳ σχήματι συλλογισμοὶ πάντες ἀνάγονται εἰς τοὺς ἐν τῷ πρώτῳ καθόλου συλλογισμούς. οἱ δὲ κατὰ μέρος οἱ ἐν τῷ πρώτῳ, εἰς τοὺς ἐν τῷ μέσῳ, φανερὸν ὅτι καὶ οἱ κατὰ μέρος ἀναχθήσονται εἰς τοὺς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι καθόλου συλλογισμούς. οἱ δ' ἐν τῷ τρίτῳ, καθόλου μὲν ὄντων τῶν ὅρων, εὐθὺς ἐπιτελοῦνται δι' ἐκείνων τῶν συλλογισμῶν, τῶν ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι. ὅταν δ' ἐν μέρει ληφθῶσι, διὰ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν, τῶν ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι. οὗτοι δὲ ἀνήχθησαν εἰς ἐκείνους. ὥστε καὶ οἱ ἐν τῷ τρίτῳ σχήματι, οἱ κατὰ μέρος. φανερὸν οὖν ὅτι πάντες ἀναχθήσονται εἰς τοὺς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι καθόλου συλλογισμούς. οἱ μὲν οὖν τῶν συλλογισμῶν ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν δεικνύντες, εἴρηται πῶς ἔχουσι, καὶ καθ' ἑαυτοὺς οἱ ἐκ τοῦ αὐτοῦ σχήματος, καὶ πρὸς ἀλλήλους οἱ ἐκ τῶν

51 καθόλου συλλογίσασθαι διὰ τούτου τοῦ σχήματος οὐκ ἔστιν, οὔτε στερητικὸν, οὔτε καταφατικόν. Δῆλον δὲ καὶ ὅτι ἐν ἅπασι τοῖς σχήμασιν ὅταν μὴ γίνηται συλλογισμὸς, κατηγορικῶν μὲν ἢ στερητικῶν ἀμφοτέρων, καὶ ἐπὶ μέρους ὄντων τῶν ὅρων, οὐδὲν ὅλως γίνεται ἀναγκαῖον. κατηγορικοῦ δὲ καὶ στερητικοῦ, καθόλου ληφθέντος τοῦ στερητικοῦ, ἀεὶ γίνεται συλλογισμὸς, τοῦ ἐλάττονος ἄκρου πρὸς τὸ μεῖζον· οἷον, εἰ τὸ μὲν α παντὶ τῷ β, ἢ τινὶ, τὸ δὲ β μηδενὶ τῷ γ· ἀντιστρεφομένων γὰρ τῶν προτάσεων, ἀνάγκη τὸ γ τινὶ τῷ α μὴ ὑπάρχειν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἑτέρων σχημάτων. ἀεὶ γὰρ γίνεται διὰ τῆς ἀντιστροφῆς συλλογισμός. δῆλον δὲ καὶ ὅτι τὸ ἀδιόριστον ἀντὶ τοῦ κατηγορικοῦ τοῦ ἐν μέρει τιθέμενον, τὸν αὐτὸν ποιήσει συλλογισμὸν ἐν ἅπασι τοῖς σχήμασι. φανερὸν δὲ καὶ ὅτι πάντες οἱ ἀτελεῖς συλλογισμοὶ, τελειοῦνται διὰ τοῦ πρώτου σχήματος. ἢ γὰρ δεικτικῶς, ἢ διὰ τοῦ ἀδυνάτου, περαίνονται ἅπαντες. ἀμφοτέρως δὲ γίνεται τὸ πρῶτον σχῆμα. καὶ δεικτικῶς μὲν τελειουμένων. ὅτι διὰ τῆς ἀντιστροφῆς ἐπεραίνοντο πάντες. ἡ δ᾽ ἀντιστροφὴ τὸ πρῶτον ἐποίει σχῆμα. διὰ δὲ τοῦ ἀδυνάτου δεικνυμένων, ὅτι τεθέντος τοῦ ψεύδους, ὁ συλλογισμὸς γίνεται διὰ τοῦ πρώτου σχήματος. οἷον ἐν τῷ τελευταίῳ σχήματι. εἰ τὸ α καὶ τὸ β παντὶ τῷ γ ὑπάρχει. ὅτι τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχει. εἰ γὰρ μηδενὶ τὸ α τῷ β, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ, οὐδενὶ τῷ γ τὸ α. ἀλλ᾽ ἦν παντί. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἔστι δὲ καὶ ἀναγαγεῖν πάντας τοὺς συλλογισμοὺς, εἰς τοὺς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι καθόλου συλλογισμούς. οἱ μὲν γὰρ ἐν τῷ δευτέρῳ, φανερὸν ὅτι δι᾽ ἐκείνων τε-

ὅρων, ὁ δὲ ἐν μέρει κατηγορικός, ὅταν μὲν ὁ μείζων ᾖ στερητικός, ὁ δὲ ἐλάττων κατηγορικός, ἔσται συλλογισμός. εἰ γὰρ τὸ π̄ μηδενὶ τῷ σ̄. τὸ δὲ ρ̄ τινὶ ὑπάρχει τῷ σ̄, τὸ π̄ τινὶ τῷ ρ̄ οὐχ ὑπάρξει. πάλιν γὰρ ἔσται τὸ πρῶτον σχῆμα, τῆς ρ̄σ̄ προτάσεως ἀντιστραφείσης. ὅταν δὲ ὁ ἐλάττων ᾖ στερητικός, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι τοῦ ὑπάρχειν, ζῷον. ἄνθρωπος. ἄγριον. τοῦ μὴ ὑπάρχειν, ζῷον. ἐπιστήμη. ἄγριον. μέσον δὲ ἀμφοῖν τὸ ἄγριον. οὐδ' ὅταν ἀμφότεροι στερητικοὶ τεθῶσιν. ᾖ δ' ὁ μὲν καθόλου, ὁ δ' ἐν μέρει. ὅροι τοῦ μὴ ὑπάρχειν, ὅταν ὁ ἐλάττων ᾖ καθόλου πρὸς τὸ μέσον, ζῷον. ἐπιστήμη. ἄγριον. τοῦ ὑπάρχειν. ζῷον. ἄνθρωπος. ἄγριον. ὅταν δὲ ὁ μείζων ᾖ καθόλου, ὁ δὲ ἐλάττων ἐν μέρει. τοῦ μὲν μὴ ὑπάρχειν, κόραξ. χιών. λευκόν. τοῦ δ' ὑπάρχειν οὐκ ἔστι λαβεῖν ὅρους. εἰ τὸ ρ̄ τινὶ μὲν ὑπάρχει τῷ σ̄, τινὶ δὲ μὴ ὑπάρχει. εἰ γὰρ τὸ π̄ παντὶ τῷ ρ̄. τὸ δὲ ρ̄ τινὶ τῷ σ̄. καὶ τὸ π̄ τινὶ τῷ σ̄ ὑπάρξει. ὑπέκειτο δὲ μηδενί. ἀλλ' ἐκ τοῦ ἀδιορίστου δεικτέον, οὐδ' ἂν ἑκάτερος τινὶ τῷ μέσῳ ὑπάρχῃ, ἢ μὴ ὑπάρχῃ. ἢ ὁ μὲν ὑπάρχει, ὁ δὲ μὴ ὑπάρχει. ἢ ὁ μὲν τινί, ὁ δὲ μὴ παντί. ἢ ἀδιορίστως, οὐκ ἔσται συλλογισμὸς οὐδαμῶς. ὅροι δὲ κοινοὶ πάντων, ζῷον ἄνθρωπος. λευκόν. ζῷον. ἄψυχον. λευκόν. φανερὸν οὖν καὶ ἐν τούτῳ τῷ σχήματι πότε ἔσται, καὶ πότε οὐκ ἔσται συλλογισμός. καὶ ὅτι ἐχόντων τε τῶν ὅρων ὡς ἐλέχθη, γίνεται συλλογισμὸς ἐξ ἀνάγκης. ἄν τ' ᾖ συλλογισμός, ἀνάγκη τοὺς ὅρους οὕτως ἔχειν. φανερὸν δὲ καὶ ὅτι πάντες ἀτελεῖς εἰσίν, οἱ ἐν τούτῳ τῷ σχήματι συλλογισμοί. πάντες γὰρ τελειοῦνται προσλαμβανομένων τινῶν. καὶ ὅτι τὸ

τῷ ρ ὑπάρχειν. ἐπεὶ γὰρ ἀντιστρέφει τὸ καταφατικόν, ὑπάρξει τὸ σ τινὶ τῷ π. ὥστ' ἐπεὶ τὸ μὲν ρ παντὶ τῷ σ. τὸ δὲ σ τινὶ τῷ π, καὶ τὸ ρ τινὶ τῷ π ὑπάρξει. ὥστε καὶ τὸ π τινὶ τῷ ρ. πάλιν εἰ τὸ μὲν ρ τινὶ τῷ σ. τὸ δὲ π παντὶ ὑπάρχει, ἀνάγκη τὸ π, τινὶ τὸ ρ ὑπάρχειν. ὁ γὰρ αὐτὸς τρόπος τῆς ἀποδείξεως ἔσται. ἔστι δ' ἀποδεῖξαι, καὶ διὰ τοῦ ἀδυνάτου, καὶ τῇ ἐκθέσει, καθάπερ ἐπὶ τῶν πρότερον. ἐὰν δ' ὁ μὲν ᾖ κατηγορικὸς, ὁ δὲ στερητικός, καθόλου δὲ ὁ κατηγορικὸς, ὅταν μὲν ὁ ἐλάττων ᾖ κατηγορικὸς, ἔσται συλλογισμός. εἰ γὰρ τὸ ρ παντὶ τῷ σ. τὸ δὲ π τινὶ μὴ ὑπάρχει, ἀνάγκη τὸ π τινὶ τῷ ρ μὴ ὑπάρχειν. εἰ γὰρ παντί, καὶ τὸ ρ παντὶ τῷ σ καὶ τὸ π παντὶ τῷ σ ὑπάρξει. ἀλλ' οὐχ ὑπῆρχε τινί. δείκνυται δὲ καὶ ἄνευ τῆς ἀπαγωγῆς. ἐὰν ληφθῇ τι τῶν σ, ᾧ τὸ π μ[illegible]ει. ὅταν δ' ὁ μείζων ᾖ κατηγορικὸς, ὁ δ' ἐ[illegible]ικὸς σ[illegible] οὐκ ἔσται συλλογισμός. οἷον, [illegible] παντὶ [illegible] τινὶ τῷ σ μὴ ὑπάρχει. [illegible]αντὶ ὑ[illegible]υχον. ἄνθρωπος. ζῷον. τοῦ δὲ μη[illegible] οὐκ ἔστι λ[illegible] τινὶ μὲν ὑπάρχει τῷ σ τὸ ρ, [illegible] μή. εἰ [illegible] τὸ π ὑπάρχει, τὸ δὲ ρ τινὶ [illegible] σ, καὶ [illegible] οὐχ ὑπάρξει. ὑπέκειτο δὲ παντὶ ὑπά[illegible]τὶ τὸ π τῷ σ ὑπάρχει, τὸ δὲ ρ τινὶ [illegible]ινί τῷ ρ ὑπάρξει. ὑπέκειτο δὲ μη[illegible] τοῖς πρότερον ληπτέον. [illegible] μὴ ὑπάρχειν, καὶ τὸ μηδε[illegible]πεῖν τινὶ μὴ ὑπάρχειν. μὴ [illegible] συλλογισμός. φανερὸν ὅτι [illegible] δὲ ὁ στερητικὸς ᾖ καθόλου τῶν

τῷ ρ ὑπάρχειν. γίνεται γὰρ συλλογισμὸς διὰ τοῦ πρώτου σχήματος. ἔστι δὲ καὶ διὰ τοῦ ἀδυνάτου, καὶ τῷ ἐκθέσθαι ποιεῖν τὴν ἀπόδειξιν. εἰ γὰρ ἄμφω παντὶ τῷ σ ὑπάρχει, ἂν ληφθῇ τι τῶν σ οἷον τὸ ν, τούτῳ καὶ τὸ π, καὶ τὸ ρ ὑπάρξει. ὥστε τινὶ τῷ ρ, τὸ π ὑπάρξει. καὶ ἂν τὸ μὲν ρ παντὶ τῷ σ, τὸ δὲ π, μηδενὶ ὑπάρχῃ, ἔσται συλλογισμὸς ὅτι τὸ π τινὶ τῷ ρ, οὐχ ὑπάρξει ἐξ ἀνάγκης. ὁ γὰρ αὐτὸς τρόπος ἔσται τῆς ἀποδείξεως, ἀντιστραφείσης τῆς ρσ προτάσεως. δειχθείη δ' ἂν καὶ διὰ τοῦ ἀδυνάτου, καθάπερ ἐπὶ τῶν προτέρων. ἐὰν δὲ τὸ μὲν ρ μηδενὶ, τὸ δὲ π παντὶ ὑπάρχει τῷ σ. οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι τοῦ ὑπάρχειν, ζῷον. ἵππος. ἄνθρωπος. τοῦ μὴ ὑπάρχειν, ζῷον. ἄψυχον. ἄνθρωπος. οὐδ' ὅταν ἄμφω κατὰ μηδενὸς τοῦ σ λέγηται, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι τοῦ ὑπάρχειν, ζῷον. ἵππος. ἄψυχον. μέσον, [illegible] μὴ ὑπάρχειν, ἄνθρω- ἵππος. ἄψυχον. μέσον [illegible] φανερὸν οὖ[illegible] τούτῳ τῷ σχ[illegible] πότε οὐκ [illegible] γισμός, κα[illegible]. ὅταν [illegible] ροι οἱ [illegible] κοί, ἔσται σ[illegible] τινὶ [illegible] τῷ ἄκρ[illegible] οἱ, οὐκ [illegible] κτικός. [illegible] ικὸς, ἐὰν [illegible] καταφατι[illegible] χει τὸ ἄκρον [illegible] συλλογισμὸς [illegible] δ' ἂν [illegible] μὴ [illegible]

οὐδ᾽ ἂν τινὶ ἑκατέρῳ ὑπάρχει ἢ μὴ ὑπάρχει, ἢ τῷ, μὲν μηδὲ τῷ, τῷ δὲ μή, ἢ μηδετέρῳ παντί, ἢ ἀδιορίστως. ὅροι δὲ κοινοὶ πάντων, λευκόν· ζῷον· ἀετός· λευκόν· ζῷον· ἄψυχον. φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι ἐὰν τε οὕτως ἔχωσιν οἱ ὅροι πρὸς ἀλλήλους ὡς ἐλέχθη, γίνεται συλλογισμὸς ἐξ ἀνάγκης. ἄν τε ᾖ συλλογισμός, ἀνάγκη τοὺς ὅρους οὕτως ἔχειν. δῆλον δὲ καὶ ὅτι πάντες ἀτελεῖς εἰσιν οἱ ἐν τούτῳ τῷ σχήματι συλλογισμοί. πάντες γὰρ ἐπιτελοῦνται προσλαμβανομένων τινῶν. ἃ ἢ ἐνυπάρχει τοῖς ὅροις ἐξ ἀνάγκης, ἢ τίθενται ὡς ὑποθέσεις. οἷον ὅταν διὰ τοῦ ἀδυνάτου δεικνύωμεν. καὶ ὅτι οὐ γίνεται καταφατικὸς συλλογισμὸς διὰ τούτου τοῦ σχήματος. ἀλλὰ πάντες στερητικοί, καὶ οἱ καθόλου, καὶ οἱ κατὰ μέρος.

Περὶ τοῦ τρίτου σχήματος.

ὍΤΑΝ δὲ τῷ αὐτῷ. τὸ μὲν, παντί. τὸ δέ, μηδενὶ ὑπάρχει, ἢ ἄμφω παντὶ ἢ μηδενί, τὸ μὲν σχῆμα τὸ τοιοῦτον, καλῶ, τρίτον. μέσον δ᾽ ἐν αὐτῷ λέγω, καθ᾽ οὗ ἄμφω κατηγορούμενα λέγεται. ἄκρα δέ, τὰ κατηγορούμενα. μεῖζον δ᾽ ἄκρον, τὸ πορρώτερον τοῦ μέσου. ἔλαττον δέ, τὸ ἐγγύτερον. τίθεται δὲ τὸ μέσον, ἔξω μὲν τῶν ἄκρων, ἔσχατον δὲ τῇ θέσει. τέλειος μὲν οὖν οὐ γίνεται συλλογισμός, οὐδὲ ἐν τούτῳ τῷ σχήματι. δυνατὸς δ᾽ ἔσται καὶ καθόλου, καὶ μὴ καθόλου τῶν ὅρων ὄντων πρὸς τὸ μέσον. καθόλου μὲν οὖν ὄντων τῶν ὅρων, ὅταν καὶ τὸ π̄ καὶ τὸ ρ̄ παντὶ τῷ σ̄ ὑπάρχει, ἔσται συλλογισμός. ὅτι τινὶ τῷ ρ̄ τὸ π̄ ὑπάρξει ἐξ ἀνάγκης. ἐπεὶ γὰρ ἀντιστρέφει τὸ κατηγορικόν, ὑπάρξει τὸ σ̄ τινὶ τῷ ρ̄. ὥστ᾽ ἐπεὶ τῷ μὲν σ̄ παντὶ τὸ π̄. τῷ δὲ ρ̄ τινί, τὸ σ̄. ἀνάγκη τὸ π̄, τινὶ

ὁμοιοσχήμονες ὦσιν αἱ προτάσεις. οἷον, ἀμφότεραι
στερητικαὶ, ἢ καταφατικαὶ, οὐδαμῶς ἔσται συλλογι-
σμός. ἔστωσαν γὰρ πρῶτον στερητικαί. καὶ τὸ καθόλου κεί-
σθω πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον, οἷον τὸ μ τῷ μὲν ν, μηδενί.
τῷ δὲ ξ τινὶ μὴ ὑπαρχέτω. ἐνδέχεται δὴ καὶ παντὶ καὶ μη-
δενὶ τῷ ξ τὸ ν ὑπάρχειν. ὅροι τοῦ μὲν μηδενὶ ὑπάρ-
χειν, μέλαν. χιών. ζῷον. τοῦ δὲ παντὶ ὑπάρχειν, οὐκ ἔστι
λαβεῖν ὅρους, εἰ τὸ μ τοῦ ξ τινὶ μὲν ὑπάρχει, τινὶ δὲ μή. εἰ
γὰρ παντὶ τῷ ξ τὸ ν. τὸ δὲ μ μηδενὶ τῷ ν, τὸ μ ἄρα
οὐδενὶ τῷ ξ ὑπάρξει. ἀλλ' ὑπέκειτο τινὶ ὑπάρχειν. οὕ-
τω μὲν οὖν οὐκ ἐγχωρεῖ λαβεῖν ὅρους. ἐκ δὲ τοῦ ἀδιορίστου
δεικτέον. ἐπεὶ γὰρ ἀληθεύεται τὸ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, τὸ μ
τῷ ξ, καὶ εἰ μηδενὶ ὑπάρχει, μηδενὶ δὲ ὑπάρχοντος, οὐκ ἦν
συλλογισμός φανερὸν ὅτι οὐδὲ νῦν ἔσται. πάλιν ἔστωσαν
κατηγορικαὶ, καὶ τὸ καθόλου κείσθω ὁμοίως. οἷον, τὸ μ
2 τῷ μὲν ν παντὶ, τῷ δὲ ξ τινὶ, ὑπαρχέτω. ἐνδέχεται δὲ τὸ ν, τῷ
ξ, καὶ παντὶ καὶ μηδενὶ ὑπάρχειν ὅροι τοῦ μηδενὶ ὑπάρ-
χειν, λευκόν. κύκνος. λίθος. τοῦ δὲ παντὶ, οὐκ ἔσται λαβεῖν
διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, ἥνπερ πρότερον ἔφαμεν. ἀλλ' ἐκ
τοῦ ἀδιορίστου δεικτέον. εἰ δὲ τὸ καθόλου πρὸς τὸ ἔλατ-
τον ἄκρον ἐστὶ, καὶ τὸ μ τῷ μὲν ξ μηδενὶ, τῷ δὲ ν τινὶ μὴ
ὑπάρχει, ἐνδέχεται τὸ ν τῷ ξ, καὶ παντὶ καὶ μηδενὶ ὑπάρ-
χειν. ὅροι τοῦ ὑπάρχειν, λευκόν. ζῷον. κόραξ. τοῦ μὴ ὑ-
πάρχειν, λευκόν. λίθος. κόραξ. εἰ δὲ κατηγορικαὶ αἱ
προτάσεις. ὅροι τοῦ μὴ ὑπάρχειν, λευκόν. ζῷον. χιών.
τοῦ δὲ ὑπάρχειν, λευκόν. ζῷον. κύκνος. φανερὸν οὖν ὅ-
ταν ὁμοιοσχήμονες ὦσιν αἱ προτάσεις, καὶ ἡ μὲν καθό-
λου, ἡ δὲ ἐν μέρει, ὅτι οὐδαμῶς γίνεται συλλογισμός. ἀλλ'

51 ὥστε ἐὰν ᾖ συλλογισμὸς καθόλου τῶν ὅρων ὄντων,
ἀνάγκη τοὺς ὅρους ἔχειν ὡς ἐν ἀρχῇ εἴπομεν. ἄλλως
γὰρ ἐχόντων, οὐ γίνεται τὸ ἀναγκαῖον. ἐὰν δὲ πρὸς τὸν ἕτε-
ρον ᾖ καθόλου τὸ μέσον, ὅταν μὲν πρὸς τὸν μείζω γένη-
ται τὸ καθόλου ἢ κατηγορικῶς ἢ στερητικῶς, πρὸς δὲ τὸν
ἐλάττονα δὲ κατὰ μέρος τε καὶ ἀντικειμένως τῷ καθόλου.
λέγω δὲ τὸ ἀντικειμένως, εἰ μὲν τὸ καθόλου στερητικόν, τὸ ἐν
μέρει καταφατικόν. εἰ δὲ κατηγορικὸν τὸ καθόλου, τὸ
ἐν μέρει στερητικόν, ἀνάγκη γίνεσθαι συλλογισμὸν στε-
ρητικὸν κατὰ μέρος. εἰ γὰρ τὸ μ τῷ μὲν ν μηδενί, τῷ δὲ ξ
τινὶ ὑπάρχει, ἀνάγκη τὸ ν τινὶ τῷ ξ μὴ ὑπάρχειν.
ἐπεὶ γὰρ ἀντιστρέφει τὸ στερητικόν, οὐδενὶ τῷ μ, ὑπάρ-
ξει τὸ ν. τὸ δέ γε μ ὑπέκειτο τινὶ τῷ ξ ὑπάρχειν. ὥσ-
τε τὸ ν τινὶ τῷ ξ, οὐχ ὑπάρξει. γίνεται γὰρ συλλογισμός,
διὰ τοῦ πρώτου σχήματος. πάλιν εἰ τὸ μὲν μ παντὶ τῷ ν.
τῷ δὲ ξ τινὶ μὴ ὑπάρξει, ἀνάγκη τὸ ν τινὶ τῷ ξ μὴ
ὑπάρχειν. εἰ γὰρ παντὶ ὑπάρξει. κατηγορεῖται δὲ καὶ τὸ
μ, παντὸς τοῦ ν, ἀνάγκη τὸ μ παντὶ τῷ ξ ὑπάρχειν.
ὑπέκειτο δὲ τινὶ μὴ ὑπάρχειν. καὶ εἰ τὸ μ τῷ μὲν ν παντὶ
ὑπάρχει, τῷ δὲ ξ μὴ παντί, ἔσται συλλογισμός. ὅτι οὐ
παντὶ τῷ ξ τὸ ν. ἀπόδειξις δὲ ἡ αὐτή. ἐὰν δὲ τοῦ μὲν ξ
παντός, τοῦ δὲ ν μὴ παντὸς τὸ κατηγορῆται τὸ μ, οὐκ ἔ-
σται συλλογισμός. ὅροι τοῦ ὑπάρχειν· ζῷον· οὐσία· κόραξ.
τοῦ μὴ ὑπάρχειν, ζῷον· λευκόν· κόραξ. οὐδὲ ὅταν τοῦ μὲν
ξ μηδενός. τοῦ δὲ ν, τινός. ὅροι τοῦ ὑπάρχειν· ζῷον· οὐ-
σία· μονάς. τοῦ δὲ μὴ ὑπάρχειν, ζῷον· οὐσία ἐπιστήμη. ὅ-
ταν μὲν οὖν ἀντικείμενον ᾖ τὸ καθόλου τῷ κατὰ μέρος, εἴρη-
ται πότε ἔσται, καὶ πότε οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅταν δὲ

δὲ ἄκρον, τὸ πρὸς τὸ μέσῳ κείμενον. ἔλαττον δὲ, τὸ
πορρωτέρω τοῦ μέσου. τίθεται δὲ τὸ μέσον ἔξω μὲν τῶν ἄ-
κρων. πρῶτον δὲ τῇ θέσει. τέλειος μὲν οὖν οὐκ ἔσται συλ-
λογισμὸς οὐδαμῶς ἐν τούτῳ τῷ σχήματι. δυνατὸς
δ' ἔσται καὶ καθόλου καὶ μὴ καθόλου τῶν ὅρων ὄντων. κα-
θόλου μὲν οὖν ὄντων τῶν ὅρων, ἔσται συλλογισμὸς, ὅταν τὸ
μέσον τῷ μὲν παντὶ, τῷ δὲ οὐδενὶ ὑπάρχῃ. κἂν πρὸς ὁπο-
τερωοῦν ᾖ τὸ στερητικόν. ἄλλως δὲ οὐδαμῶς. κατηγορεί-
σθω γὰρ τὸ μ̄ τοῦ μὲν ν̄, μηδενός. τοῦ δὲ ξ̄, παντός. ἐπεὶ
οὖν ἀντιστρέφει τὸ στερητικὸν, οὐδενὶ τῷ μ̄ ὑπάρξει τὸ
ν̄. τὸ δέ γε μ̄ παντὶ τῷ ξ̄ ὑπέκειτο. ὥστε τὸ ν̄, οὐδε-
νὶ τῷ ξ̄. τοῦτο γὰρ δέδεικται πρότερον. πάλιν εἰ τὸ μ̄
τῷ μὲν ν̄ παντί. τῷ δὲ ξ̄ μηδενὶ, οὐδὲ τὸ ν̄ τῷ ξ̄ οὐδενὶ ὑ-
πάρξει. εἰ γὰρ τὸ μ̄ οὐδενὶ τῷ ξ̄, οὐδὲ τὸ ξ̄ οὐδενὶ τῷ μ̄
ὑπάρξει. τὸ δέ γε μ̄ παντὶ τῷ ν̄ ὑπῆρχε. ὥστε τὸ ξ̄
οὐδενὶ τῷ ν̄ ὑπάρξει. γεγένηται γὰρ πάλιν τὸ πρῶτον
σχῆμα. ἐπεὶ δὲ ἀντιστρέφει τὸ στερητικὸν, οὐδὲ τὸ ν̄ οὐ-
δενὶ τῷ ξ̄ ὑπάρξει. ὥστε ἔσται ὁ αὐτὸς συλλογισμός.
ἔστι δὲ δεικνύναι ταῦτα καὶ εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπάγον-
τας. Ὅτι μὲν οὖν γίνεται συλλογισμὸς οὕτως ἐχόντων
τῶν ὅρων, φανερόν. ἀλλ' οὐ τέλειος. οὐ γὰρ μόνον ἐκ τῶν ἐξ
ἀρχῆς, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλων ἐπιτελεῖται τὸ ἀναγ-
καῖον. ἐὰν δὲ τὸ μ̄ παντὸς τοῦ ν̄ καὶ τοῦ ξ̄, κατηγορεῖ-
ται, οὐκ ἔσται συλλογισμός. Ὅροι τοῦ ὑπάρχειν, οὐσία.
ζῷον. ἄνθρωπος. τοῦ μὴ ὑπάρχειν, οὐσία. ζῷον. ἀριθμός. μέ-
σον, οὐσία. οὐδ' ὅταν μήτε τοῦ ν̄ μήτε τοῦ ξ̄ μηδενὸς κα-
τηγορῆται τὸ μ̄. ὅροι τοῦ ὑπάρχειν, γραμμή. ζῷον.
ἄνθρωπος. τοῦ μὴ ὑπάρχειν, γραμμή. ζῷον. λίθος. φανερὸν

50 κνος· καὶ χιών. τὸ γὰρ ἄψυχον, τοῦ μὲν παντὸς κατηγορεῖται, τοῦ δὲ οὐδενός. ἔτι ἐπειδὴ ἀδιόριστον τὸ, τινὶ τῷ γ τὸ β μὴ ὑπάρχειν, ἀληθεύεται δὲ καὶ εἰ μηδενὶ ὑπάρχει, καὶ εἰ μὴ παντὶ, ὅτι τινὶ οὐχ ὑπάρχει· ληφθέντων δὲ τοιούτων ὅρων, ὥστε μηδενὶ ὑπάρχειν, οὐκ ἔσται συλλογισμός. τοῦτο γὰρ εἴρηται πρότερον. φανερὸν οὖν, ὅτι τῷ οὕτως ἔχειν τοὺς ὅρους, οὐκ ἔσται συλλογισμὸς οὐδαμῶς. ἦν γὰρ ἂν καὶ ἐπὶ τούτων. ὁμοίως δὲ δειχθήσεται κἂν τὸ καθόλου τεθείη στερητικὸν, οὐδέ γε ἐὰν ἄμφω τὰ διαστήματα κατὰ μέρος ᾖ, ἢ κατηγορικῶς ἢ στερητικῶς, ἢ τὸ μὲν κατηγορικῶς, τὸ δὲ στερητικῶς· ἢ τὸ μὲν ἀδιόριστον, τὸ δὲ διωρισμένον, ἢ ἄμφω ἀδιόριστα, οὐκ ἔσται συλλογισμὸς οὐδαμῶς. Ὅροι δὲ κοινοὶ πάντων, ζῷον. λευκόν. ἵππος. ζῷον. λευκόν. λίθος. Φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων ὡς ἐὰν ᾖ συλλογισμὸς ἐν τούτῳ τῷ σχήματι κατὰ μέρος, ὅτι ἀνάγκη τοὺς ὅρους οὕτως ἔχειν ὡς εἴπομεν. καὶ ἐὰν οὕτως ἔχωσιν οἱ ὅροι, ἀνάγκη γενέσθαι συλλογισμόν. ἄλλως δὲ ἐχόντων, οὐδαμῶς γίνεται. δῆλον δὲ καὶ ὅτι πάντες οἱ ἐν αὐτῷ συλλογισμοὶ, τέλειοί εἰσι. πάντες γὰρ ἐπιτελοῦνται διὰ τῶν ἐξ ἀρχῆς ληφθέντων. καὶ ὅτι πάντα τὰ προβλήματα δείκνυται διὰ τούτου τοῦ σχήματος. καὶ γὰρ καὶ τὸ παντὶ, καὶ τὸ μηδενὶ, καὶ τὸ τινὶ, καὶ τὸ μὴ τινὶ ὑπάρχειν. καλῶ δὲ τὸ τοιοῦτον σχῆμα, πρῶτον.

Σχῆμα δεύτερον.

ὍΤΑΝ δὲ τὸ αὐτὸ, τῷ μὲν παντὶ, τῷ δὲ μηδενὶ ὑπάρχῃ, ἢ ἑκατέρῳ παντὶ ἢ μηδενὶ, τὸ μὲν σχῆμα τὸ τοιοῦτον καλῶ δεύτερον. μέσον δὲ ἐν αὐτῷ λέγω, τὸ κατηγορούμενον ἀμφοῖν. ἄκρα δὲ, καθ' ὧν λέγεται τοῦτο. μεῖζον

λέγομεν. ὥστε ἔσται συλλογισμὸς τέλειος. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ ἀδιόριστον εἴη τὸ βγ κατηγορικὸν ὄν. ὁ γὰρ αὐτὸς ἔσται συλλογισμὸς ἀδιορίστου τε καὶ ἐν μέρει ληφθέντος. ἐὰν δὲ πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον τὸ καθόλου τεθῇ, ἢ κατηγορικὸν, ἢ στερητικὸν, οὐκ ἔσται συλλογισμός. οὔτε ἀποφατικοῦ, οὔτε καταφατικοῦ, οὔτε ἀδιορίστου. ἢ κατὰ μέρος ὄντος. οἷον εἰ τὸ μὲν α τινὶ τῷ β ὑπάρχει. ἢ μὴ ὑπάρχει. τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ ὑπάρχει. ὅροι τοῦ ὑπάρχειν. ἀγαθόν. ἕξις. φρόνησις. τοῦ μὴ ὑπάρχειν, ἀγαθόν. ἕξις ἀμαθία. πάλιν εἰ τὸ μὲν β μηδενὶ τῷ γ, τὸ δὲ α τινὶ τῷ β ὑπάρχει ἢ μὴ ὑπάρχει, ἢ μὴ παντὶ ὑπάρχει, οὐδ' οὕτως ἔσται συλλογισμός. Ὅροι τοῦ μὲν παντὶ ὑπάρχειν, λευκόν. ἵππος. κύκνος. τοῦ δὲ μηδενὶ ὑπάρχειν, λευκόν. ἵππος. κόραξ. οἱ αὐτοὶ δὲ καὶ εἰ τὸ αβ, ἀδιόριστον εἴη. οὐδὲ ὅταν τὸ μὲν πρὸς τῷ μείζονι ἄκρῳ καθόλου τεθῇ, ἢ κατηγορικὸν, ἢ στερητικόν. τὸ δὲ πρὸς τὸ ἔλαττον στερητικὸν κατὰ μέρος, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ἀδιορίστου τε καὶ ἐν μέρει ληφθέντος. οἷον εἰ τὸ μὲν α παντὶ τῷ β ὑπάρχει. τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ μὴ ὑπάρχει, ἢ μὴ παντὶ ὑπάρχει. ᾧ γὰρ ἄν τινι μὴ ὑπάρχει τὸ μέσον, τούτῳ καὶ παντὶ καὶ οὐδενὶ ἀκολουθήσει τὸ πρῶτον. ὑποκείσθωσαν γὰρ οἱ ὅροι, ζῷον. ἄνθρωπος. λευκόν. εἶτα καὶ ὧν μὴ κατηγορεῖται λευκῶν ὁ ἄνθρωπος, εἰλήφθω. κύκνος. καὶ χιών. οὐκοῦν τὸ ζῷον, τοῦ μὲν παντὸς κατηγορεῖται. τοῦ δὲ οὐδενός. ὥστε οὐκ ἔσται συλλογισμός. πάλιν τὸ μὲν α μηδενὶ τῷ β ὑπαρχέτω. τῷ δὲ β τινὶ τοῦ γ μὴ ὑπαρχέτω. καὶ οἱ ὅροι ἔστωσαν, ἄψυχον. ἄνθρωπος, λευκόν. εἶτα εἰλήφθωσαν, ὧν μὴ κατηγορεῖται λευκῶν. ὁ ἄνθρωπος, κύ-

δὲ τὸ μὲν πρῶτον, παντὶ τῷ μέσῳ ὑπάρχει· τὸ δὲ μέσον, μηδενὶ τῷ ἐσχάτῳ ὑπάρχει, οὐκ ἔσται συλλογισμὸς τῶν ἄκρων. οὐδὲν γὰρ ἀναγκαῖον συμβαίνει τῷ ταῦτα εἶναι. καὶ γὰρ παντὶ καὶ μηδενὶ ἐνδέχεται τὸ πρῶτον τῷ ἐσχάτῳ ὑπάρχειν· ὥστε οὔτε τὸ κατὰ μέρος, οὔτε τὸ καθόλου γίνεται ἀναγκαῖον· μηδενὸς δὲ ὄντος ἀναγκαίου, διὰ τούτων οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι τοῦ παντὶ ὑπάρχειν· ζῷον· ἄνθρωπος· ἵππος· τοῦ μηδενὶ ὑπάρχειν, ζῷον, ἄνθρωπος· λίθος· οὐδ᾽ ὅταν μήτε τὸ πρῶτον τῷ μέσῳ, μήτε τὸ μέσον τῷ ἐσχάτῳ μηδενὶ ὑπάρχῃ, οὐδ᾽ οὕτως ἔσται συλλογισμός. Ὅροι τοῦ ὑπάρχειν· ἐπιστήμη γραμμή· ἰατρική· τοῦ μὴ ὑπάρχειν, ἐπιστήμη· γραμμή· μονάς· καθόλου μὲν ὄντων τῶν ὅρων, δῆλον ἐν τούτῳ τῷ σχήματι, πότε ἔσται, καὶ πότε οὐκ ἔσται συλλογισμός· καὶ ὅτι ὄντος τε συλλογισμοῦ, τοὺς ὅρους ἀναγκαῖον οὕτως ἔχειν ὡς εἴπομεν· ἄν τε οὕτως ἔχωσι, δῆλον, ὅτι ἔσται συλλογισμός.

Εἰ δ᾽ ὁ μὲν καθόλου τῶν ὅρων, ὁ δὲ, ἐν μέρει πρὸς τὸν ἕτερον, ὅταν μὲν τὸ καθόλου τεθῇ πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον, ἢ κατηγορικὸν ἢ στερητικὸν, τὸ δὲ ἐν μέρει, πρὸς τὸ ἔλαττον κατηγορικὸν, ἀνάγκη συλλογισμὸν εἶναι τέλειον· ὅταν δὲ πρὸς τὸ ἔλαττον, ἢ καὶ ἄλλως πως ἔχωσιν οἱ ὅροι, ἀδύνατον. λέγω δὲ μεῖζον μὲν ἄκρον, ἐν ᾧ τὸ μέσον ἐστίν· ἔλαττον δὲ, τὸ ὑπὸ τὸ μέσον ὄν· ὑπαρχέτω γὰρ τὸ μὲν ᾱ· παντὶ τῷ β̄· τὸ δὲ β̄, τινὶ τῷ γ̄· οὐκοῦν εἰ ἔστι κατὰ παντὸς κατηγορεῖσθαι τὸ ἐν ἀρχῇ λεχθὲν, ἀνάγκη τὸ ᾱ τινὶ τῷ γ̄ ὑπάρχειν· καὶ εἰ τὸ μὲν ᾱ μηδενὶ τῷ β̄ ὑπάρχει· τὸ δὲ β̄ τινὶ τῷ γ ὑπάρχει, ἀνάγκη τὸ ᾱ τινὶ τῷ γ μὴ ὑπάρχειν· ὥρισται γὰρ καὶ τὸ κατὰ μηδενὸς πῶς

ρητικαῖς ἀντιστροφαῖς. ἀλλ' ἡ μὲν καθόλου στερητικὴ πρότασις, οὐκ ἀντιστρέφει. ἡ δ' ἐν μέρει, ἀντιστρέφει. τοῦτο δ' ἔσται φανερὸν, ὅταν περὶ τοῦ ἐνδεχομένου λέγωμεν. νῦν δὲ τοσοῦτον ἡμῖν ἔστω πρὸς τοῖς εἰρημένοις δῆλον, ὅτι τὸ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ ἢ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, καταφατικὸν ἔχει τὸ σχῆμα. τὸ γὰρ ἐνδέχεται τῷ ἔστιν ὁμοίως τάττεται. τὸ δ' ἔστιν οἷς ἂν προσκατηγορῆται, κατάφασιν ἀεὶ ποιεῖ καὶ πάντως. οἷον τὸ ἔστιν οὐκ ἀγαθὸν, ἢ ἔστιν οὐ λευκόν. ἢ ἁπλῶς τὸ ἔστιν οὐ τοῦτο. δειχθήσεται δὲ καὶ τοῦτο, διὰ τῶν ἑπομένων. κατὰ δὲ τὰς ἀντιστροφὰς, ὁμοίως ἕξουσι ταῖς ἄλλαις. διωρισμένων δὲ τούτων, λέγωμεν ἤδη διὰ τίνων, καὶ πότε, καὶ πῶς γίνεται πᾶς συλλογισμός. ὕστερον δὲ λεκτέον περὶ ἀποδείξεως. πρότερον γὰρ περὶ συλλογισμοῦ λεκτέον, ἢ περὶ ἀποδείξεως, διὰ τὸ καθόλου μᾶλλον εἶναι τὸν συλλογισμόν. ἡ μὲν γὰρ ἀπόδειξις, συλλογισμός τις. ὁ δὲ συλλογισμὸς, οὐ πᾶς ἀπόδειξις.

Σχῆμα πρῶτον.

ΟΤΑΝ οὖν ὅροι τρεῖς οὕτως ἔχωσι πρὸς ἀλλήλους, ὥστε τὸν μὲν ἔσχατον ἐν ὅλῳ εἶναι τῷ μέσῳ, καὶ τὸν μέσον ἐν ὅλῳ τῷ πρώτῳ ἢ εἶναι ἢ μὴ εἶναι, ἀνάγκη τῶν ἄκρων εἶναι συλλογισμὸν τέλειον. καλῶ δὲ μέσον μὲν, ὃ καὶ αὐτὸ ἐν ἄλλῳ, καὶ ἄλλο ἐν τούτῳ ἐστίν. ὃ καὶ τῇ θέσει γίνεται μέσον. ἄκρα δὲ τὸ αὐτό τε ἐν ἄλλῳ ὂν, καὶ ἐν ᾧ ἄλλο ἐστί. Εἰ γὰρ τὸ α κατὰ παντὸς τοῦ β. καὶ τὸ β κατὰ παντὸς τοῦ γ, ἀνάγκη καὶ τὸ α κατὰ παντὸς τοῦ γ κατηγορεῖσθαι. πρότερον γὰρ εἴρηται πῶς τὸ κατὰ παντὸς λέγομεν. Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ μὲν α κατὰ μηδενὸς τοῦ β. τὸ δὲ β, κατὰ παντὸς τοῦ γ, ὅτι τὸ α οὐδενὶ τῷ γ ὑπάρξει. εἰ

δὲ τὸ

τέρα, κατὰ μέρος. εἰ μὲν γὰρ ἀνάγκη τὸ α τῶν β μηδενὶ ὑπάρχειν, ἀνάγκη καὶ τὸ β τῷ α μηδενὶ ὑπάρχειν. εἰ γὰρ τινὶ ἐνδέχεται, καὶ τὸ α τῷ β τινὶ ἐνδέχοιτο ἄν. εἰ δὲ ἐξ ἀνάγκης τὸ α παντὶ ἢ τινὶ τῷ β ὑπάρχει, καὶ τὸ β τινὶ τοῦ α ἀνάγκη ὑπάρχειν. εἰ γὰρ μὴ ἀνάγκη, οὐδ᾽ ἂν τὸ α τινὶ τοῦ β ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχοι. τὸ δ᾽ ἐν μέρει στερητικὸν, οὐκ ἀντιστρέφει διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, δι᾽ ἣν καὶ πρότερον ἔφαμεν. Ἐπὶ δὲ τῶν ἐνδεχομένων, ἐπειδὴ πολλαχῶς λέγεται τὸ ἐνδέχεσθαι. καὶ γὰρ καὶ τὸ ἀναγκαῖον, καὶ τὸ μὴ ἀναγκαῖον, καὶ τὸ δυνατὸν ἐνδέχεσθαι λέγομεν. ἐν μὲν τοῖς καταφατικοῖς, ὁμοίως ἕξει κατὰ τὴν ἀντιστροφὴν ἐν ἅπασιν. εἰ γὰρ τὸ α παντὶ ἢ τινὶ τοῦ β ἐνδέχεται, καὶ τὸ β τινὶ τοῦ α ἐνδέχοιτο ἄν. εἰ γὰρ μηδενὶ, οὐδ᾽ ἂν τὸ α μηδενὶ τοῦ β ἐνδέχηται. δέδεικται γὰρ τοῦτο πρότερον. ἐν δὲ τοῖς ἀποφατικοῖς, οὐχ ὡσαύτως. ἀλλ᾽ ὅσα μὲν ἐνδέχεσθαι λέγεται ἢ τῷ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν, ἢ τῷ μὴ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, ὁμοίως. οἷον, εἴ τις φαίη τὸν ἄνθρωπον ἐνδέχεσθαι μὴ εἶναι ἵππον. ἢ τὸ λευκὸν μηδενὶ ἱματίῳ ὑπάρχειν. τούτων γὰρ τὸ μὲν, ἐξ ἀνάγκης οὐχ ὑπάρχει. τὸ δὲ, οὐκ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχει. καὶ ὁμοίως ἀντιστρέφει ἡ πρότασις. εἰ γὰρ ἐνδέχεται μηδενὶ ἀνθρώπῳ ἵππον, καὶ ἄνθρωπον ἐγχωρεῖ μηδενὶ ἵππῳ. καὶ εἰ τὸ λευκὸν ἐγχωρεῖ μηδενὶ ἱματίῳ, καὶ τὸ ἱμάτιον ἐγχωρεῖ μηδενὶ λευκῷ. εἰ γὰρ τινὶ ἀνάγκη, καὶ τὸ λευκὸν ἱματίῳ τινὶ ἔσται ἐξ ἀνάγκης. τοῦτο γὰρ δέδεικται πρότερον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἐν μέρει ἀποφατικῆς. ὅσα δὲ τῷ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, καὶ τῷ πεφυκέναι λέγεται ἐνδέχεσθαι, καθ᾽ ὃν τρόπον διορίζομεν τὸ ἐνδεχόμενον, οὐχ ὁμοίως ἕξει ἐν ταῖς στε-

ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν. ἢ τοῦ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν. τούτων δὲ, αἱ μὲν καταφατικαὶ, αἱ δὲ ἀποφατικαὶ, καθ' ἑκάστην πρόσρησιν. πάλιν δὲ τῶν καταφατικῶν καὶ ἀποφατικῶν, αἱ μὲν εἰσι, καθόλου. αἱ δὲ, ἐν μέρει. αἱ δὲ, ἀδιόριστοι. τὴν μὲν οὖν ἐν τῷ ὑπάρχειν καθόλου στερητικὴν, ἀνάγκη καθόλου τοῖς ὅροις ἀντιστρέφειν. οἷον εἰ μηδεμία ἡδονὴ ἀγαθόν. οὐδ' ἀγαθὸν οὐδὲν ἔσται ἡδονή. τὴν δὲ κατηγορικὴν, ἀντιστρέφειν μὲν ἀναγκαῖον. οὐ μὴν καθόλου, ἀλλ' ἐν μέρει. οἷον εἰ πᾶσα ἡδονὴ ἀγαθὸν, καὶ ἀγαθόν τι ἔσται ἡδονή. τῶν δὲ ἐν μέρει, τὴν μὲν καταφατικὴν, ἀντιστρέφειν ἀνάγκη κατὰ μέρος. εἰ γὰρ ἡδονή τις ἀγαθόν. καὶ ἀγαθόν τι, ἔσται ἡδονή. τὴν δὲ στερητικὴν, οὐκ ἀναγκαῖον. Οὐ γὰρ εἰ ὁ ἄνθρωπος μὴ ὑπάρχει τινὶ ζώῳ, καὶ τὸ ζῶον οὐχ ὑπάρχει τινὶ ἀνθρώπῳ. πρῶτον μὲν οὖν ἔστω στερητικὴ καθόλου, ἡ αβ πρότασις. εἰ γὰρ μηδενὶ τῶν β τὸ α ὑπάρχει, οὐδὲ τῶν α οὐδενὶ ὑπάρξει τὸ β. εἰ γὰρ τινὶ οἷον τῷ γ, οὐκ ἀληθὲς ἔσται τὸ, μηδενὶ τῶν β τὸ α ὑπάρχειν. τὸ γὰρ γ τῶν β τί ἐστιν. Εἰ δὲ παντὶ τὸ α τῷ β. καὶ τὸ β τινὶ τῶν α ὑπάρξει. εἰ γὰρ μηδενὶ, οὐδὲ τὸ α τῶν β οὐδενὶ ὑπάρξει. ἀλλ' ὑπέκειτο παντὶ ὑπάρχειν. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ κατὰ μέρος ἐστὶν ἡ πρότασις. εἰ γὰρ τὸ α τινὶ τῷ β, καὶ τὸ β, τινὶ τῶν α ἀνάγκη ὑπάρχειν. εἰ γὰρ μηδενὶ, οὐδὲ τὸ α οὐδενὶ τῶν β ὑπάρξει. εἰ δέ γε τὸ α τινὶ τῷ β μὴ ὑπάρχει, οὐκ ἀνάγκη καὶ τὸ β τινὶ τῶν α μὴ ὑπάρχειν. οἷον εἰ τὸ μὲν β ἐστὶ ζῶον. τὸ δὲ α, ἄνθρωπος. ἄνθρωπος μὲν γὰρ, οὐ παντὶ ζώῳ. ζῶον δὲ παντὶ ἀνθρώπῳ, ὑπάρχει. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἕξει καὶ ἐπὶ τῶν ἀναγκαίων προτάσεων. ἡ μὲν γὰρ καθόλου στερητικὴ, καθόλου ἀντιστρέφει. τῶν δὲ καταφατικῶν ἑκα-

λαβεῖν τι κατά τινος ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν· ὥστε ἔσται συλλογιστικὴ μὲν πρότασις, ἁπλῶς κατάφασις, ἢ ἀπόφασίς τινος κατά τινος, ἢ τινὸς ἀπό τινος, κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον. ἀποδεικτικὴ δὲ, ἐὰν ἀληθὴς ᾖ, καὶ διὰ τῶν ἐξ ἀρχῆς ὑποθέσεων εἰλημμένη. διαλεκτικὴ δὲ πυνθανομένῳ μὲν, ἐρώτησις ἀντιφάσεως· συλλογιζομένῳ δὲ, λῆψις τοῦ φαινομένου καὶ ἐνδόξου. καθάπερ ἐν τοῖς τοπικοῖς εἴρηται. τί μὲν οὖν ἐστι πρότασις, καὶ τίνι διαφέρει συλλογιστικὴ καὶ ἀποδεικτικὴ, καὶ διαλεκτικὴ, δι᾽ ἀκριβείας μὲν ἐν τοῖς ἑπομένοις ῥηθήσεται. πρὸς δὲ τὴν παροῦσαν χρείαν, ἱκανῶς ἡμῖν διωρίσθω τὰ νῦν. ὅρον δὲ καλῶ, εἰς ὃν διαλύεται ἡ πρότασις· οἷον τό, τε κατηγορούμενον, καὶ τὸ καθ᾽ οὗ κατηγορεῖται, ἢ προστιθεμένου· ἢ διαιρουμένου τοῦ εἶναι, ἢ μὴ εἶναι. Συλλογισμὸς δέ ἐστι λόγος, ἐν ᾧ τεθέντων τινῶν, ἕτερόν τι τῶν κειμένων ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει τῷ ταῦτα εἶναι. λέγω δὲ τῷ ταῦτα εἶναι, τὸ διὰ ταῦτα συμβαίνειν. τὸ δὲ διὰ ταῦτα συμβαίνειν, τὸ μηδενὸς ἔξωθεν ὅρου προσδεῖν, πρὸς τὸ γενέσθαι τὸ ἀναγκαῖον. τέλειον μὲν οὖν καλῶ συλλογισμὸν, τὸν μηδενὸς ἄλλου προσδεόμενον, παρὰ τὰ εἰλημμένα, πρὸς τὸ φανῆναι τὸ ἀναγκαῖον. ἀτελῆ δὲ, τὸν προσδεόμενον· ἢ ἑνός· ἢ πλειόνων. ἃ ἔστι μὲν ἀναγκαῖα, διὰ τῶν ὑποκειμένων ὅρων. οὐ μὴν εἴληπται διὰ προτάσεων. τὸ δὲ ἐν ὅλῳ εἶναι ἕτερον ἐν ἑτέρῳ, καὶ τὸ κατὰ παντὸς κατηγορεῖσθαι θάτερον θατέρου, ταὐτόν. λέγομεν δὲ, τὸ κατὰ παντὸς κατηγορεῖσθαι, ὅταν μηδὲν ᾖ τοῦ ὑποκειμένου λαβεῖν, καθ᾽ οὗ θάτερον οὐ λεχθήσεται. καὶ τὸ κατὰ μηδενὸς ὡσαύτως.

Ἐπεὶ δὲ πᾶσα πρότασίς ἐστιν ἢ τοῦ ὑπάρχειν ἢ τοῦ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥ ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ.

ΠΡΩΤΟΝ εἰπεῖν περὶ τί καὶ τίνος ἐστὶν σκέψις· ὅτι περὶ ἀπόδειξιν, καὶ ἐπιστήμης ἀποδεικτικῆς. εἶτα διορίσαι, τί ἐστι πρότασις· καὶ τί συλλογισμός· καὶ ποῖος τέλειος, καὶ ποῖος ἀτελής· μετὰ δὲ ταῦτα, τί τὸ ἐν ὅλῳ εἶναι, ἢ μὴ εἶναι, τόδε τῷδε· καὶ τί λέγομεν τὸ κατὰ παντός, ἢ μηδενὸς κατηγορεῖσθαι. Πρότασις μὲν οὖν ἐστὶ λόγος καταφατικὸς ἢ ἀποφατικός, τινὸς κατά τινος· οὗτος δὲ ἢ καθόλου, ἢ ἐν μέρει, ἢ ἀδιόριστος. λέγω δὲ καθόλου μὲν, τὸ, παντὶ ἢ μηδενὶ ὑπάρχειν· ἐν μέρει δὲ, τὸ, τινὶ, ἢ μὴ τινὶ, ἢ μὴ παντὶ ὑπάρχειν· ἀδιόριστον δὲ, τὸ ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν, ἄνευ τοῦ καθόλου, ἢ κατὰ μέρος· οἷον τὸ τῶν ἐναντίων, μίαν εἶναι ἐπιστήμην· ἢ τὸ τὴν ἡδονὴν μὴ εἶναι ἀγαθόν. διαφέρει δὲ ἡ ἀποδεικτικὴ πρότασις, τῆς διαλεκτικῆς· ὅτι ἡ μὲν ἀποδεικτική, λῆψις θατέρου μορίου τῆς ἀντιφάσεώς ἐστιν· οὐ γὰρ ἐρωτᾷ, ἀλλὰ λαμβάνει ὁ ἀποδεικνύων· ἡ δὲ διαλεκτική, ἐρώτησις τῆς ἀντιφάσεώς ἐστιν. οὐδὲν δὲ διοίσει πρὸς τὸ γενέσθαι τὸν ἑκατέρου συλλογισμόν· καὶ γὰρ ὁ ἀποδεικνύων καὶ ὁ ἐρωτῶν, συλλογίζεται,

46 οὔποτε εἴη ἀληθής. οὐδέ ποτε ἀληθὴς ἀληθεῖ ἐναντία. ἔστι γάρ τι μὴ ἀγαθὸν, κακόν. ὥστε ἐνδέχεται ἅμα ἀληθεῖς εἶναι. οὐδ᾽ αὖ ἡ ὅτι οὐ κακόν. ἀληθὴς γὰρ καὶ αὕτη. ἅμα γὰρ καὶ ταῦτα ἂν εἴη. λείπεται δὴ τῇ τοῦ μὴ ἀγαθοῦ, ὅτι οὐκ ἀγαθὸν ἀληθεῖ, ἐναντία ἡ τοῦ μὴ ἀγαθοῦ, ὅτι ἀγαθόν. ψευδὴς γὰρ αὕτη. ὥστε καὶ ἡ τοῦ ἀγαθοῦ, ὅτι οὐκ ἀγαθὸν, τῇ τοῦ ἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθόν. φανερὸν δὲ ὅτι οὐδὲν διοίσει. οὐδὲ ἂν καθόλου τιθῶμεν τὴν κατάφασιν. ἡ γὰρ καθόλου ἀπόφασις, ἐναντία ἔσται. οἷον τῇ δόξῃ τῇ δοξαζούσῃ, ὅτι πᾶν ὃ ἂν ᾖ ἀγαθὸν, ἀγαθόν ἐστιν, ἡ ὅτι οὐδὲν τῶν ἀγαθῶν, ἀγαθόν ἐστιν. ἡ γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ, ὅτι ἀγαθόν. εἰ καθόλου τὸ ἀγαθὸν, ἡ αὐτή ἐστι τῇ, ὅτι ὃ ἂν ᾖ ἀγαθὸν δοξαζούσῃ, ὅτι ἀγαθόν. τοῦτο δὲ οὐδὲν διαφέρει τοῦ, ὅτι πᾶν ὃ ἂν ᾖ ἀγαθὸν, ἀγαθόν ἐστιν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ μὴ ἀγαθοῦ. ὥστε εἴπερ ἐπὶ δόξης οὕτως ἔχει, εἰσὶ δὲ αἱ ἐν τῇ φωνῇ καταφάσεις καὶ ἀποφάσεις, σύμβολα τῶν ἐν τῇ ψυχῇ. δῆλον ὅτι καὶ καταφάσει μὲν ἐναντία ἡ ἀπόφασις, ἡ περὶ τοῦ αὐτοῦ καθόλου. οἷον τῇ, ὅτι πᾶν ἀγαθὸν, ἀγαθόν. ἢ ὅτι πᾶς ἄνθρωπος ἀγαθὸς, ἡ ὅτι οὐδὲν, ἢ οὐδείς. ἀντιφατικῶς δὲ, ἡ ὅτι οὐ πᾶν. ἢ οὐ πᾶς. φανερὸν δὲ καὶ ὅτι ἀληθῆ ἀληθεῖ, οὐκ ἐνδέχεται ἐναντίαν εἶναι. οὔτε δόξαν, οὔτε ἀντίφασιν. ἐναντίαι μὲν γὰρ αἱ περὶ τὰ ἀντικείμενα. περὶ ταῦτα δὲ ἐνδέχεται ἀληθεύειν τὸν αὐτόν. ἅμα δὲ οὐκ ἐνδέχεται τὰ ἐναντία ὑπάρχειν τῷ αὐτῷ.

δοξάζουσι τὸ μὴ ὑπάρχον. καὶ ὅσαι μὴ ὑπάρχειν τὸ ὑ-
πάρχον, ἀλλ' ἐν ὅσοις ἐστὶν ἡ ἀπάτη. αὗται δέ εἰσιν ἐξ
ὧν αἱ γενέσεις. ἐκ τῶν ἀντικειμένων δὲ αἱ γενέσεις. ὥστε καὶ
αἱ ἀπάται. Εἰ οὖν τὸ ἀγαθὸν καὶ ἀγαθὸν καὶ οὐ
κακόν ἐστι, καὶ τὸ μὲν καθ' αὑτό, τὸ δὲ κατὰ συμβεβηκός.
συμβέβηκε γὰρ αὐτῷ οὐ κακῷ εἶναι, μᾶλλον δὲ ἑκά-
στου ἀληθὴς ἡ καθ' αὑτὸ καὶ ψευδής, εἴπερ καὶ ἀληθής. ἡ
μὲν οὖν ὅτι οὐκ ἀγαθὸν τὸ ἀγαθόν, τοῦ καθ' αὑτὸ ὑπάρ-
χοντος, ψευδής. ἡ δὲ τοῦ ὅτι κακὸν τὸ ἀγαθόν, τοῦ κατὰ
συμβεβηκός. ὥστε μᾶλλον ἂν εἴη ψευδὴς τοῦ ἀγαθοῦ ἡ
τῆς ἀποφάσεως, ἢ ἡ τῆς ἐναντίας δόξα. διέψευσται δὲ μά-
λιστα περὶ ἕκαστον, ὁ τὴν ἐναντίαν ἔχων δόξαν. τὰ γὰρ
ἐναντία, τῶν πλεῖστον διαφερόντων περὶ τὸ αὐτὸ γένος. εἰ
οὖν ἐναντία μὲν τούτων ἡ ἑτέρα. ἐναντιωτέρα δὲ ἡ τῆς ἀπο-
φάσεως, δῆλον ὅτι αὕτη ἂν εἴη ἐναντία. ἡ δὲ τοῦ, ὅτι
2 κακὸν τὸ ἀγαθόν, συμπεπλεγμένη ἐστί. καὶ γὰρ ὅτι οὐκ
ἀγαθόν, ἀνάγκη ἴσως ὑπολαμβάνειν τὸν αὐτόν. Ἔτι
δὲ εἰ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως δεῖ ἔχειν, καὶ ταύτῃ ἂν δό-
ξειε καλῶς εἰρῆσθαι. ἢ γὰρ πανταχοῦ τὸ τῆς ἀντιφάσεως,
ἢ οὐδαμοῦ. ὅσοις δὲ μή ἐστιν ἐναντία. περὶ τούτων
ἔστι μὲν ψευδής, ἡ τῇ ἀληθεῖ ἀντικειμένη. οἷον ὁ τὸν ἄνθρωπον
οὐκ ἄνθρωπον οἰόμενος, διέψευσται. εἰ οὖν αὗται αἱ ἀποφά-
σεις ἐναντίαι, καὶ αἱ ἄλλαι αἱ τῆς ἀντιφάσεως. Ἔτι
ὁμοίως ἔχει ἡ τοῦ ἀγαθοῦ, ὅτι ἀγαθόν. καὶ ἡ τοῦ μὴ ἀγα-
θοῦ, ὅτι οὐκ ἀγαθόν. καὶ πρὸς ταύταις ἡ τοῦ ἀγαθοῦ,
ὅτι οὐκ ἀγαθόν. καὶ ἡ τοῦ μὴ ἀγαθοῦ, ὅτι ἀγαθόν. τῇ οὖν
τοῦ μὴ ἀγαθοῦ ὅτι οὐκ ἀγαθόν, ἀληθεῖ οὔσῃ δόξῃ, τίς ἂν
εἴη ἐναντία. οὐ γὰρ δὴ ἡ λέγουσα ὅτι κακόν. ἅμα γὰρ

ΠΟΤΕΡΟΝ δὲ ἐναντία ἐστὶν ἡ κατάφασις τῇ ἀποφάσει, ἢ ἡ κατάφασις τῇ καταφάσει. καὶ ὁ λόγος τῷ λόγῳ, ὁ λέγων ὅτι πᾶς ἄνθρωπος δίκαιος. τῷ οὐδεὶς ἄνθρωπος δίκαιος, ἢ ὁ τὸ πᾶς ἄνθρωπος δίκαιος, τῷ πᾶς ἄνθρωπος ἄδικος. οἷον, ἔστι Καλλίας δίκαιος. οὐκ ἔστι Καλλίας δίκαιος. Καλλίας ἄδικος ἐστί. ποτέρα δὴ ἐναντία τούτων. εἰ γὰρ τὰ μὲν ἐν τῇ φωνῇ, ἀκολουθεῖ τοῖς ἐν τῇ διανοίᾳ. ἐκεῖ δὲ, ἐναντία δόξα, ἡ τοῦ ἐναντίου. οἷον ὅτι πᾶς ἄνθρωπος δίκαιος. τῇ πᾶς ἄνθρωπος ἄδικος. καὶ ἐπὶ τῶν ἐν τῇ φωνῇ καταφάσεων, ἀνάγκη ὁμοίως ἔχειν. εἰ δὲ μὴ ἐκεῖ, ἡ τοῦ ἐναντίου δόξα ἐναντία ἐστὶν, οὐδὲ ἡ κατάφασις τῇ καταφάσει ἔσται ἐναντία, ἀλλ' ἡ εἰρημένη ἀπόφασις. ὥστε σκεπτέον ποία δόξα ψευδὴς, ἐναντία ἀληθεῖ δόξῃ. πότερον ἡ τῆς ἀποφάσεως, ἢ ἡ τὸ ἐναντίον εἶναι δοξάζουσα. λέγω δὲ ὧδε. ἔστι τις δόξα ἀληθὴς τοῦ ἀγαθοῦ, ὅτι ἀγαθόν. ἄλλη δὲ, ὅτι οὐκ ἀγαθὸν, ψευδής. ἑτέρα δὲ, ὅτι κακόν. ποτέρα δὲ τούτων ἐναντία, τῇ ἀληθεῖ. καὶ εἰ ἔστι μία, καθ' ὁποτέραν ἡ ἐναντία. τὸ μὲν δὴ τούτῳ οἴεσθαι τὰς ἐναντίας δόξας ὁρίζεσθαι, τῷ τῶν ἐναντίων εἶναι, ψεῦδος. ἡ γὰρ ἀγαθοῦ, ὅτι ἀγαθόν. καὶ ἡ τοῦ κακοῦ, ὅτι κακὸν, ἡ αὐτὴ ἴσως καὶ ἀληθὴς εἴτε πλείους, εἴτε μία ἐστίν. ἐναντία δὲ ταῦτα. ἀλλ' οὐ τῷ τῶν ἐναντίων εἶναι ἐναντία. ἀλλὰ μᾶλλον τῷ ἐναντίως. εἰ δὴ ἔστι μὲν τοῦ ἀγαθοῦ ὅτι ἔστιν ἀγαθὸν δόξα. ἄλλη δ' ὅτι οὐκ ἀγαθόν. ἔστι δὲ ἄλλό τι ὃ οὐχ ὑπάρχει, οὐδ' οἷόν τε ὑπάρξαι. τῶν μὲν δὴ ἄλλων, οὐδεμίαν θετέον, οὔτε ὅσαι ὑπάρχειν τὸ μὴ ὑπάρχον δοξάζουσιν, οὔθ' ὅσαι μὴ ὑπάρχειν τὸ ὑπάρχειν. ἄπειροι γὰρ ἀμφότεραι. καὶ ὅσαι ὑπάρχειν

αἱ ἄλογοι, οὐ πᾶσαι. ἀλλ' ὥσπερ εἴρηται τὸ πῦρ οὐ δυ-
νατὸν θερμαίνειν καὶ μή. οὐδ' ὅσαι ἄλλαι, ἐνεργεῖ ἀεί.
ἔνια μέντοι δύναται καὶ τῶν κατὰ τὰς ἀλόγους δυνάμεις
ἅμα τὰ ἀντικείμενα δέξασθαι. ἀλλὰ τοῦτο μὲν τούτου
χάριν εἴρηται. ὅτι οὐ πᾶσα δύναμις τῶν ἀντικειμένων
ἐστὶ δεκτική. οὐδ' ὅσαι λέγονται κατὰ τὸ αὐτὸ εἶδος. ἔ-
νιαι δὲ δυνάμεις ὁμώνυμοί εἰσι. τὸ γὰρ δυνατὸν, οὐχ ἁ-
πλῶς λέγεται. ἀλλὰ τὸ μὲν, ὅτι ἀληθὲς ὡς ἐνεργείᾳ ὄν.
οἷον δυνατὸν βαδίζειν, ὅτι βαδίζει. καὶ ὅλως δυνατὸν
εἶναι, ὅτι ἤδη ἐστὶ κατ' ἐνέργειαν, ὃ λέγεται εἶναι δυνατόν.
τὸ δὲ, ὅτι ἐνεργήσειεν ἄν. οἷον δυνατὸν εἶναι βαδίζειν,
ὅτι βαδίσειεν ἄν. καὶ αὕτη μὲν ἐπὶ τοῖς κινητοῖς μόνοις
ἐστὶν ἡ δύναμις. ἐκείνη δὲ, καὶ ἐπὶ τοῖς ἀκινήτοις. ἀμ-
φοῖν δὲ ἀληθές ἐστιν εἰπεῖν τὸ δυνατὸν βαδίζειν ἢ εἶναι,
καὶ τὸ βαδίζον ἤδη καὶ ἐνεργοῦν. καὶ τὸ βαδιστικόν. τὸ μὲν
2 οὕτω δυνατὸν, οὐκ ἀληθὲς κατὰ τοῦ ἀναγκαίου ἁπλῶς εἰ-
πεῖν. θάτερον δὲ ἀληθές. ὥστε ἐπεὶ τῷ ἐν μέρει ὄντι
τὸ καθόλου ἕπεται, τῷ ἐξ ἀνάγκης ὄντι, ἕπεται τὸ δύνα-
σθαι εἶναι. οὐ μέντοι τὸ πᾶν, καὶ ἔστι δὴ ἀρχὴ ἴσως τὸ ἀ-
ναγκαῖον. καὶ μὴ ἀναγκαῖον πάντων ἢ εἶναι ἢ μὴ εἶ-
ναι, καὶ τἆλλα ὡς τούτοις ἀκολουθοῦντα, ἐπισκοπεῖν
δεῖ. Φανερὸν δὴ ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι τὸ ἐξ ἀνάγκης ὂν,
κατ' ἐνέργειάν ἐστιν. ὥστε εἰ πρότερα τὰ ἀΐδια, καὶ
ἐνέργεια, δυνάμεως πρότερον. καὶ τὰ μὲν ἄνευ δυνά-
μεως, ἐνέργειαί εἰσιν. οἷον αἱ πρῶται οὐσίαι. τὰ δὲ, μετὰ
δυνάμεως. ἃ, τῇ μὲν φύσει, πρότερα. τῷ δὲ χρόνῳ, ὕστε-
ρα. τὰ δὲ, οὐδέποτε ἐνέργειαί εἰσιν, ἀλλὰ δυνάμεις
μόνον.

Τμῆμα πέμπτον.

καῖον εἶναι· ὅπερ ἄτοπον. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὸ ἀναγκαῖον εἶναι, ἀκολουθεῖ τῷ δυνατὸν εἶναι. οὐδὲ τὸ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι. τῷ μὲν γὰρ ἄμφω ἐνδέχεται συμβαίνειν. τούτων δὲ ὁπότερον ἂν ἀληθὲς ᾖ, οὐκέτι ἔσται ἐκεῖνα ἀληθῆ. ἅμα γὰρ δυνατὸν εἶναι καὶ μὴ εἶναι. εἰ δ' ἀναγκαῖον εἶναι ἢ μὴ εἶναι, οὐκ ἔσται δυνατὸν ἄμφω. λείπεται τοίνυν τὸ οὐκ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι, ἀκολουθεῖν τῷ δυνατὸν εἶναι. τοῦτο γὰρ ἀληθὲς καὶ κατὰ τοῦ ἀναγκαῖον εἶναι. καὶ γὰρ αὕτη γίνεται ἀντίφασις τῇ ἑπομένῃ τῷ οὐ δυνατὸν εἶναι. ἐκείνῳ γὰρ ἀκολουθεῖ τὸ ἀδύνατον εἶναι, καὶ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι. οὗ ἀπόφασις, τὸ οὐκ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι. ἀκολουθοῦσί τε ἄρα καὶ αὗται αἱ ἀντιφάσεις κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον. καὶ οὐδὲν ἀδύνατον συμβαίνει τιθεμένων οὕτως. ἀπορήσειε δ' ἄν τις εἰ τῷ ἀναγκαῖον εἶναι, τὸ δυνατὸν εἶναι ἕπεται. εἰ γὰρ μὴ ἕπεται, ἡ ἀντίφασις ἀκολουθήσει, τὸ μὴ δυνατὸν εἶναι. καὶ εἰ μή τις ταύτην φήσειεν εἶναι ἀντίφασιν, ἀνάγκη λέγειν τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι. ἅπερ ἄμφω ψευδῆ κατὰ τοῦ ἀναγκαῖον εἶναι. ὥστε τῷ ἀναγκαῖον εἶναι, τὸ δυνατὸν εἶναι ἕπεται. ἀλλὰ μὴν πάλιν τὸ αὐτὸ δοκεῖ εἶναι δυνατὸν τέμνεσθαι καὶ μὴ τέμνεσθαι. καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι. πᾶν γὰρ τὸ δυνατὸν τέμνεσθαι, καὶ μὴ τέμνεσθαι δυνατόν. ὥστε ἔσται τὸ ἀναγκαῖον εἶναι, ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι. τοῦτο δὲ ψεῦδος. φανερὸν δὴ ὅτι οὐ πᾶν τὸ δυνατὸν, ἢ εἶναι, ἢ βαδίζειν, καὶ τὰ ἀντικείμενα δύναται. ἀλλ' ἔστιν ἐφ' ὧν οὐκ ἀληθές. πρῶτον μὲν, ἐπὶ τῶν μὴ κατὰ λόγον δυνατῶν. οἷον τὸ πῦρ θερμαντικὸν καὶ ἔχει δύναμιν ἄλογον. αἱ μὲν οὖν μετὰ λόγου δυνάμεις, αἱ αὐταὶ πλειόνων καὶ τῶν ἐναντίων. αἱ

τὸ μὲν οὖν ἀδύνατον καὶ οὐκ ἀδύνατον, τῷ ἐνδεχομέ-
νῳ, καὶ δυνατῷ, καὶ μὴ ἐνδεχομένῳ καὶ οὐ δυνατῷ, ἀκο-
λουθοῦσι μὲν ἀντιφατικῶς. ἀντεστραμμένως δέ. τῷ μὲν γὰρ
δυνατῷ εἶναι, ἡ ἀπόφασις τοῦ ἀδυνάτου ἀκολουθεῖ.
τῇ δὲ ἀποφάσει, ἡ κατάφασις. τῷ γὰρ οὐ δυνατῷ εἶ-
ναι, τὸ ἀδύνατον εἶναι. κατάφασις γὰρ τὸ ἀδύνατον
εἶναι. τὸ δ' οὐκ ἀδύνατον εἶναι, ἀπόφασις. τὸ δ' ἀ-
ναγκαῖον πῶς ἔχει, ὀπτέον. φανερὸν δὲ ὅτι οὐχ οὕτως
ἔχει. ἀλλ' αἱ ἐναντίαι ἕπονται. αἱ δ' ἀντιφάσεις χω-
ρίς. οὐ γάρ ἐστιν ἀπόφασις τοῦ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι, τὸ
οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι. ἐνδέχεται γὰρ ἀληθεύεσθαι ἐπὶ τοῦ
αὐτοῦ ἀμφοτέρας. τὸ γὰρ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι, οὐκ ἀ-
ναγκαῖον εἶναι. αἴτιον δὲ τοῦ μὴ ἀκολουθεῖν τὸ ἀναγ-
καῖον ὁμοίως τοῖς ἑτέροις, ὅτι ἐναντίως τὸ ἀδύνα-
τον τῷ ἀναγκαίῳ ἀποδίδοται τὸ αὐτὸ δυνάμενον. εἰ γὰρ
2 ἀδύνατον εἶναι, τοῦτο ἀναγκαῖον οὐχὶ εἶναι, ἀλλὰ μὴ
εἶναι. εἰ δὲ ἀδύνατον μὴ εἶναι, τοῦτο ἀναγκαῖον εἶναι.
ὥστε εἰ ἐκεῖνα ὁμοίως ἀκολουθεῖ τῷ δυνατῷ καὶ μή,
ταῦτα ἐξ ἐναντίας. ἐπειδὴ οὐ σημαίνει γε ταὐτὸν τό
τε ἀναγκαῖον καὶ τὸ ἀδύνατον. ἀλλ' ὥσπερ εἴρηται
ἀντεστραμμένως. ἢ ἀδύνατον οὕτω κεῖσθαι τὰς τοῦ ἀναγ-
καίου ἀντιφάσεις. τῷ μὲν γὰρ ἀναγκαῖον εἶναι, δυνατὸν
εἶναι. εἰ γὰρ μή, ἡ ἀπόφασις ἀκολουθήσει. ἀνάγκη γὰρ ἢ
φάναι, ἢ ἀποφάναι. ὥστ' εἰ μὴ δυνατὸν εἶναι, ἀδύνα-
τον εἶναι. ἀδύνατον ἄρα εἶναι, τὸ ἀναγκαῖον εἶναι,
ὅπερ ἄτοπον. ἀλλὰ μὴν τῷ γε δυνατὸν εἶναι, ἀκολουθεῖ
τὸ οὐκ ἀδύνατον εἶναι. τούτῳ δέ, τὸ μὴ ἀναγκαῖον
εἶναι. ὥστε συμβαίνει, τὸ ἀναγκαῖον εἶναι, μὴ ἀναγ-

τὸ δ' ἀναγκαῖον μὴ εἶναι· καὶ τοῦ ἀδύνατον εἶναι, οὐ τὸ ἀδύνατον μὴ εἶναι, ἀλλὰ τὸ οὐκ ἀδύνατον εἶναι· τοῦ δὲ ἀδύνατον μὴ εἶναι, τὸ οὐκ ἀδύνατον μὴ εἶναι. καὶ καθόλου δὲ ὥσπερ εἴρηται, τὸ μὲν εἶναι καὶ μὴ εἶναι, δεῖ τιθέναι ὡς τὰ ὑποκείμενα· κατάφασιν δὲ καὶ ἀπόφασιν ταῦτα ποιοῦντα, πρὸς τὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι συνάπτειν. καὶ ταύτας οἴεσθαι χρὴ εἶναι τὰς ἀντικειμένας φάσεις· δυνατὸν, οὐ δυνατόν· ἐνδεχόμενον, οὐκ ἐνδεχόμενον, ἀδύνατον, οὐκ ἀδύνατον· ἀναγκαῖον, οὐκ ἀναγκαῖον· ἀληθές, οὐκ ἀληθές. Καὶ αἱ ἀκολουθήσεις δὲ κατὰ λόγον γίνονται, οὕτω τιθεμένοις. τῷ μὲν γὰρ δυνατὸν εἶναι, ἀκολουθεῖ τὸ ἐνδέχεσθαι εἶναι· καὶ τοῦτο ἐκείνῳ ἀντιστρέφει· καὶ τὸ μὴ ἀδύνατον εἶναι· καὶ τὸ μὴ ἀναγκαῖον εἶναι. τῷ δὲ δυνατῷ μὴ εἶναι· καὶ ἐνδεχομένῳ μὴ εἶναι, τὸ μὴ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι· καὶ τὸ οὐκ ἀδύνατον μὴ εἶναι. τῷ δὲ μὴ δυνατὸν εἶναι, καὶ μὴ ἐνδεχόμενον εἶναι, τὸ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι, καὶ τὸ ἀδύνατον εἶναι. τῷ δὲ μὴ δυνατῷ μὴ εἶναι, καὶ οὐκ ἐνδεχομένῳ μὴ εἶναι· τὸ ἀναγκαῖον εἶναι καὶ τὸ ἀδύνατον μὴ εἶναι. θεωρείσθω δὲ ἐκ τῆς ὑπογραφῆς τὸ λεγόμενον.

δυνατὸν εἶναι	οὐ δυνατὸν εἶναι
ἐνδεχόμενον εἶναι	οὐκ ἐνδεχόμενον εἶναι
οὐκ ἀδύνατον εἶναι	ἀδύνατον εἶναι
οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι	ἀναγκαῖον μὴ εἶναι

δυνατὸν μὴ εἶναι	οὐ δυνατὸν μὴ εἶναι
ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι	οὐκ ἐνδέχεται μὴ εἶναι
οὐκ ἀδύνατον μὴ εἶναι	ἀδύνατον μὴ εἶναι
οὐκ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι	ἀναγκαῖον εἶναι

φάσις ἐστὶ, τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι. συμβαίνει γὰρ ἐκ τού-
των, ἢ τὸ αὐτὸ φάναι καὶ ἀποφάναι ἅμα κατὰ τοῦ αὐτοῦ,
ἢ μὴ, κατὰ τὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι τὰ προστιθέμενα, γίνεσθαι
φάσεις καὶ ἀποφάσεις. εἰ οὖν ἐκεῖνο ἀδύνατον. τοῦτ'
ἂν εἴη αἱρετόν. ἔστιν ἄρα ἀπόφασις τοῦ δυνατὸν εἶναι,
τὸ μὴ δυνατὸν εἶναι ἀλλ' οὐ τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι. ὁ δ' αὐ-
τὸς λόγος καὶ περὶ τὸ ἐνδεχόμενον εἶναι. καὶ γὰρ τούτου ἀπό-
φασις, τὸ μὴ ἐνδεχόμενον εἶναι. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δὲ ὁμοιο-
τρόπως. οἷον ἀδυνάτου τε καὶ ἀναγκαίου. γίνεται γὰρ ὥσ-
περ ἐπ' ἐκείνων τὸ εἶναι, καὶ τὸ μὴ εἶναι προσθέσεις, τὰ
δ' ὑποκείμενα πράγματα, τὸ μὲν λευκὸν, τὸ δὲ ἄνθρωπος, οὕ-
τως ἐνταῦθα. τὸ μὲν εἶναι καὶ μὴ εἶναι, ὡς ὑποκείμενον γί-
νεται. τὸ δὲ δύνασθαι καὶ ἐνδέχεσθαι, προσθέσεις ἐστὶ, διο-
ρίζουσαι ὥσπερ ἐπ' ἐκείνων τὸ εἶναι καὶ τὸ μὴ εἶναι, τὸ
ἀληθὲς καὶ το ψεῦδος. ὁμοίως αὗται ἐπὶ τοῦ εἶναι δυ-
2 νατὸν καὶ εἶναι μὴ δυνατόν. τοῦ δὲ δυνατὸν μὴ εἶναι ἀπό-
φασις, οὐ τὸ οὐ δυνατὸν εἶναι, ἀλλὰ τὸ οὐ δυνατὸν μὴ εἶ-
ναι. καὶ τοῦ δυνατὸν εἶναι, οὐ τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι, ἀλλὰ τὸ
μὴ δυνατὸν εἶναι. διὸ καὶ συνακολουθεῖν ἂν δόξειεν ἀλ-
λήλαις αἱ τοῦ δυνατὸν εἶναι καὶ δυνατὸν μὴ εἶναι. τὸ γὰρ
αὐτὸ δυνατὸν εἶναι καὶ μὴ εἶναι. οὐ γὰρ ἀντιφάσεις ἀλ-
λήλων αἱ τοιαῦται δυνατὸν εἶναι, καὶ δυνατὸν μὴ εἶναι.
ἀλλὰ τὸ δυνατὸν εἶναι. καὶ μὴ δυνατὸν εἶναι, οὐδέποτε
ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἅμα ἀληθεύονται. ἀντίκεινται γάρ. οὐδέ
γε τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι, καὶ οὐ δυνατὸν μὴ εἶναι. οὐδέποτε
ἅμα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀληθεύονται. ὁμοίως δὲ καὶ τοῦ ἀναγ-
καῖον εἶναι ἀπόφασις, οὐ τὸ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι. ἀλ-
λὰ τὸ μὴ ἀναγκαῖον εἶναι. τοῦ δὲ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι,

εἰπεῖν· τὸ δὲ μὴ ὂν ὅτι δοξαστόν ἐστιν, οὐκ ἀληθὲς εἰπεῖν ὄν τι. δόξα γὰρ αὐτοῦ ἐστιν, οὐχ ὅτι ἐστὶν, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἔστιν.

Τμῆμα τέταρτον.

ΤΟΥΤΩΝ δὲ διωρισμένων, σκεπτέον ὅπως ἔχουσιν αἱ ἀποφάσεις καὶ αἱ καταφάσεις πρὸς ἀλλήλας, αἱ τοῦ δυνατὸν εἶναι καὶ μὴ δυνατόν. καὶ ἐνδεχόμενον εἶναι, καὶ μὴ ἐνδεχόμενον εἶναι. καὶ περὶ τοῦ ἀδυνάτου τε καὶ ἀναγκαίου. ἔχει γὰρ ἀπορίας τινάς. εἰ γὰρ τῶν συμπλεκομένων αὗται ἀλλήλαις ἀντίκειται αἱ ἀντιφάσεις, ὅσαι κατὰ τὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι τάττονται. οἷον τοῦ εἶναι ἄνθρωπον ἀπόφασις, τὸ μὴ εἶναι ἄνθρωπον. οὐ τὸ εἶναι μὴ ἄνθρωπον. καὶ τοῦ εἶναι λευκὸν ἄνθρωπον, τὸ μὴ εἶναι λευκὸν ἄνθρωπον. ἀλλ' οὐ τὸ εἶναι μὴ λευκὸν ἄνθρωπον. εἰ γὰρ κατὰ παντὸς ἡ κατάφασις, ἢ ἡ ἀπόφασις, τὸ ξύλον ἔσται ἀληθὲς εἰπεῖν εἶναι, μὴ λευκὸν ἄνθρωπον, εἰ δὲ τοῦτο οὕτως· καὶ ὅσοις τὸ εἶναι μὴ προστίθεται, τὸ αὐτὸ ποιήσει τὸ ἀντὶ τοῦ εἶναι λεγόμενον. οἷον τοῦ ἄνθρωπος βαδίζει οὐ τὸ βαδίζει οὐκ ἄνθρωπος ἀπόφασις ἔσται. ἀλλὰ τὸ οὐ βαδίζει ἄνθρωπος. οὐδὲν γὰρ διαφέρει εἰπεῖν ἄνθρωπον βαδίζειν, ἢ ἄνθρωπον βαδίζοντα εἶναι. ὥστε εἰ οὕτως πανταχοῦ, καὶ τοῦ δυνατὸν εἶναι ἀπόφασις ἔσται, τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι. ἀλλ' οὐ τὸ μὴ δυνατὸν εἶναι. δοκεῖ δὲ τὸ αὐτὸ δύνασθαι καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι. πᾶν γὰρ τὸ δυνατὸν τέμνεσθαι ἢ βαδίζειν καὶ μὴ τέμνεσθαι, καὶ μὴ βαδίζειν δυνατόν. λόγος δὲ ὅτι ἅπαν τὸ οὕτω δυνατὸν, οὐκ ἀεὶ ἐνεργεῖ· ὥστε ὑπάρξει αὐτῷ καὶ ἡ ἀπόφασις. δύναται γὰρ καὶ μὴ βαδίζειν τὸ βαδιστικὸν, καὶ μὴ ὁρᾶσθαι τὸ ὁρατόν. ἀλλὰ μὴν ἀδύνατον κατὰ τοῦ αὐτοῦ ἀληθεύεσθαι τὰς ἀντικειμένας φάσεις καὶ ἀποφάσεις. οὐκ ἄρα τοῦ δυνατὸν εἶναι ἀπό-

μὲν οὖν εἴ τις ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν φήσει τὰς συμπλο-
κὰς γίνεσθαι, πολλὰ συμβαίνει λέγειν ἄτοπα, δῆ-
λον. ὅπως δὲ θετέον, λέγομεν νῦν. τῶν δὴ κατηγορουμένων,
καὶ ἐφ' οἷς κατηγορεῖσθαι συμβαίνει. ὅσα μὲν λέγεται κατὰ
συμβεβηκὸς, ἢ κατὰ τοῦ αὐτοῦ, ἢ θάτερον κατὰ θατέρου, ταῦ-
τα οὐκ ἔσται ἕν. οἷον ἄνθρωπος λευκός ἐστι καὶ μουσικός. ἀλλ'
οὐχ ἓν τὸ λευκὸν καὶ τὸ μουσικόν. συμβεβηκότα γὰρ ἄμ-
φω τῷ αὐτῷ. ἀλλ' οὐδ' εἰ τὸ λευκὸν μουσικὸν ἀληθὲς εἰ-
πεῖν, ὅμως οὐκ ἔσται τὸ μουσικὸν λευκὸν ἕν τι. κατὰ συμβε-
βηκὸς γὰρ τὸ λευκὸν μουσικόν. ὥστε οὐκ ἔσται τὸ λευκὸν
μουσικὸν ἕν τι. διὸ, οὐδ' ὁ σκυτεὺς ἀγαθὸς ἁπλῶς, ἀλλὰ
ζῷον δίπουν. οὐ γὰρ κατὰ συμβεβηκός. ἔτι οὐδ' ὅσα ὑπάρ-
χει ἐν τῷ ἑτέρῳ. διὸ οὔτε τὸ λευκὸν πολλάκις, οὔτε ὁ
ἄνθρωπος, ἄνθρωπος ζῷόν ἐστιν ἢ δίπουν. ἐνυπάρχει γὰρ ἐν τῷ
ἀνθρώπῳ τὸ δίπουν καὶ τὸ ζῷον. ἀληθὲς δέ ἐστιν εἰπεῖν κατὰ τοῦ
29 τινὸς, καὶ ἁπλῶς, οἷον τὸν τινὰ ἄνθρωπον, ἄνθρωπον. ἢ τὸν τινὰ λευ-
κὸν ἄνθρωπον, ἄνθρωπον λευκόν. οὐκ ἀεὶ δέ. ἀλλ' ὅταν μὲν ἐν τῷ
προσκειμένῳ τῶν ἀντικειμένων τι ἐνυπάρχῃ, ᾧ ἕπεται ἀν-
τίφασις, οὐκ ἀληθὲς ἀλλὰ ψεῦδος. οἷον τὸν τεθνεῶτα
ἄνθρωπον, ἄνθρωπον εἰπεῖν. ὅταν δὲ μὴ ἐνυπάρχῃ, ἀεὶ ἀληθές. ἢ
ὅταν μὲν ἐνυπάρχῃ, ἀεὶ οὐκ ἀληθές. ὅταν δὲ μὴ ἐνυπάρ-
χῃ, οὐκ ἀεὶ ἀληθές. ὥσπερ ὅμηρός ἐστί τι. οἷον ποιητής.
ἆρα οὖν καὶ ἔστιν, ἢ οὔ. κατὰ συμβεβηκὸς γὰρ κατηγορεῖται
τὸ ἔστι, τοῦ Ὁμήρου. ὅτι γὰρ ποιητής ἐστιν, ἀλλ' οὐ καθ' αὑτὸ
κατηγορεῖται κατὰ τοῦ Ὁμήρου τὸ ἔστιν. ὥστε ἐν ὅσαις κα-
τηγορίαις, μήτε ἐναντιότης ἐστὶ, ἐὰν λόγοι ἀντ' ὀνομά-
των λέγωνται, καὶ καθ' αὑτὰ κατηγορῆται. καὶ μὴ κατὰ
συμβεβηκὸς, ἐπὶ τούτων τὸ τὶ καὶ ἁπλῶς, ἀληθὲς ἔσται

τι ἐξ ἐκείνων. οἷον ὁ ἄνθρωπος, ἴσως ἐστὶ καὶ ζῷον καὶ δίπουν καὶ ἥμερον. ἀλλὰ καὶ ἕν τι γίνεται ἐκ τούτων. ἐκ δὲ τοῦ λευκοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τοῦ βαδίζειν, οὐχ ἕν. ὥστε οὔτε ἐὰν ἕν τι καταφήσῃ τις κατὰ τούτων, οὐ μία κατάφασις, ἀλλὰ φωνὴ μὲν, μία. καταφάσεις δὲ, πολλαί. οὔτε ἐὰν καθ᾽ ἑνὸς ταῦτα. ἀλλ᾽ ὁμοίως πολλαί. εἰ οὖν ἡ ἐρώτησις ἡ διαλεκτικὴ ἀποκρίσεώς ἐστιν αἴτησις, ἢ τῆς προτάσεως, ἢ θατέρου μορίου τῆς ἀντιφάσεως. ἡ δὲ πρότασις ἀντιφάσεώς ἐστι μιᾶς μόριον, οὐκ ἂν εἴη ἀπόκρισις μία πρὸς ταῦτα. οὐδὲ γὰρ ἡ ἐρώτησις μία, οὐδὲ ἐὰν ᾖ ἀληθής. εἴρηται δὲ ἐν τοῖς τοπικοῖς περὶ αὐτῶν. ἅμα δὲ δῆλον, ὅτι οὐδὲ τὸ τί ἐστιν, ἐρώτησίς ἐστι διαλεκτική. δεῖ γὰρ δεδόσθαι ἐκ τῆς ἐρωτήσεως ἑλέσθαι ὁπότερον βούλεται τῆς ἀντιφάσεως μόριον ἀποφήνασθαι. ἀλλὰ δεῖ τὸν ἐρωτῶντα προσδιορίσασθαι, πότερον τόδε ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος, ἢ οὐ τόδε. ἐπεὶ δὲ τὰ μὲν, κατηγορεῖται συντιθέμενα ὡς ἓν τὸ πᾶν κατηγόρημα γίνεσθαι, τῶν χωρὶς κατηγορουμένων. τὰ δ᾽ οὔ, τίς ἡ διαφορά; κατὰ γὰρ τοῦ ἀνθρώπου, ἀληθὲς εἰπεῖν καὶ χωρὶς, ζῷον. καὶ χωρὶς δίπουν. καὶ ταῦτα ὡς ἕν. καὶ ἄνθρωπον καὶ λευκόν. καὶ ταῦθ᾽ ὡς ἕν. ἀλλ᾽ οὐχὶ εἰ σκυτεὺς, καὶ ἀγαθὸς, καὶ σκυτεὺς ἀγαθός. εἰ γὰρ διότι ἑκάτερον ἀληθὲς, εἶναι δεῖ καὶ τὸ συνάμφω, πολλὰ καὶ ἄτοπα ἔσται. κατὰ γὰρ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τὸ ἄνθρωπος ἀληθὲς, καὶ τὸ λευκὸν, ὥστε καὶ τὸ ἅπαν. πάλιν εἰ τὸ λευκὸν ἄλλο καὶ τὸ ἅπαν. ὥστε ἔσται ἄνθρωπος λευκὸς λευκός. καὶ τοῦτο εἰς ἄπειρον. καὶ πάλιν μουσικὸς λευκὸς βαδίζων. καὶ ταυτὰ πολλάκις συμπεπλεγμένα εἰς ἄπειρον. ἔτι εἰ ὁ Σωκράτης, Σωκράτης καὶ ἄνθρωπος, καὶ Σωκράτης ἄνθρωπος. καὶ εἰ ἄνθρωπος καὶ δίπους. καὶ ἄνθρωπος ἄνθρωπος δίπους. ὅτι

γε πᾶς ἄνθρωπος σοφός; οὔ. πᾶς ἄρα ἄνθρωπος οὐ σοφός. τοῦτο γὰρ ψεῦδος. ἀλλὰ τὸ οὐ πᾶς ἄρα ἄνθρωπος σοφὸς, τοῦτο ἀληθές. αὕτη δέ γέ ἐστιν ἡ ἀντικειμένη. ἐκείνη δὲ ἡ ἐναντία. αἱ δὲ κατὰ τὰ ἀόριστα ἀντικείμεναι ὀνόματα καὶ ῥήματα, οἷον, ἐπὶ τοῦ μὴ ἄνθρωπος καὶ τοῦ μὴ δίκαιος, ὥσπερ ἀποφάσεις ἄνευ ὀνόματος καὶ ῥήματος δόξαιεν ἂν εἶναι, οὐκ εἰσὶ δέ. ἀεὶ γὰρ ἀνάγκη, ἀληθεύειν ἢ ψεύδεσθαι τὴν ἀπόφασιν. ὁ δ' εἰπὼν οὐκ ἄνθρωπος, οὐδὲν μᾶλλον τοῦ εἰπόντος ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ ἧττόν τι ἠλήθευκεν, ἢ ἔψευσται. ἐὰν μή τι προστεθῇ. σημαίνει δὲ τὸ ἔστι πᾶς οὐκ ἄνθρωπος δίκαιος, οὐδεμιᾷ ἐκείνων ταὐτό. οὐδὲ ἡ ἀντικειμένη ταύτῃ, ἡ οὐκ ἔστι πᾶς οὐκ ἄνθρωπος δίκαιος. τὸ δὲ πᾶς οὐ δίκαιος οὐκ ἄνθρωπος, τῷ οὐδεὶς δίκαιος οὐκ ἄνθρωπος τὸ αὐτὸ σημαίνει. μετατιθέμενα δὲ τὰ ὀνόματα καὶ τὰ ῥήματα, ταὐτὸν σημαίνει. οἷον ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος. ἔστιν ἄνθρωπος λευκός. εἰ γὰρ μὴ τοῦτό ἐστι, τοῦ αὐτοῦ πλείους ἔσονται ἀποφάσεις. ἀλλὰ δέδεικται ὅτι μία μιᾶς. τοῦ μὲν γὰρ ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος ἀπόφασις, τὸ, οὐκ ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος. τοῦ δὲ ἔστιν ἄνθρωπος λευκὸς, εἰ μὴ ἡ αὐτή ἐστι τῇ ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος, ἔσται ἀπόφασις, ἤτοι τὸ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος λευκὸς, ἢ τὸ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός. ἀλλ' ἡ ἑτέρα μέν ἐστιν ἀπόφασις, τοῦ, ἔστιν οὐκ ἄνθρωπος λευκός. ἡ ἑτέρα δὲ, τοῦ, ἔστιν λευκὸς ἄνθρωπος. ὥστε ἔσονται δύο μιᾶς. ὅτι μὲν οὖν μετατιθεμένου τοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ ῥήματος, ἡ αὐτὴ γίνεται κατάφασις καὶ ἀπόφασις, δῆλον. Τὸ δὲ ἓν κατὰ πολλῶν ἢ πολλὰ καθ' ἑνὸς καταφάναι καὶ ἀποφάναι, ἐὰν μὴ ἕν τι ᾖ τὸ ἐκ τῶν πολλῶν δηλούμενον, οὐκ ἔστι κατάφασις μία οὐδὲ ἀπόφασις. λέγω δὲ ἓν, οὐκ ἐὰν ὄνομα ἓν ᾖ κείμενον. ᾖ δὲ μὴ ἕν

πλείους δὲ τούτων οὐκ ἔσονται ἀντιθέσεις. αὗται δὲ χωρὶς ἐκείνων, αὐταὶ καθ' αὑτὰς ἔσονται, ὡς ὀνόματι τῷ οὐκ ἄνθρωπος προσχρώμεναι. ἐφ' ὅσων δὲ τὸ ἔστι μὴ ἁρμόττει, οἷον ἐπὶ τοῦ ὑγιαίνειν καὶ βαδίζειν, ἐπὶ τούτων τὸ αὐτὸ ποιεῖ οὕτως τιθέμενον, ὡς ἂν εἰ τὸ ἔστι προσήπτετο. οἷον, ὑγιαίνει πᾶς ἄνθρωπος, οὐχ ὑγιαίνει πᾶς ἄνθρωπος. ὑγιαίνει πᾶς οὐκ ἄνθρωπος, οὐχ ὑγιαίνει πᾶς οὐκ ἄνθρωπος. οὐ γὰρ δεῖ τὸ οὐ πᾶς ἄνθρωπος λεκτέον, ἀλλὰ τὸ οὐ τὴν ἀπόφασιν τῷ ἄνθρωπος προσθετέον. τὸ γὰρ πᾶς οὐ τὸ καθόλου σημαίνει, ἀλλ' ὅτι καθόλου. δῆλον δὲ ἐκ τοῦδε. ὑγιαίνει ἄνθρωπος. οὐχ ὑγιαίνει ἄνθρωπος. ὑγιαίνει οὐκ ἄνθρωπος, οὐχ ὑγιαίνει οὐκ ἄνθρωπος. ταῦτα γὰρ ἐκείνων διαφέρει τῷ μὴ καθόλου εἶναι. ὥστε τὸ πᾶς ἢ τὸ μηδεὶς, οὐδὲν ἄλλο προσσημαίνει, ἢ ὅτι καθόλου τοῦ ὀνόματος ἡ κατάφασις ἢ ἀπόφασις. τὰ οὖν ἄλλα τὰ αὐτὰ δεῖ προστιθέναι. ἐπεὶ δὲ ἐναντία ἀπόφασίς ἐστι τῇ ἅπαν ἐστὶ ζῶον δίκαιον, ἡ σημαίνουσα ὅτι οὐδέν ἐστι ζῶον δίκαιον, αὗται μὲν φανερὸν ὅτι οὐδέποτε ἔσονται ἀληθεῖς οὔτε ἅμα, οὔτε ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ. αἱ δ' ἀντικείμεναι ταύταις, ἔσονταί ποτε. οἷον, οὐ πᾶν ἐστι ζῶον δίκαιον. καὶ ἔστι τι ζῶον δίκαιον. ἀκολουθοῦσι δὲ καὶ αὗται. τῇ μὲν πᾶς ἐστιν ἄνθρωπος οὐ δίκαιος, ἡ οὐδείς ἐστιν ἄνθρωπος δίκαιος. τῇ δὲ ἔστιν οὐ πᾶς ἄνθρωπος οὐ δίκαιος, ἡ ἀντικειμένη ὅτι ἔστι τὶς ἄνθρωπος δίκαιος. ἀνάγκη γὰρ εἶναί τινα. Φανερὸν δὲ καὶ ὅτι ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα εἰ ἀληθὲς ἐρωτηθέντα ἀποφῆσαι, ὅτι καὶ καταφῆσαι ἀληθές. οἷον, ἆρά γε Σωκράτης σοφός; οὔ. Σωκράτης ἄρα οὐ σοφός. ἐπὶ δὲ τῶν καθόλου, οὐκ ἀληθὴς ἡ ὁμοίως λεγομένη. ἀληθὴς δὲ ἡ ἀπόφασις. οἷον ἆρά

τε πρώτη ἔσται κατάφασις καὶ ἀπόφασις, τὸ, ἔστιν ἄνθρωπος, οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος· εἶτα ἔστιν οὐκ ἄνθρωπος· οὐκ ἔστιν οὐκ ἄνθρωπος· πάλιν ἔστι πᾶς ἄνθρωπος, οὐκ ἔστι πᾶς ἄνθρωπος· ἔστι πᾶς οὐκ ἄνθρωπος, οὐκ ἔστι πᾶς οὐκ ἄνθρωπος· καὶ ἐπὶ τῶν ἐκτὸς δὲ χρόνων τῶν νῦν, ὁ αὐτὸς λόγος ἐστίν. Τμῆμα τρίτον.

ΟΤΑΝ δὲ τὸ ἔστι τρίτον προσκατηγορῆται, ἤδη διχῶς λέγονται αἱ ἀντιθέσεις. λέγω δὲ, οἷον ἔστι δίκαιος ἄνθρωπος· τὸ ἔστι τρίτον φημὶ συγκεῖσθαι ὄνομα ἢ ῥῆμα ἐν τῇ καταφάσει. ὥστε διὰ τοῦτο τέτταρα ἔσται ταῦτα· ὧν τὰ μὲν δύο, πρὸς τὴν κατάφασιν καὶ ἀπόφασιν ἕξει κατὰ τὸ στοιχοῦν ὡς αἱ στερήσεις· τὰ δὲ δύο, οὔ. λέγω δ' ὅτι τὸ ἔστιν, ἢ τῷ δικαίῳ προσκείσεται, ἢ τῷ οὐ δικαίῳ· ὥστε καὶ ἡ ἀπόφασις· τέτταρα οὖν ἔσται. νοοῦμεν δὲ τὸ λεγόμενον, ἐκ τῶν ὑπογεγραμμένων. ἔστι δίκαιος ἄνθρωπος· τούτου ἀπόφασις, οὐκ ἔστι δίκαιος ἄνθρωπος. ἔστιν οὐ δίκαιος ἄνθρωπος· τούτου ἀπόφασις οὐκ ἔστιν οὐ δίκαιος ἄνθρωπος. τὸ γὰρ ἔστιν ἐνταῦθα, καὶ τὸ οὐκ ἔστι, τῷ δικαίῳ καὶ τῷ οὐ δικαίῳ προσκείσεται. ταῦτα μὲν οὖν ὥσπερ ἐν τοῖς ἀναλυτικοῖς εἴρηται, οὕτω τέτακται. ὁμοίως δὲ ἔχει, κἂν καθόλου τοῦ ὀνόματος ᾖ ἡ κατάφασις. οἷον πᾶς ἐστιν ἄνθρωπος δίκαιος. ἀπόφασις τούτου, οὐ πᾶς ἐστιν ἄνθρωπος δίκαιος· πᾶς ἐστιν ἄνθρωπος οὐ δίκαιος· οὐ πᾶς ἐστιν ἄνθρωπος οὐ δίκαιος· πλὴν οὐχ ὁμοίως τὰς κατὰ διάμετρον ἐνδέχεται συναληθεύειν· ἐνδέχεται δὲ ποτέ.

ΑΥΤΑΙ μὲν οὖν δύο ἀντίκεινται ἀλλήλαις· ἄλλαι δὲ δύο πρὸς τὸ οὐκ ἄνθρωπος ὡς ὑποκείμενόν τι προστεθέν. οἷον ἔστι δίκαιος οὐκ ἄνθρωπος· οὐκ ἔστι δίκαιος οὐκ ἄνθρωπος· ἔστιν οὐ δίκαιος οὐκ ἄνθρωπος, οὐκ ἔστιν οὐ δίκαιος οὐκ ἄνθρωπος.

παν, ἀνάγκη· καὶ ἔσεσθαί γε ἢ μή. οὐ μέντοι γε διελόν-
39 τα εἰπεῖν θάτερον ἀναγκαῖον. λέγω δὲ οἷον ἀνάγκη
μὲν ἔσεσθαι ναυμαχίαν αὔριον, ἢ μὴ ἔσεσθαι. οὐ μέντοι γε-
νέσθαι γε αὔριον ναυμαχίαν, ἀνάγκη, οὐδὲ μὴ γενέ-
σθαι. γενέσθαι μέντοι ἢ μὴ γενέσθαι ἀναγκαῖον. ὥστ'
ἐπεὶ ὁμοίως οἱ λόγοι ἀληθεῖς ὥσπερ τὰ πράγματα, δῆ-
λον ὅτι ὅσα οὕτως ἔχει, ὥστε ὁπότερ' ἔτυχε καὶ τἀναν-
τία ἐνδέχεσθαι, ἀνάγκη ὁμοίως ἔχειν καὶ τὴν ἀντίφασιν.
ὅπερ συμβαίνει ἐπὶ τοῖς μὴ ἀεὶ οὖσιν. ἢ μὴ ἀεὶ μὴ οὖσι.
τούτων γὰρ ἀνάγκη μὲν θάτερον μόριον τῆς ἀντιφά-
σεως, ἀληθὲς εἶναι ἢ ψεῦδος. οὐ μέντοι τόδε, ἢ τόδε. ἀλ-
λ' ὁπότερ' ἔτυχε. καὶ μᾶλλον μὲν ἀληθῆ τὴν ἑτέραν. οὐ μέν-
τοι ἤδη ἀληθῆ ἢ ψευδῆ. ὥστε δῆλον ὅτι οὐκ ἀνάγκη,
πάσης καταφάσεως καὶ ἀποφάσεως τῶν ἀντικειμένων, τὴν
μὲν, ἀληθῆ. τὴν δὲ, ψευδῆ εἶναι. οὐ γὰρ ὥσπερ ἐπὶ τῶν ὄντων,
οὕτως ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν μὴ ὄντων μὲν, δυνατῶν δὲ εἶναι ἢ μὴ
εἶναι. ἀλλ' ὥσπερ εἴρηται. ἐπεὶ δέ ἐστί τι κατά τινος ἡ
κατάφασις σημαίνουσα. τοῦτο δέ ἐστιν ἢ ὄνομα ἢ τὸ
ἀνώνυμον, ἓν δὲ δεῖ εἶναι καὶ καθ' ἑνὸς τὸ ἐν τῇ κατα-
φάσει. τὸ δὲ ὄνομα εἴρηται καὶ τὸ ἀνώνυμον πρότερον.
τὸ γὰρ οὐκ ἄνθρωπος, ὄνομα μὲν οὐ λέγω, ἀλλ' ἀόριστον ὄνο-
μα. ἓν γάρ πως σημαίνει τὸ ἀόριστον ὄνομα. ὥσπερ καὶ
τὸ οὐχ ὑγιαίνει, οὐ ῥῆμα λέγω, ἀλλ' ἀόριστον ῥῆμα. ἔ-
σται ἄρα πᾶσα κατάφασις καὶ ἀπόφασις, ἢ ἐξ ὀνόμα-
τος καὶ ῥήματος, ἢ ἐξ ἀορίστου ὀνόματος καὶ ῥήματος.
ἄνευ δὲ ῥήματος, οὐδεμία κατάφασις, οὐδὲ ἀπόφασις.
τὸ γὰρ, ἔστιν, ἢ ἦν, ἢ ἔσται, ἢ γίνεται, ἢ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα
ῥήματα, ἐκ τῶν κειμένων ἐστί. προσσημαίνει γὰρ χρόνον. ὡς

μᾶλλον, ἢ ἐν ὁποσῳοῦν χρόνῳ· ὥστε εἰ ἐν ἅπαντι χρόνῳ οὕτως εἶχεν, ὥστε τὸ ἕτερον ἀληθεύεσθαι, ἀναγκαῖον ἦν τοῦτο γενέσθαι· καὶ ἕκαστον τῶν γινομένων ἀεὶ οὕτως εἶχεν, ὥστε ἐξ ἀνάγκης γενέσθαι· ὅτε γὰρ ἀληθῶς τις εἶπεν ὅτι ἔσται, οὐχ οἷόν τε μὴ γενέσθαι· καὶ τὸ γενόμενον, ἀληθὲς ἦν εἰπεῖν ἀεὶ ὅτι ἔσται· εἰ δή γε ταῦτα ἀδύνατα· ὁρῶμεν γὰρ ὅτι ἔστιν ἀρχὴ τῶν ἐσομένων· καὶ ἀπὸ τοῦ βουλεύεσθαι· καὶ ἀπὸ τοῦ πρᾶξαί τι· καὶ ὅτι ὅλως ἐστὶν ἐν τοῖς μὴ ἀεὶ ἐνεργοῦσι, τὸ δυνατὸν εἶναι, καὶ μὴ εἶναι, ὁμοίως· ἐν οἷς ἄμφω ἐνδέχεται καὶ τὸ εἶναι, καὶ τὸ μὴ εἶναι· ὥστε καὶ τὸ γενέσθαι, καὶ τὸ μὴ γενέσθαι, καὶ πολλὰ ἡμῖν δῆλά ἐστιν οὕτως ἔχοντα· οἷον ὅτι τουτὶ τὸ ἱμάτιον, δυνατόν ἐστι διατμηθῆναι, καὶ οὐ διατμηθήσεται· ἀλλ' ἔμπροσθεν κατατριβήσεται· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ μὴ διατμηθῆναι δυνατόν· οὐ γὰρ ἂν ὑπῆρχε τὸ, ἔμπροσθεν κατα-
2 τριβῆναι αὐτό· εἴ γε μὴ δυνατὸν ἦν, τὸ μὴ διατμηθῆναι· ὥστε καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων γενέσεων, ὅσαι κατὰ δύναμιν λέγονται τὴν τοιαύτην· φανερὸν ἄρα ὅτι οὐχ ἅπαντα ἐξ ἀνάγκης, οὔτ' ἔστιν, οὔτε γίνεται· ἀλλὰ τὰ μὲν, ὁπότερ' ἔτυχε· καὶ οὐδὲν μᾶλλον ἡ κατάφασις, ἢ ἡ ἀπόφασις ἦν ἀληθὴς ἢ ψευδής· τὰ δὲ, μᾶλλον μὲν, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ θάτερον· οὐ μὴν ἀλλ' ἐνδέχεται γενέσθαι καὶ θάτερον· θάτερον δὲ, μή· τὸ μὲν οὖν εἶναι τὸ ὂν ὅταν ᾖ, καὶ τὸ μὴ ὂν μὴ εἶναι ὅταν μὴ ᾖ, ἀνάγκη· οὐ μὴν οὔτε τὸ ὂν ἅπαν ἀνάγκη εἶναι, οὔτε τὸ μὴ ὂν, ἀνάγκη μὴ εἶναι· οὐ γὰρ ταὐτόν ἐστι τὸ ὂν ἅπαν εἶναι ἐξ ἀνάγκης ὅτε ἐστί· καὶ τὸ ἁπλῶς εἶναι ἐξ ἀνάγκης· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ μὴ ὄντος· καὶ ἐπὶ τῆς ἀντιφάσεως δὲ ὁ αὐτὸς λόγος· εἶναι μὲν ἢ μὴ εἶναι ἅ-

38 γενέσθαι, ἀνάγκη γενέσθαι· ἅπαντα οὖν τὰ ἐσόμενα ἀναγκαῖον γενέσθαι· οὐδὲν ἄρα ὁπότερ' ἔτυχεν. οὐδὲ ἀπὸ τύχης ἔσται· ἀλλὰ πάντα ἐξ ἀνάγκης· τὸ γὰρ ἀπὸ τύχης, οὐκ ἐξ ἀνάγκης· ἀλλὰ μὴν οὐδ' ὡς οὐδέτερόν γε ἀληθὲς ἐνδέχεται λέγειν· οἷον ὅτι οὔτε τὸ ἔσται, οὔτε τὸ οὐκ ἔσται· πρῶτον μὲν γὰρ, οὔσης τῆς καταφάσεως ψευδοῦς, ἡ ἀπόφασις οὐκ ἀληθής· καὶ ταύτης ψευδοῦς οὔσης, συμβαίνει τὴν κατάφασιν μὴ ἀληθῆ εἶναι. καὶ πρὸς τούτοις εἰ ἀληθὲς ἦν εἰπεῖν ὅτι λευκὸν ἅμα καὶ μέγα, δεῖ ἄμφω ὑπάρχειν. εἰ δὲ ὑπάρξει εἰς αὔριον, δεῖ ὑπάρξειν εἰς αὔριον. εἰ δὲ μήτε ἔσται, μήτε μὴ ἔσται εἰς αὔριον. οὐκ ἂν εἴη τὸ ὁπότερ' ἔτυχεν. οἷον ναυμαχίαν. δέοι γὰρ ἂν μήτε γενέσθαι ναυμαχίαν, μήτε μὴ γενέσθαι. τὰ μὲν δὴ συμβαίνοντα ἄτοπα, ταῦτα. καὶ τοιαῦτα ἕτερα. εἰ περὶ πάσης καταφάσεως καὶ ἀποφάσεως· ἢ ἐπὶ τῶν καθόλου λεγομένων ὡς καθόλου. ἢ ἐπὶ τῶν καθέκαστα, ἀνάγκη τῶν ἀντικειμένων εἶναι, τὴν μὲν, ἀληθῆ, τὴν δὲ, ψευδῆ. μηδὲν δὲ ὁπότερ' ἔτυχεν εἶναι ἐν τοῖς γινομένοις· ἀλλὰ πάντα εἶναι καὶ γίνεσθαι ἐξ ἀνάγκης. ὥστε οὔτε βουλεύεσθαι δέοι ἂν, οὔτε πραγματεύεσθαι. ὡς ἐὰν μὲν τοδὶ ποιήσωμεν, ἔσται τοδί· ἐὰν δὲ μὴ τοδὶ, οὐκ ἔσται τοδί· οὐδὲν γὰρ κωλύει καὶ εἰς μυριοστὸν ἔτος· τὸν μὲν, φάναι τοῦτο ἔσεσθαι· τὸν δὲ, μὴ φάναι. ὥστε ἐξ ἀνάγκης ἔσεσθαι ὁπότερον οὖν αὐτῶν ἀληθὲς ἦν εἰπεῖν τότε.

Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τοῦτο διαφέρει, εἴτινες εἶπον τὴν ἀντίφασιν, ἢ μὴ εἶπον. δῆλον γὰρ ὅτι οὕτως ἔχει τὰ πράγματα, κἂν μὴ ὁ μὲν καταφήσῃ τι, ὁ δὲ ἀποφήσῃ· οὐδὲ γὰρ διὰ τὸ καταφαθῆναι, ἢ ἀποφαθῆναι, ἔσται ἢ οὐκ ἔσται· οὐδ' εἰς μυριοστὸν ἔτος

θῆ· τὴν δὲ, ψευδῆ ἀντίφασιν εἶναι. Ἐπὶ μὲν οὖν τῶν
ὄντων καὶ γενομένων, ἀνάγκη τὴν κατάφασιν ἢ τὴν ἀπόφα-
σιν, ἀληθῆ ἢ ψευδῆ εἶναι. καὶ ἐπὶ μὲν τῶν καθόλου ὡς κα-
θόλου, ἀεὶ τὴν μὲν ἀληθῆ, τὴν δὲ ψευδῆ εἶναι, καὶ ἐπὶ τῶν καθ-
έκαστα ὥσπερ εἴρηται. ἐπὶ δὲ τῶν καθόλου μὴ καθόλου
λεχθέντων, οὐκ ἀνάγκη. εἴρηται δὲ καὶ περὶ τούτων.
ἐπὶ δὲ τῶν καθέκαστα καὶ μελλόντων, οὐχ ὁμοίως. εἰ γὰρ πᾶ-
σα κατάφασις ἢ ἀπόφασις ἢ ἀληθὴς ἢ ψευδής, καὶ
ἅπαν ἀνάγκη ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν. ὥστε εἰ ὁ μὲν
φήσει ἔσεσθαί τι. ὁ δὲ, μὴ φήσει τὸ αὐτὸ τοῦτο, δῆλον
ὅτι ἀνάγκη ἀληθεύειν τὸν ἕτερον αὐτῶν, εἰ πᾶσα κατά-
φασις ἢ ἀπόφασις, ἀληθὴς ἢ ψευδής. ἄμφω γὰρ οὐχ
ὑπάρξει ἅμα ἐπὶ τοῖς τοιούτοις. εἰ γὰρ ἀληθὲς εἰπεῖν
ὅτι λευκὸν, ἢ ὅτι οὐ λευκόν ἐστι, ἀνάγκη εἶναι λευκὸν,
ἢ οὐ λευκόν. καὶ εἰ ἔστι λευκὸν ἢ μὴ λευκὸν, ἀληθὲς ἦν φά-
2 ναι, ἢ ἀποφάναι. καὶ εἰ μὴ ὑπάρχει, ψεύδεται. καὶ ἢ ψεύ-
δεται, οὐχ ὑπάρχει. ὥστε ἀνάγκη ἀεὶ τὴν κατάφασιν
ἢ τὴν ἀπόφασιν ἀληθῆ εἶναι ἢ ψευδῆ. οὐδὲν ἄρα οὔτε
ἐστὶν, οὔτε γίνεται, οὔτε ἀπὸ τύχης, οὔθ' ὁπότερ' ἔτυχεν. οὐδὲ
ἔσται ἢ οὐκ ἔσται, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης ἅπαντα. καὶ οὐχ ὁπό-
τερ' ἔτυχεν. ἢ γὰρ ὁ φὰς ἀληθεύσει, ἢ ὁ ἀποφάς. ὁ-
μοίως γὰρ ἂν ἐγίνετο, ἢ οὐκ ἐγίνετο. τὸ γὰρ ὁπότερ' ἔτυ-
χεν, οὐδὲν μᾶλλον οὕτως, ἢ μὴ οὕτως ἔχει ἢ ἕξει. ἔτι δὲ
εἰ ἔστι λευκὸν νῦν, ἀληθὲς ἦν εἰπεῖν πρότερον ὅτι ἔσται
λευκόν. ὥστε ἀεὶ ἀληθὲς ἦν εἰπεῖν ὁτιοῦν τῶν γενομένων ὅτι
ἔστι ἢ ἔσται. εἰ δὲ ἀεὶ ἀληθὲς ἦν εἰπεῖν, ὅτι ἔστιν ἢ ἔσται,
οὐχ οἷόν τε τοῦτο μὴ εἶναι, οὐδὲ μὴ ἔσεσθαι. ὃ δὲ μὴ οἷόν τε
μὴ γενέσθαι, ἀδύνατον μὴ γενέσθαι. ὃ δὲ ἀδύνατον μὴ

καταφάσεως ἔσται· τὸ γὰρ αὐτὸ δεῖ ἀποφῆσαι τὴν ἀπόφασιν, ὅπερ κατέφησεν ἡ κατάφασις, καὶ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ, ἢ τῶν καθέκαστα τινός, ἢ ἀπὸ τῶν καθόλου τινός, ὡς καθόλου, ἢ ὡς μὴ καθόλου. λέγω δὲ οἷον, ἔστι Σωκράτης λευκός. οὐκ ἔστι Σωκράτης λευκός. ἐὰν δὲ ἄλλο τι ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἢ ἀπ᾿ ἄλλου τὸ αὐτό, οὐχ ἡ ἀντικειμένη, ἀλλ᾿ ἔσται ἐκείνης ἑτέρα. τῇ δὲ πᾶς ἄνθρωπος λευκός, ἡ οὐ πᾶς ἄνθρωπος λευκός. τῇ δέ τις ἄνθρωπος λευκός, ἡ οὐδεὶς ἄνθρωπος λευκός. τῇ δέ, ἔστιν ἄνθρωπος λευκός, ἡ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός. ὅτι μὲν οὖν μία κατάφασις, μιᾷ ἀποφάσει ἀντίκειται ἀντιφατικῶς. καὶ τίνες εἰσὶν αὗται, εἴρηται. καὶ ὅτι αἱ ἐναντίαι ἄλλαι. καὶ τίνες εἰσὶν αὗται εἴρηται. καὶ ὅτι οὐ πᾶσα ἀληθής, ἢ ψευδὴς ἀντίφασις. καὶ διατί, καὶ πότε ἀληθὴς ἢ ψευδής. μία δέ ἐστι κατάφασις καὶ μία ἀπόφασις, ἡ ἓν καθ᾿ ἑνὸς σημαίνουσα. ἢ καθόλου ὄντος ὡς καθόλου, ἢ μὴ ὁμοίως. οἷον πᾶς ἄνθρωπος λευκός ἐστιν. οὐ πᾶς ἄνθρωπος λευκός ἐστιν. ἔστιν ἄνθρωπος λευκός, οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός. οὐδεὶς ἄνθρωπος λευκός. τὶς ἄνθρωπος λευκός. εἰ τὸ λευκὸν ἓν σημαίνει. εἰ δὲ δυοῖν ἓν ὄνομα κεῖται, ἐξ ὧν μή ἐστιν ἕν, οὐ μία κατάφασις οὐδὲ ἀπόφασις μία. οἷον εἴ τις θείη τὸ ὄνομα ἱμάτιον ἵππῳ καὶ ἀνθρώπῳ. τό, ἔστιν ἱμάτιον λευκόν, αὕτη οὐ μία κατάφασις, οὐδὲ ἀπόφασις μία. οὐδὲν γὰρ διαφέρει τοῦτο τοῦ εἰπεῖν. ὅτι ἔστιν ἄνθρωπος καὶ ἵππος λευκός. τοῦτο δὲ οὐδὲν διαφέρει τοῦ εἰπεῖν ἐστὶν ἄνθρωπος λευκός. καὶ ἔστιν ἵππος λευκός. εἰ οὖν αὗται πολλὰ σημαίνουσι καὶ εἰσὶ πολλαί, δῆλον ὅτι καὶ ἡ πρώτη, ἤτοι πολλά, ἢ οὐδὲν σημαίνει. οὐ γάρ ἐστι τὶς ἄνθρωπος ἵππος. ὥστε οὐδ᾿ ἐν ταύταις ἀνάγκη τὴν μέν, ἀλη-

ἐστι λευκὸς ἄνθρωπος. καθόλου γὰρ ὄντος τοῦ ἀνθρώπου, οὐχ ὡς καθόλου κέχρηται τῇ ἀποφάνσει· τὸ γὰρ πᾶς, οὐ τὸ καθόλου σημαίνει, ἀλλ᾽ ὅτι καθόλου. ἐπὶ δὲ τοῦ κατηγορουμένου καθόλου, τὸ καθόλου κατηγορεῖν, οὐκ ἔστιν ἀληθές. οὐδεμία γὰρ κατάφασις ἀληθὴς ἔσται. ἐν ᾗ τοῦ κατηγορουμένου καθόλου, τὸ καθόλου κατηγορεῖται. οἷόν ἐστι πᾶς ἄνθρωπος, πᾶν ζῷον. ἀντικεῖσθαι μὲν οὖν κατάφασιν ἀποφάσει λέγω, ἀντιφατικῶς, τὴν τὸ καθόλου σημαίνουσαν τῷ αὐτῷ, ὅτι οὐ καθόλου. οἷον πᾶς ἄνθρωπος λευκός. οὐ πᾶς ἄνθρωπος λευκός. οὐδεὶς ἄνθρωπος λευκός. ἔστι τὶς ἄνθρωπος λευκός. ἐναντίως δὲ, τὴν τοῦ καθόλου κατάφασιν, καὶ τὴν τοῦ καθόλου ἀπόφασιν. οἷον, πᾶς ἄνθρωπος λευκὸς, οὐδεὶς ἄνθρωπος λευκός. πᾶς ἄνθρωπος δίκαιος. οὐδεὶς ἄνθρωπος δίκαιος. διὸ ταύτας μὲν οὐχ οἷόν τε ἅμα ἀληθεῖς εἶναι. τὰς δὲ ἀντικειμένας ταύταις, ἐνδέχεταί ποτε ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ συν-
2 αληθεύειν. οἷον, οὐ πᾶς ἄνθρωπος λευκός. καὶ ἔστι τὶς ἄνθρωπος λευκός. ὅσαι μὲν οὖν ἀντιφάσεις τῶν καθόλου εἰσὶ καθόλου, ἀνάγκη τὴν ἑτέραν ἀληθῆ εἶναι ἢ ψευδῆ. καὶ ὅσαι ἐπὶ τῶν καθέκαστα. οἷον, ἔστι Σωκράτης λευκός. οὐκ ἔστι Σωκράτης λευκός. ὅσαι δὲ ἐπὶ τῶν καθόλου μὲν, μὴ καθόλου δὲ, οὐκ ἀεὶ ἡ μὲν ἀληθὴς, ἡ δὲ, ψευδής. ἅμα γὰρ ἀληθές ἐστιν εἰπεῖν. ὅτι ἔστιν ἄνθρωπος λευκός. καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός. καὶ ἔστιν ἄνθρωπος καλός. καὶ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος καλός. εἰ γὰρ αἰσχρὸς, καὶ οὐ καλός. καὶ εἰ γίνεταί τι καὶ οὐκ ἔστι. δόξειε δ᾽ ἂν ἐξαίφνης ἄτοπον εἶναι. διὰ τὸ φαίνεσθαι σημαίνειν ταυτὸ τὸ, οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος λευκὸς, ἅμα καὶ τὸ, οὐδεὶς ἄνθρωπος λευκός. τὸ δὲ, οὔτε τὸ αὐτὸ σημαίνει, οὔθ᾽ ἅμα ἐξ ἀνάγκης. φανερὸν δὲ ὅτι καὶ μία ἀπόφασις, μιᾶς

35 ὑπάρχειν ὡς οἱ χρόνοι διήρηνται.

ΚΑΤΑΦΑΣΙΣ δέ ἐστιν, ἀπόφανσίς τινος κατά τινος· ἀπόφασις δέ ἐστιν, ἀπόφανσίς τινος ἀπό τινος. ἐπεὶ δὲ ἔστι καὶ τὸ ὑπάρχον ἀποφαίνεσθαι ὡς μὴ ὑπάρχον· καὶ τὸ μὴ ὑπάρχον, ὡς ὑπάρχον. καὶ τὸ ὑπάρχον, ὡς ὑπάρχον· καὶ τὸ μὴ ὑπάρχον, ὡς μὴ ὑπάρχον· καὶ περὶ τοὺς ἐκτὸς δὲ τοῦ νῦν χρόνους ὡσαύτως· ἅπαν ἂν ἐνδέχοιτο καὶ ὃ κατέφησέ τις ἀποφῆσαι, καὶ ὃ ἀπέφησέ τις, καταφῆσαι. ὥστε δῆλον ὅτι πάσῃ καταφάσει ἐστὶν, ἀπόφασις ἀντικειμένη· καὶ πάσῃ ἀποφάσει, κατάφασις. καὶ ἔστω τοῦτο ἀντίφασις, κατάφασις καὶ ἀπόφασις αἱ ἀντικείμεναι. λέγω δὲ ἀντικεῖσθαι τὴν τοῦ αὐτοῦ, κατὰ τοῦ αὐτοῦ. μὴ ὁμωνύμως δέ. καὶ ὅσα ἄλλα τῶν τοιούτων, προσδιοριζόμεθα πρὸς τὰς σοφιστικὰς ἐνοχλήσεις. Τμῆμα δεύτερον.

ΕΠΕΙ δέ ἐστι τὰ μὲν, καθόλου τῶν πραγμάτων. τὰ δὲ, καθέκαστον. λέγω δὲ καθόλου μὲν, ὃ ἐπὶ πλειόνων πέφυκε κατηγορεῖσθαι· καθέκαστον δὲ, ὃ μή. οἷον ἄνθρωπος μὲν τῶν καθόλου. Καλλίας δὲ, τῶν καθέκαστον. ἀνάγκη δὲ ἀποφαίνεσθαι ὡς ὑπάρχει τι ἢ μὴ, ὁτὲ μὲν τῶν καθόλου τινί. ὁτὲ δὲ, τῶν καθέκαστον. ἐὰν μὲν οὖν καθόλου ἀποφαίνηταί τις ἐπὶ τοῦ καθόλου ὅτι ὑπάρχει τι ἢ μὴ, ἔσονται αὗται ἐναντίαι αἱ ἀποφάνσεις. λέγω δὲ ἐπὶ τοῦ καθόλου ἀποφαίνεσθαι καθόλου. οἷον πᾶς ἄνθρωπος λευκός. οὐδεὶς ἄνθρωπος λευκός. ὅταν δὲ ἐπὶ τῶν καθόλου μὲν, μὴ καθόλου δὲ, αὗται μὲν, οὐκ εἰσὶν ἐναντίαι. τὰ μέντοι δηλούμενα, ἔστιν εἶναί ποτε ἐναντία. λέγω δὲ τὸ μὴ καθόλου ἀποφαίνεσθαι ἐπὶ τῶν καθόλου. οἷον ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος. οὐκ

ἀλλ' οὐχ ὅτι ἐστίν, ἢ οὐκ ἔστιν· ἀλλ' ἔσται κατάφασις ἢ ἀπόφασις, ἐὰν προστεθῇ τι. ἀλλ' οὐχ ἡ τοῦ ἀνθρώπου συλλαβὴ μία. οὐδὲ γὰρ ἐν τῷ μῦς, τὸ ῦς σημαντικόν, ἀλλὰ φωνή ἐστιν, νῦν μόνον. ἐν δὲ τοῖς διπλοῖς σημαίνει μέν, ἀλλ' οὐ καθ' αὑτὸ ὥσπερ εἴρηται ἐν τοῖς ἄνω. ἔστι δὲ λόγος μὲν ἅπας σημαντικός, οὐχ ὡς ὄργανον δέ, ἀλλ' ὥσπερ εἴρηται, κατὰ συνθήκην. ἀποφαντικὸς δὲ οὐ πᾶς. ἀλλ' ἐν ᾧ τὸ ἀληθεύειν ἢ ψεύδεσθαι ὑπάρχει. οὐκ ἐν ἅπασι δὲ ὑπάρχει· οἷον ἡ εὐχὴ λόγος μέν, ἀλλ' οὔτε ἀληθής, οὔτε ψευδής. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι ἀφείσθωσαν. ῥητορικῆς γὰρ ἢ ποιητικῆς οἰκειοτέρα ἡ σκέψις. ὁ δὲ ἀποφαντικός, τῆς νῦν θεωρίας. ἔστι δὲ εἷς πρῶτος λόγος ἀποφαντικός, κατάφασις· εἶτα ἀπόφασις. οἱ δ' ἄλλοι πάντες συνδέσμῳ εἷς. ἀνάγκη δὲ πάντα λόγον ἀποφαντικὸν ἐκ ῥήματος εἶναι, ἢ ἐκ πτώσεως ῥήματος. καὶ γὰρ ὁ τοῦ ἀνθρώπου λόγος, ἐὰν μὴ τὸ, ἔστιν, ἢ ἦν, ἢ ἔσται, ἤ τι τοιοῦτον προστεθῇ, 2 οὔπω λόγος ἀποφαντικός. διότι δὴ ἕν τί ἐστιν. ἀλλ' οὐ πολλά, τὸ ζῷον, πεζόν, δίπουν. οὐ γὰρ δὴ τῷ σύνεγγυς εἰρῆσθαι, εἷς ἔσται. ἔστι δὲ ἄλλης τοῦτο πραγματείας εἰπεῖν. ἔστι δὲ εἷς λόγος ἀποφαντικός, ἢ ὁ ἓν δηλῶν, ἢ ὁ συνδέσμῳ εἷς. πολλοὶ δὲ οἱ πολλὰ καὶ μὴ ἕν, ἢ οἱ ἀσύνδετοι. τὸ μὲν οὖν ὄνομα ἢ τὸ ῥῆμα, φάσις ἔστω μόνον. ἐπειδὴ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν οὕτω δηλοῦντά τι τῇ φωνῇ, ὥστε ἀποφαίνεσθαι, ἢ ἐρωτῶντός τινος, ἢ μή. ἀλλ' αὐτὸν προαιρούμενον. τούτων δὲ ἡ μὲν ἁπλῆ ἐστιν ἀπόφανσις οἷόν τι κατά τινος, ἢ τὶ ἀπό τινος. ἡ δέ, ἐκ τούτων συγκειμένη οἷον λόγος τις, ἤδη σύνθετος. ἔστι δὲ ἁπλῆ ἀπόφανσις φωνὴ σημαντικὴ περὶ τοῦ ὑπάρχειν τι ἢ μὴ ὑπ-

λωνι, καὶ ὅσα τοιαῦτα, οὐκ ὀνόματα. ἀλλὰ πτώσεις ὀνόματος. λόγος δέ ἐστιν αὐτῶν, τὰ μὲν ἄλλα, κατὰ τὰ αὐτά. ὅτι δὲ μετὰ τοῦ ἔστιν, ἢ ἦν, ἢ ἔσται, οὐκ ἀληθεύει ἢ ψεύδεται. τὸ δὲ ὄνομα ἀεί. οἷον, φίλωνός ἐστιν, ἢ οὐκ ἔστιν. οὐδὲν γάρ πω, οὔτε ἀληθεύει, οὔτε ψεύδεται.

ΡΗΜΑ δέ ἐστι, τὸ προσσημαῖνον χρόνον. οὗ μέρος οὐδὲν σημαίνει χωρίς. καὶ ἔστιν ἀεὶ τῶν καθ' ἑτέρου λεγομένων σημεῖον. λέγω δ' ὅτι προσσημαίνει χρόνον. οἷον, ὑγίεια μὲν, ὄνομα. τὸ δὲ ὑγιαίνει, ῥῆμα. προσσημαίνει γὰρ τὸ νῦν ὑπάρχειν. καὶ ἀεὶ τῶν καθ' ἑτέρου λεγομένων σημεῖόν ἐστιν. οἷον τῶν καθ' ὑποκειμένου, ἢ ἐν ὑποκειμένῳ ὄντων. τὸ δὲ οὐχ ὑγιαίνει, καὶ τὸ οὐ κάμνει, οὐ ῥῆμα λέγω. προσσημαίνει μὲν γὰρ χρόνον. καὶ ἀεὶ κατά τινος ὑπάρχει. τῇ δὲ διαφορᾷ ὄνομα οὐκ ἔκειται. ἀλλ' ἔστω ἀόριστον ῥῆμα. ὅτι ὁμοίως ἐφ' ὁτουοῦν ὑπάρχει καὶ ὄντος καὶ μὴ ὄντος. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ὑγιανεῖ. καὶ ὑγίανεν, οὐ ῥῆμα, ἀλλὰ πτώσεις ῥήματος. διαφέρει δὲ τοῦ ῥήματος, ὅτι τὸ μὲν, τὸν παρόντα προσσημαίνει χρόνον. τὰ δὲ, τὸν πέριξ. αὐτὰ μὲν οὖν καθ' αὑτὰ λεγόμενα τὰ ῥήματα, ὀνόματά τέ ἐστι καὶ σημαίνει τι. ἵστησι γὰρ ὁ λέγων τὴν διάνοιαν. καὶ ὁ ἀκούσας ἠρέμησεν. ἀλλ' εἰ ἔστιν ἢ μή, οὔπω σημαίνει. οὐδὲ γὰρ εἶναι ἢ μὴ εἶναι σημεῖόν ἐστι τοῦ πράγματος. οὐδὲ ἐὰν τὸ ὂν εἴπῃς αὐτὸ καθ' αὑτὸ ψιλόν. αὐτὸ μὲν γὰρ, οὐδέν ἐστι. προσσημαίνει δὲ, σύνθεσίν τινα. ἣν ἄνευ τῶν συγκειμένων, οὐκ ἔστι νοῆσαι.

ΛΟΓΟΣ δέ ἐστι φωνὴ σημαντική. ἧς τῶν μερῶν τι, σημαντικόν ἐστι κεχωρισμένον, ὡς φάσις, ἀλλ' οὐχ ὡς κατάφασις ἢ ἀπόφασις. οἷον ἄνθρωπος σημαίνει μέν τι,

πάντα. περὶ μὲν οὖν τούτων, εἴρηται ἐν τοῖς περὶ ψυχῆς. ἄλλης γὰρ ταῦτα πραγματείας. ἔστι δ' ὥσπερ ἐν τῇ ψυχῇ ὁτὲ μὲν, νόημα ἄνευ τοῦ ἀληθεύειν ἢ ψεύδεσθαι, ὁτὲ δὲ, ἤδη ᾧ ἀνάγκη τούτων ὑπάρχειν θάτερον, οὕτω καὶ ἐν τῇ φωνῇ. περὶ γὰρ σύνθεσιν καὶ διαίρεσίν ἐστι, τὸ ψεῦδός τε καὶ τὸ ἀληθές. τὰ μὲν οὖν ὀνόματα αὐτὰ καὶ τὰ ῥήματα, ἔοικε τῷ ἄνευ συνθέσεως καὶ διαιρέσεως νοήματι. οἷον τὸ, ἄνθρωπος, ἢ τὸ λευκὸν, ὅταν μὴ προστεθῇ τι. οὔτε γὰρ ψεῦδος, οὔτε ἀληθές πω. σημεῖον δ' ἐστὶ τοῦδε. καὶ γὰρ ὁ τραγέλαφος σημαίνει μέν τι, οὔπω δὲ ἀληθές τι ἢ ψεῦδος, ἂν μὴ, τὸ εἶναι, ἢ τὸ μὴ εἶναι προστεθῇ, ἢ ἁπλῶς, ἢ κατὰ χρόνον.

ὌΝΟΜΑ μὲν οὖν ἐστὶ φωνὴ σημαντικὴ κατὰ συνθήκην ἄνευ χρόνου. ἧς μηδὲν μέρος ἐστὶ σημαντικὸν κεχωρισμένον. ἐν γὰρ τῷ κάλλιππος, τὸ ἵππος, οὐδὲν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ σημαίνει, ὥσπερ ἐν τῷ λόγῳ τῷ καλὸς ἵππος. οὐ μὴν οὐδ' ὥσπερ ἐν τοῖς ἁπλοῖς ὀνόμασιν, οὕτως ἔχει καὶ ἐν τοῖς πεπλεγμένοις. ἐν ἐκείνοις μὲν γὰρ οὐδαμῶς τὸ μέρος ἐστὶ σημαντικόν. ἐν δὲ τούτοις, βούλεται μὲν, ἀλλ' οὐδενὸς κεχωρισμένον. οἷον ἐν τῷ ἐπακτροκέλης, τὸ, κέλης, οὐδέν τι σημαίνει καθ' ἑαυτό. τὸ δὲ κατὰ συνθήκην, ὅτι φύσει τῶν ὀνομάτων, οὐδέν ἐστιν. ἀλλ' ὅταν γένηται σύμβολον. ἐπεὶ δηλοῦσί γέ τοι καὶ οἱ ἀγράμματοι ψόφοι. οἷον θηρίων. ὧν οὐδέν ἐστιν ὄνομα. τὸ δ' οὐκ ἄνθρωπος, οὐκ ὄνομα. οὐ μὴν οὐδὲ κεῖταί γε ὄνομα ὅ, τι δεῖ καλεῖν αὐτό. οὔτε γὰρ λόγος. οὔτε ἀπόφασίς ἐστιν. ἀλλ' ἔστω ὄνομα ἀόριστον. ὅτι ὁμοίως ἐφ' ὁτουοῦν ὑπάρχει καὶ ὄντος καὶ μὴ ὄντος. τὸ δὲ φίλωνος ἢ φί-

σόν. οἷον ὃ τυγχάνει τις ἔχων μέγεθος. λέγεται γὰρ δίπηχυ μέγεθος ἔχειν ἢ τετράπηχυ. ἢ ὡς τὰ περὶ τὸ σῶμα, οἷον ἱμάτιον ἢ χιτῶνα. ἢ ὡς ἐν μορίῳ, οἷον ἐν χειρὶ δακτύλιον. ἢ ὡς μέρος, οἷον χεῖρα ἢ πόδα. ἢ ὡς ἐν ἀγγείῳ, οἷον ὁ μέδιμνος τοὺς πυρούς. ἢ τὸ κεράμιον τὸν οἶνον. οἶνον γὰρ ἔχειν λέγεται τὸ κεράμιον, καὶ ὁ μέδιμνος τοὺς πυρούς. ταῦτ' οὖν πάντα ὡς ἐν ἀγγείῳ ἔχειν λέγεται. ἢ ὡς κτῆμα. ἔχειν γὰρ οἰκίαν ἢ ἀγρὸν λεγόμεθα. λέγεται δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ γυναῖκα ἔχειν, καὶ ἡ γυνὴ ἄνδρα. ἔοικε δὲ ἀλλοτριώτατος ὁ νῦν ῥηθεὶς τρόπος τοῦ ἔχειν εἶναι. οὐδὲν γὰρ ἄλλο τῷ ἔχειν γυναῖκα σημαίνομεν, ἢ ὅτι συνοικεῖ. ἴσως δὲ ἂν καὶ ἄλλοι τινὲς φανείησαν τοῦ ἔχειν τρόποι. οἱ δὲ εἰωθότες λέγεσθαι, σχεδὸν ἅπαντες κατηρίθμηνται.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΠΕΡΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ.

ΠΡΩΤΟΝ δεῖ θέσθαι τί ὄνομα, καὶ τί ῥῆμα. ἔπειτα τί ἐστιν ἀπόφασις καὶ κατάφασις, καὶ ἀπόφανσις, καὶ λόγος. ἔστι μὲν οὖν τὰ ἐν τῇ φωνῇ, τῶν ἐν τῇ ψυχῇ παθημάτων, σύμβολα. καὶ τὰ γραφόμενα τῶν ἐν τῇ φωνῇ. καὶ ὥσπερ οὐδὲ γράμματα πᾶσι τὰ αὐτά, οὕτως οὐδὲ φωναὶ αἱ αὐταί. ὧν μέντοι ταῦτα σημεῖα πρώτως, ταὐτὰ πᾶσι παθήματα τῆς ψυχῆς. καὶ ὧν ταῦτα ὁμοιώματα, πράγματα ἤδη

σις. εἰ γὰρ ἦν ἡ αὐτή, ἔδει τὸ ἀλλοιούμενον εὐθὺς ἢ αὐξάνεσθαι, ἢ μειοῦσθαι, ἤ τινα τῶν ἄλλων ἀκολουθεῖν κινήσεων. ἀλλ' οὐκ ἀνάγκη. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ αὐξανόμενον, ἤ τινα ἄλλην κίνησιν κινούμενον, ἔδει ἀλλοιοῦσθαι. ἀλλ' ἔστι τινὰ αὐξανόμενα, ἃ οὐκ ἀλλοιοῦται, οἷον τὸ τετράγωνον γνώμονος περιτεθέντος, ηὔξηται μέν, ἀλλοιότερον δὲ οὐδὲν γεγένηται. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων. ὥσθ' ἕτεραι ἂν εἴησαν αἱ κινήσεις ἀλλήλων. Ἔστι δὲ ἁπλῶς, τῇ μὲν κινήσει ἠρεμία ἐναντίον. ταῖς δὲ καθ' ἕκαστα, αἱ καθ' ἕκαστα. γενέσει μὲν φθορὰ ἐναντίον. αὐξήσει δὲ μείωσις. τῇ δὲ κατὰ τόπον μεταβολῇ, ἡ κατὰ τόπον ἠρεμία. μάλιστα δὲ ἔοικεν ἀντικεῖσθαι ἡ εἰς τὸν ἐναντίον τόπον μεταβολή, οἷον τῇ κάτωθεν, ἡ ἄνω. τῇ ἄνωθεν, ἡ κάτω. τῇ δὲ λοιπῇ τῶν ἀποδοθεισῶν κινήσεων, οὐ ῥᾴδιον ἀποδοῦναι τί ποτέ ἐστιν ἐναντίον. ἔοικε δὲ οὐδὲν εἶναι αὐτῇ ἐναντίον. εἰ μή τις καὶ ἐπὶ ταύτης τὴν κατὰ τὸ ποιὸν ἠρεμίαν ἀντιτιθείη, τῇ εἰς τὸ ἐναντίον τοῦ ποιοῦ μεταβολῇ, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῆς κατὰ τόπον μεταβολῆς, τὴν κατὰ τόπον ἠρεμίαν. ἢ τὴν εἰς τὸν ἐναντίον τόπον μεταβολήν. ἔστι γὰρ καὶ ἡ ἀλλοίωσις μεταβολὴ κατὰ τὸ ποιόν. ὥστε ἀντίκειται τῇ κατὰ τὸ ποιὸν κινήσει, ἡ κατὰ τὸ ποιὸν ἠρεμία, ἢ ἡ εἰς τὸ ἐναντίον τοῦ ποιοῦ μεταβολή. οἷον τὸ λευκὸν γίνεσθαι, τὸ μέλαν γίνεσθαι. ἀλλοιοῦται γὰρ εἰς τὰ ἐναντία τοῦ ποιοῦ μεταβολῆς γινομένης.

ΤΟ ΕΧΕΙΝ κατὰ πλείονας τρόπους λέγεται, ἢ γὰρ ὡς ἕξιν καὶ διάθεσιν, ἢ ἄλλην τινὰ ποιότητα. λεγόμεθα γὰρ ἐπιστήμην τινὰ ἔχειν καὶ ἀρετήν. ἢ ὡς τὸ πο

ρῳ. ταῦτα γὰρ ἀλλήλοις ἀντιδιαιρεῖται ἐκ τοῦ αὐτοῦ
ένους ὄντα. τὸ γὰρ ζῷον διαιρεῖται εἰς ταῦτα, εἴς τε τὸ
τηνὸν, καὶ τὸ πεζὸν, καὶ τὸ ἔνυδρον. καὶ οὐδέν γε τούτων
ρότερον ἢ ὕστερόν ἐστιν. ἀλλ' ἅμα τῇ φύσει τὰ τοιαῦ
α δοκεῖ εἶναι. διαιρεθείη δ' ἂν καὶ τούτων ἕκαστον εἰς
δη πάλιν. οἷον τὸ πτηνὸν, καὶ τὸ πεζὸν, καὶ τὸ ἔνυδρον.
ται οὖν κἀκεῖνα ἅμα τῇ φύσει, ὅσα ἐκ τοῦ αὐτοῦ γέ-
ους κατὰ τὴν αὐτὴν διαίρεσίν ἐστιν. τὰ δὲ γένη τῶν εἰδῶν ἀεὶ
ρότερά ἐστι. οὐ γὰρ ἀντιστρέφει κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολού-
σιν. οἷον ἐνύδρου μὲν ὄντος, ἔστι ζῷον. ζῴου δὲ ὄντος, οὐκ
νάγκη ἔνυδρον εἶναι. ἅμα οὖν τῇ φύσει λέγεται,
σα ἀντιστρέφει μὲν κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν, μηδὲ
ῶς δὲ ἕτερον ἑτέρῳ αἴτιον τοῦ εἶναί ἐστι. καὶ τὰ ἐκ τοῦ
ὐτοῦ γένους ἀντιδιῃρημένα ἀλλήλοις. ἁπλῶς δὲ ἅμα
ὶν, ὧν ἡ γένεσις ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ.

ΙΝΗΣΕΩΣ δέ ἐστιν εἴδη ἕξ. γένεσις, φθορά, αὔ
σις, μείωσις, ἀλλοίωσις, καὶ ἡ κατὰ τόπον μεταβολή. αἱ
οὖν ἄλλαι κινήσεις, φανερὸν ὅτι ἕτεραι ἀλλήλων
ίν. οὐ γάρ ἐστιν ἡ γένεσις φθορά. οὐδέ γε ἡ αὔξησις,
ίωσις. οὐδὲ ἡ κατὰ τόπον μεταβολή. ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ
λλαι. ἐπὶ δὲ τῆς ἀλλοιώσεως, ἔχει τινὰ ἀπορίαν. μή-
οτε ἀναγκαῖον ᾖ, τὸ ἀλλοιούμενον κατά τινα τῶν λοι
ῶν κινήσεων ἀλλοιοῦσθαι. τοῦτο δὲ οὐκ ἀληθές ἐστι. σχε-
ὸν γὰρ κατὰ πάντα τὰ πάθη ἢ τά γε πλεῖστα συμβέβη-
ν ἀλλοιοῦσθαι ἡμᾶς, οὐδεμιᾶς τῶν ἄλλων κινήσεων κοι
ωνούσης. οὔτε γὰρ αὔξεσθαι ἀναγκαῖον τὸ κατὰ πάθος κι-
ούμενον, οὔτε μειοῦσθαι. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.
σθ' ἑτέρα ἂν εἴη παρὰ τὰς ἄλλας κινήσεις, ἡ ἀλλοίω

τοῖς εἶναι. ἔστι δὲ σχεδὸν ἀλλοτριώτατος τῶν τρόπων οὗτος. οἱ μὲν οὖν λεγόμενοι τρόποι τοῦ προτέρου, σχεδὸν τοσοῦτοί εἰσι. δόξειε δ᾽ ἂν καὶ παρὰ τοὺς εἰρημένους, ἕτερος εἶναι προτέρου τρόπος. τῶν γὰρ ἀντιστρεφόντων κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν, τὸ αἴτιον ὁπωσοῦν θατέρῳ τοῦ εἶναι, πρότερον εἰκότως τῇ φύσει λέγοιτ᾽ ἄν. ὅτι δέ ἐστί τινα τοιαῦτα, δῆλον. τὸ γὰρ εἶναι ἄνθρωπον ἀντιστρέφει κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν, πρὸς τὸν ἀληθῆ περὶ αὐτοῦ λόγον. εἰ γὰρ ἔστιν ἄνθρωπος, ἀληθὴς ὁ λόγος, ᾧ λέγομεν ὅτι ἐστὶν ἄνθρωπος. καὶ ἀντιστρέφει. εἰ γὰρ ἀληθὴς ὁ λόγος ᾧ λέγομεν ὅτι ἔστιν ἄνθρωπος, ἔστιν ἄνθρωπος. ἔστι δὲ ὁ μὲν ἀληθὴς λόγος οὐδαμῶς αἴτιος τοῦ εἶναι τὸ πρᾶγμα. τὸ μέντοι πρᾶγμα φαίνεταί πως αἴτιον τοῦ ἀληθῆ τὸν λόγον εἶναι. τῷ γὰρ εἶναι τὸ πρᾶγμα ἢ μή, ἀληθὴς ὁ λόγος, ἢ ψευδὴς λέγεται. ὥστε κατὰ πέντε τρόπους, ἕτερον ἑτέρου πρότερον λέγοιτ᾽ ἄν.

ἍΜΑ δὲ λέγεται, ἁπλῶς μὲν καὶ κυριώτατα, ὧν ἡ γένεσις ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ. οὐδέτερον γὰρ τῶν τοιούτων πρότερόν ἐστιν, οὐδὲ ὕστερον. ἅμα δὲ κατὰ τὸν χρόνον ταῦτα λέγεται καὶ ἔστι. φύσει δὲ ἅμα, ὅσα ἀντιστρέφει μὲν κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν, μηδαμῶς δὲ αἴτιον θάτερον θατέρῳ τοῦ εἶναί ἐστιν. οἷον ἐπὶ τοῦ διπλασίου καὶ τοῦ ἡμίσεος. ἀντιστρέφει μὲν γὰρ ταῦτα. διπλασίου γὰρ ὄντος, ἥμισύ ἐστι. καὶ ἡμίσεος ὄντος, διπλάσιόν ἐστιν. οὐδέτερον δὲ, οὐδετέρῳ τοῦ εἶναί ἐστιν αἴτιον. καὶ τὰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους ἀντιδιῃρημένα ἀλλήλοις, ἅμα τῇ φύσει λέγεται. ἀντιδιῃρῆσθαι δὲ λέγεται ἀλλήλοις, τὰ κατὰ τὴν αὐτὴν διαίρεσιν, οἷον τὸ πτηνὸν τῷ πεζῷ καὶ τῷ ἐνύδρῳ.

του. ἀνάγκη δὲ πάντα τὰ ἐναντία, ἢ ἐν τῷ αὐτῷ γέ-
ει εἶναι, ἢ ἐν τοῖς ἐναντίοις γένεσιν, ἢ αὐτὰ γένη εἶναι.
ευκὸν μὲν γὰρ καὶ μέλαν ἐν τῷ αὐτῷ γένει· χρῶμα
ρ αὐτῶν τὸ γένος. δικαιοσύνη δὲ καὶ ἀδικία, ἐν τοῖς
αντίοις γένεσιν. τοῦ μὲν γὰρ, ἀρετὴ τὸ γένος. τοῦ δὲ,
κία. ἀγαθὸν δὲ καὶ κακὸν, οὐκ ἔστιν ἐν γένει. ἀλλ' αὐ-
τυγχάνει γένει τινῶν ὄντα.

ΡΟΤΕΡΟΝ ἕτερον ἑτέρου λέγεται τετραχῶς.
ῶτον μὲν τὸ καὶ κυριώτατα κατὰ τὸν χρόνον, καθ' ὃ πρεσ-
τερον ἕτερον ἑτέρου, καὶ παλαιότερον λέγεται. τῷ
ρ τὸν χρόνον πλείω εἶναι, καὶ παλαιότερον καὶ πρεσ-
τερον λέγεται. δεύτερον δὲ τὸ μὴ ἀντιστρέφον κατὰ
τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν. οἷον τὸ ἓν, τῶν δύο πρότερον.
οῖν μὲν γὰρ ὄντοιν, ἀκολουθεῖ εὐθὺς τὸ ἓν εἶναι. ἑνὸς
ντος, οὐκ ἀναγκαῖον δύο εἶναι. ὥστε οὐκ ἀντιστρέφει
ὸ τοῦ ἑνὸς ἡ ἀκολούθησις τοῦ εἶναι τὸ λοιπὸν τὰ δύο.
ότερον δὲ δοκεῖ τὸ τοιοῦτον εἶναι, ἀφ' οὗ μὴ ἀντιστρέ-
ι ἡ τοῦ εἶναι ἀκολούθησις. Τρίτον δὲ κατά τινα τά-
τὸ πρότερον λέγεται, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἐπιστημῶν καὶ
όγων. ἔν τε γὰρ ταῖς ἀποδεικτικαῖς ἐπιστήμαις,
έρχει τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον τῇ τάξει. τὰ γὰρ
εῖα πρότερα τῶν διαγραμμάτων τῇ τάξει ἐστὶ, καὶ διαγραμμ
τῆς γραμματικῆς τὰ στοιχεῖα πρότερα τῶν συλλαβ-
ἐπί τε τῶν λόγων ὁμοίως. τὸ γὰρ προοίμιον τῆς διη-
εως, πρότερον τῇ τάξει ἐστίν. ἔτι παρὰ τὰ εἰρημέ-
τὸ βέλτιον καὶ τιμιώτερον, πρότερον τῇ φύσει δο-
ιώθασι δὲ καὶ οἱ πολλοὶ τοὺς ἐντιμοτέρους καὶ μᾶλλον
πωμένους ὑπ' αὐτῶν, προτέρους φάσκειν παρ' αὐ-

νοσεῖν Σωκράτην, καὶ τὸ μὴ νοσεῖν Σωκράτην, ὄντος τε αὐτοῦ, φανερὸν ὅτι τὸ ἕτερον αὐτῶν ἀληθὲς, τὸ δὲ ἕτερον, ψευδές ἐστι. καὶ μὴ ὄντος, ὁμοίως. τὸ μὲν γὰρ νοσεῖν μὴ ὄντος, ψευδές. τὸ δὲ μὴ νοσεῖν, ἀληθές. ὥστε ἐπὶ μόνων τούτων εἴη ἂν ἴδιον, τὸ ἀεὶ θάτερον αὐτῶν ἀληθὲς ἢ ψευδὲς εἶναι, ὅσα ὡς κατάφασις καὶ ἀπόφασις ἀντίκειται.

ΕΝΑΝΤΙΟΝ δέ ἐστιν ἀγαθῷ μὲν ἐξ ἀνάγκης, κακόν. τοῦτο δὲ δῆλον τῇ καθ' ἕκαστον ἐπαγωγῇ, οἷον ὑγεία. νόσος. καὶ τῇ δικαιοσύνῃ, ἀδικία. καὶ τῇ Ανδρείᾳ, δειλία. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. κακῷ δὲ, ὁτὲ μὲν ἀγαθόν ἐστιν ἐναντίον, ὁτὲ δὲ κακόν. τῇ γὰρ ἐνδείᾳ κακῷ ὄντι, ἡ ὑπερβολὴ ἐναντίον, κακὸν ὄν. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ μεσότης ἐναντία ἑκατέρῳ οὖσα, ἀγαθόν ἐστιν. ἐπ' ὀλίγων δ' ἂν τὸ τοιοῦτον ἴδοι τις. ἐπὶ δὲ τῶν πλείστων, ἀεὶ τῷ κακῷ τὸ ἀγαθὸν ἐναντίον ἐστίν. ἔτι δὲ τῶν ἐναντίων οὐκ ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἂν θάτερον ᾖ, καὶ τὸ λοιπὸν εἶναι. ὑγιαινόντων γὰρ ἁπάντων, ὑγεία μὲν ἔσται. νόσος δὲ, οὔ. ὁμοίως δὲ καὶ λευκῶν ὄντων ἁπάντων, λευκότης μὲν ἔσται, μελανία δὲ, οὔ. ἔτι εἰ τῷ Σωκράτην ὑγιαίνειν τὸ Σωκράτην νοσεῖν ἐναντίον ἐστί. μὴ ἐνδέχεται δὲ ἅμα ἀμφότερα τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν, οὐκ ἂν ἐνδέχοιτο τοῦ ἑτέρου τῶν ἐναντίων ὄντος, καὶ τὸ λοιπὸν εἶναι. ὄντος γὰρ τοῦ Σωκράτην ὑγιαίνειν, οὐκ ἂν εἴη τὸ νοσεῖν Σωκράτην. δῆλον, δὲ, ὅτι καὶ περὶ τὸ αὐτὸ ἢ εἴδει ἢ γένει πέφυκε γίνεσθαι τὰ ἐναντία. νόσος μὲν γὰρ καὶ ὑγεία, ἐν σώματι ζώου πέφυκε γίνεσθαι. λευκότης δὲ καὶ μελανία, ἁπλῶς ἐν σώματι. δικαιοσύνη δὲ καὶ ἀδικία, ἐν ψυχῇ

των ἀναγκαῖον ἀεὶ θάτερον ἀληθὲς εἶναι, θάτερον δὲ ψευδές. οὔτε ἐπὶ τῶν πρός τι, οὔτε ἐπὶ τῆς ἕξεως, καὶ στερήσεως. οἷον ἡ ὑγιεία καὶ ἡ νόσος ἐναντία. καὶ οὐδέτερόν γε τούτων, οὔτε ἀληθές, οὔτε ψευδές ἐστιν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ διπλάσιον καὶ τὸ ἥμισυ, ὡς τὰ πρός τι ἀντίκειται. καὶ οὐκ ἔστιν αὐτῶν οὐδέτερον, οὔτε ἀληθές, οὔτε ψευδές. οὐδέ γε τὰ κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν λεγόμενα, οἷον ἡ ὄψις καὶ ἡ τυφλότης. ὅλως δὲ, τῶν κατὰ μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγομένων οὐδὲν, οὔτε ἀληθές ἐστιν, οὔτε ψευδές. πάντα δὲ τὰ εἰρημένα, ἄνευ συμπλοκῆς λέγεται. οὐ μὴν, ἀλλὰ μάλιστα ἂν δόξειε τὸ τοιοῦτον συμβαίνειν, ἐπὶ τῶν κατὰ συμπλοκὴν ἐναντίων λεγομένων. τὸ γὰρ ὑγιαίνειν Σωκράτην, τῷ νοσεῖν Σωκράτην, ἐναντίον ἐστί. ἀλλ᾽ οὐδὲ ἐπὶ τούτων ἀναγκαῖον ἀεὶ θάτερον μὲν ἀληθές, θάτερον δὲ ψευδὲς εἶναι. ὄντος μὲν γὰρ Σωκράτους, τὸ μὲν ἔσται ἀληθές, τὸ δὲ ψευδές. μὴ ὄντος δὲ, ἀμφότερα ψευδῆ. οὔτε γὰρ τὸ νοσεῖν Σωκράτην, οὔτε τὸ ὑγιαίνειν ἀληθές ἐστιν, αὐτοῦ μὴ ὄντος ὅλως τοῦ Σωκράτους. ἐπὶ δὲ τῆς στερήσεως καὶ τῆς ἕξεως μὴ ὄντος γε ὅλως, οὐδέτερον ἀληθές. ὄντος δὲ, οὐκ ἀεὶ θάτερον μὲν ἀληθές, θάτερον δὲ ψευδές. τὸ γὰρ ὄψιν ἔχειν Σωκράτην, τῷ τυφλὸν εἶναι Σωκράτην ἀντίκειται, ὡς στέρησις καὶ ἕξις. καὶ ὄντος γε, οὐκ ἀναγκαῖον θάτερον ἀληθὲς εἶναι ἢ ψευδές. ὅτε γὰρ μήπω πέφυκεν ἔχειν, ἀμφότερα ψευδῆ. μὴ ὄντος τε ὅλως τοῦ Σωκράτους, καὶ οὕτω ψευδῆ ἀμφότερα, καὶ τὸ ὄψιν αὐτὸν ἔχειν, καὶ τὸ τυφλὸν εἶναι. ἐπὶ δέ γε τῆς καταφάσεως καὶ τῆς ἀποφάσεως, ἀεὶ ἐάν τε ᾖ, ἐάν τε μὴ ᾖ, τὸ μὲν ἕτερον ἔσται ψευδές, τὸ δὲ ἕτερον ἀληθές. τὸ γὰρ

σον, οὐδέποτε ἀναγκαῖον ἦν παντὶ θάτερον ὑπάρχειν, ἀλλὰ τισί. καὶ τούτοις ἀφωρισμένως τὸ ἕν, ὥστε δῆλον ὅτι κατ᾽ οὐδέτερον τῶν τρόπων, ὡς τὰ ἐναντία, ἀντίκειται τὰ κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν ἀντικείμενα. Ἔτι ἐπὶ μὲν τῶν ἐναντίων ὑπάρχοντος τοῦ δεκτικοῦ, δυνατὸν εἰς ἄλληλα μεταβολὴν γενέσθαι· εἰ μή τινι φύσει τὸ ἓν ὑπάρχει. οἷον τῷ πυρὶ θερμῷ εἶναι. καὶ τῇ χιόνι τὸ λευκῇ. καὶ γὰρ καὶ τὸ ὑγιαῖνον, δυνατὸν νοσῆσαι. καὶ τὸ λευκὸν μέλαν γενέσθαι. καὶ τὸ ψυχρὸν θερμόν, καὶ ἐκ σπουδαίου φαῦλον, καὶ ἐκ φαύλου σπουδαῖον, δυνατὸν γενέσθαι. ὁ γὰρ φαῦλος εἰς βελτίους διατριβὰς ἀπαγόμενος καὶ λόγους, κἂν μικρόν γέ τι ἐπιδοίη εἰς τὸ βελτίων εἶναι. ἐὰν δὲ ἅπαξ κἂν μικρὰν ἐπίδοσιν λάβῃ, φανερὸν ὅτι ἢ τελέως ἂν μεταβάλοι, ἢ πάνυ πολλὴν ἂν ἐπίδοσιν λάβοι. ἀεὶ γὰρ εὐκινητότερος πρὸς ἀρετὴν γίνεται, κἂν ἡντινοῦν ἐπίδοσιν εἰληφὼς ἐξ ἀρχῆς ᾖ. ὥστε εἰκὸς καὶ πλείω ἐπίδοσιν αὐτὸν λαμβάνειν. καὶ τούτου ἀεὶ γινομένου, τελέως εἰς τὴν ἐναντίαν ἕξιν ἀποκαθίστησιν, ἄν γε μὴ χρόνῳ ἐξείργηται. ἐπὶ δέ γε τῆς στερήσεως καὶ τῆς ἕξεως, ἀδύνατον εἰς ἄλληλα μεταβολὴν γενέσθαι. ἀπὸ μὲν γὰρ τῆς ἕξεως ἐπὶ τὴν στέρησιν γίνεται μεταβολή. ἀπὸ δὲ τῆς στερήσεως ἐπὶ τὴν ἕξιν, ἀδύνατον. οὔτε γὰρ τυφλὸς γενόμενός τις, πάλιν ἀνέβλεψεν. οὔτε φαλακρὸς ὢν πάλιν κομήτης ἐγένετο, οὔτε νωδὸς ὤν, πάλιν ὀδόντας ἔφυσεν. ὅσα δὲ ὡς κατάφασις καὶ ἀπόφασις ἀντίκειται, φανερὸν ὅτι κατ᾽ οὐδένα τῶν εἰρημένων τρόπων ἀντίκειται. ἐπὶ μόνων γὰρ τούτων ἀναγκαῖον ἀεὶ τὸ μὲν ἀληθές, τὸ δὲ ψευδὲς αὐτῶν εἶναι. οὔτε γὰρ ἐπὶ τῶν ἐναν-

νεσθαι, ἢ ὧν κατηγορεῖται, θάτερον αὐτῶν ὑπάρχειν ἀεί. τούτων γὰρ οὐδέν ἐστιν ἀνὰ μέσον, ὧν θάτερον ἀναγκαῖον ἐστὶ τῷ δεκτικῷ ὑπάρχειν. οἷον, ἐπὶ νόσου καὶ ὑγείας. καὶ περιττοῦ καὶ ἀρτίου. ὧν δέ ἐστί τι ἀνὰ μέσον, οὐδέποτε ἀνάγκη παντὶ ὑπάρχειν θάτερον. οὔτε γὰρ λευκὸν ἢ μέλαν ἀνάγκη πᾶν εἶναι τὸ δεκτικόν. οὔτε θερμὸν ἢ ψυχρόν. τούτων γὰρ ἀνὰ μέσον τι οὐδὲν κωλύει ὑπάρχειν. ἔτι δὲ καὶ τούτων ἐστί τι ἀνὰ μέσον, ὧν μὴ ἀναγκαῖον ἐστὶ θάτερον ὑπάρχειν τῷ δεκτικῷ, εἰ μὴ οἷς φύσει τὸ ἓν ὑπάρχει. οἷον τῷ πυρὶ τὸ θερμῷ εἶναι, καὶ τῇ χιόνι τὸ λευκῇ. ἐπὶ δὲ τούτων ἀφωρισμένως ἀναγκαῖον θάτερον ὑπάρχειν, καὶ οὐχ ὁπότερον ἔτυχεν. οὐδὲ γὰρ ἐνδέχεται τὸ πῦρ ψυχρὸν εἶναι, οὐδὲ τὴν χιόνα μέλαιναν. ὥστε παντὶ μὲν οὐκ ἀνάγκη τῷ δεκτικῷ θάτερον αὐτῶν ὑπάρχειν, ἀλλὰ μόνοις οἷς φύσει τὸ ἓν ὑπάρχει. καὶ τούτοις ἀφωρισμένως τὸ ἓν καὶ οὐχ ὁπότερον ἔτυχεν. ἐπὶ δὲ τῆς στερήσεως καὶ τῆς ἕξεως, οὐδέτερον τῶν εἰρημένων ἀληθές. οὐδὲ γὰρ ἀεὶ θάτερον αὐτῶν ἀναγκαῖον τῷ δεκτικῷ ὑπάρχειν. τὸ γὰρ μήπω πεφυκὸς ὄψιν ἔχειν, οὔτε τυφλὸν, οὔτε ὄψιν ἔχον λέγεται. ὥστε οὐκ ἂν εἴη ταῦτα τῶν τοιούτων ἐναντίων, ὧν οὐδέν ἐστιν ἀνὰ μέσον. ἀλλ' οὐδὲ ὧν τι ἀνὰ μέσον ἐστίν. ἀναγκαῖον γάρ ποτε παντὶ τῷ δεκτικῷ θάτερον αὐτῶν ὑπάρχειν. ὅταν γὰρ ἤδη πεφυκὸς ᾖ ὄψιν ἔχειν, τότε ἢ τυφλὸν, ἢ ὄψιν ἔχον ῥηθήσεται. καὶ τούτων, οὐκ ἀφωρισμένως θάτερον, ἀλλ' ὁπότερον ἔτυχεν. οὐ γὰρ ἀναγκαῖον ἢ τυφλὸν ἢ ὄψιν ἔχον ῥηθήσεται ὡρισμένως. ἀλλ' ὁπότερον ἔτυχεν. ἐπὶ δέ γε τῶν ἐναντίων ὧν ἐστί τι ἀνὰ μέ-

τυφλὸς μὲν ὁ ἄνθρωπος λέγεται. τυφλότης δὲ ὁ ἄνθρωπος οὐδαμῶς λέγεται. ἀντικεῖσθαι δὲ καὶ ταῦτα δοκεῖ, τὸ ἐστερῆσθαι καὶ τὸ τὴν ἕξιν ἔχειν, ὡς στέρησις καὶ ἕξις. ὁ γὰρ τρόπος τῆς ἀντιθέσεως ὁ αὐτός. ὡς γὰρ ἡ τυφλότης τῇ ὄψει ἀντίκειται, οὕτω καὶ τὸ τυφλὸν εἶναι τῷ ὄψιν ἔχειν ἀντίκειται. οὐκ ἔστι δὲ οὐδὲ τὸ ὑπὸ τὴν κατάφασιν καὶ ἀπόφασιν, κατάφασις καὶ ἀπόφασις. ἡ μὲν γὰρ κατάφασις λόγος ἐστὶ καταφατικός. ἡ δὲ ἀπόφασις, λόγος ἀποφατικός. τῶν δὲ ὑπὸ τὴν κατάφασιν ἢ ἀπόφασιν, οὐδέν ἐστι λόγος. λέγεται δὲ καὶ ταῦτα ἀντικεῖσθαι ἀλλήλοις ὡς κατάφασις καὶ ἀπόφασις. καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ τούτων, ὁ τρόπος τῆς ἀντιθέσεως, ὁ αὐτός. ὡς γάρ ποτε ἡ κατάφασις πρὸς τὴν ἀπόφασιν ἀντίκειται, οἷον τὸ κάθηται πρὸς τὸ οὐ κάθηται, οὕτω καὶ τὸ ὑφ᾽ ἑκάτερον πρᾶγμα ἀντίκειται, τὸ καθῆσθαί τινα, πρὸς τὸ μὴ καθῆσθαι.

Ὅτι δὲ ἡ στέρησις καὶ ἡ ἕξις οὐκ ἀντίκειται ὡς τὰ πρός τι, φανερόν. οὐ γὰρ λέγεται αὐτὸ ὅπερ ἐστὶ τοῦ ἀντικειμένου. ἡ γὰρ ὄψις οὐκ ἔστι τυφλότητος ὄψις, οὐδ᾽ ἄλλως οὐδαμῶς πρὸς αὐτὸ λέγεται. ὡσαύτως δὲ οὐδὲ ἡ τυφλότης λέγοιτ᾽ ἂν τυφλότης ὄψεως, ἀλλὰ στέρησις μὲν ὄψεως ἡ τυφλότης λέγεται. τυφλότης δὲ ὄψεως, οὐ λέγεται. ἔτι τὰ πρός τι πάντα, πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεται. ὥστε καὶ ἡ τυφλότης εἴπερ ἦν τῶν πρός τι, ἀντέστρεφεν ἂν κἀκεῖνο, πρὸς ὃ λέγεται. ἀλλ᾽ οὐκ ἀντιστρέφει. οὐ γὰρ λέγεται ἡ ὄψις τυφλότητος ὄψις. ὅτι δὲ οὐδ᾽ ὡς τὰ ἐναντία ἀντίκειται τὰ κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν λεγόμενα, ἐκ τῶνδε δῆλον. τῶν μὲν γὰρ ἐναντίων, ὧν οὐδέν ἐστιν ἀνὰ μέσον, ἀναγκαῖον ἢ ἐν οἷς πέφυκε γί-

δαῖον κατηγορεῖται μὲν καὶ κατὰ ἀνθρώπου, καὶ κατὰ τῶν ἄλλων πολλῶν· οὐκ ἀναγκαῖον δὲ θάτερον αὐτῶν ὑπάρχειν ἐκείνοις ὧν ἂν κατηγορῆται. οὐ γὰρ πάντα ἤτοι φαῦλα ἢ σπουδαῖά ἐστι. καὶ ἔστι γέ τι τούτων ἀνὰ μέσον· οἷον, τοῦ μὲν λευκοῦ καὶ μέλανος, τὸ φαιὸν καὶ ὠχρὸν, καὶ ὅσα ἄλλα χρώματα. τοῦ δὲ φαύλου καὶ σπουδαίου, τὸ οὔτε φαῦλον, οὔτε σπουδαῖον. ἐπ᾽ ἐνίων μὲν οὖν, ὀνόματα κεῖται τοῖς ἀνὰ μέσον· οἷον, λευκοῦ καὶ μέλανος, τὸ φαιὸν καὶ ὠχρόν· καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα χρώματα, ἐπ᾽ ἐνίων δὲ ὀνόματι μὲν οὐκ εὔπορον τὸ ἀνὰ μέσον ἀποδοῦναι. τῇ δὲ ἑκατέρου τῶν ἄκρων ἀποφάσει, τὸ ἀνὰ μέσον ὁρίζεται, οἷον τὸ οὔτε ἀγαθὸν, οὔτε κακὸν, οὔτε δίκαιον, οὔτε ἄδικον. Στέρησις δὲ καὶ ἕξις λέγεται μὲν περὶ ταυτόν τι, οἷον ἡ ὄψις καὶ ἡ τυφλότης περὶ ὀφθαλμόν. καθόλου δὲ εἰπεῖν ἐν ᾧ ἂν πέφυκεν ἡ ἕξις γίνεσθαι, περὶ τοῦτο λέγεται ἑκάτερον αὐτῶν. ἐστερῆσθαι δὲ τότε λέγομεν ἕκαστον τῶν τῆς ἕξεως δεκτικῶν, ὅταν ἐν ᾧ πέφυκεν ὑπάρχειν καὶ ὅτε πέφυκεν ἔχειν, μηδαμῶς ὑπάρχῃ. νωδόν τε γὰρ λέγομεν, οὐ τῷ μὴ ἔχειν ὀδόντας, καὶ τυφλὸν, οὐ τῷ μὴ ἔχειν ὄψιν, ἀλλὰ τῷ μὴ ἔχειν, ὅτε πέφυκεν ἔχειν. ἔνια γὰρ ἐκ γενετῆς, οὔτε ὄψιν, οὔτε ὀδόντας ἔχει. ἀλλ᾽ οὐ λέγεται, οὔτε νωδὰ, οὔτε τυφλά. τὸ δὲ ἐστερῆσθαι, καὶ τὸ ἔχειν τὴν ἕξιν, οὐκ ἔστι στέρησις καὶ ἕξις. ἕξις μὲν γάρ ἐστιν ἡ ὄψις. στέρησις δὲ, ἡ τυφλότης. τὸ δὲ ἔχειν τὴν ὄψιν, οὐκ ἔστιν ὄψις· οὐδὲ τὸ τυφλὸν εἶναι τυφλότης. στέρησις γάρ τις ἡ τυφλότης ἐστί. τὸ δὲ τυφλὸν εἶναι, ἐστερῆσθαι, οὐ στέρησίς ἐστιν. ἔτι εἰ ἦν ἡ τυφλότης ταυτὸν τῷ τυφλὸν εἶναι, κατηγορεῖτο ἂν ἀμφότερα κατὰ τοῦ αὐτοῦ. ἀλλὰ

λως πρὸς ἄλλα· οἷον τὸ διπλάσιον τοῦ ἡμίσεος, αὐτὸ ὅπερ ἐστὶν ἑτέρου λέγεται· τινὸς γὰρ διπλάσιον. καὶ ἡ ἐπιστήμη δὲ τῷ ἐπιστητῷ, ὡς τὰ πρός τι ἀντίκειται, καὶ λέγεταί γε ἡ ἐπιστήμη, αὐτὸ ὅπερ ἐστὶ τοῦ ἐπιστητοῦ, καὶ τὸ ἐπιστητὸν δὲ, αὐτὸ ὅπερ ἐστὶ πρὸς τὸ ἀντικείμενον λέγεται τῆς ἐπιστήμης· τὸ γὰρ ἐπιστητὸν, τινὶ λέγεται ἐπιστητὸν, τῇ ἐπιστήμῃ. ὅσα οὖν ἀντίκειται ὡς τὰ πρός τι, αὐτὰ ἅπερ ἐστὶ τῶν ἀντικειμένων, ἢ ὁπωσδήποτε πρὸς ἄλληλα λέγεται. τὰ δὲ ὡς ἐναντία, αὐτὰ μὲν ἅπερ ἐστὶν, οὐδαμῶς πρὸς ἄλληλα λέγεται· ἐναντία μέντοι ἀλλήλων λέγεται. οὔτε γὰρ τὸ ἀγαθὸν τοῦ κακοῦ λέγεται ἀγαθὸν, ἀλλ' ἐναντίον. οὔτε τὸ λευκὸν τοῦ μέλανος λευκὸν, ἀλλ' ἐναντίον. ὥστε διαφέρουσιν αὗται αἱ ἀντιθέσεις ἀλλήλων. Ὅσα δὲ τῶν ἐναντίων τοιαῦτά ἐστιν, ὥστε ἐν οἷς πέφυκε γίνεσθαι ἢ ὧν κατηγορεῖται ἀναγκαῖον αὐτῶν θάτερον ὑπάρχειν, τούτων οὐδέν ἐστιν ἀνὰ μέσον. ὧν δὲ μὴ ἀναγκαῖον θάτερον ὑπάρχειν, τούτων ἀνὰ μέσον ἐστί τι πάντως. οἷον, νόσος καὶ ὑγεία ἐν σώματι ζῴου πέφυκε γίνεσθαι. καὶ ἀναγκαῖόν γε θάτερον αὐτῶν ὑπάρχειν ἐν τῷ τοῦ ζῴου σώματι, ἢ νόσον ἢ ὑγίειαν. καὶ περιττὸν δὲ καὶ ἄρτιον ἀριθμοῦ κατηγορεῖται. καὶ ἀναγκαῖόν γε θάτερον τῷ ἀριθμῷ ὑπάρχειν, ἢ περιττὸν ἢ ἄρτιον. καὶ οὐκ ἔστι γε τούτων οὐδὲν ἀνὰ μέσον, οὔτε νόσου καὶ ὑγιείας, οὔτε περιττοῦ καὶ ἀρτίου. ὧν δέ γε μὴ ἀναγκαῖον θάτερον ὑπάρχειν, τούτων ἐστί τι ἀνὰ μέσον. οἷον μέλαν καὶ λευκὸν ἐν τῷ σώματι πέφυκε γίνεσθαι. καὶ οὐκ ἀναγκαῖον θάτερον αὐτῶν ὑπάρχειν τῷ σώματι, οὐ γὰρ πᾶν σῶμα ἤτοι λευκὸν ἢ μέλαν ἐστίν. καὶ φαῦλον δὲ καὶ σπου-

ποιὸν καὶ πρός τι ὄν, οὐδὲν ἄτοπον ἐν ἀμφοτέροις αὐτὸ τοῖς γένεσι καταριθμεῖσθαι.

ΕΠΙΔΕΧΕΤΑΙ δὲ καὶ τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν ἐναντιότητα. καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. τὸ γὰρ θερμαίνειν, τῷ ψύχειν ἐναντίον. καὶ τὸ θερμαίνεσθαι, τῷ ψύχεσθαι. καὶ τὸ ἥδεσθαι τῷ λυπεῖσθαι. ὥστε ἐπιδέχεται ἐναντιότητα, καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. θερμαίνειν γὰρ μᾶλλον καὶ ἧττόν ἐστι. καὶ θερμαίνεσθαι μᾶλλον καὶ ἧττον, καὶ λυπεῖσθαι μᾶλλον καὶ ἧττον. ἐπιδέχεται οὖν τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν. ὑπὲρ μὲν οὖν τούτων τοσαῦτα λέγεται. Εἴρηται δὲ καὶ ὑπὲρ τοῦ κεῖσθαι ἐν τοῖς πρός τι, ὅτι παρωνύμως ἀπὸ τῶν θέσεων λέγεται. ὑπὲρ δὲ τῶν λοιπῶν τοῦ τε πότε, καὶ τοῦ ποῦ, καὶ τοῦ ἔχειν διὰ τὸ προφανῆ εἶναι, οὐδὲν ὑπὲρ αὐτῶν ἄλλο λέγεται. ἢ ὅσα ἐν ἀρχῇ ἐρρέθη, ὅτι τὸ ἔχειν μὲν σημαίνει τὸ ὑποδεδέσθαι, τὸ ὡπλίσθαι. τὸ δὲ ποῦ, οἷον ἐν Λυκείῳ, ἐν ἀγορᾷ. καὶ τὰ ἄλλα δὲ ὅσα ὑπὲρ αὐτῶν ἐρρέθη. ὑπὲρ μὲν οὖν τῶν προτεθέντων γενῶν ἱκανὰ τὰ εἰρημένα.

ΠΕΡΙ δὲ τῶν ἀντικειμένων ποσαχῶς εἴωθεν ἀντικεῖσθαι ῥητέον. λέγεται γὰρ ἕτερον ἑτέρῳ ἀντικεῖσθαι τετραχῶς, ἢ ὡς τὰ πρός τι, ἢ ὡς τὰ ἐναντία, ἢ ὡς στέρησις καὶ ἕξις, ἢ ὡς κατάφασις καὶ ἀπόφασις. ἀντίκειται δὲ ἕκαστον τῶν τοιούτων, ὡς τύπῳ εἰπεῖν. ὡς μὲν τὰ πρός τι, οἷον τὸ διπλάσιον τῷ ἡμίσει. ὡς δὲ τὰ ἐναντία, οἷον τὸ κακὸν τῷ ἀγαθῷ. ὡς δὲ κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν, οἷον τυφλότης καὶ ὄψις. ὡς δὲ κατάφασις καὶ ἀπόφασις, οἷον κάθηται, οὐ κάθηται. ὅσα μὲν οὖν ὡς τὰ πρός τι ἀντίκειται, αὐτὰ ἅπερ ἐστί, τῶν ἀντικειμένων λέγονται, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλ-

λον. οὐδὲν γὰρ μᾶλλον τὸ τετράγωνον τοῦ ἑτερομήκους κύκλος ἐστίν. οὐδέτερον γὰρ ἐπιδέχεται τὸν τοῦ κύκλου λόγον. ἁπλῶς δέ, ἐὰν μὴ ἐπιδέχεται ἀμφότερα τὸν τοῦ προκειμένου λόγον, οὐ ῥηθήσεται τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου μᾶλλον. οὐ πάντα οὖν ἐπιδέχεται τὰ ποιὰ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. Τῶν μὲν οὖν εἰρημένων οὐδὲν ἴδιον ποιότητος. ὅμοια δὲ ἢ ἀνόμοια κατὰ μόνας τὰς ποιότητας λέγεται. ὅμοιον γὰρ ἕτερον ἑτέρῳ οὐκ ἔστι κατ' ἄλλο οὐδέν, ἀλλ' ἢ καθὸ ποιόν ἐστιν. ὥστε ἴδιον ἂν εἴη ποιότητος, τὸ ὅμοιον ἢ ἀνόμοιον λέγεσθαι κατ' αὐτήν. οὐ δεῖ δὲ ταράττεσθαι μή τις ἡμᾶς φήσῃ ὑπὲρ ποιότητος τὴν πρόθεσιν ποιησαμένους, πολλὰ τῶν πρός τι συγκαταριθμεῖσθαι. τὰς γὰρ ἕξεις καὶ τὰς διαθέσεις τῶν πρός τι ἐλέγομεν εἶναι. σχεδὸν γὰρ ἐπὶ πασῶν τῶν τοιούτων ποιοτήτων τὰ γένη τῶν πρός τι λέγεται. τῶν δὲ καθ' ἕκαστα, οὐδέν. ἡ μὲν γὰρ ἐπιστήμη γένος οὖσα, αὐτὸ ὅπερ ἐστὶν ἑτέρου λέγεται. τινὸς γὰρ ἐπιστήμη λέγεται. τῶν δὲ καθ' ἕκαστον, οὐδὲν αὐτὸ ὅπερ ἐστὶν ἑτέρου λέγεται, οἷον ἡ γραμματικὴ οὐ λέγεται τινὸς γραμματική, οὐδὲ ἡ μουσικὴ, τινὸς μουσική. ἀλλ' ἢ ἄρα κατὰ τὸ γένος καὶ αὗται τῶν πρός τι λέγονται, οἷον ἡ γραμματικὴ λέγεται τινὸς ἐπιστήμη, οὐ τινὸς γραμματική. καὶ ἡ μουσικὴ τινὸς ἐπιστήμη, οὐ τινὸς μουσική. ὥστε αἱ καθ' ἕκαστα, οὐκ εἰσὶ τῶν πρός τι. λεγόμεθα δέ γε ποιοὶ ταῖς καθ' ἕκαστα. ταύτας γὰρ καὶ ἔχομεν τὰς ἐπιστήμας. ἐπιστήμονες γὰρ λεγόμεθα τῷ ἔχειν τῶν καθ' ἕκαστα ἐπιστημῶν τινάς. ὥστε αὗται ἂν καὶ ποιότητες εἴησαν αἱ καθ' ἕκαστα καθ' ἅς ποτε καὶ ποιοὶ λεγόμεθα. αὗται δὲ οὐκ εἰσὶ τῶν πρός τι. ἔτι εἰ τυγχάνει τὸ αὐτὸ καὶ

ἐκ τοῦ καθέκαστα προχειριζομένῳ τὰς ἄλλας κατηγορίας, οἷον εἰ ἔστιν ἡ δικαιοσύνη τῇ ἀδικίᾳ ἐναντίον. ποιὸν δὲ ἡ δικαιοσύνη, ποιὸν ἄρα καὶ ἡ ἀδικία. οὐδεμία γὰρ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν ἐφαρμόζει τῇ ἀδικίᾳ. οὔτε τὸ ποσὸν, οὔτε τὸ πρός τι, οὔτε τὸ ποῦ, οὐδ' ὅλως τι τῶν τοιούτων οὐδὲν, ἀλλ' ἢ ποιόν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν κατὰ τὸ ποιὸν ἐναντίων. Ἐπιδέχεται δὲ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον τὰ ποιά. λευκὸν γὰρ μᾶλλον καὶ ἧττον ἕτερον ἑτέρου λέγεται. καὶ δίκαιον ἕτερον ἑτέρου λέγεται μᾶλλον καὶ ἧττον. καὶ ταῦτα δὲ ἐπίτασιν λαμβάνει. λευκὸν γὰρ ὂν, ἔτι ἐνδέχεται λευκότερον γενέσθαι, οὐ πάντα δὲ, ἀλλὰ τὰ πλεῖστα. δικαιοσύνη γὰρ δικαιοσύνης εἰ λέγοιτο μᾶλλον καὶ ἧττον, ἀπορήσειεν ἄν τις. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων διαθέσεων. ἔνιοι γὰρ ἀμφισβητοῦσι περὶ τῶν τοιούτων. δικαιοσύνην μὲν γὰρ δικαιοσύνης οὐ πάνυ φασὶ μᾶλλον καὶ ἧττον δεῖν λέγεσθαι. οὐδὲ ὑγείαν ὑγιείας. ἧττον μέντοι ἔχειν ἕτερον ἑτέρου ὑγίειαν φασὶ, καὶ δικαιοσύνην ἕτερον ἑτέρου ἧττον ἔχειν. ὡσαύτως δὲ καὶ γραμματικὴν γραμματικῆς, καὶ τὰς ἄλλας διαθέσεις. ἀλλ' οὖν τάγε κατ' αὐτὰς λεγόμενα ποιὰ, ἀναμφισβητήτως ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. γραμματικώτερος γὰρ ἕτερος ἑτέρου λέγεται. καὶ ὑγιεινότερος καὶ δικαιότερος, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. τρίγωνον δὲ καὶ τετράγωνον, οὐ δοκεῖ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον ἐπιδέχεσθαι. οὐδὲ τῶν ἄλλων σχημάτων οὐδέν. τὰ μὲν γὰρ ἐπιδεχόμενα τὸν τοῦ τριγώνου λόγον, καὶ τὸν τοῦ κύκλου, πάνθ' ὁμοίως τρίγωνα ἢ κύκλοι εἰσί. τῶν δὲ μὴ ἐπιδεχομένων τὸν αὐτὸν λόγον, οὐδὲν ἕτερον ἑτέρου ῥηθήσεται μᾶλ-

ὁπωσοῦν ἄλλως ἀπ' αὐτῶν. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν πλείστων, καὶ σχεδὸν ἐπὶ πάντων παρωνύμως λέγεται. οἷον ἀπὸ τῆς λευκότητος, ὁ λευκὸς, καὶ ἀπὸ τῆς γραμματικῆς, ὁ γραμματικὸς, καὶ ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης, ὁ δίκαιος. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἐπ' ἐνίων δὲ, διὰ τὸ μὴ κεῖσθαι ταῖς ποιότησιν ὀνόματα, οὐκ ἐνδέχεται τὰ λεγόμενα παρωνύμως ἀπ' αὐτῶν λέγεσθαι. οἷον ὁ δρομικὸς, ἢ ὁ πυκτικὸς, ὁ κατὰ δύναμιν φυσικὴν λεγόμενος, ἀπ' οὐδεμιᾶς ποιότητος παρωνύμως λέγεται. οὐ γὰρ κεῖται ὀνόματα ταῖς δυνάμεσι ταύταις, καθ' ἃς οὗτοι ποιοὶ λέγονται, ὥσπερ ταῖς ἐπιστήμαις, καθ' ἃς πυκτικοὶ ἢ παλαιστρικοὶ κατὰ διάθεσιν λέγονται. ἡ πυκτικὴ γὰρ ἐπιστήμη λέγεται, καὶ παλαιστρική. ποιοὶ δὲ ἀπὸ τούτων παρωνύμως, οἱ διακείμενοι λέγονται. ἐνίοτε δὲ καὶ ὀνόματος κειμένου, οὐ λέγεται παρωνύμως τὸ κατ' αὐτὴν ποιὸν λεγόμενον, οἷον ἀπὸ τῆς ἀρετῆς ὁ σπουδαῖος. τῷ γὰρ ἀρετὴν ἔχειν, σπουδαῖος λέγεται. ἀλλ' οὐ παρωνύμως ἀπὸ τῆς ἀρετῆς. οὐκ ἐπὶ πολλῶν δὲ τὸ τοιοῦτόν ἐστιν. ποιὰ οὖν λέγεται τὰ παρωνύμως τὰ ἀπὸ τῶν εἰρημένων ποιοτήτων λεγόμενα, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως ἀπ' αὐτῶν. ὑπάρχει δὲ καὶ ἐναντιότης κατὰ τὸ ποιόν, οἷον ἡ δικαιοσύνη ἀδικίᾳ ἐναντίον. καὶ λευκότης, μελανίᾳ, καὶ τὰ ἄλλα δὲ ὡσαύτως. καὶ τὰ κατ' αὐτὰς δὲ ποιὰ λεγόμενα, οἷον τὸ ἄδικον τῷ δικαίῳ, καὶ τὸ λευκὸν τῷ μέλανι. οὐκ ἐπὶ πάντων δὲ τὸ τοιοῦτόν ἐστι, τῷ γὰρ πυρρῷ ἢ ὠχρῷ ἢ ταῖς τοιαύταις χροιαῖς, οὐδέν ἐστιν ἐναντίον, ποιαῖς οὖσιν. Ἔτι δὲ ἐὰν τῶν ἐναντίων θάτερον ᾖ ποιόν, καὶ τὸ λοιπὸν ἔσται ποιόν. τοῦτο δὲ δῆλον

ποιαί. οἷον ἥ τε μανικὴ ἔκστασις, καὶ ἡ ὀργὴ, καὶ τὰ τοιαῦτα· ποιοὶ γὰρ κατ' αὐτὰς λέγονται, οἷον ὀργίλοι τε καὶ μανικοί. ὁμοίως δὲ καὶ ὅσαι ἐκστάσεις μὴ φυσικαὶ, ἀλλ' ἀπό τινων ἄλλων συμπτωμάτων γεγένηνται, δυσαπάλλακτοι, ἢ καὶ ὅλως ἀκίνητοι, ποιότητες καὶ τὰ τοιαῦτα. ποιοὶ γὰρ κατ' αὐτὰς λέγονται. ὅσα δὲ ἀπὸ ῥᾳδίως καὶ ταχὺ καθισταμένων γίνεται, πάθη λέγονται. οἷον εἰ λυπούμενός τις ὀργιλώτερος γίνεται, πάθος λέγεται. οὐδὲ γὰρ λέγεται ὀργίλος, ὁ ἐν τῷ τοιούτῳ πάθει ὀργιλώτερος ὤν, ἀλλὰ μᾶλλον τῷ πεπονθέναι τι, ὥστε πάθη μὲν τὰ τοιαῦτα λέγεται· ποιότητες δὲ, οὔ. Τέταρτον δὲ γένος ποιότητος σχῆμά τε, καὶ ἡ περὶ ἕκαστον ὑπάρχουσα μορφή. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις, εὐθύτης, καὶ καμπυλότης, καὶ εἴ τι ἄλλο τούτοις ὅμοιόν ἐστι. καθ' ἕκαστον γὰρ τούτων ποιόν τι λέγεται. τὸ γὰρ τρίγωνον ἢ τετράγωνον εἶναι ποιόν τι λέγεται. καὶ τὸ εὐθὺ ἢ καμπύλον. καὶ κατὰ τὴν μορφὴν δὲ ἕκαστον ποιὸν λέγεται. τὸ δὲ μανὸν καὶ πυκνὸν, καὶ τραχὺ, καὶ λεῖον δόξειε μὲν ἂν ποιόν τι σημαίνειν, ἔοικε δὲ ἀλλότρια τὰ τοιαῦτα εἶναι τῆς περὶ τὸ ποιὸν διαιρέσεως. θέσιν γάρ τινα μᾶλλον φαίνεται τῶν μορίων ἑκάτερον δηλοῦν. πυκνὸν μὲν γὰρ λέγεται τῷ τὰ μόρια σύνεγγυς εἶναι ἀλλήλοις. μανὸν δὲ τῷ διεστάναι ἀπ' ἀλλήλων. καὶ λεῖον μὲν, τῷ ἐπ' εὐθείας πως τὰ μόρια κεῖσθαι. τραχὺ δὲ, τῷ τὸ μὲν ὑπερέχειν, τὸ δὲ ἐλλείπειν. Ἴσως μὲν οὖν καὶ ἄλλος ἄν τις φανείη τρόπος ποιότητος. ἀλλ' οἵ γε μάλιστα σχεδὸν λεγόμενοι, οὗτοί εἰσιν. ποιότητες μὲν οὖν εἰσιν αἱ εἰρημέναι, ποιὰ δὲ τὰ κατὰ ταύτας παρωνύμως λεγόμενα, ἢ

αὐτὸν τρόπον τοῖς εἰρημένοις παθητικαὶ ποιότητες λέγονται, ἀλλὰ τῷ αὐτὰς ἀπὸ πάθους γεγονέναι. ὅτι μὲν οὖν γίνονται διὰ πάθος πολλαὶ μεταβολαὶ χρωμάτων, δῆλον. αἰσχυνθεὶς γάρ τις, ἐρυθρὸς ἐγένετο, καὶ φοβηθεὶς ὠχρὸς καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων. ὥστε καὶ εἴ τις φύσει τῶν τοιούτων τι παθῶν πέπονθεν, ἔκ τινων φυσικῶν συμπτωμάτων, τὴν ὁμοίαν χροιὰν εἰκός ἐστιν αὐτὸν ἔχειν. ἥτις γὰρ νῦν ἐν τῷ αἰσχυνθῆναι διάθεσις τῶν περὶ τὸ σῶμα ἐγένετο, καὶ κατὰ φυσικὴν σύστασιν ἡ αὐτὴ γένοιτ' ἂν διάθεσις. ὥστε φύσει καὶ τὴν χροιὰν ὁμοίαν γενέσθαι, ὅσα μὲν οὖν τῶν τοιούτων συμπτωμάτων ἀπό τινων παθῶν δυσκινήτων καὶ παραμονίμων τὴν ἀρχὴν εἴληφε, παθητικαὶ ποιότητες λέγονται. εἴτε γὰρ ἐν τῇ κατὰ φύσιν συστάσει ὠχρότης ἢ μελανία γένηται, ποιότης λέγεται. ποιοὶ γὰρ κατὰ ταύτας λεγόμεθα. εἴτε διὰ νόσον μακρὰν, εἴτε διὰ καῦμα τὸ αὐτὸ τοῦτο συμβέβηκεν ὠχρότης ἢ μελανία. καὶ μὴ ῥαδίως ἀποκαθίστανται, ἢ καὶ διὰ βίου παραμένουσι, ποιότητες καὶ αὗται λέγονται. ὁμοίως γὰρ ποιοὶ κατὰ ταύτας λεγόμεθα. ὅσα δὲ ἀπὸ ῥαδίως διαλυομένων, καὶ ταχὺ ἀποκαθισταμένων γίνεται, πάθη λέγονται. ποιότητες δὲ, οὔ. οὐ γὰρ λέγονται ποιοί τινες κατ' αὐτάς. οὔτε γὰρ ὁ ἐρυθριῶν διὰ τὸ αἰσχυνθῆναι λέγεται ἐρυθρίας, οὔτε ὁ ὠχριῶν διὰ τὸ φοβεῖσθαι ὠχρίας, ἀλλὰ μᾶλλον τῷ πεπονθέναι τι. ὥστε πάθη μὲν τὰ τοιαῦτα λέγονται. ποιότητες δὲ, οὔ. ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν παθητικαὶ ποιότητες καὶ πάθη λέγονται. ὅσα τε γὰρ ἐν τῇ γενέσει εὐθὺς ἀπό τινων παθῶν δυσκινήτων γεγένηται, ποιότητες λέγονται καὶ αὐ-

οἷον πυκτικοὶ ἢ δρομικοὶ λέγονται, οὐ τῷ διακεῖσθαί πως, ἀλλὰ τῷ δύναμιν ἔχειν φυσικὴν ἢ ἀδυναμίαν τοῦ ποιῆσαί τι ῥᾳδίως. ὑγιεινοὶ δὲ λέγονται τῷ δύναμιν ἔχειν φυσικὴν τοῦ μηδὲν πάσχειν ὑπὸ τῶν τυχόντων ῥᾳδίως. νοσώδεις δὲ τῷ ἀδυναμίαν ἔχειν φυσικὴν, τοῦ μηδὲν πάσχειν ῥᾳδίως ὑπὸ τῶν τυχόντων. ὁμοίως δὲ τούτοις, καὶ τὸ σκληρὸν καὶ τὸ μαλακὸν ἔχει. τὸ μὲν γὰρ σκληρὸν λέγεται, τῷ δύναμιν ἔχειν φυσικὴν τοῦ μὴ ῥᾳδίως διαιρεῖσθαι. τὸ δὲ μαλακὸν, τῷ ἀδυναμίαν ἔχειν τοῦ αὐτοῦ τούτου. Τρίτον δὲ γένος ποιότητος, παθητικαὶ ποιότητες ἢ πάθη. ἔστι δὲ τοιαῦτα. οἷον γλυκύτης τε καὶ πικρότης, καὶ στρυφνότης, καὶ πάντα τὰ τούτοις συγγενῆ. ἔτι δὲ, καὶ θερμότης, καὶ ψυχρότης, καὶ λευκότης, καὶ μελανία. ὅτι μὲν οὖν καὶ αὗται ποιότητές εἰσι, φανερόν. τὰ γὰρ δεδεγμένα αὐτὰ ποιὰ λέγεται κατ᾽ αὐτάς. οἷον τὸ μέλι τῷ γλυκύτητα δεδέχθαι, λέγεται γλυκύ. καὶ τὸ σῶμα λευκὸν, τῷ λευκότητα δεδέχθαι. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Παθητικαὶ δὲ ποιότητες λέγονται, οὐ τῷ αὐτὰ τὰ δεδεγμένα τὰς ποιότητας, πεπονθέναι τί. οὔτε γὰρ τὸ μέλι τῷ πεπονθέναι τι λέγεται γλυκύ. οὔτε τι ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν. ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ ἡ θερμότης καὶ ἡ ψυχρότης παθητικαὶ ποιότητες λέγονται. οὐ τῷ αὐτὰ τὰ δεδεγμένα πεπονθέναι τι. τῷ δὲ κατὰ τὰς αἰσθήσεις ἑκάστην τῶν εἰρημένων ποιοτήτων πάθους εἶναι ποιητικὴν, παθητικαὶ ποιότητες λέγονται. ἥτε γὰρ γλυκύτης πάθος τι κατὰ τὴν γεῦσιν ἐμποιεῖ. καὶ ἡ θερμότης κατὰ τὴν ἁφήν. ὁμοίως δὲ καὶ αἱ ἄλλαι. λευκότης δὲ καὶ μελανία, καὶ αἱ ἄλλαι χροιαὶ, οὐ τὸν

ρίως αὐτῆς ἐπιστήμην τις λάβῃ· ἐὰν τι μὴ μεγάλη μεταβολὴ γένηται ὑπὸ νόσου, ἢ ἄλλου τινὸς τοιούτου. ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ ἀρετή. οἷον ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ σωφροσύνη. καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων, οὐκ εὐκίνητον δοκεῖ εἶναι, οὐδὲ εὐμετάβολον. διαθέσεις δὲ λέγονται ἅ ἐστιν εὐκίνητα, καὶ ταχὺ μεταβάλλοντα. οἷον θερμότης, καὶ κατάψυξις, καὶ νόσος, καὶ ὑγεία, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. διάκειται μὲν γάρ πως κατὰ ταύτας ὁ ἄνθρωπος. ταχὺ δὲ μεταβάλλει ἐκ θερμοῦ ψυχρὸς γενόμενος. καὶ ἐκ τοῦ ὑγιαίνειν εἰς τὸ νοσεῖν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. εἰ μή τις καὶ αὐτῶν τούτων τυγχάνει διὰ χρόνου πλῆθος ἤδη πεφυσιωμένη, καὶ ἀνίατος, ἢ πάνυ δυσκίνητος οὖσα, ἣν ἄν τις ἴσως ἕξιν ἤδη προσαγορεύσοι. φανερὸν δὲ ὅτι ταῦτα βούλονται ἕξεις λέγειν ἅ ἐστι πολυχρονιώτερα καὶ δυσκινητότερα. τοὺς μὲν γὰρ τὰ τῶν ἐπιστημῶν μὴ πάνυ τι κατέχοντας, ἀλλ᾽ εὐκινήτους ὄντας. οὔ φασιν ἕξιν ἔχειν. καίτοι διάκεινταί γέ πως κατὰ τὴν ἐπιστήμην, ἢ χεῖρον, ἢ βέλτιον. ὥστε διαφέρει ἕξις διαθέσεως, τῷ τὸ μὲν εὐκίνητον εἶναι. τὸ δὲ πολυχρονιώτεραν τε καὶ δυσκινητοτέραν. εἰσὶ δὲ αἱ μὲν ἕξεις καὶ διαθέσεις. αἱ δὲ διαθέσεις, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἕξεις. οἱ μὲν γὰρ ἕξεις ἔχοντες, καὶ διάκεινταί γε πῶς κατ᾽ αὐτάς. οἱ δὲ διακείμενοι, οὐ πάντως καὶ ἕξιν ἔχουσιν. Ἕτερον δὲ γένος ποιότητος, καθ᾽ ὃ πυκτικοὺς ἢ δρομικοὺς ἢ ὑγιεινοὺς ἢ νοσώδεις λέγομεν. καὶ ἁπλῶς ὅσα κατὰ δύναμιν φυσικὴν ἢ ἀδυναμίαν λέγεται. οὐ γὰρ τῷ διακεῖσθαί πως ἕκαστον τῶν τοιούτων λέγεται, ἀλλὰ τῷ δύναμιν ἔχειν φυσικὴν ἢ ἀδυναμίαν, τοῦ ποιῆσαί τι ῥαδίως ἢ μηδὲν πάσχειν.

οἷον

πλάσιόν ἐστιν, εὐθὺς ἀφωρισμένως οἶδεν. εἰ γὰρ μηδενὸς τῶν ἀφωρισμένων οἶδεν αὐτὸ διπλάσιον, οὐδ' εἰ διπλάσιόν ἐστιν ὅλως οἶδεν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ δέ τι, εἰ οἶδεν ὅτι κάλλιόν ἐστι, καὶ ὅτου κάλλιόν ἐστιν εὐθὺς ἀφωρισμένως ἀναγκαῖον εἰδέναι διὰ ταῦτα. οὐκ ἀορίστως δὲ εἴσεται, ὅτι τοῦτό ἐστι χείρονος κάλλιον. ὑπόληψις γὰρ τὸ τοιοῦτον γίνεται, οὐκ ἐπιστήμη. οὐ γὰρ ἔτι εἴσεται ἀκριβῶς ὅτι ἐστὶ χείρονος κάλλιον. εἰ γὰρ οὕτως ἔτυχεν, οὐδέν ἐστι χεῖρον αὐτοῦ. ὥστε φανερὸν ὅτι ἀναγκαῖόν ἐστιν ὃ ἂν εἰδῇ τις τῶν πρός τι ἀφωρισμένως, κἀκεῖνο πρὸς ὃ λέγεται ἀφωρισμένως ἀναγκαῖον εἰδέναι. τὴν δέ γε κεφαλὴν καὶ τὴν χεῖρα, καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων, αἵ εἰσιν οὐσίαι, αὐτὰ μὲν ἅπερ ἐστὶν ὡρισμένως ἐστὶν εἰδέναι. πρὸς ὃ δὲ λέγεται οὐκ ἀναγκαῖον. τίνος γὰρ αὕτη ἡ κεφαλή. καὶ τίνος ἡ χείρ, οὐκ ἔστιν εἰδέναι ἀφωρισμένως. ὥστε οὐκ ἂν εἴη ταῦτα τῶν πρός τι. εἰ δὲ μή ἐστι ταῦτα τῶν πρός τι, ἀληθὲς ἂν εἴη λέγειν, ὅτι οὐδεμία οὐσία τῶν πρός τι ἐστίν. ἴσως δὲ χαλεπὸν καὶ ὑπὲρ τῶν τοιούτων σφοδρῶς ἀποφαίνεσθαι μὴ πολλάκις ἐπεσκεμμένους περὶ αὐτῶν. τὸ μὲν τοι διηπορηκέναι ἐφ' ἑκάστου αὐτῶν, οὐκ ἄχρηστόν ἐστιν.

ΠΟΙΟΤΗΤΑ δὲ λέγω, καθ' ἣν ποιοί τινες λέγονται, ἔστι δὲ ἡ ποιότης τῶν πλεοναχῶς λεγομένων. ἓν μὲν οὖν εἶδος ποιότητος ἕξις καὶ διάθεσις λεγέσθωσαν. διαφέρει δὲ ἕξις διαθέσεως, τῷ μονιμώτερον εἶναι καὶ πολυχρονιώτερον. τοιαῦται δὲ αἵτε ἐπιστῆμαι, καὶ αἱ ἀρεταί. ἥτε γὰρ ἐπιστήμη δοκεῖ τῶν παραμονίμων εἶναι, καὶ δυσκινήτων. ἐὰν καὶ με-

γεται τινός τις ἄνθρωπος, οὐδὲ ὁ τὶς βοῦς, τινός τις βοῦς· ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ μέρη· ἡ γάρ τις χεὶρ, οὐ λέγεται τινός τις χεὶρ, ἀλλὰ τινὸς χείρ· καὶ ἡ τὶς κεφαλὴ οὐ λέγεται τινός τις κεφαλὴ, ἀλλὰ τινὸς κεφαλή· ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν δευτέρων οὐσιῶν, ἐπί γε τῶν πλείστων· οἷον ἄνθρωπος, οὐ λέγεται τινὸς ἄνθρωπος, οὐδὲ ὁ βοῦς, τινὸς βοῦς· οὐδὲ τὸ ξύλον, τινὸς ξύλον, ἀλλὰ τινὸς κτῆμα λέγεται. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν τοιούτων φανερὸν ὅτι οὐκ ἔστι τῶν πρός τι. ἐπ᾽ ἐνίων δὲ τῶν δευτέρων οὐσιῶν ἔχει ἀμφισβήτησιν, οἷον ἡ κεφαλὴ τινὸς λέγεται κεφαλὴ, καὶ ἡ χεὶρ, τινὸς λέγεται χείρ· καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων· ὥστε ταῦτα τῶν πρός τι δόξειεν ἂν εἶναι. Εἰ μὲν οὖν ἱκανῶς ὁ τῶν πρός τι ὁρισμὸς ἀποδέδοται, ἢ τῶν πάνυ χαλεπῶν, ἢ τῶν ἀδυνάτων ἐστὶ τὸ δεῖξαι, ὡς οὐδεμία οὐσία τῶν πρός τι λέγεται. εἰ δὲ μὴ ἱκανῶς, ἀλλ᾽ ἔστι τὰ πρός τι, οἷς τὸ εἶναι ταυτόν ἐστι, τῷ πρός τι πως ἔχειν, ἴσως ἂν ῥηθείη τι πρὸς ταῦτα. ὁ δὲ πρότερος ὁρισμὸς παρακολουθεῖ μὲν πᾶσι τοῖς πρός τι. οὐ μήν γε ταυτόν ἐστι, τὸ πρός τι αὐτοῖς εἶναι, τὸ αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν ἑτέρων εἶναι λέγεσθαι. ἐκ δὲ τούτων δῆλόν ἐστιν, ὅτι ἐάν τις εἰδῇ τι ὡρισμένως τῶν πρός τι, κἀκεῖνο πρὸς ὃ λέγεται ὡρισμένως εἴσεται. φανερὸν οὖν καὶ ἐξ αὐτῶν ἐστιν. εἰ γὰρ οἶδέ τις τὸ δέ τι, ὅτι ἐστὶ τῶν πρός τι. ἔστι δὲ τὸ εἶναι τοῖς πρός τι ταυτὸ τῷ πρός τι πως ἔχειν, κἀκεῖνο οἶδε πρὸς ὃ τοῦτο πως ἔχει. εἰ γὰρ μὴ οἶδεν ὅλως πρὸς ὃ τοῦτο πως ἔχει, οὐδ᾽ εἰ πρός τι πως ἔχει εἴσεται. καὶ ἐπὶ τῶν καθέκαστα δὲ δῆλον τὸ τοιοῦτον. οἷον τὸ δέ τι εἰ τὶς οἶδε ἀφωρισμένως ὅτι ἐστὶ διπλάσιον, καὶ ὅτου δι

στήμην τὸ ἐπιστητὸν οὐ συναναιρεῖ. ἐπιστητοῦ γὰρ μὴ ὄντος, οὐκ ἔσται ἐπιστήμη. οὐδενὸς γὰρ ἔτι ἔσται ἐπιστήμη. ἐπιστήμης δὲ μὴ οὔσης, οὐδὲν κωλύει ἐπιστητὸν εἶναι. οἷον καὶ ὁ τοῦ κύκλου τετραγωνισμός. εἴγε ἐστὶν ἐπιστητὸν, ἐπιστήμη μὲν αὐτοῦ οὐκ ἔστιν οὐδέπω, αὐτὸ δὲ ἐπιστητόν ἐστιν. Ἔτι ζῴου μὲν ἀναιρεθέντος, οὐκ ἔσται ἐπιστήμη, τῶν δὲ ἐπιστητῶν πολλὰ ἐνδέχεται εἶναι. ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ τὰ ἐπὶ τῆς αἰσθήσεως ἔχει. τὸ γὰρ αἰσθητὸν πρότερον τῆς αἰσθήσεως δοκεῖ εἶναι. τὸ μὲν γὰρ αἰσθητὸν ἀναιρεθὲν, συναναιρεῖ τὴν αἴσθησιν. ἡ δὲ αἴσθησις, τὸ αἰσθητὸν οὐ συναναιρεῖ. αἱ γὰρ αἰσθήσεις περὶ σῶμα, καὶ ἐν σώματί εἰσιν. αἰσθητοῦ δὲ ἀναιρεθέντος, ἀναιρεῖται καὶ τὸ σῶμα. τῶν γὰρ αἰσθητῶν καὶ τὸ σῶμα. σώματος δὲ μὴ ὄντος, ἀναιρεῖται καὶ ἡ αἴσθησις. ὥστε συναναιρεῖ τὸ αἰσθητὸν τὴν αἴσθησιν. ἡ δέ γε αἴσθησις τὸ αἰσθητὸν οὐ συναναιρεῖ. ζῴου γὰρ ἀναιρεθέντος, ἡ αἴσθησις μὲν ἀναιρεῖται, αἰσθητὸν δὲ οὔ. αἰσθητὸν δέ ἐστι σῶμα. οἷον, θερμὸν, γλυκύ. πικρὸν, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ὅσα ἐστὶν αἰσθητά. Ἔτι ἡ μὲν αἴσθησις ἅμα τῷ αἰσθητικῷ γίνεται. ἅμα γὰρ τῷ ζῴῳ γίνεται καὶ ἡ αἴσθησις, τὸ δέ γε αἰσθητόν ἐστι, καὶ πρὸ τοῦ ζῷον ἢ αἴσθησιν εἶναι. πῦρ γὰρ καὶ ὕδωρ καὶ τὰ τοιαῦτα ἐξ ὧν καὶ τὸ ζῷον συνίσταται, ἔστι καὶ πρὸ τοῦ ζῷον ὅλως ἢ αἴσθησιν εἶναι. ὥστε πρότερον ἂν τῆς αἰσθήσεως, τὸ αἰσθητὸν εἶναι δόξειεν. Ἔχει δὲ ἀπορίαν, πότερον οὐδεμία οὐσία τῶν πρός τι λέγεται καθάπερ δοκεῖ, ἢ τοῦτο ἐνδέχεται κατά τινας τῶν δευτέρων οὐσιῶν. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν πρώτων οὐσιῶν ἀληθές ἐστιν. οὔτε γὰρ τὰ ὅλα οὔτε τὰ μέρη τῶν πρώτων οὐσιῶν, πρός τι λέγεται. ὁ γάρ τις ἄνθρωπος, οὐ λέ-

λέγεται. ἐὰν δέ γε μὴ οἰκείως ἀποδοθῇ πρὸς ὅ ποτε λέγεται, περιαιρουμένων τῶν ἄλλων, καταλιπομένου δὲ μόνου τούτου πρὸς ὃ ἀπεδόθη, οὐ ῥηθήσεται πρὸς αὐτό. ἀποδεδόσθω γὰρ ὁ δοῦλος ἀνθρώπου, καὶ τὸ πτερὸν ὄρνιθος· καὶ περιῃρήσθω τοῦ ἀνθρώπου τὸ, δεσπότην αὐτὸν εἶναι· οὐ γὰρ ἔτι δοῦλος πρὸς ἄνθρωπον ῥηθήσεται. μὴ γὰρ ὄντος δεσπότου, οὐδὲ δοῦλος ἔτι ἔσται. ὡσαύτως καὶ τοῦ ὄρνιθος, περιῃρήσθω τὸ πτερωτῷ εἶναι· οὐ γὰρ ἔτι ἔσται τὸ πτερὸν τῶν πρός τι. μὴ γὰρ ὄντος πτερωτοῦ, οὐδὲ πτερὸν ἔσται τινός. ὥστε δεῖ μὲν ἀποδιδόναι πρὸς ὅ ποτε οἰκείως δέδοται. κἂν μὲν ὄνομα ᾖ κείμενον, ῥᾳδία ἡ ἀπόδοσις γίνεται. μὴ ὄντος δὲ, ἀναγκαῖον ἴσως ὀνοματοποιεῖν. οὕτω δὲ ἀποδιδομένων, φανερὸν ὅτι πάντα τὰ πρός τι πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεται. Δοκεῖ δὲ τὰ πρός τι ἅμα τῇ φύσει εἶναι. καὶ ἐπὶ μὲν τῶν πλείστων ἀληθές ἐστιν. ἐπ' ἐνίων δὲ, οὐκ ἀληθές. ἅμα γὰρ διπλάσιόν τέ ἐστι καὶ ἥμισυ. καὶ ἡμίσεος ὄντος, διπλάσιόν ἐστι. καὶ δεσπότου ὄντος, δοῦλός ἐστι, καὶ δούλου ὄντος, δεσπότης ἐστίν. ὁμοίως δὲ τούτοις, καὶ τὰ ἄλλα. καὶ συναναιρεῖ δὲ ταῦτα ἄλληλα. μὴ γὰρ ὄντος διπλασίου, οὐκ ἔσται ἥμισυ. καὶ ἡμίσεος μὴ ὄντος, οὐκ ἔσται διπλάσιον, ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὅσα τοιαῦτα. οὐκ ἐπὶ πάντων δὲ τῶν πρός τι ἀληθὲς δοκεῖ τὸ ἅμα τῇ φύσει εἶναι. τὸ γὰρ ἐπιστητὸν πρότερον ἂν δόξειε τῆς ἐπιστήμης εἶναι. ὡς γὰρ ἐπὶ τὸ πολὺ προϋπαρχόντων τῶν πραγμάτων, τὰς ἐπιστήμας λαμβάνομεν. ἐπ' ὀλίγων γὰρ ἂν ἢ ἐπ' οὐδενὸς ἴδοι τις ἂν, ἅμα τῷ ἐπιστητῷ τὴν ἐπιστήμην γινομένην. ἔτι τὸ μὲν ἐπιστητὸν ἀναιρεθὲν, συναναιρεῖ τὴν ἐπιστήμην. ἡ δὲ ἐπι-

κεῖται. καὶ ἀντιστρέφει γε, ἐὰν οἰκείως ἀποδοθῇ. τὸ γὰρ πηδαλιωτὸν πηδαλίῳ πηδαλιωτόν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων· οἷον ἡ κεφαλὴ, οἰκειοτέρως ἂν ἀποδοθείη κεφαλωτοῦ κεφαλὴ, ἢ ζῴου ἀποδιδομένη. οὐ γὰρ ᾗ ζῷον, κεφαλὴν ἔχει. πολλὰ γὰρ τῶν ζῴων κεφαλὴν οὐκ ἔχει. οὕτω δὲ ῥᾷον ἂν ἴσως τις λάβοι οἷς μὴ κεῖται ὀνόματα, εἰ ἀπὸ τῶν πρώτων, καὶ τοῖς πρὸς ἃ ἀντιστρέφουσι τιθείη τὰ ὀνόματα. ὥσπερ ἐπὶ τῶν προειρημένων, ἀπὸ τοῦ πτεροῦ, τὸ πτερωτόν. καὶ ἀπὸ τοῦ πηδαλίου τὸ πηδαλιωτόν. πάντα οὖν τὰ πρός τι, ἐάνπερ οἰκείως ἀποδιδῶται, πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεται. ἐπεὶ ἐάν γε πρὸς τὸ τυχὸν ἀποδιδῶται, καὶ μὴ πρὸς αὐτὸ ὃ λέγεται, οὐκ ἀντιστρέφει. λέγω δὲ, ὅτι οὐδὲ τῶν ὁμολογουμένων πρὸς ἀντιστρέφοντα λεγομένων, καὶ ὀνομάτων αὐτοῖς κειμένων, οὐδὲν ἀντιστρέφει, ἐὰν πρός τι τῶν συμβεβηκότων ἀποδιδῷ τις, καὶ μὴ πρὸς αὐτὸ ὃ λέγεται, οἷον ὁ δοῦλος, ἐὰν μὴ δεσπότου ἀποδοθῇ, ἀλλὰ ἀνθρώπου, ἢ δίποδος, ἢ ὁτουοῦν τῶν τοιούτων, οὐκ ἀντιστρέφει. οὐδὲ γὰρ δύναται τὸν λέγειν ὁ ἄνθρωπος δούλου ἄνθρωπος. οὐ γὰρ οἰκεία ἡ ἀπόδοσίς ἐστιν. ἔτι ἐὰν μέντοι οἰκείως ἀποδεδομένον ᾖ πρὸς ὃ λέγεται, πάντων περιαιρουμένων τῶν ἄλλων ὅσα συμβεβηκότα ἐστὶ, καταλειπομένου δὲ τούτου μόνου πρὸς ὃ ἀπεδόθη, οἰκείως, ἀεὶ πρὸς αὐτὸ ῥηθήσεται. οἷον ὁ δοῦλος, ἐὰν πρὸς τὸν δεσπότην λέγηται, περιαιρουμένων τῶν ἄλλων ἁπάντων ὅσα συμβεβηκότα ἐστὶ τῷ δεσπότῃ. οἷον τὸ, δίποδι εἶναι, καὶ τὸ ἐπιστήμης δεκτικῷ, καὶ τῷ ἀνθρώπῳ. καταλειπομένου δὲ μόνου τοῦ δεσπότην εἶναι, ἀεὶ ὁ δοῦλος πρὸς αὐτὸν ῥηθήσεται. ὁ γὰρ δοῦλος δεσπότου δοῦλος

ἧττον. τὸ γὰρ διπλάσιον, οὐ λέγεται μᾶλλον καὶ ἧττον διπλάσιον, οὐδὲ τῶν τοιούτων οὐδέν. Πάντα δὲ τὰ πρός τι πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεται, οἷον ὁ δοῦλος δεσπότου δοῦλος, καὶ ὁ δεσπότης δούλου δεσπότης λέγεται εἶναι. καὶ τὸ διπλάσιον ἡμίσεος διπλάσιον, καὶ τὸ ἥμισυ διπλασίου ἥμισυ. καὶ τὸ μεῖζον ἐλάττονος μεῖζον, καὶ τὸ ἔλαττον μείζονος ἔλαττον. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. πλὴν τῇ πτώσει ἐνίοτε διοίσει κατὰ τὴν λέξιν. οἷον ἡ ἐπιστήμη ἐπιστητοῦ ἐπιστήμη λέγεται. καὶ τὸ ἐπιστητὸν ἐπιστήμῃ ἐπιστητόν. καὶ ἡ αἴσθησις αἰσθητοῦ αἴσθησις, καὶ τὸ αἰσθητὸν αἰσθήσει αἰσθητόν. οὐ μὴν, ἀλλ' ἐνίοτε οὐ δόξει ἀντιστρέφειν, ἐὰν μὴ οἰκείως πρὸς ὃ λέγεται ἀποδοθῇ, ἀλλὰ διαμάρτῃ ὁ ἀποδιδούς. οἷον τὸ πτερὸν ἐὰν ἀποδοθῇ ὄρνιθος, οὐκ ἀντιστρέφει ὄρνις πτεροῦ. οὐ γὰρ οἰκείως τὸ πρῶτον ἀποδέδοται πτερὸν ὄρνιθος. οὐ γὰρ ᾗ ὄρνις, ταύτῃ τὸ πτερὸν αὐτῆς λέγεται, ἀλλ' ᾗ πτερωτόν ἐστι. πολλῶν γὰρ καὶ ἄλλων πτερά ἐστιν, ἃ οὐκ εἰσὶν ὄρνιθες, ὥστε ἂν ἀποδοθῇ οἰκείως καὶ ἀντιστρέφει. οἷον τὸ πτερὸν πτερωτοῦ πτερόν, καὶ τὸ πτερωτὸν πτερῷ πτερωτόν. Ἐνίοτε δὲ καὶ ὀνοματοποιεῖν ἴσως ἀναγκαῖον, ἐὰν μὴ κείμενον ᾖ ὄνομα, πρὸς ὃ οἰκείως ἂν ἀποδοθείη. οἷον τὸ πηδάλιον τοῦ πλοίου ἐὰν ἀποδοθῇ, οὐκ οἰκεία ἡ ἀπόδοσις γίνεται. οὐ γὰρ ᾗ πλοῖον, ταύτῃ αὐτοῦ τὸ πηδάλιον λέγεται. ἔστι γὰρ πλοῖα, ὧν οὐκ ἔστι πηδάλια. διὸ οὐκ ἀντιστρέφει. τὸ γὰρ πλοῖον οὐ λέγεται πηδαλίου πλοῖον, ἀλλ' ἴσως οἰκειοτέρα ἂν εἴη ἀπόδοσις, εἰ οὕτω πως ἀποδοθείη, τὸ πηδάλιον, πηδαλιωτοῦ πηδάλιον, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως. ὄνομα γὰρ οὐ

21 γεται. τινὸς γὰρ μεῖζον λέγεται. καὶ τὸ διπλάσιον ἑτέρου λέγεται τοῦθ' ὅπερ ἐστί. τινὸς γὰρ διπλάσιον λέγεται. ὡσαύτως δὲ, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. ἔστι δὲ καὶ τὰ τοιάδε τῶν πρός τι, οἷον ἕξις, διάθεσις, αἴσθησις, ἐπιστήμη, θέσις. πάντα γὰρ τὰ εἰρημένα τοῦθ' ὅπερ ἐστὶν ἑτέρων εἶναι λέγεται, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως πρὸς ἕτερον. καὶ οὐκ ἄλλό τι. ἡ γὰρ ἕξις, τινὸς ἕξις εἶναι λέγεται. καὶ ἡ ἐπιστήμη, τινὸς ἐπιστήμη. καὶ ἡ θέσις, τινὸς θέσις. καὶ τὰ ἄλλα δὲ ὡσαύτως. πρός τι οὖν ἐστιν, ὅσα αὐτὰ ἅπερ ἐστιν, ἑτέρων εἶναι λέγεται. ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως πρὸς ἕτερον. οἷον ὄρος μέγα λέγεται πρὸς ἕτερον. πρός τι γὰρ μέγα λέγεται τὸ ὄρος. καὶ τὸ ὅμοιον, τινὶ ὅμοιον λέγεται. καὶ τὰ ἄλλα δὲ τὰ τοιαῦτα, ὡσαύτως πρός τι λέγεται. Ἔτι δὲ καὶ ἡ ἀνάκλισις, καὶ ἡ στάσις, καὶ ἡ καθέδρα, θέσεις τινές. αἱ δὲ θέσεις τῶν πρός τι. τὸ δὲ ἀνακεῖσθαι ἢ ἑστάναι ἢ καθῆσθαι, αὐτὰ μὲν οὐκ εἰσὶ θέσεις, παρωνύμως δὲ ἀπὸ τῶν εἰρημένων θέσεων λέγονται. ὑπάρχει δὲ καὶ ἐναντιότης ἐν τοῖς πρός τι. οἷον ἀρετὴ κακίᾳ ἐναντίον. ἑκάτερον αὐτῶν τῶν πρός τι ὄν. καὶ ἐπιστήμη ἀγνοίᾳ. οὐ πᾶσι δὲ τοῖς πρός τι ὑπάρχει ἐναντιότης. τῷ γὰρ διπλασίῳ, οὐδέν ἐστιν ἐναντίον. οὐδὲ τῷ τριπλασίῳ, οὐδὲ τῶν τοιούτων οὐδενί. Δοκεῖ δὲ καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον ἐπιδέχεσθαι τὰ πρός τι. ὅμοιον γὰρ καὶ ἀνόμοιον μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται, καὶ ἴσον, καὶ ἄνισον μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται, ~~καὶ ἴσον, καὶ ἄνισον μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται~~, ἑκάτερον αὐτῶν πρός τι ὄν. τό, τε γὰρ ὅμοιον, τινὶ ὅμοιον λέγεται. καὶ τὸ ἄνισον, τινὶ ἄνισον. οὐ πάντα δὲ τὰ πρός τι ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ

καὶ τῷ ἐναντίον εἶναι τιθέασιν, τὴν πρὸς τὸ μέσον χώραν κάτω λέγοντες, διὰ τὸ πλείστην διάστασιν τοῦ μέσου πρὸς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου εἶναι. ἐοίκασι δὲ καὶ τὸν τῶν ἄλλων ἐναντίων ὁρισμὸν ἀπὸ τούτων ἐπιφέρειν. τὰ γὰρ πλεῖστα ἀπ' ἀλλήλων διεστηκότα τῶν ἐν τῷ αὐτῷ γένει, ἐναντία ὁρίζονται. Οὐ δοκεῖ δὲ τὸ ποσὸν ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, οἷον τὸ δίπηχυ. οὐ γάρ ἐστιν ἕτερον ἑτέρου μᾶλλον καὶ ἧττον δίπηχυ. οὐδ' ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ, οἷον τὰ τρία τῶν πέντε οὐδὲν μᾶλλον πέντε ἢ τρία λέγεται. οὐδὲ τὰ πέντε τῶν τριῶν. οὐδὲ τὰ τρία τῶν τριῶν. οὐδέ γε ὁ χρόνος ἕτερος ἑτέρου μᾶλλον χρόνος λέγεται. οὐδ' ἐπὶ τῶν εἰρημένων ὅλως οὐδενός, τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον λέγεται. ὥστε καὶ τὸ ποσόν, οὐκ ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. Ἴδιον δὲ μάλιστα τοῦ ποσοῦ, τὸ ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεσθαι. ἕκαστον γὰρ τῶν εἰρημένων ποσῶν, ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεται. οἷον σῶμα, ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεται. καὶ ἀριθμὸς καὶ ἴσος καὶ ἄνισος. καὶ χρόνος ἴσος καὶ ἄνισος λέγεται. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν ῥηθέντων, ἕκαστον ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεται, τῶν δὲ λοιπῶν ὅσα μή ἐστι ποσά, οὐ πάνυ ἂν δόξειεν ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεσθαι. οἷον ἡ διάθεσις ἴση τε καὶ ἄνισος οὐ πάνυ λέγεται, ἀλλὰ μᾶλλον ὁμοία καὶ ἀνομοία. καὶ τὸ λευκὸν ἴσον τε καὶ ἄνισον οὐ πάνυ λέγεται, ἀλλὰ μᾶλλον ὅμοιον ἢ ἀνόμοιον. ὥστε τοῦ ποσοῦ μάλιστα ἂν εἴη ἴδιον τὸ ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεσθαι.

ΠΡΟΣ ΤΙ δὲ τὰ τοιαῦτα λέγεται, ὅσα αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν ἑτέρων εἶναι λέγεται. ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως πρὸς ἕτερον. οἷον τὸ μεῖζον, τοῦθ' ὅπερ ἐστὶν ἑτέρου λέ-

τας· καὶ ἐν μὲν τῇ οἰκίᾳ πολλούς, ἐν δὲ τῷ θεάτρῳ ὀλίγους, πολλῷ πλείους αὐτῶν ὄντας. ἔτι τὸ μὲν δίπηχυ καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων, ποσὸν σημαίνει. τὸ δὲ μέγα ἢ μικρόν, οὐ σημαίνει ποσόν, ἀλλὰ μᾶλλον πρός τι. πρὸς γὰρ ἕτερον θεωρεῖται καὶ τὸ μέγα, καὶ τὸ μικρόν. ὥστε φανερὸν ὅτι ταῦτα τῶν πρός τι ἐστί. ἔτι ἐάν τε τιθῇ τις ποσὰ εἶναι τὰ τοιαῦτα, ἐάν τε μὴ τιθῇ, οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ἐναντίον οὐδέν. ὃ γὰρ μὴ ἔστιν αὐτὸ καθ' αὑτὸ λαβεῖν, ἀλλὰ πρὸς ἕτερον ἀναφέρεται, πῶς ἂν εἴη τούτῳ τι ἐναντίον. ἔτι δ' εἰ ἔσται τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν ἐναντία, συμβήσεται τὸ αὐτὸ ἅμα τὰ ἐναντία ἐπιδέχεσθαι, καὶ αὐτὰ ἑαυτοῖς εἶναι ἐναντία. συμβαίνει γὰρ ποτὲ τὸ αὐτὸ ἅμα μέγα τε καὶ μικρὸν εἶναι. ἔστι γὰρ πρὸς μὲν τοῦτο μικρόν, πρὸς ἕτερον δέ γε τὸ αὐτὸ τοῦτο μέγα. ὥστε τὸ αὐτὸ καὶ μικρόν, καὶ μέγα κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον εἶναι συμβαίνει. ὥστε ἅμα τὰ ἐναντία ἐπιδέχεσθαι. ἀλλ' οὐδὲν δοκεῖ ἅμα τὰ ἐναντία ἐπιδέχεσθαι. οἷον ἐπὶ τῆς οὐσίας. δεκτικὴ μὲν γὰρ τῶν ἐναντίων δοκεῖ εἶναι. ἀλλ' οὔτις ἅμα νοσεῖ καὶ ὑγιαίνει. οὐδὲ λευκὸν καὶ μέλαν ἐστὶν ἅμα. οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδέν, ὃ ἅμα τὰ ἐναντία ἐπιδέχεται. καὶ αὐτὰ δ' ἑαυτοῖς συμβαίνει ἐναντία εἶναι. εἰ γάρ ἐστι τὸ μέγα τῷ μικρῷ ἐναντίον, τὸ αὐτὸ δέ ἐστιν ἅμα καὶ μέγα, καὶ μικρόν, αὐτὸ ἑαυτῷ εἴη ἂν ἐναντίον. ἀλλὰ τῶν ἀδυνάτων ἐστὶν αὐτὸ ἑαυτῷ τι εἶναι ἐναντίον. οὐκ ἔστιν ἄρα τὸ μέγα τῷ μικρῷ ἐναντίον. οὐδὲ τὸ πολὺ τῷ ὀλίγῳ. ὥστε εἰ καὶ μὴ τῶν πρός τι ταῦτά τις ἐρεῖ, ἀλλὰ τοῦ ποσοῦ, οὐδὲν ἐναντίον ἕξει. μάλιστα δὲ ἡ ἐναντιότης τοῦ ποσοῦ, περὶ τὸν τόπον δοκεῖ ὑπάρχειν. τὸ γὰρ ἄνω τῷ

τῶν ἐν αὐτοῖς συνέστηκε μορίων. τὰ δὲ, ἐξ οὐκ ἐχόντων θέσιν. Κυρίως δὲ ποσὰ, ταῦτα λέγεται μόνα τὰ εἰρημένα. τὰ δὲ ἄλλα πάντα κατὰ συμβεβηκός. εἰς ταῦτα γὰρ ἀποβλέποντες, καὶ τὰ ἄλλα ποσὰ λέγομεν, οἷον πολὺ τὸ λευκὸν λέγεται, τῷ γε τὴν ἐπιφάνειαν πολλὴν εἶναι. καὶ ἡ πρᾶξις μακρὰ, τῷ γε τὸν χρόνον πολὺν εἶναι, καὶ ἡ κίνησις πολλή. οὐ γὰρ καθ᾽ αὑτὸ ἕκαστον τούτων ποσὸν λέγεται. οἷον ἐὰν ἀποδιδῷ τις πόση τίς ἡ πρᾶξίς ἐστι, τῷ χρόνῳ ὁριεῖ. ἐνιαυσιαίαν ἢ οὕτω πως ἀποδιδούς. καὶ τὸ λευκὸν ποσόν τι ἀποδιδοὺς, τῇ ἐπιφανείᾳ ὁριεῖ. ὅση γὰρ ἂν ἡ ἐπιφάνεια ᾖ, τοσοῦτον καὶ τὸ λευκὸν φήσειεν εἶναι, ὥστε μόνα κυρίως ποσὰ καθ᾽ αὑτὰ λέγεται τὰ εἰρημένα. τῶν δὲ ἄλλων, οὐδὲν αὐτὸ καθ᾽ αὑτὸ, ἀλλ᾽ ἢ ἄρα κατὰ συμβεβηκός. Ἔτι τῷ ποσῷ οὐδέν ἐστιν ἐναντίον. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἀφωρισμένων φανερὸν ὅτι οὐδέν ἐστιν ἐναντίον. οἷον τῷ διπήχει, ἢ τῷ τριπήχει, ἢ τῇ ἐπιφανείᾳ, ἢ τῶν τοιούτων τινί. οὐδὲν γάρ ἐστιν αὐτοῖς ἐναντίον. εἰ μὴ ἄρα τὸ πολὺ τῷ ὀλίγῳ φαίη τις εἶναι ἐναντίον, ἢ τὸ μέγα τῷ μικρῷ. τούτων δὲ οὐδέν ἐστι ποσὸν, ἀλλὰ μᾶλλον τῶν πρός τι. οὐδὲν γὰρ αὐτὸ καθ᾽ αὑτὸ μέγα λέγεται ἢ μικρὸν, ἀλλὰ τῷ πρὸς ἕτερον ἀναφέρεσθαι. οἷος ὄρος μὲν μικρὸν λέγεται, κέγχρος δὲ μεγάλη, τῷ τὴν μὲν, τῶν ὁμογενῶν μείζονα εἶναι. τὸ δὲ ἔλαττον τῶν ὁμογενῶν. οὐκοῦν πρὸς ἕτερον ἡ ἀναφορὰ, ἐπεὶ εἴγε καθ᾽ αὑτὸ μικρὸν ἢ μέγα λέγοιτο, οὐκ ἄν ποτε τὸ μὲν ὄρος μικρὸν ἐλέγετο, ἡ δὲ κέγχρος μεγάλη. πάλιν ἐν μὲν τῇ κώμῃ φαμὲν πολλοὺς ἀνθρώπους εἶναι, ἐν ἀθήναις δὲ ὀλίγους, πολλαπλασίους αὐτῶν ὄν-

σώματος μόρια κατέχει, ἃ πρός τινα κοινὸν ὅρον συνάπτει. οὐκοῦν καὶ τὰ τοῦ τόπου μόρια ἃ κατέχει ἕκαστον τῶν τοῦ σώματος μορίων, πρὸς τὸν αὐτὸν ὅρον συνάπτει, πρὸς ὃν καὶ τὰ τοῦ σώματος μόρια· ὥστε συνεχὲς ἂν εἴη καὶ ὁ τόπος. πρὸς γὰρ ἕνα κοινὸν ὅρον αὐτοῦ τὰ μόρια συνάπτει. Ἔτι τὰ μὲν ἐκ, θέσιν ἐχόντων πρὸς ἄλληλα τῶν ἐν αὐτοῖς μορίων συνέστηκε. τὰ δὲ ἐξ οὐκ ἐχόντων θέσιν. οἷον τὰ μὲν τῆς γραμμῆς μόρια, θέσιν ἔχει πρὸς ἄλληλα. ἕκαστον γὰρ αὐτῶν κεῖταί που. καὶ ἔχοις ἂν διαλαβεῖν καὶ ἀποδοῦναι ὅπου ἕκαστον κεῖται ἐν τῷ ἐπιπέδῳ. καὶ πρὸς ποῖον μόριον τῶν λοιπῶν συνάπτει. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ τοῦ ἐπιπέδου μόρια θέσιν ἔχει τινά. ὁμοίως γὰρ ἂν ἀποδοθείη ποῦ ἕκαστον κεῖται, καὶ ποῖα συνάπτει πρὸς ἄλληλα. καὶ τὰ τοῦ στερεοῦ δὲ ὡσαύτως. καὶ τὰ τοῦ τόπου. ἐπὶ δέ γε τοῦ ἀριθμοῦ, οὐκ ἂν ἔχοι τις ἀποδεῖξαι ὡς τὰ μόρια αὐτοῦ θέσιν τινὰ ἔχει πρὸς ἄλληλα, ἢ κεῖταί που. ἢ ποῖά γε συνάπτει πρὸς ἄλληλα τῶν μορίων. οὐδὲ τὰ τοῦ χρόνου. ὑπομένει γὰρ οὐδὲν τῶν τοῦ χρόνου μορίων. ὃ δὲ μή ἐστιν ὑπομένον, πῶς ἂν τοῦτο θέσιν τινὰ ἔχοι. ἀλλὰ μᾶλλον τάξιν τινὰ εἴποις ἂν ἔχειν. τῷ τὸ μὲν πρότερον εἶναι τοῦ χρόνου, τὸ δὲ ὕστερον. καὶ ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ δὲ ὡσαύτως, τῷ τὸ ἓν πρότερον ἀριθμεῖσθαι τῶν δύο, καὶ τὰ δύο τῶν τριῶν, καὶ οὕτω τάξιν τινὰ ἂν ἔχοι. θέσιν δὲ οὐ πάνυ λάβοις ἄν. καὶ ὁ λόγος δὲ ὡσαύτως. οὐδὲν γὰρ ὑπομένει τῶν μορίων αὐτοῦ. ἀλλ' εἴρηταί τε, καὶ οὐκ ἔστιν ἔτι τοῦτο λαβεῖν. ὥστε οὐκ ἂν εἴη θέσις τῶν μορίων αὐτοῦ, εἴγε μηδὲν ὑπομένει. τὰ μὲν οὖν, ἐκ, θέσιν ἐχόντων πρὸς ἄλληλα

ΤΟΥ ΔΕ ποσοῦ, τὸ μέν ἐστι διωρισμένον, τὸ δὲ συνεχές. καὶ τὰ μὲν ἐκ θέσιν ἐχόντων πρὸς ἄλληλα, τῶν ἐν αὐτοῖς μορίων συνέστηκε. τὰ δὲ, ἐξ οὐκ ἐχόντων θέσιν. ἔστι δὲ διωρισμένον μὲν, οἷον ἀριθμὸς καὶ λόγος. συνεχὲς δὲ, οἷον γραμμὴ, ἐπιφάνεια, σῶμα. ἔτι δὲ παρὰ ταῦτα, τόπος καὶ χρόνος. τῶν μὲν γὰρ τοῦ ἀριθμοῦ μορίων οὐδείς ἐστι κοινὸς ὅρος, πρὸς ὃν συνάπτει τὰ μόρια αὐτοῦ. οἷον τὰ πέντε, εἰ ἔστι τῶν δέκα μόριον, πρὸς οὐδένα κοινὸν ὅρον συνάπτει, τὰ πέντε καὶ πέντε. ἀλλ' ἀεὶ διώρισται· καὶ τὰ τρία γε καὶ τὰ ἑπτὰ, πρὸς οὐδένα κοινὸν ὅρον συνάπτει. οὐδ' ὅλως ἂν ἔχοις ἐπ' ἀριθμοῦ κοινὸν ὅρον λαβεῖν τῶν μορίων, ἀλλ' ἀεὶ διώρισται. ὥστε, ὁ μὲν ἀριθμὸς τῶν διωρισμένων ἐστίν. ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ λόγος τῶν διωρισμένων ἐστίν. ὅτι μὲν ποσὸν γάρ ἐστιν ὁ λόγος, φανερόν. καταμετρεῖται γὰρ συλλαβῇ βραχείᾳ καὶ μακρᾷ. λέγω δὲ τὸν μετὰ φωνῆς λόγον γινόμενον. πρὸς οὐδένα γὰρ κοινὸν ὅρον αὐτοῦ τὰ μόρια συνάπτει. οὐ γάρ ἐστι κοινὸς ὅρος πρὸς ὃν αἱ συλλαβαὶ συνάπτουσιν. ἀλλ' ἑκάστη διώρισται αὐτὴ καθ' αὑτήν. ἡ δὲ γραμμὴ συνεχής ἐστιν. ἔστι γὰρ κοινὸν ὅρον λαβεῖν, πρὸς ὃν τὰ μόρια αὐτῆς συνάπτει, στιγμήν. καὶ τῆς ἐπιφανείας, γραμμήν. τὰ γὰρ τοῦ ἐπιπέδου μόρια, πρός τινα κοινὸν ὅρον συνάπτει. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ σώματος ἔχοις ἂν λαβεῖν καὶ ἀποδοῦναι κοινὸν ὅρον, γραμμὴν, ἢ ἐπιφάνειαν, πρὸς ἣν τὰ τοῦ σώματος μόρια συνάπτει. ἔστι δὲ καὶ ὁ χρόνος καὶ ὁ τόπος τῶν τοιούτων. ὁ γὰρ νῦν χρόνος, συνάπτει πρός τε τὸν παρεληλυθότα καὶ τὸν μέλλοντα. καὶ πάλιν ὁ τόπος τῶν συνεχῶν ἐστι. τόπον γάρ τινα τὰ τοῦ

λα τῷ γε τρόπῳ, διαφέρει. τὰ μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν οὐσιῶν, αὐτὰ μεταβάλλοντα, τῶν ἐναντίων δεκτικά ἐστι. ψυχρὸν γὰρ ἐκ θερμοῦ γενόμενον, μετέβαλλεν. ἠλλοίωται γὰρ καὶ μέλαν ἐκ λευκοῦ, καὶ σπουδαῖον ἐκ φαύλου. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ἕκαστον αὐτὸ μεταβολὴν δεχόμενον, τῶν ἐναντίων δεκτικόν ἐστιν. ὁ δέ γε λόγος καὶ ἡ δόξα αὐτὰ μὲν ἀκίνητα πάντῃ πάντως διαμένει. τοῦ δὲ πράγματος κινηθέντος, τὰ ἐναντία περὶ αὐτὰ γίνεται. ὁ μὲν γὰρ λόγος διαμένει ὁ αὐτὸς τοῦ καθῆσθαί τινα. τοῦ δὲ πράγματος κινηθέντος, ὅτε μὲν ἀληθὴς, ὅτε δὲ ψευδὴς γίνεται. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς δόξης. ὥστε τῷ γε τρόπῳ ἴδιον ἂν εἴη τῆς οὐσίας, τὸ κατὰ τὴν αὑτῆς μεταβολὴν, δεκτικὴν τῶν ἐναντίων εἶναι. εἰ δέ τις καὶ ταῦτα παραδέχοιτο, τὸν λόγον καὶ τὴν δόξαν φάσκων δεκτικὰ τῶν ἐναντίων εἶναι, οὐκ ἔστιν ἀληθὲς τοῦτο. ὁ γὰρ λόγος καὶ ἡ δόξα, οὐ τῷ αὐτὰ δέχεσθαί τι, τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικὰ λέγεται. ἀλλὰ τῷ περὶ ἕτερόν τι τὸ πάθος γεγενῆσθαι. τῷ γὰρ τὸ πρᾶγμα εἶναι ἢ μὴ εἶναι, τούτῳ καὶ ὁ λόγος ἀληθὴς ἢ ψευδὴς εἶναι λέγεται. οὐ τῷ αὐτὸν δεκτικὸν εἶναι τῶν ἐναντίων. ἁπλῶς γὰρ ὑπ' οὐδενὸς οὐδὲν, οὔτε ὁ λόγος κινεῖται, οὔτε ἡ δόξα. ὥστε οὐκ ἂν εἴη δεκτικὰ τῶν ἐναντίων, μηδενὸς ἐναντίου ἐν αὐτοῖς γινομένου πάθους. ἡ δέ γε οὐσία, τῷ αὐτὴν τὰ ἐναντία δέχεσθαι, τούτῳ δεκτικὴ τῶν ἐναντίων εἶναι λέγεται. νόσον γὰρ καὶ ὑγίειαν δέχεται, καὶ λευκότητα, καὶ μελανίαν, καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων αὐτὴ δεχομένη, τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικὴ λέγεται. ὥστε ἴδιον ἂν οὐσίας εἴη τὸ ταὐτὸν, καὶ ἓν ἀριθμῷ ὂν, κατὰ τὴν ἑαυτῆς μεταβολὴν δεκτικὴν τῶν ἐναντίων εἶναι. περὶ μὲν οὖν οὐσίας τοσαῦτα εἰρήσθω.

λον καὶ ἧττον λευκόν. καὶ καλὸν ἕτερον ἑτέρου μᾶλλον καὶ ἧττον καλόν. καὶ αὐτὸ δὲ ἑαυτοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται. οἷον τὸ σῶμα λευκὸν ὄν, μᾶλλον λευκὸν λέγεται νῦν ἢ πρότερον. καὶ θερμὸν ὄν, μᾶλλον θερμὸν καὶ ἧττον λέγεται. ἡ δέ γε οὐσία, οὐδὲ μᾶλλον λέγεται, οὐδὲ ἧττον. οὐδὲ γὰρ ὁ ἄνθρωπος μᾶλλον νῦν ἄνθρωπος ἢ πρότερον λέγεται, οὐδέ γε τῶν ἄλλων οὐδὲν ὅσα ἐστὶν οὐσία. ὥστε οὐκ ἂν ἐπιδέχοιτο ἡ οὐσία τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον.

Μάλιστα δὲ ἴδιον τῆς οὐσίας δοκεῖ εἶναι, τὸ, ταὐτὸν καὶ ἓν ἀριθμῷ ὄν, τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικόν. οἷον, ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων, οὐδενὸς ἂν ἔχοι τις τὸ τοιοῦτον προσενεγκεῖν, ὅσα μὴ ἔστιν οὐσία. ὃ ἓν ἀριθμῷ ὄν, δεκτικὸν τῶν ἐναντίων ἐστίν. οἷον τὸ χρῶμα, ὅ ἐστιν ἓν καὶ ταὐτὸν τῷ ἀριθμῷ, οὐ λέγεται λευκὸν καὶ μέλαν. οὐδὲ ἡ αὐτὴ πρᾶξις καὶ μία τῷ ἀριθμῷ, οὐκ ἔσται φαύλη καὶ σπουδαία. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ὅσα μή ἐστιν οὐσίαι. ἡ δέ γε οὐσία ἓν καὶ ταὐτὸν τῷ ἀριθμῷ οὖσα, δεκτικὴ τῶν ἐναντίων ἐστίν. οἷον ὁ τὶς ἄνθρωπος εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὤν, ὁτὲ μὲν λευκὸς, ὁτὲ δὲ μέλας γίνεται, καὶ θερμὸς, καὶ ψυχρὸς, καὶ φαῦλος, καὶ σπουδαῖος. ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων οὐδενὸς φαίνεται τὸ τοιοῦτον. εἰ μὴ ἄρα τις ἐνίσταιτο τὸν λόγον, καὶ τὴν δόξαν φάσκων τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικά. ὁ γὰρ αὐτὸς λόγος, ἀληθής τε καὶ ψευδὴς δοκεῖ εἶναι. οἷον εἰ ἀληθὴς εἴη ὁ λόγος τὸ καθῆσθαί τινα, ἀναστάντος αὐτοῦ, ὁ αὐτὸς οὗτος λόγος ψευδὴς ἔσται. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς δόξης. ἂν γάρ τις ἀληθῶς δοξάζῃ τὸ καθῆσθαί τινα, ἀναστάντος αὐτοῦ, ψευδῶς ὁ αὐτὸς οὗτος δοξάσει τὴν αὐτὴν περὶ αὐτοῦ δόξαν ἔχων. εἰ δέ τις καὶ τοῦτο παραδέχοιτο, ἀλλ

καὶ ἀληθές ἐστιν, ὅτι τόδε τι σημαίνει· ἄτομον γὰρ καὶ ἓν ἀριθμῷ τὸ δηλούμενόν ἐστιν. ἐπὶ δὲ τῶν δευτέρων οὐσιῶν, φαίνεται μὲν ὁμοίως τῷ σχήματι τῆς προσηγορίας, τόδε τι σημαίνειν· ὅταν εἴπῃ ἄνθρωπον ἢ ζῷον, οὐ μήν γε ἀληθές, ἀλλὰ μᾶλλον ποιόν τι σημαίνει· οὐ γὰρ ἕν ἐστι τὸ ὑποκείμενον, ὥσπερ ἡ πρώτη οὐσία, ἀλλὰ κατὰ πολλῶν ὁ ἄνθρωπος λέγεται καὶ τὸ ζῷον. οὐχ ἁπλῶς δὲ ποιόν τι σημαίνει, ὥσπερ καὶ λευκόν· οὐδὲν γὰρ ἄλλο τι σημαίνει τὸ λευκὸν, ἀλλ' ἢ ποιόν. τὸ δὲ εἶδος καὶ τὸ γένος, περὶ οὐσίαν τὸ ποιὸν ἀφορίζει· ποιὰν γάρ τινα οὐσίαν σημαίνει. ἐπὶ πλέον δὲ τῷ γένει ἢ τῷ εἴδει τὸν ἀφορισμὸν ποιεῖται· ὁ γὰρ ζῷον εἰπὼν, ἐπὶ πλέον περιλαμβάνει, ἢ ὁ τὸν ἄνθρωπον.

Ὑπάρχει δὲ ταῖς οὐσίαις, καὶ τὸ μηδὲν αὐταῖς ἐναντίον εἶναι· τῇ γὰρ πρώτῃ οὐσίᾳ τί ἂν εἴη ἐναντίον, οἷον τῷ τινὶ ἀνθρώπῳ, ἢ τῷ τινὶ ζῴῳ· οὐδὲν γάρ ἐστιν ἐναντίον, οὐδέ γε τῷ ἀνθρώπῳ, ἢ τῷ ζῴῳ οὐδέν. οὐκ ἴδιον δὲ τῆς οὐσίας τοῦτό ἐστιν. ἀλλὰ γὰρ καὶ ἐπ' ἄλλων πολλῶν, οἷον ἐπὶ τοῦ ποσοῦ· τῷ γὰρ διπήχει ἢ τῷ τριπήχει οὐδέν ἐστιν ἐναντίον, οὐδέ γε τοῖς δέκα, οὐδὲ τῶν τοιούτων οὐδενί. εἰ μή τις τὸ πολὺ τῷ ὀλίγῳ φαίη ἐναντίον εἶναι, ἢ τὸ μέγα τῷ μικρῷ· τῶν δὲ ἀφωρισμένων ποσῶν, οὐδὲν οὐδενὶ ἐναντίον. Δοκεῖ δὲ ἡ οὐσία μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. λέγω δὲ οὐχ ὅτι οὐσία οὐσίας οὐκ ἔστι μᾶλλον καὶ ἧττον οὐσία· τοῦτο μὲν γὰρ εἴρηται ὅτι ἐστίν· ἀλλ' ὅτι ἑκάστη οὐσία τοῦθ' ὅπερ ἐστὶν, οὐ λέγεται μᾶλλον καὶ ἧττον. οἷον εἰ ἔστιν ἡ αὐτὴ οὐσία, ἄνθρωπος, οὐκ ἔσται μᾶλλον καὶ ἧττον ἄνθρωπος· οὔτε αὐτὸς ἑαυτοῦ, οὔτε ἕτερος ἑτέρου. οὐ γάρ ἐστιν ἕτερος ἑτέρου μᾶλλον ἄνθρωπος· ὥσπερ τὸ λευκόν ἐστιν ἕτερον ἑτέρου μᾶλλον

μένου. τὸ γὰρ πεζὸν καὶ τὸ δίπουν καθ' ὑποκειμένου μὲν λέγεται τοῦ τινὸς ἀνθρώπου, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὐκ ἔστι. οὐδὲ γὰρ ἐν ὑποκειμένῳ τῷ ἀνθρώπῳ ἐστὶ τὸ δίπουν, ἢ τὸ πεζόν. καὶ ὁ λόγος δὲ κατηγορεῖται ὁ τῆς διαφορᾶς, καθ' οὗ ἂν λέγηται ἡ διαφορά. οἷον, εἰ τὸ πεζὸν κατὰ τοῦ ἀνθρώπου λέγεται, καὶ ὁ λόγος ὁ τοῦ πεζοῦ κατηγορηθήσεται τοῦ ἀνθρώπου. πεζὸν γάρ ἐστιν ὁ ἄνθρωπος. Μὴ ταραττέτω δὲ ἡμᾶς τὰ μέρη τῶν οὐσιῶν ὡς ἐν ὑποκειμένοις ὄντα τοῖς ὅλοις. μή ποτε ἀναγκασθῶμεν οὐκ οὐσίας ἀλλὰ φάσκειν εἶναι. οὐ γὰρ οὕτω τὰ ἐν ὑποκειμένῳ ἐλέγετο, τὰ ὡς μέρη ὑπάρχοντα ἔν τινι. Ὑπάρχει δὲ ταῖς οὐσίαις καὶ ταῖς διαφοραῖς, τὸ πάντα συνωνύμως τὰ ἀπ' αὐτῶν λέγεσθαι. πᾶσαι γὰρ αἱ ἀπὸ τούτων κατηγορίαι, ἤτοι κατὰ τῶν ἀτόμων κατηγοροῦνται, ἢ κατὰ τῶν εἰδῶν. ἀπὸ μὲν γὰρ τῆς πρώτης οὐσίας, οὐδεμία κατηγορία ἐστί. κατ' οὐδενὸς γὰρ ὑποκειμένου λέγεται. Τῶν δὲ δευτέρων οὐσιῶν, τὸ μὲν εἶδος, κατὰ τοῦ ἀτόμου κατηγορεῖται, τὸ δὲ γένος, καὶ κατὰ τοῦ εἴδους, καὶ κατὰ τοῦ ἀτόμου. ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ διαφοραί, καὶ κατὰ τῶν εἰδῶν, καὶ κατὰ τῶν ἀτόμων κατηγοροῦνται. καὶ τὸν λόγον δὲ ἐπιδέχονται αἱ πρῶται οὐσίαι τὸν τῶν εἰδῶν, καὶ τὸν τῶν γενῶν. καὶ τὸ εἶδος δὲ τὸν τοῦ γένους. ὅσα γὰρ κατὰ τοῦ κατηγορουμένου λέγεται, τοσαῦτα καὶ κατὰ τοῦ ὑποκειμένου ῥηθήσεται. ὡσαύτως δέ, καὶ τὸν τῶν διαφορῶν λόγον ἐπιδέχεται τά τε εἴδη καὶ τὰ ἄτομα. συνώνυμα δέ γε ἦν, ὧν τό, τε ὄνομα κοινόν, καὶ ὁ λόγος ὁ αὐτός. ὥστε πάντα τὰ ἀπὸ τῶν οὐσιῶν καὶ τῶν διαφορῶν συνωνύμως λέγεται. Πᾶσα δὲ οὐσία δοκεῖ τὸ δέ τι σημαίνειν. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν πρώτων οὐσιῶν ἀναμφισβήτητον

καὶ

σει, ἄνθρωπον ἢ ζῶον ἀποδιδούς· τῶν δὲ ἄλλων πάντων, ὅτι ἂν ἀποδιδῷ τις, ἀλλοτρίως ἔσται ἀποδεδωκώς, οἷον λευκὸν, ἢ τρέχει, ἢ ἄλλο ὁτιοῦν τῶν τοιούτων ἀποδιδούς· ὥστε εἰκότως ταῦτα μόνα τῶν ἄλλων οὐσίαι λέγονται. Ἔτι αἱ πρῶται οὐσίαι διὰ τὸ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ὑποκεῖσθαι, καὶ τὰ ἄλλα πάντα κατὰ τούτων κατηγορεῖσθαι, ἢ ἐν αὐταῖς εἶναι, κυριώτατα οὐσίαι λέγονται. ὡς δέ γε αἱ πρῶται οὐσίαι πρὸς τὰ ἄλλα πάντα ἔχουσιν, οὕτω καὶ τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη τῶν πρώτων οὐσιῶν, πρὸς τὰ λοιπὰ πάντα ἔχει· κατὰ τούτων γὰρ πάντα τὰ λοιπὰ κατηγορεῖται. τὸν γάρ τινα ἄνθρωπον ἐρεῖς γραμματικὸν, οὐκοῦν καὶ ἄνθρωπον καὶ ζῶον γραμματικὸν ἐρεῖς· ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Κοινὸν δὲ κατὰ πάσης οὐσίας, τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι. ἡ μὲν γὰρ πρώτη οὐσία οὔτε ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶν, οὔτε καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται. Τῶν δὲ δευτέρων οὐσιῶν, φανερὸν μὲν καὶ οὕτως, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐν ὑποκειμένῳ. ὁ γὰρ ἄνθρωπος καθ' ὑποκειμένου μὲν τοῦ τινὸς ἀνθρώπου λέγεται, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὐκ ἔστιν. οὐ γὰρ ἐν τῷ τινὶ ἀνθρώπῳ ὁ ἄνθρωπός ἐστιν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ζῶον, καθ' ὑποκειμένου μὲν λέγεται τοῦ τινὸς ἀνθρώπου, οὐκ ἔστι δὲ τὸ ζῶον ἐν τῷ τινὶ ἀνθρώπῳ. Ἔτι τῶν ἐν ὑποκειμένῳ ὄντων, τὸ μὲν ὄνομα οὐδὲν κωλύει κατηγορεῖσθαί ποτε τοῦ ὑποκειμένου. τὸν δὲ λόγον, ἀδύνατον. τῶν δέ γε δευτέρων οὐσιῶν, κατηγορεῖται καὶ ὁ λόγος κατὰ τοῦ ὑποκειμένου, καὶ τοὔνομα. τὸν γὰρ τοῦ ἀνθρώπου λόγον κατὰ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου κατηγορήσεις, καὶ τὸν τοῦ ζώου δὲ, ὡσαύτως. ὥστε οὐκ ἂν εἴη οὐσία τῶν ἐν ὑποκειμένῳ. οὐκ ἴδιον δὲ οὐσίας τοῦτο. ἀλλὰ καὶ ἡ διαφορὰ τῶν μὴ ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶ, ἀλλὰ καθ' ὑποκει-

Τῶν δὲ δευτέρων οὐσιῶν, μᾶλλον οὐσία τὸ εἶδος τοῦ γέ-
νους ἐστίν. ἴδιον γὰρ τῆς πρώτης οὐσίας ἐστίν. ἐὰν γὰρ ἀπο-
διδῷ τις τὴν πρώτην οὐσίαν τί ἐστι, γνωριμώτερον ἂν καὶ
οἰκειότερον ἀποδοίη, τὸ εἶδος μᾶλλον, ἢ τὸ γένος ἀ-
ποδιδούς. οἷον τὸν τινὰ ἄνθρωπον ἀποδιδούς τις, γνωρι-
μώτερον ἂν ἀποδοίη, ἄνθρωπον ἀποδιδοὺς ἢ ζῷον. τὸ μὲν γὰρ
ἴδιον προσεχὲς μᾶλλον τοῦ τινὸς ἀνθρώπου. τὸ δὲ κοινότε-
ρον πορρωτέρω. καὶ τὸ τὶ δένδρον ἀποδιδούς, γνωρι-
μώτερον ἀποδώσει, δένδρον ἀποδιδούς, ἢ φυτόν.
Ἔτι αἱ πρῶται οὐσίαι διὰ τὸ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ὑ-
ποκεῖσθαι, καὶ πάντα τὰ ἄλλα κατὰ τούτων κατηγορεῖ-
σθαι, ἢ ἐν ταύταις εἶναι, διὰ τοῦτο μάλιστα οὐσίαι πρῶ-
ται λέγονται. ὡς δέ γε αἱ πρῶται οὐσίαι πρὸς τὰ
ἄλλα πάντα ἔχουσιν, οὕτω καὶ τὸ εἶδος πρὸς τὸ γένος
ἔχει. ὑπόκειται γάρ πως τὸ εἶδος τῷ γένει, τὰ μὲν γὰρ
γένη κατὰ τῶν εἰδῶν κατηγορεῖται, τὰ δὲ εἴδη κατὰ τῶν γε-
νῶν οὐκ ἀντιστρέφει. ὥστε καὶ ἐκ τούτων τὸ εἶδος τοῦ γέ-
νους μᾶλλον οὐσία. Αὐτῶν δὲ τῶν εἰδῶν, ὅσα μή ἐστι γένη,
οὐδὲν μᾶλλον ἕτερον ἑτέρου οὐσία ἐστίν. οὐδὲν γὰρ οἰκειό-
τερον ἀποδώσει κατὰ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου τὸν ἄνθρωπον ἀποδιδούς,
ἢ κατὰ τοῦ τινὸς ἵππου τὸν ἵππον, ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν
πρώτων οὐσιῶν, οὐδὲν μᾶλλον ἕτερον ἑτέρου οὐσία ἐστίν.
οὐδὲ γὰρ μᾶλλον ὁ τὶς ἄνθρωπος οὐσία ἐστίν, ἢ ὁ τὶς βοῦς. εἰ-
κότως οὖν μετὰ τὰς πρώτας οὐσίας, μόνα τῶν ἄλλων τὰ
εἴδη καὶ τὰ γένη δεύτεραι οὐσίαι λέγονται. μόνα γὰρ
δηλοῖ τὴν πρώτην οὐσίαν τῶν κατηγορουμένων. τὸν γάρ τινα
ἄνθρωπον, ἐὰν ἀποδιδῷ τις τί ἐστι, τὸ μὲν εἶδος ἢ τὸ γένος
ἀποδιδούς, οἰκείως ἀποδώσει, καὶ γνωριμώτερον ποιή-

οἰκειοτέρως

τῷ ἀνθρώπῳ· γένος δὲ τοῦ εἴδους ἐστὶ, τὸ ζῷον. δεύτεραι οὖν αὗται λέγονται οὐσίαι, οἷον ὅ, τε ἄνθρωπος. καὶ τὸ ζῷον. φανερὸν δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι τῶν καθ' ὑποκειμένου λεγομένων, ἀναγκαῖον καὶ τοὔνομα καὶ τὸν λόγον κατηγορεῖσθαι τοῦ ὑποκειμένου. οἷον ὁ ἄνθρωπος καθ' ὑποκειμένου μὲν λέγεται τοῦ τινὸς ἀνθρώπου. κατηγορεῖταί γε καὶ τοὔνομα. τὸν γὰρ ἄνθρωπον κατὰ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου κατηγορήσεις, καὶ ὁ λόγος δὲ τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου κατηγορηθήσεται. ὁ γάρ τις ἄνθρωπος καὶ ἄνθρωπός ἐστι, καὶ ζῷον. ὥστε, καὶ τοὔνομα καὶ ὁ λόγος, κατὰ τοῦ ὑποκειμένου κατηγορηθήσεται. Τῶν δὲ ἐν ὑποκειμένῳ ὄντων, ἐπὶ μὲν τῶν πλείστων, οὔτε τοὔνομα, οὔτε ὁ λόγος κατηγορεῖται τοῦ ὑποκειμένου, ἐπ' ἐνίων δὲ τοὔνομα μὲν οὐδὲν κωλύει κατηγορεῖσθαί ποτε τοῦ ὑποκειμένου, τὸν δὲ λόγον ἀδύνατον. οἷον τὸ λευκὸν ἐν ὑποκειμένῳ ὂν τῷ σώματι, κατηγορεῖται τοῦ ὑποκειμένου. λευκὸν γὰρ σῶμα λέγεται. ὁ δὲ λόγος ὁ τοῦ λευκοῦ, οὐδέποτε κατὰ τοῦ σώματος κατηγορηθήσεται. Τὰ δὲ ἄλλα πάντα ἤτοι καθ' ὑποκειμένου λέγεται τῶν πρώτων οὐσιῶν, ἢ ἐν ὑποκειμένῳ αὐταῖς ἐστι. φανερὸν δὲ τοῦτο ἐκ τῶν καθέκαστα προχειριζομένων, οἷον τὸ ζῷον κατὰ τοῦ ἀνθρώπου κατηγορεῖται, οὐκοῦν καὶ κατὰ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου κατηγορηθήσεται. εἰ γὰρ κατὰ μηδενὸς τῶν τινῶν ἀνθρώπων, οὐδὲ κατὰ τοῦ ἀνθρώπου ὅλως. πάλιν τὸ χρῶμα ἐν σώματι, οὐκοῦν καὶ ἔν τινι σώματι. εἰ γὰρ μὴ ἔν τινι τῶν καθέκαστα, οὐδὲ ἐν σώματι ὅλως. ὥστε τὰ ἄλλα πάντα, ἤτοι καθ' ὑποκειμένων τῶν πρώτων οὐσιῶν λέγεται, ἢ ἐν ὑποκειμέναις αὐταῖς ἐστιν. μὴ οὐσῶν οὖν τῶν πρώτων οὐσιῶν, ἀδύνατον τῶν ἄλλων τι εἶναι.

διαφέρει ἐπιστήμη ἐπιστήμης τῷ δίπους εἶναι. Τῶν δέ γε ὑπάλληλα γενῶν, οὐδὲν κωλύει τὰς αὐτὰς διαφορὰς εἶναι, ἢ καὶ μὴ πάσας. τὰ γὰρ ἐπάνω, τῶν ὑπ᾽ αὐτὰ γενῶν κατηγορεῖται· ὥστε ὅσαι τοῦ κατηγορουμένου διαφοραί εἰσι, τοσαῦται καὶ τοῦ ὑποκειμένου ἔσονται. Τῶν κατὰ μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγομένων, ἕκαστον ἤτοι οὐσίαν σημαίνει, ἢ ποσόν, ἢ ποιόν, ἢ πρός τι, ἢ πού, ἢ ποτέ, ἢ κεῖσθαι, ἢ ἔχειν, ἢ ποιεῖν, ἢ πάσχειν. ἔστι δὲ οὐσία μὲν ὡς τύπῳ εἰπεῖν, οἷον ἄνθρωπος, ἵππος· ποσὸν δέ, οἷον δίπηχυ, τρίπηχυ· ποιὸν δέ, οἷον λευκόν, γραμματικόν· πρός τι δέ, οἷον διπλάσιον, ἥμισυ, μεῖζον· ποῦ δέ, οἷον ἐν ἀγορᾷ, ἐν Λυκείῳ· ποτὲ δέ, οἷον χθές, πέρυσι· κεῖσθαι δέ, οἷον ἀνάκειται, κάθηται· ἔχειν δέ, οἷον ὑποδέδεσθαι, ὡπλίσθαι· ποιεῖν δέ, οἷον τέμνειν, καίειν· πάσχειν δέ, οἷον τέμνεσθαι, καίεσθαι· ἕκαστον δὲ τῶν εἰρημένων, αὐτὸ μὲν καθ᾽ αὑτὸ ἐν οὐδεμιᾷ καταφάσει λέγεται, ἢ ἀποφάσει· τῇ δὲ πρὸς ἄλληλα τούτων συμπλοκῇ, κατάφασις ἢ ἀπόφασις γίνεται, ἅπασα γὰρ κατάφασις ἢ ἀπόφασις δοκεῖ, ἤτοι ἀληθὴς ἢ ψευδὴς εἶναι· τῶν δὲ κατὰ μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγομένων, οὐδὲν οὔτε ἀληθές, οὔτε ψεῦδός ἐστιν. οἷον ἄνθρωπος, λευκόν, τρέχει, νικᾷ. Οὐσία δέ ἐστιν, ἡ κυριώτατά τε καὶ πρώτως καὶ μάλιστα λεγομένη, ἣ μήτε καθ᾽ ὑποκειμένου τινὸς λέγεται, μήτε ἐν ὑποκειμένῳ τινί ἐστιν, οἷον ὁ τὶς ἄνθρωπος, καὶ ὁ τὶς ἵππος. δεύτεραι δὲ οὐσίαι λέγονται, ἐν οἷς εἴδεσιν αἱ πρώτως οὐσίαι λεγόμεναι ὑπάρχουσιν. ταῦτά τε καὶ τὰ τῶν εἰδῶν τούτων γένη. οἷον ὁ τὶς ἄνθρωπος, ἐν εἴδει μὲν ὑπάρχει

λέγεται τοῦ τινὸς ἀνθρώπου, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ, οὐδενί ἐστι. τὰ δὲ, ἐν ὑποκειμένῳ μέν ἐστι, καθ' ὑποκειμένου δὲ οὐδενὸς λέγεται. ἐν ὑποκειμένῳ δὲ λέγω, ὃ ἔν τινι μὴ ὡς μέρος ὑπάρχον, ἀδύνατον χωρὶς εἶναι τοῦ ἐν ᾧ ἐστιν, οἷον ἡ τὶς γραμματικὴ, ἐν ὑποκειμένῳ μέν ἐστι τῇ ψυχῇ, καθ' ὑποκειμένου δὲ οὐδενὸς λέγεται. καὶ τουτὶ τὸ λευκὸν, ἐν ὑποκειμένῳ μέν ἐστι τῷ σώματι. ἅπαν γὰρ χρῶμα ἐν σώματι. καθ' ὑποκειμένου δὲ οὐδενὸς λέγεται. Τὰ δὲ καθ' ὑποκειμένου τε λέγεται, καὶ ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶν, οἷον ἡ ἐπιστήμη, ἐν ὑποκειμένῳ μέν ἐστι τῇ ψυχῇ, καθ' ὑποκειμένου δὲ λέγεται τῆς γραμματικῆς. Τὰ δὲ οὔτε ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶν, οὔτε καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται, οἷον ὁ τὶς ἄνθρωπος, ἢ ὁ τὶς ἵππος. οὐδὲν γὰρ τῶν τοιούτων, οὔτε ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶν, οὔτε καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται. ἁπλῶς δὲ τὰ ἄτομα καὶ ἓν ἀριθμῷ καθ' οὐδενὸς μὲν ὑποκειμένου λέγεται, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ ἔνια, οὐδὲν κωλύει εἶναι. ἡ γάρ τις γραμματικὴ, τῶν ἐν ὑποκειμένῳ μέν ἐστι, καθ' ὑποκειμένου δὲ οὐδενὸς λέγεται. Ὅταν ἕτερον καθ' ἑτέρου κατηγορῆται ὡς καθ' ὑποκειμένου, ὅσα κατὰ τοῦ κατηγορουμένου λέγεται, πάντα καὶ κατὰ τοῦ ὑποκειμένου ῥηθήσεται, οἷον ὁ ἄνθρωπος, κατὰ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου κατηγορεῖται, τὸ δὲ ζῶον κατὰ τοῦ ἀνθρώπου, οὐκοῦν καὶ κατὰ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου τὸ ζῶον κατηγορηθήσεται. ὁ γάρ τις ἄνθρωπος, καὶ ἄνθρωπός ἐστι καὶ ζῶον. Τῶν ἑτέρων γενῶν καὶ μὴ ὑπ' ἄλληλα τεταγμένων, ἕτεραι τῷ εἴδει καὶ αἱ διαφοραὶ, οἷον ζώου καὶ ἐπιστήμης. ζώου μὲν γὰρ διαφοραὶ, τό, τε πεζὸν, καὶ τὸ δίπουν, καὶ τὸ πτηνὸν, καὶ τὸ ἔνυδρον. ἐπιστήμης δὲ οὐδεμία τούτων. οὐ γὰρ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΙ.

…IOTECA NAZ. ROMA …TORIO. E. MA…

ΟΜΩΝΥΜΑ λέγεται, ὧν ὄνομα μόνον κοινὸν, ὁ δὲ κατὰ τοὔνομα λόγος τῆς οὐσίας ἕτερος, οἷον ζῷον, ὅ,τε ἄνθρωπος, καὶ τὸ γεγραμμένον. τούτων γὰρ ὄνομα μόνον κοινὸν, ὁ δὲ κατὰ τοὔνομα λόγος τῆς οὐσίας ἕτερος. ἐὰν γὰρ ἀποδιδῷ τις τί ἐστιν αὐτῶν ἑκατέρῳ τὸ ζῴῳ εἶναι, ἴδιον ἑκατέρου λόγον ἀποδώσει. Συνώνυμα δὲ λέγεται, ὧν, τό τε ὄνομα κοινὸν, καὶ ὁ κατὰ τοὔνομα λόγος τῆς οὐσίας ὁ αὐτός. οἷον ζῷον, ὅ,τε ἄνθρωπος, καὶ ὁ βοῦς. τούτων γὰρ ἑκάτερον κοινῷ ὀνόματι προσαγορεύεται ζῷον. καὶ ὁ λόγος δὲ τῆς οὐσίας ὁ αὐτός. ἐὰν γὰρ ἀποδιδῷ τις, τὸν ἑκατέρου λόγον, τί ἐστιν αὐτῶν ἑκατέρῳ τὸ, ζῴῳ εἶναι, τὸν αὐτὸν λόγον ἀποδώσει. Παρώνυμα δὲ λέγεται, ὅσα ἀπό τινος διαφέροντα τῇ πτώσει, τὴν κατὰ τοὔνομα προσηγορείαν ἔχει, οἷον ἀπὸ τῆς γραμματικῆς ὁ γραμματικὸς, καὶ ἀπὸ τῆς ἀνδρείας, ὁ ἀνδρεῖος. Τῶν λεγομένων, τὰ μὲν κατὰ συμπλοκὴν λέγεται, τὰ δὲ ἄνευ συμπλοκῆς. τὰ μὲν οὖν κατὰ συμπλοκὴν, οἷον ἄνθρωπος τρέχει, ἄνθρωπος νικᾷ. τὰ δὲ ἄνευ συμπλοκῆς, οἷον ἄνθρωπος, βοῦς, τρέχει, νικᾷ. Τῶν ὄντων, τὰ μὲν καθ᾽ ὑποκειμένου τινὸς λέγεται, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὐδενί ἐστιν, οἷον ἄνθρωπος, καθ᾽ ὑποκειμένου μὲν

13 τὸ ὑποκείμενον, ἵνα ἐκείνῳ τι συμβῇ. τὰ δὲ συμβεβηκότα, ὑστερογενῆ εἶναι πέφυκε καὶ ἐπουσιώδη τὴν φύσιν ἔχει. καὶ τοῦ μὲν εἴδους ἡ μετοχὴ ἐπίσης. τοῦ δὲ συμβεβηκότος κἂν ἀχώριστον ᾖ, οὐκ ἐπίσης. καὶ γὰρ αἰθίοψ αἰθίοπος ἔχοι ἂν τὴν χροιὰν ἢ ἀνειμένην, ἢ ἐπιτεταμένην κατὰ μελανίαν. λείπεται δὲ περὶ ἰδίου καὶ συμβεβηκότος εἰπεῖν. πῇ γὰρ τὸ ἴδιον τοῦ τε εἴδους καὶ τῆς διαφορᾶς, καὶ τοῦ γένους διενήνοχεν, εἴρηται. Κοινὸν δὴ τῷ ἰδίῳ καὶ τῷ ἀχωρίστῳ συμβεβηκότι, τὸ ἄνευ αὐτῶν, μὴ ὑποστῆναι ἐκεῖνα, ἐφ᾽ ὧν θεωρεῖται. ὡς γὰρ ἄνευ τοῦ γελαστικοῦ οὐχ ὑφίσταται ἄνθρωπος, οὕτως οὐδὲ ἄνευ τοῦ μέλανος ὑποσταίη ἂν αἰθίοψ. καὶ ὥσπερ παντὶ καὶ ἀεὶ πάρεστι τὸ ἴδιον, οὕτω καὶ τὸ ἀχώριστον συμβεβηκός. Διενήνοχε δὲ, ὅτι τὸ μὲν ἴδιον, ἐνὶ μόνῳ πάρεστιν εἴδει, ὡς τὸ γελαστικὸν ἀνθρώπῳ. τὸ δὲ ἀχώριστον συμβεβηκός, οἷον τὸ μέλαν, οὐκ αἰθίοπι μόνον, ἀλλὰ καὶ κόρακι πρόσεστι καὶ ἄνθρακι. καὶ ἐβένῳ, καὶ ἄλλοις τισίν. ἔτι τὸ μὲν ἴδιον ἀντικατηγορεῖται οὗ ἐστιν ἴδιον. καὶ ἔστιν ἐπίσης. τὸ δὲ ἀχώριστον συμβεβηκός, οὐκ ἀντικατηγορεῖται. καὶ τῶν μὲν ἰδίων, ἐπίσης ἡ μετοχή. τῶν δὲ συμβεβηκότων, ἡ μὲν, μᾶλλον. ἡ δὲ, ἧττον. εἰσὶ μὲν οὖν καὶ ἄλλαι κοινότητές τε καὶ ἰδιότητες τῶν εἰρημένων, ἀλλ᾽ ἐξαρκοῦσιν καὶ αὗται εἰς διάκρισίν τε αὐτῶν, καὶ τῆς κοινωνίας παράστασιν.

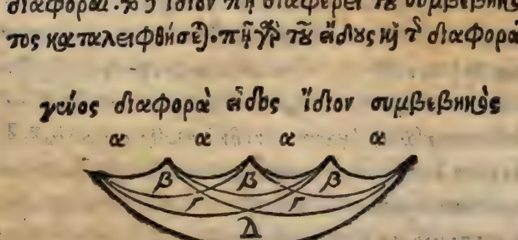
διαφέρει τοῦ ἰδίου καὶ συμβεβηκότος ῥηθήσεται. Εἴδους δὲ καὶ ἰδίου, κοινὸν μὲν, τὸ ἀλλήλων ἀντικατηγορεῖσθαι. εἰ γὰρ ἄνθρωπος, γελαστικόν. καὶ εἰ γελαστικὸν, ἄνθρωπος. τὸ δὲ γελαστικὸν, ὅτι κατὰ τὸ πεφυκέναι γελᾶν ληπτέον, πολλάκις εἴρηται. κοινὸν δὲ καὶ τὸ ἐπίσης εἶναι. ἐπίσης τε γὰρ πάρεστι τὰ εἴδη τοῖς μετέχουσι, καὶ τὰ ἴδια ὧν ἐστὶν ἴδια. Διαφέρει δὲ τὸ εἶδος τοῦ ἰδίου, ὅτι τὸ μὲν εἶδος, δύναται ἄλλων γένος εἶναι. τὸ δὲ ἴδιον ἄλλων εἶναι ἴδιον, ἀδύνατον. καὶ τὸ μὲν εἶδος, προϋφέστηκε τοῦ ἰδίου. τὸ δὲ ἴδιον, ἐπιγίνεται τῷ εἴδει. δεῖ γὰρ ἄνθρωπον εἶναι ἵνα γελαστικὸν ᾖ. ἔτι τὸ μὲν εἶδος, ἀεὶ ἐνεργείᾳ πάρεστι τῷ ὑποκειμένῳ. τὸ δὲ ἴδιον, ποτὲ καὶ δυνάμει. ἄνθρωπος μὲν γὰρ ἀεὶ ἐνεργείᾳ ὁ Σωκράτης ἐστί. γελᾷ δὲ οὐκ ἀεί. καίτοι ἀεὶ πεφυκὼς εἶναι γελαστικός. ἔτι ὧν οἱ ὅροι διάφοροι, καὶ αὐτὰ διάφορα. ἔστι δὲ εἴδους μὲν, τὸ ὑπὸ τὸ γένος εἶναι. καὶ τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον εἶναι. καὶ ὅσα τοιαῦτα. ἰδίου δὲ, τὸ μόνῳ καὶ παντὶ καὶ ἀεὶ προσεῖναι. Εἴδους δὲ καὶ συμβεβηκότος κοινὸν μὲν, τὸ κατὰ πλειόνων κατηγορεῖσθαι. σπάνιοι δὲ αἱ ἄλλαι κοινότητες, διὰ τὸ πλεῖστον ἀλλήλων διεστάναι, τό, τε συμβεβηκὸς, καὶ τὸ, ᾧ συμβέβηκεν. Ἴδια δὲ ἑκατέρου, τοῦ μὲν εἴδους τὸ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖσθαι ὧν ἐστιν εἶδος. τοῦ δὲ συμβεβηκότος, τὸ ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστιν, ἢ πῶς ἔχον ἐστί. καὶ τὸ ἑκάστην οὐσίαν ἑνὸς μὲν εἴδους μετέχειν. συμβεβηκότων δὲ, πλειόνων τῶν τε χωριστῶν καὶ τῶν ἀχωρίστων. καὶ τὰ μὲν εἴδη, προεπινοεῖται τῶν συμβεβηκότων κἂν ἀχώριστον ᾖ. δεῖ γὰρ εἶναι

γὰρ τὰ λογικὰ, λογικά. καὶ τὰ γελαστικὰ, γελαστικά. τὸ ἀεὶ καὶ παντὶ τῷ εἴδει παρεῖναι, κοινὸν ἀμφοῖν. κἂν γὰρ κολοβωθῇ ὁ δίπους, ἀλλὰ πρὸς τὸ πεφυκέναι τὸ ἀεὶ λέγεται. ἐπεὶ καὶ τὸ γελαστικὸν τῷ πεφυκέναι, ἔχει τὸ ἀεὶ, ἀλλ' οὐχὶ τῷ γελᾶν ἀεί. Ἴδιον δὲ διαφορᾶς, ὅτι αὕτη μὲν ἐπὶ πλειόνων εἰδῶν λέγεται πολλάκις. οἷον τὸ λογικὸν, ἐπὶ ἀγγέλου καὶ ἀνθρώπου. τὸ δὲ ἴδιον, ἐφ' ἑνὸς εἴδους οὗ ἐστὶν ἴδιον. καὶ ἡ μὲν διαφορὰ, ἕπεται ἐκείνοις ὧν ἂν ᾖ διαφορά. οὐ μὴν καὶ ἀντιστρέφει. τὰ δὲ ἴδια, ἀντικατηγορεῖται ὧν ἐστὶν ἴδια διὰ τὸ ἀντιστρέφειν. Διαφορᾷ δὲ καὶ συμβεβηκότι κοινὸν μὲν τὸ ἐπὶ πλειόνων λέγεσθαι. κοινὸν δὲ καὶ πρὸς τὰ ἀχώριστα συμβεβηκότα, τὸ ἀεὶ καὶ παντὶ προσεῖναι. τό, τε γὰρ δίπουν, ἀεὶ πρόσεστι τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ πᾶσι κόραξι, τὸ μέλασιν εἶναι ὁμοίως. Διαφέρει δὲ, ὅτι ἡ μὲν διαφορὰ περιέχει τὰ εἴδη, οὐ περιέχεται δέ. περιέχει γὰρ τὸ λογικὸν, τὸν ἄγγελον καὶ τὸν ἄνθρωπον. τὰ δὲ συμβεβηκότα, τρόπον μέν τινα περιέχει, τῷ ἐν πλείοσιν εἶναι. τρόπον δέ τινα περιέχεται, τῷ μὴ ἑνὸς συμβεβηκότος εἶναι δεκτικὰ τὰ ὑποκείμενα, ἀλλὰ πλειόνων. καὶ ἡ μὲν διαφορὰ ἀνεπίτατός τε καὶ ἀνάνετος. τὰ δὲ συμβεβηκότα, τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐπιδέχονται. καὶ ἀμιγεῖς μὲν αἱ ἐναντίαι διαφοραί. μιγείη δ' ἄν ποτε τὰ ἐναντία συμβεβηκότα. τοιαῦται μὲν αἱ κοινότητες καὶ ἰδιότητες τῆς διαφορᾶς, καὶ τῶν ἄλλων. Τὸ δὲ εἶδος τίνι μὲν διαφέρει γένους καὶ διαφορᾶς εἴρηται, ἐν οἷς ἐλέγομεν τίνι τὸ γένος διαφέρει τῶν ἄλλων καὶ τίνι ἡ διαφορὰ διαφέρει τῶν ἄλλων. λοιπὸν τίνι

BIBLIOT. ROMA VITTORIO EMANUELE

καὶ τοῦ γένους διαφέρει, προειρημένον ἐστὶν ἐν τῇ ἐκείνων πρὸς ἄλλο διαφορᾷ. τεσσάρων οὖν λαμβανομένων τοῦ γένους πρὸς τὰ ἄλλα διαφορῶν. τριῶν δὲ τῆς διαφορᾶς. δύο δὲ τοῦ εἴδους. μιᾶς δὲ τοῦ ἰδίου πρὸς τὸ συμβεβηκός, δέκα ἔσονται αἱ πᾶσαι. ὧν τὰς τέσσαρας αἳ ἦσαν τοῦ γένους πρὸς τὰ ἄλλα, φθάσαντες ἀπεδείξαμεν. Κοινὸν τοίνυν τῆς διαφορᾶς καὶ τοῦ εἴδους, τὸ ἐπίσης μετέχεσθαι. ἀνθρώπου τε γὰρ ἐπίσης μετέχουσιν οἱ κατὰ μέρος ἄνθρωποι, καὶ τῆς τοῦ λογικοῦ διαφορᾶς. κοινὸν δὲ, καὶ τὸ ἀεὶ παρεῖναι τοῖς μετέχουσιν. ἀεὶ γὰρ Σωκράτης λογικός. καὶ ἀεὶ Σωκράτης ἄνθρωπος. Ἴδιον δὲ διαφορᾶς μὲν, τὸ ἐν τῷ ὁποῖόν τι ἐστὶ κατηγορεῖσθαι. εἴδους δὲ, τὸ ἐν τῷ τί ἐστι. κἂν γὰρ ὁ ἄνθρωπος ὡς ποιόν τι λαμβάνηται, οὐχ ἁπλῶς ἂν εἴη ποιόν. ἀλλὰ καθὸ τῷ γένει προσελθοῦσαι αἱ διαφοραὶ ὑπέστησαν αὐτόν. ἔτι δὲ ἡ μὲν διαφορὰ, ἐπὶ πλειόνων πολλάκις εἰδῶν θεωρεῖται, ὡς τὸ τετράπουν ἐπὶ πλείστων ζώων διαφερόντων τῷ εἴδει. τὸ δὲ εἶδος, ἐπὶ μόνων τῶν ὑπὸ αὐτὸ ἀτόμων. ἔτι ἡ μὲν διαφορὰ, προτέρα τοῦ κατ᾽ αὐτὴν εἴδους. συναναιρεῖ γὰρ τὸ λογικὸν ἀναιρεθὲν, τὸν ἄνθρωπον. ὁ δὲ ἄνθρωπος ἀναιρεθεὶς, οὐκ ἀνῄρηκε τὸ λογικὸν, ὄντος ἀγγέλου. ἔτι διαφορὰ μὲν, συντίθεται μετ᾽ ἄλλης διαφορᾶς. λογικὸν γὰρ καὶ θνητὸν συνετέθη εἰς ὑπόστασιν ἀνθρώπου. εἶδος δὲ εἴδει, οὐ συντίθεται, ὥστε ἀπογεννῆσαι ἄλλο τι εἶδος. τὶς μὲν γὰρ ἵππος, τινὶ ὄνῳ σύνεισιν εἰς ἡμιόνου γέννησιν. ἵππος δὲ ἁπλῶς ὄνῳ συντεθεὶς, οὐκ ἂν ἀποτελέσειεν ἡμίονον. Διαφορὰ δὲ καὶ ἴδιον, κοινὸν μὲν ἔχουσι, τὸ ἐπίσης μετέχεσθαι ὑπὸ τῶν μετεχόντων. ἐπίσης

τέρων διαφέρει, εἴρηται. συμβέβηκε δὲ καὶ τῶν ἄλλων
ἕκαστον διαφέρειν τῶν τεττάρων. ὥστε πέντε μὲν ὄν-
των. ἑνὸς δὲ ἑκάστου τῶν τεττάρων διαφέροντος τετρά-
κις τὰ πέντε, εἴκοσι γίνεσθαι διαφορὰς τὰς πάσας. ἀλ-
λ' οὐχ οὕτως ἔχει. ἀλλ' ἀεὶ τῶν ἐφεξῆς καταριθμουμένων. καὶ
τῶν μὲν δύο μιᾷ λειπομένων διαφορᾷ, διὰ τὸ ἤδη εἰλῆφ-
θαι. τῶν δὲ τριῶν δυσί. τῶν δὲ τεττάρων τρισί. τῶν δὲ πέντε τέ-
τρασι, οὕτω δὲ καὶ αἱ πᾶσαι γίνονται διαφοραί. τέττα-
ρες. τρεῖς. δύο. μία. τὸ μὲν γὰρ γένος τίνι διαφέρει
τῆς διαφορᾶς, καὶ τοῦ εἴδους. καὶ τοῦ ἰδίου. καὶ τοῦ συμ-
βεβηκότος, εἴρηται. τέσσαρες οὖν αἱ διαφοραί. ἡ
διαφορὰ δὲ τίνι μὲν διενήνοχε τοῦ γένους, εἴρηται ὅτε
τίνι διαφέρει τὸ γένος αὐτῆς ἐρρέθη. λοιπὸν δὲ τίνι δια-
φέρει τοῦ εἴδους καὶ τοῦ ἰδίου καὶ τοῦ συμβεβηκότος ῥηθή-
σεται. καὶ γίνονται τρεῖς. πάλιν δὲ τὸ εἶδος, τίνι μὲν
διαφέρει τῆς διαφορᾶς, ἐρρήθη, ὅτε τίνι διαφέρει ἡ
διαφορὰ τοῦ εἴδους ἐλέγετο. τίνι δὲ διαφέρει τὸ εἶδος
τοῦ γένους, ἐρρέθη, ὅτε τίνι διαφέρει τὸ γένος τοῦ εἴδους
ἐλέγετο. λοιπὸν οὖν τίνι διαφέρει τὸ εἶδος τοῦ ἰδίου
καὶ τοῦ συμβεβηκότος ῥηθήσεται. δύο οὖν καὶ αὗται αἱ
διαφοραί. τὸ δὲ ἴδιον τίνι διαφέρει τοῦ συμβεβηκό-
τος καταλειφθήσεται. τίνι γὰρ τοῦ εἴδους καὶ τῆς διαφορᾶς

νος. τὸ δὲ ἴδιον, καθ' ἑνὸς εἴδους οὗ ἐστὶν ἴδιον. ἔτι τὸ μὲν ἴδιον ἀντικατηγορεῖται οὗ ἐστὶν ἴδιον. τὸ δὲ γένος, οὐδενὸς ἀντικατηγορεῖται. οὔτε γὰρ εἴ τι ζῷον, ἄνθρωπος, οὔτε εἴ τι ζῷον, γελαστικόν. εἰ δὲ ἄνθρωπος, γελαστικόν. καὶ ἔμπαλιν. ἔτι τὸ μὲν ἴδιον, παντὶ τῷ εἴδει ὑπάρχει οὗ ἐστὶν ἴδιον καὶ μόνῳ καὶ ἀεί. τὸ δὲ γένος, παντὶ μὲν τῷ εἴδει οὗ ἂν ᾖ γένος καὶ ἀεί. οὐ μέντοι καὶ μόνῳ. ἔτι τὰ μὲν ἴδια ἀναιρούμενα, οὐ συναναιρεῖ τὰ γένη. τὰ δὲ γένη ἀναιρούμενα, συναναιρεῖ τὰ εἴδη, ὧν ἐστὶν ἴδια. ὥστε καὶ ὧν ἐστὶν ἴδια ἀναιρουμένων, καὶ αὐτὰ συναναιρεῖται.

Γένους δὲ καὶ συμβεβηκότος κοινὸν, τὸ κατὰ πλειόνων ὡς εἴρηται κατηγορεῖσθαι. ἄντε τῶν χωριστῶν ᾖ, ἄντε τῶν ἀχωρίστων. καὶ γὰρ καὶ τὸ κινεῖσθαι, κατὰ πλειόνων. καὶ τὸ μέλαν, κατὰ κοράκων, καὶ αἰθιόπων, καί τινων ἀψύχων.

Διαφέρει δὲ τὸ γένος τοῦ συμβεβηκότος, ὅτι τὸ μὲν γένος, πρὸ τῶν εἰδῶν. τὰ δὲ συμβεβηκότα, τῶν εἰδῶν ὕστερα. κἂν γὰρ ἀχώριστον λαμβάνηται συμβεβηκὸς, ἀλλ' οὖν πρότερόν ἐστι τῇ φύσει τὸ ᾧ συμβέβηκε, τοῦ συμβεβηκότος. καὶ τοῦ μὲν γένους, ἐπίσης τὰ μετέχοντα μετέχει. τοῦ δὲ συμβεβηκότος, οὐκ ἐπίσης. ἐπίτασιν γὰρ καὶ ἄνεσιν ἐπιδέχεται ἡ τῶν συμβεβηκότων μέθεξις. ἡ δὲ τῶν γενῶν, οὐκέτι. καὶ τὰ μὲν συμβεβηκότα, ἐπὶ τῶν ἀτόμων προηγουμένως ὑφίσταται. τὰ δὲ γένη καὶ τὰ εἴδη, φύσει πρότερα τῶν ἀτόμων οὐσιῶν. καὶ τὰ μὲν γένη, ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται τῶν ὑφ' αὐτά. τὰ δὲ συμβεβηκότα, ἐν τῷ ὁποῖον τί ἐστιν, ἢ πῶς ἔχον ἕκαστον. ποῖος γὰρ αἰθίοψ ἐρωτηθεὶς, ἐρεῖς ὅτι μέλας. ἢ πῶς ἔχει Σωκράτης. ἐρεῖς ὅτι νοσεῖ ἢ ὑγιαίνει. τὸ μὲν οὖν γένος τί τῶν ἄλλων τετ-

γένει καὶ τῇ διαφορᾷ, ἀρκείτω ταῦτα. Γένος δὲ καὶ εἶδος, κοινὸν μὲν ἔχουσι, τὸ κατὰ πλειόνων ὡς εἴρηται κατηγορεῖσθαι· εἰλήφθω δὲ τὸ εἶδος, ὡς εἶδος μόνον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὡς γένος· εἴπερ ᾖ τὸ αὐτό, καὶ εἶδος καὶ γένος· κοινὸν δὲ αὐτοῖς, καὶ τὸ πρότερα εἶναι ὧν κατηγορεῖται· καὶ τὸ ὅλον τι εἶναι ἑκάτερον. Διαφέρει δέ, ὅτι τὸ μὲν γένος περιέχει τὰ εἴδη, τὰ δὲ εἴδη, περιέχεται καὶ οὐ περιέχει τὰ γένη· ἐπὶ πλεῖον γὰρ τὸ γένος τοῦ εἴδους κατηγορεῖται· ἔτι τὰ μὲν γένη, προϋποκεῖσθαι δεῖ, ἃ καὶ διαμορφωθέντα ταῖς εἰδοποιοῖς διαφοραῖς, ἀποτελεῖ τὰ εἴδη· ὅθεν καὶ πρότερα τῇ φύσει τὰ γένη. καὶ συναναιροῦντα, ἀλλ' οὐ συναναιρούμενα· καὶ εἴδους μὲν ὄντος, πάντως ἔστι καὶ γένος· γένους δὲ ὄντος, οὐ πάντως ἐστὶν εἶδος· καὶ τὰ μὲν γένη, συνωνύμως κατηγορεῖται τῶν ὑφ' αὑτὰ εἰδῶν· τὰ δὲ εἴδη τῶν γενῶν, οὐκέτι· ἔτι τὰ μὲν γένη, πλεονάζει τῇ τῶν ὑπ' αὐτὰ εἰδῶν περιοχῇ· τὰ δὲ εἴδη τῶν γενῶν πλεονάζει ταῖς οἰκείαις διαφοραῖς. Ἔτι οὔτε τὸ εἶδος γένοιτ' ἂν γενικώτατον, οὔτε τὸ γένος εἰδικώτατον. Γένους δὲ καὶ ἰδίου κοινὸν μέν, τὸ ἕπεσθαι τοῖς εἴδεσιν· εἴτε γὰρ ἄνθρωπος, ζῷον· καὶ εἴτε ἄνθρωπος, γελαστικόν· κοινὸν δὲ καὶ τὸ ἐπίσης κατηγορεῖσθαι τὸ γένος τῶν εἰδῶν· καὶ τὸ ἴδιον τῶν αὐτοῦ μετεχόντων ἀτόμων· ἐπίσης γὰρ ὁ ἄνθρωπος καὶ βοῦς, ζῷον· καὶ Ἄνυτος καὶ Μέλιτος γελαστικόν· κοινὸν δὲ καὶ τὸ συνωνύμως κατηγορεῖσθαι τὸ γένος τῶν οἰκείων εἰδῶν· καὶ τὸ ἴδιον ὧν ἂν εἴη ἴδιον. Διαφέρει δὲ ὅτι τὸ μὲν γένος πρότερον· ὕστερον δὲ τὸ ἴδιον· δεῖ γὰρ εἶναι ζῷον· εἶτα διαιρεῖσθαι διαφοραῖς καὶ ἰδίοις· καὶ τὸ μὲν γένος, κατὰ πλειόνων εἰδῶν κατηγορεῖται· ὧν οὐδὲ γέ-

λαὶ καὶ τῶν ὑπὸ τὸ λογικὸν εἰδῶν κατηγορηθήσεται τὸ λόγῳ χρῆσθαι. κοινὸν δὲ καὶ τὸ ἀναιρεθέντος τοῦ γένους ἢ τῆς διαφορᾶς, συναναιρεῖσθαι καὶ τὰ ὑπ' αὐτά. ὡς γὰρ μὴ ὄντος ζώου οὐκ ἔστιν ἵππος, οὐδὲ ἄνθρωπος, οὕτω μὴ ὄντος λογικοῦ οὐδὲν ἔσται ζῶον τὸ λόγῳ χρώμενον. Ἴδιον δὲ τοῦ γένους, τὸ ἐπὶ πλειόνων κατηγορεῖσθαι, ἤπερ ἡ διαφορὰ καὶ τὸ εἶδος καὶ τὸ ἴδιον καὶ τὸ συμβεβηκός. τὸ μὲν γὰρ ζῶον, ἐπ' ἀνθρώπου καὶ ἵππου, καὶ ὀρνέου, καὶ ὄφεως. τὸ δὲ τετράπουν, ἐπὶ μόνων τῶν τέτταρας πόδας ἐχόντων. ὁ δὲ ἄνθρωπος ἐπὶ μόνων τῶν ἀτόμων. καὶ τὸ χρεμετιστικὸν ἐπὶ τοῦ ἵππου μόνου καὶ τῶν κατὰ μέρος. καὶ τὸ συμβεβηκός, ὁμοίως ἐπ' ἐλαττόνων. δεῖ δὲ διαφορὰς λαμβάνειν, αἷς τέμνεται τὸ γένος. οὐ τὰς συμπληρωτικὰς τῆς οὐσίας τοῦ γένους. ἀλλὰ τὰς διαιρετικάς. ἔτι τὸ γένος περιέχει τὴν διαφορὰν, δυνάμει. τοῦ γὰρ ζώου, τὸ μὲν λογικόν. τὸ δὲ, ἄλογον. αἱ δὲ διαφοραὶ, οὐ περιέχουσι τὰ γένη. ἔτι τὰ μὲν γένη, πρότερα τῶν ὑπ' αὐτὰ διαφορῶν. διὸ συναναιρεῖ μὲν αὐτάς, οὐ συναναιρεῖται δὲ ὑπ' αὐτῶν. ἀναιρεθέντος γὰρ τοῦ ζώου, συναναιρεῖται τὸ λογικόν. καὶ τὸ ἄλογον. αἱ δὲ διαφοραὶ, οὐκέτι συναναιροῦσι τὸ γένος. κἂν γὰρ πᾶσαι ἀναιρεθῶσιν, οὐσία ἔμψυχος αἰσθητικὴ ἐπινοεῖται, ἥτις ἦν τὸ ζῶον. ἔτι τὸ μὲν γένος, ἐν τῷ τί ἐστιν. ἡ δὲ διαφορὰ, ἐν τῷ ὁποῖον τί ἐστιν ὡς εἴρηται κατηγορεῖται. ἔτι γένος μὲν, ἓν καθ' ἕκαστον εἶδος. οἷον ἀνθρώπου γένος, τὸ ζῶον. διαφοραὶ δὲ, πλείους. οἷον λογικόν. θνητὸν νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν, αἷς τῶν ἄλλων ζώων διαφέρει. καὶ τὸ μὲν γένος, ἔοικεν ὕλῃ. μορφῇ δὲ, ἡ διαφορά. προσόντων δὲ καὶ ἄλλων κοινῶν τε καὶ ἰδίων τῷ

Κοινὸν μὲν δὴ ἁπάντων, τὸ κατὰ πλειόνων κατηγορεῖσθαι ὡς εἴρηται. ἀλλὰ τὸ μὲν γένος, τῶν ὑπ' αὐτὸ εἰδῶν καὶ ἀτόμων. καὶ ἡ διαφορὰ, ὡσαύτως. τὸ δὲ εἶδος, τῶν ὑπ' αὐτὸ ἀτόμων. τὸ δὲ ἴδιον, τοῦ τε εἴδους, οὗ ἐστὶν ἴδιον. καὶ τῶν ὑπὸ τὸ εἶδος ἀτόμων. τὸ δὲ συμβεβηκὸς, καὶ εἰδῶν καὶ ἀτόμων. τό, τε γὰρ ζῶον, ἵππου τε καὶ βοὸς κατηγορεῖται εἰδῶν ὄντων. καὶ τοῦδε τοῦ ἵππου, καὶ τοῦδε τοῦ βοὸς ἀτόμων ὄντων. τὸ δὲ ἄλογον, ἵππου καὶ βοὸς κατηγορεῖται καὶ τῶν κατὰ μέρος. τὸ μέντοι εἶδος οἷον ὁ ἄνθρωπος, τῶν κατὰ μέρος μόνων κατηγορεῖται. τὸ δὲ ἴδιον, τοῦ τε εἴδους οὗ ἐστὶν ἴδιον, καὶ τῶν ὑπὸ τὸ εἶδος ἀτόμων. οἷον τὸ γελαστικὸν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τῶν κατὰ μέρος. τὸ δὲ μέλαν, τοῦ τε εἴδους τῶν κοράκων, καὶ τῶν κατὰ μέρος, συμβεβηκὸς ὂν ἀχώριστον. καὶ τὸ κινεῖσθαι ἀνθρώπου τε καὶ ἵππου χωριστὸν ὂν συμβεβηκός. ἀλλὰ προηγουμένως μὲν, τῶν ἀτόμων. κατὰ δεύτερον δὲ λόγον, καὶ τῶν περιεχόντων τὰ ἄτομα.

Κοινὸν δὲ γένους καὶ διαφορᾶς, τὸ περιεκτικὸν εἶναι τῶν εἰδῶν. περιέχει γὰρ ἡ διαφορὰ εἴδη, εἰ καὶ μὴ πάντα ὅσα τὰ γένη. τὸ γὰρ λογικὸν, εἰ καὶ μὴ περιέχει τὰ ἄλογα ὥσπερ τὸ ζῶον, ἀλλὰ περιέχει ἄγγελον καὶ ἄνθρωπον, ἅπερ ἐστὶν εἴδη. ὅσα δὲ κατηγορεῖται τοῦ γένους ὡς γένους, καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸ εἰδῶν κατηγορεῖται. ὅσα τε τῆς διαφορᾶς ὡς διαφορᾶς, καὶ τοῦ ἐξ αὐτῆς εἴδους κατηγορηθήσεται. γένους τε γὰρ ὄντος τοῦ ζώου, ὡς γένος κατηγορεῖται ἡ οὐσία. καὶ τὸ ἔμψυχον. καὶ τὸ αἰσθητικόν. ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπὸ τὸ ζῶον εἰδῶν πάντων κατηγορεῖται ταῦτα, ἄχρι καὶ τῶν ἀτόμων. διαφορᾶς τε οὔσης τῆς λογικῆς, κατηγορεῖται ὡς διαφορᾶς τὸ λόγῳ χρῆσθαι. οὐ μόνον δὲ τῆς λογικῆς, ἀλ-

Τὸ δὲ ἴδιον διαιροῦσι τετραχῶς· καὶ γὰρ ὃ μόνῳ τινὶ εἴδει συμβέβηκεν, εἰ καὶ μὴ παντί, ὡς ἀνθρώπῳ τὸ ἰατρεύειν, ἢ τὸ γεωμετρεῖν· καὶ ὃ παντὶ συμβέβηκε τῷ εἴδει, εἰ καὶ μὴ μόνῳ, ὡς τῷ ἀνθρώπῳ τὸ εἶναι δίποδι· καὶ ὃ μόνῳ καὶ παντὶ καὶ ποτέ, ὡς ἀνθρώπῳ παντὶ τὸ ἐν γήρᾳ πολιοῦσθαι· τέταρτον δέ, ἐφ᾽ οὗ συνδεδράμηκε καὶ τό, μόνῳ, καὶ παντί, καὶ ἀεί, ὡς τῷ ἀνθρώπῳ τὸ γελαστικόν· κἂν γὰρ μὴ γελᾷ ἀεί, ἀλλὰ γελαστικὸν λέγεται, οὐ τῷ γελᾶν ἀεί, ἀλλὰ τῷ ἀεὶ πεφυκέναι· τοῦτο δέ, ἀεὶ αὐτῷ σύμφυτον ὑπάρχει· ὡς καὶ τῷ ἵππῳ τὸ χρεμετιστικόν. ταῦτα δὲ καὶ κυρίως ἴδιά φασιν· ὅτι καὶ ἀντιστρέφει· εἴ τι γὰρ ἵππος, χρεμετιστικόν· καὶ εἴ τι χρεμετιστικόν, ἵππος.

Περὶ συμβεβηκότος.

Συμβεβηκὸς δέ ἐστιν, ὃ γίνεται καὶ ἀπογίνεται, χωρὶς τῆς τοῦ ὑποκειμένου φθορᾶς. διαιρεῖται δὲ εἰς δύο. τὸ μὲν γὰρ αὐτοῦ, χωριστόν ἐστι· τὸ δέ, ἀχώριστον. τὸ μὲν οὖν καθεύδειν, χωριστόν ἐστι συμβεβηκός· τὸ δὲ μέλαν εἶναι, ἀχωρίστως τῷ κόρακι καὶ τῷ αἰθίοπι συμβέβηκε. δύναται δὲ ἐπινοηθῆναι καὶ κόραξ λευκόν, καὶ αἰθίοψ ἀποβαλὼν τὴν χροιάν, χωρὶς τῆς φθορᾶς τοῦ ὑποκειμένου. Ὁρίζονται δὲ τὸ συμβεβηκὸς καὶ οὕτως· συμβεβηκός ἐστιν, ὃ ἐνδέχεται τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν· ἢ μὴ ὑπάρχειν· ἢ ὃ οὔτε γένος ἐστίν, οὔτε διαφορά, οὔτε εἶδος, οὔτε ἴδιον· ἀεὶ δέ ἐστιν ἐν ὑποκειμένῳ ὑφιστάμενον. ἀφορισθέντων δὲ πάντων τῶν προτεθέντων, λέγω δὴ γένους, εἴδους, διαφορᾶς, ἰδίου, καὶ συμβεβηκότος, ῥητέον τίνα τε κοινὰ πρόσεστιν αὐτοῖς, καὶ τίνα ἴδια.

Περὶ κοινωνιῶν καὶ διαφορῶν τῶν πέντε φωνῶν.

Κοινὸν τοῦ

ἀνδριὰς ὃς ἐξ ὕλης μὲν τοῦ χαλκοῦ, εἴδους δὲ τοῦ σχήματος, οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος ὁ κοινός τε καὶ εἰδικὸς, ἐξ ὕλης μὲν ἀναλόγου συνέστηκε τοῦ γένους· ἐκ μορφῆς δὲ, τῆς διαφορᾶς· τὸ δὲ ὅλον τοῦτο, ζῷον λογικὸν θνητὸν, ὁ ἄνθρωπος· ὡς ἔχει καὶ ὁ ἀνδριάς. Ὑπογράφουσι δὲ τὰς τοιαύτας διαφορὰς, καὶ οὕτω· διαφορά ἐστι, τὸ χωρίζειν πεφυκὸς τὰ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος· τὸ λογικὸν γὰρ καὶ τὸ ἄλογον τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν ἵππον ὄντα ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος τὸ ζῷον, χωρίζει. Ἀποδιδόασι δὲ καὶ οὕτω· διαφορά ἐστιν, ὅτῳ διαφέρει ἕκαστα· ὁ γὰρ ἄνθρωπος καὶ ὁ ἵππος, κατὰ μὲν τὸ γένος, οὐ διενήνοχε· θνητὰ γὰρ ζῷα καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ ἵπποι· ἀλλὰ τὸ λογικὸν προστεθὲν, διέστησεν ἡμᾶς ἀπ' ἐκείνων· καὶ λογικοί ἐσμεν καὶ ἡμεῖς τε καὶ οἱ θεοί· ἀλλὰ τὸ θνητὸν προστεθὲν, διέστησεν ἡμᾶς ἀπ' ἐκείνων. Προσεπεξεργαζόμενοι δὲ τὰ περὶ τῆς διαφορᾶς, μὴ τὸ τυχόν φασι τῶν χωριζόντων τὰ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος εἶναι τὴν διαφοραν· ἀλλ' ὅπερ εἰς τὸ εἶναι συμβάλλεται· καὶ εἰς τὸ τί ἦν εἶναι· καὶ ὃ τοῦ πράγματός ἐστι μέρος. οὐ γὰρ τὸ πεφυκέναι πλεῖν διαφορά ἐστιν ἀνθρώπου, εἰ καὶ ἴδιον ἀνθρώπου. εἴποιμεν γὰρ ἄν, τῶν ζῴων, τὰ μὲν πλεῖν πεφυκέναι· τὰ δὲ, μή· χωρίζοντες τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῶν ἄλλων· ἀλλὰ τὸ πεφυκέναι πλεῖν, οὐκ ἦν συμπληρωτικὸν τῆς οὐσίας, οὐδὲ μέρος αὐτῆς· ἀλλ' ἐπιτηδειότης μόνον αὐτῆς, διὰ τὸ μὴ εἶναι διαφορὰν, οἷαι αἱ εἰδοποιοὶ λεγόμεναι διαφοραί. εἶεν οὖν ἂν εἰδοποιοὶ διαφοραὶ, ὅσαι ἕτερον εἶδος ποιοῦσι, καὶ ὅσαι ἐν τῷ τί ἦν εἶναι τοῦ πράγματος παραλαμβάνονται· καὶ περὶ μὲν διαφορᾶς, ἀρκεῖ τοσαῦτα.

Περὶ ἰδίου.

θνητοῦ καὶ ἀλόγου, τῶν ἀλόγων ζώων. οὕτω δὲ καὶ τῶν ἀνωτάτω οὐσίας διαιρετικῶν οὐσῶν τῆς τε ἐμψύχου καὶ ἀψύχου διαφορᾶς. καὶ τῆς αἰσθητικῆς τε καὶ ἀναισθήτου, ἡ μὲν ἔμψυχος καὶ αἰσθητικὴ προσληφθεῖσα τῇ οὐσίᳯ, ἀπετέλεσε τὸ ζῶον. ἡ δὲ ἔμψυχος καὶ ἀναίσθητος, ἀπετέλεσε τὸ φυτόν. ἐπεὶ οὖν αἱ αὐταὶ πῶς μὲν ληφθεῖσαι γίνονται συστατικαί. πῶς δὲ διαιρετικαί, εἰδοποιοὶ πᾶσαι κέκληνται. καὶ τούτων γε μάλιστα χρεία, εἴς τε τὰς διαιρέσεις τῶν γενῶν καὶ εἰς τοὺς ὁρισμούς. ἀλλ᾽ οὐ τῶν κατὰ συμβεβηκὸς ἀχωρίστων. οὐδ᾽ ἔτι μᾶλλον τῶν χωριστῶν. ἃς δὴ καὶ ὁριζόμενοι φασί. διαφορά ἐστιν, ᾗ περισσεύει τὸ εἶδος τοῦ γένους. ὁ γὰρ ἄνθρωπος, πλέον ἔχει τοῦ ζώου τὸ λογικὸν καὶ τὸ θνητόν. τὸ γὰρ ζῶον, οὔτε οὐδέν τούτων ἐστίν, ἐπεὶ πόθεν ἂν τὰ εἴδη σχοίη τὰς διαφοράς, οὔτε δὲ πάσας τὰς ἀντικειμένας ἔχει ἐνεργείᾳ. ἐπεί, τὸ αὐτὸ ἅμα ἕξει τὰ ἀντικείμενα. ἀλλ᾽ ὡς ἀξιοῦσι, δυνάμει μὲν πάσας ἔχει τὰς τῶν ὑφ᾽ αὑτὸ τὸ γένος διαφοράς. ἐνεργείᾳ δέ, οὐδεμίαν. καὶ οὕτως οὔτε ἐξ οὐκ ὄντων τι γίνεται, οὔτε τὰ ἀντικείμενα ἅμα περὶ τὸ αὐτὸ ἔσται.

Ὁρίζονται δὲ αὐτὴν καὶ οὕτως διαφορά ἐστι τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει, ἐν τῷ ὁποῖόν τι ἐστὶ κατηγορούμενον. τὸ γὰρ λογικὸν καὶ τὸ θνητόν, τοῦ ἀνθρώπου κατηγορούμενον, ἐν τῷ ὁποῖόν τι ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος λέγεται, ἀλλ᾽ οὐκ ἐν τῷ τί ἐστι. τί μὲν γάρ ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ἐπερωτωμένων ἡμῶν, οἰκεῖον εἰπεῖν ζῶον. ὁποῖον δὲ ζῶον πυνθανομένων, ὅτι λογικὸν καὶ θνητὸν οἰκείως ἀποδώσομεν. τῶν γὰρ πραγμάτων ἐξ ὕλης καὶ εἴδους συνεστώτων, ἢ ἀνάλογόν τε ὕλῃ καὶ εἴδει τὴν σύστασιν ἐχόντων, ὥσπερ ὁ

ἀλλὰ ἀλλοῖον. καὶ αἱ μὲν καθ' αὑτὸ, οὐκ ἐπιδέχονται, τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. αἱ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς, κἂν ἀχώριστοι ὦσιν, ἐπίτασιν καὶ ἄνεσιν λαμβάνουσιν. οὔτε γὰρ τὸ γένος μᾶλλον καὶ ἧττον κατηγορεῖται οὗ ἂν εἴη γένος, οὔτε αἱ τοῦ γένους διαφοραὶ, καθ' ἃς διαιρεῖται τὸ γένος εἰς τὰ εἴδη. αὗται μὲν γάρ εἰσιν, αἳ τὸν ἑκάστου λόγον συμπληροῦσαι. τὸ δὲ εἶναι ἑκάστῳ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ, οὔτε ἄνεσιν, οὔτε ἐπίτασιν ἐπιδεχόμενόν ἐστι. τὸ δὲ γρυπὸν ἢ σιμὸν εἶναι ἢ κεχρῶσθαί πως, καὶ ἐπιτείνεται καὶ ἀνίεται. Τριῶν οὖν εἰδῶν τῆς διαφορᾶς θεωρουμένων. καὶ τῶν μὲν οὐσῶν χωριστῶν. τῶν δὲ ἀχωρίστων. καὶ πάλιν τῶν ἀχωρίστων, τῶν μὲν οὐσῶν καθ' αὑτάς. τῶν δὲ κατὰ συμβεβηκός. πάλιν τῶν καθ' αὑτὰς διαφορῶν, αἱ μὲν εἰσὶ καθ' ἃς διαιροῦμεν τὰ γένη εἰς τὰ εἴδη. αἱ δὲ καθ' ἃς τὰ διαιρεθέντα εἰδοποιεῖται. οἷον τῶν καθ' αὑτὸ διαφορῶν πασῶν τῶν τοιούτων τοῦ ζῴου οὐσῶν, ἐμψύχου τε καὶ αἰσθητικοῦ. λογικοῦ τε καὶ ἀλόγου. θνητοῦ τε καὶ ἀθανάτου. ἡ μὲν τοῦ ἐμψύχου καὶ αἰσθητικοῦ διαφορὰ, συστατική ἐστι τῆς τοῦ ζῴου οὐσίας. ἔστι γὰρ τὸ ζῷον, οὐσία ἔμψυχος αἰσθητική. ἡ δὲ τοῦ θνητοῦ καὶ ἀθανάτου διαφορὰ καὶ ἡ τοῦ λογικοῦ τε καὶ ἀλόγου, διαιρετικαί εἰσι τοῦ ζῴου διαφοραὶ, δι' αὐτῶν γὰρ τὰ γένη, εἰς τὰ εἴδη διαιρούμεθα. ἀλλ' αὗται αἱ διαιρετικαὶ διαφοραὶ τῶν γενῶν, συμπληρωτικαὶ γίνονται καὶ συστατικαὶ τῶν εἰδῶν. τέμνεται γὰρ τὸ ζῷον τῇ τε τοῦ λογικοῦ καὶ τοῦ ἀλόγου διαφορᾷ. καὶ πάλιν τῇ τε τοῦ θνητοῦ καὶ ἀθανάτου διαφορᾷ. ἀλλ' αἱ μὲν τοῦ λογικοῦ καὶ τοῦ θνητοῦ διαφοραὶ, συστατικαὶ γίνονται τοῦ ἀνθρώπου. αἱ δὲ τοῦ λογικοῦ καὶ ἀθανάτου, τοῦ θεοῦ. αἱ δὲ τοῦ

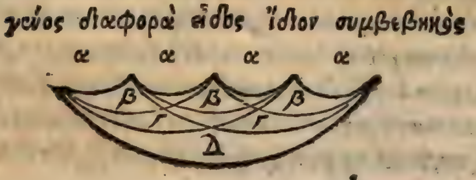
ἕτερον λέγεται, ὅταν εἰδοποιῷ διαφορᾷ διαλλάττῃ, ὡς ἄνθρωπος ἵππου εἰδοποιῷ διαφορᾷ διενήνοχε τῇ τοῦ λογικοῦ ποιότητι. καθόλου μὲν γὰρ πᾶσα διαφορὰ προσγινομένη τινὶ, ἑτεροῖον ποιεῖ. Ἀλλ' αἱ μὲν κοινῶς τε καὶ ἰδίως, ἀλλοῖον ποιοῦσιν· αἱ δὲ ἰδιαίτατα ἄλλο· τῶν γὰρ διαφορῶν, αἱ μὲν ἀλλοῖον ποιοῦσιν· αἱ δὲ, ἄλλο. αἱ μὲν οὖν ποιοῦσαι ἄλλο, εἰδοποιοὶ κέκληνται· αἱ δὲ ἀλλοῖον, ἁπλῶς διαφοραί. τῷ γὰρ ζώῳ προσελθοῦσα ἡ τοῦ λογικοῦ διαφορὰ, ἄλλο ἐποίησεν καὶ εἶδος τοῦ ζώου ἐποίησεν. ἡ δὲ τοῦ κινεῖσθαι, ἀλλοῖον μόνον παρὰ τὸ ἠρεμοῦν ἐποίησεν. ὥστε ἡ μὲν ἄλλο, ἡ δὲ, ἀλλοῖον μόνον ἐποίησε. κατὰ μὲν οὖν τὰς ἄλλο ποιούσας διαφορὰς, αἵ τε διαιρέσεις τῶν γενῶν γίνονται εἰς τὰ εἴδη· οἵ τε ὅροι ἀποδίδονται ἐκ γένους ὄντες καὶ τῶν τοιούτων διαφορῶν, κατὰ δὲ τὰς μόνον ἀλλοῖον ποιούσας, αἱ ἑτερότητες μόνον συνίστανται, καὶ αἱ τοῦ πῶς ἔχοντος μεταβολαί. Ἄνωθεν οὖν πάλιν ἀρχομένῳ, ῥητέον· τῶν διαφορῶν, τὰς μὲν χωριστὰς εἶναι, τὰς δὲ ἀχωρίστους· τὸ μὲν γὰρ κινεῖσθαι καὶ τὸ ἠρεμεῖν καὶ τὸ νοσεῖν καὶ ὑγιαίνειν, καὶ ὅσα τούτοις παραπλήσια, χωριστά ἐστι· τὸ δὲ γρυπὸν εἶναι ἢ σιμὸν, ἢ λογικὸν, ἢ ἄλογον, ἀχώριστα. τῶν δὲ ἀχωρίστων, αἱ μὲν ὑπάρχουσι καθ' αὑτό· αἱ δὲ, κατὰ συμβεβηκός. τὸ μὲν γὰρ λογικὸν, καθ' αὑτὸ καὶ ὑπάρχει τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ τὸ θνητὸν, καὶ τὸ ἐπιστήμης εἶναι δεκτικόν· τὸ δὲ γρυπὸν εἶναι ἢ σιμὸν, κατὰ συμβεβηκός, καὶ οὐ καθ' αὑτό. αἱ μὲν οὖν καθ' αὑτὸ προσοῦσαι, ἐν τῷ τῆς οὐσίας λόγῳ λαμβάνονται, καὶ ποιοῦσιν ἄλλο· αἱ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς, οὔτε ἐν τῷ τῆς οὐσίας λόγῳ λαμβάνονται, οὔτε ποιοῦσιν ἄλλο

γὰρ τὰ λογικὰ, λογικά· καὶ τὰ γελαστικὰ, γελαστικά. τὸ ἀεὶ καὶ παντὶ ᾧ ἔδει παρεῖναι, κοινὸν ἀμφοῖν. κἂν γὰρ κολοβωθῇ ὁ δίπους, ἀλλὰ πρὸς τὸ πεφυκέναι τὸ ἀεὶ λέγεται. ἐπεὶ καὶ τὸ γελαστικὸν τῷ πεφυκέναι, ἔχει τὸ ἀεὶ, ἀλλ᾽ οὐχὶ τῷ γελᾶν ἀεί. Ἴδιον δὲ διαφορᾶς, ὅτι αὕτη μὲν ἐπὶ πλειόνων εἰδῶν λέγεται πολλάκις. οἷον τὸ λογικὸν, ἐπὶ ἀγγέλου καὶ ἐπὶ ἀνθρώπου. τὸ δὲ ἴδιον, ἐφ᾽ ἑνὸς εἴδους οὗ ἐστιν ἴδιον. καὶ ἡ μὲν διαφορὰ, ἕπεται ἐκείνοις ὧν ἂν ᾖ διαφορά. οὐ μὴν καὶ ἀντιστρέφει. τὰ δὲ ἴδια, ἀντικατηγορεῖται ὧν ἂν ᾖ ἴδια διὰ τὸ ἀντιστρέφειν. Διαφορᾷ δὲ καὶ συμβεβηκότι κοινὸν μὲν τὸ ἐπὶ πλειόνων λέγεσθαι. κοινὸν δὲ καὶ πρὸς τὰ ἀχώριστα συμβεβηκότα, τὸ ἀεὶ καὶ παντὶ προσεῖναι. τό, τε γὰρ δίπουν, ἀεὶ πρόσεστι τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ πᾶσι κόραξι, τὸ μέλασιν εἶναι ὁμοίως. Διαφέρει δὲ, ὅτι ἡ μὲν διαφορὰ περιέχει τὰ εἴδη, οὐ περιέχεται δέ. περιέχει γὰρ τὸ λογικὸν, τὸν ἄγγελον καὶ τὸν ἄνθρωπον. τὰ δὲ συμβεβηκότα, τρόπον μέν τινα περιέχει, τῷ ἐν πλείοσιν εἶναι. τρόπον δέ τινα περιέχεται, τῷ μὴ ἑνὸς συμβεβηκότος εἶναι δεκτικὰ τὰ ὑποκείμενα, ἀλλὰ πλειόνων. καὶ ἡ μὲν διαφορὰ ἀνεπίτατός τε καὶ ἀνάνετος. τὰ δὲ συμβεβηκότα, τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐπιδέχονται. καὶ ἀμιγεῖς μὲν αἱ ἐναντίαι διαφοραί. μιγείη δ᾽ ἄν ποτε τὰ ἐναντία συμβεβηκότα. τοιαῦται μὲν αἱ κοινότητες καὶ ἰδιότητες τῆς διαφορᾶς, καὶ τῶν ἄλλων. τὸ δὲ εἶδος πῇ μὲν διαφέρει γένους καὶ διαφορᾶς εἴρηται, ἐν οἷς ἐλέγομεν πῇ τὸ γένος διαφέρει τῶν ἄλλων καὶ πῇ ἡ διαφορὰ διαφέρει τῶν ἄλλων λοιπὸν πῇ

BIBLIOT... ROMA VITTORIO EMANUELE

καὶ τοῦ γένους διαφέρει, προειρημένον ἐστὶν ἐν τῇ ἐκείνου πρὸς αὐτὸ διαφορᾷ. τεσσάρων οὖν λαμβανομένων τοῦ γένους πρὸς τὰ ἄλλα διαφορῶν. τριῶν δὲ τῆς διαφορᾶς. δύο δὲ τοῦ εἴδους. μιᾶς δὲ τοῦ ἰδίου πρὸς τὸ συμβεβηκός, δέκα ἔσονται αἱ πᾶσαι. ὧν τὰς τέσσαρας αἳ ἦσαν τοῦ γένους πρὸς τὰ ἄλλα, φθάσαντες ἀπεδείξαμεν. Κοινὸν τοίνυν τῆς διαφορᾶς καὶ τοῦ εἴδους, τὸ ἐπ' ἴσης μετέχεσθαι· ἀνθρώπου τε γὰρ ἐπ' ἴσης μετέχουσιν οἱ κατὰ μέρος ἄνθρωποι, καὶ τῆς τοῦ λογικοῦ διαφορᾶς. κοινὸν δὲ, καὶ τὸ ἀεὶ παρεῖναι τοῖς μετέχουσιν. ἀεὶ γὰρ Σωκράτης λογικός. καὶ ἀεὶ Σωκράτης ἄνθρωπος. Ἴδιον δὲ διαφορᾶς μὲν, τὸ ἐν τῷ ὁποῖόν τι ἐστὶ κατηγορεῖσθαι. εἴδους δὲ, τὸ ἐν τῷ τί ἐστι. κἂν γὰρ ὁ ἄνθρωπος ὡς ποιόν τι λαμβάνηται, οὐχ ἁπλῶς ἂν εἴη ποιόν. ἀλλὰ καθὸ τῷ γένει προσελθοῦσαι αἱ διαφοραὶ ὑπέστησαν αὐτόν. ἔτι δὲ ἡ μὲν διαφορὰ, ἐπὶ πλειόνων πολλάκις εἰδῶν θεωρεῖται, ὡς τὸ τετράπουν ἐπὶ πλείστων ζώων διαφερόντων τῷ εἴδει. τὸ δὲ εἶδος, ἐπὶ μόνων τῶν ὑπὸ αὐτὸ ἀτόμων. ἔτι ἡ μὲν διαφορὰ, προτέρα τοῦ κατ' αὐτὴν εἴδους. συναναιρεῖ γὰρ τὸ λογικὸν ἀναιρεθὲν, τὸν ἄνθρωπον. ὁ δὲ ἄνθρωπος ἀναιρεθεὶς, οὐκ ἀνῄρηκε τὸ λογικὸν, ὄντος ἀγγέλου. ἔτι διαφορὰ μὲν, συντίθεται μετ' ἄλλης διαφορᾶς. λογικὸν γὰρ καὶ θνητὸν συνετέθη εἰς ὑπόστασιν ἀνθρώπου. εἶδος δὲ εἴδει, οὐ συντίθεται, ὥστε ἀπογεννῆσαι ἄλλο τι εἶδος. τὶς μὲν γὰρ ἵππος, τινὶ ὄνῳ σύνεισιν εἰς ἡμιόνου γέννησιν. ἵππος δὲ ἁπλῶς ὄνῳ συντεθεὶς, οὐκ ἂν ἀποτελέσειεν ἡμίονον. Διαφορὰ δὲ καὶ ἴδιον, κοινὸν μὲν ἔχουσι, τὸ ἐπ' ἴσης μετέχεσθαι ὑπὸ τῶν μετεχόντων. ἐπίσης

τάρων διαφέρει, εἴρηται. συμβέβηκε δὲ καὶ τῶν ἄλλων
ἕκαστον διαφέρειν τῶν τεττάρων. ὥστε πέντε μὲν ὄντων. ἑνὸς δὲ ἑκάστου τῶν τεττάρων διαφέροντος τετράκις τὰ πέντε, εἴκοσι γίνεσθαι διαφορὰς τὰς πάσας. ἀλλ' οὐχ οὕτως ἔχει. ἀλλ' ἀεὶ τῶν ἐφεξῆς καταριθμουμένων. καὶ τῶν μὲν δύο μιᾷ λειπομένων διαφορᾷ, διὰ τὸ ἤδη εἰλῆφθαι. τῶν δὲ τριῶν δυσί. τῶν δὲ τεττάρων τρισί. τῶν δὲ πέντε τέτρασι, δέκα αἱ πᾶσαι γίνονται διαφοραί. τέτταρες. τρεῖς. δύο. μία. τὸ μὲν γὰρ γένος τίνι διαφέρει τῆς διαφορᾶς, καὶ τοῦ εἴδους. καὶ τοῦ ἰδίου. καὶ τοῦ συμβεβηκότος, εἴρηται. τέσσαρες οὖν αἱ διαφοραί. ἡ διαφορὰ δὲ τίνι μὲν διενήνοχε τοῦ γένους, εἴρηται ὅτε τίνι διαφέρει τὸ γένος αὐτῆς ἐρρέθη. λοιπὸν δὲ τίνι διαφέρει τοῦ εἴδους καὶ τοῦ ἰδίου καὶ τοῦ συμβεβηκότος ῥηθήσεται. καὶ γίνονται τρεῖς. πάλιν δὲ τὸ εἶδος, τίνι μὲν διαφέρει τῆς διαφορᾶς, ἐρρήθη, ὅτε τίνι διαφέρει ἡ διαφορὰ τοῦ εἴδους ἐλέγετο. τίνι δὲ διαφέρει τὸ εἶδος τοῦ γένους, ἐρρέθη, ὅτε τίνι διαφέρει τὸ γένος τοῦ εἴδους ἐλέγετο. λοιπὸν οὖν τίνι διαφέρει τὸ εἶδος τοῦ ἰδίου καὶ τοῦ συμβεβηκότος ῥηθήσεται. δύο οὖν καὶ αὗται αἱ διαφοραί. τὸ δὲ ἴδιον τίνι διαφέρει τοῦ συμβεβηκότος καταλειφθήσεται. τίνι γὰρ τοῦ εἴδους καὶ τῆς διαφορᾶς

νος. τὸ δὲ ἴδιον, καθ' ἑνὸς εἴδους οὗ ἐστιν ἴδιον. ἔτι τὸ μὲν ἴδιον ἀντικατηγορεῖται οὗ ἐστιν ἴδιον. τὸ δὲ γένος, οὐδενὸς ἀντικατηγορεῖται. οὔτε γὰρ εἴ τι ζῷον, ἄνθρωπος, οὔτε εἴ τι ζῷον, γελαστικόν. εἰ δὲ ἄνθρωπος, γελαστικόν. καὶ ἔμπαλιν. ἔτι τὸ μὲν ἴδιον, παντὶ τῷ εἴδει ὑπάρχει οὗ ἐστιν ἴδιον καὶ μόνῳ καὶ ἀεί. τὸ δὲ γένος, παντὶ μὲν τῷ εἴδει οὗ ἂν ᾖ γένος καὶ ἀεί. οὐ μέντοι καὶ μόνῳ. ἔτι τὰ μὲν ἴδια ἀναιρούμενα, οὐ συναναιρεῖ τὰ γένη. τὰ δὲ γένη ἀναιρούμενα, συναναιρεῖ τὰ εἴδη, ὧν ἐστιν ἴδια. ὥστε καὶ ὧν ἐστιν ἴδια ἀναιρουμένων, καὶ αὐτὰ συναναιρεῖται.

Γένους δὲ καὶ συμβεβηκότος κοινὸν, τὸ κατὰ πλειόνων ὡς εἴρηται κατηγορεῖσθαι. εἴτε τῶν χωριστῶν εἴη, εἴτε τῶν ἀχωρίστων. καὶ γὰρ καὶ τὸ κινεῖσθαι, κατὰ πλειόνων. καὶ τὸ μέλαν, κατὰ κοράκων, καὶ αἰθιόπων, καί τινων ἀψύχων.

Διαφέρει δὲ τὸ γένος τοῦ συμβεβηκότος, ὅτι τὸ μὲν γένος, πρὸ τῶν εἰδῶν. τὰ δὲ συμβεβηκότα, τῶν εἰδῶν ὕστερα. κἂν γὰρ ἀχώριστον λαμβάνηται συμβεβηκὸς, ἀλλ' οὖν πρότερόν ἐστι τὸ ᾧ συμβέβηκε, τοῦ συμβεβηκότος. καὶ τοῦ μὲν γένους, ἐπίσης τὰ μετέχοντα μετέχει. τοῦ δὲ συμβεβηκότος, οὐκ ἐπίσης. ἐπίτασιν γὰρ καὶ ἄνεσιν ἐπιδέχεται ἡ τῶν συμβεβηκότων μέθεξις. ἡ δὲ τῶν γενῶν, οὐκέτι. καὶ τὰ μὲν συμβεβηκότα, ἐπὶ τῶν ἀτόμων προηγουμένως ὑφίσταται. τὰ δὲ γένη καὶ τὰ εἴδη, φύσει πρότερα τῶν ἀτόμων οὐσιῶν. καὶ τὰ μὲν γένη, ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται τῶν ὑφ' αὑτά. τὰ δὲ συμβεβηκότα, ἐν τῷ ὁποῖον τί ἐστιν, ἢ πῶς ἔχον ἕκαστον. ποῖος γὰρ αἰθίοψ ἐρωτηθεὶς, ἐρεῖς ὅτι μέλας. ἢ πῶς ἔχει Σωκράτης. ἐρεῖς ὅτι νοσεῖ. ἢ ὑγιαίνει. τὸ μὲν οὖν γένος τί τῶν ἄλλων τεττ

γένει καὶ τῇ διαφορᾷ, ἀρκείτω ταῦτα. Γένος δὲ καὶ εἶδος, κοινὸν μὲν ἔχουσι, τὸ κατὰ πλειόνων ὡς εἴρηται κατηγορεῖσθαι. εἰλήφθω δὲ τὸ εἶδος, ὡς εἶδος μόνον, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὡς γένος. ἄν τι ᾖ τὸ αὐτὸ, καὶ εἶδος καὶ γένος. κοινὸν δὲ αὐτοῖς, καὶ τὸ πρότερα εἶναι ὧν κατηγορεῖται. καὶ τὸ ὅλον τι εἶναι ἑκάτερον. Διαφέρει δὲ, ὅτι τὸ μὲν γένος περιέχει τὰ εἴδη, τὰ δὲ εἴδη, περιέχεται καὶ οὐ περιέχει τὰ γένη. ἐπὶ πλεῖον γὰρ τὸ γένος τοῦ εἴδους κατηγορεῖται. ἔτι τὰ μὲν γένη, προϋποκεῖσθαι δεῖ, ἃ καὶ διαμορφωθέντα ταῖς εἰδοποιοῖς διαφοραῖς, ἀποτελεῖ τὰ εἴδη. ὅθεν καὶ πρότερα τῇ φύσει τὰ γένη. καὶ συναναιροῦντα, ἀλλ' οὐ συναναιρούμενα. καὶ εἴδους μὲν ὄντος, πάντως ἔστι καὶ γένος. γένους δὲ ὄντος, οὐ πάντως ἐστὶν εἶδος. καὶ τὰ μὲν γένη, συνωνύμως κατηγορεῖται τῶν ὑφ' αὐτὰ εἰδῶν. τὰ δὲ εἴδη τῶν γενῶν, οὐκέτι. ἔτι τὰ μὲν γένη, πλεονάζει τῇ τῶν ὑπ' αὐτὰ εἰδῶν περιοχῇ. τὰ δὲ εἴδη τῶν γενῶν πλεονάζει ταῖς οἰκείαις διαφοραῖς.

Ἔτι οὔτε τὸ εἶδος γένοιτ' ἂν γενικώτατον, οὔτε τὸ γένος εἰδικώτατον. Γένους δὲ καὶ ἰδίου κοινὸν μὲν, τὸ ἕπεσθαι τοῖς εἴδεσιν. εἰ γὰρ ἄνθρωπος ζῶον. καὶ εἰ ἄνθρωπος, γελαστικόν. κοινὸν δὲ καὶ τὸ ἐπίσης κατηγορεῖσθαι τὸ γένος τῶν εἰδῶν. καὶ τὸ ἴδιον τῶν αὐτοῦ μετεχόντων ἀτόμων. ἐπίσης γὰρ ὁ ἄνθρωπος καὶ βοῦς, ζῶον. καὶ Ἄνυτος καὶ Μέλιτος γελαστικόν. κοινὸν δὲ καὶ τὸ συνωνύμως κατηγορεῖσθαι τὸ γένος τῶν οἰκείων εἰδῶν. καὶ τὸ ἴδιον ὧν ἂν εἴη ἴδιον. Διαφέρει δὲ ὅτι τὸ μὲν γένος πρότερον. ὕστερον δὲ τὸ ἴδιον. δεῖ γὰρ εἶναι ζῶον. εἶτα διαιρεῖσθαι διαφοραῖς καὶ ἰδίοις. καὶ τὸ μὲν γένος, κατὰ πλειόνων εἰδῶν κατηγορεῖται. ὧν ἐστὶ γέ-

λαὶ καὶ τῶν ὑπὸ τὸ λογικὸν εἰδῶν κατηγορηθήσεται τὸ λόγῳ χρῆσθαι. κοινὸν δὲ καὶ τὸ ἀναιρεθέντος τοῦ γένους ἢ τῆς διαφορᾶς, συναναιρεῖσθαι καὶ τὰ ὑπ᾽ αὐτά. ὡς γὰρ μὴ ὄντος ζώου οὐκ ἔστιν ἵππος, οὐδὲ ἄνθρωπος, οὕτω μὴ ὄντος λογικοῦ οὐδὲν ἔσται ζῶον τὸ λόγῳ χρώμενον. Ἴδιον δὲ τοῦ γένους, τὸ ἐπὶ πλειόνων κατηγορεῖσθαι, ἤπερ ἡ διαφορὰ καὶ τὸ εἶδος καὶ τὸ ἴδιον καὶ τὸ συμβεβηκός. τὸ μὲν γὰρ ζῶον, ἐπ᾽ ἀνθρώπου καὶ ἵππου, καὶ ὀρνέου, καὶ ὄφεως. τὸ δὲ τετράπουν, ἐπὶ μόνων τῶν τέτταρας πόδας ἐχόντων. ὁ δὲ ἄνθρωπος ἐπὶ μόνων τῶν ἀτόμων. καὶ τὸ χρεμετιστικὸν ἐπὶ τοῦ ἵππου μόνου καὶ τῶν κατὰ μέρος. καὶ τὸ συμβεβηκὸς, ὁμοίως ἐπ᾽ ἐλαττόνων. δεῖ δὲ διαφορὰς λαμβάνειν, αἷς τέμνεται τὸ γένος. οὐ τὰς συμπληρωτικὰς τῆς οὐσίας τοῦ γένους. ἀλλὰ τὰς διαιρετικάς. ἔτι τὸ γένος περιέχει τὴν διαφορὰν, δυνάμει. τοῦ γὰρ ζώου, τὸ μὲν λογικόν. τὸ δὲ, ἄλογον. αἱ δὲ διαφοραὶ, οὐ περιέχουσι τὰ γένη. ἔτι τὰ μὲν γένη, πρότερα τῶν ὑπ᾽ αὐτὰ διαφορῶν. διὸ συναναιρεῖ μὲν αὐτάς, οὐ συναναιρεῖται δὲ ὑπ᾽ αὐτῶν. ἀναιρεθέντος γὰρ τοῦ ζώου, συναναιρεῖται τὸ λογικόν. καὶ τὸ ἄλογον. αἱ δὲ διαφοραὶ, οὐκέτι συναναιροῦσι τὸ γένος. κἂν γὰρ πᾶσαι ἀναιρεθῶσιν, οὐσία ἔμψυχος αἰσθητικὴ ἐπινοεῖται, ἥτις ἦν τὸ ζῶον. ἔτι τὸ μὲν γένος, ἐν τῷ τί ἐστιν. ἡ δὲ διαφορὰ, ἐν τῷ ὁποῖον τί ἐστιν ὡς εἴρηται κατηγορεῖται. ἔτι γένος μὲν, ἓν καθ᾽ ἕκαστον εἶδος. οἷον ἀνθρώπου γένος, τὸ ζῶον. διαφοραὶ δὲ, πλείους. οἷον λογικόν. θνητὸν νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν, αἷς τῶν ἄλλων ζώων διαφέρει. καὶ τὸ μὲν γένος, ἔοικεν ὕλῃ. μορφῇ δὲ, ἡ διαφορά. προσόντων δὲ καὶ ἄλλων κοινῶν τε καὶ ἰδίων τῷ

Κοινὸν μὲν δὴ ἁπάντων, τὸ κατὰ πλειόνων κατηγορεῖσθαι ὡς εἴρηται. ἀλλὰ τὸ μὲν γένος, τῶν ὑπ' αὐτὸ εἰδῶν καὶ ἀτόμων. καὶ ἡ διαφορὰ, ὡσαύτως. τὸ δὲ εἶδος, τῶν ὑπ' αὐτὸ ἀτόμων. τὸ δὲ ἴδιον, τοῦ τε εἴδους, οὗ ἐστὶν ἴδιον. καὶ τῶν ὑπὸ τὸ εἶδος ἀτόμων. τὸ δὲ συμβεβηκὸς, καὶ εἰδῶν καὶ ἀτόμων. τό, τε γὰρ ζῷον, ἵππου τε καὶ βοὸς κατηγορεῖται εἰδῶν ὄντων. καὶ τοῦδε τοῦ ἵππου, καὶ τοῦδε τοῦ βοὸς ἀτόμων ὄντων. τὸ δὲ ἄλογον, ἵππου καὶ βοὸς κατηγορεῖται καὶ τῶν κατὰ μέρος. τὸ μέντοι εἶδος οἷον ὁ ἄνθρωπος, τῶν κατὰ μέρος μόνων κατηγορεῖται. τὸ δὲ ἴδιον, τοῦ τε εἴδους οὗ ἐστὶν ἴδιον, καὶ τῶν ὑπὸ τὸ εἶδος ἀτόμων. οἷον τὸ γελαστικὸν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τῶν κατὰ μέρος. τὸ δὲ μέλαν, τοῦ τε εἴδους τῶν κοράκων, καὶ τῶν κατὰ μέρος, συμβεβηκὸς ὂν ἀχώριστον. καὶ τὸ κινεῖσθαι ἀνθρώπου τε καὶ ἵππου χωριστὸν ὂν συμβεβηκός. ἀλλὰ προηγουμένως μὲν, τῶν ἀτόμων. κατὰ δεύτερον δὲ λόγον, καὶ τῶν περιεχόντων τὰ ἄτομα. Κοινὸν δὲ γένους καὶ διαφορᾶς, τὸ περιεκτικὸν εἶναι τῶν εἰδῶν. περιέχει γὰρ ἡ διαφορὰ εἴδη, εἰ καὶ μὴ πάντα ὅσα τὰ γένη. τὸ γὰρ λογικὸν, εἰ καὶ μὴ περιέχει τὰ ἄλογα ὥσπερ τὸ ζῷον, ἀλλὰ περιέχει ἄγγελον καὶ ἄνθρωπον, ἅπερ ἐστὶν εἴδη. ὅσα δὲ κατηγορεῖται τοῦ γένους ὡς γένους, καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸ εἰδῶν κατηγορεῖται. ὅσα τε τῆς διαφορᾶς ὡς διαφορᾶς, καὶ τοῦ ἐξ αὐτῆς εἴδους κατηγορηθήσεται. γένους τε γὰρ ὄντος τοῦ ζῴου, ὡς γένος κατηγορεῖται ἡ οὐσία. καὶ τὸ ἔμψυχον. καὶ τὸ αἰσθητικόν. ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπὸ τὸ ζῷον εἰδῶν πάντων κατηγορεῖται ταῦτα, ἄχρι καὶ τῶν ἀτόμων. διαφορᾶς τε οὔσης τοῦ λογικοῦ, κατηγορεῖται ὡς διαφορᾶς τὸ λόγῳ χρῆσθαι. οὐ μόνον δὲ τοῦ λογικοῦ, ἀλλ

Τὸ δὲ ἴδιον διαιροῦσι τετραχῶς· καὶ γὰρ ὃ μόνῳ τινὶ εἴδει συμβέβηκεν, εἰ καὶ μὴ παντί, ὡς ἀνθρώπῳ τὸ ἰατρεύειν, ἢ τὸ γεωμετρεῖν. καὶ ὃ παντὶ συμβέβηκε τῷ εἴδει, εἰ καὶ μὴ μόνῳ, ὡς τῷ ἀνθρώπῳ τὸ εἶναι δίποδι. καὶ ὃ μόνῳ καὶ παντὶ καὶ ποτέ, ὡς ἀνθρώπῳ παντὶ τὸ ἐν γήρᾳ πολιοῦσθαι. τέταρτον δέ, ἐφ᾽ οὗ συνδεδράμηκε καὶ τό, μόνῳ, καὶ παντί, καὶ ἀεί. ὡς τῷ ἀνθρώπῳ τὸ γελαστικόν. κἂν γὰρ μὴ γελᾷ ἀεί, ἀλλὰ γελαστικὸν λέγεται, οὐ τῷ γελᾶν ἀεί, ἀλλὰ τῷ ἀεὶ πεφυκέναι. τοῦτο δέ, ἀεὶ αὐτῷ σύμφυτον ὑπάρχει. ὡς καὶ τῷ ἵππῳ τὸ χρεμετιστικόν. ταῦτα δὲ καὶ κυρίως ἴδιά φασιν. ὅτι καὶ ἀντιστρέφει. εἴ τι γὰρ ἵππος, χρεμετιστικόν. καὶ εἴ τι χρεμετιστικόν, ἵππος.

Περὶ συμβεβηκότος.

Συμβεβηκὸς δέ ἐστιν, ὃ γίνεται καὶ ἀπογίνεται, χωρὶς τῆς τοῦ ὑποκειμένου φθορᾶς. διαιρεῖται δὲ εἰς δύο. τὸ μὲν γὰρ αὐτοῦ, χωριστόν ἐστι. τὸ δέ, ἀχώριστον. τὸ μὲν οὖν καθεύδειν, χωριστόν ἐστι συμβεβηκός. τὸ δὲ μέλαν εἶναι, ἀχωρίστως τῷ κόρακι καὶ τῷ αἰθίοπι συμβέβηκε. δύναται δὲ ἐπινοηθῆναι καὶ κόραξ λευκόν, καὶ αἰθίοψ ἀποβαλὼν τὴν χροιάν, χωρὶς τῆς φθορᾶς τοῦ ὑποκειμένου. ὁρίζονται δὲ τὸ συμβεβηκὸς καὶ οὕτως. συμβεβηκός ἐστιν, ὃ ἐνδέχεται τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν. ἢ μὴ ὑπάρχειν. ἢ ὃ οὔτε γένος ἐστίν, οὔτε διαφορά, οὔτε εἶδος, οὔτε ἴδιον. ἀεὶ δέ ἐστιν ἐν ὑποκειμένῳ ὑφιστάμενον. ἀφορισθέντων δὲ πάντων τῶν προτεθέντων, λέγω δὴ γένους, εἴδους, διαφορᾶς, ἰδίου, καὶ συμβεβηκότος, ῥητέον τίνα τε κοινὰ πρόσεστι αὐτοῖς. καὶ τίνα ἴδια.

Περὶ κοινωνιῶν καὶ διαφορῶν τῶν πέντε φωνῶν.

Κοινὸν τοῦ

ἀνδριὰς ἐξ ὕλης μὲν τοῦ χαλκοῦ, εἴδους δὲ τοῦ σχήματος, οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος ὁ κοινός τε καὶ εἰδικὸς, ἐξ ὕλης μὲν ἀνάλογον συνέστηκε τοῦ γένους· ἐκ μορφῆς δὲ, τῆς διαφορᾶς. τὸ δὲ ὅλον τοῦτο, ζῶον λογικὸν θνητὸν, ὁ ἄνθρωπος. ὡς ἔχει καὶ ὁ ἀνδριάς. Ὑπογράφουσι δὲ τὰς τοιαύτας διαφορὰς, καὶ οὕτω. διαφορά ἐστι, τὸ χωρίζειν πεφυκὸς τὰ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος. τὸ λογικὸν γὰρ καὶ τὸ ἄλογον τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν ἵππον ὄντα ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος τὸ ζῶον. χωρίζει. Ἀποδιδόασι δὲ καὶ οὕτω. διαφορά ἐστιν, ᾧ διαφέρει ἕκαστα. ὁ γὰρ ἄνθρωπος καὶ ὁ ἵππος, κατὰ μὲν τὸ γένος, οὐ διενήνοχε. θνητὰ γὰρ ζῶα καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ ἵπποι. ἀλλὰ τὸ λογικὸν προστεθὲν, διέστησεν ἡμᾶς ἀπ' ἐκείνων. καὶ λογικοί ἐσμεν καὶ ἡμεῖς τε καὶ οἱ θεοί. ἀλλὰ τὸ θνητὸν προστεθὲν, διέστησεν ἡμᾶς ἀπ' ἐκείνων. προσεξεργαζόμενοι δὲ τὰ περὶ τῆς διαφορᾶς, μὴ τὸ τυχόν φασι τῶν χωριζόντων τὰ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος εἶναι τὴν διαφοραν. ἀλλ' ὅπερ εἰς τὸ εἶναι συμβάλλεται· καὶ εἰς τὸ τί ἦν εἶναι. καὶ ὃ τοῦ πράγματός ἐστι μέρος. οὐ γὰρ τὸ πεφυκέναι πλεῖν διαφορά ἐστιν ἀνθρώπου, εἰ καὶ ἴδιον ἀνθρώπου. εἴποιμεν γὰρ ἄν, τῶν ζώων, τὰ μὲν πλεῖν πεφυκέναι. τὰ δὲ, μή. χωρίζοντες τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῶν ἄλλων. ἀλλὰ τὸ πεφυκέναι πλεῖν, οὐκ ἦν συμπληρωτικὸν τῆς οὐσίας, οὐδὲ μέρος αὐτῆς. ἀλλ' ἐπιτηδειότης μόνον αὐτῆς, διὰ τὸ μὴ εἶναι διαφορὰν, οἷαι αἱ εἰδοποιοὶ λεγόμεναι διαφοραί. εἶεν οὖν ἂν εἰδοποιοὶ διαφοραὶ, ὅσαι ἕτερον εἶδος ποιοῦσι, καὶ ὅσαι ἐν τῷ τί ἦν εἶναι τοῦ πράγματος παραλαμβάνονται. καὶ περὶ μὲν διαφορᾶς, ἀρκεῖ τοσαῦτα.

Περὶ ἰδίου.

θνητοῦ καὶ ἀλόγου, τὸ τῶν ἀλόγων ζώων. οὕτω δὲ καὶ τῆς ἀνωτάτω οὐσίας διαιρετικῶν οὐσῶν τῆς τε ἐμψύχου καὶ ἀψύχου διαφορᾶς, καὶ τῆς αἰσθητικῆς τε καὶ ἀναισθήτου, ἡ μὲν ἔμψυχος καὶ αἰσθητικὴ προσληφθεῖσα τῇ οὐσίᾳ, ἀπετέλεσε τὸ ζῶον. ἡ δὲ ἔμψυχος καὶ ἀναίσθητος, ἀπετέλεσε τὸ φυτόν. ἐπεὶ οὖν αἱ αὐταὶ πῶς μὲν ληφθεῖσαι γίνονται συστατικαί. πῶς δὲ διαιρετικαί, εἰδοποιοὶ πᾶσαι κέκληνται. καὶ τούτων γε μάλιστα χρεῖα, εἴς τε τὰς διαιρέσεις τῶν γενῶν καὶ εἰς τοὺς ὁρισμούς. ἀλλ' οὐ τῶν κατὰ συμβεβηκὸς ἀχωρίστων. οὐδ' ἔτι μᾶλλον τῶν χωριστῶν. ἃς δὴ καὶ ὁριζόμενοι φασί. διαφορά ἐστιν, ᾗ περισσεύει τὸ εἶδος τοῦ γένους. ὁ γὰρ ἄνθρωπος, πλέον ἔχει τοῦ ζώου τὸ λογικὸν καὶ τὸ θνητόν. τὸ γὰρ ζῶον, οὔτε οὐδὲν τούτων ἐστίν, ἐπεὶ πόθεν ἂν τὰ εἴδη σχοίη τὰς διαφοράς, οὔτε δὲ πάσας τὰς ἀντικειμένας ἔχει ἐνεργείᾳ. ἐπεί, τὸ αὐτὸ ἅμα ἕξει τὰ ἀντικείμενα. ἀλλ' ὡς ἀξιοῦσι, δυνάμει μὲν πάσας ἔχει τὰς τῶν ὑφ' αὐτὸ τὸ γένος διαφοράς. ἐνεργείᾳ δέ, οὐδεμίαν. καὶ οὕτως οὔτε ἐξ οὐκ ὄντων τι γίνεται, οὔτε τὰ ἀντικείμενα ἅμα περὶ τὸ αὐτὸ ἔσται. Ὁρίζονται δὲ αὐτὴν καὶ οὕτως. διαφορά ἐστι τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει, ἐν τῷ ὁποῖόν τι ἐστὶ κατηγορούμενον. τὸ γὰρ λογικὸν καὶ τὸ θνητόν, τοῦ ἀνθρώπου κατηγορούμενον, ἐν τῷ ὁποῖόν τι ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος λέγεται, ἀλλ' οὐκ ἐν τῷ τί ἐστι. τί μὲν γάρ ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ἐπερωτωμένων ἡμῶν, οἰκεῖον εἰπεῖν ζῶον. ὁποῖον δὲ ζῶον πυνθανομένων, ὅτι λογικὸν καὶ θνητὸν οἰκείως ἀποδώσομεν. τῶν γὰρ πραγμάτων ἐξ ὕλης καὶ εἴδους συνεστώτων, ἢ ἀνάλογόν γε ὕλῃ καὶ εἴδει τὴν σύστασιν ἐχόντων, ὥσπερ ὁ

ἀλλὰ ἀλλοῖον. καὶ αἱ μὲν καθ' αὑτό, οὐκ ἐπιδέχονται, τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. αἱ δὲ κατὰ συμβεβηκός, κἂν ἀχώριστοι ὦσιν, ἐπίτασιν καὶ ἄνεσιν λαμβάνουσιν. οὔτε γὰρ τὸ γένος μᾶλλον καὶ ἧττον κατηγορεῖται οὗ ἂν εἴη γένος, οὔτε αἱ τοῦ γένους διαφοραί, καθ' ἃς διαιρεῖται τὸ γένος εἰς τὰ εἴδη. αὗται μὲν γάρ εἰσιν, αἱ τὸν ἑκάστου λόγον συμπληροῦσαι. τὸ δὲ εἶναι ἑκάστῳ ἓν καὶ τὸ αὐτό, οὔτε ἄνεσιν, οὔτε ἐπίτασιν ἐπιδεχόμενόν ἐστι. τὸ δὲ γρυπὸν ἢ σιμὸν εἶναι ἢ κεχρῶσθαί πως, καὶ ἐπιτείνεται καὶ ἀνίεται. Τριῶν οὖν εἰδῶν τῆς διαφορᾶς θεωρουμένων. καὶ τῶν μὲν οὐσῶν χωριστῶν. τῶν δὲ ἀχωρίστων. καὶ πάλιν τῶν ἀχωρίστων, τῶν μὲν οὐσῶν καθ' αὑτάς. τῶν δὲ κατὰ συμβεβηκός. πάλιν τῶν καθ' αὑτὰς διαφορῶν, αἱ μέν εἰσι καθ' ἃς διαιροῦμεν τὰ γένη εἰς τὰ εἴδη. αἱ δὲ καθ' ἃς τὰ διαιρεθέντα εἰδοποιεῖται. οἷον τῶν καθ' αὑτὸ διαφορῶν πασῶν τῶν τοιούτων τοῦ ζώου οὐσῶν, ἐμψύχου τε καὶ αἰσθητικοῦ. λογικοῦ τε καὶ ἀλόγου. θνητοῦ τε καὶ ἀθανάτου. ἡ μὲν τοῦ ἐμψύχου καὶ αἰσθητικοῦ διαφορά, συστατική ἐστι τῆς τοῦ ζώου οὐσίας. ἔστι γὰρ τὸ ζῶον, οὐσία ἔμψυχος αἰσθητική. ἡ δὲ τοῦ θνητοῦ καὶ ἀθανάτου διαφορὰ καὶ ἡ τοῦ λογικοῦ τε καὶ ἀλόγου, διαιρετικαί εἰσι τοῦ ζώου διαφοραί, δι' αὐτῶν γὰρ τὰ γένη, εἰς τὰ εἴδη διαιρούμεθα. ἀλλ' αὗται αἱ διαιρετικαὶ διαφοραὶ τῶν γενῶν, συμπληρωτικαὶ γίνονται καὶ συστατικαὶ τῶν εἰδῶν. τέμνεται γὰρ τὸ ζῶον τῇ τε τοῦ λογικοῦ καὶ τοῦ ἀλόγου διαφορᾷ. καὶ πάλιν τῇ τε τοῦ θνητοῦ καὶ ἀθανάτου διαφορᾷ. ἀλλ' αἱ μὲν τοῦ λογικοῦ καὶ τοῦ θνητοῦ διαφοραί, συστατικαὶ γίνονται τοῦ ἀνθρώπου. αἱ δὲ τοῦ λογικοῦ καὶ ἀθανάτου, τοῦ θεοῦ. αἱ δὲ τοῦ

ἕτερον λέγεται, ὅταν εἰδοποιῷ διαφορᾷ διαλλάττῃ, ὡς ὁ ἄνθρωπος ἵππου εἰδοποιῷ διαφορᾷ διενήνοχε τῇ τοῦ λογικοῦ ποιότητι. καθόλου μὲν γὰρ πᾶσα διαφορὰ προσγινομένη τινὶ, ἑτεροποῖον ποιεῖ. Ἀλλ' αἱ μὲν κοινῶς τε καὶ ἰδίως, ἀλλοῖον ποιοῦσιν. αἱ δὲ ἰδιαίτατα ἄλλο· τῶν γὰρ διαφορῶν, αἱ μὲν ἀλλοῖον ποιοῦσιν· αἱ δὲ, ἄλλο. αἱ μὲν οὖν ποιοῦσαι ἄλλο, εἰδοποιοὶ κέκληνται. αἱ δὲ ἀλλοῖον, ἁπλῶς διαφοραί. τῷ γὰρ ζώῳ προσελθοῦσα ἡ τοῦ λογικοῦ διαφορὰ, ἄλλο ἐποίησεν καὶ εἶδος τοῦ ζώου ἐποίησεν. ἡ δὲ τοῦ κινεῖσθαι, ἀλλοῖον μόνον παρὰ τὸ ἠρεμοῦν ἐποίησεν. ὥστε ἡ μὲν ἄλλο, ἡ δὲ, ἀλλοῖον μόνον ἐποίησε. κατὰ μὲν οὖν τὰς ἄλλο ποιούσας διαφορὰς, αἵ τε διαιρέσεις τῶν γενῶν γίνονται εἰς τὰ εἴδη. οἵ τε ὅροι ἀποδίδονται ἐκ γένους ὄντες καὶ τῶν τοιούτων διαφορῶν. κατὰ δὲ τὰς μόνον ἀλλοῖον ποιούσας, αἱ ἑτερότητες μόνον συνίστανται, καὶ αἱ τοῦ πῶς ἔχοντος μεταβολαί.

Ἄνωθεν οὖν πάλιν ἀρχομένῳ, ῥητέον τῶν διαφορῶν, τὰς μὲν χωριστὰς εἶναι, τὰς δὲ ἀχωρίστους. τὸ μὲν γὰρ κινεῖσθαι καὶ τὸ ἠρεμεῖν καὶ τὸ νοσεῖν καὶ ὑγιαίνειν, καὶ ὅσα τούτοις παραπλήσια, χωριστά ἐστι. τὸ δὲ γρυπὸν εἶναι ἢ σιμὸν, ἢ λογικὸν, ἢ ἄλογον, ἀχώριστα. τῶν δὲ ἀχωρίστων, αἱ μὲν ὑπάρχουσι καθ' αὑτό. αἱ δὲ, κατὰ συμβεβηκός. τὸ μὲν γὰρ λογικὸν, καθ' αὑτὸ καὶ ὑπάρχει τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ τὸ θνητὸν, καὶ τὸ ἐπιστήμης εἶναι δεκτικόν. τὸ δὲ γρυπὸν εἶναι ἢ σιμὸν, κατὰ συμβεβηκός, καὶ οὐ καθ' αὑτό. αἱ μὲν οὖν καθ' αὑτὸ προσοῦσαι, ἐν τῷ τῆς οὐσίας λόγῳ λαμβάνονται, καὶ ποιοῦσιν ἄλλο. αἱ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς, οὔτε ἐν τῷ τῆς οὐσίας λόγῳ λαμβάνονται, οὔτε ποιοῦσιν ἄλλο

6 ἄτομον, ἐφ' ἑνὸς μόνου τῶν κατὰ μέρος. ἄτομον δὲ λέγεται, ὁ Σωκράτης καὶ τουτὶ τὸ λευκόν. καὶ οὑτοσὶ ὁ προσιὼν Σωφρονίσκου υἱός, εἰ μόνος αὐτῷ εἴη Σωκράτης υἱός. ἄτομα δὲ λέγεται τὰ τοιαῦτα, ὅτι δὲ ἐξ ἰδιοτήτων συνέστηκεν ἕκαστον. ὧν τὸ ἄθροισμα, οὐκ ἂν ἐπ' ἄλλου ποτὲ τὸ αὐτὸ γένοιτο αἱ γὰρ Σωκράτους ἰδιότητες, οὐκ ἂν ἐπ' ἄλλου τινὸς τῶν κατὰ μέρος γένοιντ' ἂν αἱ αὐταί. αἱ μέντοι τοῦ ἀνθρώπου λέγω δὴ τοῦ κοινοῦ ἰδιότητες, γένοιντ' ἂν αἱ αὐταὶ ἐπὶ πλειόνων. μᾶλλον δὲ ἐπὶ πάντων τῶν κατὰ μέρος ἀνθρώπων, καθὸ ἄνθρωποι. Περιέχεται οὖν τὸ μὲν ἄτομον, ὑπὸ τοῦ εἴδους. τὸ δὲ εἶδος ὑπὸ τοῦ γένους. ὅλον γάρ τι τὸ γένος. τὸ δὲ ἄτομον, μέρος. τὸ δὲ εἶδος, καὶ ὅλον καὶ μέρος ἀλλὰ μέρος μὲν ἄλλου. ὅλον δέ, οὐκ ἄλλου, ἀλλ' ἐν ἄλλοις. ἐν γὰρ τοῖς μέρεσι τὸ ὅλον. περὶ μὲν οὖν γένους καὶ εἴδους. καὶ τί τὸ γενικώτατον, καὶ τί τὸ εἰδικώτατον, καὶ τὰ αὐτὰ τίνα γένη καὶ εἴδη, τίνα τε ἄτομα, καὶ ποσαχῶς τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος, εἴρηται.

Περὶ διαφορᾶς.

Ἡ διαφορὰ δέ, κοινῶς τε καὶ ἰδίως καὶ ἰδιαίτατα λεγέσθω. κοινῶς μὲν γὰρ διαφέρειν ἕτερον ἑτέρου λέγεται. τὸ ἑτερότητι διαλλάττον ὁπωσοῦν. ἢ πρὸς ἑαυτό, ἢ πρὸς ἄλλο. διαφέρει γὰρ Σωκράτης Πλάτωνος, τῇ ἑτερότητι. καὶ αὐτός τε ἑαυτοῦ παιδός τε ὄντος καὶ ἀνδρωθέντος, καὶ ἐναργοῦντός τι, ἢ πεπαυμένου. καὶ ἀεί γε ἐν ταῖς τοῦ πῶς ἔχειν ἑτερότησι θεωρεῖται. ἰδίως δὲ διαφέρειν ἕτερον ἑτέρου λέγεται, ὅταν ἀχωρίστῳ συμβεβηκότι τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου διαφέρῃ. ἀχώριστον δὲ συμβεβηκός, οἷον γλαυκότης, ἢ γρυπότης, ἢ οὐλὴ ἐκ τραύματος ἐνσκιρρωθεῖσα. Ἰδιαίτατα δὲ διαφέρειν ἕτερον

καὶ ἔτι μᾶλλον τὸ γένος. τὰ δὲ κατὰ μέρος καὶ καθ' ἕκαστα, τοὐναντίον. εἰς πλῆθος ἀεὶ διαιρεῖ τὸ ἕν. τῇ μὲν γὰρ τοῦ εἴδους μετουσίᾳ, οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι, εἷς. τοῖς δὲ κατὰ μέρος καὶ καθ' ἕκαστα, ὁ εἷς καὶ κοινὸς πλείους. διαιρετικὸν μὲν γὰρ ἀεὶ τὸ καθ' ἕκαστον. συλληπτικὸν δὲ καὶ ἑνοποιὸν τὸ κοινόν. ἀποδεδομένου δὲ τοῦ γένους καὶ τοῦ εἴδους, τί ἐστιν ἑκάτερον αὐτῶν καὶ τοῦ μὲν γένους ἑνὸς ὄντος, τῶν δὲ εἰδῶν πλειόνων. ἀεὶ γὰρ εἰς πλείω εἴδη ἡ τομὴ τοῦ γένους, τὸ μὲν γένος, ἀεὶ τοῦ εἴδους κατηγορεῖται. καὶ πάντα τὰ ἐπάνω, τῶν ὑποκάτω. τὸ δὲ εἶδος, οὔτε τοῦ προσεχῶς αὐτοῦ γένους, οὔτε τῶν ἐπάνω. οὐδὲ γὰρ ἀντιστρέφει. δεῖ γὰρ ἢ τὰ ἴσα τῶν ἴσων κατηγορεῖσθαι ὡς τὸ χρεμετιστικὸν τοῦ ἵππου, ἢ τὰ μείζω τῶν ἐλαττόνων, ὡς τὸ ζῷον τοῦ ἀνθρώπου. τὰ δὲ ἐλάττω τῶν μειζόνων, οὐκέτι. οὐκέτι γὰρ τὸ ζῷον εἴποις ἂν εἶναι ἄνθρωπον, ὥσπερ τὸν ἄνθρωπον εἴποις ἂν εἶναι ζῷον. καθ' ὧν δ' ἂν τὸ εἶδος κατηγορεῖται, κατ' ἐκείνων καὶ τὸ τοῦ εἴδους γένος ἐξ ἀνάγκης κατηγορηθήσεται. καὶ τὸ τοῦ γένους γένος, ἄχρι τοῦ γενικωτάτου. εἰ γὰρ ἀληθὲς τὸ, τὸν Σωκράτην εἰπεῖν ἄνθρωπον, τὸν δὲ ἄνθρωπον ζῷον, τὸ δὲ ζῷον οὐσίαν, ἀληθὲς καὶ τὸν Σωκράτην ζῷον εἰπεῖν καὶ οὐσίαν. ἀεὶ γὰρ τῶν ἐπάνω κατηγορουμένων τῶν ὑποκάτω, τὸ μὲν εἶδος κατὰ τοῦ ἀτόμου κατηγορηθήσεται. τὸ δὲ γένος, καὶ κατὰ τοῦ εἴδους, καὶ κατὰ τοῦ ἀτόμου. τὸ δὲ γενικώτατον, καὶ κατὰ τοῦ γένους, ἢ τῶν γενῶν. εἰ πλείω εἴη τὰ μέσα καὶ ὑπάλληλα, καὶ κατὰ τοῦ εἴδους καὶ κατὰ τοῦ ἀτόμου. λέγεται γὰρ τὸ μὲν γενικώτατον, κατὰ πάντων τῶν ὑφ' αὑτὸ γενῶν τε καὶ εἰδῶν καὶ ἀτόμων. τὸ δὲ γένος τὸ πρὸ τοῦ εἰδικωτάτου, κατὰ πάντων τῶν εἰδικωτάτων καὶ ἀτόμων. τὸ δὲ μόνον εἶδος, κατὰ πάντων τῶν ἀτόμων. τὸ δὲ

τὰ δὲ μέσα τῶν ἄκρων, ὑπάλληλά τε καλοῦσιν εἴδη καὶ
5 γένη· καὶ ἕκαστον αὐτῶν εἶδος εἶναι καὶ γένος τίθενται, πρὸς ἄλλο μέν τι καὶ ἄλλο λαμβανόμενα. τὰ γὰρ πρὸ τῶν εἰδικωτάτων ἄχρι τοῦ γενικωτάτου ἀνιόντα, γένη τε λέγεται καὶ εἴδη καὶ ὑπάλληλα γένη, ὡς ὁ Ἀγαμέμνων, Ἀτρείδης, καὶ Πελοπίδης, καὶ Ταντταλίδης. καὶ τὸ τελευταῖον Διός. ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῶν γενεαλογιῶν, εἰς ἕνα ἀνάγουσι φέρε εἰπεῖν τὴν ἀρχὴν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. ἐπὶ δὲ τῶν γενῶν τε καὶ εἰδῶν, οὐχ οὕτως ἔχει. οὐ γάρ ἐστι κοινὸν γένος πάντων τὸ ὄν, οὐδὲ πάντα ὁμογενῆ καθ' ἓν τὸ ἀνωτάτω γένος ὥς φησιν Ἀριστοτέλης. ἀλλὰ κείσθω ὥσπερ ἐν ταῖς κατηγορίαις τὰ πρῶτα δέκα γένη. οἷον ἀρχαὶ δέκα πρῶται. κἂν δὴ πάντα τις ὄντα καλῇ, ὁμωνύμως φησὶ καλέσει, ἀλλ' οὐ συνωνύμως. εἰ μὲν γὰρ ἓν κοινὸν ἦν γένος πάντων τὸ ὄν, συνωνύμως ἂν πάντα ὄντα ἐλέγετο. δέκα δὲ ὄντων τῶν πρώτων, ἡ κοινωνία κατὰ τοὔνομα μόνον, οὐ μὴν καὶ κατὰ τὸν λόγον, τὸν κατὰ τοὔνομα. δέκα μὲν οὖν τὰ γενικώτατα. τὰ δὲ εἰδικώτατα, ἐν ἀριθμῷ μέν τινί εἰσιν. οὐ μὴν ἄπειρα. τὰ δὲ ἄτομα ἄπειρά ἐστι τὰ μετὰ τὰ εἰδικώτατα, ἄπειρα. διὸ μέχρι τῶν εἰδικωτάτων ἀπὸ τῶν γενικωτάτων καταβάντας, παρεκελεύετο ὁ Πλάτων παύεσθαι. κατιέναι δὲ, διὰ τῶν διὰ μέσου διαιροῦντας ταῖς εἰδοποιοῖς διαφοραῖς. τὰ δὲ ἄπειρά φησιν ἐᾶν. μὴ δὲ γὰρ ἄν ποτε γενέσθαι τούτων ἐπιστήμην. κατιόντας μὲν οὖν εἰς τὰ εἰδικώτατα, ἀνάγκη διαιροῦντας διὰ πλήθους ἰέναι. ἀνιόντας δὲ εἰς τὰ γενικώτατα, ἀνάγκη συναιρεῖν τὸ πλῆθος εἰς ἕν. συναγωγὸν γὰρ τῶν πολλῶν εἰς μίαν φύσιν τὸ εἶδος.

ἀνθρώπων, ἀλλὰ μόνον εἶδος. καὶ πᾶν τὸ πρὸ τῶν ἀτόμων προσεχῶς κατηγορούμενον, εἶδος ἂν εἴη μόνον, οὐκέτι δὲ καὶ γένος. ὥσπερ οὖν ἡ οὐσία ἀνωτάτω οὖσα, τῷ μηδὲν εἶναι πρὸ αὐτῆς, γένος ἦν τὸ γενικώτατον, οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος εἶδος ὢν μεθ᾽ ὃ οὐκ ἔστιν ἄλλο εἶδος, οὐδέ τι τῶν τέμνεσθαι δυναμένων εἰς εἴδη, ἀλλὰ τῶν ἀτόμων. ἄτομον γὰρ Σωκράτης. καὶ Πλάτων, καὶ τουτὶ τὸ λευκόν, μόνον ἂν εἴη εἶδος. καὶ τὸ ἔσχατον εἶδος. καὶ ὡς ἔφαμεν τὸ εἰδικώτατον. τὰ δὲ μέσα, τῶν μὲν πρὸ αὐτῶν, εἴη ἂν εἴδη. τῶν δὲ μετ᾽ αὐτά, γένη. ὥστε ταῦτα μὲν ἔχει δύο σχέσεις. τήν τε πρὸς τὰ πρὸ αὐτῶν, καθ᾽ ἣν εἴδη αὐτῶν εἶναι λέγεται, τήν τε πρὸς τὰ μετ᾽ αὐτὰ καθ᾽ ἣν γένη αὐτῶν εἶναι λέγεται. τὰ δὲ ἄκρα μίαν ἔχει σχέσιν. τό, τε γὰρ γενικώτατον, τὴν μὲν ὡς πρὸς τὰ ὑφ᾽ αὑτὸ ἔχει σχέσιν, γένος ὂν πάντων τὸ ἀνώτατον. τὴν δὲ ὡς πρὸς τὰ πρὸ αὐτοῦ, οὐκέτι ἔχει, ἀνωτάτω ὂν καὶ ἡ πρώτη ἀρχή. καὶ ὡς ἔφαμεν, ὑπὲρ ὃ οὐκ ἂν εἴη ἄλλο γένος ἐπαναβεβηκός. καὶ τὸ εἰδικώτατον δέ, μίαν ἔχει καὶ αὐτὸ σχέσιν. τὴν μὲν ὡς πρὸς τὰ πρὸ αὐτοῦ, ὧν ἐστιν εἶδος. τὴν δὲ ὡς πρὸς τὰ μετ᾽ αὐτό, οὐκ ἀλλοίαν ἔχει σχέσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀτόμων εἶδος λέγεται. ἀλλ᾽ εἶδος μὲν λέγεται τῶν ἀτόμων, ὡς περιέχον αὐτά. εἶδος δὲ πάλιν τῶν πρὸ αὐτοῦ ὡς περιεχόμενον ὑπ᾽ αὐτῶν.

Ἀφορίζονται τοίνυν τὸ μὲν γεννικώτατον γένος, οὕτως. ὃ γένος ὂν, οὐκ ἔστιν εἶδος. καὶ πάλιν, ὑπὲρ ὅ, οὐκ ἂν εἴη ἄλλο ἐπαναβεβηκὸς γένος. τὸ δὲ εἰδικώτατον εἶδος, οὕτως. ὃ εἶδος ὂν οὐκ ἔστι γένος. καὶ ὃ εἶδος ὄν, οὐκ ἂν διελοίμεθα ἔτι εἰς εἴδη. Ἔτι δὲ καὶ ὁ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται.

φοτέροις. ἀποδεδώκασιν οὖν τὸ εἶδος, καὶ οὕτως. εἶδός ἐστι, τὸ ταττόμενον ὑπὸ τὸ γένος, καὶ οὗ τὸ γένος ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται. ἔτι δὲ καὶ οὕτως. εἶδός ἐστι, τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον. ἀλλ' αὕτη μὲν ἡ ἀπόδοσις, τοῦ εἰδικωτάτου ἂν εἴη. καὶ ὃ ἔστι μόνον εἶδος, οὐκέτι δὲ καὶ γένος. αἱ δ' ἄλλαι εἶεν ἂν καὶ τῶν μὴ εἰδικωτάτων. σαφὲς δ' ἂν εἴη τὸ λεγόμενον, τοῦτον τὸν τρόπον. καθ' ἑκάστην κατηγορίαν, ἔστι τινὰ γενικώτατα. καὶ πάλιν ἄλλα εἰδικώτατα. καὶ μεταξὺ τῶν γενικωτάτων καὶ τῶν εἰδικωτάτων ἄλλα, ἃ καὶ γένη καὶ εἴδη λέγεται τὰ αὐτά. ἔστι δὲ γενικώτατον μὲν, ὑπὲρ ὃ οὐκ ἂν εἴη ἄλλο ἐπαναβεβηκὸς γένος. εἰδικώτατον δὲ, μεθ' ὃ, οὐκ ἂν εἴη ἄλλο ὑποβεβηκὸς εἶδος. μεταξὺ δὲ τοῦ γενικωτάτου καὶ τοῦ εἰδικωτάτου, ἄλλα. ἃ καὶ γένη καὶ εἴδη ἐστὶ τὰ αὐτά. πρὸς ἄλλο μέντοι καὶ ἄλλο λαμβανόμενα. γενέσθω δὲ ἐπὶ μιᾶς κατηγορίας σαφὲς τὸ λεγόμενον. ἡ οὐσία, ἔστι μὲν καὶ αὐτὴ γένος. ὑπὸ δὲ ταύτην, ἔστι σῶμα. καὶ ὑπὸ τὸ σῶμα, ἔμψυχον σῶμα. ὑφ' ὃ τὸ ζῷον. ὑπὸ δὲ τὸ ζῷον, λογικὸν ζῷον. ὑφ' ὃ ὁ ἄνθρωπος. ὑπὸ δὲ τὸν ἄνθρωπον, Σωκράτης καὶ Πλάτων καὶ οἱ κατὰ μέρος ἄνθρωποι. ἀλλὰ τούτων ἡ μὲν οὐσία, τὸ γενικώτατον. καὶ ὃ μόνον γένος. ὁ δὲ ἄνθρωπος, τὸ εἰδικώτατον καὶ ὃ μόνον εἶδος. τὸ δὲ σῶμα, εἶδος μὲν τῆς οὐσίας. γένος δὲ τοῦ ἐμψύχου σώματος. ἀλλὰ καὶ τὸ ἔμψυχον σῶμα, εἶδος μὲν τοῦ σώματος, γένος δὲ τοῦ ζῴου. πάλιν τὸ ζῷον, εἶδος μὲν τοῦ ἐμψύχου σώματος. γένος δὲ τοῦ λογικοῦ ζῴου. τὸ δὲ λογικὸν ζῷον, εἶδος μὲν τοῦ ζῴου, γένος δὲ τοῦ ἀνθρώπου. ὁ δὲ ἄνθρωπος εἶδος μὲν τοῦ λογικοῦ ζῴου. οὐκέτι δὲ καὶ γένος τῶν κατὰ μέρος

ρας καὶ τὰ κοινῇ συμβεβηκότα, οὐκ ἀποκρινούμεθα. οὐ γὰρ ἐν τῷ τί ἐστι φαμὲν κατηγορεῖσθαι τοῦ ὑποκειμένου. ἀλλὰ μᾶλλον ἐν τῷ ὁποῖον τί ἐστιν. ἐν γὰρ τῷ ἐρωτᾶν ὁποῖόν τί ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, φαμὲν ὅτι λογικόν. καὶ ἐν τῷ ὁποῖον τί ἐστιν ὁ κόραξ, φαμὲν ὅτι μέλαν. ἔστι δὲ τὸ μὲν λογικὸν, διαφορά. τὸ δὲ μέλαν, συμβεβηκός. ὅταν δὲ τί ἐστιν ἄνθρωπος ἐρωτηθῶμεν, ζῶον ἀποκρινόμεθα. ἦν δὲ ἀνθρώπου γένος, τὸ ζῶον. ὥστε τὸ μὲν κατὰ πλειόνων λέγεσθαι τὸ γένος, διαστέλλει αὐτὸ, ἀπὸ τῶν καθ' ἑνὸς μόνου τῶν ἀτόμων κατηγορουμένων. τὸ δὲ διαφερόντων τῷ εἴδει, διαστέλλει ἀπὸ τῶν ὡς εἰδῶν κατηγορουμένων, ἢ ὡς ἰδίων. τὸ δὲ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖσθαι, χωρίζει αὐτὸ ἀπό τε τῶν διαφορῶν, καὶ τῶν κοινῇ συμβεβηκότων. ἃ οὐκ ἐν τῷ τί ἐστιν, ἀλλ' ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστιν, ἢ πῶς ἔχον ἐστὶ κατηγορεῖται ἕκαστον ὧν κατηγορεῖται. οὐδὲν ἄρα περιττὸν οὐδὲ ἐλλεῖπον περιέχει ἡ τοῦ γένους ῥηθεῖσα ὑπογραφὴ τῆς ἐννοίας. Τὸ δὲ εἶδος λέγεται μὲν καὶ ἐπὶ τῆς ἑκάστου μορφῆς, καθ' ὃ εἴρηται, πρῶτον μὲν εἶδος ἄξιον τυραννίδος; λέγεται δὲ εἶδος, καὶ τὸ ὑπὸ τὸ ἀποδοθὲν γένος. καθ' ὃ εἰώθαμεν λέγειν, τὸν μὲν ἄνθρωπον εἶδος τοῦ ζώου. γένους ὄντος τοῦ ζώου. τὸ δὲ λευκὸν, τοῦ χρώματος εἶδος. τὸ δὲ τρίγωνον, τοῦ σχήματος εἶδος. εἰ δὲ καὶ τὸ γένος ἀποδιδόντες τοῦ εἴδους ἐμεμνήμεθα, εἰπόντες τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον, καὶ τὸ εἶδος φαμὲν τὸ ὑπὸ τὸ ἀποδοθὲν γένος. εἰδέναι χρὴ, ὅτι ἐπεὶ καὶ τὸ γένος τινός ἐστι γένος, καὶ τὸ εἶδος τινός ἐστιν εἶδος, ἑκάτερον ἑκατέρου ἀνάγκη καὶ ἐν τοῖς ἀμφοτέρων λόγοις, κεχρῆσθαι ἀμ

μένων, τὰ μὲν καθ' ἑνὸς λέγεται μόνου, ὡς τὰ ἄτομα, οἷον Σωκράτης· καὶ τὸ οὗτος· καὶ τὸ τοῦτο. Τὰ δὲ κατὰ πλειόνων, ὡς τὰ γένη, καὶ τὰ εἴδη, καὶ αἱ διαφοραὶ, καὶ τὰ ἴδια, καὶ τὰ συμβεβηκότα κοινῶς, ἀλλὰ μὴ ἰδίως τινί. ἔστι δὲ γένος μὲν, οἷον τὸ ζῷον. εἶδος δὲ, οἷον ὁ ἄνθρωπος. διαφορὰ δὲ, οἷον τὸ λογικόν. ἴδιον δὲ, οἷον τὸ γελαστικόν. συμβεβηκὸς δὲ, οἷον τὸ λευκόν. τὸ μέλαν. τὸ ἵστασθαι. τὸ καθέζεσθαι. Τῶν μὲν οὖν καθ' ἑνὸς μόνου κατηγορουμένων, διαφέρει τὰ γένη, τῷ ταῦτα κατὰ πλειόνων κατηγορεῖσθαι. Τῶν δ' αὖ κατὰ πλειόνων, τῶν μὲν εἰδῶν, ὅτι τὰ μὲν εἴδη εἰ καὶ κατὰ πλειόνων κατηγορεῖται, ἀλλ' οὐ διαφερόντων τῷ εἴδει, ἀλλὰ τῷ ἀριθμῷ μόνον. ὁ γὰρ ἄνθρωπος εἶδος ὢν, κατὰ Σωκράτους καὶ Πλάτωνος κατηγορεῖται, οἳ οὐ τῷ εἴδει διαφέρουσιν, ἀλλὰ τῷ ἀριθμῷ. τὸ δὲ ζῷον γένος, ὂν κατ' ἀνθρώπου καὶ βοὸς καὶ ἵππου κατηγορεῖται, οἳ διαφέρουσι καὶ τῷ εἴδει ἀλλήλων, ἀλλ' οὐχὶ τῷ ἀριθμῷ μόνον. τοῦ δ' αὖ ἰδίου, διαφέρει τὸ γένος. ὅτι τὸ μὲν ἴδιον καθ' ἑνὸς μόνου εἴδους, οὗ ἐστιν ἴδιον κατηγορεῖται, καὶ τῶν ὑπὸ τὸ εἶδος ἀτόμων. ὡς τὸ γελαστικὸν ἀνθρώπου μόνου, καὶ τῶν κατὰ μέρος ἀνθρώπων. τὸ δὲ γένος, οὐχ ἑνὸς εἴδους κατηγορεῖται, ἀλλὰ πλειόνων τε καὶ διαφερόντων. τῆς δ' αὖ διαφορᾶς καὶ τῶν κοινῶς συμβεβηκότων διαφέρει τὸ γένος, ὅτι εἰ καὶ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει κατηγοροῦνται αἱ διαφοραὶ καὶ τὰ κοινῶς συμβεβηκότα, ἀλλ' οὐκ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγοροῦνται, ἀλλὰ μᾶλλον ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστιν ἢ πῶς ἔχον ἐστίν. ἐρωτησάντων γὰρ τινῶν τί ἐστιν ἐκεῖνο καθ' οὗ κατηγορεῖται ταῦτα, τὸ γένος ἀποκρινόμεθα. τὰς δὲ διαφο-

γένος γὰρ λέγεται καὶ ἡ τινῶν ἐχόντων πως πρὸς ἕν τι καὶ
πρὸς ἀλλήλους ἄθροισις, καθ' ὃ σημαινόμενον, τὸ ἡρα-
κλειδῶν λέγεται γένος, ἐκ τῆς ἀφ' ἑνὸς σχέσεως, λέγω
δὴ τοῦ Ἡρακλέους, καὶ τοῦ πλήθους τῶν ἐχόντων πως πρὸς
ἀλλήλους τὴν ἀπ' ἐκείνου οἰκειότητα κατὰ ἀποτομὴν τὴν
ἀπὸ τῶν ἄλλων γενῶν κεκλημένον. λέγεται δὲ καὶ ἄλλως
πάλιν γένος, ἡ ἑκάστου τῆς γενέσεως ἀρχή. εἴτε ἀπὸ
τοῦ τεκόντος, εἴτε ἀπὸ τοῦ τόπου ἐν ᾧ τις γέγονεν. οὕ-
τω γὰρ Ὀρέστην μὲν ἀπὸ Ταντάλου φαμὲν ἔχειν τὸ γέ-
νος. Ὕλλον δὲ ἀφ' Ἡρακλέους. καὶ πάλιν, Πίνδαρον μὲν θη-
βαῖον εἶναι τὸ γένος. Πλάτωνα δὲ ἀθηναῖον. καὶ γὰρ ἡ
πατρίς, ἀρχή τίς ἐστι, τῆς ἑκάστου γενέσεως, ὥσπερ καὶ ὁ
πατήρ. τοῦτο δὲ ἔοικε πρόχειρον εἶναι τὸ σημαινόμενον.
Ἡρακλεῖδαι γὰρ λέγονται, οἱ ἐκ γένους καταγόμενοι
Ἡρακλέους. καὶ κεκροπίδαι οἱ ἀπὸ Κέκροπος τὸ γένος
καὶ οἱ τούτων ἀγχιστεῖς. καὶ πρότερόν γε ὠνομάσθη γέ-
νος, ἡ ἑκάστου τῆς γενέσεως ἀρχή. μετὰ δὲ ταῦτα, καὶ τὸ
πλῆθος τῶν ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς, οἷον Ἡρακλέους. ὃ ἀφο-
ρίζοντες καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων χωρίζοντες, ἔφαμεν τὸ ὅ-
λον ἄθροισμα ἡρακλειδῶν γένος. Ἄλλως δὲ πάλιν
γένος λέγεται, ᾧ ὑποτάσσεται τὸ εἶδος, καθ' ὁμοιότητα ἴ-
σως τούτων εἰρημένον. καὶ γὰρ ἀρχή τίς ἐστι τὸ τοιοῦτον
γένος τῶν ὑφ' αὐτό, καὶ δοκεῖ καὶ τὸ πλῆθος περιέχειν
πᾶν τῶν ὑφ' αὑτό. Τριχῶς οὖν τοῦ γένους λεγομένου,
περὶ τοῦ τρίτου παρὰ τοῖς φιλοσόφοις ὁ λόγος. ὃ καὶ ὑ-
πογράφοντες ἀποδεδώκασι γένος εἶναι λέγοντες,
τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει, ἐν τῷ τί ἐστι
κατηγορούμενον. οἷον, τὸ ζῷον. Τῶν γὰρ κατηγορου

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΟΝΤΟΣ ἀναγκαίου Χρυσαόριε καὶ εἰς τὴν τῶν παρὰ Ἀριστοτέλει κατηγοριῶν διδασκαλίαν, τοῦ γνῶναι τί γένος. καὶ τί διαφορά. τί τε εἶδος. καὶ τί ἴδιον. καὶ τί συμβεβηκός. εἴς τε τὴν τῶν ὁρισμῶν ἀπόδοσιν, καὶ ὅλως εἰς τὰ περὶ διαιρέσεως καὶ ἀποδείξεως. χρησίμης οὔσης τῆς τούτων θεωρίας, σύντομόν σοι παράδοσιν ποιούμενος, πειράσομαι διὰ βραχέων ὥσπερ ἐν εἰσαγωγῆς τρόπῳ, τὰ παρὰ τοῖς πρεσβυτέροις ἐπελθεῖν. τῶν μὲν βαθυτέραν ἀπεχόμενος ζητημάτων. τῶν δὲ ἁπλουστέρων συμμέτρως στοχαζόμενος. Αὐτίκα περὶ γενῶν τε καὶ εἰδῶν, τὸ μὲν εἴτε ὑφέστηκεν, εἴτε καὶ ἐν μόναις ψιλαῖς ἐπινοίαις κεῖται, εἴτε καὶ ὑφεστηκότα σώματά ἐστιν, ἢ ἀσώματα. καὶ πότερον χωριστά, ἢ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς. καὶ περὶ ταῦτα ὑφεστῶτα, παραιτήσομαι λέγειν. βαθυτάτης οὔσης τῆς τούτων πραγματείας, καὶ ἄλλης μείζονος δεομένης ἐξετάσεως. τὸ δὲ ὅπως περὶ αὐτῶν τε καὶ τῶν προκειμένων λογικώτερον οἱ παλαιοὶ διέλαβον, καὶ τούτων μάλιστα οἱ ἐκ τοῦ περιπάτου, νῦν σοι πειράσομαι δεικνύναι.

Περὶ γένους.

Ἔοικε δὲ μήτε τὸ γένος, μήτε τὸ εἶδος ἁπλῶς λέγεσθαι.

ΟΡΓΑΝΟΝ

ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ.

Οὐ μετὰ πολὺ σὺν

En uobis Iuuenes bonarum litterarum philoſophiæ'q; ſtudioſi, Ariſtotelis Organum, ac primum Ariſtotelicorum operum uolumen, nuper ex plurimorũ uetuſtorum exẽplarium lectione, recognitum, & ab infinitis fere' mendis diligenti examine emendatum, & quanta potuit cura formis excuſſum, quod interim dum cætera parantur, emite & fruimini.

6.6.A.3 7

6-8-6-17

VI.8.L.A

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
6
A3

La legatura
recuperata dal
restauro è collocata
accanto –
(6.6.A.3 bis)

V 1995 Lm

Digitized by Google

Digitized by Google